F. VASQUII

CONTRO-

VERSIARUM

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

179693

Universidad de Deusto
Biblioteca

UNIVERSIDAD DE DEUSTO
BIBLIOTECA

179463

Ll. de D.n Juan Antt.o de Torbea

D. FERNANDI VASQVII PINCIANI MENCHACENSIS IVRISCONSVLTI HISPANI OLIM EX CELEBERRIMO DIVI IACOBI COLLEGIO, hodie in summo Dominicæ rei prætorio Senatoris clariss. controuersiarum vsu frequentium Libri tres.

Impressi & examinati mandato Reuerendissimorum Inquisitorum.

BARCINONE
In ædibus Claudij Bornat, sub Aquila forti.
1563.

HERCVLES

HISPALVS

FL. HISP. IBERVS

Universidad de Deusto
Biblioteca

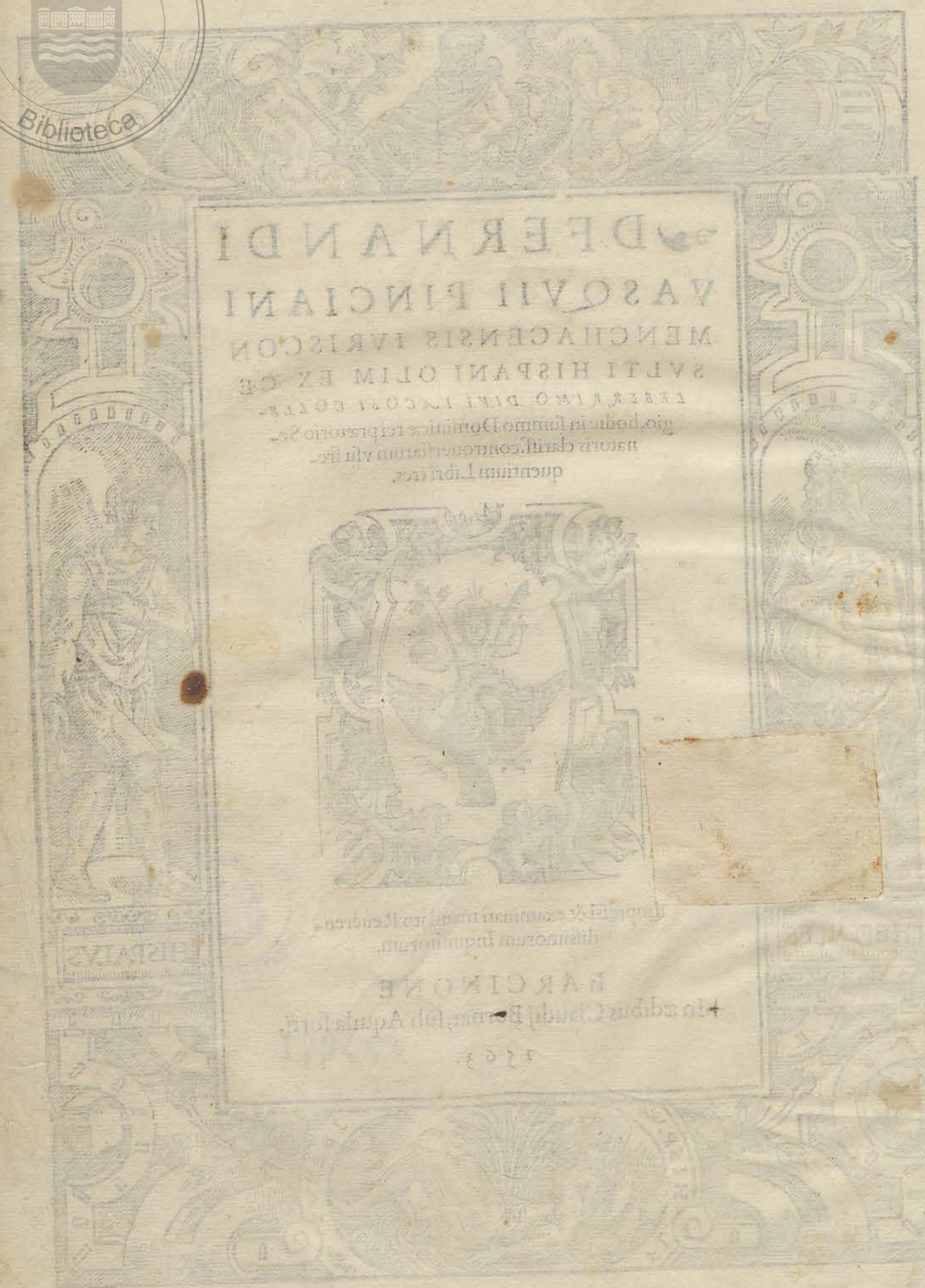

ILLVSTRISSIMO DOMINO principi Ebolensi, comiti e Melito. &c.

Fernandus Vasquius Pincianus à Menchaca. S. P. D.

QVVM OMNIBVS in rebus, Princeps Illustrissime, perfectum, tutum, & perspicuum esse hoc vnum animaduerterem, ꝙ vsus frequẽs qui omnium magistrorum præcepta superat, edoceret, nec imperatores vnq̃, nec iureconsultos, nec medicos, aut oratores etiam disertissimos quicq̃ magna laude dignum, sine vsu & exercitatione assequi potuisse, quumq; rursum cogitatiões suas literis quemq̃ in rebus quantũuis assiduis, omni tamen controuersia carentibus mãdare, hominis esse iam actum agentis, literisq; & ocio abutentis mecũ recolerem: ideo scribendas ad res vsu frequentes & controuersas animum appuli meum, ꝙ priore capite vberrimũ fructum, minimeq; suspectum aut incertum afferre, posteriore autem delectatione, admirationeq; allicere lectorem sperauerim. Quæ enim ardua & vehemẽter controuersa sunt, vt rara ita pulchra & iucunda humanis ingenijs esse solent. Deniq; licet ex Socratis sentẽtia tanta sit librorum copia, tamq; sapientię studiosis noxia, vt ipse librorum chartę scriptorum nõnullis pluris essent emendæ: hũc tamen nostrum laborem, studium, diligentiã, qui superfluere existimauerit parũ perspectas quas agimus res habebit. Vt enim agricolæ in malis radicibus extirpandis non minus insudant, q̃ in nouis serendis, vtq; præceptores in suspectis aut noxijs doctrinis dedocendis non minus, sed longè fastidiosius elaborant, q̃ in tradendis præceptis veris, ita huic nostræ tẽpestati geminus labor relictus est. Primus (isq; Antisthenis testimonio difficillimus) in non paucis veterum tradimentis stirpitus euellẽdis, alter in veris disciplinis edocendis. Quum primum enim magistris traditi sumus, tum (ex Ciceronis sentẽtia) ita varijs imbuimur erroribus, vt vanitati veritas, & cœcis opinionibus confirmatis natura ipsa cedat, vt iam pene cum lacte nutricis (quæ humani generis infœlicitas est) errores illos suxisse videamur, vt qui huiuscemodi nebulis hominum pectora veridicis scriptis dictisue purgauerit, vt venenum acceptũ euomere possint, laude, honore, & trophęo dignus non iniuria prędicetur. Iure enim diuino & naturali regimur, à quo nisi ob aliquam non obscuram publicæ rei vtilitatem abscedere nefas est, cuius iuris natura nos ipsa sine vllo doctore peritos effecit, ingenijsq; nostris semina innata virtutum impressit, quæ nos per se sola ad tranquillitatem & beatam vitã, & omniũ necessariarũ rerũ cognitionem perducerent, nisi cœcis illis confirmatisq; hominum inuẽtis cedere cogeremur, eorũ vitio (quorũ numerosa turba est) qui (teste & grauiter incusante Cicerone) incognita pro cognitis perniciose disseruerũt: ô quàm scite Socrates omniũ mortaliũ sapientissimus ab Apolline iudicatus, hoc vnũ (aiebat) scio, ꝙ nihil scio: vt non obscura sit eorum insania, noxia, & temeritas, qui ea de quibus ipsimet incerti sunt pro certis tradiderũt in certã humani generis perniciem & calamitatẽ. Quũ ergo, princeps humanissime, raras eximiasq; animi tui dotes cũ summa nobilitate cõiunctas mecũ perpenderem, futurũ non immerito speraui, vt sine vllo etiã magistro vi & acie ingenij tui, & sola iuris naturæ tibi innata peritia & cognitione praua à rectis, suspecta à veris perspicue secernere, atq; ita nostris conatibus & laboribus adspirare facile posses, nec nouũ tibi erga me iderit: memoria enim teneo, quãta abs te, quãq; benigna ac propẽsa humanitate Monarchę nostro potentissmo olim fuerim cõmendatus, quũq; magis ac magis nos graui testimonio & locupleti ornares, id ea modestia & animi candore maiorũ tuorũ imagine fecisti, vt in benefaciẽdo beneficiũ accipere videri volueris. Proinde & si me tantũ tibi debere, quantũ nec verbis assequi, nec prædicãdo illustrare possem, non ignorabã: tacitus tamẽ tantã beneficentiã et gratiã præterire nõ potui, nec quicq̃ mihi iustius esse putaui, q̃ vt meã erga te volũtatem, animumq; tanti beneficij nec immemorem esse, neq; vnq̃ fore hoc munusculo & indicio quasi æterno testarer. Ex nostris itaq; vigilijs & lucubrationibus hũc controuersiarũ vsu frequentium Librũ nuncupare & cõsecrare tuæ curaui Celsitudini, quam summus rerum opifex ac parens Deus seruet incolumem. Vale Hispanorum procerum decus.

Plutarchus Apoph. libro. 8.

Plutarchus in apoph. libro. 7.

Cicero tusc. lib. 3.

Cicero offi. lib. 1.

Plutarchus in apoph. libro. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

LICENTIATVS FRANCISCVS ARGOTVS CORDVBENSIS MADRITIQVE PRAEFECTVS, IN COMMENDATIONEM tractationis controuersiarum vsu frequentium editæ ab eruditissimo, omnibusque numeris absolutissimo F. Vasquio Menchacensi, in summo Dominicæ rei prætorio Regni Senatore meritissimo, sequenti sanè modo ludebat.

FAMA hominum decus, æternis quæ flamina pennis
Ventorum anteuolas, & tantum murmure comples
Terrarum, quantum flammis sol maximus ambit:
Die, magnæ Europæ, atque Asiæ, & fulgentibus Aphris
Cæsarei vt columen iuris, legumque sacrarum
Additus Hesperiæ est, & terris splendor Iberis
Vasquius, & prolem Menchacam ad sidera tollit,
Regius ingenium ob clarum, & decora alta Senator:
Mox plures titulos, summosque habiturus honores,
Diuini ob virtutem animi, atque illustria facta.
Ille quidem antiquis legum haud heroibus impar,
Non ijs qui demum exorti, postquam inclyta triste
Excidium, & miseras defleuit Roma ruinas,
Se que Gothus late glacido diffudit ab Istro:
Sed Labeoni ac Vlpiano, Celsisque duobus,
Et Papiniano, atque alijs, quibus impia fata
Vindicibus scelerum damnata: & candida cœlo
In terras tandem reuocata Astræa refulsit,
Ergo eius nullum præscripti temporis orbem
Scripta timent, mortem, parioque è marmore signa,
Et statuas ære è fuluo, & mortalia vincent,
Quicquid Praxiteles, & Cous finxit Apelles,
Suspicient verò seri per secla nepotes
Hæc Menchaca tui monimenta perennia Vasqui,
Hesperia & magnum genitrix iactabit alumnum,
Fœlix prole virum, & celebrata insignibus ausis,
Nam noster Tyberi ausonio contendet Iberus,
Optatasque feret lauros palmasque virentes.

Vos qui Socinum, doctique volumina Mayni
Assidua versare manu, & triuisse soletis
Cum Decio, atque alijs consultis iuris, & æqui:
Menchacæ hoc opus in primis euoluite plenum
Consiliisque scholæ, rebusque forensibus amplum:
Hic docte explicita, & mire sunt publica iura,
Hic obscura nitent, infuso vt sole, tenebræ
Hic nullæ, & plenis exundant omnia riuis.

TELOS.

D. FERNANDI VASQVII PINCIANI MENCHACENSIS IVRISCONSVLTI HISPANI OLIM EX CELEBERRIMO DIVI IACOBI COLLEGIO, HODIE IN SVMMO Dominicæ rei prætorio Senatoris clariss. controuersiarum vsu frequentium libri tres.

*

1 *Regnum quid sit.*
2 *Imperium merum quid sit.*
3 *Imperium non extenditur ad imuriam.*
4 *Princeps iustam appellationem etiam de plenitudine potestatis auferre nequit, & est dubia quæstio.*
5 *Potentia vera quid.*
6 *Nostrum nobis ex causa auferri potest.*
7 *Princeps nostrum nobis sine causa etiam de plenitudine potestatis auferre nequit, & est egregia quæstio.*
7 *Intell. l. Item si verberatum. ff. de rei vend.*
8 *Princeps nostrum nobis etiam iure regio auferre non potest, etiam de plenitudine potestatis.*
9 *Dominium quæsitum per modum ciuilem an de plenitudine potestatis per principem possit nobis auferri?*
10 *Dominium ciuile an reperiatur? & est egregia quæstio.*
11 *Dominium sententia quæsitum, an sine causa de plenitudine potestatis nobis auferri possit egregia quæstio.*
12 *Dominium vile sine causa etiam de plenitudine potestatis auferri nequit contra multos.*
13 *Dominium additione hæreditatis quæsitum sine causa etiam de plenitudine potestatis auferri nequit cum multis contra plures.*
14 *Idem in dominio legati.*
15 *Idem in dominio præscriptione quæsito tum quibusdam contra Decium.*
16 *Idem in dominio quæsito per emphyteusim contra Decium,*
17 *Idem in dominio quæsito per arrogationem.*
18 *Idem in dominio per monachismum quæsito, vel etiam aliter ecclesiæ acquisito.*
19 *Idem in dominio per monachum monasterio quæsito.*
20 *Idem in dominio quæsito per contractu emphyt.*
21 *Idem in adquirendis per modu contractus contra Decium.*
22 *Idem in acquirendis per vltimam volunt. contra Decium,*
23 *Legitimatus hæreditatem alteri delatam non dum agnitam an auferat? egregia quæstio.*
23 *Verosimilia pro dispositis habentur.*
24 *Restitutus à principe an matris hæreditatem alteri delatam capiat? ingens pugna.*
24 *Intell. l. 1. §. filio. ad Tertull. ff.*
25 *Monachus si sit episcopus hæreditatem alteri delatam non dum agnitam aufert, cum multis contra multos.*
26 *Princeps non præsumitur velle nostrum nobis auferre.*
27 *Legitimatus hæreditatem ab alio aditam & possessam an auferat? ingens quæstio.*
28 *Princeps etiam de plenitudine potestatis, non potest egredi contractum.*
29 *Princeps quod legibus solutus sit vt accipiendum.*
30 *Legitimatus hæreditatem ab alio adita, nodum possessam an auferat? & est ingens pugna.*
31 *Intell. l. fi. C. de rep. hab.*
31 *Intell. auth. idem est de Nestorianis.*
32 *Dominium an nobis possit auferri declaratio noua.*
33 *Dominium nobis auferri potest ex causa priuatam vtilitatem respiciente contra plures.*
34 *Dominium sententia quæsitum iure gentium ac quæsitum videri contra plures.*
35 *Legitimatus hæreditatem agnatis delatam tantum, vel etiam aditam seu etiam possessam an auferat?*

CAPVT PRIMVM.

NOn semel animaduerti in causis agendis, quo magis res & negotia frequentia sunt, eo magis ac magis esse controuersia: siue humani generis vitio id fiat, quod ad dissentiendum procliue est, siue impia patronorum auaritia: qui causas non iniustas modo verū desperatas quoq; patrocinio suo (ne lenocinio dicam) reparandas suscipiunt. Sicq; huc atq; illuc

A varia

Universidad de Deusto
Biblioteca

varia eorum respõsa (nostri cõsilia vocant) inter sese pugnantia passim volitare videas, que ius nostrum anceps turbidumque reddunt. Et ideo ad huiusmodi res controuersas, & vsitatas (que vt frequentia, ita & vtilitate reliquas omneis facile superant) scribendas animum appulimus, si forte turbinibus sententiarum inuicem disidentium sedatis, ac compositis, æstu litium laborantibus opem ferre aliqua exparte possemus. Opus igitur nostrum in libros tres diuisum est, quorum singuli & si variarum rerum mistura, quæ vsibus forensibus velitare solent, referti sint: tamen primus ad leges & principes pertinere: alter ad vsus forenses strepitusq; iudiciorum potissimum spectare: vltimus circa contractus quasi contractus: distractusque maxima ex parte versari: conditionumq; naturam quæstionibus quibusdam nõ inamœnis adiunctis describere videntur.

1 Regnum quid.

2 Regnum nihil aliud est, quàm merum imperium, vt docemur à lege. 1. ff. de consti. princip. & tex. in prin. inst. de perp. & temp. act. & vtrobique per doctores communiter, 2. tit. 25. par. 4. & à l. 18. tit. 4. par. 3. vbi notat Gregorius Lupus. Merum autem imperium esse videtur summa potestas vitæ, & necis, dum modo nihil iniuria fiat. vt. dd. ll. & l. imperium. ff. de iurisd. omnium iudicum. Vbi plenè per Bart. post antiquos & Bal. nota. col. 2. Alex. Ias. Purpuratus Alciatus & Nouiores: ibi qui communiter resoluunt: nõ tam ibi meri imperij definitionem quàm exemplum quoddam describi: licet etiam veram definitionem atque consummatam tradi Alciatus non contendat, modo verum receptius quoque esse testetur id quòd aduertit Ioan. Orosius ibi. num. 7. Id autem merum imperium cũ penes populũ antea esset necessitas ipsa coegit, vt ad senatum transuolaret, eiq; reipublicæ cura incumberet: quia non facile populus in vnum conuenire poterat, vel longe frequentius de rebus publicis consultari necesse erat, quàm populus vniuersus conuocari posset. l. 2. §. deinde quia nõ facile. ff. de origi. iuris, quinimo ipsa necessitas seditiõis factionumq; vitãdarum causa impulit, vt reipublicæ cura ab ipso senatu ad vnum principem transferretur. d. l. 2. §. nouissime & ita procedit. l. 1. ff. de consti. prin. §. sed & quòd principi inst. de iure nat. Sicque merum imperium quòd antea penes populum erat, hodie penes imperatores regesue est. Vt quemadmodum dũ penes populum erat nihil aliud esse intelligebatur, quàm summa potestas vitæ & necis, dummodo nihil iniuria fieret: ita & hodie idem sit: nam populus non potuit plus iuris in principem transferre quàm ipse haberet. l. nemo plus. ff. de regu. iur. cap. nemo potest de regu. iur. in. 6. Idque merum imperium ita temperatum ac moderatum esse, vt nihil iniuria fiat, vel ex eo intelligi licet, quòd non nisi ad publicam vtilitatem exerceri potest: Sicque ita definitur, Merum imperium est iurisdictio, quæ iudicis officio nobili vel per accusationem expeditur publicam principaliter vtilitatem respiciens, vt per Soci, in. d. l. imperium. num. 12. Ias. nume. 16. Claudi. col. 5. Purpur. nu. 104. & Orosi. vbi sup. Est tamẽ longe vberius in ipso principe, quàm in suis magistratibus: nã peculiaria fere innũera priuilegia princeps hac in re habet suis magistratibus vtcunq; merum imperium (iuxta. l. 18. titu. 4. part. 3. & doct. in. d. l. imperium) habentibus denegata vt diximus de succesio. crea. §. 26. nume. 1. tradit Iacobinus de feudis verb. princeps, sicque licet iustam appellationem princeps tollere possit.

3 *Imperiũ nõ extenditur ad iniuriã.*

4 De plenitudine potestatis, q̃ ita tenet Bald. in proœmio Gregoriano. nu. 4. Vbi dicit quod in principe est plenitudo potestatis, quod quando aliquid vult ex certa sciẽtia, non potest ei dici, cur ita facis? Idem tenet idem Bald. in præludijs feudorum. nu. 34. & in l. finali. col. 1. C. sententiam rescindi non posse. Specul. in titul. de locato. in. §. nunc ostendendum. versic. 89. est tex. in. c. in memoria. 20. dist. idẽ Bald. ait, in. c. cum super. nu. 1. de causa possessionis & proprietatis,

Princeps in stam appel. etiã de plenitudine potestatis auferre neqt, & est ingẽs pugna.

prietatis, quod princeps ex certa sciẽtia super ius, & contra ius, & extra ius omnia potest: quem sequitur Ias. in. l. 1. nu. 2. ff. de consti. Principum in. l. qui in prouincia. in. §. diuus. ff. de ritu nuptiarum Angel. in. l. item si verberatum. in. §. 1. ff. de rei vendicatione. Vbi dicit, q̃ princeps potest mihi auferre dominũ rei meæ, etiam nulla causa subsistente, idem tenet idem Angelus. in. l. 3. in. §. fi is pro quo. ff. quod quisq; iuris. & in. l. 2. C. de quadriennij præscriptione. Bald. in. l. rescripta. co. fin. C. de precibus imperatori offerendis & in. l. 2. col. 7. C. de seruitutibus & aqua. Decius in consil. 191. nume. 4. & in consi. 198. nu. 2. & in consi. 262. nu. 12. & in consi. 269. num. 7. Barbatius in. c. quæ in ecclesiarum. penulti. colũ. de constitu. & in. 4. vol. cõsiliorum. consil. 64. Curtius Iunior in. consil. 1. nu. 19. Nicolaus Belonius in. d. consi. 2. nu. 7. & Iacobus de Leonardis in consi. 114. nu. 43. inter cõsilia Alberti bruni. Tamen q̃ princeps etiam de plenitudine potestatis hãc iustam appellationem tollere nequeat, & non pauci cõtendunt & nos iustius iurique proximius existimamus: nam vt iam diseruimus, nec reperimus, q̃ princeps plus potestatis habeat, quàm populus habebat, nec populus quicquàm potestatis habuit præter merum imperium quòd suprema (vt diximus) iurisdictio est: iuris autem dictio iniurię dictioni aut illationi contraria est, & iuris præcepta sunt hæc, honeste viuere, alterum non lædere, ius suũ cuiq; tribuere. l. iustitia. ff. de iust. & iure. §. iuris præcepta inst. eod. at si iustam cui appellationem ademeris, & eum læsisse, & ius suum sibi nõ tribuisse, sed denegasse videreris. & ius est ars boni & æqui. l. 1. ff. de iust. & iure. cui talis ademptio plusquã manifeste aduersaretur, neq; ad rẽ pertinet quòd ordinem iudiciorum possit princeps immutare, vt plene p nos de succ. creati. §. 26. nu. 3. cum seq. nam illud verum vel per legem generalem, quę non solum hanc causam, qua de agitur, sed omnes causas comprehẽdat, ne alias ad læsionem, vel æmulationẽ vnius factum videatur contra. l. 1. & 2. ff. de legib. c. erit autẽ lex. 4. distinctione vel id quando fieret ex causa non sine causa præsertim, quia & ipse Deus omnipotens optimus maximus q̃ malum esset facere no posset, posse enim peccare vel malum facere non est potentia, sed potius infirmitas: & impotẽtia à malo abstinendi.

5 Vnde ille solus recte omnipotẽs appellatur, qui malum facere non potest, qui autem malum facere posset, is omnipotens nec esset, nec recte nominaretur secũdũ Augustinum. vt in. c. principium. §. charitas de pœnit. distinct. 2. Fulgosius consilio. 61. domina Catherina. col. pe. Curtius senior cõsil. 73. col. 29. quasi plenitudo potestatis in sola dispositione bonitatis, nõ etiam prauitatis inesse videatur: vt per Aymonẽ de antiq. part. 1. vers. non omitto. nu. 3. vnde si quãdo princeps ad malum plenitudine potestatis vteretur non tam potestatis quàm tempestatis plenitudine vsus, aut abvsus diceretur ita cardinal. in clem. pastoralis de re iudi. Socinus consi. 120. col. pe. in. fi. quem refert Aymon vbi suprà qui alios allegat. Nam & quotiens princeps ait vti se plenitudine potestatis, intelligẽdus est de potestate bona ac laudabili non de mala aut vituperabili seu tyrãnica Bald. cõsi. 345. ad euidentiam col. 2. lib. 1. idẽ Bald. consil. 316. rex Romanorum col. 2. eod. lib. 1. vnde conditio turpis non dicitur esse potestatiua. l. filius. ff. de condi. inst. vtcunq; impletu facillima sit vt ibi ad idẽ in simili. l. nepos proculo. ff. de verborum signi. itaq; iustam tollere defensionem seu appellationem princeps minime poterit de plenitudine potestatis, non magis quàm de potestate ordinaria, q̃ intelligẽdum nisi per modum legis generalis. Tunc enim nõ videretur iustam abstuliisse appellationem sed magis ociosam, & nociuam rem a republica remotã voluisse. arg. l. 1. ff. de appel. Nam vt rerum vsus edocuit vsus appellandi, & si ad iustitiam consequendam non raro vtilis & æquus sit, tamen si cũ vexationibus molestiis & impedimen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis quæ litibus fiunt,id bonum conferatur nõ bonum sed teterrimum malum ac pernicioſum reputandum eſt. Item intellige niſi ex cauſa appellatio in cau ſa aliqua, vel cauſis particularibus ſub moueretur, vt iã diximus, & dicemus. tertio intellige niſi ante latam primam ſententiam Princeps iuberet aliquam cauſam prima ſententia finiri ac vnicã: id enim cum par ſit vtriq; litigatorum, neuter eorum iuſtã quærelã hac de re mouere poſſet,& p hoc magis accederemus ad ius antiquum,gentium,& naturale:quo iure vſus multiplicis geminęq; ſententiæ inuentus nõ erat.& quo antiquus, eo melius reputatur.arg.l.vni. in prin.iũcta ſua glo.C.de cad.toll.facit l.fi.ff.de fide inſtru.idq; vſibus receptiſſimum eſt,cum quotidie tam pontifex ſummus, quàm reliqui principes ſoleãt committere cauſas decidendas appellatione remota, id q̃ pro libito voluntatis(vt nobis videtur)facere poſſunt:vel ſaltem hac in re non magna cauſa exigenda eſt.

6 *Noſtrũ nobis ex cauſa auferri poſeſt cum cõmuni opi.*

Quid autem in dominio rerum noſtrarum, & quidẽ nobis poſſe per principem auferri iuſta ex cauſa, cõmunis op. eſt, quam tenent glo.Bart.Paul.Iaſ. & omnes ibi in.l.reſcripta.C.de precibus imperatori offerendis, & cõmuniter doct.in.l.nec dãnoſa eod.tit. & in.l. fi.C.ſi contra ius vel vtilit.publ. Decius in.c.quę in eccleſiarum.nu.19.cum ſeq. de conſtit.idem Decius conſ.191.nu.4. Bal.in.d.l.reſcripta co.fi.Emanuel Acoſta in.l. gallus.§.& quid ſi tantum. ff. de lib.& poſt. part.1. pagina.74. cum ſeq. Decius conſ.198.nu.2.idem Decius cõſ. 262. nu.12. Aymon de anti. temporum part.1.in pri.n. 49.Barbarius in.d.c.quæ in eccleſiarum col.pe. Decius conſilio. 269.nu.7.idem Decius.n3.in.l.id quòd noſtrum.ff.de regulis iur.Ang.in.l.item ſi uerberatum.§.1.ff.de rei vendi. Bart. & alij in proœmio.ff. veteris. Alex.in.l. cum næredes in prin.ff.de acq.poſſ. Iaſ. in.l.fi.C.ſi contra ius vel.vtil.Iaſ.conſ.1. col.7.lib.1.idem con.127.col.3.lib.4.

7 *Princeps no*

Sed an etiam ſine cauſa poſsit de plenitudine poteſtatis rerum noſtrarũ dominium nobis auferre princeps,& ſunt qui teneant nõ poſſe,ita plene reſoluũt glo.in.d.l.fi.C.ſi contra ius vel vtili.publicam.& ibi Iaſ.col.1.Alex.cõſ.93.li.4. idem conſ.136.lib.1.col.1.poſt alios Bar. in proœmio.ff.veteris.Aymõ de antiq. par.1.in prin. nu.49.idem conſ.7.col.3. idem Aymon conſil.103.col.1.idem cõ ſilio.135.col.5.per Decium in.d.c.quę in eccleſiarum.nu. 25. Nicolaus Belonius conſ.2. Loazes in tract. matrimonij regis Angliæ dubitatione.2.in reſponſione ad argumẽta partis ſecundę. Felinus in.d.c.quę in eccleſiarũ.nu.26. verſ.tertio quæro. Archi. & dominicus in.c.ius ciuile.1.diſt.Innocentius in.c. quia plerique col.fi.de immuni. eccleſiarũ. Card. conſ.147.dominus noſter papa Dominicus in.c.1.col.3.de ſummã Trini.lib.6. Abba.& alij in.d.c.quæ in eccleſiarum Bar.in.l.1.ad fi.ff.de conſt.prin.glo.Bar. & alij in.l.venia. C. de in ius vocando. Dñicus.in.c.authoritate de priuilegi.li. 6.Bal.in.l.fi teſtamentum.C.de teſtam. Angelus Aretinus.in.l.ſi conſtat. ff. de appel. & Bart.in.l.Iubemus nullam. C. de ſacra.eccleſi.glo.pe. & ibi. doct.in.l. Barbarius.ff.de offic.præt. tradunt nouiores in.l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iure. tenet Greg.Lupus.in.l.2.tit.1.part.2.idẽ Lupus in.l.31.titu.18.part.3.idem Greg. Lupus in.l.53.ti.5.par.5.And. de Iſernia. ti.quę ſint regalia par.monetę ad fi.Archi.in.c.p principalẽ.9.q.3.And.Iſernia vbi ſuprà.verb.flumina.Io. Oroſsius.in. leg.q̃ princ.nu.17.ff.de conſt.prin. Zain.l.princeps col.2.ff.de legibus Hypolitus in.l.vn.nume.96. C.de raptu virgi. Bar.in extrauag.ad repri.verb.totius orbis.Alex.in princ.conſt.ff. idem Alexã. in rub.ff.ſi cer.pet.eſt cõmunis opi.ſcilicet Feli.in.d.c. quæ in eccleſia.num.33. cõmunis ſecũdũ Fulgo.in.l.fi.c.ſi cõtra ius vel vtil.pub. Cõtrariam partem vt etiam ſine cauſa poſsit princeps rẽ noſtram nobis auferre tenet Ange.in.d.l. item ſi verberatum. §. 1. ff. de rei vendi. vbi ait,q̃ qui contrarium dicunt, mentiuntur,ſequitur Decius cõſ.191. in cauſa,quæ agitatur.nu.4.Ang.in.l. 2. C. de quadri.preſcrip.idem Ang.in.l.3.§.ſi is pro

ſtrum nobis auferre ſine cauſanõ põt etiã de plenitudine poteſtatis,et eſt anceps pugna.

pro quo.ff.quòd quiſq; iuris & alij quã plures relati per And.ſiculum conſ.64. col.pe.lib.4.idem And.ſiculus in.d.cap. quę in eccleſiarũ col.pe. Bal.in.l.reſcripta col.fi.verſ.tertio quęritur.C. de precibus imperatori offer. Idem Bal.in.l.2. col.7.verſ.item nota q̃ ſi papa.C.de ſeruit.Decius conſ.198.& pro tenui facultate.nu.2.idem Decius conſ.269.conſultus ab illuſtri.nu.10.ſentit idem Decius in.c.quæ in eccleſiarum de conſt.nu.25. idem Decius conſ.262.in cauſa magnifici.nu.12.Albericus in.1.conſt. ff. col.5. idem Alberi.in.l.quoties col.3.C.de precib.imper.offe.Romanus cõſ. 30. Greg. Lupus in.l.2.titu.1.par.2.verb.Buen cabio.Bal.in.l.2.C.de quadr.præſc.

Et licet ex relatione authorũ ſuprà facta harum opinionum vtraq; ſatis recepta videatur,tamẽ receptior vtra earum ſit, incertum eſt mihi: licet priorẽ partem longe & iuſtiorem,& in pũcto iuris veriorem exiſtimemus.vt ſine cauſa etiam de plenitudine poteſtatis nequeat princeps noſtrum nobis auferre q̃ in primis probatur,vt iã diſſeruimus: eo quòd princeps cuius ſumma poteſtas eſt, iniuriũ nihil facere poteſt. Nec dubium eſt,quin iniurium ſit noſtrum nobis ſine iuſta cauſa auferre, & quęrere legem, vbi naturaliter ſentimus nihil aliud eſt,ſecũdũ philoſophũ, quàm infirmitas intellectus:& regnum nihil aliud eſt quàm ſumma iuris dictio.& nihil magis contrarium eſt iuriſdictioni, quàm iniuriæ illatio. l. meminerint. C. vnde vi id quòd & patet ad ſenſum, & ſuprà edocti ſumus. Neq; ad rem pertinet tex.in.l.item ſi verberatum. §.1.ff. de rei vẽdicatione.Nam ille tex. loquitur quãdo noſtrum nobis ablatum fuit neceſsitatis,aut publicę vtilitatis cauſa: cum reſpublica Romanorum tot bella ſuſtineret,tantaſq; copias aleret, non ciuium Romanorũ modo, ſed etiam auxiliariorum & euocatorum alienarum regionum militũ, & bello quolibet finito neceſſum eſſet agros aſsignare militibus, vnde victum quęrere poſſent, ne irruptiões, incurſus, prędas, rapinas ad internecionem vſq; in rem publicam

Intell.l. itẽ ſi verberatum. ff. de rei vend.

facerẽt Romanorum: atrociſsimaſque violentias in reliquas (de more) Romanæ ditionis vrbes inferrent: neue omnia conturbarẽt diuina humanaq; iura miſcerent. Ad talem ergo conſignationem neceſſarium ac ineuitabile erat,vt aliquando ex publicis, aliquãdo ex priuatorũ agris militibus fieret ſatis. Atq; ordinarium eſt leges trãſgredi publice vtilitatis cauſa,auth.res quæ. C. cõmunia de lega. idem & facilius vrgẽte publica neceſsitate.l.vt gradatim.§.1.ff.de muneribus & honoribus. l. vni.in prin. C. de cad.toll.l.ſi fideiuſſor. §. qui neceſſariam.ff. qui ſatiſdare cogantur:vbi in ſimili multa per Iaſ. Sic quæ iurecõſultus in.d.l.item ſi verberatum ſecurus atq; incautus quaſi rem indubitatã ac vſitatam proponeret, loquitur de agro nobis ablato vt militibus aſsignaretur:id que paſsim apud Liuium, Appianum Alexandrinũ,& alios inuenies. Nec ſimiliter quẽquàm mouere debet.l.2.§.ſi quis à principe. ff. ne quid in loco publico. Vbi quis impetrauit à principe, ut in loco publico liceret ei ædificare, & lex ait illam conceſsionem in re dubia intelligendam ſine incõmodo & læſione alterius. Cęterum ſi conſtet principẽ voluiſſe vti ædificare liceret etiã, cum incommodo alterius, adhuc vtilis eſſet cõceſsio,& nõ iniuria:quia quemadmodum in area mea poſſum ædificare, etiãſi per hoc officiatur vicino,quia nemini facit iniuriã qui vtitur iure ſuo l.altius.C. de ſeruit. Nã in re ſua quiſq; arbiter eſt,& moderator.C. mãd.l.in re mãdata etiam abutendo.l. ſed & ſi lege §.conſuluit.ff.de pet. hęre.Ita & facilius poteſt in publico ſolo reſpublica, vel princeps,vel etiã priuatus de cõceſsione principis, vel reipublicę ædificare, vel cum incõmodo alterius quia vtitur iure ſuo vel ſibi rite & recte conceſſo, ſicque nemini videtur iniuriam feciſſe. Neq; ſimiliter ad rem pertinuit. l. quominus.ff.de flumini. ibi niſi imperator aut ſenatus vetet.Nam licet aquam ducere è flumine publico cuiq; liceat.l.fluminum in prin.ff.de dãno infecto.§.flumina &.§.ripparum. inſti.de rerum diuiſione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uisione. Tamen id Imperator, aut senatus vetare & potest, & solet: vel q̃ flumen esset nauigabile vel alia quauis ratione, vt ibi: & illud impedimẽtum tũc non sit vni aut alteri sed omnibus conciuibus, sicq; id prẽceptum cõmune est & iustum iuxta. l. 1. &. 2. ff. de legibus. c. erit autẽ lex. 4. distinctione. Nos autem loquimur, quando meũ mihi aufertur, reliquis autem non ita. Deniq; ad legẽ 2. &. l. bene à Zenone de quadri. prẽscri. C. respondẽ peculiare esse principis priuilegium datum sibi à lege, prout ei dedit alia plura quam. 60. priuilegia, quæ enumerantur per nos, de succes. creati. §. 26. nu. 3. cum sequen. & per Iacobi. de feudis verb. princeps. Sed illud factum fuit per modum legis vniuersalis comprehendentis omnes subditos, nõ autẽ vnum aut alterum tantum, sic q; est iuxta. d. l. 1. &. 2. ff. de legi. &. d. c. erit autem lex. Vnde nõ pertinet ad nostram quẽstionem, & illud priuilegium non fuit fisco sine iusta causa concessum, tum q̃ procurator fiscalis facilius rem, causam q; defendet, quàm ille priuatus, qui rẽ illam à principe meruit tunc etiam, q̃ si res illa re vera erat aliena, semper fiscus est idoneus, ad tantũdem domino prẽstandum: q̃ non est in priuatis alienantibus. Vnde tutior regressus est ad fiscũ, quàm foret ad priuatum alienantẽ. Tũ etiam quia regali magistrati indecens, ac indecorum esset suam cõcessionem non esse mansuram. c. decet de reg. iuris lib. 6. Sic q; illa iura meruerunt ad hanc cõclusionem allegari. ad. l. si priuatus. ff. qui & à quibus quam Angelus in. d. l. itẽ si verberatum ad hanc suam opi. allegat resp. q̃ potius nostram quàm suam partem tuetur, idem q;, quo ad alia iura ab ipso allegata: quorum confutationem quasi ociosam rem consulto prætermittimus.

8 Et tandem hæc pars iure regio expedita est. vt in. l. 2. titu. 1. par. 2. &. l. 31. ti. 18. par. 3. &. l. 52. ti. 5. part. 5. quę leges paritarum, cum non tam ius nouum constituere, quàm illud q̃ iam constitutum erat interpretari, detegere, ac declarare intenderint, supereſt, vt illæ leges

Princeps nostrum nobis auferre nequit iure regio, etiã de plenitudine potestatis.

nostram partem veriorem esse, etiam de iure cõmuni, ostẽdant, earumq; sensus & interpretatio authoritates doctorum contrariam partem defendẽtium facile superabunt.

9 Hactenus de Dominio quæsito iure naturali, vel gẽtium, quid autem in dominio quęsito iure ciuili? Nam cum ciuilia iura facilius tollantur, quàm naturalia. §. sed naturalia quidẽ iura. inst. de iure nat. l. eas causas. ff. de ca. dimi. aliud videtur dicendum, qua in re sciendum est, quòd licet glos. Paulus Castren. & 10 alij non pauci in. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure: tenuerint dominiorũ aliud esse naturale, aliud ciuile, tñ cõmunis op. est vnicũ esse dominiũ. s. naturale, licet plures sint modi dominij acquirendi: alij naturales, alij ciuiles: ita resoluũt Alex. & alij in. l. cũ hæredes in prin. ff. de acq. poss. & ait ab omnibus ita teneri Ioannes Orosius in. l. ex hoc iure. nu. 20. ff. de iust. & iure, post Ias. & alios ibi: sed Decius firmat esse cõmunem op. vt dominiũ sit ciuile, vt per eũ in. d. c. quæ in ecclesiarũ. nu. 26. vers. quintus casus de consti. Ego existimo dominium in cõmuni fuisse de iure naturali, vel de iure gẽtium primęuo, q̃ cum ipso humano genere simul proditum fuit: vt probatur in sacra pagina ibi, Omnia subiecisti sub pedibus eius, & c. Sed dominium in particulari longe postea in vsu esse cœpit, & vt verosimile est, non simul ab omnium prouinciarũ gentibus, sed primũ per vnius, deinde p̃ alterius regiõis gentem receptum esset, idq; successiuis vicibus atq; tẽporibus: sed quia is vsus serpit, & propagatus fuit in orbem vniuersum, dictũ est (& recte) iuris gentiũ esse secundarij tamen, nõ primęui: vt in lib. de succ. cre. plenius diſſeruimus. Id autem dominiũ in particulari aliquãdo quęritur per modos naturales, aliqñ per modos ciuiles, vt in dictis locis habet: sed an in quibus casibus quæritur, per modum ciuilẽ dicatur dominiũ ciuile? sunt contrarietates prædictæ, nam alij putant dici dominiũ naturale ciuili modo quæsitum, alij autẽ ipsum dominiũ contendunt esse ciuile, quasi iuris ciuilis

Dominium quæsitũ per modũ ciuilẽ an de plenitudine potestatis possit nobis auferri? dubia pugna.

Dominiũ ciuile an sit? anceps controuersia.

lis non etiam naturalis inuentum quod piam. Sed hanc quęstionem de nomine alijs ociosis relinquamus. Eo de effectu videndum est, an per principem sine causa tale ciuile dominiũ, iam etiam quæsitum, possit auferri? & sunt qui putant posse: ita Decius cons. 269. nu. 7. idẽ Decius cons. 202. nu. 2. idẽ Decius in. c. quæ in ecclesiarũ de consti. nu. 26. Bal. in. l. si. col. 2. C. sententiam rescindi non posse. Angelus in. l. lucius. ff. de euicti. Paulus in. l. cũ hæredes in pri. ff. de acq. poss. idẽ Paulus in. l. col. 1. ff. de testam. Bal. in. c. 1. §. dño guerram in prin. col. pe. tit. hic finitur lex corr. Alex. cons. 2. viso col. 9. li. 1. & hanc dicit cõmunem Decius in. d. c. quæ in ecclesiarũ. nu. 26. vers. quintus casus. Abb. cõs. 84. videtur pri. li. 1. sequitur, & dicit cõmunem op. Alex. in. l. gallus. §. & quid si tm̃. n. 27. ff. de li. & posth.

Sed licet hæc opi. affirmatiua sit ex mente, & sententia etiam omniũ eorũ, qui tenuerunt dominiũ per principem posse nobis auferri, etiam sine causa de plenitudine potestatis: tñ verosimillimũ est contrarium respõsuros omnes illos, quos diximus tenuisse dominium sine causa etiam de plenitudine potestatis nõ posse nobis auferri. Nam, eorum nullus fere distinguit inter dominium quæsitum ciuiliter, & dñium quęsitum naturaliter, & etiã quæsitũ ciuiliter nõ posse de plenitudine potestatis nobis auferri, & ęquius est & iuri lõge proximius, nam vt iam diſſeruimus principibus à populo dominiũ orbis (. 1. iurisdictionem summã) datum fuit: singulorũ autem dominiũ datum non fuit. Et cũ iniquius nihil esse possit quàm nostrum nobis auferri sine causa, nihil q; magis contrarium pugnans, aduersum intentioni concedentis, (hoc est populi qui talem iurisdictionẽ principi concesit) qui vt sibi consuleret nõ, vt se internecioni, aut excidio traderet principi cõmisit sese, vt ex superioribus docemur. Certe ineptire videretur, q̃ sub tali cõcessione hanc vim aut violentiam, iniuriã, iniquitatem, tyrãnidẽ ablatiuam comprehensam fuisse existimaret, cum in generali cõcessione non veniant ea,

quæ quis verosimiliter cõcessurus non fuisset aut foret. l. mater decedens. ff. de mos. testa. l. obligatione generali. ff. de pignor. quinimo etiã si à populo id nominatim concessum foret, talis concessio non valeret, quasi occasionẽ iniquitatis non dubiam aut occultam præberet. arg. l. conuenire. ff. de pactis dotalibus. l. iuris gentium. §. si vt maleficiũ. ff. de pact. titu. ge. l. si plagij. ff. de verb. obl. cum simi. Nec quicquàm refert vtrum tale dominium, q̃ sic ablatum fuisset ciuiliter, an naturaliter quæsitum esset, nã quocunq; modo quęsitum esset, par eadem q; iustitia esset illud auferre, nam in singulis regionibus ac varijs varia iura obseruantur, & rerum quęrendarum non possunt non esse varij modi ac mores in varijs regionibus, vt patebit ad sensum cuiq;, qui modo non sit rerum omnino inexpertus. Quid ergo interest hoc an illo modo, aut lege, moribusue istius aut illius ciuitatis aliqd quęsierim, quo ad hoc, vt id mihi possit auferri sine causa, vt cõtrariũ cõtẽdẽtes imaginẽ villissimę ac turpissimę seruitutis ciuibus nõ dubie inferre videãtur, facit tex. in pri. inst. de oblig. ibi scdm̃ nostrę ciuitatis iura. vbi q̃ ius in quaq; regione receptũ fuerit: id ius & ęquum videtur.

11 Qua etiam ratione ex nostra opinione plane deducitur, dominiũ nobis per sententiam quæsitum minime posse nobis per principem, etiam de plenitudine potestatis auferri, non magis quàm si alio quouis modo quæsitum foret, licet contrarium & minus recte tenuerint Decius cõs. 202. nu. 2. idem Decius consilio. 209. nume. 10. idem Decius in. d. c. quæ in ecclesiarum. nu. 26. de cõst. Abb. cons. 84. videtur. 1. lib. 1. Bal. in. l. si. c. sententiam resci. non posse. Ias. cons. 1. col. 7. lib. 1. idem Ias. cons. 127. col. 3. li. 4. Sed nostram sententiã defendit Aymõ de antiq. tẽporum part. 1. in prin. nu. 49. idẽ Cravetus cons. 7. col. 3. in. fi. & cons. 103. col. 1. & consil. 135. col. 5. & cons. 162. col. 2. Neq; ad rem pertinuit vt iam docemur ciuiliter an naturaliter id ius seu dominium quęsitum esset, præterea nõ iniuste defendi posset ius seu dominiũ

Dñium sententia quæsitum nobis sine causa etiã de plenitudine potestatis nõ auferri cũ quibusd. cõtra plures.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sententia quæsitum non ciuili tantum iure,sed etiam gentium iure quæsitum videri:nam reges olim ante iura ciuilia scriptis condita lites & dirimebant ac componebant, & eas executioni mandare liberum erat.l.2.ad pri.ff.de origi. iuris:idq; vniforme fere videbatur omnibus in populis,qui legibus, aut moribus regebantur,ergo,&c.vt in.l.omnes populi.ff.de iust.& iure.§.ius autem gẽtium inst.de iure nat. gentium & ciuili.

12 *Dñium vtile auferri nõ põt sine causa etiã de plenitudine potestatis cõtra plures.*

Deinde ex nostra opinione, infertur dominium vtile nobis per principẽ de potestatis etiam plenitudine auferri nõ posse, non magis q̃ directum, si modo causa auferendi nulla interfuit. Nam vtrobiq; par iniquitas esset, quæ extra principis potestatẽ est: nec dubium est quin varijs in prouincijs varijs modis iura quærantur,sed quomodo ius quęsitum fuerit nõ refert,si modo legitime (r.secũdũ leges aut mores huius regionis vbi lis agit) quæsitum fuerit, nam id nobis per principem sine causa auferri non posset,& dominium nihil aliud est quàm quoddam ius.l.fi.vers. quid ergo C.de de longi temporis prescriptione. vnde in rebus incorporeis (qualis est vsusfructus cadit dominium non secus quàm in corporalibus vt in.l.qui vsumfructum. ff. si vsusfructus petatur,vnde vt non fit differentia inter ius proprietatis aut vsusfructus quo ad hãc ademptionis materiam,non quoq; fieri deberet inter vtile aut directum dominium. Agnosco tamen contrarium in specie, & non recte, vt nobis videtur tenuisse Decium cons.269. nu.7. vbi firmat dominium vtile sine causa per principem nobis de plenitudine potestatis posse auferri,ꝙ & tenet in.d.c. quæ in ecclesiarum.nu.26.idem Decius plures allegans.nu.13.in cons.588.viso puncto.

13 *Dominium a ditiõe hæreditatis quæsitũ sine causa, nequit auferri etiam de plenitudine*

Tertio infertur, idem esse in dominio quæsito ex causa hæreditaria hoc est per additionem hæreditatis, ꝙ nobis nõ magis auferri potest per principem etiam de plenitudine potestatis nulla causa interueniẽte quàm si alio quouis modo quæsitum legitime fuisset, licet contrariũ & minus scite tenuerit Decius cons.269.nu.10.sic q; cõtrarium tenet Crauetus vbi suprà de antiq.temporum part.1.in prin.nu.49. & in plerisq; eorum suorum consiliorum quę suprà retulimus,qua de re per Carolum Ruinum & Lancelotum galiaulam,& Ioãnem Crotum in.l.gallus.§.& quid si tantum ad finem.ff.de li.& posth.& vi.infra in.12.illatione. *potesta. cũ multis contra plures.*

14 *Idem in dominio legati.*

Quarto infertur idem esse in dominio quæsito titulo legati:nã & hic eãdẽ esse rationem nullus modo sanus abnegabit,& forte is titulus vt veterior iuxta.l.verbis legis.ff.de verb.sig.ita & iustior videri poterit.arg. gl. app. in prin. C.de cad.toll.dum ait, Antiquum ergo bonum.

15 *Idem in dominio præscriptione quæsito cõtra Deciũ cum alijs.*

Quinto infertur idem fore in dominio quæsito prescriptione nam licet id iure magis ciuili quàm naturali quęsitũ videatur glosa app. cõmuniter in. l.ex hoc iure.ff.de iust.& iure:tñ per principem nobis sine causa auferri nõ magis poterit, quàm si per modũ naturalem quæsitum esset.Ita Aymon vbi suprà.n. 49. & in nonnullis eorum consiliorum quę iam retulimus licet contrarium, & minus recte vt nobis videtur tenuerit Decius in.d.c. quæ in ecclesiarũ.nu.26.

16 *Idem in dominio quæsito per emphyteusim contra Decium.*

Sexto infertur idẽ fore in dominio quæsito ex causa emphiteusi, nam licet illud vtile tantũ intelligatur, adhuc tamen nobis per principem auferri sine causa non poterit,non magis quàm directum : nam vtrobiq; eadem ratio est licet contrariũ,& minus recte tenuerit Decius cõs.269.nu.7.vbi plures allegat: sed nostra opi. videtur exmẽte eorum quorum cõmunem sentẽtiam in principali articulo tuemur.

17 *Idem in dominio quæsito per arrogationem.*

Sexto, infertur idem fore in dominio quæsito per arrogationis interuentum,nam licet is modus quærendi à lege ciuili non etiam naturali inuẽtus sit, adhuc tamen nobis per principem auferri non poterit sine causa, non magis quàm si ratione aut lege quadam naturali,is quęrendi modus inuentus fuisset: & ita intelligo titulum insti. de acq.per arrogati.& quæ traduntur per glo. Bar. & nouiss.in.l.si arrogator.ff.de adop.licet

cet verosimillimum sit, ꝙ cõtrarium in hoc Decius & alij suprà relati responsuri essent,sed ij quorũ sententiam tuemur in principali articulo idẽ & in hoc responderent,quòd nos attigimus.

18 *Idem in dominio quæsito per monachismũ vel ecclesiæ sine traditione.*

Octauo, infertur idem fore in dominio quęsito monasterio citra interuentum traditionis, idem q; in qualiber ecclesia,cui sine traditione dominium acquiritur,iuxta.l.fi.C.de sac.eccl.qui modus acquirendi longe distat à naturali acquisitione arg.l.1. in princi.ff. de acq. poss.ibi dominium quæ ex naturali possessione cœpisse:nam & tale dominiũ nobis non poterit per principem sine causa adimi per eandem rationem, & ita intelligo.l.f.C.de sac.eccles.

19 *Idem in dominio quæsito per monachũ monasterio.*

Nono, infertur idem fore in dominio, quòd monasterio per monachum acquiritur., siue per ipsius monachismi interuentum,siue postea,nam licet ciuiliter non etiam naturaliter quæsitũ, intelligatur,auth. ingressi & authẽ.si qua mulier de sacr.eccl.&. c.in præsentia de probati.tamẽ id per principem siue ecclesiasticum, siue secularem non magis auferri potest,quam si ex naturali possessione id dominium quęsitum fuisset.

20 *Idem in dominio quæsito cõtractu emphi.*

Decimo, infertur idem fore in jure quęsito per contractum emphiteoticũ. vt per totum.C.de iure emphi. §. adeo inst.de locatiõe & cõductione id enim ius sine causa nobis per principem auferri non potest,non magis quàm si iure gentium quęsitũ foret:licet & in hoc contrarium voluerit Decius cons. 269. nu.7.sed idem quòd nos verosimile est respõsuros eos,quorũ op.secuti sumus.

21 *Idem in dominio quærendo ex causa contractus cõtra Deciũ.*

Vndecimo,infertur idem fore in iure quærendo, quòd nobis per principẽ sine causa auferri non potest, nõ magis quàm ius quęsitum:nam si mihi sub cõditione si nauis venerit donasti, vendidisti, locasti, dotis nomine promisisti, aut quouis alio titulo inter viuos cõcessisti:etiam pendente conditione nõ video vt id ius cõditionale nobis sine iniuria princeps cessante iusta causa auferre possit. Quinimo nec posset etiam si ex causa vltimę vol.id ius quærẽdum proficisceretur : puta quia sub cõditione

22 *Idem in dominio quærendo per vlt.vol. cõ Decium.*

ne legatum mihi relictum mortuo testatore conditione adhuc pendente, id mihi adẽptum princeps sine causa voluit,id enim iniurium esse nullus negabit:ergo egredi terminos potẽtiæ principalis similiter certum etit.licet in vtroq; contrarium voluerit Decius cõs. 269. nu. 8. idem Decius consil.588.viso puncto.nu.15.

23 *Legitimatus an hæreditatẽ alteri delatã nondum agnitam auferat:inges pugna.*

Duodecimo,hinc apparebit quid nã respondendum sit in quæstione illa, an princeps possit quem legitimum facere in pręiudicium eorum, qui iam hęreditatem adierant, qua in re sunt tres inspectiones:prima post mortem eius de successione cuius agitur , ante eius hæreditatem aditam & possessionem apprehensam, altera post aditam hæreditatem & etiam apprehẽsam possessionem, tertia post aditam hæreditatem possessionem tamen nondum apprehẽsam. Quo ad primum articulum,cũ hęreditas non est quæsita,nec eius possessio apprehensa cõmunis opi.est principem posse quem legitimum facere in præiudicium eorũ, qui cessante illa legitimatiõe,ad eam hæreditatẽ à lege inuitabantur,ita tenent Barto.in.l.gallus.§. & quid si tantum prope finem. ff. de li. & posth.Sequitur,& dicit esse cõmunẽ op.Emanuel acosta ibi part.2.n.177.vbi ita tenet Alex.nu.26.Bal.in.l.2.C.de iuris & facti.ignor.Bal.in.l.1.in fi.C.de iure aure.annullorum.idem in.l.deo nobis ad fi.C.de episcopis & cleri.idẽ Bal. in.l.rescripta ad fi.C.de precibus imperatori offere.idem in.l.nam ita diuus.ff. de adop.Paulus castrẽsis in.d.§. & quid si tantum, & ibi Lãcelotus galiaula. nu. 90.sequitur & dicit esse cõmunem op. ibi Carolus ruinus col.fi.nu.129.est cõmunis op.secundũ Ias. ibi.nu.48.Paulus & Aretinus in.l.3.ff.de testa.idem Paulus in.l.cum hęredes in princ. vbi etiam Alex.ff.de acq.poss.

Cõtrariam partem tenet Fortunius in.d.§.& quid si tantum nu.185. cum pl. seq.& secundum Acostã vbi suprà nullus alius contrarium tenuit,sed certe etiam Ias.vbi suprà cõtrarium tentat, & apertius Bal.& Angelus in.d. §. & quid si tantũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

si tantum Ioa.And.ad spec.de succ.ibi. in rubrica & alij quos refert Alex.in.d. §.& quid si tantum nu.26.

Quid dicendum, & certe pro hac secũda opinione facit nostra opinio, quã prosequimur, dum disseruimus principem etiã de plenitudine potestatis ius nostrum nobis sine causa adimere non posse, etiam si sit ius quærendum, sed in specie nostra est ius quærendum ergo, &c. Sed respondeo nihil obesse, nam ex causa ius nostrum nobis auferre posset, etiam si esset quæsitum nedum quęrendum, vt supra receptissimum esse diximus, sed in specie proposita adest causa non iusta modo, verum etiam iustissima, est enim peculiare priuilegium principis à lege sibi concessum, vt possit legitimare naturales vel spurios vt per totum in auth.quibus modis naturales efficiantur sui & per totũ quibus modis natur.efficiantur legitimi: sed nemini facit iniuriam qui vtitur iure suo. l. in re mandata. C.mand.& re. ac iure suo quisq; potest non vti modo, verum etiam abuti.l.fed & si leg.§.consuluit.ff. de peti.her.cum ergo princeps spurium legitimat, vtitur re ac iure suo, vnde nemini videtur iniuriam fecisse, licet per hoc alterius vtilitas cesset. Quid enim si libuit mihi syluam meã cædere cuius amœnitate vicini delectabant? Quid si pratũ araui, vbi vicinorũ peccora pascebãtur gratis? certe in his speciebus, & similibus dãnũ vicinorũ nec cõsiderabile est, nec si esset cõsiderabile mihi vlli impedimẽto esse põt, quo minꝰ re mea ac iure meo liberrime vtar. Aliter enim nulli fere fas esset re aut iure suo libere vti, raro enim deessent qui causarentur ex illa vtendi libera facultate sese lęsos, id quòd perniciosissimum esset, & sic libertas hominũ & rerum oneraretur, ac impediretur, præsertim, quia quòd principaliter agitur inspiciendum est, non quòd venit in consequentiam. ff. si cer.pet. l. si quis nec causam: princeps enim cum quem legitimũ facit id principaliter agit, vt beneficio ac gratia legitimatũ afficiat, non vt alteri obsit & licet in consequentiam noceat præsertim in iure quærẽdo in cõsideratiõe nõ est, neq; ad rẽ ptinere debet, qꝺ hæreditas iã esset delata. vt in. l. delata. ff. de ẏb. sig. qꝺ ius princeps auferẽdo quasi iniurius videatur, nã imo nõ videt, qa in specie proposita illud ius adeũdi quasi sub hac cõditione resolutiua delatũ videt, nisi prĩceps legitimũ faciat eũ, qꝺ re vera proximior erat illi, cuius de successiõe agitur, quàm sit is agnatus, qui eum excludere volebat. Et vitium illegitimitatis quo lex posituua illum spurium afecit, eadem lex voluit posse purgari ac remoueri id impedimentum ex principis indulgentia, quo remoto, iã ille proximior reperitur, sicq; præferendus remotiori est. Neque ad rem pertinet qꝺ ille qui proximior ante talem legitimationem erat, quasi inuitatus tacite ab eo cuius de successione agitur, videatur, arg.l.conficiuntur.ff.de iure codicillorum.l. 1.§.fi.ff.de lega.3. vnde quòd post mortẽ eius cuius de hæreditate agitur, legitimatus præferatur ei, qui ꝓximior antea erat: videtur esse cõtra vol. defuncti, qui non cogitauit nec voluit hæreditatem suam ad legitimatum pertinere, aut peruenire, sed tantũ ad legitimũ. sed respon. fateor quòd defunctus non cogitauit hæreditatem suam peruentu ram ad legitimatum, quia quæ pendent à sola principis voluntate, fere impossibilia reputantur. l. apud Iulianũ. §. cõstat. ff. de lega. 1. at si id futurum defunctus crederet, verosimillimum est desideraturum, vt sua hæreditas ad talẽ proximiorem iam capacem effectum potius peruenire, quàm ad agnatum remotiorem arg.d.l.conficiuntur &.d.l.1. §.fi. vt sic illa iura pro cõtraria parte adducta ad nostram partem tuendam reflectantur, prẹsertim. arg.l.3. C.de in of. testam. vbi mater filios quos tempore testamenti habebat hęredes instituit, & in puerperio alterius filij præteriti decesit: & licet nec eum nominatim hæredem scripsit, nec etiam tacite, quia de eo non cogitauit, tamẽ, quia si de eo cogitaret verosimillimum erat eum non secus quàm reliquos filios hæredẽ materna pietate facturã, ideo perinde habetur,

betur, ac si re vera id fecisset: quãdo quidem iusto impedimento mortis præuẽta id facere nequiuit. Sic ergo & in proposito defunctus credendus est eũ spurium sibi proximiorem honore affectu rum, potius quàm remotiorẽ agnatũ, si cogitasset legitimũ eum futurum, sicq; ille antea illegitimus modo autem legitimus effectus non videtur huius defuncti voluntate destitutus. Nam & similiter filius præteritus eo quòd pater eum se habere ignorabat, aut mortuum putabat, non videtur patris voluntate destitutus, non magis quàm si ab eo nominatim scriptus esset testamẽto vt. C. de mil.testam. l. sicut certi &. l. si cum vel in vtero. Sic & pro cauto habetur, id qꝺ disponẽs verosimiliter interrogatus responderet, licet tẽpore dispositionis de eo casu non meminisset glo. cõmuniter app. in. l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. vbi multa Ias. accumulat, & plenissime per Andream Tiraquellum in. l. si vnquam C. de reuocandis donati. & per eũdem de vtroque retract. & etiam in tract. de causa cessante text. memorabilis in. l. 3. C. de in offi. testa. vbi vt modo dicebamus mater, quæ oẽs filios suos hæredes instituerat decesit ĩ puerperio alterius filij, sicq; tẽpus nõ habuit aut spaciũ mutãdi testa, filiũq; illũ instituẽdi. & Iustinianus ait ex verosimili mẽte matris eũ filium pro hærede instituto habẽdum.

Verosimilia pro dispositis habetur

Sic ergo & in specie nostra pro vocato expressim, vel tacite à testatore vel defuncto haberi debet is, quem (vt verosimile est), ideo defunctus omisit qꝺ eum incapacem putauit non prætermissurus, si per interuentum legitimationis capacem futurum cogitaret, denq; pro nostra & cõmuni sententia est tex. i. l. 1. §. filio. ff. ad Tertu. & ex ista nostra ratione infertur not. declaratio ad d. §. filio vbi post mortem matris filius seruus pœnæ effectus fuit, & postea antequàm proximus agnatus matris hæreditatem adijsset indulgentia principis restitutus fuit: & tex. ait ad matris hęreditatem admittendum excluso proximiore agnato, cui matris hæreditas post filij deportationẽ illico delata fuerat, & sic ex illa principis indulgentia illi agnato qui post filium proximior erat, ius quærendum aufertur, hoc est ea hæreditas quæ iam sibi delata fuerat, quãq; in manu sua erat illico acquirere eam adeundo seu acceptando. Sed sane huius rei ratio ea est, qꝺ princeps dum in pristinum statum eum restituit, qui seruus pœnę effectus fuerat, vel aqua & igne interdictus vel deportatus vtitur iure suo, sicque nemini iniuriam fecisse videtur, licet id beneficium in læsionẽ alterius cedat, quia ea lęsio vel nulla est, vel inspecta legis censura non est considerabilis. Vnde in terminis illius text. etiamsi is filius viua matre deportatus vel seruus pœnę effectus fuisset, deinde mater decesisset, & postea filius ante aditam per agnatos matris hæreditatẽ beneficio principis restitutus esset, posset matris hæreditatem adire: licet per hoc excluderetur is agnatus, qui filio non restituto proximior erat. Neq; ad rem pertinere videtur qꝺ sic id principis beneficium auferret ius quærẽdum etiam iam delatum illi agnato, qui eam hæreditatem habiturus erat, si is filius restitutus non fuisset, nam respõdimus id iniurium nõ esse quandoquidẽ princeps vtitur iure suo, sicque nemini facit iniuriam, & licet in consequentiam agnatum læserit, tamen id in consideratione non est, quandoquidem princeps beneficium filio conferre principaliter agebat non alteri nocere, & ita eum. §. (licet hac ratione non præuisa) accepẽrunt Barto. ibi Aretinus in. l. ex facto. §. Iulianus col. fi. ff. de vulgari. Bar. ĩ tract. minoricarum lib. 4. nu. 10. Carolus ruinus. nu. 118. in. d. §. & quid si tantum & ibi Forrunius. nu. 149. Bertrandus cons. 26. nu. 19. lib. 2. Antonius de rosellis de legitimatione libello. 2. c. fi. Ias. ĩ. d. §. & quid si tantũ. nu. 24. cum seq. & idẽ plane probatur in. l. 2. §. 1. ff. ad Tertulianũ & in. l. fina. ff. de sententiam pasis tenet Bal. ĩ. l. deo nobis post Frederi. de senis quem allegat. C. de epis. & cler.

Intell. l. 1. §. filio. ff. ad Tertuli.

Restitutus à principe an matris hæreditatẽ alteri delatã capiat? anceps pugna.

Contrarium tamen vt hoc casu cesset. d. §. fi. cum similibus tenẽt Aretinus in. l. si quis mihi bona. §. seruus municipum

Universidad de Deusto
Biblioteca

pum col.3.ff.de acq.her.& in.d.§.& qd si tantum col.9. vbi idē tenet Cumanus nu.10.Salicetus in.l.fi.col.fi.C.de sentētiam passis.Ludouicus à sardis de legitimatiõe.§.de legitimatiõe per rescriptũ versi.4.quæritur.n.8.&.9.Lãcelotus galiaula in.d.§.& quid si tũ.nu.57. qui ait q.d.§.filio multum nititur, in eo quòd filius postquàm sibi matris hęreditas delata fuerat seruus pene factus fuit.idem tenet Emanuel de acosta ī.d.§. & quid si tantum part.2.nu.179.qui ait hanc partem veriorem esse: motus quia mater quæ tempore mortis sciebat filium esse incapacem & intestata decesit, tacito iudicio videtur hæreditatem suam proximiori agnato non etiam filio incapaci reliquisse.l.conficiũtur.ff. de iure codi.l.x.§.fi.ff.de legat.1.sicq; iniuriũ esset si contra defunctæ iudicium princeps eam hæreditatē illi agnato ademisset, ademptamq; in filium restitutũ transtulisset, sed iam supra responsum fuit, id non iniurium, sed æquissimum videri, quandoquidem mater, quæ tacito iudicio eam hæreditatem proximiori agnato relinquere regulariter visa, est hoc casu minime relictura esset, si filium capacem futurũ cogitaret, sed materna pietate filium hęreditare sua honoraret,& ita procedit.d.§.filio.cũ simi.sup.all.f.l. fi.ff.de sententiã pass.l.2.§.1.ff.ad Tertul.simillimũ est in.l.3. C. de inoffi. test. aliud simile in.l.per C. de impuberum: aliud simile in.l.si vnquam.C. de reuo. donati.vbi q.tibi donaui & tradidi per superuenientiam liberorum ipso iure ad me reuertitur, sic ergo & in specie nostra ius adeundi illi agnato delatum, ipso iure reuertitur ad filium restituũ. Astringitur hoc argumentum, quia fauorabilior est restitutio quàm noua filij natiuitas.arg.l.filio quem.ff.de lib.& posth.& arg.d.§.& quid si tantũ, astringitur & secũdo quia.d.l. si vnquàm loquitur in iure iam quæsito, ergo multo facilius idem admittẽdum in specie nostra, vbi sumus, in iure quęrẽdo nondũ quæsito argumento.l.fi.C. de codicil.l. quia autem in prin.&.§.1.ff.quæ in fraudem credi. Tertio astringitur quia in.d. l.si vnquàm possessio apprehẽsa fuerat, hic minime fuerat ergo,&c. Vt in.l.1.in princ.ff.de acq. poss.vers. dominiumq; ex naturali possessione cœpisse iuncta l.pe.&.fi.ff.de crimi.expilatę hæredi.4: astringitur nã in. d.l. si vnquàm erat ius quæsitum per actum inter viuos, quòd iustius & firmius esse soler, quàm si descenderet ex vltima voluntate argu.l. si quid bello. ff. de capti.in specie autem nostra loquimur in iure delato ex causa hæreditaria,vnde hæc nostra pars tenẽda est, quia & æquior est, & longe verior,& forte receptior.

Monachus si fit episcopus aufert hæreditatẽ alteri delatam nondũ agnitã, cũ multis contra plures.

25 Vnde si is, qui erat monachus ordinis mendicantium fit promotus ad episcopatum, ius quoq; adeundi hæreditates ex cognatione sua delatas recuperabit, q intelligo primum, quando antè manachismũ sibi delatæ fuissent, deinde etiam si post monachismum delatæ fuerunt,dummodo nõdum aditæ fuissent ab alijs agnatis,id q tenẽt Bal.in.d. l.deo nobis post Frederic.senen. quem refert & Bar.i.d.l.4.in tract.minori.nu. 10. & Carolus ruinus, Antonius roselus,Ias.Fortunius,Stephanus, Bertrandus & alij supra relati,quorum opi. verior est,licet contrarium vellent Aretinus in.d.§.seruus municipum col.3. idẽ Areti.in.d.§.& quid si tantũ col.9. Emanuel vbi supra Salicetus, Ludouicus à sardis.Lãcelotus galiaula vbi supra,quorum argumẽta confutantur ex superioribus quæ repetere non expedit, & nostra opinio in hoc & in proximiore articulo procedit,quando constat principem ita voluisse,idem etiã si non sit cõperta eius voluntas, sed simus in re dubia vt ex argumentis nostris deducitur.

Secũdus articulus principalis est,quãdo hęreditas erat delata,& adita,& possessio apprehẽsa,& postea filius spurius legitimatur per principem: isque filius vult auferre eam hæreditatem agnato, qui eam quæsierat & tenebat, & in re dubia omnes conueniunt vt princeps
26 nõ videatur voluisse,q ei auferatur. ita tenet Bar.in.d.§.& quid si tãtum ad finem quem sequuntur cõmuniter doc. ibi & vbiq;.arg.l.rescripta.C. de preci-

Princeps nostrum nolle auferre nõ præsumitur velle cũ cõ-

bus

bus imperatori offerre.l.fi.cum ibi notatis.C.si cõtra ius vel vtil.publ.l.id quod nostrum.ff.de reg.iur.l.nam hoc natura.ff.de condi.indebiti.l.iure naturæ. ff. de rugũ.iuris,q si expressim vellet vt is

27 *Legitimatus hæreditatẽ ab alio aditam & possessã an auferat cum Bar.cõtra cõmunem.*

legitimatus hæreditatẽ iam aditam auferret legitimis eãq; sibi accomodaret, licet illi dominium eius possessionẽque quæsissent Bart. in.d.§. & quid si tantũ ad finem ait id fieri posse,cõtrarium tenent cõmuniter doctores vt firmat Emanuel acosta ibi parte.2.num.174.qua de re per Fortuniũ ibi nu. 184. Aretin. col.pe. Alex.nu.26.Socin.nu.24.Charolus ruinus col.f.Galiaula col.f. Ludouicus asardis de legiti.§.de legit.per rescriptum nũ. 8. Paulus castrẽsis in.l.3.nu.4. ff.de testam.idem in.l. cum hæredes in pri.ff.de acq.poss.Felinus in.c.quę in ecclesiarum de constit.nu.26. cũ seq.Paulus cons.178.donatio prędicta col.2.lib. 1.Ioannes Crotus in.d.§. & quid si tantum nu.63.& ibi quoq; Claudius co.pe. in pri.Bertrand. consilio. 26.lib.2.num. 19.quorum opi.contra Bar.verisimam secundum quosdam esse apparet ex fundamentis nostræ opi.suprà traditę,nam id quod nostrum est sine causa etiã ex plenitudine potestas princeps nobis auferre non potest, id enim iure naturæ iniquum esset cuius transgressionẽ princeps sine iusta causa facere nõ potest.l. ius ciuile vbi per glo.& oẽs.ff.de iust.& iure nec populus in principem amplius quàm summam iurisdictionem contulit & re vera contulit præterea nihil iuris autem dationi vel dictioni contrarium est iniuriæ & dãni datio vt suprà

28 *Princeps etiam de plenitudine potestatis non egreditur cõtractum.*

docemur,& lex est cõmunis reipublicę sponsio.l.1.ff.de legibus. & vt principes contractus transgredi non possunt, vt ex cõmuni opi.reloluũt Felinus. nu. 26. cum seq.& Decius.nu.26.cum præced. & seq.in.c.quę in ecclesiarum de const. & Ias. in.l.1.ff.de consti.principum.Decius in.l.id q nostrum de reg.iur. ita & leges transgredi non possunt,quę quasi spõsio(hoc est cõtractus publicus) esse intelliguntur, cuius transgressio longe turpior, & intolerabilior est, quã trãsgressio contractus priuati arg.auth.res quę.C.com.de lega.l.1.§.huius studij.ff. de iust.& iur.Neq; ad rem pertinuit q princeps legibus solutus sit.l. princeps. ff.de legibus:nam id soli & primũ Augusto imperatori concessum fuit, reliquis autem principibus non vtiq; vt docet Orosius in.d.l.princeps ad princip. post Alex.de magist.ciuil.offi.fol.2. & Budęus Zazius & Orosius in.d.l. princeps aiunt princeps legibus ideo solutos dici q leges propter bonos nõ tam plerunq; latæ intelliguntur, quàm propter malos.Principes autem esse decere summa sanctitate ac pietate præditos, q̃is minime esset,q meũ mihi sine causa adimere,& ī alterũ trãsferre vellet.

Princeps legibus solutus an sit.

29 Deniq; q princeps legibus ciuilibus solutus sit,intelligitur de legũ tantũ ciuilium solẽnitatibus,non enim tenetur testando solẽnitatem testamẽtorũ obseruare.l.ex imperfecto.l.omniũ. C. de test.nec tenetur iudicãdo solẽnia iudiciorũ obseruare, vt plenissime per Iacobũ à sctõ Georgio in feudis verb. princeps pnos de succ.creatiõe. §. 26.n.3.cũ seq.nõ quoq; statuẽdo tenet ad regularẽ legũ ferendarũ solẽnitatẽ.l.3.C.de legibus cũ donat vltra quingẽtos solidos nõ tenetur ad solẽnitatẽ insinuationis, in suis actibus interuiuos cessãt solẽnia stipulationũ & similiũ cõtractuũ à lege ciuili inuẽta,in suis enim actibus plena bona fides merũ ius naturę & gẽtiũ spectat,& prędalet & reliquis omnibus solutus est solẽnitatibusciuilibus,vt dictis locis varijs exẽplis docemur, in quibus omnibus & similibus speciebus solẽnitati tm nõ etiã naturali rationi ęquitati, aut iustitię fit derogatio:ideo princeps quo ad ea solutus & liber est nõ sic quo ad speciẽ nostrã,in qua agitur de iniuria & iniqtate vitãda, q̃ in re princeps strictius abligatus est quã reliqui hominũ: tantũ abest vt solutus videatur secundũ Aymonẽ de antiq.par.1.n.9.vsq; ad numerũ.20.in vers.nõ omitto. Neq; ad rẽ pertinet q ius quęsitũ agnato quasi debilius sit,eo q ex causa hęreditaria pficiscatur, quàm foret si descenderet ex actibus inter viuos argumen. l. si quid bello. ff. de capti. & quasi hæreditates

Princeps legibus solutus sit, vt accipiendum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sint inuentum quodpiã ciuile.l.si quã-
do in pri.l.de in off.testa.diximus plene
de succ. crea.§.1.in pr.nam respondetur
quòd si debile ius erat in agnato qui ta-
lem hæreditatem iam adierat & possi-
debat,debilis quoq; ratio & occasio e-
rit in spurio legitimato, vt ad id ius de-
bile hæreditatis maternæ inuitetur:præ
sertim cum nullum ius nobis secũdum
nostrę ciuitatis iura & leges competẽs
possit debile reputari arg.in princ. inst.
de obliga.ibi secundum nostrę ciuitatis
iura.his tñ non obstantibus teneo opi.
Bar.contra cõem vt infra repetã.nu.35.

30 *Legitimat' an hæreditatem ab alio aditam nondũ possessam aufe rat dubium certamen.*

Tertius articulus principalis est quã
do agnatus adierat hæreditatem non-
dum tamen possessionem apprehẽde-
rat:& tunc sunt qui velint spurium qui
post aditam hæreditatem ante appre-
hensam eius possessionem legitimatus
fuit eam hæreditatem agnato ademptã
habiturum esse,ita tenent Bar.in.d.§.&
quid si tantum prope finem Paulus in
l.3.nu.4. ff. de testam.idem Paulus Ca-
strẽsis in.l.cum hæredes in pr.ff.de acq.
poss.Ludouicus a sardis de legit.§. de le
giti.per rescriptum nu. 8. Paulus Castr.
consi.178.donatio prædicta lib.1.col.2.
Alex.cons.2.n.4.lib. 1. Claudius in.d.§.
& quid si tantum col.penu.in pri.& ibi
Ioannes Crotus nu.63. Lancelotus De-
cius in.l.ex hoc iure col.1.de iust.& iure
Bal.in.l.fi.nu.8.cum seq. C. sententiam
resci.nõ posse. Ias. consilio.127.li.4.col.
3.Bertrandus cons.26.lib.2.num.19.De-
cius in .c.quę in ecclesiarum nu.26.vers.
quintus casus de constitu.idem Decius
cons.269.n.10.Curtius iunior cõs. 174.
col.3.nu.15.vbi hanc esse cõmunem op.
firmat Decius cons.498.nu. 25. idẽ cõs.
698.nu.8.Socinus cons.120.memini me
lib.3.col.5.Aymõ sub distinctione qua-
dam de antiq.temporum parte.1.in pri.
nu. 51. Alexand.cons.215. nec arguendi
sumus lib. 2.col.5.idem Alexand. cons.
2. visis codicillis lib.1.col.6.Ias.in.l.Bar-
barius col.6.vers.circa duas de offi.prę.
ff.Decius cons.588.viso puncto num.13.
vers.capio igitur est cõmunis op. secun
dum Alex.nu.27.in.d.§.& quid si tantũ
vbi Ruinus nu.129.dicit cõmunem Ias.
cons.127.col.3.lib.4. idẽ Ias.cons.93.li.1.

Contrariam partem vt talis legiti-
matus non sit eam hæreditatem habitu
rus tenent Bal.& Ang.in.d.§. & quid si
tantũ. & Ioannes Andr.ad speculatorẽ
de succesi.ab in.in rubr.vers.per primã
Hosti.in summa qui filij sint legit.in pr.
col.pe.Bal.in proœmio.C.col.pe. idem
Bal.in.l.eam quam.C.de fidei.vers. quæ
ro vtrum legitimatio idem Bal.in auth.
ingressi ad fi.C.de sac.eccles.idem Bal.
in.l.2.col.7. C.de seruit.& aqua. Anto-
nius in.c.per venerabilem ad med. qui
filij sint legi. Galiaula in. d.§. & quid si
tantum.in.fi.Felinus in.d.c.quę in eccle
siarum nu. 49 . & est cõis & indubitata
op.secundũ Fortunium qui eam sequi-
tur in.d.§.& quid si tantũ. 185. sequitur
& dicit cõmunem opi.Soci.ibi. nu. 24.
dicit cõmunem Acosta ibi par.2.n.174.
& sunt qui hãc partẽ lõge veriorem pu
tant ex fundamentis nostræ opinionis
principalis suprà relatę,nã argumentã-
tur,q̃ id q̃ nostrũ est sine facto nostro
à nobis auelli non potest.l.id q̃ nostrũ
ff.de reg.iur.& iure naturæ iniquum est
legitimatum ditari cum iactura agnati,
qui iã hæreditatẽ qua de agitur iure le-
gitimo quæsierit.l.nam hoc.ff.de cõdi.
indeb.l.iure naturę.ff.de regulis iuris id
q̃ eueniret si is legitimatus audiretur,
& princeps sine causa huic iuri naturæ
nocere nõ põt.§.sed naturalia inst.de iu
re nat.l.oẽs populi.ff.de ius.& iur.& po
pulus in principẽ tm̃ iurisdictionẽ non
etiã iniurię dictionẽ seu dationẽ cõtu-
lit.l.1.ff. de cõst.prin.§.sed & q̃ principi
inst.de iure nat.& põtestas legis & prin
cipis exęquãtur vt.dd.iuribus & p totũ
fere inst.de iure nat.l.2.§.nouissime &.
§.deinde qa difficile.ff.de orig.iuris.Vñ
quẽadmodũ lex iniusta nõ valeret, nec
vim legis haberet,nec esset ei parẽdũ.c.
erit aũt lex.4.distinctione:ita quoq; nõ
valeret, nec esset ei parendũ præceptũ
principis iniustũ,quale ꝑcul dubio esset
in specie nostra,& id equissimo iure no
bis quæsitum videtur,q̃ acquisitum est
secundũ illius ciuitatis iura,vbi res agit̃
in pri.inst.de oblig.ibi secũdũ nostrę ci
uitatis iura.d.§.sed & natur.d.l. oẽs po-
puli.

puli. Vnde agnato , qui secundũ nostræ
ciuitatis iura semel hęreditatem quæsi-
uit,ei eã adimi iniuriũ esset,esset q; non
dubia seruitutis imago,si id ditioni, aut
principũ arbitrio subesset. Simillimum
est,q̃ licet filius,qui abstinuit hęredita-
te paterna,possit abstensionẽ suã reuo-
care,& ad eandem redire.l.fi. C.de rep.
hær.l.filius.ff.de iure deliberandi:tamẽ
id procedit si modo ea hæreditas nõdũ
ab alio iure adita fuerat,vt per Corneũ
post glo.& alios cõmuniter ibi in. d.l.fi.
fic & in specie nr̃a restitutus à principe,
licet ad hęreditatẽ adhuc vacantẽ redi-
re posset:tñ non sic ad eã quæ iã ab alio

31 *Intellectus. l.fina.C. de rep.hær.*

occupata esset , nisi dixeris verũ nõ esse
vt in terminis.d.l.fin.denegetur reditus
ad hæreditatem , eo q̃ ab alio sit adita:
quinimo nec etiam si eius possessio ab
alio iure apprehẽsa esset , nisi etiã bona
alienata essent vt plane videt probari in
d.l.fi.nã cũ beneficiũ reuocãdæ abstẽ-
sionis aperto iure filijs datũ sit vt.dd.ll.
& quãdiu durat facultas reuocãdæ ab-
stẽsiõis nullo iure aperte denegata fue-
rit potestas interea adeundi tam legiti-
mis quã substitutis vel cohęredibus di-
cẽdum est id liberũ esse,quia omnia cẽ
sentur permissa,quę nõ reperiuntur no
minatim vetita.l.necnõ.§.q̃ eis.ff.ex q̃-
bus causis maiores id q̃ plane ostendit
d.l.fi.& cũ.d.l.fi.vnico tm̃ casu deneget
beneficiũ reuocãdę abstẽsionis.s.qñ hæ
reditas fuerat distracta,ergo in reliquis
omnibus casibus id beneficiũ locũ ha-
bebit:ficq; etiamsi hęreditas adita fue-
rit,& eius possessio apprehẽsa.arg. l. nã
quod liquide.§.fi.ff.de penu legata qui-
nimo verosimillimũ est vt id bñficium,
quòd per lõgius tẽpus durat , nẽpe post
minorẽ ætatem , & etiã aliud trienniũ
illi superadditum significet hęreditatẽ:
interea minime fore vacantẽ, quinimo
plerunq; aditam iri, & eius possessionẽ
apprehensam , & nihilominus ad eam
datur regressus , vt ibi si modo omnia
integra sint, nõ sic si alienata, simile in
minore qui aduersus hæreditatẽ omis-
sam bñficio nõ fuitatis (vt in.d.l.fi.) sed
minoris ętatis restituitur, nã ei impedi-
mento non est, quòd hæreditas fuerit
adita, nec etiam q̃ eius possessio fuerit
apprehẽsa , dummodo res integrę sint,
hoc est dũmodo res alienatę nõ essẽt.l.
q̃ si minor.§. Scæuola.ff. de minoribus
& fere per totũ. C. si aduersus omissam
hæredi.Nam & similiter in terminis to
tius tituli. ff.de cond.ob cau.&. C.eod.
per totum datum ob causam causa non
secuta repetitur cum fructibus , si mo-
do integri sint,& nõ alienati,aut deper
diti & non aliter : idẽq; in terminis to-
tius tituli.C.&.ff.de condit. indebiti &
in alijs non paucis speciebus de quibus
in.l.videamus per totam.ff.de vsuris, &
dixi plenius alibi.

Sic ergo in specie nostra proximus
agnatus, qui adiuit hæreditatem,tuen-
dus non est aduersus spuriũ, qui à prin-
cipe restitutus est:quia non est nouum,
vt etiam post aditam hæreditatẽ quini-
mo etiã post apprehẽsam & diu obten-
tam possessionem detur beneficio resti
tutionis reditus ac recursus ad talem hę
reditatẽ quandiu res integrę sunt vt.§.
Scæuola sup̃.all.cũ similibus suprà alle-
gatis.Nec video cur hęc restitutio prin
cipis, quo ad hoc debilior esse debeat q̃
restitutio,quę à lege cõditur beneficio
suitatis,aut minoris ętatis,præsertim cũ
plenissimum effectum videatur sortiri
hæc principis restitutio.l.fi.ff.de sentẽ-
tiã passis.l. 1.§.filio.l.2.§.1.ff.ad Tertuli.
plenissimũq; effectum similiter videa-
tur sortiri & ea restitutio nataliũ à prin
cipe concessa , siue per natalium resti-
tutionẽ fiat vt.l. 2.&.l.quæris &.l.fi.§. fi.
ff.de nat.restituendis siue per interuen-
tum legitimationis,vt in authẽ. quibus
modis natu.effici.sui.§.reliqui &. §. ge-
neraliter &.§.si quis igitur,in quibus sę-
pe dicitur ac reperitur tales legitima-
tos nihil omnino differre à vere legiti-
me natis.Neque is agnatus , cui restitu-
tus vel legitimatus hæreditatẽ iam adi-
tam & etiam diu possessam adimeret,
iustam querimoniam mouere poterit,
nam quasi sub hac conditione resolu-
tiua se ad hęreditatem vocatum intel-
ligere debuit , nisi spurius legitimatus
foret aut deportatus restitutus fuisset,
quasi per interuentum istius legitimati

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel reſtituti hæreditas quęſita ſibi adi-
matur veluti reuocabiliter tantum,non
etiam irreuocabiliter quæſita, quòd ſi
dixeris,quòd legitimatio magis aſsimi-
latur reſtitutioni gratię, quã reſtitutiõi
iuſtitiæ,ſicq; talis legitimatio & etiã re
ſtitutio deportati(quę gratię reſtitutio
eſt)nõ ita plenũ effectum ſortiri debe-
rent, ſicut reſtitutio iuſtitiæ, quę mino
ribus lęſis cõceditur,replicabo q & re-
ſtitutio bñficio ſuitatis conceſſa de qua
in.d.l.fi.C.de rep.hær. ſatis aſsimilatur
reſtitutioni gratiæ, cũ detur etiã maio-
ribus & ad lucrum hæreditatis quærẽ-
dum,cum de ſuo amiſerint nihil & ni-
hilominns locũ habet etiã poſt hęredi-
tatem aditam & poſſeſsionem apprehẽ
ſam:vt diximus ſuprà, quinimo lõge iu
ſtius videtur beneficiũ legitimationis,
quod inculpatis cõceditur (quid enim
demeruit,aut mali fecit q nõ legitimus
natus peccato non ſuo ſed parentũ fuit
vt ait Iuſtinianus in prin.auth.quib.mo.
nat. eff. ſui & in pri. quibus mo. nat. eff.
legitimi) quã beneficiũ reſtitutiõis, ſeu
regreſſus ad paternã hęreditatẽ de quo
in.d.l.fi.q cõceditur ei qui in culpa fuit
abſtinẽdi ſeſe ab hęreditate paterna, &
poſtea ſimiliter culpãdus variat ac pœ-
nitet de more puerorũ aut mulierũ cõ-
tra.l.ſicut ab initio. C.de act. & obliga.
præſertim cũ impius non immerito vi-
deatur filius,qui hęreditate paterna ab-
ſtinuit.§.1.inſt.qbus ex cauſis manumi.
nõ licet maxime cũ ea hęreditas non e-
rat omnino ſuſpecta,ergo q huiç nõ in
culpato cõceditur, non eſt cur deneget
legitimato qui in culpa nõ eſt , nec vnq
fuit ſicq; non eſt cur iſtius beneficiũ mi
nus plene interpretetur q illius cũ po-
tius cõtrarium dicẽdũ eſſet vñ ſatis de-
fendi poſſe videtur quodãmodo, vt le-
gitimatus p principis reſcriptũ auferat
bona agnatis,nõ ſolũ poſt aditã tm hæ-
reditatẽ,& poſſeſsionẽ nondũ apprehẽ
ſam,ſed etiã poſt apprehẽſam poſſeſsio
nẽ,qdiu res diſtractę nõ ſunt:idq; cum
liqueret de volũtate principis ita volẽ-
tis,vt in eo tm quęſtio relicta videat:an
in re dubia princeps ita voluiſſe intelli-
gat,ad regulã q id q nm eſt ſine facto
nro à nobis auelli nõ põt:qq; iure na-
turę iniquũ eſt alterum alterius iniuria
aut iactura locupleƈtari reſp. pcedere
qñ qd nrm eſſet irreuocabiliter, in ſpe-
cie aũt nra,id q auferẽ quaſi reuocabi-
liter tm,nõ etia irreuocabiliter quęſitũ
viſũ fuit,vt diſſeruimus ergo,&c. vt.l.ſi
vnquã. C.de reuo.donat.l.fi.C.de legat.
l. quoties.C.de dona.quę ſub mõ.in pr.
inſt.de donat.l.fi.§.ſin aũt ſub cõditiõe
C.cõ.de legat. & fere per totũ .ff. de in
diem adiectione per totum fere.ff.de.l.
comi.pro nobis tex.expreſſus in aut.idẽ
eſt de neſtorianis.C.de hęret.& manic.
vbi quis plures filios habebat partim fi-
deles partim infideles:& infideliũ por-
tiões hęreditarię ad fideles ptinẽt,ſed ſi
mulac illi infideles ad fidẽ reuerſi fue-
rint eas etiã iam ab alijs acqſitas & diu
poſſeſſas recuperãt ſine fructibus tñ, vt
ſic qui propter vitiũ infidelitatis exclu
debantur, ſimulac id vitiũ purgauerint
admittãtur,ſic & in ppoſito qui ppter
vitiũ illegitimitatis excludebat, æquũ
eſt vt purgato illo vitio,illico admittat,
recuperet q; bona ab alijs nõ mõ quęſi-
ta,ſed etiã diu poſſeſſa:adſtringitur hoc
argumentũ nã in.d.auth.vitiũ erat oĩm
peſsimũ ac teterrimũ, at ĩ ſpecie noſtra
vitiũ eſt inculpatũ cũ eſſet vitiũ naturę
potius, quã hominis ergo, &c. Vt in.l.
maximũ vitiũ.C.de lib.pręt. Hactenus
de poteſtate principis legitimãtis, quid
aũt de volũtate & adhuc idẽ, nam qua-
tenus verba ſeſe extendunt, eatenus &
volũtas ſeſe porrigere videt arg.l.labeo
ff.de ſupp.lega.l.ſi nõ cõuitij cũ gl.C.de
iniur.§.ſin aũt ad deficientis.C. de cad.
tollẽdis,ſed verba legitimatiõis volũt,
vt nihil penitus differat à vere legitimẽ
natis ergo,&c.vt in.§.reliqui.& in. §. ſi
quis igit.& in.§.gñaliter in auth.quibus
modis naturales effici.ſui & fere p totũ
in auth.quib9 modis naturales efficiañt
legi.deniq; qn lex ſi vellet efficere poſ-
ſet,vt legitimatus hęreditatẽ nõ ſolũ iã
quęſitã,ſed etiã diu ab alio poſſeſſam ei
poſſet auferre,dubiũ nõ eſt quẽadmo-
dũ idẽ efficere potuit &effecit in termi
nis.d.l.fi.cũ ſimi. C.de rep.hęr.& in ter
minis.d.auth.idem eſt de neſtorianis,&
in.l.

Intell.auth idem eſt de neſtorianis C.de hære.

terminis.d.§.Scęuola,quinimo idem &
iuſtius in ſpecie noſtra poſſet(vt ſuꝑ.o-
ſtendimus)ſtatuere ergo in eo tantum
quæſtio relicta eſt an princeps de pleni
tudine poteſtatis tm poſsit, quantũ lex
q videtur.arg.l.1. ff.de conſti.prin.&.§.
ſed & q principi inſt.de iure natur.ſed
reſpõderi poteſt q tã lex qñ princeps id
quo ad oẽs ſubditos generaliter facere
poſſet,ſed nec lex nec princeps videtur
poſſe quo ad certos hominũ vel caſuũ
& nõ quo ad oẽs quia tale legis aut prin
cipis pręceptũ cõmune & gnale quo ad
omnes eſſe deberet,aliter minime vali-
turũ.arg.l.1.&.2.ff.de legibus ibi cõmu-
ne præceptum.c.erit aũt lex.4.diſti. nã
in terminis.d.aut.idẽ eſt de neſtorianis
filij fideles qui portiones quòq; hæredi
tatis paternæ ad fratres infideles perti-
nentes agnouerant & poſsederãt, ſcie-
bant eas ſe reuocabiliter tantũ non etiã
fixas & perpetuas habere & poſsidere,
vt pote quæ ſimul ac illi ad fidẽ catholi
cã reuerſi fuiſſent,ab eis abſceſſuræ eſ-
ſent & ad illos emendatos reuerſurę,&
in terminis.d.l.fi. de rep.hær.qui patris
mei hęreditatem,a qua ego abſtinui ha-
bebat,& poſsidebat ſimiliter ſciebat eã
ſe habere,& poſsidere reuocabiliter tã-
tum,vt pote quæ ad me reuerſura eſſet
ſimul,ac abſtẽſionem meam vellem re-
uocare.& in terminis.d. §. Scæuola qui
hæreditatem à minore repudiatã adi-
uit,& poſſedit,ſciebat ſimiliter eam à ſe
abſceſſurã, & ad minorem reuerſurã, ſi
is vellet aduerſus talem repudiationem
reſtitui ſeſe , & cum hac conditione &
qualitate agnouerũt, nec eſſent ferẽdi,
ſi huic rei aduerſarentur,idemq; in ter-
minis.l.ſi vnquã. C.de reuo.donati. idẽ
in terminis.l.cum hæreditate &.l.ſi mi-
nor.ff.de acq.hęr.&.l.vn.§.hic ita ibi nõ
eſt ferendus.C.de cad.toll.idẽ; in termi
nis.l.quoties & fere per totũ.C.de do-
na.quę ſub modo.idem in terminis.l. fi.
C.de lega.idem in terminis totius tituli
C.&.ff.de cõd.cauſa data & de cõd. ob
cauſam &.C.&.ff.de condi. indebiti,& in alijs quã plurimis ſpeciebus de qbus in.l.videamus per totã.ff.de vſuris & in terminis totius tituli. ff. de lege cõis.& in terminis tituli totius.ff.de in diẽ ad-
iectione, diuerſum eſſe videtur in eo q
adiuit & poſſedit hæreditatẽ tanquam
proximus agnatus cũ ſciret neminem
eſſe proximiorẽ, ſicq; quaſi firmam &
perpetuam nõ quaſi reuocabilẽ quæſi-
uit,& poſſedit:niſi dixeris q imo quaſi
reuocabilem quærere & poſsidere de-
buiſſet, cum proximiorem cognatum
(hoc eſt hunc ſpurium quo de agimus)
agnatum principis beneficio fieri poſſe
potuiſſet cogitare,pro hac ſentẽtia opti
mus tex.in.l.fi.in prin. C.de ſententiam
paſsis,vbi per patris deportationem fi-
lius patria poteſtate liberatur,& rurſus
patre reſtituto patriam poteſtatem re-
cuperat,& tamen ea alienata erat & ve
luti in filium trãſlata,& ea libertas, quæ
modo per principis gratiã filio adimi-
tur res inęſtimabilis eſt.l.filiusfa. §. ſecũ
dum vulgarẽ.ff.de legat.1.ad idẽ.d.l.fi.§.
fi.vñ & ſimiliter quicqd ſpurietas (vt i-
ta loquar) huic ſpurio ademerat, & in
agnatũ poſt ſe proximiorẽ tranſtulerat,
id omne legitimitas ſupueniens vt reſti
tuat ei,& adimat illi ęquũ eſt,cũ vtriuſ-
q; nominis tã ſpurietatis qñ legitimitatis
inuentũ ſit iuris ciuilis iuri naturali ad-
uerſum, & pugnãs auth. quibus modis
natu.efficiãtur ſui.§.naturę: ſpurietatis
enim morbus à lege poſitiua effluxit,&
ab eadem inuenta fuit medicina legiti-
mationis,vt ibi ergo nulla iniuria fit illi
agnato,ſi filius ſpurius ei auferat hęredi
tatem,qui defuncto,cuius de ſucceſsio-
ne agitur, proximior ipſo agnato erat
ac potior inſpectis ipſis naturæ cunabu
lis,& eadem lex poſitiua , quæ ſpurium
illũ excluſerat , rurſus reuocauit facit.l.
2.ff.de decuri. & multa quæ traduntur
per Fortunium in leg.gallus. §. & quid
ſi tantum.nume.149.cum ſeq. ff. de lib.
& poſth.pro hac parte facit optime.l.2.
§.fina.verbo non facile à cõtrario ſen-
ſu.ff.de natal. reſti.&.l. quęris eod.titu.
ad.l.penul.&.fi.eod.titu.dic q loquitur
in diuerſis terminis & ex diuerſis nõ fit
illatio.l.fina.ff.de calũni.& præterea ius
quòd ibi patronus habebat in liberto
non tam à lege ciuili de quàm à iure gẽ
tiũ deſcendere videtur. l. manumiſsio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes.ff.de iust.& iure:vñ id per principẽ adimi non debet sine causa, at in legitimatione semper adest iusta causa vt reuocetur,ac inuitetur ad hæreditaté per principem is,qui inspectis naturę principijs proximior erat, excludatur q; agnatus remotior alege ciuili subdure inuitatus,quę ratio cessat in terminis.d. l.pe.&.fi.hanc quæst.absoluã illico post quęst.seq.nam potestas legitimãdi principi data est, sed tali legitimationi virtus adimendi hæreditatem alteri quæsitam nõ reperitur attributa. dic vt infra.nume.35.

32 *Dominium an nobis possit auferri? noua op.*

Illud autem notãdum est q̃ licet nõ pauci doct.vbi suprà faciant differentiã inter ius quæsitum mediãte ministerio iuris ciuilis,& ius quæsitũ iure gẽtium, tamen hanc communem distinctionẽ impugnat Aymon Crauetus de antiq. temporis par.1.in prin.nu.51.dicens, ius quæsitum de iure gẽtium nobis auferri non posse per principem etiam ex causa nisi ea causa publicam vtilitatem respiciat,non etiam priuatam, quòd si inquit quęsitum esset de iure ciuili ex causa priuatam tantum vtilitatẽ respiciente,posset nobis auferre, primum membrum vt ius quæsitũ iure gentiũ neque at nobis auferre nisi ex causa,quæ publicam vtilitatem respiciat,tenet ipse post Bart.in.l.quęcũq; in fi.C.de fide iust.& iure haste fiscalis lib.10.Oldraldus consilio. 224. istæ sunt allegationes col.7. Paulus cons.177.donatio prędicta.li.1. idem Paul.cons.229.visis & ponderatis col.2.idem cons.287.primum dubium col.1.lib.1.Decius cons.371.col.pe.vers. secundo respondetur & incipit omissa longa serie.Felinusin.c.quę in ecclesiarum.nu.26.cum seq.de constitu.Ias.in.l. Barbarius col.6.ff.de offici. prætoris.in nu.24.vers.circa duas. Ias.cons.233. col. 7.lib.2.sed hæc cõclusio dũ in sensu directo tenet, principem posse nobis nostrũ auferre ex causa quę respiciat principaliter publicã vtilitatem, verissima est.l.item si verberatũ.§.1.ff.de rei vẽdi. dum vero in sensu contrario vult,vt ex causa priuatam vtilitatem principaliter respiciente id non posset vera non est etenim est contra.l.1.& fere per totũ.ff. ex q̃bus causis maiores vbi id licet magistratibus & sic multo magis licebit principibus.Item quid si maior ętate in vendítione deceptus fuit,licet non vltra dimidiam,quo casu cessat restitutio regulariter.l.1.c10.ff.de minoribus, & hoc casu iure gentium emptor dominiũ quęsiuit.§.per traditionẽ inst.de rerum diuisione & in.l.ex hoc iure.ff.de iust .& iure.& quidem non dubito quin princeps ex causa posset huic venditori etiã modice tantũ decepto restitutionẽ cõcedere ad rem suam recuperandam iustam causam dicerem, si venditor deceptus pauper erat, vel nõ admodum industriosus, vel quę alia similis pro hoc tex.expressus in.l.& hoc Tiberius cum. l.præcedente.ff.de hęredi.inst.

33 *Dominium nobis auferri potest ex causa priuatam vtil. respiciente contra plures.*

Alterum membrum est, quando ius quæsitum erat ciuili iure, & causa respiciebat priuatam tãtum vtilitatem nam tunc nobis per principem posset(secundum Aymonem vbi suprà) auferri veluti inquit si sententia lata fuit contra ius partis quę tamen transiuit in rẽ iudicatã q̃a vltima erat vt iã nullus esset appellationi locus,q̃ & tenet Abb. cons. 84.col.5.lib.1.& cons.77.co.2.lib.2. hoc enim casu posset princeps dominium nobis per talem sententiam quæsitum auferre,quia iure tantum ciuili nõ etiã naturali quæsitum fuit, sed dum sentit Aymon hoc casu dominium sententia

34 *Dñium sentẽtia quæsitum iure gentiũ quæsitum dicitur contra plures.*

quæsitũ fuisse errat vt ex cõmuni opinione resoluit Ias.in.l.ex hoc iure.ff.de iust.& iure, sentẽtia enim non inducit ius,sed q̃ inductum aut creatum erat detegit, ac declarat, vt ibi late per eum per nos de succ.cre.§.1.nu.47.sed & si sententia dominiũ quæreretur (vt ipse Aymon falso opinatur)adhuc errat, dum putat per modum ciuilem tantum non etiam naturalem quæsitum videri, quinimo iure etiam gẽtium quęsitum videretur: nam ius gentium est q̃ pleriq; populorum qui moribus aut legibus reguntur obseruant,etiam si non omnes omnino populi eo iure vtantur,aut etiam si non simul ac statim ab origine mũdi seu orbis id ius perę que apud omnes gẽtes in vsu

vsu esse cœpisset,sed successiuis vicibus atq; temporibus receptum esset,nã non omnes cõtractus,de quibus in. l. ex hoc iure.ff.de iust.& iure ab omnibus perę que gentibus recepti sunt, aut sunt in earum vsu, & nihilominus iuris gentiũ esse dicũtur,eo quòd recepti sunt à plerisq; earum gentium,quę legibus regũtur vt ex cõmuni opinione resoluunt doct.ibi & in.l.omnes populi.ff. de iust. & iure:& diximus de succ. creat.§.1.ad pri.sic ergo iure gentiũ reges erant, qui sententias ferebant, nec eorũ officium aut inuentum alio principalius spectabat.l.2.post prin.ff. de origi. iuris, ergo vt contractus,ita & sentẽtiæ iuris gentium sunt, nec ad rem pertinet q̃ forma sententiæ à lege ciuili data, & inuẽta fuit,nam & similiter forma omnium fere contractuum à lege ciuili inuenta fuit, nam ipsi fere omnes iure gentium erãt informes ac rudes.l.1. ff.de cõtrah. emp.tradunt cõmuniter doct.in.d.l.ex hoc iure & in. l. iuris gentium in princ. ff.de pact.ergo tenendũ est contra Aymonem principẽ ex causa nostrum nobis auferre posse, nõ solum si publicam vtilitatem principaliter, sed etiam si priuatam tãtum vtilitatem respiciat, licet nõ abnegemus quin iustior causa ac laudabilior sit, quæ publicam vtilitatẽ respiceret quàmque ad priuatã tantũ vtilitatem spectaret. Illud autem notandũ est,quòd si princeps firmet se meũ mihi abstuliſse ex iusta causa, id non sufficit,nisi ea aliter probetur secũdũ quosdam:qua de re, quia modo non probo, nec improbo,videndi sunt Aymon vbi suprà.nu.62.Decius cons.191.nu. 4.

35 *Legitimatus hæreditatẽ agnatis delatam tantũ, vel etiam aditã seu etiã possessã an auferat?*

Denique redeundo ad principalem quęstionem an legitimatus principis rescripto auferat hæreditatem iam aditã, nondum tamen possessam ei, qui post ipsum legitimatum proximior erat defuncto cuius de successione agitur non tam de potestate,quàm de voluntate legis agendum est, cõstat enim quòd lex potuisset inducere vt auferretur quẽadmodum id induxit in alijs speciebus non tam iustam rationem habẽtibus vt suprà diximus, ergo in eo tantum quæstio manebit,an hodie re vera id à lege inductum inueniatur & quidem palam ac expressim non inuenitur sed tantum principi datam legitimãdi potestatem inuenimus an vero huius legitimatiõis effectus hanc ad rem se extendat cautũ satis dilucide non est.& cum hic agatur de restitutione gratiæ tantũ,non etiam iustitiæ quæ angustiorẽ interpretationem recepit magis est secundum quosdam vt non porrigatur ad hęreditatem iam aditione quæsitam auferendã. Fallit in casibus à iure expressis, & ita intelligunt iura in cõtrarium adducta, quid dicẽdum & sane legitimatus principis rescripto (siue ante aditam ab agnatis hęreditatem,siue post aditam nondum eius possessione apprehensa, siue etiam & hæreditas adita esset ab agnatis, & eius possessio apprehensa, & sic in omnibus tribus speciebus suprà memoratis)magis est,vt agnatis auferat hęreditatem, nam id palã & indistincte inducunt iura superius adducta: dum generaliter vel saltem indefinite loquuntur ergo,&c.vt in.l.sancimus.C.de testam. l.præcipimus.C.de appell.Neq; ad rem pertinet, q̃ ista sit restitutio non tam iustitiæ quam gratiæ, nam & in alijs restitutionibus quæ similiter gratię sunt inuenimus,q̃ restitutus aufert hæreditatem agnatis non solum aditã sed etiam apprehensam,& diu possessam vt suprà ostendimus q̃ procedere docuimus in alijs speciebus etiam lõge minorem rationem & pietatem habentibus, quàm species nostra:ergo & hic facilius idem admittẽdum. Vnde sic ratiocinãdũ est, hanc facultatem lex principibus concedere potuit,eamq; ipsis concessise visa est eo ipso q̃ ipsis concesit, vt spurios possent legitimos facere, & tales legitimatos legitimis a natiuitate ex toto adęquauit:ergo ita indubitanter tenendũ est,cum constat de voluntate principis plenitudine potestatis vti volentis.

1 *Beneficium ecclesiasticum an papa possit sine causa nobis auferre? egregia quæstio.*
2 *Beneficia ad clericos an iure dominij pertineant?*
3 *Priuilegium quid.*
4 *Priuilegium etiam motu proprio concessum per quòd ius alteri competens aufertur non valet.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *Priuilegium per decẽnium non vtẽdo amittitur.*
6 *Priuilegium ecclesiæ concessum quanto tempore amittatur.*
7 *Priuilegium per vsum partis quatenus conseruetur.*
8 *Priuilegium per non vsum non perdit impeditus.*
9 *Priuilegio qui vti desijt, superioris mandato non lædit.*
10 *Ecclesia quando sibi præiudicet in suo priuilegio.*
11 *Priuilegium positum in libera voluntate priuilegiati non perditur tempore.*
12 *Priuilegium non perditur per non vsum quando casus non se obtulit.*

PApa in beneficialibus habet liberam plenissimãq; potestatem, adeo vt etiam sine causa possit suum sacerdotium (quòd beneficium vulgo appellamus) siue illud simplex sit, siue curatum cuiq; auferre ita tenent Antonius & Abbas. in.cap.constitutus de religiosis domibus gl.3. in fi. in.c.si gratiose de rescriptis li.6.& Decius in.c.quæ in ecclesiarum. nu. 26.de consti.ait, ℣ in papa est pro ratione voluntas, liberumq; arbitrium in beneficialibus:& idem notat dominicus in.d. c.si gratiose glo.in.c.per principalẽ.9.q. 3.Romanus consil. 290. circa præmissa col.2.per tex.in clemen. dudũ.§.verum de sepult.Abbas per tex.ibi in.c.ex multiplici de decimis Bal. cons.38.li.1.idem Bal. cons.1.lib.3.prout eum allegat Decius:vbi suprà,sed isthæc cõsilia nõ inuenio.Geminianus in.d.c.si gratiose co. 3.idem Gemini.cons.8.col.3. & cons.53. col.1.& cons. 88. col.1. Frederi. de senis cons.200.quòd permutatio col. 1. Paulus castrensis cons.253.ad confirmationem col. 2. qui ait id procedere etiã in archiepiscopatu,quo quemq; archiepiscopum potest priuare ignorantem vel inuitum etiam sine causa, idẽ tenet idẽ Paulus cons. 287. primum dubium col. 1.n.3.lib.1.per.c.2.de donati.vbi ait posse bona vnius ecclesiæ ei auferre, & ad aliam transferre: quia papa iuxta illud pasce oues meas, est vniuersalis dominus totius ecclesiæ, & reliquę ecclesię particulares non tam proprietatem in rebus suis quàm solam administrationẽ habere videntur,idem Paulus cõs.414. in facto præsenti col.2.lib.1.Romanus cons.369.in quinto dubio & cons.298. circa prẽmissa col.2.Socinus cons.13.li. 1.col.6.vers.13.probatur Alex.cõs.2.col. fi.lib.1. Corneus.cõs.90.col.fi.lib.4. Ias. in.l. Barbarius col.8. vers.sed non puto ff.de officio prętoris idem Ias.in.l.quoties.C.de rei vendi.col.3.& in.l.fi.col.fi. ff.de pact.idem Ias.cons.19. col.4. lib.3. Ripa.lib.2.respo.de rescriptis.c.19. col. 3. Aymon qui plures allegat de antiq. temp.part.1.vers.non omitto.nu.36.

Dominicus in.c.in istis.4.dist. Imola in.c.ad supplicationẽ vlt. not. de renũti. Abb.in.c.translato de const. Card.in clem.1.vlt.not.vt lite pendẽte & in cõs. 85.venerabilis vir faciunt quæ traduntur per Petrum adue.regula.72.

Contrariam partem, vt etiam de plenitudine potestatis papa nequeat alicui inuito vel ignorãti tale sacerdotium sine causa auferre,tenent Card.cons.141. sanctissimus dominus noster per.c. nisi cum pridem.§.verum de renunti.c.admonet &.c.℣ in dubijs de renũti. Abb. in disputatione incipienti episcopus & quidam rector per mensis col.12.& idẽ Abb.in.c.fi.co.fi.de cõs.vtili vel inuti.p c.translato de constit.Ioan.And.in.c.℣ ob causam de regulis iuris lib.6.Romanus cons.345.omnipotentis col. 5. vers. ex his igitur.Felinus in. c. quæ in ecclesiarum de constit.nu.42.vers. per istam declarationem Abbat.in.c. constitutus col.3.de religi.domibus:vbi refert de ℣ suo tempore in consilio Basiliens. statutum fuit, vt episcopus aut Abbas non transferentur inuiti,sine causa rationabili:idem Abb.in.c.fi.in.fi.de postu.prælatorum, vbi refert Pisis idẽ fuisse sancitum in concilio cui præfuit Alexand. Papa & Felinus vbi suprà.nu.43.ait cõmuniter dici talem ademptionem fieri non posse nisi & ex causa legitima, & ita vt prouideatur remoto seu priuato de bono cambio:tenet Romanus cons. 467.per tex.in.c.cõquęrente de restitu. spoliatorum.c.cum ad monasterium.§. Abbas vero de statu monachorum. ca. quanto de transla.prælatorũ. tenet Bartolus in.c.℣ translationem.num.12.de offi.

offi.legat.idem cons.13.col.5.lib.3. Ias.in l.fi.C.si cõtra ius.vel vtil.pub. Ripa lib. 1.resp.de legibus.c.14.col.pen. Selua de benefi.par.3.q.60.Rebuffus in tracta.nomin.in.21.q.prin.nu.55.glosa in pragm. titu.de electi.c.licet dudum.

Beneficia à clericis iure tantum administr. non iure dominij tenentur.

2 Sed pro priore opinione affirmatiua facit quia vt apparet ex iuribus & autoritatibus suprà relatis præsertim p Paulũ castr.in consilijs suprà citatis & per Abbatẽ in locis suprà adductis huiusmodi sacerdotia seu beneficia non tam iure dominij à clericis tenentur, quàm iure cuiusdam administrationis: quinimo etiã bona quę ab ipsis ecclesijs (prẽter Romanam) tenentur non tam iure proprietatis quàm nudę administrationis teneri intelliguntur, vt ex dictis locis & iuribus constat:sed omnes administratores huius conditionis plerunq; sunt vt libere & absq; vlla causa possint remoueri per dominos, qui eos talibus administrandis rebus præfecerunt:inq; eis submouendis domini voluntas pro ratione esse debet vt notant doctores per tex.ibi in.l. mandatum.C. mand.& in.§.recte inst.eod.& in.c. relatum per tex.ibi de officio de leg. & in.c.si gratiose de rescrip.l.20.titu.13.par.2.verbo officios:vbi per Gregorium lupũ. Ergo cum isthæc sacerdotia pro temporalibus officijs haberi debeant,vident̃ semper permanere sub libera potestate papę.Facit quia princeps donationes, & cõcessiones gratuitas quas facit, potest fine vlla causa moderare vel reuocare, etiamsi & ab ipso datũ & ab donatario acceptũ esset simpliciter,& quasi perpetuo duraturũ vt habetur in.c.1.de probati.vbi Decius nu.6.& Areti.col. 2. & Ant.Butr.Cinus in.l.dignavox.C.de legibus.Ias.cons.56.lib.1.col.fi.l.11.ti.delas donationes lib.5. ordin.sed quia id possumus quod honeste possumus.l.nepos proculo.ff.de ℣b.sig.l.Lucius.ff.de cõd. & dem. honeste autẽ nemini iniuriam facere possumus.ff. de iust.& iur.l. iusti. inst.eod.tit. §. iuris præcepta sunt hæc. iniuria autem facta videtur ei, cui denegatur beneficium & gratia,quæ omnibus concedi solet.§. permittitur in.l. 1.ff.de itin.actuq; pri.cum similibus: & huiusmodi beneficia seu sacerdotia nisi demeritis adimi non solẽt, vt docet experientia & inueterata ac vniuersalis consuetudo: ideo dicẽdum est talia sacerdotia nõ posse sine causa alicui adimi,ne iniuria affici videatur, neue beneficium nulli vnquàm nisi culpatis denegatum ipsi immerenti denegetur:℣ intelligendum est de potestate ordinaria vel de honestate: nam de plenitudine potestatis vel de potestate absoluta id liceret,& ita reducantur ad concordiã iura & authoritates hinc inde adductę: ℣ & præsensisse nobis videntur nõ pauci eorum, quos suprà retulimus, sicque (iuxta illud Senecæ cui multum liceat parum libeat) hæc res à summo pontifice temperanda est.

Hactenus cũ summus ꝑontifex beneficium,seu sacerdotium alicui contulit,quòd si ipse vel etiam princeps secularis priuilegium concederent, an & id auferre possint? & an etiã per nõ vsum amittatur? vel ex toto si nulla ex parte priuilegiatus priuilegio vsus fuit, vel ex parte si quidem ex parte tantum eo priuilegio vtebatur:sæpe in prętorio nostro ex facto agitatum & sententijs diffũm fuit,qua in re quia admodũ frequens est præmitte,quod.

Priuilegiũ quid.

3 Priuilegium tunc dicitur, quando à principe conceditur aliquid contra ius cõmune neq; potest dici priuilegiũ qñ iuri cõi non derogatur vt not. Abb. & Moder in rub.de rescri. & in.c.olim de vebo.signi.Bar.& doct.in.l.fi.ff.de cõst. prin.Alex.in.l.quia tale.ff.solu.ma. cum alijs.

Priuilegiũ etiã motu proprio cõcessum per quod ius alteri auferetur non vale cum cõmuni.

4 Verum cõmuniter tenetur, ℣ princeps,si concesserit alicui per suum priuilegium dominium vel ius alterius ℣ tale priuilegium sit nullum, & non obseruetur tex.cum.gl.& ibi Bart.Bald.& dd.in.l.fi.C.si contra ius.vel vtilitatem publicã ad idem text.in. l. nec damnosa & in.l.vniuersa rescripta.C.de precibus impera.offerend.tex.& ibi Bart. & Pla. in.l.1.&.2.C.de peti.bono.subla.li.10. arguendo de fisco ad clericũ prout cont. tex.singularis:& ibi Bartol. Ang.& Pla. in.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l.fi.C.de locatio. prędiorum.lib.11.q̃ non valet priuilegium principis etiam motu proprio cõcessum,per quod rem donatam vni, donat alteri & plus dicit ille tex.quòd si iudex iudicauerit secundũ priuilegium secũdo concessum,sententia sit nulla:& qui iudicauit puniatur in.c.libras auri.nam tale priuilegium ab omnibus iudicibus est refutãdum, vt in d.l.vniuersa ad idem tex.not. & ibi Pla. in.l.fi.C.defundis limi.lib.11. vbi habetur quòd non valet priuilegium in quo princeps concedit alicui fundos quos prius asignauerat militibus.

5 *Priuilegiũ decẽnio nõ vtẽdo amittitur cũ cõ.*

Et quo tempore perdatur priuilegiũ per non vsum breuiter considerando, hanc rem iura sunt in promptu.l.2.ff.de nundi.c. si de terra. c. accedentibus de priuileg.l.3.ti.7.par.5.tradunt.dd.maxime ibi Fel.in.c.cum accessissent de cõstit.Bart.& Alberi.& melius Ia.nu.53.in l.fi.ff.de consti. prin. & melius in.l.falso C.de diuers.rescrip. Deci.cõs.271.n.17. & alij multi tenent quòd per decem annos regulariter non vtendo perditur tale priuilegium & aliquando per.30. vel 40.vt in.d.c.si de terra &.c.accedẽtibus de priuil.& ibi gl.Anto.Andrę.& Abb.

At quando ex rescripto principis fit reductio ad ius cõmune nullo tẽpore prędscribitur priuilegium imo perpetuo durat,vt declarat.Fulg.in.d.l.fi. nu.3.de consti.princ.& sentit Ias. ibi nu.39.& in specie quando ex gratia principis restituitur vetus actio,vt tanto tempore duret quanto actio ipsa rẽstituta duraret not.tradit.Sali.in.l.falso.C.de diuer.res col.2.vers.transeo ad aliam lecturam.

Quia quando per priuilegium conceditur aliquod ius nõ facultas aliquid faciendi contra dispositionem iuris cõmunis idẽ tẽpus requiritur ad amissionẽ priuilegij, quod requiritur ad amissionem illius iuris,vt declarat Bartol.& doct.in.d.l.fi. notabiliter Abb. in.c.pro illorum de pręben.Innoc.host.& alij in. d.c.accedentibus.

Et quando per priuilegium conceditur aliquod concedentis ius tandiu durat priuilegium,quandiu ius illud sine priuilegio duraret etiam si priuatæ

persone concessum sit ita declarat Bar. in.d.l.fi.ff.de const.princ.quem sequũtur cæteri docto.idem not. Cinus Alb. Bal.& scriben.in.l.falso.C.de diuer. res. Cinus Albe.& Sali.in.l. voluntarie. C. de excu.tuto.glo.& doct.in.c. cum accessissent de const. & in. c. accedẽtibus de priui.domi.& Phili.in.c. 2.de immu. eccle.lib.6.Neq; vllus est qui contra dicat,tunc enim perditur priuilegium ex transcursu decẽnij, quando consistit in faciendo aliquid contra ius cõmune & hoc modo procedit text.in.l.1.ff.de nũdi.secus tamen si consistit in non faciẽdo: vt declarant doct. iã allegati. Alex. cons.33.vol.5. & ita distinguit text.in.l. 42.titu.18.part.3.& ibi plene per Greg. Lupum,Alex.cons.133.lib.2.

6 *Priuilegiũ ecclesiæ cõcessum quã to tempore amittatur.*

Et licet priuilegium priuatæ personæ cõcessum minore tempore amittatur,priuilegium tamen quòd conceditur ecclesiæ aut vniuersitati non amittitur nisi spatio quadraginta annorum, casus est in ecclesia in.c.accedẽtibus de priuileg.& idem dicunt doct.procedere in vniuersitate & ita declarat. Ioan. And.& Feli.in.d.c.cum accessissent.nu. 27.vers.hanc limitationẽ qui in fortiori casu affirmat q̃ si ecclesiæ concedatur priuilegium, quod consistat in faciendo,non amittitur, licet toto decennio nõ veniat in vsum nisi quadraginta anni pręterierint.

Priuilegium tamen intelligendũ est, quod eatenus valeret quatenus priuilegiatus eo esset vsus,vt not.glo.per text. ibi in.c.fi de terra ibi de priuilegio tñ in dulto tanto tempore vobis detrahere voluistis.de priuile.& in. c. accedẽtibus in glo.fi.in fi.eo.ti.& vtrobiq; not.doct. vnde si habens priuilegiũ nimis latum eo vsus sit stricte,eatenus sibi prędiudicat, vt non possit eo vti magis late vt not.Bar.& Angel.in.l.vsum aquę.C.de aquę ductu.lib.11. Innoc.in.c.accedentibus in fin.de priuileg.& est de mente. Abb.in.c.si de terra,& in.c.cum accessissent de constit.ad.fi.not. Alex.4. volu.cons.33.col.2. Ias.in.l.fin.ff.de consti. princ.& Franc. balbus.in tract.prędscriptio.4.parte.4.partis principalis vers.4.

quæro in fi.nu.15.

Et de iure videtur quòd non est standum verbis priuilegij sed exactioni solitæ,quia non est exigendum vltra quã consuetum sit determinat in indiuiduo Barto.in.l.vsum.C.de aquę duct. lib.11. vbi dicit illam legem esse notandam cõtra illos qui habent priuilegium nimis largum de aliquo faciendo, & illo priuilegio vtũtur multum stricte, quia nõ poterunt postea eo vti magis large,quã fuerunt vsi.

7 *Priuilegiũ q̃ vsum partis quatenus conseruetur.*

Et secundum decisionem hanc Bar. videtur pars renuntiare priuilegio in parte, qua non est vsus nec potest dici, quòd vtendo priuilegio in parte visus sit conseruare ius in totum,nec potest asignari ratio differentiæ etiamsi priuilegiũ transierit in vim contractus saltim lapsis.30.annis dequo articulo per Alex. cons.33. vol.5. & dictum Bart.sequitur Ias.in.l.2.in fi.1. col. C. de diuer. rescript.

Sed sunt,qui putent, quod per vsum partis contentorum in priuilegio, & si non fit totius rei in eo expresse, retinet ipsum priuilegiũ in omnibus, ita quòd non potest dici derogatum nec sublatũ per non vsum, vt probatur in. l. fi quis partem cum lege sequenti.ff. quemadmod.seruit.amitta.& in.l. arboribus.§. Iulianus ait.ff.de vsufructu vbi Bal.Bar. not.in.l.1.§.si quis hoc inter dicto. ff. de itinere actuq; priua.dicens quòd si habeo cõcessionem ab aliquo qui ius cõcedendi habet q̃ ex solutione vel retẽtione partis priuilegij retinetur totum priuilegium,tenent Innocent.& doct. in.c.dilectus de capel. monacho. doct. in.l.1. C. de emancipatione liberorum Paul.de Castro.in.l.imperium.ff.de iuris dictio.omni. iudicum & notat Hẽri. in.c.cum accessissent de consti.col. 5.dicens q̃ licet per non vsum perdatur priuilegiũ quòd tamen illud est verum quando priuilegiatus eod.non vtitur in aliquo:secus si pro parte vteretur, quia retinetur priuilegium in totum, idẽ tenet Felinus eod.c.cum accessissent. 12. col.est bona glo.c.vt priuilegia de priuilegijs vbi Ioan.Andręas Hostiẽsis Anto. & alij.& glo. c.fin.de consuetu.lib.6. vnde & dicunt Card.& doct.post Innocen.in.d.c. dilectus q̃ si episcopus longissimo tempore non exercuit contra aliquem de loco iurisdictionem,quã ex priuilegio habet, quòd si in parte eam exercuit,vt cõtra aliquos vel in aliquos de capitulo q̃ retinetur iurisdictio etiã in omnibus capitularibus plene per Decium cons. 271. in casu ad me trãsmisso de Hispania.nu.17.

Et Accurti. in. l. cum notissimi. §. in his etiam promissionibus in verbo per singulos annos. C. de prędscrip. 30. anno. dixit putare se quòd debitor in decem soluens quinq;, per annos triginta non prędscribit alia quinq; & ex antiqs vnus ab alio accepit. Post quos tamen super venerunt alij,qui tenuerunt totum oppositum iuribus & rationibus : dicunt enim hi & recte contrarium, nam videmus quòd ius episcopale præscribi potest pro parte & pro parte non.c.2. de capell.monach.circa finem:item si ego habebam vsumfructum & tantum vtar credens me tantum vsum habere,amitto vtilitatem fruendi vt.ff. quemadmo. vsusfruct.amitt.l.is qui, nam certę partis vel pro indiuiso vsumfructum non vtendo amitto.vt.ff.eod. tit.l.placet & sic etiam aliud ius:à simili isto pẽdet & pro parte præscribi potest.Item aliquis semisses vsuras debebat, si post multos annos minores soluerit semisses, non poterunt ab eo peti de cætero vt. ff. de vsuris.l.qui semisses.Præterea ibi diuersæ sunt istæ summę discretæ ergo vna sine altera prędscribi potest vt.C. de prędscrip.30.vel.40.anno.præterea cum diuersę sint summę solutio in vna re facta alij nõ prędiudicat vt in.c.inter dilectos de fide instr.&.C.res inter alios act.per totum item iuri suo videtur renuntiare creditor,eo quod tanto tempore tacuit, recipiendo singulis annis partem medietatemue vt in.c.si de terra de priuilegijs &.c.puella.2.q.2.&.c.si quis autem de regula.prędterea sibi debet imputare creditor, eo quòd tanto tempore tacuit vt.l.fi.in fi.C.de his qui à non domino manu.Item idem iuris est in parte

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod in toto.l.quę de tota.ff.de rei vēd. &.l.3.ff.pderelict.ſed totū pręſcribi pōt ergo & pars:itē ſi ſpeciale eſt in tributis ꝙ minus ſoluens nō pręſcribat vt.C.de pręſcr.30.anno.l. cōperit ergo per argumētū ab ſpeciali in alijs eſt ſecus:validū enim eſt in iure hoc argumentum ſpeciale,eſt in hoc caſu, ergo contrariū eſt ius commune in alijs.l.cum prętor.ff.de iudi.& hoc modo argumentandi arguēdum eſt in quæſtiōibus de facto occurrentibus.l.quod vero.ff.de legi. l. ſi vero.§.de viro. ff.ſolu.matri.vnde Bald.in authentica ſed quis.C.de ſecund.nupt. inquit ꝙ arguendo ad quæſtionem de facto debet ſic argui:hæc.l.continet ius ſingulare ergo in contrarium eſt ius cōmune vnde ex illo iure cōmuni non ex iure ſingularij arguendum eſt ad quæſtionem de facto ſecūdum eum,qui infert ad plures quæſtiones de quibus per eum ibi & hoc cōmendat multū Rode. Xuar.in repetitiōe. l. quoniā in prioribus.fol.81.co.4.C.de in off.teſt.in fi.ſecundum primam editionem &.ll.in cōtrarium adductæ parum aut nihil faciunt, nam text.in.l. arboribus. §. idem tractat,qui alias verſiculus eſt ſecundū. Alberi. ibi vbi dicitur ſeruum nomine fructuarij aliquid facere, nam ibi nō erat, qui reliquum vſum fructum perciperet,nec apparet poſsideri ab alio:vnde nec mirū ꝙ percipiendo partē vſusfructus conſeruetur ius in toto & ad.l. vna eſt via.ff.de ſerui.iuſti.prędior.cum ſimilibus cōgrua datur reſponſio, nam vt ibi dicit Floria.operatur hoc ſeruitus indiuidua, quia illud quod eſt indiuiſibile aut in totū perditur, aut in totum retinetur:& propterea nō videtur poſſe ſequi eius particularis interitus & ita etiam Hoſtie.in.c.auditis col.pe. de prę ſcrip.& illa diſtinctio quę fit per antiquos ſumpta occaſione col.is qui vſum fructū.ff.quibus mod.vſusfructus amit. quòd creditor qui recipit etiam longo tempore quinq;,ſciens ſibi deberi decē tunc ſibi non prędiudicat,nec contra eū debitor præſcribet, quia conſideratur affectus volentis retinere totum debitum,vt dicitur in verſicul.idem tractat. ſuprà allega.quod eſſe ſecus dicunt quādo putabat ſibi nō teneri ad maiorem quantitatem quàm ſit ſoluta, nam tunc cōtra eum bene pręſcribitur, quia non videtur habuiſſe animum retinendi ius illius obligationis, quam ignorat: nam hęc deciſio nullatenus contradicit concluſioni noſtræ quoniam hæ. ll. loquuntur in ſeruitutibus quæ per ſimplicem non vſum amittuntur, & ſcientia ab ignorātia vtentis diſtinguitur,& ibi debitor faciēdo ſi creditor vellet vti vel frui totum ſoluiſſe dicitur:vnde nō eſt inconueniens ꝙ non currat pręſcriptio:tamen in quęſtione,de qua agitur, non debemus cōſiderare tam animum recipientis,quàm ſoluentis qui agit de prętcribendo,& quando debitor ſoluit quinq; non vt partem debiti, ſed vt totum quaſi vltra nō teneatur: quis enim poterit aſſerere quòd non currat præſcriptio? Ita in indiuiduo determinat Salice.in.l.cum notiſsimi.§.in his col.1.C. de prętcrip.30.anno. & ſic ꝙ dicitur ꝙ per ſolutionem partis debitor recipiēs conſeruat ſibi ius in toto,procedit in indiuiduis vt ſuprà dictum eſt,aut qñ recipit quinq; vt partē debiti,& creditor ſoluit ea mente vt nō liberetur à toto. Et Anto.debutrio tenuit idem in.c. peruenit de cenſibus in fina.verb.ſui comen. quòd ſi ſingulis annis ſolui decem cum ſecundum veritatem debebam ducēta, per lapſum.30.annorum probatur renūciatio pro reſiduo: & opere preciū eſt legiſſe eundem Anto.debutri.in.c.auditus de prętcri.col.fi. paulo ante finem, vbi dicitur, ꝙ id quod dicitur vtens.in vno articulo cum intentione quærendi totum retinet vt.in.l.pomum. ff. de ſeruitu.procedit in indiuiſibilibus ſecus in rebus quę poſſunt ſeparari,vt in pecunia quæ recipit omnimodam diuiſionē quia poſſeſsio non conſeruatur niſi voluntate poſsidentis,vel ſi ex certa ſciētia,quis vtatur per te, vt quærat totum aliās in dubio præſumitur quod velit quærere poſsidens ad limitis vſus & nihil plus quærit: & præterea quod illud etiam poſsit procedere, quādo poſſeſsio erat vacans,quia tunc non eſt in cōueniens,

ueniens, quòd ratione partis conſeruet totum quòd non erat in caſu quo conſuluit Decius.d.conſ.271.nu.17.

8 *Priuilegiū nō amittitur,ſi eo vti deſijt impeditus.* Sed ꝙ diximus,per non vſum amitti priuilegium fallit primo quādo quis nō vtitur priuilegio quia nō potuit priuilegiatus, nunq̄ perditur priuilegiū etiā per mille annos tex.notabilis in.l. atilicinius.ff.de ſeruituti. ruſticorum prædior.& per illū tex.ita tenet gl.in.c.Abbate ſancti Siluani de verb.ſig. & ita notant Antoni.& Abb. cū alijs de quibus Iaſ.in.l.fi.ff.de conſtitutio. princ.col.10. vnde ſi per vim nō vtitur quis priuilegio ipſum non amittit vt per doct.in.c. fi de terra de priuile.cum alijs ſimilibus quibus in locis dicunt doctores ꝙ vbi poteſt conſiderari alia cauſa quā renuntiationis priuilegij, nunquàm amittitur per non vſum.

9 *Priuilegio nō vtēs mādato ſuperioribus nō præiudicatur.* Secūdò fallit quādo mandato ſuperioris vti deſijt vñ in propoſito elegan- ter dicunt Ioan. Andrę. Hoſtien. Anto. in.c.accedentibus de priuilegijs ꝙ ſi ex mādato facto ſuperioris quis facit actū contrariū ſuo priuilegio nunq̄ amittitur aliquo tempore ipſum priuilegium, quia coacte quodam modo facere dicitur per notata in.c.cum.m̄.de conſti. & late hoc fundat Alex.cōſ.33.incipiē.pōderatis hijs.4.par.poſt. Romanum.cōſ. 252.fin.col.dicit eſſe.tex.notabilem in.l. cura.ff.de munerib.& honorib.

10 *Eccleſia qñ præiudicet ſibi in ſuo priuilegio.* Tertiò, fallit in eccleſia & republica nā licet priuilegium aliqñ vnica cōuentiōe amittatur, fallit tñ in eccleſia & in republica ita declarat Anto.in.d.c.cum acceſsiſſent & ſequitur. Abb.ibi col.fin. verſ.vñ idē dicendū ſequitur & Barba. Feli.nu.29.verſ.3.limita.& verſ.per hoc etiam col.fi.verſ.ſexta & vltima.Carol. cōſ.228.vol.1.not.Inno.& Cano.in.d.c. accedētibus ratio horū eſt quia minores & qui minoribus ęquiparātur qualis eſt eccleſia & reſpublica nō poſſunt rerum ſuarum abdicationi cōſentire.l. titio centum in prin.ff.de cond.& de in l.2.C.pro emp.

11 *Priuilegiū poſitū in li-* Quartò, ꝙ per non vſum amittatur priuilegium fallit quādo facultas priuilegij eſt formaliter poſita in expreſſa &

libera voluntate perſonæ priuilegiatæ tunc enim nullo tempore perditur glo. in.c.vt priuilegia in glo.ſemel de priuileg.quam ſequitur Antoni.ibi & Calderi.in conſil.1.titūl. de præſcrip.quàm licet Iaſ.in.d.l.fina.nu.57.& Abb.& And. ibi aliter velint intelligere tamen communis eſt & vera ſecūdum.Bal. de prę- ſcriptiōe.4.parte quintæ partis principalis quæſtiōe. 4.& aurea ſecundū Fel. in.c.cum acceſsiſſent de conſtit. nu. 26. & Roch.in.c.fi.de conſuet.fol.43.] *bera voluntate priuilegiati nō perditur tempore.*

12 Quintò, fallit quando caſus priuilegij non ſe obtulit, & ſic quādo priuilegiatus non potuit vti prædicto priuilegio, tunc quia nunquā fuit in aliqua culpa, per mille annos non perditur. text. eſt in.l. & Attilicinus deſeruit.ruſtico. prædio.& per illum text.ita expręſſē tenet gloſ.in.c. Abbate ſancti Syluani de verbo.ſignifica. & ibi Anton.& Abbas. & idem eius additionator & Fel. & Deci.vbi multa congerūt in.c.cum acceſsiſſent de conſti.& Iaſ.vltra antiquos in l.fina. de conſtitu. princip. nume.53. ibi per mille annos non perditur,& in leg. falſo.ſuprà allega.facit dictum Bar. in.l. in filijs.C.de decurio lib.10.vbi dicit, ꝙ ſi habes ius eligendi in aliqua eccleſia rectorem,& per centum annos nō elegiſti,quia non expediebat, non amittis: idem tenet de ciuitate, quæ poteſt facere exercitum ſi non facit per multos annos,& idem tenet in.l. cū ſcimus. C. de agri. & cenſi.lib.11. in alio exemplo de terra recommendata, quæ tenetur facere exercitum, ſi per mille annos nō facit,ſequitur Ludoui.Roman.in repeti. rubric. de arbit. col. 20. & licet hæc ſufficiant, non omitto Innocen.in.cap. cum dilecti de capel.monacho. tenentem, quòd habens ius iuris dictionale, licet nō exerceat per plures annos,quia nō potuit,nec ſe obtulit caſus,nō amittit,facit gl.in cle.1.in glo.penult.de foro compet.& in.c.plerunq; de reſ.glo.2.& bene.in propoſito loquitur Ioā.And.in addi ad ſpecula. titu. de feud. Abb.c.ad audientiam de præſcrip.col.vlti.& Bal. Ange.& Albe.& Flo.in.l.hæc autem iura.ff.de ſeruitu.vrba.prædio.igitur.&c. *Priuilegiū non perditur per non vſum quādo caſus nō ſe obtulit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Consuetudini futuræ an derogatũ videatur per legem cõsuetudini derogãtẽ? egregia quæstio.*
2 *Consuetudo ius est.*
3 *Consuetudo inscio principe induci potest.*
4 *Consuetudo inscio principe an iure regio induci possit?*
5 *Principi reseruata acquiruntur, tempore etiam eo ignorante cum communi contra multos.*
6 *Consuetudo legi etiam superioris contraria eo ignaro induci potest tempore immemoriali.*
7 *Cõsuetudo legi superioris contraria eo ignaro an induci possit breuiore tempore q̃ immemoriali.*
8 *Et quid si consuetudo esset particularis.*
9 *Principis aliquid concedentis voluntas qualis esse videatur.*
10 *Consuetudo futura derogat legi etiam derogatoriæ consuetudinis, dũmodo sit generalis contra communem.*
11 *Consuetudinem particularem etiam futuram derogat & vincit lex sibi contraria, cum expressim consuetudini derogabat.*
12 *Intell. l. 3. titu. 2. part. 1.*
13 *Consuetudo tempore immemoriali recepta derogat legi etiam resistenti contra multos.*
14 *Præscriptio temporis immemorialis derogat legi etiam resistenti contra multos.*
15 *Testandi solẽnitas an cõsuetudine minui possit?*
15 *Intell. l. fi. C. de testam.*
16 *Testandi solennitas est iuris positiui.*
17 *Testam. fit à forensi cum solẽnitate illius loci vbi testam. fiebat.*
18 *Consuetudo an liget forenses?*
19 *Consuetudo nõ ligat subditos extra territorium.*
20 *Dotis ad mensuram inspicitur territoriũ mariti.*
21 *Sponsus an pro marito habeatur quo ad dotis mensuram? egregia pugna.*

1 *Consuetudini futuræ an derogatum videatur per l. cõsuetudini derogãtem & est ingẽs pugna.*

IEx, quę simpliciter & indifinite derogat consuetudini dubiũ est an præsenti & pręteritæ tantum derogasse videatur? an & futurę, & quid in priuilegijs, quæ à summis principibus alicui concessa essent non obstante contraria cõsuetudine vel cõtrario statuto: veluti si à summis principibus alicui datum esset priuilegiũ creãdi tabelliones non obstantibus contrarijs consuetudinibus vel priuilegijs qua in re cõmunis opinio esse videtur, vt tale priuilegium extendatur ad futurum priuilegium vel consuetudinem, & similiter quòd talis l. vincat consuetudinem futuram postea admissam, ita tenent. Dinus. & Bart. nume. 4. in l. fi mihi, & tibi. §. fi. ff. de legat. 1. vbi secuntur Bald. Angel. Imol. Cumanus. & Paul. & Alex. nume. 7. qui hanc dicit cõmunem sentẽtiam. Sequitur & dicit cõmunem opinionem Ias. ibi. num. 21. in prima lectura. Petrus de Ancharrano, & Paulus de Liaça, in clem. pri. de excesib. præla. Alber. in prima parte statutorum. q. 66. incipiente quæro de quæstione. & Paulus de cast. in l. fi stipulatus fuero. §. 1. ff. de verb. oblig.

Et quòd l. vel statutũ derogans consuetudini videatur etiam derogare futurę tenent Paulus de Liaça in Clem. 1. de electio. Bald. in. leg. 2. in. 2. oppos. C. quę sit longa consuetudo Ioan. Andrę. & Anto. in. c. certificari de sepultu. Bal. in. c. 1. in pri. de capitibus Corradij. Imola. & Abb. in. fi. de consuet. idem Imol. in. l. 3. ff. de testa. & est de mente Dini. & Bartol. vbi suprà firmat & dicit cõmunem opinio. Ias. in. l. cunctos populos nu. 73. de summa trinit. C. & Alexandr. vbi suprà. nume. 8. sentit Bald. in. d. l. de quibus. ff. de legibus. col. 2. Abb. in. c. 2. de prob. Romanus in. l. fi nõ speciali. C. de testam. Abb. in. c. fi. n. 22. & ibi. Anto. Butrius in repeti. nume. 53. Barto. in. d. l. de quibus nu. 5. Loazes in tracta. de matrimo. regis Anglię in primo fundamẽto pro parte affirmatiua. n. 32. Petrus rebusus in gl. ad cõstitutiones Galliæ parte. 1. in proœmio glo. 5. nu. 144. Alex. in l. fi non speciali. nu. 4. C. de testam. vbi etiã in nu. 2. firmat. magis cõem opinionem esse, vt derogatum videatur etiam futuræ cõsuetudini. quod & tenet Feli. in. c. cũ causa. nu. 12. de re. iudica. idẽ Fel. in. c. accedẽtes de pręscri. n. 6. col. 5. vers. tertius casus. & rursus ibi vers. fallit tertio. & Petrus. in reg. 144. Paul. col. fi. & Ias. nu. 55. qui hanc dicit cõem opi. in. d. l. de quibus. Cõtrariam partẽ tenẽt glo. in clem. statutũ de electio. verb. consuetudine. Petrus & Cinus. in. l. dudũ. C. de cõtra. empti. Petrus Cinus. & Bal. in. l. fi. C. de test. Bar. in. l. cũctos populos. C. de sum. trini. n. 23. v̊ s. nõ obstat. l. fi. infra de test. Sed superiorẽ cõem op. sequũtur, & dicunt cõem Roma. & Corneus co. 3. in. l. fi nõ speciali. C. de test. vbi Paul. sequtur & dicit cõem op. Decius in. c. 2. de probati

probati. nume. 11. vbi not. limi. per Soci. in. d. l. fi mihi. §. fi. Alex. cõs. 195. viso test. lib. 2. domi. in. c. 1. col. fi. de const. in. 6.

2 *Consuetudo est ius cum communi.*

Pro hac secunda opinione facit, quia consuetudo est ius. §. ex nõ scripto. inst. de iure natu. l. 1. C. quæ sit lõg. consue. l. de quibus cum duabus legibus sequẽt. ff. de legib. vnde consuetudo & statutũ venit appellatione iuris vt per Anto. de But. in. c. quintauallis. nu. 49. de iure iur. Alex. in. l. post dotem. num. 26. ff. soluto. matri. Paul. in. l. ius pluribus. nu. 3. de iusti. & iure. Abb. in proœ. Clementi. in princ. sequitur & dicit cõmunem opinionem. Crotus. in. d. l. omnes populi in primo notabili. & est cõ. opi. secũ. Claudium de sei sello. in. l. ius pluribus. nu. 4. ff. de iusti. & iure. Rochus de curte. in rubrica de consuet. in. 6. q. nu. 5. Paul. in. l. prę scriptione nu. 11. C. si contra ius, vel vtil. publ. Abb. in. c. cumana. nu. 11. de electio. & in. c. cum veniissent. n. 4. de eo qui mitti. in posse. & in. c. licet causam. nu. 2. de proba. Prępos. in. c. ius generale 1. distin. nu. 8. Felinus in. d. c. generali prima disti. in. 1. & 2. col. & in. d. c. licet causam. nu. 3. & in. c. 1. nu. 1. de spons. Ias. in. l. omnes populi in. 1. lectura. nu. 5. & in. 2. lectura. nu. 19. ff. de iusti. & iure. & in. l. præscriptione. nu. 14. C. si. cõtra ius. vel vtilita. publi. & in. nu. 18. vbi. in. nu. 20. dicit istam esse cõm. opinionẽ. Philippus Decius. in. d. c. licet causam. nu. 20.

Cum ergo ista futura cõsuetudo superueniens sit ius, & iura posteriora derogent prioribus. l. nam & posteriores. ff. de legib. l. fi mihi & ibi. §. fi. ff. de legat. 1. l. fi quis in princ. testamenti. ff. de lega. 3. l. pacta nouissima. C. de pact. sequitur dictam consuetudinem futuram vincere debere legem illam pręcedentem, vt cunq; sit derogatoriam, quia legislator non potuit illam legem sibi imponere aqua sibi ipsi non liceret recedere vt. d. l. fi quis in princ. &. dict. l. fi mihi & tibi §. final.

3 *Consuetudo inscio principe induci pot cũ coi cõtra multos.*

Præterea induci potest consuetudo & efficax est etiam si nõ inducatur sciẽte principe, vel eo qui ius condere potest ita tenent glo. in. cap. in istis. §. leges in glo. fi. 4. distinct. Geminianus. in. cap. fruſtra. 8. distinct. qui hanc dicit cõmu. opinionem. & ibi. Prępositus. nu. 9. Corneus. cons. 155. nu. 7. lib. 4. Abb. in. c. fi. & ibi cõmuniter doctores de consuetud. vbi Barba. nume. 71. hanc dicit cõmun. op. Abb. cons. 7. lib. 2. Quamuis contrarium & minus recte teneant. gl. in. c. fi. de consuetu. & glo. in. dict. cap. fruſtra. Oldral. cons. 237. nume. 9. cons. 244. nu. 7. Ioannes Azo, & Acursius in. leg. 2. C. quæ sit longa consuet. Innocen. in rubr. de consuet. colũ. 2. Angel. in dict. leg. de quibus col. prima Lucas de pœna. in rubrica. C. de decret. decurio. lib. 10. Gregor. Lupus in leg. 3. in glos. consenciendolo & in. l. 5. in glos. sabiẽdolo el señor. titul. 2. part. prima & in. l. 12. titu. 1. part. 1. per text. in. dict. l. 3. & in. d. l. 5. in quibus hodie iure regio hęc posterior opi-

4 *Quid iure regio.*

nio approbatur: sed de iure cõi prior opinio verior est quia cũ loquimur de consuetudine intelligitur de consuetudine legitime præscripta, vt tradunt omnia iura, & auctores suprà relati, nec dubium est quin pręscriptio noceat domino rei vel iuris de quo præscribẽdo agitur, quando est ignorans non secus quam si esset sciens. l. fin. C. de præscrip. lõgo. tempo. & sic quod principe etiam ignorante præscribatur talis consuetudo tenet Bartol. in. l. cunctos populos. nume. 22. C. de summa. trinit. vltra eos quos suprà retulimus & ibi Ias. nume. 79. quod probatur in. l. omnes populi suprà allegata & in. §. ius autẽ inst. de iure natu. & in. d. l. de quibus. Quini-

5 *Principi reseruata quæ runtur tẽpore etiã eo ignorãte cũ cõi contra plures.*

mo etiã ea quæ principi reseruata sunt per consuetudinem eo etiam ignorante inductam adquiruntur & pręscribũtur, vt est communis opinionis quam tenent Imol. in. l. fi publicanus. §. in omnibus col. 1. ff. de publi. Gregorius Lupus in. l. 3. titu. 2. part. 1. in glos. consenciẽdolo. in fi. Alcia. in. l. minus. ff. de verb. signifi. Felin. qui idem tenet in cap. cum nobis. nume. 2. de præscrip. Ias. in. l. imperium. nume. 21. ff. de iuris omni. iudi. Alex. vbi dicit hanc esse cõmu. opinionem in. cons. 6. nu. 6. vol. 1. eandem opi. tenet Alex. in cons. 125. nu. 1. vol. 2. & in cons. 24. num. 16. vol. 3. Balbus in tracta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præscrip.in.2.part.3.par.prin.q.6.nu.22. Curtius iunior. cons.158. nu.12. Iacobinus de sancto Gregorio.in tracta. feud. in parte cum mero & mixto imperio. nu.20.Anto.rubeus Alexandrinus cōs. 21.nu.6.licet contrarium tenuerit glos. in.c.penu.de filijs presbite.& Geminianus.in summa.11.dist.& sentit Barto.in. d. §. in omnibus cum ergo consuetudo posterior sit ius iusq; posterius necesse est vt vincat legem anteriorem cum le gislator eam legem sibi ipsi aut populo imponere non posset à qua non liceret recedere paulatimq; ab illa lege vtcunq; derogatoria per illius consuetudinis contrarię admissionem & receptionē recessum videtur, quid dicendum & quidem primum de potestate agēdum est deinde de voluntate concedētis inspiciemus ac differemus,quoad potesta tem hodie ius & potestas legis condē- dæ videtur residere penes imperatorē solū vel eos principes qui ad instar imperatorum nullum recognoscūt superiorem in temporalibus.l.1.ff.de consti. principum ibi populus ei & in eū omne suum imperium & potestatem cōtulit ergo apud populum remāsit nihil, quia qui totū dicit nihil excludit.l. Iulianus. ff.de lega.3.ad idem.§.sed & ꝙ principi inst.de iure natur. ꝙ iure regio expeditius est quia leg.12.ti.1.part. 1. nominatim cautum est ne quisquā alius præter principem possit condere leges & cum consuetudo sit lex tacita vimq; legis habeat.l.de quibus.ff.de legib.§.ex nō scripto inst. de iure nat.l.1. C. quæsit long. consue.non poterit à populo induci nō magis quàm lex expressa nisi vel princeps eam cōsuetudinem confirmauerit vel eam admissam sciat & toleret quia tunc assentiri & permittere videtur secundum omnes doct. suprà relatos & Greg.lup.in.l.3.ti.2.par.1. verb. consenciendolo. vel nisi ea cōsuetudo non sit contra legem superioris quo casu valet in ea regione vbi admissa est etiā principe ignaro,vt tradunt pleriq; eorū quos suprà retulimus & Grego.lupus vbi suprà & in.l.12.ti.1.par.1. ꝙ & iure regio procederet quo iure intelligēdū est ve-

titam esse potestatē condendę legis vel recipiendę cōsuetudinis quę legi superioris aduersarentur non sic si minime repugnarentur secūdum eum,ꝙ intel-
6 lige nisi cōsuetudo esset tanti temporis cuius initij memoria nō esset nā ea etiā iure regio vim legis aut priuilegij à rege cōcessi haberet licet nō constaret de scientia principis.c.super quibusdam.§. præterea de verb.signi.tradūtq; nō pauci eorū quos suprà retulimus & Crego. lu.in.d.l.3.glo.consenciendolo in fi.etiā si legibus cōibus aut regijs aduersaretur secūdum eum ergo aut cōsuetudo vel statutum nō aduersatur legi superioris & valet iure tā regio q̄ cōi in regione illa in qua recepta est secūdū Lupū vbi supꝰ & eundē in.l.12.supꝰ.allegata in glo. otro ninguno de eius cons.17.viso pūcto secundū eūd.Decius cōs.199. col.2. Alex.cōs.124.super.1.quęsito li.4.vers. quātū aūt ancharra.in.c.canonū statuta de cōstitu.Soci.cōs.272.prosequēdo ordiné quęstionū li.2.Alex.in.l.nemo pōt
7 col.1.ff.de lega.1.facit.l.formā.ff. de off. præs.prętorio aut tale statutū vel cōsuetudo legi superioris aduersatur & si q̄dē fit cōsuetudo admissa p totū regnū vel regionē vbi rex ille imperat valet similiter quia præsumitur eius sciētia ne ipse turpiter ignorare videatur ꝙ oēs intelligūt cū reipublicæ cura & tutela ac administratio quasi humeris suis ferēda sit.ff.de Orig.iur.l.2.§.deinde quia difficile iūcta lege leges sacrat.C.de legib.&.d.l.de q̄bus ad.c.fi. de cōsuet.respō deo ꝙ loq̄tur in cōsuetudine locali
8 & particulari nō in vniuersali. Quòd si cōsuetudo sit particularis quę prę̄sumit̄ ignorari à superiore.d.c.fi.tūc cū aduersetur iuri & legi supioris si q̄dē fit ius diuinum vel naturale nō valeret iure cōi nec iure regio secūdū cōes opi.in locis superioribus:ꝙ si sit contra ius positiuū valeret de iure cōi vt tenet & dicit cōiter teneri Greg.lup.in.l.3.gl. contra los derechos.titu.2.part.1.idem Greg. in.l. 2.titu.1.part.1. & volunt pleriq; eorum quos suprà retuli.& Bart.col. 2. &.3. & Ias.col.18.in.dict.l.de quibus idem iure regio si princeps expressim assentiret

Consuetudo legi superioris cōtraria eo etiā ignaro induci potest tēpore immemoriali.

Quid si tēpus sit breuius.

Quid si consuetudo esset particularis.

aut

aut cum conscius esset minime contradiceret vt.d.l.3.nō sic si ignoraret & lōge minus si expressim cōtradiceret vt
9 ibid. secundum eum. Hactenus de potestate nunc vero quoad voluntatem cōcedētis in quæstione superiore dum agebamus an priuilegium creandi tabelliones mihi à principe datum cū derogatione statutorum contrariorum,aut contrarię consuetudinis extendatur,& hæc derogatio ad consuetudines futuras vel ad futura statuta magis est vt extēdatur secundū cōem opi.suprà relatā quia de potestate principis dubitādum non est.d.l.1.de.const.principum. §. sed & quòd principi inst.de iure nat. volun
11 tas autem eius tam ad futura sese vertit quàm ad præterita quia locorū particularium consuetudines præteritas tam ignorare prę̄sumitur princeps vt in.d.c. fi. quàm futuras quas scire impossibile est,vnde parem rationem & voluntatē esse credēdum est in vtrisq; consuetudinibus aut statutis derogandis nempe tam præteritis quàm futuris ergo,&c.l. illud ad legem aquiliam, & quia verba & dispositio simpliciter prolata respiciunt tam præterita quàm futura.l.placet.ff.de lib.& posth.l.solemus cum ibi notatis.ff.de cond.& dem. Sed quid in
10 lege generali quæ facta est cum derogatione consuetudinis an etiam ad futuras consuetudines extendatur ea derogatio cōmunis op.supra relata ꝙ sic sed non pauci tenent contrarium vt cōtra retulimus & quidem de iure communi quando consuetudo esset generalis totius regni cuius rex illam legem tulit pars negatiua communi opinioni contraria verior esset quia cum iure cōmuni cōsuetudo generalis quæ aduersatur legi superioris valeat etiam inscio rege qui in dubio vetare videtur.l.qui vas.§. vetare. ff. de furtis similiter valebit eo etiam expressim repugnante quādo talis consuetudo esset contra ius tum positiuum, princeps ergo dum est in fieri antequàm perfecta fiat ea consuetudo poterit legis suę derogatorie transgressores punire ficq; efficere ne ea legitime prę̄scribatur & introducatur,ꝙ si id

Prīcipis Volu.concedētis qui alijs videatur.

Cōsuetudo futura derogat legi etiam derogatoriæ cōsuetudinis contra communem dū modo sit generalis.

omiserit eaq; semel & legitimē admissa & præscripta fuerit non poterit non obtinere vim legis donec contraria cōsuetudine vel lege sublata fuerit:sicque vt talis lex facta cum derogatione aliarum legum postea ferendarum adhuc si aliq; postea leges cōtrarię fierēt, prior illa lex cum suis derogationibus euanesceret.d.l.nam & posteriores. d.l. si mihi & tibi.§.fi.de lega. 1.d.l.fi quis in prīcipio testamēti.ff.de lega.1.siquis in prīcipio testamēti.ff.de lega.3.d.l.pacta nouissima ita quoq; per consuetudinem contrariam vniuersalē totius regni vel regionis euanescit. d.l. de quibus cum
11 similibus suprà allegatis. Quòd si consuetudo superueniens esset particularis (puta vnius aut alterius oppidi)tunc cū in principe hoc casu cadat iuxta ignorā tia.d.c.fi.de consuet.sicq; non potuerit nominatim ortui & progressui huius cō suetudinis obuiare nisi per derogationem quam antea in lege ferenda generaliter fecerat,ęquius est consuetudinē in contrarium admissam nullius momēti esse magisq; clandestinam & per hoc viciosam videri ita intelligo auth.nauigia.C.de furtis.l.eos.§.1. C. de vsuris & ita cauetur in.l.2.titu.2.par.1.& per Ioā. Andr.in summa de consuet. quam posuit in fi.tit.de consuet.in nouella vers. visa col.1.facit.l.palā. ff. de ritu nuptiarum.l.labeo.ff.de aqua pluui. arcēda. ergo isto casu communis opi.suprà relata longe verior esset quàm contraria, tenendumque esset vt lex generalis facta cum derogatione consuetudinis cōtrarię extendatur ad consuetudinem cōtrariam etiam futuram si modo particularis sit nā isto casu ea lex generalis per talem consuetudinem nō videretur sopita etiam in illo populo vel oppidovbi viguit illa contraria consuetudo.

Cōsuetudine in particulari desēditur cōmunis op.

Ergo idē de iure nostro regio quando consuetudo superueniens quæ ad-
12 uersatur legi factę cum derogatione cō suetudinis contrariæ esset particularis nam tunc quasi clandestina & viciosa videretur nec assumeret vim legis per d.l.2.titu . 2. part.1. quòd si consuetudo esset generalis tunc adhuc idem vide-

Intell.l.3.ti. 2.par.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur quia contra legem superioris maxime habentẽ clausulã derogatoriam nõ potuit admitti arg.d.l.3.ti.2.par.1.adhuc tñ cõtrarium admitti potest nam cum princeps Hispanus eam cõsuetudinem vniuersalem vel sciat vel scire debeat cum non clandestine huc aut illuc sed vbiq; locorum regni sui non momento temporis aut vnico actu sed successiuis vicibus ac temporibus nõ ipso rege aut alio renitente sed omnium applausu & tranquillitate & assensu citra vllam cõtentionem fuerit admissa satis superq; ipse princeps vel re vera sciuit vel scire intelligitur vel magistratus eius locum tenentes sicque legitime prescripta intelligitur legitimeque per eam à lege contraria vtcunque derogatoria recessum videtur &.d.l.3.tit.2.part.1.dum ait non valere consuetudinem contra iura & leges latas intelligenda est loqui in consuetudine loci aut locorum particularium quę quando est contra legem latam quodãmodo clandestina videtur l.2.eod.titu.vel intelligenda est quando esset contra ius naturale vel diuinũ quod & iure communi vt diximus obtinebat sicque hac in re inter ius cõmune & regium non erit differentia & merito quia constat Regem Alfonsum illarum legum partitarum auctorem non tam ius cõmune vlla ex parte corrigere quàm omne illud traducere voluisse est que nouus & non inelegans sensus ad dd.ll.partitarum, tenendo nostras sententias parum me mouet quòd Alexã. nu.8.in.d.l.si mihi & tibi.§.fi.ff.de lega. 1.& Bartol.in.d.l.de quibus nu.5. aiunt s.quòd quando lex derogat consuetudini tunc consuetudo contraria superueniens dicitur irrationabilis & illegitima sicque non valet cum ad esse consuetudinis requiratur quòd sit iusta & rationabilis.c.fi.de consuetudine.l.2. & 3.titu.2.part.1. sed id sane nihil est, quis enim vetat quin vt lege illa derogatoria aliquid rationabile reputandum fuit non similiter alia postea lege lata in cõtrarium vel in contrarium consuetudine admissa quòd posterius receptũ est iustius & ęquius videatur cum quotidie leges iura & constitutiones mutãtionem recipiant.l.omnes populi.ff.de iusti. & iure.§.sed naturalia instr. de iure natur. Deniq; ex superioribus apparet an sit vera sententia Felini in ca. accendentes de præscrip.nume. 6. eiusdem Felini in.c.cum causa nume. 12. de re iudi. eiusdem in.c.cum ex officij nu. 13.de præscript. ait enim post alios quos ipse refert & etiam Petr. du. regu. 144. quòd quando lex improbat consuetudinem & nominatim resistit tunc consuetudo in contrarium non valeret etiã si esset tãti temporis cuius initij memoria nulla esset. Idemq; in præscriptione secundum eos nam si lex resistit in aliqua materia præscriptioni tunc consuetudo vel præscriptio contraria etiã tanti temporis cuius memoria nõ existeret non sufficeret ꝙ & tenuit Abbas. in.c.cum ex officij suprà allegato & ibi Antonius Cardin.in Clem.2.in prin.& in.8.q.de rebus alie.non alienãdis Imola in.c.fi.de consuet. sed quòd de consuetudine cuius initij memoria non est firmant id indubitanter verum non est cum illud tempus habeat vim priuilegij c.1.de præscrip.in.6.c.super quibusdam §.præterea de verborum signi.l. hoc iure.§.ductus aquę de aqua coti. ff.&.leg. 1.§.fina.l.2.§.apud na musam.ff. de aqua plui. ar. nec dubium est quin princeps per legem derogatoriam nõ voluit nec potuit sibi auferre facultatem similium priuilegiorum concedẽdorum.l.si quis in principio testamenti.ff.de legat.3.l.si mihi & tibi. §. fina.ff. de legat. 1.iuncta lege.1.ff.de constit.princ.§.sed & quòd principi inst.de iure nat.quòd in specie tenuit Gregorius Lupus in leg.3.titu.2. part.1.in glos. consentiendolo in fin.& nobis videtur ex mẽte doctorum. Deniq; quòd dicunt de prescriptione tanti temporis cuius initij memoria non est id rursus suspectum puto tum quòd id tempus vim habet priuilegij vt modo docebamur etiã quòd inter species præscriptionum id tempus non cõnumeratur vt docemur alibi latius sicque prohibitio illa non comprehendit nostrum tempus cuius initij memoria nõ est

Consuetudo tempore immemorali recepta derogat legi etiam resistẽti cõtramulos.

Idẽ in præscriptiõe cõtra eosd.

est nec acquisitionis modum qui per tãti temporis interuentum contingit pro nobis, quia consuetudo non secus quã l.tollitur per aliam consuetudinem superuenientem priori cõtrariam.gl.in.l. remo.in.§.temporalis. ff.de regul.iuris. quam regulam.per illũ tex.ponit Abb. in.c.fi.de consuet.nu.19.& ibi.Anto.de But.in rep.nume.63.Barba.in.d.c. fi. nu. 76.de consue.l.fin.C.de seruit. & aqua. Areti.in cons.23.nu.11.&.12. Ias.in.l. beneficium.nu.58.ff.de consti. princip. facit text.in.c.1.de reg.iur.in antiquis, & hãc opinionem tenet Felinus in.c.cum accessissent.nu.30.de const.in vers.7.limita.& ibi. Deci.n.93.Ias.in.l.de quibus nu.79.&.80.ff.de.ll. Card.in cõs.131.n.6. Paul.Parisi.in cõs.21.n.14. vol.1. Hierocagnolus.in. l.nemo.in.§.temporalis.ff. de re.iur. Alcia.in.l.moribus. nu.3.ff. de vulga.Bernar.delueo.in regul.142.Rochus de curte.in tract. de cõsue.nu.405.

15 *Testandi solẽnitas an consuetudine minui possit.*

Ex superioribus etiam apparet an vera sit opinio existimantium non valere statutum aut consuetudinem per quam minueretur solennitas testamentorum faciendorum quam opinionem tenuerunt Iacobus de arena in sua disputatione incipiente secundũ consuetudinem ciuitatis Venetiarum quę reperitur inter consilia Bart.Imola.in.l.3.ff.de testa.

Res dubia

sentiunt Abb. & Antonius in.cap. 2. de probati.Ioãnes And.ad Specul.de inst. ędition.§.cõpẽdiose vers.sed nunquid de consuetudine.cum vers.seq.Oldraldus consilio.268.præsupposita consultatione.q.2.mouentur primum per.l.fin. C.de testamentis per locum ab speciali nam ibi iure singulari permissum est rusticis testari cum minore numero testiũ quàm sit numerus solennis ergo in cõtrarium est ius cõmune in reliquis personis prẽter rusticos, prẽterea ibi fit mẽtio de antiqua cõsuetudine rusticorum in testamentis cum leuiore quàm communi solennitate faciendis eamq; consuetudinem ita demum approbat si saltem adsint quinq; testes nõ aliter ergo illa cõsuetudo per se nõ sufficiebat, sed amisso multiloquio verus sensus illius tex.est ꝙ erat consuetudo in aliquo vel aliquibus locis vt rustici facerent testa. cum minore nu.testium quàm solenni, & illa peculiaris consuetudo quę nõ in omnibus terris aut regionibus Romani imperatoris legem illam facientis vrgebat sed huc aut forte illuc vrgere rumor erat dedit causam seu occasionẽ ad illã legem condendam sic generalem per quam in omni orbe liceret rusticis cum minori obseruatione quàm solenni testari sicq; ea lex in eo vtilis fuit & est: ꝙ iam in omni orbe rusticis licebit testari cum minore solẽnitate quàm cõmuni s.cum ea quæ ibi describitur cum antea rusticis non aliter liceret testari quã cũ soléni obseruatione nisi vbi vrgebat cõtraria cõsuetudo vbi aũt vrgebat contraria cõsuetudo vel etiã hodie viget nihil per illam legẽ immutatũ est sed etiã post illã legẽ permissum esse intelligẽdũ est sua vti peculiari consuetudine legitime præscripta ꝙ etiã suadetur ex ratione & prẽfatione quę in ipsamet.l.fi. expressa est quę tota fertur in fauorem rusticorum & exqua verus sensus ad illam sumẽdus est.l.fi.C.de hęr.inst.l.adigere.§.quis.ff.de in ius vocãdo. l.cũ pr̃ §.dulcissimis.ff.de lega.2.ergo talis lex fauore facta rusticorũ in eorũ legionẽ cõuerti non debet cõtra mẽtem & sententiam ipsiusmet legislatoris. l.legata inutiliter.ff.de lega.1.l. legata inutiliter ff.de adim.legatis prẽterea consuetudo de qua in.d.l.fi.ꝑ modũ causę impulsiuę & occasionis illius legis ferẽdę reddita est vñ succedit regula ꝙ etiã si talis rõ impulsiua vel occasio vera nõ esset sicq; re vera tales rustici de quibus mẽtio fit in.d.l.fi.nunq̃ habuissent talem consuetudinẽ.l.illa non desineret locũ habere cõis op.est Bar.& aliorũ in.l.demõstratio falsa.§.ꝙ aũt.ff.de cõd.& dem.ꝑ Tiraquelum de causa cessante parte.2.

Ergo in cõsuetudine de qua in.d.l.fi. fit mẽtio nõ põt fieri sufficiẽs fundamẽtũ qa licet ita relatũ fuerit Iustiniano illius legis autori potuit nõ esse verũ talẽ cõsuetudinẽ vllibi vigere, sed etiã si vrgeret ille tex.magis ꝑbat valere talẽ cõsuetudinẽ ꝑ q̃ minuatur solẽnitas testãdi quia ibi posito pro cõstanti ꝙ aderat

Universidad de Deusto
Biblioteca

talis consuetudo & ꝙ valebat statuitur l.illa generalis eam consuetudinẽ porrigens ad vniuersum orbem cum moderamine tamen.

Secũdò, adducitur pro hac parte negatiua.l.si non speciali.C.de testam.vbi dicitur non valere testam.nisi testes fuerint in conspectu testatoris præterquã si speciali priuilegio id datum esset patrię illi vbi testabatur ergo si ipsa patria vel per consuetudinem vel per statutũ posit sibi prouidere frustra precibus & priuilegiis vteretur sed respondè quòd ibi fuit exceptus ille casus tanquàm frequentius contingens, vel ꝙ priuilegiũ de quo ibi fit mentio est illud ꝙ ipsa patria sibi acquireret per specialem consuetudinem vel per speciale statutũ vel peculiarem principis indulgentiam & concessionem.

Tertiò, arguitur ꝙ reprobata cõsuetudine etiam futura videtur reprobari sed ibi in.d.l.fi. reprobatur consuetudo ergo, &c. respondeꝙ ibi non reprobatur consuetudo sed posito pio constanti quòd antea vrgebatur talis cõsuetudo approbatur quo ad loca vbi vigebat intacta nullaque ex parte diminuta, & extenditur ad reliqua omnia loca sub moderamine de quo ibi, ita vt in reliqs alijs locis non sit necessaria talis consuetudo prędscripta sed sola illius legis auctoritate vt testamẽtum à rusticis cum minore obseruatione quàm cõmuni fieri posit sicq; tex. ille re vera probat opinionem contrariam & cõmunem quæ habet ꝓ statũ vel consuetudinem posse solẽnitatem testãdi coarctari quam opinionem tenẽt Bar.Bal.Sali.Paul.Romanus & Corneus in. d.l. si nõ speciali vbi Paul.Roma.& Corn. firmant hanc esse cõmunẽ op.Cinus Bar.Bal. Sali.& Fulgo. & Ia.nu.80.qui hanc dicit cõmunẽ opi.in.l.cunctos populos.C.de summa trinitate Decius, qui hãc dicit cõmunem op.in.c.2.de probati.nu.12.Paul.& cõmuniter doc.vbi Corneus col.fi.hãc dicit cõmunem op.in.d.l.fi. de testa. C. Bal.in.l.sed & ea in lect.2. ff. de legibus Angelus & Paul.in.l.3.ff.de test.Speculator de instrum.editi. §. compendiose

verſ.sed nunquid de cõsuetudine cum verſ.seq.Bar.in rep.l.de quibus.ff.de legibus Angelus cõs.126.Ias.nu.1.in.d.l. si non speciali Bar.Bal.Paul. & Ias. nu.10. vbi hãc dicit cõmunem op.in.d.l. fi. C. de testam.Bald.in.l.si certis annis.C. de pact.Bal.in.l.1.C. quę sit longa consuetudo.idẽ Bal.in auth.defũcto.C.ad Tertu.idẽ Bal.in.l.de quibus.ff. de legibus.

Testandi solẽnitas est iuris positiui.

16 Pro hac cõmuni opinione omissis leuibus facit illa cõmunis & vera opinio supra relata quæ habet de iure cõmuni valere cõsuetudinem vnius vel alterius loci contra ius cõmune positiuum, nec dubium est quin solẽnitas testandi sit inducta de iure positiuo vt ex cõmuni opinione plenissime resoluimus in lib. de successi.creatione. §. 1. in prin. ergo alio iure cõmuni potest tolli vel minui c.omnis res de regul.iuris.l.nihil tam naturale.ff.eod.§.sed naturalia inst. de iure natur.item facit generalitas.l.omnes populi & quę ibi late habentur per Bar. & alios ibi.ff.de iust.& iure.d. §. sed naturalia. l.ius ciuile.ff. de iust. & iure vbi generaliter videtur populis permissum facere statuta sic ergo, &c. Facit quia sunt innumeri casus in quibus relaxatur solẽnitas testandi vt pote descendens à mero iure positiuo vt docemur latissime li. nostro de successionũ creatione parte seu li.3.in pri.per totũ illum librum ergo quid mirum aut nouum si in specie nostra relaxetur?

Testam. fit à forensi cũ solennitate loci vbi testabatur cũ cõmuni cõtra multos.

17 Ex superioribus apparet an vera sit illa cõmunis op. quæ habet valere test. factum cũ minori aut breuiore seu pauciori testium numero quàm solẽni si fieret. Venetijs etiam à forensi cum ibi vrgeat consuetudo vel statutum quo cauetur valere testa. factum cũ pauciore numero testium quàm solẽni quam cõmunem op.tenuerunt Bar.nu.25.&. 23. in.d.l.cunctos populos. C.de summa trinit.idem Bar.nu.20.ff.de legibus in.l.de quibus Ias.qui hanc dicit cõmunem op. in.d.l.cunctos populos.num.82. Cynus Bart.Bal.Salicet.& Fulgosus.in.d.l.cũctos Ias.in.d.l.de quibus.nu.39. Parisius cons.25.nu.24.lib.1.

Consuetudo an liget forenses.

18 Cõtrariam partem vt tale testamẽtum

tum factum cum minore nu. testiũ quã solenni non valeat tenuit Iacob.de arena.in disputatiõe superius relata & Oldraldus cons.268. alias. 248. pro quorũ opinione facit quòd forenses non ligãtur consuetudine peculiari alicuius loci aut populi vbi morã non contraxerũt, licet ibi casu inueniantur.glo.& ibi cõmunitur doc.in.c.qui contra.verbo.aut peregrini.8.distin. facit text.in.c. certificari de sepult.& in .c.vt animarum de cõsti.lib.6,l.fi.ff.de iuris.omni.iudi. Oldral.in cons.248.nu.1.facit tex.in.l.2.C. quę sit long.consue.in. l. venditor. in.§. si constat.ff.cõmu.prædi. ita Bart. in.l. de quibus.nu.26.quẽ ibi sequuntur Ias. & docto.ff.de legib.idem Bart.in.l. cũctos populos. nu.20. & ibi etiam Ias. & docto.C.de summa.trinita.Corneus in cons.83.nu. 15. volu. 4. Paulus. Parisi.in cons.25.nu.24.vol.1. Albertus Brunus. in cons.20.nu.7. Abb.in.c. postulasti de foro compe.eundem Abb. Barba. & Felinus in.c.fi.eod.titu. Ioannes Igne. in.l. cum fisco.nu.34. ff. ad fillania. Rochus de curte.in tracta.de cõsue.nu.699.Romanus cons.163.Beorius in consuet.Viturícens.ti.de iuris.om.iu.§.3.gl.2.

19 *Cõsuetudo nõ ligat subditos extra territoriũ.*

Nam & similiter per contrariũ subditos non ligat consuetudo extra territorium.d.c.vt animarum.§.1.vbi Gemi nianus.& doct.Bart.in.l.1.nu.50.de summa.trinita.& nume.51. sequitur & dicit cõm.opi.Felinus in.c.à nobis.col.1.n. 6. de sent.excõm. Rochus de curte.de cõsuetudine nu.729.Alex.cons. 111. col. 1. lib.1.Sed isthæc omnia procedunt in iurisdictione cõtentiosa & necessaria nos loquimur in testamẽti factione quę est voluntarię iurisdictiõis. Item facit pro hac parte contra cõmunem.l.conficiũtur.§.1.ff.de iure codi.dum ait eum etiã qui testium copiam non habebat licet haberet sufficientem numerum eorum ad codicillos faciendos posse quidẽ codicillos facere, testamẽtum autem minime, pro cõmuni tñ sententia suprà relata quę verior est facit.l.fin.ff.de mili. testamen.vbi qui degit in hostili loco is cum pauciori numero testium quàm solẽni potest testari sed Ias.in.d.l. cunctos populos nu.83.ait nihil obesse opinioni Iacob.de are.sed magis eam firmare cõtra cõmunem, quia iure singulari concessum fuit vt significętur plane in contrarium esse ius cõmune sed defendendo cõmunem op.responde non tam inspiciendam esse decisionem illius legis quàm ratione quæ mouit legislatorem ad illud decidẽdum: cum enim raro agentes in hostili loco possint adhibere omnia solennia quę regulariter desiderantur in testamentis faciẽdis ideo tex. ille ait vt ibi degẽtes testentur quomodo potuerint aut quomodo voluerint iuxta loci vbi degunt naturam aut comoditatem: vt sic non tam inspicienda sit qualitas personæ quę testatur quàm qualitas loci illius vbi testamentum fit. Sic & in specie nostra nõ tam qualitas istius forensis qui testatur quàm ipsius loci vbi testamentum fit considerandа est vt per hoc testam.rite factum intelligatur si fiat iuxta moré loci illius vbi fiebat & cum isthęc materia quæ facit pro conseruatione testamenti sit fauorabilis.l.si pars.ff.de in off.testam.merito.d.l.fi.trahi debet ad casus similem rationem habentes: pro hoc quia in contractibus non tã inspicitur qualitas cõtrahentium aut rerũ quæ in cõtractum deducuntur quàm loci vbi contractus fit.l.si fundus.ff.de euict. sic & in specie nostra qualitas loci vbi testamẽtum fit potius inspicienda est quàm personę testantis aut rerum de quibus disponitur, præsertim cum bonum sit argumẽtum de contractibus ad vltimam volũtates. §. eum qui chirographum.l.seruum filij ff.de lega.1.l.si diuortio.l.si ex legati causa.ff.de verb.obliga.ad.l.conficiuntur.ff. de iure codi. in . §.1.responde aliud esse quòd mihi vt particulari deesset copia testium cum in eodem loco alijs nõ deesset tunc enim isthęc necessitas quę est in particulari non consideratur arg.l.1. ff. de minoribus tradit in simili Tiraquellus de causa cessante limi.32.Aretinus in.l.2.col.5.ff.de vulg.aliud vero est quòd generaliter in loco vbi testabatur is mos testãdi vrgeret, vt nos loquimur nam priore casu.d.l.cõficiuntur.§. 1. intelligenda

Universidad de Deusto
Biblioteca

telligenda est, pro nobis optime facit q̃ ait Decius cons. 19. & pro tenui col. fin. dum ab eo docemur quemadmodum in dotādis puellis qualitas dotis vbi desit maritus dosq; recipitur inspicienda est si ibi contractus fiat matrimonij, & secundum iura illius regionis vbi maritus degebat & matrimonium contrahebatur res iudicanda est non secundū iura regionis alterius & ibi Decius col. 1. firmat hanc esse cōmunem opi. quam expressim tenuit Bar. in l. 1. nu. 18. vers. ex prædictis possunt. C. de summa trinit. vbi plene per. dd. cumanus cōs. 109. domina Ioanna Fulgosius consil. 113. ad id de quo col. fi. Bal. in c. 1. §. fi. de in vestitura de re aliena facta Abbas in. c. 1. de sponsalibus Bald. in rubr. de consuetudine col. 3. versic. de consuetudine dotis est comunis op. secundum Ias. qui eam sequitur & plures allegat in. d. l. cunctos populos. nu. 60. quod omnes intelligūt si maritus habebat domicilium vbi fuit matrimonium contractum q̃ si alibi cōtractus matrimonij fuit cælebratus & alibi maritus habebat domicilium, tunc speciale est in dote vt non tam inspiciatur locus cōtractus cælebrati quàm locus vbi maritus domiciliū habebat hāc dicit cōmunem sententiam Ias. vbi suprà per legem exigere dotem. ff. de iud. Decius & reliqui omnes suprà allegati & ita iudicanda sunt statuta quę disponunt circa dotes lucrandas vel constituendas vnde cum in prag. Hispana moderata & taxata sit mensura dotandarū puellarū certe si Castellæ fieret cōtractus matrimonij inter virum Portugalensem aut Aragonensem, & puellam Castellanam ea dotis mensura Castellę taxata inspicienda non esset sed potius libera res esset cum locus vbi maritus habet domicilium hac in re inspiciendus esset.

20 Dotis admē suram inspicitur domicilū mariti cū cōmuni opi.

21 Verum cum sint varijs in regionibus statuta vt si mulier constante matrimonio sine liberis decesserit maritus lucretur certam partem dotis & quid si non sint illa verba (constante matrimonio) sed illa vt vxore sine liberis decedente maritus certam dotis partem lucretur an si nupta antequàm à viro carnaliter cognosceretur decesit, lucrabitur maritus illam partem dotis & si quidē spōsalia per verba de prę̄senti fuerunt contractę sunt qui teneant partē affirmatiuam, vt lucrum illud marito contingat ita tenet & firmat communiter teneri Corneus per tex. ibi in l. non sine. C. de bonis quę lib. tenet & firmat cōmuniter teneri Paulus in l. cū fuerit per text. ibi. ff. de cōd. & demonstr. Bald. qui ait sic cōmuniter teneri in l. deo nobis. C. de episcop. & clericis Baldus Fulgosius & Paulus in. d. l. non sine. Bar. in l. nihil ff. rerum amotarum Paulus in l. ante nuptias. ff. solu. matrimonio Matheselanus not. 74. nota q̃ statutum Paulus in. d. l. deo nobis Paulus & Ias. nu. 18. in l. si donaturus. §. 1. ff. de cond. caus. data. Cumanus in l. si cū dotē. §. transgrediamur. ff. solu. matrimonio Antonius in. c. 1. de spōsali Angelus in. §. fuerat inst. de acti. Romanus in leg. 1. C. vnde vir. & vxor Corneus cons. 84. licet eleganter lib. 3. Baldus nouellus de dote parte. 6. priuilegio. 37. qui allegat Pontanum in auth. ex testamen. C. de colla. & ait ita vidisse consultum. Cōtrariam partem & sic negatiuam tenet & ait cōmuniter teneri Socinus in. d. l. cum fuerit. ff. de cond. & demonstr. sequitur sub quadam distinctiōe & firmat esse cōmunem op. Ripa in rubr. ff. solu. matrimonio nu. 68. tenet & ait cōmunitet teneri Felinus in rub. de sponsalibus col. 2. cum seq. sequitur & dicit esse cōmunem op. Decius cons. 67. circa propositum consultationis articulum col. fi. vbi cōtra Bar. in. d. l. nihil firmat esse cōmunem opinionē, & hāc partem negatiuam vsibus forensibus receptam esse firmat practicus papiensis in forma libelli quo agitur ad dotē verbo vxor quondam tenet Corneus cōs. 248. in præsenti consultatione lib. 2. Angelus in l. 1. C. de imponēda lucrati descrip. lib. 10. Salicetus in. d. l. deo nobis idem Salicetus in l. cum in te. C. de donationibus ante nup. idē in l. mulierem ff. de ritu nuptiarum Ancharranus in. c. 1. de sponsalibus in. 6. Abbas in. c. tertio loco de præsumpti. idem in. c. ex publico de conuersione cōiugatorum idem Abbas in. c. si inter de sponsalibus idem in. c. 2. per illum text. de sponsa. duorum Bal. in auth. dos data. C. de donati. ante nup. Abbas eleganter cons. 1. facti contin. lib. 1. per totum.

21 Sponsus nō habetur p̃ marito in. q. sequē. & est ingens pugna.

Quid dicēdum? & sane primum videbimus quid iuris inspecta statuti proprietate verborum deinde quid iuris inspecta mente & sententia statuentium, quoad primum nuptię seu matrimoniū trifariam accipitur in iure nostro primū pro ipsa substantia matrimonij quę constat ex mutuo consensu coniugatorū & sane verificatur quoad hoc in spōsis seu sponsalibus contractis per verba de præsenti licet copula carnis nōdum fuerit sequuta ita p̃cedit & probat tex. in. d. l. cum fuerit. ff. de condi. & demōst. l. nuptias. ff. de reg. iur. c. omne nuptiarum bonum. 27. q. 2. deinde hoc verbū nuptię seu matrimoniū assumitur pro ipsa cōmixtione carnali cōtracto prius matrimonio vt probatur in. c. causam & in. c. genuit, eadem causa & quæstione, postremo illud verbum etiam assumitur pro apparatu pompa & festiuitatibus quæ fiunt tempore quo vxor ducitur ad domum viri. c. nostrates &. c. fœmine. 30. q. 5. & in. l. Sancimus. C. de nupti. ergo negari nō potest quin inspecta proprietate verborū is maritus seu sponsus etiam ante copulam ad lucrum dotis inuitatus videatur licet negare nō posimus quin nomen mariti & vxoris proprius accōmodetur post copulam quàm post sponsalia contracta per verba de præsenti ante copulam vt nō obscure probatur in. l. nō sine. C. de bonis quę liberis vbi glo. allegat. iura concordantia. Verum quia vt homo constat corpore & anima ita lex constat verbis & ratione, & verba quidem quasi corpus mortale ratio vero quasi animam legis præ se ferunt Bal. in. l. si quis seruo col. fi. C. de furtis idem Bald. in. l. fin. 15. quęstione. C. de hæred. insti. plene per Tiraq. de causa cessante part. 1. nu. 134. & in præsenti specie non tam circa rudem verborum corticem aut regidam sermonis proprietatem quàm circa mē tem ac sententiam statuentium vestigā dam morari debemus. c. quæ cū etiā ex cōiecturis rimari aut captari potest sequenda est etiam contra proprietatem sermonis certam & indubitatam. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. l. 3. C. de lib. præteri. li. pe. C. de impuberum. l. licet imperator vbi in simili per Ias. & alios. ff. de lega. 1. in specie autem proposita plusquàm manifesta nobis videtur mens & sententia statuentium matrimonijs quo maturius fierent procliuius faciliusq; ad suum effectum finēq; perducerentur consulere volentium, fœmine enim (vt per orbē Christiani nominis vniuersum ab experientia rerum magistra docemur) longe auidius ad matrimonia contrahenda nuptiasq; celebrandas plerunq; properant quàm masculi, quia cum non aliter viros qui eas ducere dignentur inueniant quàm si pudicitiam inuiolatam seruent cūq; quotidie senium eis immineat earumq; iuuenilis nubilisq; ętas procliuis ad senectam declinet qua aduentante neq; viros inueniunt, neq; inuenire expediret cum iam infœcundę factę essent nō possunt non optare & festinare ad nuptias earumq; hac in re honesta festinatio non modo inculpata erit sed etiam laudanda propter bonum sobolis. l. 1. ff. sol. matrimonio quæ ratio cessat in masculis, ideo quo magis masculi ad nuptias contrahendas inuitentur contractasq; ad debitum finem prolemq; suscipiendam perducant hoc lucrum eis propositum fuisse intelligēdum est, sed sane hunc finem non assequimur cum spōsalia tātū per verba de præsenti cōtracta sunt, quandiu nō subsequitur copula carnis ergo interea lucrum illud dotis nondum esse delatum à lege intelligendum est, q̃ autem illum finem interea non assequamur patet in. l. 1. ff. sol. matrimonio ibi ad sobolem procreandam replendamq; liberis ciuitatem, parum enim reipublicę hominum humaniq; generis propagationi consultum esset per sponsalia verbotenns contracta nisi vlterius progressum fuisset, quinimo nocētius ac incōmodius esset matrimo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trimonium verbotenus celebrare quã si nullum contractum aut minime cõtractũ fuisset tũc enim libera illa puella maneret vt alij nuberet à quo liberorũ mater fieret & reipublicę bono consuleret ergo talis sponsus non est dignus huiusmodi lucro dotali neque ad illud inuitatum fuisse ab statuto intelligendum est. Quinimo contrarium existimantes mihi viderentur prębere occasionem mali quia is sponsus cum sciat sponsa ante copulam defuncta dotis lucrum se minime habiturum properantius vxorem ducet secumq; cohabitabit vnde bonum prolis maturiùs subsequetur non ita festinaturus si sciret aut speraret post contractas verbotenus nuptias certam esse prędmij dotalis spẽ eo casu quo pacta sponsa decederet. Et est nostra noua inuestigatio quę per se sola sufficeret. scdo optime facit q cũ lucrũ hoc proponatur ab statuto in defectũ liberorum intelligitur eo casu quo liberos possent suscipere q accidit post copulam nõ antea: sicq; ante copulam aut copulæ interuentum cessat præmium propositum quia qualitas adiuncta verbo debet intelligi secũdum tempus verbi. l. miles. ff. de mili. test. Bart. in. l. ex facto in pri. ff. de vulgari idem in. l. 1. ff. de suis & legiti. per tex. ibi vt enim intestatus non videtur decessisse nisi qui test. facere poterat & non fecit ita sine liberis decessisse non videtur quo ad lucrũ propositum nisi quæ liberis operam dabat. Tertio facit quia tale lucrum q alter cõiugum post mortem alterius sperat inducit quodãmodo votum captãdę mortis argu. l. fi. C. de pact. l. pactũ q dotali. C. de pact. l. pactum dotali. C. de collati. & consequenter est restringendum vt. dd. ll. &. c. detestãda &. c. ne captandę de concessi. pręb. lib. 6. l. 2. in fin. cum lege seq. ff. quib. vt indig. l. qui iure. §. fi. cum. l. seq. ff. de donat. præterea ex cõmuni vsu loquẽdi ante copulę interuentum non dicitur proprie matrimonium nec coniuges dicũtur maritus & vxor sed tantum sponsi vt plene probat Abbas in. d. consi. 1. col. 3. li. 1. & Socinus in. d. l. cum fuerit col. fi. per. c. genuit. 27. q. 2. ideoq; Ioseph nõ tam maritus quã spõsus beatissimę Marię semper virginis dicebatur vt ibid. ergo statuti huius interpretatio facienda est secũdum cõmunem vsum verborum. l. si seruus plurium. §. fi. cum. l. seq. ff. de lega. 1. facit nã q statuentes interrogati verisimiliter responderẽt id pro cauto haberi debet glo. in. l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. quæ ibi & vbiq; approbatur & cõmendatur sed sane verosimile ac verosimillimum est q statuẽtes si de nostra specie interrogati essent respõderent id prędmium seu lucrum nõ tam ob priuatam spõsorum vtilitatem propositum fuisse quã ob publicam vtilitatem quæ in matrimonijs per interuentũ copulę consummandis ad sobolem procreandam replendamq; liberis ciuitatem magis cõsistere videtur quàm in eis verbotenus tãtum celebrandis, præterea istud statutum est cõtra ius commune ergo restringẽdum quominus lędat ius cõmune secũdum Abbatem in. d. cõs. 1. col. 2. & secũdum Socinum in. d. l. cum ita fuerit col. pe. præterea secũdum eosdem satis odiosum & restringibile intelligitur esse id statutum q alicui immerito prędmium defert & dãnum irrogat immerẽti q accideret in specie nostra si tenemus hoc lucrum spõso deferendum nam ipse interea nulla onera matrimonij sustinuit neque liberis ex illo matrimonio procreandis actu operam dedit ergo parũ dignus illo prędmio esse videtur & lõge indigni sunt legitimi hæredes illius puellæ vt pœnam patiantur quam quodãmodo subire videntur per denegationem illius dotis quæ sibi iure successionis debebatur. Tenẽdo hãc partem quæ vt nobis videtur satis cõprobatur ex dicta lege non fine. C. de bon. quæ liberis dum ait cum quęritur an appellatione matrimonij vel mariti & vxoris proprie contineantur spõsalia contracta per verba de præsenti vel contineantur spõsi proprie eum nõ videri comprehẽdi sed hac in re plures leges licet reperire quę varijs in casibus varia statuerunt & ideo ad mẽtem sententiamq; legumlatorũ confugiẽdum esse

esse atq; ad benignam interpretationẽ potius quàm ad corticem verborũ aut proprietatem sermonis decet. mens autem & sententia statuẽtium nostræ interpretationi & huic parti negatiuę lõge proximior videtur quàm parti affirmatiuę, sicq; vt lucrum non deferatur, tenendo hanc partem ad fundamenta partis contrarię dic q procedunt inspecta vi verborum nos autem loquimur inspectata mente & sententia statuentium quæ prędualere debet.

1 *Statutum q cogebat subditos ad molendum in molendinis vel ciuitatibus valet etiam in dãnum ecclesiæ, & est ingens doctorum pugna.*
2 *Leges condere iurisdictionis est communis.*
3 *Nostris vti possumus etiam cum damno alterius cum com.*
4 *Nostris vti sine cõmodo nostro & cum damno alterius non licet cum com.*
5 *Legitimatio fieri potest cũ dãno alterius cũ cõi.*
6 *Appellari potest ab statuto facto in damnum singularis personæ cum communi.*
7 *L. fieri potest ad publicam vtilitatem etiã cum legitimis quorundam.*
8 *Reipublicæ necessitatibus subueniẽdũ cũ iactura vniuersorum nõ quorundã tantũ cum cõi.*
9 *Præscribi non potest etiam tempore immemorialis vt molẽdinũ vel furnũ inuitus qs adeat.*
10 *Præscribi etiam tempore immemorialis hospitium non potest. cum communi.*
11 *Præscribitur tempore immemorialis ius facult, à tempore coactionis cum communi.*
12 *Præscribi vt non possunt ius facultatis tempore etiam immemorialis, ita eo etiam tempore non præsumitur actus gestus ex necessitate sed spõte contra plures.*
13 *Necessarie an sponte quando quis fecisse præsumatur noua doctrina.*
14 *Causa obligatoria quando præsumatur.*
15 *Titulus allegatus nõ præsumitur ex tẽpore etiã immemorialis cõtra eũ qui semper actus faciebat ad suam vtilitatem tantũ contra nouissi.*
16 *Cõducens per annos. 30. vniformi pretio fundum non quærit ius in posterum conducendi inuito domino contra plures.*
17 *Statutũ vt ciues inuiti furnos dñi adeant non fit a ducibus & marchionibus Hispaniæ.*
18 *Statutum ne vinum in vrbẽ extra fines termini inferat valet, & ligat etiã clerũ cõtra plures.*

1 *Statutũ q cogebat subditos ad molẽdũ in molẽdinis dñi vel ciuitatis valet etiam in dãnum ecclesiæ, & est ingens doctorum pugna.*

STatutum q cogebat subditos ad molẽdum in molendinis domini, vel ciuitatis in prędiciũ molendinorum priuatarum per sonarum, quæ per hoc reddebãtur bre-

uioris vel forte nullius redditus, an valeat quęsitũ est, idẽq; & in fornis quęrebat, mouet quęstionẽ q malicijs hominũ indulgendũ non est. l. in fundo. ff. de rei vendi. l. 1. §. deniq; Marcellus. ff. de aqua pluui. arce. l. sed & qui data opera. ff. ex quibus caus. maiores. l. 19. ti. 32. par. 3. etenim alteri p alterũ nõ debet iniqua cõditio inferri vt in pr. inst. de. l. aquilia sed cũ p hoc reliqua molẽdina fere inutilia reddantur huiusmodi exẽplũ admitti iniuriũ videretur, & magis iniuriũ ac impiũ si id fieret in prędiudicium ecclesię, quę forte sua molẽdina vicina habebat quę p tale statutũ omnino aut fere inutilia reddebãtur, & hac ĩre quo ad ecclesiã cõis opi. esse videt, vt tale statutũ propter prędiudiciũ ecclesię nullius momẽti sit ita resoluũt in col. Boerius decisiõe. 125. quidã dominus habebat & Aymon Crauet de antiq. temporum par. 4. vers. circa prędmissa. nu. 7. cum pluribus seq. fol. 178. Ias. in. l. ciuitatis col. 4. ff. si cert. pet. idem. Ias. in. l. quominus. ff. de fluminibus col. 29. q. 25. nu. 155 idem Ias. in. l. 1. col. 1. ff. de legibus Socin. cõs. 272. lib. 2. col. 4. Alexand. cons. 211. col. fina. lib. 2. Calderinus inter consilia Ancharr. cõs. 12. & collegiũ bononi. ita cõsuluit vt patet inter cõs. Anchar. cõs. 13. Anchar. cõs. 155. & cõs. 298. Ancha. in c. 1. q. 11. de cõst. est cõis op. secũdũ. Ias. d. n. 155. cũ seq. & est cõis op. secũdũ Boeri. vbi suprà. & secũdũ Aymonẽ vbi sup. Sed cõtraria partẽ vt etiã in lęsionẽ ecclesię tale statutũ valeat, tenet Bal. inter cõsilia Ancha. cõs. 11. Calder. cõs. 21. epsti. de cõstit. & illi cõsilio Ancharranus quoq; se subscripsit, seqtur Ias. sibi cõtrarius cons. 236. viso titulo quęstionis col. 3. vers. similiter laici lib. 2. idẽ Ias. cõs. 39. ad finem lib. 3. curtius iunior cons. 147. ad finem Decius in. cap. ecclesia sanctæ Mariæ de constit. nu. 53. vers. tertia conclusio suprà facta vbi refert & sequitur Ancharranum in. d. cons. 11. idẽ Decius cons. 269 consultus ab illustri. col. 4. n. 9. Ias. in. l. filiusfa. §. diui. col. 11. vers. tu vltra alios. ff. de legat. 1. Decius consi. 293. col. pe. ad finem idem Decius cons. 271. col. 4. & hæc mihi videtur receptior

D opi

Universidad de Deusto
Biblioteca

opi. vt patet ex allegatis per Decium & Iaſ. vbi ſuprà. quàm & ſequitur Aymon Cravetus vbi ſuprà. nu. 14.

Et in hãc poſterioré partem procliuior ſum, nã ſuppoſito ꝙ tale ſtatutum conditum fuiſſet ab ijs, qui regulariter haberent poteſtatem ſtatuendi vt infra probabimus, hæc pars probatur coacta ratione, nã hic nullũ negotium geſtum eſt inter ſtatuentes & eccleſiam qui de ea non meminerunt, aut vllã mentioné fecerũt, ſed cum ſuis ſubditis duntaxat locuti ſunt: ꝙ ſi ſubditi ſponte ſua huic ſtatuto parere voluerũt vtilitatem reipublicę ſuæ inſectãtes & à molendinis eccleſiæ abſtinẽtes id ꝙ eis liberrimum eſt facere. nõ eſt cõtra quẽ eccleſia vllã iuſtam querimoniã mouere poſsit, non quidé contra ſtatuentes qui cũ ſuis dũtaxat ſubditis nõ etiã cum eccleſia vllũ negotium geſſerũt nõ quoq; cõtra ſubditos quia ipſis à molẽdinis eccleſiæ abſtinere liberrimũ erat cũ iura facultatis nullo tẽpore pręſcribantur. l. aq̃. ff. quẽadmodũ ſerui. amitta. iũcta. l. quæcũq; gerimus. ff. de act. & obliga. l. quo tutela. ff. de regulis iuris, cũ enim ſtatuendi poteſtas a iuriſdictione deſcẽdat vt tradũt cõmuniter doct. poſt gl. ibi in. l. 1. ff. de iuriſdi. omni. iudi. Bar. & alij in. l. oẽs populi. ff. de iuſt. & iure. Socinus conſ. 272. non proſequẽdo col. 2. in pri. nu. 3. lib. 2. & in iuriſdictione reddenda quaſi cõtrahi videatur. l. 3. §. idẽ ſcribit. ff. de peculio, iſq; contractus vel quaſi inter ſtatuẽtes & ſuos ſubditos non etiã cum eccleſia factus, geſtuſue fuerit eccleſia nõ debet cũ tali ſtatuto quicq̃ cõe habere aut vllã mouendi querimoniã cõtra ſtatuẽtes occaſionẽ habere. Et ſi ſubditi qui antea ſuũ molẽdinum adibãt ab eo, modo abſtinere cœperint, ipſa eccleſia videbit an cõtra eos querelam mouere poſsit ꝙ minime fas erit cũ ipſis abſtinere liberũ omnino ſit. Præterea liberrimũ eſt nobis rem noſtrã meliorẽ facere etiã cũ dãno vtcunque graui alterius dũmodo id faciamus non vt illi nocere mus, ſed vt nobis cõmodum faciamus nec eſt cũ quiſquàm nobis dicere poſſit cur ita facis? & ideo poſſumus ædificium vſq; ad cœlum eleuare etiam ſi luminibus vicini officiamus. l. altius. C. de ſeruit. l. ſi in ędibus eod. titu. l. cum eo. ff. de ſeruit. vrbanorũ prædiorum. etiãſi vicinus eſſet nimis fauorabilis perſona, puta pupillus. l. altius cum ſua gloſ. ff. ſi ſerui. vẽdi. Corraſius lib. 3. miſcellaneárum. c. 24. nu. 3. Decius. nu. 1. & Cagnolus. nu. 4. in. l. nullus videtur. ff. de regul. iur. Aymon. cõſ. 84. nu. 1. lib. 2. Stephan. Bertran. conſ. 29. nu. 2. lib. 3. idem Bertrandus conſ. 234. nu. 1. eod. lib. idẽ conſ. 67. col. 1. lib. 2. ex quorum relatione apparet hanc eſſe cõmunem opi. Sic ergo in ſpecie noſtra tale ſtatutũ cum principaliter fiat ad cõmodum ſtatuentium firmũ erit nec iniurium videbitur etiãſi eccleſiæ noceat. Ad id autem quod dictum eſt de iniquitate & odio ſtatuti, dici poteſt ſatis eſſe, vt aliquam habeat rationem, aut etiam occaſionem, & (vt loquar cum Bald. in. l. lege. C. de legit. hęre.) aliquod motiuum. & ſtatuẽtium volũtatem & autoritatem licet (vt idẽ dicit) contineat iniquitatẽ & idem propemodum dicit ipſe Bal. in. c. ex reſcripto. col. vlt. verſ. & nota extra de iure. iur. nota iniquit quod ſtatutũ quod habet in ſe rationem motiuam non dicitur eſſe ſine ratione. Sed & quod plus eſt non poteſt lex infringi etiamſi non habeat rationem. vt dicit idem Bald. in l. non omnium. in princ. ff. de legib. per. l. proſpexit. ff. qui & à quibus per quam etiam leg. dicit Innocen. in. c. irrefragabili in fin. de offi. ord. & omnes vbique ſufficit ſic ſtatutum eſſe & vt dicit ipſe Bald. in. dict. l. non omnium ſufficit quod ſtatuẽtes putauerint eſſe bonum & iuſtum & idem in. l. 1. §. initium. ff. de poſtu. ſufficit ait ita ſtatuentes fuiſſe arbitratos. nã id pro rõne eſt ad quod allegat. Fede. ſenen. in ſua quadam diſput. & eius rei eſt optimus tex. in. d. §. initiũ in illis verbis quia moderatam hanc ętatem prætor ratus eſt ad procedendum in publicum & ibi gl. in verbo ratus dicit hanc eſſe mirabilem rationem. Qua de re per Ioannem fabrum in. §. ex non ſcripto inſt. de iure natur. Calcaneus cõſi. 3. Bal. in. l. Gallus. §. ſi eius col. 2. verſic. ſecundo

2 *Leges cõdere iuris diſtinctiõis eſt cũ communi.*

3 *Noſtris vti poſſumus etiã cum dãno alterius cum cõi.*

ſecundo nota. ff. de lib. & poſthumis. Iaſ. conſilio. 188. ſpectabilis ad finem lib. 2. Decius conſ. 563. duo dubia ad finem l. non omnium. l. & ideo. ff. de legibus quibus in locis habetur omne ſtatutum eſſe tolerabile, dum modo non ſit aperte irrationabile, aut contra ius naturale vel gentium, ſed nihil tam naturale eſt quàm vt vnuſquiſque melius ſibi malit eſſe quàm alteri, vt Terentius ait, quinimo vt res noſtras tueamur hominem etiam interficere permiſſum eſt, & ſi id omnium facinorum triſtiſsimum ſit. §. 1. inſt. de iniuri. glo. communiter app. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iure quanto ergo facilius admittetur, quòd vt melius mihi ſit quàm antea erat, poſsim intactis rebus ac perſonis alienis tale ſtatutum facere, præſertim cum in omni cauſa id tantum inſpiciatur, quòd principaliter agitur minime inſpecto eo quòd venit in conſequentiam. l. ſi quis nec cauſam ff. ſi cert. pet. vbi plura per Iaſ. & per eũdem in leg. neque quicquàm. §. vbi decretum col. 6. ff. de offi. proconſ. glo. fin. in. c. quanuis de pact. lib. 6. & ibi Geminianus Iaſ. in. l. decem col. 9. ff. de verb. obligati. Quinimo nemo dãnum facit niſi qui id facit, quòd facere ius non habet ita ait. l. nemo dãnum. ff. de reg. iur. ſi ergo ius mihi eſt rem meam meliorem facere, idque hominum naturali voto omniq; iuri cõſonat, quid ad rem quòd exinde alteri damnum contingat. certe id omni iure inculpatum videri debet, neq; vnquàm in re aut facto permiſſo vllus dolus ineſſe videtur. l. iniuriarum. §. 1. ff. de iniur. l. nullus videtur. ff. de reg. iur. l. 1. §. non fuit. ff. de dolo, nam etſi aliquando etiam rem meam eiuſq; præſentem ſtatum mutare in euidentem lęſionem necem ac dãnum alterius non liceat ſicq; vetitũ ſit ædificare ad ęmulationem alterius & læſionem. l. 1. §. deniq; Marcellus. ff. de aqua pluui. arcẽda Decius & Cagnolus in. d. l. nullus videtur. ff. de reg. iur. Paul. & alijs cõmuniter in. l. altius. C. de ſeruit. Ripa. in. l. de pupillo. §. meminiſſe. n. 34. ff. de noui. oper. nunt. eſt q; recep. op. vt diximus alibi tamen id intelligitur dummodo id fieret ſolum ad necem læſionem & ęmulationem vicini ſine vllo omnino cõmodo ipſius ędificantis, non ſic ſi aliquod cõmodum etiam minimum inde ſenturet, vt omnes ipſi fatentur & probat. d. §. deniq; & l. 19. ti. 32. par. 3. nam & non deſunt qui teneant ꝙ etiam ad necem alterius & ſine vllo cõmodo ædificantis id facere liceat vt tenuit Alberi. in. d. l. altius & Angelus in. l. cum eo. ff. de ſerui. vrbanorum prædiorum quorum opnimis dura eſt & nõ tenenda, ſed tamẽ omnes conueniunt, vt ſi faciebat ad ſuã vtilitatem licet incõmodum alteri exinde reſultet impedimento ei eſſe non debeat, ſic ergo & in ſpecie noſtra huic ſtatuto ꝙ bono conſilio, ad vtilitatem reipublicæ fiebat, impedimento eſſe nõ debet, ꝙ exinde alteri dãnum ſequatur, quinimo etiamſi omnino ceſſaret vtilitas faciẽtis (ſi tamẽ exinde ſequebatur vtilitas alteri amico forte cognato vel familiari ſeu auxiliari: cui ipſe rem gratam facere volebat) id permiſſum eſſet vtcunq; cum incõmodo alterius, vnde etiam poſt hęreditatem agnatis delatã, poteſt princeps dãnatum reſtituere qui excluſis agnatis ab illo iure iam eis delato eam hæreditatem capiet. l. 1. §. filio. ff. ad Tertuli. vn(ſimiliter etiam poſt hæreditatem agnatis delatam, princeps & poteſt & ſolet ſpurium legitimare vt per. d. §. filio cum ſimi. tenuit Bar. & cõmuniter doct. ibi in. l. Gallus. §. & quid ſi tantum ad finem. ff. de lib. & poſth. dixi ſuprà. c. 1. ad finem licet per hoc agnati ab hęreditate iã ſibi delata excludãtur, ſic ergo & in ſpecie noſtra id ſtatutũ valebit, vtcũq; eccleſię noceat cũ fiat prĩcipaliter ad cõmodum ſtatuẽtiũ, cũ & ꝙ fortius eſt valeret & ſi ad alterius tãtũ vtilitatẽ fieret. Intereſt enim noſtra alijs bñfacere arg. l. ſi pignore in pr. ff. de furtis & licet mandatarius nõ teneatur, niſi quãdo intererat & quatenus intererat mandãtis. l. ſi procuratorem. §. mãdati &. §. mandaui. ff. mand. tamen quãdo ad vtilitatem alterius mandaui intereſſe mea videtur quòd ille non careat eo cõmodo vt. l. 1. ff. eod. & in pr. & §. 1. inſt. eod. licet ſecus ſit in ſtipulatiõibus

4 *Noſtris vti ſine cõmodo noſtro et cum dãno alterius nõ licet cũ cõi.*

De ead. re.

Legitimare filios pot cum dãno alterius cũ communi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus.§.alteri&.§.ſi quis alij inſt.de inutil. ſtipu.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verb. obl.vt plenius diſſeruimus alibi quia ſti pul.ſtricte interpretantur.

Facit quia in re ſua quilibet eſt moderator & arbiter,idemq; in omni iure ſuo.l.in re mandata.C.manda.etiã abutendo.l.ſed & ſi lege.§. conſuluit.ff. de pet.her.ibi dũ re ſua ſe abuti putãt.l.1.§. & magis verb. ꝓdegit.ff. ſi qd in fraud. patro. quãto ergo facilius in ſpecie noſtra vbi ſtatuentes potentia ſua iureque ſuo non abutebãtur ſed vtebãtur, facit quia nulli debet auferri aut minui rei iuriſue ſui vtcunq; diſponendi libertas.l. nõ vſq;.ff.ſi qs aparẽ.fuerit manumi. idq; naturali iuri & rationi cõuenit.§.per traditionem inſt. de rerum diui.l. pe.ff. de pact. l.ex facto in prin.ff. de vulgari. ibi auferret enim homini ſanę mentis liberam rerũ ſuarũ.l.teſtamenti factionẽ facit quia iniurius nullus vnquã videt, eo quòd alteri dãnum dedit niſi & dãnum dederit & iniuriã.i.non iure dederit dando operã rei illicitę non ſic ſi dãnum dedit dando operã rei à iure permiſſę vt in.§.1.& in pr.inſt. de leg. aquili.& tenendo iſtã partem tũc ad omnia ea quæ pro contraria parte adducuntur longe facilior erit cõfutatio quã noſtra enarratione aut contentione egeat. Illud autẽ aduertendũ eſt in reſpõſis eorum conſiliorũ Ancharrani de quibus ſuprà mentionem habuimus, eſſe tale exemplum, ꝙ in fluuio qui iuxta ciuitatem Spoleti elabitur ſunt plures domus molendinarię, quædam ipſius ciuitatis quædam vero Archiepiſcopi & mos erat in vtriſque vt bladi duodecima pars pręſtaretur dominis molendinorum: ciuitas impunitatem quandam quorundam vectigalium pollicita eſt ijs qui bladum molendum ad ſua molendina deferent quo magis hominum turba ad ſua molendina conflueret,vnde euẽturum non ignorabatur molẽdina eccleſiæ raros homines adituros, & nihilominus tale ſtatutum valiturum. longe procliuius faciliuſq; eſt quàm in exemplo à nobis ſuprà defenſato,nam intentio Archiepiſcopi in contrarium contendentis tyrãnidem quandam hoc vero ſtatutum aut ciuitatis pollicitatio benignitatem ſapiebat ac hominum auxilium,per hunc enim modum conciues beneficio afficiebãtur cui Archiepiſcopus inuidebat, quaſi reditus ſui minuerentur,ꝙ non abnegamus ſed minuebãtur cum vniuerſorum hominum illius ciuitatis cõmodo & vtinã omniũ principum & etiã tyrãnorum orbis reditus ita minuerẽtur. Quid enim ſi magnates piiſsimi quo tempore annona aut frumentum carum eſt polliceantur ſingulos modios frumenti tenuiore precio ſe vendituros(vt quandoq; à ſanctiſsimis pręſulibus factum videmus) nõ ne impedietur aliqua ex parte aut minuetur tyrãnis & improba ac inhumana duricies eorũ fœneratorũ aut publicanorũ aut aliorum hominum qui carius ſæuiẽte cariſtia ac penuaria frumẽtorum frumenta ſua venditurí erant iſthęc autem quis tam ſtupidus erit qui nõ videat ſimillima eſſe,& tamen illud Ancharrani exemplum cõmuniter receptum ſuprà eſſe oſtendimus ꝙ mirandũ eſt,nec dicatur id factum videri ad ęmulationem nam id vel negandum eſt vel aſſeuerandũ non ad bonam modo verum ad optimam quoque ęmulationem factum videri,neq; enim alibi dolum bonum improbatum inuenies hic enim ſi dolus eſt optimus dolus eſt, qui aptius ac iuſtius, prudẽs ac reipublice vtiliſsimum conſilium nuncuparetur, ſed & in eiſdem conſilijs Ancharrani, aliud exemplum eſt puta ꝙ ciuitas præcepit vt quicunq; portas ciuitatis ſubiret flumen ad molendum petiturus ad portas ipſius ciuitatis mercedem molẽdini ſolueret vt ſic nec liberum eſſet molendina archiepiſcopi adire.nec penſio merces præſtanda ciuitati tenuior erat quã quę pręſtanda eſſet molendinis Archiepiſcopi adhuc tamen id ſtatutum nocebit eccleſiæ nã ſiue tã iniquũ illud diceres vt ſubditos non poſſet ligare tũc eccleſię nocere deſineret nõ qdẽ ex eo capite ꝙ eccleſię incõmodum eſſet,ſed magis ex eo ꝙ ob ſui iniquitatem etiã vim ſtatuti habere deſineret.ꝙ ſi id ſtatutum

tutum neges eſſe iniquum ſicq; firmes ſubditos tenere vimque ſtatuti habere tunc ob læſionem eccleſiæ vel alterius nullibi ſcriptum inuenies, ꝙ eneruetur aut enim ea læſio tertij tam euidens ac iniqua fuit vt ſufficeret ad talem legem vel ſtatutum nullum reddendum quaſi iniquum & intolerabile, & valere deſinet,non tam ob dãnum illius tertij quã ꝙ omnis lex iuſta eſſe debet alias nõ valet.c.erit autem lex.4.diſt.aut non erat ita iniqua, & non deſinit vim legis habere & cum habeat vim legis dãnum illius in conſideratione non eſt,nam pleręq; legum alijs nocẽt,alijs proſunt:ſed parui facimus incõmodũ, vt plurimorum vtilitates ſequantur, quid enim ſi lex iuſsit furespuniri? Quid ſi latrones? Quid ſi homicidas? Quid ſi falſarios? Quid ſi adulteros? Quid ſi veneficos? & ſimilia? nõne id furibus, latronibus, adulteris, homicidis, falſarijs incõmodum eſt? Reliquis autem vtile? Quid ſi vetuit lex veſtes ſericas geſtare? Vel forte eas auro & oſtro decorare non permiſsit? Vel equos,aut arma,aut monetã à regni finibus extrahi ꝓhibuit? Iſthæc omnia & ſimilia nocent ijs, qui ex illius modi rebus aut negotiatiõibus victum quęrebant,eumq; viuendi modũ elegerãt. Quid rurſus ſi iuſsit ne qſquàm mula veheretur? Sed oẽs equitarẽt,aut pedites ambularẽt? Iam oẽs mulę vilioris & fere nullius pretij erũt in dãnum dominorum earũ. Sed iſthæc omnia & ſimilia fere innumera habemus in libro pragmaticarum huius regni, de quarũ validitate,qui dubitaret,ineptire videretur:ſic ergo & in ſpecie noſtra ſtatutũ illud,ꝙ ob publicam vtilitatẽ principaliter fiebat,licet euidẽs dãnum cuidã vel quibuſdã inferret,valere nõ deſinit. Sed quid ſi tale ſtatutũ non ſolũ eccleſiæ,ſed etiã ipſis quibus vel eorum non paucis nocebat? eo ꝙ quidã eorũ diſtabant à molendinis ciuitatis lõgius, quã à molendinis eccleſiæ? Sicq; in eo eorũ conditio fiebat deterior, ꝙ remotiora molendina adire cogebantur, id quòd hodie in ſalinis regalibus contingit, an hoc caſu tale ſtatutũ valere deſinat, & magis eſt vt adhuc valere non deſinat: quia vt iam docuimus, ſtatutum vt valeat, ſatis eſt ꝙ ſit tolerabile, fatiſq; eſt ſimiliter vt ſtatuẽtes id putauerint eſſe bonum, & ꝙ longius aliquantulum ad molendum ire cogantur ciues,leue,modicũq; dãnum eſt,ac ideo non conſiderandum arg.l.ſcio.ff.de minoribus idq; modicum dãnum ſi cõferatur cũ vtilitatibus, quę ipſis ciuibus obueniunt ex eo ꝙ diteſcat ſua reſpublica,ſicq; ceſsẽt vel minuantur impoſitiones, quæ pro publicis neceſsitatibus ſolent ciuibus indici certe apparebit facta commodi ac incommodi compenſatione rectius veriuſque commodum appellari poſſe, quàm incõmodũ. Deniq; cum tenuerimus etiam in dãnum eccleſiæ tale ſtatutum valere indubitatum, ac pluſquã manifeſtum erit valere in læſionem facilius eorum dominorum, qui alia molendina haberẽt,id quòd nominatim tenuit Aymõ vbi ſuprà & Nicolaus boerius vbi ſuprà.& ij fere omnes quos ſup̃ pro hac noſtra ſententia retulimus,quã non minus receptam, quàm cõtrariam reputamus. Hactenus quando molendina eccleſię,vel priuatorum, quibus molendinis nocumẽtum fiebat, eſſent extra ditionem ac imperium illius ciuitatis, quæ tale ſtatutum faciebat: quid autem ſi in ſuo territorio ſita eſſent,& tũc Aymon negat eccleſię id ſtatutum nociturum. Idemq; & in priuatis aſſeuerat dicens,quòd vt ab ſtatutis iniquis, quæ in odium certæ tantum perſonæ facta fuiſſent,poſſet illa perſona appellare,vt
6 tradunt ipſe Aymon ibi & Bartol.in.l. omnes populi in.5.q.pr. ad fi.ff.de iuſt. & iure idem in.l.fi.ff. de appel.recep. c. cum omnes & ibi Philippus Decius no ta.5.de conſti.idem Decius in. c. conſuluit.in.3.de appell.col.2. Alexand. conſ. 190.lib.2.ita quoq; à tali ſtatuto appellari liceret eccleſiæ, vel priuato, qui ſua molendina ibi haberet. Neq; ad rem (inquiunt) pertinebit ꝙ ob publicam vtilitatem poſsit fieri ſtatutũ in necem, ſeu pręiudicium ſingularium perſonarum, vt tradunt Iaſ.in.l.1.ff. de legibus col.2. Angelus conſilio.63. nobilis miles dñs

Appellari poteſt ab ſtatuto facto in dãnum ſingularis perſonæ cũ cõi

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 Raimundus Aymon de anti. temporũ 4.par.versi.circa prẽmissã nu.15. Bal. & Fulgosius.in.l.1.ff.de legi. Angelus not. in.l. impetrata. C. sententiam rescindi non posse nã id aiunt procederet, quãdo tam ingens dãnum nõ esset. Ego hac in re aduerto statutum si iniquũ est respectu dñi molendinorum, longe iniiniquius esse respectu ipsorum ciuium, nam grauior compulsio est in personã, quàm in rem arg.l.in seruorum cum ibi notatis per glo.& doct.ff.d.pœnis. ficq; multo grauius ac durius est, ℘ ciuium libertas quibus alterutra molendina adire liberum erat constringatur, quàm ℘ nocumentum molendinis priuatorum vel ecclesię aliqua exparte inferatur facit.l.1.&.2.ff.de homi.lib.exhi.l.1.§. quæ onerandę. ff. quarum rerum actio non detur & quę tradunt Bart. & omnes in l.Stipulatione non diuidũtur. ff. de ℣b. obligati dum aiunt ℘ in obligatiõibus facti, ideo non cadit compulsio pręcisa, ℘ hominem ad factum precise cõpelli esset quid grauissimum & quasi species quędam seruitutis: licet ad dãdum cõpellatur præcise quia in dando cessat molestia personalis, quæ adest in faciendo: vt sic pecuniarium dãnum vtcunq; immẽsum leuius reputetur, quã quælibet molestia personalis ergo grauius ac durius videri deberet ciues cõpelli vt abstineant à molendinis ecclesiæ, vel priuatorum, ficq; ciuium libertatem constringere quàm dãnum pecuniarium ecclesiæ vel priuatis molendinorum dominis inferre. Vnde cum ob hanc læsionem grauiorẽ, quæ respectu ciuium vetitorum adesse videtur non desinat valere lex illa prohibitiua, longe minus valere definet ob dãnum pecuniarium eorum, qui molendina habebant. Præterea aduerto tale statutum indubitanter firmum esse per rationes supra memoratas & in eo tantum quæstionem relictam esse, an ecclesiæ, vel reliquis dominis molendinorũ dãnum illatum sit, vel ex toto vel aliqua ex parter esarciẽdum, & quidem si magna lęsio sit resarciri equum est argu.l.item si verberatum in prin.&.§.1.ff.de rei vẽd.

L. fieri pot ad publicã vtil. etiam cum læsione quorũdam.

& quæ plenius alibi diffẽruimus. s. supra c.1. etenim vt ciues publicis necessitati 8 bus subueniendis, suum conferãt ius est vt ibi diximus per.d.l.item si verberatũ tradũt Bar. & omnes in prœmi. ff. veteris, at iniurium esset ac intolerabile, vt cum iactura quorundam tantũ ciuium non etiam vniuersorum huic publicæ necessitati subueniretur, nã vt vtilitas vniuersorum est, ita re & ope vniuersorum non etiam quorundam tantum quærenda, ac parãda est: vnde dicebam ℘ in quibus causis princeps vel respublica ex causa potest nostrum nobis auferre (℘ accidit cũ id publice vtile est) dãnum nobis aliunde recompẽsandum est, ne cõmunem omnium vtilitatem vnius tantum iactura comparasse videremur, diximus supra.c.1. hactenus cum læsio immodica esset, ℘ si modica quia etiam si ciues talia molendina ecclesię, vel priuatorũ vetita nõ adirent, adhuc tamẽ nõ deessent alij forte finitimi, qui par fere cõmodum & lucrum talibus molendinis delaturi essent, putarẽ non esse necesse, vt quicquã reficeretur, arg. d.l.scio.ff. de minoribus. l. si voluntate C. de resci. vendi. l. altius. C. de seruit.

Reipublicæ necessitatibus subuenĩdum cũ iactura vniuersorũ nõ quorũdam tantũ cum communi.

Omnia superiora intellige, quando statutum factũ erat ab eo, qui habebat potestatem statuendi: quę potestas pẽdet à iurisdictione, vt per doct. in. d. l. 1. & per Barto. in. l. oẽs populi. ff. de iust. & iure nam si ille talem potestatem nõ haberet, aliud esset, ficq; aliud est quærere an id statutũ valere desinat ex defectu iurisdictionis: nam tũc siue equũ esset siue iniquum non valeret: aliud vero quęrere an desinat valere ex defectu iustitię & negamus ex tali defectu desijsse in speciebus suprà memoratis valere. Sed licet tale statutum valere te- 9 nendum sit: tamẽ ius cogendi siue subditos, siue alios ad certum molẽdinum ire ad molendum, quanto tẽpore quæratur, satis dubium est, nec leuiter controuersum an tempore etiã, cuius initij memoria non sit acqratur, mouet quę- stionem quòd iura facultatis nullo tempore præscribantur. l. 2. ff. de via publica l. proculus. ff. de dãno infecto. l. 1. §. deniq;

Præscribi nõ põt etiã tẽp. immemoriali vt molendinũ vel furnum inutus quis adeat.

10 niq; Marcellus. ff. de aqua pluui. arcẽda l. si in meo fũdo. eod. ti. l. qui luminibus. ff. de serui. vrbanorum prędiorũ: ideoq; qui iure familiaritatis amicum lõgissimo etiam tempore recepit, eodem officio erga eundem amicum deinceps vti cogi non poterit, non magis quàm si tale beneficium nunquã contulisset vt ex cõmuni opiniõe resoluũt Riminaldus Ias. Decius & alij in. l. si certis annis. C. de pact. per illum tex. Bart. Imola, Paulus castrensis, & Alexandr. in. l. qui iure familiaritatis. ff. de acq. possessione Cinus in. l. 1. & rursus in. l. 2. C. de seruit. & aqua sequitur & dicit esse cõmunẽ opi. Couasrub. in. c. possessor par. 2. §. 4. nu. 6. de reg. iur. lib. 6. facit optime. l. operis non impositis. ff. de operis liber. l. creditor. C. de vsuris, & hanc puto esse merã veritatem vt etiam tẽpore immemoriali nõ præscribatur à me vt si quidam populus sponte sua per tale tempus molendinum meum iugiter molendi causa adibat, cogatur etiam in posterum illud adire: verum si non sponte sua sed necessitate coactus populus ille (in populo enim pono exẽplum, quia homo tanto viuere raro euenit) molendinum meum molendi causa adire & cœperat & perseuerabat quia etsi ad aliud molẽdinum ire volebat vetitus fuit, an per tempus immemoriale pręscriptio procedat? Idemq; in furnis panis coquendi causa adeundis similiter quęritur, & magis est in his speciebus & similibus præscriptionem immemoriali tempore contingere? ista est vera & cõis opi. quam tenent glos. in. d. l. qui luminibus sentit gl. in. l. 1. C. de serui. & aqua. Abb. in. c. significãte p illũ tex. de appel. Bart. Angelus & Florianus in. l. qui luminibus suprà. alleg. Ias. n. 27. & ibi Ripa. nu. 132. in. l. quominus. ff. de flum. Balbus de præscrip. in. 4. par. 5. par. prin. q. 5. Ias. in. §. ęque si agat inst. de actionibus Aymõ Crauetus de antiq. par. 4. vers. materia ista. nu. 99. Brunus asten. cons. 56. Guido pape. q. 298. &. q. 531. Decius in. c. cũ ecclesia de causa poss. nu. 50. idem cõs. 197. col. 2. & cons. 8. Cinus & Baldus in. l. 1. C. de seruit. sequitur & dicit esse cõmu

Præscribi tia tempore immemoriali hospitiũ non põt cũ cõmuni.

11 *Præscribitur tempore immemoriali ius facult. a tẽpore coactionis cũ cõmuni.*

12 Sed postquã populus ille aut furnos meos coquendi causa, aut molendina mea molendi causa adiuit per tempus immemoriale an iam præsumatur ex tã to tempore, ℘ retro iuerunt, iuisse semper non tam spõte sua quàm ex necessitate. & Salicætus in. l. autoritatem. C. vnde vi Decius cons. 271. in casu ad me transmisso de Hispania nu. 14. &. nu. 15. quem refert, & ita intellexit Couasrub. vbi suprà tenuit causam necessariã post tempus immemoriale præsumi. ℘ ipsemet Couasrub. non simpliciter admittit, sed ita demum si aliquę prohibitiones probentur, licet nõ retro à tempore immemoriali ꝓcedentes sed ab hinc forte. 30. vel. 40. annis sed vtrunq; suspectum puto nec eam fuisse mentem Decij existimo, quia ipse in eod. cons. nu. 2. &. 3. ait ea, quę sunt mere facultatis, tũc demum posse pręscribi, cum præscribẽs erat non solum in quasi possessione illius iuris (forte in flumine publico piscandi) sed etiam erat in quasi possessione, ne quisquàm alius de populo ibi piscaretur, ℘ hic non erat: nam ponimus quòd populus ille per tempus immemoriale consueuit ea sola molẽdina nõ etiam alia adire, eosq; solos furnos non etiam alios adire, non tamen erat vetitum alio ire ad molendum vel coquẽdum: quinimo alio ire liberũ erat, hoc est non constabat ℘ dominus ille furnorum vel molendinorũ esset in quasi possessione, ne populus ille alio ad molendum vel coquendum ire posset, nec vnquam talis quasi possessio libertatis impeditiua ex tẽpore etiam immemoriali præsumitur. Et deniq; illa cõis op. ℘ iura facultatis ex tempore immemoriali non tollantur intelligenda est tam negatiue, quàm affirmatiue, vt siue populus per quandam viam publicam per mille annos nũquàm iuit, nihilominus

Præscribẽs non posũt ius facultatis tẽpore etiam immemoriali ita eo etiã tempore nõ præsumitur actus gestus ex necessitate sed spõte cõtra plures.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ire posit & ex diuerso vt si per annos mille per eandem viã ibit, nihilominus etiam per aliam ire liberum sit si nihil extrinsecus prohiberet. Neque ad rem pertinet. l. cum de in rẽ verso. ff. de vsuris vbi expluribus actibus positiuis præsumitur obligatio, nã refert vtrum eos actus positiuos mea tantum gratia facerem vt tunc, nec per annos mille obligatio contra me præsumatur aut cõtra me præscribatur vt in. q. nostra. An vero tua tãtum gratia eos actus faceré? Et tunc contra me facile obligatio præsumitur & facile præscribitur.

13 *Necessitate an spõte qñ quis fecisse præsumatur noua doctrina.*

Neq; obscura est harum rerum differentia, nam si ibam ad molẽdum vel coquendum certum est q̃ hoc faciebam meæ vtilitatis causa, non etiam domini molendinorum aut furnorũ cui mercedem soluebam, sicq; cessat prælcriptio seruitutis vel quasi seruitutis, quia nõ vt alteri, sed vt mihi inseruirem faciebam: sicq; ille non solum tempore immemoriali non videtur fuisse in quasi possessione seruitutis cõtra me, sed nec etiam momento temporis fuit. Et hanc puto esse meram veritatem, quę etiam probatur in. l. operis non impositis. ff. de operis libertorum & in. l. creditor. C. de vsuris licet præter Couasrub. Deciũ & Sali. suprà relatos idem & male tenuerit etiam Felinus in. c. cum in ferrariẽsis nu. 7. de const. post Ioannem And. in. c. peruenit de censi. & Ang. in. l. si certis annis. C. de pact. &. Bart. in. d. l. cum de in rem verso. quos Felinus ipse allegat. Vnde si per mille annos aliqd feci mea tantum gratia, cessat contra me prælcriptio vt dixi in exemplo de furno & molendino: q̃ si tua tantum gratia, veluti si dabam par caponum singulis annis, tũc aut expressa erat causa obligatoria & legitima, & contingit præscriptio contra me. d. l. cũ de in rem. Aut expressa erat causa obligatoria sed non legitima, & non præscribitur. l. si certis annis. C. de pact. aut expressa erat causa gratuita & voluntaria & non præscribitur in futurũ. d. l. operis. d. l. creditor: aut nulla causa expressa erat: sicque dubitatur vtrum præstationes præcedentes factę fuissent

14 ex causa obligatoria, an vero ex causa voluntaria & tunc Riminaldus Decius & Ias. post alios ibi cõmuniter videtur velle vt decẽnium non sufficiat ad causam obligatoriam in futurum præsumẽ dam etiamsi allegetur, & Molineus de contractibus. q. 20. & est cõmunis opi. vt patet ex relatiõe. Couas. in. c. possessor de reg. iuris lib. 6. part. 2. §. 4. nu. 2. licet aliud forte in tricẽnali tempore vt infra videbimus. *Causa obligatoria q̃n præsumatur.*

15 Quæ hactenus diximus de furno & molendino, procedunt, quando dominus furnorum & molendinorum in solo tempore immemoriali nitebatur nullum allegans titulũ: sed quid si titulum allegaret, & eum per tanti tẽporis præteritionem probare vellet? An sufficeret? Quòd firmat licet titubans Couasrub. vbi suprà qui tamen fatetur cõtrarium sensisse Petrum Iacob. in practi. libello de furno Cepola de serui. vrb. prędi. c. 50. Ripa. nu. 68. in. c. cum ecclesia sutrina de caus. pos. Aymon de antiq. par. 4. vers. materia ista. num. 98. qui omnes nihil aperiũt, sed tamẽ veritas est nihil iuuare tituli allegationem quoad hoc, nam titulus allegatus ex diuturnitate temporis licet præsumatur quando prę stationes annuę fiebant ob vtilitatẽ accipientis, vt in terminis. d. l. cum de in rem secus tamen si fiebãt principaliter ob vtilitatem dantis vt in. q. nostra. Nã qui ad molendum vel coquẽdum item arripit præstaturus magistro furni vel molendini mercedem, sua tantũ gratia non etiã illius faciebat, sicq; sibi non alteri seruiebat, & consequenter alter cõtra eum quasi possessionem seruitutis acquirere non poterat, est q; ratio ab alijs non prędicta. *Titulus allegatus non præsumitur ex tempore etiã immemoriali cõtra eũ qui semp actus faciebat ad suam vtilitatem tantum contra nouiss.*

Vnde si rector ecclesiæ cõsueuit habere certos coadiutores, quos nũquàm remouit, cum ei liberum esset eos remouere non præscribetur, cõtra eum scilicet Aymonem vbi supra Antonius Butrius consi. 3. col. 2. & cons. 51. quia iura facultatis non prędcribũtur secũdũ eos, quibus adde, & quia id fiebat ad eius nõ ad ipsorum vtilitatem, sicq; nõ illis sed sibi inseruiebat, & consequente illi cõtra *Deead. re.*

tra eum quasi possessioue seruitutis nõ acquirebant. Et hac ratione dicebam q̃ famulantes per immensum tempus siue priuatis personis, siue reipublicę nõ præscribunt etiam tempore immemoriali ius ministrãdi inuitis dominis vel republica, quia non tam famulorum gratia, &c. *De ead. re.*

16 Quid si locaui tibi fundũ meum per vnum annũ, & perseueraști per annos triginta, sicq; tacite re conduxisse singulis annis videbaris vt. C. locati. l. licet cũ simi. an præscripsisse videaris ius quasi perpetuę locationis, vt sic in posterum te etsi velim expellere, nequeam quandiu solitam pensionẽ præstare non cessaueris q̃ Bald. firmat in. l. male agitur col. 2. vers. si vero conductio. C. de præs. 30. annorum. idem ipse Bald. in. l. omnes eod. titu. col. 2. vers. exemplum colonus Angelus in. d. l. male agitur col. 2. Alex. in. l. item queritur. §. qui impleto in prima add. ad Bar. ff. locati. Bertachinus in suo repertorio verb. Colonus vers. 11. quę opi, omnino suspecta est, meritoq; improbatur ab Aymone de antiq. temporũ parte. 4. vers. materia ista nu. 100. Nam est in primis contra. d. l. male agitur quę non recipit euasionem, estque contra. l. fin. C. de acq. pos. & est contra omnes rationes, nam contractus locationis fit mutuo vtriusq; contrahentis consensu vel expresso vt in. l. consensu in pri. ff. de act. & oblig. & in pr. inst. de oblig. ex consensu vel tacito vt dd. legibus in tit. C. locati. & quatenus consensum fuit vtrinq; & nõ vltra arg. l. si procuratorem. §. mandari. ff. mand. sed hic singulis annis consensus vtrinq; & inducebatur tacite, & finiebatur, rursusq; renascebatur vt. dd. legibus suprà. addu. ergo cum ad annum tantum consensus ille sese porrigeret vt in simili per. l. 1. §. interdũ. ff. de vsufr. accres. dũ ait vsumfructum quotidie oriri, & quotidie finiri rursusq; renasci, sequitur talem cõsensum vltra annum porrigi non posse, præsertim cum sine possessione prędcriptio etiam per annos centum non procedat. c. fine possessiõe de reg. iuris: nec dubium sit quin colonus non sibi sed mihi tãtum possideret vt. d. l. male agitur sicq; semper integrã ciuiliter & naturaliter retinuerim possessionem, ille autem nullam ergo, &c. vt in. l. 1. §. per seruũ qui in fuga. ff. de acq. poss. nec oporteret nudam illam coloni detentationem operari quicquàm vltra intentionem tam suã quàm ipsius domini. l. si quis nec causam. ff. si cert. pet. constat ergo ius illud perpetuæ conductionis neq; ex partium consensu quæsitũ fuisse, neq; longe minus præscriptum videri posse. *Conducens per annos. 30. Vniformi precio fũdũ nõ quærit ius in posterum conducẽdi inuito domino cõtra plures.*

Redeundo ad quæstionem furnorũ & molendinorum licet suprà tenuerimus valere statutũ, vt ciues ad sola reipublicę molendina vel eius furnos molendi, aut coquendi causa non etiam ad alios furnos vel ad alia molendina possint accedere: tamen contrarium tenet & firmat cõmuniter tenere Couasrub. in. d. c. possessor de reg. iuris lib. 6. parte 2. §. 4. nu. 7. Soci. cons. 272. lib. 2. Ioã. Bap. de sancto Seueri. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. Ripa. li. 1. resp. c. 11. Boerius decisione. 125. Bal. consi. 410. lib. 5. q̃ ipsi intelligunt, etiam si tale statutum fieret ad ęrarium ipsius cõitatis augendum, quo casu contrarium tenent Iacobinus de sancto Georgio in tract. de feudis. q. 3. Aymon de antiq. partę. 4. vers. circa prędmissa nu. 4. cum seq. & alij non pauci quos suprà retulimus vt incertũ sit mihi vtra harum opinionũ receptior sit: sed hanc posteriorem partem esse longe veriorẽ non dubito, si ponas statuentibus statuẽdi ea, quę iusta forent, & vtilia, potestatem non defuisse, nam si talis potestas defuerit, non valeret statutum vtcumq; iustum, non magis quã si Rex Hispanus Regi Gallorum leges vtcunq; vtiles imponeret, aut contra vt suprà docuimus & tradit plene Decius post alios in. c. ecclesia sanctæ Mariæ de constituti. sin autem talis potestas & iurisdictio statuendi adfuit, & sic in eo tãtum quęstio est, an tale statutum vt iniquum valere desinat verisimum est valere vt suprà plene ostendimus, nam & principes & legislatores possunt ex causa nostrum nobis auferre vt plene diximus

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus suprà.c. 1. Et licet cum vni tantum de vniuersitate res sua auferretur precium eius rei sibi dandum esset ne solus iacturam facere ad vniuersorum vtilitatem videretur contra naturalem rationem.l.nam hoc natura.ff.de cond.in d.l.iure naturę.ff.de regulis iuris. Tamẽ cum vniuersis de ciuitate dãnum ex ęquo infertur, vt hic ne mutuę vicissim restitutiones frustra fierent, nihil restituendum esset:nec dubium est,quin tale statutum & iustum ac vtile reipublicę esse potuerit (veluti si ciuitatis molendina non multum remotiora ęrant, quàm alia, & per augmentum ęrarij cõmunis desinebãt ciues collectari & exigi.i.exactiones pati)& iustum in re dubia præsumatur nec quęuis etiam aperta duricies ad illud debilitandum sufficeret, sed ea demum, quæ intolerabilis esset. Veluti si nullum cõmodum afferret,dãnum autem graue inferret vt suprà ostẽdimus post Andr.tiraq.de retr. in præfatione nu.75.

Domini tamen temporales aut per-
17 petui Hispani,quales sunt duces, comi-
Statutum vt ciues inutilibus furnos dãi adeant nõ fit ad ducibus & marchionibus Hispaniæ. es,& marchiones:tale statutum ad cõmodum proprium facere non possent, ad cõmodum tamẽ illorũ oppidorum, quę sub ditione sua sunt, facere possent de consensu municipum,nam tunc ipsi fecisse viderentur,ipsis aũt renitẽtibus non posset:vt per Couasrub.vbi suprà.

Hinc apparet an ea statuta, quę sunt
18 in oppido Vallisoleti,& oppido dePala-
Statutũ ne vinũ in vrbem extra fines termini inferatur valet et ligat etiam clerum contraplures. cios,& in oppido Mutinẽsi del campo, & in alijs quã pluribus populis castellæ vt in eas vrbes vinum vendendũ aliunde tractum,quàm à locis iurisdictionis talium oppidorũ, minime inferatur an valeãt & Couasrub.vbi suprà tenet nõ valere quo ad ecclesias vel ecclesiasticas personas illorum oppidorum:idem vult Thomas grãmaticus deci. 100. dicens ita iudicatum fuisse: sed contrariũ vsu receptissimũ est in non paucis oppidorum Hispaniæ, ꝙ & in puncto iuris verius est,& reipublicæ conducibilius: nam cum clerus qui in hoc oppido cõmoratur, quasi pars populi videatur,& cõmoditatum ac incõmoditatum publicarum non sit expers,par est vt statutis æqualibus regatur.l. secundum naturam de reg.iuris.nec dubiũ est quin tale statutum vtile sit. Nam si fines illius territorij abundabant vineis sufficientibus ad victũ totius oppidi, & amplius si vina aliunde etiam inferrentur, non possent municipes vina sua vẽdere, ficꝙ id vtile est vineas habentibus, reliqs nõ ita id tamen sufficit, vt statutum valeat vt in simili per Crotum in.l.filius.f. §.diui.ff.de legat.1. col. 24. vbi Loazes. nu.424.Fredericus cons.35. statuto ciuitatis Cardi.cõs.144.Felinus in.c.ecclesia sanctæ marię de const.nu. 81.Aymõ vbi suprà nu. 23. Nam vt tale statutum vtile reipublicę reputatur,quia prodest vineas habẽtibus, licet alijs non prosit, sed forte noceat:ita & respectu clericorum vtile reputabitur, quia prodest clericis vineas habentibus,licet non habẽtibus non prosit sed forte noceat:nã cũ statuta intẽtionaliter fiãt ad cõmodum l.1.&.2.ff.de legibus.c.erit autem lex. 4. disti. licet reuera habeant se ad cõmodum & incõmodum, adhuc dicuntur fauorabilia: & ligant clerum, quia clerus hac in re tanquàm ciues vel pars populi iudicatur.Et licet aliquã do per hoc posit ei euenire incõmodum:tamẽ plerunq; saltem intẽtionaliter cõmodum continget, vt notanter per Aymonem vbi suprà versi.circa pręmissa nume.23. Ancharranus cõs.61.ista quæstio Alex. consil.41.lib.7.Decius consi. 114. col.3. Ias.in.l.fi.col.pe.vers. subdit Bald.C.de sac.eccles. Decius in. c. ecclesia sanctæ Mariæ de constit.nu.27.vers.tertia concluſi.Itaq; leges & statuta vtilia esse videntur re,& consilio,re plerunq;, consilio semper arg.l.1.ff.de legibus.Et clerus cum pars populi intelligatur, & cũ populo vitam similem ducat, similem sentire debet in legibus disciplinam. c. recolentes de statu monachorum.

1 *Ecclesias non tenet. l. imperatoris cum cõmuni.*
2 *Ll.sita in ti.de sac.eccle. & in tit.de episcop.& cler.an valeant?*
3 *Ecclesiasticæ rei alienatio an fieri debeat cum solennitate ciuili? noua declar.*
4 *L.ad instructionẽ.C.de sacr. eccles. ligat etiam clericos*

clericos cum quibusd.contra plures.
5 *Leges imperatorum generales,quæ de clericis mentionẽ non faciunt,si sint iustæ valent cum communi.*
6 *Leges tutelarum tenent clericos.*
7 *Leges contractus tenent clericos.*
8 *Leges de infamibus tenent clericos.*
9 *Leges imperatorum etiam de clericis expressam mentionem facientes si sint iustæ,nec reperiãtur innouatæ, ligant clericos cum quibusd.contra communem.*
10 *Præsc.30.annorum de iure ciuili procedit cum scientia rei alienæ ꝙ ius etiam hodie viget cõtra communem.*
11 *Præscribit.30.annis hæres rem legatam, etiam sciens contra Decium & alios.*
12 *Rapta bona raptoris,quæ quæsierat, non amittit per matrim.cum eo contractum dubium certamen.*
13 *L.limitans dotes puellarum tenet contra Hipo. cum Couas.*
14 *L. iubens ne filia nubat sine consensu patris,non valet cum communi.*
15 *L.iubens ne filia nubat patris consensu non petito,non valet cum quibusd.contra plures.*
16 *Lex ciuilis, quæ ex causa rationabili præsumeret contractum iuratum fuisse simulatum, valeret cum cõmuni. licet si omnem contractum iuratum simulatum præsumeret non valeret cum communi.*
17 *Clericus actor litigans sub iudice laico in respicientibus ordinem procedendi, subest legibus laicis cum communi.*
18 *Idem etiam in respicientibus decisionem causæ.*
19 *Clericus litigans sub iudice laico non appellat ab interlocutoria cum communi.*
20 *Clericus litigans sub iudice laico subest legibus laicis nõ solum iuris communis, sed etiam particularis contra plures.*
21 *Clericus litigans coram iudice laico Hispaniæ tenetur leg.4.hic.all.contra Decium.*
22 *Clericus litigans sub iudice laico etiam indecisuis sequitur leges profanas,cum communi.*
23 *Clericus litigans sub iudice laico sequitur legẽ laicam augentem probationem contra Calderi.cum com.*
24 *Clericus is lege laica vtetur quo ad dilationes cum Corn.contra Bal.& Abb.*
25 *Clericum hunc tenebit statut. quo libris mercatorum fides dabatur cum Corn.contra Abb.*
26 *Clericus ille subierit statuto cauenti vt causæ compromittantur contra Decium & Bal.*
27 *Idem si caueretur, vt non licet petere quòd laudum reduceretur ad arbitrium boni viri contra Decium.*
28 *Idem si caueretur,ꝙ tale laudum haberet paratam executionem contra Decium.*
29 *Clericus actor subest legibus regijs.*

LEx imperatoris, quæ specialiter de ecclesijs loquitur, vel de ecclesiasticis personis, vtcunq; fauorabilis sit,non valet ex defectu potestatis legislatoris,nõ magisquã
1 valeret lex Hispanorum, quæ Gallis fa- *Ecclesias nõ tenet.l.imperatoris cũ communi.*
uorabilis esset,aut contra eos enim inuitos non teneret: vt enim beneficium non confertur in inuitum.l.inuito.ff.de regu.iur.& vt consilium vtcunq; saluberrimum nõ obligat eum cui datur.l. cum pater.§.mando.ff. de lega.2. l. titio centum in pr.ff.de cõd.& dem. §.1. inst. mand.l.1.&.2. ff.eod. ita & talis lex vtcunq; salubris & vtilis quasi beneficiũ consiliumq; cõmodum haberi debet ꝙ non ligat eos, qui subditi nõ sunt ita in specie in clericis & ecclesijs tenent cõmuniter doct.in. c.ecclesia sanctę Mariæ per illum tex.de constit. præsertim Abbas ibi & Felinus & Anto.& Decius nu.24.qui alios allegant.

Vnde omnes leges quæ habentur in
2 titulo de sacr. eccles.& in titu. de epi- *Ll.sita in ti. de sac. eccl. & in ti.de episco. & cler.an valeant?*
scopis & cleri.non habent vim legis ita Decius vbi suprà post Abb.ibi Innocẽtius in.c.1.de rebus eccles. non alienan. lib.6.& ibi Geminianus in gl.in verbo. tract.in fine Albe.in.c.nulli col.1.de rebus eccles.non ali.idem Abb.in. c. inter alia.§.præterea.2.de immuni. eccles.idẽ Abbas in.c.in præsentia de probati. col. 6.versi.ego in hoc dubito.

Et ideo secundum eos solẽnitas in-
3 ducta per imperatorem in alienatione *Ecclesiasticæ rei alienatio an fieri debeat cũ solennitate ciuili noua decl.*
rei ecclesiasticæ per auth.hoc ius porrectum.C.de sac.eccles. non tenet sed licet vtrunq; cõmuniter receptũ videatur: tamen non est simpliciter verum nam vt ius prætorium, & ciuile veluti in vnam consonantiam iuerũt, & quasi omnium bonorum socij quodãmodo videbantur:ficq; statutum inuentumq; ab altero,& approbatum,vel inuentum ab altero quoq; intelligebatur arg.§.sed cum paulatim inst.de testa. & fere per totum inst. de iure nat.ita quoq; & dispositа per ius ciuile, per ius canonicũ ex toto ac ex vniuerso approbata vidẽtur vt in.c.1.&.2. cum vtrobiq; notatis

per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per gl.& doct.ff.de noui opi.nun. vnde cum omnes pleræq; leges, quæ sitę sunt in titulo de sacr.eccles.& de epis.& clericis & nominatim.d.auth.hoc ius porrectum sint à iure canonico approbatæ & veluti hospitio quodam receptę, iam dubitari nō oportet quin vim legis habeant, & in eo tantum quæstio erit an eam vim vigorem, ac viuacē spiritum ab imperatoribus, an vero ab ipsis pontificibus assumpsisse videantur: & magis est vt ab ipsis pōtificibus cœpisse videantur, vt fere per totū de confir. vtil. vel inutil.itaq; dicimus eas leges, vel earum pleraque etiam hodie vigere, non solum quasi vsu totius cleri paulatim tacitēq; receptas, sed etiam quasi à pontificibus generaliter admissas. Et alterutrum sufficiebat nedum vtrūq;.§. ex nō scripto inst.de iure nat.l.de quibuscum seq.ff.de legi.vnde suspectum etiam est q Decius vbi suprà post Abb.ibi & alios per eū relatos ait dum negat seruāda esse iura ciuilia, quæ loquuntur de emphiteusi ecclesiæ, nam & ea seruāda sunt, vt pote non solum vsu gentium.i. totius clerici sed etiā canone generali receptum. Qua ratione dū Decius vbi supra.post gl.in.c.nouarum.16.q.1.Calderi.cons.2.11.de cēsi.Bar.in.l.ad instructionem. C.de sacr. eccles. Andr. sicul. cons.1.lib.3.& cōs.29.lib.4.quos ibi Decius allegat & Abbas.cons.3.lib.1.& gl. in.d.l.ad instructionem.dum inquā tenent q ad instructiones de quibus in.d. l.ad instructionem clerici non teneantur cōtribuere, suspectum est, quia & id vsu totius cleri approbatum, & in generalitate.d.c.1.de op. noui nunt. cōprehensum videtur. Quandoquidem nullo canone nominatim reperitur immutatum, præsertim cum ea res sit ratione naturali munita, quòd enim erogatum est & necessario, & ad vtilitatem vniuersorum per quàm iniurium esset, si quisquàm contribuere recusaret. Sicq; vellet ipse ditari & iuuari cum iactura aliena contra omne ius, & æquitatem naturalem.l.nam hoc natura.ff.de cōd. indebiti.l.iure natu.ff.de reg.iuris. Quę iniquitas longe remotior ab ipsis clericis, quàm à reliquis esse debet: & ita in specie contra Cald. Decium & sequaces suprà relatos tenent Lucas de pēna in.l.fi.in fine.C. de exact.tributorū. lib. 10.Bellamera cons.45.consulis ciuitatis Guido pape.q.78.Ripa.li.2. responsorū. c.20.nu.5.id q vbi necessitas postulabat receptum est per.l.54.ti.6.par.1. vbi idē tenet Gregorius lupus sentiens cōtrariā op.posse defendi, vbi opus illud publicum esset mere voluntarium, aut vtile tantum: nō sic si esset necessarium ad idem.l.20.ti.32.par.3.l.1.ti.3.lib.1. ordin. facit.l.ad portus.C.de oper. pub.l.absit. C.de priui.domus augustę lib.11.l.fi. C. de quib.muneribus lib.10.glos.in.c.non minus verb.releuandas de immuni. eccles.i. confirmatur ex his quæ in.c. præcedenti diximus.s.l. vt statutū ne vinum forense in vrbe inferretur, teneat etiam clericos.

4 *l.ad instructionem. C. de sacr. eccles. ligat etiam clericos cū quibusd. cōtra plures.*

5 Infertur etiam ex supradictis an vera sit illa cōmunis opi. quæ habet quòd leges imperatorum, quæ generaliter loquuntur, nec nominatim de clericis aut ecclesijs mentionem faciunt si sint clero fauorabiles, & rationabiles, valeant & quidem valent ita Abb.in.d.c. ecclesia sanctæ Mariæ in.3.casu de cōst.& ibi Decius nu.27. Ancharranus in.c.1.eod. tit. Antonius in.d.c.ecclesia col.3. Host. in.c.fi.de solu. Alex.cons.121. viso themate lib.2.col.fi. Alex.cōs.122.viso processū col.pen. lib. 5.& eod.lib.cons.123. col.fi.& est communis opi. Vnde ijdem doct.cōmuniter inferunt, q iura loquē tia de tutelis minorū valēt etiam de iure canonico. Idem similiter cōmuniter inferunt, q iura loquētia de contractibus, valēt etiam de iure canonico, & similiter cōmuniter inferunt, q qui sunt infames de iure ciuili, infames quoque erunt de iure canonico.

Leges imperatorum generales quæ de clericis mētionē nō faciunt, si sint insteva let cum cōi.

6 *Leges tutelarū tenent Decius.*

7 *Leges contractus tenent clericos.*

8 *Leges de infamibus tenent clericos.*

9 Et in omnibus his speciebus, & similibus aiunt hanc esse rationem: quia leges illę generaliter loquebātur, nec nominatim de clericis loquuntur q Decius impugnat vbi supra, dicens non in eo vim faciēdam esse, vtrum sint leges nominatim loquutę de clericis nec ne? Sed vtrum sint fauorabiles nec ne? quia & cle

Leges imperatorū etiā de clericis expressā mentionē facientes si sint iustæ nec reperiūtur innouatæ ligant

clericos cum quibusd. cōtra cōmu.

& clericis inquit priuilegium concedi potest.capitu.nouit de iudic. sed id Decij argumen. leue est, nam & beneficium à lege solet dari, etiam inuitis capitu. si diligenti de foro competenti. Et tamen absurdum esset dicere, quòd beneficium à lege ciuili datum clericis, non posset ab ipsis repudiari: iam enim esset species subiectionis. Sed licet ratio Decij non placeat, eius tamen opinio.contra communem sententiam in principali conclusione, & etiam in tribus illationibus suprà relatis verior mihi videtur, vt leges loquentes de contractibus, vel de tutoribus, vel de infamibus valeant etiam de iure canonico, id tamen non ideo fit, quòd loquantur imperſonaliter: sed ideo quia omnes leges Imperatorū, & vsu totius cleri tacite receptę & generalitatæ dicto capitu.1.de noui operis nuntiatione, cùm similibus comprehensæ sunt & approbatæ. Quam etiam euenturum esset, licet nominatim dictæ leges de clericis loquerentur: & cum etiam ante ius canonicum scriptum leges Imperatorum starent, clerici, quia non poterant sine lege viuere, illis legibus sponte sua regebantur, nec vnquam postea ab eis discesserunt generaliter, imo à pontificibus fuerunt generaliter approbatæ: nisi in casibus, in quibus modo contrarium modo diuersum statuerunt, modo nouum ius crearunt. In reliquis autem id ius cōmune adseruauerunt, facit illud per me, reges regnant. Itaque ipsis clericis turpe esset incerto iure, & sine lege viuere more ferarū argum.l.2.§.exactis.ff. de origine iuris. sicque ipsi & ante conditum ius canonicum legibus Imperatorum vtebantur: & eis vti etiam post conditum ius canonicum perseuerarunt, easque leges veluti hospitio quodam receperunt.d.l.ca.1. vt in simi. diximus in.§.1. de succ.creati.

Ergo omnes leges ciuiles, quæ iuri canonico, vel iuri diuino, aut rationi naturali nominatim non repugnant, ab eodem iure canonico approbatæ intelliguntur: non solum vsu totius cleri, sed etiam generali pontificum constitutiōe: estq; vera & communis opinio, in quibus legibus mentio expressa non fit de ecclesia aut ecclesiasticis personis. At diuersum est secundum commun. opinion. suprà relatas, quo ad leges quæ specialem mentionem faciunt de clericis, vel personis ecclesiasticis, nos contra vt & in iis idem fit. Nec enim lex ciuilis, eo quòd nominatim de clericis meminerit odio sed potius laude, & gratia digna videri debet, & vtrobique, vt iam diximus, par ratio est, & vtroque casu leges vigere intelligo, non ex vi iurisdictionis, sed ex vi approbationis: vt in simili aliena iurisdictio approbatur in mille casibus relatis per tex.glos.& noniores in.l. si conuenerit.ff. de iurisdictione omnium iudicum, & in.l.1. C. eodem titulo, & alibi diximus, sicque apparet veram non esse opinio. Pauli Castrens. post Iacob. Butrig. ibi in.l. 1.ff.si certum pet. contendentis ius canonicum non omnes leges Imperatorum approbasse videri, sed eas tantum de quibus nominatim canones mentionem faciunt: sicque merito improbantur à Philippo Decio in dicto capi. ecclesia sanctæ Mariæ, nume. 27. versicu. non obstant iura. Nam & similiter Romani legibus Athenienſium, veluti hospitio receptis, vtebantur. l. 2.ff. de origine iuris, & Hispani Romanorum legibus, veluti hospitio receptis vtimur gloss.in capi. Adrianus. 63. distinct. idemque in gallis, & alia similia differimus libr. pri. de succeſſ. cred.§. 1. sic ergo & clerici Imperatorum leges sponte receperunt. capitu. 1.& 2. de noui operis nuntiatione. sed postquàm eas receperunt, iam eos ligant, non secus quàm si ab eis primordialiter essent inuentę. Nec quicquam refert, vnde originem traxerint, si modo iam à pontificibus autoritatem receperunt. l. non vnde. C. de non numerata pecunia: omnia enim nostra facimus quibus autoritatē impartimur, vt ait Iusti. in prima constitutione. C.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Præscr. 30. annorũ de iure ciuili præcedit cũ scientiæ rei alienæ, cap. ins et hodie viget cõtra commũnem.

10 Deniq; hinc apparet, an vera sit cõmunis illa opi. de qua per gl. app. in. c. possessor de regulis iuris. libro sexto, quæ habet præscriptionem etiam triginta annorum, non procedere cum mala fide, hoc est cum scientia rei alienæ, quæ quidem communis opinio quatenus habet cum scientia rei alienæ non procedere, suspecta est: nam non bene sequitur habeo scientiam rei alienę ergo habeo malam fidem, potui enim cogitare dominum permissurũ. Quod si dixeris, quod dominus præsumitur vetare. l. qui vas. ff. de furtis, replicabo id verum ad tempus, sed non pepetuo: nam ita præsumitur vsque ad annos triginta: sed postea præsumitur rem suam pro derelicto haberi vel le, vel possessori velle concedere, ita Barto. communiter receptus in. l. cum quærebatur ad fin. C. vnde vi. estque ex mente. l. ficut. l. omnes. l. cum notissimi. C. de præscriptione triginta annorum. Itaque lex eam sinistram suspitionem vel præscriptionem ad tempus induxit, & post tempus reduxit ac reiecit, sicque cum bona vel mala fides pendeat ex animo possessoris, qui soli Deo notus esse potest. l. penult. C. de euictio. dum lex canonica in possessore, etiam post longissimum tempus præsumit malam fidem, potuit errare, dumque lex ciuilis post tale tempus longissimum præsumit bonam fidem, potuit similiter errare, ergo stante hoc dubio alterutra lex in suo foro probanda est, licet lex canonica præualeret, ciuilisque conquiescet, vbi esset peccatum certum & indubitatum. Qua de re alibi latius, & per Decium numero. 25. vbi suprà & plenius diximus infrà libr. 4. capit. 77. & capit. 79. nume. 16. cum præ. & sequen.

Præscribit 30. ãnis hæres rẽ legatam, etiam sciens cõtra Decium et alios.

11 Hinc apparet, quid respondendum sit in illo articulo, cum quæritur, an hæres rẽ, quã legatã fuisse non ignorabat, posset præscribere? & quidem vbi hęres testamentũ occultasset dolo, ita quòd delegato nullam notitiam habuisset legatarius: & si post annos triginta mero iure non desierit currere præscriptio argument. l. final. C. de præscriptione longi temporis. glos. communiter app. in. l. licet. C. de iure deliberandi. Tamen restitutionem dari legatario æquum esset iuxta communem opinio. Barto. & aliorum ibi. Cæterum si hæres nihil dolo fecit nec legatarius legatum sibi relictum ignorauit, non dubito quin hęres post trigin ta annos tutus sit: quia eo tempore omnis actio siue illa personalis sit, siue realis, siue mixta, finitur: vt in pri. inst. de perpet. & temp. act. l. sicut. l. omnes. l. cum notissimi. C. de prę scriptione triginta annorum. Neque hæres malam fidem habuisse videbitur, cum incertum sibi esset, vtrum legatarius agniturus esset legatum, an repudiaturus? præsertim cum nec legatum vnquam fuisse videatur repudiatione secuta text. optimus in. l. 1. §. vtrum autem cũ §. sequen. ff. si quid in fraudem patroni. l. si legatarius. §. final. ff. de legat. 1. l. si tibi homo. §. cum seruus, vbi glos. & communiter Doctor. ff. eodem titulo. nec refert, imo paria sunt, quod legatarius expressim repudiauerit, vel etiã tacite sinendo tempus ad agnoscendum præterire. l. si quis filium. C. de inofficioso testamento in fin. iũct. l. cum quid. ff. si certum petatur. ergo si postquàm legatarius intellexit legatum sibi relictum fuisse, longissimum tempus præteriit, indubitanter hæres vtroque iure tam canonico quam ciuili tutus erit: licet contrarium & male tenuerit Decius in dicto capitu. ecclesia numero. 26. versicu. & circa illum textum. Post Paulum Castrens. quem refert in quibusdam consilijs. Nec his aduersatur, quòd Cumanus consilio 147. Domina contesia respondit, nam in suo casu hæres dolo occultauit legatum, quod legatarius petere cœpit si mul, ac sibi relictum intellexit.

Rapta bona raptorũ, quæ quæsierat, non amittit p matrimo. cũ eo cõtractum dubiũ certamen.

12 Sed an lex ciuilis, quæ virginem raptam vetuit nubere raptori, eiusque bona ipsi virgini raptæ contulit, sit iure canonico correcta, & correctam esse omnes admittunt quo ad hoc, vt matrimoniũ valere non desinat. Sed an lucrum

crũ bonorum, quòd à lege ciuili adraptam ipso iure translatum fuit cesset matrimonio secuto, inspecto iure canonico, quemadmodum cessat inspecto iure ciuili, vt authentica de raptu mulie. §. superfluam glos. & communiter Doct. ibi in. l. vn. §. etsi quidẽ. C. eo. titulo mouet quæstionem quòd si virgini raptæ, quæ raptori ex dispositione iuris canonici nubere potuit, illud lucrũ à lege ciuili auferat, ipsa tardior timidiorq; ad tale matrimoniũ contrahendum reddetur, & tamen lex canonica voluit, ne quòd omnino nuptijs impedimentum fieret, vt not. per glos. & omnes in. l. j. C de institution. & substitutio. sed tamen, vt ibidem est communis opi. glos. & Doctorum, licet metu pœnæ, non possit quis remoueri à nuptijs contrahendis, aliud tamen est in lucro oblato. Adhuc tamen magis esse videtur, vt lucro non priuetur, nã illud lucrum semel sibi statim, post sui raptum à lege delatum fuit: & licet ab eo lucro postea per nuptiarum interuentum vetitarum priuetur vt. dd. ll. ta men illa pœna non fuit perpetua, sed temporalis: durauit enim, quandiu legis prohibitio durauit, non vltra, legis autem ciuilis prohibitio iam euanuit, per legis canonicæ permissionem superuenientem, sicque legis ciuilis habetur prohibitio pro infecta: ergo vt si re vera nunquam lege ciuili vetitum esset raptam raptori nubere per nuptiarum interuentum ipsa non lucro semel legitime quæsito priuaretur, sed potius forte laudaretur: ita & hoc casu cum ea legis ciuilis prohibitio iam finita fuerit, & veluti pro infecta, vel nunquam nata habeatur post legis canonicæ interuentum, consequens est vt mulier suum lucrum sibi retineat, præsertim cum correcta ratione legis ipsa lex correcta etiam videatur. l. vn. in pr. C. de caduceis tollendis, vbi plene per Corneum plenius per Andræ. Tiraquell. de causa cessante. Hic autem ratio id lucrum mulieri adimendi erat, ne nuberet, hodie autem id matrimonium non videtur improbatum, ergo cessat ratio legis ciuilis punientis seu pœnalis, præsertim quia si ipsa lex ciuilis cogitasset id matrimonium aliquando permissum futurum, verosimile est quòd hanc quoque pœnam reiceret, vel minime apponeret, iuxta glos. communiter ibi & vbique appo. in. l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. sicque pro cauto haberi debet id quod iureconsultus interrogatus verisimiliter respondisset iuxta dict. glos. communiter ibi approbatam, & ita in speciem quòd talis pœna hodie cessat, resoluit Decius in dicto capitu. ecclesia sanctæ Mariæ numero. 34. versicu. in quinto casu. glos. in capitu. de puellis. §. fina. verbo nullatenus. 36. quæstio. 2. post Abbat. in dicto quinto casu idem Abbas in capit. cum causam de rapto. idem in capit. j. de sponsalibus. Romanus in rubric. ff. soluto matrimonio, colum. 2. Frederi. Senensis consilio. 36. Decius numero 11. in. l. nuptias de regulis iuris. ff. Couasrub. in. 4. Decret. part. 2. capitu. 3. §. 9. Alexand. in. l. Seius & Auger. ff. ad legem falcidiam. licet glos. in capitul. cum secundum de hæretic. libr. 6. teneat quòd dicta pœna licet cesset de iure canonico in terris ecclesiæ, tamen probatur de iure ciuili in terris imperij. sequitur Ioannes Andræas ibi & Antonius in capit. 1. de sponsali. Salicetus in. l. vn. colum. 5. de raptu virginum. C. Ioannes de Anania in dicto capitu. cum causam. Sed prior opinio verior est, quasi pœna à lege ciuili inducta, iam non solum ex dispositione legis canonicæ, sed etiam ex verimili ipsius legis ciuilis mente & sententia euanuerit, vt iam ostendimus, licet & hanc vltimam partem quam impugnamus, tenuerit etiam Felinus sibi male constans in dicto capitu. 1. de sponsalibus, numero. 15. Pal. rubric. de donationibus inter virum & vxorem. in capitu. per vestras. 3. not. nume. 13. & alij quos refert Couasrub. vbi suprà. Qui tamen in eo fallitur, quod ex defectu potestatis legis ciuilis id descendere intellexit, cum non nisi ex defe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctu voluntatis descendat, vt iam ostendimus, & multis comprobat Decius in d. numero. 34.

L. limitans dotes puellarũ tentet contra Hypo. cum Couasrub.

13 Illud autem plane ridendum est, quòd Hyppolitus Marsilius singula. 589. scripsit, quo asseruit non valere legẽ, quæ modum dotibus assignaret, quem excedere fas non esset, sicque deduceretur non valere legem regiam, quæ comitijs Madritij habitis lata fuit: quasimilis modus ac meta dotibus definita fuit, non quoque valere diceres similem legem à Venetis latam, vt refert Postellus de magistratibus Atheniensium capit. 33. mouetur Marsilius, quia vt sibi videtur est cõtra libertatem matrimonij, quasi facilius fœminæ maritos inuenturæ essent, si probe dotibus onustas eos quærerent quam aliter, sed ipse non aduertit, quòd imo facilius eos inuenient tali lege lata, cum sic viri necesse habituri sunt sese abstinere ab immensium dotium postulatione, quę ratio mouit nostram legem regiã, & similes, quæq; & si fallax esset (quæ non est) non impediret, quin vim legis ea lex haberet, cum ad id sufficiat, vt legislator id putauerit vtilius esse, nec iuri naturali palam aduersetur, vt per Baldum in. l. non omnium. ff. de legibus plene per Tiraquel. de vtroque retract. in prefatione numero. 75. merito ergo à Couasrub. vbi suprà, notatus fuit.

L. iubẽs ne filia nubat sine consensu patris, nõ valet cum communi.

14 Denique cum sit vera & communis opi. non valere legem ciuilem, qua caueretur filiam non posse matrimoniũ contrahere sine licentia patris, vt per Alexandrum in rubri. colum. fina. ff. soluto matrimonio, per eundem in. l. Seius & Augerius. ff. ad legẽ falcidiã. per Decium numero. 36. in dicto capi. ecclesia sanctæ Mariæ de constitu. per Baldum in. l. nemini. C. de nupt. idem Bald. in capi. pe. de consuet. Francis. de Curte. consilio. 27. magnificus vir. Andræas Siculus consi. final. libr. 2.

L. iubẽs ne filia nubat patris cõsensu non peti-

15 Tamen hæc communis opin. limitatur, vt aliud sit quando non cõsensum sed consilium duntaxat lex ciuilis exigeret, cum enim consilij requisitio nõ inducat necessitatem, sed qui illud requirebat possit tali consilio sese accõmodare, vel ab eo si libuerit discedere. l. cum patr. §. mand. ff. de legatis. 2. l. Titio centum in pr. ff. de conditionibus & demonstrationibus. l. j. ff. mand. §. 1. instit. eodem. capitul. cum olim de arbitris, non videtur per hoc infringi conrrahendi matrimonij libertas: ita Bald. in capit. statutum de hære. libro sexto, de quo & non iniuria dubitat Perusinus ibi licet Bald. sequatur Decius post Paul. Castrens. quem ipse allegat in dicto capitu. ecclesia sanctæ numero. 36. quorum opinionem suspectam esse duco, quia lex desiderat, ne quod omnino nuptijs impedimentum fiat. l. cum tale. §. rescriptum. ff. de cõditionibus & demonstrationibus, & hæc est vehementissima legis canonicæ intentio. capit. gem. cum similibus de sponsali. nec dubium est quin saltem quale quale impedimentum sit in talis consilij requisitione argumento. l. fina. in pr. &. §. j. C. de bonis quæ liberis, & patet ad sensum ergo &c. faciũt q̃ traduntur per Emanu. in. l. cum tale rescriptum li. 6. ff. de conditionibus & demonstra. quid si statutum, vel lex Hispanorum diceret omnem contractum iuratum præsumi simulatum, & sane communis, & vera op. est quòd non valeret ea lex, at si diceret contractum etiam iuratum posse & debere ex causa rationabili simulatum præsumi valeret ex

to, nõ valet cũ quibusd. contra plures.

16 communi opiniõe & vera, de qua per Decium in d. c. ecclesia nume. 41. qui plures allegat, & alibi plenius differuimus. Huiusque rei ea ratio est, quòd iuramentum non supplet consensus defectum. l. fin. C. de non numerata pecunia & simulatio inditijs probatur argumen. l. pen. C. de euictio. l. dòlum. C. de dolo vnde si interfuit simulatio, sicq; defuit consensus necne? cum ex iudicijs colligi debeat, nihil hac in re habet immutare iuramenti interuentus. Verum hanc nouam legis Hispanæ præsumptionem vtcunque rationabilem sequi non tenerentur iudices ecclesiastici, nec etiam laici non subditi,

Lex ciuilis, quæ ex causa rationabili præsumeret contractum iuratum fuisse simulatũ, valeret cũ cõmuni. licet si omnẽ contractum iuratum simulatũ præsumeret, nõ valeret cũ communi.

subditi, cum eos nõ ligaret: & leges tãtum ciuiles Imperatorum, non etiam reliquorum regum, lex canonica approbauit dicto capit. 1. de operis noui nuntiatione.

Clericus actor litigãs sub iudice laico in respicientibus ordinem procedẽdi, subest legibus laicis cũ cõi

17 In summa si clericus litiget coram iudice seculari in iis, quæ respiciunt ordinem procedendi legibus secularibus, nõ etiam canonicis vti debet iuxta veram & communem opin. gloss. in cap. quod clericis de foro competẽti, quã gloss. non communiter tantum, sed etiam ab omnibus nullo dempto approbatam esse firmat Decius nume. 42. in dicto capit. ecclesia.

Idem etiã in respicientibus decisionem causæ.

18 Et cum clericus actor teneatur sequi forum rei capit. cum sit generale & calicet. capit. ex tenore. de foro competẽti, adeo vt etiam coram eodem iudice teneatur respondere in causa reconuẽtionis, gloss. in capitu. pr. verb. super suis de mutuis per eti. gloss. in capitu. at si clericis in verb. non tenet de iudicijs gloss. in capit. multi verb. seculari. secunda quæstione, prima. l. 57. titulo sexto part. j. vbi plene per Gregorium Lupum Marianus Socinus in dicto. c. 1. de mutuis petiti. nume. 24. cum plu. sequent. qui hoc varie limitat Decius in capi. at si clerici nume. 25. de iudi. & est communis opin. secundum Iacob. de sancto Georgio in. l. secunda. §. sed si agat nume. 4. ff. de iudi. idem Iacobinus in. l. qui non cogitur colum. 1. eod. titulo sequitur, & dicit esse communẽ opin. Petrus Dueñas regula. 102. cum inquam clericus teneatur sequi forum rei, & in eo foro necesse sit secundum ius ciuile vel Romanorum vel illius ciuitatis ius dici, vt in pri. inst. de obliga. ibi secundum nostræ ciuitatis iura, & in pr. inst. de officio iudicis. l. ius ciuile. ff. de iustitia & iure. l. omnes populi eodem titulo. §. sed naturalia quidem iura inst. de iure natu. necesse est similiter vt clericus ibi litigans eo iure vtatur, & cum prorogatio iurisdictionis fiat multipliciter capit. pe. fina. de officio delegati. l. si conuenerit vbi omnes ff. de iurisdictione omnium iudicum: quasi sponte sua is clericus illius iudicis sub quo litigat, iurisdictioni sese submisisse videtur, nam & idem facere necesse habet homo gallus, cum Hispanum in sua iurisdictione conuenire vult, vel contra cum Hispanus hominem gallum in regione sua conuenire velit.

Clericus litigans sub iudice laico nõ appellat ab interlocutoria cũ communi.

19 Vnde infertur quòd si clericus qui conueniebat laicum coram suo iudice, velit appellare à sententia interlocutoria, non audietur, quia id iure tãtum canonico non etiam ciuili iure permissum est: ita tenent communiter Doct. vt resoluit Decius in dicto cap. cum ecclesia. nume. 43. versi. ex præmissa allegat Archi. in capit. non ita secun. quæstio. 6. & alios plures quòd ipse intelligit non procedere quando appellaretur à sententia diffinitiua, a qua ex forma statuti appellari non liceret: tunc enim secundum ipsum Decium vbi suprà & secundum Aretin. in capi. quòd clericis de foro competenti, colum. 3. Post alios à Decio relatos iudex ille laicus secũdũ iura canonica iudicare deberet, quòd à parte vt nobis videtur suspectum est, & contra tex. in pri. inst. de officio iudicis, vbi dicitur in primis illud obseruare debere iudicẽ ne aliter iudicet quàm secundum leges suæ ciuitatis: ad idem tex. in pr. inst. de obligat. ibi secundum nostræ ciuitatis iura facit. l. ius ciuile &. l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. §. sed naturalia inst. de iure natu. quòd habet tationẽ, quid enim si iudex ille laicus suæ ciuitatis iura optime nouit, canonica autem iura nec summo digito attigit, & ita in specie tenet gloss. in dicto capi. quòd clericis, licet Antonius & Areti. & reliqui aliter & male ibi sentiant secundum Decium vbi suprà, quid enim si secundum illius ciuitatis ius vel vni tãtum testi fides adhibẽda esset? aut quid si ex diuerso non paucioribus quam quinque testibus fides esset adhibenda? aut quid si non fœminis sed masculis tantũ? quid denique si pro furto nõ manifesto nõ dupli sed minoris? aut p manifesto nõ quadrupli sed minoris aut pro rapina non tripli sed minoris pœna esset?

Clericus litigans sub iudice laico subest legibus laicis nõ solũ iuris cõis, sed etiam particularis cõtra plures.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in omnibus his speciebus & similibus, quę pertinent ad litis decisionem per absurdum esset iudicem laicum nō secundū suæ ciuitatis iura sed secūdum aliena iura iudicare compelli, id quod tam distat à mente, & sententia iuris quam distat solis occasus ab ortu, nec arbitror contrarium potuisse ius canonicum inducere, etiamsi nominatim vellet ad dict. capit. quòd clericis respondeat quòd loquitur Parisius, vbi ecclesia & ecclesiastici iudices habebant temporalem iurisdictionem, alias secus vt ibi per glosam: & cum tenuerimus quòd etiamsi per legem ciuilem illius ciuitatis facultas appellādi à diffinitiua esset sublata adhuc clericus coram tali iudice litigans eo iure vti deberet multo magis idem admittemus, & si statutum ibi esset vt non liceret appellare ab alio grauamine irreparabili, licet vtrunque pertineat ad causæ decisionem, quanuis cōtrarium teneat Decius: vbi suprà quā verosimile est idem responsurum etiam si ageretur de interlocutoria quæ haberet vim definitiue, in quo & nos contrarium teneremus, & ita intelligo. l. 4. titulo de las appellationes libro tertio ordin.

12 *Clericus litigans corā iudice laico Hispaniæ tenetur leg. 4. hic alle. cōtra decium*

22 *Clericus litigans sub iudice laico etiam in decisiuis sequitur leges profanas, cum cō muni.*

Denique generale est quòd etiam in his quæ pertinent ad ordinationem causæ, clericus litigans coram iudice seculari est iudicandus secundum ius ciuile, vel commune vel peculiare illius ciuitatis vbi lis erat: hanc tenet & firmat communiter teneri Corneus consilio. 114. quanuis per aspectum columna secunda in prim. libro secundo. & apparet esse communem opi. vt per Decium in dicto capit. ecclesia sanctæ Mariæ de constitu. nume. 42. & ab hoc nullus fere discrepat secundum eum, sed in his quæ respiciunt causę decisionem, an is clericus sit iudicandus secūdū iura canonica, an vero secundum ius commune vel municipale, quando litigat coram iudice seculari: & licet sint varię opin. vt suprà diximus, tamen communis opin. est eum vti debere iure ciuili vel communi vel municipali, ita tenet Barto. in. l. 1. C. de summa trinit. & ibi Bald. Ioannes Andræas ad Specul. titulo de constitut. §. 1. versicu. & nota Hostiensis titul. de testament. §. qualiter versicul. verum & de consuetudine. §. fina. Antonius de Butrio, & Imola in dicto capit. quòd clericis de foro competenti. Sentit Florentinus in capit. cum venissent de eo, qui mittitur in possessionē, quos refert, & sequitur hanc partem communem dicens Corneus dicto consilio. 114. libro secundo nume. 4. nulla tamen iura allegat, sed sunt iura ab aliis non citata in. d. pr. inst. de officio iudic. &. d. pr. inf. de obligati. l. secunda. ff. de origine iuris. in pr. Facit dicta. l. secunda in. §. post originē, dū ait parū est enim iura in ciuitate esse, nisi sint q iura reddere possint: sentit enim magistratus nō aliter ius dicturos quam iuxta mores & leges suæ ciuitatis, quòd & inuit. d. l. 2. §. Seruius autē, Sulpitius dum ait turpe esse magistratui ignorare ius i quo versatur, & sic ius suæ ciuitatis secundum quod iudicaturus est non secundum ius alienum, quod ius alienum & si ab eo ignoretur, innuit non esse turpe eò quòd secundum ius alienum iudicaturus nō sit: faciuntque alia iura suprà per me allegata, facit. l. 1. ff. quod quisque iuris quæ iubet æqualitatem in iudiciis probari, simile in. l. cum oportet. C. de bonis quæ liberis: ergo vt laicus si actor esset & clericum conueniret in suo foro & coram suo iudice ecclesiastico, iure canonico vteretur. capit. cum sit generale, cap. ex tenore. capit. quòd clericis. capit. licet de foro competenti, ita quoque si clericus hunc laicum coram iudice suo conueniat, iure illius & sic ciuili vti debet, vt sic illa ſū ma æquitas ac æqualitas iure naturæ debita, de qua in dicto titu. quod quisque iuris obseruetur.

23 Ex his etiā infertur erraſſe Calderi. in sua disputatione incipiente, statuta ciuitatis, quem refert & sequitur Imola in. d. cap. ecclesia sanctæ Marię de constit. dum firmat, quòd si erat statutū ne contractus paucioribus quam quatuor testibus, possit probari & clericus ibi litiget coram iudice seculari eo statuto non vtetur, cuius contrarium verius est ex supradictis, merito ergo à Corneo in dicto consilio. 114. colum. 2. notati sunt.

Clericus litigans coram iudice seculari tenetur leg. omni. C. de sacr. eccles. hic alle. cōtra Decium.

Clericus litigans sub iudice laico sequitur legē laicā augētē probationem contra Calderi. cū Corn.

Clericus in lege laica vtetur quo ad dilationes cū Cor. contra Bal. & Abb.

24 Infertur similiter suspectū esse quòd Bal. in. l. omni innouatione. C. de sacr. eccles. & Panor. in. c. quòd clericis de foro competē. firmant scilicet quòd talis clericus nō vtetur prę scriptione statutaria dum coram iudice seculari litigat, cuius contrarium ex superioribus verius esse apparet, sicq; non immerito à Corneo vbi suprà notati sunt.

Clericū hūc tenebit statut. quo libris mercatorum fides dabatur cū Corn. cōtra Abb.

25 Infertur similiter suspectū esse q Abbas vbi. s. negat clericum vsurū iure statuti illius, quo cauebatur libris mercatorum fidem adhibendam, cuius cōtrariū ex supradictis verius esse apparet, merito ergo & in hoc ab Corneo vbi suprà notatus fuit.

Clericus ille suberit statuto cauēti, vt causæ cōpromittantur contra decium & Bald.

26 Infertur similiter suspectū esse quòd Bal. in. c. si clericus de foro competen. & Decius in. d. c. ecclesia nu. 45. versi. 3. inferri pōt post alios quos ipse refert, tenent. s. q talis clericus litigans coram iudice seculari non vtetur iure statutario, quo cauebatur vt causę cōpromitterentur, cuius contrarium ex superioribus verius esse apparet: subinfertur si militer suspectum esse q ipse ibid. firmat negans talem clericum vsurum iu

Idē si cauetur, vt nō liceret petere q laudū reduceretur ad arbitrium boni viri contra Decium.

27 re statuti illius, quo cogebantur litigantes compromittere & præterea denegabatur facultas petendi vt laudum re duceretur ab arbitrium boni viri, nec (inquit) vtetur iure statuti quo cauere tur tale laudum habere executionem paratam: sed in omnibus his speciebus

Idē si cauetur, q tale laudū haberet paratam executionem contra Decium.

28 contrarium & verius est & forte receptius si credimus Corneo, vbi suprà & ad confirmationem istorum omnium facit: quia æquale ius vtrinque est, nam & iure regio si laicus clerico decē promisit fecitque publicum instrumētum, quòd iure regio habet paratam executionem. l. 3. titulo de las exceptiones libro tertio ordi. isque clericus laicum conueniat coram suo iudice laico, qui probabit ius regium illud instrumentum statim executioni mandabit. Sicque longè in hoc melioris conditionis erit clericus quàm foret laicus ille, qui si clericum similiter obligatum haberet eumque coram iudice ecclesiastico conueniret, id instrumentum non mandaretur statim executioni. l. si minor vigintiquinque annis cui fideicommissum. ff. de minoribus & ita iudice memilies fere probatum fuit: vides ergo vt clericorum conditio esse huiusmodi statutis melior fieri & pōt, & solet: ergo si quando deterior fiat patienter tollerare id debēt. l. secūdū naturam. ff. de regu. iur. per totum. C. & ff. de peri. & commo. rei vendi. aliter enim non essent ferendi vt in simili dicit. l. vn. §. his ita. C. de caduceis tollendis. in summa vide alia statutorum varia exempla per Decium. numero. 48. versicul. Quarto infertur in dicto capi. Ecclesia sanctæ Mariæ de constitut. Ex quibus vtilissime infertur quòd cum iure regio innumeræ leges communes sint

Clericus actor subest legibus regijs.

29 immutatę cum † clericus actor litigat sub iudice laico in omnibus illis casibus leges regias subibit nec secundum leges communes iudicabitur.

1 *Ecclesiæ an noceat in acquirendis lex iubens omnia prædia esse tributaria? anceps pugna.*
2 *Ecclesiæ interest plus æquo non ditari.*
3 *Ecclesiarū nocet iure regio lex iubens omnia prædia esse tributaria.*
4 *Clerici tenentur contribuere ad necessarias murorum & viarum refectiones.*

L. iubēs oīa prædia esse tributaria nocet ecclesiæ in acquirendis anceps pugna.

1 SI. l. iubeat omnia prędicta esse tributaria, nocebit ecclesiæ in acquirendis ita Barto. in. l. rescriptum in §. fina. ff. de muneribus & honoribus. nume. 5. & ibi Alexan. & in eius additionibus idem Bartol. in. l. fin. C. de exactori tributorum lib. 10. Ancharra. in capit. 1. de immunita. ecclesiarum libro. 6. idem tenet Bald. in. l. final. C. fine censu vel reliquis. numero. 7. & hoc vult dicere gloss. in l. numerum in §. patrimoniorū in verbo. pontifex. ff. de muneribus & honoribus. idem tenet idem Bald. in consil. 280. volum. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& hanc opinionem Bar. sequuntur alij Docto. relati per Philipp. Deci. in cap. ecclesiæ sanctę Mar. num. 52. de consti. quam opi. latissimè defendit Io. Mauri. in rub. l. vnicæ. pag. 57. C. de mulieribus & in quo loco libr. 10. Sequitur & firmat esse communem opin. Aymon Crauet de antiq. temporum par. 4. ver si. circa prędmissa nume. 10. fo. 179. Curtius iunior consi. 68. calcaneus. col. 7. colum. 10. versic. istam etiam opinionem Bal. consil. 280. prędmisso statuto libr. 2. idem Bal. consilio. 434. licet iudex ver si. vtrum autem priores lib. 3. post Innocentium, quem allegat in ca. postulasti de foro competenti, vbi idē tenet Abbas consilio. 26. lib. 1. Ias. consi. 39. in præsenti consultat. col. fi. ad finē versi. nec obstat dum dicebatur hanc opin. tenet & firmat esse communem Socinus cōsi. 12. ni fallor multum abunde libro. 4. Paul. Castr. in. l. fin. C. sine censu vel reli. Abb. in. c. quòd clericis de foro competen. idem in. c. non minus de immuni. eccles.

Contrariam opinionem tenet Iacobus Butr. in auth. Item nulla communitas. C. de episcop. & clerici. quam opinionem contra Bart. dicit esse communem Iason in. l. placet. suprà allegata in secunda lectura nu. 21. eandē opinionē contra Barto. dicit esse communem. Feli. vbi latissime eam exanimat in dicto cap. ecclesiæ sanctæ Mariæ num. 76. & eam dicit esse falsam Bald. in dicta. l. placet. & in. l. neminem. C. de sacro sanct. eccles. & in d. authen. Item nulla communitas & in. d. l. fina. C. sine cens. Vel reliquis & in. d. consilio. 280. Vbi dicit quod hæc est tutior opinio. Ludo. Roma. in. l. si publicanus. §. 1. nume. 7. ff. de publi. & vectiga. Abb. num. 13. & Ioan. de Imol. nume. 16. versi. an autem in. c. fi. de vita & honestat. clericor. pro qua opi. contra Bart. est rex. in. l. 2. tit. 3. lib. primo ordin. secūdū quosdam, & hanc partem sequitur Ias. in. l. si. nume. 24. C. de pactis per Imolam in simili, Romanum & Alexan. in. l. Stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obliga. per Angelum consilio. 24. per Fran. Ripam lib. 2. de rescriptis. capi. 20. nume. 6. Sed prior opinio verior videtur, nam de potestate legis ciuilis: quin omnia prædia ditionis suę potuerit facere tributaria, dubitandum non est argu. c. significatū de prębendis, & vt munus reale ordinariū posset priuatus rebus suis imponere. c. verum de condi. appos. i. l. fin. C. de lega. l. quoties & fere per totum. C. de dona. quæ sub modo, ita & facilius idē poterit cōmunitas, vel vniuersitas & vt testator potest onera realia rebus suis imponere, vt. l. Vnum ex familia per totam legem, cum mille similibus. ff. de legatis secundo, & vt facere potest maioratum de rebus suis. Sicque res suas tam inter viuos, quam in vltima voluntate veluti vinculis alligare, vt ibi et taurina. l. 17. &. l. 44. ita quoque & facilius vinculis quibuslibet res potērūt per legē ciuilē alligari & affici: & vt lex induxit, quòd res furtiuæ, & vi possessæ vinculo aut vicio quodam affectæ viderentur, & cum eo transirēt ad quemcunque nouum possessorem vt in. §. furti. inst. de vsucap. l. vicia. C. de acquiren. possess. ita & facilius & vt per interuentū pignoris, vel hypothecæ quilibet priuatus potest res suas sic onere reali afficere, & cum eo transeant ad quemcunque, vt in omnibus titulis. C. & ff. de pignoribus ita & facilius. Ad idem fere per totum. C. sine censu. vel reliquis & fere per totum. C. de agricolis, & censi. libro pri. Denique si postquam per talem legem omnia prædia essent facta tributaria, aliqua ecclesia, vel ecclesiastica persona allegaret se velle denuo noua prædia ab omni onere libera acquirere ad suum victum & vestitum, repli cabimus ad honestum victum & vestitum satis eis superque esse decimas fructuum, quæ à Christi fidelibus clericis præstantur vt per totum de decimis. Nec dubium est quin pro vno clerico ī Christiani nominis regionibus, sint non decem modo, verum etiam centum, & plures homines laici, sicque si clerici exigant ex integro decimas fructuum, singuli clericorum tantum

tum fructuum percipient, quantum decem, vel plures etiam laici, sicque longe plenius & affluentius quam laici victum, vestitumque habebunt, & cum ecclesia, ecclesiasticæque personæ reliquos Christi fideles, loco fratrum, & habere, & fouere debeant. ca. de reditibus. 12. quæst. 2. interq; fratres æqualitas sit seruanda. l. cum oportet in pr. C. de bonis quę liberis supersit, vt tales clerici, qui fructuū quos terra parit, ac reddit duplo, & etiam quadruplo plus quam singuli laici capiunt, contēti esse debeant. Et cum ecclesia, ecclesiasticæque personæ, solum necessaria 3 ad victum & honestum vestitum quęrere debeant, & præterea nihil. d. c. de reditibus. c. concessio. c. nulli episcopatū. c. quatuor. 12. q. 2. & cum ista plus satis affluenter ex solis fructuum decimis eis supperant, certè à proprietate prædiorum, omnino vel abstinere deberent, vel si non abstineant, saltem talium prædiorum onera patienter ferre deberent. Quinimò cùm quod eis vltra victum & vestitū supereſt, non sibi ipsis retinere, sed inter pauperes distribuere debeant. d. c. quatuor. d. c. de reditibus. d. c. nulli. Nonne risu & ludibrio dignum videbis, si Christi fideles prius velint exhaustos & expilatos reddere, atque enudatos, vt eos postea cooperiant? Arqui satius vtiliusque esset, intacta eorū bona seruare, quam post homines enudatos ac exhaustos pallio, vestesque repetere: vt in simili ait text. in. l. f. C. in quib. ca. in integrū rest. nec. non est: & vt refert Sali. in rubr. C. de verb. signi. in Chronicis legitur, quod postquam per Constantinum facta fuit donatio ecclesię, audita fuit vox de cœlo, dicens, Hodie infusum est venenū ecclesiæ Dei, significans non oportere ecclesiasticas personas plus nimio ditari, quasi quo magis ecclesia ditescit eò magis periclitetur: nā vt Horatius ait, & celsæ grauiore casu decidunt turres, feriuntque summos fulgura montes, & alibi Claudianus ait, Tolluntur in altum, vt casu grauiore ruant, & licet eam vocem è cœlo auditam, quam

Ecclesiarū interest plus æquo nō ditari. 2

refert Salicetus, non sit credēdum, aut verosimile: tamen nullorum magis interesse videtur, quam ipsorum ecclesiasticorum plus nimio nō ditari propter rationem modo signatam. Vt in simili dicebat iureconsultus in. l. diuus. ff. de mili. testam. & in. §. plane inst. eodem. 4. Pro hac. parte facit. l. professio. C. de muneribus patri. lib. 10. Facit. l. quia autem. §. 1. &. 2. ff. quæ in fraudem creditorum. &. l. 1. §. vtrum autē. ff. si quid in fraudem patroni. & multa quæ cumulat Iaso. in. l. patre furi. ff. qui sunt vel ali. iu.

Ecclesiæ etiam nocet iure regio, lex iubens omnia prædia esse tributaria.

Et hæc pars iure regio approbata est in. l. 1. tit. 3. lib. 1. ordi. dum ait, E otrosi q̄ la heredad que fuere tributaria, en que sea el tributo apropriado a la heredad, qualquier clerigo q̄ la tal heredad cōprare, peche aquel tributo, ques apropriado y anexo ala tal heredad. Et Castellæ facilius hæc pars obtineret argu. quamplurium legum huius regni, quæ allegauimus & induximus in lib. 1. de succ. cre. §. 3. nu. 3. verf. superioribus affinisest. Tenēdo istam partem ad auth. Item nulla communitas. C. de episcop. & cler. auth. cassa & irrita de sac. eccle. C. resp. quod loquuntur in quæsitis, nō in quærendis, secundū Aymonē & Soci. vbi su. Quicquid enim nostrum est, id legis authoritate nostrū est. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure cum ibi tradit. per gl. & doct. & vti virtute legum, quę modo vigent nostrum & esse, & seruari gaudebamus, ita quoque si virtute legū, quæ postea factæ sunt, alius modus in rebus datus fuerit, id æquo animo ferre debemus. Nec enim ferendus esset, &c. ar. l. vn. §. his ita. C. de cad. toll. Pro nobis etiam facit quia ad structionem viarum, & murorum, clerici debent cō tribuere.

Clerici tenētur contribuere ad necessariā murorū & viarum instructionem, cū multis contra plures.

Vt in. l. ad instructionem. C. de sacro sanct. eccle. & in. l. ad portus. C. de operibus pub. & in. l. absit. C. de priuile. domus augustæ. lib. 11. & in. l. fin. C. de quibus muneribus nemini liceat se excusare. lib. 10. glo. in. c. non minus in verbo. releuandas de immuni. eccles. de iure regio tex. in. l. 54. tit. 6. part. 1. & l. 20. tit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

82.part.3.& in.l.1.tit.3.lib.1.ordi. Hanc traditionem ponit Lucas de Penna. in.l.fina. in fine. C.de exacto.tributo. lib.10. Fran.de Ripa in lib.2.c. 20.num. 5.&.6. Hanc etiam opinionem tenent Bart. & docto. in.d.l. ad instructiones. C. de sacro. eccles. de quo latissimè & notabiliter per Aegidium Debellamera in cons.45.incipiente.Consulis ciuitatis Aluinię Guido Papa.in.q.78.facit. d.l.1.tit.3.lib.1.ordinamen. per Fran.de Ripa.lib.2.de rescrip.c.20.num.6.Ias.in l.fi ex toto in pri.nu.7. & num.10. ff.de legatis pri.Ias.in.l.placet lect.j. num.13. C.de episcopis & clericis, & Salicetus ibi in notab.vltimo. Etenim cum hac de re vtilitatem capiant clerici eccle-siasticæque personę,par est ne aliena ia ctura ipsi iubentur & garriant,arg. l.cũ oportet in pri.C. de bonis. quæ lib.l.nã hoc natura. ff. de condi. indebiti. l.iure naturæ.ff.de reg.iur.Contrariũ tamen consuluit Abb.in cons.3.in.1. volu.pro qua opinione est glo. in d.l. ad instructiones, & ideò pro concordia est distinguendum,aut mœnia fiunt, seu reparantur ad ornatum ac pulchritudinẽ decorumque ciuitatis: & tunc procedit,vt quibusdam opinio illa, quòd ecclesia & clericus non tenetur. Aut vero propter certam necessitatem belli, & tunc æquum est, & minime iniuriũ vt sit.secus ita videtur sentire Cinus & Bald.in.d.l.ad instructiones,vbi dicunt quòd tunc sunt compellẽdi clerici per episcopum:allegant.c.1.de immunitate eccle.lib.6.& ita notabi.cõcludit Carolus Degrassalis,in suo regal.Franciæ, libro.2.Ius.6.pagina.255. in verfic.cogi. & quòd plenè tradit Nicol.Boërius de cisione. 125. Figuorolus de homodeis inter consilia Bal. consilio. 56.casus talis lib.3.Matthęus Afflictus deci.388.Ergo vt contribuere tenẽtur hoc casu ob bonum publicum, laicisque legibus, & statutis ob publicã vtilit. latis subsunt: ita quoque & hoc casu idẽ erit, vt subsint statuto, quòd ob publicam vtilitatẽ præcepit:vt omnia prædia essent tributaria.Et accipe nouissimam, ac coactam rationem, nam clerici, quatenus clerici sunt, contenti esse debent decimis,primitijs,& oblationibus,& cupere prætereà nihil: cùm id ipsis satis superque sit, si auri sacra fames eos nõ tenet.Ergo si prætereà à prædijs abstinere nolunt, sed ea habere, tam respectu prædiorum, quasi laici iudicandi sunt. Nam & Papa,licet sine vlla causa beneficia ecclesiastica possit clericis auferre patrimonialia:tamen bona non potest: quasi in ecclesiasticis bonis tanquã clerici,in patrimonialibus verò ferè vt laici iudicentur,vt ex communi opinione resoluimus.ẽ.c.j. Sic ergo & in specie nostra, quò ad prædia patrimonialia ferè vt laici habendi sunt, licet quò ad decimas,oblationes,primitias,sacerdotia,& similia,vt clerici iudicentur & venerentur.

1 *L.ciuilis obligat in foro animæ cum communi.*
2 *Conscientiæ in foro tenetur reus pœnam ipso iure incursam restituere absque sententia iudicis, cum nostris contra nouiss.*
3 *Intell.c.cum secundum de hæret.lib.6.*
4 *Intell.l.44.tauri.*
5 *Declar.l.fi.tit.del consejo,lib.2.ordi.*
6 *Declar.l.2.tit.delos derechos delos secr.lib.2.ordi.*
7 *Declar.l.fi.tit.delos alguazils.lib.2.ordi.*
8 *Declar.l.30.tit.delos alcaldes,lib.2.ordi.*
9 *Declar.l.3.tit.delos escriuanos,lib.2.ordi.*
10 *Declar.d.l.3.*
11 *L.3.tit.delos alguazileś,lib.2.ordi.*
12 *Declar.l.4.tit.de los escriuanos de las audi.lib.2.or.*
13 *Declar.l.5.tit.delos escriuanos delas audi.lib.2.ordi.*
14 *Confiscatiobonorum cum inducitur ipso iure impeditur alienatio etiam in foro animæ, & contentioso, cum communi.*
15 *Declar.l.vn.C.ex delict.defunct.*
16 *Pœna ipso iure cum a.l.imponitur delinquens nõ facit fructus suos cum communi.*
17 *Pœna ipso iure irrogata debetur in foro animæ cum nouiss.contra communem.*
18 *Pœna cum imponitur ipso facto debetur in foro animæ contra nouiss.*
19 *L.3.tit.4.lib.1.ordi.*
20 *Pœna regulariter non debetur in foro animæ,nouæ declaratio.*
21 *Pœna conuentionalis debetur in foro animæ contra nouiss.*
22 *Intell.c.1.&.2.de adulteri.*
23 *Virginem deflorans quòd in animæ foro eam dotare non teneatur contra nouiss.*
24 *Pœna legalis quæ non irrogatur,ipso iure præscribi potest.*
25 *Pœna ipso iure incursa,an præscribi possit noua op.*
26 *Præscribi mala fide non potest bona ipso iure amissa contra nouiss.*
27 *Declar.l.3.tit.1.lib.1.ordi.*
28 *L.5.tit.1.lib.1.ordi.*
29 *Declar.l.7.tit.1.lib.1.ordi.*
30 *Declar.l.8.tit.1.lib.1.ordi.*
31 *Declar.l.21.&.23.tit.3.lib.1.ordi.*
32 *L.22.tit.3.lib.1.ordi.*
33 *Declar.l.1.tit.7.lib.2.ordi.*
34 *Declar.l.2.tit.delos alguazileś,lib.2.ordi.*
35 *Declar.l.21.eodem tit.*
36 *Lex ciuilis an obliget in foro animæ? & declar.legũ quarundam ordi.*

L.ciuilis obligat in foro animæ cum communi.

1 LEX ciuilis obligare potest in foro animæ, quia leges feruntur authoritate diuina:nã caput.8.prouerb.ait, Per me reges regnãt,& cõditores legũ iusta decernũt.facit.c.2.de maiorit.& obed. c. quo iure.8.distin.c. quod prȩcipitur.14.q.1. & ad Roman. cap.13.tradunt.Bar. & communiter doct.o.in. l. siquis pro eo col.4. ff. de fideiuss. & nouissimi.in.c. cum cõtingat de iureiur. gl. in.c. quæ in ecclesiarum de constitu.Bal.in proœmio feudorũ,nu. 6.Ias.in.l.nemo potest.ff.de leg.j. num. 106.Bal. Barb. & alij communiter in.d. 3 c.quæ in ecclesiarum.Abb.Felin.& alij in.c.j. de constitu.vbi Decius nu.17. cũ sequẽtibus Inno. & Abb.in.c.quia plerique de immunitate ecclesiarũ, Abb. in proœmio rex pacificus.col.4.Florẽ. pri.part.tit.18.c.vnico.§.2. Thom.12.q. 96.articu.4.quos ferè refert & sequitur Disertus Didacus, Couar. in.4. decretalium part.2.cap.7.nu.8.intellige tamẽ quòd habet potestatem obligãdi in foro animæ, non tamen semper obligare vult latè Tiraque. de vtroque retr. in præf.num.73.qui plures allegat: cogita tamẽ quia &.j.repetã. Retẽta tamẽ cõmuni opinione existimãtiũ, vt.l. ciuilis obligare possit in foro animæ infertur.

Conscientiæ in foro tenetur reus pœ 2 *nam ipso iure incursam restituere absque sententia iudicis cum nostris contra nouiss.*

Vnde quòd lex pœnalis,si pœnã ipso iure inducit,ligat in foro animæ non aliter atque in foro contentioso,quò fit, vt qui in crimẽ incideret.vbi.l.pœnam irrogat ipso iure puta cõfiscationis bonorum,is nulla spectata sententia condemnatoria eam pœnam præstare,bonáque restituere in foro animæ teneatur.ita Abb.in.c.dilecti de arbitris. Andreas, Tiraquelus in.l. si vnquã in verbo reuertatur. C. de reuo. donatio.nu. 236.Felin.post Abb.ibi in.c.j.de constitut.Felin.in.c. Rodulphus de rescript. nu.38. Felin. in. c.in nostra de rescript. col.2.Petrus a Belluga in speculo principũ rubri.14.§. nunc. Videamus Bar. & Imol.in.l.commissa.ff.de publica.Cinus,& Bal.in auth.incestas.C.de incestis nupt.contrariã sententiam, vt pœna legis exterioris nõ habeat vigorem in foro animæ,tenent Didacus de Couar.lib.4.decretalium,in.2. part. c.6. §. 8.nu.10.post diuum Thom.22.q.62.artic.3.& ibi Cayetanus Fortu.in tractatu de vltimo fine illatione.18. Felin.in. c. Audiuimus de simonia, Adrianus quodlibetico.6.arti.1.mouẽtur ex.c. cũ secundum de hæret.in.6.Vbi in pœnis etiam ipso iure incursis ad earum iustã executionem requiritur. Declaratio iudicis ergo ante talem declarationem nõ tenetur, delinquens pœnam præstare facit,quod ait Bar.in.l.eius qui delatorem per tex.ibi. ff. de iure fisci. Felin.nu.37.in.c. Rodulph. de rescrip. sed responderi potest talem iudicis sententiam ad auferendam à delinquẽte possessionem rerum propter delictum amissarum requiri. Non autem propterea sequitur, quin reus ille in animæ iudicio pœnã præstare teneretur,cessante etiam sententia iudicis. Nam apud rempublicam, vel principem qui facinorosos persequitur. Non antea certũ est facinus admissum fuisse,quàm si declaratum fuerit per iudicis sententiam: cæterùm id certum est apud Deum, & apud ipsum delinquentem etiam ante iudicis declarationem. Vnde quo ad obligationem quæ in interiore cõscientiæ foro inter delinquentẽ & Deũ contrahitur, minimè opus est iudicis sententia declaratoria, cùm id apud ipsos magis declaratum,& indubitanter cõpertum esset.Licet talis declaratio necessaria esset, quò ad principẽ, vel rem publicã,qui anteà facinoris huiusigna-ri fuerant. Deinde mouẽtur ex lege finali.§.fin verò.C. de iure de lib. & in.l. si quis

Intell. c. cũ secũdum de hæret. lib. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

siquis in tantam. C. vnde vi, quibus legibus licet ipso iure pœna imponatur, tamen in foro animæ secundū quosdā non debetur, quod parum me mouet, quia nec id expeditum est, vt alibi diſeruimus. Neque id materiæ nostræ affine est, & pro superiore opinione, vt talis pœna in foro animæ debeatur. Facit quia de potestate legis: quin rerum nostrarum possit nobis dominium ex causa & de merito nostro auferri dubitari non potest. Quemadmodum potest nobis cuiusque rei dominium concedere etiam ignorantibus, & etiam citra vllam possessionis apprehēsionem, vt in.l.cum patr.§.furdo.ff. de leg. 2.l. à Titio.ff. de furt. quod & in iure possessionis etiam procedit, vt in.l.45. tauri.

4 De voluntate autem legis similiter dubitari nō potest, quia voluit vt cùm primū facinus admitteretur, statim pœna irrogaretur, licet in foro contentioso pœnæ executio non possit non recipere aliquā dilationem, cùm manu' ominis facienda sit, quæ dilatio cessat in foro animæ & conscientiæ, quæ cùm primum læsa est, statim malefactorem scientem obligat apud Deum huius facinoris, similiter non ignarum.

Intell.l.44 tauri.

5 Vnde infertur necessaria declaratio ad legem finalem, titu. del consejo del rey, lib.2.ordi. vbi varię pœnę imponūtur Senatoribus regijs, qui transgressores extiterint earum cōstitutionū, quas ipsi peculiariter ratione, officij seruare tenētur, & subdit lex illa verba, En las quales penas dende agora cōdenamos a qualquier que en ellas cayere, ipso iure. Por manera que desde luego sea obligado in foro cōscientiæ a pagar la dicha pena, o penas en que cayere, sinq̄ aya, ni se espere otra condenacion, quā to quier quel delicto sea occulto. Quorū verborum sensus est, vt cùm pœna infertur ipso iure, obliget in foro animæ continuò à tempore criminis admissi, citra vllam delicti detectionem, aut sententiæ declarationem, &.d.l.fi. hanc dirimit controuersiam.

Declar. l.f. tit.del cōsejo, lib. 2.ordi.

Declar. l.2. tit.de los de

6 Infertur.3. necessaria declaratio ad legem secundam tit.delos derechos de los secretarios, lib.2.ordi. vbi trāsgresso ribus illius legis imponitur pœna ipso iure, & ait statim teneri ad pœnam prę standam in foro conscientiæ, citra vllā iudicis sententiam declaratoriam, quæ lex similiter dirimit hanc quæstionem.

rechos delos secr. lib.2.ordina.

7 Infertur.4. necessaria declaratio ad legem fi. tit. delos alguaziles, lib.2.ordi. vbi postquam executoribus illius legis formam transgrediēntibus pœna imposita fuit. Subdit hæc verba, En las quales penas desde luego los condenamos, por manera que sean obligados alas pagar in foro conscientiæ, sin q̄ mas sean condenados en ellas quantoquier que sea occulto. Quorum verborum sensus est, vt cùm pœna imponitur ipso iure, statim à tempore delicti debeatur in foro animæ citra vllam iudicis sententiā, quæ res similiter dirimit hanc quęstionem.

Declar. l.f. tit.delos alguazi. lib. 2.ordi.

8 Infertur.5. necessaria declaratio ad legem.30. tit. delos alcaldes, lib.2.ordin. vbi iudicibus, qui legis illius transgressores fuerint, pœna imponitur ipso iure, & subijcit hæc verba, En las quales penas desde luego los cōdenamos, por manera que sean obligados a las pagar in foro conscientiæ, sin q̄ mas sean condenados en ellas quantoquier quel delicto sea occulto. Quorum verborum sensus est, vt cùm pœna imponitur ipso iure, statim à tempore delicti debeatur in foro conscientiæ citra vllam iudicis declarationem, quæ lex similiter dirimit hanc quæstionem, non secus quam ſ.all.

Decla.l.30. tit.delos alcaldes, lib. 2.ordi.

9 Infertur. 6. necessaria declaratio ad legem tertiam, tit. delos escriuanos de las audiencias, lib.2.ordi. vbi tabellionibus illius legis transgressoribus pœna imponitur ipso facto, citra vllam iudicis sententiā in hæc verba, E qualquier escriuano q̄ cōtra lo suso dicho, o qualquier dello fuere, en qualquier manera que por esse mesmo hecho sin otra sentencia alguna sea suspenso del dicho officio. Quorum verborum sensus est, vt cùm pœna inducitur ipso facto, nulla sententia opus sit, & licet ibi non exprimatur, intelligendum tamen est in foro etiam

Declar. l.3. tit.delos escriua. lib.2. ordina.

etiam conscientiæ statim teneri, vt in reliquis legibus.ſ. citatis.

Decla.d.l.3.

10 Infertur.7. similiter quòd in terminis d.l.3. ille tabellio sic suspēsus, tanquam priuata persona iudicabitur, & consequenter instrumenta ab eo confecta solennia non erūt, quia ritè ab officio suspensus, pro persona priuata habetur, vt in.l.3.tit.delos alguaziles, lib.2.ordi. ibi y de mas que incurrā, en las penas en q̄ caen las personas priuadas, que vsan de officios publicos, sin tener facultad para ello, y sean auidos en ellos por perso nas priuadas.

l.3.ti.de los alguaziles lib.2.ordi.

11

12 Infertur.8. similiter necessaria declaratio ad.l. 4. tit. delos escriuanos de las audi. lib.2. ordi. vbi tabellionibus iudicum nobilitat'. (quos Hispanè allōdes de hijos dalgo appellamus) si illius legis transgressores extiterint, pœna imponitur ipso iure, vel ipso facto, & tamen licet ibi non exprimatur, intelligēdum est in foro conscientiæ eos teneri à tempore transgresionis, vt patet ex superioribus: vnde subinfertur eos similiter pro priuatis personis haberi, vt instrumenta ab ipsis postea confecta pro infectis habeantur, minusque solennia iudicentur, argu. d.l.3. tit. de los alguaziles.

Decl.l.4. ti. de los escriuanos delas audi. lib. 2. ordi

13 Infertur 9. quòd similis declaratio ad l.5. tit. delos escriuanos dela audi. libr.2. ordi. vbi tabellionibus qui officia seminata exercuerint, ipso facto pœna priuationis imponitur: & licet non exprimatur, intelligo à tempore transgressionis, eos ad pœnam in foro conscientiæ teneri argu. supradictorum, & consequenter ab eodemmet tempore, tanquam priuatas personas reputari, argu. d.l.3. tit. delos alguaziles, per quod d.l.5. vtiliter ampliatur: nam vt.j. dicam, quā do.l. pœnā imponit ipso facto, vel ipso iure illico debetur. Nec opus est sentētia declaratoria, vt ex cōmuni opinione resoluit Andræas Tiraque. in.l.si vn quam. C. de reu. don. verb. reuertatur, nu.267. cùm pl. prēc. & seq.

Decl.l.5. tit. de los escriuanos delas audi. lib. 2. ordi.

Infertur similiter. 10. quòd si pœna à lege ipso iure imposita est publicationis seu amissionis bonorū, tunc statim à tempore commissi crimi nis dominium rerum delinquentis ab ipso facinoroso ipso iure abscedit absque vlla sententia declaratoria, transuolatque in fiscum, quia neque de voluntate, neque de potestate legis circa tam ademptionem quam translationem horū bonorum dubitandum est, vt superius ostendimus, præsertim cùm lex operetur in momento temporis, vt in. l. fi. ff. de cōd. inst. & in. l. necessarijs. ff. de acq. hær. §. sui inst. de hær. qual. §. sui inst. de her. ab intestato. l. fi is cui. ff. de lega. 2. l. à Titio. ff. de furtis. l. cùm patr. §. furdo. ff. de lega. 2.

14 Vnde &. 11. si post tale delictum bona essēt alienata ab ipso fisco, liberè possent vendicari, vt à plerisque scribentium receptum est, argu. l. commissa. ff. de publi. & vectig. Ioa. And. & alij in. c. cùm secundum de hæreti. in. 6. Bald. in auth. incestas. C. de incestis nup. Bar. & Imola in. d.l. commissa, Bar. in. l. post contractum. ff. de donati. vbi Ioa. Hanib. in. 2. tempore nu. 360. Decius cons. 235. col. 3. Tiraq. in. l. Si vnquam in ver. reuertatur. C. de reuo. donati. nu. 267.

Confiscatio bonorūcùm inducituripso iure, impeditur alie natio etiam in foro animæ & con tētioso cum communi.

Vnde &. 12. dolo feciſſe neque à peccato inculpatum esse videtur is, qui nō ignarus seid delictum commisisse, propter quod pœna cōfiscationis bonorū ipso iure imponitur, bona sua alienauit in fraudem certamque lęsionem emptoris, secundum Dida. Coua. in. 4. decret. parte. 2. c. 6. num. 9. post Silues tr. in verb. hæresis primo. q. 8. Ioa. à Medina, de restit. fol. 4. col. 3. & alios quos ipse allegat.

15 Infertur similiter & 13. vt licet regulariter delicta extinguantur morte delinquentis. l. 1. &. 2. C. Si reus vel accusator. l. vnica. C. ex delictis defunctorum cum ibi notatis. c. a nobis. 2. de sentētia exco. c. causamque. 2. qui filij sint legitimi: tamen quoties à lege pœna amissionis bonorum irrogatur ipso iure, tunc etiam mortuo delinquente id crimen tractari potest contra hæredes facinorosi ad finem, vt fiscus eis auferat bona delinquētis, ista est communis opi. quā tenent Bal. Nouellus in tracta. de dote

Decla.l.vn. C.ex delict. defunct.

part.

Universidad de Deusto
Biblioteca

part.12.nu.25.per.l.cõmissa.ff.de publi. & in.l.Cayus.ff.ad Silani.Bar. in. l.1. ff. de priuatis delict. & in. d. l. commissa. gl.in.l.3.§.quod autem ff.quod quisque iuris.vbi per Iaſ.poſt alios.Bal.in.l.vnica.C.de priuileg.dotis,Tiraque.in.l.Si vnquam.C.de reb.donat. in verbo. reuertatur. nu. 241. quos refert & ſequitur.d.Didacus de Couar.in.4. decretalium.part.2.cap.6.nu.6.

16 *Pœna ipſo iure cum a. l.imponitur delinquens nõ facit fructus ſuos cũ communi.*

Infertur ſimiliter.14. vt ſi pœna ob delictum imponitur ipſo iure, & bona delinquenti auferantur, tunc à die commiſſi criminis, iudex debet præcipere fructus etiam bonorum fiſco reſtitui, arg.text.in.l.eũ qui in pri.ff. de ijs quib. vt in dig.& videtur communis opinio, vt per ipſum Didacum de Couar.vbi.ſ. gl.imminere in auth.de inceſt.nupt.§.j. vbi per omnes Tiraque.in.d.verbo.reuertatur, nu.219. Felin.in.c. Rodulph. de reſcrip.nu.38.idem Felin.nu.32.cum ſequentibus in. d. c. de quarta. Petrus à Belluga in ſpeculo principum rubr.14. §.nunc videamus:nam cùm in foro cõſcientiæ,vt iam diſſeruimus, delinquẽs teneatur ad reſtitutionem omnium rerum quaſi ſit in mala fide,neceſſe eſt vt ipſarum rerũ conditionẽ fructus quoque ſequantur à tẽpore malæ fidei,veræ vel interpretatæ,vt in.l.j.C. de peti. hęredi.in.§.Si quis a non domino cum ibi notatis inſti.de rerum diui.l. 1. &.2. ff.de pecu.

17 *Pœna ipſo iure irrogata debetur in foro animæ cum nouiſſ. contra communẽ.*

Vnde apparet totam non eſſe illam ſententiam quam communem vocitat Didacus de Couar.vbi.ſ.nu.10. verſi.1. ratio.Poſt Abb.Felin.& Deci. in.c.j.de conſtit.quæ habet, vt pœna etiam ipſo iure à lege irrogata non debeatur in foro conſcientiæ, quòd neque in terminis iuris communis expeditum eſt, & per leges regias.ſ.citatas euidentius cõuincitur,& diſſerit plenè Alfonſus à caſtro,lib. 2. de iuſta hæreticorũ punitione,cap.7.

Pœna cùm imponitur ipſo facto debetur in foro animæ cõtra nouiſſ.

18 Vnde infertur quòd in quibus caſibus lex ait pœnam committi ipſo facto citra vllam iudicis ſententiam,aut declarationem, tunc pœna debetur ipſo iure,quod planè probatur in.l.ſi. titu.3. lib.2.ordi.& in.l.2.tit.9.lib.2.ordi. & in l.40.tit.delos alguaziles, eod.lib.tenet Siluester in verb.Enphyteuſis.q.2.licet nouiſsimè contrarium tenuerit dominus Didacus de Couar. vbi.ſ. verſic.3. Hinc deducitur & quod ipſe ibidẽ ait, leges regias.ſ.citatas,nimis duras & aſperas eſſe,id nobis notãdum viſum eſt, cùm vt iam diſſeruimus,illæ leges iuſtę ſint ,& quęlibet lex iuſta præſumatur, vt diſſeruimus in.§.j.nu.13.de ſucc. cre. & in.§.2.nu. 8. præſertim cùm id quod noſtrum eſt,plerumq; noſtrum fiat authoritate legis poſitiuæ,vt in.§.ſingulorum cum pluribus.§.§.& titulis ſequẽtibus inſti.de rerum diui.vnde alia lege poſitiua nobis auferri poteſt, & licet quæſitum eſſet iure gentium adhuc,tamen per principem vel legem poſitiuã nobis ex cauſa auferri poſſet, vt diximus.§.j.num.48.in. d.tract. nec vlla iuſtior cauſa eſſe poteſt, quàm vt homines à facinoribus arceantur. Qua in re trã quilitas reipublicæ ſita eſt,& quamobrem legum pleræque,præſertim pœnalium ferri intelliguntur,vt in.l.j.ff.de 19 iuſt.& iu.l.1.&.2.ff.de legib.l.3.tit.de las leyes,lib.1.ordi.(cogita tamen propter id quod.j.dicam.) Neque ad rem pertinet,quòd id quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro nobis auferri nequeat. l. id quod noſtrum.ff.de reg.iuris: nam delinquenti quod ob delictum aufertur, id facto , & conſenſu ſuo ſibi aufertur. Nec me mouet,quòd ipſe non huius animi fuerit,dum deliquit vt ſuum amitteret:ſed vt animũ ſuum in alienis fortè rapiendis expleret: nam adhuc olim cõſenſum præbuit, cùm lex publica de talibus facinoribus puniendis,lata fuit, quæ ab vniuerſis de populo lata intelligitur.l.de quibus.ff.de legibus,& ab illo conſenſu tunc præſtito, iam poſtea pœnitere nõ licuit.l. Sicut ab initio.C. de act.& oblig. præſertim cùm eius cõſenſum requiri hac in re nullus dixerit, modò ſanus ſiet, præſertim cùm.ſ. ex communi, veráque aſſertione oſtendemus leges ciuiles obligare in foro cõſcientiæ poſſe.Cogita tamẽ propter id quod.j.dicam.Illud autem dubium eſt, quo

L.3.titul.4. lib.1.ordi.

Pœna regulariter non debetur in foro animæ nouæ decla.

20 quo caſu pœna à lege poſitiua non infertur ipſo iure, aut ipſo facto, nec lex expreſsit, vt tranſgreſſor legis in foro conſcientiæ teneretur,aut condemnatus ſtatim citra vllam ſententiam haberetur, ſed ſimpliciter pœnam impoſuit,an legis tranſgreſſor in foro animę teneatur, ita vt licet crimen occultum ſit, ipſe ſuimet delator eſſe debeat, & ſunt qui putent ante vllam iudicis ſententiam ipſum delinquentem ſe ipſum deferre debere,etiamſi crimen occultũ eſſet,ita Felinus in.c.1.de conſtit. num. 43. Alij intelligunt demum poſt ſentẽtiam, quæ tranſiuit in rem iudicatam,licet executio facta non fuerit, teneri delinquentem in foro conſcientiæ cõtra ſemetipſum executionem facere, vt ſignificat diuus Thomas.2.2.q.62. arti.3. Tertij dicunt neque delinquentem ante ſententiam ſe deferre teneri, neque poſt ſententiam contra ſe ipſum executionem facere: ſed tamẽ iudici exequẽti non reſiſtere: vti exiſtimat Didacus de Couarub.in.4.decret.part.2.c.6. nu. 10.poſt Deciũ in.d.c.1.nu. 20. de cõſtit. poſt Adrianum, & poſt Caieta. 2. 2. q. 62.artic.3.quos ipſe refert. Et cùm de poteſtate legis dubitandũ non ſit,quin ſi velit, poſsit legum tranſgreſſoribus obligare in foro animæ propter ſalutẽ, tranquillitatem,incolumitatemquerei publicæ,vt ex præfatis edocemur. Reliquum eſt, vt ſtatus ſit cõiecturalis circa legis voluntatem, & magis eſt,vt de hominibus in interiore animæ foro obligandis ad animarum ſuarum internecionem, certamque damnationem, lex cogitaſſe non videatur , tùm quòd per talem animarum damnationẽ reipublicę tranquillitas non comparatur, aut augetur,tùm quia cùm id leges voluntillud exprimunt per aliquẽ ex modis.ſ.memoratis, vel per interuentũ iuramenti,argu.ff.de cõd.inſt.l. quædam in pr.ibi metu diuini numinis,arg.l.pro perandum.§.1.&.2.C.de iudi.& in omnibus titulis, qui de iuramento calumniæ, & reliquis iuramentis loquuntur, tum etiam quia quo ad Deum in re dubia lex nullum videtur obligare voluiſ-

non teneturquis exacutionem facere contra se.

21 Non ſic eſt in pœna conuentionali, in quam quis per conuentionis tranſgreſsionem inciderit,quæ iudice me in dubitanter debetur in foro conſciẽtiæ, etiamſi ab aduerſario non petatur, non ſecus quam etiam aduerſario non petẽte,in foro conſciẽtiæ debetur,quòd ex cauſa mutui, vel alia ſimili acceptũ eſſet, & redditum non fuiſſet , quia cùm lege naturæ obligemur , ex omni conuentione,vt in.l.j.ff.de pact.l.j.ff.de conſti.pecu.l.non minorem.C.de tranſact. Supereſt vt ex conuentione pœnali naturaliter obligemur, nõ ſecus quam ex reliquis conuentionibus,& conſequẽter teneamur in foro cõſcientiæ, & ita tenet Ancharra.in regula poſſeſſor,tertia.q.de regul.iur.in.6. Felin.& Decius in.d.c.1.de conſti.Licet contrarium ex preſsim notauerit Corn.conſ.69. lib.2. & conſ.55.lib.3.Rebuffus in.l. vnica.C. de ſentẽtijs quæ pro eo quod intereſt, quos refert & ſequitur dominus Didacus de Couar.in.4.decretalium,part.2. c.6.nu.11.mouentur eò quòd regulariter ad pœnã legalem quis non tenetur in foro conſcientiæ,quaſi idẽ ſit in pœna conuentionali: ſed iſtarum rerum ſimilitudo nulla eſt, cùm lex in re dubia in fo-

Pœna conuentionalis debetur in foro animæ contra nouiſſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in foro animæ neminé obligare voluiſſe videatur, non ſic in contrahentibus, quorũ vterq; alterũ omni iure obligare voluiſſe videtur, vt dictis legib. & in prin. inſti. de oblig. cùm ibi notatis facit l. Siquis cũ totũ. ff. de except. rei iudic.

Intell. c. 1. & 2. de adulteri.

22 Deniq; dum ad pœnã legalẽ in foro animæ neminé teneri regulariter docuimus, inde infertur, vt in terminis. c. 1. & 2. de adul. dum ait vicianté virginé cogendũ eſſe eam dote cõgrua, donareq; is teneatur ad talé dotẽ in foro tãtum cõtentioſo, non etiã in foro cõſcientiæ, licet Floré. par. 2. tit. 5. c. 6. §. 1. & Ioa. Bernar. in praxi criminali. c. 77. quos refert & ſequitur Dida. de Coua. vbi. ſ. n. 15. tenuerint etiã in foro cõſcientiæ, nõ quidé obligari ad integrã dotẽ, ſed tamé quatenus ea mulier poſtquã viciata eſt, pluris eget ad inueniendũ virũ ſibi coęqualem, quàm egeret ſi integra & illibata foret, id quod procederet, ſi talis mulier vim paſſa eſſet, aut dolo, vel metu ſubducta fuiſſet, quod raro accidit: cæterũ ſi ſpõtaneus fuit viri & mulieris cõgreſſus, vt plerumque fit, tunc vir ille nullatenus teneretur in foro animæ, neque ad rẽ pertinet, quòd mulieris conditio ad nubendũ deterior facta fuerit, viri autẽ minime: nam damnum quod quis ſpõte, ſuaq; culpa ſenſerit, ſibi & nõ alij debet imputari, vt in. c. damnum de reg. iur. in. 6. in. l. Si filius qui patri. ff. de vulg. ibi etenim ius dicẽtis propoſitũ eſt, liberos oneribus non ſponte ſuſceptis liberare: ad idem. l. iam dubitari in fi. ff. de hær. inſti. ibi iam non vt neceſſarij, ſed ſua ſpõte hęredes extiterint ad idẽ. l. Si fidei. §. Si neceſſaria. ff. qui ſatis dare cogã. vbi in ſimili plura per Iaſ. & per Soci. in. l. conditionibus pupillus col. antep. ff. de cõd. & dem. Nam & ſimiliter qui donat rem ſuã, licet damnũ ſentiat, quia re ſua caret, tamẽ non videtur damnũ ſenſiſſe, tũ quia id fecit ſpõte, tum etiã quia beneficij debitorẽ adquiſiuit. vt in. l. Si pignore in pri. ff. de furt. ſic & mulier cõpreſſa, illũ virũ quo dã modo ſibi obnoxiũ reddidit, neque ita ſtultus ſum, vt ignorẽ illi viro nihil emoluméti acceſsiſſe pręter peccatum.

Virginẽ deflorãs quod in animæ ſo re eam dotare nõ tenea tur cõtra no uiſſi.

Sed tamẽ negari nõ poteſt, quin moribus receptum ſit, vt ille ei mulieri quã cõpreſſit, obnoxius intelligatur: & præterea prior ratio ſpõtaneæ cõceſsionis quã mulier fecit, per ſe ſola ſufficeret: nam qui ſpõte cõcedit, neque in toto, neque in vlla parte læſus videtur, & ſic ceſſat omnis reſtitutio. vt in ſimili eleganter per Areti. in. l. qui ſuperſtit. ff. de acq. hær. Decius cõſ. 181. & conſ. 182. dũ aiũt, quod filia quę patris viuẽtis futurę ſucceſsioni cũ iuraméto gratis renũcia uit, nõ poteſt pręténdere ſe lęſam fuiſſe vltra dimidiã: & ita conſuleré cõtra nouiſſimos. ſ. citatos, præſertim quia hæc pars mitior eſt, cùm paſsim innumeræ virgines viciétur, neq; quidquã eis offeratur, aut damnũ reſartiatur ab earũ cõpreſſoribus, & quia qui donat, vel aliter cõcedit, & ſi lęſus fuerit, nil repetit à donatario, ſic & iſta mulier ſpõte viciata, & ſi lęſa fuerit, nil repetit.

Pœna legalis quæ nõ irrogatur, ipſo iure præſcribi poteſt.

24 Ex ſuperioribus etiã infertur an pœna legalis pręſcribi poſſet, qua in re ſi pœna nõ fuit ſtatuta ipſo iure, vel ipſo facto, vera & cõmunis opin. videtur, vt pręſcribi poſſet etiã cum mala fide, eò quod nõ debeatur in foro animę, vt per Ioã. Crotũ in. l. nemo poteſt. fol. antep. ff. de leg. 1. Balb. de pręſcr. 2. par. 3. partis principalis. q. 13. & 14. Ab. & Felin. in. c. f. de præſcript. quos refert, & ſequitur Couar. vbi. ſ. nu. 16.

Pœna ipſo iure incurſa anpræſcribi poſsit, noua opi.

25 Non ſic cùm pœna irrogatur ipſo iure, quia cùm tunc debeatur in foro animæ, nullo tẽpore pręſcribitur ab eo qui ſcit debitorẽ ſe eſſe, vt in. c. 2. de pręſcri. lib. 6. licet hac in re nõ bene ſibi cõſtet ipſe Dida. de Couar. vbi. ſ. quod nouiſſimè intelligerẽ, niſi delinquẽs qui ipſo iure incidit in pœnã, ignoraret pœnam illã ſe debere in foro animæ, quia licet hæc ſit ignorãtia iuris, quę in alijs rebus non tolleratur, lex, leges ſacratiſ. C. de leg. l. 1. tit. delas leyes, lib. 1. fori. tamẽ in hac materia præſcriptionis tolleratur, & pręſcriptio procedit cum bona fide, licet oriatur ex iniuſta cauſa, vt eſt vera & communis opinio, vt diſſeruimus in §. 11. nu. 13. cum præcedentib. & ſequẽt. in lib. de ſuc. cre.

Præſcribi mala fide nõ poteſt, bona ipſo iure amiſſa contra nouiſſ.

26 Vnde nouiſsimè infero, veram non eſſe eam ſententiam quam tenuerunt Roma. Singulari. 477. Bertachi. in tractat. de gabellis, part. 9. nume. 5. Abb. in. c. Eum nobis de præſcript. quos refert & ſequitur Didacus de Couarub. vbi. ſ. num. 16. dum contendunt bona, ob non ſolutum vectigal, ipſo iure fiſco delata, poſſe præſcribi, nam id iure ciuili procedit, vt in. l. 2. C. de vectigalibus, non autem iure canoni. vt. cap. Vigilanti. & c. fi. de præſcript. & c. 2. de præſcript. in. 6. niſi vt nos interpretamur, præſcribẽs eſſet in ignorantia iuris, cogita quia nõ firmo.

Declar. l. 3. tit. 1. lib. 1. ordina.

27 In ſumma dum diximus leges ciuiles obligare in foro animæ, idque intelleximus quantum ad poteſtatem, nõ autem quãtum ad voluntatem ipſarũ, quaſi regulariter non ſit ex mẽte & ſententia legis ciuilis obligare in foro animæ, argume. d. l. Quædam in pri. ff. de condit. inſtitu. licet obligemur in foro animæ, cùm id lex ciuilis expreſsit, aut veriſimiliter ſenſit, & cogitauit. Inde infertur, an in terminis. l. 3. titu. 1. libr. 1. ordina. pœna ibi ſtatuta contra eos qui corpus Chriſti (quod appellamus ſanctiſsimum ſacramentum) in triuijs cuiuſque vrbis offendit, neque illud vſq; ad templum inſequitur, & comitatur, debeatur in foro animæ, & magis eſt, vt in foro animæ nõ debeatur, quia lex illa, vt in animæ iudicio deberetur, nõ expreſsit, neque vt mihi videtur, id veriſimiliter cogitauit, aut ſenſit. Vnde illius legis tranſgreſſor, neque ad pœnam, neque etiam ad mortale peccatũ, vt ego interpretor teneretur, quæ lex in eo memorabilis eſt, quod etiam alienæ religionis ſectatores, iubet corpus Domini venerari: nam & de Alexãdro magno Plutarch. in apoph. refert, quod cùm ſummus ſacerdos deorũ alienorũ ei obuius fieret, eũ honorificè veneratus eſt: & ſimiliter die dominica, opera fabrilia exercere vetantur Iudęi & Saraceni, in loco ſaltẽ frequenti & publi-

L. 5. tit. 1. lib. 1. ordi.

28 co, vt in. l. 5. tit. 1. lib. 1. ordi.

Declar. l. 7. tit. 1. lib. 1. ordina.

29 Vnde infertur an in terminis. l. 7. eod. tit. quæ ſub certa pœna vetat mortuos lugeri, & fleri illius legis trãſgreſſor, ad illam pœnam in foro animæ teneatur, vel ad peccatũ mortale, & magis eſt, vt neq; ad pœnã teneatur, quia. l. illa id nõ expreſsit, neque vt arbitror, cogitauit, neque etiã ad mortale peccatũ, quia id eſt pręter intentionẽ legis ciuilis, ar. d. l. quędã. ff. de cond. inſt. & quia illius. l. prohibitio, & pœnæ impoſitio fundatur in præſumptiõe, quaſi qui mortuos elugent, malè de fide ſentiãt, quæ legis præſumptio in foro animæ non attenditur, vt diſſeruimus in. §. 2. nu. 11. & §. 1. nu. 25. & 24. de ſucc. cre.

Declar. l. 8. tit. 1. lib. 1. ordina.

30 Vnde in terminis legis. 8. eod. tit. quę certam pœnã imponit ei, qui moritur citra confeſsionem & ſacramentorũ receptionẽ, cùm id per tempus & valitudinem ſibi liceret, dicebam hæredes defuncti ad illam pœnam nõ teneri in iudicio animę, quia id. l. illa non expreſsit, neque vt arbitror, cogitauit, præſertim cùm nitatur in pręſumptione iuris fallace, quę non ligat in iudicio animę ad pœnam, neque ad peccatum.

Decla. l. 21. & 23. ti. 3. lib. 1. ordi.

31 Vnde & in terminis legis. 21. ti. 3. lib. 1. ord. quę certa pœna perſequitur concubinas ſacerdotũ, quę non inceſſerint certo ſigno notatę & inſignitæ, dicebãt eas non teneri ad pœnam vel peccatũ in foro animæ, quia neque id. l. illa expreſsit, neque vt arbitror ſenſit. Idemq; dicerem in pœna, quæ ipſis concubinis à lege. 23. eod. titu. impoſita eſt propter contubernium habitũ cum clericis, per quod leges illæ notanter limitantur.

L. 22. tit. 3. lib. 1. ordi.

32 Illud autem dubium eſt in terminis l. 22. eod. tit. vbi bona clericorum ad ſuos filios ſpurios peruenire poſſe. Vllo titu. (ſiue ille lucratiuus ſit, ſiue onerosus) prohibentur, an ſi is filius in earum rerum poſſeſsione reperiatur, contra illius legis prohibitionem, teneatur in foro animæ ad peccatum, vel reſtitutionem illarum rerum, & magis eſt, vt per illam legm non teneatur, an autem per alias leges obligentur, ſuo loco dicemus.

Declar. l. 1. tit. 7. lib. 2. ord. & l. 2. ibid.

33 Infertur etiã quòd in terminis. l. 1. tit. 7. lib. 2. ordi. vbi cancellario pręcipitur, ne ſalarij nomine plus quàm à lege ſta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tutum est ferat, si contra fecerit, non tenetur ad pœnã ibi statutã in foro animę, quia id lex nõ expresit, licet ad restitutionem non iure ablator um bene teneatur, vt alibi diximus. Verùm in terminis. l. 2. eod. tit. vbi pœna priuationis officij imponitur ipso facto, magis est, vt in foro animæ post transgressionem teneatur, statimque priuata persona intelligatur, argu. l. 3. tit. De los alguaziles lib. 2. ordina. Tenetur ergo in foro animæ illud officium amplius non exercere. per quod. l. illa ampliatur.

34 Vnde infertur declaratio ad legem 22. tit. De los alguaziles, lib. 2. ordinat. vbi qui debiti executionem petit, pro maiore summa quàm sibi deberetur, punitur pœna talionis, quæ quidẽ pœna in foro animæ secundum nos non debebitur, quia id lex nõ expresit, nec sensit, licet ad resartionem damni ea ratione illati in foro conscientiæ sine dubio teneatur.

Declar. l. 22 tit. delos alguna. libr. 2. ordi.

35 Vnde & in terminis. l. 21. eod. tit. quę iusit, vt qui peteret executionem quãtitatis indebitæ, expensas executiones præstaret, dicebã illius legis transgressorem teneri in foro conscientiæ, si ab aduersario iniustè vexato solutę essent, quia ista est restitutio damni dati, quæ lex in eo memorabilis est, quòd inutilis petitio executionis vtilis est in damnum petentis. Simile in. l. Rem alienã, ff. de contrahenda emptio. Simile in. l. 2. ad fi. ff. Quibus vt indig. & in. l. Quidam in iure. §. f. Cum. l. seq. ff. de donatio.

Decla. l. 21 eod. tit.

36 Et eadem declaratio accommodari similiter potest ad legem. 19. tit. 6. & ad legem. 1. tit. 7. & ad legem. 3. & legem. 7 & l. 8. & l. 12. lib. 2. ordin.

Decla. legũ quarũdam ordi.

In summa habes text. egregium in. l. 2. tit. De los contadores mayores, & in l. 13. eod. tit. & in. l. 1. tit. De los contadores mayores de cuentas, quibus legibus quis in foro conscientiæ expresim obligatur, vt & attigimus. s. pollicentes eam rem nos hic fusius acturos. Ergo cùm quæritur an lex ciuilis obliget, aut obligare possit nos in foro animæ etiã ad peccatum mortale (qua in re. s. nu. 1. cum seque. ostendimus receptiorem partem, multis tamen repugnantibus, esse affirmatiuam, vt etiam tali lege in foro animæ teneamur) sunt tres articuli potissimum faciendi. Primus est, quãdo talis lex ciuilis erat bona, rationabilis, necessaria, iusta. Alter est, quando erat mala, iniusta, irrationabilis, superflua. Vltimus est, quando medium tenebat inter vtrumque, quam appellare possumus mediam, vel tollerabilem, vt in simili per iureconsultum in. l. f. ff. Pro suo. Primo casu cùm lex bona erat vel iusta, vel necessaria, vel rationabilis magis est, vt procedat communis opinio existimantium, vt ad eius obseruationem aliquando obligemur in foro animæ, quia vbi adest obligatio naturalis, ibi nunquam deest obligatio in foro conscientiæ, vt iam attigimus. Naturaliter vero obligari videmur, quoties iure gentium, vel iuris gentium ęquitate, vel ratione tenemur ad aliquid l. Is natura. ff. de regu. iuris. Nec dubium est, quin ad talium legum obseruationem iure gentium, vel iuris gentium æquitate, & ratione teneamur, vt in. l. Veluti. ff. de iusti. & iure. Ibi vt patriæ, & parentibus pareamus, sicque iure gẽtium, de quo ibi sermo est, patriæ obedire iubemur. Nec vllum patriæ præceptum, tam serium, tam graue, aut honestum est, tamque diligenter, ac religiosissimè, & inuiolabiliter obseruandum reperies, quàm præceptum patrię legis, vt in. l. 1. & 2. ff. de legibus, &. ca. Erit autem lex. 4. distinct. & l. Dignũ, & l. Humanum. C. de legibus. Et vt ex omni contractu, non modò ciuiliter, sed etiam naturaliter, & consequenter etiam in foro animæ obligamur, vt in princ. institutio. de obligat. cùm ibi plenè not. & in. l. Sub specie. C. de postula. l. 1. ff. de pact. l. Iuris gentium, in prin. & ferè per totam, eodem titu. l. 1. ff. de constitut. pecu. l. 5. & l. Stichum. §. Naturalis. ff. de solut. ita quoque per talem legem publicè, & vtiliter latam, naturaliter obligamur: quia. l. est totius reipublicæ spõsio, & cõtractus quidã, vt in. l. 1. ibi reipublicę spõsio. ff. de legibus:

Lex ciuilis an obliget in foro animæ.

bus: quinimò talis contractus vt pote ad vniuersam rempublicam pertinens, longè diligentius, sanctius, atque religiosius obseruandus est, quàm reliqui contractus, ad res tantum singulorum spectãtes, argu. auth. resque cùm ibi plenè not. per glo. & doct. C. com. de legatis. Facit. c. 2. de maio. & obedi. Idque indubitanter procedit, quando iuxta morem & ritum antiquum ad votum, & postulationem totius populi, ea lex facta esset, vt habetur in pr. inst. de iure nat. & ibi in. §. 1. cũ seq. & in. l. 2. §. deinde quia difficile, cum. §. §. præce. & seq. ff. de origi. iur. nam cùm legis natura voluti genuina sit, vt perpetua sit. d. l. 1. &. 2. ff. de legibus, &. d. c. erit autem lex, nõ esset ferendus, qui puerorum de more turpiter vellet variare, & à semel, publiceque placitis recedere, argu. l. Sicut ab initio. C. de act. & obliga. c. Quod semel cum ibi plenè not. de reg. iur. lib. 6. Sed etsi ea lex (iuxta mores quibus hodie plerumque vtimur) à senioribus populumque regentibus tantum, vel etiã ab eius Principe, vel Principibus, non etiam ab vniuersis ciuibus lata esset, adhuc idem per. d. l. veluti cum alijs. s. allegatis. Et quia vniuersi ciues nullo dẽpto, huic rei consensum præbuisse videntur, eo ipso quòd olim omne suum imperium in illos seniores, vel Principes contulerunt sponte sua, sicque etiã legum ferendarum facultatem, vt in. l. 1. ff. dẽ constit. Principum, &. §. Sed & quod Principi inst. de iure natu. &. d. l. 2. §. Deinde quia difficile cum seq. ff. de origi. iuris. Sicque de mandato cuiusq; de populo ea lex à principibus, vel à populi senioribus lata intelligitur, & vt tam naturaliter, quam ciuiliter, & etiã in foro animæ obligamur ex actibus & cõtractibus, quos per alios celebramus, non secus quàm si per nosmetipsos fierent, vt per totum. ff. &. C. de procura. & per totum. ff. &. C. de mandato per totum inst. de manda. per totum inst. de his per quos agere. Per totum extra ijsdem titulis: ita quoque & per talem legem quasi ex illo mandato olim dato senioribus & Principibus naturaliter, & ciuiliter, & in foro animæ nos posse obligari, conpertum habere debemus. Ne que ad rem pertinuit, quòd ab hinc fortè annos mille, tale mandatum à maioribus nostris, non etiam à nobis datũ fuerit, quia tunc ipsi non hodie nos populi potestatem & imperium à se abdicarunt, inque populi seniores, vel principes contulerunt legum ferendarum facultatem. Nam populus semper vnus & idem intelligitur. l. proponebatur. ff. de iudi. Sicque etiam nos idem mandatum dedisse videmur, præsertim quia vnusquisque ciuium sub hac demum lege & conditione videtur velle vti, & frui cœlo & terra huius regionis, vbi inhabitat, si paratus sit parere legibus, & moribus illius populi, & regionis, nec aliter ad inhabitandum admissus videri potest, & huic rei præbuisse consensum nullus non videtur. Sicq; sponte sua talibus legibus obnoxius videtur & consequenter, naturaliter & ciuiliter, & in foro animæ obligatur.

Verùm quia in omni mandato (& modo aggredior secũdum articulum) dolus & malignatio mandatarij excepta videntur. l. Omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraudem credi. inque obligatione generali, non veniunt ea, quæ quis verosimiliter non esset concessurus. l. Obligatione generali. ff de pignor. Ideò quando Principibus, vel senioribus populi, vniuersi ciues omnes suum imperium & potestatem, & sic facultatem legum ferendarum contulerunt, non videntur contulisse facultatem earum legum ferendarum, quæ vel malæ essent, vel iniustæ, vel impiæ, vel superfluæ, vel irrationabiles. Sicque talibus legibus, quasi eis nunquam sese subiecisse videantur, non tenebuntur, maximè cùm huiusmodi leges legum naturæ pugnantes aduersæ, ac contrariæ, nec legum nomen habere videantur, nec legum violatores intelligãtur, qui eas transgrediuntur, argumen. l. 2. C. de indicta vidui. l. vni. in prin. C. de caduc. toll. cùm vtrobique notatis iuncto. d. c. Erit autem lex, &. d. l. 1. &. 2. ff. de legibus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In tertio articulo quando.l.lata medium tenebat inter vtrumq; , quia erat tollerabilis magis est, vt earũ transgressores etiã in foro animæ possint obligari, quia satis est, quòd præceptũ legis intentionaliter sit bonũ, & reuera, ac existẽter sit tollerabile, sufficit enim quòd legislatores id putauerint esse bonum, aut vtile, & existenter tollerabile sit, vt plenè disseruit And. Tiraq. de vtroque retr. in præfa. nu. 75. post Bal. in l. de quibus. ff. de leg. & alios quos allegat And. Tiraque. vbi. §. per. l. Non omnium. ff. de legib.

Ergo in quibus casibus lex pro maleficio reuera reprehẽsibili pœnam pecuniariam imposuit, & vt ad eam in foro animæ teneremur, vel expresim voluit, vel tacitè iussit, dicens, quòd ipso iure, vel ipso facto ad eam teneremur, magis est, vt ad eam nos obligare etiam in foro animę potuerit, præsertim si pœna non sit intollerabilis, habita ratione delicti, (& quid significent hæc verba, ipso iure, vel ipso facto, plenissimè per Andræam Tiraquelum, de reu. don. in l. Si vnquam verb. reuertatur.)

Vnde cùm omnes leges regias, de quibus supra mentionẽ habuimus (quę pœnas ab eis impositas, vel expresserunt, vt in foro etiam conscientiæ deberentur, vel tacitè id voluerunt, dum pœnas ipso iure, vel ipso facto irrogarunt) magis est, vt etiam in foro conscientiæ earum transgressores ad pœnas ibi impositas, præstandas obligauerint, quatenus sese extenderent delinquentium facultates, quandòquidem & pœnas imposuerunt pro maleficijs reuera reprehensibilibus, & tales pœnæ non sunt plus æquo duræ, & intollerabiles, habita ratione delicti, vel admissi. Et cùm earum pœnarum pleræque imponantur officialibus reipublicæ pro maleficijs, circa sua munera, vel officia commissis, verosimillimum est, quòd si vnicuique eorum officialium, tempore quo tale munus publicum (quod plerumque omni conatu, ambitione, & diligentia ciues captare solent) susceperit, proponeretur, an sub pœnis earum legum vellet tale munus suscipere, responderet velle se. Quinimò sub ea tacita conditione & lege, illud suscepisse videtur, argu. l. vn. §. His ita. C. de cad. toll. verb. Non est ferendus. Ergo non est cur non videantur ad tales pœnas etiam in foro animæ obligari quasi sponte sua. Ergo habebis (si non fallor) leges nostras regias abundè defensas, quas nostratium nouissimi impiè (vt nobis videtur) damnabãt, ac vitio dabant.

1 *Declarat. l. 82. Tauri, & l. 2. titu. de los adulteros, lib. 8. ordi.*
2 *Adulteros occidens maritus non peccat cõtra communem.*
3 *Adulterorum necem ll. præcipientes valent contra communem.*
4 *Intell. l. 82. tauri.*
5 *Adulteros occidat maritus, an. l. iudex carnifex differentia est contra nouiss.*
6 *Intell. l. 82. tauri, & l. 2. tit. 15. lib. 8. ordi.*
7 *Declar. l. 1. tit. 3. lib. 5. ordi.*
8 *Bãnitum occidens an peccet.*
9 *Bannitũ ex causa, quæ capitali pœna digna nõ erat, occidens ex forma banni non peccat, si fecit bona fide contra communem.*
10 *Adulterium graue crimen.*
11 *Peccatum auget leuis occasio peccandi.*
12 *Adulterium grauius delictum quam stuprum.*
13 *Adulterij rea perdit dotem, aliud in stupro.*

1 ILlud autem cõtrouersum est, an cùm liceat marito, vel patri, vxorem vel filiã adulterantem occidere, vt in l. 2. titul. De los adulterios, libr. 8. ordina. & in l. 82. tauri, ibi es ea iustamente hecha la muerte, & dispositio legis ciuilis, si præcipit, vel vetat, vt obligat transgressorem ad peccatum, ita quoque si permittit, excusat à peccato, vt supra, cap. 1. iam diximus. *Decla. l. 82. tauri est. 2. tit. de los adul. lib. 8. ordina.*

2 An is maritus occidens vxorem adulterantem, adulterumque in crimine deprehensos, reus sit peccati? qua in re eum peccasse communiter receptum est, vt per glos. in cap. Inter hæc, 33. q. 2. plenè Andræas Tiraque. in libr. de iure mariti, l. 8. Ioannes Fauer. in lege Gracus. C. de adulter. Abbas, Ana- *Adulteros occidẽs maritus nõ peccat contra communẽ.*

Anani. & Felin. in c. Interfecisti de homicidio. Abb. in. c. Si verò. 1. de sentẽtia excõ. Abb. & Prępositi. in. c. Veniens. 2. de spon. Ias. in. l. vbi pactũ. C. de trãsac. n. 16. & in. l. Vt vim. col. 5. ff. de iust. & iu. Feli. in. c. Quę in eccles. col. 4. de const. Abbas in. c. cùm esses de tota. Fortun. in tract. de vlt. fi. illatione. 11. Fel. in. d. c. Si verò. Thom. in. 4. senten. dist. 37. q. 2. Palu. ibi, ac cæteri, Ias. n. 22. & Oros. col. 1. in. l. Vt vim. ff. de iusti. & iur. & ibi alij qui idem tenent, in eo qui lege vel statuto permittente, bannitum interfecit, vt per Iaso. col. 1. & Ripam nu. 6. in. l. Si plagij. ff. de verb. ob. licet Alex. ibi col. 1. contrarium teneat, alijque scribentes, Siluester in summa verb. homicidium, 1. q. 2. ver. 6. quos & sequitur distertus Dida. de Co. in. 4. decreta. part. 2. c. 7. nu. 8.

Contrariam sententiam ausim verissimam dicere, primùm per text. in. c. Si verò. 1. de sententia excom. deinde per text. in. c. Interfectores. 33. q. 2. 3. per text. in. c. Inter hæ. & in. c. Quicunque. & in c. Admoneri eadem causa, &. q. 4. quia lex ciuilis dum permittit excusat à peccato, non secus quàm obligat ad peccatum cùm prohibet. Postremò probatur viua ratione: nam honor cunctis rebus præferendus est, l. Iulianus. ff. Siquis omissa cau. tota. Sed propter res nostras vi ereptas, aut subtractas, si sint pretiosæ, quis neci traditur, ergo lõgè facilius & iustius. l. Gladio persequitur eum eã ue, qui quæue honorem nostrum ademit. Ademisse autem ex more gentium videtur adulter, qui vxorem nostram compressit, vxorque, si pudorem violauit. Ergo in tales adulteros non est iniusta aut immẽsa vltimi supplicij animaduersio, præsertim cùm nihil tam expediat reipublicæ, tamq; necessarium sit ad eius tranquillitatem, quàm temeratores alienarum nuptiarum: cohibere ergo, &c. argu. legis. 1. ff. de iust. & iu. l. 3. tit. De las leyes, lib. 1. ordin. cùm ergo vltimi supplicij animaduersio non iniustè pro tali delicto irrogetur, superest vt nihil referat, vtrum per legem vel iudicem, vel carnificem, vel patrem, vel maritum adulter, vel adultera neci tradantur: namque hac in re. l. iudex, carnifex, pater, maritus, data paritate terminorum exequantur: nam si hanc vindictam fecerint propter bonum publicum, omnes hi expertes sunt peccati, quò magis reliqui ciues à similium facinorum perpetratione arceantur, vt in. l. 1. ff. de iust. & iur. d. l. 3. tit. De las leyes, lib. 1. ordi. Quod enim occidens occidatur, non fit ad restaurationem vitæ illius, qui necatus fuit, sed fit ad terrorẽ reliquorum ciuium, quò magis à similium perpetratione cohibeantur. d. l. 1. & d. l. 3. iuncta l. Siquis bello. §. Factæ. ff. de capti. Cæterũ si iudex, carnifex, maritus, vel pater vindictam fecerint proprij odij, furorisque persequendi causa, tunc peccasse videntur, isque iudex, vel carnifex homicidij reus erit, non secus quàm maritus, vel pater. In re autem dubia publicæ tranquillitatis, non proprij odij causa fecisse videntur maritus, vel pater, non secus quàm iudex, vel carnifex, argu. legis, Marito. ff. Pro socio iuncta l. Vt vim. ff. de iust. & iu. Ibinam cum cognatione. & authent. Resque. C. com. de leg. quod & incidenter attigimus. §. 7. nu. 2. de suc. cre.

3 Infertur verum non esse quod dñs Dida. de Co. vbi. s. nu. 13. firmat post Tho. Palud. & reliquos theol. in. 4. sentẽ. dist. 37. q. 2. Siluester in verb. homicidium. 1. q. 2. Fel. in. c. eccles. sanctæ Mari. nu. 42. de const. quos ipse Dida. refert: aiunt enim leges non permittere patri, aut marito adulteros necare, hanc necẽ approbantes, sed pœnam propter iustũ dolorẽ remittentes, quasi si necẽ leges illæ approbarent, iniustæ viderentur, quasi peccatũ inducentes, sed sanè hi omnes 4 fallũtur, quia in. d. l. 82. tauri, ibi es ea iustamente hecha la muerte, expresim dicitur talẽ occisionem non solùm impunitam & tollerabilẽ, sed etiam iustã esse: ad idem. l. Gracus. C. de adulterijs, & l. Marito. ff. Eod. & l. Patri eod. neq; immerito, cùm nocentior sit qui nobis ademit honorẽ, quã si rẽ furto, aut vi auferret: Vnde si propter rẽ ablatã, l. iustè irrogat pœnam mortis, longè iustius id efficiet propter ademptum honorem. *Adulterorum necem ll. præcipientes valent contra communem.* *Intell. l. 82. tauri.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Addeque Fortunius in tractatu de vltimo fine illatione.11.ingenuè fateturleges tã cæsareas quàm regias id permittentes,ab ipsa iustitia deuiare, nullasq; esse.c.erit autem lex. 4. distinct. c. f.de præscript. Vnde infert non valere tales leges etiam in foro seculari,& contentioso:quinimò maritum adulteros occidentẽ,homicidij reum fieri, licet propter iustum dolorem pœna leniẽda sit, & tales leges iniustas esse fatetur ipse dominus Didacus,vbi.s.cuius & Fortunij opi.hac in re nefanda nobis visa est, cùm.d.l. & iustissimæ sint,vt probauimus,& quælibet lex iusta præsumatur, vt docemur.§.1.nu.13.de succ.crea.&.§. 2.nu.8.&.§.3.nu.1.vnde talis maritus homicidij reus non est,si ob bonum publicũ occidit adulteros, vt in re dubia præsumitur. Vnde quod Ioãnes de Anania in. c. Interfecisti de homicidio, & ipse Didacus vbi.s.tenent,vt in terris ecclesiæ occidens adulteros nõ sit immunis à pœna in foro contentioso. Idverũ nõ est,quia etiã in terris ecclesiæ ius cæsarum seruandũ est:in quibus casibus per canones nõ reperitur expresim immutatum.c. 1. &.2. de noui operis nuntiatione:sed id immutatum nõ reperitur, sed potius confirmatum,ergo,& c.

5 *Adulteros occidat maritus an l.iudex carnifex,differẽtia est cõtra nouss.*

Hęc procedũt,cùm maritus propria authoritate mœchosoccidit,quid autẽ si authoritate iudicis,qui iuxta.l.2.tit.15 lib.8.ord.&.l.82.tauri,adulteros pronũciauit marito tradendos,vt eosi vellet interficeret,isq; traditos interfecit, an mortaliter peccasse videatur, quod negat Didacus vbi.s.nu.18.dicens nihil referre,si lex pœnam irrogans adulteris, iusta est, vtrum per carnificem laceretur,an per ipsum maritum: alioquin in quit, ipse quoque carnifex peccaret,& similiter ipse iudex, & similiter Prin-

6 *Intell. l.82. tauri, & l. 2.tit.15. lib. 8.ordina.*

ceps, qui tam iniustam legẽ tolleraret, sed hæ omnes deductiones, quas ipse Didacusfacit,non parum sanè,imò omnino à recta ratione deuiare nobis visæ sunt:etenim iurisdictio est cum necessitate iuris dicendi,& ęquitatis statuendæ,sicq; iudicis munus publicum est,& etiam carnificis. Vnde si homicidã iudex damnauit ad mortem, id impulsu, legisq; coactione fecit, sicq; nihil peccauit,non magis quam peccat ignis qui domos combulsit,aut aqua quę vrbem inundatione obruit,aut leo dum canes dilacerat,aut lupus oues,aut aquila columbas. Hi enim omnes nihil peccasse videntur,cùm impulsu coactioneq; naturæ faciãt, neque eis liberum arbitriũ sit,aut rationis capacitas, non sic in specie nostra,& in terminis iuris regij,quo iure marito datur libertas à iudice adulteros vel occidendi,vel(si malit)ignoscendi,quam libertatẽ iudex nõ habet, qui eos marito per sententiam tradere necesse habet.Ergo si maritus necauerit,spõte fecit,sicq; iudici ex necessitate faciẽti similis non est,nec etiã similis est carnifici,cui homicida à iudice capitis damnatus traditur,vt dilanietur,qui similiter necesse habet eũ gladio ferire, & tamẽ licet omnes tã rationes quã similitudines per ipsum Dida. adductæ, suspectæ sint,ipsam tamen opi.verã esse.s.ostẽdimus,quãdo maritus ob bonũ tantũ publicum interfecit adulteros,ęq; in dubio pręsumitur,secus si ob propriã vindictã,quod fortè ipse Did. negaret, quia indistinctè loquitur. Simile in l.1.& in.l.Sororẽ.C.quibus vt indi. vbi ob vindictã non propriã, sed defuncti necati permissum: quinimò sub pœna etiã pręceptũ est à.l.homicidã ab hęrede necati accusare, quia per hoc minimè peccat,idẽq; in plerisq; delictorum publicorũ,quorum persecutio cuilibet permittitur.l.1 ff.de publi.iud.& in pri. inst.eod.& tamen tales accusatores nõ peccant, si id faciant ob bonum publicũ,non sic si ob propriũ odiũ facerent.

7 *Decl.l.1. tit. 3.lib.5.ord.*

In summa ex superioribus apparet verus sensus ad.l.1.tit.3.lib.5.ord.vbi negarinõ potest,quin atrox,immanis& peccati nutritiuavideatur illa lex,quę induc it vt priuetur succ.& hęred.hæres ille qui necé defuncti.j. quinquenniũ non vindicauit:ad idẽ.l.1.&.l.Sororẽ ibi iure licito.C.quib.vt indi.per totũ.ff.eod. Ergo lex illa non solum permittit hęredi, vt occisorem defuncti perimat ritè, accusatione instituta & perlata, sed

sed etiam præcipit sub graui pœna, vt id faciat,& tamen neque per hoc videtur lex ipsa,vel legislator peccare,neq; etiam hęres accusans illum occisorem, quia per hoc ipsa lex non proprium odium persecuta, sed bonum publicum assecuta intelligitur,idemq; in ipso hęrede accusante intelligimus.Ergo longè facilius lex, aut Princeps iubentes mœchos occidi,non proprium odium, sed bonum publicum insequi videtur, dum iustũ crimen persequuntur, quod & in marito exequẽte intelligendũ est.

8 *Bãnitum occidens, an peccet.*

Stat ergo ex superioribus,mœchi occisorem in re dubia peccati, reum non videri. Verùm de eo qui bãnitum in casu à lege permisso,vel statuto,vel reipublicæ decreto interfecit, dubitari solet an in foro animæ tutus sit,nec peccasse videatur, id quod.s. incidenter attigimus,& communis sententia est nõ peccasse secundum Alex.in.l.Si plagij, col. 1.in pr.ff.de verb.oblig. quam & ipse sequitur,qui eiusdem sententiæ fautores concitat Hosti.in.c.f. de consuetu. Alber.in vlt.par.statu.q.17.cum seq.Bald. in.l.Gracus.C.de adulte. & in.l. vn. 12. col.C.de cõse.& in.l.vn.C. si à nõ cõp. iud.&in.l.cunct.pop.col.11.C.de sũma trin.& in.l.f.C.Si cõtra ius,vel vti pub. aut in.c.quæ in ecclesiarum de constit. Ang.in.l.de quib.ff.de legib.per Ias.col. 1.& ibi Ripa.col.2.in pr.in.d.l.Si plagij, estq; communis op.secundum Orosci. in.l. Vt vim.col.2.ff.de iust.& iur. Nellus in tract.ban.q.1. Secundi temporis. Alex.cons.114.lib.1.& cons.65.lib.3.

9 *Bannitũ ex causa quæ capitalipœna digna non erat occidẽs ex forma ban. nõ peccat,si fecit bona fide cõtra cõmunem.*

Hæc vera & communis opi. limitatur,vt procedat quãdo ille iusta ex causa bãnitus fuit,iustam autem causam accipere debemus, si fecit illud facinus quod irrogat pœnam mortis, secundũ eosd. Verùm si quis ita bãnitus esset, vt impunè posset interfici, isq; crimen nõ commisit capitis animaduersione dignum,sed dignũ alia pœna leuiore,tũc occidi citra peccatum mortale nõ posset,secundum Oroscium,in.d.l.Vt vim & Ias.in.d.l.Si plagij, vbi Ripa.nu.7.Felinus in.d. c. Quæ in ecclesiarum,col.6. post Ant.& Imolam,ibi Bal. in.c.1.col. 1.de iudi.idem Bal.in .c.f.in pri.de præscript.& in.l.Si mora.ff.solu.matrimonio,idem Bal.in.l.1.col.2. C.Si a nõ cõpet.iud. & hæc limitatio communis est secundum Ias.in.d.l.Si plagij,nu.6.

Hæc cõmunis limitatio semper nobis suspecta visa est:nam ei earum legũ & rationum,quas proximè adduximus pleræque pugnant & aduersantur, & patriæ obedire iure naturæ tenemur, l. Veluti.ff.de iust.& iur.neque ad singulos, priuatosque populi ciues pertinet explorare iustum ne an iniquum fuerit ciuitatis suæ decretum,sed illud explere,insequique omni conatu,etiãsi oporteat mortem oppetere, vnde Horatius Oda.2.lib.2.

Dulce & decorum est pro patria mori.

& Olimpius Menesi. egloga. 1. sic ait,

Et parere decet iussis,& iusta iubẽtur.

& Virgilius,primo Aeneidos.

Tuũ est,ô regina, explorare qd optes, mihi iussa facessere fas est.

Perniciosissimum enim esset nefandumque malum, & veluti portentum quoddam,si de cuiusq; ciuitatis decretis,Senatusue consultis,singulis ciuibus disputare liceret,vt ex illa memorabili Cleonis oratione refert Tuccidides. Hac enim in re singuli ciues non aliter atque meri executores haberi debent, ad quos iuris,iustitiæue cognitio,cura, aut solicitudo nulla pertinet. Denique si bona fide ob bonum publicum,reipublicæque tranquillitatem, maiestatem authoritatemque,& potentiam,nõ ob propriã vindictam,aut odium bannitũ interfeci ex ciuitatis decreto, impossibile est me peccasse videri. Quod si id feci ob propriam,priuatamque,& peculiarem vindictã,tunc indubitanter peccaui. Quodsi dubitetur,tunc magis est, vt id fecisse videar ob reipublicę salutẽ & tranquillitatẽ,arg.d.l.meritò. ff. pro socio,id quod omnium arg.quę in.q.superiore adduximus, probatq; repetere non expedit, præsertim cùm vt admonuimus.§.1.nu.13.de succ. creat. & fusè tradit Tiraque.de vtroque retr.in præfatione,nu.75.ciuitatis consulta,& decreta,sancta,piáque ciuiũ, cuiq; videri

Universidad de Deusto
Biblioteca

debent, non aliter atque filio & liberto persona, iussaque patris, aut patroni honesta semper & sancta videri debẽt, vt in.l.liberto.ff.de obseq.

Adulteriũ graue crimen.

10 Stat ergo ex superioribus peccasse in re dubia nô videri eum, qui bãnitum occiderit, neque etiam eum qui nuptiarum suarum temeratorem gladio ferit, quod etiam iustificatur ex eo quod nullus est dolor, quem tam ægrè ferant viri honesti quàm adulterium huiusmodi, vnde summũ dedecus proficisci videtur, id quod licet subobscurè innuit tex.in.l.codicillis.§.matre.ff.de legat.2. quem ita intelligunt Ray.Ia.Are.Bald. Alb.& alij docto.ibi Bal.in.l.athletas.§. calumniator.ff.de his qui no.in fa.& in l.vlt.col.pen. ver. Venio ad secundam, & ibi quoque Alex.col.vl. dum allegat tex.no.in.d.§.matre.ff.& ipse Bald.in.c. ex parte nostra, & ibi etiam Barb. col. pen.de consuetu.& idem Bal.cons.176. Cæcilia recessit à Francisco, col.2.lib.1. & cons.277.in causa Gulielmi de Corradis, li.5. Alber.Ro.& Pau.Ca. in.l.vl. §.1.ff.de public. & luc. pe. in.l.1. col. 22. vers.24.quæritur.C.publ.læti.li.12.Roma.in.l.transigere.col.2.ver.item nota quòd in crimine.C.de adult. & Alexa. cons. 24. animaduersis ijs quæ tam per testes.col.10.ver.cùm stuprum.li.2. per Bar.in rubr.ff.de adult.per Ioa.Fabr.in. §.Sciendũ, inst.de donati.Bal.con.246. Visis actis, lib.4.Paulus Castrensis cõs. 277.in causa incarceratorum.col.3. ver siculo, Item quod fecerunt, libr. 2. plenissimè per Andræam Tiraquelum in legibus connubialibus, l.13. glos.1. part. 13.nume.27.Et Cornel.cons.44.de veniendo, colum.3. versi. circa secundum libr.4.& Barb.in.dict.cap. At si clerici. §. de adulterijs, colum.2.& ibi quoque Philip. Deci. colum. 2. de iud. & idem Barb.in.cap.1.colum.5.& iterum in.ca. Accedens, colum.2.ext. vt li.non conte.& cons.vlt.Sapienter, colum.8. vers. Modo in casu. li. 2. & Baptist. Cacia, in repe. l. Si qua illustris. colum. 13. C. ad S C. Orpht. Ias.in.l.transigere, colum. 2.in.2.no. de transl. Card.Alexa.in.cap. 2.colum.2.ver.no.ibi, ne forte deterius ext.desponsl.Catel.Cor.in memor. statutáque bannitus, colum.2.ver.Præterea in muliere.Ioan.Lup.in rep. rub.de dona.inter virum & vxorem, §.78.col. 2.Francisc. Ripa. in.l.vlt.in.2. q. C. de reuocat.donatio.Ferd. Loaz.in repe.l. Filius fa.§.diui.nume.293. ff. de legib. 1. Bauer.in.§. Est autem instit. de hæred. institu. Ludouicus Gomez in.§.fuerat, car.penu.colum. vlt.institu.de acti.bene in repetit.c.Raynũtius in verbo, cuidam Petro tradiderunt nume. 109. extr.detesta.Cæsar Lambert.in tractat.de iure patronat.in.19.articu.9.q. princip. pri.partis, lib. 2. Denique & si adulterium fit tam graue scelus, vt in cap.1. 81.distincti.& in.cap. quid in omnibus 32.q.7.dicatur quid in omnibus peccatis adulterio grauius? tamen cùm congressus adulteri sit cum deformi, longè deterior videtur, quàm si cum formosa fieret, ita Ioan.An.in.c.ea quæ fiunt colum.2. de regulis iuris, libr.6. in mercu. & collecta. in ca.1.extra de eo qui dux. in matrimo. quam pollu. per adulte.& 11 Albert.Gan. in tractat.malefic. titu. de multis quæstionibus de pœn. à statut. colum.10. & Panor.in.cap.Veniens.de eo qui cogno. consanguin.vxo.suæ, & in. cap. Cùm quidam, colum. 2.& ibi etiam Felinus colum.3.versic.Item nota, quòd faciens actum extra de iure iurando,& Barb.in prooem. Cle. colum. penult.& Christo.Por.in.§.gallinarum institut.de rer.diuis.& Card.Alexan.in cap.Si clericus ad fi.titul. de pact.tenẽ. & in. cap. Si duobus. colum.4.versicu. Et ideo maius, extra de appell. & Iason in.§.ex maleficijs, colum. 2. & ibi quoque Ludouicus Gomesius, col. 4.institut.de acti.vbi ipse Iason dicit illam gl. esse ad hoc not. & Ioan. Crotus in repe.cap. Vt animarum, colum.vltim.de cõstitut.lib.6. sentit glos.in cap.1. verb. Meretricis, de pœnit. distinctio.1. Abbas in cap. cùm quidam de iureiurando, facit text.in.cap.fi.14. q.6.Facit glo. communiter approbata in. l. Scire. C. vt in possessionem legatorum, & quæ tradit Andr.Tiraq.de vtroque retract. in præfa.nu.75.

Peccatum auget leuis occasio peccandi.

12 Postre-

Adulteriũ grauius delictũ quam stuprum.

12 Postremo non solum adulterium tam graue scelus tamque punibile est, vt ex his apparet, sed etiam stuprum à vidua (.i.ab ea quæ nupta esse desijt) commissum acriter punitur, arg.tex.in auth.eisdem pœnis.C.de secun.nupt.cuius tamen decisio & pœna non aliter procedit, quam si intra tempora luctus pepererit ex altero viro quam ex marito præmortuo, vt ibi vel etiam si nõ pepererit si tamen stuprum commiserit, vt per gl.ibi quod sane videtur lo

Adulteri. rea perdit dotẽ aliud in stupro.

13 cum tantũ habere quo ad lucra quę ex matrimonio illo profecta fuerunt, sed an forte idem quo ad dotem, & Paulus de Cast.in.l.tororem. C. de his quibus vt indignis determinat quod sicut mulier propter adulterium constante matrimonio perdit dotẽ: ita propter stuprum viduitate durante, tenet idẽ Paulus in.l.fideicommissum.C.de fideicõ. & in consil.147.incipiente, reuocarur in dubiũ per totum, volum.2. sequitur Augustinus Ariminensis in additionibus ad Angelum, in tracta. maleficiorum: in parte, Chemeat adulterato.nu. 303.Gerardus de Petra sancta in singu. 43.Hyppol.in singul. 234. & in singul. 416.& in.l.1.in.§.item diuus nu.4.ff.de ficar.& in consi.13.num.16. eandem opinionem sequitur Pala.Ruui.in repetitione rub.de dona.§.67.nume.6.& in §.81.nu.6.Fran.de Ripa. in rub.de iudi. nu.21.Ias.in.l.2. nu. 6. ff.solu. matrimo. Ioannis de Neuizanis in sua Sylua nuptiali.lib.2.num.44.Cisuentes in.l.14. tauri.nu.4. vbi pro hac opinione Pauli de Castro allegat glos. in authen. Sacramentum in verbo contractis. C. quando mulier officio tutelæ fungi potest, & tex.de iure nostro regio in.l.4.in fine, titu.4.lib.5.ordinamenti. tex. & ibi gl.& Bar.in.l.pen.ff.de adulte.vbi probatur quod q offenditur ex adulterio constante matrimonio offenditur ex stupro viduitate durante. sed.d.l.4.ordi.quę in quibusdam libris est nu.5.parum facit, nam loquitur in lucris quæstis cõstante matrimonio, nec dubium est nõ vnam eandemq; esse rationem suum amittere, aut lucrũ non capere.l. fi.C.de codi.l.quia autem in pr. &.§.1. ff.qui in frau.cre.ficq; contrariam opinionem tenet Alexan.de Imol.in.l.tororem.C.de his quib. vt indignis, quẽ sequitur Iason sibimet contrarius in. l. fideicõmissum.nu.3.C. de fidei cõmiss. Decius in capi.pastoralis.nu. 8.de iudi. & in.l.cum quædam puella.nu.12.ff.de iurisdi.om.iud.Guillelmus Maynerius in.l.in ambiguis, pro dote.nu.208.ff.de reg. iur. Carolus Molineus in consuetudinibus Parisien.in ti.1.§.30.q.28.nu. 142.Barthol.de Chasa.in consue.Burgun.in tit.des droiz rubr.4.§.6.fol.156. col.1.ver.Sed quęro pro qua opinione est tex.in.l.si vxor in.§.1.ff.de adulte.& in.l.rei iudicatæ.§.hæredi.versi.morũ. ff.soluto matri. Sequitur Crottus in.l. 4.§.Cato.col.4. ver. pro quo etiam adhuc, & in eod.§.lect.2.versic.7. quærit Bart.col.pen.ff.de verb.obliga.vbi etiã ait, mitius puniri stuprum viduę quam adulterium nuptæ, vt in.§.Item lex Iulia inst.de publi.iudi. iuncto.c.non offeramus. 24. q. 1. quod & sentit Michaël Cifontinus in.d.l.14. tauri: dum in finalibus verbis ait hanc partem esse mitiorem, quæ longè vetior etiam est per.d. l.si vxor.§.1.ibi quãuis si vidua esset impune in eam stuprum committeretur, qua de re per Couar.rub. lib.4. Decret. par.2.c.7.§.6.Ioan.Garro.in.d.authent. eisdem pœnis nu.18. Quid autem quæ ad legatum à marito sibi relicto siue in proprietate siue in vsufructu à parte, vel interpretatiue relicto diximus suo loco.

1 *Minor & eccleſia æquiparantur in pluribus quam 25.caſibus, & differunt in.8.per hunc numerum.cũ 35.ſequentibus.*
2 *Eccleſiæ currit præſcriptio ipſo iure cõi cõtra Hoſtiẽ.*
3 *Eccleſia reſtituitur contra præſcriptionem completã cum communi contra Bernar.*
4 *Eccleſiæ debitor conſtituitur in mora abſque interpellatione idem in fiſco.*
5 *Fiſco fit mora ipſo iure.*
6 *Mora quando cauſetur re ipſa.*
7 *Eccleſia habet tacite obligata bona prælati pro mala adminiſtratione.*
8 *Tutores & prælati differunt inter ſe.*
9 *Minori ſunt tacite obligata bona curatoris etiã ad litem tãtũ dati.*
10 *Eccleſia per calumniam litigans nõ ſoluit expenſas*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed prælatus idem in tutore.
11 *Ecclesiæ nomine prælatus non agit nisi se prælatum doceat.*
12 *Ecclesia vendente non potest haberi fides de prætio, idem in minore, idem in fisco.*
13 *Ecclesiæ bona põt alienare prælatus et qd in minore.*
14 *Ecclesiæ alienatio sine solennitate valet, cum eius cõditio melior sit idem idem minore.*
15 *Ecclesiæ favore valet sententia lata cuius minus legitimo procuratore vt in minore.*
16 *Ecclesiæ pecunia res empta fit ecclesiæ &c. quid in minore.*
17 *Ecclesiæ favore est nulla sententia lata contra eam dolo adversary idem in minore.*
18 *Ecclesiæ favore tenetur venditor de euictione simul ac sciret litem esse motam, licet sibi per ecclesiam denunciatum non sit, idem in minore.*
19 *Ecclesia contumax non auditur nisi refusis expensis idem in minore.*
20 *Ecclesiæ relinquendum si suasione mea mihi relinquatur teneor ad interesse idem in minore.*
21 *Ecclesiæ non nocet si rem alienam detineat malignitate sui administratoris, idem in minore.*
22 *Ecclesiæ in seruo idem iuris quòd in seruo reipublicæ idem in minore.*
23 *Ecclesia semper tenetur quatenus alieno facta est locupletior, idem in minore.*
24 *Ecclesia indefensa non patitur sententiam cõtra se, idem in minore.*
25 *Ecclesia ipso iure non nocet sententia lata per ambitionem, idem in minore.*
26 *Ecclesiæ nocet sententia etiã indefense si ipsa haberet rectorem aliud in minore.*
27 *Ecclesia nõ fit maior per iuramẽtũ aliud in minore.*
28 *Ecclesiæ currũt ipso iure præscriptiões aliud i minore.*
29 *Ecclesiæ rector potest constituere procuratorem ante litem contestatam, aliud in minore.*
30 *Ecclesiæ rector potest vti bonis ecclesiæ non sic in administratione minoris.*
31 *Ecclesia vtitur iure communi quid in minore.*
32 *Ecclesiæ currit tẽpus restitutionis statim post læsionẽ.*
33 *Præscriptio non contigit cum titulo inualido secundũ communem contra ecclesiam intelligo.*
34 *Præscriptio non procedit cum titulo erroneo si erat error iuris secus si facti, secundum communem.*
35 *Præscriptio non procedit cum titulo erroneo, si erat error iuris, etiam si simus in præscriptione. 30. vel. 40. annorum cũ communi cõtra Anto. Imol. & Paul.*
36 *Præscriptio cessat quando scio contra contractum cõpetere restitutionem.*

Minor & ecclesia æq paratur in pluribus q 25. casibus & differũt in. 8. p hunc numerũ cũ 35. sequẽtib.

1 VXta superiora agendum de restitutione ecclesiæ, qua in re potest in primis colligere ex gl. in l. respublica. C. ex quibus cau. ma io. glo. q quẽadmodũ minor potest restitui in integrum eodem modo ecclesia; idem notatur in authen. de ecclesia sti. titu. §. pro temporalibus col. 9. & de hoc sunt plures text. de iure canonico in. c. 1. & d. c. auditus cum simil. de in in teg. resti. & in. c. 1. de in integ. resti. lib. 6. & in clemẽ. j. eod. tit. & ex hoc colligo quòd ecclesia & minor æquiparantur, vt beneficium vni competens extenda tur etiam ad aliud, & adde q potest restituĩ. l. vsq; ad quadriennium à tempore lesionis glo. d. l. respublica, & in authen. quas actiones glos. magna de sacrosan. eccle. & in. d. §. pro temporalibus, & sunt hodie tex. clari de hoc in. d. c. 1. de in integ. resti. lib. 6. & in clemen. j. eod. tit. & notatur in. c. 1. de in integr. restit. Si tamen subesset iusta causa per quam deberet audiri, puta quia esset enormissima læsio, tunc bene posset restitui etiam vltra quadriẽnium, de hoc est glo. in. c. 1. de in integ. rest. lib. 6. quã reputat singu. Abb. in. d. c. 1. de in integ. restit. 1. col. quod tene menti, prædicta sunt vera in restitutione cõtra contractum vel præscriptionem legalem, qd autem de alia præscriptione temporali, an currat contra ecclesiam, & videtur q nõ, cum æquiparetur minori, vt dixi iuncta regula. l. fi. l. in quibus caus. resti. in in teg. non est necesse, & istam partem tenuit Hostien. in. c. 1. de in integ. resti. & pro hoc faciunt multa quæ ponit Abba. in. d. cap. 1. 3. col. ad finem. Cum prin. sequen. contrarium tenetur communiter, imo q istæ præscriptiones currant cõtra ecclesiam, & hoc tenent gl. in authent. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. in ver. durantibus, idem tenuit glos. in authen. de ecclesia. titu. §. pro temporalibus colũ. 9. idẽ videtur tenere glo. in. c. de reditibus. 12. q. 2. idẽ vult glo. in. c. placuit el. 2. §. quas actiones. 16. q. 3. in finalibus verbis licet ibi videatur approbare aliam opinionem, istam opinionem tenet Innocẽ. in. d. c. 1. de in integ. restit. idem tenet Hostiẽ. sibi contrarius in summa in tit. de vsucapio. idem tenuit Dign. in regula possessor de reg. iur. lib. 6. idem tenuit Card. in. d. c. 1. de in integ. resti. idem sequitur ibi Abb. 3. col. cũ prin. sequen. licet dicat

Ecclesiæ currit præscriptio ipso iure cũ cõi cõtra Hostiẽ.

dicat q opinio contraria est æquior, & quia in fauorem ecclesiæ, & q optime posset teneri, opinionem tamen glossarum, & Innocen. approbat etiam Iaso. in. d. authẽ. quas actiones vlti. col. licet nihil alleger, & dicit q magis sibi placet, teneant canonistæ, quicquid velint, & hanc teneas: qua opinione retẽta succedit alia quæstio necessaria, an ecclesia contra talem præscriptionem posset restitui. In hoc reperio q Bernardus disputat in. c. auditis d in integ. resti. gl. magna in vers. iure minoris, & videtur inclinare, quòd contra præscriptionem ecclesia non potest restitui: eandem opinionem sentit glos. in clemen. 1. de in integ. resti. dum dicit q illa clem. loquitur de restitutione aduersus lapsum temporis & non aduersus præscriptionem, contra quam non datur restitutio, & remittit se ad notata in d. c. auditis. Contrariam sententiam, imo quod detur restitutio, tenuit glo. in authen. quas actiones gl. magna. C. de sacros. eccle. & ibi Bart. vlti. col. idẽ gl. dicta authẽ. de ecclesia st. titu. §. pro temporalibus, & dicit hoc omnes tenẽt idem vult gl. in. d. c. placuit &. 2. §. quas actiones. 16. q. 3. in medio glo. & istam opinionem tenet dominus Inn. in. c. 1. de in integ. resti. istam quæstionem melius quã alibi p eum disputat dominus Abb. in. c. 1. extra de præscript. 3. 4. col. vbi refert plures opiniones, & istam tenet. s. q ecclesia restituatur cõtra præscriptionem quemadmodum aduersus cõtractum, ad ibi dicta plane te remitto, & p supradicta proximè considero q quæstio procedens nõ videretur dubia: nam si quærimus cõtra præscriptionem an possit ecclesia restitui, ergo necessario præsupponimus q currit cõtra eam, aliasnõ esset necessaria restitutio: quæstio ista debet formari retento pro vero q cõtra ecclesiam currat præscriptio aliàs frustra quæreremus: cogita ex omnibus prædictis habemus vnã cõuenientiã inter minorem & ecclesiam, vt quemadmodum minor potest restitui ꝑtra cõtractum, eodem modo ecclesia & vtriq; intra quadriennium.

Ecclesia restituit contra præscriptionẽ completã cũ cõi cõtra Bern.

Item habes vnam differẽtiam vt licet præscriptiones temporales nõ currant hodie minoribus. l. fi. C. in quibus cau. resti. in integ. nõ est necessari. secus tamen in ecclesia vt supra dixi. licet autem currant, poterit contra eas restitui vt in quæstione præcedenti.

4 Secunda cõuenientia est inter minorem & ecclesiam. s. vt quemadmodum minori fit mora re ipsa absq; interpellatione vt. l. i minorũ. C. in quib. caus. in integ. restit. nõ est necess. &. C. de actio. emp. l. curabit cum concordan. & fisco vt est glo. singu. in. l. cum quidam §. fiscus i ver. inferãt. ff. de vsu. eod. mo 5 do ecclesiæ fit mora re ipsa, tenet Bald. in authẽ. hoc amplius. 2. col. C. de fideicommiss. & est pro hoc glo. singu. insti. de actio. §. item mixta i ver. in iudicio de qua nõ meminit Bal. & illa gl. est singula. secundum Iaso. in. l. 1. vlti. colũ. C. 6 de his quib. vt indig. illam etiam glo. reputat singularem Dominus Alex. in. l. quod te. ff. si cer. per. 4. col. ante mediũ vbi pulchre enumerat casus in quibus mora committitur re ipsa absq; interpellatione, ad quem semper recurras.

7 Tertio cõueniũt in alio, nam quemadmodum bona tutoris sunt tacite obligata minori pro mala administratione tex. in. l. pro officio. C. de administr. tuto. & in. l. 1. §. 1. C. de rei vxo. actio. & in. l. 1. cum glo. C. cõmunia deleg. cum cõcord. eo. modo bona prælati sunt tacite obligata eccles. pro mala administratione, ita tenet gl. notabilis in. c. ex literis de pign. in verbo obligata facit, quia prælati æquiparãtur tutoribus secundum gloss. in. c. ex præsenti gl. vlti. eod. ti. & gl. notab. in. c. auditis de in integ. resti. gl. magna quã ibi notat Abb. 8 2. colũ. in fine licet alias inter eos sint multæ differentiæ quas ponit glo. melior de iure i. c. fi. 5. q. 3. vbi videas & aduerte in proposito, q nedũ bona tuto 9 ris vel curatoris generalis sunt obligata, verum etiam bona curatoris dati ad litem, & idem in fideiussoribus ab eo datis, tex. est singul. in. l. properandum. §. fi. C. de iud. & ibi dicit Bal. quòd alibi expressius nõ inuenit, & ibi plenius per

Ecclesiæ debitor constituitur ĩ mora absq; interpellatione idem in fisco. Fisco fit mora ipso iure

Mora quãdo causetur re ipsa.

Ecclesia habet tacite obligata bona prælati q mala administratione.

Tutores & prælati differũt inter se.

Minori sũt tacite obligata bona curatoris ĕt ad litem tãtum dati.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per Iaſ.4.nota.& ibidem etiã p Alexã.

Eccleſia per calumniã lites gãs non ſoluit expẽſas ſed plato idem in tutore.

10 Quarto quãdo tutor vel curator agũt vel actiones inſtituũt calumnioſè ipſi debẽt in expreſsis condemnari. Caſus eſt notabilis & ibi Bar.in.l.nõ eſt ignotum.C.de admini.tuto.quem text.etiã in ſimili dicit notabilem.Abb.in.c.fi.6. col.in medio de iure calumniato.& vide quod per illũ dicit notabiliter. Bar. in.l.edita.vlti.col.circa finẽ. C. de edẽ. & notabiliter per eum in.l. qui ſolidũ. §.etiam.ff.de legat.2.idem etiam eſt in prælato male litigante q̃ ipſe debeat in expẽſis condemnari gl. eſt quam tenementi in.d.l.nõ eſt ignotum,in hoc ergo minor & eccleſia parificantur,& illam glo.dicit ibi Bald. eſſe notandam & menti tenendam.

Eccleſiæ nomine prælatus nõ agit, niſi ſe prælatũ doceat

11 Quinta exceptio q̃ officium tutelæ nõ ſit iuridice mandatum,poteſt opponi in quacunq; parte iudicij ſicut exceptio falſi procutatoris,tex.eſt quẽ Bal. ibi dicit eſſe valde mẽti tenẽdum in.d. l.nõ eſt ignotum.facit.l.Paul.ff.de ver. ſig.quid dicemus id p̃lato eccleſię? dico q̃ idẽ.ſ. q̃ non admittatur ad agẽdũ niſi faciat fidẽ de ſua prelatione,in quo modo ſit electus,& confirmatus,quod eſt notandum ſecundũ Bald. in hoc ergo minor & eccleſia parificantur, de veritate tamen illius vide ibi per Bald.

Eccleſia vẽdere nõ põt habere fides de precio, idem in minore idẽ in fiſco.

12 Sexto conueniunt minor & eccleſia, ſcis q̃ procurator fiſci nõ poteſt vendere habita fide de precio tex.eſt nota. in.l.ſi procurator.§.fi.ff.de iur.fiſ.vt ibi notatur, quid dicemus,in procuratore minoris vel eccleſiæ?gl. ibi dicit q̃ idẽ quod eſt ſingulare, ergo minor & eccleſia æquiparãtur,vt eorum procurator nõ poſsit vẽdere habita fide de precio,& reperio q̃ illam gl.dixit ſingularem Iaſo. inſti.de actio .§. ex maleficijs iuxta.3.chartam.2. col. circa finem quod multum notabis.

Eccleſiæ bona põt alienare prælatus et quid in minore.

13 Septimo cõueniunt, nam quemadmodum tutor poteſt alienare res minoris ſecundum diſtinct.illius tit.ff.de rebus eorum.&.C.de admi.tut. l. lex quæ cũ cõcordan. quia domini vicẽ obtinet.l. interdum.§.qui tutelam.ff.de fur.&.ff. de vſucapio.pro emp.l. qui fundum.§. ſi tutor eod.modo poteſt alienare prælatus in auth. hocius porrectum. C.de ſacro ſanct.eccle. cum ſimi.& ad iſtam cõuenientiam vide gl.inſti.quib.alie. licce. vel no. §.econtra in gloſ.magna.

Eccleſiæ alienatio ſine ſolẽnitate valet cũ eius cõditio melior fit,idẽ in minore.

14 Octauo cõueniunt, nam quamuis eccleſia nõ poſsit alienare ſine ſolẽnitate de qua in authẽ. hocius porrectum. C.de ſacro ſanct.eccle.& in .c.ſine exceptione cum cõcordã.12.q. 2. eodem modo minor ſine ſolennitate de qua in.l.magis puto.§. nõ paſsim cum ſimi. ff.de reb. eor. tamẽ quãdo eccleſia vel minor faciunt conditionem melioręm valet alienatio ſine illa ſolennitate gl. eſt notab.in.l.cum hj.§. eam tranſactionem in ver.alimentarius.ff. de tranſactio.& ſicĩ hoc minor & eccleſia ęqui parantur,de veritate tamẽ illius glo.vi de Bar.ibi qui eam reprobat, & idẽ ibi Paul.& Bal.& cõmuniter oẽs, & ibi ẽt notabiliter Iaſo.& eſt gl.in terminis in l.ſi fundus ſterilis. ff.de reb. eo. & vide Iaſo.in.l.nõ eo minus.C.de procur.vbi etiam allegat gloſ.d.l.cum hj & ibi põt addere infinita ſimilia ex ſingularibus hjs quæ ibi addidi, & in materia vide glo.ſingularem in.c.1.ne ſede. vacã. gl. magiſtra in ver.ſede vacante,quam allegat dominus Abb.in.c.cauſam el primero de iudi.vlti.colum.

Eccleſiæ fauore valet ſentẽtia lata cũ minus legitime p̃curatore vt in minore

15 Nono cõuenũt ſcis q̃ ſentẽtia lata p̃ curatore minoris quamuis non legitime cõſtituto valet,& tenet,licet cõtra eum talis ſentẽtia nõ teneret,vt eſt caſus in.l.nõ eo minus.C.de procurat. & nedum procedit in adulto ,ſed etiam in pupillo vt eſt glo.in.l.neq;. C.de p̃cura.gl.pen.quam notat Bal.in.d.l.non eo minus , ſed ego dico quòd eſt gl.ſimilis relata ad text.ĩ.l.1.C.qui legi.per. ſtãdi in iudi.habent alia in.l.cum & minores.C.ſi aduer.rem iudi.in ver. ſtatutum,& c,p quibus ego pondero tex. in d.l. nõ eo minus in ratione ſui,vt dixit ibi Bald.& eſt glo.in.l.pupillus nec vel le.ff.de regu.iur.quæritur ergo quid in eccleſia? an ſentẽtia pro ea lata quando procurator eſt non legitime conſtitutus valeat? dic quòd ſic ſecundũ Alexan.poſt alios in.d.l.nõ eo minus& late per

te per Abb.ad quem recurras in.c.cauſam el primero de iud.penul.& vlt.co. & iſta eſt ſingul.conuenientia inter minorem & eccleſiam, & idem etiam ponit Iaſo.in.d.l.non eo minus.

Eccleſiæ pecunia res ẽpta fit eccleſiæ,et qđ in minore.

16 Decimo ſcis q̃ res empta ex pecunia mea nõ eſt mea.l.ſi ex ea pecunia cum cõcordan.l.de rei vendi. tamen ſi ematurres ex pecunia minoris vel eccleſiæ acquirit eccleſię vel minori, in hoc ergo minor & eccleſia conueniunt,de hoc eſt glo.in.l.ſi vt proponis.C.de rei vendi.& in.l.ſi paternus.C.cõm.vtriuſque iud.& in.c. inquirendum extra de pecul.cle.& vide.l.curator. C.arbi.tut. & glo.in.l.ex pecunia.C.de iur.doti.& gl.in.l.vxor marito.ff.de dona.inter virum & vxor.& in.l.2.ff.quom.ex facto tuto.& vide gloſſ.in.l. item veniant in primo.ff.de peti. hære.

Eccleſiæ fauore eſt nulla ſentẽtia lata contra eã dolo aduerſarij, idẽ in minore.

17 Vndecimo conueniunt, nam quando ſententia eſt lata contra minores dolo aduerſarij, indiſtincte illa ſententia eſt ipſo iure nulla, licet in maiore diſtigua tur,tex.eſt in tit.C.ſi ex fal.alleg. per totum Bar.in.l.penult.ff.de iuſt.& iur.& notabiliter per eum in.l. ſi is ad quem ff.de acqui.hęre. quid in eccleſia dicerem idem per prædicta,vt eccleſia fungat iure minoris, & quia eccleſia gaudet priuilegijs cõceſsis minoribus iuxta gl.in.d.§.item mixta de actio.in cõtrarium videtur q̃ eccleſia vtitur iure cõmuni, niſi in caſibus à iure expreſsis vt in.c.1.de alie.feud.& in. c. peruenerit de cenſi.cũ ſimili.ſed de iure cõmuni ſentẽtia valet,licet dentur aliqua re media vt per Bar.in.d.l. ſi is ad quẽ ergo,&c.Sed poſſes dicere q̃ imo iſte caſus ſit expreſſus,cum regula ſit q̃ eccleſia fungatur iure minoris,cogitabis.

Eccleſia fauore tenet venditor de euictiõe ſimul ac ſciret litem eſſe motã, licet ſibi p̃ eccleſiã denũtiatũ nõ ſit, idẽ in minore.

13 Duodecimo conueniunt,ſcis q̃ communis opinio eſt, q̃ etiam ſi venditor ſciat litem eſſe motam emptori, nõ tñ tenetur de euictiõe,ſi ſibi nõ fuerit denũtiatum,vt per Bar.& alios in.l.denũtiaſſe.ff.de adulte.& in.l.emptor.C. de euictio . & late p̃ Moder. maximè per Alex.in.l.2.§.voluntatem.ff.ſolu.matr. tamẽ habeo q̃ ſi emptor eſt minor vel eccleſia, ſufficit vẽditorem ſcire litem motam eſſe emptori,licet ſibi non fuerit denũtiatum vt poſsint agere de eui ctione: cũ hijs perſonis cõmittatur mora re ipſa p.l.i minorũ. C. in quib. cauſ. reſti.in integ.nõ eſt neceſ.ita notabiliter dicit Bal.in.l.1.2.col.in princi. C. de peri.& cõmo.rei vendic.& eſt,notabi. conuenientia.

Eccleſia cõtumax non auditur niſi refuſis expẽſis, idẽ in minore.

19 Decimotertio cõueniunt,ſcis q̃ cõtumax amplius non auditur niſi refectis expẽſis tex.in.l.ſancimus.C. de iudi.& in authẽ.de litigio.§. omnem & ibi Ange.&in auth. qui ſemel. C. commo. & qñ iudex,ſed an illa regula habeat locũ etiam in minore & eccleſia, dico q̃ ſic & erit pulchra quenientia de minore, ponit Bart.in.l.ſi finita.§. ſi forte. ff. de damno.infect.de eccleſia. Probãt quia minor & eccleſia æquiparãtur,vt nota tur in noſtra cõditione & plene in. c.1. cum ſimilib.de in integr.reſtit.ſed hoc eſt in minore vt modo dixi ergo,&c. Secundo quia eccleſia vtitur iure cõi, niſi ſpecialiter reperiatur priuilegiata,vt in.c.1.de aliena. feud.& ſupradixi,ſed hic nõ reperitur priuilegiata ergo,&c.& ita per hæc duo fundamenta nouiſsime hoc vltimum tenet Iaſ.in.d. l.Sancimus.C.de iud.2.col.4. extentione,quod tenementi,quia fundamenta eius de facili poſſent cauillari.

Eccleſiæ relinquendũ, ſi ſuaſione mea mihi relinquat tenere ad ĩtereſſe, idẽ in minore.

20 Decimoquarto cõueniunt,nam habemus,q̃ ſi aliquis velit quicquam pupillo relinquere, & tutor fecerit ſibi ipſi reliqui,tenetur pupillo ſuo ad intereſſe vt notatur in.l.quicquid.C.arbi.tut. & in.l.pupillarum.C.de admi. tuto. & per glo.& Bar.in.l.Titio.§. 1. ff.ad muni.glo.magna.& per tex.gl.& Bar. in.l. Lucius.§.Sempronia.ff. de lega.2. facit tex.ſingu.& vnicus ſecundum Paul.ibi in.l.3.§.quamquam.ff. de condi.ob cau. & ibi per Docto. de iſta quæſtione idẽ habemus in prælato eccleſiæ, qui fecit ſibi reliqua q̃ quis volebat eccleſiæ relinquere,vt teneatur eccleſię ſuę ad intereſſe, iſta eſt gl.notabi.in.c.quinque 12.q.4,quam allegat Abb.in.c.1.in finalibus verbis vt lite nõ cõteſtata,& ponũt Docto.in.d.l.3.§.quamquam.ff. de cõdi. ob cauſ. vbi allegat illam gloſſ.& maxime

maxime ibi per Iaſo.4.&.5. notabili,& ſic cõueniũt in hoc minor & eccleſia.

Eccleſia nõ nocet ſi rem alienã detineat malignitate ſui adminiſtratoris, idẽ in minore.

21 Decimoquinto cõueniunt,nam habemus ꝙ quemadmodũ ſi tutor rem minoris debitã inuadat,debet reſtitui poſſeſſori illico,nec pupillo nocet temeritas ſui tutoris,vt eſt caſus in.l. memine rint.C.vnde vi eodem modo in prẽlato colludẽte cum poſſeſſore eccleſiaſtico rei,nam res per prẽlatum ablatę reſtituũtur poſſeſſori ſaluo iure eccleſiæ in vendicãdo,ita dicit gl.not.in.d.l.me minerint vlti.gl.quam ibi not.Bal.& limittat duobus modis.

Eccleſiæ in ſeruo idẽ iuris ꝙ in ſeruo reipublicæ idem in minore.

22 Decimaſexta cõuenientia poteſt colligi ex tex.cum gloſ. & ibi Bald. in fin. in.l.1.C.de ſer.rei publ. manu mi.nã ibi glo. dicit ꝙ idem quod eſt in ſeruo rei publicæ idem eſt in ſeruo eccleſiæ, ergo idem erit in ſeruo minoris,quia res publica minorum iure vti ſolet,vt in.l. noſtra cogita.

Eccleſia ſemper tenetur quatenus a lieno facta eſt locupletior, idẽ in minore.

23 Decimaſeptima cõuenientia colligitur ex verbis Bal.in.l.fi.C.de vſucapio. ꝓ emp.vbi text.dicit ꝙ ſi minor qui vẽdit ſine autoritate tutoris agat ad repetendũ quod dedit cũ ex ꝑtio ſit factus locupletior,ꝙ debet repelli ope exceptiõis,quia iuris occaſio nõ debet trahi ad iniquũ ꝓpẽdiũ,dicit ergo ibi Bal. ꝙ illa.l.eſt argumentũ ꝙ ex illicito cõtractu tenetur eccleſia quatenus facta eſt locupletior, vel ſaltim ꝓ exceptionem repellitur, & facit in argumentũ. l.ſi emptor.§.item ſi emptor. ff. de contrahẽ.emptio.& tex.ſingula. in.l. intra vtile.§.vendentibus.ff.de mino. & iſtã conuenientiam bene nota.

Decima octaua conuenientia colligi tur ex verbis Bal.in.l.ſi tutor.1. q. C.de ſeruo pig.dato manu. vbi videas.

Eccleſia indefenſa nõ patitur ſententiã cõtra ſe, idem in minore.

24 Decima nona cõuenientia eſt ꝙ quẽadmodum minor indefenſus nõ patit ſententiam ꝓfirmationis ſententiæ cõtra ſe latę vt eſt tex.ĩ.l. ſi prẽſes.C. quomo.& quan. iudex idem eſt in eccleſia viduata paſtore vel rectore gl. eſt notabi.in.d.l.ſi prẽſes in fine primæ gloſſ. quam Bal.ibi ad finem dicit eſſe menti tenendam.

Eccleſia ipſo iure nõ no-

25 Vigeſima conuenientia eſt, nam quẽ admodum ſententia lata per ambitionem cõtra pupillum eſt nulla ipſo iure l.ſi.cum ibi notatis,& ibi dixi. C.ſi tut. fal.alle.idem in eccleſia ſecundũ Paul. de Caſt.in.l. ſeruo inuito. §. cũ prætor ad Trebel.2.col. ad fi. licet regulariter ſecus quia valet,ſed datur reſtitutio vt eſt glo.ſingula.in dicto.§. cum prætor.

cet ſentẽtia lata p ambitionẽ, idẽ in minore.

Vigeſimaprima conuenientia eſt,q̃ colligo ex gl.in.l.ſub Spe.C. de re iudi. & in.d.l.1. C. de ſenten.aduer.fiſ.latis.

Vigeſimaſecunda eſt quã pono in.l. ſi ex cauſa.§.nunc videndum. ff. de mino.vbi videas per Docto.

Vigeſimatertia eſt quam colligo per Bal.in.l.3.ad fi.C.quomo.fiſ.vel pri.

Vigeſimaquarta quam colligo ꝓ eũ in.l.in cõtractibus.§.1.de non impe.pecu.C.poſt medium.

26 His viſis in quibus minor & eccleſia cõueniunt,vidẽdum eſt de differentijs primo ergo differunt nam ſentẽtia diffinitiua lata cõtra minores indefenſos etiam ſi non habeant curatorẽ eſt nulla,tex.eſt ſingula. & vnicus ſecundum Paul.de Caſt.ibi in.l.acta.§. fin.ff.de re iudi.licet gloſ.in.l. cum & minores.C. ſi aduerſ.rem iudic. idem tenens, dicit ꝙ hoc nulla.l.caueatur,ad idẽ facit tex. in.l.in vniuerſis.C. qui da. tuto. poſ.& tex.in.l.1.&.l.admonendi. C.qui pe.tuto.&.C.qui legi.per.l.2.& inſtit.de cura.§.item inuiti, & iſtam doctrinam reperio allegatam per Paul.in.d.l.cum & minores & eſt gl.in.l.pupillus.ff.de regu.iu.9.carta in fine: in eccleſia tamen diſtinguitur nam ſententia late contra eccleſiam indefenſam habentem prælatum bene valet vt in.c.prout &.c.fin. de dolo & contu.& in.c.tã ex literis in fi.de in integ.reſt. ſed ſi caret rectore, & ſi vacet eccleſia,tũc ſentẽtia eſt nulla,vt in.c.fi.extra ne ſede vacan. & hoc nota quia hæc doctrina à paucis eſt facta de ratione doctrinę, cogita quia videtur facilis.

Eccleſia nõ fit maior ꝑ iuramẽtũ aliud in minore.

27 Secunda differẽtia eſt ſcis, ꝙ licet minor poſſit reſtitui in integrum, vt ĩ toto titulo.ff.de mino.tamen ſi iurat, tollitur ſibi beneficium reſtitutiõis, & ſic per iuramẽtum efficitur maior in effectu

Eccleſiæ nõ cet ſentẽtia ẽt in defenſe,ſi ipſa habebat rectorẽ aliud in minore.

ctu,vt in auth.ſacramẽta puberum. C. ſi aduer.vendic.& incorpore vnde ſumitur facit in ſimili. c. quãuis de pact. lib.6.& in.c.cũ contingat de iur.iur.cũ cõcordã.ſecus tamẽ eſt in eccleſia, nã per nullum iuramẽtum poteſt fieri, ꝙ nõ habeatur loco minoris, & ſic ſemp poſſit reſtitui, & hoc eſt ſpeciale fauore eccleſiæ, de hoc eſt gloſ. ſing.in.c.1. de in integ.reſti.lib. 6. & illam gl.dicit ſingularem & menti tenẽdam Panor. in.c.1.vlti.col.in princ. de in integ. reſtit.idẽ tenet Bal.in.l.generaliter, poſt medium princi.& vide qnod per illud dictum Bal. mirabiliter ponit Iaſon.in princip.feudorum.8.carta.3.4. colum. vbi omnino videas.

Eccleſiæ curr̃t ipſo iure præſcriptiões aliud ĩ minore.

28 Terria differentia eſt de qua dixi ſupra,nam præſcriptiones temporales hodie nõ currunt cõtra minores,quia melius eſt infacta eorum iura ſeruare, &c.vi.in.l.fi.cum materia.C.in quibus cau.reſti.in integr.non eſt neceſſ.ſecus tamen eſt in eccleſia,contra quam'bene currũt,licet poſsit reſtitui, vt eſt gl. in authen.quas actiones in ver.durantibus.C.de ſacroſan.eccle. & ibi Doct. & gl.in auth.de eccleſ.tit.§.pro temporalibus col.9.& in.c. de reditibus. 12.q. 2.& ĩ.c.placuit el.2.§. quas actiones.16. quæſt.3. ſecundũ vnam opinionem & in authẽt.de nõ alienã.§.ſinimus colũ. 2.& hoc tenet Imo.& Cardi.in.c.1.de in integ.reſti.& ibi Abb.3.col.& Dign. in regula poſſeſſor de regu.iur.lib.6.licet multi teneant contra vt dixi. ſupra 1.carta.

Eccleſiæ rector põt conſtituere procuratorẽ ante litem cõteſtatam, aliud in minore.

29 Quarta differentia eſt, ꝙ licet tutor vel curator nõ poſſt cõſtituere procuratorem ante litem conteſtatam.l. nec tutores.C.de procurat. ſecus tamen in epiſcopo ĩ cauſis eccleſię, vt eſt text.in c. cum cauſam de iur.calum. & ibi per Abb.3.notabil.& idem in alio prælato, vt ibi per eum, & ſic in hoc eſt melioris cõditionis eccleſia quàm minor, facit in ſimili quod ponunt Doct. & ibi Barto.2.oppoſitione in.l.2.C.de bonis mater.& ad prędicta vide glo.in.c. fin. 5.q.3.contrarium tamen voluit gloſ. in d.l.neq; gl.magna quæ dicit ꝙ epiſcopus non conſtituit procuratorem ante litem conteſtatam,ſed actorem, & idẽ glo.in.l.1.in prin.ff.de procu. & gloſ.in auth.de ſanctiſsi.Epiſcop.§.ſi qñ col.9. ſed reprobatur per Bar. Bal.& alios in d.l.neq; de quo ibi notabiliter per Ale. qui etiam ponit rationẽ huius doctrinæ,ad quem recurras.

Eccleſiæ rector põt vti bonis eccleſiæ, nõ ſic in adminiſtratione minoris.

30 Quinta differẽtia eſt,quia prẽlatus põteſt vti bonis eccleſiæ, & æquiparatur vſurario vel fructuario ſecundum diuerſas opiniones iuxta notata per glo. cum his quæ ibi plene pono in.c.fin.de pecu.cleri.& notabiliter Alexã. in.d.l. neq;. C.de procura.ſecus in tutore qui nõ poteſt vti bonis pupilli:imò de omnibus tenetur rationem reddere vt.ff. de tute. & ratio. diſtrahen. per totum: & ponit etiam gl.in.d.c.fin.5.q.3. & ſic in hoc melioris conditionis eſt minor quam eccleſia.

Alię differentiæ colliguntur ex gloſ. magiſtra in dicto capit.fina.5.q.3.gloſſ. magna ad finem.

Eccleſia vtitur iure cõmuni quid in minore.

31 Alia differentia poteſt eſſe,quia eccleſia non reperitur priuilegiata niſi in caſibus à iure expreſsis,imo indubio ſemper vtitur iure cõmuni vt in.c.1. de aliena.feud.notatur in.c.peruenit de cẽſi.cũ ſimi.ſecus in minore,qui regulariter eſt priuilegiatus,niſi vbi expreſſum inuenitur, quòd non ſit ſubueniẽdum, vt per totum.ff.de mino.cum ſimili.& eſt gl.nota,quam omnino videas in. c. turbatur.1. q.4. in gl.magna ad finem, ex quo poteſt per te inferri ad multa q̃ tamen ſuſpectam puto.

Eccleſiæ curr̃t tẽpus reſtitutiõis ſiatim poſt læſionem.

32 Alia differentia eſt,quia tempus reſtitionis incipit currere minori in princ. 26. anni ætatis ſuæ. ſ. cũ factus eſt maior,vt.C.de tempori.in integ. reſti.pe. l.fi. ſecus in eccleſia, cui ſtatim incipit currere à tẽpore læſionis.glo.in.d.l. reſpublica,& tenet gl.in auth.quas actiones gl.magna.C.de ſacroſan. ecc.& ꝓbat tex.in.c.1.de in integ.reſtit.lib.6.& eſt tex. melior de iure in clemẽ.1.de in integ.reſt.& ibi gl.ponit iſtam doctrinam in ver.à tempore læſionis,& notatur in.c.1.de in integ reſt.rationem huius doctrinæ poteſt colligere ex notatis per

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis per glo.& Doct.in.l. nisi finita cum concordan.ff.de tutel.& rat.distrahé. & istam rationem in simili ponit notabiliter Bar.in authent.quas actiones.2. opp.C.de sacrosan. eccl. vbi videas. Denique vt superius & plenius supra. §.11.nu.68.tactã materiã præscripti ōis rei ecclesiasticæ pulchro & vtili epilogo cōcludamus atque finiamus illud.

Præscriptio nō cōtingit cū titulo inualido secū dū cōmunē cōtra ecclesiam intelli ge.

32 Quæritur an contractus nullus alienatiōis rei ecclesiasticę vel ex defectu solennitatis, vel alias det causam pręscribendi,& videtur ꝙ non, est gl.in.c.apostolic. de donatio.& in. c.de quarta de præscriptioni,& in.c. 2. de his quæ fi.à pręla.& in.c.iura de iu.patrona.quia error iuris in præscriptionibus nocet', & non dat causam præscribēdi.l. nunquã ff.de vsucapio.& in regu.6.quæ contra iura tex.nota.in.l. quemadmodum.C. de agri.& cēsi. li.11. & ibi expresse Bar. & ꝙ cōtractus nullus rei ecclesiasticæ ex defectu solennitatis nō tribuat causam præscribendi, est tex.in.c.dudū de deci . & clarior alioqui ad literam hoc dicit in.c.hoc consultissimo.§. contractus de reb.eccle.non alienan.lib.6. nec obstat quod glo.voluit in.d.§. contractus quod loquitur in casu speciali, vbi subijciebatur res ecclesiæ laicis, nã in hoc nullam specialitatē cōtinet, dū dicit ꝙ si licentia Romani pontificis quæ ibi requirebatur non interueniat, quòd est nullus ꝓtractus, & quòd iste talis non tribuat iustam causam præscribendi, nam cum in nostro casu eadem licentia Romani pōtificis de qua ibi requiratur, merito eadē nō interueniente contractus nullam dat causam pręscribēdi, præsertim quia hęc est cōmunis opinio omniū, ꝙ aut error est facti, vt quia credebat se habere titulum cum non haberet, & talis putatiuus error tribuit causam pręscribendi.l. Celsus.ff.de vsucapio.instit. de re.diui. §. si quis à non domino, aut error fuit iuris quia titulum inualidum credebat validū, aut qa credebat valere sine solēnitate.&c. & talis error nedū nō tribuit causam, imo destruit & impedit vt dicūt gl. prę allegatę, & Abb. i locis prę allegatis præsertim in.c.de quarta vbi cōcludit dispositionem illius.§.cōtractus nō esse specialē, & tenet Dni.in.d.§.cōtrac.hanc distinctionē erroris iuris aut
34 facti in præscriptiōe post gl. illas tenet etiam Ioan.An.Imol.Anto. & Abb. in d.c.de quarta & in.c. apostolic. de donatio.& in.c.cura de iure patro.& in.c. dudum de deci. & in ca. cū dilectus de consuetu.imo & Cardi.in.d.c.cum dilectus.Imol.& Cardi.in clemen.monasterium de reb.eccle.non alienā. Imol. in.c.fin.de pręscriptio.nec obstat decisio Anto.in.c.cura de iure patro.& i.c.
35 fi.de præscrip.& in.c. peruenit de emptio.& vendi.quē sequitur Imol. in. d. c.de quarta,& in.c.fin.de pręscrip.& in d.c.peruenit,& Paul.de Cast.cons.152. & idem in.l.Celsus.ff.d vsucapio.circa princ. qui dicit quod hęc regula ꝙ iuris error nocet in præscriptionibus, locum habet in prælcriptione longi temporis, vbi requiritur titulus & bona fides.c.fi diligenti.c.vigilanti de pręscri. in longissima tamē.30.vel.40.annorū, vbi non requiritur titulus sed sola bona fides.c.j.de pręscrip.lib.6.gl.in.d.c.fi diligenti error iuris non impedit præscriptionem cum error iuris excusat à mala fide.l.sed & si lege.§.scire.ff.de peti.hære.quoniam hæc opinio,aut limitatio conuincitur per sequētia,primo per text.in.d.c. dudum de decimis vbi tex.loquitur in præscriptione quadraginta annorum, quia cōtra ecclesiam, & nihilominus error iuris in titulo impedit præscriptionem,ad idem text.in c.apostolic.de dona. qui in simili præscriptione quadraginta annorum loquitur, & tex.qui ad literā hoc dicit i. d.c. hoc consultissimo. §. contractus, item pro hoc glosæ quas supra allegaui,quę loquūtur in pręscriptione quadragita annorum puta cōtra ecclesiā, & tamē dicūt ꝙ iuris error in titulo nō tribuit causam pręscribendi,hoc idem tenent omnes Docto.quos supra allegaui qui faciūt differentiam erroris facti,aut iuris in titulo,& loquitur in pręscriptione contra ecclesiam,& sic quadragīnta annorū,& sequendo illas glossas ita firmat

Præscriptio non procedit cū titulo erroneo si erat error iuris, secus si facti, secundum cōmunem.

Præscriptio nō procedit cū titulo erroneo, si erat error iuris, etiam si simus i præscriptione. 30. vel. 40. annorū l cū cōi contra Ant. Imol. & Paul.

firmat Abb. in.c. de quarta, & in.c. cū nō liceat de præscrip. istā conclusionē tenet Paul.de Cast.in cōs.72. dicens ꝙ error iuris nō inducit bonam fidem,allegat Cīn.in.l.si quis emptionis.§.1.C. de pręscrip.30.ann. hoc idem Alexā.in cons.410.3.vol.& ibi est, nu. 44. idem in cōsi.214.eod.lib. nec obstāt duo fundamenta per quę Ant.& Imol. se mouebant. Primum ꝙ error iuris excusat à mala fide, tamē nō inducit bonam fidē, vt dicit Bart.in.d. §.scire, quia inter bonā & malam fidem est quoddā mediū. s. nec habere bonā nec malā fidē, sed hoc sine titulo ad pręscriptionē nō sufficit, sed debet adesse bona fides. c. vigilanti.c.si diligenti de præscrip. tenet expresse Bart. in.d.§.scire maxime quia tex.in.d.§.scire, nō dicit ꝙ ille qui possidet aliquā rē ex titulo reprobato errore iuris, nō sit i mala fide, sed ꝙ nō sit prędo, quia prędo nō est qui titulū habet.l.nemo prędo.ff.de reg.iu. nā inter prędonem,& malę fidei possessorē
36 differentia est. Secundo non obstat. c. peruenit de emptio. & vendi. quia ille tex.patitur plures intellectus, vt ibi per doct. & in tantum est verum ꝙ inualiditas tituli ex iuris errore non dat causam præscribendi, ꝙ etiamsi contractus est validus d iure, ecclesię autē, aut minori pōt contra ipsum cōpetere restitutio, ꝙ ille qui talē titulū habet. Cū sciat ꝙ aduersus illū titulum pōt cōpetere restitutio, nō dicitur habere titulū aptū ad præscribendum, nec est in bona fide.hoc dixit valde eleganter Imol.in.c.apostolicę de donatio.3. col. allegat.l.in causa.la primera. §. interdū cū lege seq.ff.de mino.& in specie Alexan.3.parte consiliorum cōsi.44.Phil. in.c.de quarta, de pręscrip. 14. col. & in.d.cōsil.tenet dns Alex.opinionē de qua supra, ꝙ error iuris etiā in longissima pręscriptione nō possit, allegat Archi.in.c.quia cognouimus.10.q.3.Vltimo in proposito vide plene nota.in.c. si sacerdotes.16.q.3. & contra prædicta videt facere quod notat Abb. in . c. cū nobis de pręscrip.pe.co.i fi.& gl.in.c.si diligēti de pscrip. gl.magna an mediū.

Præscriptio cessat quādo scio contra contractum cōpetere restitutionem.

Deniq; sic arguitur contra superiora nā cōmunis & vera op.est ꝙ in pręscriptionibus sufficit bona fides orta etiā ex iniusta causa, vt est glos. cōmuniter app.in.l. 1. C. vbi caus. status, dixi late suprà, de succ. cre.§.21.nu.233. sed in.q. proposita si esset error iuris tunc sine dubio adesset bona fides, licet orta ex iniusta causa, ergo impossibile esset prę scriptionem impediri ex defectu bonę fidei, licet non abnegem quin impediat ex defectu tituli, quia titulus nullus, & titulus à lege iprobatus quo ad præscriptionem à pari procedunt. l. 2. C. de vsucap. pro empt. l. fi. §. finautem sub condi. C. cōm. de leg. vnde cū præscriptio regularis in bonis ecclesię deficeret tempus 30. anno. cū tit. pos. & bona fide. c. de quarta de præscrip. hic cessat prescriptio, quia licet adsit possessio, & bona fides deficit titulus ergo, &c. vt in. l. vn. C. de vsucap. trāsfo. in rebus non ecclesiasticis sed laicorū, quę i prescriptione. 30. annorū. titulū nō desiderāt. l. sicut &. l. oēs. C. de præscriptio. 30. vel. 40. annorū. nō dubito quin talis error iuris nō noceat cū adsit possessio, & cesset mala fides. d. l. sicut. d. l. oēs, & hoc casu posset procedere op. Ant. Imol. & Pauli quā supra improbauimus, quā de re forte alibi dicā, & cogita sup his. Deniq; illud tentari potest ꝙ omnes illę similitudines, & differentię, quas inter ecclesiā, & minorē enumerauimus habebunt etiā locum inter minorē, & rem publicam argu. text. cum gl. & ibi not. in. l. respublica. C. ex quibus causis maio. in delictis autē qd iuris, alibi dicā.

1 *Obliga. naturalis an oriatur ex contractu vetito, nona oppo.*
2 *Negatiua non potest, & negatiua non possut, nihil differunt, contra Bart. & sequen.*
3 *Negatiua non potest tollit omnino potentiam cū cōi.*
4 *Intelle. l. §. tauri, vt inter negatiuam præsentis vel futuri temporis nihil differat.*
5 *Vxoris contractus est ipso iure nullus in terminis. l. §. tauri & similium statutorum, contra nouissi.*
6 *L. Dispositiue an prohibitiue loquatur non refert cōtra Abba. & alios.*
7 *Fideiussor accedens contractui vetito non tenetur cōtra plures.*
8 *Peccare non videtur mortaliter minor contrahens sine solenitate statuti ingens pugna.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 Idem in mulere quæ sine licentia consanguineorum esset contrahere vetita.
10 Idē in vxore sine licentia mariti contrahere vetita.
11 Lin re dubia nunq̄ videt velle obligare ad peccatū.
12 L.ciuilis an possit obligare ad peccatum.
13 Iudicis secularis præceptum an obliget ad peccatum quid in iudice ecclesiastico.
14 Intellect. plurium legum regni.
15 Leges an adeo latæ videantur.
16 Obligatio naturalis & obligatio in conscientia foro an pari passu ambulent contra nouiss.
17 Vxor contrahens sine viri licentia an in conscientia obligetur in termino.l.55. tauri.
18 Conscientiæ in foro an tutus,sit electus forma legis omissa.
19 Conscientia in foro an sit tutus qui cum vxore alterius contrahit viro inscio.
20 Leges an obligent in foro conscientiæ.
21 Dispositum tripliciter intelligi potest.
22 Mens & verisimilis intentio disponentis sequenda est,licet nec verbis, nec etiam mente aut cogitatione tempore actus ea res contēta aut cōprehensa fuisset.
23 Conscientiæ in foro valet alienatio rei ecclesiasticæ si abfuit læsio & dolus,licet defuerint solennia cū cōi.
24 Conscientiæ in foro tutus est hæres,qui certo scit testam.minus solenne non carere voluntate testantis cum communi.
25 Iuramentum an firmet cōtractum sine licentia mariti,factum in terminis.l.55. tauri,ingens pugna.
26 Conscientiæ in foro tutus est emptor minore sine decreto prædium alienante contra Innocē. & Tiraq.
27 Regiæ alienationes Hispaniæ an valeant.
28 Possessio iusta quæ dicatur, & quando sit quis possidens tutus in foro animæ.
29 Electus minus solenniter tutus est in foro animæ,si ei non defuit purus eligentium consensus cum cōi.
30 Hæres in non solenni testamento scriptus an sit tutus in foro animæ, noua declaratio.
31 Hæres non conficiens inuentarium an sit tutus in foro animæ.
32 Legatarius an possit tutus in foro animæ retinere legatū relictum in non solenni testamento cōtra cō.
33 Leges ciuiles an possint obligare in conscientia ingens pugna.
34 Conscientiæ in foro an teneamur cum.l. positiua id expressit,vel tacite sensit inducendo pœnam ipso iure vel ipso facto.
35 Donatarius an in foro animæ possit retinere donatā rem, quandiu à donatore cui nati sunt liberi non interpellatur.
36 Testam.filij præteritione nullum eo dissimulante vires sumit.
37 Legatum repudiatum fingitur numquam datum.
38 Conditio resolutiua tacite inest in omni legis concessione etam si ipso iure acquireretur.
39 Donatio natiuitate liberorum non reuocatur,q̄n donator tempore donationis cogitauit de liberis,cū cōi.
40 Hæres iuste retinet legatum,quandiu legatarius cō scius legati non petit illud.
41 Sententiæ iniustæ in foro animæ acquiescere non debemus.
42 L.iniusta in foro animæ non ligamur.
43 Gabella iniusta in foro conscientiæ non debetur.
44 Gabellæ impositæ causa finita cessat gabella.
45 Conscientiæ in foro an teneatur quis in terminis.in fi.C. et ff.ad legem Aquil.
46 Peccatum geminatum grauius punitur.
47 Geminationis vis.
48 Testis qui falsum testimo. dedit,an teneatur ad dā ni emendationem in foro animæ.
49 Aduocatus q̄ patrocinatur causæ iniustæ,an teneatur in foro animæ ad emendationem damni.
50 Conscientiæ in foro an pœna debeatur.
51 Conscientiæ in foro an teneamur legibus ad vendita factis.
52 Conscientiæ in foro tutus est captus,qui fugit ab hostibus contra doctō.
53 Fugiens à carceribus in foro animæ non tenetur redire contra commun.
54 Pœna legalis statuta ad damni dati emēdationem non debetur in foro animæ contra Doctō.

VXOR vt sine licentia viri nequeat facere contractum,aut quasi cōtractum aut distractum,variis quamplurium regionum statutis comprehensum est, qualis est Hispania per. l. taurinam .55. &.l.54.& Gallia,vt refert And. Tiraq. in legibus connubialibus glo. 4 . post leges connubiales,& alibi sæpe,qua in re quæri solet si contractum ineat sine licentia viri, an inde oriatur ciuilis , & naturalis obligatio? an saltē naturalis? & ciulem non oriri nulli vnquam dubium fuit, & in eo tantum quæstio manet an naturalis quoque obligationis ortus impediat? qua ī re receptior opi. esse videtur , vt etiam ortus naturalis obligationis impediatur,ita tenēt Bar. in.l.cum lex colum.3.ff. de fideiuss. idē Bart.in.l.1.colum.penult. ff. de nouati. idem Bart.in.l. si non sortem in pri. ff. de condi . indebi . idem in . l. de his. ff. de transact. Aretin.consilio. 22. venio nunc.Angelus Perusi. consil. 160 . pro decisione,colum.2.Laurentius Calcaneus consilio.13.colum.3. Guido Papæ consilio.238.spectabiles,sentit Bal.in.l. cum quis colum.4 . C. de iuris & facti ignoran.Andrę.Tiraquel.in gl.4 . post leges connubiales , nume. 12. Socinus consi

1 *Obligatio naturalis an oriat̄ ex cōtractu vetito nouæ op.*

consil.93.colum.pen.lib.1.tradunt plerique nouissimorum in.l.1.§. si quis ita verb.naturaliter.ff.de verb. obliga.vbi Alcia.num.8.Alexand. nume.2. & Ias. colum.1.in.l. si non sortem in pri.ff.de cōdi.indeb. Socinus consilio. 112. lib. 1.idem Socin.consil.172.multum abū de lib.2.& alij quos refert Andræ . Tiraquell. vbi supra nume. 2. sentit Bald. in.l.1.colum.pen.C.qui admitti. Areti. consi.22.colum.fi.Barb.consil.12.lib.1. colum.3.Bal.in.l. si quis mihi bona.§. si coram.ff.de acquiren.hęre.& in.l. duobus.ff.de vulga.Alexan.in.d.§.si coram cum sequen.Bald.in rubr.C.de rescin. vendi.Ias.in.l.vniuersa.colū.pen.C. de pręci.impe.offer.Areti.in.c.2.not.6.de testi.Floria.in.l.1.colum.3.ff.si mensor. fals.mo.Imol.& Aretin.in.l.1. ff. de testam.Angel.consi.170.reuoca.dum omnes tenent talem contractum esse nullum ipso iure.

Negatiua nō pot,et negatiua non possit, nihil differūt , cōtra Bar.& sequen.

Id quòd intellexit Bar. in.d.l.cum lex vt procedat quādo statutum loquitur per verbum futuri temporis, puta mulier non possit contrahere sine licentia viri, tunc enim contractus aliter initus etiam naturalem obligationem non produceret, non sic quando loqueretur per verbum præsentis temporis,puta mulier non potest contrahere sine licentia viri sui , nam tunc inquit naturalis obligatio non impeditur licet contractus aliter fiat:ratio differētię:quia primo casu facultas cōtrahendi adempta videtur per legem,vnde cōtractus cōtrafactus nullius omnino momēti est.l.iubemus.C.de sacr.eccle.iuncta.d.l.non dubium. C. de legibus,non sic in secundo casu secūdum eum,quem in hoc sequi videtur Ang. in.d.l.si nō sortē in pr . idem Angelus, consi. 353. præmitto pro decisione Bal. in.l.ad exactionem.C.de dotis promi. sed prior opinio indistincte verior est, & hęc limitatio omnino reijcienda, & q̄ verbalis est cōtra.l.2.C.cōmu.de lega.& q̄ est cōtra tex.apertum in.l.1. in pr.iuncto.§.si quis ita.ff.de ver. obliga. nam post̄q̄ iurecōsultus in. d.l. 1. in pr. sic locutus fuit,stipulatio nō pōt cōci-

pi nisi vtroq; loquēte,& sic vtitur verbo præsentis tēporis, subdit q̄ si aliter stipulatio facta sit puta per nutum,nō oritur etiā naturalis obligatio , vt in.d. §.si quis ita pro nobis.d.l. si nō sortē in pr.l.si vnus.§.si acceptilatio. ff. de pact. l.an inutilis.ff.de accepti. l. suus hæres. C.de rep.hær. l. si causa cognita. C. de transact.l.eo tēpore ver. sed fideiussorē.ff.d̄ peculi.l.1.§.deinde.ff.q̄ iussū,ratio est quia qui facit contractum cōtra legis dispositionē,nullū animū sese obligandi habuisse iustius præsumet , quā cōtrariū argu.d.l.an inutilis.l. nō solū. ff.de act.& oblig.ergo verū est obligationē etiā naturalē nō oriri ispecta cē sura,& præsumptione legis positiuę,vt dd.legibus:verū cū animus nr̄ soli Deo notus esse possit, vt patet ad sēsum, vñ diuersū fētare possumus,q̄ q̄ verbis expressimus vel nutu vel facto , vel alio quouis signo simulabamus , vt . d. l. an inutilis,&.d.l.nō solū.&.l.obligationū substātia,&.l.nō figura.ff.de act . & oblig.vnde.l.Labeo.ff. de supel.lega. verba ait esse certiora reliquis signa animi nr̄i ac volūtatis, nō aūt inquit sunt aut inducūt notitiā indubitatā,cū inquam animus nr̄ soli Deo notus esse possit: si re vera cū cōtractū cōtra legis dispositionē aut formā fecimus, cōsensum illi rei prębuimus naturaliter obligati fuimus,quia naturalis obligatio materiali rer oriū,& fit ex cōsensu agētiū. l.si subspecie.C.de postul.l.consensu in pr. ff. de act.& oblig.§.1.inst.de obliga.ex cōsens.l.1.ff.de pact.l.1. ff.de const.pec. §. p traditionē inst.de rerū diui. §.1.insti. de fideiuss.l.5.§.Imperator.ff. de solu.l. Stichū.§.naturalis.ff.eod.tit.l. eas causas.ff.de cap.dimi.l.iura sanguinis.ff.de reg.iur.§.f.inst.de leg.ag.tut. & cū isthęc volūtas nr̄a tā liberrima sit , vt legibus positiuis minime subsit,reliquū est, vt ēt inuita lege positiua possimus cōsentire , & consequēter naturaliter obligari,si re vera contractui,quē iniuimus ꝓtra legē,cōsensum prębuimus, ea tamen obligatio naturalis sic orta eorum effectuum quos lex ciuilis obligationibus condonauit , & accom-

Universidad de Deusto
Biblioteca

modauit habebit nullum, quia lex posi tiua omnem effectum efficaciam, priuilegia quæ naturali obligationi condonauit, ei adimere hoc casu & potuit & voluit. l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur. c. omnis res de regu. iur. pro nobis optimus tex. in. l. Iulianus. ff. de cõdi. indeb. vbi eleganter Iaſ. idem Iaſ. in d. l. ſi non ſortem, diſſeruimus pleniſsime in lib. de ſucceſ. creati. 3. §. 30. nu. 33. cum plu. ſeq.

Negatiua nõ pot. tollit oĩno potentiam, cũ cõ. 3 Denique quòd contractus factus à tali vxore ſine licentia viri cõtra legis diſpoſitionem inſpecta legis cenſura prę ſumptione, & interpretatione nõ producat obligationem etiam naturalem, probatur etiam ratione: nam ſi negatiua præcedat verbum poteſt, inducit præciſam neceſsitatẽ, & denegat omnem potentiam gl. in. c. 1. verb. non poteſt de regu. iur. lib. 6. Bar. in. l. de his. ff. de tranſact. Iaſ. in. l. gallus in pr. ff. de lib. & poſthu. nu. 15. lect. 1. & idem ibid. in lect. 2. col. 4. Bar. in. l. fi. col. 2. ff. de feri. ſequuntur Fulgoſ. ibi Paul. Caſt. Ludoui. Rom. Alexã. & Iaſ. idem Bar. in. d. l. gallus in pr. col. 2. Bart. in. §. ſi duobus. l. Meuius. ff. de leg. 2. col. pen. Bald. in. l. 1. ff. de iniuſt. rup. Alex. in. l. quia poterat. ff. ad Trebellia. & eſt communis. & receptiſsima opini. vt patet ex relatione Andr. Tiraquel. in glo. 4. poſt leges cõnub. nu. 1. & licet illam Bar. diſtinctionem inter verbum non poteſt, & verbum non poſsit ſequantur Socinus, in l. 1. col. 2. ff. d lib. & poſth. Iaſ. in. l. frater à fratre, col. 14. lect. 1. ff. de condit. indeb. Tamen Iaſ. ſibi contrarius in. d. l. 1. ff. de libe. & poſthu. in vtraque lectione eam improbat, eamque ſimiliter improbat ipſe Iaſ. in. l. pacta col. fin. C. de pact. idem Iaſ. in. l. ſtipulatio iſta. §. alteri, col. 6. ff. de ver. oblig. & Bald. in. l nõ dubium, col. fi. C. de legibus, & Andr. Tiraquel. vbi ſuprà, nu. 9. ad. l. 1. ff. de nouati. reſpõ de quòd ibi lex vltra proceſ ſit declarando, & limitando ſuam prohibitionem & ad gloſſ. d. §. alteri reſpõ de veram non eſſe, vt vtrunque pleniſ ſime tradidimus libr. 3. de ſucceſſ. creati. §. 30. num. 32. cum plu. ſeq.

4 Redeundo ad noſtram. l. 55. tauri eius verba ita habent, la muger durante el matrimonio ſin licentia de ſu marido como no puede hazer contracto alguno, aſsi meſmo no ſe pueda apartar ni deſiſtir de ningũ contracto que a ella toque &c. ecce ergo dum negat. l. illa mulierem poſſe contrahere ſine licentia viri, vtitur verbo præſentis temporis: dum autem negat poſſe quaſi contrahere ſeu diſtractum facere ſine viri licentia, vtitur verbo futuri temporis: nec dubium eſt quin mens & ſententia illius legis fuerit vtroque caſu idem iuris eſſe nec quicquam referre, vtrum lex dicat non poteſt, an vero dicat non poſsit idemque eſſe prohibere per verba præſentis temporis ac ſi per verba futuri temporis fieret prohibitio, cum vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debeat ea pariformiter determinare, vt in. l. 2. & l. quamuis. C. de impuberum. l. iam hoc iure. ff. de vulgari. itaque iſthæc Barto. diſtinctio verbalis, quam modo improbamus, præterea quòd iure communi ſuſpecta, eſt iure quoque regio per. d. l. 55. indubitanter refutanda eſt, eaq; lex noſtram ſententiam probat.

Intelle. l. 55. tauri, vt inter negatiuã præſentis vel futuri tẽporis nihil differat

Quid autem ſi in terminis. d. l. 55. vxor faciat contractum ſine licentia viri an contractus erit ipſo iure nullus? & Caſſaneus ſentit quòd non in conſuetudinibus Burgundiæ quem refert Andræ. Tiraquell. vbi ſupra num. 6. idem Caſſaneus conſilio. 39. pro deciſione tertio dubio mouetur, quia licet quando lex loquitur prohibitiue actus contrafactus ſit ipſo iure nullus, licet vltra non proceſſerit actum illum annullando. l. non dubium. C. de legib. tamẽ nõ ſic eſt quando lex proceſsit non permiſsiue ſeu diſpoſitiue tunc. n. actus contrafactus non eſt ipſo iure nullus, niſi lex vltra proceſſerit illum actum annullando: ita tenent Salicetus in. l. fi. C. de ſententiis ex breui. recitandis, ſequitur Alexand. conſilio. 24. inſpecto proceſſu, colum. 2. libr. 4. Iaſo. in. dicta. l. non dubium, colum. 4. idem Iaſo. in l. 1. lect. 2. colum. 18. C. de ſacroſanct. eccle

Vxoris contractus eſt ipſo iure nullus in terminis. l. 55. tauri & ſimilium ſtatutorum, contra nouiſi.

eccleſ. per text. in. l. fi. iuncta. l. pen. C. de ſentent. ex breuit. recitan. nam in. d. l. pen. diſpoſuit lex, vt omnis ſententia prius deſcriberetur, deinde ſic deſcripta recitaretur, poſtea vero in. d. l. fina. adiecit. l. vt ſi aduerſus ea ſententia lata eſſet nullius momenti foret, vt nec nomẽ ſententię haberet, nec ab ea appellare eſſet neceſſe, ergo aperte ſignificauit quòd trãſgreſsio illius depoſitiõis non induceret nullitatem ipſo iure niſi id poſteriore lege adiectũ fuiſſet. Sed longe verius eſt, vt tranſgreſsio legis licet diſpoſitiue tantum non etiam pꝓhibitiue loquatur, indicat actus nullitatem iure ipſo, nam lex parem poteſtatem habet in imperando vel diſponendo, vt in prohibẽdo. l. legis virtus. ff. de legibus, ergo quemadmodum trãſgreſsio legis pꝓhibitiue inducit nullitatẽ actus ipſo iure ita quoq; trãſgreſsio legis diſpoſitiue licet vltra non procedat actum annullando, inducit nullitatem actus ipſo iure, & cõtrarium exiſtimantes mihi videnꝫ imponere legẽ verbis contra. l. 2. C. com. de lega. etenim plerę; leges totius iuris diſpoſitiue tantũ nõ etiã prohibitiue procedũt, nec pce dũt vlterius actũ cõtra factũ nominatim annullãdo, quia pro cõſtãti habuerunt, vt actus contrafactus nullius eſſet momẽti, & ſi cõtrarium diceremus maximã partẽ noſtrarũ legũ tam ciuiliũ quã canonicarũ, quaſi delere ac infectã reddere videremur, ꝙ q̃ turpe ac nefandũ eſſet nullus modo ſanus abnegabit, & ſic iſtã partẽ in ſpeciẽ tenuiſſe vidẽtur gl. & Bar. in. l. 1. C. ne fideiu. doti. dentur. Bar. in. l. de his. ff. de tranſac. Decius. in. c. 2. de teſtibus, col. 2. Angelus, in. l. 1. ff. de lib. & poſthu. idem Angelus, & Imola, in. l. quoties. §. ſi qs nomen. ff. de hær. inſti. Romanus, in. l. hac conſultiſsima in pr. C. qui teſta. facere poſſunt, & alij quamplures quos retulimus lib. 1. de ſucceſ. crea. §. 4. num. 17. vbi plenius hac de re. Præterea in ſpecie noſtra lex nõ fuit vſa verbis diſpoſitiuis, puta vxor cõtractum faciat cũ licentia viri, ſed vſa fuit verbis prohibitiuis, puta vxor contractum non faciat

L. diſpoſitiue an prohibitiue loquatur non refert cõtra Abba. & alios. 6

7 ſine licentia viri, quo caſu longe expeditius eſt actum cõtra factum eſſe nullum ipſo iure, etiam ſi lex vltra nõ procedat, actum contra factum nuncupatim annullando, vt tenent Bart. num. 20. in. d. l. non dubium per tex. ibi Fulgoſius, & Bal. vterq; in. 4. no. & Iaſ. nu. 17. poſt Ang. Salic. & alios cõmuniter ibi Iaſ. in. l. 1. col. 2. ad fi. ff. d lib. & poſth. & ibi Alex. col. 2. vbi Soci. & Alciatus, nu. 10. Decius in. l. hac cõſultiſsima, co. 2. C. qui teſtamẽta facere poſſunt. Paulus Pariſius conſi. 10. nu. 187. lib. 2. & eſt cõmunis ſentẽtia, vt plenius docemur vbi ſupra, nu. 16. Hinc apparet verã nõ eſſe op. Panormitani qui in. c. ad Apoſtolicam, col. 3. de regul. ſcripſit ꝙ ſi ab ſtatuto prohibeatur mulier contrahere ſine licẽtia duorum agnatorum, cõtractus ſine eorum licentia factus non eſſet nullus ipſo iure, niſi ſtatutum vltra procederet contractum contra factum nominatim annullando, quę ſententia ex ſuperioribus euidentius confutatur quam longa cõtentione egeat, ideoq; merito improbatur per Tiraq. vbi ſupra, num. 7. qui neminem fere ſibi auxiliarẽ aduocauit, licet idem ꝙ Panor. tenuerit etiam Ang. conſi. 353. præmitto pro deciſione per totum.

Deniq; cũ is cõtractus ab vxore ſine licentia viri factus ſit ipſo iure nullus, ita quòd inde cõſtat nõ poſſe oriri obligationem ciuilem, nec etiam naturalẽ, vt ex ſuperioribus docemur, ſequit nec fideiuſſorẽ quidẽ ſuper tali contractu obligari poſſe, nã quoties ꝓtractus prĩcipalis eſt ita ipſo iure nullus, vt nec naturalis obligatio inde oriatur tali cõtractui fideiuſſorem accedere non poſſe teſtatur iure conſultus in. l. j. §. ſi quis ita. ff. de ver. obli. & in. §. 1. inſti. de fideiuſſ. & in. l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor. ff. de fideiuſ. cum. n. fideiuſſor cõueniri non poſsit niſi demum principali excuſſo, nec vlla excuſsio cõtra talem vxorem hac in re fieri poſsit, fideiuſſor quoq; tutus manebit, licet cõtrariũ, & male tenuerint Albericus poſt Iaco. de Arena in pr. par. ſtatutorũ. q. 182. demũ quęro Alexand. in add. ad Barto. in. l.

Fideiuſſor accidens cõtractui vetito nõ tenetur contra plures.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Marcellus in pr.ff.de fideiuſ.Bal.in.l.ſi vero.§.hoc amplius.ff.mand.quatenus volunt ꝙ ſtante ſtatuto, vt filiusfa.per contractū obligari nō poſsit eius fideiuſſor rite,& vtiliter obligatus videbitur,ſed talem fideiuſſorem,vt fideiuſſore teneri non eſt poſsibile, vt principalis tamē tenebitur ſi hoc inter partes actum eſſet,ꝙ ſane ſenſit Bal. vbi ſupra. Hæc procedunt iure fori nam iure poli ſi re vera conſenſum prębuerunt mulier, & eius fideiuſſor, dic,vt ex ſuperioribus colligitur quia mulier naturaliter iure poli obligata maneret,& conſequenter &c.& noſtrā ſententiā in ſimili tenet Antonius Gomeſius in.l.51. tauri nu.60.Illud autem dubium eſt an peccet mortaliter vxor illa, quæ ſine licentia mariti contraxit cōtra formam
Peccare nō videt mortaliter minor cōtrahēs ſine ſolēnitate ſtatuti ingens pugna. 8 d.l.55.tauri & Bart.in auth.ſacramenta puberū.C.ſi aduer.vēdi. col.2.& idem Bar.in.l.1.col.fi. ff. de nouati.ſenſiſſe videtur,vt mortaliter peccet dū ait ꝙ ſi quis lege ſtatuto aut cōſuetudine vetitus ſit alienare, & alienet peccat mortaliter, quia inquit ſcriptū eſt q̄ nō obedierit principibus,morte moriat. ca.2. de ma.& obed.idē tenet Bart.in.l.cum
Idē in muliere quæſi ne licentia conſanguineorū eſſet contrahere vetita. 9 lex col.2.ver.ꝓ hoc facit.ff. de fideiuſſ. idē Bar.in.l.ſi qs pro eo co.3.ver.aduerte tñ eod.tit.ſentit ipſemet Bar. ī auth. decernit.C.de arbitris Ang.conſi.160. pro deciſione col.2.verſ.hinc deſcēdit
Idē in vxore ſine licētia mariti cōtrahere vetita. 10 Paul.cōſi.400.viſo puncto lib.2.col.1. ver.prēterea Pet.And.in repetit. c.1.in fi.11.q.prin.de cōſti.Alex.ꝙſi. 29. clariſſime Doctor col.5.ver. plus dico lib.7. Felinus ī.c.nā cōcupiſcētiā in pr.de cōſtit.And.Tiraq.vbi.ſ.nu.18.Card.ī clemē.2.de vit.& honeſt.cle.idē in cle.dudū.§.fi.de ſepul.Archi.Ioā.And.& Dominicus in.c.de teſtāda de cōceſ.prēb. lib.6.gl.in.c.quis autē.10.diſt. ꝙ procedit etiam ſi fiat trāſgreſsio legis municipalis late etiā à populo vel principe ſeculari,vt in.d.gl.ꝙ & ſentit gl.in.c.2. de cōſti.lib.6.vbi Dñicus co.antepe.tenet Felinus vbi.ſ.idē in.c.1. de conſtit. nu.47.cum ſeq.& in.c. eccleſia ſanctæ Mariæ.eo.tit. cōtrariū ſentire videtur nō pauci noſtrorū, dum ſi ſit ſtatutum quo cauet ne mulier aut minor poſsit cōtrahere ſine interuētu cōſanguineorū aut alterius ſolēnitatis, negāt eū minorē aut mulierē mortaliter peccare,licet cōtractū faciāt abſq; illius ſolēnitatis interuentu,ita tenēt Paul. Caſtr. in l.legis virtus.ff.d legibus,idē Paulus in l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſo.idē in.l.is cui.ff.de ver.obliga.col.1.idē Paulus in auth.ſacramēta puberū poſt Fulgoſiū quem refert.C.ſi aduerſus vendi.& ibi Iaſ.co.11.nu.52.ver. & ꝓ hoc clare colligitur Paulus conſi.190.cum tēpore co. 2.lib.1.Corneus cōſi.36. videtur prima facie col.3.&.4.libr.1. tradit eleganter Corneus conſi.36.videtur prima facie lib.1.col.4.idem Corneus conſ.35.ſem per mihi fuit col.4.lib.3.nu. 7. Alexan. cōſil.53.viſis & cōſideratis col.pe.lib.3. Decius in.c.nam concupiſcentiam co. fi.lect.1.de conſti.Ludoui. Roma.in.d. l.is cui Imola in.c.cum contingat de iure.Felinus in.c.1.de conſtit.nu. 48.Andræas vero Tiraquellus vbi ſuprà, nume.19. relinquit cogitandum.

Quid dicendum,& quidē iſthæc nō ſunt ſimilia, conſtat enim quòd ſtatutum prohibens minorem contrahere ſine certa ſolennitate,eo tendit,vt ipſi minori proſpiciat, & conſulat quoad tutelam, & vtilitatem rerum ſuarum, vnde in eius læſionem damnum interuenire non debet.l.ꝙ fauore.ff.de legibus. l. legata inutiliter. ff.de adim.leg.l. legata inutiliter. ff. de legat.1.in eius autem læſionem conuenti nullus abnegaret ſi contra faciēs minor mortaliter peccaſſe videret,cū ſalus aīarū cūctis rebus humanis prēferēda ſit.l.ſunt pſonę.ff.d religi.l. quæ ſub cōd.in pr.ff.de ꝓdi.inſt. ergo &c.ꝓterea tale ſtatutū reſpicit vtilitatē ipſius minoris,vnuſquiſq; autē ſuas vtilitates prętermittere pōt.l. quoties ab oībus. C.de fidei.l.pe.C.de pact.l.ſi qs in conſcribēdo.C.de epiſ.& cle.l. cū patro.§. mādo.ff.de leg.2.& rebus ſuis pōt qs libere vti.l.in re mādata.C.mādati & ēt abuti,& pdigere.l.ſed etſi lege.§. cōſuluit.ff.d pet.hęr.ergo nō ſolū aberrare ſed ineptire quoq; videretur mihi, qui minorē

minorēm citra interuentum illius ſolēnitatis contrahentem peccaſſe mortaliter exiſtimarent,cum id ab intentione ſtatuētiū lōge abfuiſſe intelligēdū ſit,qnimò & ab eorū poteſtate longe remotius eſt, vt illico docemur,idēq; intelligēdū eſt ī muliere,quę generaliter cōtrahere ſine cōſenſu ꝓpinquorū vetita eſſet.Sed longe diuerſa ratio eſt in terminis nr̄æ.l.55. tauri & ſimiliū ſtatutorū,quæ varijs in regionibus vigent,vbi mulieres innuptę nubere, & citra illam aut vllam ſolēnitatem prætер regularem poſſunt contrahere,nuptę autem ſine virorum ſuorum licentia contrahere vetantur, ꝙ inductum ob ſexus fragilitatem meramq; ipſarū vtilitatē, & fauorem videri nō poteſt, quādoquidem reliquis mulieribus in
13 nuptijs nō ęquè cōſultum fuit,ergo ob meritorum reuerentiam,& autoritatē id inductum fuiſſe intelligendum eſt, quaſi quoque mulier poſtquam nupta eſt non tam libera,tamque ſui iuris aut laxitatis eſſe videat quā erat antequā nuberet,& quodāmodo quaſi à reliqs hominū ꝓmercijs præter mariti ſui cōmercium quaſi aliena,& abſtinens eſſe debeat,niſi de viri ſui licētia ſicq; quodā modo viro ſuo iniuria fieri videat,ſi ſe īſcio aut inuito vxor ſua negotiationibus & cōmercijs īmiſceret ſeſe aliorum hominum,ergo cum tale ſtatutū authoritatē & vtilitatem mariti potiſſimū reſpexiſſe videatur,eius trāſgreſſio ab vxore facta peccatū mortale inducere videt,tū ob inobediētiā legislatoris argu.c.2.de maio.& obed. tū etiā ob læſionē mariti non paruipendēdam quę ratio ceſſat in exemplo de minore & muliere nō nupta cōtrahere vetitis
Lī re dubia nunq̄ videtur velle ob ligare ad peccatum. 11 ſine certa ſelēnitate,adhuc tamē longe verius eſt talē mulierē nuptā ſine licentia viri ſui cōtrahētē mortaliter peccaſſe minime videri,tū quia ī re dubia lex ciuilis nunq̄ videtur huius animi fuiſſe vt eius trāſgreſſor obligeat ad peccatū
L.ciuilis an poſsit obligare ad pec catum. 12 arg.textus memorabilis in.l.q̄ ſub cōditione in pr.ff.de ꝓd.inſti.vt plenius docemur alibi tū &fortius, quia ētſi lex ciuilis hoc expreſsim vellet forte nō poſſet,niſi pręciperet illud ꝙ iure diuino aut naturali pręceptū eſt,vel vetaret illud ꝙ naturali aut diuīo iurī vetitū eſt, vt elegāter docet Decius in.d.c. nā cōcupiſcētiā col.fi.& Corneus in cōſiliis ſ.allegatis poſt Imolā,quē ipe vtrobiq; allegat & poſt alios quos Decius allegat vbi.ſ.& hoc caſu nō tam ipſa lex ciuilis ad peccatū eius trāgreſſoré videtur obligaſſe q̄ ipſum ius diuinū, ꝙ nō tam datū q̄ repetitū aut reuocatū à lege illa poſitiua videret,ſicq; Archid.in c.vtinā.77. diſti. ait ꝙ licet veniēs cōtra ius diuinū ſemp mortaliter peccet: nō tñ veniēs ꝓtra ius humanū quia illud pōt prætermittere aut trāſgredi ſi habet aliquā cauſam nō iniuſtā: ſequūtur Abb.in.c.licet ex quadā co.2. de reſtit.idē Abb.in.c. quoniā ꝓtra col.fi.de
Iudicis ſecularis præceptū an obliget ad peccatū quid in iudice eccleſiaſtico. 13 preſ.Decius in.d.c.nā concupiſcētiam col.fi. ꝙ in ꝑcepto iudicis ſecularis aut legis tenet Imola ī.c.2.de mai.& obed. quinimo idē firmat Decius vbi. ſ. etiā in pręcepto iudicis eccleſiaſtici ꝙ puto verū aliter.n.dum habemus decem præcepta decalogi decē milia haberemus, facit qa principes terræ habēt pōteſtatē in bonis pſoniſq; nr̄is,ſed in aīo aut aīa nr̄a minime, vt docemur libr.r. de ſuc.crea.§.1.nu.38.&.39. tenēdo hāc parte ad.c.2.de mai.& obedi. reſpōde, vt procedat in pręcepto generali à ſūmo pōtifice in dicto,nō ſic in reliquis prælatis aut iudicibus etiā ſecularibus ſecūdū Imolā ibi, & ꝓ Corneū in cōſilijs.ſ. citatis, & ſane nullus negabit qn op.cōtraria ſit aīarū ſaluti ſatis acerba pernicioſa,& periculoſa propter varia pręcepta, q̄ paſsim à iudicibus ſecularibus,& eccleſiaſticis incōſulto fiūt. Vñ
Intellec.pluriū legū regni. 14 ſatis dubiū eſt an.l.19.ti.6.&.l.1.tit.7.& lex.7.&.8.&.12.li.2.ord.in eod.tit.& aliæ q̄plures leges q̄s citauimus habeāt poteſtatē ligandi animas, quatenus exprimunt,ꝙ earū tranſgreſſor teneatur in foro animæ qua d̄ re latius.ſ. c.7.nu. 1.cū plu.ſeq. ꝙ ſi dixeris iniquū eſſe, vt lex ciuilis nequeat ea crimina quæ plerunq; occultē fiunt quo ad animā punire,obligādo trāgreſſorē in foro ꝓſciētiæ, qñquidem ob id ꝙ plerūq; occul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tè fiunt pœna pecuniara & exteriori
ea crimina perlequi non poteſt, reſpon
deã talia crimina ſatis Deũ vltoré ha-
bere. l. 2. C. de reb. cred. nam quo ad bo
num Reipublicę ſatis ſuperq; nobis eſ
ſe debet q; ſi læſio ſiue Reipublice ſiue
ſingularis perſonę appareat, tunc dam
ni illator puniet, ſin autem dãnum nõ
appareat nec datum fuiſſe credendum
eſt: preſertim cũ etiã ſi datum appare-
ret adhuc tñ ignoſcendũ eſſet, ſi id vel
let is qui dãnum paſſus eſt niſi in atro-
cioribus. §. fi. inſt. de iniuri. l. filio quem
pater. ff. de lib. & poſth. ad illud per me
Leges an à Deo latæ vi deantur. 15 reges regnant & cõditores legum iu-
ſta decernũt, vt prouerbiorũ. c. 8. reſp.
quòd procedit quo ad poteſtatẽ ſtatuẽ
di, ſed nõ quo ad iuſtitiam legũ latarũ
quarum multę ſunt euidenter iniuſtæ
vt in pr. & §. 1. C. de cad. tol. c. erit autẽ
lex. 4. diſtin. quarum iniquitatem Deo
optimo maximo acceptã ferre impiũ
ac nefandum eſſet, idemq; dicendũ eſt
in eo qui cum tali muliere aut minore
contraxit contra formã ſtatuti, vt pec
caſſe minime videatur non magis quã
ipſa mulier cum vtrobiq; eadẽ aut par
ratio ſit adhuc tamen dicẽdum eſt, vt
ſuprà ca. 7. fere per totum.

Hinc etiam apparebit an talis contra-
ctus in terminis. d. l. 55. factus ab vxore
ſine licentia viri teneat ſaltem in foro
conſcientiæ, licet in foro contentioſo
Obligatio naturalis et obligatio in conſcientiæ foro an pari paſſu ambulent contra nouiſſ. 16 indubitãter nullus ſit, & hacĩ re cõis
opi. eſſe videẽ vt in quibus caſibus quis
nõ obligatur naturaliter nec ciuiliter,
in illis nõ quoq; obligetur in foro con
ſcientiæ, ita tenet Corneus conſil. 299.
ante omnia. col. fi. libr. 1. nu. 28. & idem
Corneus conſ. 251. in hac conſultatio-
ne, nu. 4. lib. 3. idem conſ. 137. placet mi
hi. col. 2. lib. 2. Innocen. Ioan. Andr. Bu
Vxor cõtra hens ſine vi ri licẽtia an in cõſcięntia obligetur in terminis. l. 55. tauri. 17 trius Panor. & alij in ca. quia plerique
de immuni. eccle. Bar. in. l. ſi pœne cau
ſa. in pr. ff. de condi. indebi. idem Bart.
in extrauag. ad reprimendũ ver. denũ-
tiatio, col. 2. Bal. Bal. in authẽtic. adhæc
col. 2. C. de vſuris. idẽ in. l. poſt diuiſio-
nẽ. ad fi. C. de iur. & fact. igno. Angelus
inl. cum quidam. C. de nece. ſeruis her.
inſti. Florianus. in. l. cum de in rem ver
ſo. co. 2. ff. de vſuris. Vnde cum hãc mu
lierem etiã naturaliter, nõ obligari in-
ſpecta legis præſumptione, & interpre
tatione dixerimus, ꝓſequẽs eſt, vt etiã
in foro conſcientiæ nõ teneatur, & ſic
arguit Andr. Tiraq. poſt leges cõnub.
gloſſ. 4. num. 15. tu conſidera quod Do
cto. contra citati licet firmẽt, quod qui
tenetur naturaliter tenetur etia in foro
conſcientiæ in ex diuerſo, vt qui nõ
tenetur naturaliter, is in foro quoque
conſcientiæ nõ teneatur nõ ſatis expri
mũt, deinde conſidera q; cum obliga-
tio naturalis oriatur ex conſenſu. l. ex
conſenſu. ff. de act. & obliga. &. ſ. ple-
ne oſtendimus, iſq; conſenſus ſoli Deo
ſatis cognitus eſſe poſsit nobis autem
aut legibus ſeu legiſlatoribus minime,
an in quolibet contractu re vera inter
fuerit naturalis obl. nec ne, certum eſſe
nõ poteſt, ſed tantũ per legis interpre-
tationẽ quæ talem interpretatur no-
ſtrũ animũ fuiſſe, qualem verba hinc in
de prolata demonſtrant. l. Labeo. ff. de
ſup. legata. §. ſin autem ad deficientis.
C. de cad. tol. licet forte aliter res ſe ha
beat, put aliter ſe habere pot. l. an mu-
tilis. ff. de accep. l. non ſolum. ff. de acti.
& obligati. ergo ſi ea mulier & is q cũ
ea contraxit re vera firmũ conſenſum
ac purũ præſtiterũt, nec interfuit fraus
aut læſio tã in tolerabilis ſeu conſidera
bilis, quę ſi à contrahẽtibus cognita eſ
ſet, eorum conſenſum remoueret, ma-
gis eſt, vt in foro conſcientiæ quo ad
Deum obligati intelligãtur: facit quia
licet in electione forma iuris nõ ſit ſer
uata, tamen ſi interfuit verus ac purus
Cõſcięntiæ ĩ foro an tutus ſit electus forma legis omiſſa 18 conſenſus eligentium quo ad Deum
in foro conſcientię tutus eſt electus, &
tenet electio vt ex cõmuni opin. illico
dicemus & ſic licet cũ ceſſet ratio legis
generalis in particulari, ipſa lex quę ge
ralis erat in foro cõtentioſo nõ ceſſet.
l. j. ad fi. ff. de minori. tenẽt And. Tiraq.
de cauſa ceſſante li. 32. Aret. in. l. 2. colũ.
5. ff. de vulg. facit. l. propexit. ff. qui & à
quibus, tamen quo ad Deum non deſi-
nit ceſſare ea legis diſpoſitio, quia ipſe
põt habere & habet cognitionẽ oĩum
in particulari, & ĩ indiuiduo, quã cogni
tionẽ

tionem lex humana habere nõ poteſt,
vt dictum eſt. Sicq; vbi legis generalis
in indiuiduo ratio ceſſat, eius quoque
diſpoſitio quò ad Deum huius rei con
ſcium ceſſare debet, licet nõ ceſſet quo
ad legem humanam, quæ huius rei cõ-
ſcia eſſe non poteſt. Nam ſi conſcia
eſſe poſſet, aut foret, ſimiliter & quo
ad eam id ceſſaret, argume. l. Adigere.
§. Quãuis. ff. de iure patr. l. Cùm pater.
§. Dulciſſimis. ff. de lega. 2. Sicque in ſpe
cie, vt talis mulier obligetur in foro cõ
ſcientiæ, rectius tenuit Ial. in. l. Etſi inu-
tiliter. C. de fidei co. col. 2. Idem Ial. in. l.
Nemo poteſt. lect. 1. col. 14. ff. de lega. 1.
Idem in. l. Si non ſortem, in pri. ff. de cõ
di. indeb. Idẽ in. d. l. Nemo poteſt. lect.
2. col. 16. Quod intellige, ſi & ipſa mu-
lier cõſcia ſibi eſt, ſe purum conſenſum
prębuiſſe, & ſatis ſufficienter intellexit
quod agebat, ita quòd ſi aliqua læſio in
terfuit, id non ignorabat, & maluit qua
lem qualem læſionem pati, quàm con-
tractum infectum eſſe. Cæterùm ſi vel
conſenſum reuera non prębuit, vel prę
buit, ſed læſionẽ tulit, quam non intel-
ligebat tempore contractus, nec illum
contractũ initura erat, ſi de tali læſione
cogitaſſet, tunc certè non obligaretur
in foro conſcientiæ, quaſi eo caſu eius
conſenſus ceſſaret, & per conſequens
etiam obligatio naturalis abfuiſſet. l. Si
per errorẽ. cũ ſimilibus. ff. de iuris. om.
iud. l. f. & ferè per totũ. C. de nõ nu. pec.

Conſcięntiæ in foro an ſit tutus, quicũ vxore alterius contrahit viro inſcio. 19 Hinc etiam apparebit an ſit tutus in
foro conſcientiæ, ille qui cum tali mu-
liere contraxit in terminis. d. l. 55. tauri,
& an ſi rem mulieris ex tali contractu
habitam detinet, eam poſsit in foro cõ
ſcientiæ retinere. Qua in re Andr. Ti-
raq. poſt leges connub. gl. 4. nu. 20. & nu.
22. tenet eum tutum eſſe, modò omnis
fraus atque læſio abſit, mouetur ex tri-
bus: primùm, quia ſecundum commu-
nem opinionẽ valet electio, in qua de-
fuerunt ſolennia, ſi modò verus & pu-
rus conſenſus eligentium non defuit,
vt illico docebimur. Deinde quia valet
ſecundum communem opinionẽ alie-
natio rei eccleſiaſticæ, in qua defuerũt
ſolennia, ſi modò non defuit conſenſus
eorum, qui huic rei cõſentire debebãt,
& abfuit fraus & læſio, idquod & proxi
mè dictũ intellige tenere quoad Deũ
in foro conſcientię. Poſtremò quia hę-
res in minus ſolenni teſtamento ſcrip-
tus licitè retinebit bona, ſi modò nõ de
fuit purus conſenſus teſtatoris, vt ſimi-
liter receptior opinio eſt

Leges an õbligẽt in foro conſcientiæ. 20 In contrarium tamen fortiter facit,
quod ait gl. in. c. Quę in eccleſiarum. in
pri. de conſti. quæ non eſt alibi ſecundũ
Bal. ibi qui eã ſequitur & gl. in. c. 2. ver-
bo ſententijs, eod. tit. lib. 6. Ion. And. in.
c. 2. de verb. ſigni. lib. 6. Bal. in. c. In om-
ni negotio. col. 1. de teſtibus, Felinus in
c. 1. de conſtit. nu. 47. verſ. Extra prædi-
ctos tres caſus, Innocentius, Anto. Ab.
& alij, in. c. Quia plerique. de immunit.
eccleſi. Idem Innocen. in rubr. de cõſue
tud. ad fi. Alberi. in rub. ff. de lega. 2. Ait
enim quòd etiam in foro conſcientiæ,
per leges ſuperiorum obligamur. Idem
Ial. in. §. Sed iſte, nu. 126. inſt. de acti. Ri-
pa lib. 2. interpret. c. Si quando. col. pe.
de reſcript. Carolus Ruinus cõſi. 4. pro
ponitur. nu. 11. lib. 5. And. Tiraq. de viro
que retract. in præf. nu. 73. Idem poſt le
ges connub. in gl. 4. nu. 20. ex cuius rela
tione apparet hanc eſſe communẽ opi
nionem. Abbas in proœmio, Rex paci-
ficus, col. 4. Couarub. in. 4. decretaliũ,
part. 2. c. 7. nu. 8. Si ergo ad legum obſer
uantiã in foro etiam conſcientiæ obli-
gamur, ergo eod. foro & iure contrariũ
admittere ſtultum eſſet, & conſequen-
ter eius legis tranſgreſſorem in foro cõ
ſcientię tutum eſſe non eſt poſsibile.

Diſpoſitum tripliciter intelligi poteſt. 21 Quid dicendum & quidem obliga-
mur, & lege obuenire dicitur non ſolũ
quòd legis verbis ex preſsis comprehẽ
ſum eſt, vt in. §. Sin autem ad deficient.
C. de cad. toll. l. Labeo. ff. de ſupe. lega. l.
Proſpexit. ff. Qui & a quibus, &. ff. de le
gib. l. Fraus, ſed etiam quòd ex mẽte &
ſententia legis colligitur, quanuis ver-
bis cõprehenſum non ſit apertè. l. Non
poſſunt. ff. de legib. l. Nam & poſterio-
res, eod. tit. l. Ita ſtipulatus, verſ. Sabinus
autem ex mente. ff. de verb. oblig. &. ff.
de lega. 1. l. Si duobus. §. f. dum ait, vo-
luerit, vel etiam id expreſſerit, vbi opti

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus text.iuncta ſua gl.l. Conficiuntur ff.de iure codi.l.1.§.f.ff.de lega.3.Quinimò & tertio à lege etiam profectũ videtur,id quod nec verbis expreſsis cõprehenſum fuit,nec etiã mente legiſlatoris cogitatũ, ſi modò veroſimile eſt teſtatorem, vel legiſlatorẽ eum caſum quo de agitur,quem tam verbis, quàm mente(per obliuionem fortè)prætermiſit,ita conſtituturũ eſſe, ſi de eo meminiſſet text. memorabilis in.l.3. C. de inof.teſt.l.f.C.de poſth. hęr.inſt.l. Hęredes mei.§. Cùm ita.ff.ad Tre.l.pe. C.de impub.l.Qui duos.ff.de rebus dubi.

22 Vnde etiam effluxit glo.illa celebris in.l. Tale pactũ.§.f.ff.de pactis, quę ait, ſtatutũ videri,quòd legiſlator nec verbis expreſsim comprehẽdit, nec etiam tacitus cogitauit,ſi modò interrogatus ſic veroſimiliter reſponderet.d.gl.not. in.l.Tale pactum.§.f.ff.de pact.quam ſequuntur doct.Ibi Bal.in.l.1.C.Quæ res ping.obli.poſ.& in.l.Barbarius.ff. de offi.præto. vbi & ad hoc eſt optimus text. in illis verbis, Sed & ſi ipſe ſciiſſet, & idem Bal.in.l.Quod verò.ff.de legi. & in rub.C.de collat.col.2. & in.l. Si quis ita.§.Siquis eum.ff. de tutel.& in.l.Cuſtodiam.ff.de commo.& peri.rei vend. & in.l.1.C.de ijs qui an.apel.tab.& in.l. Poſt mortem.col.4.verſi. In contrariũ videtur.C.de fidei com.& in.ca.Super tenore.col.vlt.extra de reſcript.& in.c. Super literis,col.2.ad fi. extra eod.titu. & in.c.1.col.vlt.uerſic.Item Papa.extra de poſtul.prælat.& in.c.vlt.col.2. extra de elect.& in.c.1.paulo ante fin.de offi. legat.& in conſ.339.hoc initio.Caſus talis eſt,quædam indulgentia in fi.lib.1.& conſ.57.Punctus quęſtionis,col.2.lib.5. & conſ. 473. Circa quæſtionem. col.2. verſ.Concluſiuè eo.libr.5. Angel. conſ. 345.Primo matris,col.vl.pet. Anc.cõſ. 89.quod incipit,Prima facie,& cõſ.339. col.7.verſ.Item veriſimile eſt. Ro. in.l. 4.§.Cato.car.penu.ff.de verbor. oblig. &.d.conſ.150.fuſius per Tiraque.in.l.Si vnquam.C.de reuo.dona.in præfa. nu. 56.Iaſ.in.d.l.Tale pactum.§.f. Idem in.l. Barbarius col.2.ff.de offic.præt. Iaſ.in.l. Si vnus.§. Pactus. ff. de pact. Idem in.l. Siue apud acta.C.de tranſ. col. 2. Idem Iaſ.in.l.More.ff.de acq.hær.

Mẽs & veriſimilis intentio diſponentis ſequẽda eſt, licet nec verbis, nec etiã mẽte, aut cogitatione tempore actus, ea res contenta, aut compreheſa fuiſſet.

Modò ſic ſolennia legum non fuerunt introducta fruſtra,aut ocioſè, non quoque vt homines illaquearẽtur, impedirentur, aut ociarentur, ſed magis, vt omnis fraus abeſſet, & læſio,actioneſque noſtræ, vt iuſtius procederent, certiuſque actorum veritas appareret. l.f.C.de fidei co.§.f.inſt.de fidei co. hæred.l.1.in fi.pr.ff.ad Treb.l.Iubemus.C. de teſtam..l.Hac conſultiſsima.C. Qui teſtam.fac.poſ.l.1.ff.de lib.& poſth.vnde ſi lex humana certa eſſe poſſet de fide & veritate rerum ac actorum,iſta ſolennium impedimenta minimè introduceret. Sicque ipſa lex veroſimiliter reſponderet ſe velle, vt firmus ſit contractus ſine licentia mariti ab vxore celebratus,ſi & mulieris conſenſus affuit & læſio affuit,quia ei conſulere voluit, non autem nocere per ademptionem liberę adminiſtrationis rerum ſuarum, cùm talem libertatem habere homines ipſis expediat in rerum ſuarum vſu, & etiam abuſu.l.Sed etſi lege.§. Cõſuluit. ff.de pet.hæredi.. Nam & ſimiliter ſolennia in rei eccleſiaſticæ alienat. quæ deſiderantur,quo magis ad eccleſiæ vtilitatem alienatio fiat,deſiderãtur. Vnde ſi interfuit conſenſus eorum qui ius diſponendi habent,licet in modo erratũ fuerit,ceſſante omni lęſione & fraude,alienatio quoad Deum tenet, vt eſt communis & vera opinio quam tenẽt Abb.in.c.Quia plerique.q.9.de immuni.eccleſ.& in.c.1. ad fi. de in integrum reſti.& alij quamplures, quos refert & ſequitur Andr.Tiraque.vbi.ſ.nu.21. Et cùm ſimiliter prouiſio legis tot ſolennia in teſtamentis ordinandis exigẽtis, id vnum proſpectum voluerit,vt certa ſit teſtantis diſpoſitio, abſitque omnis fraus & dolus.d.l.f.C.de fidei.d.§.l.inſt. de fide.hęr.iuncta.l.Si quando, in prin.

23 *Conſcientiæ in foro valet alienatio rei eccleſiaſticæ,ſi abſint læſio & dolus, licet defuerit ſolennia cũ communi.*

24 C.de inof.teſtam. Certè ſi hæres ſcriptus in teſtamento minus ſolenni, certo ſcit eam fuiſſe teſtantis voluntatẽ, quæ teſtamento illo minus ſolenni continetur, tutus in foro animæ bona illa retinebit,nõ ſecus quam ſi teſtam.illud eſſet ſolẽne,quia & lex idẽ permitteret,ſi de eo certa eſſet,ſicq; eſt vera & cõmunis opinio, quam tenent Bal. in.l.1.col. 2.C.de teſtam. Andr. Tiraq. poſt leges connub.gl.4.nu.22.Paulus in.l.ad teſtamenta.§.conditionem.ff. de teſtamen. Corneus con.119.circa primùm,col.9. lib.2.Iaſ.in.l.Poſt diuiſionem,col. 2. C. de iuris & facti ignor.Idem Iaſ.in.d.l.Et ſi inutiliter.col.2. de fidei co. C. Et alij quamplures quos citat Andr. Tiraq.vbi.ſ.Et nos diſſeruimus latè,li.1.de ſuc. crea.§. 2.nu.9.cum pl.ſeq. Vnde in eod. caſu hæres legitimus,qui ſcit alium fuiſſe ſcriptum hæredem in teſtam. minus ſolenni.Siquidem certò ſcit puram veramque teſtantis voluntatem eo teſtamento minus ſolenni contineri,vix eſt vt tutus ſit in foro animæ, quod ſi ignoret,tutus erit.In dubio autem ignorare preſumitur. l. Verius. ff. de probati. & ſub hac diſtinctio.ſunt admittendę illæ communes opiniones, de quibus per Andr.Tira.vbi.ſ.nu.20.& nu.23. & nu. 24.& quę fuſè diſſeruimus in.d.§.2.nu. 9.cum plur.ſeq.

His tamen non obſtantibus in.q. de muliere, ſine licentia mariti alienante, crederem non eſſe tutum in foro animę, is qui rem ab ea emptam emeret, quia & ſi purus mulieris conſenſus interfuerit,& omnis fraus & deceptio abfuerit,tamen adeſt iniuria quę quodãmodo fit marito, eo ipſo quod vxor ſe inſcio,aut renitente,res ſuas alienat,aut contractum ſeu commerciũ cum quouis iniuit, nec dubium eſt, quin id leue aut graue,facile aut iniurium iudicandum ſit ſecundum mores cuiuſque regionis. Vnde talem contractum ratum haberi non expedit, etiam in foro animę, non magis quàm in foro contẽtioſo,cùm id fieri non poſsit ſine mariti lęſione. Nam etſi iuramentum firmet cõtractum, alias vetitum, cùm agitur de lęſione ſolius iurãtis, vtcunque magna c.2.de pact.lib.6. c.cùm contingat de iureiur. Tamen non ſic,vbi vere, vel etiã preſumptiuè interfuit,vel poſsibile fuit interuenire læſionem alterius tertij, licet ea poſsibilitas parũ veroſimilis eſſet,aut frequẽs,vt vtrobique probatur. Vnde licet pactum de futura ſucceſsione iuramento firmetur in prędiudicium paciſcentis, tamen non ſic in præiudicium eius, cuius de ſucceſsione agebatur,licet id præiudicium non adeſſet in actu, ſed tantũ in habitu, vel potentia etiam parum veroſimili: nam mortem alterius captare, cùm ſit tã triſte ac immane crimen non præſumitur.l.Meritò.ff.Pro ſocio,adhuc tamẽ propter illud præiudicium,quod & euenire poſſibile eſſet, tale iuramentum infirmum eſt,vt eſt vera & communis opi. quam tenent Bar.Paul.Roma.Areti. Alexan. Iaſ.& omnes in.l. Stipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.oblig.Bar.Bal. Angelus,Salice.Fulgoſius,Paulus,Alexan. Iaſo.Decius, Alci.& alij in.l.f.C.de pac. Georgius,Natan.& Couarub.in.c.2.de pact.diſſeruimus plenè libr.2. de ſucce. crea.Sic & in ſpecie noſtra lõgè fortius is contractus in foro animæ ratus haberi non debet, cùm non contingenter tã tum,ſed etiam exiſtẽter, inſpecta legis cenſura ex ipſa contractus celebratione, marito iniuria fiat', qui inſcius erat, quæ iniuria ex firmitate ipſius contractus augeretur, & quod in noſtra. l. 55. tauri.hæc irreuerentia & iniuria mulieris in maritum inſcium,aut inuitum,cõtrahentis cõſideretur,principaliter patet,quia reliquæ mulieres innuptę,libere contrahere poſſunt,nuptæ autẽ non poſſunt: ergo iſta licentia & ſolennitas non tam deſideratur ob vitandam mulieris læſionem,quàm ob reuerentiam mariti,vt.ſ.diximus.Plures tenent taliter contrahentem,ſi abfuit dolus & lęſio,tutum eſſe in foro animæ: nam etſi in foro contentioſo ea mariti læſio in conſideratione eſſe poſsit,non ſic in foro animę,in quo ius natu. & diuinũ tantum inſpicitur, non autem id ius poſitiuum:cogita tamen.

Iuram. an firmet contractum ſine licentia mariti factum in terminis. l. 55. tauri inges pugna.

25 Hinc apparet talem contractum per iuramentũ vxoris non firmari, non magis quàm ſi iuratus nõ eſſet,cùm iſthæc prohibitio non ob ſolam mulieris vtilitatem,ſed etiam ob reuerentiam mariti(idque fortè principaliter)factaſit, quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm reuerentiam & pudorem violare. Ea mulier quæ inscio, aut inuito marito cõtrahit videtur: sicque is contractus non firmabitur iuramento, arg. d. c. 2. de pact. in. 6. & d. c. cùm contingat de iure. & expressum videtur in. l. Alia. §. Eleganter. ff. so. matrimonio ibi contra bonos mores id pactũ esse: quippe cõtra reuerentiam maritis debitam esse appareat: cùm ergo cõtra bonos mores sit id quod ab vxoribus contra reuerentiam maritis debitam sit, idque fiat contra talem reuerentiam, sequitur nõ posse per interuentum iuramenti firmari, non magis quàm si non interfuisset, quod obtinet quo ad forum contentiosum: non sic in foro conscientiæ, vt proximè diximus. Et hęc ratio mihi videtur efficacior, quã ea qua vtitur Andr. Tiraq. vbi. s. nu. 26. ait enim talẽ contractum non firmari iuramento, quia ex eo contractu nulla oritur obligatio etiam naturalis, vnde iuramentum nõ potest confirmare, cùm inquit, Nil reperiat confirmabile, vt in simili tenuit Angel. cons. 160. pro decisione. col. 2. & Roman. cons. 12. Viso testamento, col. 2. quę ratio suspecta est: nam ex eo contractu aliquando oritur obligatio naturalis, quę in foro animę efficax est, licet in foro cõtentioso inefficax, vel potius nulla intelligatur, vt. s. diximus. Vnde ipse Tiraq. secundò adducit, quòd contrahentes contra tale statutũ quasi propter suam inobedientiã videntur mortaliter peccasse, sicque iuramentũ non confirmat. c. 2. de maioritate & obedie. iuncto. c. non est obligatorium de reg. iur. in. 6. Ita Bar. in. l. 2. in fine. C. ne fide iussores dotium dentur, & in. l. Siquis pro eo, in tertio, &. 5. membro. ff. de fide iuss. & in cons. 88. in. q. col. 2. Angel. cons. 160. Domina. col. 2. Ancharanus in. c. 1. ad finem. q. 11. de cõstitutionibus & cons. 180. Visa diligenter. col. 2. vers. Itẽ liberatio. Bal. in. l. 2. q. 9. C. de rescindenda venditione, & in rubrica. ff. de iure iur. col. 2. & in. c. Cùm contingat, eodem tit. col. 3. & in cons. 450. In pupillo, lib. 2. Paulus cons. 465. Viso compromisso, col. fi. lib. 1. Petrus Ferrara de forma libelli super. restitutiõe verbo Tũc iurauit, col. 4. Barbatius cons. 16. Illud in mediũ, lib. 2. Corneus cons. 77. Quã quam, col. 2. lib. 1. Ange. in authenti. iacramenta puberum. C. si aduersus venditionem, Goçadinus cõl. 16. In hac causa, col. 2. nu. 13. Anto. in. l. Si tauri. nu. 57. & Michael Cifontinus. in. d. l. 55. tauri, col. 1. vers. 4. dubitatur.

Sed hoc casu vt peccatum absit, & sic iuramentum firmet contractum, tenẽt Ioannes Andræas, ad speculatorem de sententijs prolatis. §. vt autem, Ioannes Lignanus, Anto. Abb. & Imola, qui hãc dicit communem opinionem in. c. cùm contingat de iure iur. Bal. cons. 408. Super eo quod quęritur, lib. 4. Ab. in. c. ad apostolicam, col. 1. de regularibus, Imola, consil. 67. in casu præmisso. Fulg. cons. 219. Visis, col. pẽnul. Paulus, cons. 190. cum tempore, col. 2. lib. 1. Aretinus cons. 54. In causa magistri, Felinus in. c. Siquis, col. 2. de maioritate & obe. Ale. cons. 19. clarissimè, col. 6. lib. 7. Soci. cõs. 77. In præsenti, col. pen. lib. 1. Idem cõs. 147. Visa, col. 4. eodem lib. & cons. 233. Præsentis consultationis, col. 2. & cons. 279. Visa donatione, col. 1. lib. 2. Corneus cons. 35. Videtur prima facie, lib. 1. & cons. 127. Licet, col. 1. libr. 1. & cons. 35. Semper, col. fi. lib. 3. & cons. 224. Licet claram, eodem lib. Andręas Tiraquellus post. ll. connubiales gl. 4. nu. 28. Dominicus cons. 51. supra prędicto per totum, Romanus cons. 437. In casu proposito, Alex. cons. 125. Visis, lib. 1. Hipolitus Marsilius in. l. p. col. 12. ff. de quęst. & alij quamplures relati per Tiraquellum, vbi. s. Et hęc pars longè verior est, tum quia vt diximus transgressio huius statuti non inducit peccatum, tum & fortius, quia statutum inducens, ne minor, aut mulier possit alienare sine certa solennitate, respicit principaliter ipsius minoris, aut mulieris vtilitatem, & regula dictat posse vnumquemque suis commoditatibus, ac fauoribus renuntiare. l. pe. C. de pact. l. Si quis in cõscribendo. C. de episco. & cleri. l. cùm pater. §. Mando. ff. de lega. 2. l. Quoties ab omnibus. C. de fidei. possesq; res suas etiam etiam prodigere. l. Sed etsi lege. §. consuluit. ff. de peti. hære. & licet id non liceat minoribus, & reliquis qui sensus inopia laborant, argu. l. Titio centum, in pr. ff. de cõd. & de in. l. 2. C. pro emp. secundum vnum intell. tamen etiã istis suum prodigere liberum est per interuentum iuramenti, minoribus dico, & mulieribus, argu. auth. sacramenta puberum. C. si aduersus vendi. quia tollerabilius est, vt rerum suarum, quàm vt salutis æternę detrimentum patiantur, vt d. c. cùm contingat de iure, &. c. licet mulieres eod. tit. &. c. 2. de pact. lib. 6.

Cùm ergo isthæc ratio de iuramẽto appositio super contractu minoris, aut mulieris contrahere vetitis sine interuentu consanguineorum propter inopiam intellectus ipsorum minorũ, aut mulierum præsumptam suspecta sit, supereest, vt aliunde nobis firmius quodpiam argumentum aduocandum sit ad nostram partem tuendam, qui defendimus, seu contendimus in terminis. d. l. 55. tauri, mulierem contrahentem sine licentia mariti, nihil agere, etiamsi iurauerit. Dic ergo id inde procedere, q̃ ea mulier quasi contra bo. mo. contraxit, & iurauit, inspecta legis nostræ interpretatione, inspectisque nostræ regionis moribus, arg. d. l. alia. §. elegãter. ff. to. matr. Sicq; iura. nõ est obligatoriũ C. nõ est obligatorium de reg. iur. lib. 6. Deinde id iura. tẽdit in præiudiciũ mariti, vt. s. diximus. Sicque non est obligatorium. d. c. cùm contingat, &. d. c. Licet mulieres. Postremò est contra prẽceptum iuris naturæ alterum lædere. l. Iustitia. ff. de iust. & iure, &. §. Iuris præcepta, inst. eod. tit. Sed si tale iuram. firmaret contractum, esset ius mariti lædere, ergo, &c. præsertim cum iurame. non debeat esse vinculum iniquitatis, vt iam diximus etiam occasionaliter, argu. l. Quæ sub conditione in pri. ff. de cond. iust. Intellige tale iuram. nõ probãdum quoad forum contẽtiosum: at in foro animæ, si maritus qui postea contractum celebratum sciuit, non reclamauit vxor, tenebitur stare iuramẽto, vt. s. dixi.

26 Ex superioribus apparet, an vera sit opinio eorum qui contendunt, Quodsi in alienatione prædij minoris defuerit authoritas tutoris, aut decretum prę fidis, tunc emptor non est tutus in foro conscientię, sed restituere tenetur, quia vt eam rem retinere posset, oporteret quod adesset bona fides & iustus titulus, qui hîc non adest, cùm ille pro non titulo habeatur, ergo alienam rem detinet nullo iure, ergo, &c. vt in. l. nunquã nuda. ff. de acq. rerum dominio. Quod verisimum dicerem, si minor læsus esset, non sic, si non esset, sed si vitalẽ contractum facere expediret: nam minoribus ob vtilitatem suam, ne decipiantur rerum suarum alienatio interdicta est, atque administratio, quæ eis à lege libere permitteretur, si ipsa lex certa esset, eos decipiendos non esse. Vnde in quibus casibus non decipiuntur, cessat ratio legis prohibitoriæ, & consequenter eius prohibitio, saltem quoad Deũ, argu. l. Non ideò minus. C. de procurat. § Pupillus, in pr. inst. de inut. stip. & quod latè tradunt Decius & Cagnolus in. l. In negotijs. ff. de regul. iur. Aliter enim, quod fauore minorum inductum fuit, in eorum odium conuerteretur contra l. Quod fauore. ff. de legi. & contra. l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. l. Legata inutiliter. ff. de adi. lega. Quo ad forum autem contentiosum, id non esset ita expeditum, arg. eorum quę traduntur per Areti. in. l. 2. col. 5. ff. de vulg. per Andr. Tiraq. de causa cessante limi. 32. per. l. 1. ad fi. ff. de minoribus, & dictum Innocentij in. d. c. Quia plerique: refert & sequitur Tiraq. post leges connub. glo. 4. nu. 20. Qui tenent quod in foro animæ talis emptor tutus non est, cuius contrarium defendimus cessante minoris læsione.

Conscientiæ in foro tutus est emptor minore sine decreto prædium alienante cõtra Innocẽt. & Tiraq.

27 Ex superioribus etiam deducitur necessaria declaratio ad. l. 5. tit. De las donati. lib. 5. ordi. dum ait alienationes rerum ad regiam coronam pertinentium fieri ab ipso rege non posse, citra longũ solennium interuentum, de quo ibi, Vt si contra alienatio ab ipso rege fiat, ea nullius momenti sit, nec possessor etiã quoad

Regiæ alienationes Hispaniæ an valeant?

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòad Deum posit in foro conscientiæ esse tutus, cùm titulus ille pro nõ titulo habeatur. Sicque in talem possessorem non fuerit tranflatum dominium. d.l. Nunquam nuda, vnde alienum restituere necesse habebit ille. c.f. &. c. Vigilanti. de præs. Nec voluntas Principis alienantis, illique legi derogantis quicquam prodesse videatur, etiamsi sit iurata, cùm illa prohibitio emanauerit in vtilitatem regni, & Reipublicæ, non ipsius Principis, qui suas vtilitates prætermittere, & lædere potest: alienas verò non vtique, & vt ius alterius tertij lædere etiam per interuentum iuramenti non possit, ita etiam & lõgè minus poterit lædere ius reipublicæ, argu. d.c. cũ contingat. d.c. Licet mulieres. d.c. Quãuis pactum iuncta auth. res quæ. C. cõ. de leg. nisi dixeris eam. l. 5. ipsum tantũ regem qui eam tulit tenere, reliquos autem successores suos non vtique, argu. §. f. inst. quib. mod. test. in fi. l. Princeps legibus. ff. de legibus.

28 Denique quod diximus tenuisse Innocentium & Tiraq. qui eum sequutus fuit, vbi. s. dum aiunt minore fine decreto aut authoritate tutoris alienante, tutum non esse in foro animæ possessorẽ, quasi titulus ille habeatur pro nõ titulo & sic nullo iure dominiũ illius rei quæ fisse videatur. d.l. nunquã nuda, id quidem regulariter verum non esse patet ex. l. fi vir. ff. pro donato. l. si id quod. ff. pro derelicto, ibi quasi volente & concedente domina, vbi vxor fundum donauit marito contra legis interdicta, & licet maritus dominium non quęsierit, adhuc tamen dicitur habere iustã causam possidendi, quia non erat destitutus dominæ volũtate. Nec enim necesse est, vti quisque iustè possidere videatur, habere dominium rei possessæ. Satis enim est habere domini voluntatẽ, vt per totum. ff. de positi. per totum. C. &. ff. commodati. per totum. ff. de præcario, fallit quãdo ille qui vendidit, vel alia quauis ratione rem suam cõcessit, sensus inopia laborabat ob teneram ætatem, vel ob aliam rationẽ, sicque non habebat liberam rerum suarum administrationem. Tunc enim eius concessio non præberet iustam causam possidendi. l. 2. §. si à pupillo. ff. pro emp. Ita potest saluari Innocentius.

Possessio iusta quæ dicatur, & quãdo sit quis possidens tutus in foro animæ.

29 Ex superioribus infertur, quòd licet in electione non fuerit obseruata forma data à canonibus, dummodo nõ defuerit purus consensus eligentium, tutus est electus in foro cõscientiæ, vt tenent doct. communiter, quales sunt Innocentius in. c. Quia sicut de elect. Ancharra. in. c. beneficium, de reg. iur. libr. 6. col. 34. vers. 7. principaliter, idem Ancharra. in. c. possessor, col. 9. eod. tit. Decius in. c. 1. de constit. col. 8. vers. Ex ista conclusione nu. 19. & Felinus ibidẽ nu. 39. Iaf. in. l. si non sortem in pr. ff. de cõd. indeb. idem Iaf. in. l. etsi inutiliter, col. pe. C. de fidei cõ. idem in. l. post diuisionem, col. 2. C. de iuris & facti ignor. idẽ Iaf. in rub. ff. de acq. hær. col. 3. idem Iaf. in. l. nemo potest, lect. 1. nu. 78. ff. de leg. 1. idem in. §. sed iste, inst. de act. col. pen. Andr. Tiraq. post leges connub. glo. 4. nu. 21. Abb. in. c. 1. ad finem de in integrum restit. Innocen. in. c. si celebrat de cleri. ex communi. Domin. in. c. 1. in pr. de sponsali. lib. 6. Huiusque rei vera ratio (quam à nostris non satis animaduertam inuenio) ea est, quòd licet verbis legis id non cõprehendatur, sed potius contrarium, quia ius iussit seruari in tali alienatione certum ordinẽ, quẽ prætermissum esse ponimus. Nec etiã comprehendatur iuris mente & intentione, quam habuit, tamen comprehenditur iuris intentione, quam lex ipsa habitura esset, si is casus sibi in mentẽ venisset, vbi purus, verusque cõsensus eligentium interfuit, quia omnia solennia quæ à lege in electionibus exiguntur, eò tendunt, vt verus, purusque eligentium cõsensus non desit, vnde cùm hîc adsit, quoad Deum hoc vnum desideratur, & præterea nihil. Nec enim lege destitutus videtur quis, licet eius verbis comprehensus non sit, nec etiam intentione præsenti, quia hunc casum lex nõ cogitauerat, si modò intentione legis futura destitutus non sit, hoc est ea intentione quam. l. verosimiliter haberet ra

Electus minus solenniter tutus est in foro animæ, si ei non defuit purus eligentium cõsensus cũ communi.

ra esset, si de hoc casu meminisset glos. com. ibi app. in. l. tale pactum. §. f. ff. de pact. l. 3. C. de inof. test.

Hæres in nõ solenni testamento scriptus, an sit tutus in foro animæ nõ declarat.

30 Vnde licet hęres scriptus in re dubia hæreditatem in foro animæ restituere teneatur hæredibus legitimis, vt ex cõmuni opinio. resoluimus, lib. 1. de succ. crea. §. 2. nu. 10. tamen si is certo scit se habere voluntatem testatoris, eam hęreditatem in foro animæ restituere nõ tenebitur, sed impunè eam retinebit, quia licet nec verbis legis, nec etiam intentione præsenti cõprehensus videatur, tamen futura legis intentione (hoc est ea quam lex habitura esset, si de vera voluntate testãtis certior facta esset) destitutus non videtur, vt non inelegãter præter doctorum sententias docemur, vbi. s. nu. 11. Neque ad rem pertinet, quod dominia rerum à legis cõcessione descendãt. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure. §. ius autem gentium inst. de iure natur. Vnde cùm is hæres lege destitutus sit, res hæreditariæ in eius dominium non transierunt, hicq; alienas res vel eas ad quas alter à lege inuitatus est nullo iure detineat, & consequenter in foro animæ tutus esse non possit. c. f. de præscript. Nam respondeo, quòd cùm is hęres scriptus mente, sentẽtia, & dispositione legis tacita, ac verosimili destitutus non sit, sed comprehensus, satis possemus intelligere earum rerũ dominium quæsisse, argu. l. verbis legis. ff. de verbo. sig. & eorum quæ. s. diximus. Quinimò etiamsi fateremur talem hęredem dominium minimè quęsisse adhuc, tamen non desineret esse tutus in foro animę, nam iustã & legitimã causam possidẽdi is habere videtur, qui voluntate domini possidet, licet lex illam domini voluntatem & consensionem non probet, si modò ille qui consensit, non laboret inopia intellectus, nec per hoc alter lædatur, tex. in. l. si id quod. ff. pro derelicto, ibi quasi volente & concedente domina. l. si vir. ff. pro donato. præsertim cùm etiam iure gentium nihil tam naturali æquitati conueniat, quã volũtatem domini, rem suam in alium transferre volentis, ratam esse. §. per traditionem inst. de rerum diui. vt fusius per nos in. d. nu. 10.

31 Qua ratione hæres non conficiens inuentarium, licet in foro contentioso vltra vires hæreditarias teneatur, tamẽ non sic in foro animæ, si cõscius sit fraudis perpetrasse se nihil, nam nec huius contrariũ lex statueret, si hac de re certa, & indubitata esse posset, vt ex cõmuni opi. resoluimus, vbi. s. nu. 12.

Hæres non conficiẽs inuentarium an sit tutus in foro animæ.

32 Vnde legatarius legatum sibi in minus solenni testamento relictum, licet in re dubia retinere possit, secundũ cõmunem opi. de qua per Andr. Tiraque. post leges connub. gl. 4. nu. 22. cum seq. per nos in. d. §. 2. nu. 13. tamen ea opinio communis vera non est, cùm in minus solenni testamento non adsit probatio legitima, & sufficiens contentorum in tali testamento, cui vt lex fidem nõ putauit adhibendam, ita nec legatarius ille fidem adhibendam putare deberet, & eius credulitas hac in re inculpata nõ foret, sicque etiam in foro animæ hoc casu alienum retinere videretur, quia aut credebat, aut credere debebat alienam esse, vt fusius in. d. nu. 13. contra cõmunem opinionem ostendimus. Verũ si is legatarius certò sciret eam fuisse testantis voluntatẽ, tunc in foro cõscientiæ tutus esset, & iustè id legatum retinere posset, vt ex superioribus deducitur, quæ iuuant ad supplementum eorum quæ docemur in. d. §. 2. nu. 13. cum plur. seq.

Legatarius an possit tutus in foro animæ retinere legatum relictum in non solenni testam. contra communem.

33 Redeundo ad illum articulum, an vxor, quę sine licentia mariti contraxit, videatur mortaliter peccasse in terminis. d.l. 55. tauri, dum concluſimus mortaliter non peccare, quia lex ciuilis non potest nos obligare ad peccatum, nisi cùm præcepit illud, quod iure diuino præceptum erat, vel vetuit illud, quod eodem iure vetitum erat, quibus casibus etiam non tam ob præceptum legis ciuilis transgressum peccasse videremur, quam ob transgressionem præcepti diuini, quasi id ipsi iuri diuino primęuo. non autem iuri positiuo acceptũ ferre deberemus: nam & similiter facultas abstinendi ab hæreditate paterna, quæ

Leges ciuiles an possint obligare in cõscientia inges pugna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ filijs f. competit, licet innumeris ferè legibus iureconsultorum approbata & comprehensa sit, tamen de iure prætorio esse dicitur, eò quòd proprius eo iure admissa fuit, vt ex cõmuni opi. diximus, lib. 1. de succ. crea. §. 1. nu. 5.

Conscientiæ in foro an teneamur, cũ lex positiua id expressit, vel tacitè sit inducendo pœnã ipso iure, vel ipso facto.

34 Cùm igitur constare debeat legẽ ciuilem non posse nos obligare ad peccatum, inde infertur, quòd si pœna à lege ciuili ipso iure, vel ipso facto, imposita sit, ad eam in foro conscientiæ non tenemur, id quod mihi videtur sẽsisse gl. mag. in. f. in. c. fraternitas. 12. q. 2. cũ qua transeunt scribentes, ibi tenent Abb. & Feli. nu. 41. in. c. 1. de cõsti. vbi refert Feli. Abbatem dixisse se dictum illius gl. nescire: alibi Decius in. c. 1. col. 8. de cõsti. vers. prædicta conclusio. Felin. in. c. audiuimus de simonia, col. 2. Hieronymus Cagnolus in rep. l. si quis maior. C. de transact. car. pe. nu. 160. Stephanus Costa in tract. de ludo. col. 12. vers. & limitando prædicta in simili per Bal. in. l. 2. C. de vectiga. & comi. Fortunius de vltimo fine illati. 18. Sanctus Thomas, 2. 2. q. 62. & ibi Cayetanus, Couarub. in. 4. decret. par. 2. c. 6. §. 8. nu. 10. licet in cõtrarium se habeat receptior (sed vt nobis videtur) iniustior opi. quam tenent Abb. in. c. 1. de constit. & ibi Feli. nu. 47. & nu. 43. qui plures allegat Abb. in. c. ex tirpandæ. §. quia verò de præbend. in rep. col. 8. Thomas Parpalia in rep. l. si quis maior. q. 9. C. de transact. quam sequitur, & receptiorẽ esse firmat Andr. Tira. in. l. si vnquã de reuo. donat. verb. reuertatur. nu. 291. cũ sequẽ. & alij quos iam retulimus, & hãc op. cõmunẽ olim tenebã, inter q; alia mouebar, quia vt lex potest nobis etiã ignaris dominiũ rerũ cõcedere, efficereq;, vt ipso iure acquiratur. l. cũ pater. §. furdo. ff. de lega. 2. ita quoque videbatur posse per pœnę irrogationẽ rerũ nostrarũ dominiũ nostrũ nobis auferre, arg. l. cõficiuntur. ff. de iure codi. idq; facit. l. in omnibus prę script. vt in. l. f. C. de longi tẽp. præs. sicque licet regulariter id quod nostrũ est sine facto nostro nobis nõ auferatur. l. id quod nostrũ. ff. de reg. iur. tamen aliquãdo sine facto nostro per legẽ nobis aufertur, vt in specie notat Decius in. d. l. id quod nostrũ, sed responderi potest rerũ dominia nobis & dari, & adimi posse à lege, quasi iura realia quo ad cõmutationẽ & migrationẽ sint in potesta. legis ciuilis. facit. l. f. C. de leg. l. quoties & per totũ. C. de donat. quę sub. modo & ferè per totũ. C. & ff. de capt. & postl. reuer. Diuersum tamẽ est in obligationibus personarũ, & lõgè diuersius in obligationibus animarũ, quę sub ditione ac imperio legũ ciuiliũ minimè nobis esse videntur, & hac in re nobis videtur, aptari posse illud philosophi, quæ supra nos nihil ad nos.

Donatarius an in foro animæ possit retinere donatam rem quandiu à donatore cui nati sũt liberi nõ interpellatur.

35 Hinc apparebit an vera sit opi. existimantiũ, quòd in terminis. l. si vnquã. C. de reuo. don. donatarius simul ac filius donatori natus fuerit ei restituere tenea tur quod dono acceperat, etiã in foro cõscientię, quã op. tenẽt Io. Imo. nu. 12. & iterũ nu. 18. in. c. f. de dona. Corneus cõs. 15. ex quo dictus nu. 5. lib. 1. Archid. in. c. quicunq;. 17. q. 4. gl. in ag. in. d. c. fi. vbi Io. And. col. 2. collect. col. pe. Io. Calder. ibi col. 1. in rep. & Ab. col. 2. gl. f. in. c. ex transmissa de renun. Old a. cõs. 278. licet quãtũ ad clausträles. col. 2. vers. ad tertiã. q. Fulg. in. l. 1. C. de inof. don. Corneus cõs. 11. in præsenti cõsult. col. 3. lib. 3. idẽ cõs. 30. in hac cõsultat. col. 2. lib. 4. Andr. Tiraque. de reuo. donati. l. si vnquam verb. reuertatur. nu. 293. post Fortuniũ Garciam, quem ipse allegat. Mouentur per c. quicunque 17. q. 4. ibi iure fori. non iure poli. Quid dicendum & quidẽ aut donatarius certò scit sub hac cõditione (licet tacita fuerit) sibi donatum esse, vt nascẽtibus donatori liberis restitueretur, & tunc in foro animę restituere tenebitur, vt d. l. si vnquã, quæ hoc casu sine dubio procedit, nec is donatarius vlla ratione retinere posset, cũ & dominiũ rerũ donatarũ ipso iure à lege fuerit à donatario in donatorẽ retractũ, secundũ cũmu. op. de qua per And. Tira. in. d. l. si vnquã per tex. ibi in verb. reuertatur. Et prętereà ipse donatarius conscius sit, se iam destitutum esse voluntate donantis. Quod si donatarius certò sciat donatorem etiam post natiuitatem

tiuitatem liberorum non huius animi fuisse, vt sibi restituatur quod dono dederat indubitanter in foro animæ donatum licitè retinebit, quia licet dominium rerum donatarum ipso iure à lege de donatario in donatorem retractum fuerit. d. l. si vnquam. verbo. reuertatur, tamen rem alienam possum tutus in foro animæ volente domino retinere, estque tam iusta causa possidendi & retinendi, vt hæc causa possidendi sufficiat etiam ad vsu capionem. l. si id quod, ibi quasi volente & concedẽte domina. ff. pro dereli. l. si vir. ff. pro donato. Nam & similiter iustè res alienas retinemus in terminis totius tituli. C. & ff. depositi & commodati, & de precario, &c. Quod si simus in re dubia, tunc communis opinio supra relata, vult fieri debere restitutionem in foro animæ, quia & dominium rerũ donatarum ad eum ipso iure per legem retractum fuit, & donatarius à tempore natiuitatis liberorum destitutus videtur (inspecta legis interpretatione) voluntate donatoris, licet eam antea habuerat, sicque nullo iure, nullaue ęquitate retinere potest alienum domino ex legis interpretatione inuito.

Testam. filij præteritione nullum eo dissimulante, vires sumit.

36 Quid dicendum, & quidem hoc casu magis est, vt si ille donator vti vult beneficio. d. l. si vnquam, procedat cõmunis opinio, sin minus secus. Nam & similiter filiof. præterito testament. est ipso iure nullum. l. inter cætera. l. pen. & f. ff. de lib. & post. l. 1. ff. de iniust. rup. & in pri. inst. de exhær. lib. est cõmunis opinio, vt plenè per Alexan. Paul. Corneum, Deciũ, Curti. Iuniorem & alios in. l. f. C. de cõ. tab. differuimus plenè li. de succ. crea. §. 20. nu. 178. & tamẽ cùm primùm is filius in quem lex hoc beneficium etiam ipso iure contulerat, eo vti noluerit, vel illud à se repulerit, nunquam id beneficium sibi à lege datum, aut oblatum, seu pollicitum videtur, sic

Legatum repudiatũ fingitur nunquam datũ.

37 que id testam. semper tenuisse videtur l. filio præterito. ff. de iniust. rup. nam & similiter legatum ab ipsa morte testatoris, ipso etiam iure legatario quæsitum videtur. l. à Titio. ff. dę furtis. l. cùm pater. 5. furdo. ff. de lega. 2. & tamen si legatarius repulerit à se legatum, nunquam in eius dominio fuisse videtur, vt quod repulsum est, nec datum quidem fuisse videatur. l. si tibi homo. §. cùm seruus, vbi & omnes doct. communiter, præsertim Alexan. l. proinde. ff. si cert. pet. l. si legatarius. §. 1. ff. de lega. 1. Et compensatio inducitur ipso iure, si tamen à parte non opponatur, neque inducta vnquam fuisse videtur: & supplementum legitimè inducitur ipso iure, & tamen si non petatur, neque inductum quidẽ videtur. Et canone non soluto res quæ cecidit ipso iure in commissum, nunquam quidem recidisse videtur, si dominus non petierit, quasi isthæc & cætera id genus beneficia sub hac conditione resolutiua à lege nobis data, aut oblata videantur, vt si ea prætermiserimus, vel ijs vti noluerimus, quasi nec vnquam à lege nobis data, aut oblata videãtur, vt isthęc & alia multa similia cõgesta inuenies p Ia. in. l. f. C. de cõtra. ta. nu. 24. cũ seq. Bal. in. l. f. C. de reuo. don. And. Tira. in. l. si vnquã. C. eod. tit. verb. reuertatur. nu. 10. cum pl. seq. Simile in. l. si me in vacuam. ff. de acq. pos. Simile in. l. si iure. ff. de lega. 3. Simile in. §. posteriore, inst. quib. mo. test. infir. Simile in. l. 2. ff. de lege comi. Simile in. §. f. inst.

Donatio natiuitate liberorũ non reuocatur quãdo donator tempore donationis cogitauit de liberis cum eõ muni.

39 de iniur. modo sic. Cùm ergo retractus donatarũ rerũ in terminis. d. l. si vnquã cõtingat, non ob id quòd verbis expressis donatoris id cautũ fuisset, non quoq; quòd tacite id cogitasset, quinimò tẽpore donationis nõ meminerat de liberis, imò si meminisset. l. illa locũ nõ haberet, vt ex cõm. op. resoluit Corn. cõs. 15. li. 1. col. 1. post Bar. Bal. Ang. & Raph. in. l. si totas. C. de reuo. donationib. Bar. Bal. & Im. in. l. Titia Seyo. §. imperator ff. de lega. 2. vbi alij cõmuniter. Sicq;. d. l. si vnquã funderur potissimũ in eo q donator, si de liberis tpe donat. sibi euẽturis meminisset, vel nõ donasset, vel caussa fuisset, vt is retract. fieret, cũ primũ sibi liberi nati fuissẽt, euenit, vt in spec. nra, q diu donator, q scit sibi liberos natos fuisse, res donatas nõ repetit, tutus sit donatarius in foro cõscientiæ, iusteq; exi-

stimare posit eum donatorem eo legis beneficio vti nolle, vt sic peride sit atque si ad id beneficiū nunquā à lege so ret inuitatus. Nam & similiter nō dubi tarem, quin res legatas (quarum domi niū in legatariū ipso etiam iure trāsijsse diximus) hęres tutus in foro animæ re tinere posset, quādiu legatarius qui legati conscius erat, eas nō peteret, quia iuste cogitasset hęres legatarium nolle vti liberalitate & beneficio sibi à lege concesso: præsertim cum isthęc omnia vt inuitatus ipso iure acquirantur, quasi sub hac cōditione resolutiua lex volue rit, vt si ipsi non petierint, sed ab eo beneficio abstinere voluerint, quodāmodo videātur nunquā fuisse inuitati, quo dammodoq; id ius videatur nunquam absc̄sisse, aut seperatum fuisse illinc, aut ab ea persona apud quā antea erat. Ergo in specie nostra donator qui libe ros tusceperat, aut beneficio legis vti volebat, idque donatario notum erat, & in foro animæ retinere tenebitur. Aut donator eo beneficio vti nolebat, idq; sciebat donatarius, & tunc indubi tanter donatarius non tenebitur resti tuere. Aut & tertio dubitatur, hoc est, donatarius hac de re incertus est, & quādiu ille non petierit, donatarius tu tus est in foro conscientiæ, non secus quàm in foro contentioso. Sicque pri mo casu procedit cōmunis opi. s. relata, secundo & tertio minime. Vnde regu lam contra cōmunem opi. constituī o portet. s. quòd in re dubia in foro con scientiæ tutus sit donatarius, licet non restituat, quādiu à donatore interpella tus non fuerit. Ad. c. quicūque. 17. q. 4. respōde quòd procedit de quadā æqui tate seu perfectione non de necessitate vel de cosilio, non de præcepto, vt sen sit glo. ibid. Præterea fragmēta illa qui bus decretum à Gratiano compositum fuit nō habent vim legis, vt alibi fusius docemur. Et nostram opinionem intel lige quando donator non ignorabat li beros sibi natos fuisse, nam se donasse ignorare non prę̄sumitur, cum in facto proprio non cadat ignorantia. l. si res obligata. ff. de legat. 1. Redeundo ad re

Hæres instę retinet legatum, quandiu legatarius cōscius legati nō petit illud.

40

gulam. d. glo. in. c. fraternitas. 12. q. 2. vt pœna in re dubia nō obliget in foro animæ, nec. l. ciuilis obliget nos regularit er in foro animæ.

41 Inde etiam infertur quòd & si condēnatio iniusta quæ ttansiuit in rem iudicatam in foro contentioso debeatur, quia iure fori iusta præsumitur. vt in. l. res iudicata. de regu. iur. c. in præsentia. de renū. l. Herénius. §. Caya. ff. de euict. tamen in foro conscientiæ non debebi tur, quia in tali foro iustissime recedimus à præsumptione legis quę decepta est, vt sequamur veritatem. Ita tenent Antonius in. c. quod ficut. col. penul. de elect. Bald. in sua disputatione incipien ti statuto cauetur. col. 9. Felin. in. d. c. 1. 42 nu. 40. de constit. Vbi etiam subinfert quòd in foro animæ non ligamur lege iniusta, quam forte princeps edidit ad solam suipsius vtilitatem aut lucrum, & longè minus si ea lex excederet authoritatem & iurisdictionē ipsius prin cipis. c. vt animarum. de const. lib. 6. c. erit autem lex. 4. distin. Tenet sanctus Thomas. 2. 2. q. 96. articulo. 6. Vnde li cet postquā lex lata est in foro contentioso de ea disputare non liceat, quia iu sta præsumitur. d. c. erit autem lex. Tamen in foro cōscientiæ si illa reuera in iusta est, ei obedire nullus tenebitur: & ita sunt limitanda quæ traduntur per Bald. & alios in. l. non omnium. ff. de le gibus, & quę plenissime enarrat Andr. Tiraque. in tracta. de vtroque retract. 43 in præfatione nu. 75. Vnde ipse Felinus vbi supra, post Abbatem ibi & Hosti. & alios in. c. innouamus, de censibus & post glo. & docto. in. c. super quibusdā. de verb. signifi. ait, quòd defraudans ga bellam iniustam, in foro animæ non te netur, quamuis in foro contentioso à potestatibus compellatur. Iniusta autem videretur si onera non iuste subdi tis distributa essent, secūdū Thomā & Feli. vbi. s. Vnde cū quotidie in omnibus populis totius Hispaniæ ab admini stratoribus ciuitatū parū ex æquo distri buat illud onus seu gabella (q̄ Hispanę seruicio appellat, itē illud qđ alcabala vocatur, & alia multa huiusmodi) dice bam

Sentētiæ iniustæ in foro animæ acquiescerenō debemus.

Lex iniusta in foro animæ non ligamur.

Gabella iniusta in foro conscientiæ nō debetur.

bam eum qui nō iuste oneratus erat in tali distributione, quatenus iustus modus seu mensura trāsgrediebatur, posse in foro animę subterfugere præstationem, licet in foro contentioso cōpellatur. Idemq; dicendū secūdū Feli. vbi. s. & Bal. in. l. 2. C. de iure aureorū annulorū, quoties talis gabella immanitate 44 intollerabilis & barbarica est. Et longe facilius secūdū eūd. Fel. & Hosti. in sūma de cēsibus. §. ex quib. vers. Sed quid si mercatores. Bal. in. l. veluti. ff. de iust. & iure. & in. l. cū proponas. C. de nauti. fœno. Idem Bal. in rubr. de cōsuet. ad fi. & in rubr. C. de fide instr. Anto. colū. 3. in procē. Rex pacificus. Petrus Ancha. in reg. possessor. de reg. iur. Lōge inquā facilius idem dicendum quoties cessan te iam causa vectigalis illius, seu gabel læ imponendæ ea non cessaret, sed ad huc extorqueretur. Vnde ex facto plu ries ac pluries quid dicendum esset, re spondimus quoad pragmaticam quan dam editam anno. 1558. cuius causa an iam finita fuerit, colliges ex prefatione ipsius iuncta lege vni. in. prin. C. de cad. toll. ibi, vt quod belli calamitas in troduxit, lenitas pacis sopiret.

De ead. re.

Gabellæ im positæ causa finita cessat gabella.

45 Illud autem dubium est, an qui dam num culpa dedit, vt sic teneretur lege aquilia, si inde nullum emolumentum percepit, teneatur dānum resarcire in foro cōscientiæ, an vero satis sit redde re pœnitentiam. & Feli. in. c. 1. de cōsti. nu. 41. post Innocētiū in. c. ficut dignū, de homici. tenet quòd non teneatur re sarcire, sed sufficere vt ageret pœniten tiam: in quo idem quoq; tenet ipse Feli nus in. d. c. ficut dignum. col. fi. Idem te nēt Ioānes de ana. & Abbas, Panormi. in. d. c. 1. de cōstitutionibus. col. 2. nu. 11. Abbas in. c. dilecti. col. 5. de arbitris. Ro manus in singulari. 107. facit, quòd no tat idem Panormit. in. c. significatū, per illum tex. de pœnitē. & remissionibus. Abbas in. c. si egressus, de iniuri. Areti. in. c. ficut. colū. 2. de testib. Abb. in. c. cū causam. de testib. colū. 8. Decius in. c. 1. lect. 2. nu. 10. de constit. Ias. in. §. sed iste. nume. 130. inst. de actī. Barb. in. c. 1. col. 1. de comod. Couarub. hanc dicit cōmu-

Cōscientiæ in foro an teneatur quis in terminis iustit. C. & ff. ad leg. aquil.

nē opi. lib. 4. decret. par. 2. c. 6. §. 8. nu. 12. cōsuetus in fin. verb. pœna. & verb. fo rum consci. Alex. in. l. si mora. col. 6. ff. sol. matri. Contrariū tenent Abb. in. c. fi. de iniuri. Barb. in. c. Rainaldus. de te stam. col. 114. Sūma ang. verb. culpa. in fi. Adrianus. 4. sentent. in tract. de resti. c. vtrum in foro. Sed hac in re conside randum est cum agitur de restitutione facienda, non illud inspiciēdum esse an damnificator lucrum fecerit, sed an al teri damnum immerenti dederit cōtra illud præceptum iuris naturalis & diui ni, alterum nō lędere, vt in. l. iustitia. ff. de iust. & iure. &. §. iuris prę̄cepta, inst. eodē tit. Expressius in. l. 1. §. causa. ff. de ędili. edicto. Nam & si quod mihi rapui sti proieceris in mare, tam ad restitutio nem teneberis mihi, quàm si id tibi ser uasses. argu. dd. legum. Et cū lege aqui lia non teneatur nisi is qui damnum in iuria dedit. l. 2. 3. &. 4. ff. ad legem aquil. in prin. §. 1. &. 2. inst. eod. & is etiam qui culpa damnum dedit, cui etiam impe ritia connumeratur. §. præterea medi cus. &. §. itē si putator. inst. de lege aqui lia. l. si putator. l. idem iuris. ff. eodē tit. Sed & infirmitas culpæ annumeratur, cum quis dabat operam rei, quæ homi nem firmiorē exigebat. §. impetu. inst. de lege aquilia. d. l. idem iuris. in prin. & in. §. fi. inst. de obliga. quæ quasi ex deli cto nascuntur. Ergo cum quæritur an quis damnum dedit eo casu quo lege aquilia tenebatur, etiam in foro animæ reus sit, respondendū est vtique si dam num dolo dedit, vel culpa lata, vt. dd. ll. quod abnegat nullus, quòd si negligen tia aut infirmitate aut imperitia, & si quidem pluries aut pluries hoc fecit, ve luti si susceperat militiam humeris suis imparem tenebatur: argumento. d. §. item si putator. & d. §. præterea. cum si milibus supra alleg. facit illud Oratij. in arte Poetica. Quid humeri ferre valeāt 46 quid ferre recusent. Sic licet maritus se mel recipiat vxorem adulterā postquā pœnitētiā egerit, non tamē semper de bet recipere peccatricē. c. fi. vir. de adul. & monialis, quę semel a monasterio re cessit, & ab eo recepta rursus recedit.

Peccatū ge minatū gra uius puni tur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Recludẽda est.c.peruenit. 27.q.1. Itẽ factũ iteratũ semper magis punitur.c. itanos. 25.q.2.& nõ datur venia p̃ delicto amplius quã semel cõmissõ.l.nemo.C. de epi.aud.l.1.ff.de iur.pat. Item tyronibus semel deserentibus bellũ, quod prima vice parcitur illis,pro secunda vero vice,pœna cõpetenti afficiuntur. l. desertorem.§.si plures.ff.de re mili. Itẽ deterius contingit infirmo, cui infirmitas ex peccato prouenit, si sanitati restitutus amplius peccat.c.cùm infirmitas de pœni.& remissionibus. Item semel à ciuitate expulsus,iterum reuertens castigandus est,& vehementius expelli debet in auth.de quæsto.§.illud.col.6 Itẽ ex frequenti iuratione periurium sæpe cõtigit.c.etsi Christus de iur.iur.& suspectus de adulterio pluries deprehẽsus alloquens secreto cũ vxore,licitè à marito interficitur.§.pe.in auth.vt lic.ma. & auie. col.8.c. si quisque de cohabitatione cle.& mul.& qui post reconciliationem & abiurationem,iterum in hęresim deprehenduntur seculari iudicio puniendi tradũtur. c.ad abolendam de hæret.&.c.super eo,eo tit.lib.6.Item assiduè peccantium non miseretur Deus. c.diaconi. 93. dist. faciunt quæ diximus de geminatione.§. 3.nu.13.de suc. creat.

Geminatio nis vis.

47 Ergo in iudice non dubito, ac in reliquis similib.publicę rei ministris,quin ex culpa,& ex infirmitate, ex negligentia,aut ex imperitia teneãtur,quia cùm illius rei,seu muneris cui præsunt,peritiam publicè profiteantur,est & quid ipsis quasi temeritatis imputetur, & nihil est quod imputari possit illis qui hac publica fide ac professione decepti,dãnum passi fuerunt,vt dd.ll.probatur,& arg.l.1.§.sæpe euenit.ff. depositi iuncto §.præterea, inst.quib.mo. re. con. obligã licet regulariter depositarius de culpa non teneatur,tamen tenetur cùm vltro obtulit sese custodiẽdæ rei,ergo publicus officialis cũ sese obtulisse videatur,de culpa etiã tenebitur:& à primordio publicæ administrationis susceptę, quasi huic rei sese obtulisse videbitur, consensumq; huic obligationi prębuisse tacitum verum,licet iure ciuili talem diligentiã in rebus alienis non sufficiat adhibere,qualem in rebus quisque suis adhibere solitus est.§. item is cui,instit. quib.mo.re.contrahi.oblig.tamen in foro animæ (cùm non sumus in publicis officialibus)qui circa res alienas talem diligentiã adhibuit,qualem in suis adhibere solitus est,nõ tenebitur,& ita procedat cõmu.opi.s.relata, sicque limitabitur.d.§.item is cui , vt in foro tantum cõtentioso,non etiã in foro animę procedat:nam regulariter res sua cuiq; perire debet. i. in domini detrimentũ.l.si pignus.C.de pigno. act. & licet quoad Deum teneatur, qui perperam sese habuit quoad res meas,tamen quoad Deũ non potest videri perperã circa aliena se habuisse quis,cum eodẽ modo se circa sua habere solitus esset, nisi cum rebus suis abuti solitus esset,iuxta.l.sed et si lege.§.consuluit.ff.de pet.hær.

Ergo si in sylua tua ignem accendi, quo ipsa combusta fuit, siquidem cùm ignem accenderem,vehementer suspicatus fui syluam cõbustam iri, tenebor in foro conscientiæ, debueram enim præcauere & abstinere, quia scriptum est,qui amat periculum , peribit in illo. Quod si suspicatus non fui tale incendium euenturum, non tenebor in foro animæ:quod si occurreret mihi in mentem incendium inde posse oriri,tamen verisimiliter euenturum non putaueram:sed tantum potentialiter ignem illũ minimè facturus,si id mali inde profecturum opinatus fuissem , & tunc similiter non tenebor in foro animæ , licet in quibusdã ex his casibus i foro cõtentioso obnoxius foré,vt in.ll.s.allegatis,& superior cõmu.opi.secundũ hãc, & superiores distinctiones est vel tuenda, vel declinãda,quia in hoc interiore animę iudicio,vbi sola veritas ĩspicitur quisq; sibi esse debet iudex,& pars,& testis.Illud indistinctè tene quod in quib. casibus damnificator in animę iudicio tenetur, nunquã tenetur ad pœnã legalẽ pręstandã in animę foro,sed tantũ ad damni dati emẽdationem,quod potest essè vel pluris,vel minoris,vel etiam paris summæ cum pœna legali.

Ex

Testis qui falsum testimonium dedit, an teneatur ad damni emẽ dationẽ in foro animæ.

48 Ex superioribus infertur verum nõ esse quod tenuit Vincentius,quem refert Panor.ibi in. c. 1. de custo.eucha. s. testem qui falsum testimonium dixit ad restitutionẽ damni dati non teneri,sed tantum de mendacio & periurio in foro animę,licet in contentioso etiam de damno propterea dato teneretur,sicq; meritò improbatur per Felinum in.c.1. de cõsti.nu.42.Veritas est quod aut putabat se falsum dicere,& in vtroque foro tenetur ad restitutionem damni dati,aut putabat se verum dicere,& indubitanter non tenebitur in foro animæ, aut dubius erat de veritate eius quod asseruit,& similis est ei qui scienter mentitum testimonium dixit,argu.l.f.C.de condit.indeb. & quia ista in teste esset plusquam lata & intollerabilis culpa,vt sentit Innocẽtius in.d. c. sicut dignum. & Felinus nu.42.in.d.c.1.de constit.facit , quia & aduocatus qui scienter litibus iniustis patrocinatur, culpę reus est quoad Deum , & tenetur in foro conscientiæ ad emendationem damni dati,secundum eum,post Antonium in.c. ad aures de ætate & quali.ad prin.host. Ioannes Andr.Anto.in.c. calumniã de pœnis. Abbas in.c.1.col.3.de iuram.cal. Antonius Butri.in.c. tua nos de homici.vbi plenè per Felinum & alios , ergo multo magis testis tenebitur,qui penitius damnum liti intulisse videtur , & periurium præterea adhibuit.

Aduocatus qui patrocinatur causæ iniustæ, an teneatur in foro animæ ad emendationẽ damni.

49

Conscientiæ in foro an pœna debeatur.

50 In summa executores testamentorũ qui habent exonerare cõscientiam defuncti,non tenentur soluere pœnã ab eo incursam in foro animæ,ita Bal.in.l. id quod pauperibns.q.9.C.de episco.& cleri..idẽ Bal.in.l.quib.diebus.§. dominus.ff.de condi.& dem.Deniq; iura inducta ad vindictã non obligãt in foro cõscientiæ,vt tenet Anchar.in.c.si propter,de rescr.in.6.idẽ in.c.1.de cõst.lib. 6.sequitur Felinus in.c.1.de cõst.nu.43. Vnde si quis cecidit in pœnam legis , si quis in tantam.C. vnde vi illam in foro cõscientiæ præstare non tenetur, secũdũ eund.post Anto.de dolo & cõtu.in. c.1.col.3.arg.gl.d.c.fraternitas.12.q.2.

Conscientiæ in foro an teneamur legibus ad vindictam factis.

51

Conscientia in foro tutus est captus qui fugit ab hostibus cõtra doct.

52 Sed regula.d.gl.fallit in eo qui est captus in bello iusto, vt tenet glos. 1.in.c. ius gentium.1.disti. quã sequũtur doct. ibi secundum Felin.in.d.c.1.de cõst.nu. 46.quæ eam etiã sequitur & Abb. in.c. sicut de iureiu.qui omnes mihi non errare modo,sed etiã ineptire vidẽtur,etenim capta in bello, licet iure gentium capientiũ fiant.l.ex hoc iure.ff. de iusti. & iu.l.manumissiones,eod.tit.tamẽ homo captus ab hostibus, sicq; seruus eorũ factus , cùm primùm ab eorũ manibus effugere potuerit , rursus iure gentiũ liberatur, & pristinum statũ recuperat,ita probat tex.in.§.itẽ ea quę ex hostib.inst.de rerũ diuisi.&.§.si ab hostib. inst.quib.mo.ius patrię potest,soluitur. l.postliminiũ.ff.de capt.&.ff.de acq.rerũ dominio.l.naturalẽ,&.l.3. Quinimò huius serui liberatio longè iustior est, quàm fuerat ipsius acquisitio,arg.l.Arrianus.ff.de act.& oblig. Prętera nihil tã cõmutabile & migrabile est, quàm rerũ dominia,vt dictis legibus, & patet ad sensum,sicq; non sequitur,dominiũ serui quęsitũ hostibus fuit,ergo perpetuò manere debet, & lõgè minus sequitur,quòd in foro cõscientiæ permanere deberet,pręsertim cùm iura gentiliũ qui homines liberos seruos capiẽtium fieri induxerũt forũ cõscientię ignorarẽt:quinimò plerique eorũ vitã æternã ignorabãt, æternitatẽq; animarũ nunquã didicerãt,cũ corporibus animã quoque interire existimãtes,vti edocemur lib.de suc.crea.1.§.1.quomodo ergo credendi sunt leges tulisse ęternã vitã,quã ignorabãt, aut abnegabãt respicientes. Prętera seruitutes hominũ liberorum cõtra ius naturale permissæ sunt,ob vitãdã ipsorũ necẽ:nã antea capti à victoribus,illicò trucidabãtur.l. manumiss.ff. de iust.& iu.per totũ.inst.de iure perso. vnde si captus ab hostib.elapsus fit,sicq; cessat necis periculũ,lex mauult eũ liberũ esse,q̃ seruũ,ergo,&c.vt in.l.adigere §.q̃is.ff.d̃ iu.pa.l.cũ pa.§.dulcis.ff.d̃ le.2

Fugiẽs à carceribus in foro animæ non tenetur redire cõtra communẽ.

Infertur etiã ex superiorib.sulpectã esse op.Bar.qui in.l.relegati,nu.1.ff.depœnis,ait peccare mortaliter eũ,q cũ iustè captꝰ esset,carceres euasit fugiuꝰ,q̃ op. Bar.ait tenere theol.quã tenuit Ab. i.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.nu.3.de testibus cogendis, idem Abb. in.c.fi verò.1.ad fi.de iure.idem in.c.ficut.3.eod.tit.Ludo.Roman.in.l.stipulationes nõ diuidũtur, col.14.ff.de verb. oblig.Sed cùm tenuerimus pœnam, etiam ipso iure incursã posse subterfugere ligitimè etiã condemnatum, tutũq; manere etiam in foro animæ, idem & in pręparatorijs ad talem pœnam (qualis est incarceratio) lõgè facilius admittendũ est.Confirmatur ex his quę proximè diximus, de captiuo fugiente ab hostibus.

Pœna legalis statuta ad damni dati emendationẽ, nõ debetur in foro animæ contradict.

54 Quid autem si pœna pecuniaria pro membro truncato, seu debilitato sit statuta, an ea pœna debeatur in foro animæ, quasi loco restitutiõis succedat, debeaturque damnum passo, & Petrus de Anchar.in.c.possessor, de reg.iu. & Felin.vbi.s.nu.46.tenent quòd sic. Sed cũ vt diximus, pœna non debeatur in foro animæ, neque hoc etiã casu debebitur pœna à lege statuta, sed debebitur dãni dati, iusta & moderata emẽdatio, quępotest esse lõgè pluris, vel etiã lõgè minoris quã sit pœna ab statuto definita, & fortè erit æqualis æstimationis.

1 *Vxore sine viri licentia contrahente, non potest nouatio fieri super tali contractu.*
2 *Stipulatio de alteri dando, non parit obligationẽ naturalẽ cum effectu, cum multis contra communem.*
3 *L.55.tauri, cuius fauore facta videatur, dubia.q.*
4 *Intell.l.55.tauri, vt sit præter intentionẽ vulgaris interpretationis.*
5 *L.55.tauri.*
6 *Intelligentia perfectè desideratur, vbi cõsensus exigitur cum communi.*
7 *Intell.58.tauri.*
8 *Contractum facere vetitus sine interuentu, &c. an distractum facere possit, dubia.q.*
9 *Contractus appellatione, an distractus contineatur.*
10 *Iuramento minorum firmatur distractus cum communi.*
11 *Iuramento non firmatur contractus, aut distractus vxoris factus inscio marito, de iure regio.*
12 *Distractus & contractus parificantur, quoad solenni. cum communi.*
13 *Spoliatus per iudicem sine citatione, est sine citatione eius in quem temerè translata possessio fuit restituendus, cum communi.*
14 *Distractus continetur appellatione contractus, vbi est ead. ratio non aliter cum communi.*
15 *Gabella soluenda ex contractu, non extenditur ad distractum.*
16 *Gabella quæ Hispanè alcabala vocatur, debetur, cũ fit contractus census, non cùm resoluitur.*
17 *Gabellarum ex contractibus præstandarum, statuta dicuntur odiosa, suntq; restringenda cum communi.*
18 *Gabella ex contractibus soluenda, an debeantur ex donatione cum communi contra plures.*
19 *Gabella alcabalæ iure regio non debetur ex donatione.*
20 *Gabella alcabalæ quãdo debeatur ex distractu, vel ex contractu à quo contrahentes recesserunt.*
21 *Gabella quando debeatur ex cõtractu innominato.*
22 *Gabella an debeatur ex contractu fideiussionis.*
23 *Fideiussio non venit in statuto, vt ex contractibus sociorum socij teneantur contra nouiss.*
24 *Fide iubere vxor inscio marito non potest iure regio cum communi.*

Vxore sine viri licẽcia contrahente, nõ potest nouatio fieri super tali contractu.

1 REdeundo ad.d.l.tauri.55.diximus mulierem, quæ sine licentia mariti cõtraxit, nõ obligari ciuiliter, nec etiã naturaliter, neque tali contractui fide iussorẽ posse accedere, qua ratione nouè dicerem etiam super tali contractu nouationem fieri non posse, vt in.§.pręterea, inst.quib.mo.toll.obli. l.1.ff.de nouat.sicque licet pupillus sine authoritate tutoris contrahere vetitus sit, tamen si sine tutore contrahat, cùm non desinat, si doli capax sit, naturaliter obligari, vt in.d.l.1. apparet fortiorẽ esse prohibitionem, quę à lege nostra mulieri fit, ne sine licentia mariti contrahat, quàm quæ fit pupillo, ne sine tutoris interuentu contractum ineat, ratio fortè differentiæ, quia ibi agitur de solius pupilli contrahentis præiudicio, hîc autem non de præiudicio solius vxoris contrahentis, sed etiam de præiudicio mariti, cuius authoritas lædi tur ex irreuerentia vxoris se inscio cõtrahentis, vt superius diximus, argument.d.l.alia.§.eleganter. ff. sol.matrimonio. Item etiam ex tali contractu pupilli naturalis obligatio non orietur, si lex prohibitoria stetisset in terminis nudæ prohibitionis, siue per modum prohibitionis, siue etiam per modum dispositionis procederet, vt fusè disseruimus de succesio.creat. lib. 1. §. 4. numer. 16. & numer. 17. At in prohibitione pupilli.d.l.1.de nouat.processit

cessit vlterius, sic declarando & dispen 3 sando, ac temperando suam prohibitionem: at in prohibitione vxoris non sic processit vlterius, nec discẽsauit, aut tẽ perauit suã prohibitionẽ, disponẽdo vt contractus ab vxore sine licentia mariti factus, produceret obligationem saltẽ naturalẽ: nam si id ita disponeret, idẽ quoque iuris esset quod in pupillo est.

Stipulatio de alteridã do, non parit oblig. natu. cũ effectu cũ multis contra cõmunem.

2 Vnde si alteri dari stipulatus sim, licet ex tali stipulatione vti oriatur obligatio naturalis, cõmu.opi.sit, quã tenẽt gl.in.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verb. oblig.verb.cõuenit, quam sequũtur ibi Bar.& Ale.nu.7.& Ias.nu.17.qui firmat cum.d.gl.omnes ibi indifferenter tenere sequitur.Angel.in.d.l. stipulatio.§. si quis insulã, vbi etiã ita tenent gl. & cõmuniter doct.Bar.in.l.si non sortem in pr.vbi etiam Ias.ff.de cond.indeb.idem Bar.in.l.1.ff.de nouati.idẽ in.l.cùm lex, & in.l.siquis pro eo in.6.membro. ff.de fideiussõ.Ang.in.d.§.siquis insulam.idẽ Ang.in.l.1.ff.de pact.sentit gl.in.c.quoties cordis.1.q.7. Anton.in.c. Si cautio de fide instr.Bal.in.l.illud.C.de sacr.eccles.Fortunius in.l.1.num.23.ff.de pact. And.Tira.post leges connub.gl.4.nu. 9.Corneus in auth.sacramenta puberũ. nu.58.C.si aduer.vendi.Abb.nu.31.in.c. cum contingat de iure.& ibi Alcia.nu. 221.sed licet ab hac opi. neminem declinare firmet Ias.in.d.nu.17.tamen errat, quia ex professo contrarium (vt etiam nat.oblig.non oriatur) defendunt Rapha.Cuma.& Paul.Castr. & sentit Ludo.Roman.in.d.§. alteri, vbi etiã Ang. idem Ang.in.l.ita stipulatus.§. Chrisogonus.ff.de verb.oblig.Bal.in.l.certi cõditio.§.quoniã.ff.si cert.pet.& alij quos refert Alex.in.d.§.alteri.nu.7.tamẽ nos semper tenuimus hanc opi. vt nat.obli. non oriatur ex stipulatione de alteri dãdo, vt fusius docemur de succ.crea. lib. 3.§.30.nu.28.cũ pl. seq. licet pro cõmu. op. faciat quòd pœna super tali stipulatione adiecta, nõ deberet tenere nisi ex tali stipulatione nat.obliga.nasceretur, cuius contrarium dicit in.d.§.alteri iun cta.l.stipulatio hoc modo.ff.de verb.oblig.sed vbi s. responsum dedimus

L. 55. tauri, cuius fauore facta videatur, dubia.q.

Rede ũdo ad.d.l.tauri.55. animaduertendum est eam legem, vt quibusdã videtur, ob vtilitatẽ tantũ mulierum latã esse. Ob fragilitatẽ enim sensus earum, quo magis rebus suis cõsulatur, inductũ esse aiunt, vt cõtractus inire inscio, aut in cõtra marito nequeat, sed demũ de licẽtia ipsius ita in simili consuetudine Franciæ viginti tradit Andr. Tira. post leges cõnu.gl.5.nu.26. qui huius rei nullã aliam rationẽ reddi posse firmat, sentit Bal. in simili. in.l.2. per illũ tex. C. de adop. idẽ Bal. in.l.2.q.9. C. de resci. vẽd. & quod in fauorẽ mulierũ ad supplendã earũ fragilitatẽ & imbecillitatem, id inductũ sit, tenent etiã Bar. Bal. Paulus Castr. in.l. transactionẽ. C. de transact. Bar. & alij in.l. qui exceptionẽ. ff. de cõ. indeb. Bal. in.l. pactũ dotali. q.12. C. de collat. idẽ in.l. 2. ad med. i. C. de adopti. idẽ in auth. sacramẽta pube. C. si aduersus vend. Bal. Areti. & Ale. in.l. qui in aliena. §. iussum. ff. de acq. her. Bal. Cuma. Imola & Alex. in.l.1.5. fuit quæsitũ. ff. ad Treb. Bal. in.c. cùm cõtingat, col.2. de iureiu. idẽ Bal. cõs. 407. præsuponẽdum. col.2. lib.2. & cõs.60. quædã soror. lib. 5. & cõs.394. statuto cõmunis Papię. li. 5. Paul. Cast. in.l.f.5. necessitatẽ. C. de bo. quæ lib. Ias. in.l.2.5. Voluntatẽ, col.2. ff. sol. matr. Decius cõs.502. ex duobus. col. 2. & cõs.503. col.2. vbi addit etiã propter mariti vtilitatẽ id fieri, tamen principaliter propter ipsius mulieris commoditatem, cum alijs quamplurimis congestis ab Andr. Tiraq. vbi.s. glo.6.num.37.

Contrariã tamẽ tenẽtiã, vt tale quid inductũ esse potissimũ videatur, ob fauorẽ maritorũ, tenẽt Bal. & Sali. in.l.1. C. vnde vir & vxor. Palaci. Rubi. in repe. rubr. de dona. inter virũ & vxorẽ. §. 68. col.1. qui allegat. Ang. idẽ tenẽtẽ cõ. 88. in fi. sequitur Barb. in.c. possessiones col.f. de reb. eccles. nõ alien. facit q; notat Ale. cõ. 29. nu.12. lib.3. Panor. in.c. cũ in veteri de elect. Ang. cõs.191. hoc capite, & in hanc partẽ inclinat And. Tir. sibi in hoc cõtrarius post leges connub. glo.6. nu.40. & .41. Nam licet Decius in consili. supra citatis & Palaci. Rubi. vbi supra, & Soci. 23. column. 4. lib. 4. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

eorum quos.3.retulimus. Alij non pauci velint id inductum esse, partim fauore nuptarum, partim vero fauore maritorum, id quod verissimũ est, tamẽ negari nõ potest, quin potissima earũ cautarum sit fauor & vtilitas mariti, seu authoritas, neq; enim matrona nupta imbecillioris sensus est, quàm ea quę soluta est. Vnde cùm id in solutis cautũ nõ sit, in quib. eadẽ ratio fragilitatis est, superest, vt virorũ fauore potissimũ inductũ esse credatur, quinimò quo magis quisque egenus ac indignus est, eò magis à legislatoribus subuenitur. l. id ꝙ pauperibus. C. de episcop. & cleri. l. hac constitutissima. §. at cum humana. C. qui testa. facere pos. sed mulier innupta donec maritum inuenerit, indigentior est ea, quæ iam nupta est, sicq; vt magis ei subueniatur reipublicę interest, arg. l. 1. ff. sol. matr. vnde cum ipsis solutis statutũ & nostra. l. 55. tauri nõ prospiciat, sed nuptis tantũ, ob vtilitatẽ maritorum id fecisse videtur, vel si ob cõmu. vtriusq; vtili. potissimũ tamẽ ob mariti fauorẽ.

4 Denique pro nobis insignis text. in. l. alia. §. elegãter. ff. so. ma. secũdũ quod s. induximus, id quod licet nõ iustè in cõtrouersiã, inspecto iure cõmu. (vt nobis videtur) deducatur, tamẽ longè expeditius est de iure regio, quo nominatim cautũ est, posse maritũ vxori licentiã generalẽ dare ad omnes contractus ac distractus, inscio se, celebrãdos. l. tauri. 56. quam licentiã sic generaliter dare in terminis iuris cõmu. (i. illius regionis vbi tale statutum esset) maritus non posset nisi nominatim id cautũ esset, secundũ Tira. post leges connub. gl. 5. nu. 198. Cùm ergo sufficiat ea generalis licẽtia, sequitur eã nõ desiderari, ne vxores decipiãtur cũ sic inscijs, & incõsultis maritis possint quãplures facere cõtractus, inq; illis falli, lædi, ac decipi: ergo nostra lege. 55. tauri authoritati, ac reuerentiæ maritali potissimũ prospectũ fuit, arg. d. l. alia. §. elegãter. ff. sol. matri. sed quod etiã fragilitas mulierũ hac in re in cõsideratione sit, patet ex lege taurina. 59. vbi in absentia mariti peregrè agentis, si est periculũ in mora, iudex licentiã contrahẽdi præstare potest vxori, cũ causæ tamen cognitione, vt cõsulatur mulieris cõtrahẽtis vtilitati, ac nec cessitati, ergo & id quoque in cõsideratione est, licet principalior causa sit authoritas & reuerẽtia maritalis. In statutõ autẽ ne minor, aut mulier possint cõtrahere sine interuẽtu cõsanguineorũ, nõ dubitarim exigi eorũ interuentũ in singulis cõtractibus, nec sufficere generalẽ licentiã, vt ex And. Tira. vbi. 5. deduximus, quia ibi cessat ratio illa authoritatis & reuerentiæ maritalis.

Intell. l. 56. tauri, vt sit præter intẽtionem vulgaris interpr.

L. 59. tauri.

Intelligẽtia perfectè desideratur vbi cõsensus exigitur cũ communi.

6 Etenim generale est, vt cuius cõsensus authoritas, vel licẽtia in aliquo actu desideratur, is cõsensisse authoritatẽ aut licentiã præstitisse nõ intelligatur, nisi id quod agitur perfectè, cumq; omnibus suis qualitatibus intelligatur, idẽq; in ratihabitione Dinus in. c. ratũ. col. 1. de regu. iur. lib. 6. Florẽtinus cõl. 44. ꝙ ratificatio per. l. quo enim. §. Iulianus. ff. rẽ ratã haberi ibi certior factus. l. cùm testamentũ. l. nõ id circo. C. de iuris & facti ignor. gl. in. c. cõcertationi verb. sciuerit de appell. lib. 6. vbi Geminianus & Philippus Frãcus Romanus cõs. 343. ex proposito ad finẽ. Andr. Tira. de vtroq; retract. tit. 1. §. 36. gl. 2. verb. not. fier. l. in totum. ff. de reg. iur. per Bal. in. l. 1. col. 9. C. qui admitti. idem cõs. 375. certũ est ꝙ filia. col. 2. lib. 3. Laurẽ. Calca. cõs. 25. col. 13. Corsetus in suis sing. verb. minor. Iaf. in. l. 1. §. item acquirimus, col. 3. ff. de acq. pos. Ludouicus Roman. in. l. Sub specie col. 11. C. de postul. And. Tir. post leges cõnub. gl. 8. q. 22. Barb. in reper. rubr. C. qui admitti. q. 1. Socinus cõl. 92. in causa domini Anto. col. 9. lib. 3. l. Diẽ proferre. §. corã. ff. de arbitris. l. corã. ff. de verb. sig. vbi Alciatus. l. Hæredes palam. §. in testamentis. ff. de testamen. l. non multum. ff. de authorit. tutorum. l. si is ad quem. l. hæres institutus. ff. de acquiren. hæredit. l. si. §. sin autem nescius. C. de furtis. Vnde licet per. l. tauri. 58. cùm marituspossit cõtractũ se incõsulto ab vxore celebratũ ratificare, oporteret, inspecto iure cõmuni, vt pfectè intelligeret, quod ratificabat, at iure regio cõtrariũ obtinet, cùm per illam. l. generalis

7

Intell. l. 58. tauri.

lis ratihabitio sufficiat post contractus celebratos, quemadmodum generalis licentia sufficit ante initos contractus. l. 56. tauri.

Cõtractum facere vetitus sine interuentu, & an distractum facere possit, dubia. q.

8 Illud autẽ quæri potest, an stante. d. l. 55. tauri mulier possit inscio marito distractum facere, & receptior op. esse videtur vt non possit: ita tenent Bal. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret, col. 4. ff. de pact. idem Bal. in. d. l. si vnus. §. ꝙ in specie, co. si. Ia. in. d. §. pactus ne peteret. Bal. in rubri. C. de pact. Baldus in. l. pactum dotali. q. 21. & ibi Romanus. C. de collati. Romanus, in. l. de tutela. C. de in integrum restitu. idem in. l. mutui. ff. de acq. hære. §. 1. idem Romanus, consi. 280. & cons. 194. co. 1. Fulgosius, in. l. cõtra iuris. §. si filius. ff. de pact. Baldus nouellus in rep. rub. ff. de ver. obli. col. pe. Barba. in. l. 2. in pr. col. 9. eod. tit. Areti. in. l. 5. in pr. col. 4. ff. de ver. oblig. Ia. in. l. siue apud acta, co. 2. C. de trans. Alciatus, in. l. Labeo verb. actum. ff. de verb. sig. Ripa in rub. ff. de acq. hær. co. 2. Andr. Tiraq. qui plures refert post leges connub. glo. 5. in pr. quod intellige quãdo statutum erat, ne mulier posset facere contractum prout, in. l. 55. tauri continetur.

9 Contrariam partem tenet Angelus in. d. §. pactus ne peteret, num. 12. vbi ẽt Alex. idem Alex. in. l. more. ff. de acquirenda hęre. & alij quamplures quos refert ipse And. Tiraq. vbi. 5. nu. 4. distinguentes, vtrum mulier prohibita esset se obligare sine interuẽtu, &c. vt tunc etiam distractum facere nequeat, non sic si contrahere vetita esset, nam tunc distractum facere secũdum eos posset. Sed prior opi. verior est præsertim in specie nostra, cum nostra. l. 55. tauri nitatur duabus rationibus. s. in reuerentia maritali, & in vtilitate vxoris, & sane vtraq; ratio ęquè militat in distractu ac in contractu: parũ enim prodesset ꝙ cum interuentu mariti, vxor vtiliter contraheret, si illico eundem contractum auxilio mariti destituta, & forte decepta posset inconsulto viro infectum reddere ab eo contractu discedẽdo, per quod etiã obligaretur tẽere, vt

Contractus appellatione an distractus cõtineatur.

d. §. pactus ne peteret, maxime cum authoritas mariti lęsa eiq; debita reuerẽtia male seruata videatur, cum mulier inscio se miscuit sese alterius negotiationibus siue contrahendo siue distrahendo, et alterutra harum rationũ quę vigeret, sufficeret: quia quando lex nititur duabus rationibus altera etiã cessante in altera quæ salua, & integra manet, legis dispositio sustinetur. l. si non lux elia sentia. ff. de hæred. instit. §. affinitatis inst. de nupti. qua ratione etiam in minore, vel muliere sine interuentu consanguineorum contrahere vetitis idem respondendum est, cum eadẽ ratio. l. altera saltem ratio in distractu militer. s. ne decipiantur ac lędantur. Denique iure regio hæc res siue controuersia est per. d. l. 55. ibi nõ se pueda apartar ni desistit de ningun contracto, quæ verba indubitanter ad distractum pertinent: facit etiam quòd appellatio ne contractus sępe etiam distractus cõtinetur. glo. per tex. ibi, in. l. in omni. C. de omni agro deserto, lib. 11. gl. not. in l. 1. in pr. ff. de act. & oblig. in gl. mag. in fi. Bal. & Iacobi. à sancto Georgio, ĩ rubri. C. de pact. Bal. in. l. cõtractus. C. de fide instr. l. si maior. C. de dolo. l. de tutela. C. de in integ. resti. Vnde auth. sacramenta puberum. l. si aduersus vend.

Iuramento minoris firmati distractus cũ cõi.

10 loquens in contractu procedit etiam in distractu gl. sing. in. l. 3. §. cõtrarium. ff. de contrario iudi. tutelę. Areti. in. l. si quis cum aliter, col. 6. ff. de verb. oblig. sicque procedit etiam in renuntiationibus, & liberatiõibus Dinus, Bar. Bal. & alij in. d. §. contrarium Bal. in rub. extra de iureiur. & ibi Anto. Corse. in. 18. priulegio iuramenti, & hoc idem voluerunt, Bar. col. vlti. Bal. Ange. Salice. & omnes præter Cin. in. d. auth. sacramenta puberum, & ibi quòque Frãc. Curti. Senior in repet. cart. penu. nu. 42. & seq. & ibi quoq; Corne. etiam in repet. col. 8. num. 25. ipse Bal. & Iac. a S. Geor. qui & eam gl. dicit sing. in. d. rubri. C. de pactis. & idem Bal. in. l. pactũ quod dotali. i. 21. q. C. de collati. & in. d. §. item sacramenta. col. 3. versic. quæro nunquid ista authen. ritul. de pact. iura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fir.& consi.408.super eo q̃ quæritur, li.4.Ange.& Imol.in.l.Pomponius.§. si quis precario in fin. per illum tex.& ibi quoq; Vincen.Hercu.col.pen.ff.de acqui.pos.& idem Ange.cons.50.testator quidam circa medium. Anto.in.c. vlti.cart.antepe.in. 1.fall.extra de consue.Ro.cons.190.clarum est, circa medium.Barb.in.l.sciendum,col.80.ff.de verb.oblig. Alex.in.d.l.Pomponius. § præterea.col.2.versi.item ex isto. ff.de acqui.pos.vbi, & illam gl. dicit sing.& hanc esse cõmunẽ opi. & in.l.minime. C.de leg.& cons.185.viso titulo,col.antepe.vers.benefacit lib.2.& cons.53.visis,& consideratis post prin.lib.3.& cõsi.51.videretur pro decisione,col.2.versi.ad idem facit lib.5.Fran.Aret.in.c.in præsentia,per illũ tex.& ibi quoq; Philip.Deci.in vlti.no . extra de probatio. Franc.Cur.senior,& Lancelo.Deci.in ter cons.ipsius Curt.consi.44.contingentia,col.5.Pet.Ferra.in tit. forma.libel.super.pet.rest.in integ.Decius cõs. 639.in pr. Alci.de ver.sig.lib.2.Ruinus, consi.137.lib.4.col.2. Tiraq. post leges cõnub.gl.5.nu.7.vnde videtur q̃ si mulier sine licentia mariti hunc quasi cõtractum renũtiationẽ aut liberationẽ iuramento firmauerit, validus reddat. Sed cum suprà tenuerimus q̃.l.55.tauri non cesset etiam si mulier contractũ inconsulto marito initum iuramento firmasset,longe minus cessabit in quasi contractu qui non tam indubitanter hac lege continetur. Denique quę solennitas requiritur in cõtractu in esse producendo, eadem quoque solennitas, & in eo reficiendo seu rescindendo exigitur. l. si ad resoluendam.C.de prędi.minorum quem dicit not.Bald. in.l.prędes.C. de transa.col.2.idem in.l. 1.post.pri.C.si aduer.trãsac.idem cõsi. 220.pro ponitur lib.1. Romanus consi.280.ex cuius relatione apparet hanc esse communem sententiam Bar.in authen.econtra,col.1. C.de repudi. Aret. in.l.si quis cum aliter,col.6. ff. de verb. oblig.ergo in specie nostra cum pro solennitate hæc mariti licentia exigatur,supereſt,vt eius interuentus adesse debeat in distractu,non secus quam in contractu. Vnde si iudex facilis fuit in tenuta(vt ita loquar)bonorũ alicui cõcedenda,vel in deiiciendo aliquẽ a sua possessione eo non citato,ita quoque facilis esse debet in restituendo non citato eo, cui minus iuste minusque rite possessionem cõcesserat.l.1.§. 1.ver. facilis.ff.si mulier ventris nomine glo. etiam not.in.l.minor.in prin. in verbo secus.ff.de euictio.Inn.in. c. querelam. col.3.ver.alij dicũt,& ibi Bal.col.vlt.extra de elect.Oldra.consi. 12.q.1.ad fi.1. dubij.Bald.in.l.si pacto quo pœnã,col. 1.in.5.not.& ibi quoq; Salic.Pau. Cast. Alex.& Ias.C.de pactis,Idem Bal.in .l. si deserta.in fi.C. si propt. publi. pensi. & in.l.2.col.7.vers.quarto quęro. si iudex.C.de seruit.& aqua.& in.l. vl.col. 2.versic.secundo casu. C. de edu. di.ad tol.& in repe.l.tale pactum.§. qui prouocauit in.10.quæstione. ff. de pact. & in.l.de pupillo.§.vlt.& ibi quoque Sal. C.eo.& idem in.l.1.ad fin.C.prohi.sequestra.pec.& in.l. post sententiam, in fi.& ibi etiam Sali.versi.quarto quęro. C.de sentẽ.Ioã.Fab.in.l.2.C.si per vim vel alio modo.Ange. Imol.& Alexãd. in.l.de vno quoq;.ff.de re iudi. aut Panor.& Philip.Deci. in. c. cum cessante de appell.Pet.And.consi.6.viso themate,col.pen.versi.contrarium, & rursus ante fi.& consi.20.viso prędicto,etiam in fi.& consi.188. visis consiliis,colũ.2. Imol.& Alex.in.l.1.§.nũtiatio. ff. de ope.no.nunt.Ro.sing.769.possessio etiã iniusta.& consi.158.circa articulũ,col. 1.& latius consi.220.circa prin.col.etiã 1.in duobus locis vbi & ad hoc dicit esse tex.multum no.in.l.fraudem.§.sicut ff.de mili.testa.& Rapha.co.cõsi. 146. Simon Helias Maria,Soci. consi.32.ex his quæ superius in fin.Alex.in.l.quod iussit,col.10.vers.prædicta tamen intelligas,& rursum versi.quęrit etiã Bart. ff.de re iudi.& late consil.5.in causa,& lite.col.pe. versi. Item si probatum est lib.2.& Barb.consi. si scripsit sapienter fons col.22.versi.3.accedit lib.1.& Feli. late in.c.qualiter,& quando.le.1.col.8. ver.3.limita.extra de accusa. Bal. in.l.1. C.de ex

Spoliatus q̃ iudicẽ sine citatiõe est sine citatione eius, q̃ temere translata possess. fuit restituẽdus cum cõi.

Iuramento non firmat cõtractus aut distractus vxoris factus ĩscio marito de iure regio.

11

Distractus & contractus parificantur quo ad solẽn. cũ communi.

12

C.de excep.rei.iudi.idem Bal.in rubri. C.de suc.edi.col.2.& hanc rem pluries ex facto habuimus, & hodie sub me collegisq; meis pendet ingens lis inter fiscum,& illiustrissimum ducé de Scalona, qui se spoliatum dicit eo reditu qui Hispane (Decimã de puertos secos appellatur) pendetq; alia similiter ingens lis inter fiscum, & nobilissimum comitem de Medellium, qui se eo reditu (qui Hispane Alcauala vocatur) spoliatum dicit, sed pro fisco allegatur superiorem regulã nõ procedere,quãdo is qui aduersarium spoliasse dicitur, suam de iure intentionem fundatam habebat,qua de re plenius docemur alibi:stat ergo ex superioribus eandem solennitatem in cuiusq; actus resolutione desiderari,quę in eius creatione exigebatur.

Distractus cõtinet appellatiõe cõtractus,vbi est ead. ratio nõ aliter cũ cõmuni.

14 Stat similiter ex superioribus in specie nostra, & in terminis. d.l. 55. tauri, & similium statutorum idem iuris esse in distractibus mulierum,quod in contractibus:nam vbi est par ratio appellatione contractus venit etiã distractus, vt patet ex superioribus, licet vbi par ratio nõ esset secus esset, arg.l.labeo.§. contractum.ff.de ver.sig. Bal.in.l.fi.C. si tutor vel curator interuenit,idẽ Bal. in.l.siue apud acta,co.1.C. de transact. vbi etiam Alex.idẽ Alex.in.l. more. ff. de acq.hær.Ias.consil.53. in quæstio. ad fin.li.1.Vnde statutũ quod de quolibet contractu soluatur,gabella non porrigitur ad distractum:ita Bart.Bal.& alij cõmuniter in.l.ab emptione.ff.de pac. Bal.col.2.vbi Salic. & Paulus Castr. in l.1.C.quãdo liceat ab emp.disced. Bal. in.l.si donatiõis.C.q̃ metus causa, idẽ in.l.fratres,not. 3. ff. de pact. Cinus, & Bal.in.l.3.§.contrarium. ff. de cõtrario iudi.tutulę.Ang.consi.94.pro parte affirmatiua col.5.Angelus , & Imola, in l.si hominem.ff.de vsucap. Curtius senior in authẽ.sacramenta puberũ cart. pe.C.si aduersus vend.Felin. in.c.querelam,co.1.de simo.Alex.in.l.Pomponius.§.præterea.ff.de acq.pos. Areti.in d.l.Pomponius.§. cũ quis.not. 3. Alex. in.l.siue apud acta,col.2.C. de transac.

Gabella sol uẽda ex cõtractu non extenditur ad distractum

15

Bar.in.l.si ita stipulatio.ff.de verb.obli.

16 Vnde cum illa gabella quę vulgo Hispanè alcabala vocatur ex contractu cẽsus resolubilis(quòd Hispanè censo alquitar appellatur)peteretur,dicebã nõ deberi tempore quo resoluitur.i. ex distractu,licet nõ desinat deberi tempore quo fit,& sic ex contractu: itaque si super rebus meis annua centũ tibi præstanda imposui mille abste acceptis,tu qui numos mille enumerasti loco emptoris haberis, ego vero qui numos recepi loco vẽditoris habeor,vnde cum prædicta gabella(quæ alcabala Hispane appellatur) ex solo q̃ractu emptionis vel etiam permutationis quæ emptioni assimilatur.l.1. cum ibi notatis. C.cõmu.vtriusq; iud.non etiam debeatur ex reliquis cõtractibus, vt fere per omnes leges quaterni alcaualarũ euenit,vt ex dicto contractu cẽsus resolubilis(qui vicé aut similitudinem habet contractus emptionis, & venditionis vt in extrauag.vnde emp.& vendi.)ea gabella debeatur,nõ secus quam ex reliquis contractibus emptionis, & vẽditionis vt in extrauag.vnde emp.& vendi.)ea gabella debeatur,nõ secus quam ex reliquis contractibus emptionis, & vẽditionis vtitationibus, & cũ d.gabella plerunq; ab ipso venditore qui numos recepit,non etiam ab emptore qui eos refudit,debeat,euenit vt hac in re illã gabellam is præstare teneatur,qui numos recepit non alter qui numerauit vt in.l.4.cum pl.seq.in.d.quaterno.neque ideo minus in hoc cõtractu ea gabella præstanda est,q̃ is contractus sit resolubilis,nam & reliqui omnes contractus similiter resolui põt.l. ab emptione.ff.de pact.per totum. C. quando liceat ab empt.discedere.l.fin.ff.de acceptil.§. fi.inst.quib. mo.tolli. oblig.& harum rerum differentia in eo tantum relicta est,q̃ is contractus census de voluntate solius vẽditoris resolui potest, reliqui autem contractus demũ ex mutua vtriusq; voluntate.Verum licet ex isto contractu cẽsus debeat gabella tẽpore quo fit:tamen (& hoc est q̃ expẽdimus) tempore quo resoluitur, seu infectus aut rescissus redditur,non iterũ debetur altera gabella:quia ea gabella quæ contractibus imposita est cũ odio sa,&

Gabella q̃ Hispanè alcabala vocatur, debetur,cũ fit cõtractus census, nõ cum resoluitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sa,& onerosa sit ex veris contractibus, & proprijs, non etiam ex improprijs, debetur: nec dubiū est quin contractus appellatione distractus minus propriè comprehendatur, vt ex communi opi. ſ. resoluimus, id q; sub me collegisque meis iudicibus quotidie sententijs pronunciatum est, & obtentum. idemque in reliquis omnibus distractibus acceptum, & optentum est.

Gabellarū ex cōtractibus præstādarū, statuta dicuntur odiosa, sūtq; restringenda cū cōi.

17 Sed an ea gabella ex contractu donationis debeatur? mouet quęstionem q; cōtractus ppriè is dicitur qui vtrinq; obligatorius est. l. Labeo. §. contractū, vbi Alciatus. ff. de ver. sign. constat autem donationem esse contractum nō vtrinque obligatoriū, quinimo nec ex altera etiā parte, si modo incipit à traditione: ergo cum non sit proprie con

Gabellæ ex cōtractibus soluēdæ, an debeant ex donatione cū cōi cōtra plures.

18 tractus ex eo non debetur gabella, cōfirmatur nam statutum de gabella soluenda ex contractibus, odiosum reputatur, quia est contra libertatem naturalem contrahendi iure gētium humanis necessitatibus exigentibus concessam. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. §. ius autem gentium, inst. de iure natu. ita tenent Panormita. consi. 83. lib. 2. Alexā. in rubr. ff. soluto matrim. col. 6. Ruinus consi. 112. circa primū, nu. 14. lib. 5. Bar. in. l. si pupillus in fi. ff. ad legem falcid. Bal. nouellus, in rubr. ff. de verb. obliga. And. Tiraquell. in consuet. pictor. tit. 2. §. 1. gl. 2. & post leges connub. gl. 5. nu. 29. Bal. in. l. contractus in pr. C. de fide instru. & ita in specie q; ex tali contractu donationis nō debeatur gabella, tenent Ange. consi. 94. cū lis & quæstio. nu. 7. ver. restat videre. Bal. in. l. contractus, col. 2. C. de fide inst. & ibi Salice. Bal. in. l. fi. col. fi. C. de litigi. Ant. Cana. de insinuati. q. 53. Cumanus, in. l. quòd seruus. ff. de Stipu. seruorum. Alexā. in l. si donationis. C. quòd metus caus. idē consi. 76. col. 3. lib. 5. incipit visis dubitationibus. Bertachi. de gabellis parte. 3. 8 par. prin. q. 12. Barba. consi. 13. clementissimi, co. 5. lib. 1. Laurentius Calca. cō si. 1. colum. 14. & consi. 74. q; dictis filiabus, col. 8. Corneus consi. 41. co. fi. lib. 1.

Contrariam partem vt stante statuto, quòd ex contractibus debeatur gabella, debeatur etiam ex donatione, tenēt Bar. Romanus, & Socinus, in. l. 1. ff. si ex noxali causa agatur, sequit, & dicit receptiorem esse op. Tiraquel. post leges cōnub. gl. 5. nu. 52. Bar. in. l. quòd seruus ad fi. ff. de stip. seruorum, Bal. in. l. si donationis. C. q; metus causa, idem in. l. fi. C. de litigi. Corneus consi. 78. quāquā, col. fi. lib. 1. per. l. si donationis. C. q; metus causa. & per. d. l. fin. C. de litigi.

Quid dicendum & quidem prior pars vt gabella non debeatur (quæ non minus recepta est quam contraria) nobis & verior & æquior videtur, nam appellatione contractus large negari nō potest, quin etiam donatio cōtineatur, vt in. d. l. fi. & d. l. si donationis cum simili. sed proprie & stricte non continetur, vt. d. l. Labeo. §. contractum. ff. de verb. signi. vnde cum gabella sit imposita cō tra libertatem naturalem iurisgētium, sitq; odiosa, non video cur contra vim propriamq; significationē verborum

19 ad odium pergamus, æquitate relicta, & demum quicquid sit in terminis iuris communis, tamen iure regio cōstat eam gabellam (quæ alcabala vocatur) ex donatione nō deberi, vt p. ll. totius quaterni alcabalarum patet.

Gabella al cabalæ iure regio nō debetur ex donatione.

Deniq; q; suprà diximus ex distractu eam gabellā non deberi, & si à plerisq; nostrorum receptum sit quos suprà retulimus, quòd & tenent Angelus, in. l. ab emptione, nu. 1. & Paulus Cast. post Guili. Cunum, ibi num. 10. tamen sunt etiam non pauci contrarium tenentes quos refert Andr. Tiraquellus, vbi suprà, nu. 29. quales sunt ipsemet Angel. & Paulus, & Guil. vbi suprà sub quadā distin. Bal. in. l. 3. §. contrarium. ff. de cōtrario iud. tut. Angelus, consi. 94. cum lis, col. pe. Bertach. de gabellis. in. 5. par. prima. q. 5. & in. 3. par. 8. par. prin. q. 14. Sed in hac controuersia magis est, vt regulariter ex distractu gabella nō debeatur, quia ipsa odiosa est, & cōtra naturalem libertatem iuris gentium, nec distractus proprie appellatione cōtractus comprehenditur, licet large sic, vt in. l. omni. C. d̄ omni agro deserto li. 11.

l. si

l. si ad resoluendam. C. de prædi. minorum, cum alijs. ſ. allegatis, & in eo tātū

Gabella al cabalæ qn̄ debeat ex distractu, vel ex contractu à quo cōtrahētes recesserunt.

20 quæstio erit quando sit propriè, dicaturq; distractus, nam quoties id quod agitur nullam producit obligationem, sed potius antea natam perimit, ppriè distractus est, nec ide gabella debetur, ergo si emi abs te fundum, qui contractus sola conuentione perficitur, inst. de emptione, & venditio. in pr. l. cōsensu. ff. de act. & oblig. & ante preciū solutum, & rem traditam cōuenit, vt ab emptione discederemus perempta saltem ope exceptiōis, vtpotè re integra, prior obligatio est, nec vlla denuo nascitur, sicq; ex tali distractu gabella nō debetur. Quod si aliquo addito detracto vel mutato circa rem aut precium id conuenisset, iam quasi nouus cōtractus esse videretur, sicq; deberetur gabella. arg. d. l. ab emptiōe vltimo resp. & l. ius ciuile. ff. de iust. & iu. vbi in simili p gl. & Ias. post alios. Deniq; aut post emptionem conuentione tantum celebratam vterque cōtrahētiū expleuit, aut alter tātum, aut nullus, si vterque, & conuenit vt ab emptione discederetur, ex interuallo iam quasi nouus contractus esse videtur, & ex eo debebit gabella, vt sentit glo. cum qua videtur ibi transire Doct. in. l. 1. C. quando liceat ab emp. dis. aut in continenti post quam hinc inde impletum est, conuenit, vt preciū numeratū redderetur, & res tradita restitueretur venditori, & licet dubiū sit an nouus contractus videatur, tamen magis est, vt primus contractus ifectus reddi nō nouus fieri videatur, vt in. d. l. 1. ad fin. sicque gabella non debeatur ex hoc distractu, licet ex primo contractu deberi nō definat, vt & sentit Paulus, nu. 10. vbi Angel. co. 1. in. d. l. ab emptione. Secundo casu quādo alter tantum contrahentium nō ēt vterque impleuerat, & conuenit, vt ab emptione discederetur, non tam nouus cōtractus fieri quam primus infectus reddi videtur arg. d. l. ab emptione. ver. Aristoni. sicq; ex hoc retractatu gabella nō debebit. Tertiò casu cū nōdum vterque nec etiam alter impleuerat, & cōuenit vt ab emptione recederetur, indubitanter nouus cōtractus nō fieri, sed primus infectus reddi videtur, vt. d. l. ab emptione in pri. respō. & d. l. 1. C. quando liceat ab emptio. dis. & §. fi. inst. quibus modis tollitur oblig. & cōsequenter ex isto distractu gabella nō debebitur, licet ex primo cōtractu in omnibus his casibus debeatur. Ea-

Gabella qn̄ debeat ex cōtractu innominato.

21 demque distinctio etiam in contractibus innominatis admittēda est, quo ad hoc, vt nō debeatur gabella ex distractu, cū illi sint tardiores in sui creatione, vt in. l. 1. ff. de rerum permut. l. 1. 2. & 3. & l. si pecuniam. ff. de cōd. causa data, sicq; distractus facilius eis accedat, vt. dd. iuribus, & l. naturalis, & fere per totum. ff. de præs. ver. Sed ex primo cōtractu an gabella debeatur, & si quidē vtrinq; impletū est, debebitur. d. l. 1. ff. de rerum permu. per totū. C. eo. quod si neutra ex parte impletum est, minime debebitur. d. l. 1. de rerum permu. ff. quod si alter tantum impleuit, alter vero pœnituit, similiter nō debebit, quia licet is qui impleuit possit ab aduersario interesse cōsequi, vel repetere q; dedit. l. naturalis. §. 1. ff. de præs. verb. tamen adhuc non perficitur ille contractus sed infectus redditur, licet ītereſſe veluti loco pœnæ exigat, vt ibi: quid si emptio facta sit iusta titulum. ff. de in diem additione. 1. vt si melior cōditio allata in certum diem fuerit, res inepta sit, & postea melior cōditio allata fuerit an duplex gabella debeatur vna ex primo contractu, altera ex posteriore? (Trāsfertur. n. venditio. l. eū qui verbo trāsferatur. ff. de in diem addi.) & magis est, vt gabella debeat ex priore venditione, quæ non conditionalis fuit, sed pura, licet sub cōditione resolui possit: quemadmodum hominē natum fuisse nō negabimus, licet postea moriat. l. 1. 2. & 3. & 4. ff. de in diē add. glo. in. d. l. 2. vbi omnes. Ex posteriore autem resolutione minime debebitur, quia hic non nouus contractus fit, sed qui prior erat transfertur ā persona in alteram personam. d. l. eum qui verbo transferatur, & quòd transfertur idem

adhuc esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

adhuc esse intelligitur. l. filio quem. ff. de lib. & posthu. Idemq; eadem ratione si emptio fiat sub pacto. l. commissoria, argu. l. 1. & 2. ff. de leg. cõmis. & sub hac distinctione possunt reduci ad cõcordiam varietates nostrorum suprà relatę, quòd nota quia nullibi sic declaratum inuenio, sed qui vellet in parte fraudare gabellam (quę alcabala vocatur) posset fundum qui re vera centum valebat, cuidam amico suppositio pro numis quinquaquinta vẽdere, ita vt si infra mensem melior ꝺditio allata esset res fieret inempta, & cũ alius postea centum pro eo fundo offeret, sicq; emptio in eum transferretur, is venditor diceret se quinq; tantum alcabalæ nomine debere nõ decem: quasi prior venditio quę minoris, nõ secunda quę maioris precij fuit inspicienda esset, ne ergo sic fraus legi fiat tene alcabalam deberi ex venditione maioris precij non ex alia.

Gabella an debeat ex cõtractu fideiussionis.

22 Sed an stante tali statuto, vt ex contractu debeatur gabella, debeatur etiã ex cõtractu fideiussionis, mouet quæstionẽ ꝙ negari nõ pôt quin fideiussio sit ꝓtractus vtilissimus, & frequẽtissimus in oĩbus actibus tã iudicialibus, quã extraiudicialibus, vt ꝙ totũ. ff. de fideiuss. & per totum inst. & C. eo. & ita quòd ex eodem debeatur gabella, tenet Bal. in l. 1. col. pe. ff. si cer. pet. sequitur And. Tiraq. post leges connubiales, gl. 5. nu. 105. Contrariam partem vt ex eo non debeatur gabella tenet Fran. de Ripa, nu. 59. in l. 1. ff. si cer. pe. cuius opinionẽ longe veriorẽ puto, primũ quia cõtractus fideiussiõis nõ est ꝓprie ꝓtractus, quia licet ipse fideiussor obligetur: tn nõ obligat is qui eũ recepit, vel ĩ cuius vtilitatẽ fideiussit, ergo, & c. l. Labeo. §. contractũ. ff. de ver. sign. deinde quia verba indubio intelliguntur per prius non per posterius. l. hoc legatum. ff. de legat. 3. tradunt Socin. & alij in l. 1. ff. de vulg. Vnde verba statuti loquentis de contractu intelligenda sunt per prius, & sic de primęuo contractu non de fideiussione, qui est secundarius contractus, & accce ssorius ad principalẽ, vt in prin. ff. de fideiussoribus. Tertiò quia ex principali contractu gabella soluta fuit nec expedit vt de isto secũdario cõtractu etiã exigat, quia & nimis durũ esset, & contra. c. bona fides de reg. iur. lib. 6. l. qui bis. ff. de verb. oblig. Quartò quia id inuiolabiliter obseruat consuetudo quę optima est legũ interpres. ff. de legibus. l. si interpretatiõe. Postremo quia in re dubia ita iudicandum cũ gabella sit contra libertatem iuris gentium, sicque id statutum restringendũ, & hęc pars lõge benignior est, & in alcabala iure regio expedita, quia vt per omnes. ll. quaterni alcaualarũ patet alcabala ex solo contractu emptionis, & permutationis debetur.

Fideiussio nõ venit in statuto, vt ex cõtractibus sociorũ socij teneantur cõtra nos ipsi.

23 Quid si sit statutum, vt ex contractibus vnius ex socijs reliqui teneãtur, an ex fideiussione vnius ex socijs reliqui socij obligati videbũtur, videtur quòd sic quasi sit eadem ratio in fideiussione quæ in reliquis contractibus. s. quo magis tuti sint qui cum talibus cõtrahũt argu. in pr. inst. de fideiuss. & ita tenent Bal. consi. 428. li. 2. idem Bal. cõsi. 100. Petrus fideiussit. libr. 4. Tiraq. vbi suprà, nu. 106. pro hoc quia fideiussio inter species contractus non inter species quasi contractuum aut delictorũ, vel quasi cõnumeratur, vt in pr. & per totum inst. de oblig. iuncto titulo de fideiuss. inst. qui collocatur, antequã Iustianus transiret ad quasi cõtractus, vel delicta vel quasi delicta facit, quia fideiussor ex stipulatione obligatur. l. blanditus. C. de fideiuss. l. 5. §. fatus acceptio. ff. de verb. oblig. quid dicendum, & sane non abnegarim quin fideiussio contractus sit, sed tamen tale statutum est contra æquitatem de qua. C. per totũ ne filius pro patre, &. C. per totum ne vxor pro marito, &. l. si quis in suo. §. legis. C. de inoffi. testa. sicq; in benignio rem partem procliuior sum, vt ad fideiussionem id statutum non porrigatur præsertim cum vt diximus vix est, vt propriè fideiussio contractus esse dicatur, & pro hac parte faciunt pleræque earum rationum quas proxime adiecimus quas non expedit repetere.

24 Prętera

Fide iubere vxor inscio marito non pôt iure regio cũ cõi.

24 Præterea circa. d. l. 55. videndum est an mulier incõsulto marito possit fideiubere, mouet quæstionem quod auth. sacramenta puberũ. C. si aduer. ven. loquens ĩ cõtractibus porrigit ad fideiussionẽ, vt tenet Bal. in auth. sacramenta puberum. s. all. col. pe. sed ibi eadem ratio est in fideiussiõe, quę in reliquis cõtractibus. l. n. id prospectum voluit, vt licet res nostræ perirẽt salus animę nõ periclitaretur, ideo voluit, vt per interuentum iuramenti fideiussio firmarẽ non secus quã reliqui contractus, quia tam perfidus esset qui fideiussionẽ iuratam violaret quam si reliquos contractus iuratos violaret. Sed & in specie nostra hæc ratio magis iuuat, quã aduersetur: nam si mulier fideiuberet inscio marito tam maritalem reuerẽtiam violare videretur, quam si eo inconsulto reliquos contractus iniret, argu. d. l. alia. §. eleganter. ff. solut. matri. sed etsi ad bona vxoris, respicias ex cõtractu fideiussionis longe facilius lædi poterit quam ex reliquis contractibus argu. per totum. ff. &. C. ad Velleianũ. ergo, & c. quòd intelligas in quibus casibus mulieris fideiussio valet, vt ꝙ gl. in l. fi. C. ad Velleian. & in specie quod inscio marito fideiubere nequeat, tenet gl. ĩ. l. exceptiones, & ibi Bal. C. de euict. Iaſ. in l. si ita quis. §. ea lege, col. fi. ff. de ver. oblig. in simili per Soci. consi. 23. ad fi. lib. 4. Pal. rub. in rep. rubr. de dona. inter virum & vxorẽ. §. 33. in pri. hodie hæc opin. iure regio sancita est, per. l. 14. titul. f. lib. 3. fori per Tiraquel. post leges connubi. glo. 5. nu. 104.

1 *Vxor iure regio donare ca. mor. potest etiam inscio marito, idemq; vbi esset statutum ne mulier cõtrahe ret sine licentia mariti, cum multis contra cõmuni.*
2 *Adultus sine curatoris interuentu pôt facere testa.*
3 *Adultus sine curatoris interuentu cau. mor. donare potest cum multis contra quamplures.*
4 *Donatio cau. mor. vltimis voluntatibus simillima est in sui creatione, & in progressu. & in sui resolutione. Vn de mulier quæ sine licentia consanguineorũ cõtrahere nequit. pot tn donare cau. mor. ibi contra multos.*
5 *Donatio cau. mor. valet inter coniuges.*
6 *Genus à quo remouetur qn species remota videatur.*
7 *Donatio cau. mor. nudo pacto fieri pôt cum communi.*
8 *Resolutio, vel reuocatio non semper eadem solennia desiderat quæ in dispositionis ipsius creatione exigebantur. & nu. 10.*
9 *Intellect. l. 17. & l. 44. tauri.*
10 *Creatio & resolutio nõ semper pari passu ambulãt.*
11 *Maioratus quæ. not ab.*
12 *Intellect. 31. & l. 32. & l. 35. tauri.*
13 *Vxor iure regio pôt sine licentia mariti testari.*
14 *Testandi potestatem an lex. 55. tauri posset si vellet adimere, ingens quæ.*
Testandi facultas quo iure inducta.
15 *Intellect. l. 55. tauri.*
16 *Vxor iure regio an debitũ possit cõfiteri egregia q.*
17 *Confessio prohibiti non probat.*
18 *Intellectus. l. taurinæ. 55.*

1 ILlud autẽ dubiũ est, an in terminis dictę. l. 55. mulier possit inconsulto marito donare causa mortis, monet quæstionem quod adultus qui habet curatorem licet sine tutoris interuentu possit testari, vt est est vera, & communis opi. quam tenẽt Alberic. in l. cum pater. §. curatoris. ff. de leg. 2. Bart. in l. Aurelius. §. Caius in pr. ff. de lib. leg. Bald. in. l. 1. in lect. C. de sacrosan. eccl. & iterum in rep. d. l. 1. co. 8. idẽ Bald. in. l. 2. C. qn Decreto opus non est. idem Bald. in. c. 1. co. 1. per quos fiat inuesti. in feudis, idem Bald. consi. 83. an prohibita lib. 2. & consi. 37. Decreto. li. 3. & cõsi. 108. Domina Ioanna, eo. lib. Barb. consil. 23. clementissimum, li. 4. Iaſ. in l. 2. col. 3. ff. de leg. 1. idem Iaſ. ĩ. l. quæ de legato, col. fi. eod. titul. Decius, in. c. in prę sentia not. 4. de probati. Andrę. Tiraq. qui plures allegat, in. l. si vnquam verbo donatione largitus. q. 13. C. de reuo. don. Tamen is adultus mortis causa donare citra curatoris ĩteruẽtum non potest, vt tenent Bal. in. c. 1. §. itẽ sacramenta puberum. col. pe. de pace iuramento firmand. Alex. in. l. 2. col. fin. & ibi Ripa. nu. 20. ff. de leg. 1. Areti. inl. si curatorem habens. C. de in integ. resti. Francis. Crem. sing. 117. hęres minoris, Andr. Tiraq. post leges connub. gloss. 15. nu. 83.

Vxor iure regio donare cau. mor. inscio marito pôt cum multis contra cõem. Adultus testatur sine curatore cũ cõmuni.

Sed contrarium vt adultus curatorem habens citra ipsius interuentum possit donare causa mortis tenẽt Bal. & Alex. sibi contrarius in. d. l. si curatorem, idem Bal. in. l. 1. ff. de tutel. & rati. dis.

Minor sine curatoris interuentu donare causa mor. cũ multis contra multos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Do.ca.mor. assimilatur vlti. volu. in creatiõe, et ĩ egressu et ĩ resolutiõe. 4

dis.idem consi.108. Domina Ioanna in vltimo dubio lib.3.Ioan.Ana.in.c.q. ex omnibus co.15.de vsuris Ias.in.l.2.ff. de leg.1.col.3.nu.13.& in hanc partem pro cliuior sum,moueor quia talis donatio in sui creatione multum accedit vltimę volũtati, cum nõ paucioribus quã quinq; testibus contenta sit nec egeat vlla insinuatione.l.fi.C.de donat. cau. mortis, in effectu autem omnes omni no admittunt similiorem esse vltimæ voluntati quam cõtractui, vt testatur esse communem opi.Ias.col.2. in.d.l.2. vbi plene p Alex.& alios in resolutione longe similior est vltimæ voluntati quam contractui : quia per nudã donatoris voluntatem seu pœnitentiam reuocatur, vt nominatim probatur in pr. inst. de donationibus. l. non omnis in pr.ff.si cer.pet.Ias.nu.14. & nu.18.in d.l.2. cum ergo assimiletur vltimæ voluntati in sui creatione vel origine, & in effectu & sic in principio, & in medio, & etiam assimiletur in resolutiõe & sic in fine, supereſt, vt licet & cõtractibus in quibusdam assimiletur, tamẽ vltimæ voluntati longe similior sit, & re vera licet olim id quæstionis esset, tamen hodie de hoc est casus, in.d.l.fi.C. de dona.cau.mor. ad solam huius articuli decisionẽ factus, vt talis donatio vltimis voluntatibus quã contractibus similior sit, quinimo in fine verbis ait, vt vltimis voluntatibus nulla ex parte absimilis videatur.

Dona. cau. mortis põst mulier vetita contrahere sine licẽtia consanguineorũ, egregia quæ Do.ca. mor. valet inter coniuges. 5

Hinc infertur decisio nostrę quęstionis, vt si sit statutũ ne mulier possit cõtrahere sine licentia consanguineorum, ea mulier adhuc possit facere donationem causa mortis, ꝙ etiam suadetur, quia licet simplex donatio sit prohibita inter cõiuges, tamẽ permissa intelligitur donatio causa mortis.l. si eũ. §.f.cum duabus legibus, sequentibus.ff. de dona.inter virum,& vxorem, tenet Bertachi.de firmo.post Paul.quem refert ĩ suo repert. ver.donatio cau. mortis,vers.45. & ita in specie quòd ea mulier possit vbi est tale statu.sine interuẽtu consanguineorũ donare causa mortis, tenent Antonius Rubeus cons.27. in finalibus verbis Ias.in.l.2.ff. de lega. 1.nu.11.col.2.Ludouicus Romanus, in l.2.in pri.ff.de verb. obliga.

Contrariam partem, vt ea mulier ne queat sine licentia consanguineorum donare causa mortis, tenent Ancharranus, cõsi.384.dubiũ, in hoc facit Alex. in.l.2.ff.de leg.1.num.3.licet Tiraq.post leges connub.gl.5.nu. 74. dicat Alexã. ibi contrarium renuisse.& Soci.in. d.l. 2.nu.12.quem similiter pro parte cõtraria diligentissimus Tiraquel.allegauit, idẽ tenent, Alex.col.f.& Aretinus,col. 4.& Barb.col.9. in.l.2. in pr.ff.de verb. oblig.& ibi Soci.col.3.Soci. consil.112. & multum abunde, col.6. lib.1.idẽ consi.172.li.2.Guil.Bened.in.c. Raynutius de testamen.ver.testamentum.4.num. 35.Ias.sibi contrarius in.§.omnium,col. 5.inst. de acti.tentit Decius in.l. omnes populi.ff. de iusti. & iure,& Tiraquel. vbi suprà,nu. 78. qui hanc dicit cõmunem op.in nu.79.quam & tenent Corneus,consi.41. videtur in hac consultatione lib.1.idem consil.126. licet in hac consultatione,co. 5.eo.lib. sed hanc cõtrariã partẽ (vt mulier possit donare causa mortis) longe veriorem puto p iura & rationes pxime adductas, quas repetere nõ expedit,nam & si iure veteri hæc donatio in quibusdam casibus similior esset contractui quam vltimæ volũtati, in quibusdã vero vltimę voluntati similior quam cõtractui, vt plenissime per Iaso. Alex. Ripam, & alios in.l.2.ff.de le.1.& per Tiraq.vbi supra: tamen hodie facta est.d.l.fin.C.de donatio.cau.mor. quæ generaliter statuit eam donationem nulla ex parte absimilem esse vltimæ voluntati sicq; præterquam in quibus casibus iubetur esse similis contractui nominatim in reliquis omnibus vltimæ voluntati,non etiam contractui similis parque esse intelligitur: vnde noster casus cũ nulla lege veteri decisus esset,sub dicta lege noua & generali comprehenditur.

Genꝛa quõ remouet qñ species remota videatur. 6

Vnde infertur veram non esse op. Bal. post Iac.Ar.in.c.1.in pr.co.4.de prohi. feud.ali.per feud.& ibi Card.Alex. co. 1.Areti.in.l.qui potestate.ff.de testam.

post

post prin.Maria.Soci.cõsi.19.pro decisione,col.5.lib.1.cõsiliorũ Bartolomæi Socini eius filij Barb.consi. 23. clementissimum,col.1.li.4. Firmianus de Gabellis.3.par.8.par.princ.q.12.Ripa in.d. l.2.nu.10.ff.de leg.1.aiũt.n. ꝙ cum simpliciter donatio prohibetur etiam donatio causa mortis prohibita censetur, nam à quo inquiunt remouetur genus videtur etiam remota & quęlibet species.l.filiusfa.§.pari.ff.de donat. sed secundũ hoc etiam legatũ remotũ diceremus ꝙ est donatio quędam.§.legatũ insti.de leg.l.legatum.ff.de leg.2. ois.n. cõcessio gratuita siue descendat ex cõtractu siue ex vlt.voluntate,donatio dici põt.l.neq; adiecit.ff. pro socio. l. vn. C.de nup.luc.delc. li. 10.qd dicẽdũ, & ptra eos,vt mihi videt est tex.i genere, in.d.l.fi.C.de do.cau.mort.& in ꝑcie est text.ĩ.l.si eũ.§. fi. cũ duabus legibus, seq.ff.de dona.inter virũ & vxo.vbi licet donatio inter cõiuges vetita sit ad huc tñ donatio causa mor.cõprehensa nõ videt. Nõ obstat ꝙ à quo remouet genus,videat & quęlibet species remoueri:nã resp.ꝙ dona.cau.mor. videtur esse alterius generis q̃ donatio simplex l.si statu.liber.§.f.ff.de statu lib.l.f. §.mista.ff. de muneri. & ho. plene p Tiraq. vbi supra,nu. 69. Deinde & elegantius resp. quod etiam si ex vi comprehensiua,& ex proprieate verborum ꝓprie hẽ deretur adhuc tamen ex mẽte, & sententia legislatoris restringeretur.l.hæredes mei.§.cum ita.ff. ad Trebelli. lex autem longe liberior esse voluit facultas disponẽdi post mortẽ quã inter viuos,ideoq; minori curatorem habenti permisit testari, cui tamẽ nõ permisit sine curatore ꝓtrahere,sed ꝙ de ꝓprietate verborũ non cõprehẽdat ea donatio ꝓbat.ĩ.l. verba ꝓtraxerũt.ff. de ver. sig.iũcta.d.l.fi.C.de dona.cau. mor.Facit.l. quæritur.ff.de statu homi.

Do.ca. mor. nudo pacto fieri pot cũ communi. 7

Neq; ad rẽ pertinuit ꝙ. l. si quis argumẽtum. C.de dona.loquẽs simpliciter de donationibus.licet sit exorbitãs, habet tñ locũ in do. causa mortis, ex sentẽtia.gl.in.l.cũ pater.§. meuio. in verbo donabat,& iterũ ĩ verbo reuocaretur, & ibi Bar.Bal.& alij.ff.de leg. 2. Bal.ĩ.l. de dila.2.ante.fin.ff.de cõdi.ob cauſ.& in repet.l.2.co.7.ver.tertio modo.ff.de iureiur& in.l.fi donationis. C. de ꝓtra. empt.& cõs.272.in causa egregiè, col. 2.ver.5.probatur,lib.5.Salic.in.l.1.§.sin autem aliquid sub cõditione. in fin. C. de cad.toll.& in. l. licet inter priuatos, & ibi quoq; Fran.Aret.C.de pact.Ioã. Fab.in.d.l.fi quis argumentũ Petr.Ancharr.consi.76.per modum,col.2.vers. Sed ad hoc dubium,Fulgo. cõsi.217.viso exemplo.col.vlt. Imo.in.d.l.2.& ibi Iaso.col.2.ff.de leg.1.& Ang.Aretin.in §.1.primo in.2.locis. inst. de dona.& in §.in personã,col.4.ver.& prędicta procedunt,& ibi Ias.col.10.vers. an autem inst.de act.Pet.Cor.cõs.41.in hac,col. 2.lib.1.Ferra.in tit.for. libel.quo agit,ꝑ donat.in gl.1.col.3.ver. amplius queritꝛ Barb.ꝙ hoc late disputat ĩ rub.extra de don.col.2.ver.2.cõsidero,Phil.Deci.in l.semp qui ꝓhibet, co.1.ff.de reg.iur.& Steph.Bertr.cõsi.156.ex themate,nu.11. &.12.lib.4.& Viglius, Phrisius.ĩ.§. sed cũ paulatim in ver.vno ꝓtextu. inst.de testa.ordi.And.Tiraq. de reuo.don.in l.si vnq̃ ver.donatiõe largitur.q.13.nu. 248.sequit,& dicit cõem op. esse Cor. cõs.41. videtur in hac cõsultatione,nu.6. lib.1.Ang.Fulgo.Areti.Alex.& Alcia. in pr.in.l.licet inter priuatos. C. d̃ pac. Deci.in rub.col.f.eod.titu.Anto.Rub. cõsi.93.viso col.fi. Neq; inquã id oberit nr̃ę assertioni,nã.d.l.si qs argentũ facta quo magis ac facilius sustineant donationes facile recipit argumẽtũ,& interpretationẽ extensiuã nõ sic in muliere ꝓhibita sine interuẽtu cõsanguineorũ ꝓcõtrahere,nã hæc ꝓhibitio iterpretationẽ potius restrictiuã recipere debet arg.tex.cũ sua gl.no.ĩ.l.1.&.2.ff. de acq. hęr.facit.l.quoties i stipulationibus. ff. de ver.obl.l.quibus diebus.§. dñs. ff.de ꝓdi.& dem.Quinimo hoc arg.iustiorẽ reddit nr̃am sentẽtiã, tm̃ abest, vt cõtrariã tueat:nã cũ hodie donatio cau.mortis solo ꝓsensu pficiat citra rei donatæ interuentũ aut traditionẽ, donator ex tali donatiõe minime lædi potest,cum si reconualuerit,vel pœnituerit tutus

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit, vtpotè qui tradiderit nihil nec quic quam repetere necesse habeat. Vnde si vis poteris has varietates hoc modo cõponere, vt cũ donatio causa mortis nõ incepit à traditione, fieri possit à tali muliere citra interuentũ consanguineorũ: quia tũc læsio nulla esse pòt, sin autẽ incœperit à traditione tũc sine interuentu consanguineorũ non valeat, quasi tũc læsionẽ afferre posset, licet in priorẽ op. ego procliuior sim, & in terminis. d. l. 55. taurino conuentu cõditę eadẽ fere ratio est quia reuerẽtię mariti debitę nunquã inspecta legis censura visum fuit aduersari ꝙ vxores faciãt vltimas suas voluntates, seu eas ordinauerint, neq; id earũ vtilitatibus aduersum est sed accõmodũ, arg. l. 1. C. de sacrosanct. eccle. cum ex rebus quas morientes secum ferre non possunt nihil vtilius exigere possint quã animũ suum explesse. Retenta ea (quam suspectam diximus) op. vt ĩ terminis. d. l. 55. mulier nequeat donare causa mortis marito inconsulto, sed demum ipso consentiẽte. Videndum est an si fiat cum eius licentia, & postea mulier pœniteat reuocetur talis donatio, an vero etiã mariti consensus requiratur in eius reuocatione, & an forte solius mariti pœnitentia in ea reuocãda sufficiat, & magis est, vt ipsa mulier donationẽ fecisse non etiã maritus videatur, quia aliud est agere aliud agenti ꝓsentire. l. aliud ff. de regul. iur. ergo sola mariti pœnitẽtia non sufficeret, item vtriusq; consensus in pœnitendo non exigitur sed solius mulieris pœnitentia ad eam donationem reuocandam sufficiens esse videtur, arg. l. 3. C. de don. inter virũ & vxorẽ: ita Guido Papę in simili decisione Delph. 223. ad fi. item in causa. Simile per Bal. consi. 209. licet consulentes, libr. 4. Vbi ait stante statuto ne mulier sine consensu consanguineorum testari posset, si cum eorum interuentu testata fuit posse sola sine interuentu eorum id testamẽ. reuocare, pro quo elegans tex. quem nullus allegat. in. l. fin. C. de pactis. Vnde in terminis taurinę legis. 17. &. 44. si cõiuges de omnibus suis bonis communibus maioratũ mutuo cõsensu in persona vnius filij fecerunt, alteruter sine alterius licentia regulariter pœnitere, & reuocare id poterit, & ita consultus respondi in maioratu illustris comitis de la Gomera.

Creatio & resolutio nõ semper parx passu ambulant.

10 Et quòd in his casibus quòd solius mariti vel patris consentientis, vel consanguineorũ cõsentientiũ voluntas in eo reuocãdo ꝙ iam perfectum cum eorũ interuentu, vel consensu legitime fuerat, nulla sit, tenuerunt, Bar. in. l. 2. §. 1. q. 4. ff. de donat. Fulgosius, & Corneus, in. l. seruum. C. qui testamẽ. facere poss. Bal. in simili in repet. l. 1. colum. 5. C. de sacrosanct. eccle. Alexand. consi. 246. placet lib. 6. Philippus Francus in rubr. de testamen. lib. 6. cart. 7. in simili, ꝙ Bart. in. l. neque. C. de procur. idem Bar. in. l. actor. ff. rem ratam haberi, per Aretin. Alex. & alios in simili, in. l. 11 per epistolam. ff. de acqui. hęredi. argumen. d. l. 3.

De ea. re.

Idemq; intelligendũ est cum quęritur an ad ꝛfirmationẽ. d. donationis inter vir. & vxo. desideret mors vtriusque in terminis. d. l. 55. nam magis esse videtur, vt sola morte mariti cõsentiẽtis ea donatio non cõfirmetur, neque vtriusq; obito necessario exigatur, sed solius vxor donantis morte confirmata videatur, per. d. l. 3. C. de donatio. inter virũ & vxorẽ, & argum. d. l. fi. C. de pactis, quòd in specie tenuisse videtur glos. in. l. nec fratris. vbi Cinus, & Bal. C. de dona. cau. mor. gl. in. l. qui precio in fi. ff. eo. tit. vbi Bar. Imola, & Paulus Castrensis. per. l. si aliena. §. Marcellus, eo. tit. in simili per Guidonem, vbi. s. & per Fulgosium, & Corneum, vbi supra aliud simile per Bar. Imolam, Paul. Romanum, Areti. in. d. l. fi per epistolam pro hoc hodie elegans, text. in. l. taurina. 35. vbi qui pro alio de mandato ipsius testatur iuxta. l. taurinã. 31. cum seq. postquã semel test. fecit quasi iam videetur ex toto functus officio suo, id testa. non potest reuocare nec vlla ex parte moderare aut alterare.

Maioratus quæ. notab.

11 Denique in successione maioratus cuiusdam comitis nobilissimi (cuius nomen quia hodie res integra est prętermitto)

Actus sui natura reuocabilis in quibus casibus fieri nõ põt sine interuẽtu alicuius, potestẽ sine eo reuocari. 8

Intell. l. 17. & l. 44. tauri. 9

mitto) interrogatus fui de quæstione tali, auus & auia huius comitis durante matrimonio conuenerunt, vt de bonis vtriusq; maritus faceret maioratũ (quẽ dicimus) in persona filij maioris

Intellect. l. 13. &. 32. &. 35. tauri. 12 (certis bonis ad alimenta aliorum filiorum relictis) illumq; maioratum fecit, & ordinauit maritus iuxta mãdatum, & cõsensum vxoris, postea mulier pœnituit, mandatumq; reuocauit sicq; decessit, & nihilominus filius maior cœpit bonorum omniũ possessionẽ, quæ sine vlla controuersia pluribus annis possedit, posteaque fratres impugnare cœperunt illum maioratum contendẽtes bona esse diuisibilia saltem quo ad partem matris eorum. Ex aduerso dicebatur mulierẽ illam re integra potuisse, vol. & mãdatum de maioratu faciẽdo quod marito dederat reuocare, sed post maioratum semel constitutum seram esse pœnitentiam quia factum legitime, &c. vt in regula factum legitime de re. iur. in. 6. cũ vulg. Nos respondimus illud procedere in dispositionibus inter viuos quæ nõ admittunt pœnitentiam, vt ibi: &. l. sicut a bin itio. C. de actio. & oblig. cum simi. Diuersum esse in vltimis volũtatibus. l. 4. ff. de adim. leg. c. cum matre de celebra. mi. l. 1. C. de sacrosanct. eccles. l. si quis in principio testamenti. ff. delegat. 3. l. si mihi, & tibi. §. in legatis de legi. ff. deuersum que similiter esse etiam in alijs dispositionibus, quæ proximiores ac similiores esse videntur vltimis voluntatibus quã actibus ĩter viuos, in qubus etiam post actum consumatum pœnitentiæ locus est vsque ad mortem, arg. l. fi. C. de donatio. cau. mor. d. l. fi. C. de pactis d. l. 3. C. de donatio. inter virum & vxo. l. si alienam. §. Marcellus. ff. de donatio. cau. mort. cũ alijs quę supradicta sunt: & magis placuit hæc pars, & op. quam contraria, & ita pulchre, & vtiliter declarantur. l. 31. cum. 4. seq. in conuentu taurino edita: in quibus terminis similiter intelligo quòd postquam dedi tibi mandatum, vt pro me testamẽ. faceres vel maioratũ de oĩbus, meis bonis tuq; fecisti, vtriusque mors adconfirmationẽ huius testamenti, vel maioratus necessaria non est hoc primo. Item quòd mors mandatarij solius non sufficeret, quia ego postea possem pœnitere hoc secũdo: sed morte mea firmaretur nec postea mandatario pœnitere liberum esset hoc. 3. ad quod. d. l. 35. argu. eorum quæ supra diximus. Idemq; quo ad pœnitẽtiam nam factum semel infectum redderetur per solam meam pœnitentiã, nec illius tantũ pœnitentia sufficeret nec vtriusque pœnitentia necessaria foret. Sicque siue dubitetur seu tractetur de tali testamẽto per mortẽ cõfirmando mors solius testatoris. i. eius de cuius successione agitur id efficiet, mors autem mandatarij nihil ad rẽ pertinet siue etiam agatur de tali testamẽto per pœnitentiam reuocando solius testatoris (. i. eius cuius de successione agitur) pœnitentia id efficiet: eius autem qui de mandato alterius testabatur pœnitentia in consideratione non est, vt patet ex superioribus, & probatur. d. l. 35. & testatorem ideo eũ cuius de successione agebatur appellaui non ipsum commissarium qui testabatur, ꝙ qui ꝓ alium facit per seipsum facere vĩ l. 2. &. 3. ff. de iure dotium sicq; is cuius de successione agitur, in hac specie testari videtur, testatorisque nomine dignum est, non etiam ille commissarius qui testamentum ordinauit.

Vxor iure regio põt sine licentia viri testari

13 Sed an ĩ terminis. d. l. 55. poterit mulier testamentum facere sine cõsensu mariti aut sine eius licentia, & receptissimũ est posse per. l. verba contraxerũt. ff. de ver. sig. facit. l. milites, ĩ pr. iũcto. §. fi. ff. de re mili. l. decurio. ff. decurio. in simili ꝓ Paul. Cast. cõs. 40. col. 2. lib. 2. gl. ĩ. l. testamentum, verbo contractus. C. de testam. & ibi Bal. vlti. no. & Fulgosius, & Corneus, & per Alexan. in addi. ad Bar. ĩ. d. l. verba Decius, in. l. fi. C. de edi. diui Hadria. col. 3. Bal. consi. 349. lib. 1. incipit statuto Placentiæ. Bal. consil. 253. casus talis lib. 3. Imola, in. l. si ita quis. §. ea. l. colũ. pen. ff. de verb. obligat. Alex. consi. 90. super eo ꝙ quærit. lib. 4. co. 2. Ias. in. l. 2. col. 4. ff. de lega. 1. Calcaneus, consi. 74. quòd dictis filiabus, num. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Testandi potestas sine licētia mariti an per l. 55. tauri posset si vel les adimere? ingens qua.

14 Quinimo non ſolum. dict. l. 55. tauri nō videtur voluiſſe, vt mulier nequeat teſtari ſine licentia viri: ſed etiam ſi id palam ſtatuere vellet nō poſſet, vt ſentiunt Paul. Caſt. in. l. ex facto, in prin. colum. 2. per rationem illius text. & ibi quoq; Franc. Areti. col. 4. in. 8. not. & Alex. col. 2. ff. de vulg. & pup. ſubſti. & idem Alex. conſi. 55. conſideratis dicti ſtatuti verbis, in fi. lib. 1. & conſi. 155. viſis & accurate conſideratis, co. 2. ver ſi. ad idem, & ſeq. lib. 2. & late Iaſon, in l. ſtipulatio hoc modo concepta, in. 1. not. ff. de ver. oblig. & in. l. non idcirco. C. de codicillis, vbi hoc dicit ſing. & conſi. 127. pro parte negatiua, col. 5. ver ſi. moueor, in. 1. lib. & Ioan. Lup. in rep. rub. extra de do. iter vir. & vx. §. 81. el. 1. Contrarium tñ vt tale ſtatutum, vel cō ſuetudo valeret tenent Bar. in. d. l. non idcirco. C. de codici. & in. l. ſi cum dotem. 8. eodem autem tēpore, & ibi quoque alij. ff. ſoluto matri. & conſil. 10. in nomine, & c. viſo ſtatuto, ī prin. & Bal. in rubr. C. de contrahen. empt. in. 24. q. & in. d. l. omnes populi, colum. 7. verſi. item ſi ſtatutum dicat. ff. de iuſti. & iur. idem Bal. & Salic. in. l. 1. C. vnde vir, & vxor, & ipſe Bal. in. l. ex duobus. §. vlti. paulo ante fi. ff. de vulg. & pup. & cōſi. 208. licet conſulētes, iuncta caſus poſitione. lib. 3. & conſi. 139. ſtatuto cōmunis Aſſiſij, lib. 5. & Corne. conſ. 241. de duobus, quęritur, col. 2. lib. 2. & Berta. in tra c. Gabel. in. 6. parte prin. in. 5. q. & id expreſse voluit Ang. in. §. pronūtiatū, in auth. vt fac. not. conſtit. motus. qa poteſtas teſtādi introducta eſt de iure ciuili, vt no. Di. in. c. indultū, de reg. iur. li. 6. qđ quidē ius tolli pōt, & mutari p leges, & ꝓſuetudinē. l. đ quib. 9. ff. legib. & ita cōſuluit, cōſ. 83. prēmitto primo ꝙ ſolēnitas, & iterū, cōſi. 126. teſtamēti factio. Bened. Cap. cōſi. 21. cū de duobus, col. 2. ver. ſed his nō obſtat, & col. 3. ver. quod & primo, Soci. in. l. pactum quod dotali ad fi. C. de pact. Iaſ. ſibi cōtrarius, in. d. l. ex facto, col. 2. in. 3. not. & iterū, col. 4. ver. facit iſta lex. & ibi: quoque Claud. Seyſſ. co. quoq;. 2. ff. đ vulg. & pup. ſub. & Philip. Deci. cōſ. 612. conclusionē, pōt princ. & Matth. Afflic. in deci. Neapo. 260. nūquid mulier, p Lancelo. politū, & Zaſiū, ī trac. ſubſt. exēp. ad prin. p Frāc. de Rip. poſt Pau. Alex. & alios, in. l. ex facto. ff. de vulgari. vbi Rip. nu. 22. cū ſeq. videt eſſe ī noua op. eſt ergo. tertia op. in qua fuit Ripa, vbi ſ. vt ſtatutū ne vxor poſsit teſtari ſine licētia cōſanguineorū, valeat: ſed ſtatutū, vt nō poſsit teſtari ſine licētia mariti nō valeat, ratio inquit differentię ea eſt, ꝙ marit9 facile vim faciet vxori, vt eū hæredē inſtituat, quē ipſe voluerit, non ſic facient conſanguinei. Quid dicēdū, & quidē veritas huius articuli illinc pēdet an facultas teſtādi ſit de iure naturæ, an vero de iure poſitiuo? nā ſi eſſet de iure naturæ non facile tolli poſsit p legē ꝓſuetudinem, vel ſtatutū: at ſi ſit de iure poſitiuo facile tolli potrit. §. pe. inſt. de iure nat. l. oēs populi. ff. de iuſt. & iu. magis tamē eſt, vt de iure poſitiuo eſſe videat, vt pleniſsime tradidimus de ſuc. crea. lib. 1. §. 1. in pr. vnde huiuſmodi mutationē p talia ſtatuta admittere pōt ꝙ facile admittēdum in lege vel ſtatuto ab eo factis qui non recognoſceret ſuperiorem, idemq; in ſimili conſuetudine ab ea ciuitate inducta quę non recognoſceret ſuperiorem. Cęterum ſi conſuetudo, vel ſtatutum procederent ab recognoſcente ſuperiorem non ſat expeditum, pendetque ab intellectu. l. f. C. de teſta. de quo per Doct. ibi, & fuſius docemur vbi. ſ. ad. l. ex facto. ff. de vulg. dū ait iniquū eſſe homini ſanę mētis auferre teſtamēti factionem: reſp. verum eſſe ſi vni aut alteri auferrēt, vt ibi nō ſic ſi omnibus ciuibus vel ſubditis quādo laborāt inopia ītellectus inſpecta legis cēſura, cui legis cēſurę ſtandū eſt in foro cōtētioſo, vt per Tiraquel. de vtroq; retra. in præfatione, num. 75.

Teſtādi facultas quo iure ēducta.

Intellect. l. 55. tauri.

15 Ergo in terminis. d. l. taurinę. 55. ſi lex expreſsim ꝓhiberet ne vxor ſine licentia mariti teſtamētū facere poſſet: nō dubito, ꝙn talis ꝓhibitio efficax eſſet taliſque lex nō ſolum ob mariti authoritatem augendā facta videretur, ſed etiā ob imbecillitatem ſenſus muliebris, vt ſ. diximus

diximus ī principio huius legis ītерpretādę, & alterutra harū rationū ſufficiēs eſſet ad firmitatē huiꝰ legis, ſuiq; validitatē, ergo vtraq; ſimul loge certius tenebit, quia ſingula quę nō pnt, & c. l. teſtamēto vbi p omnes. C. de impuberū, & cū tales legis cōſiderationes ſint tolerabiles id ad earū validitatē ſat ſuper quę eſſe debet: nā advaliditatē legis nō exigitur vt ſit rationabilis, ſed ſatis eſt, vt ſit tolerabilis, vt p Bal. ī. l. nō omniū. ff. de legibus, & eſt cōmunis opi. vt per And. Tiraq. de vtroq; retract. in prēfatione. nu. 75. p legē proſpexit. ff. qui & à quibus cū ſimi. l. vn. in pr. C. de cad. tol. diximus de ſucc. cre. §. 1. circa princ.

Vxor iure regio an cōfiteri debitū poſsit inſcio marito quæ. elegās

16 Deinde quęrit an in terminis. d. l. 55. taurino cōuentu editę mulier poſsit ſine licētia mariti debitū cōfiteri, taliſq; cōfeſsio ſibi noceat nō aliter ac noceret dempto ſtatuto, & quidē in ſtatuto neminor aut mulier poſsint obligare ſeſe ſine cōſenſu cōſanguineorum aut contrahere, Bar. tenuit poſſe ī. l. apud Iulianū. §. ſi pupillus. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. eatur, ſentit Angelus, in. l. 1. C. de præſ. 30. annorū, quē refert & ſequitur Alex. in. l. ita ſtipulatus. §. Criſogonus, col. 8. ff. de ver. oblig. Iaſ. in. l. certi cōditio. §. ſi numos, col. 6. ff. ſi cer. pet. etenim aliud eſt cōfeſsio, aliud eſt cōtractus, confeſsio. n. nō inducit cōtractum, vbi nō eſt, ſed contractus exiſtentis inducit probationē ergo, &c. vt. l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tutela. & licet hanc Bar. opi. reprobent Andr. Tiraq. poſt leges cōnub. gl. 5. nu. 118. poſt Purpuratum, in. d. §. ſi numos, col. 11. quem ipſe refert: tamē longe verior nobis viſa eſt, Bar. op. argu. d. l. duo ſunt Titij. etenim confeſsio nō contractum inducit ſed iā inductum detegit, vt in ſimili dixit tex. in. l. adeo. §. cum quis ex aliena. ff. de acqui. rerum dominio, & inſt. de rerū diui. §.

Confeſsio ꝓhibiti nō ꝓbat. cū cōi.

17 cum quis ex aliena. Neq; ad rem pertinet ꝙ prohibitus donare, ſi fecerit debiti confeſsionē ea nō probat, quaſi in fraudem prohibitionis facta videatur, Bal. in. c. fi. col. 2. de confeſ. & cōſ. 496. tenore literarum. libr. 1. & alij quos refert Tiraq. vbi. ſ. & in. l. ſi vnquā. C. de reuo. don. ver. donatione largitus, nu. 45. & nu. 87. Decius poſt gl. & alios ibi in. l. ſi donatione. C. de colla. Iaſ. in. l. frater à fratre. ff. de condi. indebi. nu. 44. Segura, in. l. vnū ex familia. §. ſed ſi fundum, nu. 124. ff. de leg. 2. nam ſola cōfeſsio nō ſufficit, vt cōfitens ſibi prēiudicet, ſed ſi aliter id ꝙ ꝓfeſſum eſt probaretur, tūc ea cōfuſio vtilis eſſet ad qualificādā probationē, vt in quibus caſibus nullū genus probationis admittit prēter cōfeſsionē, in illis caſibus hæc confeſsio admitteretur ad qualificandā illam alteram probationē quę per ſe nō ſufficiebat, etenim licet prēſumptio iuris ſit contra cōfitentē quādo erat prohibitus donare vel ſe obligare: tamē ab iſta prēſumptione fraudis, & ſimulationis ſeu mentite aſſertionis recedimus per interuentū probationis alterius illius rei qua de agebatur, quęq; aſſerebatur, & tunc accedit cōfeſsio illi probationi, eamq; qualificat vbi alias illa extranea probatio nō ſufficeret per ſe ſolā, ſic & in ſimili ait lex Titius. ff. de libe. & poſth. aliud eſt inquit aliquid eſſe factū, aliud vero in eo faciendo fuiſſe erratum, de errore. n. vel ſimulatione apud iudicē agi oportere, ſic & hic confeſsio quidem valuit, nec prohibitiōe ſtatuti comprehēſa fuit, ſed p prę ſumptionem ſimulationis, & mentitę aſſertionis non probat ſola de per ſe niſi alijs adminiculis adiuuetur: non tamen inutilis ex toto eſt, facit per totū. C. ſi minor maiorē ſeduxerit, & l. f. C. de fideicom. & §. fi. inſt. de fideicō. hered. & l. fi. ff. de rebus eorū. facit qa cōfeſsio facta in contractu etiā inutili vtilis eſt dic. §. Criſogonus, vbi no. Barto. & alia multa tradita p Iaſ. in. d. §. ſi numos, nu. 34. cum ſeq. nec per hoc leges, vel ſtatuta prohibentia ludibrio erūt, quia cum ſola cōfeſsio nō ſufficiat, niſi & adſint alię probationes, vel cōiectura, id periculū ceſſat vel id abſurdū. Ergo & ī terminis. d. l. 55. teneo vtilem eſſe ꝓfeſsionē mulieris aliqđ ſe debere incōſulto marito ꝓfitētis, nā & hic ceſſant ambæ rationes in quibus, vt. ſ. diximus fundatur illā ꝓhibitio, quia autoritas mariti

ad aliquid denuo agendũ requiriť, nõ auté ad id quod actum erat detegẽdũ, & aperiendũ facit. l. publica. ff. depoſiti. facit. l. hæredes palam. §. 1. & §. ſed ſi notã. ff. de teſta. Denique noſtra opin. probatur ratione ſat peremptoria, nam aut mulier illa mentitã declarationẽ fecit, & omni beneficio tũc indigna eſſet, vt per totũ. C. ſi minor maiorẽ ſe dixerit, aut veram declarationem ſeu confeſsionem fecit, & tũc nihil vnquã Deo, & legiſlatoribus, q̃ ſtatuta de quibus agimus cõdiderũt) amabilius dicere aut facere potuit: nã Deus eſt veritas, & c. ergo cum id ſtatutũ, & ob vtilitaté mulierũ, & ob authoritaté maritorũ factum fuiſſe intelligatur, huic cõfeſsioni vtilitas mulieris impedimento eſſe nõ poteſt, & lõge minus authoritas mariti cum & re vera, & inſpecta legis cenſura ea mulier nihil iuſſu aut aut inconſulto marito feciſſe ſed iã actũ declaraſſe videatur, præſertim cũ talẽ declarationẽ à iudice interrogata nullo modo poſſet recuſare aut ſubterfugere: vnde ſuccedit regula dictans prohibitũ alienare, vel cõtrahere videri prohibitũ reſpectu alienationis volũtarię, vel ſpontanei contractus non etiã neceſſarij: nã in tali prohibitione, vtcunq; generali is comprehenſus nõ videtur. l. peto. §. prędium. ff. de lega. 2. l. ſi fideiuſſorẽ. §. ſi neceſſaria, vbi multa
18 p Iaſ. ff. qui ſatiſd. cog. l. iã dubitari. ff. de hęre. inſt. ergo. d. l. 55. tauri i actibus tm̃ volũtarijs p̃cedit, nõ etiã i actibus neceſſarijs, qualia ſunt iudicialia quę reddũtur i inuitũ. l. inter ſtipulãtẽ. §. 1. vbi tradũt oẽs. ff. de ver. obl. et hic ceſſat vtraq; ratio p̃pter q̃ facta fuit. d. l. 55. ſicq; ceſſat ipſa lex. iuxta. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patr. q̃ ceſſet vtraq; ratio patet, nã ſiue reſpicias vtilitatẽ mulieris ipſa nõ põt talẽ confeſsionẽ recuſare, quin vt ꝓtumax cõdemnaretur: ſiue reſpicias mariti authoritatẽ eam excludere debet, & facere vt conquieſcat authoritas principũ, & magiſtraſtratuũ, & Reipublicæ, arg. l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſti. & iure iuncta auth. res quę. C. com. de lega. in actibus vero volũtatijs, & extra iudicialibus tenẽq; inutilis erit talis cõfeſsio ab vxore facta ſine licentia mariti, tum quia ſibi nocere põt, vt. l. fi. C. de fideic. §. fi. inſt. eod. tũ etiã q̃ offenditur authoritas maritalis, nã ſi falſum vxor declarauit, licet iuſte puniatur argu. p totũ. C. ſi minor ſe maio. adhuc tñ ſupereſt mariti reuerẽtia, quam offendi non decet eo prętextu, quòd vxor beneficio indigna eſſet.

1 *Vxor inſcio marito an iure regio poſsit donare.*
2 *Donatio continetur appellatione contractus.*
3 *Vxor inſcio marito an iure regio repudiare legatum vel hæreditatem poſsit.*
4 *Vxor inſcio marito an poſsit repudiare donationem ſibi abſenti factam iure regio vel illius ciuitatis, vbi eſſet ſtatutum, ne vxor ſine licentia mariti contraheret contra communem.*
5 *Quærendis in rebus inopis intellectus non magis ſibi ipſi præiudicare poteſt quam in quæſitis.*
6 *Maritus & vxor an iure regio poſsint cõuenire inter ſe ne fundus conſtante matrimonio emptus fiat communis egregia quæ.*

Intellect. l. 55. tauri.

1 DEinde quęriť an in terminis. d. l. 55. mulier iſcio marito poſsit donare, mouet quæſtionẽ q̃ in donatione mulieres alieno cõſilio nõ egẽt, natura. n. ſũt tã auarę, vt addo natiões lõge magis parce, & tardiores ſint quã viri: vñ Velleianũ ſenatuſcõſultũ mulieribus donantibus non conſuluit: quaſi hac in re alieno p̃ſilio non egeãt, ſed in reliqs ꝓtractibus eis cõtulit ne decipiãtur. l. ſed ſi ego. ff. ad Velleia. In cõtrariũ tñ vt inſcio marito donare nequeat, facit, qa appellatione cõ
2 tractus donatio quoq; cõtineť. l. ſi donationis. C. q̃ met. cau. vbi gl. & ibi Alberi. & oẽs p̃pe doc. ad idẽ tex. in. l. bene à Zenone poſt princi. C. de quadri. prę ſcr. & ĩ. d. l. ꝓtractus, & in. l. pe. C. de don. inter vi. & vxo. & ĩ. l. 2. ibi, donationibus. vel emptionibus, vel quibuſlibet alijs ꝓtractibus. C. de litigio. & rurſus, in. l. vlt. poſt prin. ibi ad donationes ſeu ad alios ꝓtractus, iterũq; ver. tali videlicet pœna. ibi, nõ ſolũ i alijs ꝓtractibus, verũ ét in donationibus. C. eo. tit. & in l. vlt. in prin. C. de prędi. decur. li. 10. ibi donationes vel p̃mutationes, vel quoſlibet alios ꝓtractus, & ĩ. l. vlt. ver. vlt. cũ dicit

Vxor inſcio marito iure regio an donet.

Donatio cõtinetur appellatiõe cõtractus.

dicit neq; donatiões neq; aliũ ꝓtractũ. C. d̃ pact. ex quo Philip. Deci. id quoq; no. ĩ. 9. no. ibi, & tex. deniq; ĩ. c. prętera ibi donatiõis titulo, alijſq; ꝓtractibus, & iterũ ibi, ꝓtract9 quoq; huiuſmodi, iũcta gl. & ibi ét Doc. extra de iur. patr. l. ſi qs ẽptio. ĩ prin. C. d̃ p̃ſcri. 30. vel. 40. an. vbi no. gl. Bal. Ang. & Sali. donationẽ eſſe ꝓtractũ, ideoq; eã p̃hẽdi ſub auth. ſacramẽta pub. C. ſi aduer. vẽd. lo quẽte de cõtractibus. Qd̃ & voluerũt gl. Bar. Bal. Ange. Rap. & Pau. ca. in ea ipa auth. & gl. in authẽ. vñ illa ſumiť, & doct. in. d. l. ſi donatiõis quod met. cau. c. Bal. cõſi. 331. quędã puella. col. 1. lib. 3. Imol. cõſi. 123. ĩ. cauſa quę vertitur, col. 2. ad fi. Corn. conſi. 11. in p̃ſenti. co. 2. lib. 3. Alex. in. l. Pomponius. §. prętera. col. 2. ver. ad argu. ff. de acquir. poſſ. & conſi. 53. viſis. poſt prin. lib. 3. & cõſi. 50. videretur col. 2. lib. 5. Franc. Areti. in. c. in præſentia. per illũ tex. & ibi Feli. co. 4. verſi. in tex. ibi. Iuraméto, & Philip. Deci. in vlti. no. extra de pba. Soci. conſi. 278. viſa donatione. co. 1. lib. 2. & Phi. Deci. cõſi. 639. viſa cõſultatiõe in prin. & in ſtatutis, & alias appellatione contractus, venit donatio Alber. in. d. l. Labeo. ff. de ver. ſig. Bal. cõſ. 108. dña Ioãna. ĩ. 5. dubio, li. 3. Paul. Caſt. in. d. l. ſi donationis p eũ tex. C. q̃ met. cau. & cõſi. 164. in p̃ſenti cauſa, col. 7. ver. Iteé nõ obſtat. qd̃ gra. lib. 2. Socin. cõſi. 130. viſa cõtingẽtia, col. 1. ver. 6. & vlt. lib. 1. Fab. à mõte. S. Sabini ĩ tract. de emp. & vẽd. in. 4. p̃te prin. col. 20. ver. circa decimũ quintũ. Ant. Canar. in. d. trac. ifinuatio num. Poſtremo hæc pars longe verior eſt, nã cũ. d. l. 55. nitať in duabus rationibus, prima ob vtilitatẽ mulierũ ne decipiant, altera eaq; potiſsima ob honoré reuerẽtiamq; maritis debitã quã vxor violare videtur cũ inſcio marito cõtractus reliquaſq; res ſerias aggreſſa eſt, ſufficit, vt & in ſpecie nr̃a vtraq; ratio militet vel ſaltẽ altera quę ſufficit. l. ſi nõ lex Elia ſentia. ff. de hęre. inſt. §. affinitatis inſt. de nupti. & ita tene, licet hãc rẽ poſt longã diſputationẽ infactã nobis reliquerit. i. cogitare nõ iuſſerit diſertiſsimus Andrę. Tiraq. vbi ſ. gloſ. 5. q. 2.

3 Illud auté dubium eſt an in terminis. d. l. 55. poſsit mulier incõſulto marito hęreditatẽ, vel legatũ ſibi relictũ nondũ agnitum repudiare, mouet quæſtionẽ q̃ etiam prohibitus creditorũ ſuorũ fauore alienare põt talia à ſe repellere. l. quia autem in pr. & §. 1. ff. quæ in fraud. credit. & in ſtatuto vetante ne poſsint mulieres aut minores citra conſanguineorum interuentũ alienare, ita tenerunt Pau. Caſt. cõſi. 171. lib. 2. Corn. p̃ſi. 11. in præſenti conſultatione, col. 1. lib. 3. Soci. conſi. 53. viſo inſtrumento, co. 6. lib. 4. Iaſ. in. l. ſi. col. 8. ff. de conſti. princ. Decius conſ. 269. p̃ſultus ab illuſtri, nu. 8. idẽ Dec. cõl. 624. copioſe, & elegãter nu. 10. Ioannes de Imol. conſil. 74. per totum. Palacios rub. in rep. rubr. de donatio. inter virũ & vxorẽ. §. 47. col. 2. & 3. & §. 68. col. 1. 2. & 3. Felin. in. c. quæ in eccleſiarum, col. 19. de conſtit. Iaſ. in l. non ſolũ. §. morte, col. 14. de op. nouiñ. ff. And. Tiraq. poſt leges connubiales gl. 5. nu. 31. Iaſ. in. l. legatum, col. fi. ff. de leg. 1. l. ſi ſponſus. §. maritus. ff. de don. inter vir. & vxo. Bal. in ſimili, in. l. illud, col. 3. C. de ſacr. eccl. Bal. conſi. 375. certũ eſt, col. 1. li. 3. & Pau. Caſt. p̃ſ. 419. viſo puncto, & aliis col. 1. lib. 2. Alex. cõſi. 29. p̃clare & ſubtiliter, col. 3. verſ. nec inſinuatio. lib. 3. & Calca. in. d. cõſil. 25. col. 8. Ant. Cana. in. d. tract. inſinuationũ. q. 49. Barb. d. conſ. 41. col. 16. ver. Iteé eſt põderãdũ, qd̃ iſte, & ſeq. li. 1. Iaſ. cõſ. 236. an rex Romanorũ, col. 4. li. 2. Philip. Dec. ĩ. l. ſeruus. C. de pac. Contrariã parteé iure regio expeditã, eſt per. l. 54. tauri, quę induxit, vt mulier incõſulto marito nõ poſſet hęreditatẽ repudiare animo étſi ea. l. lata nõ foret idẽ reſpõ dẽdũ eſſet poſt quã. d. l. 55. facta fuit, nã cũ hęreditates plerũq; emolumentum pecuniariũ ſecũ ferant. l. hęreditatẽ. ff. mã. l. vn. de ĩpo. lucr. deſcrip. li. 10. temperq; honoris emolumẽtũ adducãt. l. Iulia. ff. ſi qs omi. cau. teſt. mulier inſcio marito repudiãdo, & ſuis cõmodis, vt incõſulta, & ĩprudẽs plerũq; noceret, & mariti authoritatẽ læderet, quaſi hãc rẽ tã ſeriã eo inconſulto agẽdo, eius reuerẽtiã violaſſe nõ poſſet nõ videri, vt

Vxor inſcio marito an iure regio poſsit hære. vel lega. repudiare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſuperius diſſeruimus dũ.d.l. 55. rationẽ ſpeculati fuimus, ꝓterea is põt repudiare q̃ põt adire.l.is. poſt.ff.d acq.hær. l.is qui hęres.§.fi.eo.ſed ex cõi opi. propere referẽda talis mulier inſcio marito adire nõ poſſet hęreditatẽ, ergo nec poterit repudiare, prętera emolumẽtũ hęreditatis ẽt quęrẽdę à ſe repulſe lęſio eſt ꝑſiderabilis, vt p totũ. C. ſi aduer. hęredi. omi. ergo id vxori inſcio marito nõ debet licere, tenẽdo iſtã partẽ quæ cõtra cõmunẽ opin. ſ. relatã veriſima (vt nobis videt) eſt ad.d.l. quia autẽ cũ ſimilibus reſpõdeo ꝓcedere ĩ viro, qui integrã habet rerũ ſuarum adminiſtrationem in vtendo. l. in re mandata. C. mand. & etiam in abutẽdo. l. ſed etſi lege. §. conſuluit. ff. de pe. hære. quiq; cõmoditates ſuas prætermittere poteſt. l. pe. C. de pac. l. ſi quis in conſcribendo. C. de epiſ. & cle. l. quoties ab omnibus. C. de fideicom. l. quòd fauore. ff. de legibus, non ſic in eo qui ob imbecillitatem intellectus liberam rerum ſuarum adminiſtrationem non habet, nã is ſuis vtilitatibus renuntiare non põt. l. Titio centum in pr. ff. de condi. & demonſt. ſed talis eſt mulier nupta inſpecta. d. l. 55. & ſimilium ſtatutorum cẽſura, vt ſ. diximus ergo, &c. prætera ex tali repudiatione incõſulto marito facta eius authoritas læderetur, vt ſimiliter ſupra diximus, quę ratio ceſſat ĩ terminis. d. l. quia autem. ad. d. l. ſi ſponſus. §. maritus. ff. de don. inter virũ, & vxorẽ: reſp. quòd procedit in muliere cui rerum ſuarum adminiſtratio non ſimpliciter adempta erat, prout adempta nõ erat de iure ciuili, & prohibitio donandi non erat generalis ſed limitata, quatenus donator ſuũ prodegiſſet, at ſi per interuentũ talis donationis pauperior nõ efficeretur id pmiſſum erat vt ibi: nec enim tã amare, nec quaſi vt inter infeſtos id vetitum erat, vt. ff. de dona. inter virũ & vxor. l. ſi id quòd. §. & ſane: at in ſpecie noſtra generaliter denegata eſt mulier, inſcio marito facultas diſponendi in rebus ſeriis ergo, &c. ſicq; licet ĩ terminis iuris cõmunis mulier repudiare hæreditatẽ poſſet ad cõmodũ mariti ſubſtituti, vt. dd. ll. id aſſertiõi nr̃ę, nil obeſt, licet hodie aniad

4 Et is qui ob ſuam vtilitatem contrahere prohibetur ſine interuẽtu alicuius, neque hæreditatem eo inconſulto adire neque repudiare põt. §. ſed neq; cum ibi not. per gl. & Doct. inſt. de auto. tutorum, etiamſi ea hęreditas opulenta ſit, vt ibi, quãto ergo magis & in ſpecie noſtra idem erit, vbi prohibitio contrahendi nõ ſolũ ob vtilitatẽ prohibiti ſed etiam ob autoritatem illius qui interuẽturus erat facta eſt, vt ſuperius diſſeruimus, noſtra op. in legato repudiato iuſtior et expeditior eſt per. l. magis puto. §. ſi fundum. ff. de rebus eorum, facit quia cum mero iure legatæ res dominũ quęratur huic vxori legatariæ difficilius id à ſe repellere poterit, argu. l. patre furioſo cũ ibi plene per Iaſ. congeſtis. ff. qui ſunt ſui vel alieni iuris iuncta. l. cum patr. §. ſurdo. ff. de lega. 2. l. à Titio. ff. de furtis, ex ſuperioribus iferetur quod hæc mulier ſibi abſenti donationem factã inſcio marito repudiare nõ poterit, & eius repudiatio nullius momenti erit: q̃ ſi dixerit quid proderit non poſſe repudiare cum ſibi nolenti minime quæratur. l. abſenti. ff. de dona. l. qui abſenti. ff. de acqui. poſſ. reſpõdeã aliud eſſe nõ poſſe repudiare aliud poſſe nõ acceptare, nam ſi hodie non vult acceptare, cras vel deinceps poterit mutata volũtate agnoſcere: nã & ſimiliter hęreditatem ſeruus inſtitutus repudiare iniuſſu domini non põt, et tamẽ põt nolle adire. l. cũ ꝓponas cũ ibi notatis. C. de hęr. inſp. idẽ in filiofa. inſtituto qui olim poterat nolle adire, ſicq; patri prędiudicare, & tñ expreſsim repudiare nõ poterat iniuſſu patris. l. f. in pr. &. §. 1. C. de bo. quæ lib. cũ ibi notatis, quinimo ſi is ſeruus vel filius ꝺ facto iniuſſu patris vel domini repudiarent hæreditatẽ, ea repudiatio nullus momẽti erat, & rurſus eandẽ iubente patre, vel domino adire poterãt. l. qui ſuperſtitis cũ ibi notatis per gl. & doc. ff. d acq. hęre. l. is qui hęres. §. fi. eod. tit. & ita tenendũ eſt licet contrarium in ſpecie

Vxor inſcio marito an donationẽ ſibi abſenti factã poſſit repudiare, cõtra cõem tam iure regio quã vbi tale ſtatutũ eſſet.

ſpecie, vt ea vxor talem donationem ſibi abſenti factã poſsit inſcio marito repudiare, vel inſcio eo cuius interuẽtus ab ſtatuto exigebatur poſsit minor repudiare, tenuerint. Paulus cõſilio. 171. in caſu prędenti. lib. 2. & Decius idẽ ſentit quòd Paulus in duobus conſilijs. ſ. allegatis. & And. Tiraq. vbi. ſ. glo. 5. nu. 31. & Corneus conſi. 11. in prædenti cõſultatione, lib. 3. col. 1. Iaſ. in. l. fi. nu. 49. ff. de conſti. principũ. Felinus in. c. quæ in eccleſiarum. col. 19. de conſti. Ioãnes Lupus in rep. rub. de dona. inter virum & vxorem. §. 47. & rurſus. §. 68. Iaſ. in. d. §. morte. Imola cõſi. 74. Socinus cõſi. 56. viſo inſtrumẽto. lib. 4. Agnoſco tamen quòd expeditior eſt noſtra opi. in terminis. d. l. taurinę. 55. quàm in ſtatuto in quo loquuntur doct. Ipſi. n. loquuntur quãdo mulier alienare vetita erat, nos quando vetatur cõtrahere. &c. Sed & idem in illo ſtatuto, quia totum fundamẽtum doctorum omnino ſuſpectum (ne dicam fallax) eſt. Ipſi. n. aiunt prohibitum alienare non videri prohibitum nolle acquirere. d. l. quia autẽ, cũ ſimi.

Quærendis non præiudicat inops intellectus non magis quã in quæ ſitis.

5 Nec aduertunt illud procedere in eo tantũ qui inſpecta legis vel ſtatuti cenſura eſt integrę mentis & perfectę, vel ſaltẽ idonei intellectus & frugalitatis, non ſic in eo qui inſpecta ſtatuti cenſura eſſet minus idonei intellectus, & ſic ſenſus inopia laboraret. Hi. n. vt ſibi non poſſunt prędiudicare in quęſitis, ita quoque nõ poſſunt ſibi prædiudicare in quærẽdis. l. Titio centum. in prin. ff. de cõd. & dem. l. 2. C. pro emp. iuncta. l. filiusfa. 5. diui. ff. delegatis. 1. d. §. ſed neq; inſt. de auth. tut. l. 1. &. 2. cũ vtrobique not. per gl. & doct. C. ſi vt omiſſam hęredi. Ergo à regula doctorũ excipitur is caſus de quo loquimur, ſicque ſumus in caſu fallentiq, non in caſu regulę. Iuſtificatur noſtra opinio, quia vt dictum eſt ſtatutum ne mulier poſsit alienare ſine interuentu cõſanguineorum, vnicam hãc videtur habere rationem. ſ. ob vtilitatem ipſarum mulierũ, eaq; pro expreſſa habetur ad extẽſionem vel reſtrictionẽ ipſius ſtatuti. glo. cõmuniter ibi app. in. l. quãuis. C. de fidei. vbi plene per Iaſ. poſt alios præſertim Bald. & Paul. fuſe per Andr. Tiraq. de cauſa ceſſante limit. 21. nu. 7. Ex cuius dictis apparet hanc eſſe cõmunem opi. & cũ ratio in ſtatuto expreſſa eſt, vel pro expreſſa habetur, ipſa intelligitur habere vim legis, non ex vi extenſiua, ſed ex vi comprehẽſiua, vt ex cõmuni opinione docemur, de ſucc. creati. lib. 2. §. 12. nu. 58. Ergo cũ ex tali repudiatione in quę rendis lędi poſsit, ſupereſt vt eam facere non poſsit inſcio vel inconſulto eo, cuius interuentus hac in re ab ſtatuto deſideratur.

Maritus cũ vxore an poſsit conuenire ne fundus emptus cõſtãte matrimonio fiat, cõmunis quæſtio not.

6 Sed an ĩ terminis. d. l. 55. vel vbi eſſet ſimile ſtatutum, ea vxor poſsit cõuenire cũ ipſomet marito, vt fundus ab ipſo marito conſtante matrimonio emptus nõ ſit cõmunis vtriuſque, ſed ad ſolum maritum pertineat: mouet quæſtionẽ, quòd quilibet poteſt vtilitates ſuas prętermittere, iuriquę ſuo renũtiare. l. pe. C. de pact. l. ſi quis in conſcribendo. C. de epiſco. & cleri. Et ſic quòd talis pactio valeat, tenẽt Nicolaus de Vbaldis, de ſucceſ. abint. parte. 4. in fi. vt ita limitetur. l. 1. 2. 3. &. 4. tit. de las ganãcias del marido y dela muger. lib. 5. ordin. Quibus iuribus cauetur lucra habita conſtante matrimonio cõmunia eſſe vtriuſque coniugis. Et idem tenet Pal. rub. in repe. rubr. de donati. inter virum & vxorem. §. 47. nu. allegat. l. ſtili. 221. volunt allegare. l. ſtili. 223. incipit. Otroſi el marido. Idem tenent domini de rota deci. 392. cõſuetudo eſt in antiquis prout refert Nicol. vbi. ſ. & rota deci. 12. ſimiliter in antiqs, prout refert Pal. rub. vbi ſupra. arg. d. l. ſi ſpõſus. §. maritus. & d. l. quia autem. cum ſimi. ſ. allegatis. & ait Pal. rub. ita ex facto iudicatum fuiſſe in Regia chancelleria Valiſoletana. Quid dicendum, & quidem & illa ſententia & iſtorum opi. nobis ſuſpecta eſſe videtur, nam licet ex tali conuentione non reſulter donatio vlla, vel non talis, quę per titulum. ff. de dona. inter virũ & vxorem vetita ſit, quia per hoc mulier non efficitur pauperior, quòd vnum leges illæ prohibitoriæ proſpectum voluerunt, tamen inde deſcẽdit

aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliud deterius pernitiosiusque malum. Nam longe promptior, facilior, frequē tiorque deceptio contingit in reliquis contractibus & cōuentionibus, quàm in donationibus. vt in l. si voluntate. C. de resci. vendi. Etenim in contractibus vltro citroque obligatorijs alterutri cō trahētium studio est suam cōditionem meliorem facere, alterius vero deterio rem: vt ibi id quòd in donationibus cessat, vnde licet prętextu lęsionis vltra dimidiam contractus etiam iuratus regulariter rescindatur ex cōmuni opiniōe, quam tradit Decius consi. 181. & cōmuniter doct. in l. si. C. de pact. & diximus de succ. crea. §. 18. tamē aliud est in donatione, quæ si iurata sit, cessat omnino rescisio, quia (& hoc est quòd expendimus) donator plusquā manifeste intelligit se lęsum iri in toto, eo quod donauit, & prudens sciēsque vult cum iactura sua in alterum id beneficium conferre, sicque allegare non poterit de tali lęsione non cogitasse se ita: elegāter Aretinus in l. qui superstitis. ff. de acq. hęre. & Decius vbi supra: quam opi. cōmunē esse alibi ostendimus. Sic ergo & in specie nostra longe turpius esset quòd per interuētū vilissimę deceptionis, quàm quòd per interuētum benignæ liberalitatis alter coniugum alterius iactura ditior fiat. Deinde facit. l. si quando. §. illud. C. de inof. test. ibi meritis magis filios ad obtequia paterna prouocandos, quàm pactionibus astringēdos. Ideoq; tex. ait non valere pactum, etiam de fu. succ. omittēda initum inter patrem & filiū. Sic ergo & in proposito coniuges decet meritis inter se certare, non pactionibus sese perfide ac impie astringere velle. Ad idem. l. conuenire. ff. de pact. cōuen. vbi pactum inter coniuges vt donatio inter eos valeat, non valet: ergo pari ratione nec id pactū quo deloquimur tenebit: nā tam ius ciuile per huius pacti interuentum lęditur, quàm per illius admissionē, & vtriūq; pactum nō admitti ęquè nobis videtur Reipublicę expedire. Quarto hic militat & illa ratio, de qua in l. 2. ff. de donati. inter virū & vxo. ibi ne cesset eis studiū liberos potius educandi. Honestior. n. occupatio seu exercitatio est in liberis educandis, quàm in sese inuicē per talē pactionem captādis. Quinto militat & illa ratio de qua in. d. l. 2. ibi, quia sæpe futurū esset vt discuterent matrimonia. s. quia cū alter alterius auaritiæ assentiri nollet, matrimonia dissoluerent. Sexto militat & illa ratio de qua in. d. l. 2. ibi atq; ea ratione euenturū vt venalia essent mātimonia. Septimo militat illa ratio, de qua in. l. 3. in pr. eod. tit. ibi amorē honestū solis animis ęstimātes. In honestus. n. amor esset, qui per interuētū cōtractus paratus esset. Octauo militat & illa ratio de qua ibidē dū ait, ne concordia precio cōciliari videret. Nono militat & illa ratio ibidē, dū ait, ne melior, pauperior aut deterior ditior fieret. Decimo, nuptiæ sunt diuini & humani iuris cōmunicatio. l. 1. ff. de ritu nupti. Ergo impius est cōiunx, qui nō vult periculū esse cōmune nō secus q̄ cōmodū. Et per hoc resp. ad fundamentū cōtrariam partē tenētiū. Vndecimo, si cōtrarium esset verū frequētissime in vsu esset id quod in vsu esse nō video. Postremo pro nobis videt tex. expressus per locū ab speciali in. d. l. 223. dum ait hanc pactionē admitti quādo maritus negotium suspectū & periculosum aggredi volebat, veluti si regalia conductionis aut administrationis nomine volebat suscipere. Ergo in cōtrarium est ius cōmune extra illos casus, nam ille tex. & illi casus habent specialem & non impiā rationē, de qua in simili per. l. quia poterat. ff. ad Treb. §. sed neque inst. de auth. tutorum. Neq; n. impia videri potest vxor quę oneribus suspectis & periculosis se implicare noluit. arg. l. si filius qui patri. ff. de vulg. ibi oneribus nō sponte susceptis. Et hunc casum habuimus de facto in vxore cōductoris illius vectigalis (quod Hispanē diezmo dela seda appellatur) in persona Didaci Sanctij de Auila. Deniq; nostrā opi. tuētur omnes leges regiæ. §. allegatę: & qui dixerit illis posse pactione renūtiare, loquetur contra illarum generalitatem, sicque id probare debebit.

D. FERNANDI VASQVII
MENCHACENSIS IVRECONSVLTI HIspani, in summo dominicæ rei prætorio Senatoris clariss. controuersiarum vsu frequentium Liber secundus.

1 *Prorogatio quid sit.*
2 *Nihil vel nullum non recipit augmentum, vel diminutionem.*
3 *Transmissio quare cesset in hæred.*
4 *Transmissio hæreditatis paternæ quare fiat.*
5 *Accrescendi ius recipit additio, non repudiatio.*
6 *Accrescendi ius quare contingat in institutione, nō in exhæredatione.*
7 *Accrescat portio hæreditatis venditori, an emptori.*
8 *Accrescendi ius quare denegatur accomodanti fidem de restituendo incapaci.*
9 *Prorogari non potest terminus tam finitus, licet prorogatio habeat interdum vim nouæ concessionis.*
10 *Compromissum elapso tempore prorogatum, nouum esse intelligitur.*
11 *Prorogatio termini finiti fieri non potest.*
12 *Iurisdictio delegati consensu partium non prorogatur post tempus finitum.*
13 *Compendiosa facta à pagano verbis directis, an post pubertatem obliquetur.*
14 *Prorogatio iurisdictionis quot modis fiat.*
15 *Iurisdictio prorogatur de persona ad personam.*
16 *Iurisdictio delegata non prorogatur de persona ad personam.*
17 *Iurisdictionis prorogatio fit de tempore ad tempus, etiam in delegato.*
18 *Iurisdictionis prorogatio fit etiam de loco ad locū & in delegato.*
19 *Iurisdictio prorogatur de re ad rem.*
20 *Iurisdictio prorogatur de casu ad casum.*
21 *Iurisdictio prorogatur de causa ad causam.*
22 *Iurisdictionis prorogatio in quem fieri possit.*
23 *Iudicis ord. iurisd. cum consensu partium prorogatur fieri videtur respectus ad iurisd. non ad personā cum Paul. contra Specula. Ideo ea prorogatio transit ad successorem in officio cum Paul. contra Specul.*
24 *Iurisdictio ordinarij vt prorogetur.*
25 *Iurisdictio prorogata extenditur ad ius statuti.*
26 *Tabellio dicitur iudex ordinarius, vnde de consensu partium possunt cognoscere vt iudices.*
27 *Iurisdictio etiam simplex potest prorogari.*
28 *Iurisdictio quæ etiā caret tribunali, potest prorogari.*
29 *Iurisdi. delegati potest prorogari.*
30 *Iurisdictio etiam causarum criminalium potest prorogari.*
31 *Iurisd. prorogata tenet solos consentientes.*
32 *Iurisdi. prorogari non potest in spiritualibus.*
33 *Iurisdi. non prorogatur in præiudicium reipublicæ.*
34 *Iurisdictionis prorogatio debet esse eiusdē formæ & naturæ.*
35 *Iurisdictionis prorogatio cessat si id cauetur statuto.*
36 *Iurisdictionis prorogatio cessat volente eo qui eā concessit.*

NVnc videndum de iurisdictione, & vt prorogetur, & posito casu, materiam istā diuido pro nunc in quinq; partes: primò quid sit prorogatio, secundo quot modis fiat, tertio in quem fiat, quarto cuius consensus in prorogatione requiritur, & quo tempore debeat cōsensus interuenire, quinto quæ impediant prorogationē.

1 Dico ergo ad primum, quòd prorogatio in materia nostra, dicitur iurisdictionis extēsio ad aliud tempus, vel res vel causas, vel personas, quæ non sunt sub iurisdictione ordinaria, vt per modern. in l. si per errorem, in princi. ff. de iurisd. omn. iud. Ex hoc infertur, quòd vbi non est aliqua iurisdictio, vt est videre in priuato, ibi non cadit aliqua prorogatio. l. priuatorum. C. de iu. om. iur. & in l. 1. eod. à contrario sensu, & in. ca. significasti. de foro, compe. & in. l. 1. ff. de iudi. quia quod non est prorogari, vel extendi non potest. l. sed si manente. cum. l. præcedenti. ff. de preca. per Bart. in l. 4. in pr. ff. de damno infecto.

2 Ex hoc ego infero sequentia: primo ergo infero rationem, quare hæreditas non adita non transmittitur. l. 1. §. in nouissimo, cum simil. de cadu. tollen. nam ratio est quia transmissio, est quædā successionis prorogatio eiusdem formę & naturę, secundum Bal. in l. 3. 3. coll. C. de hære.

Prorogatio quid sit.

Nihil vel nullum non recipit augmētum vel diminutionem.

Illatio. 1. Trāsmissio quare cesset in hæredit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hære.insti.sed hæreditas antequã adeatur, non est in bonis nostris. l. præterea rerum.ff.ad legem falcidi. ergo non potest transmitti, quia quod nõ est prorogari nõ potest, vt debet esse, & quia nemo plus iuris, &c. vt in reg. iuris, & istã rationem ponit Bal. in. l. quoniam soro rem, de iur. deliber. & Paul. in. l. 3. C. de fideicom. Hinc est quod hæreditas patris quamuis non addita transmittitur. l. si infãti, cum ibi notatis, de iure de lib. & in. l. 8. eo. tit. cum concor. Ratio est, quia ipso iure censentur sui hæredes, & ipso iure propter suitatem continuatur in eos dominium. l. 1. §. qui sunt in potestate. ff. si quis. omi. ca. tel. & in. l. in suis. de lib. & posthu. ergo possunt transmittere, quia quod est bene, potest trãsmitti, & prorogari. Et eandem rationem in effectu vult Bart. in. l. à testatore, de cõdi. & demõstra. vbi dicit quòd hæreditas non adita, non transmittitur, ideò quia hæres antea quam adeat, nullum ius habet, & Bart. in. l. 1. ff. de acquirend. hære. dicit quòd hæreditas non est hæredis antea quam adeat.

Trãsmissio hæreditatis paternæ quare fiat.

4

5 Secundo, principaliter infero rationem, quia ille qui partem adit, videtur alias partes adire. l. si solus. de acqui. hære. l. quidam elogio, de iure delib. tamẽ ille qui partem repudiat, non videtur alias partes repudiare, vt est glo. notabilis in. l. 2. ff. de acqui. hęre. nam ratio est, quia illud quod est aliquid positiuè, recipit augmentum, & potest prorogari, illud autem quod nihil est, non potest augmentum, vel extensionem recipere. l. adeo. §. quod si tutor. ff. de acquirẽ. rerum domi. notatur in. l. 1. ff. de iudi. facit. C. significantibus, cum ibi notatis. de offi. delega. modo sic aditio est habitus, repudiatio est priuatio, & habitus est aliquid, ideò potest recipere augmẽtũ, & alias partes ad se trahere, sed priuatio est nihil, ideò augmentum recipere non potest, nec alias partes trahere ad se, quia quod non est, prorogari non potest, vt dictum est, & sic repudiatio partis erit nulla, ne quis decedat pro parte bonorum intestatus, quod est subtile.

Illatio. 2.

Accrescẽdi ius recipit aditio nõ repudiatio.

6 Tertio, principaliter infero rationẽ, quare in exhæredatione non habet locum ius accrescendi. l. si ita quis hæres institutus fuerit excepto fundo. ff. de hære. insti. l. cùm quidam. ff. de libe. & post. & ibi Bal. & Alex. Bald. in. l. 1. 4. quæst. C. de li. pręte. licet secus in institutione. l. 1. §. si ex fundo. cum simi. ff. de hæredi. insti. nam ratio est ista, quia institutio est habitus, & per consequens aliquid in esse, vnde benè potest augmẽtum recipere, & sic habet locum ius accrescendi, ne quis decedat pro parte intestatus: at exhæreditatio est priuatio, & sic nihil, ergo non potest augeri, nec prorogari, vel extẽdi, & sic nihil trahit ad se: quia quod non est, prorogari non potest, vt dictum est, & istam rationem voluit Bald. in. d. l. 1. 4. quæsti. de li. prætì. Vnde cùm ius accrescendi non possit habere locum, ideò ne quis decedat pro parte intestatus, statutũ fuit, quòd exhæredatio esset penitus nulla, & sic haberetur pro præteritione, iuxta glos. singula. in. l. si posthum. à primo. glos. 1. de lib. & post, pro qua est tex. melior de iure instit. de hæred. instit. ibi liberis prętèritis. i. neq; hęredibus institutis, nec vt oportet exhæredatis, & c. facit. l. non putauit. §. non quæ ius. ff. de bo. po. contra tabu. cùm ergo habeatur pro prætèritione, testamẽtum erit nullum, & per consequẽs decedet omnino intestatus, quod iuri cõmuni non repugnat, & vide quæ dicet singul. Bal. in. d. l. 1. de libe. prętè.

Illatio. 3.

Accrescẽdi ius quare cõtingat in institutione non in exhæredatione.

Quarto infero declarationẽ ad quædam verba, Bal. in. l. 1. C. de indi. vidui. tollen. vbi Bal. dicit in institutione, habet locũ ius accrescendi. Ratio est quia si contrarium dicemus, esset eundẽ intellectualem hominem. i. testatorẽ qui representatur in hærede, diuidere, seu secare in duas partes contrarias. 1. in casum testati, & casum intestati, quod est impossibile. ff. de regu. iur. l. ius nostrũ. Si enim sunt contraria paris potentiæ, & semper sint in pugna, nunquam resultabit aliquid certum. C. innotuit cũ simil. de electio. Vnde statutũ est, quòd causa testati, tanquam fauorabilior præ

Illatio. 4.

ualeat,

ualeat, tantum quia honor est hæredis, & testatoris in causa testati. l. & quia. de integ. act. Tum etiam & istud est q̃ pondero, quia omne caducum est odiosum: quæ verba ego sic declaro, causa testati non est caduca, quia aliquid: causa intestati est caduca, quia nihil est, vnde cum causa testati sit aliquid, nimirũ si alias partes, de quibus. ẽ. trahere per ius accrescẽdi, ad te possit aliud in causa intestati, quod sic non potest augmẽtum recipere, quia quod nihil est, non potest prorogari, vel extendi, vt supra dictum est, quod est notabile, & subtile.

Illatio. 5. Accrescat portio hæreditatis venditori an emptori.

7 Quinto infero ex supradictis, quòd portio cohæredis repudiantis, non accrescit venditori hæreditatis, sed transit in emptorem, quia cùm ille qui vendit, nihil videatur habere, ergo sibi nõ accrescit, quia nihil habẽti nihil potest accrescere, cùm portio accrescat portioni, de cadu. tollen. §. his ita. ff. de cond. & demõstra. l. hæc scriptura cum simil. & quod nihil est, nõ potest prorogari, nec extendi, vt supra est dictum.

Accrescẽdi ius quare denegetur accommodãti fidem de restituendo incapaci.

8 Pro quo facit tex. singula. in. l. si totã. ff. de acquirẽ. hære. vbi est tex. quod accõmodanti fidem tacitam de restituendo incapaci, non accrescit pars cohæredis repudiantis. Ratio est, & hoc pondero, quia cùm iste accommodans fidẽ sit effectus indignus. l. in tacitis. cũ vulga. de lega. 1. ergo rem non videtur habere. d. l. si totam. infi. ergo sibi non accrescat, quia nihil habenti, & c. Et ita reperio tenere Bart. in. l. re coniunctì. de lega. 3. 5. quæst. primæ quæstionis principalis, de cuius veritate non discutio, quia contrarium tenet Ray. & Flori. in l. 1. §. interdum. ff. de vsu fr. accres. Salic. in. l. 2. C. quando non pe. partes, & inde per moder. in. l. 2. C. de pactis. dicam. j. lib. 4. de succ. cre.

Illatio. 6. Prorogari non potest terminus iã finitus, licet prorogatio habeat interdũ vim nouæ concessionis.

6 Sexto infero aliud, Ponamus quòd iudex post lapsum termini dicat prorogo ad talem diem, vtrũ valeat talis prorogatio, & videtur quòd nõ ex prędictis, quia elapso termino non est terminus, vnde non potest prorogari, quia quod non est, vel nihil est, nõ potest augmentum recipere, vel prorogari, & ita reperio tenuisse Specula. in tit. de dila. §. nunc videamus, versic. & sunt hæc. Pro hoc facit. l. Sed si manẽte. de preca. supra allegata, cum simil. Contrarium tamen hoc casu reperio tenuisse Bal. in l. f. C. de tempo. appe. nec obst. supradicta ratio, quia quamuis terminus iam elapsus, qui nullus est, prorogari nõ possit, tamen subest litis materia, quæ prorogari potest, licet dilatio quoad temporalem sui formam, sit sopita, nam etsi iudex nulla data dilatione hoc termone vteretur, prorogamus tibi terminũ ad probandum ad octo dies, valeret dilatio inspecta mẽte iudicis, ad quã verba debent trahi. l. 3. cum simil. C. de lib. præte. secundum Bal. quod est mẽti tenendum, & istud puto verius.

Illatio. 7. Compromissum elapso tempore prorogatũ, nouũ esse intelligitur.

10 Septimo infero, quòd si compromissum est factum vsque ad certum tẽpus, & elapso tempore, partes iterum compromittant & prorogent, non dicetur idẽ compromissum, sed aliud nouum, quia per lapsum primi temporis fuit finitum compromissum, & sic post tempus non dicitur prorogatio, quia quod non est, non potest prorogari, vt dictũ est, sed dicetur cõpromissum nouum, casus est in. l. sicut dies, in pr. ff. de arbit. secundum vnum intellectum.

Illatio. 8.

Octauo infero ad decisionem text. singula. in. l. cum stipulatus, sunt mihi à proculo. de verbo. obliga. vbi prorogatio termini impedit pœnam committi, sed commissum non perimit, & sic quã do sumus infra terminum, habet locum prorogatio, & euitatur pœna, quia tunc superest terminus, qui potest extẽdi, & prorogari, vt in nostro proposito, vbi iurisdictio aliqua potest prorogari, & extendi, secus si nulla est, vt est dictum, imò plus dic. ille tex. singula. in. d. l. cùm stipulatus, quòd prorogatio facta infra terminum, nihil operatur, quominus pœna committatur ipso iure, quando sumus certi, quòd infra primum terminum opus non poterat perfici, quod est valde notandum.

Illatio. 9.

Nono infero ad id quod dicit Paul. in. l. siue pars. C. de dila. post medium,

& in

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in.l.fi. C.de repu.hęr.vbi tenet quod si iudex dedit parti decem dies ad aliquid opponendum, vel probandum, & lapsis quinque diebus, iterum dat sibi octo dies, quòd isti octo dies non incipiunt à fine primę dilationis, & sic post lapsum aliorum quinque, sed incipiunt statim, & videtur potius iudex prorogasse primam dilationem, vt vbi debebat finiri. Finitis quinque diebus, durat per octo, licet contrarium tenuerit Alberic.in.d.l.siue pars, per ea quæ notat Iser. in.l.fi. C.de repu. hær. sed ista illatio, si bene cõsideras, non facit in proposito nostro, quia ibi non est quæstio an id quod est, vel quod non est, possit prorogari, vt in nostro casu, sed concesso quod habet locum prorogatio, quia sumus infra terminum primum, quæritur ibi, quãdo illa dilatio, vel prorogatio facta incipiat currere, an statim an verò post lapsum primæ, & sic non tangit propositum nostrum, & est verum.

Illatio.10. Prorogatio termini finiti fieri no potest.

11 Decimò infero ad idem quod tenet Specul.in tit.de dilat. §. nunc dicemus, alias nunc videamus, versicu. sunt hæc vbi dicit, quòd secundam dilationem finita prima, non debet iudex dare sine magna causæ cognitione, & si dederit, non valent probationes factæ in ea, etiamsi fuerit vsus his verbis, Prorogamus, &c. quia non debet prorogari dilatio quæ finita est, sed dicetur de nouo dari, sed si non erat finita, dicetur prorogari. l. sed si manente. de precar. Ratio diuersitatis est, secundum Paulum, in.l. 1. ante finem. C. de dilation. vbi sequitur Specul. quia finita dilatione, iam est ius quęsitum alteri parti ad excludendũ volentẽ probare, vnde non potest iudex sibi ius auferre, sed ante lapsum dilationis, non erat adhuc ius quæsitum, vnde facilius potest impedire ne acquiratur, argument. l. patre furioso. ff. de his quæ sunt sui, vel alien. iuris. Et vide etiam per Angelum in.l. fi. ff. de feris, qui tenet idem quod Specul. licet de eo mentionem non faciat.

Illatio.11.

12 Vndecimò, infero ad id quod dicit Abbas in.c.de causis, de officio delega. 2.coll. vbi est text. quod si datus est iudex cum præfinitione temporis, elapso tempore, expirat iurisdictio, nisi partes prorogent, vt ibi modo dicit Abb. Aduerte quia ista prorogatio debet fieri durante termino. Nam post finitum terminum non potest dici prorogatio, cùm iurisdictio sit finita, quia quod nõ est, prorogari post lapsum temporis, dilationemque finitam non potest, argument.c. ad dissoluendum de dispon. impub. Et pro hoc bonus tex.in.l.sed si manente. ff. de preca. facit.l.bonorum. ff. rem ratam habet.

Iurisdictio delegati cõ sensu partiũ non prorogatur post tempus finitum.

Duodecimò, facit quod dicit Bald. in.l.1.C.qui admi.ad bo.po.possunt.pe. car. 2. coll. ad finem, in quantum dicit facilius est aliquid finiri, quàm totaliter constituere. & allegat. l. 2. §. 1. ff. de iudi. &. l. quod si dubitet, de acquiren. hæreditat. quasi velit dicere, vt in proposito, facilius est iurisdictionem alicuius iudicis cum sit aliqua finire, perficere, & prorogare, quam totaliter constituere. i. dare iurisdictionem de nouo, non habenti quod fieri non potest, quia quod non est prorogari non potest, vt iæpe est dictum.

Illatio.12.

Habetis igitur ex omnibus prædictis, quod id quod nihil est, prorogari non potest, quia sine materia non potest fieri prorogatio. Eodem modo dico, quòd id quod nihil est, non potest in aliquid conuerti, quia sine materia non potest fieri conuersio, text. in. l. cùm nemo. C. de acquirenda possessione, & in. l. 2. §. quod vulgo. ff. pro hæredi. & in. l. 1. C. de successorio edic.

13 Ex quo infero rationem, quare substitutio cõpendiosa facta à pagano verbis directis, post pubertatem nullo modo valet, nec conuertitur in fidei commissariam, vt notatur in. l. precibus. C. de impub. cum simil. & est cõmunis sententia: nam ratio est, quia cùm per aduentum pubertatis expiret, quia post pubertatem, non potest fieri directo, ergo non potest in fidei commissariam couerti, quia esset ex penitus non ente in

Compẽdiosa facta à pagano verbis directis, an post puberta tem oblique tur.

in aliquod ens, quod est impossibile, nã sine materia non potest fieri conuersio vt dixi, & facit in simili, quia non entis nullum est fundamentum, & ideò defi cit extremum, à quo vt eleganter inquit Bal.in.l.ex persona.vltima coll. de prob. ex quo infero ad id de quo ibi sub tiliter per eum, & alibi dixi. Item adde quòd id quod nihil est, non potest aliquid ad se trahere. l.3.§.fi.de lib.& post. iuncta.l.nam etsi sub conditione.§. fin. de in inst.testa.& ibi dixi, & hoc de prima parte, in quantum quæsiui quid sit prorogatio.

Prorogatio iurisdictionis quot modis fiat.

14 Secundò quæritur quot modis fiat prorogatio, Et dic quòd multis, de quibus per glo.in.l.2.§.sed si iudex.ff.de iudi.& in.c. penult. vbi glo. de offi. de leg. glo. magna, & per dd. in his locis. Dico ergo primo, q̃ iurisdictio potest prorogari de persona ad personam. d.l.2. §. 1. de iudi. & in.d.l.1. C. de iu. om. iud. cum simil. Et hoc procedit quando est iurisdictio. Ordinaria iurisdictio autem de-

Iurisdi. prorogatur de persona ad personam.

16 legati non potest prorogari de persona ad personam non contentam in rescripto delegationis: nam si impetraui rescriptum ad iudicem delegatum contra te, non potest alius quàm tu subijcere se illius iurisdictioni, & eius iurisdictionẽ prorogare. Iste est casus in.d. c. pen. vbi glo. de offi. delega. & ibi per glos. & dd. Ratio diuersitatis potest esse, quia iurisdictio ordinaria est vniuersalis, respectu omnium personarum infra territorium existentium, & vniuersitas de facili potest recipere augmentum, & incrementum. l. si grege. ff. de leg. 1. nam si legatur grex, veniunt non tantum capita eadem, quæ erant tempore testamenti, sed etiam illa quæ postea fuerunt addita: censetur enim eadem vniuersitas. l. proponebatur. cum simil. ff. de iudi. Iurisdictio autem delegata non est vniuersalis, sed particularis, etiamsi impetraui, contra omnes mercatores. Nam licet sint plures, non tamen faciunt vniuersitatem: ista enim particularis iurisdictio, non sic recipit augmentum, arg. l. si ita. ff. de aur. &. arg. leg. vbi si quis legat omnes vestes, vel supellectilia, non

Iurisdi. delegata nõ prorogatur de persona ad personam.

tamẽ veniũt ea quæ postea addita sunt, & reperio quòd istam rationem vult ibid. Paul. 2. coll. in pr. in. d. l. 1. C. de iur. om. iu. quanuis sit vitiosus, quam reputo tenendam menti.

17 Est & secunda prorogatio de tẽpe ad tẽpus, & ista è contrario habet locũ in iurisdictione delegata. l. 2. §. sed si iudex ff. de iudi. C. de causis, de offi. delega. secus in ordinaria, quæ non potest prorogari de tempore ad tempus: nam si officium & iurisdictio iudicis ordinarij est limitata (quod est verum, nisi prorogatio sit prohibita per delegatum, vt ibi & inte. lige, siue delegans sit Princeps, siue alius quicunque, vt ibi per Bal. & per eandem. l. in pri.) Ad certum tẽpus ad annum puta, non possunt partes facere, quod vltra illud tempus sit iudex, quia iurisdictio debet esse vniuersalis, & isto casu esset particularis post tẽpus finitum inter istos litigantes, cùm iurisdictio fuerit extincta per lapsum temporis, ergo non potest fieri, præterea post lapsum tempus ad quod iurisdictio ordinarij est limitata, extincta est illa iurisdictio, vt dictum est, & sic est secunda persona particularis & priuata, ergo impossibilis est prorogatio, arg. l. priuatorum, cum simi. C. de iu. om. iu. Nec obst. si dicas, quòd prorogatio fuit facta infra tempus suæ iurisdictionis, & sic debet valere attẽto initio prorogationis, nam dico quòd cùm fuerit prorogatio collata in tempus prohibitum. f. quando erat priuata persona, ergo prorogatio inutilis, arg. l. quod sponię, cum simi. C. de donati. ant. nup. & super his cogita, & vide Paul. in. d. l. 1. C. de iu. om. iu.

Iurisdi. prorogatio fit de tempore ad tempus, etiam in delegato.

18 Est etiam tertia prorogatio. f. de loco ad locum, & ista bene habet locum, in iurisdictione delegata: nam si certus locus continetur in rescripto, possunt partes prorogare ad alium locum text. est in. c. statutum. §. in nullo. de rescrip. lib. 6. requiritur tamẽ consensus expressus, vt ibi etiam vtriusque partis, vt ibi in litera, vnde non sufficit tacitus consensus, nec consensus vnius partis, vt ibi in glo. hæc autem prorogatio de loco ad locum non habet locum in iurisdictione

Iurisdi. prorogatio fit etiam de loco ad locum etiam in delegato.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictione ordinaria, quia ordinarius debet seruare locum maiorum.l.penul.ff. de iusti.& iure,& nec priuati possunt facere quod sedeat in alio loco pro tribunali,quã in loco statuto à iure,& istã rationẽ voluit ibid.in.d.l.1.Pau.circa principi. Est & alia ratio, quia licet partes possint prorogare in proprium præiudicium in non suum iudicem, non tamen in præiudicium alterius iudicis,vt C.res inter alios acta per totum. Est & tertia & fortior ratio secundum Bal.in d.l.1. quia iudex ordinarius vnius loci, in alio loco est omnino priuatus.l. fi.ff. de offi.præfecti.vnde consensu priuatorum non potest ei ibidẽ iurisdictio cõferri.l.priuatorum.C.de iu.om. iud. Et hęc ratio est multum efficax secundum eũ,nec obl.l.quæro,de solu.vt ibid. per eum post Iacob.Bu.

Iurisd.prorogatur de re ad rem.

19 Est & quarta prorogatio.s. de re ad rem, de qua dic vt in gl. d.l.1. & in locis supra allegatis.& in.l.de qua re.§.1.ff.de iudi.& in.l.1.cum ibi notatis.C.si à non compet.iudi.

Iurisd.prorogatur de casu ad casum.

20 Est & quinta prorogatio.s.de casu ad casum.de quo per Paul.in.l.2.§.sed si iudex.ff.de iudi.vbi ponit exemplum, & vide Abb.in.c.pe.& gl.s.all.coll.6.

Iurisd.prorogatur de causa ad causam.

21 Est & sexta de causa ad causã, de qua per Abb.6.coll.ad fi.cum sequen.vbi.s.

Iurisd.prorogatio inquẽ fieri possit.

22 Tertiò principaliter quęritur in quẽ possit fieri prorogatio, & dicit primò, quòd in eũ qui nulli præest iurisdictioni,non potest prorogatio fieri,vt supra dixi per.c.significasti.de foro compe.& l.priuatorum,cum simi.C.de iu.om.iu. quia quod non est,prorogari nõ potest vt.s.dictum est.Ex quo vltra 12.illationes quas supra feci,nunc infero sequentia.Primò ergo infero,quòd iurisdictio delegata non potest prorogari, quia delegatus non dicitur propriè habere iurisdictionem,sed notionem.l.ait prętor de re iudi. ergo prorogari non potest, quia quod non est,&c.& ita istam.l.allegat gl.in.l.1.ff.de iudi.gl.pe. in prin.in quo breuiter dicas,quòd delegata iurisdictio prorogari non potest. l.de persona ad personam.c.pe.& gl.de officio delega.sed de tẽpore ad tẽpus bene potest prorogari.l.2.§.sed si iudex.de iudi.c.de causis.de offi.delega.Item de re ad rem l.de quare.§.fi.ff.de iudi.idẽ de loco ad locũ.c.statutũ.§.in nullo.de rescrip.lib. 6.interuenientibus his de quibus ibi.

Illatio.2.

Secundo infero ratione contra Specul.in tit.de compe.iudi.§.1.vers.quid si duo pisani.vbi in quæstione ista,si pote

Iudicis ordi. iurisd. cũ cõsensu partiũ prorogatur, fieri videtur respectus ad iurisd.non ad personã, cũ Pau.contra Spe.Ideo ea prorogatio transit ad successorem in officio cũ Pau.contra Specul.

23 stas,vel rector,cuius iurisdictio est prorogata,finiat officium anteaquàm causa terminetur,vtrum successor eius possit determinare,distiguit,an habuit prorogans respectum ad iurisdictionem, & tunc successor poterit terminare, an ad personam,& tunc secus: contra hoc vltimum facit,quia ad personã non potest prorogans habere respectum, quia persona iudicis est de se priuata, ergo non potest sibi dare consensum priuatorum iurisdictio.l. priuatorum. C. de iu.om.iu.sed solummodo potest prorogari illa quã habet, & ita reperio quòd per istam rationem Paul. de Castro in. l.1.ff.de iudi.1.coll.reprobat distinctionem Specul.de qua modo dixi. Plura alia ex hoc possem inferre, quæ colligas per te ex his quę ponuntur ictam Bal.in d.l. priuato. quæ p te poteris extẽdere.

Iurisd. ordinarij vt prorogetur.

24 Habes ergo quod in eũ, qui nulli prę est iurisdictioni, non potest fieri prorogatio,si autem iurisdictioni præest, tũc aut partes ignorant eum esse iudicẽ incompetentem,& prorogatio non valet ratione ignorantiæ.l.2.§.1.ff.de iudi.l.si per errorem, de iurisdic. omnium iudi. Ista regula patitur plures extensiones, & limitationes, quæ ponuntur per modernos in. d. l. si per errorem. maximè per Iasonem.2.3.coll.quæ per te videas, quia sufficerent pro im. lectione. Si vero partes sciant illum esse incompetentem,& coram eo litigant, tunc habet locum regu.nostra,&.l.1.cum simi. ff.de iudi.l. quod videantur prorogare de persona ad personam,& valent acta gesta coram tali incompetenti ratione prorogationis.Nunc extendo istam regulam.l. quòd etiamsi potestas, vel rector,cuius iurisdictio est prorogata, finiat officium suum, anteaquã tamẽ terminetur, quod nihilominus eius successor poterit illam terminare. Ratio est, quia cẽsetur habitus respectus ad ipsam iurisdictionem,non ad personam, post quam tãquam in ordinarium iudicem, consenserunt,& iurisdictio non mutatur,imò est eadem cum persona successoris.c.nouit.de electione,facit.l.propone batur,ff.de iudi.l.pen.cum simi.C.de peda. iud. & ita notabiliter reperio tenuisse Paul.de Castro,in.l.1.coll.1. ff.de iudi.licet Specul.aliter dixerit, de quo. s.proximè memini.

Illatio.1.

Iurisd.prorogata extenditur ad ius status.

25 Secundo pro extensione dico,quòd iudex cuius iurisdictio est prorogata, poterit procedere summariè & de plano,& ab eius sententia non poterit appellari,si ex forma statuti ille iudex potest sic procedere,& cognoscere,ratio est, quia iurisdictio prorogata est eiusdem naturæ cum iurisdictione quã habet inter suos subditos, arg.l.etiam. C. de iure do.cum simi. vbi idẽ iuris est de augmento,quod de principali, & ita tenet Petrus in.l. si qui ex consensu.C.de episcopa.audi.refert & sequitur Pau.in d.l.1.de iudi.2.coll.in prin.

Tabellio dicetur iudex ordinarius, vnde de cõsensu partium possũt cognoscere vt iudices.

26 Tertio extendo,quòd etiam iurisdictio iudicum cartalariorũ (.i.notariorum, qui etiã sunt iudices ordinarij, ex natura officij, sunt tamen sine administratione,quia non reddũt ius inter homines)potest prorogari, & sic habent eam in habitu,nõ in actu, & ita vult gl. in.l.1.gl.pen.ff.de iudi.& sic vult illa gl. quòd possit prorogari in iurisdictione de habitu ad actum,& dicit ibi Paul.de Castro vlt.coll.quod est notandum, & quod semper allegatur,& dicit idem in simili teneri Innocen.in.c.prudentiam. de officio deleg.

Iurisdi. etiã simplex potest prorogari.

27 Quarto extendo,quòd potest prorogari,non solum iurisdictio illius qui habet plenã iurisd.puta cum imperio,sed etiã illius qui plenã nõ habet,puta simplicẽ iurisdictionẽ sine imperio, vt est videre in magistratibus municipalibus, hoc voluit gl.si benè intelligatur in.d.l. 1.ff.de iud.gl.pe.in fi.& ibi Pau.de Cast. vlt.coll.ante mediũ,idẽ tenet Innoc.in c.de causis,de offi.delega.

Iurisdi. quæ etiam caret tribunali, potest prorogari.

28 Quinto extendo,quod potest prorogari iurisdictio iudicis, nedũ illius qui tribunali præest, sed etiã illius qui non præest tribunali,vt in rectore scholariũ qui habet iurisdictionẽ ordinariã, sicut cęteri rectores vniuersitatũ.l.fi.C.de iurisd.omni.iudi. nã potest prorogari ad illos qui nõ sunt scholares,si se subijciãt iurisdictioni illius,ita probatur in.l.1.in fi.ff.de iudi.iuncta expositione Pauli,ibi & est indubitatum.

Iurisd.delegati potest prorogari.

29 Sexto extendo,quòd nondũ ordinarij,sed etiã delegati iudicis iurisdict. potest prorogari,ita vult gl.in.l.1.C.de iu. om.iud.& in.l.1.ff.de iudi. quod est verum de tẽpore ad tẽpus, vel de re ad rẽ, vel de loco ad locum,vt dixi.s. non autem de persona ad personam.C. p. & g. de offi.delega. &.s.posui rationem diuersitatis.

Iurisdi.etiã causarũ criminaliũ potest prorogari.

30 Septimo extendo,per gl.in.l.1.dẽ iud. gl.vlt.& in.l.1.C.de iu.om.iud.gl.vlt. & in.l.1.C.ad legẽ.Corn.de sica.& in.l.nõ valet.C.ad legẽ.falcid.de plag.& in.l.inter cõuenientes.ad municip.l. quod etiã causæ meri & mixti imperij, & sic causæ criminales possunt prorogari, quod intellige cum modificatione, de qua in dictis locis per tex. in.l.1. C. vbi de crimine agi oportet.

Iurisd.prorogata tenet solos consentientes.

31 Limita istam regulam, vt procedat solum inter consentientes,per. l.1. ff.de iudi.quasi dicat nõ inter alias personas, etiamsi sint necessarię ad illam causam, ex quo sequitur,quòd licet iudex acquirat iurisdictionem in illos qui in ipsum cõsenserint,& possit eos arctare ad cõparẽdum, ac si essent sibi subditi,& eos multare, si non comparent.l.1.ff. si quis ius dicen. non tamen acquirit iurisdictionem,in eos qui inducerentur in testes istius causæ, vt posset eos compellere ad testificandum. Item non posset cõpellere partem alicuius prorogantis vt consentiat filio agenti in iudicio,iuxta.l.fi.§.necessitatem,de bonisque libe. licet hoc sit necessarium, ita tenet Angelus notabi.in.l.1. ff. de iudi. per illum textum,& ibi Paulus in principio. Ego addo in simili glosam notabilem, & ibi Baldus in lege, omnes dies. C. de feris, quam vide in glosa vltima'. Item facit

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia,res inter alios acta,vt.C. res inter alios,per totum. Itē addo in simili, Bal. in.l.1.C.de iur.om.iud. in vers.3.quęro, & circa fi.col.4. Addo in simili, quod notat Abb.in.c.interposita,in pr.de appel.vltima coll.in prin. & posses confirmare per multa.

Iurisd.prorogari non potest in spiritualibus.

32 Secūdo pro limitatione dico, quòd in spiritualibus non habet locum prorogatio iurisdictionis, quantum ad potestatem absoluendi, vel exercendi, cum ista procedant à solo Deo,vt notat Archi.in.c.quoties cordis.1.q.7.Inno.in.c. de causis,de offi.delega.idē vult Pau.in

Iurisd. non prorogatur in præiudicium reipublicæ.

33 l.1.ad fi.ff.de iudi. Tertia limitatiō per c.si diligēti.&.c.significasti. de foro cōpeten.vbi latè videas.Quarto limito, q

34 iurisdictio potest prorogari.s.illa tantū quam iudex in quem prorogatur habet in suos subditos,alias secus,& ideo,si in ciuitate deputatus sit iudex super male

Iurisd.prorogatio debet esse eiusdem formæ & naturæ.

ficijs,non possent forenses in casu ciuili coram eo litigare.l.solemus.§.latrū culator.ff. de iudi. quia prorogatio debet fieri in his quæ sunt eiusdem naturæ & formæ.gl.in.c.hi qui autoritate.de pręben.lib.6.& ita tenet Cyn.& Bal.in.l.testaméta.C.de testam. & vide ibi aliquā do per modern. maximè per Ias. & per eum notabiliter,& ibi dixi in.l.si per errorem.de iuris omnium iudi.1. coll. cū prin.sequentis.Et prædictas extēsiones & limitationes nota,quia nullibi reperies eas cumulatas, sed proprio labore collegi. Quinto limito, nisi per statutū

Iurisd.prorogatio cessat si id caueatur statuto.

35 esset prohibita prorogatio, tale enim statutum bene valet,vt per Ang. in.l.2. §.sed si iudex,de iudi.& ibi Pau.post pr.

Iurisd.prorogatio cessat volente eo qui eam cōcessit.

36 per illum tex. Sexto limito per casum eiusdē.§.1. quando princeps prohibuit & idem si quicunque alius delegās, vt ibi per Bald.Hanc rem longiusculè aliquantulum egimus, quod tubtilibus animus fuit, res quoque serias, vsitatasque adiungere.

1 *Mandatum tibi reuera datum ignorans mea negotia gessisti,an sit actio mandati,& quid si scimus,licet tibi non nuntiauerint,dubia pugna.*
2 *Mandatum differt à reliquis contractibus.*
3 *Festinatio improbatur.*
4 *Mandatum admittit pœnitentiam.*

5 *Procurator quando videatur certus de domini voluntate.*
6 *Mandatum tibi datum ignorans negotia gessisti,an sit actio mandati,ingens pugna. Quid si scuit,sed nō à domino ingens similiter.q.*
7 *Procurator quod egit antequam dominus per se, aut per alium sibi notum fecisset,sine mandato actum videtur contra Bal.*
8 *Donatio absenti facta,licet ab eo acceptetur,non valet,si donans ei notum non fecerat.cum communi.*
9 *Litem meam sine mandato agere cœpisti,si postea dō tibi mandatum ad eam per.agendam,etiā ante gestum firmatur cum communi.*
10 *Procurator meus homo mihi ignotus esse potest cum communi.*
11 *Procurator an ab alio quàm à domino possit nominari.*

Mādatum tibi reuera datum ignorās mea negotia gessisti,an sit actio mandati, & quid si scuisti,licet tibi non nuntiauerim,dubia pugna.

Mandatum procuratoris antequam ad eius notitiā peruenerit, an vtile sit quæritur,veluti si tibi dedi mandatum ad litem,vel negotium agendū,& antequam ad tuam notitiam peruenisset casu, eam litē,vel negotium agere cœpisti, deinde id mandatum ad tuam notitiam peruenit, an gestum,antequam mandati notitiā haberes tenuerit,quæritur,& sunt qui velint nō valere, ita Bal.in.l.1.§.dari.ff.de procur,& ibi ben.va. eius additionator idē Bal.in.l.qui testam.dñi.ff.de testam. & ibi Aret.col.1.&.2.qui ter firmat hāc esse cōm.opi.& ibi ben. va.in additi.ad ipsum Are.sequitur & ait esse cōm.op. Corn.cōs.73.eleganter & diffusè. nu.8. lib.3.tenēt Imo.& Lancelotus,Decius, qui hanc dicit esse cōm.op.in.d.l.qui testam.dñi sentit Bar.in.l.multū interest. ff.de condi.& de monstr.Archid.& Ioannes Andræas.in.c. is qui de procurat. sentit Barto.in.l.si pupilli.§. item si procurator.ff.de nego.gestis.Bal. in.l.quæro. ff.de eo qui pro tutore sentit,Angelus in.l.2.ad finem.ff.de procurator.qui dicit idem tenuisse Ioannem Andręam in clem.1. eodem titu.est communis opinio secundum Curtium Iuniorem, cōs.63.nu.1.2. &.3.& ita tenetur,nō solū cōmuniter,sed etiā per oēs indifferēter in.d.c.is qui scdm Boer.deci.274.an valeat procuratorium,nu.1.Dinic.in. d.c. is qui.col.1.Spec.de procu.§.1. Bar.cōs. 73.an procurator,Are.cōl.68.col.2.Bal.

& Ia-

& Iacob.de sancto Georg.col.f.nu.19.in l.fallus.C.de furtis.idē Iacob.in.l.cū furiosus.nu.4.ff.de iud.Roma.singul. 67. nescio si magister,Ale.cōs.146.in causa nu.32 col.f.lib.5.Fulgo.Ale.& Ias.in.l.Iulia.ff.qui satisdare coga.qui omnes ferè volūt nō sufficere q procurator sciat se procuratorē cōstitutū fuisse,nisi præter ea per dñm ipsum, vel eius nūtium,vel epistolā hac de re fuerit certior factus, vel instrumentū mādati dñi ordinatione receperit,vt plenius reliquis p Cor. & Boer.vbi.s.& etiā per Aretin.vbi.s.

Contrariā tamen partē, vt licet gesta per procuratorē non valeāt,antequam ipse mādati notitiā habuerit,tamē post quā mādati notitiā habuit,valeār, licet à dño nondum fuerit certior factus per eius nuntium,vel epistolā, nec eius ordinatione procuratoriū,hoc est instrumēti mādati receperit, volūt plures relati p Are.col.1.&. 2.in.d.l. q testam.& per Alex.cōs.146.lib.5.col.f.& est com. op.scdm Curt.Iunio.cōs.63.nu.6.cū seq. & in singulari,Hippo.Marsilij,637. rota deci.145. in nouis sequitur & firmat ita seruari in practica,Boer.vbi.s.nu.2.

Mādatum differt à reliquis cōtractibus.

2 Quid dicēdū,& quidē cōtractus mādati non parū distat à reliquis cōtractibus,reliqui enim plerunq; fiunt ob mutuā vtriusq; cōtrahentiū vtilitatē, sicq; vnicuique eorū studio est, cōditionem suā meliorē facere, aduersarij vero non vtique.l.si voluntate. C.de rescind.vendi.& ideo quòd in eis ab initio est volūtatis ex post facto, est necessitatis. l. sicut ab initio. C.de act.& obliga.Suis. n. vtilitatibus quisque renuntiare potest. l.pe.C de pact.l.si quis in conscribēdo. C.de episcopis & cleri. alienis vero nō vtique,quia alteri per alterū non debet iniqua cōditio inferri.c.alteri.de reg.iuris,lib.6.l.id quod nostrū.ff.de reg.iur.l. iure naturę,eod.ti.l.nā hoc.ff.de cōd.indeb.sicque in reliquis cōtractib. nō est locus pœnitētię.d.l.sicut ab initio, nisi in cōtractib.nominatis, & tūc demū re integra.l.1.ff.de rerū permu.& ferè per totū.C.eod.l.1.&.l.3.ff.de cōd.cau. data l.naturalis.§.1.ff.de prēscr.verbis.Diuersum est in cōtractu mādati,quo de agimus, qui fit ad solius mādātis vtilitatē, 3 nō etiam mādatarij,vt in pri.&.§.1.inst. mād.ff.eod.l.1.adeo vt si solius mādatarij vtilitatē respiceret, iā mādatum esse desineret, consiliumq; fieret, ac in eius formā migraret,vt.d.§.1.cū seq. nec esset obligatorium vt ibi: sicq; is cōtractus mādati gratuitus esse debet, & necesse habet,aliter.n.trāsiret in aliā speciē cōtractus.§.f.inst.mād.sicque is cōtractus est totus benignitate,ac beneuolētia plenus,vt ibi merā mādatis vtilitatē respiciēs,à qua (vt nobis videt) is cōtractus omnino degeneraret,si receptior op.s. relata, quę habet mādatarū posse mādatū arripere, antequā à dño fuerit intimatū,recipiēda esset: quid enim si absēti mādaui,vt domū mihi emeret,& hac de re feci instrumētū cōscribi id ad mādatariū illico missurus,& nō misi, quia intellexi tale negotiū mihi cōmodū nō esse,sed incōmodū: quid si mādabā, vt litē inchoaret,vel inchoatā perageret, sed nō misi nuntiū,epistolā,aut scriptu. publicā,seu priuatā hac de re cōfectam, quia mox intellexi isthæc omnia mihi minimè expedire,sed obesse, in his enī specieb.& similibus, si illi absēti iniussu meo liceret talē rē aggredi,mihi inscio aut inuito damnū inferret cōtra naturā mādati,sicq; is cōtractus ob mādātis tātum vtilitatē inuētus inciperet sibi esse dānosū cōtra præceptū in simili.l. ex facto,in pr.ff.de vulgari,dū ait, sicque beneficiū principis inciperet esse dānosū: nā & generaliter īducta ad vnū effectū nō debent operari contrariū effectum. l. legata inutiliter. ff. de legat. 1.l.legata inutiliter.ff. de adim.lega.Deniq; mandatū dicit quasi manudatū, sicq; vltro dari,nō autē veluti inuito,& renitēti arripi oportet,q esse videretur si simulac volui anteq ipsemet tibi volūtatē meā notā facerē,tu vltro eā,vel eius occasio nē veluti arripiēs velles inscio me executioni mādare, esset enim nimia & pnibilis festinatio, ac quodāmodo cōtra bonos mores,vt in simili ait,nō inelegāter iure cōsultus in.l.quidam in iure.§.f. cum lege seq.ff. de donat.nā & ideo dictū est iussū,seu mādat.debere pcedere

Festinatio improbatur.

nõ etiã subsequi.l.siqs mihi bona.§.iussũ.ff.d acq.hęr.q̃si iniussu patris hæreditatẽ adijsse videat,q̃ vltrò ante pr̃is iussũ acceptũ hęreditatẽ adiret,licet pr̃i a nim⁹ esset eã hęreditatẽ adiri iubere, vt ibi ergo in specie nr̃a,qui volũtatis meę nõ p̃ me,vel meũ nũtiũ,vel epistolã,sed aliunde certior factus eã expleuit,id ad summum firmare poterit se id me non inuito fecisse, sed me mandante fecisse, verũ non vnquã erit. In summa licet in reliquis cõtractibus nominatis pœnitere nõ liceat.d.l.sicut ab initio,tamen in hoc cõtractu mãdati pœnitere licet re integra,nõ solũ ex parte mãdãtis,vt in.§.rectè quoq;,inst.mãd.q̃ indubitatum erat, quia quisque potest cõmodis suis renũtiare.d.l.pe.C.de pact.l. sed etsi lege.§.cõsuluit.ff.de pet.hęr.sed etiam ex parte ipsius mãdatarij,etiã postquã mãdatũ suscepit,vt in.§.pe.inst.mãd.cuius verba:mandatũ nõ suscipere cuilibet liberũ est, susceptũ autẽ cõsumandũ est, aut quamprimũ renuntiandũ, vt per se dñs, vel per aliũ id negotiũ cõmodè expedire possit. Humanũ.n.visum fuit,vt saluis adhuc vtrinq; rebus in hoc cõtractu pœnitere liceret,etiã mãdatario,ne sua beneuolẽtia,suaq; opera gratis pollicita,sibi onerosa esse inciperet, cum potuit nouũ impedimentũ sibi occurrere ad illã rẽ pactã,& à se susceptã, & fortè etiã optatã,nõ peragendã,ideoq;statutũ est hac in re mãdati actionẽ non esse ob mandatũ desertũ,aut remissum,nisi quatenus interest mãdãtis.l.si procuratoré.§.mãdati.ff.mãdati.vnde cũ in specie proposita res integra & salua sit mãdãti,nihilque eius interfit,mãdati actio nõ est:nihil autẽ interesse intelligendũ est quãdo deterior cõditio mandãtis facta nõ est per acceptationẽ mãdati,quã mãdatarius fecerat:nã si alius eo tẽpore susceptur⁹ erat mandatũ,qui illud cõmodè expleret, & per interuẽtũ istius, qui id in se suscepit, res deterior facta est,tunc mãdati actio esset, sed si etiam eo tẽpore nullus alius susceptur⁹ fuisset,tunc mandati actio cessat, vt. dd. ll. modo sic mihi si mandanti pœnitere liberum est.d.§.rectè.Non videtur ferẽ-

Mãdatum admittit pœnitentiam. 4

5

dus qui talem libertatẽ arrepto veluti mandato mihi ademerit. Hoc amplius si pœnitere mihi licet,etiã postquã dedi tibi mandatũ,& tu illud suscepisti,vt d.§.rectè, quanto magis antequã mandatum dare,vt in̄ specie nostra.Dare enim non videor,cùm tecũ nullũ adhuc negotium gesserim,argu.l.absenti.ff.de dona.l.qui absenti.ff.de acq.posse.ergo tu non es ferendus qui talẽ libertatem mihi ademptã mandato veluti arrepto & furato, non vltrò oblato volueris. Pro nobis.l.1.ff.de procuratoribus, vbi procuratorius contractus per nuntium demum,vel per epistolã fieri potest, & licet non negemus quin & per aliũ simi lem modũ fieri poterit, quasi illa verba per nuntiũ,vel per epistolã,quasi exempli gratia apposita videãtur, tamẽ negari similiter nõ potest, quin oporteat vt ille modus sit similis . Similis autẽ tunc demum erit, cùm & procurator de dñi voluntate certior factus fuerit,& ipsius dñi ordinatione certior factus sit, tunc enim datum,seu oblatũ à dño mandatũ & ab eo susceptũ videretur,aliter enim non tam à dño acceptũ,quàm ei arreptum id mãdatum videretur. Ad idẽ.l.1. ff.mãdati.secundũ eand.induct. Facit etiã.l.cõsensu.in pr.ff.de act.& oblig. & in pr.inst.de oblig.ex cõsensu.vbi idem generale est in omnib.cõtractibus, qui cõsensu cõtrahuntur,puta in emptionibus,venditionibus,locationibus,cõductionibus,societatibus,& mãdatis,& in d.l.cõsensu,& in.d.pr.inst.de obliga.ex cõsensu est dictio veluti quę manifestũ facit quòd dñs procuratori,vel mãdatario id notũ facere potest, nõ solum per nuntiũ vel epistolã,sed etiã per aliũ quẽcunq;modũ,vt tamẽ dñs omnino notũ faciat,vel alius de volũt.ipsius,quasi antea eius voluntas nõ satis rata,firma,ac deliberata videat̃,p̃ nobis.l.quęro.ff.de eo q̃ p̃ tutore negotia gesit, vbi q̃ reuera tutor erat,licet tutoré se esse ignoraret,pupilli negotia gesit, & ait.l.tutelę actione nõ teneri,quasi tutelę actio nõ sit, quãdiu se tutorẽ ignoraret,sic ergo & hic mãdati actio nõ erit, quãdiu ipse mãdatarius mãdati ignarus sit. Ad idem.

Procurator quando videatur certus de domini voluntate.

dem.l.2.ff.de procur.vbi si absenti quid mandatur,mandatum esse non videtur, donec mandatarius ratum habuerit:nã vt sit cõtractus , oportet vt sit duorum pluriumue in idem placitum & cõsensum.l.1.ff.de pact.iuncta.l.labeo.§. contractũ.ff.de verb.sig.ergo duorũ placitũ non erit,donec mandatarius ille absens & ignorans ratũ habeat.Pro nobis c.is qui de procura.lib.6.verb.ante mandatum subsecutũ.Pro nobis.c.super eo. 2.de appella.Pro nobis.l.Iulianus.ff.qui satisdare cog. Pro nobis.l.3.§.1.& in pr. ff.rem ratam haberi. Tene ergo cum cõmu.op.cõtra Dinum & sequaces, quos referunt Imol.& Areti.in.d.l.qui testamento domini.ff.de testam.quòd in ijs quę per procuratorem,vel mandatarũ antequã mandati notitiã haberent,calu gesta sunt,non est mandati actio: facit vltra.s.allegata.l.2.cũ materia. ff.d cõd. & dem.Deinde tene, quòd etiam postquã procurator,vel mandatarius mandati notitiã habere cœperunt, & domini negotium egerunt:cessat mandati actio,siquidẽ dominus perse,vel per aliũ id eis notũ non fecit,id quod mihi non solũ verius, sed etiã receptius videtur, licet sint qui velint contrariã partem æquè receptã , vel etiã receptiorem esse. Pro nobis etiam facit tex.in.l.honores. §.f.ff.de decuri.& in.l.siquis mihi bona. §.iussum.ff.de acq.hær.in.l.2.ff. de pact. Clem.1.§.verum,vbi Cardi. Floren.de hæreti.l.1.ad finem.ff. de cõtrahẽ.emp. l.obseruare.§.f.de offi.procon.& vi.sue per And.Tir.post leges cõnub.gl.6.nu. 21.cum seq. Ad hanc conclusionẽ tradit tres limitationes Ale.cõs.146. col.f. nu.33.cum seq.lib.5.aliã limi.tradit Are. in.d.l.qui testam.domini,col.1.in fin.& alias limitationes tradit Iacobin.de sancto Georg.in.l.cum falsus.ff.de iudi.plenè per Alex.Aret.& Iaso.in.d.§.iussum.

Mãdatum tibi datum ignorãs negotia gessisti,an sit actio mandati,inge spugna: quid si sciuit,sed nõ à domino,ingens similiter.q. 6

Ex superioribus etiam apparet errare Bal.in.l.1.in pr.nu.3.ff.de procura.dũ ait tenere factũ à mandatario, antequã sibi dominus per se,vel per aliũ,id mãdatũ notũ fecisset:nã imo antea,nec mandatũ quidẽ videtur:neq; adrẽ pertinet quod ratihabitio firmet ante gestũ,etiã si reuera nullũ mandatũ præcesserat.c. ratihabitionẽ de reg.iu.lib.6. nã resp.q̃ & in spec.nr̃a, si dñi ratiha.secuta esset, etiã gestũ ante mandatũ à dño intimari iussum firmaretur , sed & gestũ ante mandatũ à dño cogitatũ nedũ datũ. Verũ nos loquimur quãdo ratihabitio dñi nõ apparet,tũc.n.gestũ post mandatũ à dño ordinatũ, antequã illud per se,vel per alium notũ faceret,p̃curatori,nõ valet,nõ magis q̃ si nullũ mãd.interfuisset. 7

Procurator quod egit antequã dominus per se,aut per alium sibi notum fecisset sine mandato,actum videtur cõtra Bal.

Hinc vtiliter infertur,quòd si absenti quid donaui , licet talẽ donationẽ iura dicãt valere,l.absenti.ff.de donat.tamẽ intelligitur dũmodo donãs donatario id notũ fecerit per se,vel per alium,nec sufficeret , vt donatarius aliunde huius rei notitiã haberet,etiãsi eã acceptaret, ita firmat esse cõm.op.Corn.cõs.73.elegãter.nu.7.lib.3.quę satis probatur exsuperiorib.In omnibus tamẽ his specieb. intelligo quòd si instrumentũ mandati ad manus peruenit procuratoris, p̃sumetur ex volũ.dñi ad eũ peruenisse,sic q; ab eo gestũ valebit,nisi p̃bet cõtrari. 8

Donatio absenti facta, licet ab eo acceptetur, non valet,si donãs ei notum non fecerat cum communi.

Denique dũ diximus.s.gestũ ante mandatũ nõ valere,sed pati quasdam limitationes,adde aliã singul.vt si post litẽ à te sine mãdato in ea cœptã, tibi mandatũ dedi ad talẽ litẽ prosequẽdã,nõ ignarus eorum quę iã gesseras,firmeturante gestũ,& postea gerẽdũ,ista est cõm.op. quã tenent per tex.ibi in.l.vbi Bal.Ang. Ale.Ias.& alij cõmuniter,vt ibi etiã per Paul.ff.qui satis.cog.Angel.in.l.licet de procur.Fulgos.in.d.l.Iulianus.Io.And. ad Specul.de procur.§.1.&.d.l.Iuli.non est alibi scdm Iaso.ibi nu.3. quod & firmãt Bal.& Ange.ibi videbatur contra, quia ratihabitio firmat præterita,mãdatũ verò respicit tãtũ futura.l.si verò nõ remunerãdi.§.si post creditã.vbi gl.no. scdm Ias.vbi s.sed in specie nr̃a tale mãdatũ propter ante gestorũ notitiã , quã dñs habebat,vim habere videtur,& mãdati,quoad futura,& ratihabitionis taciturnitatis quoad præterita,præsertim quia aliter quoad futura vix valere posset,scdm Ias.ibi vnde q̃ Paul.ibi firmat, nõ aliter ante gesta q̃ talis mãd.interuẽtũ ratificata videri , q̃ si dñs eorũ notitiã haberet, 9

Litem meã sine mandato agere cœpisti, si postea do tibi mãdatum ad eam per agendã, etiã antegestum firmatur cum cõmuni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

verisimum esse patet ex nostris fundamentis.s.relatis,licet Ias.ibid.impugnare tentauerit.

Procurator meus homo mihi ignotus esse potest cum cõmuni.

10 Illud autem non est prætermittendũ si in procuratorio,seu instrumento mãdati, nomen procuratoris nominatim non sit descriptũ,sed albũ relictũ(prout moris est)vbi tale nomẽ describatur, dominus tamẽ cõstituẽs notũ minimè haberet hominem illũ, qui postea descriptus esset, an mandatũ tale valeret, & legitimus procurator ille videretur: qua in re cõis.op.esse videtur, vt legitimus videatur,vt plenè tradit Nicol.Boerius dec.274.an valeat procuratoriũ per totã.Ale.cõ.26.nu.10.lib.6.idẽ Ale.cõs.32.nu.7.eod.lib.idẽ Alex.cõs.78.& cõs.101.lib.5.prout refert Boerius vbi.s Corn.cõs.72.in hac consult.col.1.in pr. Bar.& Bal.per illũ tex.quem millies ad hanc rẽ te allegasse Bar.ait in.l.1.C.creditorẽ euict.pig. non debere Bar.cons. 90.dilecto.Dominic.& alij in. c. 15. qui de procur.lib.6.Multi tamen tenẽt contrariũ,quos refert Boer. vbi.s. pro quibus facit.l.3.&.l.1.&.2.ff. de procurato. & de iure regio videtur tex.latis expressus in.l.13.tit.5.par. 3.ibi que diga senala damente quien es aquel que quiere hazer su personero.& in.l.14.eod.titu. ibi deber ser escrito el nome de aquel que face el personero, y el nome de aquel a quien otorga la personeria,quorũ verborum sensus est,nomen procuratoris nuncupatim exprimi debere in mandato. Pro cõmu.tamẽ op.quã Boer.vbi.s. vsibus forensib. receptissimã esse ait,vt nomẽ procuratoris exprimi non sit necesse,multũ facit quod ipse procurator si habuit mandatũ substituẽdi,potest alterũ dño ignotũ substituere: quinimò sic plerunq; fieri experti sumus:qua ratione videtur quod valeat talis cõstitutio procuratoris,nẽpe constituo procuratorẽ eum,quem Titius nominauerit, nam nominatus à Titio, ab ipso domino datus videbitur,arg.l. vnũ ex fam.§. si de falcidia.ff.de lega.2. & similiter ꝙ valeat,quãdo cõstituo procuratorẽ incertũ de certis.d.l.vnũ ex fam.per totã §.in certis,cum ibi not.inst.de lega.l.cognatis,cũ ibi traditis per doct.ff.de reb. dubi.ad.l.3.ff.de procura.& ad.d.l.13.& d.l.14.Resp̃õde quod loquuntur exemplariter,exẽpla verò non arctant regulã.Denique considera quod si fiduciam fortè habebã reposit̃am in quodã tabellione,mihi notũ & valde amicum volebãq; procuratorẽ ad negotia,vel litẽcõstituere,nõ tamen vllũ virum notũ habebã,cui ea cõmitterem, ideoq; illi tabellioni cõfidere volui electionẽ illius hominis, qui mihi procũrator futurus esset,ficq; ab eod.tabellione cõscribi feci scripturã solennẽ mãdati, seu (vt more nostrorũ loquar) procuratorij,in qua nomen illius procuratoris futuri descriptũ non fuit prætentialiter, sed albũ relictum,in quo postea,vel ab ipsomet tabellione,vel à me describeretur:tunc q postea ibi descriptus fuerit, meus procurator erit,dummodo vel à me describeretur,vel ab ipso tabellione, cui expressim,vel tacitè cõmisi, vel ab alio etiam quocunque,cui id tacitè,vel expressim mandassem. Non sic si ibi descriptus esset ab alio,cui ego minimè mandauerã: nam is solus potest videri meus procurator,qui per me, vel per aliũ de voluntate mea nominatus fuerit.l.1.2. &. 3. ff. de procur.&.dd.ll.partitarũ, de quib.s. facit.l.hæredes palã.§. sed si notã. ff. de testam.l.1.ff.de lib.& posthu.l.illa institutio.ff.de hær.instit.l. si ita scripsero. ff. de cõd.& dem.& illa cõm.opi.quæ habet:quodsi dixi eũ hæredẽ, facio qui in quadã schedula, quę est apud guardianũ diui Frãcisci descriptus est,valet institutio,vt per Ias.in.l. vbi autẽ. §. illud. ff.de verbo.ob. diximus de succ.crea.§. 17.nu.53.

Procurator an ab alio quàm à domino possit nominari.

11

1 *Procurator vt exhibeat mandatum,iudex ex officio cogere potest,& est ingens pugna.*

2 *Lites breuiari interest reipublicæ etiam principaliter adeo,vt ab hoc non recedatur ex partium consensu cum communi.*

3 *Procurator etiam cum cautione de rato non admittitur,si fatetur se non habere mandatum:quod si habeat,etiam sine cautione admittitur,si dubitetur,admittitur,sed cum cautione.*

4 *Procuratorem post litem cõtestatam falsum dicebãt, an probare teneat,dubia pugna.*

5 *Iudex delegatus coram quo cœpi litigare,quasi corã delegato constituitur in quasi possessione iudicis delegati,adeo vt si postea pœnitens dicam eum non esse iudicem delegatum,mihi incumbat onus probandi.*

6 *Mandatum an per scripturam tantum, non etiã testibus possit probari,ingens pugna.*

7 *Scriptura necessaria non est nisi in casibus à iure expressis.*

8 *Procurator vt constituatur.*

9 *Procuratoris mandatum non probatur nisi testibus omni exceptione maioribus.*

10 *Procuratoris mandatum interdum non probatur testibus.*

11 *Temporis diuturnitas non facit mandatum præsumi cum communi.*

12 *Mandatum ad lites generale non comprehendit futuras,quando mandans nullam litem tunc habebat cum communi.*

13 *Mandatum ad lites, si aliqua lis tunc erat,ad futuras extenditur,anceps.q.*

1 *Procuratorem vt exhibeat mandatũ iudex ex officio cogere potest, & estingẽs pugna.*

IVdex ex officio suo etiam parte non petente,an possit cõpellere procuratorẽ ad exhibendum mandatũ, dubiũ est, vel ad cauẽdum de rato, ne iudiciũ reddatur frustratoriũ,& sunt tres opi.Prima op. est negatiua,vt nequeat id facere iudex ex officio, quã op. tenet Io.Im.in.l.inter quos §.alieno. per tex.ibi.ff.de dãno infecto, idẽ Imo.in.c. cùm in iure peritus de of. delegati.Feli.in.c.causam quæ.nu.1.co. 1.&.2.de iudi.vbi firmat hanc esse cõm. opi.cõtra gl.quæ contrariũ tenuit in. l. c.1.in pr.verb. absentia in fine de electi. lib.6.sentit Bar.in.d.l.inter quos.§.alieno.sentit Abb.in.d.c.causam quæ de iudicijs,vbi idẽ sentit Ioa.And.idẽ Sali.in l.licet.C.de procur.& in hanc partẽ inclinat Alex.nu.7.in.d.l.licet.C.de procur.sub quadam tamen distinctione.

2 Contrariam partẽ,vt iudex possit ex officio etiam parte non petẽte cogere procuratorem, vt ostendat mandatum sufficiens,vel præstet cautionẽ de rato, vel eum iudex repellat à iudicij limine, tenet gl.in.c.1.de elect.lib.6.in verb.absentia,in.f.quæ singul.est scdm Ale.nu. 6.in.d.l.licet,& aurea scdm Ant. in.c.cũ in.de cõst.Bal.in auth. offeratur de litis cõt.C.tenet.Ang.in.d.§.alieno. Bal. in. l.vn.C.vt quę desunt aduocatis. Bal.in. l.executionẽ.C.de probationibus sequitur,& dicit esse cũmu.op.cũ.d.gl. Dec. in.d.c.causam quæ.tenet Abb.in.c.1.de accus.Card.in.c.dilecti de iud.Bal.in.l. 1.ff.de edẽdo.idẽ in.l.exigẽdi.C.de procu.Rom.in.d.§.si alieno.idẽ in.l.1.ff.de arbitris.Ang.in.l.põponius.§. ratihabitio.ff.de procur.Barb.in.d.c.cũ in.Paul. Cast.in.d.§.si alieno.Dominicus in.d.c. causam quæ. Abb.in.c.ecclesia.1.vt lite pend.Idẽ Ab.in. c.1.& in.c.nulli de app. Roma.cõs.67.nu.5.Ripa in.l.4.§.hoc autẽ iudiciũ.nu.49.ff.de dãno infect.Iacobinus de sctõ Georgio in.d.l.licet.nu.9.

Tertia fuit op.Alex.in.d.l.licet. nu.7. C.de procur.vbi distinguit,dicẽs,quòd in quib.casibus procurator teneretur,si mandatũ non habuisset, aut dñs ratum non habuisset,in illis iudex ex offi.non potest eum cõpellere mandatũ exhibere,aut cautionẽ de rato prẽstare,quia iã iudiciũ non redderetur eluforiũ,sed in quib.casibus talis procurator nõ tenetur,in illis admittẽdus nõ est, nisi prẽsti ta cautione de rato, vel ostẽso mãdato, ne iudiciũ eluforiũ reddatur. Quid dicendũ & quidẽ.2.op. quę habet vt possit cõpellere procuratorẽ iudex, vti ostẽdat mandatũ,vel cautionẽ præstet ḡ rato,idq; etiã ex offi. & aliter eũ expellat à limine iudicij verior est, primùm quia litibus,prẽsertim ociosis & superfluis obuiare interest reipu.etiã principaliter.c.finẽ litib.de dolo & cõtu.Bar. & Ale.per tex.ibi in.l.Seyus & Augeri. ff.ad leg.falci.l.siquis ingenuã.§. in ciui lib.ff.de capt.tex.in pr.& in.§.f.in proœmio.C.l.properandũ,in fi.pr.C.de iud. dixi plenè in lib.1.de suc.cre.§. 7. nu.39. cũ seq.vbi resoluimus reipub.etiã principaliter scdm cõm.op.interesse,vt lites breuiẽtur,litibusq; ociosis vt obuia fiat, & huic rei ex cõsensu etiã vtriusq; partis aduersari nõ possẽ, etiãsi is cõsensus iuratus fuisset:vnde cũ in his quę reipu. vtilitatẽ prĩcipaliter respiciũt, possit iudex,& etiã debeat ex offi. procedere. l. cõgruit.ff.de of.præfi.superest vt in specie nr̃a nõ solũ iudex possit, vt vult cõ. op.s.relata,sed etiã debeat ex offi.curare etiã parte nõ petente, vt procurator vel ostẽdat mandatũ, vel cautionẽ prę-

Lites breuiari interest reipublicæ etiam principaliter,adeo vt ab hoc non recedatur ex partium cõsensu cũ cõmuni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtet. de rato. Facit nam is cuius nō interest regulariter, non admittitur ad agendum. l. ex cōuentione. C. de pact. l. 1. C. ſine cenſu vel reliquis. Nec dubium eſt quin nihil interſit procuratoris agere nomine illius, cuius mandatum non habet. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verbo. obliga. §. alteri. &. §. ſi quis alium inſti. de inutil. ſtip. ergo is procurator admittendus non eſt. Neque ad rem pertinet l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto, vbi habetur iudicem ſuam curam, aut authoritatem interponere nō debere ad priuatam vtilitatem. Nam negamus hac in re agi de priuata tantum vtilitate. Quinimò etiam de vtilitate publica agitur, idque potiſsimum & principaliter, ergo iudex ex officio non ſolum poteſt, ſed etiam debet ſe interponere pro nobis. d. c. cauſamque de iudici. ibi ne lis ſopita valeat ſuſcitari, ſed in ſpecie noſtra, hæc lis finita non perimeret negocium. Siquidem procurator mandatum non habuit: aliter enim lites ex litibus orirentur contra d. c. finem litibus de dolo & contum. & contra. d. l. properandum, in princip. & per totam. C. de iudici. & contra. l. 1. §. ſi hæres percepto. ff. ad Treb. ibi dirimit multas quæſtiones. Pro nobis text. iuncta ſua gloſ. in. l. 1. C. de procura. vbi procurator, ſi conſtat quod non habet mandatum, non admittitur ad agendū etiam cum cautione de rato, vel quia eius non intereſt, iuxta. d. l. ex conuentione, vel quia domino non poſſet nocere l. neque filius. C. de rebus cred. ergo nec prodeſſe, vt in. l. nō debet. ff. de iure. per totum. C. res inter alios actas. Quod ſi is procurator dubitetur an habeat mandatum, tunc non aliter admittitur, quā ſi præbeat cautionem de rato, vt per gl. & communiter doct. in. d. l. 1. C. de procur. ergo in ſpecie noſtra, aut certum erat illum procuratorem habere mandatum, & eſt admittendus, ceſſatque quæſtio noſtra, aut certum erat non habere mandatum, & minimè admittendus eſt etiam cum cautione de rato, aut dubitatur, & tunc demū cum cautione de rato admittēdus eſt, & non aliter. Pro nobis, quia nemo inuitus agere, aut accuſare compellitur. l. vn. C. vt nemo inuitus agere, aut accuſare cogatur. In dubio autem quiſque nolle præſumitur. l. qui vas. ff. de furtis, ergo qui nomine alieno ſine ipſius mandato agit, eū quaſi inuitū coegiſſe agere videretur, quod eſſet cōtra. d. l. vn. Quod ſi dubitetur de mandato illius, idē erit, niſi præſtet cautionem de rato, quia dubietas regulariter merę ignorantiæ exequatur, vel ſaltem aſsimilatur. l. f. C. de condi. indebiti. Pro nobis text. in. c. innotuit, de electione, vbi iudex ex officio repulit falſum procuratorem, & falſum, & nullū, aſsimilantur. l. 2. C. de edicto diui Adri. toll. Faciunt etiam pro hac parte multa, quę congerit Felinus in. d. c. cauſam quę in princi. Neque ad rem pertinet, quod etiamſi iudicium ageretur cum procuratore nullo, aut falſo, vel mandatum non habente, adhuc iudiciū non eſſet eluſorium, quia valeret in præiudicium ipſius procuratoris. l. Plautius. ff. de procura. Nam non ſemper contra ipſum procuratorem mandatum nō habentem, fieri executionem fas eſt, vt ibi notatur. Et præterea ipſe procurator non ſemper, imò raro idoneus eſt, vt contra eum fiat executio, ſecundū Decium, in. d. c. cauſam, quæ de iudi. in pri. Quinimò & longe elegantius aduertendum eſt, quòd ſæpe cùm actus à lege vetitus contra eius prohibitionem fit, is actus licet quoad alia pro infecto habeatur, & admittendus minimè ſit, tamen in præiudicium eius, qui legis tranſgreſſor extitit, valere non deſinit, hoc eſt pro facto habetur, non pro infecto, vt ſic legis ille tranſgreſſor puniatur: ita probatur in pacto de hæreditate viuentis, nam licet à lege vetitum ſit, etſi fiat contra legis interdictum, nō valeat. l. f. C. de pact. l. pactum quod dotali, &. l. 1. eodem tit. l. pactum dotali. C. de collati. l. hæreditas. C. de pact. conuent. l. nec nos. C. de capti. l. de fidei commiſſo. C. de tranſactionib. tamen quoad punitionem paciſcentis, & legem tranſgredientis, pro infecto non habetur. Quinimò punitur, vt in. l. 2. §

Procurator etiam cum cautione de rato non admittitur, ſi fatetur ſe non habere mandatū: quodſi habeat, etiam ſine cautione admittitur, ſi dubitetur, admittitur, ſed cū cautione. 3

2. §. f. ff. quib. vt indig. & in. l. quidam in iure. §. fi. ff. de donat. Sic ergo & in ſpecie noſtra cum vetitum ſit procuratorem in iudicio admitti ad agendū ſine mandato. d. l. 1. cū ibi plene notatis. C. de procura. licet procurator qui huius prȩcepti tranſgreſſor extiterit puniēdus ſit, vt. d. l. Plautius cum ibi notatis. C. de procur. tamen nō ideo magis valet, quod actum eſt, nonque ideo magis à iudice permittēdū aut diſsimulādum eſt, cum legis prouiſio nō tam, vt vt ille puniatur, quā vt malū euitetur fiat. Simile in vendente rem alienam. l. rem alienam. ff. de contrah. empt. iuncta. l. 1. ff. de cri. Stellio. Simile ī iudice q vendidit ſententiā quæ licet nulla ſit, ipſe tamē punitur, vt dixi infra. ca. 37.

Procuratorē poſt litē cōteſt. falſū dicebā an probare teneat, dubia pugna. 4

Deniq; dubium eſt ſi poſt litem conteſtatam alter litigantiū dicat alterius ꝓcuratorem fuiſſe falſum, vter eorū probare debeat, mouet quȩſtionemq; hęc negatiua, tu nō eſt ꝓcurator verus, videtur improbabilis, arg. l. actor. C. de ꝓbatio. vnde videtur onus probandi ad aduerſarium pertinere qui mandatum interfuiſſe facile probare poterit, & ita vt onus probandi nō ſpectet ad iſtum excipientem ſed ad ipſum procuratorē, qui falſus dicitur, vel ad eius dominū, tenēt Guido de Suza, Cinus, Frāc. Tigri. & Bar. in. d. l. licet. C. de procurat. Abbas. in. c. quam contra de proba. & ſentit ibi Innocentius. Contrariam tamen opinionem, vt ipſe excipiens teneatur falſitatem illius ꝓcuratoris probare, tenēt Bal. Sal. Fulgoſius, Paulus, Caſtren. Alex. nu. 5. Iacobinus à Sācto Georgio, nu. 7. & Iaſ. nu. 4. in. d. l. licet poſt gl. ibi verb. inueniatur, in pr. Imola, in. c. cū in iure peritus de officio delega. Antonius, in. c. cum in Ferrarienſis de conſti. & hæc eſt communis op. ſecundum Iacob. vbi ſupra, tenet gl. in l. Pomponius. §. rati. ff. de procur. & ibi Angelus, gl. & communiter doct. in. c. 1. verb. abſentia de elect. lib. 6.

Quid dicendum, veritas eſt q̄ ante litem conteſtatam, & ante procuratorē ſemel admiſſum qui excipit ac negat eum eſſe procuratorem qui ſe procuratorē dictitabat, nihil tenetur probare, at poſtquā ille ſemel admiſſus fuit, & approbatum fuit ſemel mādatū. i. inſtrumentum mandati, tūc is qui diceret tale inſtrumentum fuiſſe falſum, vel eſſe reuocatum, iſthęc, vtpote in facto conſiſtētia, probare deberet iuxta. l. ſi emācipati. C. de collatio. ibi teq; emancipatum probatum fuerit. l. in bello. §. factę ſi. de capti, & vtrunq; membrum recte probatur, in. d. l. licet. C. de procu. & in l. 1. cum gl. C. eo. facit. l. 1. C. de procur. & l. 1. ff. de excep. Sed quid ſi neq; ante litem conteſtatā neq; poſtea apparuit de mandato procuratoris, ſed per incuriam tam iudicis quam partis aduerſæ admiſſus fuit, & poſt lit. conteſt. quaſi è ſomno ſurgēs aduerſarius allegauit illū non eſſe procuratorē verum aut ido neū, neq; vllū habere mādatū, an ipſe hanc negatiuam probare debeat an cō tra, & Iacobinus, vbi ſupra, & ēt Alex. expreſsim tenēt eum probare debere hanc negatiuam: quia inquiūt eo ipſo quòd paſſus fuit litem cum eo procuratore conteſtari, eum conſtituit in quadam quaſi poſſeſsione officij procuratorij, quę ſufficit ad transferendū onus probandi in talem patiētem, & modo quaſi pœnitentē ac excipiētem, & ita etiam eſt de mente eorum qui hāc cō munem ſententiam tenent. Nam et ſi militer inquiunt, Alex. Iacobi. & alij. ſ. relati ſi comparui corā iudice delegato, & poſtquā litē conteſtatus fui, quaſi penitus aut è ſomno ſurgēs excipio q̄ ille non eſt iudex delegatus. iam ille quaſi in poſſeſsiōe iudicis delegati cōſtitutus, videtur & transfertur in me onus probandi non fuiſſe illum iudicē delegatum: id quod etiam tenuit Innocentius quem ipſi referunt, in. c. innotuit de eo qui furtiue ordines ſuſcepit: cū quo tranſeunt ibi Doctores ſecundum Alexā. vbi ſupra, & Angelus, in. l. non idcirco. §. cum poſtea. ff. de iudic. Ego ſæpe vidi poſtquā lis permultos annos durauerat, & acta erat cum procuratoribus, & inſtrumentum mandati forte ſubſtractum fuit, allegari illum non fuiſſe procuratorem, & talem ex-

Iudex delegatus corā quo cœpi litigare quaſi corā delegato, conſtituit ī quaſi poſſeſsione iudicis delegati adeo vt ſi poſtea pœnitens dicam eū nō eſſe iudicē delegatūmihi incūbat onus probā di.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceptionem admitti etiam post conclu
sum in causa, & nominatim ita euenit
in summo Dominicæ rei prætorio iu-
dice me in lite salinarũ inter piisimũ
Regem nostrum, & vrbẽ seu ciuitatẽ
Malagę, nec dubito hac in specie gl. d.
l. licet. C. de procu. & Doct. quos. s. re-
tulimus eam sequentes respõsuros, ꝙ
modo retulimus, sed cõtrarium veroli
mile est respõsuros, Guido de Suza,
Cinus, Frãciscus Tigri, Bar. et alij quos
supra diximus tenuisse contra. d. gl. id
quod & nos in hac specie verius puta-
mus, nam mandatũ est quidfacti, quod
non præsumitur nisi probetur. d. l. si e-
mancipati. d. l. §. factæ. nec mihi sat pro
batur, vt per litis contestationẽ id mã-
datum cum facti sit præsumatur, & cõ
munem opin. de qua supra eo tantum
casu recipiendam puto si prius proba-
tum fuit mandatum, & admissum, tũc
enim contra probationẽ possumus ad
ducere aliam probationem cõtrariam
monstrando instrumentum mandati
fuisse falsum aut reuocatũ fuisse, et aliis
modis. Sed si ante mãdatum nullo mo
do fuerat probatum, essemus in termi-
nis. d. l. actor. C. de proba. vixque posse
mus hanc negatiuam probare, vt man-
datum non interfuerit quod esset con
tra. d. l. licet cogitate, na & ꝙ me facit
quod supra dicebam: Reipublicæ etiã
principaliter interesse ne lites ociose
vagentur, d. c. finem litibus de dolo &
contu. ociose autem hoc modo fierẽt,
si per hunc modũ in lite cœpta perge-
re posset ille procurator de cuius man
dato non iniuste cœpit dubiũ esse pro
nobis: quia vt supra ostendimus iudex
etiam ex officio eum procuratorẽ pos
set cogere ad mandatũ ostendendum:
quanto ergo magis ad petitionem par
tis, & qđ lis semel cœpta fuerit, parũ
mihi ob esse videtur, vt plene per l. al. in
simili, in. l. qui per salutem. ff. de iurei.

Mandatũ an ꝓ scriptu rã tãtũ nõ etiã testib' posit proba ri ingẽs pu gna.

6 Deniq; mandatum non posse probari
per testes sed tantum per instrumenta
tenent Petrus Bellaper. & Paulus Ca-
strensis, nu. 7. in. l. 1. C. de procuratori-
bus, vbi Paulus ait hanc op. habere ma
iorem rationem, & ęquitatem quã cõ-
trariam, sentit Speculator, & ibi Ioan-
nes Andræas in additione incipiente,
videtur autem in titulo de procurato-
re. §. ratione autẽ formæ, & Fulgosius,
in. dict. l. 1. & ibi Iacobus Derauena, &
ita obseruabat consuetudo iudiciorũ
secundum Iuonem, Andręam, vbi su-
pra & Salic. in. d. l. 1. nu. 11. dicit sequen
dam esse hanc opi. quę etiam placet Ci
no ibi. q. 6. & Bal. ibi, nu. 7. ver. an suffi-
ciat testium probatio. Paulus, in. l. non
solum. §. qui alieno, nu. 6. ff. de procura
toribus qui ait quod ita obseruat stylus
iudiciorũ vbique, & quod fundatur o-
ptima ratione, idem Cinus, in. l. pen. C.
de procuratoribus, idẽ Bertrandus, vt
refert Card. in clemen. 1. nu. 9. de pro-
curatoribus, Ioan. Fab. post Iacobũ quẽ
ipse allegat. in. §. fin autẽ, versi. sed quæ
ritur, nu. 16. inst. de satisdationib. idẽ Fa
ber. in. l. licet. C. de procuratoribus. &
ita tenẽt nouiores Doctores secundũ
Fabrum. in. d. §. fin autem.

Contrariam partem tenet glos. ff. in
principio. i. l. maritus. C. de procurato-
ribus quam sequitur, & dicit commu-
nem esse opinionem legistarum, & ca-
nonistarũ. Iacobinus de Sancto Geor-
gio. in. l. 1. nu. 9. versi. an autem manda-
tum. C. de procuratoribus, vbi eam. se-
quitur, & communem dicit, Alex. nu.
14. ver. extra gl. & est cõmunis, secun-
dum Bal. ibi nu. 6. ver. circa prędicta te-
nent gl. & Doctores, in. c. 1. de procura
toribus secundũ Alex. vbi supra Fran-
ciscus Tigri, & Bar. in. d. l. 1. & ibi: Ang.
& Bar. Bald. & Ange. in. d. l. non tolum
§. qui alieno. Anto. in clem. 1. de procu
ratoribus. dubitat, & Bal. in. l. C. de mã
datis principum. nihil firmat, Iaco. Bu
trigar. & Bal. in. d. l. 1. distinguunt vtrũ
sin testes omni exceptioe maioris vel
nõ, Imola, in. c. 1. de procuratoribus ali
ter distinguit, sed communem simpli-
citer tenent, Bar. Bal. Sali. & Fulgo. in
d. l. maritis. Azõ in summa. C. de procu
ratoribus. nu. 13. idem in summa. C. mã
dat. nu. 2. & Abb. in. d. c. 1. nu. 5. ait ita te
nere Doctores, Cinus, in. l. 1. q. 6. C. de
procuratoribus sequitur, & dicit com-
munem opi. Aret. ibi col. 1. ver. 4. adde
vbi addi-

vbi additionator hanc etiam dicit cõ-
munem Frã. Curt. ad. Alex. in. d. l. 1. co.
pe. in litera. d. & ibi ita tenet & firmat
communiter obseruari in iudicijs, Al-
beri. nu. 8. ver. sed quid si est dubium, &
Azo in summa. C. de mandatis princi-
pum in fine, Ioãnes de Lignano in cle-
menti. 1. de procuratoribus vbi hanc di
cit communẽ, & dicit communẽ Ca-
telianus Cota. in memorabilibus ver-
bo mandatum, tenet Decius cons. 297.
non patiẽ, nu. 4. idem in. l. pactũ. quod
bona fide. C. de pactis. nu. 2. versi. 7. vbi
hanc dicit communem, sequitur & di-
cit cõmunẽ Baldus decisio. 190. Sequi-
tur & cõmunẽ firmat Deci. consi. 281.
nu. 1. sequitur & dicit cõmunẽ Io. Bap.
in ęrario communi verb. procurator.
Quid dicendum & quidem pro cõmu
ni opi. quæ verior videtur, facit text. in 8
fi. prin. inst. de ijs per quos agere possu-
mus verbo cœperũt, vbi habetur olim
in vsu non fuisse, vt quisquam alterius
nomine ageret sed vnusquisq; causam
suam agebat, alienam vero non vtique
sed paulatim vsibus, & moribus rece-
ptum fuit vt per alios qui nomine no-
stro experirentur agere possemus, do-
nec id quoq; legibus iam stabilitũ fuit
vt ibi Iustinianus testatur, & vt verosi-
millimum est quo tẽpore moribus tm̃
receptum non etiam legibus latis stabi
litum id erat, scripturę solẽnia necessa-
ria nõ fuisse, ita quoq; postquã legibus
latis sancitum fuit nutquã reperitur la
tis dilucide solẽnia scripturæ hac in re
necessaria esse: vnde relinquimur in di
spositione iuris communis ꝙ habet ad
nullius dispositios substantiam scriptu
ram requiri, nisi i casibus à iure expres-
sis. l. pactum ꝙ bona fide. C. de pactis. l.
cum te. C. de transact. l. cum res vbi
glos. C. de pactis. scripturę. n. solennia
ad faciliorem probationẽ nõ etiam ad
dispositionis substãtiam desiderantur.
l. contrahit. ff. de pig. l. publia. ff. depositi. Nec etiam solennia scripturę ad dis-
positionis vllius probationẽ desiderã-
tur nisi in casibus à iure expresis. l. in
exercẽdis. C. de fide instrumen. Pro ea
dem cõmuni op. facit. l. 1. ff. de procur.

Scriptura necessaria non est nisi in casibus à iure expressis.

dum ait procuratorem posse constitui
per nuntium, non secus quam emptio
& venditio, locatio & conductio per
nuntium & per epistolam, & etiam re-
liqui cõtractus bonę fidei possunt cele
brari iuxta pr. inst. de obliga. quæ ex cõ
sensu nascuntur, itaq; vt si absenti per
nuntium notum feci me ei vendere do
mum cẽtum aureis simul ac ille cõsen-
sum huic rei præbuit, contractus em-
ptionis celebratus fuit, vt ibi ita quoq;
simul ac absenti per nuntium notũ fe-
ci me eum procuratorem ad talem litẽ
constituere si ille consensum præbuit
contractus procuratorius, seu mandati
celebratus intelligitur: sicque hac in re
solus consensus requiritur, & præterea
nihil, vt. d. l. 1. in pr. ff. de procur. & l. 13.
& l. 14. tit. 5. par. 3. ad idem. l. si procura-
torem absentem. ff. de procura. eodem
modo inducendo, ad idem. l. 1. 2. respõ.
ff. de procuratoribus verb. vel per epi-
stolam, vbi per epistolam constitui põt
procurator puta tibi absenti epistolam
misi, qua dixi me velle, vt in tali lite
meus esses procurator tu litẽ mouisti-
nomine meo per quòd mandatum il-
lud procuratoriumq; munus suscepis-
se videris, & si iudex vel pars tibi obie-
cerit vndenam tibi facultas mandatũ
ue ad meo nomine agendum, ostensa il
la epistola apparebit, & substantia &
probatio huius procurationis, vt sic ꝓ-
curatio illa causata & effecta fuerit ex
mutuo vtriusq; cõsensu tã domini mã
dãtis quam ꝓcuratoris acceptantis, sed
mãdatũ datũ à fuisse dño & agnitũ ac
susceptum fuisse ab illo amico per illã
epistolam probatur, ergo sola epistola
sufficit ad hanc probationẽ, neç exigi-
tur publicum instrumentũ, & qua ra-
tione sola epistola comprobata sufficit
eadem ratione & testes sufficerent: &
reuera is videtur sensus. d. l. si procura-
torem absentem, ut per epistolam dñi
constituentis vel detur vel antea datũ
ꝓbetur: quinimo & detur & antẽa da-
tum probetur, & tenendo hãc partem
ad argumenta eorum qui contrarium
defendunt resp. vt per Alex. in. d. l. 1. C.
de procurato. col. pe. & fi. pro nobis. c.

Procurator vt constituatur.

ex insi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex insinuatione de procurato. vbi man datum procuratoris quod reuocatum fuerit potest per testes probari, ergo, & quod datum fuerit per testes rectè pro babitur, vt seruetur eadem correlatiuo rum disciplina.

Procuratoris mandatum nõ probat nisi testibus omni excep. maioribus.

9 Limita primo, vt nõ procedat quando testes non essent omni exceptione ma iores secundum Iacob. Butrig. & Bald. in. d. l. 1. C. de procur. intellige si nume rus non suppleret idoneitatem eorum vt alibi dixi.

Procuratoris mandatum interdum nõ probatur testibus.

10 Deinde limita, vt nõ procedat nisi prę stetur cautio de rato secundum quos dam eorũ quos supra retulimus, vt re fert, Alex. vbi supra quod non firmo. Tertio limita, quando si admitteretur probatio testium ad eos producendos dilatio non modica peteretur secun dum Iacobinum in. d. l. 1. Quarto limi ta in œconomo eccleſię, seũdũ Iacob. ibi, nu. 9. & Bald. in. l. prohibitum. C. de iure fisci, li. 10. Quinto limita in procu ratore constituto ad solutionem reci piendam secundum eũd. Iacobinũ, vbi supra Bal. in. l. falsus, col. pe. ver. scias ta men. C. de furtis, Alex. co. fi. in fi. in. d. l. 1. C. de procura. qui ait se id sequi non tam per rationem. Bald. quam propter eius autoritatẽ Ias. in. d. l. 1. nu. 9. vbi a lias trẽs limi. assignat, & sic erũt. 8. limi tationes, & dictam. 5. limit. supra citatã sequitur Clemens, sing. seu notab. 138. si procurator Decius, consi. 297. nõ pa titur, colũ. 2. in pr. Catelianus Cota, in memorabi. verb. mandatum.

Tẽporis diuturnitas nõ facit mandatum præsumi cũ cõmuni.

11 Mandatum autem ex diuturnitate tẽ poris an præsumatur tradũt Decius. d. consi. 297. per totum, Catelianus Cota vbi supra, Bal. in. l. 1. ver. pone. C. de re bus alie. nõ ali. Alex. in. qui in aliena in pr. ff. de acq. hęre. col. 4. vers. item adde Ias. in. l. 1. co. 5. ver. 2. lim. C. qui admitti, Franc. de Cur. consi. 77. super motiuis, co. 2. & communis op. est quod nõ præ sumatur secundum Feli. in. c. ficut col. 19. ver. aduerte de re iudi. Sed cũ inter fuit mandatum qualitas ipsius facilius præsumitur secundum Decium, vbi su pra, nu. 4. & ex diuturnitate temporis quę causetur, ponit multa Decius con. 36. col. 6. Alex. cõsi. 79. circa primũ, li. 1. Mandatum autem ad lites an requirat vt lis, qua de agitur nominatim exprimatur, & considerate quod aliquando datur procurator ad vnam litẽ. l. 1. verbo vnius rei. ff. de procurat. l. 3. & l. 14. tit. 5. par. 3. aliquando ad lites certas, aliquando ad lites omnes, vt. d. l. 1. & 2. resp. & d. l. 13. & d. l. 14. l. procurator to torum. l. procurator cui. l. mandato ge

Mãdatum ad lites generale comprehẽdit futuras, quando mandãs nullã litem tunc habebat cũ cõi.

12 nerali. ff. de procurator. sed cum procu ratoris mandatum continet, vt ad om nes lites vel vt ad lites procurator con stitutus itelligatur, controuersum est, an ad lites etiam futuras constitutus vi deatur, quod omnes admittunt quãdo dominus constitutus tempore manda ti nullam habebat litem. argu. l. si quan do in pr. C. de inoffi. test. cum gl. l. si qñ ff. de leg. 1. ita Greg. Lupus, in. d. l. 13. An ge. in. l. item ad litem. ff. de procuratori. Specul. & ibi Ioan. And. de procurat. §. ratione autem formę & est communis

Mãdatum ad lites, si aliquã lis tũc erat ad futuras extẽditur anceps q̃stio.

13 opi. vt illico dicemus. Quod si constitu ẽs seu mandãs aliquã vel aliquas li tes tempore mãdati habebat, sunt qui velint ad eas tantum non etiam ad futu ras id mandatum extendendum, ita tenent Gregorius Lupus vbi. s. & Ioã nes Andręas vbi. s. idem tenent Dinus, Guillelmus de Cun. & Iacobus Butri garius, quos refert et sequitur Angelus in. l. item ad litẽ. ff. de procuratoribus. Contrariam tamen partem tenẽt Spe culator vbi. s. & Albericus in. d. l. itẽ ad litem. & Abbas in. c. penult. notabili. 3. de procuratoribus.

Sed secũdum quosdã tutior & æquior est prima opinio, vt ad lites tãtum præ sentes non etiam ad futuras id mãda tum extendatur, primum arg. l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. sig. l. si quis hę redem. C. de inst. & substi. Deinde arg. quia mandatum videtur esse stricte in terpretandum. l. diligenter. ff. mand. §. itẽ is qui exequitur inst. eod. ti. Tertio quia verba generalia plerunq; ad vero similia sunt restringẽda. l. sed & si quis §. quęsitum. ff. si quis cauti. nec verosi mile est de futuris litibus cogitatum. Quarto quia commissio aũt renuntia tio

tio generalis non videtur extẽdi ad ea quæ quis ignorat. l. mater decedens. ff. de inoff. testa. & is qui mandatũ dedit, verosimiliter lites futuras ignorabat. Quinto argu. l. si ita. ff. de auro & argẽ. legato, vbi dispositio simpliciter prola ta, ad præsentia tantum non etiam ad futura extenditur, quod facilius in spe cie nostra obtinere debet propter magnũ pręiudiciũ, & periculũ quod ver titur in hac re, neq; ad rem pertinet. l. Titius in pri. ff. de libẽ. & posthu. nã nõ abnegamus quin inspecta proprietate verborum tali mandato comprehendi possint lites etiam futurę, sed ex mẽte quæ præualet. l. ita stipulatus ver. Sabi nus autem ex mente. ff. de verb. oblig. l. hęredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. cõ trarium obtinere debet, mens autẽ col ligitur ex rationibus supra memoratis præsertim quia hac in re declarationi ipsiusmet mãdantis standum esse vide tur, argu. l. si quis intentione ambigua ff. de iudi. Quid dicendum, & quidem vsibus edocto si quicquã credis mihi, pro cõperto habere debes in praxi re ceptum esse, vt id mandatum quod re uera futuras etiam lites comprehende bat ad præsentes tantum nõ restringa tur, sed & huic rei fauet iusta legis iterpretatio de qua in. l. qui iure militari. ff. de militari testa. vbi vt generalitas ver borum inuiolabiliter custodiatur suffi cit, quod is qui disponebat hac de re in genere cogitare potuisset, nec quicquã facilius quam q̃ in mentẽ huic mãdã ti venissent lites futurę, cũ rari sint ho mines exceptis pauperibus quibus quo tidie lites nõ oboriatur. Vnde nihil fre quentius quam mãdatum ad vnam tã tum litem vel certas lites taxatiue, & nominatim dare, vt sic qui ad omnes li tes: dederit id animo concepisse videa tur, vt procurator ille omnes suas lites tam præsentes quam futuras agere pos set: ficque pro hac parte stant verborũ proprietas communis vsus iudiciorũ, verisimilis mens constituentis, & iusta legis iterpretatio, estq; vsitatissimum.

1 *Procurator an admittatur pro reo absente, in quibus casibus potest absens dãnari inges pugna.*

2 *Procurator ad allegandas causas absentiæ admittitur in criminibus publicis. cum cõm.*

3 *Procurator an in publicis criminibus admittatur in re regio pro absente.*

4 *Absens iure regio hodie potest damnari.*

5 *Absens in quibus casibus damnari potest: damnari non potest si sit incarceratus in alieno territorio. contra nouissi. tali casu per procuratorem non audietur. contra Elipolitum.*

6 *Procurator an admittatur in criminibus vbi pœna tantum relegationis esset imponenda. dubia pugna.*

7 *Procurator non admittitur pro absente quando esset imponenda corporis pœna afflictiua. cum com.*

8 *Procurator admissus ad allegandas causas absentiæ non satisdat. cum cõm.*

9 *Procurator talis causas facli tantum non etiam iuris allegabit.*

10 *Absentiæ iustas causas si procurator ille probauit, & adhuc absens condemnetur, sententia est nulla.*

11 *Procurator admittitur pro absente etiam in criminibus capitalibus, quando ex forma statuti non poterat nisi pecunialiter damnari. cum communi.*

Procurator an admittatur & reo absente, in quibus casibus põt absens dãnari, inges pugna.

1 ILlud autẽ dubium est an in quibus casibus contra absentem possit procedi ex forma statuti, i illis ad mittatur procurator in tali crimine publico quo de agimus ex par te rei? & sunt qui velint posse admitti, ita Cinus in. l. reos quęstione. 3. C. de ac cusati. post Dinum quem ipse refert Ia cob. de Arena, in. l. inter accusatorem. ff. de publi. iudi. Ioannes Andr. ad Spe cul. de procura. §. 1. ver. itẽ quod est cau sa. Imola in. l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iud. Alex. consi. 116. animaduersis, col. 1. li. 2. ver. tertio. nam contra Titium est communis op. secundum Ias. nu. 7. ver. & aduerte diligẽter, in. l. si is qui. C. qui testa. facere possunt per. l. seruũ quoq; §. publice. ff. de procura. vbi etiam Bar. & idem Bar. in. l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iud. Aret. consi. 147. col. 3. Cepo la consi. 40. licet inuitus, co. 3. idem Ce pola consi. 46. Titius vulnerauit, col. 1. Alex. consi. 4. viso processũ inquisitio nis, nu. 1. ver. plus voluit li. 6. vbi firmat ita cõmuniter practicari, & quod ipse ita seruari, & practicari fecit quamplu ries, est communis opi. secundum Gre gorium Lupum, in. l. 12. tit. 5. par. 3. ver. secundum quem hanc opin. firmat esse communẽ. Angel. in. d. §. ad crimen, & hãc tenet, & ait cõiter teneri Imol. ibi nu. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num. 17. versicul. tu addē pro ista.
Contrariam partem vt procurator cū mandato ita quod nocere & prodesse posit in tali crimine, nō admittatur ēt in quibus causis absens posset condēnari tenent Raynerius, & Bal. col. 8. versi. quæritur si absunt, in d. l. reos. C. de accusa. & ibi Sali. q. 2. vbi etiam Fulgosius Bar. in d. §. ad crimen, col. 5. idem Bart. in l. 1. ff. an per alium causæ, idem Bar. in extrauag. ad reprimen. ver. legitime, Alex. cons. 116. animaduersis statutis, li. 2. col. pe. nu. 18. versi. quinimo magis cōmunis: vbi hanc firmat esse magis communem opi. & ista est cōmunis opinio secūdū Bened. de Punblin. in rep. d. §. ad crimen. nu. 4. col. 2. versi. ista op. fuit originaliter. est cōmunis secundū Hippo. Marsi. in sua practi. §. sequitur. num. 27. versi. item. potest etiam interuenire per Corneum cons. f. lib. 3. & cōsi. 273. eod. lib. & consi. 122. lib. 4. tenet Montal. in l. 7. ti. 10. lib. 1. fori. Gregorius Lupus, in l. 12. titu. 5. par. 3. in. gl. no podria.

Procurator ad allegandas causas absētiæ admittitur in criminibus publicis. cū cōmuni.

2 Quid dicendum, & cōsidera quod nō solum communis sed op. etiam receptissima omnium opi. vt in quibus casibus cōtra absentem sententia ferri pōt in illis ad opem absenti ferendā admittatur procurator ad allegandas causas absentię, & similia vt tamen absenti ꝑdesse tantum possit non etiam nocere, ita tenent omnes illi quos supra retulimus, nam in hoc vtriusque partis fautores conueniunt, & plene Decius, consi. 429. in pr. Hippolitus Marsi. in sua practi. crimi. ver. sequitur, nu. 42. Gregori. Lupus, in d. l. 12. & Montaluus, in d. l. 7. Benedic. de Punblino, in d. §. ad crimē, col. 2. Corneus cons. fi. primo est aduertendum, lib. 3. idem Corneus consi. 273. idem Corneus consi. 122. li. 4. sed in eo tātum quæstio est an vt procurator cū mandato is admitti possit, & debeat, vt sic ad merita etiā causæ principalis admittendus sit, possitq; probationes facere pro reo aduersariq; probationes impugnare, & reliqua huiusmodi, & hac in re sunt varietates supra relatæ, & licet absens regulariter ī criminibus publicis damnari non possit licet aliqñ possit. l. absentem. ff. de pœnis: tamē in quibus casibus dānari post videbatur ęquum, vt ꝑcurator admitteretur ne ille deiectus ac indefensus maneret, aut enim reus prętens erat, & ipsemet debebat sui defensionē suscipere non alij committere, aut absens & non poterat dānari. d. l. absentem, sicq; necesse nō erat sui defensionem procuratori committere, at in quibus casibus etiam absens damnari poterat iuxta tex. & gl. in d. l. seruum quoque. §. publice. ff. de procurat. satius esse videbatur sui defensionem fido amico cōmittere quam nulli omnino, argu. in. l. 1. & per totum. ff. de nego. gest. l. vt vim. ff. de iust. & iure ibi cognationem quandā, &c. & ita in specie videtur, tex. in d. §. publice, at ꝑ contrariū cū quilibet possit omni conatu omniq; diligētia si vellit, huiꝰ absentis defensionē suscipere ꝑducendo testes & instrumēta ad eius defensionē ipsiusque innocētiam monstrandam. l. si nō defendantur. ff. de pœnis, certe cum is prodesse absenti possit nocere autem non possit, videtur vtilius esse absenti, vt potius defensoris nomine qui nocere non potest admittatur quam nomine procuratoris qui & nocere, & prodesse potest. l. non solum. §. fi. ff. de ꝑcura. ergo nullorū magis iterest quā ipsorum absentium huiusmodi exemplum nō admitti, cum per simplicem defensorem qui prodesse tātum pōt nō etiā nocere vtilius tutiusq; experiūtur, quā per procuratorem cum mādato qui vt prodesse ita & nocere potest, vt in simili ait. l. Diuus. ff. de mil. testam. &. §. plane inst. eod. Quid dicēdum, & sane ad huc lōge verior mihi videtur prior op. vt in quibus casibus absens de crimine damnari pōt in illis admittatur procurator cum mādato, per tex. in d. l. seruū quoque. §. publice. ff. de procur. qui bis hanc partem probat si non exterminetur ac veluti à vero & genuino sensu exulare cogatur, prętertim cum is sensus sit iuxta materiā illius tituli in quo ea lex collocata est ergo, &c. argu. l. Imperatores. ff. de in diem addic. ad idem tex. ęque apertus si non cauilletur, in. l. non

non solum. §. fi. ff. de procu. ad idem. l. 1. §. 1. &. §. 2. &. §. 3. ff. an per aliā causę appel. quę iura, vt nobis videtur hanc partem euidentius probant, quam vlla inductione egeant. Neque ad rem pertinet quod simplex defensor idē quoq; posset, et per eius interuentum plenius consulitur absenti quam per interuentum procuratoris, cum ille prodesse tātum possit nō etiam nocere, is vero & prodesse & nocere, nam respō. leges ad cōmuniter accidētia aptari, & in re dubia fidiorem, aut diligentiorem vtilioremq; eū amicū fore, quem ad sui tutelam absens elegit quam vllus alius, arg. in. §. præterea cum ibi not. inst. de act. cuiq;. n. tutela corporis sui maiori curę est quam alteri. l. vt vim. ff. de iust. & iure, vnde quem absens ille ad sui tutelā elegit is plærūq3 vtilior erit quā vllus alius, & denique ratio quā mouēt contrariam partē tenētes, debilior est quā vt possit iura tam aperta tamque nomi natim hac de re loquētia euertere, aut superare, pro nobis tex. in extrauag. ad repri. dū ait personaliter vel legitime non cōparuerit, sensus enim est ꝙ etiā qui personaliter non comparuit in eo crimine de quo ibi: in quo absens dam nari poterat, adhuc tamen legitime poterat cōparere alio modo quam personaliter. l. per suum procuratorem cum mandato. Hactenus de iure cōmuni, iure autē regio quo vtimur in omni crimine etiam capitali admittitur procurator ad allegādas causas absentiæ. l. 12. titu. 5. par. 3. l. 7. tit. 10. lib. 1. fori, sed ad decisionem cautę principalis non admittitur procurator in criminibus capitalibus, vt. dd. ll. capitalia autem crimina declarātur esse in. dd. ll. veluti mors, seruitus, exilium perpetuum, idem si ageretur de membri mutilatione, vt. dd. ll. In reliquis autem pœnis leuioribus bene admittitur procurator, vt. dd. ll. à cōtrario sensu. Sed & in crimininibus capitalibus hodie iure regio idē videtur, quia hodie absens etiam de crimine capitali damnari potest. l. 4. titu. 3. lib. 2. fori, quę licet loquatur ī pœna tātū mortis de cōsuetudine extēditur ad omnia alia crimina secundum Montal. ibi in gl. 2. idem Montal. in. l. 7. ti. 10. lib. 1. fori, col. 2. ad fi. sed in quibus casibus absens damnari potest in ijs, & per procuratorem causam suam agere potest, vt. s. diximus, ergo, &c. Neq; ad rem pertinet quod si talis absens fuisset damnatus capitaliter sententia non posset executioni mandari, nā & similiter si sine interuentu procuratoris damnatus esset ea sententia non posset execurioni mādari īspecto prętenti statu, ergo isthęc ratio quę mouit potissimū eos qui cōtrariam partem tuebantur, nullius momenti est: nā lex quæ in casibus permisit accusatum vel inquisitum de crimine etiam absentem posse damnari non ignorauit sententiam eo tempore non posse executioni mandari, & nihilominus permisit iussitq; absentem damnari: nam interea in eius bonis fiet executio, & postea etiā in eius persona si reuersus fuerit, quę non ideo minus fieri poterunt quādo per procuratorē se absens defendebat, quā si nullo se defente damnatus fuisset, adhuc tamen iure regio consuetudinario in causis capitalibus absens non potest se defendere ꝑ procuratorē, vt testatur Greg. Lup. in l. 12. tit. 5. part. 3. verb. no podria, in fi. ꝙ & tenet Montaluus, in. l. 7. tit. 10. li. 1. fori. in gl. ninguno ad finem. Et licet ipsi non prętenderint pro hac opinione est tex. ī. d. l. 7. ibi ca la iusticia no se podria cumplir en otro fino en aquel que fizo la culpa, ad idē tex. ī. d. l. 12. vbi sunt similia verba, ergo sensus illarum legū est, quod ī quibus casibus executio sententiæ non potest fieri in alterius persona quam ī ipso accusato, quia pœna erat corporalis ī illis casibus absens nō pōt se defendere ꝑ procuratorē, & cū ratio illa sit expressa, in. dd. ll. habetur pro lege expressa, vt est cōmunis opi. quam tenēt gl. in clem. 1. de elect. verb. eligatur. gl. in auth. de hęre. ab int. §. fin. verbo ordine. quam dicit vnicam Bal. in. l. fi. ff. de hęr. inst. idem Bal. in. l. maximum vitium. C. de lib. præt. Alexā. nu. 5. & Corneus num. 25. in. l. humanitatis, per tex. ibi. C. de impub. Curtius iunior nu. 9.

Procurator an in publicis 3 criminibus admittat iure regio pro absente.

Absens in 4 re regio hodie potest damnari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.9.Decius,nu.15. Purpuratus,nu. 23. in l.fi.C.de pactis. Crotus,in.l.fi cõstãte.in.7.q.Bar.lect.2.ff.solu.matri.Ripa nu.50.& Hãnibal,nu.349.in.l.nemo potest.ff.de leg.1.Iaſ.in.l.transigere. nu.15. C.de trãſ.Iaſ.in auth.quas actio. nu. 22. C.de ſacroſ.ecc.Iaſ.in.l.ſtipul.hoc modo concepta, nu.12.ff. de verb. obliga. Georgius Natan, in.c.2.nu.32. de pact. li.6.ſed licet hodie per.d.l.4.abſens poſſit etiam capitaliter damnari adhuc tamen talis condemnatio nõ poſſet exequi in perſona procuratoris vel alterius, præterquam in perſona ipſiuſmet condemnati, ergo hodie p illas leges in talibus cauſis non admittitur procuratoris defenſio aut interuentus: verum cũ per totam fere italiam, vt noſtrorũ plerique referunt, ſint ſtatuta, vt abſentes poſsint etiam capitaliter damnari, magis eſt, vt iure Italorum in ipſorum abſentium cauſis admittatur procurator, non ſecus quam de iure cõmuni ſecũdum veriorem opi. admitteretur, licet aliud ſit iure noſtro Hiſpanorũ, vt ex ſuperioribꝰ ſatis edocemur. Sed ſi etiã capitaliter accuſatus ſit incarceratus tunc vtroq; iure tam communi quam regio poteſt ſe per procuratoré defendere, vt ex communi op. reſoluit Montal.in.d.l.7.gl.ninguno,col.2. Io.Andr. ad Spec.de procurator.§.1.ver.ſed nunquid.Ioan.Imol.in.l. pen. §. ad crimen. ff.de pub.iud.n.18.Hip.Marſi. in pract. cri.ver.ſequitur,nu.31. Contrarium tñ tenent Odofred.& Richad. in.l. ſeruũ quoque.§.publice.ff.de procura, Salic. in.l.reos. C.de accuſati.Antonius,in.c. veniens eod.tit.Sed Ioannes Andr. & Imola, vbi. ſ. ſunt etiam in tertia opinione, vt ad media cauſæ admittatur procurator non ad ſubſtantialia puta ad litis conteſtationem,& ad ſententiam, & ita practicatur, nam talis accuſatus incarceratus compellitur perſonaliter litem conteſtari, & ad audiẽdã ſententiam euocatur,reliqua autẽ fiũt per procuratorem.

Abſens in quibus caſibus dãnari poteſt: dãnari non poterit ſi ſit incarceratus ĩ alieno territorio. contra nouiſſi. Ergo talica ſu per procuratorem nõ audietur. cõtra Hippol.

5 Hæc quando erat incarceratus per iudicem qui de eo crimine cognoſcebat quod ſi per alium iudicem alterius iuriſdictionis, Hippo.in.d.§.ſequitur, nu. 31. cum ſeq. tenet indiſtincte poſſe ſe per procuratorem defendere, Montal. vbi ſupra, in gl.nunguno, col.2.ad medium tenet contrarium allegat, Bal.in l.eos.§.ſuper his. C.de app.& horũ opi. contra Hippo. veriorem puto, nam impedito ſubueniendũ eſt, argu.l.1. C. de annali excep. vnde vt iure cõmuni abſẽs dãnari nõ põt, ita & iure regio quo abſens dãnari põt regulariter puto dãnari non poſſe, quãdo cõparere nõ poteſt iuſto impedimẽto tẽtus, quale eſt incarcerationis, vt pluribus exemplis ornat Hippo. vbi.. ſ. quod & generaliter intelligo in omnibus caſibus, in quibus variarum regionũ ſtatutis abſens damnari poſſet, & noſtra op. euidẽtius procederet quãdo in carcere tyrãni detentus eſſet, ergo dum Bat. & Montal. volũt quod tunc admittatur defenſor ad allegandas cauſas abſentiæ. Hippol. vero quod admittatur procurator etiã ad cauſam principalem, & omnes tres intelligũt contra talẽ abſentẽ etiam legitime impeditũ poſſe procedi ad condemnationem, ex forma talis ſtatuti teneõ contrarium per ſuperiora, & quia id ſtatutum ſatis odioſum nõ debet extendi ad hunc caſum tam durum, & inhumanum, argu.c. odia de reg. iur. li.6. l.cum quidam.ff.de lib.& poſt.l.pen.ff. de pœnis. Id quod infra latius probabo ꝓ nobis, quia recedetur à regulis iuris fauore incarcerati ſicq; teſtam. ſine ſolennitate poteſt facere, vt diximus de ſucceſſ.crea.§.24.nu.2. Nicol.de Mata Bal.Salic.Corn.co.2.Iaſ.n.3.in.l.f.C.de teſt.Decius,conſi.274.viſo puncto Pariſius,ꝓſ.46.nu.24.lib.3. Guil.Bñd.ĩ.c. Raynu.de teſta.verb. teſta.1.nume.13.

Procurator an admittatur in crimibus vbi pœna tã tũ relegationis eſſet imponẽda dubia pugna.

6 Deniq; in relegatione, an poſsit interuenire procurator gl.in.l.1.ad princ.ff. an per alium cauſę ap. tenuit quod nõ, rurſus alia glo.in ead.lege, & etiam gl. in.l.ſeruum quoq;.§.publice.ff.de procurat. tenent quod ſic, ſequitur Angel. in.d.§.ad crimen ſequitur, & dicit eſſe communem op. Imola ibi, nu.20. ſequitur, & firmat eſſe communem opi. Benedic.de Punbli.in.d.§.ad crimẽ, nu.7.

& rurſus, nu.8. poſt Dinum Odofredũ, Iacob.de Arena, & Iacob. Butrigari. & Bal. quos allegat Cinus, in.l.reos. C.de accuſatio. contrarium tenẽt Petrus de Bellaper. Iacob.de Rauena, Marti. Silli. quos refert Benedi. vbi.ſ. num. 7. qui in vtranque partem mutat, tenet Gregor. Lupus, in.l.12.ti.3.par.5.& Bar.in.d.§.ad crimen, per. d.l. ſeruũ quoq;.§.publice. & per.d.l.1.ff.an per alium cauſa appel. Nos ſumus in noua opi. vt ſi relegatio ſit tẽporalis admittatur procurator, ſin autem perpetua non admittatur, quia tunc deportatio eſſet vtrũq; membrũ: recte ꝓbat Bened. vbi ſupra, & iure regio quo vtimur vtrunq; mẽbrũ ꝓbat. l. 12.ſ.allegata. Quid ĩ pœna corporis afflictiua puta ictus fuſtiũ, flagellorũ cæſio, & ſimilia, & Benedi. vbi.ſ. & Greg. Lup.in.d.l.12. in gl. & Imo.in.d.§.ad crimẽ, col.13. Alberic.in.d.§.publice, col.3. Ang.in tract.maleſi.verb. qui iudex videns. Guil. & And. de Piſis quos refert Alueri.vbi.ſ. tenẽt non admitti ꝓcuratorẽ, eſtq; vera, & cõis op. præſertim iure regio p.d.l.12.tit.5.par.3.&.d.l.7.titu. 10.li.1.fori inducendo, vt ſupra induxi.

Procurator qui impetrauit ius iniquum quando teneatur, dubia pugna.

Procurator admiſſꝰ ad allegandas cauſas abſentiæ nõ ſatisdat. cum communi.

8 Sed ĩ quibus caſibus admittitur defenſor ſolum ad allegãdas cauſas abſentiæ & ꝓbandas an teneatur ſatisdare, ꝙ negat cõis doctorũ op. vt per Grego. Lupum, in.d.l.12.in gl. algũa eſcuſanza, & ita communiter practicatur ſecũdum Alueri.in.d.§.publice. Intellige tamen quod alleget cauſas facti nõ iuris exceptiones id.n. nihil releuaret ſecundum Lupum ibi, & Antoni.in.c. veniens de accuſ. Bal.in.l.ex quacunq;.ff. ſi quis in

Procurator tatis cauſas facti tantũ non etiã iuris allegabit.

9

Abſentiæ iuſtas cauſas ſi procurator ille ꝓbauit, & adhuc abſens condẽnetur, ſentẽtia eſt nulla.

10 ius vocatus nõ ierit. Quod ſi iuſtas cauſas abſentiæ defenſor ille allegauit, & probauit, & nihilominus iudex ꝓceſſit ad abſentis condemnationem ſentẽtia eſſet ipſo iure nulla ſecundum Gregorium Lupum, in.d.l.12.in gloſ.e ſi la prouare, Bar.in.l.2. §. ſi quis in iudicio. ff.ſi quis cauti. idem Bar.in.l.liberto.§.item.ff.de negotijs geſt. Aluer.in.d.§.publice. Vnde apparet verum eſſe quod contra Montal. & Hippoli. ſupra tenimus in quæſtione de incarcerato, quid ſi ex forma ſtatuti pro quodam vel quibuſdam criminibus capitalibus imponeretur pœna pecuniaria, & Bar.in.d. §.ad crimen.l.pe.ff.de publi. iudi. tenet admitti procuratorem. argu.l. 2. C.de procur.l. quod ad metallum.ff. de pœnis.l. crimen.ff. an per alium cauſ. app. ſequitur, & dicit eſſe communem opi. Imola, in.d.§. ad crimen, num. 20.

Procurator admittitur pro abſente etiã in crimibus ca pitalibꝰ quã do ex formã ſtatuti non poterat niſi pecũia liter dãnari. cũ comu.

Procurator admittitur pro abſente quando eſſet imponẽda corporis pœna afflictiua. cum cõmu.

Procurator qui ipetrauit ius iniquum quãdo teneatur, dubia pugnã.

1 Procurator qui impetrauit ius iniquum quando teneatur, dubia pugna.
2 Procuratori non videtur mãdatum ius iniquum aut illicitum petere. cum communi.
3 Aduocatus an teneatur edicto, quod quiſque iuris.
4 Procurator etiã cum libera non videtur habere mãdatum ad id per quod dominus in pœnam caderet. cum cõmuni.
Talionis pœna teſtis tenetur. cum cõmuni.
5 6 Talionis pœna tenet accuſatorem. cum cõmuni.

1 PRocuratorĩ petrauit ius iniquum, quẽadmodũ teneat quæritur, & quidem ſi dominus vel mandauit vel ratum habuit, expeditum eſt, ipſum dominũ teneri pœna edicti illius quod quiſque iuris, ipſum autem procuratorem non vtique, vt.ff.ꝙ quiſq; iuris.l.3.§.ſi procurator, ꝙſi dominus nec mandauit nec ratum habere voluit ſicq; ipſe nõ tenetur an ſaltem procurator teneatur, & eum teneri voluit gl.mag.in.d.§.ſi procurator, quam ſequitur Bart.ibi, nu. 4. ver.ex quo nota, eſtque communis opinio ſecundum Socinum ibi: num.9. quod tenendum eſt quando etiã ſi dominus eo iure iniquo ſemel impetrato non vtatur adhuc damnum datum infectum reddi non potuit, veluti in longa dilatiõe à procuratore rei in damnũ actoris impetrata: contrariam partem tenent ibi Bald. Fulgoſi. Ludouic. Romanus, Alexand. & Curtius Iunior, nume.14. qui firmat hanc eſſe communẽ opinionem, tenet etiam Iaſ. ibi, nu.12. idem Ioannes de Monte Sperello, ibi quem refert Socin. vbi ſupra, & Iacobinus de Sãcto Georgio quĩait quod ita tenent Doctor. contra glo. tenet ſimiliter procuratorem non teneri. Mouentur hanc partẽ tenẽtes primo, qua pœna illius edicti locum nõ habet, niſi qñ damnum cum effectu datum fuit per

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuris iniqui impetrationem.l.1.§.fin.ff. quod quisque iuris sed in specie nostra conatus caruit effectu, ergo cessat pœna edicti quòd conatus effectu caruerit, patet quia iuris iniqui impetratio q̃ nomine meo fecit meus p̃curator, me non mandante neque ratũ habente cessat: quia neq; procurator meus vtitur sibi eo iure quia non sibi sed mihi illud impetrauit, nec ego eo vtor quia nolo, 3 ergo nemo vtetur, sicq; læsio cessat, & cõsequenter pœna illius edicti quæ nõ ob læsionem procuratam tantum sed ob re vera datam locum habet, vt.d.§. fin. Secundo facit.d.§. si procurator.1. respon. vbi nominatim & generaliter ait pœna illius edicti dominum in casibus teneri posse, procuratorem autem non vtique. Tertio facit.d.§.si procurator,in.3.respon.dum ait procuratorem tunc demum pœna illius edicti posse teneri,si erat procurator in rem propriam non sic si simplex procurator. Postremo facit.d.§.si procurator.2. respon.dum ait tutores vel curatores minorum vel furiosorum illius edicti,pœna cum ius iniquum impetrant teneri: ergo in reliquis procuratoribus nõ ita sed & cum tutores,vel curatores minorum vel furiosorum impetrant ius iniquum: tunc demum eos teneri puto cũ ad effectum ea impetratio p̃ducta est, quia minoribus ipsis aut furiosis nihil est imputandum, argumen.l.Titio centum in pr.ff.de conditionib.& demon. & l.1.ff.de mino. Diuersum est, in procuratore maioris, nam si maior vtitur eo iure iniquo ipe tenetur, non autem procurator: quod si non vtitur neuter tenetur per.d.l.1.§.fi. Quinimo ipse dominus quando speciale mandatum ad 2 ius iniquum impetrandum non dedit sed tantum mandatum generale etiam cum libera, in tali mãdato nõ comprehenditur facultas ius iniquum impetrandi, vt ex communi opin. resoluunt glo. magn. in dict.l.si procurator quam sequuntur ibi Barto. Bal. Fulgosius, Socinus, Alexand. Iason. & Curtius Iuni. nume. 14. vbi ait communem opinio. esse cum gloss. Ergo aut iuris iniqui impetratio ad effectum perducta nõ est, & cessat pœna illius edicti. d. §. fin. aut ad effectum perducta est quia dominus vel mandauit vel ratum habuit, & tũc ipse tenetur, procurator autem minime, & addẽ Alexand. in.l.sepe, num. 88.ff.de reiudi. Sed si damnum fuit irreparabile, puta quia procurator rei in damnum actoris longam dilationem impetrauit tenetur ipse. Sed quid si ad uocatus tuus contra me sententiam in iuria reportauit, an contra eum fiat retorquutio (vt more nostrorum loquar) & Socinus, num. 10. & Alexan. nume. 16. & Iacobinus colum. fin. post Raynerium Guilielm. de Cuno, & Angelus, in. dicto. §. si procurator tenent quod cessat edictum idem Bart. in. l.1. §.1. & Cinus, in. d.l.1. in pr. quæstion. 13. ff. quod quisque iuris, & est communis opinio. quando aduocatus non fuit vsus falsis allegatiõibus, quod si falsis allegationibus vsus esset adhuc idem secundum Iacobinum, & Cinum, & Socinũ, vbi supra nume. 10. Contrarium tenet Raynerius Guilelmus de Cuno, Angelus, & Alexand. num. 16. in dic. §. si procurator, argumen. l.1.ff. de rei vendi. l.1.ff. si mensor falsum modum dixerit, & argumẽ. l.2.ff. quod quisque iuris quæ nihil facit quia loquitur in assessore qui ius dicit nos ĩ aduocato, & cum ea opinio contra aduocatum non probetur iure non est tenẽda. l.illam. C. de collati. præsertim in materia pœnali, argumen. l. cum quidam. ff. de liberis & posthumis. l. penu. & fin. ff. de pœnis. c. odia de reg. iu. lib. 6. Præsertim quia ipse iudex tenetur ad illius damni emendationem, vt in pr. inst. de oblig. quę quasi ex male. nat. ergo non tenetur aduocatus, quia bona fides non patitur, vt bis idem exigatur. c. bona fides de reg. iuris. lib. 6. l. qui bis. ff. de verb. obligat. pro nobis. d. §. si procurator. 1. respon. vbi quando dominus tenetur procurator liber manet, ergo cum hic iudex teneatur liber manebit aduocatus.

4 Illud autem notandum est procuratorem, vt cunque habeat mandatum generale etiam cum libera, nõ videri mãdatum

Aduocatus an teneatur edicto quòd quisq; iuris.

Procuratori non videtur mandatum ius iniquũ aut illicitum petere, cum cõi.

Procurator etiam cũ libera non videtur habere mandatũ ad id per quod dominus in pœnam caderet, cũ cõi.

datum habuisse ad talem actum faciendum, per quem dominus in pœnam incideret, licet ex illo actu delictum cõmune nõ argueretur, ita tenent Alex. Socinus, Iacobinus de Sancto Geor. & alij communiter, in. d.§. si procurator, est communis opini. secundum Cart. Iuni. ibi, colum. ii. ad fin. idem Curtius Iunior, consi. 149. nu. 9. firmat hanc esse communem opinio. estque communis secundum Ioannem Bap. in ęrario communi, verb. procurator. Denique licet pœna retorquutionis seu talionis non habeat locum cõtra aduocatum, vt proxime diximus, habet tamẽ locũ contra testem iniquum, ita probat, text. in. l.1. in. §. præterea. ff. de sicarijs, vbi p batur quod falsus testis in causa homicidij punitur tãquam homicida, si dolo malo deponat: & ita per illum text. tenet Bald. in. c.1. in. §. iniuria, de pace iuramen. firmanda, in vsi. feu. & in. l.2. C. de rebus creditis. Corset. in sing. incip. testis. et. 12. Iaso. in. l. & si. ff. nu. 5. C. si contra ius vel vtilitatem publicam. & in. l. si duo patroni. §. fin. num. 5. ff. de iure iurando, in. §. item si quis postulante, numero. 64. instit. de actio. Bartho. Chas. in consuetudi. Burgund. rubri. 1. in titul. des iustices. foli. 14. colum. 3. nume. 15. pro quo est gloss. in cap. rex debet furta. 23. quæstione. 5. l. 26. titulo. 11. part. 3. & in. l. 83. Tauri. vbi tradunt Pal. Rub. Micha. Cifon. Gomezius Aries, 6 & alij communiter. Idem in accusatore nam accusans aliquem tenetur se inscribere ad pœnam talionis, probatur hæc regula, in. l. fin. C. de accusatio. & in authent, sed nouo iure. C. de adulte. per totum. C. & ff. ad turpilia. & de calumniatoribus, de iure canonico probatur in capit. 1. &. 2. 2. quæstione. 3. & in capit. 1. 2. &. 3. &. 4. 5. quæstione. 6. in capit. qui crimen. 2. quæstion. 8. de iure regio probat in. l. 5. &. 7. titulo. 20. lib. 4. fori. & in. l. 18. &. 26. titulo. 1. par. 7. & in l. 92. stili. & ita concludit Ias. in. l. transigere, nu. 3. C. de transa. & consi. 2. nu. 11. volum. 1. Alexand. in consi. 11. nu. 7. volu. 1. hanc dicit cõmunem opinionem. Mattheus de afflictis in const. Neapol. liba. rubri. 14. num. 49. & in eo. lib. rub. 21. numero. 5. facit egregius text. in. l. si quis in suo. in prin. C. de inof. testa. vbi etiam in causa ciuili ponitur pœna fere talionis. tex. elegans in auth. vt qui pro uim. homi. in rubr. & in nigro, quę iura vtinam ad vnguem seruarentur, vt esset tandem litium finis: sed isthæc pœna an tam in ciuilibus quàm in criminalibus locum habeat, & seruetur vsibus forensibus & cõsuetudine, tu videris, nam nec video accusatores pœna talionis puniri, nec etiam video, vt qui per calumniam mille forte à me petebat tantundem si non obtinuerit, sed per calumniam egisse detectus fuerit, de suo reddere mihi cogatur, sed vt leuibus pœnis de quibus in titulo. instit. de pœna temere litig. subijciantur, & non pœnæ talionis.

Denique quòd diximus procuratorem aut aduocatum ius iniquum impetrantes non teneri, quãdo dominus eo iure vsus non fuit limita. vt non procedat quando damnum fuit irreparabile, veluti si pro reo damnũ in actoris longam dilationem ipso reo inscio impetrarunt, quæ dilatio tandem reo adhuc inscio præterijt.

Talionis pœna testis tenetur, cum communi.

Talionis pœna tenet accusatorem, cum cõi.

1 *Procurator damnatus appellare tenetur iure ciuili, canonico & regio.*
2 *Procurator appellationem prosequi an teneatur dubia pugna.*
3 *Appellationis causa est eiusdem naturæ, cuius & principalis, ideo. & c. cum cõmuni.*
4 *Intellectus. l si actor. C. de appella.*
5 *Locatione prima finita tacita renascitur, si inquilinus perduret in possessione rei conductæ. cum comu.*

1 PRocurator cõdemnatus appellare tenetur, hoc est non solum potest sed etiã debet appellare, text. gl. et communiter Doct. in. l. in uitus'. C. de procura. tex. gloss. & communiter Docto. in. l. fin. ff. an per alium cau. appellatio. tex. & ibi gl. parua dum exponit possunt. i. debent, in. l. si actor. C. de appellatio. vbi ita tenent communiter Doct. Estque communis opinio. non solum de iure ciuili, vt. dd. ll. sed

Procurator dãnat' appellare tenet iure ciuili, canonico & regio

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam de iure canonico, vt tradunt cõmuniter Doct. in dictis locis, & cõmuniter canonistę, in c. nõ iuste de procurat. per tex. ibi dum ait potuit quoq; is, & debuit. Estque vera & communis opinio. etiam de iure regio, per. l. 3. titul. 23. par. 3. l. 23. tit. 5. eadem partita, & vtrobique per Gregorium Lupum.

Procurator appellationem prosequi an teneatur, dubia pugna. 2

Sed an teneatur prosequi appellationem, & gl. in d. l. fi. ff. an per alium causę ap. respõdet qđ sub iudice lis est, & reperio tres opiniones, prima opinio est existimantium, vt eam prosequi teneatur, hanc tenet, & firmat cõiter teneri Curtius Iunior, in l. Imperium. ff. de iurisdictio. omnium iudic. nume. 117. qui ita intellexit gloss. d. l. inuitus. quæ gloss. in contrarium potius inclinat, & ita tenet Placenti. ibi.

Altera opinio est, vt non solum nõ teneatur, sed etiam si velit non admittatur, vt procurator quasi eius mandatum fuerit finitũ, licet admittatur tanquam quilibet de populo ad appellandum pro reo condẽnato. ita tenuit gl. in l. si actor. C. đ app. & qđ nõ admittatur etiã si velit, tenuit etiã & probat iure regio. l. 23. ti. 5. par. 3. vbi per Lupũ. Iacobi. nu. 13. in. d. l. inuitus, Bernal. Diaz de Luco regul. 610. verb. procurator. Tertia opinio est, vt talẽ appellationẽ nem prosequi inuitus non cogatur, sed spõte sua bene admittatur, & hæc pars de iure canonico indubitãter videtur procedere per. d. c. non iniuste de procurator. Idem de iure regio per. d. l. 3. titu. 23. par. 3. sed de iure ciuili communi dubia est, licet eam teneant glo. & communiter Doctores, in. d. l. inuitus gl. & communiter Doct. in. d. l. fi. ff. an p aliũ cau. appella. Grego. Lup. in. d. l. 3. titul. 5. part. 3. idem Gregor. in. d. l. 23. firmat esse communem opi. Salic. in. d. l. inuitus, num. 7. estque communis opinio, secũdum Alexan. ibi, nume. 14. tenẽt Odofredus, Cinus, Ioannes Faber, Bart. Aluericus, Bald. Angelus, Fulgosius, Paulus Castrẽ. Iacobinus, de Sancto Georgio. Ias. in. d. l. inuitus, tradunt communiter Doctor. in. d. l. si actor Innocentius Collectarius Ioann. Andræas Zabarela, Hẽricus Abb. Siculus, Ioan. de Imola, in. d. c. non iniuste. Nicol. Boër. decisio. 285. quæritur nunquid lite contestata, nu. 9. secundũ quem hæc est cõmunis op. est cõis secundum Iacob. vbi supra nu. 13. quid dicẽdum in principali quęstione de iure cõmuni, & quidem pro priore opinione quam cõmunem dixit Curtius, vbi. s. quæ habet, vt pcurator talem appellationem non possit modo, verum etiam teneatur prosequi, facit, nam mãdatum non suscipere cui libet liberum est susceptum autem cõ summandũ est, nec licet pœnitere mãdatario nisi re integra. §. recte insti. mãdati. Sed is qui ad certam litem procurator datus fuit litemque agere cœpit, non potest videri eam consummatam reliquisse ac perfecisse, nisi eam ad vltimam vsque sententiam peregerit, ergo, &c. quod autem eam litem aliter consummasse, & peregisse non videatur quam si vsque ad vltimam sententiam prosecutus fuerit, patet quia sententia appellatione rescinditur. l. 1. §. fi. ff. ad Turpil. ergo lis per talem sentẽtiam non solum non fuit peracta aut consummata imo nihil actum esse videtur, quando quidem quod actum erat veluti infectum redditur per talem sententię appellationem, præsertim cũ nihil actum esse intelligatur cũ aliqd supereat agendum. l. pen. & f. C. ad Sillania. & id pfectum esse videtur quod ex omnibus iuris partibus constat. l. 1. ff. de orig. iur. text. elegans vbi multa in simili per Bart. & Iaso. in. l. qui vsumfructum. ff. de verbor. obligatio. facit quia qui ad certam causam agendam vel pagendam mandatum dedit de tota ac integrali causa nihilo dempto intelligisse videtur, argum. l. si quis cũ totum ff. de excep. re iudi. l. qui vsumfructum supra alle. l. 1. §. interdum verbo totius. ff. de vsufru. accre. l. inde Neratius ver. solidum eod. ti. l. Meuio in pri. verb. totus. ff. de lega. 2. l. si separatim. ff. de conditionibus & demonstration. l. si pluribus. ff. de legat. 1. l. coniunctim. ff. de legat. 3. ver. solidam. §. si eadem res insti. de leg. §. vbi aũt cũ. §. seq. &. §. his ita. C. de cad.

de cad. toll. sed is q mãdatũ susceptit tota causam nõ peregit, ergo nõ dũ fecit q̃ faciẽdũ suscepit. Prętera negari nõ potest quin causa appellationis sit qua si pendens, & annexa ad causam principalem argum. l. eos in pr. C. de appel. ergo de eadem iudicandum est quod de causa seu instantia principali seu primęua, argum. l. 3. §. fin. ff. de iniu. rup. optimus tex. in. l. si quis hæres institutus. ff. de acqui. hære. dum ait quasi appendices præcedentis institutionis facit. l. 1. & 2. ff. đ peculio, facit quia accessoriũ naturam sui principalis sequi debet. c. accessorium de regul. iur. quinimo etsi causam appellationis non accessoriam sed subrogatam in locum causæ principalis seu primordialis dixeris adhuc eius naturam sequi deberet, quia subrogatum sequitur naturam eius in cuius locũ subrogatur. l. cum qui. §. qui iniuriarum. ff. si quis cauti. plene per Iaso. in rubr. ff. de verb. obliga. Facit quia causa appellationis dicitur esse eiusdem formæ & eiusdem naturæ cuius erat causa pricipalis: & ideo si magistratus municipalis qui non habet merũ aut mixtum imperium, sed simplicem tantum iurisdictionem causam delegauerit, & à delegato ad ipsum delegãtem appellatum fuerit, ea causa appellationis dicitur esse simplicis iurisdictionis, sicut erat causa principalis: non autẽ dicitur esse meri aut mixti imperij, vt est communis opi. secundũ Curtium iuni. in. l. imperiũ. nu. 117. ff. de iurisdi. omni. iud. Pro nobis in specie tex. in. l. inuitus. C. de procura. cuius verus sensus est vt inuitus nemo alienã susciperę pcurationem aut defensionem cogatur, hoc amplius etiam si semel aliquam causam agendã suscepit non propterea ad alias causas diuersas agendas compellẽdus est, sed causam appellationis illius causæ principalis quã suscepit, bene cõpelitur peragere, vt hęc tria ibi pbãtur, ad idẽ. l. f. ff. an p aliũ cau. app. ibi eo cessante, nã ibi pcurator absentis appellauit, nec leue dubiũ erat an pcuratore cessãte dns posset causam appellatam prosequi quasi solus procurator posset, & de

Appellationis causa est eiusdem naturæ cuius & principalis, ideo &c. cũ cõi. 3

ciditur posse quando procurator cessauit, ergo si pcurator non cessaret dominus prosequi non posset.

Intell. l. si actor. C. de appella.

Tenendo istam partem tunc ad legem 4
si actor. C. de app. in qua repositum est vnicum fundamentum eorum qui cõtrariam partẽ tuentur, respondeo quod ex diuersis non fit illatio. l. fi. ff. de calũniatoribus: nec dubiũ est quin casus ille lõge differat à nostro, nam ibi loquit in actore nõ in pcuratore, & ibi in actore qui ordinatus fuerat à minoris tutore vel curatore, qui etiam si vellent nõ possunt ordinare aut dare procuratorẽ ad litem sui minoris, vt in. l. neque tutores, vbi tradunt gl. & communiter Doctores, nos loquimur in vero procuratore inter quos sunt plures differentię, vt per gl. mag. & Doct. ibi, & ad tollendam cõsequentiam sufficit dare etiam vnam instantiam, gl. in. l. si creditori. ff. de operis noui nuntiatione, quæ videtur communiter appel. vt aparet ex relatione Iason. ibidem. Possemus etiam has varietetes ad vnam consonantiam reducere hoc modo, vt procurator qui stipendium pepigerat, vel solitus erat similes operas suas locare, teneatur appellationem prosequi, & ita procedat opinio nostra per. d. l. inuitus, sed defensor qui neque mercedem pepigit prosequi non teneatur, sed etiam appellationem interponere, & ita procedat opinio contraria, &. d. l. fi. ff. an per alium cau. app. nam loquitur in procuratore absentis, & sic verosimile est quòd potius erat negotiorum gestor, quàm procurat. cum mãdato. Pro cõtraria tamẽ parte facit, nã facultas p aliũ agẽdi moribus ĩducta fuit, vt primũ pbatur inst. de is p quos agere possumus circa prin. id qđ postea & si legibus similiter receptũ fuerit seu approbatũ, vt p totũ. C. & ff. de pcura. tamẽ cum hoc moderamine receptum videbatur, vt causa tãtum primęua non etiam causa appellationis p procuratorem agi liceret, vel quod talis permissio videbatur intelligenda de prima tm̃ vice seu litis instantia vel causa, arg. l. boues. §. hoc sermõe ff. đ ver. sig. vel q̃ difficilius admittẽdũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

videbatur in causa appellationis, cuius damnum irrepabile erat quam in causa primęua, vbi damnum sententię per appellationem reparari facile poterat, donec tãdem admissum fuit, vt omnes causas tã ciuiles quam criminales per procuratorem regulariter agi fas esset. l.1.& per totum an causę appellationis per alium reddi possint. ff. iecũdũ, quæ mirum videri non debet, si qui mãdatum accepit ad causam agẽdam ad primam tantum causam nõ etiam ad causam appellationis peragendam mandatum recepisse videatur: id quod intellexit ita Accursius, in. l. si actor post alios supra relatos. C. de appellat. sed certe secundum hoc non esset liberum ꝓcuratori causam appellationis ꝓsequi etiam si vellet, cuius cõtrarium tenuit cõmunis op. ſ. relata per. d. c. non iniu. de procurat. Præterea cum iam hodie vtraq; causa tam primęua quam ppellationis per procuratorem agi possit, vt per totum an per alium ca. app. ff. non est cur in re dubia non videatur mandatum datum, & susceptum ad vtrãq; peragendam cum prima causa, & sententia per appellationis interuentũ rescindatur, & quasi infecta reddatur. d. l. 1. §. fi. ff. ad turpilia. Nisi dixeris procuratoris fauore receptum, vt mãdatum officiũq; susceptũ satis peregisse videatur per primæuæ causæ consumationẽ & appellationis interpositionem, quia cum mandatum esse debeat gratuitum vt inst. mandati. §. fi. l.1. & 2. ff. eod. titu. satisque superque esse debeat, si cui vel in paucis amici labore consulatur, durũ nimis ac inhumanum videretur si qui gratis mandatum amici causa suscepit non videretur officium peregisse, impleuisse satisque fecisse per primęuę causæ consumationem, & appellationis interpositionem, idque etiam ipsi mandati vtile videtur, quia cum per litis cõtestationem procurator fiat dominus litis. l. procuratoribus. C. de procuratorib. nec à domino possit remoueri, vt ibi satis durum videretur si saltẽ quo ad causam appellationis in quo maius periculũ vertitur (vt diximus) non liceret domino rem suam per se ipsum agere, cum vnusquisque rem suã quam alienam diligentius ac vtilius expediat. l.1. §. fin. ff. de carbonano edict. facit. l. 24. titulo. 5. part. 3. vbi Gregorius Lupus, in glo. si despues desso, denique magis esse videtur, vt officium procuratoris quod vtrinque vsque ad primam sententiam, & appellationis interpositionẽ est necessitatis (. 1. & procurator tenetur peragere, & eum dominus sine causa reuocare non potest. d. l. procuratoribus. d. l. 24.) postea quo ad secundam instãtiam seu causam appellationis, videatur esse voluntatis etiam vtrinque, nam & per dominum poterit reuocari, & ipse procurator vltro poterit etiam non reuocatus abstinere, argumen. d. l. fina. ff. an per alium cau. d. l. inuitus. C. de procuratorib. d. l. si actor. C. de appellatio. d. l. 24. quasi mandatum illud non tam abinitio ad vtranque causam datum quam ex post facto tacite ꝓgatum videatur, si nõ reperiatur nominatim vel repudiatũ è procuratore, vel reuocatum à domino, vt in simili dicimus quod finito tẽpore conductionis domus, si in domõ conducta inquilinus perseueret tacita quædam reconductio hinc inde inducitur. l. legem. C. locati. Alexã. consil. 1. lib. 2. idem Alexan. cons. 76. lib. 5. Socinus consil. 17. prosequendo lib. 3. & ita videtur tenendum per tex. in. d. c. non iniuste de procurat. & quia ista est magis communis opi. & quia vsibus forẽsibus ita receptum est, quod diximus ꝓ curatorem nõ teneri ꝓsequi appellationem, limitatur quater per Iasonẽ in. d. l. inuitus. plenius per Boërium decisio. 285. per Gregoriũ Lupum, in. l. 23. tit. 5. par. 3. & ĩ aliis locis supra allegatis. Panor. cõsi. 7. primum lib. 2. Oldra. cõs. 308. quia bos & consilio. 317. Seneca.

Locatione prima finita tacita renascitur, si inquilinus perduret in possessione rei conductæ cum cõmu.

1 *Sententia an sit ferẽda in procuratorem assumptum post litem contestatam, ingens pugna.*

2 *Procurator si fuit assumptus lite iam contestata, sententia potest ferri in eum vel in dominum, vel in vtrumque, de iure ciuili.*

3 *Sententia an sit ferenda in procuratorem, de iure canonico.*

4 *Procurator rei an in criminalibus possit damnari.*

Postquã

Sententia an sit ferenda in procuratorem assumptũ post lit. cont. ingẽs pugna.

1 POstquam lis cõtestata fuit, transitum fecit in procuratorem, cum per dominũ tãtum inchoata fuisset, dubiũ est an sententia ferri debeat in personam procuratoris, an vero in personã domini? & sunt tres opiniones. Prima est existimantium procuratorẽ esse cõdemnandum non etiam dominum, ita tenent gl. & Doct. in. l. 1. C. de sentẽtia. per tex. ibi. gl. & Doct. i. l. nihil. C. de ꝓcurato, gl. & doctores, in. l. si quis cum procuratorio nomine in pr. in glos. 1. ff. eod. tit. gl. & Doct. in. l. licet. §. si plures verbo ad iudicationes eod. tit. tenet, et firmat esse communem opi. Bal. in. d. l. 1. C. de senten. nu. 11. versi. breuiter. Socinus, in regu. 316. verb. procurator tenet, & firmat esse communẽ opi. Alex. nu. 3. in. d. l. nihil. vbi etiam Ial. hãc partem sequitur, & firmat esse communẽ opi. tenet Bar. in. d. l. 1. glo. i verbo cauere, in. l. qui procuratorio in pr. cũ qua transeunt Doct. ibi. ff. de procura. glos. mag. cũ quatraleunt doct. ibi in. l. liberto. §. si per tex. ibi. ff. de nego. gest. Nicolaus Boërius, decisio. 285. quæritur nũquid lite contestata. nume. 2. Iacob. de Raue. in. d. l. 1. C. de sententijs.

Contrariam partem, vt ipse dominus non etiam procurator condemnãdus sit, tenent non pauci relati in locis supra allegatis, & fuit opi. Martini relati in plerique earum glosarum quas supra retulimus, & hanc opi. sequitur, & firmat esse communem Panormi. in. c. cum te de re iudic. nume. 4. col. 2. versi. quid autem si iudex, & hæc seruatur in causis tam in spiritualibus quam tẽporalibus in regno Franciæ secundum Boërium vbi supra.

Tertia fuit opinio, vt vterq; tam dominus quam procurator ꝑdemnetur, & hæc vsibus forensibus recepta est secundum glos. in. d. l. 1. C. de sententijs, & tradit etiam glos. in. c. quereiam de electione, & iam appellat communẽ theoricam Panormi. in. d. c. cum te. nu. 4. sed de iure ciuili ꝓ prima opinione facit. l. liberto. §. fin. ff. de nego. gest. vbi etiam defensor qui interfuit post litem contestatam cõdemnatus fuit, ergo lõge facilius idem admittendum in procuratore. Deinde facit. l qui proprio in pr. ff. de procurato. vbi etiam si ꝓcurator post litem à domino contestatã interfuit, dominus pro eo cauere debet, quorsum ergo dominus ꝓ suo procuratore caueret nisi quia ipse procurator non etiam dominus veniebat condemnandus. Tertio facit. d. l. 1. C. de sententiis, vbi sententia esset ipso iure nulla si non procurator sed dominus qui in litis nulla parte interfuit damnatus esset. Quarto facit. d. l. licet. §. si plures. ff. de procuratoribus, secundum quod ibi inducit Accursius. Quinto facit. dic. l. si quis cum procuratorio, in pr. ff. de procuratorib. dum ait, si quis cum procuratorio nomine condemnatus esset: ergo procuratorio nomine ꝓcurator ipse non autem dominus condemnatus fuit. Sexto facit. l. furti. §. si quis alieno. ff. qui notantur. infam. vbi, vt quis ex ſnia infamis nõ fiat cõsilium est, vt litiget ꝓ procuratorẽ tunc enim euenturũ, vt ꝓcurator si dãnatus fuerit, infamis neuter fiat, nõ quidem dns quia ipse ꝑdẽnatus nõ fuit, nõ quoque ꝓcurator quia alieno noĩe, & culpa dãnatus fuit cũ ipse inculpatus esset, ergo ꝓ cõstãti habet iure cõsultus qui ĩ. l. furti. §. si quis alieno. ff. de infamibus: hoc consilium dedit condemnandum esse procuratorem, non etiam dominum. Septimo facit secundũ Alex. in. d. l. nihil. C. de procura. quia in iudicijs quasi cõtrahitur. l. 3. §. idem scribit. ff. de pecu lio, sed in contractibus qui ad alienam vtilitatem contrahit non in illius sed in suamet persona verba obligatiua cõferre debet, aliter enim inanem actum illum efficiet. l. quęcunque gerimus. ff. de act. & oblig. l. quo tutela. ff. de regul. iur. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. oblig. & ead. l. §. si stipuler. §. alteri, insti. de inuti. stipul. tradunt plene Bart. Alex. & Iaso. in dicto. §. si stipuler, & in, d. §. alteri. Octauo facit. d. l. nihil. C. de procurat. vbi lis ad procuratorem vtrum postquã per dominm contestata fuerit, an vero antea trãsitum fecerit nihil

Universidad de Deusto
Biblioteca

interest.Si ergo verum est quòd nihil interest, sequitur quod quemadmodũ si ab initio per ipsum procuratorem citra domini interuentum inchoata, & peracta fuisset ipse & nõ dominus cõdemnandus esset,ita quoq; & si postq̃ à domino cœpta fuit,trãsitum fecit ad procuratorem, quia aliter illa vniuersalis oratio negatiua non verificaretur contra.l.si is qui ducẽta.§.vtrum.ff. de reb.dub.l.Iulian.ff.de leg.3.l. si chorus, eod.tit.Sed & pro secunda opi. vt dñs possit condemnari,est tex.in.d.l.furti. §.si quis alieno.ff.de insam.secundũ q̃ eum tex. accommodauit Iaco. Butrig. & Paulus,in.d.l.nihil,licet contrarium velint ibi:Bal.Salice.& Alex.nu.3. supplendo hanc vocem maxime, quæ interpretatio intolerabilior duriorq; est quam nostra confutatione egeat. Tertiam opinio.vt vterq; etiam iure ciuili damnari possit,probatur,ĩ.l.liberto. §. pe.&.fi.ff.de nego.gest. Sicq; etiam de iure ciuili teneo q̃ alteruter vel vterq; possit damnari,vt omnium concilientur opiniones.Iure autẽ canonico sunt tres q̃munes op.prima,vt solus dñs, secũda,vt solus p̃curator, tertia,vt vterque tam dominus quam p̃curator possit damnari, ita firmat cõmuniter tenẽri,Alex.in.d.nu.3.firmat esse q̃munem opi.Abb.nu.4.in.c.cũ te de re iudi.tradunt glo. & cõmuniter doct.in.c.suscitata de in integ. resti.gl.& cõiter doct. in.c.querelam de electio. Boër.ius decisione.285.nu.2.Roman.sing.20.In criminalibus cõmunis op. videtur esse vt dominus damnetur secundum Boërium ibi:nu.3.Iacob.de Rauena, & Cinus,in l.1. C. de sententijs, in ciuilibus tamen Hispaniæ practicatur,vt tam dominus quam procurator condemnetur.

Procurator si fuit assũptus lite tã contest. sẽtia potest ferri in eũ vel in dñm vel in vtrũque de iure ciuili.

Sẽtia an sit ferenda an ĩ p̃curatorem de iure canonico.

Procurator rei an ĩ criminalibus possit damnari.

1 *Procurator quando in crimine publico admitti nequit,si de facto admissus fuerit, an processus sit nullus,ingens pugna.*
2 *Conditiones resolutiuæ sæpe subintelliguntur à lege, sed non impediunt acquisitionem.*
3 *Testamenti annullatio inducitur ipso iure filiof. præterito,sed sub conditione resolutiua,cum cõmuni.*
4 *Legitime supp. inducitur ipso iure, sed sub conditione resolutiua.cum cõmu.Compensatio inducitur ipso iure,sed sub conditione resolutiua.cum cõmuni.*
5 *Conditio resolutiua non impedit acquisitionem, cum communi.*
6 *Membrorum suorum nullus est dominus.*
7 *Verbum non posse,inducit nullitatem ipso iure.*
8 *Beneficium abijcere interdum non possumus.*
9 *Processus factus cum persona inhabili vel vetita, est nullus ipso iure.*
10 *Processus factus cum minore vigintiquinque annis. est nullus ipso iure.*

IN quibus casibus crimen publicum per procuratorẽ agi ex parte rei non potest, quæstionis est an si ex facto procurator parte non opponente admissus iudicis forte imprudẽtia fuerit, sit processus ipso iure nullus:an vero validus sit quousq; oppositum fuerit per iudicem vel partem,mouet quæstionem q̃ in nõ paucis iuris speciebus,quod induci tur ipso iure,ita demum sortitur effectũ si pars oppoſuerit multaq; fieri prohibentur quæ postquam facta sunt parte non opponente sustinentur. Nam licet filiof. præterito testamentum patris sit ipso iure nullum, vt ex cõmuni, & vera opinione resoluit. Ias. (per.l.filio præterito.ff.de in ius.rup.)in.l.post humo nato.nu.23.cum seq. C. de cõtra tab.vbi plene p̃ Deci.Cur.Iuni. Alexã. Corne. & alios diximus plene de succ. crea.lib.2.§.20.nu.138.est tex.in.l.1.ver. nullius momenti.ff.de iniust. rup. l.inter cætera.ff.de libe.& posthu. cũ duabus legibus sequentibus,in pr. insti. de exhær. liberorum,id tamen testamẽtũ filio non opponente sed abstinente sustinetur p.d.l.filio præterito.Et licet legitime supplementũ ipso iure inducatur.l.scimus in pr.verbo ipso iure,& eadem.l.§.repletionem.C.de inoffi.testa. intelligitur tamen filio petente, vt tenet glo.communiter app. vt per Ias.ibi in.d.l.scimus in pr. diximus plene in li. 1.§.10.nu.522.de suc.cre.Et ius compẽsandi vel ipsa compẽsatio licet ipso iure inducatur.l.fi.C. de compensa.tamẽ intelligitur parte petente, vt per gl. d. l.scimus,& per Ias.in.d.l.posthumo.nu. 23.cum sequẽ.& ex.communi opinione resoluit Andreas Tiraq.de reuo.dona.in.l.si vnquam verb.reuertatur, nu. 15.cum pluribus præced.& seq.vbi tradit alia

Procurator quãdo ĩ crimine publico admitti nequit,si de facto admissus fuerit, an processus sit nullus,ingẽs pugna.

Conditiones resolutiuæ sæpe subintelligũtur à lege, sed nõ impedunt ac quisitionẽ.

Testamenti annullatio inducit ipso iure filio præterito, sed sub cõditione resolutiua,cũ cõi.

Legitime suppl.inducitur ipso iure, sed sub cõditione resolutiua, cũ communi. Compensatio inducitur ipso iure,sed sub cõditione resolutiua, cum cõmu.

dit alia multa similia,& plenè per Iaso. in.l.patre furioso.ff.qui sunt sui, vel alie. iuris, col.pe.& fina. quibus de rebus tyrones mirari solent,quasi videatur contra generalitatem dictarum legum, sed non est: vt enim legatum,licet ipso iure à morte testatoris legatario quęsitũ videatur.l.à Titio.ff.de furtis.l.cùm pater §.surdo.ff.delega.2.tamen legatario nõ petente,remanet apud hæredem, vt ex euentu res iudicetur: nam legatario acceptante suum à morte testatoris fuisse videtur,eo vero repudiante,suũ nunquam fuisse intelligitur,secundum cõmunem opinionem per text.in.l. si tibi homo.§.cùm seruus,vbi tradũt gl.Bart. Alex.& alij,l.1.§.vtrum autem. vbi optimus tex.ff.si quid in fraudem patro.& vt filio à patre instituto, si immiscuerit sese hæreditati, semper à morte testatoris dominus & hæres fuisse videtur.l. Cornelius.l.iam dubitari.ff.de hęr.inst. §.sui inst.de hær.quali.§.sui inst.de hęr. abin.l.necessarijs.ff.de acq.hær.& tamẽ si abstinuerit,nunquam hæres fuisse videtur. l.nam nec emãcipatus.ff.de lega. 1.& vt filio prætérito,sese patris hęredi tati immiscente,semper à morte patris hæres fuisse videtur. At si abstineat,nũquam hæres fuisse videtur.d.l.filio prętérito.Ita quoq; & in reliquis iuris speciebus.s̃.memoratis,quæ à lege ipso iure inducuntur, ex euentu res iudicatur, vt si is cui lex prospectum, concessumque quid voluit, agnouerit semper suũ fuisse,ipso iure videatur, sin autem id à se repulerit,ad eum nunquam id pertinuisse intelligatur, quasi non sub conditione suspensiua (quę impedit acquisitionẽ .l. si ita.§.illi si volet, delega.1.ff.) sed sub conditione quadam resolutiua, id commodum delatum videatur, quæ quidem conditio resolutiua non impedit,quin acquisitio contingat ipso iure. l.2.vbi gl.communiter app.ff. de in diẽ adiect.l.1.2.&.3.ff.de lege comi.Sic ergo & in specie nostra videbatur,quod quando crimen publicum per procuratorem agi cœptum esset, valeret quidẽ parte non opponente processus, licet si initio pars,vel iudex opponeret, nõ valeret,neque inchoaretur,& ita vt is processus valeat, quandiu oppositum non fuit,tenent gl.in.c.1.de iudi.lib.6. argu. tex.in.c.exceptionem de excep. iuncto c.pia de iudi.lib.6.tenent Roman.cons. 215.duo sunt quę principaliter sequitur & firmat esse cõmunem opi.Gometius in.c.1.de iudi.lib.6.nu.75.versi.quia prima pars huius gloſę.Oldraldus cõs.130. omnia prolixitate,col.3. Belamera dec. 717.si clericus.Iaso. in. l. patre furioso, col.3.ff. qui sunt sui, vel alieni, vbi allegat gl.d.c.1.de iudi.lib.6.sequitur & dicit esse cõmunem opinionem Decius de reg.iu.in.l.in ambiguis.§. non est nouum.nu.11.versi.& idem in procuratore tenet & firmat esse communem opi. Bal.C.de procurat.in.l.ita demum.col. 2.nu.5. tenet gl. cum qua transeũt doct. ibi in.l.quanuis.C.de adulterijs,in verb. præsentiam,Felinus in. c. meminimus. col.pe.de accusati.Areti.& Ias. col.f.in. l.licet.C.de procu.& alij plures quos refert Francus in.c.1.de iudi.lib.6.

Conditio resolutiua nõ impedit acquisitionem cum cõmuni.

Contrariam partem,vt si crimen publicum ex parte rei ageretur per procuratorem,non valeret processus,etiamsi nec pars,nec iudex opponeret, tenent Abb.col.pe.& Anania in. c. veniens de accus.Felinus in.c.scisitatus.col.3.versi. probant ista generaliter de rescrip.Alexan.qui hanc dicit veriorem op.in.l.ita demum.C.de procur.col.1.Aret.in.l.cũ ea.C.de transa.sequitur & firmat esse receptiorem op.Gometius in.d.c.1.de iudi.lib.6.nu.80.vbi nu.88.ait hanc op.esse legatiorem,firmiorem,veriorem, & hæc posterior pars reuera magis ex mẽte iuris esse videtur: nam quod accusatus de huiusmodi crimine nequeat per procuratorem se defendere,ideò receptũ est,quia vt in prouerbio est,si quicquam rectè curatum velis,id ipse tibi vt mandes oportet:quasi reliqui non videantur satis idonei ad rem tam grãdis præiudicij,in qua agitur de vita, de honore, deq; omnibus fortunis accusati. Id quod plerũq; vertitur,in quibus casibus procurator non admittitur, argu. l.2.ff.de publi.iudi.§. 1. inst. eod. iuncta gl.mag.in.l.seruum quoque. §. publice.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff.de procura.nam cùm ex illa gl. cōmūniter (vt illico dicemus) approbata reus de crimine accusatus posit se per procuratorem defendere, in quibus casib. de tali crimine est accusatus, in quo veniebat pœna relegationis, vel. j. imponenda, & tunc demum per procuratorem se defendere nequeat, cùm grauior pœna imponenda veniebat, puta mortis, aut libertatis, aut deportationis & similia. Et cùm nullus sit dominus membrorum suorum, aut sui honoris, arg.l.liber homo.ff.ad legem aquiliam. l.1.&. 2. ff. de homine libero exhibēdo, euenit, vt licet res nostras prodigere liceat nobis.l.sed etsi lege.§.consuluit.ff. de pet.hær.ibi dū re sua se abuti putant l.1.§. & magis, verbo prodegit, &.§.9 si in lite.ff.si quid in frau. patroni tamē vi tam suam, aut membra perdere nemini liberū esse videatur, vt.d.l.liber homo, cum simi.& consequenter vt capitis sui defensionem alteri quàm sibi ipsi committere ac fidere non liceat, ne quasi vitæ suæ prodigus videatur, quæ ratio etiam iudice, aut accusatore nihil opponente, integra permanet, nullaq; ex parte debilitata. Quid enim si per incuriā, aut ignauiam procuratoris, cùm accusatus de crimine essem, aut falsę probationes accusatoris non fuerūt repulsę, aut necessariæ, ac verę probatiōes meę fuerunt omissæ, certe vitam eludi accusati inhumanum esset, & hanc rationē ponit Bar.in.l.non solum. §.f.ff. de procurato.idem Bar.in.l.pe.§.ad crimen.ff.de pub.iudi.Bened.de punbli.in.d.§.ad crimē.nu.14. Quinimo est tex.aptus in.d. c.veniens de accusat.ibi nec procuratores eius possemus in causa recipere criminali, vbi ipsi etiam iudici denegat facultatem hac in re dispensandi, aut dissimulandi, præsertim quia verbum non potest, denegat potentiam, inducitque omnimodam impotentiam, & actus cōtrafacti omnimodam nullitatem, vt ex communi opinione resoluit Andr. Tir post leges connub.gl.4.in pr.Bar.Bald. & alij communiter in.l.gallus, in pr.super verbo posse.ff.de lib.& post.vbi Ias. nu.15.Panor.& Felin.in.c.quāto de præ

Membrorū uorum nul sus est domi nus.

6

7

Verbum nō posse. inducit nullitatē ipso iure.

sumpt. per. l. non dubiū. C. de legibus. Præterea tale iudicium frustra fieri ait tex.in.d.§.ad crimen, quod verbum denotat nullitatem ipso iure cōtingentē, vt latè probat Gometius, vbi.s.per.l.verbis ciuilibus, vbi Ias.in.2.not.ff.de vulgari.Felin.in.c.Rodulphus, col.21. de rescriptis. Ad idem text.in.l.f.C.de iniuri. præsertim in verbo nullus, vbi nomina tim vetitum est in tali causa procuratorem admitti. Nec dubium est, quin dispositio prohibitiua inducat formam, & omnimodam actus contrafacti nullitatem, vt tradunt communiter doct. per tex.ibi in.l.1.ff.de lib.& post.& communiter doct.in.l.non dubium, per tex.ibi. C.de legibus, & ex communi opinione resoluimus, lib.1. de succ. creation.§.4. nu.1.cum pluri.leq. Tenendo istā partē tunc ad fundamenta in contrarium adducta, dum dicebatur multa facta tenere, quæ fieri prohibentur, resp.id procedere solum in casibus à iure expressis, in quibus lex vltra processit, sic declarando, vt probatur in.l.1.ff.de nouati.& in.l.1.ff.de lib.& posth.& fusius, ac non ineleganter disseruimus in.d. §.4.in pr. & ferè per totum. Et dum obijciebatur quòd inductum, & concessum à lege in fauorem alicuius, etiamsi dicatur ipso iure, tamen intelligitur illo demum pertente, & veluti sub hac conditione resolutiua, nisi ille eo iure vti noluerit.d.l.filio præterito cum similibus.s.allegatis: sed resp.illud procedere in quibus casibus nobis liberum est tale beneficium à nobis repellere, prout regulariter est, vt in.l.inuito.ff.de reg.iur. nō sic in quibus casibus id beneficiū repudiare non possumus, quos enumerat Decius ibi, & quale est in specie nostra, argu.d.l.liber homo.ff.ad leg.aquili.l.1. &.2. ff. de homi.lib.exhi.l.alia.§.eleganter, vbi per Alex.& alios in simili.ff.sol. matrimon. l.Seyus & Augerius, vbi per Bar.Alex. & alios. ff.ad legem falci. & diximus in simili.lib.3.de succ.creat.§.30.nu.295.& §.22.nu.78.& Decius in.d.l.in ambiguis.§.non est nouum.ff.de reg.iuris, agnoscit hinc pendere veritas, veraque huius rei cognitio.

8

Beneficium abijcere interdum non possumus.

9 Pro

Processus factus cū persona inhabili, vel vetita est nullus ipso iure.

9 Pro nobis facit, quia processus factus cum ea persona quæ inhabilis est, per legem, vel statutum intelligitur ipso iure nullus, vt tradit & firmat esse communem opinionem Petrus Rauena, in alpha.aureo verb.lex, estque cōmu.op.secundum Ioa.Bap.in suo ęrario cōmuni verb.processus. Vnde si processus fieret cum procuratore, qui minor esset.25.annis, esset ipso iure nullus, etiā parte non opponente, vt tenet & firmat esse cōm. opi.Philippus Francus in.c.qui generaliter.5.licet de procu.lib.6.& Io.Bap.vbi.s. Sic ergo & in specie nostra is processus super eo crimine, in quo procurator nequit admitti factus nullius momēti erit, etiam parte non opponente. Pro nobis facit, quod eleganter tradit Iaso. in.l.qui per salutem.ff.de iur.dum quærit, an testes nulliter recepti, iterum possint produci, & an post publicatas nulliter tamen attestationes, possent testes produci super ijsdem articulis, vel directo contrarijs.

Processus factus cū minore. 25.annis est nullus ipso iure.

10

1 *Status mutatione quando videatur reuocatum mādatum tam adiecti quam veri procuratoris, ingens quæstio.*
2 *Mandatum ad sol.recipiendam reuocatum videtur, status mutatione mandatarij.*
3 *Status mutatio adiecti ad sol.etiam in deterius: facto tamen creditoris contingens non consideratur.*
4 *Status mutatio quoad solutionem reci. nocet si mutetur in deterius, contra communem.*
5 *Mandatum reuocatum videtur per manumissionem cum Fulg.Paul.contra Alexan.*
6 *Status mutatione an mandatum reuocatum videatur, cum mihi mulam, aut Titio bouem dari stipulor, noua declaratio.*
7 *Stipulatio illa mihi, aut Titio vsum fructū dari, qualis sit contra cōm plures conclu.*
8 *Status in melius, an in deterius mutetur, refert contra Iason. cum communi.*
9 *Status mutatio in melius adiecto non admittit facul. sol. reci. contra Decium.*
10 *Procurator per malos mores superueni. videtur reuocatus cum communi.*
11 *Intell. §. plane inst. de inutili. stipu. cum simil.*
12 *Mandati act. datur contra adiectum, qui sol. recipit contra communem.*
13 *Intell. l. cum quis. ff. de solut.*
14 *Mandatum valet etiam, si tempore quo interponitur nihil interfit mandantis, contra communem.*

1 FAcultas recipiendæ solutionis, an per mutationem status eam solutionem recipere debentis intercidat quæritur, mouet quæstionem, quòd si dedi tibi mandatum ad pecunias recipiēdas, vel exigendas, simul ac statum mutasti, ea facultas adempta, idque mandatum reuocatum videtur. Leius qui in prouincia.ff.si cert.pet.§.rectè quoque, ad fi.inst. mand. quod procedit siue in melius, siue in deterius status mutatio contigerit, & siue ex facto alterius, siue etiam ex facto ipsius mandātis, vt dictis iuribus, cuiu.. ratio illa esse potest, quod mandati natura respicit meram vtilitatem mandantis. l.1. ff.mand.& in pr.inst. de his per quos agere possu. ideo que gratuitum esse debet.d.l.1.&.§.f.in fin.tit.eod. Porro par est quemque posse suis vtilitatibus renuntiare.l.pe.C. de pact.l.si quis in conscrib. C.de episcopis & cleri.l. quoties ab omnibus.C. de fideico. l. Titio centum, in pr.ff.de cond.& dem. Ergo consequens est, vt & indubitanter posimus tale mādatum, quod meram nostram vtilitatē continet, reuocare, & facilè id nos reuocare voluisse videamur, quando mandatarius ille conditionem suam.i. statū suum mutauit. In tali enim mādato, qua si hæc tacita conditio inesse videtur, si mandatarius in eadē conditione & statu permanserit.l. cùm quis.in fi. prin. ff. de solut. facultas enim & mandatum recipiendæ solutionis, res magni ponderis, ac præiudicij esse videtur, & ideo hac in re speciale mandatum exigitur, nec sufficit generale. l. vero procuratori.l.hoc iure. ff. de soluti. & ideo facile præsumitur pœnitentia, ac diffidentia, sicque quælibet status mutatio sufficit, vt tacitè id mandatum reuocatum videatur. d.l. eius qui. d. §. rectè.

Status mutatione quā do videatur reuocatum mandatum tam adiecti quam veri procuratoris, ingēs. q.

Mādatum ad sol. recipiendam reuocatum vi detur, status mutatione mandatarij.

Per contrarium tamen videtur, vt per mutationem status, ea facultas recipiendæ solutionis non intercidat, vt nominatim voluit text.in. l. Stichum, aut Pamphilum. §. vsum fructum. ff. de sol. & in.l.eum qui.§.qui sibi.ff.de verb.obli agti. Timore huius contrarij, variæ solutio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lutiones hanc ad rem assignantur, per gl.& doct.vtrobique,sed in mero mandato regula perpetua est,quam.s.signauimus per.d.§.rectè.d.l.eius,qui &.ff.de fur.l.si is qui rē.2.§.Iuli.l.siquis seruo.ff. de solutionibus. Sed quando non erat simplex mandatum,sed facultas recipiē dæ solutionis,puta quia mihi,aut Titio dari stipulatus fueram, isque Titius solutioni adiectus, statum mutauit, capiteque minutus fuit,dubium est,an ea facultas recipiendę solutionis intercidat, & quidem aut loquimur ex necessitate aut ex voluntate. Ex necessitate enim non intercidit,potuerunt enim contrahentes conuenire, vt nulla status mutatio adimeret facultatem recipiendę solutionis,vt.d.§. vsum fructum: nec mutat,quòd adiectus ille si denuo factus esset seruus,iam quasi alius homo, non idē qui antea erat, videretur.ff.de adim. lega.l.si seruus legatus.§.f.nam respondeo,quòd & similiter,si mihi,aut pupillo,vel furioso dari stipulatus essem, posset fieri solutio in alia persona quā mea, vel etiam illius adiecti puta in persona tutoris,vel curatoris illiuspupilli,vel furiosi: nam etsi mihi, aut seruo dari stipulatus essem,etiā domino illius serui dari liceret,ut isthæc omnia exempla traduntur in.d.§.vsum fructum.& ita sentit gl.ibi verbo,non interdicit, dum ait hîc actum fuit nominatim. Secundo vero casu,cùm quæritur an ex contrahentium voluntate mutari ea facultas possit post status mutationem, & si de eorum voluntate expressa constet,non est dubium.l.cùm quis.in prin.ff.de soluti. iuncta.l.contractus.ff.de reg.iur.c.contractus,eod.tit.lib.6.sed an in dubio actum fuisse videatur, vt mutetur ea solueudi facultas per status mutationem, illius qui ad solutionem adiectus fuit,& quidem videtur,si sit maxima capitis diminutio,vt.d.l.cùm quis.in pri. iuncto. §.maxima insti.de capitis dimi. Idem si sit media capitis diminutio,vt.d.l.cùm quis.in pr.iuncto.§.minor inst.d. capitis dimi.Quod si minima tantum capitis diminutio acciderit,quia homo qui sui iuris erat,in arrogationem se dedit, vel filius f. sui iuris per emācipationem factus fuit iuxta.§.minima initi.de cap. dimi.tunc si de homine sui iuris, alieni iuris factus fuit, recipiendæ solutionis facultas intercidisse videtur.d.l.cū quis in pr.Quodsi de homine alieni iuris, sui iuris per emancipationem factus fuit, adhuc solutionem potest recipere.d.§. vsum fructum:ratio differentiæ,quia illo casu in deterius, isto autē casu in melius statum mutasse videtur, arg.l. cùm oportet.§.cùm autem. C. de bonis quæ liberis,vbi filius f.cùm emācipatur,summo beneficio affectus videtur.facit.l.filius f.§.secundum vulgarem.ff. delegat. 1.l.Diuus.ff.si à par.quis fuerit manumissus.l.in suis.ff.de lib.& post. Quousi dixeris.d.§.vsum fructum nimis restringi quia cùm loquatur de capitis diminutione,eum restringimus,vt non habeat locum in maxima,nec in media, sed tātum in minima: quinimò non semper etiam in minima,vt.s.diximus:resp.aliter conciliari eum.§.cum.d. l.cum quis. minimè posse, & præterea eam restrictionem necessariam esse: nam text.ait eam stipulationem valere mihi,aut Titio dari, cum capite diminutus fuerit, quæ quidem conceptio in maxima,vel media capitis diminutione nō valeret, quia casum,aduersamque fortunā, &c. l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verb. oblig.idem iuris. insti. de inuti. stipula. Ergo is text.de minima tantum capitis diminutione intelligendus est certe,& qua ratione quoad maximā & mediā restringitur,eadem ratione & quoad minimā restringi potuit,vt intelligatur,cū ille in melius potius quam in deterius capite diminutus fuit. Nec ad rem pertinuit, quòd arrogatio vtilis videatur arrogato,cùm fiat cum causę cognitione.ff.de adop.l.nec ei:nam illi compendio pecuniario, de quo ibi præpōderat libertas amissa,vt in.ll.s. allegatis, iuncta lege Iulianus.ff.siquis omissa causa.testamenti.ergo adiecto,qui capitis diminutionem passus est,solui non potest,intellige in maxima capitis diminutione. Idem in media,idem in minima, quando in deterius,quod vltimum limita,ni si fa-

Status mutatio adiecti ad sol. etiam in deterius.facto tamen creditoris non considerato.

si facto creditoris id accideret: nam si mihi,aut Titio dari stipulor: deinde Titius ille à me fuit arrogatus, licet p hoc etiam in deterius statum mutasse videatur,adhuc ei rectè soluetur, quia in alternatiuis debitoris est electio.l.plerunque.ff.de iure dotium.c.in alternatiuis, de regu.iuris,lib.6.quod ius debitori auferri ex facto creditoris iniurium esset, & contra.l.id quod nostrum.ff. de reg. iuris.l.iure ciuili.ff.de reg.iur. facit. l. in iure ciuili.ff.de cond.& dem. & ita etiā potest intelligi.l. cùm qui. §. qui sibi. ff. de verb.oblig.vbi adiectus mutauit statum,& tamē adhuc ei solui potest, cum quia in melius mutauit,tum quia ex facto creditoris ea mutatio contigit,quæ debitori ius suum eligendi auferre iniquum esset.

Status mutatio quoad sol. rect. nocet si mutetur in deterius,contra cōmunem.

4 Ex superioribus infertur verum non esse quod ait gl.verb.vel emancipato in d.§.qui sibi. quam sequuntur Bal. & Alex.nu.2.ibi Bar.in.l.siquis seruo.ff.de soluti.Aiunt enim quòd adiectus qui statum mutauit, siue in melius,siue in deterius,nō potest solutionem recipere per d.§.rectè.& p.d.l.eius qui. ff. si cer. pet. l.si is qui rem.2.§.Iulianus.ff. de furtis.d. l.siquis seruo.& ad.d. §. qui sibi: respon. quòd loquitur in filio adiecto, in quo est speciale propter cōiunctionem personarum:sed id sane suspectum est,cùm specialitatis rationem ipse nullam assignet, nec reuera vlla sit quæ sufficiens videatur,&.d.§.rectè, cum similibus.s. allegatis, procedunt in simplici mandato,quod pendet ex mera voluntate mandantis,ac voluntate,vt.s. diximus,vnde tale mandatum ipse mandans, & indubitanter potest,& facillimè videtur reuocasse exquacunque vel leuissima causa,hic autem reuocandi tacitè interuenisse videtur causa, & non leuis, cùm mandatarius capite diminutus fuit. Et noster intellectus ad.d.§.rectè. d.l. eius qui.d.l.siquis seruo.d.§. Iulianus. si non fallimur verisimus est, & à nullo eorū in cuius scripta inciderimus,præuisus.

Mādatum reuocatum videtur per manumissionem,cum Fulg. Paul. cōtra Alexan.

5 Vnde Fulgosius & Paulus Castrensis in.d.l. eius qui rectissimè aiunt mandatum per manumissionis interuētum reuocatum videri, vt probatur in quatuor iuribus proximè allegatis, licet cōtrarium,& malè teneat Alex.in.d.§.qui sibi.col.1.in pri.Denique si mihi vnum, aut Titio adiecto aliud diuersum stipularer, etiamsi status adiecti in deterius mutatus esset,facultas recipiendę solutionis non intercidit.Ista est communis opi. quā tenēt Bar. & Ang.in.d.§.vsum fructū.pe.d.l.cum quis,in pr.ff.de verb. oblig.Ale.in.d.§.qui sibi,nu.3. & ibi Iaf. nu.14.idem vult Imo.in.d.§. vsum fructū.Roma.in.l.rogasti.§.si tibi.ff.si cert. per.Alex.ad Bar.in.d.l.cum quis, in pri. Alex.& Iaf.2.not.in.d.l.rogasti.§.f.& alij quos allegat addit. ad Iaso.in.d.§.qui sibi.nu.14.ver.limita singulariter, in litera.a.Hæc cōm.op.suspecta est: nam si mihi fundum, aut Titio domum stipulor,non video vt valere possit talis stipulatio: nam in alternatiuis debitoris est electio.c.in alternatiuis, de reg. iur. lib.6.l.plerunque.ff.de iure doti. Vnde si petatur fundus, dicet promissor se ad fundū pręcisè non teneri,si petatur domus,dicet quòd stipulator alteri, & sic Titio non potuit stipulari. l. stipulatio ista.§.alteri.&.§.si stipuler.ff. de verb.oblig.l.certi cōditio.§.quoniam.ff.si cert.pet.§.siquis alium,&.§.alteri inst.de inuti.stipul.sed certè defendi potest,vt stipulatio valeat, vt siue promissor eligat fundum dare,rectè eum mihi dari stipulatus sim in persona mea,siue eligat dare domum,sed dicat illum non potuisse alteri stipulari,replicabitur quòd hac in re ille tertius non ad obligationē (quod non licet) sed ad solutionem tantū adiectus fuit, quod permissum est vt.d.l. cum quis.d.§.vsum fructum,cum similibus.s.allegatis,sed quia inter dictas species,puta inter fundum & domum, & similia, plerunque esse solet diuersitas valoris,seu ęstimationis,iniurium esset, si promissor per mutationem status adiecti cogeretur fundum præcisè dare stipulatori adempta sibi facultate eligendi,vtrum malit fundum,an domū præstare: sed cùm is promissor possit salua sibi electione præstare ipsi stipulatori, vel domum, vel fundum, vtrū ipse maluerit,

Status mutatione an mādatū reuocatū videatur, cū mihi mulā, aut Titio bouē dari stipulor, noua declaratio.

luerit, non video quare non, & in hac ſpecie per mutationē ſtatus adiecti in deterius, videatur ei adempta facultas ſolutionis recipiēdę,& ſanè ſi recte inſpexeris, vtrobique par ratio eſt,& ſenſus vtriuſque contrahentis, iuxta legis interpretationem eſſe videtur, vt ſi adiectus in eodem ſtatu permanſerit, liberum ſit promiſſori alterutri præſtare, ſin autem adiectus in peius mutauit ſtatū, tunc promiſſor præciſè cogatur ſoluere ſtipulatori. Nec ad rem pertinere, quod ſibi per hoc ius eligēdi auferatur, quia eius parum intereſſe videtur, vtri eorum ſoluat, cùm omnino idem ſolue re neceſſe habeat. Neque ad rem pertinuit, quòd Bart. in. d. §. vſum fructum, quem reliqui. ſ. citati communiter ſequuntur, velit. Quodſi vſum fructū mihi, aut Titio ſtipulor, talis ſtipulatio perinde habeatur ac ſi vnā rem mihi, aut aliam Titio ſtipulatus eſſet, quia diuerſus, ac diuertæ durationis eſt vſus fructus meus, quàm vſusfructus adiecti, nō aliter atq; diuerſus eſt curſus vitę meę, quàm vitæ illius, arg. l. ſtipulatio iſta. §. ſiquis vti frui. ff. de verb. oblig. nam etſi omnes qui communem illam limitationē ſequuntur, hoc quoque Bartoli fundamētum communiter, taciti tamē, admittant. At vtrumque ex æquo ſuſpectum puto, tam ratio fundamentalis, quàm. d. limitatio exinde profecta: nam in. d. §. ſiquis vti frui, dicitur quòd vti frui mihi, hæredique meo ſtipulabar, quia hæredibus noſtris ſtipulari poſſumus, licet extraneis non poſsimus, quo caſu cū ſint duo vſus fructus, alter meus alter hæredis mei, diuerſi indubitanter erunt. Non ſic in ſpecie noſtra: nam ſi mihi, aut Titio vſum fructum ſtipulor, nō ſunt diuerſæ res, aut diuerſi fructus ſed tantū vnus: nec enim valet in vtriuſque perſona, ſed in alterius tantum. i. ſtipulantis, non etiam adiecti, nec durabit per vitam adiecti, ſed tantum per tempus vitæ ſtipulantis: nam ſi verum eſt illum tertium adiectū videri ad ſolutionem tātum, non etiam ad obligationē, neceſſe eſt vt vſus fructus duret per totam vitam ſtipulatoris, non autem per vitam adiecti, aliter enim ad obligationē adiectus videretur contra. d. §. vſum fructum. Tenendū eſt ergo contra Bar. & ſequaces, ibi. pr. Quod ſi ſtipulor vtū fructum mihi aut Titio, non ſunt duo vſus fructus, vnus in perſona mea, & alter in perſona adiecti, ſed vnus tantum iſque in perſona mea, nō etiam adiecti. Secūdo, quòd is fructus durabit per totam vitam meam, non etiam per adiecti vitam. Tertio, quòd quandiu adiectus vixerit, & in eodem ſtatu perſeuerauit, videbitur habere mandatū ſol. recipiendæ. Quarto, quòd idem erit ſi ſtatum mutauit in melius. Quinto, quòd ſi in deterius mutauit ſtatum, is fructus ſtipulatori, non etiam adiecto præſtabitur. Sexto, quòd ea ſtipulatio nō eſt par huic ſtipulationi, mihi fundum, aut Titio domum ſtipulor. Septimo, quòd in hac ſtipulatione mihi fundum, aut Titio domum ſtipulor, ſi Titius in deterius ſtatum mutauit, & nolit promiſſor mihi præſtare fundum, non liberabitur à pręſtatione domus, eo prętextu, quòd adiectus ſtatū mutauit in deterius, ſed quaſi reuocatum videatur mandatum recipiendi ſolutionem, quod à me Titius ille habebat, mihi deinceps præſtare debebit.

7 *Stipulatio illa mihi aut Titio vſum fructum dari, qualis ſit contra communem plures con.*

8 Ex ſuperioribus etiam apparet verā eſſe differentiam. ſ. notatam, vt ſi ſtatus in melius mutatus fuit, non videatur reuocatum tacitum mandatum adiecti, ſecus ſi in deterius, quam differ. communiter approbari firmat Iaſ. nu. 14. in. d. §. qui ſibi, & eſt nō ſolum communis, ſed etiam ab omnibus recepta, ſecundum Alex. ibi in pr. poſt Bar. Paul. & alios, ibi Romanus, Alex. Iaſ. 2. notab. Decius nu. 5. in. l. rogaſti. §. f. ff. fi cert. pet. licet contrarium velit Iaſ. in. d. nu. 14. & Ale. tam in. d. §. f. quàm in. d. §. qui ſibi, ſed ad hāc regulam, quod per mutationem ſtatus, mandatum recipiendæ ſolutionis extinguatur, tradit quatuor ampliationes, & totidem limitationes, Iaſ. in. d. §. f. 2. notab. aliā tradit Dec. ibi nu. 5. poſt Ale. & alios: alias tradit Bernardus Diaz ď Luco in regula, 452. verb. mandatū. Neq; ad rem pertinet, quòd Decius vbi. ſ. ait quòd

Status in melius, an in deterius mutetur referri, contra Iaſ. cum cōmuni.

quòd ſeruus meus, cui mandaui pecunias exigere, ſimulac liber factus fuit, quaſi in melius ſtatum mutaſſe videtur reſpectu ſui, non ſic reſpectu meo, quo ad facilitatem exigendi, quia tunc meo reſpectu, quaſi in deterius ſtatum mutaſſe videbitur, vnde ſentit quòd ſi mihi, aut ſeruo meo dari ſtipulatus eſſem, deinde eum ſeruum manu mitterem, ei libero facto ſolui non poſſet, quod verum non eſt, quia ſic ius promiſſoris ex facto meo fieret deterius, adempta ſibi eligendi facultate, quod eſt contra omnem rationem & ius. l. id quod noſtrum ff. de reg. iur. c. alteri per alterum, de regu. iur. lib. 6. præſertim iuncta. l. Arrianus. ff. de act: & oblig. ca. fauorabiliores, de reg. iur. lib. 6. Dic ergo referre vtrum mandatum pendeat ex voluntate vnius vt tunc ex ſola voluntate tacita, vel expreſſa illius reuocetur, tacitè autem id voluiſſe videtur, cùm ille ſtatum mutauit, ſiue in melius, ſiue in deterius. d. §. rectè quoque. d. l. eius qui. d. l. ſiquis ſeruo. d. l. ſi is qui rem. §. Iulianus. An vero id mandatum pendeat ex volūtate duorū. i. promiſſoris & ſtipulatoris, vt tunc id mandatum demum ex mutua vtriuſque voluntate reuocatū videri debeat, non etiam ex voluntate tantum ſtipulatoris, tacitè autem vterque voluiſſe id mandatū reuocare videtur, cùm in deterius, non etiam cùm in melius ſtatus mutatus fuit, vt in. l. cùm quis, in prin. ff. de ſol. iuncto. d. §. vſum fructum. &. d. §. qui ſibi. Denique ſi habēs mandatum recipiendæ ſol. factus eſt ribaldus (vt ita loquar) prodigus, luſor, tabernarius, pauper, libidinoſus, aut domini inimicus, vel arenarius, iuxta. l. in arenam. C. de inof. teſt. mandatum reuocatum videtur ex cōmuni opi. quam tenet Bart. in. l. rogaſti. §. ſi ubi. & §. f. ff. ſi cert. pet. vbi. ſ. in. d. §. f. idem ſentiunt Romanus, Alex. & Iaſ. not. 2. & Decius nu. 5. Bart. in. l. liberto. §. largius, per tex. ibi. ff. de annuis legatis. Bar. in. l. in confirmando, per tex. ibi. ff. de confirm. tutore, Dinus Bar. & Cinus in. l. ſi cùm, Cornelius, per tex. ibi. ff. de ſol. Bar. in. d. §. qui ſibi, vbi Alex. nu. 2. Cinus & Bal. in. l. pater hæredi. §. f. ff. de teſtam. tutela. Quod procedit in mandato, cuius tam datio, quàm reuocatio pendet ex voluntate vnius, ſed an procedat, etiamſi pendeat ex voluntate duorum, veluti ſi mihi, aut Titio dari ſtipulor, qui ganeo poſtea factus eſt libidinoſus, luſor, arenarius, &c. & non ſatis expeditum, quia hoc caſu videtur neceſſe, vt ſuperueniat talis ſtatus mutatio, quæ inducat capitis diminutionem, arg. d. l. cùm quis. in pri. d. §. vſum fructum. d. §. qui ſibi, cum ſimi. id quod non euenit in pleriſque horum exemplorum, quod not. quia ex mente communis opi. proximè relatæ eſſe videtur, vt etiam hoc caſu idem eſſet, vi. l. aliud. ff. de ſol. &. §. planè, inſtit. de mut. ſtipulat.

9 *Status mutatio in melius adiecto non admittit facul. ſol. reci. cōtra Decium.*

10 *Procurator per malos mores ſuperueni. videtur reuocatus cum cōmuni.*

11 Denique ad. §. planè iuncto. §. ſeq. inſt. de mut. ſtip. quæro de ratione diff. quare ſi mihi, aut Titio ſtipulor, Titius ad ſol. tantum adiectus videtur. At ſi mihi & Titio, tunc Titius etiam ad obligationem adiectus videtur: reſp. quia ſi Titius in terminis. §. planè. etiam ad obligationem adiectus videretur, poſſet promiſſor dicere ſtipulatori, dare nolo quia mea eſt electio, cùm in alternatiuis, & c. adiecto autem dare non debeo, quia ſibi obligatio acquiri non potuit, quia alteri per alterum nō quæritur. d. §. alteri. cum ſimi. Ne ergo ſit in poteſtate debitoris, vt obligatio nullius momēti ſit, id receptum eſt. At in. §. ſeq. licet ex eo quòd Titius etiam ad oblig. adiectus videatur, obligatio pro parte extinguatur, tamen pro alia parte valebit, & facilius admittitur, quòd ex parte pereat diſpoſitio, quàm quod pereat ex toto, vt ait Corn. in. l. cùm quęſtio. col. pe. in. f. C. de leg. probatur in. l. cùm alienā. iuncta. l. 5. §. pe. & f. de leg. 1. ff.

Intell. §. plā ne inſt. de inuti. ſti. cū ſimi.

12 In ſumma ad. d. §. planè in gl. mandati inſt. de mut. ſtip. ſimilis gl. in. l. Iulian. §. 1. ff. de verb. quas vtrobique communiter ſequuntur doct. vt per Iaſ. ibi nu. 10. tamen indiſtinctè dic quod in terminis illarum. ll. cum quibus cōc. l. qui res. §. qui ſtipulatur. ff. de ſol. ſemper competit actio mandati, vt tenuit Mart. per gl. relatus, quem ſequitur Iaſ. vbi. ſ. poſt Areti.

Mandati act. datur contra adiectum, qui ſol. recepit contra communem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aretin.& Bex.quos allegat. Tenendo hanc partem ad.l.1.in pr.ff.de procu. & l.vero procuratori.in.§.interdum.ff. de ſol. in quibus fundatur communis opi. reſp.non eſſe inconueniens, quòd licet ille adiectus non ſit verus procurator, tamen contra illum detur actio mand. nam ſi mihi,aut Titio ſtipulor, licet Titius ſit abſens,ei dediſſe videor mandatum, & facultà recipiendi ſol.quod quidem mandatum, licet ab initio contractum eſſe perfectè non videatur, ex eo quod ille non ſuſcepit in ſe,tamen poſt quam ex poſt facto recepit ſol.tunc mãdatum in ſe ſuſcepiſſe videtur, & mandatum perficitur ſimil. in mutuo per. l. certi.condi.§.f. cum. l. ſeq.ff.ſi cert.pet. Præterea ſi verum eſſet,quod vult communis opi. vt mandati non teneatur adiectus ex eo quod non eſt verus procurator per.d. §. interdũ certè cum ille.§. interdum generaliter dicat eum non eſſe procuratorem,ſequeretur quòd nunquam teneretur mandati,quod eſt euidèter falſum. Itaque quod ille adiectus mandati teneatur, luculenter probant quatuor iura,nempe.l.Iulianus.§.1.ff.de verb.oblig.l.aliud.ff.de ſoluti. l. qui res. §. qui ſtipulatur,eod.tit.§.plane,inſt.de mut. ſtipul. quod & non obſcurè probat.l.cùm quis,&.l.ſi cùm Cornelius.ff. de ſolutionibus.l.Stichum,aut Pamphilum.§.vſum fructum.eod.tit.l.eum qui. §.qui ſibi.ff.de verb.oblig.in quibus habetur, quòd ſi ſolutioni adiectus paſſus eſt maximam, mediam,vel etiam minimam capitis diminutionem,in deterius tamen ſemper ſibi videtur reuocatum mandatũ recipiendæ ſolutionis, idque contigiſſe intelligitur ex tacita voluntate ipſorum contrahentium,vt luculenter expreſsit iure cõſultus in.d.l.cũ quis, ergo cùm priuatio præſupponat habitum.l.decem.ff.de verb.oblig. ſequitur quòd mãdatũ præceſsiſſe videtur, ſi mãdatum fuit tacitè reuocatum,& conſequenter etiam ſequitur,quòd mandati teneri poteſt ille adiectus, ſiue præſens ſit,ſiue abſens tẽpore ſtipulationis, quã doquidem tot legibus dicitur eum mãdati obligatum. Neque ad rem pertinet

Intell.l.cũ quis.ff.de ſoluti.

re debet, quòd non ſit propriè procurator.d.l.vero procuratori. §. interdum, vnde ſtipulatori mandatum recipiendæ ſolutionis ei reuocare non poteſt regulariter.d.l.aliud,&.d.§.plane, licet regulariter contra,vt.d.§. rectè inſt. mandat. nam ille adiectus nõ eſt procurator verus,antequam recipiat ſolutionem,quã etiam recipere poſſet recuſare ſi vellet, cùm nondum tacitè, aut expreſsè illud mandatum ſuſcepiſſet,licet reuocare nõ poſſet libere,ſi ſemel illud ſuſcepiſſet.§. mandatum inſt.mand. At poſtquam ſemel eam ſolutionem recepit, iam procurator videri cœpit,mandatque tenetur,vt iuribus.ſ.allegatis. Nam & ſimiliter ſi quem abſentem procuratorem conſtituit,is nondum eſt procurator,donec mandatum acceptet, quod patet, quia mandati contractus fit mutuo partium conſenſu, qui conſenſus ceſſat in abſente & ignorante,vt in pr.inſt.de obliga.ex conſenſu.l.conſenſu.in prin.ff. de act.& obliga. At poſtquam abſens ille conſenſit expreſsim, vel tacitè mãdatum, ſuſcipiendo tunc demum, & non antea cœpit eſſe procurator,vt.dd.ll.& l.1.&.2.ff.de procur. ſic & in propoſito mandatum recipiendæ ſolutionis,vtpote abſenti datum efficit,vt abiens ille interea,nec procurator ſit, nec mãdati teneatur. At poſtquam illud acceptauit, ſolutionem recipiendo, & procurator fit,& mandati tenetur, ſicq; opinio Iaſ. Aretin.& Bexutij in. d.l.Iulianus.§.1.ff. de verb.oblig. veriſsima eſt contra cõmunem opi.quam tenet gl.& communiter doct.ibi in.d.§.plane,inſt.de mut. ſtip.Bar.in.d.l.Iulianus.§.1. nu.4. & ibi Alberi.col.2.ad fi.& Ioannes de Imola, & alij præter ſupra exceptos, & communem opinionem videtur tenere glo. cum qua tranſeunt doctor. ibi in. d.§. interdum, & gloſ. cum qua tranſeunt doct.ibi in.d.l.aliud. & gl.cum qua tranſeunt doct.ibi in.d.l.Iulianus.§.1.dum iſtæ gloſæ negãt inter abſentes poſſe cõtrahi contractus mandati,niſi per interuentum nuncij,vel epiſtolæ.

Mãdatum valet,etiãſi tẽpore quo interponitur,nihil interſit mandantis contra cõmun.

14 Præterea ad gl.in verb. negotia.in.l. 2.ff.mand.& gl.in.l.ſi remunerandi. §. ſi tibi

tibi eod.quæ communiter app. vt per Iaſ.nu.21.in.l.ſtipulatio iſta.§. alteri. ff. de verb.oblig.in illa queſtio.an ſtip.alteri facta conualeſcat ſi cœpit ĩtereſſe ex poſt facto ſtipulatoris, concludunt enim quod mandatum non valet ſi tẽpore mandati non interfuit mandãtis. Primo per.l.ſi procuratorem. §.mandati,&.§.mandaui.ff.mand. Secundo per l.ſtip.iſta.§.alteri cum ſimi.de ver.obli. Tertio per.l.queçunq; gerimus de act. & obli.l.quo tutela de regul.iur. ff. ſed tñ aiunt quod ſi ex poſt facto intereſſe cœpit,tũc incipit cõualeſcere,vt.l.ſi remunerãdi.d.§.ſit ibi. Quę duæ queſtiones procedunt ẽt in ſtipulatione ſecũdum Bar.nu.10.vbi Iaſ.nu.21.in.d. §.alteri, tñ dic mandatum abinitio valere, licet nõ ĩterſit mandatoris tẽpore mãdati, vt probatur, in.l.2.ff. mand. in ſex locis,& in pr.&.§.1.inſti. eod. ſimiliter in ſex locis.Secundo dic ꝙ ex tali mandato agi non poteſt,interim dum non intereſt mandatoris,vt.l.ſi procuratorẽ.§.mãdati.ff.eo. quod & probatur ratione,quia in obligationibus facti præ 1
ſtatur intereſſe,ſed iſta eſt obligatio facti:nã ſi mãdo,vt alia negotia geras vel 2
vt pecuniam Titio credas fundumue 3
emas, obligatio facti eſt,ergo ſi mandatoris nil intereſt nil petere poteſt. Tertio dic ꝙ poſtq̃ intereſſe cœperit põt agere.l.ſi remunerandi.§.ſi tibi.ff. mandatio quia ꝙ abinitio valuit,ſed ꝙquiuit propter deficiens intereſſe id effectum conſequitur, cũ primũ intereſſe cœperit, quę ratio ceſſat ĩ ſtipu.quę cũ ſecundum noſtrã ſentẽtiam nõ valeat vllatenuus quo ad effectus ciuiles,ſi nõ cõtineat vtilitatẽ ſtipulatoris, ſequitur ꝙ ex poſt facto nequeat cõualeſcere, quia iſta cõualeſcẽtia effectꝰ ciuilis eſt vt.l.cętera.§.1.ff.de le.1.l.1. ď reg.cat. ff. hoc.Quarto cõtra cõem.Bar.nu. 10.& Iaſ.nu.21.in.d.§.alteri. Quod cõfirmatur,nam ſi ſtipulatio in alterius vtilitatẽ facta regularetur ſecũdũ regulas mãdati,certe non video quare.ll.in ſtipul. põſuerũt regulã negatiuã ꝙ alteri ſtipulari nõ poſſet, & ĩ mãdato regulã affirmatiuã ꝙ ĩ vtilitatẽ alterius mãdatũ

ĩterponi poſſet,vt.dd.ll.ad.§.mãdatire ſpõ. ꝙ ibi nõ dicit mãdatũ abinitio nõ valuiſſe, quinimo poſito ꝙ ꝑſtãti ꝙ valuerit, ait mãdati nõ poſſe agi quouſq; incipiat intereſſe. Ad. l. quæcũq; reſp. dupliciter:vel ꝙ loquit̃ qñ verba tã obligatiua q̃ executiua collata fuerũt ĩ alterũ,vt patet ibi in verbo initiũ obligationis,vel ꝙ ibi nõ negat valere ſed ait nõ valere quo ad hoc,vt ille Titiꝰ ſuo noĩe agere poſsit: quia ꝙ liberã perſonã nobis acqri nõ põt.ad.§.alteri reſp. ꝙ loquitur in ſtipulatione quibus hæc forma data eſt,vt nõ valeãt niſi ꝙ intereſſe ſtipulatoris, nã loquitur ĩ mãdato ꝙ eſt cõtractus bonę fidei,q̃ inuẽtus videtur,vt cõi vtilitati,et ſic ẽt alteri ſubueniat,arg.l.ius aũt ciuile.ff. de iuſti.& iu.vñ.l.1.ff.mã.ait mãdatũ totũ pẽdere ex offõ,beneuolẽtia,& amicitia.ad idẽ l.ſi pigno.ff.de fur.ibi beneficij debitorẽ ſibi acquirere, ergo licet ĩ ſtipulatione intereſſe cõſiderabile non ſit alteri prodeſſe, tamen in reliquis contractibus intereſſe conſiderabile reputatur.

1 Procurator datus ad agendum tantum, an dominũ poſsit defendere ĩ cauſa recõuentionis ĩ ingẽs pugna.
2 Accreſcẽdi ius impedit ꝑ dictionẽ taxatiuã cũ cõi.
3 Procurator an factus videatur, qui me ſciẽte & patiente litem nomine meo agebat ingens pugna.
4 Mandatum ſtrictè interpretandum.
5 Procurator ſi ſciente & patiente domino exceſsit fines mandati, augetur mandatum, cum communi.
6 Coniunctus ſi ſciente & patiente coniuncto, egerit mandatum, tacitè inducitur cum communi: ſicque cautio de rato neceſſaria non eſt, nec etiam domini ratihabitio, cum communi, ſed nos in his tribus tenemus contra communem.
7 Amicus pro amico ſine mandato agere nequit, cum communi, limita quando amicus id ignorabat, ſecus ſi ſciret, ſecundum quoſd. nos contra.
8 Coniunctus facta coniuncti ſcire præſumitur.
9 Filius non dicitur procurator patris.
10 Procurator in rem ſuam eſt impropriè procurator.
11 Procurator in rem ſuam non continetur in ſtatuto de procuratore mentionem faciente.
12 Coniunctio perſonarum nihil operatur in requirentibus ſpeciale mandatum.
13 Sententia inter alios, alijs non nocet.
14 Sententia non nocet non litiganti, nec prodeſt.
15 Sententia nocet non litiganti in multis caſibus.
16 Sñia nõ prodeſt nõ litiganti, fallit in multis caſibus.
17 Res iter alios acta, alijs ꝑdeſt: 14. caſibus hic relatis.
18 Res inter alios acta, facit quale quale damnum, vel commodum.

Procurator datus ad agendū tantū, an dominū possit defendere in causa recouētionis? ingens pugna.

1 DEdi tibi mādatū ad agēdū tātū quæritur an illa taxatiua tm̄, ipediat, quominus me possis defē dere i cā ét recouētionis, & sunt q̄ velint impedire, quo minus in cā ét recouentionis defendere possis quasi cessante mādato, ita tenet Bar. in. l. seruū quoq; §. ait prętor, nu. 3. ff. de ꝓcu. sequitur & firmat esse communem opi. Alex. in. l. 1. col. 1. ad fi. ff. si qs ius dicē. nō obtēper. Contrariā partē tenēt, Bar. in. l. mutus, & surdus. §. pœna. ff. de ꝓcurat. qui sibi ipsi pugnat, Romanus, i. d. l. 1. col. 2. ī pr. vers. ex hoc pone. ff. si qs ius dicē. & ibi Ias. col. 4. nu. 11. ver. 5. fallit idem Ias. ī. l. actionē. C. de procu. col. 1. vers. sed hic offertur pulchra quæstio. Fulgo. in. d. l. seruū quoque. §. ait prętor. Panor. in. c. accedens de procura. & Antonius ꝑput refert Iaso. in. d. l. actionem, vbi etiā ait se non videre vbi sint illi Docto. quos Alexan. vbi supra firmauit communiter tenuisse cum Bar. in. d. §. ait prætor, quasi sentiat cōtrariā opi. esse receptiorem, prout & mihi receptior videtur.

Quid dicendū, & sane prior pars vt ꝑ illā dictionē taxatiuā videatur adepta facultas defendēdi longe verior videt, nā cū regulariter mādatū datū ad agēdū in aliqua causa includat etiā facultatē defendedi in eadē causa vel in causa reconuentionis. l. ad legatū, & l. ad rē. ff. de ꝓcu. l. sed & hæ in pr. & §. 1. & §. fi. eo. ti. l. mutus. §. pœna. eo. l. 2. ff. de iurisdom. iud. certe illa dictio taxatiua, tātū, ad nihil aliud adiecta videri pōt, quā ad adimēdā illā defendendi facultatē aliter. n. ea vox operaretur nihil contra. l. si qñ in pri. cū gl. C. de inof. test. l. si qñ ff. de leg. 1. l. quoties in stipulationibus. ff. de ver. oblig. Deinde est tex. in. l. mutus. §. pœna, supra allega. vbi ita iurecōsultus ait pœna ꝓcuratoris non defendentis est, vt denegetur ei actio, ergo liberum est procuratori dominū ī causa reconuentionis nō defendere, hoc est pręcise defendere nō compellitur sed causatiuè tantum, quia ab agēdo repellitur si defendere recuset, ergo similiter & tale mandatum ad agendum tantum datū valebit, licet prout verba sonant defensio denegata videatur: quia etsi possit iudex parte petente vel forte etiam ex officio talem procuratorē ideo repellere, quod ad agendum tantum non etiam ad defendendū mandatū habeat: tamen si nō repulerit mādatum valebit, & iudiciū in agendo tenebit, pro hoc. d. l. seruum quoq;. §. æquū, & §. ait prętor eodem modo inducendo. Ad idem tex. in. c. cōstitutis de procu. vbi videtur tex. expressis si nō cauil letur, facit qa ius accrescēdi licet videatur esse quædam naturalis accessio ac veluti augmentum naturale. l. si Titio. ff. de vsufru. l. 1. in pr. & §. interdum, & l. inde Neratius. ff. de vsufr. accresc. l. vn. §. his ita. C. de cadu. tol. & §. vbi autem legatarij eadem. l. tamen tale ius accrescendi, vtcunq; augmētum naturale esse videatur, impeditur per dictionē taxatiuam, vt est communis op. quam tenent Doct. communiter per tex. ibi, in l. Lucius. §. quę habebat, in fi. ff. ad Trebel. Ias. in. l. 1. co. 2. nu. 10. ff. si quis ius dicenti. Et ibi Romanus, Bal. in. l. arrogator. ff. de adopt. tradunt omnes repetētes post Bart. ibi in. l. reconiuncti. ff. de leg. 3. si ergo per dictionem taxatiuā illud tam naturale augmentum impeditum ac denegatum videtur, quanto iustius ac facilius denegata videbitur facultas defendēdi, alienam. n. suscipere defensionem virile officium est, homi nemq; industriosum ac strenuū desiderat. l. f. C. de legiti. tuto. l. alienam. C. de procurat. inque ea agitur de damno vitando, vt patet, sicq; res fauorabilis est argumen. l. fi. C. de codi. vnde magis periclitari videtur, qui sui defensionē minus forte idustrioso viro committeret, quam si actionem exercendam cōmitteret facit. l. vnum ex familia. §. si rē. ff. de leg. 2. l. quia autē ī pr. & §. 1. ff. quę in frau. credi. l. 1. §. vtrū autem. ff. si quid in frau. patr. Facit quia mādatū est strictè interpretādū, arg. l. diligēter. ff. manda. §. itē is qui exequitur inst. eo. ti. faciunt multa quæ cumulat, Ias. de virtute dictionis taxatiuę, i. d. l. 1. ff. si qs ius dicē. col. 2. 3. &. 4. Ne q; ad rem ptinet quod vox taxatiua soleat excludere extranea

Accrescēdi ius impeditur per dictionē taxatiuam cum communi.

2

nea nō aūt cōnexa vel similia Cle. exiui de paradiso. §. cū autē natura cū sua gl. de ver. signifi. nā resp. quòd licet illa gl. vera esset, tamen loquitur in casu diuerso, & ex diuersis nō fit illatio. l. fi. ff. de separ. præsertim cum ad tollendam consequentiam sufficiat dari vnam instantiam, & hic sunt quamplures gloss. communiter app. vt ꝑ Ias. ibi: in. l. si creditori. ff. de oper. noui nuntiatio. inuti. prętera & melius illud non procederet, vbi aliter dictio taxatiua operaretur nihil, vt hic esset, nisi facultas defendendi abnegata videretur, vt iam diximus. Nec verū est quod Ias. in. d. l. actionem ait quod talem defendendi facultatem auferre esset contra naturam actus, nam imo non esset, vt supra probaui, quia sub mandato agendi defensio non continetur pręcise, sed tantum causatiue. Nec ad rē pertinet quod inuitum, & contradicentem possum defendere. l. soluendo. ff. de nego. gest. iam & in specie nostra is ꝓcurator de quo agimus defendere poterit licet sine mādato, erit tamen vt negotiorum gestor, nō vt procurator eius, quę defensio ꝑdesse poterit domino, nocere autē minime, licet si ex vi mādati id faceret, & nocere, & ꝑdesse posset. l. 3. cū ibi not. C. de nego. gestis. Nec flocci faciunt rationem Panormitani, in. d. c. accedens, quam bonam esse dicit, Ias. in. d. l. actionem: aiunt enim quod etiam sine mandato de defendendo quilibet admittitur ad defendendum cum cautione de iudicato soluendo. c. 1. cum ibi not. de ꝓcuratori. nam respondeo id esse indubitatum, & extra nostram quęstionem, qui hoc vnum contendimus illum non videri mandatum habere ad defendendum, sicque domino nō posse nocere: cęterum suo periculo non etiam domini defendere poterit, vt quilibet alius de populo. Stat ergo primum quod valet mandatum ad agēdum tantum. Deinde quod ꝑ talem taxatiuam videtur denegata facultas defendendi. Tertio quod pars aduersa poterit petere, vt ét ad agendum is procurator non admittatur, nisi à domino impetret mandatū etiam ad defendēdum, sed & an iudex ex officio idem facere possit, ne si forte in medio litis reconuentio fiat ex defectu mādati procuratoris lis differatur, videtur quod sic cum interfit reipublicę etiā principaliter ne lites ꝓferātur, vt diximus. §. & tradūt, Bar. & Alexan. per tex. ibi, in. l. Seyus, & Augeri. ff. ad leg. fal. & cōmuniter Doct. per tex. ibi: in. c. finem litibus de dolo & contumacia, & in. l. properandum. C. de iudi.

3 Huic proximus est ille articulus quo disceptari solet, quis sine vllius mandati interuētu litem meā nomine meo agere cœpit me sciente, & patiente, an mihi nocere, & prodesse possit non secus ac verus ꝓcurator noceret aut prodesset, & sunt qui velint ex scientia, & patientia mea effici, vt is quasi verus ꝓcurator habeat, & vt talis possit mihi nocere aut prodesse. ita Innocentius, in c. ex parte decani de re iudic. Abbas cōsilio. 7. colū. 3. secundo dubio lib. 2. idem Abbas, consilio. 6. dubio. 3. eod. lib. Calderinus consilio. 4. tit. de procuratore, & est communis opi. secundum Barba. lib. 3. consiliorum consilio. 17. colū. 4. & col. 2. vers. i. hoc pręsuppositio dico. Archi. & Ioannes Andræas, in. c. qui ad agendum de procura. lib. 6. Innocentius, in. c. inter alios de fide instru. & idem tenuit, in. c. in nostra in gl. pe. de procu. & in. c. cum in iure in gl. mag. de officio delegati, & decis. Neapo. 308. nu. 8. Rota deci. 443. item fuit dubitatum, & decisio. 444. Cardi. in. c. cum olim. 1. de officio delegati, idem Cardi. in. d. c. ex parte, Bal. in. l. 2. §. voluntate. ff. soluto matrimonio, idem Bal. in. l. Iulianus. ff. qui satisda. cogan. sentit gloss. 2. in. l. 1. ff. de negotijs gestis, Paulus Castren. in. d. l. ę pe, idem Paulus, in. l. Cayus. ff. de pign. act. Romanus, in. l. quę dotis. ff. sol. mat. & est cōmunis opi. secūdum Aret. in. l. 1. in pr. col. pen. num. 8. ff. de verb. obli. licet ipse neutram partem firmet.

Procurator an factus videatur qui me sciēte & patiēte litem nomine meo agebat, ingēs pugna.

Contrariam partem, vt illa scientia, & patientia non sufficiat ad inducendum mandatum, neque ad hoc, vt mandatum interfuisse præsumatur, tenet, & ait communiter teneri Ioannes

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Imola in.l.ſæpe.nu.22. de re iudi. ſequitur & dicit eſſe cõmu.opi.contra Innocentium, Alex.lib.4.conſiliorũ, cõſi. 80. viſo proceſſu.in nu.14. tradit pleniſſimè idem Alex.in conſ. proximè allegato, & latiſsimè in.d.l. ſæpe. nu.87. cũ quampluribus ſeq. & iſta regulariter eſt cõmu.op. cõtra Innoc. ſecundũ Aymonẽ Crauet. de antiq. temporũ, par.1. ver. 4. limitatur. nu.57. fol.58. pagi.1. licet dictũ Innoc. ſaluetur in quibuſdã caſibus. vt ibi per eũ, & per Alex.in.d.l.ſæpe.nu. 87. ver. pro hoc etiã & quarto per Imo. in.d.nu.22. verſ. quinta datur cõcordia, & hanc partem contra Innoc. tenet & firmat cõmuniter teneri Fel.in.c.cæterum.nu.5. verſ. huic motiuo. de iudi. Innocẽ. ſibi contrarius, & Felin. nu.5. in.c. quãuis. de re iudi. Bar. in.d.l.ſæpe.

Quid dicendum, & quidem pro parte negatiua, vt talis ſcientia & patientia domini non habeatur pro mandato. facit.l.ſicut.§. non videtur.ff. quibus modis pignus, vel hipothe. ſoluitur. in pri. reſp. vbi etiãſi debitor rem mihi pignoratã me ſciente & patiente vendiderit, adhuc mihi non obeſt, nec videor ius meum remittere, niſi etiam inſtrumentũ tacitus, ac callidus ſubſcriberem, vt ibi in.2. reſp. ad idẽ.l. Cayus. ff. de pigno. act. vbi teſtator rem mihi obligatam legauit, & eo teſtamento teſtis adhibitus fui, ſed per hoc ius meum lęſiſſe, aut remiſiſſe nõ videor. Tertio facit. §. ſin autem ad deficiẽtis. C. de cad. tollen. dum ait, quodſi teſtator voluiſſet, dixiſſet, ergo & is dominus quo de agimus, ſi voluiſſet, vt ille amicus rem, litemque ſuã ageret, dixiſſet nominatim. Quarto facit, quia in re dubia quiſque vetare præſumitur. l. qui vas. ff. de furtis. Quinto facit text. notab. in. l. fin. in fin. verſi. quare. C. de pact. dum ait, Quare enim, &c. & verſic. Iubemus. dum ait, cùm in alienis rebus, contra domini voluntatem aliquid fieri, vel paciſci, ſecta meorum temporũ non patiatur. Sexto facit quia

4 mandatum videtur eſſe ſtrictiſsimè interpretandum, præſertim cùm agitur de præiudicio mandantis. l. diligenter. ff. mandati. §. item is qui exęquitur. inſt. eod. titu. Id quod ſi in mandato expreſſo, certo, & indubitato procedit, vt ibi quanto magis in eo quod certũ non eſt, ſed tantum coniecturale, vt hic. Septimo facit quia in hac re agitur de magno præiudicio, quia qui actionem habet, ad rem ipſam habere videtur. l. qui actionem. ff. de regulis iuris. Vnde in lite inferenda, cùm de magno præiudicio agi videtur, ſiue quis agat, ſiue defendatur, adeo vt ſiue cùm reus eſſet litem perderet, ſiue cùm actor eſſet, eam parũ ſtrenuè intulerit, ac ſequutus fuerit, iſſuum alienaſſe, ac prodegiſſe videatur. l. 1. §. quodſi in lite. cum. §. ſequẽ. ff. ſi quid in fraudem pater. At ſuum prodigere velle, ac diſsipare nullus præſumitur. l. cũ de indebito. ff. de probat. Octauo facit per totum in rubro, & in nigro. C. res inter alias actas. Nono facit. l. 1. & ferè per totum. C. quibus res iudi. non no. Decimo facit. l. nec filius. C. de rebus credi. ibi nec litigando, vbi etiam coniunctiſſima perſona, litigando ſine expreſſo mandato nihil egiſſe videtur in præiudicium, licet agebatur de re patris, & pater, & filius, vna, eademque perſona reputetur, & vtriuſque vnum patrimonium videatur. l. in ſuis. ff. de lib. & poſt. l. fi. C. de impub. quanto ergo minus extraneis id licebit, vt hic faciunt multa iura, quę cumulat glo. in.d.l. neq; filius, & quæ not. Decius conſil. 58. & pro tenui. Vndecimo facit per totum. C. ne filius pro patre & per totum. C. ne vxor pro marito, & l. ſi quis i ſuo. §. legis. C. de inoff. teſt. Duodecimo facit quia ſpeciale eſt, vt ex longa temporis diuturnitate iũcta cum arctiſsima ſanguinis cõiunctione, & ſcientia, & patientia præſumatur mandatum, & etiam quod ſit materia plerunque vtilis & lucratiua (qualis eſt hæreditas. l. hæreditatem. ff. manda. & .l.1. C. de imponend. lucr. deſcriptio. lib.10.) ergo ſi hæc quatuor requiruntur quorum pleraque aut forte omnia hic ceſſant, ceſſabit & mandatũ præſumptum, vt in. l. filiusfa. C. de petitione hęreditatis. ad idem. l. ſæpe. ff. de re iudic. per locum ab ſpeciali, nam ibi enumerantur caſus in quibus alter meo nomine

Mãdatum ſtrictè interpretãdum.

nomine agere poteſt, ita vt mihi obſit, & inter illos caſus iſte quo de agimus non reperitur. Quinimo & ratio in caſibus ibi expreſsis lõgè diſtat à ratione noſtra. Et præterea ibi ille qui agebat, quique nobis obfuit, nõ nomine noſtro, & ad noſtram vtilitatem, ſed tantũ nomine ſuo, & ad ſuam vtilitatẽ agebat, & in eo tantũ nobis obfuit, quòd cum ſecundo loco à lege eſſet ad agendũ inuitatus, ageret que me qui pro loco inuitatus erã, ſciente & diſsimulante, quaſi locũ ei feciſſe videor, & à iure meo deſtituſſe, ac abſtinuiſſe. Simile in. l. filio prętertio. ff. de iniuſto rupto. Nam cum plures ad aliquod ius à lege ordine inuitantur, qui poſteriorem ſcit agere, idq; tollerat & patitur quaſi ab illo iure deſtitiſſe, ſeu abſtinuiſſe videtur, vt pleniſſimè per varia exempla tradit And. Tiraq. de reuo. dona. in. l. ſi vnquam. verb. reuertitur. in pr. per quamplures. col. 14 Adidem. l. filiuſf. §. inuitum. ff. de procura. vbi in hac materia inuitum intelligere debemus eum eſſe, qui nominatim conſenſiſſe non probatur. Facit &. 15. c. 6 quanuis. de re iudi. & plura iura quæ allegat gl. in. l. filiusf. ſ. all. d. §. inuitum. ad. c. cùm olim. 1. de offi. delega. l. f. ff. quod cum eo. c. f. de iureiu. lib. 6. auth. ſi qua in prouincia. vbi de crimi. agi oport. l. 1. §. magiſtratuum. ff. de exercit. l. qui patitur ff. mand. Iulianus. ff. qui ſatiſd. cogan. l. ſemper qui non prohibet. ff. de reg. iu. Reſponde quòd loquuntur in caſibus longè diuerſis: ex diuerſis autem nõ fit illatio. l. f. ff. de ſepara.

Procurator ſi ſciẽte & patiente dominoexceſſit fines mãdati, augetur mandatum cum cõmuni.

Tenendo iſtam partem negatiuam, 5 eam limita, vt procedat quando ille qui meo nomine agebat, erat omnino falſus procurator, non ſic ſi mandatum habebat, & domino ſciente, & patiente fines mandati exceſsit, tunc enim mandatum ad illud quoque porrectum tacitè videtur, argu. l. f. ff. quod cum eo. eſt tex. à contrario ſenſu, in. c. cùm olim. 1. verbo. protinus contradixit. de offi. delega. vbi ita ſentit gl. magn. in pri. quam in hoc ſequuntur communiter doct. ibi & eſt comu. opi. ſecundum Alex. qui idem ſequitur in. d. l. ſæpe. de re iudic. nu.85. verſ. & ex his vlti. loco dictis, Anto. in. c. cæterùm. col. fi. de iudi. tradunt communiter doct. in. c. f. de iureiu. lib. 6. Imo. in. d. l. ſæpe. nu. 22. cum ſeq. And. de Iſernia in. c. imperialem. §. pe. de prohi. feudi ali. per Frederi. Imo. in. d. c. ex parte decani. de re iudi. Dominic. in. c. qui ad agendum. de procu. lib. 6. Imo. in. l. 2. §. voluntate. ff. ſol. matrimonio. Cuius rei ratio illa eſt, quòd id quod nihil eſt, non recipit augmentum, quia ex nihilo nihil fit, ſecundum Philoſophum, ſed quod eſt aliquid, facile recipit augmentum, & extenſionem. l. ſed etſi manente. ff. de precario. l. priuatorum. C. de iuriſdi. omnium iudi. iuncta. l. 1. eod. tit. l. 1. & 2. cum ſua gl. ff. de acq. hære. Vnde quando reuera nullum interfuit mandatum ex ſcientia, & patientia domini, non contingit augmentũ, vel noua mãdati creatio, quando vero mandatũ ad aliquid interfuit, id mandatum facilius ad alià rem ex ſcientia & patientia domini extenditur optimum. Simile in. l. legem. C. locati.

Coniunctus ſi ſciẽte & patiente cõiuncto egerit mandatum, tacitè inducitur cũ cõmuni: ſicque cautio de rato neceſſaria non eſt, nec etiam domini ratihabitio, cum cõmuni: ſed nos in his tribus tenemus contra cõmunem.

Secundo limita, vt non procedat inter coniunctos: nã coniunctus non ſolùm defendere coniunctum etiam ſine mandato poteſt, ſed etiam pro eo, eiuſque nomine agere poteſt, dummodo caueat rem ratam dominum habiturum. l. ſed & eæ perſonæ. in pr. &. §. defendere. &. §. pe. &. f. ff. de procur. l. exigendi. C. eodem titu. l. 10. titu. 5. par. 3. vbi per Gregorium Lupum, ad quam regulam enumerat. 5. ampli. &. 17. limi. Iaſ. in. d. l. exigendi. & alias plures limit. & ampli. accommodant Alexand. ibi & Petrus Due. regula. 123. & Bernar. de Luco. regula. 129. Felinus in cap. coram. nume. 3. de officio delegati. Id quod intellige, quando iſte cuius negotia per coniunctum gerebantur, id ignorabat: nam ſi ſciebat, & tacitus patiebatur litem nomine ſuo inferri, & exerceri, tunc ex iſta ſcientia, & patientia tacitum mandatum arguitur, & præſumitur, & conſequenter is coniunctus cautionem de rato præſtare, neceſſe non habebit, & licet tali ſcientia, & patientia ceſſante, iudicium actum per

Universidad de Deusto
Biblioteca

talem coniunctum exigeret domini ratihabitionem, vt ex communi opinione resolut Iaso.in. d.l.exigendi, limitatione. 12. C. de procurato. tamen per interuentum huiusmodi scientiæ, & patientiæ euenit, vt ea ratihabitio necessaria non sit, non magis quàm si mandatum expressum interfuisset, & in specie, vt ex tali scientia & patientia mandatũ domini, cùm coniunctus eius nomine agebat, præsumatur, vel quasi à lege fin 7
gatur, tenent Alex.in.d.l. sæpe. ff. de re iudi.nu.88.vers. secundò potest saluari. Cinus in.l.inuitus.q.1. C.de procu. Anto. & Imolin.c.ex parte.de cani.de re iudi.Imo.in.d.c.cùm olim.idem in.d.§.voluntate. Anto.in.c.quanuis de re iudi.& ista est cõmu. opi.secundum Alex. vbi. ŝ.per.l.in adoptionibus, ibi vel consentiendo, vel non contradicendo.ff.de adopti. vbi si filium meum tibi in adoptionem dabam, filij ipsius cõsensus exigitur: consensus autem ipsius interfuisse videtur, non solũ quando expressim consensit, sed etiam quando non cõtradixit, cùm sciret id quod agebatur: sicque vbi est illa cõiunctio personarum, taciturnitas illa pro consensu est. Sed certè ex diuersis non fit illatio.l. fi.ff.de calum. & quàm longè distet materia adoptionis ab ista nostra materia litigãdi in iudicio, nullus nõ viderit, & in nostra materia de indiuiduo, ac in specie videmus, quòd tacens habetur pro cõtradicẽte.l.si filiusf.§.inuitum.ff.de procura.cũ mille similibus.ŝ.allegatis: quinimò etiamsi res ageretur inter coniunctissimos, adhuc tacẽs non habetur pro consentiente, sed pro cõtradicente: nã omnium cõiunctionum arctissima est filiatio.l.1.ff.de gradibus.in pr.inst.eod. tit.& tamen filius litigando nomine patris, ei nocere non potest.l.neque filius. ibi nec litigando. C. de rebus credi.qui 8
tex.de quo scribentes.ŝ.citati, non vidẽtur meminisse, tam apertè hanc partem probat, vt nullum relinquat disputationi locum, nec dicatur eo duntaxat casu illum tex.procedere, quãdo pater quod filius agebat ignorabat: nam id esset eũ tex.miserè restringere cõtra.l.præcipimus.C.de appell.Idẽ euidentius probat d.l.nec filius. 2. resp. dum ait non aliter patri prẽiudicũ generari, quàm si quod patris nomine filius litigauerat, ipse pater ratũ habuerit, ergo nõ videbatur tacitũ præcessisse mandatũ: nam si præcederet ratificatio superflueret.& vi.Aymonẽ, qui communem sententiã sequitur de anti.temp.par.1.ver.quarto limitatur.nu.58.

Amicus pro amico sine mandato agere nequit cum cõmuni, limita quando amicus id ignorabat se cus, si sciret, secundum quosd. nescõtra.

Quid autẽ in eo qui esset summa amicitia coniunctus, an sine mandato amici nomine agere posset, & quidem domino ignorante? cõmu. op. est non posse, licet multi teneant contrarũ, vt per Iaſ.in.d.l.exigendi.C.de procur. ampli. 4.nu.6. Sed domino sciente & patiente sunt qui velint posse, ita Petrus & Cinus in.l.inuitus. C.de procurat. per.l.latæ culpæ.§.amicos.ff.de verb.sign. Anchara.in clẽm.1. de procur. sed contrarium tenent Dominic.in.d.c.qui ad agẽdum.de procu.libr.6. Imola in.d.c.cùm olim.idem in.d.§.volũtate.l.2.ff.sol.matrimonio. Alex.nu.88.in.d.l.sæpe.

Coniunctus facta cõiuncti scire præsumitur.

Quid dicendum, & quidem eandem pietatem, & consequenter parem iuris rationem admittendam esse in amico, qui summa pietate cõiunctus esset, quę admitteretur in coniuncto ratione sanguinis, æquissimũ nobis semper visum est, & etiam receptissimum puto, vt pluribus, ijsdemque receptissimis iuris speciebus tradit & ornat disertus Andreas Tiraquel.de reuo.dona.in.l.si vnquam. verbo libertis.nu.102.cum plur.sequentib.C. de reuo.donat. Alexand.& Iaso. in.d.l.exigendi. Verùm cùm scientiã & patientiã domini pro mandato minimè haberi, etiam in coniunctis ratione sanguinis tenuerimus per.d.l.nec filius. multo facilius idem in coniunctis ratione amicitiæ defendẽdum erit, quòd eo magis iustificatur, quod coniunctus ratione sanguinis præsumitur in re dubia scire facta vicini & consanguinei. l. Octaui.ff.vnde cogn.l.si vicinis. C. de nupti.l.de tutela de in integrum resti.minorum.l.si ita..ff.de fundo instr.c.quãto.c.quosdam.de præsump.Deci.consi. 29.nu.8.idẽ consi.206.gratus.cõs.25.nu. 7.&

7.& cons.51.nu.4.lib.2.Ale.cons.113.lib. 2.Purpuratus.in.l.1.nu. 91.ff.si cert. pet. & ibi per omnes Pet.Du.reg.125. Vnde licet in terminis.d.l.nec filius.pater prę sumatur scisse, quòd filius eius nomine agebat, adhuc tamẽ non videtur mandatum dedisse, nec sibi gestum per filiũ nocere potest, nisi ratum postea habuisset, vt ibi. Denique dictum Innocentij.ŝ.improbatum saluat Alex.in.d.l.sæpe.nu.87.cum seq. in decẽ casibus, quẽ vide, quia non in omnib.beneloquitur.

Adde quòd vltra.ŝ.allegatos Aymõ Crauet de antiq.par.1.vers.quarto limitatur, nu.58. Teneti (& malè vt nobis videtur) quòd præsumitur mandatum ratione amicitiæ, in terminis quæstionis præcedẽtis. Verùm dum ait quòd si sint socij alicuius negotiationis, vel etiam omnium bonorum, & in libro societatis, quid per vnum ex ipsis scriptum reperiatur, id de mandato quoque aliorũ scriptum videtur, allegat in simili Socinum, cons.291.col.8.vers. præterea.libr. 2.Alexand.cons.186.lib 2.Paulum con. 314.col.2.libr. 2. Dic id fere in terminis probari per text. quem ipsi non allegãt in.l.f.ff.quod cum eo.idque est notandũ ad ea quę semper scripta reperiuntur in libris mercatorum.

Denique redeundo ad materiam de coniuncto, qui nomine coniuncti agebat, an ei nocere possit, cùm (vt.ŝ.oſtendimus) etsi coniunctus factum coniuncti scire præsumatur, adhuc tamẽ filius litigando patri non noceat.d.l.neque filius.C.de reb.credi.sequitur quòd ea patris scientia non induxit tacitum mandatum. Vnde generaliter dicendum est quòd sententia lata contra filium, non nocet patri, nec filius, etsi coniunctissimus sit patri, cẽlebitur eius procurator. l.neque filius.C.de rebus credi. vbi probatur hoc apertè: nam sententia lata cõtra procuratorem, nocet dño.l.si procurator.ff.de procura.l.etiam.C.mand.cũ simi.sed ibid.dicitur, quòd filius litigando nõ nocet patri, ꝙ exponit glo.1.iuccumbendo: & sic de necessitate debuit exponi: nam si non succũberet, non esset dubium, nec esset in quo noceret: cũ

Filius nõ dicitur procurator patris. 9

ergo sententia lata contra filium nõ nocet patri, ergo non dicitur procurator, (nec obstat.l.sed & hæ.in prin.ff.de procura.vbi dicitur, sed & hæ personæ procuratorum, &c.& sic appellatur ibi procurator, quia intelligitur ibi procurator.ſ.impropriè.& ita ibi glo.1.notabiliter exponit, quam approbant Doct.) istud etiam probo, nam procurator dicitur, qui mandato dñi negotia administrat.l.1.in pr.ff.de procura.sed iste non habet mãdatũ, vt patet, ergo, &c.& istã rationẽ ponit Bal.in.l.1.C.quibus res iudi.non nocet. Tertiò pro hoc est tex.in l.1.C.quibus res iudi.nõ nocet: & ibi notabiliter per Pau.de Castr.in fi.& illum tex.dixit notabilem Abb.in.c.quanuis. 1.col.5.q.extra.de re iudi. Quartò, pro hoc allegatur tex.singularem.in.l.3.§.stipulationem.ver.sed etsi fortè.ff. iud.solui.vbi tex.dicit, loquẽdo in coniunctis personis: quod enim eis agere permittitur, edicto prætoris non facit eos procuratores, & illum text.signat ibi Bart. illum etiam dicit notabilem Bald.in.l.1. 4.col.C.de actio.& obliga. & notabiliter Abb.in.d.c. quanuis.ŝ.q. Nec obest, si dicatur quòd iste habet mandatum à lege, cùm sit coniunctus, patet quia admittitur sine speciali mandato.c. ex parte decani.cum vulgar. de rescrip. ergo dicitur procurator. resp. quòd hoc non sequitur: nam licet ei permittatur agere non tamen habet mandatum à lege, nec speciale, nec etiã generale, vt probatur in.d.5. sed etsi fortè. dum dicit, quod enim eis agere permittitur, aliud enim est permittere, aliud mandare, vt patet ad sensum, & ita notabiliter dicit Bal.in l.Senatus. C.qui accusa.non poss.in pri. Probatur quintò ex eod. §. alio modo. in vers.sed etsi fortè iunctis præcedentibus, vbi probatur, quòd magis operatur mandatum generale, quàm cõiunctio personarum, ergo coniunctæ personæ non habent mandatum etiam generale, & sic non sunt procuratores. Et ex his ego dicerem, licet non inueniam quòd statutũ faciens mentionẽ de procuratore, non comprehenderet cõiunctã personã. Probatur apertè, quia sta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuta debent intelligi propriè. l. 3. §. hæc verba. ff. de nego. gest. & ibi Bar. & in. c. in nostra. de iureiur. cum simi. sed coniuncta persona dicitur impropriè procurator, vt probaui, ergo non comprehenditur.

Procurator in rem suã est impropriè procurator.

10 Secundo, notabiliter probo, procurator in rem suã dicitur impropriè procurator, vt est glos. valde notabilis, ī. l. 1. in prin. glo. magna. ff. de prò cura. quam ibi approbant doct. cui addo similẽ, in. l. non solum. in pr. in gl. magna. eo. ti. Modo sic dicit Bal. in. l. 1. 4. col. in me. C. de actio. & obliga. quod in statuto facientem mentionem de procuratore, non cõprehenditur procurator in rem suã, ergo ead. ratione nec coniuncta persona.

Procurator in rem suã non continetur in statuto de procuratore mentionem faciente.

11 Tertio hoc suadetur: nã eò ipso quod est actio alicui cessa. per hominẽ videtur, sibi mandatum exercitium directũ, vt per Bal. in. l. 1. 4. col. in pr. C. de actio. & oblig. secus in cessione legali, vel statutaria, vt ibi per eũ, & probatur in. l. ex legato. C. de leg. & in. d. l. fi. C. quãdo fi. vel priua. & in. l. emptor. C. de hæred. vel actio. vende. sic dicamus in proposito, vt non comprehendatur procurator admissus per. l. licet comprehendatur admissus per hominem, & est coloratum fundamentum.

Istud tamen ego intelligo singulariter, nec inuenio per aliquẽ in specie tactũ. s. quod sit verum in statuto odioso, vel saltem non fauorabili, secus in statuto fauorabili, loquente de procuratore, in quo dico cemprehendi etiã coniunctã personã, licet impropriè dicatur ꝓcurator, & idẽ dico ead. ratione in procuratore in rem suam, vt cõprehendatur in statuto fauorabili faciẽte mentionẽ de procuratore, licet dicatur impropriè procurator, vt. s. dixi. Et idẽ diceré in illo qui admittitur ad appellãdũ pro alio in causa capitali, iuxta. l. non tãtum. ff. de appell. vt cõprehendatur in statuto fauorabili faciente mentionẽ de procuratore, licet dicatur procurator impropriè.

Coniunctio personarum niloperatur in requirentibus specia le mãdatũ.

12 Secundo nouissimè põdero istũ tex. in. d. l. neq; filius. quod in requirẽtibus speciale mandatũ nihil operatur cõiunctio personarũ, patet, quia iuramẽti delatio requirit speciale mandatũ, vel generale cũ libera. l. iusiurãdi quod ex cõuentione. §. fi. cum cõcor. ff. de iur. iu. & tamẽ dicitur quòd filius non potest deferre, & si deferat, nihil agit, ergo in requirẽtibus speciale mandatũ non operatur coniunctio personarũ, etiãsi sit filius, in quo magis videbatur posse hoc fieri, quàm in alijs, per notata plenè per Ias. in. l. filius. in pr. C. de pactis. Secundo pro hoc allego text. expressum in. l. 1. C. si in cõmuni. eadẽque causa in integ. resti. postu. vbi dicitur quòd ius sororitatis, vel fraternitatis, nihil operatur, quo magis frater possit transigere in causa cõmuni sui & fratris, cùm in ea requiratur speciale mandatũ. l. transactionis. cũ si. C. de transac. imò à fortiori pondero nouiter illũ tex. quòd in requir entibus speciale mandatũ nõ operatur coniunctio personarũ, etiãsi cõiunctus habeat ius à cõiũcto in re de qua agitur, vt probatur ibi, vbi frater non potest transigere super re cõmuni sibi & fratri suo. Videbatur contrarium: nam si habens rem communem cum alio, potest de sua parte disponere, etiam ante diuisionem inuito, vel ignorante socio. l. dudum. C. de contrahen. empt. l. ante diuisionem. C. de iure doti. l. portionem. C. de donat. l. falso. C. de communium rerum alienat. l. 1. C. qui testament. fa. possũ. cum simil. Videbatur quòd coniunctio personarum aliquid adderet, cuius contrarium, ibi dicitur, solutio est facilis.

Et ex hoc infero extensionem ad illa iura cum concordantijs, vbi dicitur, quòd ratione partis non potest quis disponere de toto, quoad prẽiudicium socio generandũ, cùm etiã de parte propria videbatur nõ posse disponere, ratione cõmuni. d. l. 1. qui test. fa. possunt illa iura procedunt etiãsi habẽs partem sit cõiunctus: nã etiã ille nõ potest disponere de alia parte in prẽiudiciũ cõiũcti. d. l. 1. C. si in cõmu. quod est satis notãdũ, & ꝓbatur aperte, quia speciale reperimus in fisco, ꝙ rõe partis põt ꝺ toto disponere. l. 2. C. ꝺ cõmu. rer. alie. ergo in ꝓtrariũ est ius cõmu. & quia casus excepti

excepti firmant regulam in contrariũ. l. nam quod liquide. §. fi. cum simil. ff. de penu. lega. & propter ista perpetuo nota illum tex.

Tertio pro ista parte allego tex. in. l. tranactione matris. C. de transact. vbi mater quę est coniuncta persona, non potest transigere in causa filij, quia est causa quę requirit speciale mandatum, & si dicatur ibi: nimirum cũ agatur de causa status, vt ibi patet, respondeo & dico quod idem in quacunque alia causa, etiam si nõ sit causa status, vt est tex. in. l. de re filiorũ. ff. de trãsactio. nisi sit ligitimus administrator, vt ibi notatur. Quarto hoc subtiliter probo, nam cõiunctio personarum nõ plus operatur quam mandatum generale imo minus vt probatur, in. l. 3. §. 1. ff. iudi. sol. tex. fin gularis, & ibi Paul. in. l. 1. C. quibus res iudi. nu. nocet, nam sententia lata contra procuratorẽ generalem nocet domino, vt est notum, secus si contra coniunctũ. d. l. 1. C. quibus. res iud. non nocet, & vbi supra: si ergo mandatum generale non valet ad ea quæ requirunt speciale mãdatum, ergo multo minus coniunctio personarum.

Quinto pro hoc videtur text. apertus quod in hijs quę requirũt speciale mãdatum, cõiunctio personarũ nihil operetur in. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acqui. hære. vbi filius qui est coniunctus non potest adire sine speciali iussu patris, nec sufficit generalis, vt ibi: ergo in requirentibus speciale mandatũ coniunctio personarum nihil operatur, & ita alleget illum tex. Bal. in. l. exigendi. C. de procuratorib. imo à fortiori ego pondero illum tex. nam si comũctus habens generale mandatũ non potest se ĩtromittere circa requirẽtia speciale, vt ibi, ergo à fortiori non poterit circa illa se intromittere vbi nullũ habuit mãdatum vt in casu nostro, nisi re spondeas quod quando habet generale ab homine tollitur illud quod habet à lege argumẽ. l. fi. cum simi. C. de pact. conuen. ergo quemadmodum alius extraneus habens generale nõ potest circa requirẽtia speciale intendere eodẽ modo coniunctus habens generale, vt ibi, item quia qui veniunt de iure speciali, nunquam admittuntur donec veniunt alij de iure cõmuni. l. Senatus cũ simi. C. qui accus. non poss. sed coniunctus habens generale venit de iure cõmuni propter mãdatum, ergo non admittitur tanquam cõiunctus de iure speciali, &c. aduerte tamen quia per hoc non tollitur fundamẽtum prædictum, sed illatio quam feci à fortiori, quæ nõ sequitur per prędicta: item contra prædictam illationem facit quia si coniunctus habet mãdatũ circa aliqua, in alijs videtur prohibitus. l. maritus. C. de procurat. l. cum prætor. ff. de iudi. ergo nimirum, si tunc non posset se intromittere circa requirentia speciale, sed hęc obiectio nõ facit quia fateor quod quã do est datus ad vnum articulum circa alios videtur ꝓhibitus. d. l. maritus: sed quando habet generale mandatum ab homine non possumus dicere quod videatur prohibitus à requirentibus speciale mandatum, cum sub illo genere omnia possent comprehẽdi, nisi lex staueret quod non sufficiat quo ad requirẽtia speciale mãdatum, ergo &c.

Sexto pro hoc facit. tex. in. l. filius paciscendo. C. de pact. Septimo videtur facere. l. fi. C. res inter ali. acta. Octauo facit. l. proportione. C. de excep. & vide l. filius. ff. de noua. Nono de hoc est glosa in. l. exigendi. C. de procurat. in vers. non cogitur. Decimo est text. singularis & inimicus à cõtrario sensu in. l. patr. ꝓ filio in prin. & 2. resp. ff. de minori. Prædictis non obstantibus posset nouiter attentari quod etiam in requirẽtibus speciale mandatũ admittatur cõiunctus sine mandato. Primo per text. in. c. nonnulli in fi. de rescrip. Secundo per tex. in. c. ex parte de cau. eodem tit. Tertio per tex. cum glo. in. c. constitutus de in integr. resti. Quarto per. c. cũpridem de pactis. cum glo. Quinto per tex. in. c. accedẽs de procura. Sexto per l. maritus. C. de procurato. vbi maritus qui est coniunctus habet liberã facultatem, &c. Ergo põt facere ea quæ requirunt speciale mandatum. l. procura

Universidad de Deusto
Biblioteca

torem cum ibi notatis.ff.de procurato. & per notata.in.l.si procurator.C.de p curata.& ita per ista tenuit quidam dū legeret de oppositione me audiente, nec obst.l.patri pro filio in prin.de mino. vbi aperte dicitur cōtrarium,nam respondebat ipse ponderando ibi tex. hoc modo,quia in prin.l. dicitur quod pater petit restitutionē pro filio licet filius restitui nolit,deinde dicit tex. ex quo apparet cæteros cognatos vel affines alterius esse conditionis, &c. quasi dicat licet pater petat restitutionē inuito filio,cęteri tamen cognati non petunt, inuito illo filio,vt sic fiat relatio ad proximum dictum,quasi dicat etiā cæteri cognati petunt restitutionem si ille filius non contradicat,& sic potius facit ille tex.pro,quam contra, confirmatur per.l.Pomponius.§.fi.ff.de procura.vbi coniuncti non admittūtur cō tra voluntatem cōiuncti alias sic. Ego etiam fortius induco illum tex.in.l.patri pro filio,nam si vbi non requiritur speciale mandatum non admittitur cō tra voluntatem.d.l.Pomponius. §.fi.ergo à fortiori vbi requiritur speciale, vt d.l.patri pro filio. Sed his non obstantibus veritas est in cōtrarium, prout est communis sentētia,& patet aperte per ea quę supra allegaui. Nec obstāt iura contraria,quia loquūtur in specialibus casibus,vt per Doct.in suis locis, & oīa supradicta quæ modo vltimo loco allegaui,præter.l.maritus allegat.Iaso.in.l. exigēdi.3.col.C.de procura. pro limitationibus. ad illam regulā. licet ille sibi ascripserit tacito auctore. item illam.l. maritus.allegat.Ias.in.d.l.maritus & ibi ad eam respōdet,& sic illa iura non obstāt.Nec valet respōsio quam ille dedit ad.l.patri pro filio quia certe minus subtiliter ponderauit,nam nō ponderauit omnia verba tex. i. 1. respōso vbi dicitur quod cęteri cognati non petūt restitutionē,respondebat ipse. ſ.inuito illo filio.ergo secus eo non inuito, hæc respōsio non valet,quia tex.ibi subdit quod non possunt admitti nisi ex volū tate expressa minoris, & ad illum text. totus mundus non respōdebit per quē Doct.tenent istam partem.Prętera vltra illum text.faciunt, omnia iura,quæ ego supra addidi,quibus non potest respondeɾi,& ita tenendum est, præsertim per.d.l.neq; filius.C.de rebus cred.

Sentētia inter alios alijs non nocet.

13 Ex qua colligo quod res inter alios iudicata alijs non nocet patet ibi: ī ver. litigando,&c.& aduertendum quia illa regula habet locum etiam si coniunctus litiget, contra quē lata sentētia nō præiudicat coniuncto.ita dicit Abb.in c.quāuis prima coll.de.re iudica.5.quæstione allegauit.l. 1. vbi hoc ꝓbatur.C. quibus res iudica. non nocet,allegauit etiam tex.in.l.3.§.sed & si forte.ff. iudi. sol.dum dicit non facit eos procuratores,&c.ego allego.d.l.neque quæ aper. dicit quod sententia lata,etiam contra coniunctum nō præiudicat cōiuncto, & sic iste est vnus casus in quo iudiciū claudicat,nam sentētia lata pro coniūcto prodest coniuncto, & ad hoc sunt facta omnia iura quæ dicunt coniūctū admitti sine mandato, alias essent frustratoria,tamen videmus quod sibi nō prędiudicat si contra coniunctum sentē tia feratur contra.l.si cum dies.§.fin.cū concor.ff.de arbi.item videbatur contra,quia contrariorum,& c. & quia nō debet quis postulare, cuius contrariū non esset petiturus.l. si ea lege cū simi. C.de vsur.ideo bene nota illa iura:quare autem sentētia illa prosit sed nō noceat,facilis est solū,& inter alia potest esse ratio,quia lex nunquam voluit alicui quem obligari sine facto suo vel cōtractu vel quasi vel delicto vel quasi:sed hic nullum horum interuenit,vt patet ergo,&c.& istam rationem potest cōfirmare per multa, & in specie per id quod ponit Ias.in.l.si.de sacrosan. eccl. 5.nota.facit.l.nō ideo minus.C.de ꝓcu.

Sntā nō nocet non litigantꝫ nec prodest.

14 Modo ante omnia quęro de ratione illius regulę quod res iter alia acta aliis non nocet,doct.non ponunt hæc,quia hęc regula nō legitur nec in tit.quibus res iu.non no.nec in tit.res inter alia. Abb.mouet istam quæstionem in.d.c. quanuis.1.q.& ponit tres rationes.Prima est naturalis.ſ.quia alteri per alterū non debet iniqua conditio afferri,vt in regula

regulā iuris & est bona ratio. Secunda ratio est,secūdum eū,quia dispositā ad certum finem non debent alium effectum operari,cum.n. sententia sit data inter litigantes super eorū iure,nec ibi fit discussum de iure tertij, nec etiā deberent de alterius iure litigare sine mā dato, merito non detur eis qui nō fuerunt in iudicio,nocere vel obesse. Tertia ratio est secundum eum, quia cū agentem de iure suo non valeam à iudicio remouere, indignū esset si ex facto suo mihi præiudiciū generaretur, quia res quę culpa caret,in damnum vocari non conuenit.c.2.de consti.& hanc videtur ponere text.secundum eum in.l. sæpe.ff.de re iudi.ver. cum autem, ego addo rationes sequētes.prima est,quia merita causarum partiū assertione pāduntur.l. fi. C. si ꝑ vim vel alio modo. c.tantum ex literis de in integ.resti. c.j. de causa posse. & proprie, ergo alteri nō debet obesse qui nec mandauit,nec ratum habuit. Secunda & notabilior quia.l.non vult, vt quis sine facto suo obligetur.l.sic.C.de actio.& obliga.cū concor. sed quādo sentētia est lata inter alios non interuenit factum suum, ergo,&c.& est necessaria ratio.Ex qua ego nouissime infero rationē ad aliud, certum est de iure quod in legato vel fideicommisso particulari transit dominium ipso iure absque acceptatione, vel traditione.l. à Titio.cum simi.ff.de fur.secus in fideicommisso vniuersali, quod nō acquiritur fideicommissario vtiliter sine traditiōe,et restitutiōe realiter vel saltim verbali.l.restitut.ff.ad Trebel.&.l.fi.in prin.eo.tit. traditur plene, in.l.1.ff.de leg.1. dubitatur quæ sit ratio diuersitatis, sæpe quæsiui in suis locis maxime in.l.1.ff.de leg.1.nec potui inuenire, puto quod ratiō diuersitatis aperte colligatur ex ratione prędicta,nā in fideicōmissarium vniuersalē transeunt non solum rerum dominia, & sic cōmoditatis,sed actiones & onera passiue.l.1. §.1. & per totum.ff. ad Trebel. & insti.de fideicō.hære.§.restituta,sed lex nunquam voluit quod aliquis ipso iure obligetur absque fratre suo, vt in ratione prędicta,ideo in fideicōmissorium non transeunt nec iura nec dominium actiue vel passiue,nisi sibi fiat restitutio re vel verbo: postquam autē est restituta & acceptauit,obligatur fratri suo quod ius bene patitur,secus est in legato vel fideicommisso particulari,in quo nullum est onus hęreditariū. l.si hæreditatem.ff.mandat.§.1.quia ergo in legato particulari nō est onus annexum nec aliqua obligatio hęreditaria,sed solum emolumentum,ideo ibi transit dominium absque traditione. quā rationem perpetuo not. & ex hoc dicimus idē in hærede opus est, quod ipse adeat,& sic interueniat factū suū, & tunc in eum transit dominium si tenetur creditoribus alias non.l. cum hæredes cum concor.ff.de acquiren.poss. nec obst.si dicatur quod non interest. acquiratur sine traditione necne cum in sua sit potestate repudiare,& sic nō afferetur sibi damnum,quia fateor,sed ius non consideratur nisi de acquisitione & per consequens de onere ipso iure infligēdo, quod alicui absq; fratre suo nō vult ius infligere,quod ꝑpetuo nota.& postea reperi quod prædictam rationem ponit Ias.in.l.fi.5.notabili.C.de sacr.ecc.& in.l.1.C. corā de lega.credo quod sit in.5.col.Tertia ratio potest esse,quando talis est actus qui potest alij nocere,requiritur quod ipse sit citatus. l.de vno quoque.ff. de re iudic. l. cām C. quomodo & quando. in.l. nam ita Diuus.ff.de adop.cum simi. & melius, in.l.si deserta.C. si ꝑpter.pu. pēsi. quā sępe allegat Bal.cum ergo iste non sit citatus nec fuerit in iudicio, iniquū esset quod pateretur damnum,ratio ius hoc non permittit, & istam rationem forte sensit in vna gl.in.l.2. C. res inter alios acta dum allegat. l. de vno quoque. ff.d re iudi.Quarta ratio, pōt esse quia limitata causa limitatum parit effectū. l.age. cum Geminiano cum suis concor.C.de transac.& ibi late per Ias. sed ista causa vel lis est limitate agitata cū alio:ergo nō debet alij nocere quia sic non pareret limitatum effectum. Aliā rationem ponit Bal.in.l.pro portione.

C.de ex-

Universidad de Deusto
Biblioteca

C.de except.quæ eſt quod inter quos non eſt cognitum,ſententia nõ poteſt extẽdere ſuum effectum,ſed inter hũc & illum non eſt cognitum ergo.& c.alias rationes potes colligere p te: aliã rationem mirabilem ponit glo.in.l.res hæreditarias.ff. de crimi. expila. hære. ſecundum Barto.ibi:& eſt. optima ſecundum Angel. ibi.

Sẽtentia no cet non litiganti: multis caſibus.

15 Regula prędicta quod res inter alios &c.alijs nõ nocet patitur plures limitationes,& primo vide in apoſtil.ad Bar. in.l.1.C.res ĩter ali.acta vbi colliges.13. limitationes,deinde vide Bal.in.l.2.C. quibus res iudi non no.1.2.co.vbi ex oppoſitionibus factis per eum colliges p ordinem.12.limitationes. Et vltimam. ſ.quando ſentẽtia facit ius limitatis pluribus modis,vt ibi per eum.2.coll.alias etiam limitationes colligo per text.gl. & Abb.in.c.quanuis de re iudi. Aliam limitationem colligo ex.l.fi.in fi. & ibi Bar.C.de vſur.rei iud.aliam colligo ex l.3.§.pœna ſecundum vnum intellectũ ff.quod quiſque iur.Item addo alios caſus de quibus in propoſito nemo tangit.primus ergo ſit quem ponit Bal.in l.dotis tuę poſt gl.ibi.C.de iure do.vbi dicit quod põt ſtatuto fieri, vt filius teneatur ad debita patris etiam ſi non ſit hęres,et ſic delictũ patris nocet & onerat filios,ſi autem eſſent hæredes:eſſet indubitatum eum,idem eſſet in quolibet hęrede qui tenetur ad omnia debita defuncti,vt eſt vulgatum, & iſte eſt caſus quotidianus,& ſingularis & qué ibi in ſimili ponit Bal. & ibi in apoſtillis,in.l.1.2.col.C. ne filius p patre, pro confirmatione tamen regulæ prędictę quod res inter alios acta alijs nõ nocet adde iura ſequentia. Primo ergo facit text.notabilis in.l.ſi vteris.C.de fide inſtru.quem vide.Secundo facit glo.notabilis in.l.omnis dies.C.de feri.vbi gl. dicit quod licet ferijs iductis ob neceſſitatem hominum poſsint partes renũtiare,tñ non impedit teſtibus allegare ferias quia res inter alios acta, &c.& illa gloſ.eſt valde notanda ſecundũ Bal. ibi plures alios caſus ego colligo ex notatis per Bal.in.l.ſi conſtante.C.de donatis.Ad idem tex.in.l. ſi quis liberta tem, in princi.cum glo.1.2.ff.de peti.hęre.& ibi Barto.2.coll. Item adde multa quæ ponit Bal.in.l.is apud quẽ.3.4.col. C.de eden. ex quibus omnibus ad primam regulã quod res inter alios acta alijs nõ nocet,facies plures extẽſiones.

Sententia nõ prodeſt non litigãti fallit i multis caſibus.

16 Secunda regula eſt econtra, quod res inter alios acta vel iudicata,alijsnõ prodeſt,& iſtam ponit Abb.in.d.c.quanuis 2.q.de re iud.ſed ad iſtam non ponit rationes, mihi videtur,quod p iſta regula faciunt rationes ſequẽtes,prima eſt quia contrariorum eadem eſt diſciplina inſtituti.de tute.§.1.cũ cõcor. quod debet intelligi per contrarium,ſed ſententia vel res acta contra alium ſibi nõ nocet,vt ſupra diximus, ergo pro alio lata ſibi non poteſt prodeſſe,quia contrariorum, &c. Secunda ratio eſt quia vbi commodum ibi debet eſſe damnũ & econtra.l.ſecundum naturam. ff. de regu.iur.ſed ex ſententia contra alium lata quis nõ patitur incommodum, vt ſupra ergo.nec debet cõſequi commodum per dictam regulam. Tertia ratio eſt quia non debet quis poſtulare cuius contrarium non eſſet petiturus. l. ſi ea lege &.l.ſi ea pactione.C.d vſur.l.1.C. de pact.l.pen.C. de ſolu.cum ſimili.nõ ergo debet quis petere, vt ſententia p alio lata ſibi proſit cum cõtrarium nõ eſſet petiturus.ſ. quod contra alium lata ſibi noceret,& videtur cõcluſiua rõ. Quarta ratio poteſt eſſe,quia vna et eadem res non debet diuerſo iure cenſeri.l.eum qui ędes cum ſimili.& ibi Bar. ff.de vſucap. ſed iſtud hic contingeret ſi diceremus ſententiam pro alio latã mihi prodeſſe, & non nocere,ergo nõ debet permitti ne eadem res cenſeatur diuerſo iure,ſed ad hoc poſſes reſpondere quod hic non eſt eadẽ res imo diuerſa,nam quando eſt condemnatoria dicimus nocere,& quando eſt pro alio lata dicimus etiam non prodeſſe,et ſic ſunt diuerſę ſententiæ non eadem:ſed replica quia imo antequam feratur nõ reputatur niſi vna,& regula debet conſtitui anteq̃ caſus de facto eueniat vnde ſiue poſtea ꝓtingit quod ſit cõdẽna

toria, ſiue abſolutoria debet idẽ ius in vtraq; cõſtitui ne cẽſeatur diuerſo iure cognita. Quãta ratio põt eſſe quia eadem diſpoſitio non debet contrarios effectus operari,ne ſe adinuicẽ cõfundat iuxta.l.vbi.repugnantia, cum ſimi. ff.de reg.iur.ſed ſi ſententia pro alio lata pdeſſet, & nõ noceret,operaret iſtã contrarietatem,ergo non debet pmitti:ſed & iſta ratio poſſet cauillari ſicut præcedens, & ad eandem eodẽ modo reſponderi de alijs rationibus pro iſta regula,cogita per te.

Iſta ſecũda regula,quod res inter alios acta alijs non prodeſt vltra allegata in ſuis locis,confirmatur p caſum ſingularem,in.l.creditor in prin.ff. mand.ad idem quod notabiliter dicit in.l.ſi.2.colum.in pr.verſi.vlterius not.C. de fide inſtru.ad idem facit tex.ſingul.in.l. qui ſeruum,in pr.ff.de interro. actio. & p per eum dicit Abb.in.d.c.quãuis.2.col. in pr.de re iudi.ad idem.l.1. C. de trãſactio.& per alia plura confirmabis.Iſta tñ regula limitatur multis modis,quos Doctor.non ponunt.Primo per.l.1. C.

17 de diuerſis reſcriptis.Secundo per.l.petend.in fi.C.de temp. in integr. reſtitu. peten.Tertio per.l.ſi communẽ.ff.quẽ admodum ſerui amittãt. Quarto per.l. ſi res in fi.C.ad exhib. Quinto per. l. ſi duo in pr.&.§.1.ff.de iure iu. & iſtas ponit gloſſ.in.l. C. reſinter ali. acta, addo ſequentia.Sexto ergo modo,limitatur per authẽ. item ſi quis liberos,& ibi gl. C.de natural.li.lib. Sexto per tex. notabili.in.l.hæredes.§. idem ſcribit, & ibi gl.hoc dicit.ff.fam.erciſc.Octauo modo limitatur, & iſtud etiam ego addo per tex.in auth.& omnino in fin. C.ne vxor pro mar.alios tres caſus adde per gl.in.l.2.C.quibus res iud.non no.& ſic ſunt.11.Duodecimũ adde per.l.ſi.C.de fruct.& liti expẽ. Decimuſtertius colligitur ex.l.res hęreditarias.ff. de crim. expila. hęr.cum ibi notatis. Modo ego dico,quod omnes caſus quibus dicitur quod quis cõſequitur per alium,quod per ſe non poteſt conſequi,poſſunt applicari pro fallentijs ad iſtam regulam, & ſunt infiniti de quibus, in.l.ſi quis ex argen

Res ĩter alios acta alijs prodeſt. in.14. caſibus hic relatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

argẽtarijs.§.1.ff.de eden.vbi vide,& ibi colligẽs quãplurimas limitationes, ad iſtam regulam.Colligo aliam limitatio nem per gl.ſingularem in.c.1.de iur. pa tro.lib.6.quę allegat dictam.l.ſi cõmu-nem.ff.quemadmo. ſerui amittã. Item limito per illum tit.C. ſi vnus ex pluri. appel.l.1.2.item hæc regula fallit in om nibus caſibus in quibus alteri per alte-rum acquiritur ſtipulatio, quos ponit, gl.in.§.ſi quis alij inſti. de inuti. ſtipula. alias etiam limitationes quæras per gl. & doc.in.l.ſi vnus.§.ante oĩa.ff. de pac.

Res iter alios acta facit quale quale damnum vel cõmodum.

18 Modo eſſet inueſtigandum an iſta regula quod res inter alios acta neq; nocet neq; ꝓdeſt ſit vera indiſtincte quo ad omne prę iudicium? & Bart.in.l.admonendi.ff.de iure iu.tenuit,quod prodeſt & nocet quo ad ſemiplenam probationem,quod dictũ eſt ſingulare,de quo vide ibi per eum,& per Abb.in.c. quãuis de re iud.1. col. & ibi in apoſtil. & late per Alex.in.l.ſępe.ff. de re iudic.

1 *Nuntio firmanti aliquem citaſſe ſe an credatur? ingens pugna.*
2 *Nuntio dicenti citaſſe ſe de iudicis mandato an credatur? anceps pugna.*
3 *Citatio non valet niſi de mandato iudicis cũ cõmu.*
4 *Citatio fieri non poteſt ſine iudicis mandato in non exigẽtibus cognitionẽ cum quibuſdam cõtra cõmu.*
5 *Citatio ſine mandato nunquam fit iure regio.*
6 *Citatio nulliter facta non interrumpit præſcriptionem,cum communi.*
7 *Citatio non rite facta non perpetuat iuriſdictionem.*
8 *Citatio non rite facta non inducit præuentionem.*
9 *Accuſatio ſeu denuntiatio generalis non ſufficit, vt quotam partem litis accuſator lucretur.*
10 *Citatum reſpondiſſe ſe non venturum,an nuntio affirmanti credatur? dubium certamen.*
11 *Nuntio dicentiſe à citato verberatum,non creditur cum communi.*
12 *Citato an ſint referẽdæ omnes criminis qualitates? dubia pugna.*
13 *Citatorius libellus in ciuilibus non exigit, vt ſigillatim qualitates petitionis exprimantur cũ communi.*
14 *Citato nulla iure regio deſiderat qualitates exprimi.*

Nuntio firmãtiaque citaſſe ſe an credatur? ĩgẽs pugna.

1 NVncius firmabat aliquem citaſſe ſe, citatꝰ id negabat, erit in arbitrio iudicis cui magis credatur ita Ioan. Andr. in. c. comparati de app. eſt communis opi. ſecundum Abb.ibi.nu.12. quam & ipſe ſequitur.Sequitur etiã & dicit cõmunem Marianus Soci.in rub. de dilati.articul.16. ſed receptius eſt hac in re vt nuncio dicẽti aliquem citaſſe ſe vel in ius vocaſſe credendũ ſit,hæc eſt cõmunis opi.quam tenent glo.in.l.magis puto.§.ne tamen.ff.de reb.eorum,cum qua ibi tranſeunt Doctores, & ibi Bar. in extrauag.ad reprimendum.ver. per nuntium Ioan.Andr.ad Spec.tit.de citatiõe.§.1.verſ. ſed nũquid credaꝫ Bar. in.l.1.§.cura carnis.ff.de offic. præfecti vrbis. Cinus, in.l.1. C.de relati.Bart.in tract.de citatore. Angelus, in repet.l.ſi vacantia in pr.C.de bon.vacan. lib.10. Sali.in.l.tres denũtiationes.C. quomodo & quãdo iudex Romanus,& Alex. num.45.in.l.ſciendum.ff.de verb. obli. ſequitur,& dicit communem op. Feli. in.c.quoniam contra nu.13. de probat. quod & tenent omnes ſecundum eũd. Feli.in.c.1.nu.13.de iudi. eſt communis opi.ſecundum Alciatum,in reg.3.præſump.14.in trac.de preſump.plene per Hippol.de Marſi.in.l.de vno quoq; nu. 115.cum plu.ſeq.ff.de re iudi.per Innocen.Ioan.Andr.Anto.& Imolam, in.d. c.1.de iudi.per Iaſ.in.l.age cum Geminiano.C.de tranſact.Bart.in.l.neminẽ. C.de exhib.reis per Bart.& Alexã.in.l. ſed ſi hac.§. prætor.ff. de in ius vocan. per Iaſ.in.l.neque is,col.fi.ff. de acquir. hære.per eund.Hippol. ſing.560. habemus,gl.& ibi communiter doctores,in c.cum parati de app.per text. in.d.§.ne tamen cum ſimilib. quod procedit de iure communi tam canonico quam ciuili, vt apparet in dictis locis nõ ſic de iure regio,vt in.l.1.ti.7.par.3.vbi nũcio dicenti aliquem citaſſe ſe nõ aliter creditur,quã adhibita fide vnius vel duorum teſtium iuxta diſtinctionem illius legis,niſi ꝓprio ore ipſius principis vel eorum iudicum, qui principis vicẽ gerũt à quibuſq; ꝓuocatio nulla eſt,ea citatio facta dicatur,tunc enim nullius teſtis interuẽtus exigeretur ad firmitatẽ illius citationis,vt ibi quæ lex eo nomine memorabilis nobis viſa eſt,quòd eorum iudicium qui curiæ ius reddũt, ipſius principis fidei equauit,cuius arg.

nouæ

noue iure regio tentari poſſemus,vt teſtamentum corã tali ſummo iudice factum etiam ſi deſtitutum eſſet,ſolenni teſtium numero firmum eſſet,non aliter atque ſi coram ipſomet principe factum eſſet,argu.C.de teſta.l.omnium, cum ibi notatis iuncta.d.l.1.& quæ ſcripſimus,in tract.de ſucceſ.crea.§.26.nu. 1.cum ſeq.quod quia nimis nouum nõ firmo. Deniq; an in re dubia nũcio fides adhibenda ſit tradit plene, Andrę. Tiraq.de retr.lig.§.8. gloſſ.9. ſtat ergo nuncio quem in ius vocaſſe ſe aſſeréti credendum eſſe.Quid autẽ ſi dicat de commiſsione, & mandato iudicis citationẽ feciſſe ſe,nec in actis apparet de tali iudicis mãdato,an preſumetur preceſsiſſe,an per contrarium minime interfuiſſe credẽdum magis ſit, & hac in re partem negatiuam,vt non interfuerit mandatum,aut vt non preſumatur interfuiſſe tenent Innocen.Ioan.And. Ant.Imola,& Feli.nu.13.qui hanc dicit communem op.in.c.1.de iud.Sequitur & dicit communem opi.Aret. cõſi.33. conſultatio,col.ante pe.ſequitur & dicit communem opi.Andræ. Tiraq. de retract.lig.§.8.gl.9.nu.20. hãc ſequitur & firmat communẽ opin.Ripa.in. c.1. de iudi.cart.p.verſi.tertio amplia.quã op.ſequitur,& dicit communem Feli. in.c.quoniam contra de probatio. nu. 13.poſt Anto.& alios ibi Romanus, in l.ſciendum.ff.de verb. oblig. vbi Alex. nu.45.Bar.in extrauag.ad reprimendũ verb.per nuncium ſequitur,& dicit cõmunem opi.Bernar.Diez, de Luco in regul.80.Sali.in.l. tres denuntiationes. C.quomodo & quando iudex,Ioã. Andræ.ad Specul.tit.de citatione.§.1.ver. ſed nunquid credatur.Bar.in.l.1.§.cura carnis.ff.de offi.prefect.vrb.Bar.in.l.neminem.C.de exhib.reis.Bar.& Alexã. in.l.ſed ſi hac.§.prætor.ff. de in ius voc. eſt communis opi. ſecundum Alcia.in tract.præſum.reg.3.præſumptione.14. nu.7.per Hippo.in.l.de vno quoq;.nu. 115.ff.de re iudi.idem in.l.de minore.§. plurimum, col.3.ff. de quæſti. ſequitur & dicit communem op.Decius,in.c.1. de iudi.lect.2.col.antep.ver.retenta cõ

Nuntio dicenti citaſſe ſe de iudicis mandato an credatur? anceps pugna.

2

cluſione,Tiraq.de retr. lig.§.8.gloſſ.4. Contrariam parte,vt præſumatur præceſsiſſe iudicis mandatum etiam ſi aliter nõ conſtet de ipſius commiſsione, tenent Cin,Bal.& Sali.in.l.ſi.C. de exhib.reis.Bal.in.l.ſciendum.col.antepe. ff.de ver.oblig.quos refert,& ſequitur Iaſ.in.§.quadrupli.nu.18.inſti. de actio. vbi hanc dicit communem opi. quam & ſequitur Alci.in.d.regula.3.preſum. 14.nu. 7. & ita obſeruabat cõmunis cõ ſuetudo ſecundum Marantam de ord. iudi.parte.6.verb.propoſui,nu.52.pag. 364. & ita etiam obſeruat communis conſuetudo tam Galliæ quam Florentiæ ſecundum Ioan.Nicol. ad Alciatũ in.d.præſumptione.14.d.nu.7.Horum ratiocinatio ea eſt,quod iſtud videatur eſſe de connexis ipſius citationis, & relationis à nuntio factæ,& conſequenter videbatur in hoc credi debere nuncio,non ſecus quam in ipſa citatione, argu.c.cum parati de appell. Sed nobis non videtur de connexis aut ita dependẽtibus,quod neceſſario vnum ſequatur ex alio:conſtat. n. potuiſſe nunciũ facere citationem, & tamen non præceſsiſſe iudicis mãdatum, pro nobis facit.ff.de acquiren.hære. l. ſi quis hæres inſtitutus ex parte in pr.ibi erunt nãq; appendices præcedentis inſtitutionis. Sed pro hac vltima opinione affirmatiua,vt mandatum preceſsiſſe intelligatur,facit quia alias nuncius committeret falſum,quod nõ eſt preſumendum argumẽ.l.marito.ff. pro ſocio ſed ſane non bene ſequitur quia non ponimus nuncium affirmaſſe quod habuit mandatũ à iudice, ſed etſi aſſereret adhuc idem.Facit etiam pro hac parte.d.l.magis puto. §. ne tamen verbo viatorem preſertim cum huiuſmodi commiſsio videatur eſſe modicę vtilitatis ſecundum Alciatum, vbi ſupra,ſed quidem nobis non modici ſed maximi momẽti eſſe videtur ne quiſquã moleſtiã patiatur vtcunque leuem, argumẽ.l.quia poterat.ff.ad Trebel.§.ſed neque inſti. de aut.tutorum.l.1.&.2.ff.de homi.lib. exhib.Vnde prior op.verior eſt,cũ iſthæc videatur ſolẽnitas extrinſeca quæ

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non præsumitur nisi probetur. l. quæcunq;.§.fi.ff.de public.d.§.sed neq;.l.si quis mihi bona.§.sed quid si mandauit. ff.de acq.hære.gl.& omnes, in.l.sciendum.ff.de ver.obliga. Facit,nam communis opi.est non valere citationē nisi de mandato iudicis, & ad petitionē partis.l.neminem.C. de exhib. reis.§.si vero quidam iurant in authē.de exhib. reis.col.5.tex.in.c.ex parte de rescript. Felinus,in.c.1.col.1.de iudi. per Petrū Duen.in regula.97.qui plures refert,& tamen id requisitum necessarium non foret,frustraq; deposceretur,si semper post factam citationem intelligeretur iudicis mandatum præcessisse,idq; procedit in causis tam criminalibus quam ciuilibus.c. proposuisti de foro cōpet. c.ex parte.2.de rescrip.c.1.de iudi.secūdum recep.intellect. l. absentem. ff.de pœnis.Interdum tamē valet citatio, & fieri potest citra iudicis mandatū,quale est cum subiecta materia non exigebat causę cognitionem,ita tenent Decius,in.c.1.de iudi.lect. 2. col. antepen. vbi Areti.nu.41.Bal.in.l.si quando,nu. 12.C.de testibus,Philip.Fran.in.c.cum parati de app.Ias.in.d.§.quadrupli inst. de actio.nu.34.Alciatus,& Ioan.Nico. in additio.ad eum de præsump.regu.3. præsump.14.nu.7.ad fin. allegat Cinū, in.l.neminē.C.de exhib.reis.Pe. Duen. regula.97.in fi.quæ communis opi. ex mente ipsorum procedit vbi esset consuetudo,& nūcius esset publicus,& generalis ad omnes citationes faciendas: iure autem regio hæc res expedita est, vt fieri non possit vlla citatio, siue res qua de agit,causę cognitionē requirat sine non requirat,nisi interfuerit iudicis commissio per.l.2.ibi por mādado del titu.7.part.3.Quinimo generaliter verius est tam iure regio quam cōmuni citationem nō valere,nisi fiat de mādato iudicis, etiāsi nuncius habeat mādatum generale ad citationes faciēdas: nisi contrarium esset vel lege municipali constitutum, vel cōsuetudine prę scriptum per iura superius adducta,q; & tenēt non pauci relati per Decium, in.d.c.1.col.antepe.versi.successiue.lectura sec.de iudi.etenim hominem ingenuum in ius vocari perquam durū ac molestum esse ignorat nemo, & quęlibet molestia personalis non pauci momenti docet iure consultus, in.l.quia poterat.ff.ad Trebellia. facit. l.in seruorum.ff.de pœnis.l.1.&.2.ff.de libero homi.exhi.l.1.§. quæ onerandę. ff. quarum rerum actio. non detur,& quæ plene docemur per Bart. & alios in.l.stipulationes non diuidūtur.§.Celsus.ff.de verb.oblig.dum in obligationibus facti tradunt neminem copelli ad factum præcise, sed ad interesse agēdum esse, quia hominē ingenuum ad factum quodlibet cōpelli præcise quasi imago & species quędam foret seruitutis,id quod ab illustri omni republica alienum esse debet,vnde si hominū vilissimi quales plerunq; sunt huiusmodi nuntij viatores seu apparitores, quē que ingenuum citra iudicis mandatū speciale citare inque ius trahere possent, non leuis molestia in personam irrogaretur, quæ eo magis à republica remotior esse debet quo illi nuncij viliores esse intelliguntur,& consequēter cum huiusmodi personalis molestia non pauci momenti sit in ea irrogāda, si non causę cognitionem postules,saltem mandatum iudicis prætermittere nō debemus.

Citatio non valet nisi de mandato iudicis cū cōmuni. 3

Citatio fieri nō pōt sine iudicis mādato in non exigētibus cognitionē cū quibusdam cōtra cōmunē. 4

Citatio sine mādato nūquam fit iure regio. 5

Citatio nulliter facta nō interrūpit præscriptionem cū cōmuni. 6

Denique cum huiusmodi citationē factam citra iudicis mādatū infirma esse edocti simus, intelligēdū est per eā nō interrūpi præscriptionē cœptā, vt plene p Tiraq.de retract.ligna.§.1. glo.10. nu.82.& rursus p eundē ibidē.§.8. gl.2. nu.3.Bar.& Alueri.in.l.accusaturus.ff. de adulteri.Bar.in authē.offeratur,colum.2.C.de litis contesta.vbi Salicetus col.f.Bar.in.l.cum notissimi.§.imo col. fi.C.de præscrip.30.annorum, idem in l.fi.ff.de eo per quem factum erit,& ibi Soci.idem Bal.in.c.quoniam cōtra falsam de probatio.col.3.Ias.in.l.licet, co. 2.C.de procurato.nu.5.per tex.in.c.,proposuisti de foro compe.verb. legitime citatus,& hanc esse communem opin. apparet ex relatione autorum de qua per Ias.& Andræ.Tiraquel. vbi supra.

nam

Citatio non rite facta non perpetuat iurisd. 7

Nam & similiter citatio inualida non perpetuat iurisdictionem, glos.fin. in capit.cum plures,& ibi Ioann. Andræ. Philippus Francus, & Dominicus, de officio delegati.libro.6.Felinus,in cap. gratum,colum.1.de offic.delega. Pala. rub.in repetitio. capitul. per vestras de donati.inter virum & vxorem charta. 88.colum.3. & Andræ. Tiraquell. vbi supra,nume.4.in.d.glos.2.pluraq; in simili per Ias.vbi supra, nu.5. Neque etiā inducitur pręuentio iurisdictionis,per talem citationem nullam,aut generalem, vt plene per eundem Andrę. Tiraquel.d.nu.4.&.5. qui plures allegat. Illud autem vsibus forensibus frequēs admodum est, vt à quibusdam fiant citationes, & etiam denunciationes generales præsertim iure regio,quo iure quota pars pœnæ pecuniarię à lege irrogatę accusatoribus delictorū cōcessa est,quo magis ad facinora delictaue prodenda inuitentur(quale est cū quis dicit,accuso talem de tali crimine, & omnes alios qui eodem de crimine p iudicem ea de re cognoscentem aut inquirentem noxij inuenti fuerint) & sane hoc casu magis est talem generalē accusationem seu denuntiationem ad quotam illam pœnę pecuniariæ partē consequendam non prodesse,quia ea generalis accusatio pro nulla est text. in clem.fi.vt lite pend.& ibi glos.fin.& Imola,colum.fi.& Cardi. Elorenti. nota.3.& plene per Andræ.Tiraquel. vbi supra qui plures citat, & hanc rē sæpe habuimus de facto in prætorio Hispalensi.

Citatio non rite facta non inducit præuentionem. 8

Accusatio seu denuntiatio generalis nō sufficit vt quotam partē litis accusator lucretur 9

Citatum respondisse se nō venturū an nuntio affirmanti credatur? dubium certamen. 10

Vidimus nuncio credendum esse,cum firmat se aliquem citasse,sed quid si putat vlterius dicens citatum respondisse se non venturum, an ei sit fides adhibenda? & communis opi. esse videtur hoc casu fidem sibi adhibēdam esse ita tenent glos.in. c. comparati de appellatio.quam sequitur, & dicit cōmunē Decius ibi,nume.10.Bar.in extrauagā. ad repri.ver.per nuncium Imola,& alij in dicto cap.comparati.Romanus consilio.497.diligenter colum.2. Bald. in l.1.§.si quis neget.ff. quemadmodum testamenta aperiantur. Angelus in.§. quadrupli.colum.5.instit.de actio.Bar. in.l. tres denuntiationes.C. quomodo & quando iudex Florianus in clemē.1. de dolo & contumacia.8.quæsti. Imo. in.l.si finita.§.Iulianus.ff. de damno infecto.idem in.l.ex consensu.§. final. ff. de appellatio.

Contrariam partem, vt non credatur tali nuncio,dum firmauit illum se nunquam venturum respondisse tenēt Io. And.ad Spe.ti.de contumacia.§.1. Bal. in.l.Diuus lect.1.& ibi Ang.ff.de in integ.resti.idem in dic.c.cum parati lect. 1.idem in addit.ad Specul.titu.de sent. ver.citatio debet esse legitima. Anton. & Panorm.in.d.c.cum parati, Dominicus.in.c.venerabilibus de sententia ex communi.Paulus Castren.consi. 165.li. 2.Corneus consi.79.lib.3.Iaso.in.§.& si quidem col.3.instit.de actio.sentit idem Ias.nu.30.in.§.quadrupli, eod.tit.sentit Andr.Tiraq. qui alios plures refert de retract.ligna.§.8.glo.9. num.16. Quod & sentiunt Salice.in. l. tres denuntiationes. C. quomodo & quando iudex, idem in.l.absentem quæst.5.C. de accusati.Bal.in. c. quoniam contra de proba.Maria.in rub.de dilati.artic.16.dum isti aiunt iudicis arbitrio relinquendū, vtri magis credendum sit ipsi nūcio an potius citato, & quod credendum sit nuntio in tali responsione tenent Abbas & Philip.de Perusio.in.c.præterea de officio deleg. Alciatus qui plures allegat in tract.de pręsum.reg.3.pręsum. 14.nu.2.& hæc nobis videbitur receptior opi.quę & verior est arg.d.c.cum parati,vbi creditur nūcio quo ad locū & consequēter equū parq; est, vt fides quo ad verba ei adhibeatur. Præterea quin responsio citati sit de connexis, & appendicijs ipsius citationis seu mādati,q; nuntius habuit à iudice,vix vllus negabit,& cōsequenter idem in eo iudicandum est,arg.l.si quis hæres instituerit ex parte.ff.de acqui. hær.in pr.ibi sunt enim appēdices,&c. Deniq; vt nūtio referenti citatum dixisse vēturum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sese crederetur, non video cur non idē per contrarium cum retulit illum negasse se venturū. Diuersum est cum nū
11 tius retulit se verberatū aut aliter vim passum fuisse, tūc enim magis est, vt nō sit credendus, id enim neq; est de contentis in mandato citationis, nec de cō nexis illi mādato ita vult receptior opquam tenent Ioan. And. ad Spec. tit. de contu. §. 1. ver. circa secundum Bald. in sua pract. tit. de quæsti. & citati. q. 11. Antoni. & Abb. in. d. c. cum parati, Alciat. de præsump. nam & ex hoc nuntius interesse pecuniarium cōsequi possit, ergo ei non credendū. l. omnibus in re pria. C. de testi. l. magistratibus. ff. de iu. risd. om. iud. & ita etiam tenent plures relati per Alciatum, qui idem sequitur. d. tract. de præsumptionibus regula. 3. presump. 14. nu. 5. Philip. de Perusio, in d. c. cum parati, Cardinalis in cle. si ante de dolo & contuma. Guido. Papa decisione. 557. Imola, in. l. si finita. §. si plures, col. 2. ff. de damno infect. Perrus Iacobus, de constitu. pecu. ver. responsio per. l. ea quidem. C. de accusati. Iaso. in l. age cum Geminiano. C. de transact. col. pen. idem Ias. in. l. properandum. §. & si quidem. C. de iudi. Hipp. Marsilius singul. 560. Ioannes Nicolaus, in addit. ad Alci. ubi supra. Corneus consi. 79. li. 3. Andræas Tiraquel. de retract. ligna. §. 8. glo. 9. nu. 14. ex cuius relatione apparet hanc esse communem receptisi mamque opinionem.

Nuntio dicēti se à citato verberatum non credatur cū cōmuni.

Citato an sint referēdæ oēs criminis qualitates dubia pugna.

12 In summa in libello citatorio causarū criminaliū non leuiter controuersum est an sin necessario inserendæ omnes qualitates criminis obiecti, qua īre sūt qui tueantur partem affirmatiuam, vt necessario sunt inserendæ, ita tenēt gl. in. c. 1. de dilatio. Abbas ibi, nu. 8. qui firmat quod cum illa gl. transeunt ibi doctores, & est communis opi. cū illa gl. secundum Imolam, in. l. inter accusatorem. ff. de publ. iudi. nume. 2. ff. ad fi. gl. in capi. si Episcopus. 3. quæstione. 2. Specul. de citatione. §. 1. colum. 5. & ibi Ioannes Andræ. in additio. Alueri. in. l. 1. ff. de in ius vocan. Bald. in. l. sicut de præscriptione triginta annorum, Cinus, & Barto. in authenti. offeratur. C. de litis contestatio. vbi etiam Salicetus Grego. Lup. in. l. 1. titu. 7. par. 3. in glos. fazer derecho, quem vide, contrarium tenēt Bar. nu. 6. & Imo. nu. 2. in fi. in. d. l. inter accusatorem, & hac esse communem opi. videtur firmare Bar. ibi vt necessario non sit causa, & qualitas delicti in libello inserenda, sed sufficiat dicere, vt veniat responsurus accusationi.

13 Et sane in causis ciuilibus constat valere citationem, obtemperandumque esse etiā si tenor libelli aut causa inserta nō sit in literis citatoriis, vt volūt ij quos priore loco citauimus, et hāc esse cōmunem opi. firmat Bar. num. 6. in. d. l. inter accusatorem. In causis autē criminalibus magis dubiū est, sed adhuc in hanc partem procliuior sum, vt citatio, & valeat, & rite facta intelligatur: id quod probari videtur, in. l. 2. C. de exhi. reis, & iure regio id expeditum,
14 videtur per tex. in. l. 1. titu. 7. par. 3. ibi a fazer derecho, cuius verbi sensus est valere literas citatorias, quibus continetur, vt citatus compareat responsurus petitioni seu accusationi etiam si qualitas speciesque delicti aut causæ ciuilis peculiariter non sit declarata ad idē l. 2. eodem tit. ibi venir deue antel iuzgador todo home q̄ fuere emplazado por mandado del, quorum verborum sensus est, citatum cōparere debere simul ac viderit mandatum sui iudicis, etiam si aliud sibi non constiterit. Ad idem. d. l. 2. in ratione sui dum ait, esto es por hōrra del lugar, & poderio que tiene el juez por el Rey, casi no quisi esse venir semejaria que lo hazia mas por deldē que por otra cosa, quorum verborū sensus est citatū cōparere debere ne videatur iudicis magistratē cōtemnere, & illa iura cū loquantur generaliter', sunt generaliter intelligenda. l. præcipimus. C. de appell. Nec me mouet capitu. si primates: quinta quæstione. 2. capit. significantibus de appellatio. capi. præterea de dilatio. nam speciale

Citatorius libellus i ciuilibus non exigit, vt singillatim q̄litates petitionis exprimātur cum cōmuni.

Citatō nulla iure regio desiderat qualitates exprimi

cial e est in Episcopo, propter veneran dam eius dignitatem secundum Bart. numero. 6. & Imolam, nume. 2. in dicta l. inter accusatorem, vel dic idem esse in reliquis, & optimū esse causam specificam petitionis ciuilis vel accusationis criminalis inseri in literis citatorijs, adhuc tamen si non inserantur citatio valere non desinit, priore modo intelligendum est text. in dicto ca. si primates cum similibus, posteriore autem modo intelligenda sunt iura cō traria, prætoris enim est inspicere an sua sit iurisdictio, vocati autem est nō contemnere iudicis maiestatem, vt dd. ll. & exemplo turpissimum esset ad mittere, vt subditis citatis liberum esse responsum refutatorium reddere eo prætextu, quod qualitates petitionis non essent in libello citatorio expressę, sic enim facile euenturum, vt vix tā sigillatim possent enarrari quin adhuc citatus causaretur sibi non satis palam ac dilucide enarratas videri, vnde consultius mihi hac in re iure regio quam communi prospectum videtur, vt indistincte citatus non possit recusare quin ad iudicis conspectum veniat eo prętextu aut colore, quod non satis ex libello citatorio perceperit omnes aut criminis obiecti aut rei petitæ qualitates.

5 *Iuramentum calumniæ an per pactum iuratum remitti possit?*
6 *Iuramentum calumniæ quo iure inductum.*
7 *Iuramentum calumniæ potest quandocunque præstari ante causæ conclusionem.*
8 *Iuramentum calumniæ potest iudex exigere inuitis partibus.*
9 *Iuramentum calumniæ peti potest etiam postquàm actor plene probauerat, contra Bald.*
10 *Sententia licet sit pro ea præsumptio iuris, & de iure tamen contra eam admittitur confessio partis.*
11 *Probationes non inducunt ius.*
12 *Confessio admittitur contra præsumptionem iuris, et de iure.*
13 *Iuramentum calumniæ petitum à parte si non præstetur reddit processum nullum cum Bar. contra Bald.*
14 *Iuramentum calumniæ quare inductum.*
15 *Iuramentum calumniæ an procurator præstet.*
16 *Iurari de calumnia potest procurator habēs ad hoc speciale mandatum secus si generale cum libera.*
17 *Mandatum cum libera an sufficiat ad iurandum de calumnia.*
18 *Mandatum cum libera sufficit ad casus qui requirant speciale mandatum.*
19 *Mandatum cum libera sufficit ad transigendum.*
20 *Iuramentum calumniæ in quibus causis præstetur.*
21 *Iuramentum calumniæ in multis causis cessat.*
22 *Iuramentum calumniæ an possit remitti?*
23 *Iuramentum calūniæ remitti potest per principem.*
24 *Iuramentum calumniæ recusans vt puniatur.*
25 *Iuramentum calumniæ recusanti pœna non irrogatur ipso iure sed per sententiam.*
26 *Confessio intelligitur cum qualitatibus in libello contentis.*
27 *Intellect. l. fi. C. de fideicommiss. & §. fi. instit. eo.*
28 *Confessio an intelligatur cum omnibus qualitatibus.*
29 *Iuramentum calumniæ recusans an possit appellare.*
30 *Iuramentum calumniæ an præstetur in causa appellati.*
31 *Iuramentum calumniæ deferens an prior iurare debeat.*
33 *Reus positionibus non antea respondere tenetur, quā actor iuret se putare eas esse veras.*
33 *Iuramentum calumniæ subiturus an possit petere tempus ad deliberandum.*

5 ILLVD dubium est an ideo quod iuramentum calumnię non potest per simplicem litigantium consensum remitti, vt in. l. 2. §. sed quia veremur cum ibi plene notatis per glos. & Doctor. C. de iuramento calūniæ, similiter non possit remitti per interuentum iuramenti ipsarum partiū litigantium. Mouet quęstionem quod nonnulli litigantium sunt tam diuini numinis reuerentes, vt nec verum sacramentū audeāt prestare, vt in. l. quę sub conditione in pri. ff. de condi. insti. vnde æquū videbatur vt mutuo consensu litigantium præsertim iurato ad sacramentum posset remitti. Confirmatur, quia tacite potest remitti vt notatur in dicto. §. sed quia veremur, ergo facilius potest remitti per expressum consensum præsertim iuratum, argument. l. cum ex filio. §. j. ff. de vulgar. & l. cum patro. §. filius. matrem. ff. de lega. 2. & d. c. quanuis. dicta leg. cap. licet mulieres. d. c. cum contingat cum similibus, facit tex. in capit. 1. §. 1. de iu-

Iuramentū calū. an per pactū iuratum remitti possit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ramento calumniæ, libro.6. Sed an per simplicem partium cõuentionem possit remitti, infra dicam, per conuentionem autem iuratam puto quod remitti possit à parte parti, argu. d. c.1. §.1. ea tamen remissio quantuncunq; iurata impediméto non erit, quin ipse iudex possit ex officio partes ad iurandũ de calumnia compellere, argu. tex. in d.§. sed quia veremur cum ibi plene notatis præsertim per Bal. in. d.l.2. in fine pr. C. de iura. calumn. nec. n. leuis suspicio erit, quod vtrinque dolus interueniat cum tale sacramẽtum subire recusant, quod si iudici persuasum esset id ab ipsis litigantibus cupi timore diuini numinis, quasi nec verum iuram. auderẽt præstare, tunc forte non erraret partiũ voluntati sese accõmodãs. Quę res quia vtilissima, & frequentissima est, ideo istam materiam intendo declarare per quæstiones, & primo quæro quo iure fuit introductum iuramentum de calũnia, & breuiter dicas quod iuramẽtum de calumnia in quibusdam casibus bene fuit inuentũ de iure veteri, sed iuramẽtũ generale de calũnia fuit inuectũ per Iustinianum ita dicit Bald. in. l.2. C. de iuramento calumniæ, in princ. ver. quærunt hic quidam, &c. & licet ipse non dicat, de illis casibus fit mentio in l. delata. C. de iureiu. & in. l. iusiurãdũ, et ad pecunias. §. qui iusiurandum. ff. de iureiu. & in. l. si non fuerit eo. tit. & alibi sępe. Ratio autem quare de iure veteri non fuit inuentum iuramẽtum generale, erat quia tunc potius tendebat ad reperiẽdam veritatem quam ad solẽnizandum iudicium, hodie vero pertinet ad solẽnitatem iudicij: ideo si peteretur, & non præstaretur non valeret iudicium secus si non peteretur, vt in capit. 1. §. 1. de iuramento calumniæ, lib. 6. & notatur, in. l. 2. §. sed quia veremur. C. de iuramento calumniæ, istam rationem reperio per Paul. de Castro, in. l. 1. circa princip. C. de iuramento calumniæ. Et dum dixi quod si iurã. hoc sit petitum, & non præstitum processus redderetur retro nullus, adde quod ex hoc cauti aduocati quando respondẽt libello, & negant narrata prout narratur postea, petunt in fine iurari de calumnia nec vlterius insistant, vt si postea omittatur, reddatur totus processus nullus secundum Iacobum Butri. in dicto. §. sed quia veremur. Imola, & Alexand. in. l. qui bona. §. si alieno. ff. de damno. infecto. Et adeo est præstandũ si petatur quod non valeret consuetudo vel statutum, quod iuramentum calumniæ posset expresse remitti. c. cõsti tutus de fide inst. casus notabilis in cæterum de iuramento calumnię. Vnũ tamen est quod potest quandocunque præstari ante conclusionem in causa, & sufficit, glos. est notabilis in capit. ex literis de iureiu. facit text. in capitul. 1. in princip. de iuramen. calumniæ, lib. 6. imo quod est plus etiã post conclusionẽ in causa, potest iudex ex officio suo istud iuramentum calumniæ recipere inuita parte, vt tenet Bald. in. l.1. penul. quæstione. C. de iuramento calumniæ, & in. l.2. §. sed quia veremur. eodem ti. post Ioan. Andræ. in capit. 1. de iuram. calumnię, libr. 6. in nouell. & sic termini assignati partibus non concludunt iudici. Id tamen quod dixi quod si petitum non præstaretur processus esset nullus, procedit nisi iuramentum calũniæ peteretur postquam actor probauerat plene intentionem suam, nam si tunc non prẽstaretur nõ esset propterea processus nullus, ita singulariter tenet Bald. in cap. 2. de probatio. per illũ textum, & dicit non reperiri, alibi ita expresse. Sed tamen aduerte, nam ille text. loquitur in iuramento veritatis quod esset frustratorium, postquam quis plene probasset, nos autem loquimur in iuramento calumniæ vbi est diuersa ratio, vt patet aperte, & euidenter probo nam postquam actor plene probat nõ grauatur onere iuramenti, quia vt dixi esset superfluum, & quia non debet quis in eo probando grauari quod probatum non releuat. l. ad probationem cum simil. C. de probat. & ista etiã potest esse ratio ad dictum

6 *Iuram. cal. quo iure inductum.*

7 *Iuramentũ cal. pot quãcũq; præstari ante conclusionem.*

8 *Iura. cal. potest iudex exigere inuitis partibus.*

9 *Iura. cal. peti potest et postq̃ actor plene ꝓbauerat cõtra Bald.*

c.2. de proba. Sed in iuramento calũnię hæc ratio cessat, nam si ego plene probo, & postea mihi deferatur iuramẽtũ de calumnia, si forte iuro me per calũniam litigasse, debeo succũbere, & sic iuramẽtum non est superfluum, quod autem debeam succumbere patet, quia præsumptio quæ oriebatur ex probatione mea præcedẽti est sublata per cõfessionem contrariã, & probatur à fortiori, nam si contra sententam quæ trãsiuit in rem iudicatam, & ex qua oritur prę sumptio iuris, & de iure admittitur probatio in ꝓtrarium per confessionẽ partis, vt tenet singulariter, Inn. in. c. quapleriq; de immuni. eccle. ergo à fortiori contra probationem solã ex qua nõ oritur ius, vt est glos. singularis, in. l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiur. debet admitti confessio partis contraria, vt in nostro casu. Item patet nã contra præsumptionem iuris & de iure admittitur cõfessio partis, licet alia ꝓbatio nõ admittatur, vt est gl. in authẽ. de æquali. do. §. illud. col. 7. & in. l. in contractibus. §. 1. C. de non nu. pe. & in. l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur. notat. Doct. in auth. sed iam necesse. C. de don. ante nup. cum simili. ergo à fortiori contra probationẽ solam, ex qua non oritur præsumptio, & si oritur esset iuris tm̃ non autem iuris, & de iure vt est notum, & per hoc puto dictum Bald. non procedere super quo cogitabis.

Sentẽtia licet sit ꝓ ea præsumptio iuris & de iure, tm̃ contra eam admittitur cõfessio partis. 10 *Probatiões nõ inducũt ius.* 11 *Cõfessio admittitur cõtra præsumprionem iuris, et de iure.* 12

13 Secundo limita dictam regulam, vt p̃cedat quando iuramentum esset petitum à iudice, nã si non præstaretur processus redderet nullus, secus si esset petitum à sola parte, nam tũc etiam si nõ prẽstaretur non esset processus nullus, ita singulariter tenet Bald. referens se ita consuluisse, in. l.2. ff. de iureiu. in repetitione. 2. quæstione, & pro eo stringit. tex. in. l. de pupillo. §. qui opus. ff. de operis noui nuntiatio. Barto. tamen ibi prima oppositione vult contrarium, præterea hoc est contra cautelam de qua supra dixi, nam si ea ratione aduocati petunt iurari, vt si postea non iuratur processus sit nullus, ergo contra do

Iuram. cal. petitũ à parte si nõ præstetur reddit processum nullum cum Bar. cõtra Bald.

14 Secũdo quęro, quare fuit introductũ iuramentũ calũniæ, respõdeo ideo, vt calũniosa litigantium ĩstãtia compẽsaretur, istam rationem ponit Imperator, in. l.j. circa medium. C. de iura. calum. & ibi in specie notat Bal. post princ. & vide quod ex hoc ibi infert ad istam rationem, addo quod dicit tex. in. l.2. §. ꝙ si actor. C. de iuramento calumniæ, ibi quid aliud nisi pro omnibus deũ, &c. Secundo facit. l. fi. C. ad legem Iuliam repet. & tex. in capit. fina. 1. q. 7. ibi, & licet neminem diuini timoris contẽnẽdo iusiurandum arbitramur immemorem, &c. & cõfirmabitur per multa, & hoc de secunda quæstione.

Iuram. cal. quare inductum.

15 Tertio quæritur, quę personę debeant iurare de calumnia, pro solutione considero quod aut quis litigat per se aut per alium, & si per alium aut per legitimum administratorem, & sic per eum quem lex admittit, aut per procuratorem, & sic per eum quẽ quis suo arbitrio constituit. Primo casu ipse litigãs, debet iurare, vt. l.2. §. 1. & authen. principales. C. de iuramento calumniæ. Secundo casu illi legitimi administratores debent iurare, non autem illi quorum nomine agunt vel conueniuntur, & de hoc est proprie tex. in. l.2. §. quod obseruari cum ibi notatis, eodem titu. Tertio casu quando litigat per procuratorem, diligenter aduertendum est, nam text. in dicta. l.2. §. sinautem absuerit, dicit quod antequam procuratori lis mandetur tenetur dominus de calũnia iurare text. authen. in. c. fin. de iura. calum. libro. 6. dicit quod procurator potest de calumnia iurare & sic videtur corrigere. d. §. sinautem quod est absurdum: quare dicendũ est ꝙ practica põt esse multiplex: ꝙ si dñs vult totã litẽ ꝓcuratorẽ agitare, ipe quo ipsũ ꝓstituit debet apud iudicẽ loci vbi ꝺgit

Iuram. cal. an procurator præstet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iurare de calumnia super lite futura, p procuratorem agitãda, siue sit actor siue reus, & istam practicam ponit proprie tex.in.d.l.2.§.finautem abfuerit de iur.cal. Secunda practica potest esse q̃ dominus constituat procuratorem ad totam litem,si vult absque eo quod ipse iuret de calumnia,& postea procurator incipiet litem eamq; contestabitur, et postea dabitur sibi terminus ad faciẽdum dominum comparere in iudicio, & ad iurandum de calumnia, & istum modum ponit Paul. de Castro. in. d.§. finautem.

Iurari de cal.pōt procurator hñs ad hoc speciale mandatū secus si generale cum libera.

16 Tertius modus,practicandi est,& melior,quod dominus constituat procuratorem cum speciali mandato ad iurandum de calumnia, licet olim nõ fic esset,& de hoc est tex.in.d.c.fi.de iura. calum.libr.6.Et sic loquitur in diuerso casu.ab illo.§.finautem abfuerit nec vnus corrigit alium,& ad dictum.c.fin. addo glos.per illum text.in.c.1.de iudi. lib.6.in glo.vltima,& gl.in.c.licet mulieres de iureiur.lib.6. vbi etiam allegauit illum tex.facit in simili.tex.in.c.fin. de procurat.eodem, lib. & in propsito vide gl.magnam,in. c. tibi domino .l.3. distinct.& ad prædicta vide magistraliter Paul. de Castro. in.d. §. fin autem

Mandatū cum libera an sufficiat ad iurādū de calūnia.

abfuerit.1.colū.per totam, ad quem recurras.Iuxta hoc incidenter, & necessario quæro, quid si dominus non dedit mandatum speciale ad iurãdum de 17 calumnia, sed generale cum libera vel plena vel alijs modis qui æquipollent speciali mandato de quibus in.l.procurator, cui. ff. de procuratori.& ibi per Barto.& in alijs locis an illud sufficiat, & reperio quod Bal.in.l.si procurator, in medio.C.de procurato. dicit singulariter quod illa verba.cum libera,&c. & similia ad iurãdum de calumnia nõ sufficiunt, & ideo in iuramento de calumnia requiritur speciale mandatum secundum eum,imo quod est plus, nõ sufficeret speciale mandatum hoc modo etiam ad iurandum de calumnia, &c.Sed est necesse quod dicatur ad iurandum de calumnia in tali causa, &c. vt.l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acqui.hære.secundum Bar.in.d.§. finautem abfuerit post medium idem vult ibi Paul.1.col.ad fin. & sic quod requiratur nedum speciale sed etiam singulare.Ratio est secundum Bar. ibidem, quia si mandatum esset simpliciter ad iurandum de calumnia, intelligeretur in causis iustis, nõ autẽ in iniustis:quia mandatum non continet in dubio illicitum.l. si procurator. ff. de condi. indeb.& sic non ligaret dominum, & sic esset superfluum quod secus est quando est datum mandatum in tali causa,

Mandatũ cum libera sufficit ad casus quirẽ quirit speciale mandatum.

18 &c.Sed aduerte quia contra prædicta facit,nam in casibus in quibus requiritur speciale mandatum sufficit generale cum libera, vt singulariter tenet Bald.in.l.illud.§.si talis. ff. de minor.& allegatur in apostil.ad Bartol.in.l. procurator cui.ff.de procur. & illa decisio est singularis secundum Iaſ.i.l.idebitã. ff.de condi.indebi.sed ista est huiusmodi.d.c.fi.de iura.cal.lib.6.ergo.&c.præterea pro hoc facit tex.notabi.in.c.qui ad agendum in fide procurat.libr.6.ibi bonorum vel causę administratio,&c. vbi paria sunt conceden. administrationem cum libera in omnibus causis, vel in vna tantũ,si ergo in causa in qua litigat dedit ei mandatum cum libera, videtur sufficere & illum tex.allegauit notabilem Bar.in.l.qui Romæ.§. Callimachus.ff.de verb.obliga. & in.l.iusiurandum quod ex conuentione. ff.de

Mãdatũcũ libera suffi cit ad transigendum.

19 de iureiur.§.fin.1.col.Ad idem facit nã in transactione requiritur speciale mãdatum,vt.C.de transac.l.transactionis, & tamen sufficit quod quis habeat generale cum libera à lege,vt.l.præses.C. de transact.iuncta glos.singulari, in.l. mandato generali.ff.de procurator.ad idem.d.l.iusiurãdum quod ex conuention.§.fina.ff.de iureiur. Tenendo tamen opinion.Bald. & quod supra dixi posset responderi ad omnia prædicta vno verbo,quod procedunt vbi requiritur speciale mandatum solummodo, sed vbi requiritur speciale, & singulare vt in iuramento calumniæ,vt supradixi parte dicta nõ adstringunt qa quẽ admodum non sufficit speciale ita non debet

debet sufficere generale cum libera, & hęc est vera responsio,vel secundo fateor quod in requirẽtibus speciale, sufficiat generale cum libera vbicunque est eadem ratio,alias secus,quod autẽ in ꝓposito sit diuersa ratio patet quia in mandato generali cum libera nõ includitur quod iuret de calũnia in causa iniusta,quia est delictum,argu. l.si ꝓcurator cum simil.ff.de condict.indeb. sed ista ratio cessat in mandato speciali,qua tunc bene potest iurare in quacunque causa cum de voluntate constituẽtis constat.d.c.fin.de iur.calumn.li. 6.ergo,&c. & hoc de tertia quæstione. De qua etiam vide Bart.in.l. qui bona. §.si alieno.ff.de dam.infect. & ibi Alexan.3.coll.

Iura.cal.in quibus causis præstet.

20 Quarto quæro, in quibus causis debet hoc iuramentum præstari,& videtur,dicas quod in ciuilibus prophanis, & temporalibus iurandum est secundum omnes,vt in toto tit.C.de iuram. calum.& extra eodem titul.per totum quid in criminalibus gl. tenet quod eodem modo in eis fit iurandum,vt notatur in.l.1.gl.magna. C. de iuramen.calum. addo quod idem videtur tenere, glos.plenior,in.c.1.de iuramen. calum. gl.mag.idem gl.in.c.2.eod.titu.idem tenet gl.remissiue.in.c.1.in fi.de iura. calum.libr.6.& glos.institit.de public.iudi. in prin.glo.2.facit.l.fin.C. de fide instr. breuiter dicendum est,quod in eis fit iuradum de veritate dicenda, vt in ca. cum dilecti de accusa.nam in criminali respondendum est de veritate non de credulitate, & ita est iurandum, & ita seruat consuetudo secundum Bald. in.l.1.C. de iuramen.calum. antepenul. quæstione.Facit.l.vltima.ff. de crimin. expilatæ hæreditatis:si tamen hoc iuramen.omittetur non propterea processus esset nullus secundum eum,in.d. l.1.& vide Paul.in.d.l.1. ad fi. vbi idem vult in effectu licet clarius loquatur,& eum omnino vide,idem vult ibi Bart. circa fi.Quid in spiritualibus an in eis iuretur de calumnia & text. in capit.literas de iuramento calum. dicit quod non idem tenet glo.per illum textum,

Iura.cal.in multis causis cessat.

21 in.l.2.§.sed quia veremur.C.de iuramẽto calumniæ. Illud tamen hodie immutatum est per text. in capit.1.§.fin.de iuramento calumniæ libro.6. vbi statuitur quod in spiritualibus iuretur ne dũ de calumnia sed etiam de veritate simul,rationem ponit ibi text. Quid autem differat iuramentum de calumnia à iuramento de veritate, & quid habeat quis respondere per iuramentum de veritate. Vide magistraliter per Abbatem,in capit.2.de iuramento calum. penult.& vltima columna,ad quem recurre, & ad text.in capitu.1.§. fina.de iuramento calumnię,libr.6.quem modo allegaui,adde glos.cum text.in.ca. 2.de confess. libro.6.in glos. prima, & vide Bald.in.l.2.C.de iuramento calũniæ,in fin.princi. vbi per hoc infert ad quæstionem nunquid ille qui non vult iurare in causa spirituali,habeatur pro confesso, & breuiter concludit, quod ex quo tenetur iurare si non iurat,habeatur pro confesso in sui prędiciũ, sed non quod per hoc aduersarius acquirat titulum in causa spirituali, vel beneficiali,allegauit Archidia.in capi. 2.de confesso. libro.6.nisi de titulo ponens legitime probet, ne per collusionem in illis patiatur vitiosus ingressus, & de ista quæstione proxima per Paul. de Castro in.l.2.§. quod si actor. C. de iuramento calumniæ. 2. colum. ad fin. allegauit in argumen.text.in capi.eum qui de eo qui mittitur in posse,vbi propter contumaciam in non comparendo non fit missio ex primo Decreto in beneficialibus ratione prędicta.Vnum scias quod vbicunque non iuratur de calumnia,iuratur tamẽ de veritate, & vbi etiam fuit iuratum de calumnia generaliter, potest nihilominus in singulis actibus exigi iuram.de cal. tex. in.c. 2.§.f.de iuramen.calum.lib.6.& ista nõ fuerũt inuenta de iure ciuili,& de hoc vide etiã Pau.in.l.1.in fi.C. de iura. cal. & hoc de. 4. q. Cui tamen adde quod in notorijs,vel vbi proceditur in confessum, non est de ordine iudicij iuramentum calumniæ, vt per Specu. in titulo.de iuramento calumniæ. §. finali,

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem vbi non esset quæstio facti sed iuris, quia talis quæstio nō desiderat probationes facti sed allegationes legum, ar. l. ornamētorum. ff. de au. & arg. leg. item in caus. ibi: volūtarię iurisdictionis non habet locum iura. de cal. vt super declaratione priuilegij, vel dispensatione, vel similibus. Item quando iudex procedet ex officio suo inquirendo non iurat de calumnia, licet ipse aliquid faciat per quod onus probandi ingerit reo, vt per Spec. isto tit. ver. quid si causa facit. l. 2. C. de offi. ciuili. iudi. & prædicta si aduertis colliges ex verbis, Bal. in l. 1. C. de iuram. calum. primo. 2. 3. notabili quem videas.

Iura. calū. an possit remitti.

22 Quinto quæritur an hoc iuramentum de calumnia possit à partibus remitti, & videt quod non, vt. l. 2. §. sed quia veremur. C. de iuramē. calum. adeo quod non valeret cōsuetudo de eo remittēdo, tex. est in. c. ceterum de iurā. calum. alij dicunt quod expresse non potest. remitti, tacite tamen sic, arg. l. filius fa. §. veterani. ff. de procura. & C. de procura. l. ita demum istam quęstionē late disputat, gl. in. c. tuis extra de testib. hodie videt apertè decissum, in. c. 1. §. 1. de iura. cal. libr. 6. vt tacite bene posset remitti, nec propter hoc ꝓcessus est nullus, vel annullandus videtur, potest dici ꝙ omitti bene potest, & hoc secundum omnes, & hoc est quod dicit tex. in. d. c. 1. remitti aut aperte parti nō potest, quin saltim semper possit exigi ex officio iudicis sed à iure bene potest remitti, sic remittitur parentibus, & patronis, vt. ff. de iureiu. l. iusiurandum, & ad pecunias. §. hoc iusiurandum, & vide de hoc Bal. l. 2. circa fi. prin. C. de iura. calum. prędicta in iuramento de calumnia. Sacramentum autem testis bene potest remitti aperte, & hoc est vulgatum, de hoc tamē nos legistæ nō habemus textum, sed allegamus gl. in. l. 1. ff. deferi. & est. glos. in. l. iurisiurandi. C. de test. & in. l. 2. §. sed quia veremur. gl. magna. C. de iura. calum. & gl. in. c. si testis. §. item iuris iurādi. 4. q. 3. & est tex. de hoc in. c. tuis, extra de testi. & gl. per illum tex. in. c. fraternitatis glo. fi. eodē

tit. & gl. in. c. de causis de officio deleg. & in. c. 3. loco de probatio. Licet autem

Iura. cal. remitti potest per principē

23 à partibus iuramentum calumnię non possit remitti, vt dixi rescripto. tamen principis bene potest remitti, vt tenet gl. magna in. d. §. sed quia veremur, si tamē faciat mentionem de illa lege. Circa quod tamen dicas quod de principe non est dubitandum quin possit, cū sit supra ius positiuum secūdum quod fuit hoc iuramentum introductum, vt in. c. proposuit de concess. præben. & in l. princeps. ff. de legibus, & qualis clausula derogatoria requiratur, dic vt notatur, in. c. nonnulli de rescriptis, & in c. vno de excess. præla. lib. 6. in nouella, sed inferior à principe etiam legatus non potest tollere illa substantialia iudicij, de quo vide gl. singularem, in. c. fi. de hære. lib. 6. & hoc ponit dñs Abb. in c. cæterum in fin. extra de iura. calum. & hoc de quinta quæstione.

Iura. calū. recusans, vt puniat.

24 Sexto quero, quę sit pœna nolentis iurare de calūnia, dicas quod regula est qđ actor nolēs iurare cadit ab actione, reus vero habetur pro cōfesso, tex. est in. l. 2. C. de iura. calumē. in. §. quod si actor, tex. ī. c. Imperatorū de iura. cal. & in. c. fi. §. fi. eo. titul. Circa hoc tamen an omnis contumax in non respōdendo habeatur pro ꝓfesso? latius dicas quod aut quis recusat respōdē. interrogatio. quæ fuit ante lit. contest. ad pręparationem indicij de quibus in titul. de interroga. actio. & tunc erat prouisum per ll. illius ti. quod haberetur pro confesso vel pro negante prout sibi esset magis damnosum, & vtilius interrogāti. l. de ætate. §. quæ tacuit. ff. de interroga. actio. cum ibi nota. Aut recusat respōdere libello, & sic litem contestari, & tunc non erat prouisum olim nec etiā hodie, quod habeatur ꝓ confesso. Imo proceditur contra eum tanquā contra contumacem admisionem ex primo vel secūdo Decreto, vel etiam cogitur pręcise captis pignoribus, vel multa in d. l. 1. §. quid ergo. ff. de ventre inspi. & quod notat per gl. singularem in auth. qui semel gl. mag. C. quomodo & quādo iudex. Aut recusat respondere positioni.

tioni. quæ fuit post litem contestat. ad releuandum ponentē ab onere probādi, et licet olim fuerit magna dubitatio vt referūt doct. in. d. §. quod si actor hodie tamen hoc est expeditum. 1. quod habeatur. Pro confesso, vt in. c. 2. de cōfes. lib. 6. concurrentibus multis de quibus ibi, & de prædictis vide notabil. Paul. in. d. §. quod si actor. 2. coll. Prædicta sunt vera in prophanis causis, quid autē in causis specialibus puta beneficialibus, vel ī causis criminalibus an cōtumax habeatur? pro confesso videtur dicendū quod non vt notabil. ꝓ Paul. d. §. quod si actor. 2. co. in fi. cum princi. sequentis rationi. de quibus ibi: per eum, & vide quę dixi supra. 4. quęstio.

Iura. cal. recusanti pœna non irrogatur ipso iure sed per sententiam.

25 Licet autem actor cadat ab actione, & reus habeatur pro confesso, vt dixi illud tamen est verum secuta sententia non autem ipso iure, vt tenet gl. in. d. §. quod si actor, & gl. in. c. fi. §. fin. de iura. cal. & notatur, in. c. 2. ad fi. de confess. li. 6. & notabili. Bar. & ibi in apost. in. l. eius qui delatorem in prin. ff. de iure fis. Ex quo infertur quod licet actor noluerit iurare de calūnia si tamen iudex ferr sententiam pro actore valet, si. n. cecidisset à causa ipso iure sententia lala esset nulla ipso iure secundum Bald. in. d. §. quod si actor circa prin. infertur si antequam lata sit sentētia decederet ille, quę recusauit iurare, illa pœna nō transmitteretur contra hęredē eius, vt posset hæres rei condēnari virtute dictę tacitę, vel fictę confessionis, nec ét hęres actoris repellitur à iudicio, vt est casus singularis in iure in. l. eius qui delatorem, in prin. ff. de iure fis. & ibi hoc vult Bar. in fi. idem Bar. in. d. §. quod si actor, & notabilius ibi per Paul. circa princi. quem videas, & idem vbicunq; propter cōtumaciam vel alias, quis habetur pro confesso, vt pœna illius fictę confessionis non transeat cōtra hæredē, vt. d. l. eius qui in princ. Item pro limitatione adde quod habetur pro cōfesso, est verum super capitulo tātum, cui noluit respondere non autem sup alijs tex. est, in. d. §. quod si actor, & ibi notat Bal. ad fi. & notatur ī. c. 2. de ꝓfes.

26 lib. 6. Item pro limitationē addo quod est verum, vt habeatur pro confesso si qualitas causę petitur alias secus, vnde si ex tenore libelli apparet aliquid contra ipsum actorem propter quod reus deberet absolui, licet reus vere vel ficte confiteatur contēta in libello, non deberet condemnari sed absolui, quia censetur confiteri cum suis qualitatibus, ita est text. cum glos. singulari in dicto. §. quod si actor, in ver. rei qualitas, & ibi notat Bal. ante fi. & dicit esse nota. dignum & illa gl. est singularis secundum Paul. ibi in fi. quem videas.

Cōfessio' intelligī cum qualitatibus in libello cōtentis.

27 Et ex hoc infero, scis quod quando hę res negat relictum si probetur, sibi tenetur illud soluere, quanuis volūtas sit non solennis, vt est casus singularis in sti. de fideicom. hære. §. fi. & in. l. fi. C. de fideicom. nam intelligo illam. l. quādo fideicommissarius asserebat fideicommissum fuisse relictū. Sed aduersarius negabat fuisse relictum, vnde de solennitate non expediebat allegare postq̄ negabat factum. Si autem actor confitebatur fuisse relictum minus solenniter, nō puto quod aduersarius habere tur pro condemnato ex sua ficta cōfessione, arg. gl. in. d. §. quod si actor, quæ est singularis ad hoc, & per id quod notat Bar. in. l. absentem vlti. col. ff. de pœnis, nam contra pręsumptionem iuris, & de iure quæ resultat ex negatione vel recusatione iuramenti, videlicet ꝙ fuit relictū solenniter vt in illa. l. f. admitteretur probatio in contrarium ꝓ confessionem partis. 1. actoris. vt notatur in authen. de ęquali. d. §. illud col. 7. & per Doct. in autē. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. cum concor. cum ergo in libello ipse confiteatur de minus solenni voluntate, ergo &c. & postea reperi quod hoc tenet Paul. de Castro in terminis, in. d. l. fin. C. de fideicom. 1. coll. in fi. & allegauit gl. pro singulari, in. d. §. quod si actor, & dicit quod nec gl. nec Doct. hoc tangunt, sit ergo cautus reus, vt ab ipso principio cum interrogatur non neget factum sed solennitatem, vel si vult negare factum statim subijciat quod posito quod fideicom-

Intellec. l. f. C. de fideic. & §. fi. instit. eodem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

missum fuerit relictum, tamen minus solenniter & tunc non erit locus illi legi. Imo poterit allegare defectum solēnitatis, posito quod recusauerit iurare super facto secūdū Paul. in dicto loco. Incidenter hic quæritur, reus habetur pro confesso si recusat iurare, vt supra dixi, quęro an habeatur pro cōfesso cū omnibus suis qualitatibus. In hoc text.

De eadē re.

Cōfessio an intelligat cū omnibus qualitatibus.

28 vi. dicere quòd sic in d. §. quod si actor dum dicit quemadmodum ipsa requalitas suggesserit, & Bal. ibi in f. notat ꝙ confessio ficta de qua ibi includit factum cum qualitate intentatum per illum tex. quod dicit esse tenendum mēti, & idem ibi notatur in apost. ad Bal. & idem videtur velle Abb. in c. fi. de iuramen. calum. 4. coll. circa fin. vers. sed quæro nunquid debet haberi, &c. pro hoc adduco quod tenet Bar. in cōsilio incipiente in nomine domini, proponitur quod Ioannes, vbi ponit regulam quod vbi ex aliquo actu oritur aliqua pręsumptio, illa debet assumi cum omnibus qualitatibus, & modis illi actui cohęrentibus: allegat pro hoc text. in l. fi duo patroni. §. fi quis iurauerit el. 1. ff. de iureiur. vbi text. vult, quod quando ex iuramento præsumitur contractus intercessisse, quod præsumuntur omnia quę sunt adherentia illi contractui, & per hoc infert ad cōsultationem de qua ibi per eum. Contra prædicta tamen vltra omnes faciūt sequentia: primo quod tenet Petrus de Ancharra. in consili. 412. quod incipit probata tanti vir. sæuicia &c. ad fin. vbi consuluit quod lex vel statutū disponens quod quod contumax habeatur ꝓ confesso, intelligitur quo ad casum principalem nō autem quo ad qualitatem personæ aggrauātis delictum: idē videtur tenene. Bar. in consilio incipi. statuto ciuitatis Florentię, & sic directo contra prę dicta. Secūdo in contrarium facit illud quod tenet Ange. in consil. 146. quod incipit, Super primo dico sententiā fore nullam, vbi plus tenet quod etiā vere confitens delictum, non videtur cōfiteri qualitates dilecti. Tertio in contrarium facit illud quod tenet Baldus, in l. quidam æstimauerūt. ff. si cer. peta. vbi dicit quod aliud est haberi pro confesso quo ad factum, aliud quo ad qualitates facti, allegat tex. in l. 1. §. quod autem. ff. ne quid in loco publi. fiat. Quartò in contrarium facit illud quod decidit Bar. in l. fi an semper omnes. §. fi à filio per illum tex. ff. de lega. 1. vbi quærit, pone quod aliqs accusatur eo quia commisit adulterium cum Sæya vxore Titij, ille ꝓfitetur contenta in inquisitione esse vera, determinat Bar. intelligitur quo ad adulterium, sed nō quo ad qualitatē personæ. s. quod Sæya sit vxor Titij, & licet moderni ibi videantur dubitare de illa doctrina Bar. tamē Bal. in c. prudentiam de mutu. peti. & Anto. in c. 1. de plus peti. idem tenent, idem tenet Francis. de Aretio ponderando, ibi esse tex. de hoc in l. scire debemus, in prin. de ver. oblig. 4. colū. Et tenendo istam partem restat respondē dum ad contraria, & ad text. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. de iure iur. potest dici quod nihil facit, quia lóquitur in hijs quæ veniunt ex natura actus ideo veniunt ī iuramento, & in prę sūptione, & sic prima theorica procederet quando illę qualitates essent de natura cōtractus vel actus, quādo autem non essent de natura actus, secus esset, vt patet per ea quæ proxime allegaui, & de prædictis vide Ias. in d. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. 3. coll. à quo didici. Restat respondendū ad tex. in l. 2. §. quod si actor. C. de iura. calum. in quo se fundat Bald. quod est difficile, cū ille tex. hoc videatur dicere expresè, & ibi Pau. in fi. dicit quod censetur confiteri cum omnibus suis qualitatibus, credo posse dici quod ille tex. hoc non dicit, nam pondera quod tex. ibi bene dicit, quod habetur ꝓ cōfesso: quod intelligo simpliciter nō cū qualitatibus: iudex tamen pōt condēnare secundum quod rei qualitas suggerit, & hoc subijcit ibi tex. non tamen quod ille videatur confiteri cum qualitate illa, de qua imperitur, & si dicas contra sententiam debet esse conformis confessioni, si ergo potest cōdemnari

nari secūdum qualitatem rei, vt ibi, ergo videtur illam cōfiteri, ad hoc respō deo quod non sequitur, nā licet ille videatur confiteri simpliciter: potest tamen iudex cōdemnare vel absoluere, secundum qualitatem negotij, quę qualitas sibi constat ex libello actoris vel ex actis, maxime cum sentētia semper debeat referri ad acta. l. hęc sentētia cū simili. C. de sentētia quæ sine cer. quanti. & sic licet condemnet secundū qualitatem, illa tamen qualitas potest sibi constare aliunde non ex ꝓfessione rei. Præterea text. ibi hoc ponit in arbitrio iudicis dum dicit liceat iudici quemadmodum qualitas suggesserit, &c. si ergo videretur confiteri cū qualitate intentata non poneretur in arbitrio iudicis, quia in his quæ sunt determinata à iure non statur arbitrio suo. ca. iudicet in fi. 3. q. 7. cum concord. cogita. Posset & aliter respōderi quod ille text. vult posito & concesso quod videatur confiteri cum qualitate intentata, quod intelligatur de qualitate minuente delictum vel petitionem, vt ibi in tex. iuncta gl. singulari. Si autem per illā qualitatē aggrauaretur ꝓdemnatio, vel delictum, tunc illam nō videatur confiteri, & ita intelligantur omnia quæ superius in cōtrarium allegaui, & suadetur hæc solutio p regulā. l. Arrianus. ff. de acti. & oblig. & in c. ex literis cum vulgaribus de probat. facit. c. allegant. 26. q. vlti. Sed ista solutio non videtur tuta cum interpretatio debeat fieri in dubio contra illum qui ex cōtumacia nō respondit, & prout sibi est magis damnosum, vt. l. de ætate. §. qui tacuit cum ibi notatis de interrog. act. & quod notabi. dicit glo. in c. si post præstitum, gl. pen. de confess. lib. 6. & in simil. tex. singularis, in l. si quis solidum. ff. de hære. inst. & quod notat gl. in l. si seruus plurium. §. si quis ante cum simi. ff. de leg. 1. Sed pro solutione quam dedi facit regula, quod quando iudex potest contra aliquem absentē procedere ad definitiuam potest de facto supplere, & pqurere defensiones eius authent. qui semel, & ibi Barto. 1. col. C. quomodo & quando iudex. & in l. ampliorē ī princ. C. de appell. cum concor. & hoc etiam videtur velle gl. in d. §. quod si actor, cogita super prædictis quia sunt noua, & melior solutio non occurrit.

Iura. cal. recusans an possit appellare.

29 Nunc conclusiue quæro de alijs, septimo ergo quæro, posito quod contumax in non iurando habeatur pro confesso vt in prędicti quæstione, an saltim possit appellare, gl. in l. 2. §. quod si actor de iura. calum. in ver. pro confesso, tenet quod sic, idē tenet gl. in l. creditor. §. iussus. ff. de ap. idem gl. in l. 1. C. quorum app. non recipi. idem simpliciter tenet Bart. in d. §. quod si actor, idē ibi: & notabi. Pau. de Cast. vlti. col. quē omnino videas in ista quęstione: tamē ego distinguerem prout magistraliter distinguit. Abb. in c. fi. de iura. cal. 4. colū. in fi. cū sequēti quē omnino videas.

Iura. cal. an præstetur in cā appell.

30 Octauo quęritur, an etiam in causa appellationis sit iurandum de calumnia, glo. disputat, in l. 2. in prin. C. de iura. calum. in ver. mouisse, & videtur tenere quod sic idem Bar. ibi. 2. coll. in princi. idem Bal. in authen. hoc sacramentum eo. tit. hodie est, de hoc tex. ad literam, in c. 2. in prin. de iura. calum. lib. 6.

Iura. cal. de ferens an prior iurare debeat.

31 Nono quæritur an deferens iuramētū debeat prius iurare de calumnia si petatur, & dic quod sic. l. iusiurandū, & ad pecunias. §. qui iusiurandum. ff. de iure iu. quis prius tamen debeat iurare vide tex. & glo. in l. 2. §. 1. C. de iura. cal. in ver. & actor iuret. Adde quod eodem

Reus positionibus respōdere nō ante tenetur, qđ actor iuret se putare eas esse veras.

32 modo ille qui facit positiones debet iurare quod credit eas esse veras, alias nō tenetur pars respondere ita singulariter Bal. in c. in pertractandis de iura. calum. per glo. quam ad hoc reputat singularem in l. 1. gl. mag. in fi. C. de confess. sed ego dico quod est similis iudicio meo, in l. 2. §. quod obseruari. C. de iura. calum. glo. magna. ad fi. & illa glo. in l. 1. in fi. de confess. est singularis secūdum Ias. in l. iudices in fi. C. de iud. quē videas. Adde quod eodem modo si instrumento conuentum esset, quod de damnis datis credatur simplici dicto creditoris absque iuramēto, tamē creditor tenetur iurare de calūnia si reus

petat

Universidad de Deusto
Biblioteca

petat ſecundum Bald.in.c.ceterum de iuramen.calum.ratio eſt ſecũdum eũ, quia licet iuramentum de veritate poſ ſit remitti.l.remittit.ff.de iureiu. & ſupradixi, ſecus tamen eſt in iuramento calumniæ.d.c.ceterum quod bene nota.Et ad prędicta vide Iaſo.in.d.l.iuſiurandum.§.qui iuſiurandum circa prin.

Iura. calſu bituros an poſſit petere tempus ad deliberandum.

33 Decimo quæritur an interrogatus vigore iuramenti de calumnia debeat habere tempus ad deliberandum,ſi dicat ſe dubitare,glo. videtur velle quod ſic in.l.2.§.quod obſeruari.C. de iura. cal. glo.mag.dum allegat.l. ſi debitor.ff. de peti.here.& in.l. iuſiurandũ circa prin. ff.de iureiu. idem tenet clarius gloſ.in §.quod ſi actor,eadem.l.ſ.in.l.2. de iur. calum.& plenius per glo.in.c. cum cauſam de iura.calum.gl.mag.de quo vide ibi per Abb.1.coll.in fin.cum ſequenti per totam,ad quem in hoc paſſu ſemper recurras.

1 *Fugæ ſuſpicio an iuramento creditoris probetur? dubiam pugna.*

2 *Fugitivus debitor capi poteſt propria authoritate creditoris.*

3 *Fuga an delictum probatum videatur.*

4 *Fugiens à carceribus pro confeſſo habetur cum cõ.*

Fugæ ſuſpicio an iuramento creditoris probet? dubia pugna.

1 CReditor per ſolum ſacramẽtum probare poſſet ſuſpitionem fugę,ita Ioan . de Imol. in.l.2.in fine. principij. ff.ſoluto matri.idem tenet Ang. in repet.l. nemo carcerem.C. de exacto tributo. lib.10.Benedictus de Plumbino,in.d.l. nemo carcerem in pen.col.in prin. ratio huius ampliationis eſt, quia in hoc caſu vertitur periculum in mora, & vbicunque periculum eſt in mora,ad ꝓbationem ſuſpitionis ſufficit iuramentum,vt eſt glo.& ibi Innocen.in.c. quoniam frequenter,vt lite non conteſt.& in.l.2.vbi Doc.C.vbi in rem actio. pro qua opinione eſt caſus , in. l. eorum.ff. de dãno infect.vbi dicitur quod timẽti damnũ debet de damno infecto cauere, & talis timor probatur per iuramentum calumnię,vt in.l. qui bona,in §.ſi quis ſtipulaturus.ff.eo.tit.per Ioannem Baptiſ. Cacialupum de debitore ſuſpect.q.4.nu.11.Iaſ.in.5.ſupereſt,nu. 81.inſt.de actio.& licet non valeat pactum,vt debitor poſsit propria autoritate capi,vt reſoluimus de ſucceſ.crea. §.6.num.33.tamen is debitor qui ſic fugitiuus per ſacramentum creditoris ꝓ baretur,poſſet capi propria authoritate.l.ait prætor.§.ſi debitorem.ff.quę in fraud.creditorum.l.generali.C. de decur.libr.10.gl.in.l.extat.ff. quod metus cau.gl.in.l.quæſitum.ff.de pign. gloſ.in pr.ver.iudicio,inſti.de actio.l.12.titu.2. lib.3.fori.l.10.tit.15.par.5.Pariſi. 9ſi.107. nu.52.& conſi.99.col.1.libr.3.qui ſentit fugam iuramento creditoris probari, & in ſpecie. Hanc opinionem tenuit Roma.in.l.ſi fideiuſſor.in.§.ſi.ff.qui ſatisdare cogan. Hanc opinionem dicit communiter practicari Ioan.Baptiſta, Caccia Lupus in tractatu de debitore ſuſpecto,& fugitiuo,in.6.q.nu.18.eandem obſeruare totum mundum teſtatur expreſsè Pau.Caſtrẽ.in conſil. 473. nume.1.in.2.col.volu.1. eandem tenet Iaſ.in.l.2.nu.29.ff.ſolu.matri.Alexan.in conſi.19.nu.2.vol.3. & ita tenet Paulus Pariſius,in conſi.107.nu.54. vol.3. ſentiunt Caſtellus,& Pal.Rub.in.l.66. taurino conuentu edita, quæ opinio ſatis dura eſſe videtur cum omnibus in re ꝓpria dicendi teſtimonij facultatem iura ſubmoueant.l.omnibus. C.de teſtib. l.magiſtratibus.ff.de iuriſdict.om. iud. præſertim cum hic non deleui ſed degraui præiudicio agatur,hominem eñ capi & moleſtia affici magni præiudicij magnique momenti eſſe intelligetur,argum.tex.& quæ ibi notantur per glo.in.l.in ſeruorum.ff.de pœnis.l.quia autem ad finem. ff.quæ in fraudem melior tex.in.l.quia poterat.ff.ad Treb.& cõtra hac opinionem de iure regio benefacit.d.l. 66. vbi ſatisdationem de iudicato ſoluendo,qui conuenitur dare non tenetur,donec de debito conſtet per teſtium vel inſtrumentorum interuentum.Facit regula generalis.l.qui accuſare volunt probationes afferre debent.C.de edẽdo.l.1.l.actor , quod aſſerat.l.fin.C.de probatio.Merito ergo licet.d.opi. omnes ſupra allegati tenuerint.Contrariam tamen opinionem tenet Bal.in.l.apertiſsimi.C.de iud. nu.9.

Fugitivus debitor capi põt propria authoritate cũ cõmuni.

idem

idem Bal.in conſ.285.nu.3.&.4.in.1.volu.Ang.ſibi contrarius, in.l. ſi arbitrio. §.qui ex cauſa.nu.2.ff.qui ſatisda. cogã. & in auth.de exhiben.reis.in.§. ſi vero colla.5.Hanc opinionem tenet Lanfrãcus in tract.recuſationum.nu. 7. Alex. ſibi contrarius in.l.2.nu.22.ff.ſolu.mat. eandem opinionem tenet Iaſon ſibi cõtrarius in principio inſtit. de actio. nu. 91.& ĩ.l.ſi ab arbitro. nu.8. ff.qui ſatiſd. cogan.per Cattelianum Cotta in memorabi.ver.creditor,Cacialu.de debitore ſuſpec.4.q.nu.9.cum ſeq.facit, nã ſi delictum non probatur fuga etiamſi reipublicę principaliter interſit ne delicta maneant impunita.l. congruit. ff. de offic.præſi.vt in.l.1.§. finautem poſt commiſſum.C.de rap.virg.l. lege Cornelia.ff.ad Syllani.tradit Hippo.in rub. de probatio.nu. 259. Bernar. de Luco, regula.303.Corneus,conſilio.58.libr.2. lõge minus per talem fugam debitum probabitur, nec de debito ĩ abſentiam debitoris ſufficienter liquere poſſet. Et duo ſpecialia admittere, vt & illegitima probatio (qualis eſt illa quæ inſcio , & abſente aduerſario ꝓducitur) probatione legitima habeatur quo ad ipſum debitum principale,& prętera ipſa fuga per ſolum iuramentum debitoris probata videatur , cum id iuram. à creditore præſtetur in re propria,videtur eſſe nimis irregulare, & cõtra.l. 1.cum ibi notatis.C.de dotis promiſsi. præſertim cum ipſa fuga quaſi delictũ eſſe intelligatur,arg.l. 1. & fere per totum.C.de ſeruis fugiti. Vnde fugiens à carceribus ꝓ confeſſo eſt,vt tenet Bar. in.l.miles agrum.§.pe.ff.de re mil. Ange.de Maleſi.verb. quod fama publica, nu.46.Hippoli.in ſua practica.§. diligẽter,nu.46.idem in eadem pract.§.attingam,nu.44.idem in rub.de proba. nu. 261.Socin.reg.162.Iaſo.in.l.admonendi de iureiu.ff.lect.1.nu.90. & lectu.2. nu. 172.glo.ꝓ tex.ibi,in.l.in eos. ff. de cuſt. & exhi.reorum.Ex quorum relatione apparet hanc eſſe communem opi. Cũ ergo tam magni effectus fuga ſit,non debet tam leuiter pro probata haberi. Prętera cum debitorem capere propria autoritate graue delictum ſit,iniuriarumque creditor qui id auderet teneatur,vt ex locis,ſupra memoratis apparet,certe abſurdum eſt dare occaſionem delinquendi , nã creditor qui debitorẽ afficere vellet iniuria, facile poſſet iudici allegare ḋbitorẽ fugiſſe, idq; iuramento firmare,moxque illum propria autoritate capere, ſicque hominẽ iniuriã inſigni afficere quod admittere ſtultum eſſet,ſeditionis tumultus de lictorum anſam ac occaſionem apertã præberet contra.l. ſcire oportet,cũ ibi not.C.vt in poſt.leg. Expedit enim rei publicæ non ſolum delicta punire,ſed etiam & conſultius eſt delinquendi'occaſionem remouere.l.ſi.C.de pact.l.de fideicõmiſſo.C.de tranſ.c.captandę & c.de teſtanda de conceſsi.præben.

Fuga an ꝓbetur delictum.

3

Fugiens à carceribus pro confeſſo eſt cum cõ.

4

1 *Dilatione pendente nihil innouandum.*
2 *Dilatione pendente ſuſpenſa eſt iuriſdict.*
3 *Conſenſus partium an firmet quod nuliter factũ eſt.*
4 *Filius cõſentiens ſine cauſa exhæredari poteſt niſi cõſenſus adhibeatur poſt teſtamentum.*
5 *Iuramentum non poteſt remitti,põt periurium commiſſum cum Bald.*
6 *Clericus vt de rebus ſuis ſuitu quæſitis eccleſiæ teſtetur, an Papa poſsit diſpenſare.*
7 *Inuentarij dilatione pendente an hæres poſsit conuenire? vel conuenire?*
8 *Dilatione teſtatoris pendente nihil nouandum.*
9 *Teſtatoris & iudicis factum æquiparantur.*
10 *Dilationis cauſa ceſſante an ceſſet dilatio.*
11 *Dilatione pendente nihil nouandum etiam fauore libertatis.*
12 *Dilationem tenetur etiam hæres ſpectare.*
13 *Dilatio quæ inducit etiam conditionẽ ſemp ſpectatur.*
14 *Dilatione pendente nihil nouandum,etiam ſi illa dilatio interpretatiue finita videatur.*
15 *Mors ciuilis non æquiparatur morti naturali niſi in caſibus à iure expreſsis.*
16 *Dilatione pendente nihil nouandum,licet perſona cuius cauſa dilatio ſit de medio ſubducatur.*
17 *Dilatione pendente cum ceſſat cauſa finalis ipſius an ceſſet virtus dilationis?*
18 *Dilatione pendente nihil nouandum licet ceſſet cauſa finalis illius dilationis,qa erat in ptãte debitoris.*
19 *Dilatione pendente vel etiam ciuiliter impleta nihil nouandum.*
20 *Subſtitutus poſt mortem primi nominati apud quẽ teſtator relictum putauit duraturum admittitur viro primo nominato,qui in vita illo relicto excluſus fuit,cum communi.*
21 *Dilationis pendentis cã ceſſante ceſſat virtus ipſius.*
22 *Dilatio inutilis non ſpectatur.*

Poſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dilatione pẽdente, nil nouãdum.

POst lit.conteſta.& iura.cal. de quo egimus, conceduntur liti 3
gatoribus dilationes ad probã
dum,& tali pendente dilatione iudicis
officium conquieſcis.l. ſiue pars. C. de
dilatio.text.& ibi plene notatur,in.c.ſi
gnificante,de appel.nota.in.c.2.de ele-
ctio.ſic videmus in ſimili quod appel-
latione pendente nihil eſt innouandũ
per iudicem à quo.l. appellatione. C.d
appella.& in titu.ff.nihil noua.appella.
penden. Niſi tendat in fauorem appel
lantis,puta quia turbetur in ſua poſſeſ
ſione,nam tunc pendẽte appellatione
iudex à quo poteſt illi peſſeſsionem re
formari, vt in.c.cum teneamur, de ap.
Siue ſit ordinarius ſiue etiã delegatus,
vt ibi notalibiter per Abbatem, reie-
ctis quæ ibi dicuntur per glo. Vnum ta 4
mẽ eſt,quod ſi delegatus detulit appel
lationi,quod non poterit amplius ſe in
tromittere,quia per appellationem eſt
ab eo in totum abdicata iuriſdictio, vt
in.c.cum appellationibus,de app.lib. 6.
ſecus in ordinario, quia ex generali iu
riſdictione quam habet poteſt ſe intro
mittere in nouiter ortis, & iſto mo-
do poteſt ſaluari diſtinctio ſeu differẽ-
tia quã ponit gl. in. d.c. cum teneamur
inter ordinarium, & delegatum ſecun
dum Abbatem,ibi in fine. Simile in. c.
ſi quis contra clericum,de foro cõpet.
& in.c.cum ſpeciali, de app. iuncto. c.
iudex de officio delegati,lib.6.Fallit &
in alijs caſibus ille ti.nil noua. appel.pẽ
den.quos ponit glo.& ibi Paul.de Ca- 5
ſtro,in.l.appellatione.C.de appellatio.

Dilatione pendẽte,ſuſpẽſa eſt iuriſdictio.

Ratio regulæ noſtræ poteſt eſſe quia 2
pẽdente appellatione ſuſpenſa eſt etiã
iuriſdictio quantum ad hoc tandiu,er-
go quandiu eſt ſuſpenſus nõ poteſt ali
quid innouare, ex quo infertur quod
proceſſus quem interim faceret eſſet
ipſo iure nullus,nec eſſet opus reſciſio
ne,vt notatur per gloſſ.in.l. 1. ff.de fe-
rijs in verb.nullius momenti per Bal.
& Paul.in.l.ſiue pars.C.de dila. notant
Docto.in.d.c.ſignificante:comproba-
tur iſta ratio quia cum ſit ſuſpẽſa eius
iuriſdictio, eſt iudex incompetens illo
tempore pendente, ergo factũ per eũ
eſt nullum ipſo iure. C. ſi à nõ compe.
iud.per totum,& in.c.at ſi clerici.cum *Conſenſus partium an firmet q̃ nulliter factũ eſt.*
ſimi.de iudi.in tantum quod etiam de
conſenſu partium non poſſet cõfirma
ri quod interim eſſet factũ, licet à prin
cipio partes poſſent renuntiare dilatio
ni,tamen ex poſt facto partium cõſen-
ſus nihil operatur,ita ſingulariter dicit
Bal.in.l.cum antea.C.de arbit.vlti.col.
in medio quod perpetuo nota.Facit in
ſimili quod licet partes poſſent renun
tiare ferijs ĩductis ob vtilitatem homi-
num,eſt verum ſi à primo renuntiant,
ſecus ſi aliquid eſſet factum pendenti-
bus ferijs,& poſtea partes confirmarẽt,
nam earum confirmatio nihil operare
tur, vt ibidem per eũdem quod diligẽ
ter not. addo nouum ſimile, nam licet
verum ſit,quod quãdo filius volens ex *Filius cõſen tiẽs ſine cã exhæreda ri pot niſi cõſenſus ad hibeat poſt teſtamẽtũ.*
hæredatur valet exhęredatio abſq; ex-
preſsione alicuius cauſæ, vt per glo.&
Doc. in.l. ſi quãdo.§.& generaliter.C.
de inofficio. teſtamen. illud eſt verum
quando filius à principio conſenſit ex
hæredationi, & ita etiã procedit. l. nõ
putauit.§.ſi quis ſua manu.ff.de contra
tabu.ſecus ſi ꝓſenſit ex poſt facto poſt
teſtamẽtum, nam cum à principio fue
rit nullum,nõ poteſt poſtea reconuali
dari,vt eſt tex.in propoſito inſti. de ex
hære.libe. in prin. ita dicunt ſingulari-
ter Angel.& Imol.in.l. ſi quis poſthu-
mos.§.1.ff.de liber.& poſthu.refert Ia-
ſo.in.d.§.& generaliter vlti.col.in me-
dio, vbi contra hoc dictũ adducit vnã
deciſionem, vide ibi per eum. Item in 5
ſimili addo aliud,nam quando iuramẽ *Iuramẽtũ non pot remitti poſt periurĩũ cõmiſſum eũ Bal.*
tum eſt licitum poteſt ille,cui' eſt præ-
ſtandum,remittere iuramentum.l.f.ff.
qui & à quibus:tamen illud eſt verum
ante incurſum periurij,attamẽ poſt in
curſum periurium non poteſt remitte
re,nec periurium tollitur nec infamia
inde contracta.l.nemo poteſt.ff.de leg.
1.ita dicit notabiliter Bald.in authenti. *Clericus vt de rebus intuitu quæſti tis eccleſiæ teſtetur, an Papa poſſit diſpenſare.*
quod eis in fi.C.de nupt.vbi videas.Ap 6
plico aliud in ſimili,eſt quæſtio,an Pa-
pa poſsit diſpenſare quod clericus te-
ſtatur de rebus intuitu eccleſię acquiſi
tis,iſtam quæſtionem ponit Abb. in. c.
cum eſſes, in repe. de teſta. 4. charta,& ibi

ibi.3.co.concludit quod non hoc dici-
tur eſſe verum,niſi tantũdem daret ec-
cleſiæ quantum velit alienare, nã tunc
poteſt per.c.ſi quis qualibet. 12. q. 2. &
in cap.ſi Epiſcopus.12.q.5. iſtud tñ ſub
limitatur, & hoc eſt quod adduco qñ
ſ. tãtummodo dedit ante alienationẽ,
ſecus ſi poſt, nam tunc nõ releuat quo
minus incidat in pœnam, vt ibi per eũ
quod nota.& iſta dicta ego ſolus appli
co in ſimili propoſito.

Inuentarij dilatione pẽdẽte an hæres poſsit cõuenirĩ? vel cõuenire Modo regulam iuris noſtram & ſimi- 7
lium confirmo,& cõprobo per ſequẽ- 8
tia quæ non reperio in propoſito ap-
plicata per aliquem, primo pro confir
matio.facit tex.notab.i.l.fi.§.donec.C.
de iur.delict. vbi dicitur quod penden
te tempore dato ad conficiendum in-
uentarium,nihil poteſt innouari cõtra
hæredem nec poteſt conueniri,non ta
men pẽdente illa dilatione aliquid prę
iudicij generatur creditoribus, cũ inte
rim nõ poſsit agere,vt ibi dicitur, & ĩ-
pedito agere, &c.l.r.in fi.C. de anna.ex
cep.eſt tamen dubium, an pẽdente illo
tempore dato ad conficiendum inuen 9
tarium,hęredes poſsint cõuenire debi
tores,cum ipſi à creditoribus conueni
ri nõ poſsint,vt dixi.Bar.in.d.§. donec,
tenet quod poſsint hęredes conuenire
debitores hæreditarios, nec obſtat re-
gula quod quiſq; iuris,& c. quia illa di-
latio conceſſa hæredibus non eſt data
ad ſui poſtulationem, ſed eſt conceſſa
per legẽ, vnde non obſtat quod quiſq;
iuris,&c.per text.ſingula. in.l.3. in.1.ff.
quod quiſque iuris, & idem tenet Bar.
in.l.fi.C.de fruct.& li.expen.Cõtra eũ
tamen facit aperte.l. die ſabbati. C. de
iudę.& ideo quia eſt dubiũ, de illo di-
cto vide Iaſo.in.d.l.3.in princ.Ex iſto ſi
mile infero quod pendente dilatione,
&c. eſt verum non ſolum quando per
alium modum eſt conceſſa, vt regula
noſtra,ſed etiam quando per.l. vt. d.§.
donec cum ſimili.facit ratio,quia cum
iudex cõcedit dilationẽ de permiſsio
ne.l. & autoritate eſt perinde ac ſi lex
concederet.l.j. §. omnia. C. de vete. in
enucle. vbi dicitur omnia merito no-
ſtra facimus, quibus à nobis autoritas
impartitur,item omnia iura quæ dicũt
qui per alium, &c.vnde bene valet illa
tio de dilatiõe data à lege ad dilationẽ
datam à iudice,&c. & ex qua prædicta
ratione infertur quod ſtatuta recipiũt
interpretationem,nam ſi lex recipit in
terpretationẽ. l. ſi de interpretatione.
ff.deleg.ergo & ſtatuta quę fiũt autori
tate.l.& ita illum text.reperio allegatũ
per Bar.in.l. cęſar.4.col.in princ.ff.de
publica.quod non eſt præſentis ſpecu
lationis quia veniret à remotis.

Dilatione teſtatoris pendẽte nihil nouãdũ.

Secundo pro confirmatione noſtrę de
gulę facit tex.ſingula.in.l. ex his verbis
C.quãdo dies lega.ce.vbi dicitur quod
tempus certę ætatis appoſitum præſta
tioni legati facit diem, & nõ conditio
nem,vnde ſi ille cui eſt relictum inte-
rim decedat,bene trãſmittit, eſt tñ du
bium,an hęres illius legatarij poſsit ſta
tim petere vel debeat expectare, do-
nec totum tempus ſit completũ, & ibi
eſt tex. quod pẽdẽte dilatione ſtatuta
vel poſita à teſtatore nihil eſt innovan
uandum,nec poteſt interim peti.Et be
ne arguo de dilatione data à iudice ad *Teſtatoris & iudicis factũ æqui parantur.*
dilationem teſtatoris, quia ſæpe factũ
iudicis, & teſtatoris æquiparantur vel
etiam legis.l. non eſt mirum. ff. de pig.
act.l.ſolent.in.prin.ff.de alimen.& cib.
lega.l.2.C.de diui.tute. & alibi dicitur,
quod factum iudicis & partis æquipa-
rantur.l.1.C.ſi in cau.iud. pigno. captũ
ſit.l.ſi ob cauſam.C.de euictio.l. ſi plus
§.mota.ff.de euictio.gloſ.in.l. memine
rint.C.vnde vi. cũ cõcordan. & quod
de iudice ad teſtatorẽ,& econtra ſit bo
na illatio,allego text.nouum inl.1. §. ſi
pupillis ver.ergo.ff.de tute. & ratio. di
ſtrah.facit bonus tex.in.l. qui teſtamẽ-
to.§.cum qui.ff.de teſtamen.Etſi dicas
contra, nam habeo quod ex diuiſione
hæreditatis facta per iudicem deberur
euictio.l. ſi familię cum concord. C.fa
mil. erciſc. ſecus ſi teſtator diuidat. l.
cum pater.§.euictis.ff.de leg.2.ergo nõ
procedit argumẽtum de vno ad aliud,
cum ad tollendam conſequentiam ſuf
ficiat dare inſtantiam, notatur, in.c.ſi-
cut vrgeri.1. q. 1. Reſpond. quod ideo
non proce. Videtur argumẽtum, quia
eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

est diuersa ratio, patet quia ex diuisione partium, vel iudicis resultat quædã permutatio, & ideo habet locum euictio, quę datur ex permutatione legis. 1. cum similibus. C. de rer. permutat. vt patet, ergo nimirũ si de vno ad aliud non inferatur in illo casu, & illam rationem ponit Bar. in. d. §. euictis, et Bal. & Paul. in. d. l. fi familiæ.

Dilationis causa cessãte an cesset dilatio.

10 Tertio ad idem pro confirmatione huius regulæ facit tex. singula. in. l. Seyus Saturninus. ff. ad Trebellia. cum gl. sua vbi tempus certę ætatis appositum dispositioni facit legatum in diem non conditionale, quod est contra regulã de qua in. l. fi cui legetur. §. hoc autem legatũ de leg. 1. & in. l. fi Titio in primo. ff. quã. di. leg. cede. & in. d. l. fi ita scriptum. ff. de manu testa. in secundo casu, vbi dicitur quod tempus certæ ætatis honorati vel alterius appositum dispositioni facit legatum conditionale non in diẽ, & fauore libertatis est statutum, quod libertas isto modo relicta sit in diẽ nõ cõditionalis, vt dictis iuribus: & sic est vnum speciale ibi. Si ergo diceremus, quod illa libertas cõpeteret statim nõ expectata dilatione posita à defuncto, esset aliud speciale contra dictam. l. si cui. §. 1. cum concor. Ergo non debet pmitti ne duo specialia concurrant, &c. contra. l. 1. de do. promi. & in. l. mulieri. & Titio. ff. de condi. & demõst. nec potest dicere, quod illa duo specialia nascantur ex diuersis fontibus, quare debeãt pmitti iuxta plene notatis p Bart. in. l. si is qui pro emptore penul. & vlt. colũ. ff. de vsu capio. quia imo in casu illarum legum descendunt ex eodem fonte. s. quia ex eadẽ dispositiõe, & circa eandem personam, & istud fuit pulcherrimum simile & bene inductũ ad istam Regulam. Aduertendum est tamen quod nõ põt applicari pro confirmatione huius regulę & similium tex. in. l. ambiguitatem. C. de. vsufruct. licet sit de materia præcedentuim legum, nam ibi loquitur de tempore certæ ætatis, non appositio ab substantiam, vel ad præstationem legati, quo casu esset dare dilationem interim. Sed loquitur de tempore appositio ad extinctionem legati, vnde cum illud sit purum & extinguedum per aduẽtum illius temporis, non possumus dicere, quod ibi pendeat dilatio, ergo, nec dicere quod pendente dilatione nihil sit innouandum, secus in dictis iuribus supra allegatis, in quorum casibus est dilatatio temporis à testatore appositia, qua pendente nihil est nouandum, vt dixi.

Dilatione pendente nihil nouandum etiam fauore libertatis.

11 Quarto & fortius hanc regulam confirmo per casum legis fideicommissari. & de fidei commissa. liberta. & in. l. si ita scriptum. ff. de manu. testa. & in. l. si seruus libertis. ff. de sta. libe. vbi tempus vel dilatio appositia à testatore ẽt in causa libertatis debet ipleri, nec potest relictum interim peti, nam ibi est casus, quod tempus certæ ætatis tertij appositum fuit dispositioni in causa libertatis, ponamus quod ille tertius est morutus pendente illa dilatione, nõne debebitur statim illa libertas? & dicit ibi tex. quod non, donec elabatur illud tempus statutũ in persona tertij. Ratio quia pendente dilatione, &c. Videbatur mihi contra duplici ratio. Prima fauore libertatis. Secũda qa spectatur illud legatum fieri caducum, nam si seruus moriatur pendente dilatione, morit seruus & nõ libertus: vnde ne hoc contingat, videbatur cõtra, id est quod statim possit peti libertas, quod incõueniens non est in alijs relictis, quæ licet non possint petipendẽte dilatione, possunt tamẽ trãsmitti: quod satis est. His rationibus non obstantibus decidi tur ibi contra illa ratione, quia pendẽte dilatione, &c. item vt defuncti volũtas impleatur, quæ præponderat fauori libertatis. Secunda ratio quia spectatur fieri caducum, &c. non obstat quia si diceremus contrariũ sequeretur magis absurdum, quod probo, quiaĩ dictis legibus ponitur vnum speciale. s. quia tempus certę ętatis appositum dispositioni facit legatum in diem non conditionale, quod est contra regulã de qua in. l. si cui legetur. §. hoc autem legatũ de leg. 1. & in. l. si Titio in primo. ff. quã. di. leg. cede. & in. d. l. si ita scriptum. ff. de manu testa. in secundo casu, vbi dicitur quod tempus certæ ætatis honorati vel alterius appositum dispositioni facit legatum conditionale non in diẽ, & fauore libertatis est statutum, quod libertas isto modo relicta sit in diẽ nõ cõditionalis, vt dictis iuribus: & sic est vnum speciale ibi. Si ergo diceremus, quod illa libertas cõpeteret statim nõ expectata dilatione posita à defuncto, esset aliud speciale contra dictam. l. si cui. §. 1. cum concor. Ergo non debet pmitti ne duo specialia concurrant, &c. contra. l. 1. de do. promi. & in. l. mulieri. & Titio. ff. de condi. & demõst. nec potest dicere, quod illa duo specialia nascantur ex diuersis fontibus, quare debeãt pmitti iuxta plene notatis p Bart. in. l. si is qui pro emptore penul. & vlt. colũ. ff. de vsu capio. quia imo in casu illarum legum descendunt ex eodem fonte. s. quia ex eadẽ dispositiõe, & circa eandem personam, & istud fuit pulcherrimum simile & bene inductũ ad istam Regulam. Aduertendum est tamen quod nõ põt applicari pro confirmatione huius regulę & similium tex. in. l. ambiguitatem. C. de. vsufruct. licet sit de materia præcedentuim legum, nam ibi loquitur de tempore certæ ætatis, non appositio ab substantiam, vel ad præstationem legati, quo casu esset dare dilationem interim. Sed loquitur de tempore appositio ad extinctionem legati,

Dilationẽ tenet ẽt hæres spectare

12 Sexto pro confirmatione nostræ regulę facit tex. singula. in. l. libertis, quos §. ab heredibus. ff. de alimen. vel cib. lega. vbi dicitur quod tempus certæ ætatis grauati appositum dispositioni facit legatum ĩ diem nõ conditonale: vnde legatario decedente pendente tẽpore, trãsmittiur legatum ad hæredes: tamẽ dicitur ibi in fine, quod hęredes nõ possunt petere, vel ipse legatarius si viuit, nisi elapso toto tempore appositio in personam grauati. Ratio est quia, pendente dilatione, &c. Ad idem allego. l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de cõdi. & demonstra. & l. cum testator. C. de testamen. manumiss. licet in his duobus iuribus sit alia ratio. s. quia est appositum tempus incertum, puta mortis, vel nuptiarum, quod facit conditionẽ. l. dies incertus. ff. de conditionib. & demonstrationib. vnde cum de sui natura non possit transmitti, nec nimirum si pendente dilatione non possit peti. l. 1. §. fin autem aliquid. C. de cad. tollen. cum concord.

Dilatio quæ inducit etiã conditionẽ, semp spectatur.

13 Septimo posles adducere. l. si cui legetur. §. hoc autem legatũ de lega. 1. & d. l. si Titio in prin. ff. quã dies lega. cedit. vbi pẽdente dilatione posita à testatore nihil est nouandum, sed & isto casu non est multa dubitatiõ, vt etiam dixi in casu pręcedenti, nam ibi tempus ętatis appositum dispositioni reddit legatum conditionale. Vnde ibi non tantũ pendet dilatio, quam etiam conditio, vnde nimirum si ea pendente nihil innouetur, & si dicas eadẽ ratio est, quando facit diẽ, quæ est quando facit conditionem, cũ semper pẽdeat dilatio, dico ꝙ minor est ratio, quãdo est in diẽ, nam licet nõ possit peti quia nõ venit dies, cesit tamen quia est debitum, & potest transmitti. l. cedere diẽ cũ concord. ff. de verb. signi. quod secus est in conditione vt dictis iuribus: vnde magis videbatur aliquid posse ĩnouari illa dilatione pẽdẽte, & tamẽ deciditur etiam ibi cõtra, vt supra dictum est rationibus iam dictis.

Dilatiõe pẽdente nihil nouandũ, ẽt si illa dilatio interpretatiue finita videatur

14 Octauo addo tex. valde notabilẽ in. l. Statius Florus. §. Corne. ff. de iur. fis. in fine dũ dicit, repulsus est interim à petitione, vbi dicitur ꝙ grauatus restituere post mortẽ, si ciuiliter moriatur, nõ tenetur interim restituere, quia adhuc pẽdet dilatio à testatore posita: sed ibi forte est ratio, qa erat grauatus sub cõditiõe. s. post mortẽ suã, vnde pẽdente conditione nil est innouandũ. Item qa conditiones debent impleri in specifica forma, & naturaliter. l. qui hęredi & l. Meuius, de condi. & demon. nec sufficit ciuiliter fieri vel ficte argu. l. fi. cum simil. C. de his qui ven. ęta. impe. & l. si ita quis. §. fi. deleg. 2. & l. fideicommissum de conditio. & demonstrationi. &

Morsciuilis non æquipa ratur mortinaturali nisi in casibus à iure expressis.

15 pondero tex. in. d. §. Cornelio, ꝙ mors ciuiliter non æquipollet naturali nisi in casibus in iure expresis, vt ibi patet, & sic est text. pro gloss. in. capi. placuit. 16. quæstio. 1. & in capit. susceptum de relcript. libr. 6. & alibi ponderaui alia iura pro illis gloss.

Dilatiõe pẽdente nihil nouandũ, licet persona cuius causa dilatio fit de medio subducatur

16 Nono prædictis addo text. singula. in. l. vxori vsumfructum villę. ff. de vsu fruct. legat. vbi si lego vxori vsumfructum per quinquenniũ, quo elapso alium ei substituo, & ista pendente tempore id est quinquennio, decedat non statim admittitur substitutus, imo debet expectare lapsum totius quinquẽnij, & sic pẽdente dilatione nihil est innouandum, nam vxor fuit ibi causa dilationis vt patet, tamen ea subducta de medio, idest mortua, & sic cessãte causa dilationis nihilominus spectatur & finiatur tota dilatio, quod not. de quo infra dicam.

Dilatiõe pẽdente cum cessat causa finalis ipsius an cesset virtus dilationis?

17 Decimo ad prædicta facit casus notabilis & vulgatus in. l. 4. §. fina. de conditio. & demonstrationibus, vbi si testator dicat, si in quinquẽnio proximo Titio filio nato nõ sit Seyo. x. hęres dato,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ponamus quod Titius mortuus sit infra quinquennium, an statim Seyo debeantur decem, quia certum est quod Titius non est habiturus filios, ex quo iam mortuus est: ibi deciditur quod non, imo quod donec labatur totum quinquennium non debentur sibi decem, ratio quia adhuc pendet dilatio à testatore adiecta & sic in casu rationis nostræ.

Dilatiõe pẽdente nihil nouandũ, licet cesset cã finalis illius dilatiõis, q̃ erat ĩptãte debitoris.

18 Vndecimo ad idem casus singula. in.l. in illa stipulatione si Calendis de verb. obligationi. vbi si dico, si Calendis Stichũ non dedero decẽ spondeo, non teneor ad decem ante Calendas, etiam Sticho statum mortuo, imo debent spectari Calendę, licet certum sit Stichũ dari non posse. Ratio quia adhuc dilatio pendet, quia pendente, &c. vt in.l. nostra contra illam. l. tamen fortiter facit. l. hoc iure. ff. de verbo. obligationi. quę dicit cõtrariũ solue, vt ibi late per Doctores, ad idem facit text. l. si eum. §. homo sisti. ff. si quis cautio. quæ concordat cum illa lege in illa stipulatione, facit lex in substitutione in fine. ff. de vulgar. & pupilla. substitu.

Dilatiõe pẽdente vel ẽt eiuliter impleta nil nouandum.

19 Duodecimo facit, ponamus quod quis acquisiuit vsumfructum, vel est sibi legatus, & hæredibus suis, ipse est capite diminutus puta deportatus, & sic pdit vsumfructum, quæritur de duobus. Primo an finiatur quo ad hæredes? Secundo posito quod non finiatur, an admittãtur statim eo deportato? & dic quod non, finitur quo ad hæredes, non tamen admittuntur statim, imo legatario viuente consolidatur proprietati, sed eo mortuo habebit hæres, quia ante mortem adhuc pendet dilatio, ita eleganter dicit Baldus, in. l. antiquitas in fin. C. de vsufruct. Contra dictam regulam facit. primo. l. à filia. §. alumno. ff. ad Trebellianum. 2. l. si quis hæres ita scriptus fuerit. ff. de acquirenda. hæred. rertio l. fina. C. qui admit. &. §. liberis institu. de bonor. possessio. & l. penulti. C. qui admitti ad bono. possess. possunt, vbi si primus repudiat ante lapsum sui temporis, statim sequens admittitur non expectato, quod labatur tempus primi, & sic pendente dilatione primo per. l. concessa, hic dicimus contrariũ, ergo, &c.

Substitutus post mortẽ primi nominati apud quẽ testator relictum putauit duraturũ, admittitur uiuo primo nominato, qui ita illo relicto exclusus fuit, cũ cõ.

20 Quarto contra prædicta facit, quod notabiliter dicit Paul. dec as. in. l. si mater. ff. C. de inst. sub cond. fac. vbi si maritus vxorẽ instituit quousque honeste vixerit, & vitam vidualem seruauerit & post mortem eius alium substituit, ponamus quod vxor statim nubit, & sic hæreditatẽ perdit, nonne substitutus admittitur statim vel demũ post mortem mulieris, dicit Paulus quod statim & sic pendente dilatione: ratio quia testator non expressit nisi casum mortis, credens quod staret semper vidua, & si cogitasset contrarium etiam in illum casum prouidisset, secundum eum allego in simili. l. tale pactum. §. fina. cum glo. ff. de pactis, & l. Lucius. §. Titius. ff. de liberis & posthum. cum similibus & idem tenet Paulus notabiliter in dicta. l. si quis hæres ita scriptus. de acquirend. hæred. & Alexand. per text. ibi in. l. mulier quæ duobus in fin. princi. ff. ad Trebellianum, & vide Bal. in. l. ambiguitatem. C. de vsufruct. & ibidem Paul. circa finem.

Quinto contra prædicta faciunt tres notabiles quæstiones, quas ponit Paul. in dicta. l. si quis hæres ita proxime allegata, quas vide per te.

Sexto pro ista parte facit quæstio notabilis, quam ponit Bald. in. l. 1. §. cum autem secundę quæstio. C. de rei vxorię, actio. secũdum vnam op. vbi vide, & istud nemo applicat in proposito.

Septimo facit quod notat Angel. in §. soluitur institute de societa. & Bart. in. l. liber. per tex. ibi. ff. de ann. leg. §. fi.

Octauo applico quod dicit Bald. in l. & in prouinciali circa fin. C. de serui.

Nono facit gl. notabi. in. l. si ista scriptum. ff. de manu testa. quæ dicit quod i casu. l. Seyus Saturninus. ff. ad Trebellia. quem supra retuli mortuo fideicõmissario, statim petitur fideicommissum, nec debet spectari quod labatur tempus appositum in personam prædecessoris, ideſt honorati iam defuncti,

functi, & sic tenet illa glo. contrarium eius quod dixit gl. i. d. l. Seyus, & sic in casu rationis nostræ & similium, quod pendente dilatione aliquid possit innouari, cuius contrarium iam sæpe dictum est. Et per ista cum alijs quæ possent adduci, videtur dubia regula nostra & similium, quę tamen regula vera est, & supra pulchre comprobata.

Dilationis pẽdentis cã cessante cessat virtus ipsius.

21 Nec obstant allegata in contrarium, ad quę nunc respondeo per ordinem, & primo non obstat. l. à filia. §. alũno ad Trebel. quia respondeo quod ibi ideo pendente dilatione, & c. s. quia causa dilationis cessauit, patet quia fuit apposita fauore fideicõmissarij, vnde nec mirum si eo mortuo de illa dilatione non curetur, & est nostra limitatio ad responsionem nostram cum concord. & ita respondent Bar, & Paul. in. d. l. si ue pars & Abb. in. d. c. significante vlti. col. Cõfirmatur per illud generale cessante causa, & c. c. cum cessante de appellatio. applica quod not. Ias. in rubri. C. de in ius voc. in medio. Caue tamẽ, licet ipsi non dicant, quia terribiliter facit in contrarium. l. vxori vsumfructũ velle, quam supra allegaui. ff. de vsufr. lega. vbi dilatio fuit appositа fauore vxoris, tamẽ nihilominus curatur de dilatione: nisi dicas quod illud ibi operatur dictio, tũc, quę significat extremitatem temporis. l. pe. cum simili. ff. de testa. tut. & hoc videtur ibi velle Bart. & de hoc contrario sentit Alexã. licet non ad hoc propositũ in. d. l. Seyus Saturninus vltima colum. vbi vide & late per Socin. in. l. 4. ff. de condit. & demon. Secundo non obstat. l. si quis hæres ita de acquir. hęredi. quia põt multipliciter responderi, primo quod etiã ibi cessauit causa dilationis, & ita vult ibi Paul. in summario, vel aliter quod ibi illud ideo statuitur, quia alias esset contra regulam iuris. s. contra. l. hęreditas ex die insti. de hære. ĩsti. & hoc vult ibi glo. ex quo colligo aliam limitationem ad regulam nostram, vel tertio q̃ ibi est, quia spectare dilationem nihil operaretur, & hoc etiam vult ibi Paul. ex quo colligo tertiam limitationẽ ad

Dilatio inutilis nõ ſtatur.

22 l. nostram. Cõfimatur ista solutio, quia frustra expectatur euentus, ex quo nullus sequit effectus, vt pbaui per multa. Tertio non obstat. §. liberis institu. de bono. possess. & l. fi. C. qui admi. quia respondeo, licet non inueniam quod ibi non admittitur secũdus infra tempus primi, quia cum primus repudiauerit iam est omnino exclusus, vnde non interest sua, quod expectetur labi tẽpus, & sic frustra expectatur euẽtus, vt modo dixi, at ĩ ratione nostra interest partium, ne aliquid pendẽte dilatione innouetur. Item & secundo respõdeo q̃ ille, qui repudiauit, habetur perinde ac si nõ esset ex eo numero, vt expresse dicit text. in. d. §. liberis ergo non possumus dicere, quod pendeat dilatio primi, ex quo primus iam non est fictione iuris, & est notabilis solutio, & noua.

Quarto non obstat quod dicit Paul. in l. si mater. C. de instit. sub condi. factis. & in. l. ambiguitate de vsufruct. cũ alijs quæ supra allegaui, quia respondeo quod ibi est propter præsumptã volũtatẽ defuncti, qui substituisset in alium casum, si de eo cogitasset, vnde habet pro prouiso, argumẽ. l. tale pactum. §. fi. cum glosl. de pact. & supra dixi & vult Pau. in. d. l. si mater, ex quo etiam colligo aliam limitationẽ ad regulã nr̃am.

Quinto non obstãt quæstiones Paul. de Castr. in. l. si quis hæres ita supra allegata, quia in eis patet solutio.

Sexto non obstat quod dicit Bal. in. l. 1. §. cum autem de rei vxo. actio. 2. q. qa respondeo, quod illa quęstio est dubia, vnde de ea nõ potest opponi arg. notatorũ, in. l. 1. ff. de vsur. cũ simi. imo verior opinio est in contrariũ, vt ibi vult Bal. & ita facit pro, & non contra.

Septimo non obstat quod dicit Angel. in. §. soluitur, & Bar. in. l. liberto de annu. legat. quia est eadem ratio, quæ in l. a filia. s. quod ibi erat causa finita, & c. vt ibi patet.

Octauo nõ obstat quod dicit Bal. in. l. & ĩ puinciali. C. de serui. quia si subtiliter ĩspicias, nõ facit ad ꝓpositũ nr̃um.

Nono & vltimo non obstat glosl. in. l. si ita scriptum, de ma. testa. posito

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod sit vera, cum de ea sit maxima dubitatio, vt videbis per Ale. i. d. l. Seyus quia respondeo, quod ibi, ideo quia dilatio fuerat apposita fauore fideicommissarij, vnde eo mortuo nō curamus de ea, imo statim hæres eius poterit petere, & ita vult Bart. in. d. l. à filia & sic est eadem responsio, quę ad dictam legem à filia, & per prędicta me expedio de ratione dubitandi, & decidendi ad responsionem nostram.

Ex qua, si aduertis, colliges aliquas limitationes ad istam Respō. cum simi. prima quod pendente dilatione, &c. est verum nisi causa dilationis sit finita, ita Bart. in. d. l. siue pars & Paulus, & Bart. in dicta. l. à filia & in. l. si quis hæres, ita supra allegatis & Abba. in. d. c. significante, & istam limitationem ponunt Docto. Ego ex prædictis colligo alias. Secunda ergo est, quod pendente, &c. est verū nisi ius repugnet dict. l. si quis hæres, ita secundum vnam solutionem gl. Tertia est nisi spectare dilatiōe esset inutile, & nullius effectus, vt eadem. l. secundum aliam solutionem, & supra dixi, quæ limitatio est quando non interest primi, si secūdus vult admitti pendēte dilatione, vt colligo ex solutione quam dedi ad. §. liberis insti. de bono. posses. Quinta limitatio est nisi ex præsumpta voluntate defuncti, nam etiam dilatione pendente, &c. vt colligo ex verbis Paul. in. l. si mater. C. de instit. & substitutio. & supra dixi. Sex alias limitationes colliges ex additio. ad Abba. in ca. significante de appellatio. in tribus apostl. & sic sunt 11. & vide Bald. & Paul. in dicta. l. siue pars. C. de dilatio. Duas extensiones ad respon. nostram colligo ex additio. ad Abba. in dicto capit. significante in additio. magna. in princi. Tertiam colliges per Bal. i. l. siue pars in medio, quę vide. Quartam ego addidi vt ꝓcedat etiam in dilatione legali. l. fin. §. donec cum concordan. C. de iure deliberan. Quintam vt procedat etiam in dilatione appositа à testatore. l. ex his verbis cum supra allegatis. C. quand. dil. ce. Sextam vt idem sit in dilatione appositа à contrahentibus. §. in diem cum similibus instit. de verbo. obligatio. Septimam vt non solum hoc procedat dilatione pendente, verum etiam in appellatione, vt ea pendente nihil possit innouari. l. appellatione. C. de appellatione. & supra dixi, quæ omnia proprio labore collegi. &c. & aliquas notabiles quæstiones ad hanc legem cum materia vide per Abb. in capit. significante: vlti. colum. de appellatio. & per Paul. in dicta. l. siue pars, & aliquid notabiliter per Iaso. in rubrica. C. de successo. ædict. 2. colum. ex cuius verbis colliges. 4. limitatio.

1 *Fideiussoris confessio de debito ab ea exactio emissa à creditore an prosit vt illico mandatum actoris intendat contra debitorem? dubia pugna.*
2 *Liberatio fauorabilis.*
3 *Fideiussor mandati actionē non ante exercet quam soluerit pro principali cum communi.*
4 *Confessio quando noceat, aut possit reuocari.*

1 SVFFICIT confessio creditoris dicentis sibi satisfactum esse à fideiussore ad hoc, vt ipse fideiussor possit agere contra principalem, ita expresse tenet Barto. in consi. 160. incipienti. Titius promisit Sempronium eum indemnem conseruare, & ibi additionator eius eandem opinion. tenet Salicetus, & ibi Paulus de Castro, & Ludouicus Romanus, numero. 1. Alexand. & Iason. numero. 9. in. l. duobus reis. in. §. 1. ff. de duobus reis, & ibi Paulus de Castro Barto. in. l. assiduis. C. qui potiores in pignore habeantur. Hæc tamen conclusio dubia est, nam mandati actio non datur, nisi quatenus interfuit mandātis. l. si procuratorem. §. mandati, &. §. mandaui. ff. mand. sed si fideiussor reuera nihil præstitit creditori, non interest eius, ergo non agit mandati, vt ibi facit. l. 1. ff. manda. &. §. 1. instit. eodem titulo. quid prēterea si creditor fassus est à fideiussore se recepisse, idq; dixit per errorem quia sibi nūtiatum fuerat institori aut procuratori suo solutū fuisse, nec fuit non

Fideiussoris confessio de debito ab eo exactio emissa à creditore an prosit? vt illico mandatum actoris intēdat contra debitorē dubia pugna.

non ne reuocabit creditor suam erroneam confessionem, sicq; petet à debitore nō secus quam si confessus nō fuisset, & si debitor excipiat de sua confessione qui fassus fuit se à fideiussore recepisse, replicabit creditor eam per errorem emisisse, sicq; debitor ille cōtra omnem æquitatē bis soluere cogeretur, semel fideiussori mandati actione cōuentus, & rursus creditori. Præterea talis cōfessio, vt prodesse possit debitori, æquū est argu. l. duobus reis. §. 1. cū gl. ff. de iure. vt autem nocere possit admittendum non est arg. l. neq; filius. C. de reb. credi. & per totum. C. res inter

2 alios actas. Et cum pro liberatione sit in re dubia respōdēdum. l. Arria. ff. de act. & obliga. certe iniquum videtur si

Liberatio fauorabilis.

3 deiussori cōtra principalē debitorem, ante actionem dari, quam legitimis pbationibus constaret se soluisse, nā vlibus forensibus expertus non semel vidi similes confessiones mentitas per fideiussores exigi à creditoribus in fraudem principalis debitoris, sed tamen opinio Barto. supra relata communis esse videtur & pro hac parte consuluit Franciscus Tigrinus, vt referunt Alexand. & Iaso. in dicta. l. duobus. & refert etiam Alexan. ibi se pro hac parte bis consuluisse, & ita consuluit in consilio. 90. num. 3. volumi. 3. & in consilio 123. volumi. 6. Cepol. in consilio. 12. tenet hanc opinio. in consilijs ciuilibus. Decius in. l. 2. in. §. fina. ff. si certum petatur. & in consil. 493. nume. 6. Matth. de Afflic. in decisio. Neapo. decis. 91. nu. 3. & in decisio. 94. nu. 3. & in decis. 150. nume. 35. & hanc opi. veriorem. & cōmuniorem esse firmat Hippolit. in repeti. rub. ff. de fide iusso. nume. 265. eandem opi. tenet Felinus. in. c. si cautio. nu. 89. de fide instrum. Andrę. Tiraq. in tract. de vtroq; retractu. in tit. de retractu. ligna. gl. 16. nu. 84. & in ti. de retractu cōuentionali glo. 6. nu. 17. Andræ. Alciat. in. l. solutionis verbo. in fin. ff. de verbo. sign. & in. l. 1. in f. C. de transa. & hęc est vera etiā cōmunis op. vt supra dixi. Licet aliter teneat glo. quam ibi sequitur Bart. sibimet contrarius in. d. l. duobus reis. in. §. in fide iussore. in verbo solutionis. ff. de iureiuran. idem Bar. per illam glos. in. l. & per iusiurandum. in. §. antepenulti. ff. de acceptilationibus. & in. l. cum filius. in fi. principij. ff. de ver. obliga. & in. l. reos, in. 5. q. ff. de duobus reis. Roman. in. l. prædia. ff. de acq. poss. Raph. Fulgos. in. d. l. duobus reis. Caro. Molineus. in additio. ad Alex. in. d. consi. 90. in additio. ad nu. 3. vbi refert Ale. in aliquibus consilijs tenere hanc secūdam opinionem, cui non multū aduer fatur autoritas ipsius Bar. in. d. cōsi. 160. quia non loquitur in fideiussore sed in mandante vel in fideiussore indēnitatis, & ita etiam loquuntur Andræ. Tiraquellus & alij nō pauci eorum quos supra retulimus, & pro hac parte facit regula generalis, quod fideiussori cōtra principalem non nascitur mandati actio, nec antea competere videtur, quam pro eo soluerit. l. si fideiussor. C. mandati. §. si quid autem inst. de fideiuss. l. ex mandato. §. 1. l. inter causas. §. is qui. ff. mand. c. 2. &. c. 3. de fideiuss. l. 8. tit. 18. lib. 3. fori. l. 11. &. l. 12. tit. 12. part. 5. vnde antequam soluat, non potest agere, vt eum liberet. l. Lucius Titius. ff. mand. l. si pro ea. C. eodem titulo, capi. fina. de fidiussor. d. l. 8. titul. 18. libr. 3. fori. l. 14. titul. 12. parte. 5. Socinus regula. 148. Bellonius, in dicto. §. si quid autē vbi bona gl. & alia glos. in. d. §. l. Lucius Hippo. in rub. de fideiuss. nu. 216. Corr. in. l. frater à fratre. ff. de condi. inde. nu. 38. Afflict. in consti. Neapol. lib. 3. rubr. 12. nume. 11.

Fideiussor mand. act. nō añ exercet quā solnerit ꝓ principali cū eo.

4 Quid dicendū, & sanè sunt nonnulli casus inspiciēdi, aut enim creditor qui fassus est se à fideiussore recepisse revera recepit, & tunc indubitanter cōpetit fideiussori cōtra principalem debitorem actio mandati. d. l. si pro ea cū similib. supra allegatis: aut reuera nihil acceperat creditor à fideiussore, & tūc aut fassus fuit aīo donandi fideiussori, aut animo simulandi, aut spe futuræ numerationis, aut per errorem. Primo casu cum fideiusori donatum voluit, habetur perinde acsi fideiussor soluisset, sicq; mandati actionem habet.

Cōfessio qñ noceat, aut possit reuocari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

l.idemq;.§.f.cum.l.seq.ff.mand. secundo casu quando confessio fuit facta animo simulandę solutionis,qnę non interfuit cessat mandati actio, quasi simulatum pro infecto habeatur, vt per totum.C.plus valere quod agitur. Tertio casu cum confessus fuit ipe futuræ numerationis infra triginta dies, illa confessio non nocet confitenti postea, sic ideoque intra triginta dies cessat mandati actio, sed postea competere cœpit,argum.l. in contractibus.§. super cæteris.C.de non nu.pe.Quarto casu quando per errorem cõfessus fuit se recepisse, quod forte putauit seruũ aut procuratoré suum recepisse, quod nondum receperat,non nocet confessio,sicque cessat mandati actio argu. l. vn.C.de errore calculi. l. si per erroré. ff.de iurisdic.om.iud.In re dubia nocet confessio.l.generaliter. C. de non nu. pec.l.f. C.de fideicõ.l.vn.C.de confess. sicq; sufficiens probatio videtur vt mãdati actio detur fideiussori cõtra principalem, nam cum illa confessio facta in fauorem fideiussoris noceat ipsi cõfitenti,prosit; ipsi debitori principali, non secus quam ipsi fideiussori in cuius fauorem principaliter emissa videbatur,argu.l.duobus reis in pr.&. §.1.ff. de iureiur.non poterit dici res inter alios acta, sed magis inter eosdem non solũ respectu ipsi9 fideiussoris,sed etiã respectu ipsi9 debitoris principalis, argum.d.l.duobus reis.§.1.Et sic vides in quibus casibus tenẽda sit cõis opi.& in quibus casibus cõtraria admittẽda sit. Nã eo potissimũ cõis op.iuuatur,ꝙ fideiussor, postq̃ reũera soluit ꝓ principali, sine dubio habet cõtra eũ actionẽ mãdati,vt iã ostẽdimus, soluisse aũt se nullo modo efficaci9 aut euidẽti9 ꝓbare põt,quã ꝓ cõfessionẽ ipsius creditoris,ergo,&c.vt.l.generaliter.C.de non nu.pe. ergo nisi ipse reus talẽ ꝓfessionẽ probet per errorem,aut simulationem emissam, fideiussor obtinebit, rectęq; mandati actione expertus videbitur.

1 *Scriptura priuata plenam facit fidem ex partium cõuentione, ingens quæstio.*

2 *Scriptura priuata aliquando pro testibus septem habetur de voluntate agentium. cum. commu.*

3 *Probationes tenuiores sufficiunt ex conuentione partium.cum communi.*

4 *Testi vni ex partiũ cõuẽtione dãt plena fides.cũ cõi.*

5 *Probetur vt plene per solum dictum, damnum passi conueniri potest cum communi.*

6 *Probationem plenam inducit priuata scriptura ex partium conuentione, cum communi.*

7 *L. Regiæ declaratio.*

1 HOminum nõ pauci negotia inituri,quæ occulta esse volũt, & tñ non infirma, hoc cõsilio vti solẽt,faciũt.n.scripturã publicã Tabellionis interuentu,qua sic testantur, nos Pet.& Ioan. testamur tali die,& super tali negotiatione talẽ contractum seu negotium nos esse facturos,de quo fiet chirographum,seu schedula manu nr̃a scripta, vel subscripta, volumusq; tantã vim,tãq; integram probationẽ illã schedulã facere,q̃ publica scriptura à tabellione ꝓfecta faceret. Quęritur,si postea appareat illa schedula, ita vt testatũ erat ꝓfecta,plenã fidẽ faciat? etiãsi nõ fuerit ꝓbatũ quicquã nisi solũ ꝓ ꝓparationẽ lr̃arũ, quia null9 testis firmat,aut deponit se illã schedulã scribi vidisse? videbatur ꝙ nõ, qa ꝓparatio illa lr̃arũ semiplenã tm̃, nõ ẽt plenã fidẽ facit.l cõparationes,C.de fi.instr. & cũ iure publico statutũ sit, vt ī qualibet ꝓbatione duo testes exigãtur,neq; aliter (i.minori numero) fiat integra ꝓbatio l.iurisiu.C.de testib.c.veniẽs.c. licet de testib.c.cũ esses de testamẽtis huic iuri publico partiũ cõsensu nihil derogari posse videbatur,vt ī.l.ius pub.ff.de pac. l.priuatorũ.C.de iu.om.iu.l.nemo põt ff.de le.1.& qa alr̃ existimãtes videretur fateri partes,priuatosq; hoies posse ꝓtra oẽ ius tabellionẽ creare secũ. Inn. q ideo negat talẽ quẽtionẽ vtilẽ esse in c.cũ.p.tabellio d̃ fi. īstr. cũ quo est cõis op.secũdũ Ale.ī.l.j.§.f.col.1.ff.de ỿ. ob. Deci.cõl.612.cõclusio.nu.5.Ang.ī.l. pactũ inter hęredẽ,col.f.vbi Pau.col.1.ff. de pac.Rom.cõs.205. in pũcto ꝓpositio in pr.Bal.ī.d.c.cũ.p.tabellio vbi etiã Abb.Bal.ī.l.Impator.ff.de sta.ho.co.fi. Rom.ꝑs.204.,ꝓ discutiẽda,col.1.Ias.ī.l. nõ ipossibile.nu.3.ff.de pact.idẽ ī.l.iusiurãdũ ꝙ ex cõuẽtione.ī pr.col.2.ff.de iure.Ripa.ī.l.admonẽdi eod. ti.col.20.

Scriptura priuata plenã facit fidẽ ex partiũ cõuentione, ingens quæstio.

Contra-

Cõtrariã tñ, vt plenã fidem faciat talis schedula tenet Feli.ī.c.2.de ꝓbat.nu.13. post Anto.de But.ibi idẽ Ant.de Butr. in.c.finẽ litibus de do.& ꝓtu.vlt.chart. & ibi Ancha. idẽ Ancha.in cle.1.de fo. ꝓpe.is.not.Bal.ī.l. de quibus col.2.ff.de legib.Bal.cõs.275.factũ tale est qdam cãpsor,col.2.li.3. Ale.in.d.l.1.§.fi.col.1. licet cõtrariã op. ibi dicat cõem.Idem Alex. ꝑs.113.col.3.li.4. Ias.in repet.l.ad monẽdi.col.42.ver.nũquid aũt partes ff.de iurei.Corn.cõs.174.col.fi.li.3.Aymõ Crau.de antiq.tẽporũ parte.1.ver. viso de verbis enuntiatiuis, nume.25. Deci.fibi contrarius in.d.c.2.de proba. col.6.nu.9.versi. similiter valet consuetudo idem Decius in .c. veniens in fin. de testibus.nu.19.& in.c.2.col.3.de fide instr. & sic hæc opi.affirmatiua receptior videtur,pro qua facit: nam si dixit testator coram septẽ testibus, dum testamentum faceret,quem codicillis hęredem scripsero,is hæres mihi sto: idque dixit die martis, deinde die veneris fecit codicillos coram quinque testibus,in quibus Titium hęredem scripsit, certe videbatur non valere talem Titij hæredis institutionem, quia codicillis hæres scribi non potest.§.pe.insti. de codicil.l.2.C.eod.Adhuc tn̄ ea Titij hæredis institutio valet, quia is non tã codicillis vbi hæres scribi non potest, quam testamẽto, vbi scribi potest, scriptus videtur. Nec tam coram quinque testibus, qui non sufficiunt ad testamẽtum faciendum.l.si vnus. C. de testam. licet sufficiãt ad codicillos.d.l.2.d.§.pe. quã corã septẽ illis testibus, qui adfuerant testamento priore,vbi prędixit testator illũm se instituturum, institutus videtur, nec die veneris quo codicilli facti fuerũt sed iã retro a die ipso martis,quo coram testibus septem prædixerat se eũ hæredẽ nominaturũ, noĩatus ac scriptus videtur,ita probatur in l.illa institutio.de hære. īsti. ibi nec videtur hæreditas codicillis data,& rursus ibi quæ testamẽto data esset. Idem ꝓbat.l.asse toto eo.tit.ibi tn̄ ex testo data videtur facit.l.hoc artic.eo. tit.&.l.si ita scripsero.ff.de cõd.& demonst.&.l. quẽ hæred.ff.de reb.du.l. 1. de cod.C.l. Teopõpus.ff.de dote prẽlegata. Istorũ ratio est, qa si coram solẽni numero testiũ dixi Titiũ hęredẽ facio, licet null9 dubitet,qn̄ is rite scriptus hæres videatur,tñ si plures sint Titij,illa institutio,licet rite facta fuerit,ambigua tñ reditur l.duo sũt Titij.ff.de testa.tut. & tñ non ideo minus dicitur rite facta, ꝙ ambigua sit,aut esse posit. Vñ remotio illi9 ambiguitatis,& incertitudinis,declaratioq; illi9 rei, vel ꝓnę nõ satis euidẽter testo scriptę vel noiatę postea fieri & põt,& minime eget solẽnitate testamẽtorũ: sed eã tãtũ solẽnitatẽ vel ꝓbationẽ exigit, quæ ī actibus inter vivos solẽt sufficere.l.hæredes palã.§. 1. &.§. sed si notã.ff.de hęr.īst. Vñ si corã solẽni nũero testiũ dixit testator, se eũ hęredẽ facere,q̃ ꝓtinetur ī quadã schedula manu sua scripta, q̃ est apud Guardianũ(vt ita loquar) diui Fracisci ostẽsa postea & ꝓbata illa schedula,is q̃ ī ea scriptus erat rite īstitutus videt, vt est cõis opi.quã tenẽt Bar. Pau.Soci.& alij cõiter in.d.l.quẽ hæredi Aret. ī.d.l. hęredes palã ī pr.Ias.ī.l. vbi aũt.5. illud. ff.d ỿ.ob.Bar.ī.d.l. Teopõpus Deci.ꝑs. 489.ī casu occurrẽti nu.3.Alex.cõs.12. viso instr̃o donatio.lib.1.nu.6. idẽ Ale. cõs.47.abũde li.2.nu.7.Pau.Pari.cõs. 19.nu.13.cõsideratis li.3.Sic & in specie nr̃a illa cõuẽtio cõtractus, vel negotiũ nõ tã ꝓbata aut facta videtur ī ea schedula,q̃ modo detegitur, q̃ lõge retro à tpe quo illud īstr̃m publicũ factũ fuerat,id negotiũ gestũ videt,& in illo publico instr̃o negotiũ ẽt quasi ꝓbari videtur,vt scheduda, q̃ modo ostẽditur, neq; inducat subsũtiã rei, iã retro gestę,neq; ei9 ꝓbationẽ(ex ipso.n.instr̃o publico ꝓbat rẽ gestam esse licet ambigue ꝓbet)sed tm̃ rei gestę & ambigue ꝓbatæ pleniorẽ euidẽtioręq; declarationem,ad quã nõ regularis ꝓbatio deferat,sed longe minor. Nã ẽt indicia sufficerẽt.d.l. Teopõpus &. l. quoties. ff.de hęre.īsti.§. sed si nõ in corpore & §.Proculus &.§. si qs nomẽ hęredis, & §.hęres.&.d.l.hęredes palã.§.1.&.§.sed si notã,& ꝙ not.in. d. l. duo sunt Titij.

2 *Scriptura priuata aliq̃n ꝓ testibꝫ septẽ habet̃ de volũtate agentiũ cũ communi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Probationes tenuiores sufficiũt ex conuentione partiũ.cum cõmuni.

3 Facit quia forma & ordo datus à lege circa diſpoſitiones formandas, creandas,& in eſſe producẽdas,licet nõ poſſit mutari per hominem.d.l.nemo põt ff.de lega.1.l.ius publicum.ff.de pact.l. priuatorum.C.de iuriſdict.om.iu.l. obligationum fere.§.placet.ff.de actio.& obliga.tamen ordo datus à lege in diſpoſitionibus,quæ iã rite creatæ,& formatæ ſunt,benẽ quo adearũ ſic ſemel que iam ineſſe productarũ probationem,poteſt immutari per hominẽ, vt in.c.tuis de teſtibus,probatur.Nam ibi ex conſenſu partium admittitur teſtis nõ iuratus, licet regulariter contra vt in.l.iuriſiurandi. C. de teſtibus qua de re dixi plene lib.1.de ſucceſ. creati.§.9. nume.1.cum ſeq.Vnde in ſpecie noſtra cum non de formatione alicuius rei agatur ſed tantum de rei iam formatæ probatione,ex conſenſu partium hæc res immutari poteſt,vt ibi plene docemur.Vnde ſi inter partes conuentum eſſet, vt vni duntaxat teſti fides plena adhiberetur,faceretque legitimam pbationem hæc conuentio, rata eſſet,vt tenent,Barto.in.l.Lucius.ff.de fideiuſſ. Bal.in.l. in bonę fidei, col.pe. C.de reb. credi.Felinus,in.c.2.nu.13.de probatio. Dinus.& Bar.in.l.ſi.ff.de prẽto.ſtip.Iac. Butrig.in.l.iuſiurandum quod ex conuentione in pr.ff.de iureiur.Alex.co.1. in.d.l.1.§.fi.ff.de ver.oblig. Bal.in auth. Iubemus.C.de iud.Antonius Butri.in c.finem litibus de dolo & contu.Paul. in.l.quæcunque in fi.C.de ſeruis fugit. Decius in ca.veniens,nu.9.de teſtibus, qu plures allegat.& ſic hęc eſt communis opino: quam præterea tenent etiã non pauci eorũ, quos ſupra retulimus in quæſtione principali.

Teſti vni ex partiũ cõuẽtione datur plena fides. cum cõi. 4

Probet vt plene p ſolũ dictũ,dãnũ paſſi cõuenit vt põt cũ cõmuni. 5

Quinimo valet etiam cõuentio, quod credatur dicto damnum paſsi, ita tenent Decius,in.d.c.2. de probatio. nu. 9.Dinus,& Bar.in.d.l.f.ff.de prẽto.ſtip. Alex.in.d.l.1.§.fi.col.1.ff.de ver.obliga. Ioan.And.ad Speculatorem de proba. §.vidẽdum.ver.quid ſi tibi dicitur,Alexan.conſi.54.circa id de quo quæritur col.1.lib.2.idem Alex.cõſi.67. viſo themate,col.3.eod.lib.& cõſi.102.ſup primum de quo quæritur eod.lib.& hanc puto communem opinionẽ,& vſu receptam ſcio, quia iudice me in ſummo prætorio Hiſpalenſi, quã plura inſtrumenta huiuſmodi conuentionem continentia, inuiolabiliter obſeruari iuſſa ſunt.

Probationẽ plenã inducit priuata ſcriptura ex partium cõuentione, cũ cõi.

6 Et ſimiliter valeret cõſuetudo, vel ſtatutum,quod ſcripturæ priuatę plena fides daretur,vt tenet Innoc.in.d.c.cum p.Tabellio,Decius in.d.c.2.nu.9. idem Decius col.f.in.d.c.veniens.Iaſ.col.41. ver.ſeptimus caſus eſt in.d.l. admonẽ. Aymon de antiq.temporũ.par.1. verſ. viſo de verbis enuntiatiuis,nu.27.Fredericus de Senis conſilio.119.nulli dubium in fi.Feli.in.d.c. cum.p. Tabellio idem in.d.c.2.de probatio.Decius in.c. 1.de fide inſtru.not.2. & videtur cõmunis ex relatione Aymon. vbi ſupra. & alios quamplures caſus, in quibus ſcriptura priuata facit plenam fidem,enumerant Doctores, vbi ſupra. præſertim Felinus & Decius in dicto capit.2. de probat.Sic ergo & in ſpecie noſtra, &c.Neque ad rem pertinet quod ſecũdum Inno.vbi ſupra.ſi conuentio partium,vt ſtaretur ſcripturæ priuatæ valeret,viderentur partes poſſe tabellionem creare, quod non poſſunt,ſed reponde. Quod etiam ſi quo ad ipſos paciſcentes,ille haberet veluti autoritatẽ Tabellionis,tamen quo ad omẽs alios talem fidẽ non haberet: quinimo nec quo ad ipſos cõtrahentes in omnibus omnino negotijs,niſi in illo tantum. Illud autem eleganter quæri poſſet poſita tali partium conuentione, an iure regio quo inſtrumenta publica habẽt executionem paratã.l.5.tit.8. li.3. ordina.talis ſchedula executionem paratã ſimiliter haberet, & magis eſt vt nõ habeat executionem paratam, nam aliud eſt plenam fidẽ facere. Aliud vero eſt, vt præterea quod fiat plena probatio, etiam ea probatio ſit ita priuilegiata, vt trahat ſecum paratam executionẽ, nam duo,vel etiam centum teſtes, qui pleniſsimam probationem faciũt,etiã inter tales paciſcentes iuxta. l. in exercendis.C.de fide inſtru.l. vbi numerus

ff.de teſtibus.c.cum eſſes de teſtamen. tamen nec inter iſtos paciſcentes ita pparent,vt eorum depoſitiones eſſent illico ex vi talis conuentionis executioni mandandæ.Non enim talis conuen

L.regia declaratio. 7 tio ad hanc ſpeciem extenderetur. Vn de cum per ſtatutum caueretur, prout lege quaterni alia cautum eſt,vt copiis (quas Tabelliones ſub breuibus extrahunt ab inſtrumentis publicis ab ipſis confectis) tanta fides adhiberetur,quãta ipſiſmet inſtrumentis adhiberi iure cautum eſt regio,quo facilius publicani,conductoresue redituum regalium poſsint oſtendere contractus hominũ & gabellas exide debitoris exigere: dicebam tales copias (vt more noſtrorũ loquar) plenam fidem facere, non ſecus quam duo, vel tres teſtes,priuilegiatam tamen fidem,vt talis probatio etiam executionem paratam ſecũ ferret (contra regulã iuris communis dictãtis,nullum genus probationis paratam executionem regulariter trahere. l.ſi minor.25. annis cui fideicomiſſum. ff.de minoribus) minime facere.Et ſat, ſuperq; eſſe,ſi fidem plenã faciat abſq; eo, quod præterea etiam priuilegiatã fidem faceret, ne duo ſpecialia temere conceſſa eſſe videantur contra regulã l.cũ ibi notatis.C.de dotis promi.quæres in prętorio noſtro cũ ex facto cauſæ agerentur pluries, ac pluries diſputata fuit, ac controuerſa.

1 *Teſtes contrarij quando ad concord. redigantur pugna ingens.*
2 *Teſtis dictum ꝟiciat ꝟarietas magna,cum cõmuni.*
3 *Verum tamen eſt aliud ſi ſit modica ꝟarietas.*
4 *Teſtium ꝟerba intelliguntur ſecundum cõem ꝟſum loquendi cum communi.*
5 *Teſtes fœminæ ſi maſculis contrariantur an reducãtur ad concordi.*
6 *Teſtes fœminæ in teſtam. ad pias cauſas an admittantur? dubia pugna.*
7 *Teſtimonium fœminæ interdum præfertur maſculi teſtimonio.*
8 *Teſtis maſculus præfertur fœminæ.*
9 *Teſtes in ſpecie deponentibus an vincãt generaliter deponentes,noua declaratio.*
10 *Teſtes ꝟeriſimiliora ꝟel iuri communi proximiora deponentes præferuntur.*
11 *Intellige ſi erant pares numẽ ꝟel modice diſpares.*
12 *Probationibus ꝟtring, paribus exiſtẽtibus reus ꝟincit.cum communi.*
13 *Teſtes etiam non diſpares conciliantur in cauſa matrimo. cum communi.*
14 *Teſtis ꝟnus ſi alteri contradicit reus ꝟincit,cũ cõi.*
15 *Teſtis ꝟnius partes ſi inuicem contradicunt ſibi nulla probatio eſt.*
16 *Teſtis ſi ſibi ipſi contradicit non facit fidem cũ cõm.*
17 *Teſtis ꝟnius ſi teſtibus eiuſdem contradicit nocet.*
18 *Teſtes producens eius perſonam non dictum approbaſſe ꝟidetur.*
19 *Teſti fœminæ an noceat modica ꝟariatio?*
20 *Teſtis an mulier in ſcriptura priuata eſſe poſsit? dubia pugna.*
21 *Teſtis fœmina tenuioris fidei quam maſculus.*
22 *Teſtis fœmina eſſe poteſt in cauſa matrimo.*
23 *Teſtis fœmina eſſe nequit in criminalibus de iure canonico.cum comm. contra Decium & alios.*
24 *Teſtis in ꝟno articulo diſpoſuit de ꝟeriſimili. & in alio de fama ſemiplenam tamen probationem faciat.cum Alexã.contra Bal.Soci.& Iaſo.*
25 *Ludibrio ne.ll fiant occulatiſsime curandum.*
26 *Teſtibus indefinite loquentibus præferuntur qui ſpecifice dicunt.*
27 *Probationibus indefinita non habetur pro ꝟniuerſa li ſecun.commu.opi.nos ſumus in noua opi.*
28 *Indefinita æquipollet ꝟniuerſali ex interpretatione tantum ſecundum communem opi.nos ſumus in noua opinione.*
29 *Indefinita æquipollet ꝟniuerſali aptitudine noua declaratio.*
20 *Teſtis licet indefinite dicat,me donum aut fundum poſſediſſe probat contra Alex.Exeã & Socinum.*
31 *Verba in omni materia,& in omni perſona intelliguntur ſecundum communem ꝟſum loquendi.*
32 *Teſtis dicens me ſoluiſſe decem denarios probat cõtra.Exeam.& Curtium.*
33 *Inſtrumento dicebatur canonicos talem procuratorem conſtituiſſe an probet.*
34 *Teſtium mens non ꝟerba inſpicienda.*
35 *Teſtis dictum indefinitum probat ſi præceſſit articulus generalis.*
36 *Intellectus.l.2.ff.de lib. & poſthu.contra nouiſſi.*
37 *Indefinita æquatur ꝟniuerſali,qñ in omnibus parte eſt.ſecundum cõm.op.quod euenire intelligo ex interpretatione,ex neceſsitate ꝟerborum contra cõem.*
38 *Indefinita æquatur ꝟniuerſali in ſtatutis non ſecus quam in legibus cum multis contra cõmu.*
39 *Statuto ſtante vt homicida occidatur, ſi non habuerit pacem ab hæredibus occiſi,non ſufficit ab ꝟno eorum pacem haberi cum communi. contra Barto.*
40 *Intellect.illius ad dictam.l.2.de liber. & poſthum. contra.nouiſſi.*
41 *Indefinita æquatur ꝟniuerſali in materia neceſſaria cum communi.*
42 *Indefinita æquatur ꝟniuerſali in fauoribus, non in odijs cum communi.contra nouiſſi.*
43 *Indefinita negatiue p̃ lata ſine adiectione ſigni ꝟniuerſalis,non æquipollet ꝟniuerſali neceſſario. contra communem.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Testes cõtrarij pñ ad cõcordiã rediguntur pugna ingens.

1 TEstes, qui interse pugnare videtur, quemamodum ad concordiam reducẽdi sint, dubiũ est,& quidem si testes ab vna parte ꝓducti plures numero sunt,& etiam honestate: quam producti ab altera parte,si quidẽ aliqua ex parte inter se pugnare videntur, ita tamẽ vt ad cõcordiam possint reduci: sunt qui putẽt ad cõcordiã reducendos esse quo ad duo, primum vt periurium vitetur, alterũ vt secundum hanc testium concordiã causa terminetur,ac decidatur: ita tenet glos.1.in cap.in nostra de testibus cum qua transeũt ibi Doctores simpliciter, sequitur & dicit esse communẽ opi.Felinus in.c.cum contingat de officio deleg.nu.6. qui dicit similẽ esse gl. in.c.si testes.4.q.3. & ita tenẽt Abb.in d.c.in nostra & tenet etiã Domi.in.d. c.cum contingat secundum Fel.vbi supra sentit Imola licet fluctuans in.l.inter stipulantem.§.si Stichum.ff. de ver. obli.& Abbas.in.c. cum tu de testibus & Innocen. in.d.c. cũ contingat Alex. in.l.Gallus.§.ille casus, nu.16.ff.de li.& posth.& sentit Felinus,in.c.cum tu de testibus,nu.5.ver.tertia cõclusio, dum hanc partẽ vltimo loco refert & quod reducantur ad concordiam quo ad vitandum periurium, tenent omnes illi, quos proxime citauimus,licet contrarium teneãt quo ad causæ decisionem 2 prout tenet Anto.in.d.c. cum tu Soci. nu.13.in.l.2.§.f.ff.si cer.pe.& est cõmunis op.secundũ Aluer. in.l.sed & si possessori.§.item si iurauero. ff. de iureiur. Contrariam partem,vt non sint reducendi ad concordiam, quando numero erãt admodum dispares quo ad decisionem causę,licet,quo ad vitandum periurium reducantur ad cõcordiam, 3 tenent glos.in.c. cum contingat verbo vtriusque partis de officio delegat. & ibi Imola,col.3.Bar.in.l.2.§.fi.ff. si cert. pe.idem Bar.in.l.Gallus.§. ille casus.ff. de libe.& posthu.Bald. in.1. constitut. C.§.quibus idem Bal.in.l.fi insulã. §.1. ff.sol.matrimonio Florianus, in.l.cum de ætate.ff.de probatio. Paul.Castren. in.l.2.ff.si cer.pet. transit & neutrã partem firmat Felin.in.d.c.cum tu.nume. 5.sequitur & dicit esse communem op. Decius,in.l.2.§.creditum,nu.9.ff.si cer. pet.Bald.in.l.sed & si possessori.§.pe.ff. de iurei.Bal.& Card.Floren.in. d.c.cũ tu per tex.ibi hanc partem tenet Alex. sibi contrarius in .l. inter stipulantem. §.si Stichũ.nu.11.ver. aut pluribus plures.ff. de v er.obliga.Curtius Iunior in d.§.creditũ,nu.15.ver.3.limita, qui hãc dicit communem op.& est communis opi.secundum Socin.ibi nu.13.licet teneat contrarium & hanc partem vt nõ reducantur ad cõc.tenet las.ibid.nu.12. Quid dicendum,& quidem vtriusque partis fautores in hãc conueniunt ſen tentiam,primum vt si pares sint numero & autoritate, seu honestate,sunt ad concordiam reducendi ad causæ decisionem.Item conueniũt vt licet dispares sint ad concordiam, reducantur ad periurium,& pœnam vitandam. Tertio plerique eorum conueniunt, vt licet probationes vtriusque partis non sint oĩno æquales, vel numero vel honestate, si tñ disparitas modica est, & iudicis animus ac religio in hoc inclinat sese,possit eos testes ad concordiã reducere,argu.d.c.cũ tu aliter.n.vt oẽs fatetur, raro aut nunquã testes conciliarentur, nam & si contrarietas viciet dictum testis.l.1.C. de seruis fugit. Bar.in.l.eos.ff.de falsis Abb.in.c.p tuas de probati.Speculator de teste.§.1.col. 12.Bar.in authen.de testibus.§. quia vero,col.pen.Greg.Lupus, in.l.26.& in.l. 31.& in.l.32.ti.16.par.3.idem in.l.17. ver. non desuarian. tit.8.par.4.per tex. ibi: tamen modica varietates vel etiam cõ trarietas non viciat dictũ testis, ita tenẽt Anto.in.c.2.in fi.de regu.Felin. nu. 13.in.d.c.cum. Cæterũ si sit inter testes disparitas in numero vel honestate nõ modica,tũc sunt varietates, de quibus supra,sed in hanc partem posteriorem procliuior sum,quæ non minus quam cõtraria recepta est, vt nõ ꝑciliẽtur ad causæ decisionẽ,sed illi vincere dbeãt, qui plures sunt numero & authoritate superiores seu maiores,argu.l. vbi numerus.ff.de testibus,&.l. ob carmen.§. fi.ff.

Testis dictũ viciat varietas magna cũ cõi.

Aliud si sit modica varietas.

fi.ff. eo.l.iurisiurandi.C.eo. tit.magna. n.vis est ĩ numero testiũ.l.si vnus.C. de testam.& etiam in testium qualitate argu.l.qui testamento.§.mulier.ff. eo.tit. ad.c.cum tu de testibus,resp.quod procedit quo ad vitandum periurium & pœnam vel procedit quãtum ad decisionem etiam causæ, quando erat modica disparitas, nõ aliter:capiẽda. n.occasio est, quæ præbet benignius respõsum vt in.l.capiẽda.ff.de regu.iu. vnde testes varij quo ad pœnam vitãdã sunt consiliãdi,etiam si sint nõ modice dispares numero,vel authoritate quia ad pœnam vitandam benignior interpræ tatio facienda est. c.in pœnis de regul. iur.lib.6.sed eadem benigna interpretatio non permittit,vt quo ad decisionem causæ testes reducantur ad cõcordiam, quando est non modica disparitas in numero eorum vel authoritate, quia talis consiliatio esset in læsionem tertij, hoc est illius qui pro se vel plures admodũ vel idoneiores testes habebat.Vnde si fundum possidebas,quẽ ego à te vendicabam,eundemque etiã Seyus à te similiter vendicabat,& ego produxi testes decem,qui dixerunt eũ fundum ad me pertinere, Seyus autẽ ꝓduxit duos testes,q similiter dixerũt eum fundũ ad illum pertinere ex parte quarta,vel quantum ad ius vsusfructus:certe hi testes in illa parte quarta vel in illo vsufructu cõtrarij sunt, quia testes mei qui simpliciter & indefinite fundum illũ ad me pertinere dixerũt ex legis interpretatione, de ĩtegro fundo in propietate,& in vsufructu intellexisse videtur. l. si quis cum totum.ff. de excep.rei iud.expresius,in.l. qui vsumfructum.ff.de ver.obliga.l. coniunctim.ff.de leg.3.l.si pluribus.ff.de leg.1. l.Meuio,in pr.ver.to9.ff. de leg. 2.l.cũ quęstio.C.de legatis.l.vni.§.vbi autem legatarij cum.§.seq.C.de cadu.toll.§.si eadem res insti.deleg. l.si separatim.ff. de condi.& demon.l.1.§.fi. ver. totius. 6 l.inde Neratius,ver. solidum.ff. de vsu fruct.accresc. Nec dubium est quin verba testium sint intelligenda secundum communem vsum loquendi.l. stipulatio ista.§.hęc quoque iuncta sua glo.in verbo stipuletur.ff.de ver.oblig.quam gl.sequuntur Bar. & cõmuniter Doct. ibi Curtius Iunior in.l.2.§. fi. nu.14.cũ seq.ff.si cer.pet. vnde cum ex tot legibus supra allegatis cõmunem vsum loquendi esse, vt rei simpliciter prolatæ appellatiõe integra res tam in proprietate,quam in vsufructu comprehendatur: & decem illi testes à me producti eũ fundum ad me pertinere deposuerint,qui sane ex toto intelligebãt secũdum communem vsum loquẽdi.Certe contrariantur duobus testibus à Seyo productis, qui dicebant partem illius fundi ad eum pertinere, & tamen si hi testes concordandi essent, id fieri posset cum non admodum intolerabili violentia, & verborum improprietate,intelligẽdo quod testes mei itelligãtur de tribus partibus fundi,alij vero testes de reliqua fundi parte:vel quod testes mei intelligerentur loqui de ꝓprietate,contrarij vero de vsufructu,argu. l.quibus diebus.§.dominus.ff. de cõdi. & demon.& arg.d.l.stipulatio ista.§.hi qui &.§. hæc quoque.ff.de verb.oblig. Adhuc tamen nego recedendum esse à proprietate verborum,& cõi vsu loquendi, ne in illa quarta fundi parte, vel in illo vsufructu decẽ testes mei superẽtur à duob9 tm̃ testib9 aduersis ad ius meum mihi auferendum, iniuriam que mihi inferẽdam, id quod plane cõ sequitur ac infertur ex hac cõi opinio. quam sequimur contra superiorem cõ trariam. Idem dicerem si pro me deponerẽt testes masculi, & pro aduersario meo testes fœminę pares numero, nam non conciliarentur cæteris paribus,sed mei prę ferrentur,nã in mulieribus propter periurium est,& parum integra fides auth.de nupt.§.quæ vero nunc sequitur & authẽ.vt sine prohib. matri.§.quia vero multã.Vnde in testamentis testes esse non possunt.l. qui in testamẽto.§. mulier.ff.de testa.§.testes insti.de testa.nec etiam ad pias causas: idque etiam obtinet de iure canonico. vt late per Alex.consi.70.viso consilio col.5.ver.venio ad illud.lib.2. & 9i.84. viso

Testium verba intelligũtur secũdũ cõem vsum loquendi cũ communi.

Testes fœminæ si masculis cõtrariantur an reducantur ad cõcordi.

Testes fœminæ in testa. ad pias cãs an admittãtur? dubia pugna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

viso themate col.2.eo.li.2.Spe.titu. de testa.§.1.ver. Item quod est mulier iuncto vers. seq. & coll. in.c. cum esses de test. fœd.sen.cons.217.factum est tale. quidam nomine.P.in.fi. & Ro. in rep. authen.simili in.16.speciali vltimarum voluntatum.C.ad leg. falci, per tex.in c.relatum ibi. testibus legitimis extra de testa.& aliis quibusdam rationibus Bened.Cap.consi.75.punctus.Iacobus col.7.ver.ad idem lib.3.Barb.in.d.c.relatum & consil.58. Clementissimi col. antepe.li.1. & consi.38.difficile est.col. 8.lib.3.& Socin.consil.92.in causa Dñi Anton.col.2.ver. quinimo disputatur. li.3.Plato. n. dubitauit an mulieres iter animalia rationalia, an inter bruta essent numerandæ.Contrarium tamen tene.Bal.in.l.1.ante fi.in lect.& iterum in repe.col.14.versi.ostenso de principalibus personis.C.de sacrosan. eccle. &in consi.196.licet regulariter lib.5.& cons.230.testamentum.eo.lib.5. Ange. consi.233.in causa prædicta, col.1. Pet. Anchara.in.d.c.cum esses.in.4. not.& ibi etiam Panor.col.1. & iterum vl. de testa.idem Panor.in.d.c.relatum,co.1. extra eo. tit. vbi firmat mulierem idoneam esse testem in testaméto ad pias causas,idem Abbas Franc. Areti.& Felin.in.c.quoniam de testibus Pet.Bellu ga.in Speculum principum, rubric.17. versi.videamus col.pen.Pau.Castr. cõ 327.dubium facit lib.1.& cõs.456. visis & examinatis eo.lib.1.Alex.consi.177. viso themate col.2.ver.& licet Dominus.li.2.& consi.105.viso, ac diligenter col.4.versi.2.respondeo.lib.4.& cons. 102.super .1.col.2.vers.circa secundum lib.7.Corne.consi.261.in hac consultatione col.1.lib.1.& consi.168.in præsenti.col.3.lib.3.& cons.215.videtur prima facie.col.3.ver.nec obstat.si dicatur.eo lib.2.& Soc.in tract.fallẽtiarũ reg. 310. in.36.priulegio Lanfran.Oria.in repe. c.quoniam contra falsam. in verbo.testes.versi. & primo quæritur ibi, inter liberos,& ibi quoq; Feli.& Philip.Deci.extra de probat.Calca.consi.13.pro parte negatiua co.3.ver.11.quia mulier. Ias.in.l.hac cõsultissima.in prin.col.vl. C.de testa.Fel.in.c. quoniam quod est. 3.col.3. ver. quid autem in testamento & ibi etiam, Philip.Deci.col.2.ver.retenta.communi de testib.& idem Phi. Deci.in.d.l.fœminę chart.4. in paruis. versi.similiter.ff.de reg.iur. Afflictus, in.c.1.col.fi.titu.qui testes sint necessarij Hippol.Marsi.in.l.fi. C.de probatio. chart.8.per eundem cons.18.co.8.Protector lib.1.& hanc opi. longe veriorẽ puto nam testamentum ad pias causas informe esse diximus de succ.crea. lib. 1.§.11.nu.57.vnde cum forma à iure ciuili accommadata cesset in testamento ad pias causas, supereſt vt secundũ regulas iurisgentium tale testamentũ sit probandum, sicque mulieris testimonium non sit respuendum. l. vbi numerus.ff.de testibus &.d.ca. cum esset.

7 Etsi testes fœminę essent vitę iculpatissimæ & itegræ opinionis,& testes masculi abiectę opinionis ac vilissimę & sinistræ famæ, tũc fœmineum testimoniũ præferretur secundum Afflictũ,in d.c.1.col.fi.sentiunt Felin. & Decius in

8 d.c.quoniam de testib. At regulariter in quibus casibus fœmineum testimoniũ admittitur iuxta.l. qui testimonio. 5.mulier.ff. de testa. præferuntur mares fœminis cæteris paribus Feli. ibid. nu.5.Bal.in.l.fi. per illum tex.ff. de fide instr.Decius,in.d. c. quoniam idem in l.fœminæ.ff.de regu.iur.glo.in.5.testes instit.de testa.vbi per omnes Doct.per Socinum Iuniorem consi.29.circa prę dictam col.2.lib.2.idem consilio.31.the mate prædicto col.5.eod.li.Decius·cõsilio.163.colum.penul.

9 Stat ergo testes plures numero vel authoritate prę̃ferendos esse paucioribꝰ ad causarum decisionem, neq; ad hũc effectum cõsiliãdos esse. Sed quid si testes mei dicebant me iamdiu rem possedisse tanquam meam iure pleni Dominij, & citra vllius perturbationem, aut suspicionem iuris alieni,testes autem aduersarij mei decebant quod aduersarius meus eam rem mihi locauit, sicque ex causa cõductionis ab illo habitę ego possidebam, & tunc hi testes de conductione deponentes sunt præferendi

Testimoniũ fœminæ interdum præfertur masculi testimonio.

Testis masculus præfertur fœminæ.

Testes ĩ specie deponentibus an vincãt generaliter deponẽtes,noua declaratio.

ferẽdi secundum Imolam in. c. auditis de prę̃script.col.fi.per illum tex. At secundum hoc si his esset inter summum pontificem,& aliquem ex regibus christianis, rexque illę probaret mille testibus regnum illud ad se pertinere iure pleni Dominij,adque suos maiores sic pertinuisse:& duo testes summi pontificis deponerent se fateri quod rex ille in diutissima possessione illius regni fuit, tamẽ habuit initiũ & causam possidendi ab ecclesia, quæ in feudum illud regnum seu eam regionẽ, qua de ageretur,maioribus istius regis modo possidentis dederat, certe secundum hoc hi duo testes mille testibus contrarijs potiores essent quod quam absurdum sit, quamque alienum à mente & sententia iuris euidentius est quam lõga contentione egeat.Neque ad rẽ pti net, quod generi per speciẽ derogetur l.in toto iure.ff.de regul.iur. cap.gene re per speciem de reg.iu.lib.6. l.vxorẽ. §.felicissimo.ff. de lega.3.nam illud ꝓcedit in legibus statutis vltimis voluntatibus rescriptis & similibus, in quibus licet millies fiat lex generalis, vel statutum, aliquod, vel rescriptum,vel vltima voluntas:tamen legislatori rescribenti, vel testanti relicta fuit plena potestas derogandi illis dispositionibus generalibus.§. sed naturalia inst. de iure natu.l.omnes populi.ff.de iusti. & iure.l.4.ff.de adi.legat.c. cum matre de celebr.miss.l.si mihi & tibi.5.in legatis.ff.de lega.1.l. si quis in principio testamenti.ff.de leg.3.Diuersum est in testibus in quibus,illi qui deponunt,specialiter non habent potestatem derogandi illis, qui generaliter deposuerant contrarium, hoc est, non habent

11 potestatem maiorem persuadendi, cũ ipeciatim deponunt, quam si generaliter deponerent:magisque vincunt numerositate & authoritate, quam modo testificãdi.Nec refert testes mei cõtrarientur testibus aduersarij mei in toto,an in parte tantum,nam vtroque casu ad decisionem causę,cessabit cõcilatio,illique reliquos superabunt,qui numerositate & authoritate reliquis potiores fuerint: ficq; opinio Imolæ admittenda est, quando testes vtriusque partis sunt numero pares vel non multo plures: non sic si longe plures numero vel potiores authoritate, nam tunc pluribus vel potioribus standum esset, vel (quod magis placet) relinquendũ boni iudicis prudentiæ,arbitrio,& religioni, vt dispiciat quid sit verosimilius omnibus hinc inde circunspectis iuxta doctrinam iurisconsulti in.l. 3.in pri.&.§.1.&.l.ob carmen.§.fin.ff.de testibus, vt sic testes specifice loquentes in duobus casibus prę̃ferãtur,nempe cũ sunt pares numero, vel non multo pauciores.Tertio autem casu, cum sunt multo pauciores nõ præferantur, nisi in eam partem vehementer inclinet sese animus religiosi, ac prudentis iudicis: hæc enim res plerunque ac maxima ex parte ab eius ęstimatiõe & cẽsura pendet.d.l.3.d.l. ob carmen cum simili.& ita in specie hoc dictum Imolæ videtur coangustasse ipsemet Imo.ibidem col.fi.ver. interdum post Anton. ibidem.Vnde similiter licet testes sint proferendi qui deposuerunt verisimi-

10 liora. Verisimilioraque intelligantur quę consonant iuri communi arg. d. c. auditis de præscrip.vt tenent Anto.ibi & Imola vbi etiam Innocentius,& Felinus in.c.in nostra nu.3.de testibus Anchar.in.c.1.de prę̃s.lib.6.idẽ consil.278. iure statutorum Roma.in rubric.ff. de arbitris colũ.12. Speculator de teste.§. postquam versi.quid si plures Anton. in.c.quid per nouale de verb.signi.col. 4.in simili per Bald.in.c.1. post princi. quib.mod.feudum amittatur.per Roma.in.l.1.§.fin.ff.de verb.obliga. Tamẽ illud etiam in specie moderat ipsemet Imola in.d.c.auditis,col.fi.ver. interdũ vt procedat quando testes, qui iuri cõsonantiora communi deposuerant,nõ erant plures quam testes contrarij, vel quando erant non multo plures,nõ sic inquiũt,si erant longe numerosiores, vel authoritate longe potiores, quod & voluit Antoni.ibi.Qua tamen in re plurimum iudicis censuræ relinquẽdũ est. Et id etiam videtur esse ex mente Inno

Testes veri similiora vel iuri cõmuni proximiora deponentes præferuntur.

Intellige si erant pares nu. vel modice disparates.

Universidad de Deusto Biblioteca

Innocen.Host.& Abb.nu.15.in.d.c.auditis & ibi per Bellamerã, nu.17.&.18.

Probatiõibus vtrinq; paribus ex istenbo reus vincit. tum communi.

12 Denique cum quęritur, si testes inuicẽ aduersantur qd iuris sit? distinguemus in hunc modum, nam aut certi testes certis testibus numero paribꝰ pugnãt, aut pluribus, aut paucioribꝰ. Aut vnus testis sibi ipsi contradicit, aut alteri tãtum aut pluribus. Primo casu cum certi testes totidem testibus aduersantur, ita quod nullã sanam conciliationem recipiunt, mutua vice, mutuoque concursu sese impediunt: ficq; perinde habentur ac si neuter litigantũ quicquã probasset, nam vbi pugnantia interse inueniuntur, nihil eorum ratum est. l. vbi pugnantia. ff. de regul. iuris vbi per Decium, & alios &. l. si ita fuerit. ff. de rebus dub. l. si quis de pluribus eod. tit. Ias. in simil. in. l. legato generaliter, nu. 29. ff. de leg. 1. idẽ Ias. in. l. si ita fit. ff. eod. tit. ita in specie vt neutra probatio proficiat, quia altera alterã eneruat, ac impedit, tenẽt communiter Doctores dicentes hoc casu sententiam pro reo ferendam esse, non secus quam si reuera neuter litigantum quicquam probasset vt in. §. commodum insti. de interdi. l. 1. l. actor. quod asseuerat. l. f. C. de p ba. l. qui accusare. C. de edendo, tradũt in specie Ioan. Imol. in. l. inter stipulantem. §. si Stichum. nu. 7. ff. de ver. oblig. & ibi Alex. nu. 11. post Bart. & alios ibi Bart. Imol. & Alexan. nu. 16. in. l. gallus. §. ille casus. ff. de lib. & posth. Bar. in. l. 2. §. fin. vbi Ias. nu. 12. & Curti. Iunior. nu. 15. cũ seq. ex cuius & Alex. & Imolæ relatione, vbi supra apparet hanc esse cõmunem op. Quod si testes possunt nõ inepte reduci ad concordiam, cõciliãdi sunt etiam ad decisionẽ causæ & ad vitandum periurium ex receptissima opinione supra relata per. c. cũ tu de testibus. In causa vero matrimonij semp reducuntur ad cõcordiam secundum cõem opi. de qua per Ias. consi. 15. lib. 3. Ioan. Bap. in ęrario cõmuni verb. testis qui hanc dicit cõmunem. Secundo casu quando certi testes contradicũt certis testibus ab aduersario præsentatis, qui tamẽ erãt plures numero, & tertio casu cum erant pauciores, & ita inter se pugnant, vt consiliari nequeant sine aliqua violentia, & verborum, sensusq; iproprietate & calumnia, & tũc sunt duę opiniones æque fere communiter receptę, de qbꝰ supra: sed verius est conciliandos esse ad vitandum periurium, non autem ad causę decisionẽ qui ergo fuerint potiores nũero & authoritate, reliquos superabũt, vt supra docemur.

Testes etiã numero dispares conciliantur in causa matri. cũ cõi.

Testis vnus si alteri contradicit reuincit, cum cõi.

14 Quarto casu cum vnus testis contradicit alteri testi ab aduersario producto, si quidem ex diametro vtriusque fides eneruatur, perindeq; habeẽ, ac si neuter quicquam probasset, sicque p reo sententia ferenda est arg. d. l. vbi pugnãtia. d. l. si ita fuerit. d. l. si quis de pluribꝰ. ff. de rebus dub. & licet cum omni violentia possit fieri ad vitandum periurium, conciliatio tñ ad causæ decisionem minime fit, vt. dd. ll. vt per Imolã in. d. §. si Stichum & per Alexan. ibi ille nu. 7. iste num. 11. ex quorum relatione apparet hanc esse communem opi. tradunt Ioan. And. in. c. in nostra, de testibus post Vincenti. ibi quem ipse refert Antonius in. d. c. cum tu. eod. tit. Innocẽtius in. c. qualiter de accusa. Iacob. de Arena. & Bar. in. l. si insulam. §. 1. ff. sol. matrimo. Ioan. Andr. ad Speculatorẽ tit. de test. §. iã de interrogatorijs, Abbas. in. d. c. cum tu, Bar. in. l. Gallus. §. ille casus vbi Alexand. nume. 16. ff. de liber. & posthum. & est de mente omnium eorum fere quos retulimus in prin. huius. c. dum diximus, quid iuris, quando plures testes totidem testibus pugnabant.

Testes vnius partis si inuicẽ cõtradicunt sibi nulla probatio est.

15 Hactenus quando testes vnius partis aduersantur testibus alterius partis: qd autem ex diuerso quando testes vniusmet partis interse pugnant, & tunc, si quidem actor duos testes produxit, & ex diametro secum pugnant: licet forte cum omni violentia fit conciliatio ad pœnã periurij vitandam: tamẽ non fit ad causæ decisionem, sicque actor iste perinde habendus est, ac si nihil omnino probasset, argumẽ. d. l. vbi pugnantia. d. l. si ita fuerit. d. l. si quis de pluribus: quod in specie videntur tenere Docto. omnes, quos proxime retulimus, & est ex mente & sententia omnium eorum, qui tenent ad causæ decisionem, nunquam fieri testium cõciliationẽ. Quod si vnus testis sibi ipsi

Testis si sibi ipsi cõtradicit nõ facit fidẽ cũ cõm.

16 contradicit ex diametro, non facit fidem, l. 1. C. de furtis, tenent Imola. numero. 7. & Alexan. numero. 11. in. dicto §. si Stichum, Anto. in. d. c. cum tu, Iac. Butrig. in. l. cum de ætate. ff. de probat. idem Butrig. in. l. optimam. C. de contrahen. & cõmi. stip. idem in. l. sed & si possessori. §. Item si iurauero. ff. de iure iur. Barto. in. l. 1. in pri. ff. de operis noui nuntiatio. Spec. de notorio crimi. §. fama. Antonius in. c. licet de probatio. facit. l. qui falsa. ff. de testibus. l. eos in f. ff. de falsis vbi etiam Bar.

Testis vnius si testibus eiusdẽ contradicit nocet.

17 Quod si vnus testis pluribus testibus ab eadem parte productis cõtradicat, licet ad concordiam reducãtur ad pœnam periurij vitandam, si id non omnino inepte fieri potest, tamen non conciliantur ad causæ decisionem, vt sentit gl. in. c. in nostra de testibus gl. in. c. cum ecclesia Vulterana de elect. Inno. in. c. auditis de præscrip. Butrig. in. d. §. Item si iurauero idem in. d. l. cum de ętate glo. & Innocẽ. in. c. cum contingat de offi. deleg. Alexã. in. d. §. si Stichum Anto. in. d. c. cum tu. Et hoc casu is testis qui contradicit reliquis testibus ab eadem parte prẽsentatis, non solum ei non prodest, sed potius nocet, & detrahit, quantum noceret, si ab aduersario esset productus, & forte plus. Quia licet non videatur eorum testium quos

Testẽ ꝓducens eius psonã nõ dictum appro basse videtur.

18 quis produxit dicta approbare, tamen eorum personas approbare videtur, vt per Aymonem Crauet de antiq. temp. par. 1. versi. quęritur etiam, nu. 14. dicta autem eorum testium approbare non videtur, & ideo si ꝓduxi plures testes, & eorum aliqui pro me, quidam vero contra me deponũt, statur pluribus & honestioribus, vt per eund. ibid. Bal. in c. in nostra de testibus ver. Tertius articulus idem Bal. in. l. in bonæfidei colũ. fi. C. de reb. cred. Alex. consi. 66. col. pe. li. 1. sicque possem improbare dicta talium testium, non solum quando deponerẽt de credulitate, sed etiã si de certa scientia deposuissent, nisi post publicationem scienter talia dicta produxissem, nam tunc mihi imputãdum esset, Felin. in. c. imputari col. 1. de fid. instru.

Testi fœminæ an noceat modica variatio?

19 Denique quod diximus testis variationem aut pugnã eius fidẽ eneruare, procedit, nisi in modico sit varietas, secundum Felinum, in. c. cum tu de testibus, nam tunc parum noceret secũdum eũ post Antonium, quem allegat ĩ. c. 1. de offi. delegat. & eund. Anto. in. c. 2. de regul. quod longe facilius procedit in testibus fœminis, quia suapte natura nesciunt sibi ipsis constare, estq; variare in eis viciũ peculiare, vnde Tibullus,

At mulier cupido quod dicit amanti
In vento, & rapida scribere oportet aquã

Et Ouidius lib. eleg. 2. ait.

Verba puellarum foliis leuiora caducis.

Vnde fœmina in scriptura priuata testis esse non potest, ita Bal. in. l. scriptu

20 ras. col. 2. ver. nota optimum per text. ibi in verbo virorũ. C. qui potio. in pigno. habeantur: Francis. Crem. notabi li. 144. quanquã mulier. & Soci. in tracta. fal. reg. 429. testis mulier. in princ. & Ias. in. l. si quis id quod col. 4. ver. 10. limito. ff. de iurisdict. om. iud. & Franc. Gurt. Senior in repetit. l. si quis maior. col. 2. nu. 9. C. de transactio. & Philipp. Decius, in. c. quoniam contra. colũ. 5. in 8. not. de probatio, & Feli. in. c. ita quorũdam col. 1. extra de iudęis & late tradit idem Felin. in. d. c. quoniã. ver. fallit tertio de restib. Decius. nu. 33. ĩ. l. fœminæ. ff. de regu. iur. & rursus in. c. scripta, cõl, 2. nu. 6. de fide instr. vbi firmat hãc esse communem opi. Cateli. Cotta. in memorabili. verb. mulier potest esse testis, idem firmat Hippolitus de Marsi. singul. 611.

Testis an mulieris scriptura priuata ee posit dubia pugna.

Multi tñ tenent contrarium, sicque de hoc dubitat Felinus, in. d. c. quoniã & alibi clanculum reprobat idem Feli. in. c. licet vniuersis. post prin. eo. tit. de testi. & in. c. scripta. colũ. 1. ver. secunda declaratio, extra de fide instr. & etiam Ias. in. d. l. hac ꝓsultissima in prin. col. 1. ad fi. C. de testa. & ĩ. d. l. si quis agere. in fi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fi.C.de codicil.& in repe.d.l.admonẽdi.col.44.verſi.item adde inquantum. ff.de iureiur.& in.l.1.col.3.verſ.2. fallit. ff.de legib. & Bernard. Land. in addit. Bar.conſi.10.viſo ſtatuto,in fi.& Barb. in cle.1.chart.9.in paruis.ver. ſed quid ſi lex.de elec.& Philip.Deci.in.c.2. co. 20.ver.tertio.quod ſit officium de iud. & palã reprobat.Alex.in addi.ad Bart. in.d.l.ſcripturas:in princ.& in.l.1.ff.de verb.ſigni.& Frãc.Purpu.in.l.1. col.13. verſi.tertio declaretis.ff. ſi cert.pet.

Teſtis fœmina tenuioris fidei quã maſculus.

21 Quid dicendum,& ſane in quibus caſibus mulier admittitur in teſtem receptiſsimum eſt minus fidei ei quam maſculo adhiberi. l. in quæſtionibus. ff.ad leg.Iul. maie.Spec.tit. de teſte.§. poſtq̃ verſi.porro.& Iac.But.in.l. in bonæfidei.C.de iureiur.Bald.& Salic.in.l.vlti. per illum tex.ff.de fide inſtr. idem Bal. conſil.455.quis melius.in duobus locis lib.4.Alberic. & Fulgoſius, in.l.1.ff.de Senat.& Panor.in.d.c. forus. per illum tex.de ver.ſigni.& conſi.52.quidam in ægritudine.colũ.2. ver. item quod fœmina.lib.1.Roma.in rubr.de arbi. colũ. 8.verſi.item præferũtur duo teſtes maſculi.Alex.conſi.236.perſpectis atteſtationibus,colũ.1.lib.6.Barb.conſi.64.illud in medium,col.10. verſi. & ſi quiſpiam opponat.lib.3.Franc.Aret. & Feli.& Philip.Decius.in.d.c.quoniam.de teſt.Feli.in.c.in noſtra.col.pen.eod.tit. Lanfran.in repet.d.c. quoniam contra falſam in materia teſtium,verſi.& primo quæritur,nunquid mulier,de probati.Franc.Curti.Senior in tractatu teſtium,concluſi.18.Philip. Decius. in.d. l.fœminæ chart.5.in.16.caſu.verſi.& generaliter in omnibus& iterum colũ.7. verſi.26.ff.de ver.ſig.Hipp.Marſi.d. ſingu.611.adduxi tibi & conſi.2. altiſsimũ col.2.verſi.pro quibus lib.1. & conſilio 65.in nomine matris.col.6.nu.45.eo.li. 1.& Anto.Corſe.in ſuis ſing.in verbo. teſtis.ſing.incipien.duo teſtes.Ioã.Lupus,in rep.c. per veſtras.§.43. circa medium de dona.inter virum & vxorem. Et cum appellatione virorum mulieres non comprehendantur proprie,vt per totum in rubro & in nigro.ff.&.C. de dona.inter vir.& vxo.& per totum eo.tit.in Decretalibus, ſupereſt vt deciſio.d.l.ſcripturas,quæ nouiſsima eſt vt ibi patet loquẽs nominatim in viris ad mulieres,et ſic ad caſum non ĩpropriũ modo,ſed etiam impropriſsimum (vt ita loquar)porrigi non debeat. Præſertim cum in mulieribus non ſit par,ſed longe minor, aut diuerſa ratio, cum ipſę vt iam probauimus ſupra,ſint longe proniores ĩmendaciũ,quam viri,&

Teſtis fœmina eſſe poteſt in cauſa matri.

22 longe minus fide dignæ. Qua ratione etiã ſi ageretur de cauſa matrimoniali,ſunt qui putent eas non videri teſtes idoneas,licet in hoc vlti. in contrariũ ſit receptior opi.vt per Decium conſi. 173.col.pe.Socinus Iunior conſi.29.cir

Teſtis fœmina eſſe nequit in criminalibus de iure canonico,cum cõi, contra Deci.& alios.

ca prædictam col.2.li.2.Et in cauſis criminalibus ſimiliter non poſſunt eſſe teſtes de iure canonico.c.forus, vbi gloſ. & Abbas.de ver.ſignif.c.mulierem.33. q.6.vbi glo.& gl.in.c.ex eo 15.q.3. gl.& Doctores in. c.quoniam de teſtibus cũ quibus gl.tranſeunt communiter Doctores Albericus, in.l.qui teſtamẽto.§. mulier col.1.ff.de teſtamẽ.Florianus in l.ex eo.ff.de teſtibus Alex.conſi.64.viſo themate ad prin.lib.1. licet cõtrariũ & male tenuerit Decius in.dic.c.quoniam & idem Decius in.l.fœminę col. 5.ff.de regu.iur.Stat ergo modicam varietatem parum nocere in teſtibus, prę ſertim fœminis,quæ ſibi conſtare neſciunt,cuiusque fides ſuſpecta eſt.Item quod in terminis.d.l. ſcripturas fœmineum teſtimonium non ſufficeret,qua parte retenta, quæ & receptior eſt, ad c. licet vniuerſis de teſtibus in quo nititur fundamentum contrarium tenẽtium,dum ait duorũ virorum,vel triũ: & tamen ſecundum eos ibi non excluditur teſtimonium duarũ fœminarũ, reſp.id negandum eſſe, quinimo ibi excluderetur duarum fœminarum teſtimonium,& non iniuria.Nam licet regulariter vtroque iure tam canonico, quam ciuili teſtes eſſe permittãtur, tñ vbi ipſamet cauſa ſuſpecta eſt, fœmineum teſtimonium vtpote ſuſpectum admitti non deberet,in.d.n. capi. licet vniuerſis,loquitur Summus pontifex, vbi

vbi Iudæus agebat contra Chriſtianũ, cuius Iudæi intẽtio magis ſuſpecta eſt, quã foret,cuiuſquã Chriſtiani, vt ibid. exprimitur in prin.verſi.multo minus. Sicq; merito exigitur teſtimoniũ fœmineũ,cũ res ſolis duobus teſtibus vel tribus p̃babatur,ſicq; in terminis illius tex.duobus p̃currentibus ꝙ & paruus eſſet teſtiũ numerus,puta duo veltres, quodq; eſſent fœminę(cuiꝰ ſuſpecta fides eſt) nõ reputãt idonea p̃batio ĩ fauorem Iudæi malę fidei, contra Chriſtianũ plerunq; eo ipſe innocentẽ,cęterum in reliquis caſibus aliud eſſet, vbi iſthęc ceſſarent,& vi.l.114.titu.18.pt.3.

Teſtis in vno articulo depoſuit de veritate, & in alio de fama ſemiplenã tãtum probationem facit. cũ Alex. contra Bal. Soci. et Iaſo.

24 Illud aũt ꝙ Bal.tradidit in.d.l. Gallus. §.ille calus dicens,ꝙ ſi vnus teſtis depoſuit de veritate,& in alio articulo idẽ teſtis,& alius depoſuerũt de fama, tũc induceretur plena probatio quaſi vnã ſemiplenam probationẽ feciſſe videretur ille teſtis,dum de veritate depoſuit & aliam ſemiplenam probationem induxiſſe videretur, ipſemet & alius qui de fama ſimiliter teſtimoniũ dixit. Sicque ſecũdum Alex.in.d.§.ille caſus,nume.14.licet regulariter vnus teſtis nequeat facere niſi ſemiplenam tantum p̃bationẽ.l.vbi numerus.ff. de teſtibus. l.iuriſiurandi.C.eod.ca.licet vniuerſis eod.titu.tamen in iſto caſu ille teſtis faceret ſemiplenam probationẽ,& præterea alterius ſemiplenæ probationis medietatem,cum vnus teſtis deponẽs de fama non reddat famam probatam,ſicq; teſtis ille iuuaret ad perficiẽdã famę p̃bationẽ,& pręterea ſolus de perſe aliam ſemiplenam probationem faceret,dum de veritate depoſuit.Id ꝙ nouum & durum reputat Alex. vbi.§. ſed Iaſ.ibi nu.8.& etiam Soc.hoc dictũ Bal. defundunt dicentes notiſsimum eſſe vnum teſtem poſſe circa diuerſas res,& circa diuerſa facta ĩducere', & facere plures ſemiplenas probationes. Quid dicẽdũ,ego credo firmiſsimam fuiſſe mentẽ & ſententiã iuris negãtis oĩno vt vnus teſtis ſufficiat ad inducẽdã plenã probationẽ quo ad vnã cãm, licet mille ſemiplenas p̃bationes facere poſſet ĩ mille cauſis diuerſis,arg.dd. Il.maxime.d.c.licet vniuerſis. ſicq; ĩ vna eademq; putarim talem teſtem ſolã vnam ſemiplenã probationem facere poſſe, ac potuiſſe: etiam ſi de pluribus factis depoſuiſſet, quanuis ſi de diuerſis factis tangentibus diuerſas cauſas depoſuiſſet, poſſet facere tot ſemiplenas probationes,quot eſſent illę cauſę diſtinctæ,& ſeparatæ: non ſic ſi illa diuerſa facta vnam eandemq; cauſam reſpiceret, aliter enim prohibitio illorũ iurium facile ludibrio foret: nam ſi vnico teſte falſo vellem probare,ꝙ Titius centum mihi debebat,quæ ei mutuo dederam, probarem quidem verã numerationem per aſſertionem illius teſtis ſemiplene, deinde ille teſtis, ſi diceret,quod me præſente Titius ille cõfeſſus fuit ſe id mihi debere, vel quod id confeſſus fuit in præſentia iudicis,p̃ hoc induceret aliam ſemiplenam probationem:ſicq; p̃ ſolũ vnũ teſtẽ plena probatio fieret in vno negotio contra dicta iura,& cõtra.c.in omni negotio, & cõtra.c.eſt nobis de teſtibus,& hæc pars præterea ꝙ in puncto iuris verior videtur,etiam vſibus forenſibus receptior eſt: nam publica fama & opinio ſemper articulatur, & fere ſemper de ea deponũt teſtes,qui de negocio principali,& eius veritate deponunt: & tñ inauditum eſt vnum teſtem ſic admini culatũ, ſeu munitum facere plenam p̃ bationem,quod nota.quia nihil vſu forenſi frequentius, & aliter quidem intelligentibus iura tam vehementer ve

Iudibrio ne ill fiãt occulatiſsime curandum.

25 tantia,ne teſtimonium vnius tãtum teſtis vllum negocium perimeret, quotidie illuderentur, contra. l. vltima. §. vbi autem puerilis. C. de bonis quæ liberis.& l. vltim.§. vlti. C. de vſuris rei iudicatę,& cap.commiſſa.de electio.libro.6.Bald.conſ.254. in quæſtione prę dicta verſi.præterea cauendum. lib.4. Quod etiã procedit in conſtitutione pœnali ex ſententia glo.in.c.quanquã. in verbo aliter facta,de vſuris,li.6.quæ dicit eam cõſtitutionem reprobãtem teſtamenta vſurariorũ aliter facta,quã ibi ſtatuitur,trahi ad codicillos. Quoniam(inquit) aliter eſſet facile eã conſtitutio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtitutionẽ eludere, & ibi eã ſequuntur Guil.Gar.Ioan.Mona.Arch.Ioan. Andræ.& Domi.& illam quoq; ad hoc expendit Iaſo.in.l.1.in princ.col.3.verſi.2. quia in iſto.ff.de verbo.obliga.& Philippus Decius, qui illam dicit not. in.l. non videtur.§.in pœnalibus, colum.2. verſic.tertio regula fallit.ff. de regulis iuris,& conſilio.196.in caſu propoſito, colũ.1.vbi etiam ex hoc dicit, quod in materia odioſa ſit lata interpretatio ne fiat fraus legi aut ſtatuto,& Ant.Burg. qui illam dicit ſingul.in. c. ad noſtram. col.3.ver.ſecunda rõ extra de empt. & vẽ.ſed eſt ei ſimilis in cle.1.ĩ ỹbo, ſepelire,de ſepul. & facit tex.not.in.l.1.§. pecuniã.ff. de calũ. quẽ ad id pro not. citat Anto.in ſua diſputat.ĩcip. Bononiẽſis.Soci.in.l.Gallus.§.videndum. col.2. in fi.ff.de lib.& poſth.& alius text.in.c. ſi ciuitas,de ſenten.excommu.li.6.Panormin.in.c.vlti.ad fi.de præben.& Ludoui.Gozad.conſil.5. an in quæſtione, colum.2.num.6.ad fi. ne ergo,leges ludibrio fiant,ſumma ope niti decet,occultiſsimeque curandum eſt.

Teſtibus indefinite loquentibus p̃ferũtur qui ſpecifice dicunt.

26 Redeundo ad teſtes, qui ſibi ipſis vel aliis contradicunt, videndum eſt, quid ſi alij teſtes in genere vel indefinite deponunt, alij vero ſpecifice dixerunt cõtrarium: puta alij teſtes dicebant Abbatem in diœceſi cuiuſdã Epiſcopi Epiſcopalia exercuiſſe, alij vero dicebant ipſum Epiſcopum Epiſcopalium non nulla exercuiſſe, vtri horum teſtiũ præferendi ſunt, & pendet illinc huius rei veritas, an indefinita oẽ æquipolleat

Probationibus indefinita nõ habetur p̃ vniuerſali: ſecũ cõm.opi.nos ſumus ĩ noua opi.

27 vniuerſali in probationibus, qua in re cõmunis ſentẽtia eſt, nõ æquipollere: ita tenuit Innocentius,in.c. auditis per tex.ibi de præſcriptio.ſequitur ibi Abbas & Fel.nu.24.Dec.in.c.cum omnes lect.2.vbi Fel.nu.28.& Exea col.1. et idẽ Deci.cõſ.61.col.pe.Alex.in.l.reſcriptũ in prin.ff.de pact. ſequitur & dicit eſſe cõem opi.Couaſrub.lib.1.reſol.ca. 13.nu.9.Ripa,in.c.cũ in.7.not.de conſt. Alex.cõſi.108.li.2.Panor.in.c.2. de conſug.lepro.Iaſ.col.fin.in.l.2.ff.de liber.& poſth.vbi cõmuniter doct. & oẽs in.§. nominatim inſti.de exhæ.lib.& pleriq; eorum quos illico referemus.

Indefinita æquipollet vniuerſali ex interpretatione tantum ſecũdũ cõmunẽ opi. nos ſumus ĩ noua opini.

28 Mouentur, quia ſecundum eos indefinita non æquipollet vniuerſali ex proprietate ſermonis, ſed tantum ex interpretatione, vt.ff.de ſeruit.vrbano. prædiorum.l.ſi ſeruitus tenẽt Bart.in.l.omnes populi.ff. de iuſtit. & iure numero 57.vbi Crotus ſuper.3.quæſtione.6.quæſtio.princ. Bar.Bal.& alij communiter in.d.l.ſi ſeruitus Bart.in.l. ſi pluribus.ff. de legatis.2.idem in.l.1.ff. de regul.iur. vbi Decius,nu.12.& Cagn.nu.8. & eſt recepta ſententia ſecundum Couaſru. vbi ſupra nu.5. Decius conſil.3. colu.3. Dominicus in.c.vt circa de electu.Soc. & Aretinus,col.2.in.l. Titius.ff.de libe. & poſthu.laſ.nu.14.in.l.non hoc.C.vn de legi.Decius,in.l.contractus, nu. 20. ff.de regulis iuris,idem Ial. in.l. 2. colũ. fi.ff.de libe.& poſth.Corraſius,in.l. penu.12.C.de libe.& poſthu. Sunt tamẽ, qui teneant contrariũ,vt etiam ex ſermonis proprietate indefinita æquipolleat vniuerſali: & huius ſententiæ authores in locis ſupra citatis relatos videbis. Quid dicendum & quidem harum partium neutra ſimpliciter vera eſt,& vtraque ſub diſtinctione defendi poteſt: nam indefinita oratio aptitudine

Indefinita æquipollet vniuerſali aptitudine noua declaratio.

29 æquipollet vniuerſali, etiam ex proprietate ſermonis, nã ſi Epiſcopus habebat famulos decem, dixiq;, famulos Epiſcopi hominem occidiſſe, ſi quidem verum eſt omnes decem homini occidendo operam dediſſe, illa indefinita (.i.famulos) etiam ex proprietate ſermonis comprehendit omnes decẽ, ſicq; æquipollet vniuerſali, non ſecus quam ſi dixiſſem omnes famulos occidiſſe, ita & patet ad ſenſum,& prꝛterea ꝓbatur ĩ.d.l.ſi ſeruitus verbo, verbo generali. Secũdo probatur, i. l. ſi is qui decenta.§.vtrũ.ff.de reb.dub. Tertio probatur,in.l.vbi numerus.ff.de teſtib.l. interillã.ff.de ver.ſig.c.pluralis.de reg.iuris,lib.6. in quibus iuribus dicitur indefinitã ſeu pluralẽ locutionem duorum numero eſſe contentam, duorum numero ſubaudi ad minus,non tamen negatur, quin etiam trium numero, vel etiã triginta, vel forte triginta milium

numero,ea locutio verificetur: licet ẽt duorum numero contentetur, nam & ſimiliter oratio vniuerſalis, vel multitudinis trium numero cõtenta & verificata, etiã ex proprietate ſermonis eſſe dicitur: vt inſti. de iure perſonarum. §.f.vbi notãt gl.& Doct.&.l.1.§.hoc reſcriptum.ff.ad Sillani. & tamen nullus modo ſanus abnegauerit, quin etiã ex proprietate ſermonis oratio vniuerſalis, vel multitudinis in pluribus quã tribus, vel etiam triginta milium numero verificetur,& numeroſiore etiam. Ergo aptitudine indefinita æquipollet vniuerſali, etiam ex proprietate ſermonis, non tamen æquipollet neceſſario.

Teſtis licẽs indefinite dicat, me domum aut fundum poſſediſſe, ꝓbat cõtra Ale. Exeã et Socinum.

31 Ergo ſi Epiſcopus decem famulos habebat, & eorum duo hominẽ occiderunt, dixiq; famulos Epiſcopi homines occidiſſe, hic ſermo verus eſt, & non comprehendit omnes decem, ſed tantum illos duos, qui occiderunt hominem: ergo, æquipollet vniuerſali aptitudine, non neceſsitate, vel æquipollet contingenter, non neceſſario: hinc plura bona deſcendunt, quæ diximus plenius li.2.de ſucceſſ.crea.§.20.nu.53. cum pl.ſeq.& nu.175. ergo in ſpecie propoſita præferẽdi ſunt teſtes Epi, quia in ꝓbationibus dictum teſtium debet concludere neceſſario.l.non hoc. C. vnde legitimi & vnde cognati.c. in præſentia de probati.teſtes autem Abbatis cũ indefinite tantum,non etiam generaliter deponerẽt,poterãt verificari ĩ quibuſdã iuriũ Epiſcopaliũ, & in reliquis verificarẽtur teſtes Epi. Cæterũ ſi teſtes Abb.deponerẽt de oĩbus omnino iuribus Epiſcopalibus, teſtes autẽ Epi de quibuſdã, adhuc epi teſtes eſſẽt prꝛferẽdi, ſi eſſẽt pares nũero, vel nõ multũ diſpares: quod ſi admodũ pauciores eſſẽt teſtes Epiſcopi, tunc Abbatis teſtes prꝛferendi eſſent ſecundum diſtinctionem noſtram ſupra relatã, ꝙ & innuit.d.c.auditis ibi pleno iure.

30 Quid aũt ſi teſtis ĩdefinitẽ dixit, quod Titius fundũ talẽ, aut domũ tenuit, & poſſedit, an ꝓbet poſſeſsionẽ totiꝰ fundi, vel domus ꝙ negat Alex.in cõſ.110. viſis acutiſsimis co.1.lib.1.Exea,in.c.cũ oẽs de cõſti.nu.4. qui allegat idem tenuiſſe Soci.in.l.3.§.Neratius in pri.col. 1.ff.de acq.poſſ.ratio, nam cum indefinita inquiunt non æquipolleat vniuerſali in probationibus: oportebat vt teſtis diceret totum fundum, aut domũ poſſediſſe,& ſic vniuerſaliter, non aũt fundum & ſic indefinite. Vtiliſsimum verbum ſi verũ eſſet, quia quotidie vſibus forẽſibus agitatur, ſed licet non inueniam contradicentem, auſim dicere ſuſpectũ omnino eſſe, nam verba cancellarij debent intelligi ſecundum cõmunem vſum loquendi non habito reſpectu ad ius cõe.l.Labeo.vbi Bar.not.

Verba in oĩ materia, et in omni perſona intelliguntur ſecũdum cõmunem vſum loquendi.

31 ff.de ſup.lega.& tex.in.c.quãuis,in verbo vſus obtinet.ibi Ang.& Ab. ad hoc no.de ver.ſigni.& tex.not.in.c. quanꝙ. in verbo ſecundum vocabula, quę vſus obtinuit.2.q.7.& in omni materia etiã pœnali,& odioſa, ſemper debet attendi cõis vſus loquẽdi ſecũdũ Abba.in.c. ꝓ tuas.in.2.col.de ꝓb.& ĩ.c.1.in vlt.col. de iudi.ẽt verba diuinę ſcripturæ intelligũtur ſecundũ vſum loquẽdi, tex. eſt in.c.maiores.ad fi.prĩ.vbi Abb. ad hoc not.de baptiſ.conſtitutiones principũ. debent intelligi ſecundum vulgarem modum loquendi ca.1. & ibi Abba. ad hoc.no.de torneamẽtis: ſtatuta ĩterpretanda ſunt ſecundum cõmunem vſum loquendi, ſecundum Barto.in.l.omnes populi.in.6.q.prin.ff.de iuſti. & iure.& in.d.l.Labeo,& ĩ rub.ff.de ope.no. nũt. & deniq; in omni materia quãtũcũq; odioſa, pœnali & correctoria attendi debet cõis vſus verborũ, idq; in omni diſpoſitione, ſiue loquamur in legibus, ſiue in ſtatutis, ſiue in ſcripturis Tabellionũ, ſiue in teſtiũ depoſitionibus, ſiue in actib9 inter viuos, ſiue in vltimis volũtatibus, ſiue in iudiciis, vt pleniſsime declarãt Feli.in prooemio Decret. nu.3.cũ plu.ſeq.& Iaſ.in rub.ff.de oper. no.nũt.poſt.Bar.Ale.& alios ibi p.l.Labeo.ff.d̃ ſup.le.l. librorũ.§.ꝙ tñ Caſsi9. ff.de leg.3.l.ſtipulatio iſta.§. hęc quoq;. ff.de ỹ.obl.c.quãuis de ỹ.fig.c. quãq̃.2. q.7.l.vt Alphe.l.vulgari.l. annicul9.ff. de ver.ſigni.& in teſte ꝙ eius dictũ ſit itelligẽdũ ſecũdũ cõem vſum loquẽdi

Universidad de Deusto
Biblioteca

vltra loca ſupra adducta tradunt gloſſ. in verb.ſtipuletur & ibi Barto. Alexãd. Iaſo.nume. 7.& communiter Doctor. in dicto.§.hæc quoque quod omnes intelligunt, etiam ſi illé communis vſus loquẽdi violaret,ac viciaret ſermonis proprietatem, vt in dictis locis. Modo ſic appellatione fundi,vel domus ſimpliciter prolatę ex cõi vſu loquẽdi nullus modo ſanus negabit, quin integra domus aut fundꝰ intelligatur, ne de re imperfecta ille loqui videretur,cum id vnum perfectum dicatur, quod ex omnibus ſuis partibus conſtat. l.1.ff.de origi.iuris.l.fi.C.ad Sillani. & quod integra res intelligatur eſt optimus tex.in l. qui vſumfructum .ff. de verbor. obligationi.l.ſi quis cum totum. ff. de exceptione rei iudicatæ.§.ſi eadem res in ſtit. deleg.& in pri.inſtit.de ademp.lega.l.ſicut &.l.&ſi transferã.ff.de adim. lega.l.plane in pri.&.l.ſi pluribus. ff. de legatis.1.l.Meuio in pri. ver.totus.ff.de paratim.ff.de conditionib. & demonſ. legat.2.l.coniunctim.ff.delegat.3.l. ſi ſe l.1.§.interdum verb.totius. l. inde Neratius verbo inſolidum.ff.de vſufr.acc. l.vni.§.vbi autem &.§. ſeq.C. de cadu. toll.& ideo quod commune eſt improprie dicitur eſſe meum.l.5.§.penu.&.fi. vbi per Iaſ.poſt Bar.& alios.ff. de lega. 1. ne ergo quis improprie & imperfecte loqui videatur,neceſſe eſt,vel ſaltẽ admodum conducibile,vt dũ de re loquitur,de tota intellexiſſe videatur,iſque eſt communis vſus loquendi,ſecũdum quem intelligenda ſunt, & interpretãda verba teſtiũ ex cõi opi.ſ. relata, etiã ſi per hoc recederemus à pprietate verborũ, quãto magis ſi eẽt iuxta verborũ & ſermonis proprietatem: vt mille legibus probatũ vides, ſtat ergo teſtem dicentem Titiũ poſſediſſe fundum,vel domum de tota videri intellexiſſe,& ſic de tota probare.

Teſtis dicẽs me ſoluiſſe decẽ denarios, probat cõtra.Exeã & Curtiũ.

32 Vnde ijſdem rationibus & legibus ſub infertur,& colligitur verum non eſſe, quod Franciſc.de Curte Iunior conſilio. 17.licet per celeberrimos column. penulti.& Exea vbi ſupra.ſ.in cap.cum omnes de conſtitu.numero.4. aiunt.ſ. quod ſi teſtes dixerunt ſe vidiſſe tales homines ſoluiſſe tertium,vel quartum denarium, non videantur probare, ꝙ integrum denariũ ſolutũ fuerit, quod præterea quod legibus & rationibus ſuperioribus confutatur,euidenter.Euidẽtius etiam refutatur ab ipſa experientia, vſu, & conſuetudine rerũ magiſtris: nam in omnibus apochis ſeu ſcripturis, quibus ſolutiones factas fuiſſe continetur, nuſquam lectum,nuſquam fere relatum, vt nominatim exprimatur integros tot denarios,vel aureos ſolutos fuiſſe, ſed tantũ tot denarios, tot aureos.

Inſtrumẽto dicebat canonicos talẽ procuratorẽ conſtituiſſe an ꝑbet.

33 Quid autem ſi inſtrumento dicebatur, canonicos talis eccleſiæ talem procuratorem conſtituiſſe, & quid ſi id dicebant teſtes,communis opini.eſſe videtur, non videri ſufficienter probatum, quod id rite factum fuerit, quaſi verbũ illud indefinitum non arguat neceſſario omnes canonicos illud mandatum dediſſe,cum in duobus tantum verificetur. Ita tenuit Oldradus, conſili.100. Alexan.conſilio.7.libro.1.idem conſilio.110.viſis eodem libr.colum.1.idem conſilio. 49.colum.penult.& conſilio. 112.li.7.Felinus,Decius & Exea num.2. in dicto cap.cum omnes de conſtit.Iaſ. in.l.2. colum.fin.ff.de liber.& poſthu. Staphi. de literis gratiæ fo.169.Decius in cap.tertio loco colum.3. de probati. Felin.in.c. auditis nu. 24. de præſcript. Iaſ.conſilio.81.communitas libr. 3. col. 3.Thomas Gram.voto. 26. exorta lite.

Teſtiũ mẽs nõ verba ꝛ ſticienda.

34 Limita niſi ex mente & teſtium ſenſu iudex intellexerit, quod de omnibus canonicis loquebantur. Iudex.n.mentem teſtium potius quam verba intueri debet,gloſ.communiter ibi per Bar. & alios appell.in.l. ſtipulatio iſta. §. hæ quoque verb.ſtipuletur.ff.de verb.obligatio.Felinus. in proœmi.Decre.col.

Teſtis dictũ indefinitũ ꝓbat, ſi præceſſit articulus generalis.

35 3.Secundo limita niſi præceſſit articulus generalis, & ſubſequatur dictũ teſtis indefinitum:nam tunc generaliter intelligitur ſecundum præcedentem generalem interrogationem, ita Thomas Gram.vbi ſupra Romanus, in.l. Celſus.ff.de vſucap.Areti.in.l.5.in pri. ff.de

ff.de leg.1.Bal.in.l.ſi non defendantur. ff.de interroga. actio.Decius cõſi.100. in cauſa inquiſitionis colum.5.Exea vbi ſupra nu.4.per Couaſ. reſol. li.1.c.13. num.8. ſed principalis concluſio apud me non ſatis certa eſt, dicã forte alibi.

Intell.l.2.ff. de libe. & poſthu.contra nouſſi.

36 Deniq; quod.ſ. diximus indefinitã æquipollere vniuerſali ex interpretatione,vel aptitudine tãtum, videtur ꝙfundi p.l.2.ff.de lib.& poſth.dum ait quod indefinita exheredatio ex benignitate deſinit oẽs filios exhæredantis cõprehendere, quaſi ex proprietate omnes comprehenderet: timore huius argumenti Decius,nu.12.in.l.1.ff.de regulis iur.ait quod licet indefinita ex proprietate ſermonis non æquipolleat vniuerſali. d.l.ſi ſeruitus. ff. de ſeruitutib.vrbanorum prædiorum: tamen ex generali legis interpretatione ſolet vniuerſali æquipollere.l.ſi pluribus.ff.de lega. 2.l.ſi plures.ff.de legat. 3. vnde in. d.l.2. in eo benignitas, ſi ita fuit quod adhæremus rigoroſe verborum proprietati omiſſa interpretatione, quæ in reliquis diſpoſitionibus fieri conſueuit. Sed is intellect.qui ſatis bonus eſt,improbatur à diſertiſsimo Couaſ.rub.vbi ſupra numer.5. qui alium longe deteriorem aſsignat. Ait enim benignitatem in eo ſitam eſſe, quod cum in duobus ſaltẽ filijs, ea exhæredatio ex proprietate verborum verificari poſſet,& effectum habere,in nullo verificatur. Sed ipſe non aduertit, quod ſi teſtator quatuor vel plures filios habebat, etiã ſi expreſsim diceret, ſe duos ex eis exhæredare nihil ageret,propter incertitudinem enim ea exhæredatio vitiaretur, ac in nullo eorum effectum haberet.l.Titius.ff.de liberis & poſthum. l.ſi ita fuerit.l.ſi quis de pluribus.ff. de rebus dubiis.l. ita ſtipulatus vbi plene per Barto.& alios.ff. de verborum obligationib. ergo non ſtat benignitas in eo quod talis exhæredatio non verificetur, ac intelligatur in duobus, quandoquidem etiam ſi expreſsim dixiſſet teſtator, duos ſe exhæredare ex pluribus filiis nullius adhuc exhęredatio valuiſſet propter incertitudinem. Dic ergo benignitatem inde effluxiſſe videri, quod licet ea indefinita exhæredatio aptitudine ad vniuerſos filios trahi poſſet,& etiã deberet,ſi de omnibꝰ teſtator ſenſiſſet prout ſentire potuit: tamẽ ex interpretatione nõ videtur de oĩbus ſenſiſſe, quia ea materia odioſa eſt.l.cum quidã.ff.de lib.& poſth. licet ſi fauorabilis eſſet de oĩbus eum ſenſiſſe interpretaremur.d.l.ſi ſeruitus. ff.de ſer.vrba.præd.d.l.ſi pluribus.d.l.ſi plures vt plenius diximus in libr. de ſucc. crea.§.20. nume.53.cum ſequen.

Indefinita æquatur vniuerſali, qñ in omnibus par ratio eſt, ſecũdum com. op. quod euenire intelligo ex interpretatione, non ex neceſſitate verborum contra cõ.

37 Hæc autem indefinita oratio, quando in omnibus eadem ratio eſt, ſemper æquipollet vniuerſali c. vt circa, verb. aliorum beneficiorum vbi gloſſ. communiter app. de elect. libr. 6. Dinus de regulis iuris,num.8. in proœmio Bart. & alij cõiter in .l.ſi pluribus.ff.deleg.2. idẽ Bar.in.l.oẽs populi,nu.57.ff. de iuſ. & iur.Decius conſi.30.col.3. Bar.Bald. Angelus,& Paulus,Caſtr. in.l. ſi ſeruitus.ff.de ſeruitu.vrbanorum prędiorũ, Decius conſilio.343.colum.1. idem cõſilio.388.nume.3.idem conſilio.490.colum.3.quod intelligunt ipſi non ſolum ſi proferatur idefinita à lege,ſed etiam ſi ab homine,nam ſi dixi lites breuiari oporter,de oĩbus oĩno litibus ĩtellexiſſe videor, nec vlla ratio eſt, cur magis de quibuſdã litibus ĩtellexiſſe videar, quã de reliquis omnibus, in quibus ſimiliter eadẽ ratio eſt:idem ſi dicerẽ pacta ſeruari oporter, & ſimilia, nam cũ indefinita aptitudine æquipolleat vniuerſali, ſi mens loquentium ad vniuerſa reſpexit,hicq; in omnibꝰ & ſingulis ſit eadẽ per æquaq; ratio, ſupeſt vt nõ de quibuſdam tãtum ſed etiam de omnibus ſenſiſſe videar. Qua ratione ſemper indefinita à lege prolata æquipollet vniuerſali,quia lex non debet reſpicere quoſdam ſed omnes peræque.l.1. &.2.ff.de legibus. & legiſlator omnes ex æquo reſpicere ac conſulere debet, vt ibi, vnde de omnibus ſemper ſenſiſſe videtur, nõ de quibuſdam tantum, vt ĩ illo exẽplo pacta ſeruabo.l. iuriſgẽtium.§.prætor ait.ff.de pact.d.c. vt circa cum mille ſimilibus,ita tenent gloſſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.d.c.vt circa,verbo aliorum,quam ſe quuntur communiter Docto.& ibi & vbiq;,& tenent Dinus vbi ſupra & Decius in pleriſque eorum conſiliorum quę ſupra retulimus & cõmuniter Doctores,in.l.2.ff.de lib.& poſthum.& in §.nominatim inſti.de exhær.liberorũ, Dec.in.l.1.nu.12.ff.de regu.iur.Deci.& Curtius Iunior,nu.7.in.l.1.ff.ſi cer.pet. Cagnolus,nu.9.in.l.1.ff.de regu.iur.qui hanc dicit communem opin. Sed cum iſto caſu & ſuperiore, indefinita æquipolleat vniuerſali ex aptitudine tantũ, non etiam ex neceſsitate ſermonis,ipſaque lex ſenſum loquentis quaſi apta re,& interpretari ad vniuerſos videatur,magis interpretatione legis, quam verborum neceſsitate vniuerſi cõprehenduntur:licet talis interpretatio verborum proprietati nõ aduerſetur, nec veroſimiliter aduerſetur ſenſui loquẽtis,ſed potius conſonet.Vides ergo,vt etiam his caſibus non tam ex neceſsitate verborum,quam ex legis interpretatione omnes caſus comprehendantur, ergo veritas eſt,quod data paritate terminorum quo ad proprietatem verborum,indefinita non differt in hac ſpecie ab alijs quibuſlibet ſpeciebus (licet Doctor.contrariũ cõmuniter velint) ſed quo ad legis interpretationem differt:ergo,nullus caſus in mundo reperietur, in quo indefinita æquetur vniuerſali ex proprietate verborum neceſſaria,ſed tantũ quo ad legis interpreta. differre poſſunt. Sed quid ſi indefinita non à lege vniuerſali,ſed ab ſtatuto ꝓferatur,& quod æquipolleat vniuerſali, non ſecus quam ſi à lege prolata eſſet, tenẽt Bar.in.d.l.'omnes populi.nu. 57.Bal.& Angel.in.d.l.ſi ſeruitus.Nellus in tract.bannitorum.2.par.2.tẽporis.q.55.Decius & Curtius Iunior, nu. 7.in.d.l.1.ff.ſi cer.pe.Couaſrub.lib.1.reſol.c.13.nu.8. qui tamen fatetur in ꝓtrarium ſe habere receptiorẽ ſententiã. Sed tamẽ data paritate terminorum, veriſimũ eſt nõ referre vtrũ indefinita ab ſtatuto an à lege vniuerſali profe ratur,nã & à lege vniuerſali ꝓlata non cõprehẽdit oẽs omnino mortales, ſed eos tantum,qui ſubditi ſunt illius principis vel reipublicæ eã legem ferentis: ergo,& ſimiliter cum profertur ab ſtatuto, licet non comprehendat omnes omnino homines alienarũ ditionum ac imperij: tamen comprehendit omnes ſubditos illius municipij tale ſtatutum condentis. argumen. d. §. prætor ait, &.d. c. vt circa,aliter. n. cum nulla ſit ratio, cur magis ad quoſdã quã ad vniuerſos referretur, euẽturũ eſſet, vt ſi negares omnes comprehendiſſe, nullum omnino comprehendiſſe neceſſe haberes agnoſcere.

38 *Indefinita æquatur vniuerſali in ſtatutis,non ſecus quam in legib' cũ multis contra cõmu.*

39 Vnde ſtante ſtatuto, vt homicida capite puniretur,ſi nõ haberet pacẽ abhę rede defuncti, ſeu occiſi, licet ſint qui velint ſufficere, vt pacẽ habeat ab vno ex pluribus hęredib9 interfecti,quales ſunt Bar.ĩ.l.4.§.Cato,co.f.ff.de ỹ.obli. & alij nõ pauci: tñ frequẽtius receptũ fuit,ab oĩb9 occiſi hæredibus pacẽ habẽdã,vt mẽti ſtatuẽtiũ ſatisfactũ videatur,ita Pau.Caſt.C.de lib.& eorũ liberis ĩ.l.2.& ibi ẽt Sal.Cagn.ĩ.l.1.nu.11.de reg.iu.Cuma.Aret.Rom.Pet.de Bexu. in.d.§.cato.vbi.Iaſ.refert quĩq; op.poſt Ale.& tenet ẽt Ripa ibi,nu.101. qui in nu.103.dicit hãc eſſe cõem op.Alcia.in l.in vſu.ff.de ỹ.ſig.ꝓ tex.ibi Feli.in.c.cũ oẽs de ꝓſti.nu.16.facit ꝓ hac opi. q̃ vna determinatio reſpiciẽs plura determinabilia, intelligitur ea pariformiter determinare.l.2.l.q̃uis. C. de ĩpub. l.ĩa hoc iure.ff.de vulg. vñ cũ verbũ hæres reſpiciat oẽs defuncti hęredes, nõ põt videri ſatisfactũ, habita pace ab vno tã tũ hęredũ,& illa indefinita, hæres hoc in caſu æquipollet vniuerſali,qa cũ iniuria oĩbus hæredib9 pęque facta itelligat arg.l.1.&.l.ſororẽ. C.qb'. vt idig.& ff.ꝓ totũ ad Sill.& docet Rip.vbi.ſ.nu. .95. nõ eſt cur remiſsio iniuriæ ab vno dũtaxat hęredũ habita ſuffeciſſe videatur,cũ in reliquis ẽt ſit eadẽ ratio vindicãdi necẽ defuncti: vnde ſuccedit regula ſuperius relata,indefinitam æquipollere vniuerſali,qñ in oĩbus par eadẽ ratio eſt,& ſic Alcia.vbi.ſ.in d. §.cato.nu.194.cũ ſeq.hãc ſniam firmat & ait receptã eſſe præſertim ĩ nu. 200.

Statuto ſtãte vt homicida occidatur,ſi nõ habuerit pacẽ ab hæredibus occiſi, nõ ſufficit ab vno eorũ pacẽ haberi cũ cõi cõtra Barto.

Vnde

Intell. alius ad.d.l.2.de lib.et poſth. cõtra.nouiſ.

40 Vnde & ĩ terminis.l.2.ff. de lib.& poſthu.&.§.nominatim inſt.de exhęre. lib. ideo indefinita non ęquipollet vniuerſali,quia præterea quod materia exhęredationis odioſa eſt.l.cum quidam eodem tit.non eſt eadem ratio in omnibus filijs teſtatoris, in meritis. n.aut de meritis hominum plerunque æqualitas ſeu paritas non eſt,argum.per totũ. C.&. ff.de obſeq. & docet experientia rerum magiſtra,vnde ea indefinita, filios exhæredo,cum tres vel plures habebam, vel filium exhæredo, non debet æquipollere vniuerſali, cum à plerunque accidentibus in vniuerſis non eadem ratio ſit,& eſt longe melior ratio, quam quæ ſignatur à diſertiſsimo Couaſrub.vbi ſupra verſi.octauo eod. pacto.&c.ait enim paternę pietati aduerſari vt omnes filios videatur pariter exhæredare voluiſſe. At ſane ſi ad paternam pietatem reſpexeris, eadem eſt reſpectu vnius filij, quam reſpectu alterius,vel aliorum filiorum, ſicq; ex diuerſo dicendum erat, nõ eſſe cur vnum potius quã reliquos voluiſſet exhæredari,ſicque vt omnes ex æquo videretur velle exhęredare. Vnde magis eſt,vt hac in re non tam perſonam patris exhęredantis,quam ipſorum filiorum exhæredatorum inſpicere debeamus, quorum merita ſeu demerita cũ plerunque diuerſa ſint,ſicque in omnibus non ſit eadem exhæredandi ratio, ea indefinita ad omẽs trahenda ac porrigenda nõ ſit,vnde etiam fit, vt in ma

Indefinita æquatur vniuerſali in materia neceſſaria cum cõi.

41 teria neceſſaria, & cuius contrarium eſt impoſsibile, indefinita æquipolleat vniuerſali,vt tenent glo.& communiter Doctor.in.d.c.vt circa de elect. lib. 6.ver.aliorum Bar.Paulus Caſtr.& alij in.d.l. ſi pluribus,Ludouicus Luſi. in.l. ſi is qui ducenta.§.vtrum.ff.de reb. dubijs,colum.29.nam ſi dixi homo eſt animal, perinde eſt ac ſi dicerem omnis homo eſt aĩal: in omnibus enim hominibus eadẽ ratio eſt ex æquo nõ veriſimilis modo (vt in alijs membris ſupra relatis) ſed etiam coacta & neceſſaria, vnde non eſt cur magis de quibuſdam hominibus quã de reliquis in vniuerſum ſenſiſſe videar in illa loquutione.

42 Deniq; in materia fauorabili ſemper indefinita æquipollet vniuerſali, in odioſa aũt non vtiq;, hęc eſt communis opi.quam tenent Bar.in.d.l. ſi pluribus Dominicus & alij in.d.c.vt circa Deci. conſi.343.col.2.&.3.Felinus in. c. fin.de treug.& pace tradunt Soci.& alij in.d. l.2.ff.de lib.& poſthu.Feli. in. c. auditis nu.24.de pręſcrip.Areti.in.l. Titius.ff. de liber.& poſthu.vnde verbum inſtituo filium aut poſthumum trahitur ad oẽs filios vel poſthumos,at ſi dixi exhęredo filium, non trahitur ad omnes filios.l.placet.ff.de libe. & poſth.iuncta. l.2.eod.tit. ratio differentiæ non quod alterutrum verbum non ſit æque potens & amplum ad omnes ex æquo filios,vel poſthumos comprehendẽdos, ſed quia illa indefinita aptitudine tantum,non etiam neceſſario oẽs comprehendit (vt diſſeruimus) & illam aptitudinem in re,qua de agitur, lex interpretatur verificatam fuiſſe,cum materia fauorabilis eſt,eademque lex iuſtiſſime interpretatur verificatam nõ fuiſſe,nec conſonare ſenſui & menti proferentis cum materia odioſa eſt: quia odia reſtringi, & fauores cõuenit ampliari.c.odia de regul.iur.libro.6.d.l.cũ quidam.ff.de libe.& poſthum.

Indefinita æquatur vniuerſali in fauoribus, non in odijs cum cõi.contra nouiſſi.

Vnde ab illa communi opinione, & diſtinctione, nulla profecto iuſta ratione mot9 diſcedit diſſertiſsimus Couaſrub.vbi ſupra loquẽs in hęc verba,hæc (inquit) conſideratio ſufficiens non eſt,quando quidem ſiue actus in fauorem, ſiue in odium tendat ex propria ſignificatione, & ex mente diſponentis, & ex materia ſubiecta, conſideranda eſt indefinitè interpretatio: at ipſe non aduertit mentem diſponentis inſpecta legis cenſura coangũſtam videri, quãdo materia ſubiecta odioſa eſt, latam autem videri, quando materia fauorabilis foret: non quoque aduertit propriam ſignificationem indefinitæ eã eſſe, vt inſpecta aptitudine, vel ad omnes, vel ad quoſdam trahi poſſit, prout ſuaderet materiæ ſubiectæ odium, vel fauor, & huic iuſtæ legis

Universidad de Deusto
Biblioteca

interpretationi ſtandum eſſe, cum vera mens loquẽtis ſoli deo nota eſſe poſſit.l.an inutilis.ff.de accepti.l. non ſolũ ff.de actio.& obligatio.l. ſi quis intentione.ff.de iudic.verba enim animi mẽtisque noſtrę argumenta tantum ſunt, non etiam certa & indubitata cognitio.l.Labeo.ff.de ſup.leg.l.ſi.C.de inſt. & ſubſtitu.

Indefinita negatiue ꝓlata ſine adiectione ſigni vniuerſalis, non æquipollet vniuerſali neceſſario, contra cõ.

43 Illud autem dubium eſt an indefinita negatiue prolata æquipolleat vniuerſali, ſiue materia fauorabilis ſit ſiue odioſa, ſiue indifferẽs, & quod æquipolleat vniuerſali, ſentit gl.mag.in.l. iuriſgentium.§.ſed ſi fraudãdi.ff.de pact.& Fulgoſius ibi num.3.idem Fulgoſius in.l.ſi ſeruitus ad ſi.ff.de ſerui.vrb. prædi.Decius conſi.3.col.3.Cagnolus nu.8.in.l.1. ff.de reg.iur.Dinus in rubri.eo.titu.nu. 8.Probus in.d.c.vt circa,Couaſrub.vbi ſupra nu.7. Titelmanus lib.3. dialecticeſ.ca.8.c.cũ dilectus verb.à ſuſpenſis de conſuetudine,vbi Cardi.col. 4.glo. in.l.hoc genus.ff.de condi.& demonſt. quam ſequuntur Bart.Alberi. & Paul. Bal.in.l. ſi vt ꝓponis colũ.2.C.quomo. & quãdo iudex, Alciatus in.l.boues.§. hoc ſermone.ff.de verb. ſigni.facit.l.ſi ſic.ff.de ver.obli.Ratio eſt, quia vt ipſi aiunt,negatiua efficacius negat, quam affirmatiua affirmet,mouẽtur per tex. in.l.ſi is qui ducenta. §. vtrum ad finẽ. ff.de reb. dub. vbi etiam traditur ꝓ oẽs & per Docto.ꝑſertim nouiores .in.l. Gallus ĩ pr.ff.de lib.& poſthu. Sed hæc ſane concluſio ſuſpecta nobis videtur, & ratio, qua Doctores mouentur, parum efficax eſt,& data paritate terminorum, vix vllam inuenies differentiam inter indefinitam prolatam negatiue, & eam quæ affirmatiue profertur: nam illa indefinita à teſte prolata, non occciderunt hominem homines huius municipij, licet ad vniuerſos traheretur ſi verum eſſet,quod eorũ nullus homini occidendo interfuit, tamẽ etiam in municipum quibuſdam verificari poteſt, ſicque licet alij teſtes numero, & authoritate potiores dicerẽt, à quibuſdã ex municipalibus occiſum fuiſſe,adhuc tñ teſtes qui negabant,nõ viderentur periuri, quia eorum dictũ ex proprietate ſermonis indefiniti vtcunque negatiue prolati,non ſolum in omnibus ſed etiam in quibuſdam poſſet verificari,idque argu. c. cum tu deteſtibus cum ibi not.per gloſ. & Doct. & arg.l.2.ff.de lib.& poſthu. Idem ſi dixi, non bibunt vinum Sarraceni, nam licet eorum non pauci bibant vinum, adhuc tamen etiam ex proprietate verborum nullus negabit, verum me dixiſſe, cum ſermo ille indefinitus in reliquis qui vinum nec bibunt, verificetur.Idem ſi dicerem non exercent vſuras Chriſtiani, licet notum ſit eas exerceri à Chriſtianorum non paucis: limita niſi poſt negatiuã adijceretur ſignũ particulare,nam tunc ſemper æquipolleret vniuerſali,veluti non Chriſtianorum vllus,aut non Chriſtianorum aliquis exercet vſuras: aut ſic non aliquis Sarracenus,aut non Sarracenorum vllus vinum bibit,is enim ſermo vel vno dempto non verificatur propter adiectionem illius ſigni particularis, quod facit vt pręcedẽs negatio aſſumat vim vniuerſalis, ita proprie loquitur. d.§. vtrum in fine. Sic & ſi tibi obijciebantur multa crimina, puta homicidium, adulterium,rapina,furtum, ſacrilegiũ, & iudex interrogauit,feciſti hęc? & reſpõdiſti,non feci,certe licet quiddã eorum ſi tñ non omnia feciſſes,non videreris peieraſſe, vt. dd.Iuribus:non ſic ſi reſponderes, non feci quid eorum, qa tunc perinde eſſet, ac ſi diceres vuiuerſaliter nihil eorũ feci, vt dicto.§. vtrũ in fin.ſit ergo tibi fixum,indubitatumque pręceptum,quod indefinita inſpecta proprietate verborum, non æquipollet vniuerſali ex neceſsitate, niſi referatur ad duo tantũ,vel ad vnum,arg. l.inter illam.ff.de ver.ſigni.l.vbi numerus.ff.de teſtibus.c.pluralis de regu.iur. libr.6.ſed ex aptitudine ſemper poteſt ęquipollere vniuerſali,ſed ex interpretatione æquipollet vniuerſali, quando in omnib9 par ratio eſt.Parem rationẽ intelligo multifariam, primũ quando neceſſario erat par ratio, veluti ſi dixi, homo eſt animal,quo caſu etiã ex proprietate

prietate verborũ, poſſemus dicere oẽs comprehendi: deinde quando verosimiliter,vel à plerunque accidentibus: tertio quando fauorabiliter,vt ex ſuperioribus colligitur. 3

1 *Minor,et mulier an poſt didicita teſtificata teſtes poſſint producere? ingens pugna.*
2 *Minor & mulier nõ iuuantur aduerſum dolum apertum.cum communi.*
3 *Minor & mulier non iuuantur contra dolum de futuro etiam præſumptum.ſed bene contra dolum præſumptum.& de præterito.*
4 *Mulier poſt didicita teſtificata teſtes nõ producit cũ communi contra plures.*
5 *Ruſticus poſt didicita teſtificata non producit teſtes.*
6 *Miles poſt didicita teſtificata non producit teſtes.*
7 *Minor contumax reſtituitur ad appellandum.*
8 *Minor,mulier,ruſticus,miles, qui citati reſponderũt nolo ire,non reſtituuntur ad appellandum.*
9 *Eccleſia poſt didicita teſtificata producit teſtes.*
10 *Intellect.prag.42.ver.18.*
11 *Idem in fiſco.*
12 *Minore,eccleſia,fiſco,milite,muliere,ruſtico,ad teſtes producendos poſt didicita teſtificata, reſtitutis,teſtes etiam producit aduerſarius durante illa dilatione.*
13 *Teſtes poſt didicita teſtificata etiam nulliter exacta non recipiuntur cum quibuſdam contra communẽ.*
14 *Ratio expreſſa in lege pro lege eſt.*
15 *Teſtes poſt didicita teſtificata producũtur non ad addendum vel detrahendum,ſed ad declarandas ſuas depoſitiones.*
16 *Snia quando retractetur per teſtes denuo repertos.*
17 *Teſtes poſt didicita teſtificata an de iure ciuili ſuper iiſdem articulis admittãtur in cauſa appellationis? ingens pugna.*
18 *L.canonica facta ad vitandam peccati occaſionem non tenet laicos alienæ ditionis, elegans quæſtio.*
19 *Inſtrumenta poſſunt produci poſt didicita teſtificata cum op.communi.*
20 *Teſtes poſt didicita teſtificata producuntur de conſenſu partium.cum communi.*
21 *Idem in conſenſu tacito.*
22 *Appellatiõis in cauſa quid allegare et ꝓbare liceat.*

Minor, & mulier an poſt didicita teſtificata teſtes poſſint producere? ingẽs pugna.

1 POſt didicita teſtificata teſtes denuo recipi non poſſunt propter timorẽ ſubornationis, authen.at qui ſemel.C.de proba. & in authẽ.de teſtibus.§. quia vero multi. Sed tamen minor & mulier licet non reſtituantur, nec iuuentur aduerſus dolum apertum,vt eſt vera & communis opi.

Minor & mulier non iuuãtur aduerſum dolum apertũ cum cõi.

2 quam tenent Docto.per tex. ibi, in.l.2. C.ſi minor ſe maiorem dixerit gl. 2.in l.vbi exigitur.ff.de edendo & ibi Bart. Alberic.Angelus,Imola, Paulus Caſtr. Alex.Iaſ.& alij communiter Bar.in.l.1. §.nuntiatio,nu.34.& ibi Alexan.col.fi. ff.de oper.noui nuntia.Alex.conſi.103. lib.1.incipit videtur prima conſideratione,nu.1.verſic.& dicit Bal.& rurſus ibidem nu.12.verſi.& licet.Nec etiam aduerſus dolum prẽſumptum,ſi quidẽ eſt de futuro, ne minores inuitẽtur ad delinquendum, vt tenent Bart. nu.34. cum ſeq.& ibi Alex.col.fi. & communiter Doctor.in.d. §. nuntiatio Alexã. & Iaſ.in.d.l.exigitur.ff. de edẽdo per.l. auxilium in pri.&.§.1.ff. de minoribus. Tamen duobus concurrentibus,quod & dolus ſit de præterito & præſũptus tantum,bene iuuantur.l.1.§.fi.ff.de edẽdo vt tenuit gloſſ. quam ſequuntur ibi Bar.Alberi.Imola,Paul. Alex. Iaſ.& alij cõmuniter in.d.l.vbi exigitur. Quinimo etiam aduerſus dolũ præſumptũ de futuro reſtituitur minor,vbi agit de damno vitando:argu. tex.in.l.1.§.accuſationem iũcta.l.qui deſtitit.ff. ad Turpillia.ſecundum Bart.in.d. §. nuntiatio col.fi. Vnde infert, quod minor etiam poſt didicita teſtificata poteſt reſtitui ad teſtes producendos, quia inquit, licet timor ſubornationis ſit timor doli futuri: tamẽ minori non debet eſſe impedimento,quando is minor iã in præſenti damnum ſenſerat ꝓ omiſſam ꝓbationem,& hanc Bar.opi. ſequitur Ale. in.d.§.nũtiatio col.fi. & eſt communis opi.ſecundum Iaſ. qui eam ſequitur in d.l.exigitur ad fi.vbi Alex. hãc partem ſequitur & firmat cõmuniter teneri, & allegat Spe.idem tenentem titul. de reſtitu.in integr. Anchar.nu.4.vbi reli qui in cle.fi.de teſtib.ſentit glo.in. l. minor viginti quinq; annis omiſſam, vbi Bal.idem tenet,hanc ſequitur & dicit cõmunem opinio.Franci.de Curte. in addi.ad Paul.Caſtr.in.d.l.vbi. exigitur Bal.Ang.& Sali.in.d.§.nuntiatio Ioan. Andrę.& alij in.c.auditis de in integrũ reſtit.prout refert Iaſ.vbi ſupra tenent Guil.Cuneus Raynerius,& Ang.in.d.l. vbi exigitur,& Iaco.a Sancto Georgio ibi nu.7.ſecundum quem ita tenẽt Docto.& ibi Fulgoſius, nu.2.

Minor & mulier non iuuantur cõtra dolũ de futuro etiã præſumptũ, ſed bene cõtra dolũ præſumptũ,& de præterito.

Contrariã partem tenet,& firmat teneri à doctoribus Pau.Caſt.in.d.l.exigi

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur motus per.l.auxilium in pr.&.§.1.ff. de minoribus: vbi minor non restituitur aduersus dolum futurū, ne inuitetur ad delinquēdum: sed in hac specie est timor doli futuri, ergo,&c.sed tenē do communem op. responderi potest, illud verū, quando minor non agebat de damno vitando, secus si de damno vitando ageret, vt in. l. minor viginti quinque annis omissam,supra alleg.cū similibus iuncta.d.l.auxilium,sed hanc Pauli opi.tenet Ioan.Fab. in authen.at qui semel.C.de proba.

Tertia fuit opinio distinguētium refer re,vtrum minor sufficientem numerū testium in hoc articulo,quo de agitur, induxisset, vt tunc, quia nihil amplius facere posset diligens paterfa. non restituatur,argu. l. non videtur &.l.fi.C. de in integ.rest.mi. An verō nullum te stem produxerit, vel non idoneum nu merum testium,cum potuerit, vt tunc restituatur etiam post didicita testificata,ita tenent Alex.col.fi.in.d.§. nuntiatio,& Innocen.in.c.auditis de in integ.resti.idemque secundum eos si p- duxit testes illius rei, qua de agebatur, ignaros,cum eius rei notitiam habentes posset producere. Et hęc tertia opi nio multū accedit veritati,quę, vt nobis videtur,non est extra mentem eorum,qui communem sententiam tuētur. Agnoscunt.n.non ipso iure minorem admittēdum, vt ad probationem repetitam reuertatur, sed demum per in integrum restitutionem,ergo plane intellexerunt sese læsum in causæ cognitione probare oportuisse,læsum au tem videri, cum id omisit, quod diligens paterf.non esset prætermissurus, &.d.l.fi minor.25.annis omissam, quæ ita intelligenda est, & totus titulus. C. si aduersus rem iudicatam.

Mulier post didicita testificata testes non producit cū cōi contra plu-

4 Sed an mulier eodem beneficio restitutionis gaudebit? Guilelmus de Cuneo,in.d.l.vbi exigitur,tenet quod sic, contrarium tenent ibid. Angelus, Fulgosius & Paulus, & Iacobinus de Sancto Georgio nu.7. Ale.nu.4.& alij cōmuniter Bar.in.l.1.§.nuntiatio.nu.35.ff. de no.ope.nūtiatio.& Alex.ibi col.fin. nu.35.Bald.& alij communiter in.l. iuris ignorantiam.C.qui admitt. Salic.in l.pe.eod.tit.Petr.de Anchar.in.c. canonum statuta de constit.Bar.consil.maritus fecit vxorem hæredem,Bal.in.l.f. in pr.q.3.C.de iure delib.Bart.in.l.1.C. de iuris & facti ignor. licet Raynerius in.d. l. vbi exigitur teneat contrarium opinionem Guilhelmi sequutus,sed cō munem opinio.tenet Petr. de Ancha. in clemen.fin.numero.4.de testibus.

Mouentur,quia minor non posset facere repetitam probationem,nisi per interuentum restitutionis causa cognita concessę: quam restitutionem iu re cautum non reperitur,vt mulieri cō cedatur,ergo,&c.l.illam.C. de collati. præsertim cum hic adsit timor doli futuri, cuius mulier non iudicatur esse ignara. Vnde Seneca,sed dux malorum fœmina,& scelerum artifex.&c.

Rusticus post didicita testificata nō producit testes.

Quid autem in rustico & Paulus Iacobinus, Ang. Alexā.& alij communiter in.d.l.vbi exigitur & Alex.nu.35.ī. d.§. nuntiatio.& plerique eorum, quos p- xime retulimus, cōmuniter tenent nō magis eum post didicita testificata pos se testes producere, quam posset mulier: quia iure cautum nō reperitur, vt ipse hoc in casu possit in integrū resti tutionem postulare, citra cuius interuentum post didicita testificata testes producere nulli vnquam licuit. Qua ratione idem quoque dicendum est in milite,secundū Fulgosi.n.d.l.vbi exigi tur ar.l.regula.ff.de iur. & facti ign.cū ibi nota. Quod autem de rustico diximus, intellige quādo potuit consulere peritiores: nam si non potuisset, tunc non secus quam minor etiā post didicita testificata admitteretur ad testes producendos secundum Alexan. in.d. §.nuntiatio,nu.36.post Bar.Sali.& Frā. de Rampo.in.l.1.C.de iur.& facti igno ran. idque ex clausula generali, si qua mihi iusta causa.&c.de qua in. l.1. ff.ex quibus causis maiores,sicq; vt non aliter minor ad tales testes producendos admittitur,nisi per interuentum restitutionis causa cognita concessæ, ita & rusticus quo casu nequiuit consulere

Miles post didicita testificata nō producit testes.

peritiores

peritiores non aliter admittitur ad tales testes producendos, nisi impetrata per interuentum causę cognitionis illa restitutione ex clausula illagenerali, si qua mihi iusta causa, &c.

Minor cōtū max restituī ad appellandum.

7 Sed cum mulieri & rustico succurratur aduersus dolum præsumptum, vt tenuit gl.in.d.l,vbi exigitur in glo.2. & supra diximus,& cōtumax à iudice citatus,vel monitus quasi ī dolo ex cō tumacia constitutus videatur,& p hoc denegetur ei appellationis beneficiū, vt in.l.& post edictum.§.fi. ff. de iudic. euenit vt tali mulieri & rustico,qui cō parere desierunt, subueniatur, ne beneficio appellandi destituantur, ita te nent Ang.& Pau. Cast.in.d.l. vbi exigi tur,vbi Iacob.nu.8. & Alex.nu.5.& ait Paul.vbi supra, ita per Doct.teneri, & esse vsibus forensibus notandum vult Ange.ibi.Id quod & in minore omnes illi,& alij communiter admittūt, & lō ge facilius,quod etiam tenent Iaco. de Rab.in.d.l.vbi exigitur Bal.in.l.j.§.fi.ff. de edendo Bar.in.l.minor etiam si qua si contumax.ff. de minoribus idē Bart. in.l.fi.col.fi.C.de in integr.resti.Imola, in.l.ex consensu.§.fi.ff.de app.ex quorum dictis appareat hanc esse communem op.in minore, muliere & in rusti co. Sed & Fulgosius idem admittit in milite,argu.l.regula.ff.de iur. & fac. igno.ita Fulgo.in.d.l.vbi exigitur,quæ omnia sunt intelligenda in cōtumacia & dolo præsumpto. Diuersum esset, si dolus esset,& contumacia indubitata, veluti si minor,aut mulier,aut rustic9, aut miles dicerent, nolo ire ad iudicē, tunc enim non subuenirentur,nō quidem magis quam reliqui argu. l. auxilium in fin.ff.de mino.& glo.2.cōmuni ter ibi ap.in.d.l.vbi exigitur.l.1.cum ibi notatis.§.fi.ff. de edendo sicque destituerentur beneficio appellādi vt in. d. l.& post edictum.§.f. secūdum plerosque eorum quos supra retulimus in.d. l.vbi exigitur,vbi Alex.num.5.

Idē ī rustico

Idem ī mu liere.

Idē ī milite

Minor, mu lier, rustic9, miles,qcita ti respondē rūt nolo ire, nō restituī tur ad appellandum.

Ecclesia post didicita testificata producit testes.

9 Denique vt minor ita quoq; ecclesia etiam post didicita testificata admittitur ad testes producendos, secundum Ange.in.d.l.vbi exigitur,& est ex men te aliorum ibi,& iure,nam minor & ec clesia exęquantur glosl. communiter app.in.l.reipublica.C.ex quibus causis 10 maiores qua ratione idem quoque & in fisco admittendum est,quia per eād. gl.app.fiscus minori & ecclesię equipa 11 ratur. Quæ oia notāda sunt ad pragma ticam regiam.42.versi.18.ibi en caso q̄ auia lugar de pedir restitucio: iūctis il lis verbis,por la sobornacio delos testi gos, vbi plane probatur minores & si- miles, in quibus casib9 post didicita te stificata contendunt se admittēdos es- se ad probationes testiū faciendas, nō. temere audiēdos esse sed demum cau- sa cognita,& cū moderamine, de quo ibidem licet plerunque (quod imperi- tia an incuria iudicum accidat, incer- tum est) vsu forensi isthæc non ad vn- guem seruētur,quotidie.n.videmus ēt post didicita testificata admitti mino- 12 res & ecclesias ad testes denuo produ- cendos citra vllam causæ cognitionē: & minore vel ecclesia restitutis ad p- ducendos tales testes,an etiam adver- sarius nō priuilegiatus possit illa ineū- te dilatione alios testes producere? tra dūt Bar.& alij,in.d.§.nūtiatio col.f.vbi etiam Alex.col.f. quod hodie expedi- tum est vt possit,per prag.42. versi.18. ad fin.& in prin.dicto contrarium tan tum fau. in.d.auth. at qui semel:quod autem diximus post publicatas attesta tiones non licere testes producere,itel ligitur quando rite & vtiliter testes re cepti fuerunt:quod si tales testes nulli- 13 ter & sic minus rite recepti fuissēt, tūc idem testes possunt etiam post publi catas attestationes produci: ita tenent Bar.in.l.qui per salutem per text.ibi.ff. de iureiur. & est cōmunis & ab oībus recepta sententia secundum Ias. ibi co. 1.ad med.gl.f.& ibi communiter Doc. in.c.cum causam,quę inter Episcopū de testibus tex.in cle.f.de testibus ver bo rite receptis vbi Zēze.d Fantu.Car di.Florē. Antoni.& Imola,Speculator de teste.§.satis vtiliter ỹ. quia si publi cati tradunt,Bart.& communiter Do ctores in auth. atqui semel. C.de pro ba.est communis opi.secundum Alex. qui eā

Idē in fisco.

Intell.prag. 42.ver. 18.

Minore,ec clesia, fisco, milite, mu liere,rustico ad testes p ducendos post didicita testificata, restitutis,te stes etiā pro ducit aduer sarius durā te illa dila tione.

Testes post didicita te stificata ēt nulliter ex acta, nō re cipiuntur cū quibusdam cōtra cōem

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui eam ſequitur in.d.l. qui per ſalutē. ff.de iureiur. licet eam impugnare conetur.Iaſ.ibi motus, quia poſt didicita teſtificata propter timorem ſubornationis teſtium productio vetita eſt,d. cle.fi.de teſti.d.authen. at qui ſemel.d. prag.42.verſic. 18. at qui nulliter dixit poſt eius teſtimonium à parte didicitum,poterit ſimiliter ſubornari,vt aliter deponat, quam prius depoſuerat, non ſecus quam ſi rite depoſuiſſet,ſicque eſt eadem ratio in eo, qui nulliter depoſuit,quę foret,ſi vtiliter depoſuiſſet ac rite: nam ventum eſt ſuper iiſdē articulis,vel directo contrariis,non ſolum vt alij,ſed etiam vt iidem, qui ſemel depoſuerunt,iterum recipiantur, vt.d.clemen.ibi alios, vel eoſdem, ergo quemadmodum ſi teſtes primū recepti rite & vtiliter iterum reciperentur,poſſent ſubornari, ſubornatiq; falſum teſtimoniū dicere,ſiue illud priori teſtimonio aduerſaretur,ſiue nō aduerſaretur:ita quoque & cum nulliter depoſuerunt, ſi iterum recipiantur poterūt ſubornari, ſubornatiq; poſterius teſtimonium mentitū dicere. Neque ad rem pertinet,quod Iaſon.vbi ſupra reſpondet nō eſſe tam iuſtam cauſam ſubornationis timendæ in iiſdem teſtibus, quam in diuerſis, quia iidem teſtes repetita vice recepti,ſi poſterius teſtimonium priori contrarium proferant,falſi pœnam ſubibunt,cuius timore à mentito teſtimonio ferendo vero ſimiliter abſtinebunt: Bar.in.l.eos in fi. ff.de falſis & in.l. ſi quis legatum in pr. eodem titul.Diuerſum eſt in nouis teſtibus,qui prioribus conciliari debent, ca.cum tu de teſtibus iuncta lege duobus.§.f.ff.de iureiur.ſicque licet falſum mētitumque teſtimonium dicant,nullam pœnam plerunque ſubituri ſunt. Sed iſta ſaluatio Iaſo.quam & ipſemet impugnat,parum releuat cum.d.clem. fi.etiam eoſd.teſtes ſi fuerunt prius vti 15
liter recepti, negat poſſe iterū pduci, licet & ij pœnæ falſi timore veroſimiliter etiam abſtinebūt à poſteriore mētito teſtimonio ferendo. Vrget & nra adiectio,nā ratio cum in lege expreſſa

14 eſt,pro ipſamet lege habetur, adeo vt vt deciſio loco tantum exempli ſit, ꝙ non arctat regulam, ſicque quatenus extendit ſeſe illa ratio in lege expreſſa, eatenus eius deciſio ſeſe extendere intelligitur:non qudem ex vi extenſiua, ſed ex vi comprehenſiua. gloſſ. in authen.de hære.abi.§.final.verbo ordine quam dicit vnicam Bal.in.l.4.ff.de hære.inſti.Bal.in.l.fi.C.de libr.præt.Alex. nume.5.& Corneus,nume. 15. in.l. humanitatis per text.ibi.C.de impub.Iaſ. in.l.tranſigere,nume.15. C.de tranſact. & Iaſ.in.l.ſtipulatio hoc modo concepta nume.12.ff.de verbo.obligat.idem Iaſo.in authē. quas actiones,nume. 22. C.de ſacr.eccle. Georgius Natan. in.c. quanuis pactum de pact.lib.6.Ripa.nume.50.& Hannibal numer.349.in.l. nemo poteſt.ff.de legatis.1.Paulus Caſtr. & Iaſo.in.l.quanuis.C. de fideicomm. Crotus in.l.ſi conſtante in. 7. quæſtio. Barto.lect.2.ff.ſoluto matrimonio.Raphael Cumanus.in.l.cum mulier.§.1.ff. ſoluto matrimonio,text. egregius,in.l. fi.ff.de hæredibus inſti.bonus tex,in.l. his ſolis,ibi tacite cautum putamus. C. de reuoca.donatio.Vnde cum ea ratio prohibitiua quæ expreſſa eſt in.d. clemen. fi.de teſtibus & in .d.pragm. 42. verſi.18.& in dicta authen.at qui ſemel militet ex integro, quando teſtes fuerunt prius nulliter recepti, non ſecus quam ſi vtiliter recepti forent,reliquū eſt,vt non poſſe iterum recipi videantur.Vnde Zenzel de Fantu. & Cardi. Florentinus in dicta clemen.tenent.d. clemen. procedere,quando vel atteſtationes nondum fuerant publicatæ, vel ſi fuerant non tamen peruenerant ad notitiam partis, aliter enim ſi & iam publicatæ fuiſſent, & ad partis notitiā peruenisſent, ceſſaret.d.clemen.& ita plerique ſequuntur ſecundum Iaſo. in dicta.l.qui per ſalutem colum. 1.ad fi.
15 Tertij dicunt quod.d.cle.procedit etiā poſt publicatas atteſtationes,& ad partis notitiam perductas, dū modo ij teſtes repetiti intra cancellos prioris depoſitionis ſeſe contineant, vel ſi quid adijciant,ſit declaratorium eius, quod prius

Rō exp̄ſa ē lege ꝑ lege eſt.

Teſtes poſt didicita teſtificata producūtur nō ad addendum vel detrahendū, ſed ad declarandas ſuas depoſitiones.

prius teſtati fuerant, non autē nouum vel diuerſum, nam id omne inutiliter & ocioſe adiectum videretur,nec vllā fidem faceret,ita.n.cum is qui declarat nihil denuo egiſſe,ſed tantū quod prio dixerat detegiſſe videatur,poſterius dictum vtile erit aliter.n. non vtique,ita tenent Ioan.de Lig.& Card.Flor. in.d. cle.& ſequitur Iaſ. vbi ſupra quod veriſimum puto,licet cōmunem op.ſupra relatam, ſimpliciter etiam teneat Barba.in rub.de teſtib.in cle.fall.13. qui plures quam.40.fallentias accōmodat ibi ad.d.cle.& ſuperiorem regulam & communē etiam tenet Sali. in. l. p hāc col.2. ad medi.C.de temp. ap. qui dicit eam tenere docto.Felin.nu.5. in.c. fraternitatis de teſtibus Angel.in.d.l. per hanc in fin.

Sñia quando retracte tur p teſtes denuo reperꝫ tos.

16 Ex his colligitur,quod cōmunis opin. ſit,quod ſentētia, quæ tranſiuit in rem iudicatam poteſt retractari prætextu inſtrumentorum & etiam teſtium denuo repertorum, vt tenent Bar. nu.63. vbi communiter Doct.vt per Iaſ.ibi in l.admonendi.nu.321.ff.de iurei. arg.d.l. admonendi iuncta.l.notionē.ff. de ꝙb. ſign.&l.1.ff.de fide inſtru. Tamen prę textu teſtium denuo repertorum non poteſt retractari,quando in priore lite teſtes ſuper iiſdem articulis, qui nūc agitantur,fuerunt recepti,vt tenent Iaſ. & Bart.vbi ſupra ille nu. 321. hic nu.63. Angel.col.1.& Paul.Caſtr.col.5.in.d.l. admonendi vbi plene per Lud.Roma. Abb.col.3.& Imola,col.fi.in.c.fi. de teſtibus. Licet contrarium & minus recte tenuerit Ant.ibi: ratio eſt, quia ſub eſt timor ſubornatiōis iuxta terminos d.clemē.f.de teſtibus. Quę etiam de iu

Teſtes poſt didicita teſtificata an de iure ciuili ſuper iiſdē articulis admittātur in cauſa appellationis? ingens pugna

17 re ciuili probatur,vt locum habeat nō ſolum in vna eademq; inſtantia, ſed ēt in diuerſis inſtantiis eiuſdē cauſæ vel etiam in diuerſis cauſis ſecundum Petrum Ancha. ibi & ſecundum Barb.in rubr.eod.tit. qui plures allegat, & tradunt cōmuniter Doctores in.c.fraternitatis de teſtibus per tex.ibi vbi Felin. nu.3.ex cuius relatione apparet hāc eſſe hodie cōmunem op.quam ibi tenēt Antonius.Panormi.& Imola,Petr.Anchara.in.c.1.col.16.de conſti. Ant.in.c. ſuper literis col.3.de reſcrip. vbi Imol. in.2.not.& plene Sali.in.l. per hanc. C. de tempo.app.1.2.&.3.col.& ſentit Ange.ibi num.12. licet agnoſcat de iure ciuili contrarium fuiſſe ſtatutum, ius tñ canonicum ſeruandum ait Ioan. Fab. in.d.authen.at qui ſemel.C. de probat. Fulgoſi.in.l.per hanc nu.10.licet agnoſcat in contrarium ſe habere communē opi.legiſtarum,quod & fatetur in.d.authē.at qui ſemel,contrariam tamē op. vt de iure ciuili etiam poſt publicationem teſtium factam in cauſa principali poſſint teſtes ſuper iiſdem cauſę appellationis articulis vel directo cōtrariis produci,tenēt gl.in.l.eos.5.1. C. de appell.ver.perſequatur & glo. mag.ad finē in.l.per hanc.C.de temporibus appel.Bal.in.d.l.eos. 5. ſi quid autē ꝙ tex. ibi idem Bal.in.d.l.per hāc col.8.per illum tex.idem Bald.in.d.c.fraternitatis idem Bal.in.l.ampliorem ad fi.C.de appel.idem in.l.officium in addi.ff.de rei vendic.Anchar.in cle.2.de teſti. prout refert Felin. vbi ſupra & hanc partem tenet,& firmat in practica ſeruari glo. in authen.at qui ſemel, quam ibi tenēt Bal.& Paulus.C.de probat.& hanc dicit eſſe communem opi.legiſtarū Sali. in.d.l.per hanc col.2.nu.2.quam ſequūtur ibi Iaco.de Rauena. Iacob. Butrig. Cinus, Bart.& alij cōmuniter vbi etiā Ange.nu.11.& nu.12.& hāc eſſe cōmunem opi.legiſtarū fatetur Fulgoſius,in d.l.per hāc nu.10.quod & fatetur in. d. authen.at qui ſemel.

Quid dicendum, & quidem hanc partem tenentes mouentur ex.d. l. per hāc.2. reſpon. cuius ſenſus reuera fuit, vt ſi feci articulum in cauſa principali, ad eum tamen probandum nullum teſtē produxi, tunc in caſu appellationis poſsim teſtes producere ad talem articulum probādum (quod & iure canonico procederet) diuerſum eſt, quando teſtes induxi i cauſa principali ad illum articulum probandum,& poſt didicita teſtificata, poſt quam itellexi eū articulum minime probatum fuiſſe in cauſa appellationis,alios teſtes ad eun-

dem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem articulum probandum probe fo
te corruptos ſuper addidi. Deinde mo
uentur per.l.ſi.C.de teſtibus. ſed ibi in
prima cauſa fuerant teſtes recepti corã
arbitro, quorum receptio niſi de con-
ſenſu partis aduerſæ non tenet in iudi
cio acto coram iudice ordinario: vn-
de quo ad hanc rem quaſi nulliter re-
cepti videntur: ſicque ſuccedit regula
dictãs,vt teſtes nulliter recepti in cau-
ſa principali poſsint, etiam ſuper iſdẽ
articulis vel directo contrariis, recipi
in cauſa appellationis,vt ſupra differui
mus.Poſtremo mouentur per. l. eos.§.
ſi quid autem,in.1.&.2.reſpon.C.de ap
pel.ſed ibi non dicitur, quod illi teſtes
quos appellãs ibi à iudice ſuperiore re
ceptos volebat,antea ſuper iſdem arti
culis recepti eſſent, quinimo intelligi
poteſt,& debet receptos antea non fu
iſſe.Vnde cum non ſit, quandiu poſsi-
bile eſt, inducenda diſcordia inter ius
canonicum & ciuile.c.1.&.2.cum vtro
bique notatis per gl.& Doct.de operis
noui nuntia.quaſi vtrunque ius veluti
ſocietatem quandam coierit, vt ibi. Su
pereſt vt iuris canonici deciſio, q̃ hac
in re perſpicua eſt,in foro quoq; Cæſa-
reo ſeruanda ſit.d. clem. ſi. de teſtibus,
quandoquidem contrarium iure ciui-
li perſpicue deciſum non reperitur, &
cum ſint hac de re opiniones inter iu-
ris ciuilis profeſſores, temerarium eſ-
ſet,& à debita reuerentia alienum ne-
gare quin ſummi pontificis authoritas
noſtrorum interpretum ſenſum & au-
L. canonica facta ad vitandã peccati occaſionem non tenet laicos a lienæ ditionis, elegãs quæſtio. 18 thoritatem ſuperaret, ac viciſſet. Illud
autem quod quarto loco pro commu-
ni opinione antiqua legiſtarum affe-
rebatur.ſ.quod ob vitandum delictum
iure canonico inductum fuerit,oporte
re,vt in foro quoque Cæſareo religio
ſiſsime obſeruetur ex cõmuni opinio-
ne de qua per Docto.in.c.1. de conſtit.
& in.c.eccleſia ſanctæ Mariæ eod. titu.
in ſpecie autem noſtra ob vitandũ pec
catum,& ſubornandi occaſionem ve-
titũ eſſe, ne poſt didicita teſtificata te-
ſtes ſuper iſdẽ articulis vel directo cõ-
trariis recipiantur, id inquam contem
nendum eſt:nam ea communis op.pro
cedit, quando ex facto à iure canoni-
co vetito,ſequitur neceſſario vel cer-
to peccatum,non ſic, quando ius cano
nicum ob vitãdam peccati occaſionẽ,
præſertim non multum vehementem,
aut veroſimilem aliquid ſtatuit, aliter
enim ſummus pontifex vtrãque iuriſ-
dictionem tam canonicam quam Cæ-
ſaream facile ſibi adrogaret:nam ſi iu-
beret homines veſtib9 ſericis ne indue
rentur ſiue illi clerici eſſent, ſiue laici,
adiiceretque id induxiſſe ſe ob molli-
ciem hominum vitandam,& ob pecca
tum,quod inde ſolet vel poteſt enaſci,
repellendum,iam per hoc totam laico
rum iuriſdictionem vſurparet. Quid
ſi edictum faceret,ne vllus mortalium
equos aleret ad belligerandum, quaſi
inde triſtia ac teterrima mala proficiſ-
cantur? quid ſi iuberet ne canes aleret
ad venandum quaſi & id ociari homi-
nes impellat, exindeque peccandi oc-
caſionẽ præbeat? quid ſi iuberet ne vl
lus arma portaret,quaſi ſint occaſio ne
cis perpetrandæ,ſicque peccati triſtiſ-
ſimi ac lugubris? idque non ſolum poſ
ſibile ſed etiam ſatis frequẽter contin-
gat,adhuc tamen in omnibus iis ſpecie
bus & ſimilibus talia Romani pontifi
cis edicta in terris tantum eccleſiæ te-
nerent,in reliquis autẽ regionibus cle
ricos tantum tenerẽt, reliquos autem
non vtiq;.vt enim edictũ quod à ſumm-
mo pontifice proficiſcitur,ſi ſit prohi-
bitorium, teneat laicos alienæ ditioni
ac imperio ſubditos,nõ ſufficit vt eius
edicti tranſgreſsio peccatũ induceret
p poſſe (vt verbis Bal. vtar) ſed per ne
ceſſe, vt ex ipſo inquã facto immedia-
to nõ poſsit non ſequi peccatum, qua
de re alibi latius. Stat ergo poſt didici-
ta teſtificata vtroque iure tam canoni
co,quam ciuili vetitum videri,& re ve
ra fuiſſe teſtes ſuper iiſdẽ articulis aut
directo contrariis recipi,non ſolum in
eadem cauſa principali,ſed etiam ĩ cau
ſa appellationis. Idque hodie iure no-
19 ſtro lege aperta deciſum eſt, vt lib.3. or
din.l.4.titul. de las prueuas y teſtigos.
Inſtrumenta vero nõ ſolum in eadem
cauſa,ſed etiam in alia(qualis eſt cauſa
appel

Inſtrumenta poſſunt p duci poſt dicita teſtificata cũ opi. communi.

appellationis)poſſunt pduci, etiã poſt
didicita teſtificata, non aliter atque an
tea,vt eſt communis & vera op.de qua
per Angelum in authent.at qui ſemel,
nu.3.vbi Ioannes Faber, & alij commu
niter de probat.C.tradunt cõmuniter
Docto.in.c. fraternitatis de teſtibus &
in.d.l.per hanc & in cle.fin.de teſtibus.
ratio eſt,quia in ſcripturis producẽdis
ceſſat timor ſubornationis, ĩ qua ratio
ne nititur iſthęc prohibitio. Vnde ceſ-
ſante cauſa,&c.l.adigere.§.quanuis.ff.
de iu.patr.l.cum pater.§. dulciſsimis.ff.
Teſtes poſt didicita teſtificata pro ducũtur de cõſenſu partium.cõcõi. 20 de legat.2.Sed an de conſenſu partium
etiã poſt didicita teſtificata poſsint te-
ſtes produci, cõtra mouet quæſtionẽ,
quod ea productio ob vitandum pec-
catum vetita ſit, in quo vitando ver-
titur vtilitas publica,etiam principali-
ter.l.conuenire.ff.de pac.dota.l. ius pu
blicũ.ff.de pact.tit.ge. l. iuriſgentium.
§.ſi vt maleficium eod.titu.l.ſi plagij.ff.
de ver.obli.l.priuatorum . C. de iuriſd.
omni.iud.Sed reſponderi poteſt,q̃ ex
huius rei vetitæ tranſgreſsione non ſe-
quitur neceſſario peccatũ,ſed tãtũ pec
cãdi anſa & occaſio iſpecta vtriuſq; iu
ris præſumptione,à qua præſũptione re
cedimus ex diſpẽſatione & tollerãtia,
ſeu pmiſsione illius, cuius intererat ta
les teſtes minime recipi. Quaſi ea ſiniſ-
tra ſuſpicio(quę generaliter ĩ reliquis
cauſis adeſſe videtur, ĩ hac cauſa pecu
liari, vbi eius cuius intereſt permiſsio
adeſt,ceſſare videatur. Nã & ſimiliter
pactũ de futura ſucceſsiõe pſertim ac
quirẽda dicitur eſſe ꝓtrabonos mores,
& præbere peccandi occaſionem. l.ſi.
C.de pact.l.2.ad fin.ff. de his quibus vt
indig.l.quidam in iure.§.ſi.cum.l.ſeq.ff.
de don.l.pactũ,quod dotali.C. de pac.
l.pactũ dotali.C.de collati. & tamen ſi
is cuius de ſucceſsione acquirenda age
batur,tali pactioni conſenſum præbue
rit, valere nõ definit. Quaſi ea ſiniſtra
ſuſpicio,quæ à lege præſumitur adeſſe
in reliquis ſpeciebus, in quib9 is, cuius
de ſucceſsione agebatur,cõſenſum nõ
accõmodaſſet, ĩ hac quidem pactione
vbi is conſenſum & patientem aurem
præbuit,ceſſare videatur, & quaſi vicĩ
illius pactionis præſumptũ per conſen
ſenſum iſtius purgari intelligatur,tex.
egregius,ĩ.l.ſi.C. de pact.Sic & ĩ ſpecie
nr̃a illa præſumptio ac ſiniſtra ſuſpicio,
de ſubornatione teſtium à lege conce
pta ceſſat,& quaſi purgatur per cõſen
ſum illius,cuius itererat tales teſtes nõ
admitti,quaſi is non aliter conſenſum
accomodaturus intelligatur,quã ſi cer
to ſciat nullum ſcelus ea in re perpe-
tratũ iri.Et ſic in ſpecie (licet à nemi-
ne hanc rationẽ præuiſam inuenio) te
nent communiter Docto. vt de conſen
ſu partium produci poſsint teſtes
poſt didicita teſtificata, ita Bal.& Sali.
& alij communiter in.d.auth: at qui ſe
mel Anto.& Feli.nu.6.& alij commu-
niter in.d.c.fraternitatis. Quod proce-
Idem in cõſenſu tacito 21 dit etiam ſi pars non conſenſit expreſ-
ſe, ſed tacite tantum, puta quia ſciuit
teſtes poſt didicita teſtificata produci,
& non oppoſuit,vt reſoluit ex cõmu-
ni op.Feli.vbi ſupra idẽ Feli.in.c. quo-
niam de probatio.ſupra glo. fi. fallit.4.
Denique huic regulæ, vt ſuper iiſdem
articulis vel directo contrariis non ad
mittantur teſtes in eadem cauſa,nec ét
in cauſa appellationis, non leuiter ad-
uerſatur illa regula,quæ habet quod in
cauſa appellationis non allegata allega
bo,& non probata probabo. Nam in
tali cauſa non poſſum allegare, neque
Appellatio nis in cauſa quid allega re et ꝓbare liceat. 22 probare impertinentia, puta ſi cum in
cauſa principali lis de equo ageretur,
& ſuccubuiſſem ĩ cauſa appellationis,
bouem ad me pertinere allegare & ꝓ-
bare volebam,vt declarant glo. & co-
muniter Docto.in.l.per hanc.C. de tẽ-
poribus appel.ergo neceſſum eſſe vide
tur,vt in cauſa appellationis, vel ſuper
iiſdem articulis probatio admittatur,
vel minime admittatur, quandoquidẽ
ſuper articulis remotis & impertinẽti
bus admitti non poteſt.Sed reſpon.in-
ter iſthæc extrema mediũ eſſe, vt pro-
batio licet non admittatur ſuper iiſ-
dem articulis,nec etiam ſuper omnino
remotis admittatur tñ ſuper iis quę an
nexa & finitima ſunt, ac veluti ꝓtigua
primis articulis,quale eſſet cum in pri-
ma inſtantia ſeu cauſa fundũ me præ-
ſcripſiſſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

scripsisse allegabã, & probare volebã, articulos aũt feci super cõtinua possessione & bona fide, & tituli allegationẽ prætermisi, certe hoc casu in causa appellationis potero allegare & probare titulum, quia nec est super iisdem articulis, nec etiam est omnino impertinens, sed noua & vtilis allegatio, & probatio: ita tradunt gl. Ang. Fulgosi. & alij cõmuniter in d. l. per hanc & cõmuniter Docto. in d. auth. at qui semel & ita debent conciliari inter se. l. 4. tit. de las prueuas, lib. 3. ord. vbi negatur, super iisdem articulis vel directo contrariis fieri posse allegationes, aut probationes in causa etiam appellationis & l. 8. tit. de la audiencia e chancilleria lib. 2. ordi. vbi expressum est in causa appellationis non allegata allegare, & non probata probare fas esse in summa inter reliquos casus, de quibus supra mẽtionem habuimus, in quibus post dicita testificata admittuntur testes super eisdem articulis, vel directo cõtrariis, connumeratur etiam causa matrimonij: in quo casu bene admittuntur secũdum communem op. Doctorum in. d. §. nuntiatio, quam etiã firmat esse cõmunem Ioan. Bapt. in ærario cõmuni verb. testis, dicitq; esse cõmunem opi. Ias. cõ. 15. li. 3. qui omnes firmant, quod etiam in eadem causa admitterẽtur testes super eisd. articulis, vel directo cõtrarijs, si de matrimonio ageretur.

1 *Testis in vno iudicio si cõtrariatur dicto suo, in alio iudicio standum est priori dicto, & est anceps pugna.*
2 *Testi in vno mentienti, in reliquis non creditur.*
3 *Testis fides ex varietate minuitur, cum communi.*
4 *Testis qui iurato aduersatur, eis, quæ antea sine iuramento dixerat, fidem facit, nec punitur de falso, vtrumq; cum communi.*
5 *Intellectus. C. literas de præsumpt.*
6 *Intellectus. C. per tuas de proba.*
7 *Testis dictum iudiciale sed nulliter receptum pro extra iudiciali habetur.*
8 *Testis in ead. depositione sibi contrarius non facit fidem, & punitur cum communi.*
9 *Testis fassus se falsa dixisse etiam indicium non facit ad torturam. cum communi.*
10 *Testi quando obijcitur crimen ad eius fidem minuẽdam, an & locus & tempus debeat exprimi? anceps pugna.*
11 *Testi ad fidem eneruandam eius, vt crimen sit obijciendum. cum communi.*
12 *Exceptio non est necesse vt scriptis ponatur. cũ cõi.*
13 *Exceptio non eget conclusione cum communi.*
14 *Excipienti sufficit factum narrare, cum communi.*
15 *Exceptio incerta non prodest. cum communi.*
16 *Instrumẽta in saculo producti posse cõtra plures doct.*
17 *Testi cũ crimen obijcitur an sit necesse addere q; tpe depositionis criminosus reputabatur? dubia pugna.*

1 Si posterior testis dẽpositio priori aduersa sit, frequenter dubitatur, vtri earum depositionũ standum sit, an neutri? an vtriq; e? qua in re (quæ non raro accidit) quatuor sunt inspectiones. Prima quãdo vna depositio facta fuit in vno iudicio & altera in altero, secunda quando extra iudicium varia asseruit bis, tertia quando prius dictũ fuit iudiciale posterius vero extra iudiciale, vltima quando e diuerso prius dictum fuit extra iudiciale posterius vero iudiciale. Quo ad primum sunt, qui velint, priori dicto stãdum posteriore reiecto, ita tenent Abbas. in. c. cum in tua & ibi Feli. nu. 4. de testibus, Cardi. in. c. veniens. 2. eo. titu. col. pe. Inno. in. c. præterea de testib. cogen. sentiunt Ant. & Imol. in. d. c. cum in tua. Sentit Bart. in. l. eos nu. 1. ff. de falsis, dum ait priori dicto standum, nisi cum posterius in tormẽtis exactũ fuit: & quod priori dicto stãdum sit, tenet, & firmat esse communem opi. Decius consi. 189. lętatus sum plurimum, nu. 6. & rursus ibidem nu. 10. versic. secundo principaliter, & ibi iterum testatur hãc esse communem op. quam tenet, & cõmuniter receptam esse firmat Corne. consi. 27. in præsenti consultatione lib. 3. nume. 15. & ita secundum eum sentit gl. in. c. cũ causam quæ, & glo. in. c. veniens. 2. de testibus & in. d. c. cũ in tua, & Ioannes Andr. & cõmuniter canonistæ, in. d. c. cũ causam Speculator de teste. §. 1. versic. quid si ijdem testes, & hãc op. ait Deci. vbi supra tenuisse Alexan. Fulgos. & Ancharr. in locis per eũ allegatis est cõis opi. secundum Alcia. nu. 6. de præsumpt. regula. 2. præsumpt. 29. dicit esse cõmunem op. Ioan. Bapt. in ærario communi ver. testis. Crotus de testibus, nu. 344. ver. secundus casus Ioan. Nic. in addi. ad Alci. vbi. §. num. 6. Contrariam partẽ, vt hoc casu posteriori

Testis i vno iudicio si cõtrariat dicto suo, i alio iudicio, standum est priori dicto, & est anceps pugna.

Testi i vno mentienti, in reliquis nõ creditur.

riori dicto stetur priore reiecto, tenẽt Deci. sibi contrarius, cõs. 429. licet in causis, nu. 17. vbi hanc firmat esse cõmunẽ op. tenet Bar. in. l. f. col. 3. C. de re iudic. 2 Sunt, qui teneant tertiã opi. vt neutrũ dictum ratum sit, arg. ff. de reg. iu. l. vbi pugnantia, & quia testi, qui in vno falsum testimonium dixit, in nullo adhibetur fides. c. testimonium de testibus, gl. in. l. solam eod. tit Alex. consi. 93. in 3 causa & lite li. 5. nu. 10. gl. & Doct. in. c. in nostra de testibus. Bal. & Salic. in. l. si ex falsis. C. de transact. Sed prima opi. & receptior videtur, & verior, quia factum legitime retractari non debet, licet casus postea euenerit, à quo incipere non possit. c. factum legitime de regul. iur. & quia iam ius parti quæsitum fuit, quod sibi auferri in testis potestate esse non debet, arg. l. id quod nostrũ. ff. de regu. iur. & quia priori iuramento solet stari, quasi veluti clausulam derogatoriam habere videatur, arg. c. intellecto de iurei. Et quia in iudicijs quasi contrahitur. l. 3. §. idem scribit. ff. de peculio, vnde vt in contractibus non est locus pœnitẽtiæ. l. sicut ab initio. C. de act. & oblig. ita & huic testi, qui per testimonium iudicialiter dictũ quasi cõtraxisse videtur, pœnitere non licet, & pro hac parte fere videtur casus in. d. c. sicut de testib9. Nec me mouit, quod talis testis qui mentitum, sibiq; ipsi cõtrariũ testimoniũ dixit, piurij reus sit, falsiq; teneatur. l. eos. ff. de fall. vbi Bar. & cõmuniter alij, nam is sibi ipsi nocere potuit, alteri vero cui ius quæsitum erat, non potuit, vt multa in simili per Ias. per tex. ibi, in. l. patre furioso. ff. qui sunt sui vel alieni iuris. Nam & similiter pactum de futura successiõe acquirenda initum inscio eo, cuius de successione agebatur, licet non teneat in præiudicium illius: valet tamen in præiudicium & lęsionem ipsorum paciscentium, vt puniantur, ita probatur, in. l. 2. ad fi. ff. quib. vt indig. & in. l. quidã in iure. §. fi. cum. l. seq. ff. de donati. iuncta. l. f. C. de pact. l. 2. §. interdum. ff. de vulg. l. necnon. C. de capti. l. pactum quod dotali. C. de pact. Cum igitur priori iuramento standum sit, supereſt, vt posteriori omnino aduerso fides nulla adhibeatur: quia duo contraria & pugnantia simul stare nequeunt. l. Mutius. ff. pro socio. l. vbi pugnantia. ff. de reg. iuris. & ita in specie tenent gl. Imola, Anton. & Felinus, nu. 4. vbi alij cõmuniter in. d. c. in tua glos. & alij cõmuniter, in. d. c. veniens Corneus, in. d. consi. 27. nu. 15. Decius. d. consi. 189. nu. 6. & nu. 10. Adhuc tamen prius dictum licet non ex toto infirmum reddatur, vehementer tamẽ debilitatur, argu. d. l. eos. & d. c. testimonium de testibus & c. sicut eod. titul. & argu. d. l. vbi pugnantia, & quia ex illa variatione arguitur lęuitas ac perfidia illius testis, quæ res, fidem, & authoritatẽ eneruare solent. ff. de testib. l. 3. §. 2. cũ seq. & ita in specie tenent Abb. Imola, Feli. col. 2. & alij cõiter in. d. c. cũ in tua Cor. vbi. s. & Zabarella, in. d. c. veniens de testibus. 2. & Innocẽtius, in. d. c. prętera de testibus cogendis.

Testis fides ex varietate minuit, cũ commu.

Secũdo casu principali, qñ extra iudiciũ semel vnũ dictũ, deide alterũ priori cõtrariũ protulit, simplex mẽdaciũ est admodũ reprehẽsibile, sed nõ in foro cõtentioso, tã punibile, licet ex eo colligatur ac detegatur læuitas proferentis. d. l. 3. in pri. & §. 1. ff. de testibus. Vnde Plautus in mercat.

Mihi scelus summũ videt parẽti ꝙ loq; mendacium.

Tertio casu qñ prius dictum iudiciale fuit, posteri9 vero extra iudiciale, posterius dictũ nõ eneruat ex toto primũ dictũ: vt i. d. c. sicut de testibus & hæc est cõis opi. quã tenẽt Bat. i. l. eos. ff. ad leg. Cor. de falsis Ant. & Feli. nu. 6. i. d. c. cũ in tua, q firmat ita tenere reliquos scribẽtes, ibi nõnullosq; refert, ꝙ & tenẽt cõiter Doct. in. d. c. sicut. Quod intelli ge, qñ primũ testis deposuit cũ iuramẽto, deinde lata fuit sniã, postea citra iuramẽti interuẽtũ cõtrariũ eius, ꝙ prius dixerat, asseruit: nã si posterius dictum priori cõtrariũ ante latã sniam protulisset, adeo prius dictũ debilitaretur, vt deceret iudicẽ retardare snię pronũtiationẽ, vel eũ testem tormentis subijcere, secundum Felinum, vbi supra post Imolam, & Abbatem ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Testis qui iurato aduersatur, eis, quæ antea sine iuramẽto dixerat, fidẽ facit, nec punitur de falso, vtrunq; cum cõmuni cõtra alterã cõtra.

4 Quarto casu, quando prius dictũ fuit simplex & extra iudiciũ, posterius vero iuratum & in iudicio cõis opin. esse videtur, vt posteriori stãdum sit, ita tenent gl. f. & ibi Imola, in. c. cum causam de testibus, Imola in. d. c. cum ĩ tua eo. tit. vbi Feli. col. f. hanc partem sequitur, & cõmunem esse firmat Bal. & Panor. in. c. per tuas de probatio. Ang. in. l. eos. ff. de falsis Rom. in. l. qui bona. §. si quis stipulatus. ff. de dam. infect. Bal. in. l. nullum in pr. C. de testibus idem Bal. ĩ. c. r. §. si enim quid sit inuestit: hanc partem sequitur, & ter aut quater firmat esse cõmunem Decius in. c. per tuas de probatio. nu. 6. ver. postremo dum gl. Tindarus de testi. varia. li. 2. q. 9. &. q. 10. Angelus Areti. in tracta. malefi. verbo falsario col. 3. versiculo an testis, qui dicit, eãdéq; partem firmat esse receptiorẽ, quam similiter cõmunem appellat, & eã sequitur Alexã. consi. 74. viso testamento, nu. 8. versi. nam conficere scripturam tenent Speculator, & Ioan. Andrę. in addi. ad eum tit. de teste. §. 1. versi. quid si idem testis Petr. & Bald. in. l. gesta. C. de re iud. Florianus, in. l. qui falsa. ff. de testibus, Alexan. consi. 222. visa facti narratione, nu. 13. versic. & dicti testes lib. 2. vbi firmat hanc esse veram & cõmunem opinionẽ, & Philip. Decius vbi. s. plures alios allegat huius partis auxiliares, sed dum allegat Corneum, consi. 107. licet in hac consultatione li. 3. non inuenio quid ad rẽ ibi dicat. Sed 5 hanc etiam partem tenet, & receptam communiter firmat idem Decius consilio. 429. licet in causis, num. 17.

Cõtrariam partem, vt posterius dictũ nõ valeat, sed ipse testis falsi teneatur, & puniatur, tenet Bart. in. d. l. eos. ff. ad legem Corne. de falsis, vbi ait esse vtilẽ cautelam ad repellendum testem suspectum, antequã testificetur vt facias eum extra iudicium interrogari ea de re, qua de agitur, vt sic quod semel, tũc verbotenus dixerit, profit, vt si postea in iudicio contrarium firmauerit, posterius dictum non valeat, & testis puniatur de falso. Id quod etiã tenuit Anto. Butri. in. d. c. cum in tua & Anchar. in clemen. 2. de testibus Abbas in. c. inquisitioni. §. 3. de accusatio. Cardina. in d. c. per tuas in pr. de prob. per illũ tex. Bar. consi. 86. non creditur. Quid dicẽdum & quidem hanc partem tenẽtes, mouentur in primis per. d. l. eos. 2. resp. vbi si primum aliquid subscripsi, vel lecrio scripsi, vel sigillo meo signaui, si postea in iudicio dum in testẽ productus fuissem firmaui, cũ sacramento falsum commisisse videor, & falsi tenebor: sed tenentes cõmunem opin. respondent, & recte, nihil obesse, quia ibi loquitur quando serio aliquid prius scripserat, vel signauerat: cui postea aduersari cũ interuentu iuramẽti turpissimum est, nos vero loquimur quando prius aliquid simpliciter dixit, q̃ forte ioci aut leuitatis causa facere potuit, arg. l. an in utilis. ff. de accep. l. non solum. ff. de act. & oblig. sunt enim quorundã verba foliis leuiora caducis. Ergo istarum rerũ est non obscura differentia. Nã quod quis prius dixerit, ioci aut leuitatis causa cũ seriis aut arduis de rebus minime ageretur, si postea cũ iuramẽti interuẽtu, cũ serio res agitur, impugnauerit, id quidẽ inculpatũ non est: adhuc tamen non tam perfidiæ reatus quã leuitatis viciũ esse videtur: sicq; nec falsi punietur: & ita restringẽda est. d. l. eos, nec posterius dictũ cũ iurisiurandi religione præstitũ fidem facere desinit, vt in c. 1. §. si eñ quid sit inuestitura ĩ feudis.

Intellect. c. literas de præsumpt.

Deinde mouentur per text. in cap. literas de præsumptionibus, vbi quidam cum de crimine hæresis esset accusatus, & publice culpam confessus agnouit, palam fratrem quoque suum eodem morbo laborasse. Sed postea cum iuramento contrarium asseruit in iudicio, & summus pontifex ait priori dicto non iurato standum esse potius, quã posteriori etiã iurato: sed tenentes cõem op. respondẽt per illũ tex. verbo verisimilius, q̃ ibi prius dictũ erat sum mopere verosimilius q̃ posterius: eteñ prius illud dictum emissum fuit, cum ageretur de re seria, & vehementer ardua, & emissum fuit ex proposito, & publice, & ab eo qui ad fidẽ catholicã reuertebatur: quem eo tempore nullũ etiam simplicis mendacij peccatũ admissurum verosimile esset: præsertim in perniciem charissimi fratris sui: vnde posterius dictum priori contrariũ parum verosimile erat, prius autem dictum verosimillimum.

Intellect. c. 6 per tuas de proba.

Mouentur postremo p̃ tex. in. c. p̃ tuas de probationibus, vbi mulier quę quodã cum viro septẽnio in ꝯcubinatu steterat, ab eo diuertit, & deinde pręgnãs ad eũ reuersa fuit: asserens ab eo concepisse, q̃ & ipse agnouit, & filiꝰ inde genitus eorum filius in vicinia reputatus diu fuit, postea ipsa mulier cõtrarium iuramẽto iudicialiter prędicto licet firmauerit, tamẽ priori dicto standũ fuit, quia dictum in præsentia partis, & ab eo agnitum, sicque quasi ius quęsitum, à quo recedi nõ licet arg. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. & præterea ibi plura interfuerunt, nempe assertio mulieris facta in prędentia viri, & acceptatio ipsius, & longa perseuerãtia, & cõis amicorũ & consanguineorũ opin. quæ omnia superare non debet iuramentũ posterius ipsius mulieris. Deniq; mouẽtur per. l. generaliter. C. de non nu. pec. sed ibi vtrunq; dictum fuit absq; sacramenti interuẽtu. Vnde in eam partem procliuior sum quam frequentius receptam diximus, vt posterius dictum iuratum, & iudicialiter præstitum valere non desinat, etiam si prius contrariũ dixisset extra iudicialiter. sunt. n. (vt iã differuimus) verba nõnullorum foliis leuiora caducis, & hominũ leuitati parcedũ est, & non tam irascẽdum, quam miserẽdũ: arg. l. vn. C. si quis Imperatori maledixerit, & ex ea deducitur à vitio perfidiæ, longe diuersum esse vitiũ leuitatis, & in specie videtur tex. quasi expressus, in. c. 1. §. si enim quid sit inuestitura in vsibus feudorum, verũ vt in simili supra differuimus, vbi testis leuitas huiusmodi detegitur, non dubium est quin ei⁹ fidei aliqua ex parte detrahatur, arg. l. 3. in pr. &. §. 1. ff. de testibus. Estque ex mente & sensu eorum, qui defendunt communẽ opin. s. relatam.

Limita. 1.

Tenendo istam partẽ limita primum, vt non procedat, q̃n primum dictũ esset posteriore longe verisimilius, & ita procedat. d. c. literas de præsumpti. ver. verosimilius tradunt Felin. in. d. c. cum in tua de testibus col. pen. Decius in. d. c. per tuas de probat. col. fi. in. fi. Tindarus de testibus vari. lib. 2. q. 10. Abb. cõ filio. 52. lib. 1. Andręas Siculus consi. 29. lib. 1. col. 10. Roma. consil. 505. & tradũt cõiter doct. in. d. c. literas. vbi Abb. col. 1. & Bald. in. l. 2. de testibus & Felinus, in dicto cap. cum in tua colum. f. in fin.

Limita. 2.

Secundo limita, vt non procedat, quãdo prius dictum fuit acceptatum à parte, & sic sibi fuit ius quæsitum: tunc eñ in potestate illiꝰ testis nõ est ius ei quæsitum auferre per testimonium iuratũ, postea præstitum arg. l. id quod nostrũ ff. de regu. iur. & eorum quæ tradit Ias. col. pe. &. f. in. l. patre furioso. ff. qui sunt sui vel alieni iuris & in specie ita tenẽt Decius in dicto capi. per tuas colũ. fi. in fin. Tindarus vbi supra lib. 2. q. 9. &. 10.

Limita. 3.

Tertio limita, quãdo inscriptura, & serio id testis asseruit prius sine iuramẽto, & posterius iuramẽto contrariũ firmauit, tunc. n. magis esse videtur vt posterius non valeat, ita tenent Andræas Siculus Aretinus, & Decius col. fi. in. f. in. d. c. per tuas Bar. in. d. l. eos Felin. col. pen. in. d. c. cum in tua vbi alij cõmuniter per. d. l. eos. 2. resp. & hoc casu prius dictum ratum forte non erit arg. l. vbi pugnantia. ff. de regulis iuris.

Limita. 1.

Testis dictũ iudiciale sed nulliter receptũ pro extra iudiciali habeꝰ.

7 Deniq; q̃ diximus, vt prius dictũ in iudicio emissum potiꝰ posteriore habeatur, ꝓcedit q̃n vtile fuit iudiciũ non sic si inutile, tunc. n. cũ ex eo parti ius quæsitũ nõ fuerit, quasi res integra videat, non facit impedimẽtum posteriori dicto: vt probat gl. fi. in. c. cum causam de testibus quã glo. sequuntur ibi cõmuniter Doctores, vt firmat Fel. qui & eam sequitur in. d. c. cũ in tua, nu. 5. de testibus Specul. de teste. §. 1. col. 11. versi. sed si idem testis facit. c. nõ præstat de reg. iuris. li. 6. vbi in simili per Dinum. l. nõ putauit. §. nõ quęuis ff. de bono. possess. contra tab. vnde si in iudicio non iuratus deposuit sicq; nulliter iuxta. l. iurisiurã. C. de testib. nõ fit impedimentum

Universidad de Deusto
Biblioteca

posteriori dicto contrario, non magis quam si extra iudicium factũ fuisset secundum Feli.ibi.Bal.in.fi.C.de re iudi. Abb.in.d.c.cum in tua. Et dũ supra diximus priori dicto standũ, quãdo erat posteriori verosimilius etiam si iuratũ non esset, & extra iudiciũ emissum vltra.s.allegatos, idẽ tenet Deci. ꝑsil.181. nu.10.post Soci.quẽ ipse allegat. Et qñ vtrũq; dictũ fuit iuratũ, & in iudicio emissum, qñ & an vtrũq; vicietur, tradit Decius ibid.post Alex.consi.20. in causa appellationis.col.2.&.4.lib.4. & cõsi.54.col.4.lib.2.Ant.Butr.in.d.c. cũ in tua de testibus, put refert Decius vbi.s. Hactenus qñ in diuersis causis contrarius sibi extitit testis, quod si in eadẽ cãbis ꝺposuit, et posterior depositio priori aduersatur, Bar.in.l.eos.ff.de falsis, & Fulgosi.in.l.qui falsa.ff.de proba. Ant. & Imola, in.d.c.cũ in tua, Cro.in tract. de testibus nu.344. sentiũt neutrũ ratũ esse. Cõtrariũ, vt prius dictũ valeat, tenẽt Inno.Ioã.And.Abb.& Feli.in. d.c. cum in tua & Alciat. de præsumptio. regul.2. præsumptione.29.nume.5.

Testis in eadẽ depositio. sibi contrarius non facit fidẽ, & punitur cũ communi.

8 Hactenus qñ testis diuersas, separatas, easdẽq; cõtrarias depositiones emisit. Quid aũt si in vna eademq; depositione sibi pugnãs, ꝓtrariusq; extitit, & tũc nullã ei fidem adhibendã esse, sed falsi eum teneri firmat Bar.in.l.eos.ff.de falsis per tex.ibi in.1.resp.c.licet de proba. l.qui falsa.ff.de testib.tradunt Imol.Anto.& Abb.in.d.c.cũ in tua vbi Feli. nu. 3.Flori. & alij cõiter ĩ.d.l.qui falsa. limita, nisi animo corrigendi posteriora dixisset. c. præterea de testibus cogendis & alias tres limitationes tradit Fel.vbi supra. Deniq; is testis, qui palam fatetur falsum se precibus alicuius dixisse,

Testis falsus se falsa dixisse etiã inducũ non facit ad torturam.cum communi.

9 nõ facit fidẽ, nec etiã indicium ad torturã, præsertim qñ erat particeps criminis, ita tenẽt Fulgo.cõs.173.in causa inquisitionis col.1.per.l.fi.C.de accusati. & l.qm̃ liberi. C. de testibus & ibi etiã Fulg.& idẽ cõs.107.sup eo.col.3.& idẽ Fulgo.ꝑsi.136.in cã criminationis col.f. in simili ꝑ Bar.Veronẽ.cõs.32. quidam rustici col.3.Alex.ꝑsi.132. visa facti narratione.lib.1.col.f.idẽ Alex.cõsi.200.in cã & lite lib.3.& consi.90.viso themate eo.lib.est.cõis op. secundum Deciũ cõ si.189.nu.9.Aret.cõsi.61.in causa illorũ Corne.ꝑsi.53.post redditum consilium col.pen.lib.3.Anania cõsi.59.visa inquisitione col.2. & dũ diximus cõem esse opi.ꝙ si in eadẽ depositione testis sibi ipsi contrarius sit, nullã facit fidem, sed falsi tenetur, adde quod hanc firmat esse cõem op.Alcia.de præsump.regul.2. præsump.29.nu.5.post Salic.& Fulg.in d.l.qui falsa.

Testi qñ obijcit crimen ad eius fidẽ minuẽdam, an et locus & tempus debeãt exprimi? anceps pugna.

10 Verum in quibus casibus testi obiicitur crimẽ siue falsitatis, siue aliud quippiam, dubiũ est an specifice per expressionem quoq; loci & temporis obiici oporteat iuxta formam legis libellorũ. ff.de accusatio.mouet quæstionem, ꝙ reus in excipiendo, sustinet vicem actoris: vnde vt actor seu accusator locum & tempus delicti prætermittere non debet, ita etiam & is, qui per modum exceptionis crimina obiicit siue testi, siue alteri: argu.l.1.C.de probatio.iuncta.d.l.libellorum.l.1.ff.de exceptio.& ita in specie tenet Bar. in.l.1. nume.8.ff.de exceptio. idem Bart. in.l. 3.§.lege Iulia.num. 4.ff. de testibus idẽ Barto.in.l.prætor in pri.ff.de iniurĩ.sequitur & dicit esse communem opin. Socinus, in.d.l.1.nume.13. ff. de excepr. Felinus in rubr.de exceptio.num.6. dũ allegat.d.l.libellorum qui allegat idem tenentes Domini,& Ioan.Andrę.in.c. 2.§.testes ad fin.de testibus lib.6.Aretinus, in.l.3.in pri.nume.4.ff.de liberis & posthu.Bart.in.l.1.§.sciẽdum,nu.5.ff.de susp.tut.Bal.in.l.itẽ exigit.ff.de dolo. Contrariã tñ partẽ tenet,& firmat cõiter teneri Iaſ.ĩ.l.Titiæ textores, nu.12. ver.6.adde illud.ff.de leg.1.Bal.ĩ.l.edita opp.10.nu.33.C.de edẽdo post Ioã.An. & Pau.quos ipse allegat, ꝙ & vult An. Poma.ad Bar.in.d.l.1.de excep.ff.superlitera o, col.2.& Soci.vbi.s.ait ita tenere Doct.in.d.c.præsentium, in simili ꝑ Alex.nu.14.in.l.1. C.de testa.Quid dicendum,& quidem pro priore opinione, vt locus & tempus sit inserendus, videtur text.in.c. præsentium de testibus.lib.6.in.§.testes ibi facta sigillatim specifica-

specificatione criminum & in.d.c.§.fi. ibi simili specificatione crimimum & aliorũ obiectorũ obseruata. Sed parũ vrget, quia nihil ibi dicitur de loco aut tẽpore, & potius facit in cõtrariũ, quã doquidem dũ modo sigillatim facinus aut crimen quod ꝓtra testes obiicitur, detegatur, ac enarretur qualitas illa, vt locus aut tempus exprimatur, parũ ad rẽ pertinet, & saltẽ ibi nominatim nõ exigitur, nec etiã mẽtaliter, nam in.d. §.testes pariter & sub vna cõceptione verborũ loquitur de criminibus aduersus testes obiectis, & etiam de aliis impedimẽtis, puta vt ibi declarat gl. quia fuerant forte aduocati vel procuratores partis aduersę, quibus in casibus nõ loquitur.d.l. libellorũ sed tantum cum agitur de criminibus, ergo cum vna determinatio respiciẽs plura determinabilia ꝺbeat ea pariformiter determinare.l.2.l.quanuis. C.de impub.l.iam hoc iure.ff.de vulgari.vbi per oẽs & in simili per Bar.Alex.& Iaſ.nu.20.in.l.Diuus. ff.de re iudi.supereſt, vt.d.c.præsentiũ easdem qualitates, nõ etiam plures de siderare videatur in criminibus, quę testibus obiiciuntur, quam in reliquis impedimentis, quæ iisdẽ testibus obiiciũtur: sicq; vt in reliquis impedimẽtis cõstat necesse non esse, vt locus & tẽpus exprimantur, ita etiã & in criminibus necesse nõ sit. Deinde pro priore opinione facit.c. vt circa de electione. lib. 6.ibi omnia & singula, sed respõ. quod non loquitur de obiectis, quæ fiunt testibus, sed electoribus: præterea ibi de loco & tempore verbum nullũ, ad alia dic vt per Socinum vbi supra.

Testi ad fidẽ enerũdam eius, vt crimẽ sit obijciendũ. eum comu.

11 Adhuc tñ hæc pars tenẽda est quo ad qualitatẽ tẽporis, nã si testibus obieci, quod sunt falsarij, infames, perfidi, seu piuri, nihil egisse videor, pñt.n. hodie hæc omnia vitia habere, & tñ tpe quo testimoniũ, quo de agitur, tulerunt oĩbus his vitiis carere potuerunt. Quinimo etiam si dictũ esset, sunt, & fuerũt testes perfidi, infames, falsarij, adhuc idẽ: nam his omnibus vitiis notati esse potuerunt post præstitum emissumq; id testimonium. Vnde necessũ est, vt sic obiiciatur, tẽpore quo testimoniũ prę stiterunt, erant infames, perfidi, &c. ita in specie tenent Bar.& Iaſ.nu.6. ad fin. in.l.1.C.de testa. Ange.consi.308.factũ tale est Christophorus Iaso.in.l. Titiæ textores, nu.10.ff.ꝺ leg.1. qui iubet hoc perpetuo cordi fixum habere, allegat Angelum consi.1. porrecta fuit colũ.1. nu.4.vbi notab. loquitur nisi dixeris ꝙ etiamsi fuerit prætermissũ tempus in obiectione non obsit, sed ea exceptio à iudice sit admittenda, cum ineunte lite possit declarari, vt ait Felin. in rubr. de excepr.col.2.nu.5.sed certe tunc testis ille, contra quem crimina obiiciũtur, nõ posset se defendere, vt patet ergo, &c. Quo ad locum videtur non tã necessarium vt exprimatur, quia in loco cessat ratio, de qua ĩ tempore.s. meminimus, nisi dixeris non cessare in specta vtilitate & defensione illius testis, cõtra quem crimina obiiciuntur: nam si dixeris testem periurũ fuisse, necesse est exprimere quo tpe, & loco id admiserit, vt sic ipse possit se defendere, ꝓbãdo negatiuã: nẽpe ꝙ eo tpe, nõ eo loco vbi falsum perpetratum dicitur, sed alibi fuerit, & tandẽ in hanc partem ꝓcliuior sum, quę forte & receptior est.

Exceptionõ est necesse vt scriptis ponatur. cũ cõi.

12 Deniq; ꝙ diximus, vt agere etiam is videatur, qui exceptione vtitur, ꝓcedit large, nõ proprie & stricte secundum Soci.post alios in.l.1.ff.de excep.ꝓ text. ibi verb.videtur, vñ exceptionẽ in scriptis proponi necessum nõ est ex cõmuni opi.de qua per Felin.nu.6.in rubr.de excep.Bar.& Soci. nu.5. vbi hanc dicit cõem opi.post Cuma.& alios ibi in.l.1. ff.de excep.Bar.in.l.scire oportet.§. scire.ff.de excuſ.tut. Et similiter in exceptione nõ requiritur cõclusio, vt ex cõmuni opi.resoluit Feli.vbi.s.nu.6.tenet & dicit esse cõem op.Soci.in.d.l.1.col. 2.vbi Bar.& alij cõtra gl.ibi quę cõtrariũ tenuerat. Deniq; exceptio generica nulli9 momẽti est idẽq; si sit generalis, vt tenẽt Bar.& cõiter doct.ꝓ tex.ibi in.l. Titię textores.ff.de leg.1.vbi Alexan.nu.2.& Iaſ.col.2.&.3. Angelus consi.1.nu.4.Felinus in rub.de excep. Bar. Cuma.& Soci.col.2.in.l.1.ff. de excep.

Exceptionõ eget conclusione cũ cõi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

generica,vel saltem non satis specifica esse intelligitur, quando locus & tempus non fuit designatum,vt iã differuimus: sed & generică exceptionem admitti oportet, quandiu id à parte non opponitur,vt ex cõi op. resoluũt Alex. nu.2.& Ias.nu.14.in.d.l.Titiæ textores Felin.in.d.rubri.colum.2. ad fin. Suffi-

Excipienti sufficit factũ narrare,cum cõi.

14 cit tamen reo factum narrare, ex quo resultat exceptio, licet non dicat formaliter excipio secundum Bar: & docto.in.d.l.1.ff.de except.vbi Socin. nu. 11.hanc op.tenet & communem appel lat,vi.no.Ias. in.l.1.colũ.3.C.de testam.

Exceptio incerta non p deff. cũ cõi.

15 Ex superioribus apparet inutilem, aut parum vtilem esse illam practicam ad uocatorum,qui post aliquas exceptiones nominatim oppositas subiiciũt se opponere oẽs excep. sibi vndecũq; cõpetentes,quę clausula cum nimium generalis,& sic incerta sit non sufficit ex communi opi.quam tenent Bar.in.l.1. ff.de excep.col.2.Alex.in.d.l.Titiæ textores,nu.3.vbi Ias.col.2. Bal.Ange. & Imola,in.l.scire.§.sufficit.ff.de excusat.

Instrumẽta in saculo p duci posse cõtra plures Doctos.

16 tutorum. Quid autem si cum præfixus esset terminus ad exceptiones opponẽdas,quis opposuit,seu produxit saculũ plurium scripturarum repletũ, an ista videatur nimium generalis productio, & sic nõ releuet,id quod ita visum est, Ias.in.d.l.Titię textores, colũ. 2. Ioan. Andr.ad Specu.de instr.editione.§.videndum restat versi. itẽ non exhibeas, Anton.in.c.imputari de fide instr. quã op.licet ab ea nullum declinatum inue niam,suspectam tamen puto: primum quia ꝓtrariũ obseruat vniuersalis(quo ad viderim) iudiciorũ vsus,deinde qa satis certũ esse quid dicitur per relatio nẽ ad aliud.l. vbi aũt non apparet. §.illud.ff.de ver.oblig. & cum tales scripturę iam sint in potestate iudicis,& eiꝰ officialium, earũq; copiã iudex faciat parti aduersę,vt cõtra eas dicere possit non video,quid desit, quidue amplius petendum sit. Nam si centum scripturas diuersas in eo saculo produxit,similiter posset totidẽ sigillatim, aut seriatim producere,nec video quid referat vtrũ eas oẽs simul, an vero ordine pro duxerit,hoc est vtrum vna vice easoẽs, an centũ vicibus singulas produxisset.

Testi cũ crẽmen obijcit an sit necesse addere ꝙ tpe depositionis crimino sus reputabatur? dubia pugna.

17 Testibus cũ per modum exceptionis obiicitur,quod erant serui,vel infames eo tempore, quo vel testimonium dixerunt,vel ad solẽnitatem instrumenti adhibiti fuerunt. Quæri sæpe solet, an prẽter notam infamiæ vel qualitatẽ seruitutis is,ꝙ excipit, adiicere debeat, quod ita communi opinione eo tempore reputabantur,vt nisi vtrunq; obiecerit, & probauerit (nempe & infames vel seruos esse & tales reputari)eorum fidem non eneruet,aut instrumẽti authoritatem,ad cuius solẽnitatẽ illi adhibiti fuerãt, infirmam non reddat. Qua in re sunt,qui putent vtrunque pbari oportere, & eo vitio testes laborare, & talem fuisse eo tempore communem opinionem,ita Bar.in.l.1.nu.4.C. de testamen.idem Bart.in.l. ad testium versi.conditionem,nu.1.ff.eod. tit. idẽ Bar.in.l.cum lege ad fin. eo.tit. cũ quo trãsit Aretinus ibidem ad finem tenet Ias.in.l.1.nu.4.&5.C.de testam.licet agnoscat in cõtrarium se habere, communem opinionẽ tenet in simili Bart. in.l.2.C.de sententiis dum ait,quod cũ obiicitur iudici quod tempore sententię erat excõmunicatus,aut infamis,oportet adiicere quod ita communiter reputabatur,& cum Bart.vt non sufficiat probare testem fuisse ifamem nisi & probetur ꝙ talis communiter reputabatur,tenet Zasius cõsi.2.tametsi,nu. 34.lib.2.Alex.consil.24. animaduersis, nu.37.col.pe.versi.præterea lib.2.

Contrariam partem tenet, & firmat communiter teneri Alexan.consilio.152.viso processu,nume. 16. versi. non obstat etiam si dicatur libr.5.Bald. in.l.1.2.q.C.de testamen. & ibi Corne. num.6. vbi idem tenent Franciscus de Rampon. Paulus Castr. & Romanus quod & sentiunt Angel. & Fulgosius ibidem,& Cuma.& Ioan.Imol.& Pau. Cast.in.d.l.ad testiũ.5.cõditionẽ sentit Cin.post Iac.de Are.quẽ refert i. d. l.1. C.de test.& hãc partẽ sub dubio forte sequitur Are.in.d.l.ad testiũ in pr.co.1. & ꝓtra Bar.esse cõem opi. Modernorũ firmat

firmat Ias.nu.4.in.d.l.1.C.de testa.licet cum Bar.teneat & Alex.ibi.nu.2.hanc partem sequitur contra Bart.

Pro hac parte, quæ receptior est facit regula.l.qui testamento.§. seruus.ff.de testamen.l.hac consultissima. C.eod.l. quoniam liberi.C. de testib. vbi seruus non potest esse testis, nec etiam infamis,vt in.l.3.§.1.&.2.ff.de testib.c. præterea de testibus cogendis, & illa iura non binam aut geminam, sed vnicam & simplicem qualitatem desiderant: vnde istam qualitatem communis opinionis superaddere à iure alienum est. Prẽterea cum infamis repellitur à testimonio dicendo, propter sui animi vitium repellitur,quasi parũ fide dignus videatur, quod vitium tam integrum est,dũ latet quã foret,si appareret: sicque ille æque suspectus est vtroque casu,& consequenter pariter remouendus.l.illud.ff.ad legem Aquiliam.Prẽterea exceptiones regulariter fauorabiliores sunt, quam actiones. l. Arrianus.ff.de actio.& obligatio.l.qui exceptionem.ff.de condi.indebit. tradit Felinus,colum.2.ad finem in rubr. de excep.ideoque perpetuę sunt. l. vbi.§.fin. ff.de doli except. sed actor rectẽ suam intentionem fundasse videtur, cum eã ex legis præsumptione fundauit.l.omnes.§.Lucius & ibi Bart.ff. quę in fraudem creditorum.l. licet Imperator & ibi Bartol.Alexan.& Ias.ff. de legatis.1. sed qualis quisque re vera fuerit, in tali opinione esse præsumitur, quia error, qui veritati aduersatur, nunquã præsumitur,nisi probetur.l.si per errorem. ff.de iurisdictione omnium iudicum, & fere per totum.C.&.ff. de iuris & facti ignoran. Neque huic opinioni aduersatur tex.in.l.1.C.de testamẽt.Nam ibi hæres scriptus agebat ex testamento, in quo seruus testis adhibitus erat, & legitimi excipiebant de inhabilitate testis,quam sufficienter probabant,eo duntaxat probato, quod ille seruus erat tempore testamenti: rursus actor replicabat, quod licet tunc re vera seruus esset, tamen communi opinione liber reputabatur:ergo onus illius qualitatis de communi opinione probanda, non incubuit excipienti, sed agenti: ficque ille text. palam probat opinionem communem, tantum abest vt contrariam tueatur: ergo qui testem dixerit tempore actus, fuisse seruum, vel infamem, id vnum probare tenetur, & præterea nihil. Neque ad rem pertinet text.in cap.ad probandum de sententia & re iudic.libro.6. nam procedit in iudice, qui regulariter licet excommunicatus sit, non repellitur à iudicando, sed ita demum, si & excommunicatus sit, & præterea id publice notum sit.Diuersum est in teste qui ex sola inhabilitatione citra illã publicitatem (vt ita dicam) inutiliter adhibitus videtur, vt declarat Aretinus in dicta.l.ad testium in pri.ergo ex diuersis non fit illatio.l.final.ff. de calumniatoribus.

1 *Proxeneta potest esse testis de partium cõsensu.cũ cõi.*
2 *Proxeneta an altero contrahentium inuito possit esse testis? ingens pugna.*
3 *Proxeneta contractus gratia admissi.*
4 *Aduocatus non cogitur testificari in causa à se defensa. cum communi.*
5 *Procurator non testificatur in causa, quam agebat, nec etiam in causa appella. cum communi.*
6 *Mandatarius quando sit testis idoneus. cum cõmu.*
7 *Solicitator quando possit esse testis.*
8 *Famulus in causa domini quando possit esse testis.*
9 *Debitor pro creditore an sit testis?*
10 *Creditor pro debitore an sit testis?*
11 *Colonus an pro domino testis sit?*
12 *Ciuis pro sua ciuitate quando testificetur. cum cõm.*
13 *Ciuis,cuius interest,etiam priuatim non testificatur pro sua ciuitate.cum communi.*
14 *Ciuis pro sua ciuitate quando testificatur, est fides eius debilior,cum communi.*
15 *Testium suspecta fides suppletur nu.cum cõmuni.*
16 *Monachi pro monasterio testificantur,licet diminuta sit fides eorum,sed numero suppletur.cum commu.*
17 *Testes si sint omnino illegitimi,non fit numerositate suppletio.cum communi.*
18 *Monachus quando testificetur pro monasterio.*
19 *Municipes quando testificentur pro municipio.*
20 *Monachi pro monasterio quando testificentur.*
21 *Legatarius an possit esse testis? ingens pugna.*
22 *Intellect.l.dictantibus.C.de testamen.*
23 *Fideiussor pro fideiussore an testificetur.*
24 *Intellect.l.1.tit.de los testa.lib.5.ordi.cõtra Grego.*
25 *Probationes cũ inuicẽ cõtrariantur,qd iuris, nostra doctrina.*
26 *Testes esse nequeunt personæ hic enumeratæ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Proxeneta pot esse testis de partiũ cõsensu cum cõmu.

1 ROxeneta, seu mediator cuiusque contractus, alteriusue dispositionis an possit esse testis? non infrequens contentio est, & quidem ex mutuo partiũ consensu nõ dubiũ est, quin testis esse possit, vt tradunt communiter Doctores, in.l.omnibus.C.de testibus & Gualdẽsis de arte testandi tit.1.cautela.6.Alex. consil. 13.ex his lib.1.nu.14.cum seq.idem Alexan.consi.141.ponderatis nu.9. & pleriq; eorum quos illico referemus, quia omnes possunt esse testes, qui quadam lege nominatim non reperiuntur prohibiti. Cæterum si is proxeneta ab altero litigãtium producatur in testem, sunt, qui velint, eius testimonium altero litigatorum inuito recipiendum nõ esse, ita tenent glo.Ioan.And.in.c.Romana de testibus lib. 6. vbi refert idem tenuisse Innocen. & Ioan. Monach. & Hostien.& Archidi.Bar.in.l.omnibus. C.de testibus idem Bar.in.l. differre.§. idem decreuerunt.ff. de iure fisci.Ant. in.c.cum à nobis col.f.de testibus & ibi Imola idem Ioã.And.in.c.1.de testibus lib.6.in gl.ciuiliter post Hostiẽ.& Bernard.quos ipse refert Ioan.And. Anto. Imola,in.c.dilectorum de testibus cogendis,post glo.mag.ibi in pr. quod & vult Felin.ibi nu.2.Felin.nu.16.in. c.cũ à nobis de testibus Spec. & Io.And.de teste.§.1.versi.quid de proxeneta Abb. in.c.fraternitatis,col.fi.idem in.c.ex literis in pr.de transact.sequitur & dicit cõem opi.Alex.d.consi.13.lib.1. nu.14. idem Alex.consil.141.nu.9. hanc tenet & firmat esse communem opi. Guald. de arte testandi.tit.1.cautela.6. nu.3.Alberi.in.l.si tibi.§.de pignore. ff.de pact. Ias.nu.7.in.l. dictantibus. C. de testam. Imola,in.l.si cui legetur.§.si Titio.ff.de leg.1.sequitur & dicit communem op. Iacob.de Sancto Georgio,nu. 9.in.l.fi. ff.de testibus.

Proxeneta an altero cõtrahẽtiũ inuito posit esse testis ingẽs pugna.

Contrariam partem,vt talis proxeneta etiam hoc casu admittatur ĩ testẽ, tenent glo.in.§. quoniam vero in authẽ. de testibus & Bal.& Sali.col.fi.in.l. omnibus. C.de testibus vbi Salicet. firmat hanc esse cõmunem opi.Iaco.de Belo. & Ang.in.d.§. quoniam vero sequitur, & firmat esse cõmunem Zasius consi. 2.tametsi,nu.27.ver.quod si etiam dederimus vbi allegat Barba.Hanc partẽ tenuisse,& cõmunem opi. esse dixisse, & allegat Ioan.Oderheim pręceptorẽ suum, hanc etiam partem & tenuisse, & receptiorem dixisse.

Quid dicendum,& quidem proxenetæ plerunque salarium recipiunt à partibus ratione illius ministerij,quod eis exhibent,dum mediante opera,ac solicitudine sua contrahentes ad placitum consensum & conuentionem perducuntur.l.1.&.l.fi.ff.de proxene. iuncta. l.si voluntate.C.de resci.vend.quo casu omnino sunt à testimonio repellẽdi arg.c.1.de testibus lib.6.nisi de voluntate partium vt in.§. quoniam vero legẽ in authẽ.de testibus. Quod si salarij nomine receperunt nihil, neque quicquã sperant aut sibi promissum vel debitũ est:tunc vtraque parte renitente cessat proxenetæ testimonium glo.communiter appell. ibi in. d.§. quoniam vero. Vtroque vero contrahentium volente testimonium eius admittitur secundum.d.glo.cõmuniter ibi app.per tex. ibi glo.communiter app.in.d.c.Romana. glos.quę ab omnibus recepta similiter est,in.d.c.1.de testibus li.6. Quod si alter contrahentiũ velit, vt testimoniũ prębeat,alter renitatur,tunc proxeneta nõ compelletur inuitus testimoniũ præstare,per.d.c. quoniam vero à contrario sensu,nam si demum ex mutuo partium consensu cogitur dicere testimonium, ergo altero tantum volente non compelletur,vt ibi, quod præstanti nititur ratione,& æquitate,nam cõtrahentes huiusmodi mediatoribus atque poxenetis,palam & luculẽter animorum suorum sentẽtiam depromũt, ac reuelant minime id facturi, si id omnibus manifestum futurum sperarent: cum ergo his mediatoribus sua consilia non aliter atque confessoribus aperiant, inciuile ac iniquum esset, si id ab eodem proxeneta palam ac manifestum fieret altero cõtrahentium inuito,eludereturque eius spes,ac confidẽtia.

tia. Quæ ratio æque militat, & vrget, vt ipse mediator hoc casu etiam sponte sua ad testimonium pręstandum nõ admittatur, non magis quam inuitus impellatur. Hoc enim beneficium (vt regula de testibus cogẽdis, de qua per totum de testibus cogendis cessat) in his mediatoribus concessum fuisse intelligere possumus in fauorẽ ipsorum mediatorum, quo magis inueniantur, qui velint ad sua negotia facilius expedienda eorum opera vti,& intelligere etiam possumus potissimũ concessum fuisse,quo magis & quo breuius ac facilius hominum contrahentium negotia expediãtur,arg.d.l.3. ff. de proxene. vel quod tam ipsorum cõtrahentium quam ipsorum etiam mediatorum gratia concessum fuerit,argu.d.l.3.&.d.l.1. eod.titu.Siue ergo ipsorum tantũ contrahentiũ gratia id beneficium concessum esse intelligatur, consequẽs est,vt ex voluntate proxenetarum non cesset.arg.l.id quod nostrum.ff.de reg. iu. c.alteri per alterum de reg.iu.in.6.Siue etiã gratia tam contrahentium quam proxenetarum concessum esset, consequens esset,vt sola proxenetarũ volũtas in tali beneficio amittẽdo sufficiẽs non esset,arg.l.fi.ff.de acceptil.&.§.fin. insti.quib.mod.toll. oblig. d.l. id quod nostrum & multa in simili per Ias. in.l. patre furioso.ff.qui sunt sui vel ali. iur.

Proxeneta contractus gratia admissi.

3 Præsertim cum potissimum fauore ipsorum contrahentium id beneficium concessum fuisse intelligendum sit, cũ proxenetę ob contractus admissi sint, non ex diuerso cõtractus propter proxenetas,vt in.d.l.3. ergo propter vnum quodque tale, & illud magis secundũ Philosophum.Et propterea ex mutua contrahentium voluntate non spectato consensu ipsius proxenetæ, id beneficium cessat,vt in.d.authent. de testibus.§.quoniam vero legem. Pro nobis bonus text.in.d.c.1.de testibus,lib.6.ibi in detestationem criminis admittantur,ergo in reliquis causis, vbi illud odium cessaret, non admitterentur, & sic non solum inuiti non compellerentur,sed etiam spõte sua aduentãtes nõ admitterentur,nisi de consensu vtriusque cõtrahentium:ad idem. c. Romana eod. tit. vbi aduocati & procuratores etiam sponte venientes ad præstandum testimonium repelluntur. Ad idẽ l.f.ff.de testibus quę non egerinductione,neque ad rem pertinet, quod ad testimonium pręstandum omnes sint admittendi,qui non reperiuntur expressim prohibiti.l.1.2.resp.ff. de testib9 nã respõdeo hunc mediatorem,quo de agimus ex mente & sententia dictorum iurium satis videri nominatim,vel saltem mẽtaliter prohibitum. Facit,nam contrahentes in fide & taciturnitate istorum mediatorum plerunque negotia sua reponunt tales contractus minime inituri,si eas res proditum iri sperarẽt,sicq; hominũ cõmercia nõ mediocri ex parte cessarẽt, si aliud diceremꝰ.

Aduocato nõ cogit testificari ĩ cã á se defensa cũ cõmu.

4 Qua ratione receptum esse intelligo, vt aduocatorum testimonium, qua in causa patrocinium præstitit, nõ admittatur, vt ex communi opinione resoluit,Alex.in.d.consilio.13. num. 13. cum seq.lib.1.idem Alex.cons.141.nu.9. eo. lib.Feli.in.c.cum à nobis,nu.13.de testibus gl.Florianus Iacobinus de Sancto Georgio de testibus.ff.in.l.nullus,nu.2. idem Iacobinus in.l.fi.col.1.ad pri.eod. tit.Ias.in.l.dictantibus. C. de testamen. col.fi.gl.Bart.& alij cõmuniter in.l. de ferre.§.idem decreuerunt.ff.de iure fis. gl.& Floria.& alij communiter in. d.l. fi.ff. de testibus Antonius, & Imola in d.c.cum à nobis idem Anton. & Imol. in.c.ex literis de transact.Bart.in bona lect.& ibi Bal.in.d.l.omnibus. C.de testibus gl. & communiter Doctores in c.Romana.de testibus in.6.gl.& ibi doctores in.c.1.eod.titu.est bonus tex. in l.f.supra allegata de testibus, & in.d.c. Romana.Idque procedit propter affectionem, quam habere præsumitur ad causam,quam tuebatur:quę ratio & in proxeneta adesse videtur.

Procurator nõ testificat in cã,quam agebat,nec ĕt i cã app. cum cõmu.

5 Facit, nam & eadem ratione procurator ad causas in ea causa,in qua procurator extitit, non est idoneus testis, vt tradunt gl.Floria.& Iacobinus, in.d.l.f. ff.de testibus Alex.d.cõsi.13.nu. 14. idẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alexan.d.consi.141.nu.9.cum sequentibus, Bar.Bal.& alij cõmuniter in .d.l. omnibus Iacob.de Sancto Georgio, in d.l.nullus.ff.de testibus Feli. post Imol. & Anto.in.d.c.cum à nobis,nu.14.An. & Imol.in.d.c.ex literis Anton.in. c.in super de testibus Bar.in.d.§.idẽ decreuerunt Iaso.in.d.l.dictantibus,col.f.gl. & cõmuniter Doctores in.d.c.Romana et per omnes,in.d.c.1.de testibus lib. 6.& per Docto.in.l.magistratibus.ff.de iurisdi.om.iudi.qui similiter resoluunt eum nõ esse idoneum testem, etiam in causa appellationis,licet i ea ab officio procuratoris abstinuerit, idq; propter affectionem,quam verosimiliter ad eã partem quam antea tuebatur retinere præsumitur:& ita intelligitur.d.c.Romana,&.d.l.fi.ff.de testibus.

Mãdatario qñ sit testis idoneus cũ cõmuni.

6 In procuratore vero ad negotia cõis opi.est,quod possit esse testis, nisi cum inde commodum vel incommodũ potuit reportare,ita tenent Bar. & alij,in d.§.idem decreuerunt Sali.& alij, in.d. l.omnibus Imo.in.d.c. cum à nobis vbi Feli.num.14.ad fi.Rota decisione.225. quidã agebat in nouis gl.& alij cõmuniter in.d.l.fi.ff.de testibus, Anto. in.d. c.cum à nobis Alex.consi.13.nu.14. supra allegato Iacob. de Aren. & Cinus, in.l.quoniam.C. de testibus vnde si dedi tibi pecunias, vt eas deferres Titio, cui eas mutuo datas volebam , certe si postea lis esset super tali mutuo, me pecuniam repetente,& illo mutuum cõtractum fuisse negante, non esses idoneus testis:quia si ex fide Titio detulisti pecuniam,mihi non teneris: sin minus,tenereris.Sicque commodum,vel incommodũ inde reportare speras,secundum Iacob.in.d.l.nullus & Salicet. in.d.l.omnibus,& est ex mente aliorũ. Vnde secundum eosdẽ, si cum Titius, cui eã pecuniam mutuo dare animus erat,præsens esset,tibi eam pecuniã tradidi,vt ei illico redderes , idque fecisti in nostra præsentia , idoneus testis hac in re esse nõ desineres,argu.l.si procuratori præsentis.ff.de ver.obligat. quod reputat memorabile ipse Iacob.

Solicitator qñ possit esse testis.

7 Solicitator autem testis similiter idoneus non est propter eandem præsumptam affectionem secundum Feli. nu. 15.in.d.c.cum à nobis.vbi Ant. & Imo. idem tenent,& Iacob.de Sancto Georgio,in.d.l.nullus ad fi. Rota decisione. 149.item quod solicitator in nouissimis & Angel.consil.231. Quod ipsi fere omnes communiter intelligunt, vt procedat quando solicitator fuit ordinatus ab ipsomet domino causæ , non sic si à procuratore suo , quia socij mei socius,meus socius non est,vt in regula iuris.In famulis autem huius tempestatis , an in testes contra dños possint recipi? quæri solet,& obtinuit nõ posse ,quandiu in tali famulatu perdurãt, sed post missionem,hoc est postquam tales esse desierũt seruitores,seu famuli,eorum testimonium admittendum est,nisi in fraudem missi probẽtur:hoc est nisi cõstiterit ideo à domino dimissos fuisse,quo magis testimonium ferre possent : ita tenent Guido de Susa, Alberic.& Cinus,in.l.etiam.C.de testibus,Iacob.à Sãcto Georgio,in.d.l. nullus,nu.7.idem in.l.testis,nu.3. eo. & est communis opin.vt per.Alex. consi. 57. in causa & lite colum.penulti.li.7.

Famulus in cã dñi qñ possit esse testis.

Debitor pro creditore an sit testis?

9 Sed & debitor in causa creditoris non est idoneus testis secundum eund. Iac. ibid.nu.6.quia debitor quasi seruus creditoris censetur gl.in.l.fideicommissa. §.si rem.ff.de leg.3.& consequẽter non poterit in eius causa testimonium dicere.Creditor autẽ in causa debitoris idoneus testis est,Iacob.in.d.l.testis de testibus,nu.fi.Butriga.& Ang.in.l.non solum.§.quæritur.ff.de procurato. Iaſ.

Creditor p debitore an sit testis?

11 nu.6.in.l.dictantibus. C.de testa. Quid autem in colono,& idem Iaco. vbi supra,nu.5.refert Alberi.dicentem communiter obseruari,vt in causa eius,cuius colonus est , nequeat testimonium dicere,ita Albe.in.d.l. etiam licet Speculator de iure teneat admittendũ , ita Spec.de teste.§.1. versi. item excipitur q̃ est domestica , cõmunis tñ opin. est vt admittatur,licet non sit omni exceptione maior secundum Alex.cõsi.57. in causa & lite colum.penult.

Colonus an pro dño testis sit?

Ciuis p suã ciuitate qñ testificetur cum cõmu.

12 Quid autẽ in ciuibus respectu ciuitatis

suæ seu vniuersitatis,& obtinuit regulariter legitimos esse testes, nisi cũ cõmodum aut incommodũ priuatim & peculiariter inde sperãt,arg. d.l.nullus &.l.testis. ff. de testibus &.l. omnibus. C.eod.l.magistratibus.ff.de iurisd. omiud.Vnde si agatur de causa ad ærariũ tantum cõe non etiam ad singulorum vtilitatẽ ciuium pertinente, tales ciues testes erunt idonei. Idemq; si ageretur de reditibus ipsiꝰ ciuitatis, seu vniuersitatis,qui ad singulorum ciuium vtilitatem minime spectant, sed erogari solent in murorum,viarum,pontium,similiumque rerũ refectione , seu extructiõe.Quod si ageretur de nemoribꝰ, & pascuis,& similibus rebus: ex quibꝰ priuatim singuli ciues cõmodum possent reportare , puta quia liberum erat ciuiũ cuique pecora sua ibi appellere, syluam cædere,lignari, pabulari,& similia,tunc nõ essent idonei testes.Neque ad rem pertinuit , quod etiam superiore casu singulorum quoq; interesse videatur,id quod ad reipublicæ vtilitatem pertinet, nam illud est secundario non principaliter . Interesse autem principale in consideratione est nõ secundarium,& incidens interesse,argu. l.si quis neque causam.ff.si cer.pet.hæc omnia sunt ex mente & sententia Bal. Decij & aliorum in.c. tertio loco de p bationibus,Alex.consil.99. visis pcessibus,nu.15.ver.nec obstat si diceretur q̃ testes lib.5.Spec.& Ioan. And.de teste. §.1.versi.sed nunquid in causa vniuersitatis.Butrig.in. l. i tantũ.ff.de rerum diuisione,Bal.& Salicet.in.l. parentes.C. de testibus,Angel.in.l.municipes. ff.q̃ cuiusq; vniuersi.nomine, Corneus cõsi. 47.col.fi.libr.3.Decius in.c. insuper de testibus,Alex.consil.133.viso processu, nu.8.libr.1. ex quorum relatione patet superiores conclusiones esse communiter receptas.Cum hoc tamen moderamine , vt in quibus casibus diximus municipes testimonium ferre posse in causa ad municipium pertinente,intelligantur tamen nõ tam integram fidẽ facere, quam si alienigenæ forent,quia cum municipij vtilitas ad eos secunda rio spectet,non potest nõ debilitari aliqua ex parte eorum fides,arg.'d. l. nullus &. d. l. omnibus cum similibus supra allegatis ex mente eorum, quos proxime retulimus,quibus accedit Aymõ Crauetus de antiq.temporum parte.1. versiculo quid in libro officialis vnius monasterij,nu.17. cum seq. secundum quem in quibus casibus , licet non sint testes omnino illegitimi : non tamen sunt omni exceptione maiores , nec fides eorum ab omni parte integra est in illis casibus numerus eorum supplet defectum integritatis . Quod & tenẽt Alex.in.l.prætor.§.cogentur.ff. de edẽdo, idem Alex.cõsi.5.in casu inquisitionis,colũ.2.nu.7.lib.1.Butrig.in.l.3. post prin.ff.de testibus post gl.ibi per Doct. in.l.in tantum.§.vniuersitatis. ff. de rerum diuisione & in.d. c. insuper de testibus.Bal.consi.152.plura tangunt lib. 1.Alex.consi.56.viso processu,nu.12.li. 2.Bal.in.l.1.col.3.C. de testibus idẽ Alexan.consi.24.animaduersis,nu.16.eod. lib.vbi subdit quod testis infamis macula ac defectus suppletur per alterum contestem,qui sit integerrimę fidei ac opinionis,idem Alex.cõsi. 47. abunde lib.2.nu. 1. vbi ait quod numerus testiũ supplet defectum idoneitatis eorundẽ Francis. Curtius, in tracta. de testibus, q.1.Iaſ.in authẽ. si vero cõtingeret nu. 5.versi.quinto facit.C. de iudi. Bertran. consi.55.visis multiplicibus,nu.1.libr.1. idem Bertr.consi.358.testamẽtum libr. 2.ex quibus patet hanc esse receptissimã op. Vnde cum religiosi possint testimonium dicere pro monasterio, vt ex communi opinione resoluunt Pau. Castr.consi.227.dubium facit col.2.lib. 1.Corneus consi.309.col.3.lib.4.& Aymon vbi supra qui tamen non dicuntur esse testes omni exceptione maiores secundum eandem opi.verum huius idoneitatis defectũ supplet amplus numerus eorum secundũ eũd.Aymonem ibid.& secundũ Alex.cõsi.57.col. pe.lib.7.estq; cõmunis opi. vt proxime meminimus. At quãdo testes sunt oĩno illegitimi , tũc numerus nõ supplet defectũ secũdũ eũd.Alex.& Aymonẽ proxime

Ciuis cuius interest ẽt priuatim nõ testificaꝝ p sua ciuitate cum cõmu.

Ciuis p suã ciuitate qñ testificatur, est fides eo debilior cũ cõmuni.

Testiũ suffice ẽt a fides supplet numero cum cõ.

Monachi p monasterio testificant, licet diminuta sit fides eorũ sed nũero supplet cũ cõi.

Testes si sint oĩno illegitimi nõ fit numerositate supplẽtio cũ cõi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

proxime citatos qua de re p Decium in.d.c.tertio loco & per eūd. in.c. insu per de testibus Corneus consi.333.item sunt multi col.7.lib.1.Alex. 91.99. col. 4.lib.5. Sicq; tam in religiosis quam in municipibus & in similib9 personis cō munis sentētia est,vt si causa qua de agitur ad eorum commodum vel incō dum pertineat,in particulari nō sint vl lo modo ad testimonium dicendū admittendi.Hoc primo quod si ad eos p tineat non in particulari, sed tātum in communi cōis op. est quod admittantur,licet non sint omni exceptione'maiores,sicq;hoc casu numerus supplere potest defectum idoneitatis,superiore autem casu nō suppleret:& hæ omnes cōmunes sententię sunt vt patet ex supra relatis.

Monachus qn̄ testificet promonasterio.

18 Vnde apparet suspectū esse,quod monachus non possit esse testis pro monasterio, quando deponit ad cōmodum monasterij, & ex reditibus eius victū percipit,vt tenuit Corneus consi. 217. ista cōsultatio.nu.5.lib.4.vers.tamē his minime refragantibus, nam licet non sint integri testes, non tamē sunt oīno à testimonio dicendo repellendi, licet non videantur omni exceptione maiores per supra dicta:ideoq; Corneus nō iniuria notatus videt ab Aymone vbi supra,nisi contendas ipsum quoq; Corneū non satis aperte ab hoc declinasse videri.Item apparet ex præfatis municipes testes idoneos nō videri, quo ad probandam solutionem factam creditori,quando ea non probata collectandi essent (vt nostrorum more loquar) ad eam rursus faciendam:ita Bal.consi. 443.quęro lib.5.Bal.Decius & alij in.d. c.insuper de testibus idem i.d. c. tertio loco eod.tit.Ias.in.l.sed si hac.§.qui manumittitur,quam legit simul cū.l. 2. §. patronum.ff.de in ius vocando Aymō vbi supra nu.20.Iacobi.de Sancto Georgio in.l.nullus ad finem.ff.de testib9.

Municipes qn̄ testificētur pro municipio.

Monachi p monasterio qn̄ testificētur.

20 Vnde etiam non iniquum esse apparet quod tradiderūt Bal.& Decius col. 4. in.d.c. tertio loco & idem Decius consi.62.col.1.& iterum consi.342. colū.3. & Aymon vbi supra. Aiunt enim fratres prædicatores posse testimoniū dicere pro relicto eorum ecclesiæ dato: quia id commodum ad eos in cōi tātū non etiam in particulari spectat: sicq; pertinet ad eos tanquam vniuersos,nō tanquam singulos: quo casu licet non sint testes omni exceptione maiores: tamen non sunt omnino à testimonio dicēdo repellendi. Neq; ad rem pertinere quod de municipibus exigendis, aut collectandis (vt tunc non sint idonei testes) diximus, quia tunc id incōmodum ad omnes etiam tanquam singulos, & in particulari seu priuatim spectat.

21 Et legatarius,cum agitur de viribus testamenti,licet dubitari possit,an sit testis omni exceptione maior:tamē à testimonio dicendo non est omnino arcendus, cum testis ei testamento quo de agitur adhibit9 fuit.§. legatariis isti. de testa.l.dictantibus.C.eod.ti.l. qui testamento in pri.ff.eo.tit. & part. 6.l. 12. titul.1.id quod satis mirabile non paucis videtur,cum nullus.n.in causa propria vel in ea ex qua ad eum cōmodū vel incōmodum redundare potest, sit testis idoneus.l.nullus. ff. de testibus. l. omnibus.C.eod.l.magistratus.ff. de iurisdict.om.iud. Cur talem legatarium in testem admittimus,cū agitur de valetudine testamenti, quādoquidem interest sua id testamentum valere, cum regulariter legata & fideicōmissa intereant pereunte testamento.l. eā quā C.de fideicō.l.1.ff.de vulgari.l.fi. C.de codicillis, nisi fuerit adiecta clausula codicillaris,vt ibi. Timore huius contrarij sensus illorum iurium variis modis acceptus est: sunt enim qui velint, vt si vnus ex septem testibus testamento adhibitis,legato honoratus fuerit,si quidem scriptura inde confecta fuerit, firmum erit testamentum:nec impedimento erit,quod fuerit is testis legato honoratus,ita tenent Imola,in.l.qui testamento in pr.ff.de testa.Nicol.de Mata.Bal.& Corneus nu.3.in.d.l. dictantibus qui firmat hāc esse communē opi. Abb.in.c.insuper colum.pe.de testibus Gregori.Lupus,in.l.12.ti.1.par. 6.quod procedit

Legatarius an possit esse testis in ges pugna.

Intellect. l. dictātibus. C. de testa.

procedit, siue ab initio id testamētum in scriptis factum fuisset, siue per nuncupationem,dum modo inde scriptura cōfecta fuisset. Quod si ad scripturā non esset redactum, tunc is legatarius, idemq; testis non esset satis idoneus ad testamentum illud comprobandū, seu verificandum secundum eandem cōmunem,in quam etiam inclinat Alex. consi.177.nu.9.lib.2. id quod mihi non satis certum est,vt illico dicemus.

Alter sensus est, quando agitur solum de solēnitate testamenti,tunc idoneus testis intelligatur, quasi tale testamētū careat omni vitio visibili, arg.l.12.C.de edi.diui Adria.iuncta.d.l.dictātibus & d.l.qui testamēto &.d.§.legatariis.Sed agenti postea ex tali testamento posset interdū exceptio opponi,quasi ad huius testamenti comprobationem minus idoneus testis esset ille legatarius: ita tradunt gl.& Imola,in.d.l. qui testamento in pr.& est ex mēte eorū quos supra retulimus.

Tertius sensus est,vt valeat eius dictū in vtilitatem hæredis,non sic in vtilitatem ipsius legatarij,qui & testis erat ita Bal.Fulgosius,& Paulus, & etiam Corneus,col.2.in.d.l. dictantibus post Nic. de Matha.quē ipe refert Spec.de instr. editione.§.postremo alias.§.instrumētum vers.quid de legatario. idem Specul.de teste.§.1.ver.item quod est talis. Ioan.And.in.c.insuper de testib9,& Simoncēsis ibi prout refert Corneo vbi supra & etiam Nicol.in. c. cum minus de testibus,& est cōmunis op.secundū eundem Corneum,& sentit Alex.consi.177.nu.9.lib.2.& secundum eandem cōmunē opi. (vt firmat Corneus ibid. col.2.ad medi.)multo magis valebit testimonium illius legatarij in fauorem aliorum collegatariorū. At quo ad vtilitatē ipsius legatarij, qui & testis erat, eius testimonium non valebit secundum eandem cōmunem opi. Sicq; habes quinq; cōmunes conclusiones, prima quod huius legatarij testimonium valebit ad firmandum,& comprobandum testamentum quo ad validitatem institutionis: altera quod valebit ad cō probandum testamentum, etiam quo ad validitatem omniū relictorū ī testamento citra commodum istius testis: tertia quod non valebit ad vtilitatē huius testis, nec quo ad legatū ei relictū validum videbitur testamentū: quarta quod ad eius etiam vtilitatem validum videretur,si in scriptis factum esset:quinta idem foret etsi factum esset per nuncupationem, si deinde ad scripturam redactum esset.Pro quibus distinctionibus iure regio facit.d.l.12.tit. 1.par.6. Quę tamen distinctiones minime videntur recipiendæ, quia sunt cōtra generalitatem.d.l.dictantibus &. d. l.qui testamēto &.d.§.legatariis,& prę terea secundū has distinctiones vna eadem res diuerso iure cēseretur, contra l.eum qui ædes,cum simil.ff.de vsucap: nam id testam.non valeret quo ad legatum huius testis,& valeret quo ad reliquos collegatarios,& etiam quo ad hę redes,& dictū huius testis scinderetur tenens quo ad alios,non quo ad se,contra.§.his ita &.§. vbi autem. C. de cad. toll.& vna determinatio respiciēs plura determinabilia,debet ea pariformiter nō disformiter determinare.l.2.l.quāuis.C.de fideicō.l.ī hoc iure.l.Lucius. ff.de vulgar.vnde testimonium huius testis respiciens legatum sibi relictum, & legata reliquorū collegatariorum, & institutiones hęredum non deberet disformiter accipi.Et denique hæc videtur merę diuinationes,& mera somnia contra generalitatē,& præter mentem illarum legum.

Vnde vera solutio est,quod in omni re inspicitur,id quod principaliter agitur nō quę incōsequentiam & secundario euenire solent. l. si quis neque causam. ff.si cer.pet. & totum ius testamenti in persona hæredis consistere videtur. §. pater.insti. de leg.l.Iuliā.ff.si quis omis. cau.testa.est.n,hęredis institutio caput testamenti.§.ante hęredis insti. de leg. estque totius testamenti fundamētum l.1.ff.de hære.insti.l.1. & l.2. per totam præsertim,in.§.prius.ff.de vulga.Vnde hæres,quia totum id negotium ad eū pertinere videtur, testis i ea re esse nō debet

Universidad de Deusto
Biblioteca

debet: diuersũ est in legatariis, ad quos secundario tantum, non etiam principaliter cõmodum pertinere intelligitur, & licet propter id cõmodum secũdarium, quod legatarij sperant, minus integri testes & non omni exceptione maiores videantur: tamen amplus testium numerus qui in testamentis exigitur, facile supplet defectum idoneitatis eorum, vt patet ex communib9 op. supra relatis, itaq; testimonium istius testis legatarij firmat, & cõprobat principaliter ipsum testamentum in communi, & vniuerso, licet ex eo testamẽto sic confirmato & cõprobato descẽdat cõmodum tam ipsius testis quam aliorum: & ita in specie tenent glos. & plerique scribentium in d. §. legatariis gl. & Docto. in d. l. nullus. ff. de testibus Bart. & communiter Docto. in d. l. qui testamẽto in pr. & hanc fatetur esse cõmunem opi. Iaſ. nu. 3. in d. l. dictantibus licet eam impugnare conetur.

Fideiussor & cõfideiussore qñ testificetur.

23 Ex his etiam infertur, quod vnus fideiussor poterit esse testis pro alio confideiussore, vt tradunt Bal. in l. fi. §. fi. col. 2. C. de vsuris rei iudic. Bar. in. l. si quis ff. de reb. dub. Corneus in. d. l. dictantibus, col. 2. in fi. post Dinum & Cinum, quos ipse refert. Deniq; cum hodie iure regio legata, & fideicõmissa valeãt in omnem euentum, hoc est siue hæreditas adita fuerit, siue non fuerit, etiam

Intellec. l. 1. tit. de los testa. lib. 5. ordin. contra Gregor.

24 si testamentum nõ haberet clausulam codicillarem vt in. l. 1. ti. de los testamẽtos. lib. 5. ordin. videtur quod indistincte iure regio legatarius possit esse testis, etiam si admitteremus distinctionem eorum, qui volũt talem legatariũ posse testimonium dicere ad vtilitatẽ hæredis, & aliorum collegatariorum: ad suam autem vtilitatem, non vtique: ita Gregori9 Lupus in. d. l. 12. ti. 1. par. 6. Sed id mihi semper suspectum visum fuit, quia in. d. l. 1. non dicitur quod defectus solennitatis ab ea lege requisitæ desinat nocere, licet dicatur, quod in terueniente solẽnitate ibi requisita, legatariis non noceat, quod hæres scriptus eo testamento nullus fuerit, vel scriptus repudiauerit: itaque si ex tribus testibus in illa lege desideratis vnus foret legato honoratus secũdum distinctionem supra memoratã (quã & ipse Gregorius sequitur, licet eam nos improbauerimus) is non posset testimonium dicere ad suam vtilitatem, licet ad vtilitatem aliorum posset. Idque tam iure regio, quam communi inspecta dicta distinctione: nec. d. l. 1. quo ad hanc rẽ, quicquam noui inducit.

Probatiões cũ inuicẽ cõtrariantur, qd iuris, nostra doctrina.

25 Illud autẽ dubium est, an si duo testes inuicem ex diametro pugnent, & p dicto alterius stat fama rite probata, fiat plena probatio, quod negat Alex. consilio. 143. quoniam abunde col. 2. versi. per hoc patet lib. 2. nam vis (inquit) & effectus illius testis per cõtradictionẽ alterius eneruatur arg. l. vbi pugnantia ff. de regu. iur. vnde supereſt sola fama, quæ semiplenam tantum, nõ etiam plenam probationem facit, & fere simile est, quod tradit Alex. consi. 18. ad fi. lib. 1. secundũ quę colligitur, quod si abstepetebam rei vendicationẽ fundũ, quẽ Titius quoque vendicabat, ille duob9 tantum testibus ad se pertinere probauit, ego autẽ tribus testibus ad me spectare, meumq; esse docui, tũc minime obtinerem: quia quod duo ex his tribus testibus meis fecerunt, duo testes Titij contrarij infectũ reddiderunt: sicque solus vnus testis integer, nulliusq; concursu diminutus, supereſt, qui non sufficit ad victoriam reportandã. l. vbi numerus. ff. de testibus. c. in omni negotio eod. titu. l. iurisiurandi. C. eod. & in hanc partẽ inclinat Aymon de antiq. temporum par. 1. versi. quid in libr. nu. 19. Sed contrariam partem ausim vsibus forensibus receptissimam dicere, quæ & iure communi similiter verior est, & forte receptior: nam Anto. Abb. & Imola, in. c. in nostra de testibus quorum opinionem communem esse firmat Feli. ibi nu. 13. tenent quod si vnus testis actoris contradicat vni testi rei, & testis actoris dignior sit teste cõtrario, tunc actori iuramentum potest deferri: quia (inquiunt) vt plures testes præferuntur pluribus, quo ad plenam probationem: ita & vnus testis vni præ

ferri potest, quo ad semiplenam, ergõ plane volunt, quod vtroque litigantiũ probante, modicus excessus alterius probationis sufficiat ad obtinẽdam victoriam, quanuis reo nihil probante modica actoris probatio (hoc est quę non plenam probationem faceret) non sufficeret ad victoriam aſſequẽdam, & ita etiam sentit Ioan. Andræ. ad Specula. de teste. §. postquam versi. quid si aliter licet Fel. post suum præceptorem in. d. c. tua nos ad fi. in contrarium inclinare videatur. Quod multum nota, quia rarę sunt lites, in quibus hic contrariarum probationum concursus, ac cõflictus non adsit.

Testes esse nequeunt p sonæ hic enumeratæ.

26 In summa pater pro filio, aut econtra: item vxor pro marito, aut econtra: itẽ concubina pro cõcubinario, aut cõtra: itẽ patrinus pro filiolo, aut cõtra: non possunt testimonium dicere secũdum Iacob. in. l. testis. ff. de testibus vbi, num. 7. tradit, an compater pro cõpatre possit testimoniũ dicere, quod & repetit in. l. nullus, eo. tit. nu. 7.

1 *Testis vnus an super facto suo plene probet? anceps pugna.*
2 *Intellect. l. quæro. §. fi. ff. de ædili. edict.*
3 *Testis qñ repellatur ex commodo aut incommodo.*
4 *Testis vnus quando faciat plenam fidem.*
5 *Probatio qualis qualis sit ex actis inter alios.*

Testis vnus an sup facto suo plene probet an ceps pugna

1 TEsti vni de facto suo deponenti creditur cõcurrentibus aliis indiciis, ita tenet no. Pau. Cast. in. l. quicunq; ad finẽ. C. de ser. fugi. vbi ait ita fuisse permissum cõtra. l. vbi numerus. ff. de testibus, idem etiam si non concurrant alia indicia tenet Salice. in l. si quis decurio. C. ad leg. Cor. de falsis col. 1. opp. 4. sequitur Zazius consil. 2. tametsi nu. 30. lib. 2. versi. facit notabilis doctrina, & dicit ita consuluisse Paul. consil. 329. & rursus idem Paul. consil. 368. quæ loca inuenire non potui.

Contrariam partem tenet Alexã. in. l. 2. §. si ablens. ff. si ex noxali causa agatur & ibi Iaſ. col. pe. idem Iaſ. in. l. cum filius 3
fa. nu. 17. ff. de ver. oblig. vbi ait esse quę stionem p amico. Idem tenet ipse Iaſo. in. l. admonendi. ff. de iurei. col. 21. lect. 1. & licet Alex. vbi supra nonnullos huius partis auxiliares alleget: tamen Iaſ. negat eos loqui in specie nostra. Quid dicendum, & sane huius partis præcipuum fundamentum est generalitas. l. vbi numerus. ff. de testibus, ca. in omni negotio de testib9, vbi habetur duo saltem testes exigi in omni negotio, neq; vnum sufficere, vtcunque sit magnę dignitatis. l. iuri siurandi. C. de testibus. c. cum à nobis eod. ti. nisi sit summus põtifex vt ibi, & quia vni Cardinali cuius tam præclara dignitas est magis moribus quam iure receptum est, vt integra fides adhibeatur ita Iaſ. in. d. l. cum filio nu. 17. Aret. in. d. c. cum à nobis Ioã. An. & alij in. c. constitutus de app. Spec. de teste. §. 1. versi. quid si aduocatus. Quinimo & tunc non creditur, nisi alia concurrant indicia vt per eosd. ergo in rebus liquis ea dignitate non præfulgẽtibus contrarium erit. l. cum prætor. ff. de iudi. Tertio quia speciale est in summo pontifice. d. c. cum à nobis. ergo in contrarium est ius commune. d. l. cum prætor. l. nam quod liquide. §. fi. ff. de penu legat. Sed pro priore opiniõe fortiter facit. l. quæro. §. fi. ff. de ædili. edict. vbi si seruus venierit sub duplę stipulatione, isque ab emptore aufugerit, inq; domum venditoris sese receperit, & dubitetur an antea similiter à domo venditoris fugisset, standum est dicto solius illius seruialiis tamen indicijs concurrentibus. Adstringitur hoc arg. quia leuior fides, magisq; suspecta est in eo teste, qui seruus erat, quam foret in homine libero. l. qñ liberi. C. de testibus. §. testes insti. de testam. l. hac consultissima. C. eo. Vnde in terminis. d. l. quæro nullam aliam rationẽ, propter quam illius duntaxat testimonio aliis indiciis concurrentibus stetur, reddi posse videtur, nisi quia deponit d facto pprio, in quo certiorem notitiam quisque habere potest, quã in facto alieno. l. si res obligata & quæ ibi tradunt Bart. & alij ff. de leg. 1. Mihi autem videtur vtranq; opinionem sub distinctione quadã defendi posse, simpliciter autẽ neutram tutam esse: nam regula est nulli fidem adhibendam, cum testimonium dicit de re cuius cõmodũ vel incõmodum

Intellect. l. quæro. §. fi. ff. de ædili. edict.

Testis qñ repellat ex cõmodo aut ĩ commodo.

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad eum pertinet.l.omnibus.C.de testibus.l.nullus.ff.eo.facit.l. magistratib9. ff.de iurisdi.om.iu. & supra plenius diximus,& non solum quando ex tali depositione proficisci potest commodum aut incommodum pecuniarium, sed etiam si commodum honoris, vel laudis,aut incommodum vituperij, & dedecoris,vt ex cõi opinione resoluũt Felin.in.c.cum à nobis, nu.12.de testibus Corneus cons.217.ista consultatio nu.6.li. 4. Aymõ Crauet.de antiq.par. 1.ver.quid in libro officialis nu.17.cum seq. Vnde interminis.d.l.quæro.§.fi.ex dicto illius serui resultabat ipsius vitiũ seu turpitudo,quia fugitiuus erat,sicq; non potest eius dictum tam pro testis testimonio haberi, quam pro quadam veluti delinquentis aut peccantis confessione, meritoque ei statur concurrentibus alijs indicijs vt ibi. Vnde cum imputetur ei, qui vtitur opera malorũ hominum seu famulorum, si sit officialis publicus vt in.§.fi.insti.de oblig.quę quasi ex male.nal.putarem standum est le in terminis illius tex.dicto solius famuli damnum dantis alijs concurrentibus indicijs, etiamsi agatur de damno illo à domino ipsius famuli exigendo, seu reficiendo,quasi tunc illius dictum imaginem quandam habeat confessionis,& quia cum omnib9 natura insitus sit amor,& studium conseruãdi suum corpus,suum honorem,suasq; res. l. vt vim cum gl.sua ibi & vbique communiter app.iuncta.l.Iulianus. ff. si quis omis.cau.testam. longe verisimilius est, & sic longe fide dignius dictum illius, qui turpitudinem suam detegit, quam si se laudaret, aut in re indifferenti deponeret: nam quod diximus in testem non recipiẽdum, qui cum ageretur de eius laude,aut vituperio,non aduersatur,quin in confitentem vel quasi possit recipi,prout fit in plerisq; omnibus causarum criminalium.Cæterum si cũ quis ð facto suo testimonium dicit, sit ad laudem suã non ad vituperium, nõ faceret fidem plenam, quinimo nec semiplenam,argu.d.cõmunis op. de qua per Felin.in.d.num.12.d.c.cum à nobis & per Corn.d.consil.217.quod si factũ de quo testimonium ferret esset indifferens,nec pertineret ad eiusdem testã tis laudem,aut vituperium (veluti si diceretur, quod tibi mãdatum dederam de homicidio faciendo, quod tu tamẽ acceptare noluisti sed expressim repulisti)tunc magis est vt semiplenam tantum, non etiam plenam fidem faceret ex regula.d.l.iurisiurandi cum similib. Ergo quando testimonium huius detegeret suammet turpitudinẽ, facit plenam probationem etiam in damnum tertij,aliis indicijs concurrentibus. d.l. quæro.§. fi. & isto casu procedit opin. Pauli & sequaciũ. Quando non turpitudinem sed potius laudẽ non facit plenam,nec etiam semiplenam fidem, & procedit opi. Alex.& Ias. Quando nec laudem nec vituperium facit semiplenam tãtum probationem, & procedit etiam op.Ias.& Alex.Alios.30.casus in quibus statur dicto vnius refert Anto. de testibus,in.c.veniens. 1. & ibi Felin. remissiue colum.penul.super gloss.fi.

Testis vnus qñ faciat plenã fidẽ.

4

Probatio qualis quã lis fit ex actis inter alios.

5 Per contrarium est casus, in quo dicta plurium testium non plenam sed semiplenam tantum probationem faciunt, quale est quãdo plures testes deposuerunt in alio iudicio,& inter alias personas,& eorum dicta trahũtur ad aliam causam comprobandam, vel iustificandam:nam tunc siquidẽ pars qui his testium dictis vti vult,potuit eos & producere,& id prætermisit,sibi ĩputatur, & sic nullam fidem faciunt, nec sunt à iudice talia dicta admittenda. Quod si eos producere nõ licuit, vel quod iã defuncti erant,vel degebant in remotis regionibus, vel alia quauis probabili ratione,tũc admittuntur, & faciũt semiplenam probationẽ secũdũ Bart. in.l.admonendi.ff.de iure. q.4. sed receptior opi. est vt qualem qualem præsumptionem tantum,nõ etiã semiplenã probationem faciat, licet prope accedat vt per Ias.in rep.d.l.admonendi. nu.242.ver.quarto quærit Bar.& ita tẽ peratur titulus.C. res inter alios actas, quod & in sententia procedit secundũ Bar.vbi supra tradunt Anto.& Panor. in.c.fin.

in.c.fi.de iurei. & ibi Imola & Anton. in.c.quanuis de re iudi.col.4. Ange.in l.2.C.de edendo Alexan.in repe.l.sępe col.37.de re iudi. qui ait esse de pane lucrando Cinus, Raynerius, Albericus, Alex.in.l.si duo patroni in pr. de iurei. ff.& quando acta iudicij possint probari per testes,tradunt Innoc.Host. Ant. Panormi.& Felin.nu.55.in.c. quoniam contra de probatio.Barto.in.l. ne in arbitris.C.de arbitris.

1 *Sententia in causis summariis lata dicitur diffinitiua,estque ingens pugna.*

2 *Sententia proprie & res iudicata dicitur,licet appellationi locus sit cum communi.*

3 *Sententia lata à principe dicitur diffinitiua, licet solẽnibus careat.*

Snĩa ĩ causis summarijs lata dicitur diffinitiua,estq; ingens pugna

1 IN causis summariis lata sententia non est mere diffinitiua secundum Angel. in.l.Imperium, nu.35.ff. de iurisdic. om.iud.qui ait,quod ex facto ita cõsuluit,& obtinuit,licet multi Doctorum contrariũ cõsuluissent, sed pro se fuit iudicatum,huiusque sententiæ pleriq; scribentium sunt, estq; op. cõmunis secundum Deci.in.l.Imperium, nu.22.supra alle.Areti.consi.105.in præsenti dubitatione,idem Areti.consil.118.in prę senti consultatione.Alex. in.d.l.Imperium,nu.11.Ange.in.l. qui restituere.ff. de rei vẽdi.idem Ang.cõs.111.quidam petiit idem Alex.consil.112.idem Romanus in rubr.ff. de re iudica.

Cõtrariã partẽ, vt talis snĩa sit diffiniti ua mere,tenet Paul.Cast.col.pe.in. d.l. Imperium et est cõis op.secundũ Purpur.ibi,nu.293.Roman. sibi contrarius consilio.174. spectabilis pro hac parte videtur tex.clarus in clem. sępe de verbo.signifi. verbo sententiam vero diffinitiuã. Facit quia res iudicata & sententia diffinitiua idem sunt. l. elegãter §.si post rem iudicatam.ff.de condi.indebi.& tamen res iudicata dicitur,quę finem controuersię imposuit pronuntiatione iudicis condemnatoria,vel absolutoria.l.1.ff.de re iudica. sed illa diffinitio verificatur in specie nostra ergo,&c.quinimo sententia, vel res iudicata dicitur,etiam si non dum transierit in rem iudicatã, sed possit adhuc appellatione suspendi, vt tradũt gl.& cõmuniter Doct.per text.ibi in.d.l.1.ff.de re iud.& gl.in.d.§.si post rem iudi.ver. attentari & alia gl.in eo.§.ver.si appellatum gl.& cõiter Doct.in.l. litigatoribus per tex.ibi.C.de app.ergo si res iudicata, ac mere diffinitiua sentẽtia dicitur,quæ condemnatione vel absolutione finẽ controuersię imposuit, etiã si adhuc ea controuersia possit suscitari per interuentum appellationis,quãto iustius,mere diffinitiua in specie nostra dicetur. Et leuissimũ est arg. quod mouit Angelum,& eos, qui cõtrariam partem tuentur,dum aiunt q̃ licet effectu hæ sententiæ inter se differre non videantur:differunt tamen in modo in eundi,seu in sui creatione,quia in causis summariis non exigitur litis contestatio,prout in causis plenariis nõ quoque exigitur, vt in summariis sententia proferatur à sedente iudice, prout exigitur in plenariis, & similia. Nam respondeo, quod modus creationis in consideratione esse non debet, nam & septimo mense editus puer tam legitimus est, quam ille qui nono vel mense decimo nascitur. l.septimo. ff. de statu hominum & definitiua sententia dicitur à definiendo glos.in. l. qui restituere.ĩ gl.f.ff.de rei vẽ.d.l.1.ff.de re iud.sicque ab effectu nec de modo creationis quicq̃ curãdũ est quo ad nram quęstionẽ. Et q̃ differũt tãq̃ plus & minus non differũt in specie.l.f.ff.de fund.istr. nec minus quidẽ diffinitiua erit, eo q̃ lata fuerit sine strepitu & figura iudicij, q̃ si post lõgas moras fieret, dũ modo potẽs sit ad rẽ definiẽdã,nã & in ipsis causis plenariis interdum lõgę ꝓbationes fiunt,interdũ non fiunt,interdum longiores dilationes dantur à iudice,interdum non dantur, interdum plura instrumenta à partibus producuntur,interdum nulla producuntur, interdum fiunt interrogationes hinc inde interdum non fiunt, interdum hinc inde de calumnia iuratur,interdum non iuratur, & reliqua id genus innumera: & tñ ineptirẽ diceretur, qui putaret non

Snĩa ꝓprie & res iudi cata dicitur licet appellatiõi locus sit cũ cõm.

2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Snīa lata à principe dicitur diffinitiua, licet solēnibus careat.

tā diffinitiuā snīam esse ī his speciebꝰ, q̄ in illis. An aūt in possessorio snīa dicatur definitiua, vel quasi? tradit gl.ī.c. ꝓsultationibꝰ de officio deleg. vbi per Feli.nu.2.col.2.ꝓ nobis in principali.q. facit, quia snīa lata à principe nullus negauerit, quin sit diffinitiua, non secus quam si lata esset à reliquis iudicibus, vt in.l.& hoc Tiberius.ff.de hære.instit. l.eleganter. §. si post rem iudicatam.ff. de condi.indeb. & tamen per principē ferri pōt sine litis contestatione, & etiā sine citatione, & sine reliquis solēnitatibus, vt diximus de successi. creatione.§.26.nu.14. cum multis sequentibus late Iacobinus, de Sancto Georgio de feudis, verb.princeps.

1 *Sententia lata ex falsis instrumentis retractatur.*
2 *Sententia lata ex falsis testibus retractatur.cum communi.*
3 *Sententia lata ex falsis testibus nō retractatur, nisi probet iudicē illis testibus adductum ad ita iudicandum, cum communi.*
4 *Sententia falsis testibus lata retractatur, licet testes non essent pecunia corrupti, nec alio modo cum cōr.*
5 *Sentētia lata ex testibus pecunia corruptis retractatur, licet non probetur, quod falsum dixerunt testes, dubium certamen.*
6 *Testis falsum committit eo ipso, quod vt testimonium ferret, pecuniam cœpit.*
7 *Probationes dilucidiores in criminalibus quam in ciuilibus requiruntur.*
8 *Probationum nulla concludit necessario, sed tantum verisimiliter.*
9 *Testis pecunia an alio modo corruptus fuerit, nihil interest, nam vbique sententia retractatur contra communē.*
10 *Testes pecunia corruptos falsum dixisse opponebam, an vtrunque probandum sit ad sententiam retractandam? ingens certamen.*
11 *Intellect.c.licet causam.de probatio.*
12 *Accusaui te de percussione cum sanguinis effusione, an vtrunque probandum sit? dubia pugna.*
13 *Copulata ociose resoluuntur in singularitates cum communi.*
14 *Allegationes copulatæ resoluuntur in singularitates, cum commu. contra plures.*
15 *Copula posita inter diuersas orationes non tam coniunctionem quam sermonis continuationem inducit cum communi.*
16 *Sententia lata falsis instrumentis vel testibus inquadriennium tantum retractatur cum communi contra longe plures.*
17 *Restitutio minoris petita impedit executionē cū cōi.*
18 *Restitutio petita prætextu falsi an impediat executionem sententiæ? concl. pulchra.*

SENTENTIA lata ex falsis instrumentis potest retractari, etiam postquam transierat in rem iudicatam. l. Diuus. ff. de re iudica. l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. in rubro & in nigro per totum. C. si ex falsis instrumentis. l. admonendi. ff. de iurei. l. si ex falsis. C. de transact. iuncta. l. non minorem eodem titulo. & l. 1. & 2. ff. eodem titulo. Id quod procedit etiam si ex falsis testibus iudicatum esse dicatur vt tenet glo. communiter ibi app. in .l. si prætor in. d. §. Marcellus tradunt glo. & communiter Doct. ibi per illum text. in. c. licet causam de probatio. text. in rubr. C. si ex falsis instrumentis vel testimoniis, &c. quod plane procedit, quando religio iudicātis circumuenta fuit, eo quod testes & corrupti pecunia vel alio modo fuerunt, & præterea falsum dixerunt, vt dd. ll. Sed quid si non probetur iudicē ad talem sententiam proferendam ex eo motum fuisse, cum forte etiam citra interuentum illorum testium eodem modo iudicaturus esset, an prætextu falsorum testium ea sententia retractabitur? & magis est vt non retractetur, ita tenet glosl. communiter ibi app. in. d. ca. licet causam probatur in l. penultim. & fin. C. si ex falsis instrumentis, & probatur in rubr. ibidem, nā illa dictio', ex, denotat causam proximam & immediatam secundum communiter Docto. ibi & vbique & probatur in. c. cum. 1. & .a. de re iudic. vbi tradunt Doctor. communiter Bald. in. l. si quis testibus, colum. 2. C. de testibꝰ per Felinum, nume. 28. in. d. c. licet causam. Sed probato quod ad talem sententiā ferendam iudex ex illis falsis testibus potissimum motus fuit, ipsis demptis, non ita iudicaturus, dubitatur an oporteat probare duo copulatiue, quod & testes corrupti & subornati fuerunt, & quod falsum dixerunt? an vero sufficiat alterutrum probare? & quidem si vtrunque probetur, res expedita est, vt sententia retractetur, vt. dd. ll. & per glosl. communiter app. in. d. c. licet causam glosl. app. in. d. l. Diuus.

Snīa lata ex falsis instrumētis retractat.

Snīa lata ex falsis testibus retractatur. cum cōmuni.

Snīa lata ex falsis testibus nō retractat, nisi probet iudicem illis testibus adductū ad ita iudicandū. cū cōmuni.

Quod

Snīa falsis testibus lata retractatur, licet testes nō essēt pecunia corrupti, nec alio modo cū communi.
Snīa lata ex testibus pecunia corruptis retractatur, licet nō probetur quod falsū dixerūt, et est dubium certamen.

4 Quod si probetur testes falsum dixisse idem erit etiam si nō probetur quod fuerant corrupti, ita tenet glos. in. d. c. licet causam quam sequuntur ibi Anto. Imola Abb. Panor. Felin. num. 28. & alij cōmuniter vt testatur ipsemet Feli. ibi.

5 Quid autē si ab aduersario corruptos fuisse eos testes, ex quorum fide iudex ad talem sententiam ferendam motus fuit probatur, non tamen probatur, quod falsum dixerunt, potuerūt enim etiam corrupti verum dicere, & hac in re sunt, qui putent, sententiam non retractari, ita tenent Innocen. Ioan. Andræ. Antoni. Cardi. Imola & Felin. nu. 29. in. d. c. licet causam sequitur & firmat esse cōem op. Deci. consi. 189. lętatus sum plurimū. nu. 11. in fin. quæ cōis opi. receptissima est, qñ pecunia corrupti nō fuerūt, sed precibus tantū, vel alio modo citra pecuniæ interuentū, vt & tenent Ias. in. d. l. Diuus, num. 28. post Bar. ibi colū. 1. ad finem Imola, Paul. & Alex. in. d. l. Diuus. Quod si tales testes pecunia fuerūt corrupti, adhuc pleriq; eorū, quos. s. retulimꝰ, tenēt snīam nō retractari, quasi indistincte sola testiū corruptio ad snīam retractādā non sufficiat, nisi & falsitas præterea ꝓbetur, & istam firmat esse cōmunē opi. Deci. vbi. s. qui nominatim loquitur in teste pecunia corrupto post eos, quos ipse sequitur. Cōtrariā tamē partē, vt eo ipso quod pecuniā testis recepit, etiā si non probetur falsum dixisse, si iudex eius fidem secutus talem snīam tulit, non aliter laturus, quasi falsum is testis dixerit, ea snīa retractari possit, & debeat, tenent gl. in. d. c. licet causam Bar. in. d. l. Diuus ad fi. col. 1. vbi Ias. nu. 11. qui ita intelligit dicta Innocentij, in. d. c. licet cām & ita reuera sentiunt, Imola Pau. & Alex. in. d. l. Diuus & Felin. in. d. c. licet causam innumero. 30. Cinus, in. l. si quis testibus. C. de testibus. q. 11. Abb. & Ant. in. d. c. licet causam idē Abb. in c. sicut de testibꝰ: & reuera ista videtur magis cōmunis opi. quia pleriq; omes distingunt, vtrum testis pecunia corruptus fuerit, an vero nō pecunia, sed precibus vel alio modo: & sic hac in re, qñ iudex secutus fuit fidem testis, de quo agitur, sunt tres opi. prima, ꝙ vt retractetur snīa sola corruptio sufficiat, siue interfuerit pecunia, siue non. Secūda op. quod nō sufficiat, nisi interfuerit pecunia. Tertia opin., ꝙ etiam si adsit corruptio & pecunię interuentus, non sufficiat, primā tenet gl. ī. d. c. licet causam alteram tenēt Bar. & sequaces, quę nobis videtur receptior: tertiā tenēt Decius, & alij quā ipe cōmunem appellat. Quid dicendū, & quidē prima op. non videtur tenēda, quia saltem iure regio videtur cōtra generalitatē. l. 1. titu. 26. par. 3. & quia non bene sequitur, corruptus fuit testis, ergo mentitū testimoniū dixit, & probatio debet concludere necessario, non contingenter tantū. l. non hoc. C. vnde legitimi. c. in prę sentia de ꝓbationibꝰ. Nec dubiū est, quin ad snīam retractandā falsitatē testium, eaq; circunuentū fuisse iudicē probarī oporteat. l. pe. & fi. C. si ex fals. instr. & d. l. Diuus. ibi falsis testimoniis. Neq; ad rē pertinet, ꝙ ibi sint verba consultantis, non ipsius Imperatoris decidentis, quodq; ipsemet Imperator in sequēti respōso, vbi decisio est, nihil dixerit de falsitate, sed tantum de testibus pecunia corruptis, nam imperatoris respōsio de qua ibi ītelligēda est iuxta terminos interrogationis, & ꝓsultatiōis arg. §. ꝓterea īst. de inutil. stipu. & .l. Titia. §. idē respōdit. & .l. 1. §. fi qs ita. ff. de v. ob. & auth. de filiis añ dot. istr. na. ad fi. Vñ cum Imperator de falsitate testimoniorū ī terrogatꝰ esset, licet simpliciter respōderit eādē falsitatē q̄si ī ipsamet respōsione repetitā intelligere debemus: & hæc pars lōge iustior est, qñ aliter q̄ per pecuniæ interuētum corruptꝰ fuit testis. Nā si pecunia interueniente tūc multo vehementior præsumptio nascitur cōtra ipsum testem, adeo, vt posita pecuniæ receptione sequatur præsumptio falsæ depositionis secundū aeceptiorē snīam. s. relatam, pro qua multū facit. d. l. Diuus. 2. resp. dum ait testes pecunia corruptos fuisse, nec nominatim adiecit falsum testimoniū dixisse, quasi per se notum esset, aut saltem verosimi

Universidad de Deusto
Biblioteca

liter pręsumendum falsum testimoniũ ex ipsa pecunię receptione. Facit, nam ipsa suspicio falsitatis pro falsitate haberur, vt tradit Deci. consi. 189. lætatus sum plurimũ, col. 1. nu. 1. Archi. & Dñicus. in. c. in memoriã. 19. distin. per. l. iubemus. C. de testibus Ioã. Ana. in rubr. de crim. falsi. col. f. sentit Alex. cons. 77. in causa accusationis. libr. 1. nu. 4. dum ait eum intelle. ad. d. l. iubemus esse approbatum, qui vult vt ibi producẽs falsum instrumentũ falsi teneatur: & deniq; falsitas nõ alio modo probari põt quã indiciis, vt in dictis locis & ꝑ Ale. in. d. consi. 77. facit. l. metũ. C. quod metus cau. & l. dolũ. C. de dolo facit. l. pe. C. de euicti. facit nam falsum cõmittit testis eo ipso, quod pecuniam vt testimonium diceret recepit, gl. communiter app. in. l. 1. ad pr. ff. de falsis quã vltra Doct. ibi sequuntur Decius. d. consilio 189. nu. 11. Feli. in. c. licet causam de probati. nu. 29. & ibi Imola & reliqui quod aperte probatur in. d. l. 1. 2. respon. ff. de falsis. Neque ad rem pertinet quod Decius, in. consi. 189. ſ. allegato, col. 1. &. 2. respon. eum testem falsum cõmisisse videri, quo ad hoc, vt ꝺ falso puniatur, non autem quo ad hoc, vt eius dictum falsum intelligatur: nã imo ideo ꝺe falso punitur, quod eius dictum inspecta legis præsumptione falsum fuisse intelligitur, vt ibi patet. Nã & similiter sentẽtia ipso iure nulla est, & iusta pręsumitur eo quod iudex, qui eam tulit, pecunia corruptus fuit. l. venales. C. quã. pro. non est necess. quinimo longe facilius deberet pręsumi falsitas ad infirmãdam eã sententiã ciuiliter quam ad puniendũ eũ testem criminaliter, arg. l. f. C. de probat. & quia prout est notũ in criminalibus: prout in casu isto agitur clariores probationes requiruntur d. l. fi. C. de probatio. & fama cum vno teste non probat ĩ criminalibus, vt per gl. in. c. vemẽs. in. 1. de test. Alex. in ꝓsil. 143. qm̃ abũde. col. 2. li. 2. cũ si. Deci. ĩ. c. 1. col. pe. de appel. & in cõsi. 133. col. 2. & in criminalibus non defertur iuramentum ĩ defectum probationis vt no. per glo. inl. 3. in verbo, agatur. ff. de iureiur.

Testis falsũ cõmittit eo ipso q̃ vt testimoniũ ferret pecuniã cæpit cũ cõ. 6

Probatiões dilucidiores tã ĩ crimĩalibus quam in ciuilibus requirunt. 7

cum nimis. vt tradit ibi, Alexan. col. 3. & in criminalibus non creditur testibus rationem non assignantibus, dato quod non fuerunt interrogati, vt not. dicit Sali. in. d. l. f. col. 2. in ver. exemplũ si testes & sequitur Alex. in cõsi. 15. viso processu inquisitionis, col. 6. lib. 1. & in criminalibus testes omni exceptione maiores requirũtur vt not. Bal. in. d. l. f. col. 2. Ioan. de Ana. in consilio. 17. visa relatione, & in criminalibus probationes imperfectæ non coniunguntur ad plenam probationem faciẽdam, vt not. Bal. in. l. fi quis ex argentariis. §. 1. ff. de eden. cum simil. Decius, in. c. cũ causam col. pen. de probatio. & probatio, quę fit per iuramẽtum in casu. l. fi quãdo. C. vnde vi. non habet locum in criminalibus, vt not. Bar. in. l. f. ff. de in litẽ iuran. vnde si is testis falsum quo ad sui met criminalem punitionem fecisse videtur, multo magis falsum fecisse videtur, quo ad hoc, vt ea sĩa ciuiliter retractet. Nec me mouet, quod vt Deci. ait in. d. cõsi. 189. nu. 11. non sequatur, testis punitur de falso, ergo fecit falsum, nam resp. q̃ licet agnoscerem⁹, quod nõ sequatur necessario: tñ sequitur verosimiliter, & licet in aliis causis probationes debeãt cõcludere necessario: tñ in hac causa necesse non est, quod necessario cõcludant, sed sufficit in causa falsitatis vt ex verosimilib⁹ cõiecturis cõcludatur. Quinimo probationes ẽt in reliqs causis nõ ꝓcludũt necessario, sed tm̃ verosimiliter, nã primo considerãdũ est, q̃ modus humanæ ꝓbationis ad humanũ iudiciũ fit ꝑ fidẽ, & credulitatẽ iudicare debẽtis: fides aũt vel credulitas q̃nq; iure cogitur ꝓbationes testiũ, et instrorũ vt ĩ. l. vbi nũerus, & vulgata. l. sciãt cũcti, & l. 1. ꝑ totũ de fid. instr. q̃nq; plura cõcurrũt simul, ex quib⁹ notitia intellectualis cogit ad credulitatẽ, oportet em̃ credere, & ex credito iudicare, quod tã rõne q̃ ẽt autoritate tatis diluciꝺe cõstat, rõ. n. ꝓbatiõis est vt de veritate ꝓstet. At sicut cõstat nobis ꝺ veritate ꝑ fidẽ testiũ. 1. ꝑ credulitatem, quam duobus vel trib⁹ testib⁹ adhibem⁹. vt. d. l. c. in oĩ negotio ꝺ test.

Probationũ nulla cõcludit necessario sed tantum verosimiliter. 8

ita crede-

ita credere cogimur ex alijs argumentis, pręsumptionibus, & indicijs, ex quibus mens ꝓsa instituitur ad veritatẽ, & cogunt ad aliquid credẽdum. Adeo q̃ quandoq; violentas has præsumptiones appellamus, quia ex eis animus cogitur, & vincitur ad aliquid credendũ, vt ĩ. c. afferte, &. c. quia verisimile & ibi Inno. & Abb. de præsumpt. & qm̃ hæc argumenta, & pręsumptiones ex factis oriuntur, & sunt varia, ex quibus animus moueri põt, ideo certa regula ad fidẽ & animi instructionem diffiniri nõ põt, aliqua tñ in iure positiuo notãtur, ex q̃bus animus ad fidẽ mouet, quę aliq̃n appellãtur indicia, q̃nq; suspiciões, q̃nq; præsumptiones, q̃nq; argumenta vt notatur in. l. admonendi de iureiur. & ibi per Doct. maxime Bar. at cũ plurima esse pñt, quã in iure reperiuntur, vt in. l. nã natura de præs. verbis ea arbitrio & iudicio discreti iudicis oportet reliqui, & hoc est quod iure ꝓsultus docebat, in. l. 3. §. 1. &. §. eiusdẽ. ff. de testib. in his verbis: quę argumẽta ad quẽ modũ probãdi cuiusq; rei sufficiant, nullo certo modo satis diffiniri põt. Sicut nõ semp, ita sępe sine publicis monumentis cuiusq; rei veritas deprehẽditur: & paulopost subiũgit, nec ad vnã ꝓbationis speciẽ cognitionẽ stati alligari debere, sed ex sĩa animi tui tę æstimare oportet, quid aut cui credas, aut parũ ꝑbatum tibi opineris: hæc Calistratus iure cõsultus. Nec refragatur, si quis obijciat probationes certas esse oportere, has aũt præsumptiones sæpe fallere vt notatur. l. nõ est verisimile quod met. cã. ff. in. d. c. quia verisimile. Nã nos loquimur de humano iudicio, in quo etiã probationib⁹ testiũ, & attestationib⁹, & cõfessionibus partiũ sæpe fallimur: vt ĩ. c. cũ ęterni tribunal. de re iudi. ĩ. l. r. §. prudẽter de quęstionibus, humanum tñ iudicẽ humano more, & humana, & posśibili cognitione moueri cõuenit, vnde dicebat notãter Bar. ĩ. l. admonẽdi. 3. col. ver. quæro qñ dicatur plene ꝑbari, q̃ tũc dicitur plene ꝑbari, qñ iudex per ea quæ sunt sibi ostensa est adducꝺ9 ad fidẽ, & credulitatẽ eius, quod intẽditur, vt. C. de edẽ. in. l. procurator & l. quinquaginta. in fi. de probat. ff. cũ ibi allegatis. vnde ęqualem vim habẽt in causis secundum rerum qualitatem testes instrumenta & indicia notatur in. c. 3. loco de probat. & in. c. transmissæ qui filij sunt legi. & ibi prępo. Alex. itaq; cum vehemẽtior cõiectura mẽtiti testimonij dicendi vix inueniri possit, quam quod testis ꝑ testimonio ferendo pecuniam acceperit, superest vt falsum feciſſe videatur nõ solum quo ad sui criminalem punitionẽ, sed etiã quo ad sniam retractandã: ficq; oĩno reiiciẽda est sĩa illa, quã Deci. defendit, & cõem appellat, ĩ. ꝺ. ꝓsi. 189. nu. 11. nec ad rẽ ꝑtinet tex. ĩ. ꝺ. c. licet cãm de ꝓba. Nã ille text. loquit̃ qñ data fuit dilatio ad dicendũ, & ꝑbãdũ cõtra ꝑsonas testiũ, & nihil ꝑbatũ fuit, nec videbatur æquũ, vt sæpius hac de re ageretur, vt ibi & ꝑ totũ. C. fi sępius ĩ integ. resti. aliter. n. & lites essẽt immortales cõtra. l. ꝑperãdũ. C. de re iu. c. finẽ liti⁹ de do. & ꝓtu. & leges ludibrio forẽt cõtra. l. f. §. vbi aũt puerilis ętas. C. de bo. quę lib. ergo nr̃a sĩa quę habet vt prętextu falsorũ testiũ sĩa possit retractari, limitãda est, vt ꝑcedat qñ parti nõ fuerat data dilatio ad opponẽdũ ɔtra ꝑsonas testiũ, sec⁹ aũt si data fuisset, quia postea amplius admitti nõ debet ad dicẽdum cõtra eorũ ꝑsonas, vel dicta, post q̃ sĩa trãsiuit in rẽ iudic. vt. d. c. licet cãm per quẽ teneo nihil referre vtrũ testes pecunia an alio quouis modo corrupti essent, vt patet ibi in ỹ. porro dũ ait corrupti falsa dixissent, & rursus in ỹ. quãquã dũ ait, videlicet q̃ corrupti falsa dixissent. Vtrobiq;. n. ait q̃ corrupti falsa dixerũt, nõ distinguẽdo vtrũ pecunia an alio quouis modo falsa dixissent, & sic nullibi inuenies legẽ distinguẽtẽ inter corruptionẽ testis, quæ fit pecuniæ iteruẽtu, an alio quouis modo, & vtrobiq; fere par rõ est: qua in re vis tota in iudicis religiõe aut prudẽtia sita est, q̃si huius rei status ɔiecturalis sit, licet pro cõi op. iure regio faciat. l. f. tit. 26. part. 3. sed ipsa & reliquę ita & possunt, & debẽt interpretari pro nobis tex. fere ex-

Testis pecunia an alio modo corruptus fuerit, nihil interest, nã vtrobiq; sĩa retractatur contra cõ. 9

preſſus,in.c.1.§.ſi em̃ q̃d ſit inueſtitura ibi odio,vel gr̃a ſeu p̃cio, vbi nõ refert vtrũ teſtis precio,an vero gr̃a vel odio vel alio modo corrupt9 ſit,de quo tex. in ꝓpoſito nullus vnquam meminit.

Teſtes pecunia corruptos falſum dixiſſe opponebam, an vtrunq; ꝓbandum ſit ad ſn̄iam retractãdã ingẽs certamen.

10 Illud aũt notandũ eſt, q̃ ſi actor dixit, teſtes falſum dixiſſe, corrupti,vtrunq; probare tenetur. ſ. corruptionẽ & falſitatẽ:quia in vna eadẽq; oratione vtrũque ampli9 fuit: q̃ ſi dixiſſet teſtes corruptos fuiſſe,& falſum dixiſſe, aliud eſſet, quia in diuerſis orationibus id cõprehendit, ſicq; alterutrũ probare ſat eſſet : quia harũ orationũ altera alterã nõ qualificat, iſta eſt differentia cõiter recepta in vtroq; mẽbro, vt tenẽt Bart. in.l.Fulcini9.§.1.ff.quib.ex cau. ĩ poſſ.ea tur idẽ Bar.in.l.Diuus,col.1.ff.de re iudi.idẽ Bart.in conſi.incip. cõe Luciani locauit q̃ eſt.193.in ordine,nu.4. ſequi tur & dicit eſſe cõem opinio.Iaſ. in.d.l. Diuus,nu.22.quã iterũ,nu.20.cõmunẽ appellat Abb.in.c.ſignificãte vlti. not. de app.Bar.in.l.1.§. quæſitũ. ff. de aqua quoti.& æſti.Anto.Abb. Imola & Fel. nu.40.& nu.43.in.d.c.licet cauſam de pb.Anto.Abb.& Imola, in.c.2.de reſcrip.Bal.Imola,& Rom.in.l.Titia.ff.ſolu. matri. & alij quãplures quos refert Feli.vbi.ſ.& hãc dicit cõem opi. Alex. in.d.l.Diuus.nume.12.& nume.14.

Intellect. c. licet cãm ꝺ probatio.

11 Mouẽtur oẽs p.d.c.licet cãm, dum ait, corruptionẽ probari ſatis non eſſe,niſi & falſitas probetur, ſed ad illum text. iã.ſ.reſpõſum eſt, vt procedat,ideo q̃ antea fuerat cõceſſa dilatio ad probandũ,& obiiciẽdũ cõtra perſonã teſtiũ, aliud vbi talis dilatio (iuxta tex. not.in ſimili,in.l.116.tit.18.par.3.)cõceſſa non fuiſſet.Secũdo,mouẽtur p tex.ĩ.l.Fulcini9.§.1.ff.ex q̃.cau.ĩ poſ. earũ vbi pœna definita eſt in eũ, q̃ fraudationis cã latitaret,quæ pœna vt cõmittat,vtrũq; cõcurrere neceſſe eſt.ſ.& latitare,& fraudationis cã id fieri, quaſi vnũ alterum ita qualificet,vt ſeparari nequeãt. Sed reſpõde q̃ ibi alteruter illorũ caſuum oĩ vitio carebat,ſicq; nullã pœnã merebatur,nã abeſſe ſeu latere ſine dolo vbiq; pmiſſũ,& inculpatũ eſt:itẽ fraudationis cã aliquid facere punitur, vel alia pœna vel nulla,vt p totũ. ff. &. C. de dolo.Sed vt noua illa pœna, de qua in.d.l.Fulci.§.1.locũ habeat,oportuit il la ſimul ꝯcurrere,de quibus ibi nos loquimur in eo,q̃ in culpa eſt ꝓpter alterutrũ.ſ.,ꝓpter ſui corruptionẽ, & etiam ꝓpter falſitatẽ,& alterutrũ æque ſufficiẽs eſt,ac vtrũq; ad hunc effectum,vt ſn̄ia reſcindatur, ergo q̃ virt9 à lege alterutri attributa ceſſet, propterea q̃ ab hoĩe copulẽtur,ab oĩ rõne alienũ videtur,& cõtra tex.apertũ, & quæ ibi tradũtur à doctoribus,in.l.vn. in pr.C.de rei vxo.act.&.C.ꝺ teſt.l.teſta.vbi multa p Alex.Cor.& Iaſ.ad idẽ. l. ĩ delictis. §.ſi detract.ff. ꝺ noxalib9.&.ff. de app. l.ſtipulatio.§.f.&.l.appellãti.§.1. ad idẽ, quia inducta ad vnũ effectũ nõ debent opari cõtrariũ effectũ. l. legata inutiliter.ff.de adim.leg.l.legata inutiliter. ff. de lega.1.ſed q̃n alterutrũ ſufficit,& vtrũq; obiicitur,cõſtat cumulationẽ fieri ad augmẽtũ, ergo nõ debet operari diminutionẽ.Præterea quẽadmodum q̃n lex nititur duab9 rationibus, altera ceſſante in altera ſola quæ relicta eſt, ſuã virtutẽ ſeruat.l.ſi nõ lex Elia ſentia ff.de hęr. inſti.§.affinitatis inſt.de nup. ita quoq; & in hoĩs diſpoſitione, quæ duob9 capitibus nititur, quorũ alterutrum per ſe ſufficiebat, dicendũ eſt, vt alterutro ceſſante,& non probato, alterũ ſuam vim & poteſtatẽ retineat: ad idem illa regula ſi non valet, quod ago vt ago,&c.de qua per Bar.& omnes in l.1.§.ſi quis ita.ff.de verb. obliga.nam ſi vtrunq; oppoſui & alterum probaui, in eo ſaltẽ res vtilis eſſe debet. Ad idẽ regula,quę habet nunquã actiones,præſertim pœnales de eadẽ re cõcurrẽtes, alia aliã ꝯſumere inſt.ſi quadru.pauperiẽ feciſſe dicatur.§.fi. Ad idẽ quia pluralitas reſoluitur in ſuas ſingularitates. l.hęredes mei.§.cũ ita.ff. ad Treb.l. pe. C.de impuberũ.l.2.§.f.ff.de cõdi. inſti. l.falſa.§.f.ff.de ꝯdi.& dem.l. cui fundus eo.ti.ẽt ſi verba repugnẽt vt. d.§. cũ ita &.d.l.pe.ergo q̃ vtrũq; dixit,ſeu obiecit huius animi indubitanter fuit, vt is ſermo in alterutrum,hoc eſt in ſuas ſingularitates reſolueretur,ſi id ſufficeret facit

facit regula.c.nullus pluribus de regu. iur.lib.6.facit.l.ſerui electione.§.fi.ff.de leg.1.l.vxor patrui.C.de leg.Facit quia nullus videtur elegiſſe viam,per quam eius diſpoſitio infirmetur.l.3.ff.de milit.teſta. Vnde qui vtrunq; cumulauit, nõ poteſt videri hui9 animi fuiſſe,vt ſi alterutrũ per ſe ſufficiebat,deſinat ſufficere, quia id quo magis non quo minus valeret fecit.ff.de cõtra tab.l.3. §. ſi emancipatus. Et intentioni libellantis ſubueniendum eſt.ff.de iud.l. ſi quis intentione.Et omnis actus quo magis ſuſtineatur, interpretandus eſt, denique in ſpecie noſtram opi. contra magis cõmunem tenent & iuſtiſsime, vt nobis videtur.Bal.in.l.1.q.6.C. de cõdi. inde. idem Bald.in.l.fi. colum.2.C. ſi ex falſ. inſtr.p.l. fi. §.ĩ refutatorijs.C.de app.& per gl.in.l.circa.ff. de prob. idem Bald. in.l.certi conditio.§.quoniam.col.fi.ff. ſi cert.pet.Paul.Caſtr.in.d.l.Diuus,per gl.in.c.2.de reſcrip.vbi quando quis in libello plura allegat, quorum vnum tãtum per ſe ſufficiebat ad victoriam reportãdam,nũquam videtur ſe adſtringere,niſi ad illud tantum probandum, & hæc opi.æquior eſt ſecundũ Cuma. in.d.l.Diuus,& eam ſequitur Alex. ibi nu.12.in fi.vbi idem tenet Vincen.Hercul.nu.12.qui ait id ſenſiſſe Bar. in. l. de nuntiaſſe.§.quid tamen.ff.de adulte.& Bal.in.c.2.de reſcrip.& idem Bald.in.l. Titia.ff.ſolu.matri.Facit.l.prætor ait.§. hæc actio verſi.docere.ff. de vi bonor. rap.l.habebat.ff.de inſti.l.3.§. hoc autẽ à ſuperiore.ff.de itinere actuq; priuato bonus tex.in.l.ſi cui fundum.ff. de fundo inſtr.vbi non refert legem fundum inſtructum, an vero fundum & inſtrumentum:facit gl.cõmuniter ibi app.in rubr.inſti.de hære.quali. vbi ait non referre dicatur,de hæredum qualitate & differentia,an vero de hęredum differenti qualitate. Et ſic non refert oppoñ,quod teſtes corrupti falſa dixerunt, an vero quod teſtes corrupti fuerunt, & falſa dixerunt.

Accuſauit de percuſſione cũ ſanguinis effuſione,an vtrunq; ꝓbãdum ſit? dubia pugna.

12 Hinc apparet,quod ſtante ſtatuto,vt ſi quis percuſſerit, cum ſanguinis effuſione grauius puniatur, quam ex ſimplici percuſsione puniretur,quod ſi accuſatus te de percuſsione cum ſanguinis effuſione,& percuſsionem tãtum probaui,non etiã ſanguinis effuſionẽ, adhuc puniri debes de percuſsione, & nõ ex integro abſoluendus,id quod tenet,& ait cõmuniter teneri Bal.in.l.2.col.1.C. de proba.licet contrarium tenuerit Iacob.de Arena,ibi & in quodam cõſilio prout refert Bal.ibid.& contrarium ẽt tenet Abb.in.d.c.licet cauſam,& idem Abb.in.c.examinata,col.3.de iud.& Feli.nu.40.in.d.c.licet Abb.in. c. conqueſtus,col.pe.de foro compe. Cinus,in.l. 2.C.de prob.Ioan.And. ad Spec. ſuper rubr.de accuſ.Bal.in.l.ſi quis non dicã rapere.C.de epiſ.& cle.col.3.idẽ Bal.in l.1.C.qui accu. non poſ.idem Bald.in.l. &ſi ſeuerior.C.de infam. & hæc videtur receptior opin. ſed poſſunt interſe conciliari, vt ſi nominatim propoſuit pcuſsionem cum ſanguinis effuſione, & intentauit nuncupatim eam actionem,quæ ob id facinus cõperebat, tũc ſi percuſsionem tantum probauit non etiam ſanguinis effuſionem,nihil egiſſe videatur,reuſque ſit abſoluendus:q̃ ſi adiecit(prout plerunque fit) eã clauſulam petens in omnibus iuſtitiam ſibi exhiberi prout de iure iuſtũ eſt, & cõpetit: tunc oẽm actionẽ vtcunq; cõpetentẽ inſtituiſſe videatur, ſicq; reus veniat de percuſsione condemnãdus, ita vult Bald.eleganter,in.d.l.2.C.de ꝓba.

Copulata ꝺiſiose reſoluuntur in ſingularitates cũ cõmuni.

13 Quid autem ſi duo nominauit copulatiue,puta quia dixit teſtem corruptum fuiſſe,& falſum dixiſſe,& hoc caſu cõmunis op.eſt nõ eſſe neceſſum, vt vtrũque probetur,ſed alterutro ꝓbato ſententiam retractari,ſi teſtimonio illius iudex motus fuit ad ita pronuntiandum, ita tenent Bar.in.d.l.Diuus.ff.de re iud. idẽ Bart.in.d.l.Fulcini9.§.1.idem Bart.

Allegationes copulatę reſoluunt in ſingularitates.cũ cõ. contra plures.

14 conſi.193.cõe Luciani locauit, num.4. Bal.in.l.1.ad.f.C.de condi.inſt.ſequitur & dicit eſſe cõem opi.Iaſ.in.d.l.Diuus, nu.22.eſt cõis op.ſecundũ Alex.ibi.nu. 12.cum ſeq.Abb. in. c. ſignificante vlti. not.de app. Vincent.de Hercul. in.d.l. Diuus,nu.12.qui hãc dicit cõem opin. Felinus,nume.40.in.d.c.licet cauſam.

Contrariam op.vt etiam iſto caſu non ſufficiat alterutrum probare,ſed ſit neceſſarium probare vtrunque, & aliter reus in totũ ſit abſoluendus,tenẽt Hoſtienſis,in.d.c.licet cauſam & Archidi. in.c.præſentium de teſtibus,lib.6.Ioan. de Imol.& Pet.Bexucius,in.d.l. Diuus: mouentur quia ad veritatem illius copulatiuę corruptus fuit,& mentitũ teſtimoniũ dixit,oportet vtrunq; eſſe verum.l.qui hęredi plures.ff.de cond.inſt. l.ſi quis ita ſtipulatus.ff.de ver.obligat. vnde q plura copulatiue allegauit, vel oppoſuit quaſi ad eorundem omnium probationem ſeſe adſtrixiſſe videtur, vel omnia ſimul ſe probaturum profeſſus videtur,& vt qui partem indiuidui facit,feciſſe videtur nihil.l.pe.C. ad Silani.l.ſi is qui ducenta.§.vtrum.ff. de rebus dub.l.4.§. Cato vbi p omnes.ff. de ver.oblig.l.ſtipulationes non diuiduntur &.l.in ſtipulationibus eod.tit.ita & hoc caſu is nihil feciſſe intelligitur, nihilq; ꝓbaſſe, vel minimo dempto. Sed prior opi.vt receptior,ita & longe verior eſt: nam ſpecies noſtra tam longe abeſt,vt idiuidua videatur, nihil vt ſit, quod faciliorem recipiat diuiſionem, cum illa pluralitas in ſuas ſingularitates diuidatur.d.l.falſa.§.f.ff.de cond. & demon.l.2.§.fi.ff. de condi.inſti.l.pe.C. de impuberum.l.hęredes mei.§. cũ ita. ff.ad Trebel.l. Stichum qui meus erit. ff.de leg.1.cum ſimi.ſupra allegatis. Et propius ad noſtrum caſum in.c.ſignificante de appel.&.c.iam dudum de prę bendis. Præſertim quia quando copula ponitur inter diuerſas orationes, nũ quam requiritur concurſus copulatorum,quia nõ tam copulatiue quam cõtinuatiue appoſita videtur: cum enim cœptam locutionem cõtinuare vis, nihil aliud facere poteris, quam per copulam vnam orationem ſequentẽ orationi priori adiungere ita probat. l.1.in pri.ff.de infami.&.l.1.in pri. ff. de falſis Bar.in.l.1.in pr.ff.de iuſtit.& iure.idem Bart.in.l.ſi is qui ducẽta.§.vtrũ.4.opp. ff.de reb.dub.nam & ſimiliter licet copula,& regulariter inducat cõiunctionem verbalem.l.triplici.ff.de verb. ſig. vbi per Alciat.poſt alios & in.l.re coniuncti.ff.de leg.3. vbi tradunt cõmuniter Docto.præſertim Bar.nu.11.Iaſ. nu. 74.Franciſ.de Ripa.nu.44. Lancelot. Politus,nu.16.& nu.20.& nu. 21. Crot. nu.27.& Ludo. Vill.fol.19. col.4.tamẽ quando ea copula cadit inter diuerſas orationes,non inducit cõiunctionem verbalem,nec alterius generis, ſed tantum ſermonis continuationem,& contiguitatem:ita tenent cõmuniter doc. in.d.l.re coniuncti præſertim Bart.ibi, nu.12.vbi Ripa,nu.46.hanc dicit cõem op.quod & firmat Iaſ.ibi,nu.80.cum.6. ſeq.& Petr.Bexucius,col.10.& Crotus nu.35.& Politus,nu.8.& nu.17. & Lud. fol.20.col.4.p.l.ſicut.§.1.ff. quib. mod. vſusfru.amittatur, ſic ergo & in ſpecie noſtra is non tam coniunxiſſe,quã ſermonem continuaſſe videtur.Facit.l.ſę pe.ff.de ÿ. ſig. & gl.cõmuniter ibi app. in.l.eas cauſas de conſt.& demon.ff.& vſibus forenſibus ita receptiſsimũ eſt cum quam plures fiant articuli, quorũ non omnes ſemper ſed plerunq; vnus aut alter,aut certi probantur, quod vtile eſſe non deſinit obid quod alij verificati non fuerint.

Copula poſita inter diuerſas orationes nõ tã cõiunctionẽ quã ſermonis cõtinuationẽ inducit cũ cõm.

15

Deniq; in hac materia quinq; remedia prodita ſunt:primum remediũ eſt,accuſatio falſi, quæ datur damnum paſſo contra eos teſtes falſos, & etiam cõtra eum,qui eos produxit.l.qui nomine & l.ſi.ff. de falſis quod remedium ſecundum Doct.communiter durat annis viginti, vt.dd.ll. tradunt Felin. poſt alios in.d.c.licet cauſam,nu.36.Alexã.nu.17. & Iaſ.col.pen.& Vincẽ.de Hercul.poſt Bar.& Imolam,& Paul.Caſtr.col.pen.

16 &.ſi.in.d.l.Diuus,Alterũ remediũ eſt, reſtitutio, quę datur ad ſententiam falſis teſtimoniis latam retractandam, vt per totum.C.ſi ex falſis inſtr. d.c. licet cauſam de probatio.& hoc remedium durat quatuor tantum annis:iſta eſt cõmunis opi.quam tenent gl.pe. in.l. qui agnitis.ff. de exceptio. quam ſequũtur ibi cõiter Doct.& tenẽt Imola Cuma. Paul.Alex.nu.18.in.d.l.Diuus qui hanc dicit eſſe cõmunem opi.hanc etiam ſequitur & dicit cõem opi.Iaſ.ibi, nu.30. & Vin-

Sñia lata falſis inſtrũmentis vel teſtibꝰ ĩfra quadriẽniũ tantum rẽtractat cũ cõi cõtra lõge plures.

& Vincentiũs Hercul.col.pe. qui eãdẽ dicit cõmunem opi.in col.fi.in fi.ſequitur Feli.ĩ.d.c.licet cauſam,nu. 35. tenẽt Pet.Cinus,Raynerius & Bal.in,l.querela.C.de falſis,Cinus,Bal. Paul.Caſtr. & Alexã.in.l.ſi ex falſis.C. de tranſact. Mouentur hanc partem tenẽtes per.l. ſi.C.de temp.in integrum reſti. petendę,vbi reſtitutio,quę maioribus datur, annis tãtum quatuor durat, & conſtat huiuſmodi ſententiam demum per interuentum reſtitutionis retractandam d.l.Diuus.d.l.ſi prætor.§. Marcellus.ff. de iud.& per totum.C.ſi ex falſis inſtr. hodie iure regio expeditũ, vt duret an

18 nis viginti per.l.2.ti.26.par.3. Sed in terminis iuris cõis contrariam partem,vt remedium adillam ſententiã retractãdam perpetuũ ſit,tenent gl.in.d.l.querelam.C.de falſis Bart.in.d.l.Diuus idẽ Bar.in.d.l.qui agnitis.idem Bart. in.l.ſi ex falſis.C.de trãſact.& Iaſ.in.d.l.Diuus nu.30.ait hanc partem quaſi cõiter receptam videri eandem op. quaſi communem eſſe ait Alex.ibi,nu.18.qui hãc partẽ firmat à pleriſq; canoniſtarũ teneri in.c.venerabilis de excep. & in.d. c.licet cauſam,arg.tex.in.l.pure.§.fi. ff. de doli except.&.l.nã & poſtea.§.ſi minor.ff.de iureiur.& quidem vtraq; opi. defendi poteſt,nam aut ſententia fuit executioni mãdata & ad eam retractãdam nullum ſupereſt auxilium pręter reſtitu.& tunc intra quadriennium pretenda eſt.d.l.ſi.de temp.integrum reſti. pet. cum ſimil.ſupra alleg. & ita procedat prima op.ſupra relata. Aut nondũ fuit ſententia executioni mandata, & tunc quandiu durat actio ex ſentẽtia, tãdiu durabit exceptio aduerſus eam, arg.d.l.pure.§.fi.&.d.§. ſi minor niſi neges iſto caſu competere exceptionem ad impediendã ſententiæ executionẽ: nam durũ videtur vt executio ſententiæ differatur prætextu reſtitutionis in

Reſtitutio minoris petita impedit executionẽ cũ cõi.

17 integrum,cum poſt longam cauſę cognitionem & non aliter ſit concedenda:& vt concedi, ita & negari poſsit à iudice,adhuc tamen in integrum reſtitutione poſtulata, licet nondum conceſſa ſit,ſuſpẽditur ſententiæ executio, gl.cõiter app.per text.ibi,in.l.vn. C.in integrum reſti.petita.quã ibi tenẽt idẽ Bar.Bal.Ange.Sali.Pau.& Fulgo.Abb. in.c.ſuſcitata de in integrum reſtitutione,vbi eam dicit cõem nu.8.in contrarium tamen fortiter facit.l.2. C. de edicto diui Hadria.tollendo,vbi quæ ſecũ trahunt executionem paratam, nõ differuntur, aut ſuſpenduntur prætextu falſitatis allegatæ, aliter enim priuilegium à lege ſibi conceſſum vt exequi deberent ludubrio foret, contra.l. ſi.§. vbi autem puerilis ætas.C.de bon.quæ liberis,ſed reſponderi poteſt eſſe harũ rerum differẽtiam,nam reſtitutio,quæ à lege cõceditur minoribus, à cauſa fauorabili effluxiſſe videtur,nempe vt lubricę ætati ſubueniatur.l.1.ff.de minori.quæ auté conceditur maioribus prætextu falſorum inſtrumentorum ab aduerſo productorũ,vel falſorum teſtiũ, non à fauorabili,ſed ab odioſa emanare videtur.ſ.à turpiſsimo delicto,quod nunquam præſumitur,niſi probetur.l. merito in pr.ff.pro ſocio:odia auté reſtringi,& fauores conuenit ampliari.c. odia de reg.iur.l.cum quidam.ff.de lib. & poſt.vnde reſtitutio conceſſa beneficio ætatis ſuſpẽdit executionem, vt.d. l.vn. non ſic ea quæ cõceditur prętextu falſitatis perpetratę quod veriſsimũ puto: præſertim cum reſtitutio beneficio ætatis longe faciliorem habeat exitum, quam ea quæ petitur prætextu falſitatis commiſſæ, quia illa conceditur probata læſione, quæ ex ipſis actis proceſſus illico apparere põt: iſta autẽ probata demum falſitate, quæ longiorem indaginem plerunque exigit: vnde in hoc caſu executionem ſententiæ ſuſpendere durius eſſet,quam in illo:tenẽdo ergo vt huiuſmodi reſtitutionis petitio non ſuſpẽdat ſententię executionem,videndum eſt, ſi contra talem executionem opponatur de falſitate p modum exceptionis iuxta.c.venerabilis de except.&.c. licet cauſam de probatio.l.fin.C.ſi ex falſis inſtr.an vſq; ad annos.30. hæc exceptio opponi liberũ ſit,an vero vſq; ad quadrienniũ tantũ liceat? quæ quæſtio ardua eſt, vt ait

Reſtitutio petita prætextu falſi an impediat executionẽ ſententiæ qſtio pulchra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alexã.in.d.l.Diuus.nu.18. adeo vt sint variæ opiniones supra relatę,parem se re manum auxiliarium habẽtes, sed in eam partem procliuior sum,quę habet exceptionem talem vsque ad quadriẽ nium tantum opponi licere, nõ etiam vsque ad tricennium, moueor quia licet exceptiones sui natura perpetuæ sint,eo quod is cui competit,nõ potest aduersarium compellere, vti agat, aut iudicio experiatur, nisi quãdo ipse maluerit,aut sibi libitum fuerit.d.l.pure.§. fi.ff.de doli excepr.diuersum tamen est in hac exceptione, qua de agimus cum quasi permodum actionis, seu querelæ possit proponi,& fic is, cui competit vltro,possit eam in iudicio proponere,vt.d.l.Diuus cum simil.supra alle.nã & similiter reliquę exceptiões quas ei cui competũt vltro proponere fas est, temporales plerunque sunt,nõ perpetuæ,vt doli & metus exceptio,quæ biẽ nio concluditur.l.f.C.de dolo. Et exceptio non numeratæ pecuniæ,quæ fimiliter biennio finitur in pr.inst.de literarum oblig.l.f.C.de non nume.pecu.l.in contractibus per totam eod.tit.& quærela inofficiosi testamenti, quæ similiter quinquẽnio finitur.l.fi quis filiũ. C. de inoffi.testa.Iuncta.d.l.fi.C. de temp. in integrum resti.& vi. Abba. nu.11.in c.tam ex literis de in integr. restitutio. Tertium remedium est,actio in factũ, quæ accõmodatur falsitatem passis. l. qui nomine &.l.fi.ff.de falsis & hoc durat vsq; ad tricennium vt.dd.ll. secundum Felinũ in.d.c.licet causam. nu. 36. post alios ibi tradunt Alex. col. pe. Iaſ. col.pe.Vincen.Hercul.nu. 15. cum seq. & alij cõiter i.d.l.Diuus.Quartũ remedium est,exceptio, quæ competit contra eum,qui agere vult,vel executionẽ petit virtute sentẽtiæ falsis testimoniis assecutę,& hoc durat per integrum tricennium,ita tenẽt Abbas Imola & Feli.nu.39.in.d. c.licet causam, qui firmat hanc esse communem op. omnium ibi & etiam in.c.venerabilis per tex.ibi de excep.& in.l.querela post glo.ibi.C.de falsis:sed cõtrariam opinionem,vt per quadriennium tantum duret, diximus veriorem,& forte receptior est. Quintum remediũ est falsi replicatio, nam si agebas contra me, & per falsos testes sententiam absolutoriã assequutus fui,& rursus te eadem actione agẽte excipio de re iudicata,poteris replicare de falsitate secundum cõem opi. de qua per Alex.nu.18.& nu.17.& Iaſo. col.pen.& Vincentium Hercul.col.pe. in.d.l.Diuus post alios & per Felin.nu. 29.post Imolam & Abbatẽ ibi in.d. c.licet causam quod remedium per integrum tricenniũ durabit secundũ Vincen.de Hercul.vbi supra & est ex mente eorum omnium qui tenẽt exceptionem,de qua proxime mentionem habuimus esse perpetuam:tamen est contra mentem eorum omnium, qui contendunt eam quadriennio tantum duraturam,quorum sententiam secuti sumus,eamque etiam in hoc articulo sequimur,cum sit eadem ratio,nam & is cui competit talis replicatio, poterit eam vltro proponere per supra dicta: sicq; non est cur non temporalis sit,potiusquam perpetua.Denique talis sententia per fallos testes vel instrumenta consecuta,non est nulla ipso iure,licet possit retractari, vt firmat esse cõmunem opi.Alex.in.d.l. Diuus, nu.6.p l.1.&.l.fi.C.si ex falſ.instr.l.1.tit.26. par. 3.quod intelligitur secundum eandem cõem opi.quando solis illis falsis testibus vel instrumẽtis,nõ etiã aliis motus fuit iudex ad ita pronuntiandum.d.l.1. tit.26.par.3.l.fi.C.si ex falsis instrumen. Illud autem prætermittendum nõ est, quod licet gl.in.d.l.querela.C.de falsis cum simili.sentiat ea fere quinque remedia competere ad retractandã sententiam: tamẽ errat,nam accusatio de falso non datur, nisi ad hoc vt crimina liter puniatur,qui falsum fecit, siue ille testis sit,siue etiã pars ipsa, quæ talem testẽ dolo malo ꝓduxit.Itẽ actio in factum non datur ad retractandam sententiam, sed tantum ad interesse consequendum. Reliqua autem remedia dantur,vel ad sententiam retractandã, vel ad eius effectum, seu executionem impediendam, vt declarant Doct. vbi supra

supra præsertim Vincentius de Hercul. in dicta.l. Diuus, colum.penultim.

1 *Sententia mercede lata nulla est.*
2 *Clausula dispensatiua impedit dispensationem fieri partium consensu.*
3 *Forma inducitur per clausulam annullatiuam.*
4 *Sententia etiam iusta pretio lata est nulla.*
5 *Iudex etiam spem recipiendi non debet habere.*
6 *Vsura fit cum mutuo spe mutui recipiendi.*
7 *Bello iniusto capta an sint restituenda?*
8 *Sententia venalis quando inducat Simoniam.*
9 *Snia venalis non valeret etiam ex vi cõsuetudinis.*
10 *Iudex qui pretio tollit iniquam sententiam damnũ restituit victo,nec repetit à victore.*
11 *Iudex qui omisit fructuum condemnationem an faciat litem suam?*
12 *Sententia pretio lata licet sit nulla quo ad partes, tenet tamen quo ad iudicem puniendum.*
13 *Iudex,qui tulit sniam nullam an faciat litem suã?*
14 *Snia venalis lata ab arbitro est nulla, et ipse punit.*
15 *Sententia venalis an dicatur, quãdo iudex mutuũ tantum,non etiam damnum recipit?*
16 *Sententia non venalis etiam à corrupto iudice lata non est nulla.*
17 *Snia lata cõtra minorẽ fauore vel gratia est nulla, licet pretium nõ interfuerit,si interfuit falsa ꝓbatio.*
18 *Snia lata cõtra minorẽ per gratiã si nõ interfuerũt falsæ probationes aduersi tenet, sed datur restitutio.*
19 *Idem in fisco & in ecclesia.*
20 *Sententia per gratiam lata vt probetur.*
21 *Snia non redditur nulla ex dolo iudicis vel etiã partis,licet detur vtroque casu restitutio.*
22 *Iudicis error an faciat vt parti læse detur restitutio?*
23 *Iudicis culpa lata quando præbeat restitutionem.*
24 *Iudex potest accipere cautionem de indemnitate.*
25 *Iudex etiã in licitis & honestis potest accipere cautionem indemnitatis.*
26 *Sentẽtia arbitri venalis valet,sed ope excep. eldit.*
27 *Iudex quo excelsior est,eo turpius peccat.*
28 *Arbitri non est proprie sententia.*
29 *Confessio coram arbitro non infamat.*
30 *Arbitri à snia non appellatur, nec producitur actio.*
31 *Snia si ferat ꝓ inimicitias valet, sed datur restitutio.*
32 *Iudex salarium exigens non dicitur vẽdere iudicia.*
33 *Iudicũ vnus erat corruptus,alij non,an valeat snia?*
34 *Iudici pecunia data siue vt ferat iustã,siue vt iniustã sniam,siue etiã simpliciter data esset,nũquã repetit.*
35 *Fiscus aufert,quod iudex turpiter capit.*
36 *Iudici dans pecuniam vt iustam ferat sententiam, an eam repetat? dubia pugna.*
37 *Testi vel iudici qui dat munus,et si exprimat se dare pro iustitia consequenda, præsumitur, quod dat ꝓ iniustitia assequenda.*
38 *Iudicum animos munera peruertunt.*
39 *Testis verum dicere debet gratis, non pecunia.*
40 *Testem corrumpens causam perdit.*
41 *Testis, qui pecuniam capit pro dicenda veritate, falsi tenetur.*
42 *Teste corrupto creditur contra corrumpentem.*

Snia merẽde lata est nulla est.

1 IVdici non licet vendere iudicium.c.non licet.11.q.3. & ille tex.diuiditur in tres partes, secundum quod continet tria dicta,secũdum ibi,& si liceat tertium ibi,& iuris consulto,&c.Ex prima parte tex. colligo vnam regulam,quod non licet iudici vendere iudicium, similis text. est in c.cum ab omni,de vita & honest.cleri. & in.c.nõ sane.14.q.5.& in.l.2.ff.de ꝑd. obtur.cau.& in.c.qui recte.11.q.3.adeo & est prima extensio,quod sentẽtia lata intercedẽte pecunia est ipso iure nulla:nec est necesse appellare, vt in iuribus supra allegatis, & in.l. venales. C. quam prouoca.nõ est necess. & in.c. ei qui appellat.§.venales.2.q.6.& vltra dicta iura addo apertam rationem, nã ille iudex,qui pecuniam recipit,facit cõtra prohibitionem illius tex. Cum concordan.ergo quod fecit est nullũ, quia sufficit legislatori, si hoc ꝓhibuit.l.nõ dubium.C.de legi.cum simil. & quia illa conuentio vel pactum est reprobatum,ergo factum cõtra est nullius momenti.l.pacta quæ contra, cum cõcordan.C. de pactis, imo plus etiam si lex non prohiberet expresse,tamen quando illud respicit publicam vtilitatem, partum vel factum in cõtrariũ est nullum.l.iuris gentium.§. si paciscar. &. §. & generaliter.ff.de pact. quãdo autem dicatur pactum fieri contra legem,vel prẽter, declarat Bart.in.l.cũ lex pe.col. ff.de fideiuss.& in.l.1.ff.de noua.& Bal. in.l.non dubium pen.q.C. de legib. & ad confirmationem adde, quod vbicũque in aliqua dispositione apponitur à superiore clausula annullatiua, vt quia dicatur,si secus factum fuerit,sit nullũ, vel inane: vt est i tex.alleg. supra iũcta. l.venales.C.quan.prouo. nõ est necess. & in.c.ei qui appellat.§.venales. 2.q.6. tunc pactum vel consensus partium nihil potest operari,vt est gl.notabi.in.c. statutum ad finem princi.in ver. committatur,& in.c.dispendia, in ver.processus de rescrip.lib. 6. iuncto eo quod vult gl. notab.in clem.1.in ver.inhibẽtes de iur.patro.& est glo.de iure ciuili notabilis

2 *Clausula annullatiua impedit dispensatiõe fieri partiũ cõsensu.*

notabilis in.l.à diuo Pio in ver.actionē ff.de ritu nupt.in pr.quam ad hoc multum notat Bal.in.l.non dubium.C.delegi.10.col.& in.l.iubemus. §. ſane. C.de ſacroſan.eccle.poſt principi. & in.l.eaquę.C.de donatio.ante nup.& in.c. lator ad fin.de re iudi. & tex. ſolennis in c.dilecto.ver.niſi forte de præben.quē Doct.ibi multum notāt: ratio eſt, quia vbi apponīt clauſula annullatiua,tunc illud videtur datum pro forma ſecundū Bal.& Ang.in.l.1.ff.de liber. & poſt hu.Sed vbi aliquid requiritur p forma conſenſus partium, nihil opatur auth. iubemus.C.de iud.Bar.in.l.de his.ff.de tranſactio.ergo,&c. dices tamen quod ea, quæ.§.allegaui,nō faciunt ad propoſitum,nam iura prohibent receptionē pecunię,vnde ſi recipiatur,videtur recepta contra prohibitionem, & ſic receptio eſt nulla: tñ per hoc nō ſequīt, quod ſnīa eſſet nulla, niſi iura hoc expreſſe dicerent,vt dicit. d.l.venales cū ſimil.tamen dic quod imo optime faciunt,nam iura ſupradicta dicunt ſententiam debere ferri gratis,& non poſſe pecuniā recipi. Si ergo recipitur, & ſententia fertur,videtur ferri contra p hibitionē legis,& ſic erit nulla.d.l.non dubium cum ſimili.nam etiā ſi iura ſolummodo dicerent non poſſe pecuniā recipi, hoc ſufficeret nā ſi pecunia nō poteſt recipi, ergo ſententia debet gratis ferri,ſi ergo propter pecuniā proferatur ergo erit nulla, vt ſæpe dictū eſt, & ſic optime faciunt quę ſupra allegauī:licet non eſſent neceſſaria ſed gratia ornatus addidi.Prędicta procedunt,& erit tertia extenſio, quod etiam ſi ſententia ſic lata,ſi talias iuſta,& æqua:tamē erit nulla,quia eo ipſo quod recipitur merces,dicitur iniuſta,ita dicit tex. in.d.c.non licet.11.q.3.dū dicit iuſtū iudicium,&c.& in.c.qui recte eadē cauſa & quæſtione, dum dicit, qui recte, &c.& text.in.c. non ſane prima parte. 14. q. 5. & in. c. cum ab omni ad fin.de vita & honeſta.cle i. & Pau.in.l.venales ſupra allegata licet nihil allegat, & hoc eſt indubitatum:nam ſi de ſententia iniuſta intelligerentur prędicta iura,carerent omnino dubitatione. d. c. non ſane ſecunda parte,nam quis dubitat pecuniam non poſſe recipi pro iuſta ſententia ferenda, imo quod plus eſt,& erit.4.extenſio, quod nec ſpē debet iudex habere aliquid recipiendi,& peccat mortaliter contrarium faciens, gl.eſt ſingula.in.d.c. qui recte ſupra eo dē iūcto tex.ibi,ſicut dicimus in fœneratore,qui propter ſpem ſolūmodo aliquid recipiēdi dicitur fœnerator,text. eſt notabilis in.c.ſi fœneraueris.14.q.3. notat gl.in.c. ex parte el primero de officio delegat.& in.c.ſi.de Simo.& in.c. conſuluit & ibi tex.de vſur. Imo quod pluseſt,quod ſi aliq̄d tibi mutuo ea cōuentione, vt tantūdē mutues,cū opus fuerit,nihilominus dicitur vſura:& ſic licet propter mutuum, quod tibi feci, tenearis mihi idem facere naturaliter ex illo capite,vt bene facienti bona faciamus.l.Sed & ſi lege.§. cōſuluit cumſimi.ff.de peti.hære.tamen illa obligatio naturalis ad antidoram non poteſt deduci in pactum quin ſemp dicatur vſura,iſta eſt gl.ſingula. quæ forte non eſt alibi in.d.c.ſi fœneraueris, quā proſingulari reperio allegatam per Iaſo.in l.ex hoc iure.ff.de iuſti.& iure.4. char. 4.col.& in.l.ſi nō ſortem.§. libertus.ff. de condi.inde.Vnum tamen eſt redeūdo ad prædicta quod ſi rōne ſpei, quā iudex vel alius habuit,aliquid recipiat, non tenetur ad reſtitutionem, arg.tex. ſingula.& gl.in allegato.c.fin.de Simo. & facit gl.in.c.vnico de cleri. non reſiden.lib.6. Accedat ad hoc ſingula. doctrina Sancti Thomæ.2.2.q.77. articu. 2.vbi dicit quod licet peccet princeps mouens bellum iniuſtum contra inimicos fidei,vt notatur ī.c. ſicut. tertio de iureiur.& in concordantiis ibi poſitis: non tamen tenetur reſtituere ea, quæ accepit in prædicto bello iniuſto. Plus eſt & procedit iſta concluſio, & quæ ſupradicta ſunt,& erit.5.extēſio,vt iudex aliquid recipiēs pro iuſto vel iniuſto iudicio,cōmittat ſimoniam,glo.eſt valde notabilis, in. c. vendentes. 1. q.3. quod eſt verum in rebus ſpiritualibus, ſecus in prophanis nam tunc licet ſit grauiſ-

Forma ídu cit̄ p clauſu. annullatiuam.

Snīa etiam iuſta precio lata eſt nulla.

Iudex etiā ſpē recipiendi nō debet habere.

Vſura fit cū mutuo ſpe mutui recipiendi.

Bello iniuſto capta an ſint reſtituē da?

Snīa venalis qñ induc at ſimoniā.

grauiſsimum peccatum,non tamen cō mittitur ſimonia. Ratio quia ſimonia cōmittitur tātum in ſpiritualibus & tēporalibus annexis.1. q. 1. quaſi p totum & hoc vult prędicta gl.& Abb.in.c.cū ab oī de vita & honeſta.cle. 2.col.poſt medium & ibi Imol.& per Abb.et Moder.c.2.ne pręla.vices ſuas.

Snīa venalis nō valeret ēt ex vi cōſuetudinis.

9 Nec valeret conſuetudo, et erit.6.extenſio contra diſpoſitionem huius capituli non licet, ſupra allegato per nos & ſimilium, cum ſit peccati nutritiua. c.ex parte de conſuetu.et eſt text.iuncta gl.in allegato.c. cum ab omni de vita & honeſta.cleri.& an hoc procedat in foro eccleſiaſtico, vel ſeculari, vide per Abbat.ibi.3. notabili, & melius ibi per eundem.3.colum.ver.nunquid autem valeat conſuetudo, &c.

Iudex q̄ p̄cio tulit inī quā ſniam dānū reſtituit victo, nec repetit a victore.

10 Ad prædicta etiam, & poterit eſſe. 7. extenſio facit, quod iudex qui obtētu pecuniæ vel per ſordes, vel maliciam, tulit iniuſte ſententiam, quanuis fecerit litem ſuam male iudicando,vt infra dicam:tamen non habet actionem cōtra eum pro quo tulit iniuſte ſententiā nec poterit petere ab eo,à quo cōueniatur,vt ſibi cedantur iura cōtra victorē, qui iniuſte obtinuit gl.eſt de hoc ſingula.ſecūdum Ang.& ibi text. ſecundum vnum intellectum in. l.mancipia in .fi. C. de ſer.fugiti.& vide ibi Bal.& Paul. de Caſtr. de quo latius & notabilius p Iaſ.in.l.properandum.§. fine autem alterutra penul.& vlti.col. C.de iudi.vbi

Iudex, q omiſit fructuū cōdēnationē, an faciat litem ſuam?

videas. 11 Vnū tñ eſt & ſingulare, quod ſi iudex condemnauit in re,et non cōdēnauit in fructibus, facit litem ſuam nec poteſt ſe defendere, quia condemnauit in re contra ius litigatoris, nā eodem errore debuit condemnare etiam de fructibus text. eſt de hoc ſingularis ſecundum Bal.ibi in.l. ex diuerſo poſt principi.ff.de rei vē. Itē & pro.8. extēſione dico, quod modo incidenter tetigi.ſ.quod iudex precium capiēs, &c. non ſolum peccauit grauiſsime & ſententia erit nulla,verum etiam ipſe facit litem ſuam:ita dicit gl.in.l. venales. C. quan.prouo. non eſt neceſſe allegat.l. ſi filiusfami.ff.de iudi.etſi dicatur con-

Snīa precio lata licet ſit nulla quo ad partes, tenet tñ quo ad iudicem puniendū.

tra ſententia lata per pecuniā eſt nulla, dicta.l. venales vt ſupra dictū eſt, ſed habeo quod quando ſententia eſt nulla,iudex non facit litem ſuam, quia non intereſt,vt eſt gl.ſingula.in.l. ſi iudex.ff.de variis et extra oī dina. cognitio.de qua vide mirabiliter Bart. in.l.ſi quis in conſcribendo.C.de pact.in fin. et per Bal.in.l.4.in fi.C. quomo. & qñ iudex,facit bonus tex.in.l.1.§.hæc verba.ff.quod quiſque iuris,et ibi per Iaſo. 5.notab.vbi limitat,ergo ſic in propoſito ad hoc reperio, quod reſpōdet Bal. in.d.l.venales, quod in iſto caſu iſta eſt mera pœna, propter merū maleficiū, & ideo licet ſententia ſit nulla: tamen ſuum maleficium non ceſſat,& ideo tenetur,allegat.l.adeo.ff. de iuriſd.omni. iudic.& ex hijs ego colligo notabilem limitationem,ad gl. in.d.l.ſi iudex quā notabis.

Iudex q̄ tulit ſniam nullā an faciat litem ſuam?

Snīa venalis lata ab arbitro eſt nulla,et ipſe puniturr.

14 Vltra prædicta, et pro.9. extenſione addo,quod iſta regula nedum procedit in iudicibus,ſed etiam in arbitris iuris,de quibus in.l.ſi. C. de iudic. et in cap.2. requiris et.c.cum ſpeciali de appellatio.ratio quia iſti habent publicā auctoritatem qua abuti non debent, quod not. et hoc colligo ex verbis Bal. in.d. l. venales.

Snīa venalis an dicat̄ qñ iudex mutuū tantū, non etiā donū recepit?

15 Item pro. x. extenſione addo, vt nedū videatur iudex corruptus,qui pecuniā accepit,et ſic ſententia ſit nulla, ſed ēt ille quia fœneratore gratis recipit mutuum:nam habetur perinde, ac ſi pecuniam recepiſſet,quam ab aliis pro vſuris conſueuit exigere, vel extorquere, ita notabiliter tenet Bal.in.d.l.venales, vlti. q. allegat legem quin etiam. ff.de calūnia.licet in cōtrarium faciat,quod notat Spe.in tit.de vſur. ſecundum eū. Vndecima extenſio pōt colligi ex verbis Bal.in.d.l.venales pe.q. vbi videas.

Snīa nō venalis etiam à corrupto iudice lata nō eſt nulla

16 Prædicta,et iſtum tex. intelligo procedere, quando iudex fuit corruptus pecunia,vel interuentu alterius rei, nam tunc proprie ſententia dicitur eſſe venalis,& ſic nulla, vt.ll. ſ.allegatis, &.l. quin etiam.ff.de calumniato. & notat Bal.in.l.1.C.de pœna iudi.qui ma.iudi. ſecus ſi ſententia eſt lata per corruptionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem gratiæ,vel ambitionis, nõ per prẽcium, nam tunc valet ſententia mero iure, ſed competit reſtitutio ĩ integrũ contra ſententiam,hoc voluit gl. reputata ſingularis,in.l.ſeruo inuito.§.cum prætor.ff.ad Trebellia.quam dicit non eſſe alibi Bal.in.d.l.venales & in.l.1.vlt. col.C.quomo.et quan.iudex et eã allegat Bal.inl.1.1.col.ad fi.C. de condi.indebi.et non eſt alibi ſecundum Paul.in d.§. cum prætor.in.1. &.2 .colum.poſt mediũ.Nec obſtat,ſi dicatur, quod reo tũc habet exceptionem doli cõtra ſententiam, ergo non competit ſibi reſtitutio in ĩtegrum,cum ſit tutus iure cõmuni , et vbi competit ordinarium remedium de iure cõmuni,non habet locum extraordinariũ.l.in cauſæ cum cõcor.ff.de mino. ad hoc dicendum videtur,qđ nõ eſt ęque tutus per exceptionem doli,quemadmodum per reſtitutionem in integrũ,& quia expedit habere plura remedia, nam exceptio debet eſſe liquida.l.nam et poſtea in prin. ff.de iureiur. alias nõ prodeſt condẽnato ad impediendam executionem ſnię ſed reſtitutio in integrum quaſcunque ꝓbationes admittit, et vide.c.ſciſcitata cum ibi notatis de in integ.reſt.Item quia expedit victo,quod ſententia cancelletur, quod fiet reſtitutione in integrum conceſſa.l.ſi prẽſes.C.quomo. & quan.iudex, & quia pinguius eſt remedium reſtitutionis in integrum , licet ſit extraordinarium,vt exprędictis apparet,merito poteſt cõcurrere cum ordinario remedio vt eſt notabi.tex.in c.ex literis de in integrum reſti. & notatur,in.c.ex parte el.2. de reſcriptis & eſt gl.reputata ſingularis in.l.f.C. ſi aduerſus rem iudica. ſecundum Bal. in.c. cum Bertoldus de re iud.et in.c.prętera de dilatio.Iaſ.in.l. ita demum penul.

Snĩa lata cõtra minorem fauore vel gratia eſt nulla,licet verũ nõ interfuerit,ſi interfuit falſa ꝓbatio.

17 col.C.de procu.Prædicta intelligenda ſunt vera ĩ ſnĩa lata cõtra maiorẽ,ſi autem contra minorem, tũc nedum ſi pecunia ſit lata ſententia,erit nulla,ſed ét ſi ambitione,vel gratia , et hoc eſt ſpeciale fauore minorum text.eſt cum gl. ſi.C.ſi ex falſ.allegatio. et gl. in.l.venales.C.quãdo prouo.non eſt neceſſe ponit Nicol.de Neapoli.in.l.ſcire, oportet.§.conſequens.ff.de excuſa. tuto.circa prin.et vide gl.in.l.2.C. ſi ex falſ. inſtru.& in.l.Diuus.ff.de re iudi.ad idem gl.in.l.f.C.ſi ex falſ.inſtr. et gl.ĩ.l. ſeruo inuito. §. cum prætor. ff. ad Trebellia.

Snĩa lata cõtra minorẽ ꝓ gratiã ſi nõ interfuerũt falſæ ꝓbationes aduerſi tenet, ſed datur reſtitutio.

18 Hoc tamen intellige ſane, quando ſententia eſſet lata contra pupillum præſentem & defenſum per falſas probationes factas per alterã partem , quo caſu eſt nulla ipſo iure,& eſt ſpeciale fauore pupilli,regulariter ſecus , quia valet,& datur reſtitutio.l.Diuus. ff. de re iudi.et.C.ſi ex falſ.inſtr. per totum niſi concurrant tria. ſ. quod ſit lata contra abſentem,& per falſas probationes , & ſcienter factas, quibus cõcurrẽtibus,in quocũq; eſt nulla ipſo iure.l. ſi prætor. §.Marcellus.ff.de iud.& ibi Bar.& Bar. in.l.Diuus.ff.de re iudica.et in. l. ſi is adquẽ.ff.de acqui.hęre.ſed ſi non eſſet lata contra pupillum per falſas probationes, tunc propter hoc quod eſſet ambitioſa,nõ eſſet nulla ipſo iure fauore pupilli,quia nõ reperitur iure cautum,ita reperio declaratum per Paul. de Caſt. in.l.ſeruo inuito.§.cũ prętor.ff.ad Trebel.2.col.poſt princi.quod tenementi.

Idem in fiſco & in eccleſia.

19 Et quod dico in pupillo idem videtur dicẽdum in eccleſia & fiſco,per gl.quæ facit hanc comparationem,in.l.1.C.de ſenten.aduer.fiſc.latis lib.10.per quam ita dicit Paul.de Caſt.in.d.§. cum prætor. 2.col.circa fi.& ex hoc ego colligo vnam pulchram conuenientiam inter minorẽ & eccleſiã , quã adde ad.l. reſpublica.C.ex quibus cau.maior. modo diligenter aduerte in quantum dixi ſupra,quia gloſſ. in.d.§. cum prætor non reperitur alibi,dum dicit,quod ſententia lata per gratiã bene valet: datur tamẽ reſtitutio,nam certe eſt gl. quæ idẽ dicit ad literam,in.l.venales quando ꝓ uo.non eſt neceſſe. Vnde ego crederẽ quod illę gloſſæ debent ſic intelligi,nã gl.in.l.venales dicit, quod ſententia lata per gratiam vel ambitionẽ bene valet,ſed datur reſtitutio : dicitur autem ambitioſa , quãdo iudex per dolũ vult fauere,et gratiam facere parti, pro qua dat ſententiã, ratione malitiæ vel maleuolentiæ

leuolentię alterius partis. l. ambitioſa. ff.decre.ab ordi.facien.& arg.l. præſes. cum ibi notatis.C. de tranſactio. & ſic ſolus dolus iudicis non reddit ſententiam nullam, etiam ſi quis vellet hoc ꝓbare,quod iudex dixit , quod ſic volebat facere odio vel amicitia : nã aliter

Snĩa ꝓ gratiã lata vt probetur.

20 non videtur hoc probare.Cum potius pręſumatur error,quã dolus, vt eſt caſus notabi.in.l.penulti.C.de his qui ſibi aſcrip.cum concord.& iſtum modum probãdi tradit gl.in. l. apud Celſum in prĩ.ff.de doli excep.& in.l. Fulcinius.§. quid ſi latitare.ff.ex quib.cau. in poſ.ea & de hoc vide Pau.in.d.§.cum prætor. 1. col. ad finem dolus ergo iudicis non reddit ſententiam nullam:operatur tamen,quod detur reſtitutio, ita intelligatur gl.in.d.l.venales, vt ſic non ſit in poteſtate iudicis lædere partem , quominus ſibi reſtitutio competat, & addo quod quemadmodum dolus iudicis non reddit ſententiam nullam , eodem modo nec dolus partis,text.eſt in l. eleganter. §. ſi quis poſt , & ibi notat

Snĩa nõ reddatur nulla ex dolo iudicis, vel etiã partis, licet detur troq; caſu reſtitutio.

21 Bal.ff.de cond.indeb.& ibi etiam Iaſo. in princ.& text.in.l.ſi fideiuſſ.§. in omnibus.ff.manda. licet ſecus in contractibus, vbi dolus dans cauſam contractui, reddit contractum nullum.l.eleganter in princ.cum ſuis concordan.ff.de dolo.ratio diuerſitatis poteſt eſſe, quia in contractib.requiritur conſenſus,inſti. de obligatio.ex cõſenſu cum mille cõcordan.ſed ille,qui decipitur, non conſentit , cum dolus det cauſam contractui,ergo, &c.Sed in ſententia non requiritur cõſenſus,cum reddatur in inuitum.l.inter ſtipulantem.§.1.ff.de ver. obliga.notatur in.l.ſi diuerſa.C.de trãſactio.ergo dolus qui remouet conſenſum,non reddit ſententiam nullam: cũ conſenſus non ſit de ſubſtantia,cogita:

Iudicis error an faciat, vt parti læſe dẽt reſtitutio.

22 modo venio ad gl.in.d.§. cum prætor, & dico quod illa gl. loquit & poteſt intelligi in caſu magis dubitabili. ſ. nedũ quando ſententia eſt lata per ambitionem,vel gratiam & ſic per dolum iudicis, vt detur reſtitutio contra eam , ſed etiam ſi non per dolum iudicis,ſed per errorem iuris,& ſic per imperitiã poſſit peti reſtitutio , & quod hoc velit.d. gl.perpendo verba eius, dum dicit:ſed dico hic maxime, vbi ꝓ gratiã lata fuit dari reſtitutionem,pondera verbũ,maxime , quaſi dicat , nedum ſi per gratiã vel dolum,ſed etiam,ſi per errorẽ, nec aliter poteſt intelligi illud verbum,maxime,alias abũdaret , quod indubio nõ eſt dicendum & ita reperio quod notat Paul.de Caſtr.ibi ex illa gl. 2. col.in medio licet non ad hoc propoſitum, & iſto modo intelligendo , dico quod illa gloſ.eſt ſingul. & vnica prout dicit Bal.in locis ſupra allegatis: & ſic nõ ſolum dolus iudicis,ſed etiam error tantum eſt cauſa concedendæ reſtitutionis contra ſentẽtiam,quod eſt mirabile,& iſtam doctrinam ad dictas gloſſas ego ſolus attingo,ideo tene mẽti:an autem illa gl.in dicto.§. cum prętor ſic intellecta ſit vera,vide Paul. de Caſtr.ibi 2. col.in medio circa quod amplius nõ inſiſto,& ex prædictis habes vnã limitationẽ ad caſum noſtrũ iuncta.d.l.venales cum concord.intelligendo quod

Iudicis culpa lata qñ præbeat reſtitutionẽ.

23 hic fuit iudex corruptus.Idem videtur dicendum & erit. 2. limitatio ſi non interuenerit corruptela, ſed lata culpa iudicis,quia ſententia nõ erit nulla ſed tunc ſi ſuccumbens hoc ſciuit, de lata culpa iudicis infra tempus appellationis debuit appellare, poſtea non auditur:ſi autem ignorauit de lata culpa cõmiſſa,& infra.x.dies nõ appellauit,modo appellare non poterit:ſed petet reſtitutionem in integrum ad totam cauſam.Iſta eſt ſententia gloſſæ ſingula.in d.§.cum prætor,ſequitur Guil. & Cin. in.l.pen.ff.de iuſti.& iur.& Bal.in.l.venales,vbi ad hoc dicit illam gl.non eſſe alibi.Idẽ Bal.in.l.1.C. de pœna iud.qui male iudi.2.col.in medio & in. l.1. vlti. col.in prin.C.quomo.& quã.iudex, & in.l.1. 1.col.ĩ.f.C.de ꝑd. ĩde.quod nota.

Iudex põs accipe cautionẽ de indemnitate.

24 Prædicta etiam procedunt, & erit.3. limitatio,præterquam in illo, qui conſeruat iudicem indemnem,quia nõ dicitur eum corrumpere,ſi conſtat quod habeat bonam cauſam : ideo ſententia erit valida,ita notat Bar.ſingula.per illum text.in.l.ſi quis vxori.§. ſi fugitiuũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff.de furt.vnde dicit ibi Bar.illum text. esse ad hoc singularē,quod qui promittit iudici de ꝓseruando eum indemnē, non incurrit aliquam pœnam, licet in cidat in pœnam falsi,si aliquid promittit iudici,vt.l.1.ff.de fall.ratio prædictorum est, quia, hæc cautio nihil videtur cōtinere,cum ipsa iustitia cōseruet eū, nisi forte iudici dedisset pignus,qa tūc res interuenit.l.litigatores.§.1.ff. de arbi.ita tenet Bal.in.l.1.C.de pœna iudic. 2.colum.post medium.ver. extra quæro plus dicens, quod iudex in his quæ facit licite pro executione sui officij

Iudex ēt in licitis et honestis pōt accipere cautionē indēnitatis.

25 potest recipere conseruationem indēnitatis per tex. quem dicit esse vnicum in iure in.l.1.C.de magistra. cōueni. & idem dicit Bal.in.l.fi.in fi.eod.ti.de pœna iudi.vbi etiā dicit, non esse alibi idē tenet Bal.in.d.l.1.C.de magis.conuen. & vide Bar.in.l.si à reo in fine.ff. de fideiu.& in.l.1.in fi.ff.de calumniatori.& in auth.nouo iure in fi. & ibi in apostl. C.de pœna iudi.qui male iudicauit facit in simili,quod dicit Bar. & Paul. de Cast.post eū i.l. apud Iulianū i prī.ff.ad Treb.ꝙ nota quia habuimus ex facto.

Snīa arbitri venalis valet, sed ope except. eliditur.

26 Prædicta etiam procedunt, & erit.4. limitatio,vt sint vera i iudice, secus in arbitro,nam tunc etiam si per pecuniā sententiam proferat,sententia valet,licet agēs ex ea repellatur ope exceptionis,ita tenet gl.in.l.venales. C.quan.ꝓuo.non est necess.et in. c. cum ab omni de vita & honest. cle.vlti.glo.probatur in.l.3.C.de arbi.& in. l. ita demū in pri. ff.de arbi.eandem tenet Bal. in.l. venales:& potest forte esse ratio:quia arbitri nō habent publicam autoritatem, si cut iudices: vnde licet abutantur potestate sibi concessa, nihilominus sententia valet,quia non tantum deliquūt sicut iudices. Ista ratio potest subtiliter colligi ex verbis Bal.in.d.l.venales vers. quęro quid in arbitris, vbi dicit, quod illa lex non habet locum in arbitris iuris, quia habēt publicam autoritatem, qua abuti non debēt: ergo secus si non habēt publicam autoritatē, vt i nostro

Iudex quo excellsior est,eo turpiꝰ peccat.

casu.s.in arbitris electis à partibus. Et

27 pro ista ratione facit,quia magis delinquūt illi quibus maiora cōmittuntur. l.presbyteri.C.de epis. & cleri.& in.c. cum quidam cum simili. de iureiur. & C.de iud.l.properandū.§. fin autē vtraque,& facit quia ille cui latior datur habena, magis debet habere præoculis ęquitatē.l.quod si Ephesi.ff. de eo quod certo loco,& ponit Bal.in.l.fi.circa prīcipium.C.de pœna iudi. faciunt notata ī.l.inter filios. C.fam.ercis. & ad prædicta facit quia sententia arbitri nō est

Arbitri nō est propria sententia. Cōfessio corā arbitro nō ifamat. Arbitri ꝺ snīa nō appellatur nec producitur actio.

28 per omnia sententia.l. quid ergo. §. ex

29 compromisso.ff.de arbit. Nec cōfessio coram eo facta infamat, vt est ibi glos. quæ non est alibi secundum Angel. &

30 Paul.de Castr.ibi. Et quia à sententia arbitri appellari non potest, nec ex ea oritur actio.l.1.C.de arbi.vnde cū non sit tanta eius potestas, sicut potestas iudicis, nimirum si non teneatur tantam legalitatem obseruare,vnde vitium in eo non debet ita reprehēdi,sicut in iudice per supradicta, & sic sentētia eius valet, licet non in effectu vt supra dictum est,aduertendum tamen, quia gl. quam legistæ non allegant in. c. ei qui appellat.§.venales.2.q.6.aliter tenet iudicio meo nam ibi gl.dicit,quod si arbiter ferat sententiam per gratiam, bene valet,allegat dictam.l.3.C.de arbi.quæ hoc expresse dicit, si autem corruptus sentētiam proferat tunc est nulla,vt.d. §.venales & sic si consideras, idem est in arbitro quod i iudice : nam si iudex per pecuniam sententiā proferat , erit nulla.d.l. venales si autē per gratiā bene valet,licet detur restitutio, vt notatur in.d.§.cum prętor.l.seruo inuito.ff. ad Trebell. & pro hoc regula vulgata, quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum.l.1.ff.de arbit.& regulæ iuris tenaciter sunt seruādæ , vt inquit Bal. in.l.si tutor in fi.C. de seruo pig.da.manu.& qui fallentiam allegat, debet illā probare, vt alibi late. Et tenēdo istam partem erit extensio ad nostrā regulā. s.vt procedat nedum in iudicib9 , verū etiam in arbitris, cogitabis:& ita tenēdo non obstant iura allegata per glo.in l.venales & in.d.c. cum ab omni,nā loquūtur quādo sententia est lata per fordes,vel

des,vel gratiā,non autem per pecuniā, & sic nō faciunt ad propositū : iterum cogita.Si autem tenes primam opi . ex ea colliges notabilem differentiam inter iudicia & arbitria,quā adde ad plene notata per gl.& Docto. in.c.cum dilectus. extra de arb.& per legistas in.l. 1.ff.de iurisdict.omni.iudic. & ꝓ Ange. insti.de actio.§.1.

Snīa si ferat ꝓ inimicitias valet, sed dat restitutio.

31 Prædicta procedunt,vt dictum est,qñ pecunia vel fordes interueniunt, quid aūt, si propter inimicitias capitales iudex contra aliquem sententiā tulit, an sit nulla quemadmodum si per pecuniā? dicito quod non. Imo bene valet, & contra eam datur restitutio,ita vult gl.ī.d.l.venales.per. l. nō distinguem9. §.cū quidā.ff.de arbi.& Bal.in.d.l.venales.& erit.5.limitatio ad istam regulā.

Iudex salariū exigens nō dicit vēdere iudicia.

32 Vltra prædicta adde, quod regula nīa dū dicit nō licet iudici,&c.nō habet locū in iudice seculari,qui tributa,& gabellas,& collectas recipit ꝓ iustitia exercenda & administranda inter subditos,vt in.c.tributū.23.q. vlti.ex quo infertur quod ipse debet satisfacere suis officialibus nō autem subditi. Secūdo infertur ꝙ fraudans gabellā iuste impositā peccat mortaliter,ita tenet singulariter Bar.ī.l.vectigalia.ff.d pub.& vecti ga.& ꝓ Abba.& Moder.in.c.1. de cōsti. & dixi.s.Bar.tangit in.d.l.vectigalia & ibi in apostl. & ex hoc habes sextam limitationem. Iuxta prędicta quæritur necessario, quid si duo vel plures sunt iudices, quorum aliqui sunt corrupti, aliqui nō,an tūc snīa valeat,vel sit nulla,est notāda quęstio,de qua remissiue per Pau.de Cast.in.d.l.venales.& ex decisione colliges extensionē,vel limitationem ad istam regulam quod non.

Iudici venus eratcorruptus , alij nō , an valeat snīa?

Iudici pecunia data, si ne vt ferat iustam,sine vt iniustā snīam , sine ēt simpliciter data esset,nunquā repetitur.

34 Pro complemento prędictorum , & materiæ incidit hæc quęstio notabilis, & vtilis, quæ talis est,nunquid tradens pecuniam iudici, possit illam repetere tanquam indebite solutam,& quia ista quæstio non bene declaratur per Docto.aduerte,quia in ea potest quæri de tribus. Primo, an sententia semper sit nulla, qualitercūque pecunia detur iudici ? Secundo an dans pecuniam perdat causam? Tertio an illā pecuniā saltim posset repetere? Ad primum dico, quod indistincte sententia est nulla,sive detur pecunia , vt feratur sententia iusta,siue vt feratur iniusta, siue simpliciter:& ratio est in promptu, quia ille qui tenetur gratis aliquid facere, si faciat per pecuniam dicitur illam turpiter accipere.ff.de cōdi.ob turp. cau.l.1. 2.&.l.penul.& fi.cum simili.Cum ergo iudex teneatur gratis suū officium impendere.c.cum ab omni . de vita & honesta.cler.cum concordan. ergo si pecuniam recipit, turpiter recipit , & sic cum sit corruptus , sententia est nulla. l.venales.quan.prouo.non est neces.& c.ei qui appellat.§.venales.2.q.6. Ad secundum.ī. an perdat causam ? dicas ēt quod sic indistincte , siue dedi vt iniustam feram sentētiam,siue simpliciter, vt.l.1.& auth.ibi posita.C. de pœna iudi.qui male.iud. siue etiam vt ferat sentētiā iustā , nā licet isto vltimo casu ex parte mea sit cā honesta : ipsa tn datio est ī honesta,quia res mali exempli , & tendit ad corrumpendū iudicem, & ꝓpter hoc licet non perdam quod dedi, bene tamē perdo causam, & iste est verus intellectus,tex.ī.l. 2.§.1 .ff. de cōdi. ob turp.cau.secundum secundam lect. glosl.& ibi Paul.de Cast.

Fiscus ꝺ aufert,quod iudex, turpiter capit.

35 Quo ad tertium nempe an possit repetere quod dedit, ēt tūc distīgue,nā aut dedit eo aīo vt iudicē corrūperet ad ferēdam pręcise snīam ꝓ se,& tunc indubitanter cessat repetitio , cū turpitudo versetur ex vtraq; par.l.2.C.de ꝓdi.ob turp.cau.&.l.1.2.3.ff. de condi. ob turp. cau.& in regu.iuris in Parisi. & c.fiscus tn pōt repetere , quia ad eū spectāt oīa ista illicite acquisita.l. Lucius.ff.de iur. fis.& istū casum tanquā indubitatū ponit Abb.in.c.cū ab omni. de vita & ho. cleri.2.col.circa finē, & patet quia isto casu tā cā dādi,quā ipsa datio, quā etiā receptio dicuntur iniusta: ideo perdo quod dedi ꝓ iura supradicta , aut dedi simpliciter , nō eo expresso vt pro me snīa feratur, & iste casus ponitur in.l.1. C.de pœna iudi.& auth.ibi posita quia idem est in isto quod in præcedenti vt

Iudici dans pecuniã vt iustã ferat sententiã an eã repetat? dubia pugna.

perdam causam, & etiam quod dedi. 36 Tertio autem casu quando dedi pecuniam vt conseruarem ius meum, & vt sententiam iudex recte ferat, sunt opi. nã quidam dicunt etiam isto casu non posse repeti quod datum est, per.l.1.cũ authen.ibi posita. C.de pœna iudic.qui male iudi.& hoc tenet ibi Bart. & in.l. 2.ff.de condi.ob turp.cau.& Salic.in dicta authẽ. Contrarium tamẽ quod imo quando datur pecunia iudici solum ad hũc finẽ, vt causam expediat, licet causam perdat, tamen potest datum repetere: ita tenet Fulgo.in.l.2.C.de condi. ob turp.cau. idem tenet ibi Alex. idem ego dico, quod tenet Pau.de Castr. licet Iaso. eum male referat & dicat tenere cum Bar. istam partem videtur tenere glo. notabilis in.c.qui recte.11.q.3.& in c.nõ sane.14.q.5.& ibi Areti.& idem ꝑbat tex.in.d.c.nõ sane & Bal.in.c. fi.de app. idem tenet Ias.in.d.l.2.de cond.ob turp.caus.& ibi vide omnino. Paul. de Castr. quanuis in paucis verbis, & facit aperta ratio, quia quando dedi, vt sententia iusta feratur, tunc causa dandi est iusta, & honesta: receptio autem est inhonesta, quia tenebatur gratis facere, vt supra dixi: ergo succedit regula, quæ habet, quod qñ est turpitudo ex parte accipientis tm̃ habet locũ repetitio. l.3. ff.de cõdi.ob turp.cau.& l.fi. & quasi ꝑ totũ. Reperio tñ quod Abb. in isto vltimo mẽbro aliter distinguit in.d.c.cum ab ordine, de vi.& ho. cle.2.col.in f.cũ pri. sequentis dicit emẽ ex circũstantiis hãc quæstionẽ dirimẽdã, vt si verisimiliter timebat grauari, nisi daret pecu-

Testi vel iudici qui dat munus, & si exprimat se dare ꝓ iustitia consequẽda, præsumitur, q dat ꝓ iniustitia assequenda. Iudicũ animos munera puertũt.

37 niã tũc posset repetere: alias aũt secus: quia prima fronte est præsumptio contra dãtẽ, quia voluerit corrũpere iudicẽ, vt dicit gl. nota. in.d.c.cum ab omnidũ dicit, nisi manifeste probetur cõtrariũ: nam licet oẽs hodie vtantur bonis verbis, nihilominus mente id agunt, vt iudex ferat pro eis sententiam: & pecu-

38 nia seu munera solent peruertere animũ iudicis, & cęcare vt non videat ius alterius partis pro quo. 1.q.1. sunt nonnulli. 8.q.1.c.1.2. ego addo quod legitur Exodi. 23. vbi dicit quod munera excæcant oculos prudẽtũ, & subuertũt verba iustorum facit. c. qui recte in fin. 11. causa. q.3. vbi text. dicit, quod qui excutit manus ab omni munere ille ĩ excelsis habitat: cogitabis an hæc op. Abba. sit vera, quæ videtur satis æqua & prædictã distinctionem tene menti, quia nullibi ita reperies. Vltimo in materia vide pulchram distinctionẽ, quam ponit Pau.de Cast.in.l. seruo inito.§. cum prætor.ff.ad Trebelli.pen. col. post medium, cum sequenti, vbi multa colliges in ista materia. Et prædicta procedunt in iudice.

Testis verũ dicere debet gratis, nõ pecunia.

39 Quid autẽ si dedi pecuniã alicui vt testificetur pro me ĩ bonã causam, & secundũ veritatem, an talis testis dicatur corruptus, & puniatur pinde, ac si falsũ dixisset? Paul.de Castr.in.l.2.ff.de cõdi.

Testẽ corrũpens causã perdit.

40 ob turp.cau. per tex. cum gl. ibi tener, quod sic, vnde si statutũ disponeret, ꝙ ꝓducens falsos testes perdat causã, iste perderet, & adde quod dicit Bar. in authen. ibi qui semel. C.de ꝓbatio. pe. col.

Testis, q̃ pecuniam capit pro dicẽda veritate, falsi tenetur.

41 ante medĩũ & Paul.in.l.venales. Itẽ adde, ꝙ testis qui accipit pecuniã vt verum deponat, tñ tenetur pœna falsi gl. est & ibi Bar.in.l.1.ĩ prin.ff.ad.l. Corn. de fal. Spec.& Ioan. And.in tit.de teste & in ver.quid si testi, & Imol.ĩ.l. Diuus.

Testi corrupto creditur contra corrũpẽtem.

42 ff.de re iudi. vnum tñ est ꝙ creditur tali testi si producatur cõtra eũ qui pecuniã dedit, ita notat Bald.in.c.1.fi de inuesti.inter domi.& vasſ.lis oria. in vſib. feud. per illũ tex.ĩ.ỹ. prẽmio, quod Bal. ibi reputat mirabile, tu adde tex.in.c.fi. de testib.cogẽ. per quem notat ibi Bal. quod testes pecunia corrupti possunt produci contra corrumpentẽ, quod raro alibi reperitur secũdũ eum: facit ẽt ad prædicta, quod notat elegãter Bal. in.c.fi.de appel.& per eum in.d.c. cum ab omni: quę omnia tene mẽti, & vide ad proxime dicta per Iaso.in.d.l.2.ff.de conditio.ob turp.caus.

1 *Appellatur à sententia lata in possessorio de iure canonico, aliud de iure ciuili dubia pugna.*

2 *Appellari licet neqeat de iure ciuili à sententia in possess. tamen dicitur de nullitate cum communi.*

3 *Appellari de iure ciuili à sententia in possess. adipisci. reti. Vel recup. non licet cum commu.*

4 Minor

4 *Minor licet non appellet à sententia in possess. tamen restituitur. cum communi.*

5 *Appellare an liceat in possess. de iure ciuili, licet non ad executionem retardandam ingẽs pugna.*

6 *Appellare an liceat à pronuntiatione de exequendo? dubia conclusio.*

7 *Appellari vt possit ab executione.*

Appellat à sñia lata in possessorio & iure canonico, aliud de iure ciuili dubia pugna.

1 Licet de iure ciuili à sentẽtia lata ĩ possessorio nõ appelletur: de iure tamen canonico appellatur, Bar.ĩ.l.2.col.3.C.de app.est cõmunis secundũ Sali.in.l.vnica, col.pe.C. si de momenta.post.& secundũ Abba.in c.cũ ad sedẽ co.3.de resti.spo.& secundũ Alex.consi.99.col.1.lib.5.secundum Deci.9s.28.col.3.secũdũ Curti.9fi.168. nu.39. Maranta de ordi.Iud.fol.185. nu. 295. est cõmunis secũdũ Iafre. Balb. decisio.245. Corras.in.l.naturaliter. §.nihil.cõe.ff.de acq.poss. Bernar. Diaz regula.36. Tamen etiam de iure ciuili in possessorio potest dici de nullitate sententiæ, ista est cõmunis secundũ Curt. Iunio.consi.163.nu.9. Verum vt non appelletur regulariter in possessorio, habet locum in quolibet possessorio, cõis est secundũ Deci.cons.28.nu.5. Verum minor licet in possessorio nõ appellet, põt tñ restitui gl.in.d.l.vnica: vbi Odofre. Cin. Albe. Bar. Bal. col.3. Pau. & Sal. col.2. Roma. consi.90. est cõis secundũ plures quos citat Boëri. decisione.350. col.8. firmat cõmunem Alexã. in.l. morę.ff.de acq.hære. Soci. consil.299.lib.2. Ias.in.l.sciendum, col.10.ff. de ver. obli. Verũ in possessorio de iure ciuili licet appellatio nõ admittatur ad effectũ retardãdę executionis: tñ appellari post factã executionẽ liberũ est Bart. in.l.2. col.3. de app. recip. Abb.in.c. cũ ad sedẽ de rest.spol. col. pen. firmat cõem opi. Marãta de ordi.iudi.num.294. fol.625. par.6.ỹ.f. secundus actus principalis: tenet Abb. cõsi.55.lib.2. & Ang. cõsi.107. Iacobelus ad finẽ facit. l.5.ti.3.lib.7.ord. Cõtrariã partẽ vt indistincte appellari nequeat, firmat esse cõem op. Dec.9s. 28.nu.4. q plures allegat. Sed ꝓ priore opinione iure regio facit.d. l. 5. qua de re alibi latius disseruimus. Illud tñ hoc in loco nõ est prætermittendũ, ꝙ licet ab executione regulariter nõ appellet,

Appellari licet neqat de iure ciuili à sñia in poss. tñ dicit de nullitate cũ cõmun.

2

Appellari de iure ciuili à sñia in poss. adipisc. reti. vel recup. nõ licet cum cõi.

3

Minor licet nõ appell. à sñia in poss. tñ restituit cum cõmu.

4

Appellari an liceat in poss. de iure ciuili licet nõ ad executionẽ retardandã? ingẽs pugna.

5

fallit tñ si modũ sñię executor excedat quo casu nominatim exprimi debet causa grauaminis Bar.in.l. ab executore.ff.quorum app.nõ reci. cõis secũdũ Marãtam de ordi.iudi.fol.301. num.53.

Appellari an liceat à pronũtiatione de exequẽdo? dubia cõclusi.

6 Nec à pronũtiatione de exequẽdo potest appellari gl.in.l.fi cum exceptione §.fi.verb.datam.ff.quod met.cã, cõis secundũ Alex.consi.236.lib.2.Felin.in.c. quo ad cõsultationem col.8.de re iudi. dicit cõem Bernar.Diaz reg.43. Alex. consi.95.lib.2.col.2.Alciat.in.l.1.§. fi qs ita.ff.de ver.obli.Decius, in.c. nouit de app.nu.4.qui hanc dicit cõem opi.sed

Appellari vt possit ab executione.

7 & hanc opi.firmat esse cõem Alexã.d. consilio.95.quam sequitur, & dicit cõmunẽ opi.Corne.cõsil.71.sup.1.col.pe. nu.20.lib.1.Odofre.Cin.Bart.Ange.& Imola, in.l.ab executore.ff. de app. vbi etiã Bal.Iaco.de Rau.Pet. & Fulg.in.l. ab executione.C.quo.app.nõ reci.Cõtrariũ vt ab pnũtiatione de exequẽdo possit appellari, tenet gl.i.d.l. ab executiõe.C.quorũ ap.nõ reci.quã cõem dicit ibi Salic. & Soci.reg. 24.ad finẽ firmat hãc esse cõmunem op. quam sequitur & cõem esse testatur Alex.cõsi.113. viso themate col.f.nu.10.li.5.Bart.in.d. l.ab executione & ibi Ang.& Iaco. Butrig.Specu.de app.§.in quibus ỹ.5. Bar. in.l.fi cũ excep.§.hęc aũt actio.ff.quod met.cã, Bal.ad Speculatorẽ de executione sñiæ ỹ.an pnũtiatio de exequendo, idẽ Bal.ad Spe.tit.de app. ver.à pronũtiationib9 de exequẽdo, Imola, in.d. l.ab execut. Abb.in.c.quo ad cõsultationẽ, col.ante pe. de re iudi. quod & vult gl.1.in.d.l.ab executore.ff. de appellati. Sed prima opi. tenẽda est, vt à pnũtiatione de exequẽdo nõ liceat appellari, nõ magis q̃ ab ipsa executione ꝓ generalitatẽ. d.l.ab executore & d.l. ab executiõe: aliter. n. esset imponere legem ỹbis cõtra.l.2.C.cõi de leg. esset q; ĩ manu iudicis legis ꝓuisionẽ, quatenus iubet ab executore nõ posse appellari, eludere pnũtiãdo sñiam exeq debere, ꝙ admittẽdũ nõ est secũdũ Cor. vbi s. & secũdũ Alex.d.9s.95. Nã etsi à tali pnũtiatione appellari liceret, null9 fere esset litiũ finis, ꝓtra.c.finẽ litib9 ꝺ dolo

Universidad de Deusto
Biblioteca

& contuma.l.properandū in pr. C. de iud.secūdum Alex.ibid.& cum ab executione facti non liceat appellari, non quoq; licere debet à tali pronuntiatione appellare secundū eund. Alex.quia vtrobiq;eadē aut par ratio est,ficq; idē ius.l.illud.ff.ad leg.Aquil. Et quia cum quid prohibetur,prohibētur & omnia per quæ peruenitur ad id. c. cum quid de regu.iur.lib.6.l.oratio.ff. de sponsalibus. vnde cum à lege vetitū sit ab executore appellare, vetitum etiam fuisse & à tali pronuntiatione appellari intelligendum est. Præterea in re dubia ea pars tenenda esse videtur, per quam lites breuiantur,arg.d.c.finem litibus,nā rei publicæ interest lites breuiari, etiā principaliter Bar.Alex.& alij communiter in.l.Seius & Augerius. ff. ad legē fal.Docto.communiter in.d.l.properādum, de iure regio quid iuris, dic vt in l.52.tit.18.par.3.& in.l.Stili.l.161.& plures limi.vltra Soc.vbi supra tradit Pet. Dueñ.reg.41. Vidimus in quibus casibus liceat appellare, modo videndum quando alter pro altero possit appellare, &c.

1 *Appellare quando possit alter pro altero.*
2 *Status causam quilibet de cognatione potest defendere.*
3 *Iniuria vni illata tangit omnem eius cognationem.*
4 *Restitutionis benefi. aliquando datur inuito.*
5 *Appellans pro condemnato an dicatur procurator?*
6 *Procurator tenetur appellare.*
7 *Appellans pro condemnato ei potest prodesse non obesse.*
8 *Procurator in rem suam non est proprie procurator.*
9 *Procurator in rem suam comprehenditur in statuto fauorabili de procuratore loquente.*
10 *Emancipatus dicitur agnatus in statuto fauorabili.*
11 *Statutum fauorabile de affinibus loquēs extenditur ad improprios.*
12 *Statuta fauorabilia extendūtur ad casum impropriū.*
13 *Statuta punitiua delictorum dicuntur fauorabilia.*
14 *Statutum fauorabile extenditur ad casum improprium.*
15 *Statutum quod statuit filijs masculis, &c. extenditur ad nepotes.*
16 *Appellare potest quis pro condemnato etiam in absentia & contumacia.*
17 *Ratio necessaria quæ dicatur.*
18 *Ratio legis semper præsumitur finalis.*
19 *Ius specialē inductum fauore publico recipit extensionem.*
20 *Procurator facilius admittitur in causa principali quam in causa appellatio.*
21 *Iudex potest supplere de facto quando absens posset damnari.*
22 *Regula firmatur extra casus exceptos vel similes exceptis.*
23 *Appellare quis potest pro condemnato ampl. & limi. Variæ.*
24 *Procurator an admittat in criminibus publicis vel priuatis criminaliter intentis?*
25 *Membri abscisio dicitur pœna capitalis.*
26 *Iniuriarum in crimine iudicis arbitrium potest se extendere vsq; ad pœnam mortis secundum gl. quæ communiter rep.*

Appellare quando possit alter pro altero.

1 ALTER pro altero non appellat,fallit in.l. addictos. C. de appell. quæ allegatur prio ad hanc rem,quod condēnatus in causa capitali potest appellare, & nedū ipse, sed etiam alius quicūque,pro eo concordat.l.addictos.C.de episco.audiē.l.addictos. C. de appell. siue sit coniunctus,siue non.l.non tantum de appell.ff.siue sit volens siue inuitus,vt eadem.l.non tantum, & sic ei inuito confertur beneficium, cōfirmatur hæc decisio, per aliqua primo per text. institu. quibus modis tollitur obligatio, in prin.vbi si aliquis soluit pro me, id in quo sum debitor, consequor liberationem etiam inuitus: sic in casu nostro ad idem facit tex. insti.per quas perso.§.item nobis. vbi quod serui acquirunt,quæritur dominis etiam inuitis.concordat.l.seruus vetante de verbo.obliga.illud tamen est intelligendū s. quod acquiritur cōmutabiliter, quia potest repudiare non autem incommutabiliter, & sic in effectu non gaudet inuitus, facit.l.placet cum concord.de acquiren.hęredi.sic dicimus in legato, quod acquiritur ignoranti & inuito, & fit dominus à morte defuncti. s.cōmutabiliter,postquam autē repudiat, fingitur non acquisitum.l. seruum filij. §.1.de legatis.1.l.cum pater.§. surdo.de legatis.2.l. à Titio.ff.de furt.l. proinde ff.si cer.pet.secus in fidei cōmisso vniuersali,quod non acquiritur inuito, ni si præcedat restitutio.l.restituta. ff. ad Trebellia .l.facta in princ. eod. titul.& rationem diuersitatis, quia nouissima quæras

quæras per Iaſ.in.l.fi.5.notabili.de sacr. san.eccle.& in.l.1.C.commu.delegat.5. col. & aduerte quia id est in casu nō, quod acquisitio ista sit ꝑmutabilis, nō incōmutabilis, & sic in effectu nō gaudet inuitus, patet quia licet sit pro eo appellatū,tamen potest non prosequi, & permitti labi tempus fatale, & sic cō firmabitur sn̄a, & nō gaudebit inuitus, maxime cum secundū communiorem opinionē iste, qui appellat, non possit prosequi,si autem posset prosequi & ꝓbaret de innocentia rei, tunc reus gauderet inuitus: & aduerte quia ego pondero vnam glo.in.l.non tātum de app. gl.fi. quæ vult quod iste appellans possit prosequi, non tantum appellare dū dicit,quod si durante causa appellationis condemnatus perseueret, & vellet pati supplicium, quod mandabitur sententia executioni,subdit,nisi forte appellans probat cōtrarium, ergo admittitur ad prosequendum, nam alias non probaret,nec admittitur ad probandū cogita.Item pro confirmatione regulę facit tex.in.l.1.&.3.de libe.causa.&.l. interesse &.l.benignius: vbi parētes & similes possunt defendere filiū vel cognatum petitum in seruitute:& etiam miles, & mulieres, & similes qui alias sunt inhabiles,admittuntur.d.l.3.§.militi,&.§. cū vero. & etiā extraneus quā quā dictam.l.benignius. Rationē huiꝰ ponit gl.in.l.lex Cornelia. in prin.ff.de iniuriis.s.quia cum vni de cognatio. fit iniuria,toti cognatiōi fieri videtur sed pro illa ratione & glos. est tex.in.l.1.in prin.ff.de libe.cau.facit quod not.Bal. in.l.1.in.f.C.si rector ꝑuin. i lect.antiq. & tex.& ibi Bal.in.l.1. C. si quacunque prędituꝰ potestate, & quod notatur in c.insinuāt.in prin.de off.deleg.vlterius pro ꝯfirmatione facit.l. patri pro filio, i pr.ff.de mino.vbi dicitur patri ꝑ filio omnino præstanda restitutio est, licet filius restitui nolit, & sic inuito, &c.& illa.l.non est alibi secundū Bart. & oēs ad idem.l.si procuratorio.§.si is qui qñ appella.fit ad idem.l.1.§. sed si quis suspectam.in fi.§. ff. de separa.

Status cuiuslibet de cognatione pot defendere. 2

Iniuria vni illata tāgit oēm eius cognationem. 3

Restitutiōis benefi. aliqñ datur inuito. 4

Appellans ꝑ condēnato an dicat ꝑcurator. 5

Modo ante omnia quęro pro declaratione,quia istud conferret ad sequētia, an iste, qui appellat pro condēnato in causa capitali,dicatur proprie procurator?istam quæstionem non reperio bene declaratam. Et primum videtur,qđ dicatur.1.per.l.non tantū, in prin.de appell.vbi dicitur quod appellat nomine condemnati, ergo tanquam procurator.l.pe.ff.quan.app.fit.Secundo quod dicit Bart.in.d.l.non tantum, vbi dicit, quod quando aliquis est incarceribus, vel in fortia alterius, sicut erat ibi quia ducebatur ad suppliciū, tūc pōt interuenire procurator,ergo, &c. Tertio facit.l.seruum quoque.§.publice.ff.de ꝑcuratori.vbi dicitur, quod in omnibus causis vbi absens potest condēnari, admittitur procurator, & tamen ibi certum est, quod non habet mandatum. Quarto faciunt omnes. ll. quæ dicunt procuratorem admitti, in causa capitali,vt in casibus exceptis, qui sunt multi ergo dicitur procurator.

Prędictis non obstantibus, indubitanter teneo cōtrariū, imo quod nō dicaꝫ procurator, quod probo primo, ꝑcurator tenetur appellare inuitus. l. inuitus.C.de procura.licet nō cogatur prosequi.c.non iniuste,in fi.de procur.nec probatur alibi ita clare, secundū Abb. ibi:sed iste nō tenetur appellare,sed volūtarie admittitur vt in.l.additos supra alle.ibi copiam nō negamus,&c. idem in.l.additos.C. de appell. melius in.d.l. non tantum, vbi dicitur quisquis prouocare voluerit, &c. ergo nō est ꝑprie procurator. Secundo probo, ꝑcurator potest appellationem prosequi.d.c.nō iniuste,imo in multis casibus compelli tur,vt ibi per Doctor.& in.d. l.inuitus, sed iste de quo in regula nostra, licet posset appellare,non tamen potest appellationem prosequi secundum Bal. & vult Bart.in.d.l.non tantum licet vt supra dixi ego ponderem gl. in contrarium in.d.l.non tantum, glos.fina. ergo non est procurator.

Procurator tenet appellare. 6

Tertio ꝑcurator prodest,& nocet domino,vt est notum,sed iste,de quo loquimur licet possit prodesse. s. appellā do,non tamen posset nocere nec face-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re actum præiudicialem domino, nec hoc aliqua.l.probatur, vt in simili dicit Bar.in.l.pen.§.ad crimen.ff.de publi.iu
Appellãs p cõdenato et põt p desse nõ obesse. 7 di.3. col.in fi.ergo non est procurator, & ista est forte ratio, quare non potest prosequi secundum Bal. in.d.l.additos i fi. quia isto modo posset nocere si forte snia cõfirmaretur ptra cõdemnatũ. Quarto probatur, procurator est, qui mandato domini negotia administrat. l.1.ff.de procura.Sed nõ habet iste mãdatum, imo etiam contra voluntatem domini admittitur, vt dixi, ergo non est procurator.

Quinto facit optimũ simile, cõiũctus potest admitti p coniũcto, vt est notũ, & snia lata pro eo prodest coniuncto: tamẽ si feratur contra eum, non nocet coniuncto vt est casus notabilis.in. l.1. C.quibus res iudi.non nocet, cui addo similem,in.l.nec filius.C. de rebus creditis, & sic nõ est proprie procurator, ergo idem in isto,qui admittitur ad cõmodum & non ad damnũ,nec põt dari diuersitatis ratio.Sexto apertius probatur,quia vbicunq; l.aliquem admittit ad agendum,vel defendendũ, nunquam dat mandatum ei, nec eum facit procuratorem, vt est casus singularis, in.l.3.§.1.ff.iudi. solui.ver.sed etsi forte ex liberis, quem sic allegant. Abb.in.c. quanuis.1. col.5.q.de re iudi. ego etiam ad hoc pondero.l.ex legato.C.de lega. &.l.emptor.C.de hæ.vel actio.vẽ.& in l.fi.C.quan.fis.vel priua.quæ inducuntur subtiliter, facit quod notat Bal.in.l. 1.4.col. C.de actio.& obl. & quod admissus per legem non dicatur procurator,nec habere mandatum,ponit notabiliter Bal.in.l.Senatus.C. qui accu.nõ pos.in prin.sed iste de quo quærim9 est admissus,per.l.non iussus,vt supra probaui ergo non est proprie procurator. Septimo notabiliter probo,quãdo aliquis appellat tanquam dominus,appellat infra biduum, quando tanquam p curator infra triduum.l.eos.§.pe.C.de appel.l.1.§.biduum.ff. quando app. sit, & per totum titulum sed.l. dicit quod quando aliquis appellat,quia eius interest,puta in casu.l.additos. s. alleg.& similium,debet appellare infra biduum, l.si procuratorio.§.1.ff.quando app.sit, ergo non est proprie procurator: nam tunc posset appellare infra triduum vt dixi.Et tenendo hanc partem,quæ vera est respondeo ad cõtraria. Primo ad l.non tantum,dum dicit quod appellat nomine condemnati,ergo tanquã procurator, quod debet exponi nomine condemnati.i.ad eius vtilitatem,ex ponitur,in.l.polla.C.de his quib.vt indig. & in.l.tutorem. ff. de his quib. vt idig. & ita vult Bar.in.d.l. non tantum.

Secundo nõ obstat,quod dicit Bart.in d.l.non tantum.Respon. quod illud intelligitur, quando habebat mãdatum, nam cum in illo casu admittitur procurator,& sit casus exceptus, si habet mãdatum,proprie dicitur procurator, ita dico probari,in. d.l. non tantum,dum dicit,non tamen si ille mãdauerit, &c. si autem ponas quod non habet mandatum,tunc sto cũ præcedẽtibus,quod dicatur procurator improprie, quia p curator dicitur,qui mandato dñi, &c. Tertio ad.l.seruũ.§.public. de procur. respondeo quod ibi etiam non dicitur proprie procurator, nam si vellet facere actum præiudicialem domino, non posset,ergo non est procurator: ita subtiliter declarat Bart.in.l.pe.§.ad crimẽ, de public.iudic.3. col.in fi. & ibi dicit, non est procurator sicut dicitur ĩ.l. nõ tantum, de appellat. quod ibi notatur. Quarto ad omnes.ll.dicentes procuratorẽ admitti ĩ capitali causa, ergo, & c. respon.quod impropie dicitur procurator vt supra dixi,vel si habet mandatum,nil prohibet, quominus dicantur procuratores nõ tamen quia sunt permissi,à.l.quia hoc solum nõ sufficeret, sed tamen quia habent mandatũ à domino & vide omnino.Bar.ĩ.d.§.ad crimen.3.coll.ad finem. Et tenendo hanc partẽ,quæ sine dubio est vera, ego infero quod in statuto faciẽte mentionẽ de procuratore,non comprehenderetur,qui admittitur ad appellãdũ in casu.l.additos supra alle. quod probõ primo per vulgaram regulam quæ haber, quod statuta debent intelligi proprie, & non

& non improprie.l.3.§.hæc verba.ff.de de nego.gest.cum concor. Secundo p bo,procurator in rem suam dicitur im
Procurator in rẽ suã nõ est ꝓprie ꝓcurator. 8 proprie procurator, vt est gl.not.in.l.1. in prin.ff.de procura.Modo dicit Bald. in.l.1.4.col.C.de act. & obli.quod statutum faciens mentionem de procuratore, non comprehendit procuratorẽ in rem suam,ergo nec istum,& eadem ratione idem dico ego in coniuncto, qui admittitur ad agendum,quod non comprehenditur appellatione procuratoris, & suadetur hoc, nã eo ipso qđ est alicui cessa actio per hominem videtur sibi mandatum exercitium directarum,vt per Bal.in.l.1.C.de actio.& oblig.4.col.in prin.secus in cessione legali vel statutaria, vt ibi p eum & probatur in.l.ex legato.C.de lega. cum similibus: sic dicamus in proposito vt non comprehendatur procurator admissus per.l. licet comprehendatur admissus per hominem, & est coloratum fun-
Procurator in rẽ suã cõprehẽdit in statuto fauorabili de ꝓcuratore loquente. 9 damentum.Istud tamen intelligo singulariter, nec per aliquẽ inuenio in spẽ, tactum.s.quod sit verũ in statuto odioso vel saltim nõ fauorabili secus in statuto fauorabili loquente de procuratore,in quo dico comprehẽdi ꝓcuratorẽ in rem suam, & etiam coniunctam per sonam & istam,de quo in.d.l.addictos licet improprie dicãtur procuratores, ad quod dicendũ mouẽt me sequẽtia.

Primo illud quod singulariter dicit Bald.in.l.qui se patris pen.col.C.vnde
Emãcipatꝰ dicitur agnatus ĩ statuto fauorabili. 10 lib.vbi dicit singulariter, quod stãte statuto quod agnati litigantes compellãtur adꝰ compromissum,cum tale statutum sit fauorabile, quia inductũ est ad remouendas lites inter agnatos.l. fi.ff. fami.ercis.certe sub tali statuto cõprehenduntur etiam emãcipati, licet non sint proprie agnati,sed largo modo sic in proposito appellatione procuratoris comprehẽdetur persona legitima & similes, licet improprie dicatur procurator,si statutũ sit fauorabile.

Secundo facit, quod per illud dictum ibi singulariter tenet Paul. de Castr.& dicit se consuluisse, quod si cauetur statuto,quod affines cogantur ad cõpromittendum,et erant duo inuicem affines, sed in.2.genere affinitatis,de quo
Statutũ fauorabile de affinibus loquẽs extenditur ad ĩproprios. 11 ius ciuile nõ curat: tamen de iure canonico illud secundum genus affinitatis erat prohibitorium nuptiarum, hodie non dicit Pau.de Cast. quod tales affines comprehendũtur sub statuto, quia quemadmodum secundum Bal. statutum de compromissis quia est fauorabile, extenditur ad eos,qui non sunt p prie agnati,sed largo modo,eodẽ modo statutum de affinibus extẽditur ad tales affines,sic ergo in proposito nõ.

Statuta fauorabilia extendunt ad casum ĩproprium. 12 Tertio facit quod singulariter ex his dictis infert Iaſ.ibi.vlti.cau.1.col.in fin. cum sequentibus,quod licet regula sit, quod statuta sint proprie intelligenda, no improprie vt supra dixi: tamen fallit,quando statutum sit fauorabile,quo casu extenditur ad casum improprium per supradicta,& ibi subdit quod cari penderet inuenire aliquem qui ponderaret ad hoc vel alibi istud dictum, & istud decidit in terminis quæstionem nostram: ideo perpetuo not.

Statuta puntina delictorũ dicũtur fauorabilia. 13 Quarto pro hoc bene facit, quod dicit Bar.in.l.quemadmodum.C.de agrico. & cens.lib.11.circa med.& in.l.2.§.exercitium.ff.de his qui.not. infa. & Bal.in l.non sine.C.de bon.quæ libe. & Paul. in.l. bona fides. ff. depo. quod statuta quę disponunt super delictis puniẽdis, quanuis videantur pœnalia, & odiosa: tamen quia respiciunt publicam vtilitatem,censentur fauorabilia, & non intelligũtur stricte,sed improprie, & largo modo quod perpetuo nota.& istud ẽt interminis facit ad propositũ nrm.

Statutũ fauorabile extenditur ad casum improprium. 14 Quinto pro hoc facit quod dicit notabiliter Bal.ĩ.l.venia,post gl.C. de in ius vocã.vbi dicit quod stante statuto, qđ existentibus filiis masculis filiæ fœmi-

Statutũ ꝙ stantibus filijs masculis, &c. extẽditur ad nepotes. 15 næ non succedant,ex parte masculorũ est fauorabile,ex parte fœminarũ odiosum,ex quo infert in spẽ quod cum ex parte masculorum sit fauorabile, & loquatur de filiis, veniẽt autem nepotes ex filiis ad excludẽdas amitas, & tamẽ certum est quod appellatione filiorũ large, & improprie veniunt nepotes, vt declarat late Bart.in.l.liberorum de

Universidad de Deusto
Biblioteca

ver, signifi. 2. q. principali, & tamen cõ
prehenduntur, vt dixi quia statutũ est
fauorabile, & sic habeo intẽtum, & ex
hoc in specie ponderat, & ibi Iaſ. 2. col.
& dicit se nouiter allegare, quod quan
do statutum est fauorabile, extẽditur,
vt etiam comprehendat casum impro
prium, quod bene not. & ibi etiam al-
legat dicta Bald. & Pau. supra allegata
& vide per eundem Iaſ. in. l. non dubiũ
de. ll. 9. col. cum prin. sequentis, vbi idẽ
refert, & per ista concludo, & teneo q̃
statutum fauorabile loquens de procu
ratore, comprehendit legitimam per-
sonam, & coniunctam & alios de qui-
bus supra, licet improprie dicantur p̃
curatores, & forte in proposito nõ au
distꝫ ideo tene menti. Nunc quæro de
alia quæstione not. quæ videtur singu
laris, & maxime necessaria in propoſi-
to, nam. l. additos supra alleg. loquitur
quando præsens condẽnatur & duci-
tur ad supplicium, quod tunc quilibet
potest p̃ eo appellare. d. l. additos pro-
pter eminens periculum, &c. quid er-
go si absens condẽnatur an poterit qui
libet pro eo appellare? super istam quę
stionem nil reperio scriptum, & aduer
tẽdum, quia prima facie ista quęstio vi
detur fatua, nam absens non potest cõ
demnari. l. absentem. C. de accus. l. ab-
sentem. ff. de pœnis, si ergo non potest
condemnari, si condemnetur, senten-
tia est nulla: ad quid ergo quærimus de
appellatione, cũ nõ sit necessaria: vnde
pro solutione huius obiectionis recur
rendum est ad plene nota. in. l. seruum,
§. publice de procurat. vbi habetur q̃
absens potest in quibusdam casibus cõ
demnari, puta quando est pœna relega
tionis, vel minor imponenda in illis er
go, forma hanc quæstionem. Itẽ in qui
busdã casibus, vbi ponitur pœna mor
tis, potest absens cõdẽnari quos ponit
Bar. in. l. penu. §. ad crimen. 3. col. de pu
bli. iudi. & ibi etiam exemplificabitur
hæc quæstio. Itẽ posses attentare, quod
licet sententia contra absentem nõ va
leat, tamen si est appellatum confirma
bitur, vnde tunc procedit quæstio: sed
hoc est ridiculum, primo quia illa re-

Appellare pot qs p̃ cõdẽnato ẽt ĩ absentia et cõtumacia. 16

gula procedit quando sententia nulla
fertur cõtra aliquem, & ipse appellat,
dubitatur, an videatur cõfirmari? & cõ
muniter dicimus quod nõ, vt in. l. si ex
presſum. ff. de app. & notatur. in. l. 2. C.
si ex falſ. instr. & in. l. 1. ff. de feud. & in
l. 1. C. quan. prouo. non est necesſ. & ibi
pulchre per Paul. & notabiliter Bal. in
l. cum antea, vlt. col. C. de arbi. vnde nõ
habet locum quęstio, quãdo tertius ap
pellat, quo casu min9 dubij esſet: quod
nõ cõfirmaret, præterea ridiculũ esſet
dicere, quod sententia nulla lata cõtra
absentem confirmaretur contra eun-
dem propter appellationem tertij: &
sic esſet in potestate tertij, ei præiudica
re: prẽterea iste de quo in p̃posito non
est proprie procurator, vt supra dixi, &
ideo admittitur adhoc, v profit, non vt
noceat: & ista ratione non potest pro-
sequi, vt supra dixi, si ergo per suam ap
pellationem confirmaretur sententia,
noceret illi, pro quo admittitur: vnde
non est admittendus nec aliquo modo
posſet prodesſe, cum postea non posſet
prosequi, &c. forma ergo quęstionẽ
in duobus primis, vt supra dixi. In qua
videtur, primo quod non admittatur
aliquis ad appellandum pro absente cõ
demnato: quod probo, primo à cessan-
te ratione. l. nam ista. l. permittit tertio
appellare propter imminens periculũ,
& ad impediendum executionem, vt
d. l. additos cum conc. sed quando ab-
sens condemnatur, nõ tractatur de im
pedienda executione, vt patet ergo nõ
admittitur tertius ad appellandum, &
est bonum fundamentum.
Secundo. d. l. additos. est exorbitans &
ponens casum specialẽ, in quo tertius,
cuius vere non interest appellat con-
tra iura infra alleganda, & patet, in. d. l.
additos ibi humanitatis intuitu, cũ cõ-
cord. & clarius Angel. in. l. non tantum
de app. non ergo debet extendi ad aliũ
casum, cũ. l. exorbitãs, &c. vt est vulga-
tum, maxime hic vbi non videtur ea-
dem ratio, vt proprie dixi.
Tertio. l. additos loquitur in præsente
condemnato, ergo, & c. nam casus exce
pti firmant regulam in contrarium. l.

nam

nam quod liquide. §. fi. ff. de penu. lega.
& quod non mutatur, & c. & quia regu
læ iuris tenaciter sunt seruandæ, vt in-
quit Bal. ĩ. l. si tutor. C. de seruo. pig. da.
manu. Quarto pro hoc põdero vnam
gl. in. l. non tantum, gl. mag. in fi. de app.
quæ dicit, sed an in principali poterit
sic defendere? resp. non quia non est ibi
sic promptum periculum, sed sic est in
casu nostro, quando condemnatur ab-
sens, quod non est ibi promptum peri-
culum vt patet, ergo. &c. Quinto pro
hoc applico vnã gl. iuncta ratione do-
ctorum, ibi in. l. alienã. C. de procurat.
Sexto pro hoc allego text. singularem,
in. l. 1. in fin. ff. de appel. reci. vbi dicitur
quod mater licet non possit persequi
causam principalem pro filio suo dicit
l. aliena, cũ simil. tamẽ causam appella
tionis bene poterit, illa est rõ, quia ibi
vertitur periculum, cum post appella-
tionem non superſit remedium, tamẽ
principalem causam non potest prose
qui, quia cessat periculum, ergo sic di-
camus in absente condemnato.
Septimo bene facit quia cessante causa
fauoris, cessat fauor. l. Titia Seio. §. vsu-
ras. de leg. 2. licet in contrarium faciat,
gl. in. l. 1. C. in quib. caus. restit. in integ.
& in. l. minoribus. C. de his qb. vt indig.
facit quod notat Bal. in. l. 2. C. qui non
possunt ad lib. perue. sed causa fauoris
in his. ll. est ĩminens periculum vt dixi
ergo, eo cessante, &c. facit totum illud
generale cessante causa, & c. c. cum ces-
sante, cum concord. de appella.

Rõ necessa ria quæ dicatur. 17

Octauo facit, illa dicitur necessaria ra-
tio, vt quando ipsa deficit &. l. & quan
do ipsa locum habet, &. l. vt notatur in

Rõ legis ſe- per præſu- mit finalis. 18

l. cum exceptione. §. post annum, in fi.
ff. quod met. causa. Item ratio. l. semper
præsumitur finalis, vt est gl. singul. in. l.
cum tale. §. falsam. ff. de cõdi. & demõ.
quę allegatur pro singulari ĩ apostil. ad
Abb. in. c. cum cessante in prin. de app.
& per legistas in variis locis, cum ergo
ratio sit posita in. l. non tantum, & illa
videatur deficere quando condemna-
tus est absens, vt ibi patet, ergo defecit.
d. l. additos dispositio & similium. Præ
terea faciunt omnia iura, quæ dicũt ali

quid permitti ꝓpter necessitatẽ, quod
alias non permitteretur. l. sed etsi resti
tuatur. §. sed etsi dies, cum ibi notatis.
ff. de iud. cum concord. vltimo videtur
facere quod dicit Bar. in. l. non tantum,
de app. post medium. versic. puto quod
quando reus, & c. Nunc ad contrariam
partem verta9 intuitum, & videtur
cõtrarium verius de iure imo quod. d.
l. additos habeat locũ etiam in absente
condemnato, vt pro eo quilibet possit
appellare, ad quod vrgent sequentia. 19
Primo quia quando. l. aliquod speciale
inducit fauore publico, tunc ibi habet
locum extensio ex identitate rationis,
vt notatur, in. l. illud gl. magn. C. de sa-
crosan. eccle. facit gl. vulgaris & quod
ibi not. in. l. miles. in prin. ff. de re iud. &
simil. in. c. studeat. l. distin. facit bona gl.
in. l. si constante, in princ. ff. solu. matri.
gl. mag. & gl. in. l. stipendia. C. de execu
tio. rei iudi. sed quod absentes defendã
tur à quocũque est publice vtile, vt di-
cit tex. quẽ ad hoc pondero, in. l. seruũ
quoq; §. publice. ff. de procura. ergo, li
cet. d. l. additos & similes loquuntur in
prẽsente cõdẽnato, idẽ debet esſe in ab
sente cũ sit eadẽ ratio, & sit fauore pu-
blico ĩtroductũ, & hoc solũ sufficeret.
Secundo facit generalius casus excep-
ti extenduntur ex identitate rationis,
vt in. c. cum dilecta. de cõfirma. vtil. vel
inutili. Sed iste casus est exceptus quã
do condemnatus est prẽsens, ergo etiã
habet locum quando cõdemnatus est
absens, cum in vtroq; sit eadem ratio,
Dices tu nego, quod isto casu sit eadẽ
ratio, vnde ar gu. est falsum, imo dicas
quod est eadẽ ratio & hoc patet: nã ra-
tio quare admittitur appellans pro prę
sente condẽnato, hęc est. s. propter ĩmi
nens periculum, item quia si sententia
transiret in rem iudicatam non esſet a-
liud remedium. Item quia hominẽ be-
neficio affici interest, & c. l. seruus. ea.
l. ff. de seruis expor. Item propter suum
interesſe, vt supra dictũ est, sed istę ra-
tiones habẽt locum, quãdo absens est
condemnatus, vt patet ergo, & c. dices
tamen imo prima ratio non habet lo-
cum, quia cum sit absens non imminet

Ius speciale inductũ fa uore publi- corecipit ex ten.

Universidad de Deusto
Biblioteca

periculũ executionis, vt patet, istud nego, quia imo eminet, nam si transiret tẽpus appellandi, & sic sententia transiret in rem iudicatam remaneret omni no auxilio destitutꝰ, ergo imminet periculum. Item licet non sit ita in promptu periculũ, nihil facit, quia quod difertur, &c. & satis est quod iam esset illud damnum irreparabile & illud considerabit lex. Et quando obstinate diceres, quod cessat pria ratio: adhuc tñ dico idem, quia supersunt aliæ rationes. Et regula est quod quando. l. fundatur pluribus rationibus vna cessante, non cessat dispositio. l. si nõ lex vbi melior tex. de iure. ff. de hęre. instit. §. affinitatis cũ concor. instit. de nupt. nisi forte vtra que ratio esset de substantia dispositionis. nam tunc vna cessante corruit dispositio, vt per Abb. in. c. cum cessante. prima col. de appel. cum aliis quod nõ est hic, quia licet cessent eminẽs periculum, adhuc sufficit aliud. s. quia eius interest, &c. ergo non cessat dispositio & istud caret responsione.

Tertio pro ista parte quia debet inspici, quod euenire potest de iure cõmuni. l. si quis domum. §. 1. & concor. ff. loca. sed ista sentẽtia posset exequi de iure cõi. postquam transiuit in rem iudicatã, ergo. &c. Quarto & melius istud probo necessario vbicunq; absens põt damnari, ibi potest interuenire procurator, istam regulã ponit tex. in. l. feruũ. §. publice. ff. de procu. sed ĩ casu nostro potest damnari absens, ergo potest pro eo interuenire ꝓcurator, imo à fortiori hoc probo, per illum tex. nam ibi dicitur quod vbicunq; absens potest condemnari, ibi põt procurator interuenire & ibi loquitur in causa principali, ergo à fortiori poterit interuenire ĩ causa appellationis, vt in nostro casu, nam minus est aliquẽ admitti in causa appellationis quam in principali, cum ĩ causa appellationis sit maius periculum, patet in. l. non tantum, vbi potest quis admitti, in causa appellationis, & nõ in principali vt ibi notatur & in. d. l. additos, si ergo in casu nostro potest admitti in principali. d. §. publice, ergo à fortiori in casu appellationis, ad idẽ facit. l. 1. §. 1. ff. de appel. reci. & nota in. l. alienam. C. de procura. vbi mater admittitur ĩ causa appellationis quę nõ potest admitti in principali, quia ibi nõ vertitur tantum præiudicium. Quinto hoc notabiliter probo, regula est quod iu-
21 dex non potest supplere de facto. l. 1. C. vt quæ desunt aduo. tamẽ habeo quod quando absens potest condemnari, ibi iudex ex officio suo potest quærere de sensiones pro reo. l. si nõ defendantur. ff. de pœ. & ibi Bar. l. 1. §. fin. ff. de acqui. & ista est regula quod vbicunq; in absentem potest ferri sententia, ibi iudex potest supplere de facto, vt dictis iuribus & probatur in authẽ. qui semel. C. quomo. & quan. iud. & ibi Bart. & in. l. ampliorem, in princ. C. de appell. & ibi Bar. licet gl. ibi dicat quod est speciale sed reprobatur, si ergo ꝓpter absentiã condemnati iudex qui regulariter est ꝓhibitus potest admitti ergo à fortiori alius quicunq;, cui non est sic interdictum à iure, non tamen iste est proprie ꝓcurator vt supra dixi, vltimo ꝓ ista mea opinione reperio quod hoc tenuit, Paul. de Cast. in. l. in tantum, in fin. verb. ff. de appel. & refert idem tenere ibi Angel. quem non inuenio, idem refert ibi Alexã. in additionibus ad Bart. nihil tamen penitus allegant de prædictis ideo quæ dixi perpetuo notabis, quia sunt de mea farina. Restat respondere ad contraria, ad quæ quasi iam est responsum per prędicta, & primo non obstat, quod à cessante, &c. quia vt dixi hic non cessat ratio, imo est eadẽ ratio, vt probaui plene. Secundo non obstat quod ista. l. sit exorbitans, &c. quia fateor: tamen potest nihilominus extẽdi ex identitate ratiõis vt supra ꝓbaui. Tertio non obstat quod casus excepti firmant regulam in contrarium, quia debẽt supplere casus excepti, vel simi-
22 les exceptis, firmant regulam in cõtrarium & ita etiam dicit Abba. in. d. c. cũ dilecta per illum tex. Item aliter posset respondere, casus excepti, &c. fortior tamen etiam iste est exceptus, vt probaui ergo, &c. Quarto non obstat glo. in. l.

Index põt supplere de facto qñ absens posset dãnari.

Procurator facilius admittit in cã principali q̃ in cã appel.

Regula firmatur extra casus exceptos vel similes exceptis.

in. l. non tantũ quia imo in casu isto nõ cessat periculum, & posito quod cessaret, non cessant aliæ rationes, vt dixi quod sufficit, & eadem est responsio, ad not. in. l. cum alienam. C. de procur. & ad tex. in. l. 1. in. f. ff. de app. reci. Septimo nõ obstat, quia cessante causa fauoris, &c. quia eodẽ modo dico, quod hic non cessat causa fauoris, vt sæpe dictũ est, & eodem modo respondeo ad alia fundamẽta vt poteris videre per te, &
Appellare qs põt ꝓ cõdenato. ampl. & limi. Variæ. 23 quæstione. Modo pro breui summula dicas quod. l. additos. s. alle. procedit siue ille appellans sit cõiunctus siue nõ text. est in. d. l. non tantum. Secũdo extende, siue condemnatus velit siue nolit. d. l. non tantum. Tertio extende nedum quando præsens condẽnatur, sed etiam si absens cum sit eadem ratio, vt modo late discussi. Quarto quod habeat locum non solum quãdo ad mortẽ condemnatus, sed etiã si ad membri abscisionem tantum, ita tenet Paul. de Cast. in. d. l. non tantũ, in princ. Quinto quod habet locum non solum quando ad mortem naturalem sed etiam si ad mortem ciuilem quis cõdemnetur, ita Paul. de Cast. in. d. l. non tantum. 2. quæstio, quod not. Sexto quod intantũ, potest ꝙs appellare, quod si iudex hoc nõ obstãte vellet exequi, posset ei de facto resisti, ita tenet Bal. in. d. l. additos post medium. Septimo nedum si appellans sit laicus, sed etiam si clericus, vt. d. l. additos in glo. dicit tamen Ang. in. d. l. nõ tantum, cautius esse cauere ab his & allegat Specula. vt ibi per eum. Modo limita, istam regul. quod non habet locum in notoriis secundum Bal. in. d. l. additos. Secũdo quod non habet locũ, qñ quis est cõfessus & conuictꝰ simul, nã tunc cũ neq; ipse possit appellare. l. 2. C. quorum appell. non recipian. ergo nec alius pro eo secundum Bal. vbi supra quod tamẽ sublimitat duobus modis vt per eum. Tertio limita, quod licet quilibet posset appellare, non tamẽ appellationem prosequi: ita notat glo. in. d. l. additos idem Bal. ibid. in fi. idem vult Bar. & ibi in additionibus, in. l. nõ tantum. ff. de app. sed in contrariũ ego pondero vnam glo. in. d. l. non tantum gl. fi. de qua. s. dixi cogitabis sup illam.
Procurator an admittat in crimi nibus publicis vel priuatis crimi naliter intentatis? 24 Supra dictum est quod admittitur pro curator in causa capitali ad appellandũ: modo, & tertio principaliter quæro an in criminibus priuatis criminaliter intentatis possit interuenire procurator, de publicis enim criminibus nõ est quæstio. l. penul. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. l. tunc conuenit cum cõcor. C. de accusatio. sed ego quæro de priuatis, & aduertendum, quia cõmunis omnium sententia est quod etiam in priuatis non possit interuenire procurator, vt per gl. in. d. §. ad crimen, & in. l. 1. ff. an per alium cã app. & est text. qui videtur ineuitabilis, in. l. fi. C. de iuri. & in. §. in summa isti. eo. tit. & in. c. absens. el. 2. ver. nisi. 3. q. 9. Ad idem pro ista communi opinione allego text. in c. in criminalibus. 5. q. 1. vbi indistincte dicitur quod in criminalibꝰ causis nec accusator potest accusare per aliũ nec accusatus potest se defendere per aliũ: cũ ergo indistincte loquitur ergo, &c. Itẽ quia text. nõ distinguit, ergo, &c. ff. de public. l. de precio. Item quia dicit, in criminalibus & sic indiffinite, quæ idiffinita æquipollet vniuersali. l. si plu ribus. de lega. 2. l. si plures. delegatis. 3. Tertio ad idem facit text. in. c. si quando. 2. q. 6. & tex. in generalitate sui, in. c. veniens. de accus. & in. c. super his. in. fi. eo. tit. vbi solummodo distinguitur an agatur ciuiliter vel criminaliter, nõ autẽ an sit publicũ vel priuatũ. Itẽ ĩ hac distinctione videtur se principaliter fundare tex. ĩ. c. tuę. de ꝓcu. q̃ distinguit an agaẽ ciuiliter vel crimĩaliter: & ista est vera & cõis sñia nemine discrepante. Quarto ad idẽ allego text. cui videtur non posse responderi, in. l. fi. post principiũ. C. vbi sena. vel clari. ibi publicũ priuatumue, &c. & ibi dicit Bal. quod quemadmodũ in publico crimine, ita & in priuato non potest interuenire, ꝓcurator, & aduerte quia debet intelligi quando criminaliter, nam si ciuiliter, in vtroque posset admitti. Quinto pro hoc allego tex. in. l. 2. C. de procura. qui plus

Universidad de Deusto
Biblioteca

plus dicit, quod in criminibus nõ põt interuenire procurator, ét si in eo cõcurrat duplex qualitas. ſ. quod ſit pcurator item cõiuncta perſona ſimul, & illum not. ibi Iaſo. 3. notabili, & ſic geminatio nihil opatur quo ad hũc caſũ. Sexto pro iſta parte facit. l. de fide. C. ad leg. Corneliã, de falſ. quem videas. Prędictis tamen non obſtantibus gratia diſputationis audeo attentare contrarium, vt poſteris dem materiam ſubtilius inueſtigandi, imo quod in criminibus priuatis etiam criminaliter intẽtatis poſsit interuenire procurator, ad quod moueor per ſequentia.

Primo, per tex. in. d. §. ad crimen, vbi dicitur ad crimen publici iudicij, &c. ergo à contrario ſenſu, ſecus in crimine priuato, & ille bene adſtrĩgit hoc modo. Secũdo regula eſt quod qlibet poteſt agere per procuratorem. l. 1. §. vſus. ff. de procuratoribus, cum ſimilibus, & reperitur ille caſus exceptus. ſ. ĩcrimi nibus publici iudicij, ergo non debet extendi ad crimina priuata, cum. l. exorbitans, &c. Item quia non eſt eadem ratio in priuatis, vbi imponitur minor pœna regulariter vt infra dicam.

Tertio pro hoc põdero, tex. in. l. aduerſus. C. de furtis, vbi eſt expreſſum, niſi gloſſæ deſtruerent, vbi tex. loquitur in accuſatione ſerui corrupti, item in actione furti qę ſunt priuatę, nec diſtinguit ciuiliter vel criminaliter, & tamẽ ſubdit in fine, quas actiones etiam per procuratoré exercere minime prohiberis, &c. Quarto facit tex. in. l. tũc cõuenit. C. de accuſ. vbi dicit quod in criminibus publicis nemo poteſt agere p procuratoré ergo ſecus in priuatis, nec eſt credendum quod iura totiens ponderauerint illud verbum, in publicis, &c. ſine myſterio. Quinto notabiliter probo in criminibus leuibus etiam criminaliter intentatis, poteſt interuenire procurator ita dicit gl. in. c. veniens de accuſa. & in. c. ſi quando. 2. q. 6. modo ſic leuia crimina dicuntur crimina priuata, vt in. l. leuia, iuncta vna expoſitione gl. ff. de accuſa. ergo in criminibus priuatis etiam criminaliter intenta tis poteſt interuenire procurator & bene concludit. Sexto pro hoc nouiter pondero tex. in. l. ſi ab Aeliano. C. ad. l. flauiam de plagia. quem ſic induco crimen. l. flauię de plagiarijs, dicitur publicũ. l. plagij la prima. C. ad. l. flauiam de plag. modo dicit. l. ſi ab Aeliano, quod crimen. l. flauiæ, debet quis exercere, p ſe & non per procuratorem, ratio eſt quia eſt publicum, ſubdit tamen text. quod accuſationẽ de ſeruo corrupto, non prohibetur exercere per procuratorem, rationẽ ego addo. ſ. quia eſt priuatum, & ſic ad crimen priuatum admittitur procurator, non diſtinguendo criminaliter vel ciuiliter ergo. &c. & iſta differentia colligitur aperte ex illo tex. inter publicum & priuatum.

Septimo pro hoc pondero text. in. l. ſi. poſt principi. C. vbi ſena. vel clariſsim. quem ſupra induxi pro cõtraria parte, nã ibi dicitur crimen publicũ, priuatũue, cui per procuratorem reſpondere non liceat, ſecus ergo ſi liceat, ergo bene licet, ſed in caſibus vbi non licet, habet locum illa. l. quod quando ſit, infra ſubijciam, in reſponſione ad eundem. Octauo pro iſta parte allego & retorqueo tex. in. d. c. ſi quãdo. 2. q. 6. vbi tex. dicit quod ĩ cauſa capitali vel ſtato nõ interuenit procurator, ergo ſecus ĩ alijs vbi hæc pœna non imponitur puta in priuatis: nam in illis non imponitur ita grauis pœna nam pro furto vel iniuria vel rapina, qę ſunt priuata delicta, nõ imponitur capitalis pœna vel ſtatus, vt patet in locis ſuis, ergo, &c. & ſi opponas quod pro furto imponitur capitalis. i. pœna mortis. l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis, vbi p furto quis ſuſpẽditur item alibi pro furto abſcinditur manus, vt in authen. ſed nouo iure. C. de ſeruis fugit. & abſciſio manus, vel alterius membri dicitur pœna capitalis per Bart. in. l. 2. vlti. col. ff. de publi. iudi. & per Bal. in. l. reos. 2. col. C. de accuſatio. reſpondeo quod illud in caſibus ſpecialibus, vt ibi patet, vnde nõ trahitur ad conſequentiam. l. quod vero. cum concor. ff. de. ll. Item quia natura rei debet potius attendi quam accidens

25

Mẽbri abſciſio dicit pœna capitalis.

dens. l. 1. §. ad veſtras. ff. de poſt. l. 3. §. qui habet. ff. de tutel. fac. gl. ſingul. in. l. 1. C. de cura. furioſ. Item dico quod in illis caſibus, vbi talis pœna imponitur, eſſet idem quod in criminibus publicis, nec hoc nego, tamen ego loquor referẽdo me ad regulam, & ſic illud non obſtat, item contra hoc facit, quia in crimine

Iniuriarũ ĩ crimine iudicis arbitriũ põt ſe extẽdere vſque ad pœnã mortis ſecundũ gl. quæ cõmuniter rep.

26 iniuriarum quod eſt priuatum, poteſt ĩponi pœna arbitrio iudicis vſq; ad pœnam mortis, vt eſt gl. ſing. inſti. de iniuriis. §. in ſumma, cum his, quæ ibi plene allego, reſpõdeo dupliciter. Primo qđ illa gl. cõmuniter reprobatur, vt late p Ial. in. l. etſi legibus. C. ſi contra ius vel vtili. publ. quia imo etiam pœnam perpetui exilij non poteſt imponere iudex. l. 1. ff. de furi. balnea. & ſic non obſtat vel aliter, vt ſupra dixi, quod illo caſu eſſet idem quod in publicis, quando illa pœna ĩponetur: vel aliter quod ſit ſpeciale in crimine iniuriarũ, ſecus in aliis priuatis, vt infra dicã, & per iſta & alia, quæ forte ſubiiciam videtur iſta opi. verior in puncto iuris. Nunc reſtat reſpondere ad contraria, & primo nõ obſtat. gl. in. §. ad crimẽ. & in. l. 1. an per alium cauſæ app. cum alijs, quia illę gl. allegant, quod obſtat prædictis, & ſi dicas, quod imo fundantur, in. l. ſ. cum cõ cord. C. de iniuriis, dico quod circa illam. l. pendent. ll. & prophetæ, vbi ponitur ſpeciale in illuſtribus, quod poſsit per alium, &c. ergo ſecus regulariter à cõtrario ſenſu: reſpõdeo, primo quod illud arg. à contrario ſenſu, non eſt ſumendum: quia cõtrariantur. ll. quas ſupra allegaui, vt. l. 2. C. de cõdi. inſer. ſed iſta ſolutio nihil eſt, quia imo. d. l. ſi. C. de iniurijs, non cõtenta deciſione, quæ ſumebatur à contrario ſenſu, expreſſe ſubdit, quod nullus alius p procuratorem poteſt illã mouere: vnde aliter eſt reſpõdendũ, & dico quod ibi ideo nõ admittitur pcurator quia poſsibile eſt ſequi pœnam maiorẽ relegatione, & ideo non admittitur procurator, nam cũ pro iniuria poſsit imponi pœna pecuniaria, vel relegationis, vel fuſtium, ius non vult, vt ibi admittatur procurator, bene facit pro hoc quod dicit Bal. in. l. eos. §. ſuper his. C. de app. vbi dicit quod ad hoc quod pœna dicatur capitalis, ſuffi eit aptitudo. i. quod poſsit arbitrio iudicis euenire: faciunt iura, quę dicunt, quod inſpicitur, quod euenire poteſt de iure cõmuni, aliter tamẽ circa hoc loquitur Bar. in. §. ad crimen, licet non ad hoc propoſitum, vel aliter ſoluo ex verbis Bal. in. d. l. f. de iniur. vbi dicit quod vbi pœna eſt arbitraria, pro curator non poteſt admitti, facit. l. fin. ff. de iniur. & iſta ſolutio eadem videtur cum præcedenti, & per hæc videtur quod non obſtat. d. l. ſi. vide ibi Bal. & cogita p te de alia ſolutione. Secundo non obſtat tex. in. c. in criminalibus. 5. q. 3. & in. c. ſi quando. 2. q. 6. & in. c. veniens, & ſuper his de accuſa. quia dico quod illa iura intelligi debent ſecundũ tex. in. §. ad crimen. l. quod loquũtur in publicis, non autem in priuatis, nec obſtat quod loquitur generaliter & indiſtincte, qa debẽt reſtringi p alias. ll. quę loquũtur de iiſdẽ caſibꝰ, vt ĩ ſimili dicit Bar. ĩ. §. ad crimẽ. 3. col. non ét obſtat diſtinct. tex. ĩ. c. tuę de pcura. quia dico quod loquitur in adulterio, & ſic in crimĩe publico, & ſic nõ obſtat ſnĩę meę: item nõ obſtat l. ſi. poſt principium. C. vbi ſena. vel clari, quia imo facit pro, & non cõtra, vt ſupra dixi, vel reſpon. vt ibi colligitur ex verbis Bald. qui dicit. quod non admittitur in crimine priuato procurator. l. vbi eſt eadem ratio p hibẽdi ĩ genere pœnę, pone exẽplum, puta ſi per ſtatutum imponeretur pœna mortis, vel alia pro delicto priuato, nam tunc fateor cum ſit eadem ratio, vt ſupra dixi, ſecus ſi nõ imponeretur illa pœna, vt eſt relegare, vt ſupra probaui, & ſic habeo intentum, & ille tex. facit pro me duobus modis. Primo vt ſupra iam dixi. Secundo vt colligitur ex verbis Bald. quæ modo retuli. Non etiam obſtat. l. de fide. C. de falſ. quia loquitur etiam in crimine falſi quod eſt publicum, vt. l. 1. & ibi notatur. ff. de publi. iudi. Item ad. l. 2. C. de procurat. reſpon. quod intelligitur de publicis, non de priuatis, nec ibi text. dicit contrarium. Nunc vltra prędicta, pro ſentẽtia

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentia mea allego.l.licet. §. ad actionē. ff.de procurat. vbi text. dicit ad actionem iniuriarum ex.l.Cornelia procurator dari poteſt,nam etſi p̄ publica vtilitate exercetur,priuata tamen eſt: & ſic text.ibi facit vim ī eo quod eſt priuata, ergo ibi eſt tex.pro opinione mea: verum eſt quod gl.ibi reſtringit illū text. ad caſum,quādo agitur ciuiliter,ſed ſolum allegat.l.fi. C.de iniur. ad quam ſupra eſt reſpō.ſed cogita circa hāc ſolutionem,quia non ſatisfacit,nam.l.fi.C. de iniurijs. dicit procuratorem non admitti,regulariter dict9.§. ad actionem, dicit admitti, & loquitur eodē modo in actione iniuriarum,vnde neceſſario videtur dicendum quod.l.fin.loquitur quando agitur criminaliter. §. ad actionem, quando ciuiliter cogita, & poſito quod hoc ſit verum,adhuc dico,idē quod.l.fi.C. de iniuri. loquens quando agitur crimialiter,ponit caſum ſpecialem ſ.vbi pœna eſt extraordinaria:vnde ſufficit,quod aptitudine poſsit magna pœna imponi, vt ſupra dixi, & ad idem pro iſta parte cōtra cōmunē ſententiam allego.l.nō ſolum.§. age. ff.de iniur.vbi vide,licet glo.ibi aliter exponat. Sed aduerte,quia cōtra hanc meā opinionem, reperio vnum text.nouū, qui eam deſtruit in totum.ſ.in.l. 1. circa fi.C.vt omnes iudi.tam ciuil.ad quē non poſſum reſpondere,alibi forte attingam: & hæc ſufficiant de iſta ſingul. quæſtione,in qua vehementer dubito, ideo tu diligentius cogitabis.

1 *Appellari an poſsit à ſententia lata in poſſeſſorio? ingens pugna.*
2 *Appellari nequit à ſnīa lata in poſſeſsione de iure ciuili, ſiue ſimus in adipſ. ſiue in retin. ſiue in recup. poſſeſſ. cum communi.*
3 *Appellatur à ſententia in poſſeſ. iure canonico & regio, quid in cauſis fiſci vel rei publicæ.*
4 *Appellatur de iure canonico à ſententia interlocutoria, ſecus de iure regio & ciuili.*
5 *Appellatio ab interlocutoria non iuſtificatur ex nouis actis, aliud in definitiua.*
6 *Appellatio à definitiua non ſemper ſuſpendit executionem.*
7 *Executionis ſnīa quare appellatione non ſuſpēdatur.*
8 *Acceſſorium ſequitur principale.*
9 *Fictiones iuris non inſpiciuntur in ſpiritualibus.*
10 *Spiritualia admittunt ratihabitionem.*
11 *Excommunionis ſententia lata ſub conditione ſuſpēditur appellatione.*
12 *Ens vbi non eſt, ibi paſsto eſſe nequit.*
13 *Medium impertinens qñ impediat extrema cōiugi.*
14 *Ratihabitio ceſſat vbi actus medius obuiat coniunctioni extremorum.*
15 *Conditiones non trahuntur retro, quando medium impertinens obuiat connunctioni extremorum.*
16 *Ratihabitio nō trahitur retro, quando mediū obuiabat connunctioni extremorum in pœnis.*
17 *Ratum habere non poſſum niſi quod tempore ratihabitionis ipſemet poſſem facere.*
18 *Bonorum poſſeſſio filio delatam & ab eo agnitam pater poſt tempora præterita ratificare non poteſt.*
19 *Tempus in quæſitis non inducit verum cōſenſum ſed in quærendis ſic.*
20 *Præſcriptioni rei meæ an videar præbere cōſenſum.*
21 *Appellatione pendente ſuſpenditur iuriſdictio iudicis à quo.*

Appellarī an poſsit à ſnīa lata in poſſeſſorio? ingēs pugna.

1 APpellari non poteſt à ſentētia lata in poſſeſſorio, ita tenet gl. in.l.vni per tex.ibi. C.ſi de momen.poſſ.fuerit. app. quam ſequuntur cōmuniter Doct.ibi ſequitur Ripa, in l.naturaliter.§.nihil cōmune.nu.13.colum.2.ff.de acqui.poſſ.ſequitur, & ter, vel quater firmat eſſe cōmunem opi. Decius conſil. 28. & pro tenui Petrus Duen.regul.44. Bernar. Lucius regula.36.Socinus regula.18.verb. appellare Catelianus Cotta in memor. verb. appellare.1. Andræas Tiraquell.de mortē ī.6.par.declaratione.6. Corraſius, in l.naturaliter.§.nihil commune,nu. 8.ff. de acquiren. poſſeſſ. & alij non pauci, quos ipſi referunt.

Contrariam tamen partem, vt appellari liceat à ſententia lata in poſſeſſorio, quāuis ea appellatio non ſuſpēdat executionem prioris ſententiæ,tenēt Angelus conſi.107.Iacobellus ad finem & Panormi.conſ.55. in cauſa quæ ad prēſens col.1.ver. aliam limitationem li.2. Bar.in.l.vn.C. ſi de momentanea poſſ. fuerit appel. Abba.in. c. cum ad ſedem de reſti.ſpo.vlt.char. quam op.poſſe ac commodari legi vnicę ſupra alleg. firmat Decius,vbi ſupra licet ipſe in contrarium incliner, & hanc partem tenet Piſęus relatus per Alber.in.d.l.vni. vbi Alberi.vtranq; opi.refert ſed neutram firmat,hāc ſequitur, & firmat eſſe cōmunem opin.Maranta de ordine Iudiciorū

ciorum,folio.625.nume.294.part.6.verſi.ſecundus actus.

Quid dicendū, & quidem pro prima opinione inducitur.d.l.vn. C.ſi de momen. poſſeſſ.& ſimiliter inducitur pro opinione ſecunda,nam in ea lege repoſitum eſt vnicum vtriuſque partis fun- 3 damentum.Nam.d.l. ait quod ſi de ſententia lata in poſſeſſorio appellatū fuerit nihilominus ſententia, quæ lata fuerat,ſortitur effectū:ſed tenētes contra cōem op. exponunt,ſortitur effectū,q ſit reuocabilis per iudicē ad quem, vt ſit ſenſus, quod licet interea dum pendet cauſa appellationis ea prima ſentētia executioni mandetur: tamē adhuc appellatio admittit:&ſi forte iuſte appellatum fuiſſe appareat,prima ſententia quamuis in poſſeſſorio lata reuocabitur,poſſeſsioq; ſemel p primam ſententiam adempta reſtituetur.Sed tenētes communem ſententiam exponunt. d.l.vn.dicentem,quod ſententia ſortitur effectum, exponunt inquam quod ſortitur effectum irreuocabilem,vt ſic appellatio nec habeat vim ſuſpenſiuā iuxta.l.1.§.fi.ff.ad turpili.nec etiam reſolutiuā,ſed fruſtra interpoſita, ac nul liter videatur,& hæc interpretatio mē ti,veroque ſenſui.d.l.vn.proximior,ac amica eſt.Et præterea verba legis cum effectu irreuocabili ſunt in re dubia accipienda.l.non cogendum. §. Sabinus. ff.de procurato.l.qui ſic.ff.de ſolutio.l. qui bis vbi per Iaſ. poſt alios. ff. de ver. obliga.l.ſi quis hæredem,vbi per Alex. Ial.Corneum Deciū,& alios.C. de inſtitu. & ſubſtitutio.

Appellatī à ſnīa in poſſ. iure canonico & regio quid in cauſis fiſci vel reipublicæ.

Appellarī negt à ſnīa lata ī poſ. de iure ciuili ſiue ſimus in adipiſ. ſiue ī retin. ſiue ī recup. poſſ. cum cōi.

2 Cum ergo à ſententia lata in poſſeſſorio non appelletur regulatiter,vidēdū eſt an procedat in poſſeſſorio adipiſcēdę tātum,an etiam in poſſeſſorio retinendæ,vel recuperandæ, & magis eſt, vt procedat in poſſeſſorio tā adipiſcēdæ,quam retinendæ, vel etiam recuperandæ:ita tenet gl.quam ibi ſequuntur Ioan.Fab.Alberi. Azo in ſumma,Petr. de Bellaper.Odofre.Iaco.Butriga.Bar. Bal.Ange.Sali.Fulgo.& alij communiter in.d.l.vni.ſequitur tanquam cōmunem opi.Decius conſilio.28.& pro tenui Bernar. Diaz Lucen. in regula. 36. Petrus Dueñas regul.44. qui hanc firmat eſſe cōmunē opi. Catelianus Cotta in memorabilib.ver.appellare.Soci. regula.18. eſtq; cōmunis opinio ſecundum Auguſti.Beroum in.q.52. num.8.

Appellatī à iure canonico à ſnīa interlocutoria ſecus de iure regio et ciuili.

4 Denique à ſententia interlocutoria de iure ciuili non appellatur regulariter.l.ante ſententiam.ff. de appell.recit. l.ante ſententiam.C.quorū appel.recit. eſtq; cōis ac īdifferēter recepta ſententia omnium in locis ſupra citatis. Item quoque iure regio.l.4.tit. de las app.li. ordi.l.13.tit.23.par.3.l.42.c.30.li.pragm. Limita quatuordecim modis,vt p Per. Dueñ.regul.52.de iure tamen canonico appellari licet ab interlocutoria. c. cum ceſſante.de app.c. non ita.2.q.6.d. l.13.ti.23.par.3.Sed licet iure regio ab interlocutoria poſsit appellari,vt.d. l. 4. tamen ſemel tantum, non etiā pluries appellari licet,adeo vt nec illa ſupplicatio admittatur, quæ interponi iure regio poteſt ſub pœna mille quingentorum ſolidorum.l.42.c.30. in libr. prag.

Appell. ab interlocutoria nō iuſtificatur ex nouis actis aliud ī definitiua.

5 Appellatio tamen à definitiua interpoſita poteſt iuſtificari ex nouis actis. l. p hanc.vbi Bal.Sali.& alij cōmuniter. C. de temp.app.l.eos. §. quid autem.C.de appel.Diuerſum eſt in appellatione ab interlocu

interlocutoria, quę ex nouis actis iusti
ficari nequit, vt in cle. appellanti. de ap
pel. Bar. in. l. eius, nu. 8. de app. ff. Socin.
regu. 22. vbi limi. multipliciter & Petr.
Appella. à definitiua nõ semp suspēdit executionem. f. 6. folumneo. 162. Volumnius consiliorum
6 Due. regu. 47. &. 48. Denique in casib9
appellatio etiam à definitiua nõ suspē-
dit executionem, vt per Abb. consi. 55.
lib. 2. Decius consi. 28. col. 1. quale est in
sententia appellationis. c. pastoralis. §.
verum. de app. Qua in re causam dubi-
tandi præstāt iura sequētia, primo tex.
in. l. 1. ad finē, ad turpil. & in. c. veniētes,
de iureiur. text. & quæ ibi not. in. l. tale
Executiõis ſnia quare appellatiõe non ſuſpendatur.
7 pactū. §. qui puocauit. ff. de pact. vbi hr̄
quod app. suspēdit imo quia extinguit
sententiam, ita videbitur dicendum in
hac. q. quod ista appellatio interposita
haberet suspendere executionis sentē
tiam, cuius contrarium ibid. in. d. §. ve
rum. dicitur vbi gl. in præsenti casu me
tu huius contrarij laborat in hoc: tamē
ne tempus detineam, nõ recito eius o-
pinionem, quia nõ attingit veritatem,
circa hunc passum solutio tamen põt
esse secundum Anton. ibi. quem refert
Abb. in prin. quod aliud est in senten-
tia excõmunicationis, quæ secum tra-
hit executionem, aliud i aliis sentētiis,
ratio specialitatis secūdum eum, quia
excõmunicatio dependet à potestate
clauium, & in ea tolléda requiritur cer
ta forma vt i. c. à nobis, d̄ sentētia excõ
mu. cum ergo appellans nõ habeat hāc
potestatem clauium, non potest eā sus
pendere per appellationē suam: sed cū
aliæ sententiæ transcurrant per actus
priuatos, & concurrunt ea, quę non de
pendēt à potestate clauium, merito ap
pellans potest tales sententias suspen-
dere. Dominus Abb. in. d. §. verū. repræ
hendit more suo dominum Antoniū
in solutione sua, nã dicit ipse quod in-
famia, quæ imprimitur ex sententia la
ta sup furto. l. non potest. de furt. nõ de
pēdet à potestate priuati, sed solus prī
ceps eā abolere potest. l. 1. §. de qua re.
ff. de postu. not. in. c. cum. 1. &. a. de re iu
di. & tamen persona priuata appellān-
do ab illa sententia condemnatoria, su
spēdit infamiam iam ad esse perductā
l. furti. §. 1. de his qui notantur infamia.

quare dicebat ipse, quod propterea ex
cõmunicatio non suspēditur, quia pro
cedit ex natura excõmunicationis, &
idem in qualibet cēsura. c. is cui. de sen
tentia excõmu. lib. 6. ratio secundū eū, *Patro Abbatis*
nam excommunicatio iusta nõ potest
quoquomodo per app. suspendi, quia
infligitur propter peccatum, quod li-
gat animam indissolubiliter, nisi sub se
quatur competens sātisfactio: nam pec
catum non dimittitur nisi correcto: re
gula peccati veniam, & regula peccа-
tum de reg. iur. in li. 6. c. cum tu. de vsur.
nam cum per peccatum sit separatus
à gratia Dei. c. denique. 11. q. 3. non põt
iste per actum positiuum seu à iure po
sitiuo inductum se restituere gr̄æ Dei,
nisi aliter se corrigat, & emēdet: & in-
dubio semper debemus præsumere ex
cõmunicationē iustam, quia vbi verti-
tur periculum animę tutior via est eli-
gēda, licet durior videatur not. gl. in. c.
1. de scruti. & in ca. cū tu. de testi. Nec
obstat dicebat ipse, si quis opponat de
dicto Inno. ī. c. bonę de electio. & in. c.
cum super. de officio delega. vbi Inno.
tenet, quod si à sententia excõmunica
tionis appellatur j. x. dies non præsu-
mitur pro ea, sicut nec pro aliis, & sic
aduersario incumbat onus probādi eā
fore iustam, nam verum est dicit ipse,
quod incumbit onus probādi aduersa
rio quod sit iusta excõmunicatio, sed
excõmunicatus interim semper habe-
bitur pro excõmunicato, etiā si præsu-
meretur iniusta: quia forte potest esse iu
sta, & sic dānabiliter se immisceret sa-
cramentis ecclesię: pro hoc bonus tex.
in. c. per tuas. de sententia excõmu. vbi
dicitur quod ante omnia debet petere
absolutionem, ne videatur contēnere
censuram ecclesiasticam domini, iudi-
cio meo salua vestra li. disciplina, nec
mihi videtur bona sua reprehēsio, nec
sua solutio, nam non est bona compa-
ratio, seu similitudo de infamia ad ex-
cõmunicationem, quia ex diuersis nõ
fit illatio. l. Papi. de mi. l. non solum. §.
quæ primipilum de excusa. tuto. Item
quia non est verum dicere, quod tolle
re infamiam non dependet à potestate
priuati,

priuati, imo depēdet: quod patet, quia
etsi verum sit, quod infamia ipso iure
infligatur condemnato in consequen-
tiam. d. l. non potest, & instit. de pœ. te
me. liti. §. ex quibusdam: tamen appellā
do suspendit cõdemnationem, text. est
in. l. 2. §. fi. de pœn. sed suspenso seu qua
si extincto principali suspenditur, seu
quasi extinguitur accessoriū, regula ac
cessorium. l. non dubium de. ll. idē Bal.
ibid. in. d. §. verum nã ad corruptionē
Accessoriū seqr̄ principale.
8 principalis sequit̄ corruptio accessorij.
l. si homo mortuus de verb. obliga. sed
excõmunicatio est quoddam ligamē,
quod non venit in cõsequentiam nec
propter aliud: sed propter se principali
ter data cõtumacia. c. ex parte. el. prim.
de verb. signif. hanc solutionem Anto.
reperio tenuisse Bald. in. l. fi. si à non cõ
pe. iud. vbi dicit quod excõmunicatio,
suspensio, interdictio sunt censurę ec-
clesiasticę. c. querelam. de ver. signif. &
appellationes ab huiusmodi sententiis
sunt anomalæ, & non sequuntur natu
ram aliarum appellationum, nec alia-
rum sententiarum reprobata ibi glosl.
quę contrarium sensit, ratio quare iste
sententiæ trahūt secum executionem,
& per appellationē non suspēduntur,
quia statim ligant absq; aliquo momē-
to, quia natura earū hoc inducit, nam
9 prolato hoc nomine te excõico, te in-
terdico: statim ipse efficitur extraneus
à sacramētis statim interdicitur, seu ex
expoliatur ab omnibus, sine aliquo tē-
poris interuallo, pro hoc melior tex. de
iure. in. l. f. C. de sen. pas. ad fin. vbi dicit
tex. quod id quod inducit nomen de-
portatio. quod est rerū spoliatio, id de
bet inducere indulgentia nostræ sere-
nitatis. Sententię vero in quibus distat
effectus ab exordio, tales bene suspen-
10 duntur per appellationem, nec trahūt
secum executionē. arg. tex. in. l. ex Ca-
strēsi peculio de Castrensi pecul. hinc
est quod executio vltimi supplicij, quę
fit facto hominis, cum executiõis effec-
9 distet ab exordio, ista nõ fit, nec po
test fieri tempore appella. interponen-
dæ. l. 1. ff. de re iudi. nisi esset confessus.

Fictiones iuris nõ inducuntur in ſpiritualibus.

l. qui sententiam. l. cum reis. C. de pœn.
faciūt. ff. de trāsac. l. postrem, executio
autē quæ fit à iure cū effectus ab exor-
dio non distet, statim trahit secum exe
cutionem, vt infamiam. l. quæ vltimo.
l. quo ad statum. ff. de pœnis, ita etiam
tenet Bar. in. l. furti. §. 1. de his quæ not.
infam. & idem in alijs censuris, vt supe
rius dixi, ego autem, domini, cogitaui
dare aliā solutionē vltra. 12. quæstionē
in. d. §. verum refert Abb. nam licet ali
quę sint bonæ & subtiles: sunt tn̄ psua-
siuę & non concludentes: saluo saniori
iudicio dico quod propterea in nostra
quæstione appellatio non suspēdit ex-
cõmunicationem, nec aliquā censurā
ecclesiasticam, vt dicit text. in. c. is cui.
de sentētia excõica. quia hoc prouenit
ex quadam fictione, nã certū est quod
appellatio suspendit prōnūtiatum seu
quasi extinguit per fictionem, quod pa
tet ad sensum, nam quæ facta sunt, pro
infectis haberi non possunt. l. in bel-
lo. §. factæ. ff. de captiuis. nisi per fictio-
nem. l. lex Cornelia. de vulg. & pup. &
not. in. l. fi is qui pro empto. de vsu ca-
pio. sed quod appellatio faciat infectū,
quod iam est factum, non potest fieri
nisi per fictionem per iura supra alle-
gata, sed fictio iuris non cõsideratur in
spiritualibus, tenuit Abba. in. c. cum in
iure de electio. not. in. c. fi annum de iu
di. libro. 6. ius enim ciuile procedit per
pactum rationis, & per apices iuris. l. fi
deiusſor. §. quidam. ff. manda. ius autem
spirituale considerat æquitatem & rei
effectum. c. filius noster, & ibi nota. de
testam. facit, quod dicit Bal. in. l. 1. 3. col.
C. qui admi. quod ius ciuile procedit p
strictū punctum rationis, ius autē prę
torium potius cõsiderat effectum rei,
quā subtilitates iuris. Nec obstat, si ali-
quis diceret, quod in spiritualibus ha-
bet locū ratihabitio, vt est tex. i. c. Lug-
dunensis. 9. q. 2. & gl. i. c. corā. de offi. de
leg. sed ratihabitio non fit nisi interue-
niat fictio. l. f. C. ad Mace. Ad hoc respō
deo, quod in ista ratihabitione non in-
teruenit fictio, qa actꝰ valet vt ex nūc,
non vt ex tunc, facit tex. in argu. in. l. est

Spiritualia admittunt ratihabitionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

receptum cõmunia prędio.in.l.per fundum,de ſeruit.ruſti.prędio.hoc tamen an actus valeat vt ex nũc,vel vt ex tũc, ad præſens non examino, quia non eſt materia noſtra: de quo in.d. c. coram, per Abba.in.c. omnis vtriuſque ſexus. de pœniten.per eum in clemen.prima de priuileg. tamen quod in ſpiritualibus nõ habeant locum, fictiones eſt cõmunis concluſio. dd. in locis ſuperius allegatis. Et per hoc poſſet dari bonus intellectus ad. c. præterea requiſiti de appella. vbi habetur, quod appellatio medio tempore interpoſita ſuſpendit excommunicationem, etiam ſi exiſtat conditio: quia cum euentus conditionis faciat actum retrocedere. l. quod dicitur de teſtamen. milit. in princip.l. nec emptio. de contrahend. emptio. in princi.l.nihil de nautico fœnore, & hæc retractatio non põt fieri niſi per fictionem: talis fictio non poteſt habere locum in excommunicatione, quæ eſt res ſpiritualis, ca.1. de ſententia excommunicatio.lib.6. & ſic ibi non fingit, quod conditio extitit à princip.& quod appellatio fuit poſt interpoſita,et
11 adde.l.obſeruare,in fin.de offic.procu. ſed contra diſpoſitionem huiuſmodi nunc oppono.de text.in.d.c. præterea requiſiti iam allegato, vbi habetur expreſſe quod appellatio ſuſpendit ſententiam excommunicationis, nam ibi fuit lata ſententia excommunicationis ſub conditione ante euẽtum conditionis:fuit appellatũ dicit ibi, quod ſuſpẽditur excõmunicatio, ẽtſi exiſtat conditio:ſed in ſententiis tempus exiſtentis conditionis trahitur retro. l.1.§. biduum,& ibi not.ff.quando appel.ſit,ergo ibi appel.fuit interpoſita,poſtquam ſententia excommunicationis habuit effectum,& eam ſuſpẽdit,ad huius corroborationem induco text.in.l.potior & in.l.quæ balneum.ff. qui po.in pign. habe. vbi dicitur quod ſi tibi obligaui omnia bona mea ſub conditione, dein de alteri pure demum ſecuta fuit conditio,quod tu eris potior in obligatione,quia prima obligatio cenſetur pure facta, quia euentus conditionis trahitur retro:ſic dicendum videtur in.d.c. prẽterea,metu huius contrarij cogitaui dicere,& nunc intro intellectum illius. c. & noſtræ quod in.d.c.prẽterea. euentus conditionis non trahitur retro per fictionem, nec obuiat concluſioni noſtræ,quia vt ſuperius dixi talis fictio quod retro trahatur cõditio, nõ habet locum in ſpiritualibus: ſed &ſi iſte intellectus poſsit eſſe bonus ad illam Decretalem, tamen quia videtur refugium miſerorũ dicere ſpeciale in ſpiritualibus,vt not.glo.in.l. filium quẽ habentem.C.familię erciſcundæ,ideo vado cum domino Abba.in.d.c. prẽterea, qui aliter dicit. ſ. quod ibi non põt habere locũ retractatio, quæ fit per fictionẽ, quia non reperitur id ad quod fit retractatio,cum ſententia, quæ fuit lata à principio ſub conditione fuit extincta per appella.dicit. ca. venientes, &.d.l.1.in fi.ad turpil.ſed in.d.l.potior. Secunda obligatio, non potuit ſuſpendere primã ex mera voluntate contrahentis procedentem, & dicebat ipſe quod ad hoc quod fiat retractatio & actus fingatur prior tempore geſtꝰ, oportet quod concurrant duo extrema habilia.ſ.extremum ad quod & extremum à quo in propoſito in.d.c.prætera deficit extremum à quo hoc eſt tẽpus ſtantis conditionis: nam illo tempore iudex non potuiſſet proferre ſententiam excommunicationis,obſtante iam appellatione: deficit etiam extremum ad quod, quia iã extinctum per appel.ſic ergo ceſſat fictio vt actus cenſeatur retro geſtus propter inhabilitatem extremorũ:ſed in.l.potior, & aliis ſimi.extrema ſunt habilia: quia iſte nõ poterat ſecundario alteri obligare pure bona ſua, cum prima obligatio eſſet in pendenti:iſta concluſio licet ſit in ſe vera,quod ad hoc quod habeat locũ fictio,requirũtur extrema habilia, vt eſt tex.melior de iure,in.l.quidam referũt de iu.cod.per Bart.in.l. ſi is qui de vſucapio.& in.l. denique ex quibus cauſis maio.tamen quo ad ſolutionem huius contra

Excõicatio nis ſnia lata ſub cõdi tione ſuſpẽditur appel latione.

c. pregla Zea.

contrarij,nihil facit,nec iudicio meo p hoc ſoluitur ꝓtrarium horum iurium, quia non eſt verum dicere quod in. d. c.prætерea.Primum extremũ ad quod fit inhabile quia extinctum per appellationem,quia eſt habile ſaltim potentia,quod ſufficit de primo extremo, vt tenuit Bart.in. d.l. ſi is qui pro emptore, nec eſt verum quod extinguatur p appellationem,quia extinctio præſupponit aliquid quod poſsit extingui in habitu,ſeu actu. Sed primum extremũ eſt habile quo ad potentiam,ergo non poteſt extingui, quia priuatio præſupponit habitum.l.3.in prin.de acquiren. poſſeſſ.cum ſimilib. Item in non ente
Ens vbi nõ eſt ibi paſsio eſſe nequit. 12 non fit paſsio ſecundum Ariſtote.2. de anima.refert Bald.in.l.actor,poſt prin. C. de probatio. Item in non ente non cadit remotio,vt not.Bal. in.l. ſi pater. 3.colum.C.de inſtitutio.& ſubſtitutio. Item nec eſt verum quod in.d.l.potior ambo extrema fuerint habilia, quia extremum à quo quod eſt tempus exiſtẽtis conditionis, erat inhabile tam in actu quam potentia, patet quia eo ipſo quod ſecũda obligatio pure facta fuit, fuit cõſtitutum ius in re obligata, quia cum hypotheca ſit ius reale deſignatis rebus, quæ debent obligari, ſtatim res afficiuntur,vt not. Bald.eleganter in.l. ſine.C.ad Velle.& ad quemquã res trã ſit vadit cum onere ſuo. l. ſi conuenerit. ff. de pigno. actio. ergo ſequitur ꝙ hæc ſecunda obligatio habuit in habilitate extremum à quo, quod eſt tempus exiſtentis conditionis. Verior forte
Mediũ ĩpũnes qñ impediat extrema conĩungi. 13 ſolutio eſt, quod ideo in.d.c.prẽterea nõ habet locum retractatio, nec fingimus retrocedere, quia medius actus obuiat coniunctioni extremorum, nã appellatio medio tempore interpoſita deſtruit vnionem horum extremorum:ſi ergo non poſſunt vniri propter medium actum contrariũ ceſſat fictio, ſed in. l. potior cum ſimilib. medius actus nõ obuiat coniunctioni extremorum,quia ſecunda obligatio pure facta etiam ſi afficiat rem quæ obligatur: nõ tamen impedit quin aduenиente conditione,poſsit obligari,quia vna res poteſt pluribus inſolidum obligari, vt patet.C.&.ff.qui potio.in pign. per totũ, ſi ergo medius actus non obuiat extremis ſequitur quod,vniuntur iſta extrema,& tempus conditionis exeuntis trahit retro, & hic iudicio meo eſt notabi
14 lis intellectus ad.d.c.prẽterea & ad huius corroborationem facit quod elegãter dicit Bar.in.l.ſi indebitum.§.ſi procurator.ff.rem ratam habe.quod ſi aliquis nomine meo abſque mandato cœpit euincere rem aliquam & anteaquã iſte euincеret,ego alteri vẽdidi,& poſtea iſte euicit, quod talẽ euictionẽ nõ potero habere ratã, quia actus medius hoc eſt vẽditio per me facta medio tẽpore obuiat quod talẽ euictionem nõ potero habere ratã, quia actus medius hoc eſt vẽditio per me facta medio tẽpore obuiat coniunctioni extremorũ: & ideo tenet Bal.in.l.ſi. C.ad Macedo. quod ratihabitio non habet locum vbi actus medius obuiat coniunctioni extremorum:facit bonus tex.in.l.neceſſa
15 rio.§.quod ſi pendenti.ff. de peri. & cõmo.rei vendi.vbi tex.dicit,quod ſi venditio fuit facta ſub conditione, & pendente cõditione res fuit perempta, demum exiſtat conditio, quod talis contractus eſt nullus, quia mediũ hoc eſt peremptio obuiat coniunctioni extremorũ,& notabilis tex.in.l.eum qui.§.f. de verbo.obligatio.bonus tex.in.l.quotiens de noua. pro hoc induco optimũ tex.in.c.quanuis de pact.lib.6.vbi aliqs reponitur in priſtinum ſtatum,ĩtelligitur reſtitutus ſine præiudicio tertij.Nã &ſi verum,ſit quod reſtitutio ſit in priſtinum ſtatutũ repoſitio. l. quod ſi minor.§.reſtitutio de minor.l.1.C.de ſen. paſſ.cum ſimilib. tamẽ ſi actus medius obuiat coniunctioni extremorum ceſſabit retrotractio,ſeu fictio,& per conſequẽs reſtitutio: & hic eſt optimus in
16 tellectus ad illa iura. Et ex hoc ĩfertur, quod ſi ciuitas pro ſe, & complicibus ſuis fecit pacem,& antequam complices haberent ratam, fuit aliquis de cõplicibus offenſus, & poſt modum fuit

Ratihabitio ceſſat vbi actꝰ medius obuiat coniunctioni extremorum.

Cõditiones nõ trahunt retro,qñ mediũ imperti nens obuiat coniunctioni extremorum. 1

Ratihabitio nõ trahitur retro, qñ mediũ obuiabat cõiũctioni extremorũ in pœnis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

subsecuta ratihabitio per omnes complices, quod ciuitas non poterit agere de fide rupta contra offendentem, quasi fuerit facta offensio post pacem factam subsecuta ratihabitione: quia medius actꝰ hoc est offensio obuiat vnioni extremorum: hoc tenuit Bald. in l. si vxor. §. si quis vxorem. ff. de adulter. infertur etiam ex hoc, quod si aliquis nomine meo appellauit à sentẽtia lata cõtra me infra decem dies, quod nisi infra hos decem dies habeam ratam appellationem, postea nõ possum habere ratam, quia actus medius hoc est lapsus decẽ dierum obuiat vnioni extremorum, bonus tex. in. l. 1. ff. de appel. recipi. ratio huiꝰ colligitur ex. l. bonorum. ff. rem ratam habe. vbi dicitur quod ratihabitio debet fieri eo tẽpore, quo actus possit geri, sed ego poteram appel

Ratũ habere nõ possũ nisi quod tẽpore ratihabitionis ipsemet possẽ facere.

17 lare infra decem dies, & nõ post, ergo ita debeo infra decẽ dies ratificare, sed incontrarium facit, nam si aliquis nomine meo hominẽ interfecit, bene possum habere ratum, vt in. c. cum quis, de sententia excommunica. l. 1. §. reiecisse. de vi & vi armata: sed tũc cum ego habeo ratum, non poteram illum interficere, quia iam mortuus, ergo nõ est bona ratio illius. l. bonorum Angel. in. d. l. bonorum dicit, quod id quod dicitur quod quis debet habere ratum infra tẽpus, quo potest gerere, est verum quando agit ad sui commodum, secus si agitur ad sui damnum: hoc non est verũ, secundum Paul. in. d. l. bonorum, nam si fertur sentẽtia contra meum falsum procuratorem, licet eam possim habere ratam. l. licet. ff. de iudi. l. 3. §. falsus. ff. rem ratam habe. si tamen sit lapsum tẽpus instantiæ, etiam in mei damnũ nõ possum habere ratam, & ideo dicebat ipse quod decisio. Angel. debet intelligi in his, quæ veniunt gerenda per partem, vt possit haberi ratum eo tempore, quo actus non possit geri, secus in his quæ veniunt gerenda per iudicem: vt in sententia, nam hæc debet haberi rata eo tẽpore, quo quis potuisset gerere per se ipsum, sed in veritate contra Paul. fac. d. l. bonorum recte intuenti, nam ibi veniebat actus gerendus per partem non per iudicem, vt erat bon. possessio. l. pe. & fin. C. qui admi. tamẽ dicitur ibi, quod ratihabitio potest expediri eo tempore, quo posit actus geri, sed certe non facit contra Paul. quia ibi ratihabitio fiebat ad commodũ ratum habentis, secus si ad incommodũ, quia tunc poset etiam vltra tempus vt supra dictum est, & poset etiam iudicio meo forte pro concordia aliter dici, quod quando certum tempus ponitur pro forma, inhabilitas temporũ viciat actum. l. 1. §. ita autem. ff. si tabulę testamenti nullæ extabunt, quia forma est quæ dat esse rei, & cõseruat eã in esse. c. cũ dilecta, de rescript. in. l. qui quadringẽta. ff. ad legem Falcidiam, secus vbi certum tempus nõ requiritur pro forma, quia tunc ratihabitio potest fieri quandocũque: ex prædictis ergo, patet quod in. d. capi. præterea sententia excommunicationis suspenditur quia non dum habebat effectum, nec conditio potest retro trahi, quia actꝰ medius obuiat coniunctioni extremorum, ad confirmationem supradictorum induco glo. notabilem, in. l. Gallus. §. si eius. de liberis & posthumis, ad fin. glo. magnę vbi glo. dicit, quod si nepos nascitur in captiuitate viuo auo & patre, & post mortem eorũ nepos redeat, quanuis ius postliminij fingat eum esse in ciuitate. l. retro. ff. de capti. non tamẽ fingitur suus auo viuẽte & patre mortuo, nisi postquam redeat post mortẽ eorum, & sic habẽbit in eo locum dispositio Galli, quæ vult quod nepos subintret locum sui post mortem aui & filij, & non prius, & hoc propter medium actum. s. captiuitatis, quæ obuiat coniunctioni extremorum, quam conclusionem reperio tenuisse Barto. in. d. §. si eius, & in. d. l. si is qui pro emptore, & pro hoc adduco optimũ text. in. l. deniq; & in. l. nec vtilem. ff. ex quibus causis maiores, vbi dicit, quod si captus ab hostibus redit, non fingitur rẽ possediſſe in ciuitate, ad hoc vt procedat

dat vsucapio: ratio horum, quia iste actus medius. l. captiuitas obuiat coniũctioni extremorum, ad horũ cõfirmationem facit, nam licet verũ sit quod adita hæreditate hæres fingitur fuisse Dominus à morte defuncti, vt est text. in. l. ex re. §. f. ff. de stipu. seruo. tamẽ nõ fingit possessor à morte defuncti, melior text. de iure, in. l. 1. §. Scæuola. ff. si quis testa. lib. esse iussi. fue. quia medius actus, hoc est non apprehensio obuiat vnioni extremorum, quæ de necessitate requiritur. l. cũ hæredes. §. 1. ff. de acquiren. possess. nec obest. l. cum miles. §. 1. ex quibus causis maio. quia ibi loquitur quo ad vsucapionem complendã, nam tunc bene continuatur possessio: facit ad confirmationem supradictorum, quod dicit Bald. in. l. 1. 13. col. qui

Bonorũ poss. filio delatã et ab eo agnitã pater post tẽpora præterita ratificare non potest.

18 admi. C. quod ex futuro præsumitur præcessisse cõsensum de præterito, nisi medio tempore præsumatur tacita repudiatio vel dissensus, vel sit alteri ius quæsitum, per quæ dicebat ipse, quod si filius fa. agnouit bo. poss. sibi debitam infra legitimum tempus anni vtilis, vel c. dierum, & pater steterit negligens per dictum tẽpus, nec ratificauit nec apparuit de eius assensu, quod talis negligẽtia inducit tacitam repudiationẽ, adeo quod deuoluit ius quæsitum ad alium: & ad hoc bene facit, nam licet verum

Tẽpus ꝙ quæsitus non inducit. Verũ cõsensu sed inquæredis sic.

19 sit, quod in iure quæsito lapsus temporis vel negligentia nunquam inducat verum consensum vel interpretatiuũ, glos. notabil. in. l. 1. §. pen. ff. de dolo quã dixit notabilissimã Bald. in. l. cum quis. 7. colum. C. de iuris & facti ignorantia, secus tamẽ est in iure quærẽdo de quo est glo. notab. in. l. si ego. ff. de neg. gest. hanc etiam conclusionem reperio te-

Præscriptiõi rei meæ an videar præstare cõsensum?

20 nere Bal. in authen. ad hæc. C. de vsur. Ex quo infertur, quod si aliquis præscribit rem iam quæsitam, nunquam videor sibi præstare cõsensum, quia ignorans vel tacens nunquam videtur præstare cõsensum in sui damnũ. l. Gaius. ff. de pigno. actio. l. fideiussor. §. 1. & ibi nota. ff. de. pigno. supra dicta tamen videtur facere contra. gl. in. l. 1. C. qui ad mi. & contra. l. si filium fami. C. de petitio. hęre. vbi si filius familias per longum tempus detinuit hęreditatem sibi delatam eo ipso videtur acquisisse cõmodum hæreditatis patri suo. Bart. in d. l. 1. eleganter dicit, quod cũ ad acquirẽdum vsumfructum patri sufficiat sola voluntas sibi acquirendi vsumfructum hæreditatis delatæ filio, longũ tẽpus sufficit ad præsumendam voluntatem intercessisse tempore habili, nisi medio tpe probaretur dissensus, seu repudiatio: sed quotiẽs ad validationẽ actus requiritur expressus cõsensus, & determinatus, qui præcedat, vel ratihabitio expressa, quæ subsequatur, tũc longum tempus non præsumit ratihabitionẽ secutam, & hoc modo intelligitur. gloss. & Doctrina Bald. quod ex futuro præsumitur præcessisse consensus de præterito, nisi medio tempore inducatur tacita repudiatio per longũ tempus, vel per alium actũ: & hoc quia medius obuiat vnioni extremorum, ad prædicta etiam faciunt. l. obseruare, ad fin. de offi. procõs. & leg. si scis inducere cum similib.

Appellatiõe pendente suspenditur iurisdictio iudicis a quo.

21 Postremo vt appellatione pendente suspendatur iurisdictio iudicis, a quo regulariter iuxta. l. appellatione. C. de appellatio. l. siue pars. C. de dilatio. l. 1. & per totum. ff. nihil nouari appellatione pendente. c. non solum de appellat. libro. 6. l. 26. titul. 23. part. 3. l. 4. titul. 15. lib. 2. fori. vt per Socinum regu. 21. Corsetum singul. incipienti appellatio. Catelianus Cotta in memorabilibus ver. appellatione, Petrus Duen. regul. 42. Redeundo ad. d. c. pastoralis. §. verum de appellat. dic quod in quibus casibus pœna irrogatur, ipso iure declaratio hominis (id est iudicis) necessaria non est, ad hoc, vt amissio bonorum contingat essentialiter, licet ad executionem sit necessaria, & ideo à tempore commissi criminis fructus bonorum delinquentis pertinent ad fiscum, vt ex communi opinione resoluimus supra. c. 7. nume. 16. & in foro conscientiæ delinquens tenetur eos restituere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ex communi opinione resoluimus ibidem .d. nu. 16. plene per Andræam Tiraquell. de reuocandis donationib. in.l.si vnquam verbo reuertatur,num. 19.cum.200.sequen. nam si reuera facinus cõmissum fuit ab eo die dominiũ bonorum suorum ab eo ex legis dispositione abscedit, inque fiscum transuolat,& licet si postea condemnetur, & à sententia appelletur,suspendatur executio: tamen quo ad Deum, & quo ad iuris effectum non suspenditur, argumen.l.si is cui.ff.de legatis.2.Ratio differentię est quia homini etiam post primam sententiam condemnatoriam interposita appellatione incertum est, an ille deliquerit. l. si is qui ducenta. §. vtrum ad fi.ff. de rebus dubiis:Deo autem certum erat eum deliquisse, ideo appellatio suspendit quo ad hominem non quo ad Deum. Sic ergo & in. d.c. verum, simul ac ille contumax vel malefactor fuit, Deo per peccatum obligatur, & etiam cessante excommunicationis sententia, ad sacramenta ecclesiæ non deberet accedere, quo ad Deum huius rei non ignarũ, vt sic quo ad homines, tantum huius rei aut peccati ignaros sententia excommunicationis necessaria fit ad declarandum eis illum peccasse, vnde appellationis interuentus non potest impedire executionem pœne iam factã à Deo (non tãtum à tempore sententiæ, sed etiam à tempore facinoris commissi) licet bene impediat executionẽ in reliquis causis ab homine faciendã. Itaq; in quibus casibus executio fit vel à Deo, vel etiã à lege, ipso facto, vel ipso iure neque sententia postea secuta quicquam adimit, aut pœnam irrogat, sed iam ademptum & irrogatum retro fuisse declarat, neque appellatio suspendit. Sed qñ tam ademptio, quam executio venit facienda ab homine, tunc vt per sententiam venit adimendum: ita & per appellationem venit effectus sentẽtiæ suspendendus, quia executio facti bonorumque corporalis ademptio, non simul ac iudex pronuntiauit, contigit, ergo res adhuc integra est, quæ possit appellatione reparari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. FERNANDI VASQVII MENCHACENSIS IVRECONSVLTI HISPANI IN SVMMO DOMINIcæ rei prætorio Senatoris clariſs: controuerſiarum vſu frequentium liber Tertius.

1 *Legitimatio per ſubſequens matrimonium à nobili viro cũ abiecta contractũ an cõtingat? ardua quæſt.*
2 *Legitimatur per ſubſequens matrimoniũ filius gemitus à clerico in minoribus ord. conſtituto licet beneficium tunc haberet ardua quæſtio.*
3 *Legitimatio per ſubſequens matrimoniũ ſine dotalibus inſtrumẽtis cõtractũ an cõtingat? dubia pugna.*
4 *Legitimitas per matrimoniũ cõtractũ ab eo qui ferme moriens erat, contingit cum cõi contra multos.*
5 *Legitimatus per ſubſequens matrim. contractum in fraudem ſubſtituti eum excludit contra communẽ.*
6 *Legitimatus ille excludit ſubſt. etiam ſi animus nocendi eſſet apertus contra communem.*
7 *Legitimatus per ſubſequens matrim. excludit ſubſtitutum cum communi.*

Legitimatio p ſubſequẽs matrimoniũ à nobili viro cũ abiecta cõtractũ an cõtingat ardua quæſti.

1 QVandocunque nobilis matrimonium contraxit cum vili & ruſtica vel cum meretrice extali matrimonio filij non legitimãtur, ita tenet Angel. in authen. quib. mod. natur. effici legiti. in prin. nume. 1. & in. §. ſed illud nu. 4. Bal. in authẽ. item ſi quis. C. de natu. liber. & in. l. 2. C. quib. res iud. non nocet, Præpoſitus, in. d. c. tanta, nu. 27. Marti. Laudenſis in tractatu de legitima. nu. 158. Cepola. in cautela. 250. incipienti debes ſcire. Franc. Cur. Iunior, in conſi. 136. nu. 10. hanc opin. dicit eſſe cõmunẽ: Maria. Soci. Iunior, in conſil. 52. nu. 2. vol. 1. eam etiam com. dicit Silueſter Aldobrãdinus, in. d. §. fi. num. 11. inſtit. de nuptiis, hanc etiam opi. tenet Carol. Ruin. in conſi. 111. nu. 5. &. 6. lib. 1. Geraldus de Petra Sancta, in ſingula. 60. & alij non pauci quos refert Grego. Lupus, in. l. 1. tit. 13. par. 4. in gl. magn. ỹ. 4. limita. ſentit Bal. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orfi. idem Bald. in. l. neq; 1. C. de nupt. & alij nõpauci quos allegat Dec. conſi. 155. col. 1. Contrariam partem vt etiam iſto caſu per ſubſequens matrimonium filij antea nati legitimi fiãt tenent Grego. Lupus vbi ſupra & Deci. vbi ſupra, qui firmat hãc eſſe cõem op. col. 2. in pr. Nico. de Vbald. de ſucceſſ. ab inteſt. nu. 61. Iaſo. conſ. 234. lib. 2. col. 1. Ripa. in. l. ſi vnquam de reuo. don. C. nu. 55. Pala. Rub. i. c. p veſtras. §. 20. nu. 17. de dona. inter virum & vxorem idẽ Pala. Rub. ĩ. l. taurina. 1. nu. 32. Laure. Silua. conſi. 3. nu. 44. Caſsiodorus deciſio. vn. nu. 6. tit. de ſponſ. Petr. Duen. regul. 350. Cepol. caute. 247. Ion. Andrę. in. c. ſine culpa de regulis iuris. in. 6.

Declaratio nouæ.

Quid dicendum & quidẽ iure ciuili tale matrimonium nõ valebat. l. Imperialis. C. de nupti. auth. quib. mod. nat. effi. legiti. §. ſed & aliud cum. §. ſeq. l. humilem. C. de inceſtis nup. iure tamẽ canonico valere nõ definit. c. integritas. §. fi. &. c. nõn eſt culpandus. 32. q. 1. &. c. inter opera de ſponſ. c. quemadmodũ de iureiur. Idem de iure regio. l. 7. tit. 2. par. 4. &. l. 1. tit. 13. ead. par. & ius canoni cum in hac materia ſeruãdum eſt etiã in foro Cæſareo. c. pe. &. fi. de ſecundis nup. quod verum quo ad validitatẽ & ſubſtantiam matrimonij, vt ibi non ſic quo ad effectus, quos lex ciuilis matrimonio accõmodauit, hos enim vt dedit ita & adimere potuit. c. oĩs res de regul. iur. l. nihil tam naturale. ff. eo. §. ſed naturalia inſt. de iure nat. l. oẽs populi. ff. de iuſt. & iu. l. eius eſt nolle. ff. de reg. iur. Vnde cum effectus legitimitatis ſit patria poteſtas quę eſt merũ iuris ciuilis inuentum, vt in pr. inſti. de patr. poteſta. in pr. inſt. de nupti. lex ciuilis bene poteſt facere, vt talis per ſubſequẽs matrimonium legitimatus nõ ſit in poteſtate parentũ, nã & per dignitatis interuentũ & p alias rationes ſolet lex ciuilis inducere, vt filius deſinat eſſe ĩ po

Universidad de Deusto
Biblioteca

testate parentũ, vt per Bar.nu.3. Ias.nu. 14.vbi reliqui,in.l.quidam cũ filiũ.ff.de ver.oblig.l. Diuus.si à pare.quis fu.ma. Item cũ succesio hæreditatesq; sit similiter merũ inuentũ legis ciuilis, nã inspectis principiis iuris naturæ mors omnia soluebat authẽ.de nupt.§.deinceps,sicq; cuiusq; morientis bona vacare intelligebãtur,vt nulli mortalium ĩ eis bonis plus iuris esset quã alteri:sed lexpositiua ad seditiones,tumultus,turbationesq; ac irruptiones vitandas satius esse putauit, vt cuiusq; morientis bona certum haberẽt successorẽ: quaẽt rõne regna quę antea electione nũc succesione deferuntur, vt plenissime docemur de succes.crea.§.1.fere per totum. Cũ ergo patria potestas & hęreditas sint merũ legis ciuilis inuẽtũ sequitur,vt in quibus casib9 dicebat lex ciuilis matrimoniũ nõ valere:lex autem canonica per cõtrariũ valere dicebat:valeat quidẽ matrimoniũ quo ad substãtiam matrimonij & quo ad effectus & dona,quæ quosue lex canonica matrimonio accommodauit non quo ad dona & effect9 quos.l.ciuilis ei dedit,hos em̃ hoc casu ei, vt adimere possit parest.Ergo ĩ specie qua de agitur iure canonico valebit matrimonium liberi erũt legitimi in potestate parentum, & eorũ successores idem iure regio. d.l.7. tit.2.part.4.&.l.1.tit.13.ead.par. Nõ sic iure ciuili in terris Imperij:nã licet valeat matrimonium quo ad sui substantiã & dona quæ ei lex canonica accommodauit,non tamẽ valebit aut nõ operabitur,vt liberi sint necessarij hęredes parentum iuxta.l.necessariis.ff. de acq. hær. nec vt sint in eorũ potestate iuxta princi.inst.de patr.potesta.iuncto.§.liceat igitur in auth.quib.mo.na.effi.leg. Vnde infertur ad not. quæst. scis quod secundũ quosdã qñcũq; clericus in minoribus cõstitut9 haberet beneficiũ tẽpore quo habuit filiũ, tũc ille filius nõ dicitur naturalis, nec potest legitimari per subsequens matrimonium,ita cõcludit Bar.in.l.in concubinatu, num.5. ff.de concubi.quam opin.sequitur Ludouicus de Sardis,in tractatu de legitimatione,in.2.par.q.3.c.de legitimatione per verũ matrimoniũ, nu.17.Anto., de Rosellis,in tracta.de legitimatione lib.1.c.de causa materiali legitimationis,nu.3.hanc etiam opi.tenet Pala.Rubius,in.l.11. nu.15. in.ll.Tauri.& in.l.9. nu.39.& in repeti.c.per vestras,in.3.notabili.§.21.nu.21.Cifuẽtes,in.l.12.tauri. nu.16.Præpo.in.c. per venerabilem, in §.quod aũt,nu.12.qui filij sint legiti. Io. Bernar.in addi.ad Pala.Rub. in.d.§. 21. nu.21.Panor.in.c. per venerabilẽ qui filij sint legiti.Bar.& Bal.in.l.etsi contra C.de nupti.Bal.in.l. parẽtes.ff. de in ius vocan.Sali.in.l.qui contra.C.de incest. & inutilibus nuptiis.Ioan.Imolensis,in clem.f.ad finem de hęreticis Mar.ĩ tractatu de successionib9 ab itestato, col. 9.& alij scribentium non pauci quos referunt Doctores, vbi supra,quæ res illinc pendere videtur,an tempore quo is filius quo de agitur, susceptus fuit inter talem clericum in minoribus ordinibus constitutum & illã mulierẽ,matrimonium esse posset nec ne? contrariã tñ opin.imo quod etiã si clericus in minorib9 ordinibus cõstitutus habeat beneficiũ, filius legitimatur per subsequens matrimonium, concludit Ioan. Andr.in regula sine culpa,nu.3.versi.1. ego probabo de regu.iur.lib.6.quem sequitur Bal.ĩ.c.1.§.in.naturales, si de feudo sue.ꝓtrouer.iter do.et agna.ĩ vsibus feudo.& ibi expresse Matth.de Afflic. in.§.notab.nu.38.Anto.de Butr. in.d.c. tanta ibi expresse Prępositus,in.6.q.nu. 12.&.13.idem Prępositus,in.c.per venerabilem,in.§.quod autem nu.12.eo. tit. gl.in pragma. sanctionibus, in ti. de cõcubinariis.§.ipsas in verb. arcere. Nic. de Vbaldis,in tracta.de succes.ab intes. nu.6.hanc etiã opin.tenet expresse Ioã. Brunel.vbi eam latissime examinat,in tracta.de sponsa.in.2.conclu.nu.26.Et hanc partem tenet Grego. Lup. in.d.l. 1.ti.13.par.4.quod & velle videtur Micha.Cifor.in taurina.l.11. dũ ait per interuentum matrimonij eum solum filium legitimũ non fieri quando inter eius parentes matrimoniũ esse non poterat sine Papæ dispensatione, sed hic esse

Legitimatiõ p subsequẽs matrimonium filius genitus à clerico in minoribus ordi. constituto licet benefi. tũc haberet,ardua quæsti 2

esse poterat sine dispẽsatione, ergo matrimoniũ valere poterat & filij antea susceptifierent legitimi.c.1.&.c.quod ãte de cleri.cõiuga. licet ille beneficiũ illud amittat,vt ĩ.dd. iuribus cum ergo ad hoc,vt filio naturali tantum ipso iure contingat, per subsequens matrimonium legitimitas nihil aliud desideretur, nisi vt tũc inter eius patrem & matrem matrimoniũ esse posset,sine summi pontificis dispensatione: & in specie nostra tale matrimonium esse posset,neq; vlla lege interdictum esset, superest, vt per subsequens matrimoniũ is legitimus fiat: neque ad rem pertineat quicquam, quod per matrimonij interuentum illud beneficium seu sacerdotium amittat. Idque expeditius est iure regio argum. l.11.in taurinis cõstitutionibus iuncto.d.c.tanta.1.resp.& l.cum quis &.l.nuper. C.de natu. liber. &.§.fin.instit.de nupti.&. §. si quis igitur dotalia in authen. quibus modis natura.efficiuntur sui, vt per Antonium Gometium nume.56.in.l.taurina.9.Modo sic &si hæc quæstio interminis iuris canonici aliquãtulum dubia esse videretur,tamẽ iure regio, & etiam iure cõmuni,quod ille clericus, qui tale sacerdotium,seu beneficium habebat in minoribus ordinibus constitutus esset, non reperitur esse in consideratione, & cum effectus patrię potestatis & successionis paternæ descendant à iure ciuili,& regio, non etiam à iure canonico, filius ille quo ad hos effectus sine cõtrouersia legitimus videri debet, cũ hi effectus sint extra legis canonicæ iurisdictionem, vt iusius diximus de succesio.creatio.§.1.

Legitimatio p subsequẽs matrimoniũ sine dotalibus instrumentis cõtractũ an contingat? dubia pugna. 3

Infertur etiam decisio illi9 quęstionis, scis enim quod si postquam quis ex cõcubina filium susceptit naturalem sine dotalium instrumentorum interuentu eam in vxorem duxit,licet per tale matrimoniũ ille filius naturalis inspecto iure ciuili legitimus non fieret,quia eo iure instrumentorum dotalium interuentus necessarius erat, vt legitimitas ei filio contingeret, nec solũ matrimonium sufficiebat, vt in.§.fi.insti. de nup. l.cum quis.l.nuper.C. de natura. lib.authen.quibus modis naturales efficiuntur legiti.§.2. &.3. tamen iure canonico legitimitas contingere non definit, licet talium instrumentorum cõfectio nõ interfuerit,vt videtur esse communis opi.quam etiã in foro Cæsareo obseruandam esse firmant Panorm.& alij in.d.c.tanta qui filij sint legi.Pala.Rub. de donatio.inter virum & vxorem, in c.per vestras.§.20.nu.17. Nico.de Vbaldis de succesio.ab intestato charta octaua, Angelus,in.§.fi.nu.8. inst.de nupti.Decius,in.l.iura sanguinis. ff. de regu.iur.idem Decius consi.155. & diligẽter,col.1.&.2.vbi firmat hanc esse communem opi.estque communis op. etiã legistarum secundum Abba.in.d. c.tãta,Alex.in.l.ex facto. §. si quis rogatus, num.19.ff.ad Trebel. idem Alex. in.l.si qs posthumos in pr.col.1.&.2.ff. de lib. & posth. vbi hanc dicit esse cõmunem opin.Bart.Fumeus in summa armi. ỹb. filius.§.11.Mainerius, in.l.quoties idem nu.17.ff.de regul.iuris sequitur, & dicit esse cõmumem opi. Laurentius Silua. consi.3.num.30.sequitur etiam & dicit cõmunem opi.Parisius,cõs.13.nu.43.li. 2.Cinus,in.l.nuper.C.de natur.lib.Ioã. Andr.in regula siue culpa de reg. iur.li. 6.in mercuri.Salicet.in. l. cum quis. C. de natu.liberis idem Salic. in authen.si quis habens eod.tit.Ruinus consil. 211. nu.5.lib.1.Couasrub.in.4. Decret. part. 2.c.8.§.2. sequitur & dicit cõem opini. Gregorius Lupus,in.l.1.tit.13. parte.4. Contrariã tñ sententiã,vt licet sine instrumẽtorũ ꝓfectione matrimonio cõtracto filius naturalis antea natus legitimetur in terris Imperij,quo ad substãtiam matrimonij, & quo ad oĩa dona, quæ matrimonio lex canonica dedit: nõ tñ legitimetur quo ad successionẽ parẽtis,quæ à mero iure ciuili descendit,tenẽt Ang.ꝙsi.29.nu.6.Bal.in.l. nec 1.C.de nup.Ang.in.§.dubitatũ in auth. de incest.nup.Bal.in.l.si qua illustris.C. ad Orfici.Iac.de Aren.& Cin. in.l. & si cõtra.C.de nupt.idẽ Cin.in.l.f.C.de interdict.matrim.Ang.ĩ.l.nuper.C.de natu.lib.gl.in. d.§. dubitatũ ỹb. cõfectio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne Aluarotus,in.c.1.§.natura.si de feudo fuerit cõtrouersia inter dñm & agnatum,Præpositus in.d.c.tanta.q.10.sequitur,& dicit cõem opi.Socin.Iunior cõsi.52.lib.1. quã etiã cõem dicit & tenet Curtius Iunior consilio.136.nu. 7. Quid dicẽdum, & quidẽ veritas huius articuli illinc pẽdet, an successio sit de iure positiuo? an vero de iure naturæ? nã si hæreditas est ac successio de iure positiuo,et ciuili,p ipsum ius ciuile adimi põt,& lõge facilius restringi,aut limitari,seu moderari. l. nihil tã naturale.ff.de reg.iur.c.oĩs res de reg.iu.§. sed naturalia ĩsti.de iure na.l. oẽs populi.ff. de iusti.& iur.fi.n.posset lex oĩbus filiis parẽtũ hæreditates seu successiones denegare, ergo multo facilius in hoc casu cum matrimoniũ citra ĩstrumẽtorũ dotaliũ interuẽtũ cõtractũ proponere tur,id facere posset.Sed cũ dubitari nõ oporteat quin hęreditates & successiones sint merũ legis ciuilis inuẽtũ, vt.ŝ. diximus & plenissime disseruimus in lib.1.de succ.crea.§. 1. fere per totũ,cõsequẽs est,vt hoc donũ quod lex ciuilis filiis respectu paternarũ hæreditatũ cõdonauit eis,& adimere possit generaliter,si libitum fuerit,& longe facilius in hoc casu particulari, quo de agimus. Nec id iuri canonico aduersum,aut pugnãs est, cũ ei iuri integrã,ac illibatam substãtiã matrimonij relinquamus, ac etiam oĩa dona, quæ ab ipsa lege canonica tali matrimonio cõcessa fuerunt. Ergo in terris ecclesię talis legitimitas ꝑderit ẽt ad succedẽdũ in paterna hæreditate,idẽ de nostro iure regio, quo iure talia instrã nõ exiguntur.l.1. tit.13. par.4.l.7.tit.2.ead.par. nõ fic de iure ciuili cõi ꝙ talia instrumenta desiderat.

Legitimitas ꝑ matrimoniũ contractum ab eo qui ferme moriẽs erat contingit cũ cõi cõtra multos.

4 Quid aũt si eã legitimationẽ quis allegaret sibi cõtingisse ex matrimonio cõtracto in mortis articulo, quia pater iã ferme moriẽs cum illa muliere, ex qua filiũ naturalẽ susceperat, matrimoniũ cõtraxit,an audiẽdus esset? mouet quę stionẽ,quod vt talis legitimitas per subsequẽs matrimoniũ ꝓtigisse videatur, oportere videtur, vt spe sobolis ꝓcreã dę ꝓtractũ fuerit'arg.d.l.nup.C.de nat. lib.ibi spem tollẽdæ sobolis & ibi licet hoc quod speratũ est,qua rõne eadem quoq; dubitatio est i matrimonio contracto à sene decrepito,vel à iuuene cũ muliere sexagenaria, & hiscasibus, qđ legitimitas cõtigisse nõ videatur,tenet Bal.in.d.l.nuper idem Bal.in.l.eam quã nu.27.C.de fideicom.facit.c.2. de frigidis & malefi.c.à nobis &.c. impuberes de desponſ.impuberum.

Adhuc tamen contrariam partẽ, vt his casibus & matrimonium valeat,& legitimitas cõtingat liberis naturalibus antea natis,tenuit Ioan.And.in.c. fine cul pa.q.1.de reg.iur.libr. 6. sequitur & firmat esse cõem opi. Gregorius Lupus, in.l.1.titu.13.in gl.mag.par.4.Abb.in.d. c.2.de frigidis & male.Ioan. Andr.Anto.& Præpositus,nu.7.in.d.c.tanta Ange.ĩ.ŝ.f.col.f.inst. de nup.Alber.ĩ.l. quis quis.C.de natu.lib. & ibi Cin. Ludoui. de Sardis de natu.lib.c.de legitimatione per verum matrimoniũ in pr. Sualdensis de arte testandi tit.1. cautela.14. Nico. de Vbaldis de successio.abintes. in pr.nu.63.And. Tiraq.ĩ.l.si vnquã. C. de reuo.do.ỹ.fuscepcrit.nu. 73. Mõtal. in.l.2.tit.6.lib.3. fori sequitur & dicit eẽ cõem op. Alex.ĩ.l.si qs posthumos ĩ pr. ff.de lib.& post.col.2.Dec.ꝑsi.155.col.1. Ias.in.l.sed est quæsitũ col.3.ff. de lib.& posth.Couasrub.in.4.Decret.part.2.c. 8.§.2.nu.10.Parisi.ꝑs.13.li.1.nu.68. Ant. de Rosel.de legitim. in pr. c.de cã materi.legit.Brunellus de spõsalib9.ſcol.2. nu.10.Mainerius ĩ.l. quoties idẽ nu. 22. ff.de reg.iu.Cisuẽ.& Castell.ĩ.l.12. i taurino ꝙuentu edita ille,nu.13. hic, nu.25. Et magis est vt ex tali matrimonio, ẽt in mortis articulo ꝓtracto legitimitas cõtingat liberis antea natis, nõ secus q̃ si in bona valetudine fieret, nã nuptias ꝙsensus,nõ cõcubit9 facit.l. nuptias.ff. de reg. iur. ergo ex ꝙsensu præstito eo tpe cũ pfectũ matrimoniũ cõsistat, similiter & legitimitas cõtingit, quæ est effect9 illius matrimonij.d.c.tãta. Idq; ꝓbatur viua rõne:nã vt docet experiẽtia rerũ magistra. quicũq; in ea est valetudine,vt animi sui sniam ac ꝙsensũ ad mrium contrahẽdũ possit declarare,is quidem

quidem aspirante Deo cõualescere potest, & cum conualuerit liberos generare, vt sic nõ ex toto absit spes liberorum procreandorum, & c. quod cessat fundamentum eorum,qui contrariam partem defendũt. Tertio hac in re non tam in consideratione est impedimentum accidentale(quale est morbi vrgẽtis)quam naturale,vt naturale obstet,accidẽtale non vtiq;:ita probat text.in.d. l.si quis posthumos in pri.ff.de liber.& posthu. vnde quod ille matrimonium cõtraheret tempore morbi impedimẽto esse nõ deberet,ficq; cessat,quod de matrimonio à puero contracto vel de frigido dicebamus,cum in illis esset impedimentũ naturale,& hoc amplius in puero est etiã defectus intellectus, qui hac in re potissimum inspicitur.d.l. nuptias.l.patre furioso. ff. qui sunt sui vel ali.iuris.Neq; ad rem pertinuit.d.l.nup ibi spem tollendæ sobolis,nã quia plerunq; qui matrimonium cõtrahunt talem spem(vt notum est)habere noscũtur,ideo illud dictum ibi fuit,argu.l.nã ad ea.ff.de legibus,non autem eo quod ea esset qualitas necessaria. Quod si ꝓtinaciter quis instaret eam qualitatẽ esse necessariam, replicarem interfuisse nõ præsumi tantum à lege, se etiam fingi, vt innuit.d.l. nup. sed verius est necessariam minime esse,vt patet ex diffinitione nuptiarum,de qua in.l. 1.ff.de ritu nuptia.& in pr.inst.de nupti.& in.d. l.nuptias cum similib.

Legitmatus ꝑ subseques matrimoniũ contractum in fraudẽ substituti eum excludit cõtra cõmunẽ

5 Vnde etiam si quis in fraudem substituti, cui restituere sub hac conditione, si sine liberis legitimis decederet, iussus erat,matrimoniũ contraheret in mortis articulo,adhuc existimarẽ,& matrimoniũ valere,ꝙ oẽs admittunt,& legitimitatem liberis antea natis contigisse videri,etiam ad exclusionem substituti,licet in hoc vltimo contrarium teneat,& dicat cõiter teneri Alexan. ĩ.d. l.si quis posthumos in pr.col.2.ff.de lib. & posthu.Angel.& Soci.in. d.l. sed est quæsitũ.ff.de lib. & posth. idem Ange. in.l.nuper. C. de nat.liberis.Gregorius Lup.in.l.1.gl.mag.tit.13.part.4.Ant.de Rosellis, de legitimatione, in pr. c.de causa materiali legi.nu.41.Ruinus cõsi.163.nu.7.li.3.idem Ruinus consi. 211. nu.7.lib.1. idem Carolus Ruinus cons. 46.lib.2.And. Tiraq. de reuo.don.in.l. si vnquã ver.susceperit liberos, nu.74. Albert.Brunus,nu.17.consi.15.Roderi. Xuares,in.l.9.tit.11.libr.1. fori sequitur & dicit esse communem opi. Ias. nu.11. in.d.l.sed est quæsitũ.ff.de lib.& posth. Decius consi.175.in causa falsitatis, nu. 7.vers.quarto non obstat idem Decius cõsi.399.cõclusionẽ col.fi.in.f.Feli.col. 15.& Deci.col.25.in.c.in prẽsentia de ꝓbatio. & alij quãplures quos refert Andræ. Tiraq.vbi supra,nu.73.Sed hęc cõmunis opi.semper nobis suspecta visa est, nam cum liberũ cuiq; sit in mortis articulo matrimonium contrahere, vt etiam ipsi, qui cõmunem sententiã defendunt, fatentur, cõsequens est,vt & hoc casu id matrimoniũ suos effectus assequatur,nõ aliter atq; in reliquis q̃buscũq; speciebus:& nemini facit iniuriam,qui vtitur iure suo.l. nemo damnum.ff.de reg.iur. & licet debitor legatũ sibi relictum, & ipso iure acquisitũ repudiet ĩ fraudẽ creditorũ,id ĩ cõside ratiõe nõ est, nec fraudẽ eis fecisse videt,qa vtit iure suo.l.q̃ autẽ.§. 1.ff. quæ in fraud.credi.& licet libertus legatũ sibi relictũ,& mero iure sibi quæsitũ repudiet,id in cõsideratione non est,nec patronus in cuius necem id factum videri potest, admittẽdus est ad impediẽdum:quia is vtitur iure suo.l.1.§.virum ff.si quid infra.pat.& cũ tale matrimonium ob vtilitatem nubentium principaliter factũ esse intelligi debeat, arg.l. 1.ff.de ritu nupti.in pr.inst.de nupti.l. cum quis.l.nuper.C.de natũ.libe. damnũ aut læsio,quę in cõsequentiã in necem substituti emanauit,in consideratione esse non debet.l.si qs nec causam. ff.si cert.peta. & princeps deportatum restituere potest, etiã postq̃ alteri fuit hæreditas delata,ad quã is deportatus modo per restitutionẽ capax effectus admittitur excluso eo,cui ante deportati restitutionem fuerat delata,vt tradunt Bar.in.l.Gallus.§. & quid si tantũ ad fin.& ibi plene per Alex.nu.26.laso.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lancel.Gali.Ioan. Crotum,Fortu. nu. 149.ff.de libe.& posth.estq; receptissima sententia,vt diximus,supra.c.1. &.2.sic ergo & in specie nostra qui matrimoniũ contraxit, cum iure suo vtatur, licet inde læsio alteri emanauerit, iniurius non est, nec id impedimento sibi esse debet. Adstrĩgit hoc argumẽtum,nã si illud procedit etiam ad excludendum tertium à iure iã sibi delato, vt ibi, quanto magis ac facilius in specie nostra,in qua non excluditur à iure delato,sed tantũ à deferẽdo iure:quod pendet non ex libera voluntate acquirere debentis, sed ex incerta ac dubia fortuna.Pro hoc text.fere expressus,in l.1.§.filio.ff.ad Tertull.l.2.§.1.eo. titu.l. fi. ff.de sententiam passis, & alia multa iura quæ citat Fortunius,vbi supra.Vn de qui habebat filium naturalẽ, & iussus erat hæreditatem Titio sub hac cõ
Legitimatus ille excludit subst. etiã si animus nocendi esset apertus.contra cõmunem. 6 ditione, si sine liberis decederet legitimis,restituere, si contrahat matrimoniũ cum muliere, cum qua cõsuetudinẽ habuerat, & filios illos naturales susceperat,nõ solum matrimonium, etiã in vltimo articulo vitæ contractum valebit,& liberi legitimi fient, sed etiam id eueniet,licet nominatim is dixisset, se in necem illius substituti matrimoniũ contraxisse.Idque lõge facilius admittendũ, quando animus nocendi ex coniecturis tãtum colligeretur, veluti si ille minatus esset substituto se matrimoniũ in necẽ, & ad exclusionẽ ipsius initurum,licet vtroq; casu contrarium velint cõiter Doct.supra citati. Pro nobis, quia liberũ eẽ debet cuiq; iure suo non solum vti,vt in.l.in re mandata.C. mand.sed etiam abuti.l. sed etsi lege. §. consuluit.ff.de pet.hære.l.1. §. vtrũ autem.ff.si quid in frandem patro.&.§.& magis.verbo prodegisset ead.l. ergo lõge facilius licebit iure nostro vti, quando quidem licet etiam abuti.Pro nobis l.2.&.l.quæris .ff.de nata . restituendis, vbi princeps iure suo etiam in necẽ alterius vti non vetatur, quinimo etiam si fiat in internecionem alterius, quod fit lege permittẽte inculpatũ, & stabile, ac firmum esse debet. l. Grachus.C. 7 de adulteriis.Illud autẽ expeditum est, quod si hæres scriptus, vel legatarius iussus fuerit hæreditatem vel legatum restituere,si sine liberis legitimis decesserit, & is decedat cũ liberis olim naturalibus tantũ, sed postea per subsequẽs matrimonium legitimatis, non tenebitur restituere,vt ex cõmuni opi. resoluit Ias.post Corne.& alios in.l. generaliter.§.cum autem.C.de insti.& substi. Anto.in.c.innotuit de electione Deci. consi.155.nu.7.idem Decius consi.284. nu.9.secundum quem hæc est communis opi.idem Decius, in.c. cum in cunctis de electione,nu.28.Iaso.nu.11. in.l. sed est quæsitum.ff.de liber. & posthu. Ripa in rub.nu.3.ff.si cer.peta. Catelia. Cotta.in memora. iuris verb. legitimatus Lauren.Silua.consi.3.nu.22. Boër.d. decisio.159.nu.20.Ripa,in.l.si vnquam. C.de reuo.don.nu.86.Rubeus,in.l.Titia Seio.§.Imperator.ff. delega.2. num. 46. est communis opi. secundum Carolum Ruinum consi.163. num.6. lib.3.

Legitimatus per subsequens matrimonium excludit substitutum cũ cõmuni.

Maioratus in successione an legitimatus per subsequens matrim.præferatur legitime nato ætate minori? ardua quæstio.

1 *Maioratus in successione an legitimatus per subsequens matrim.præferatur legitime nato ætate minori? ardua quæstio.*
2 *Intell.c.tanta qui filij sint leg.*
3 *Legitimatio per subsequens matrimonium non contingit inuitis cum communi.*
4 *Legitimatio filiorum per subsequens matrimon. pure contingit,sed sub conditione resolutiua.*
5 *Intell.§.generaliter in auth.quib.mod.nat.effi.sui.*
6 *Intellect.l.cum quis &.l.nuper.C.de nat. lib. &.c. tanta qui filij sunt leg.*
7 *Legitimitas per subsequens matrimo. pure contingit, licet tantum insit condtio resolutiua.*
8 *Legitimitas vel contra est ciuile inuentum.*
9 *Legitimatus per subsequens matrimon.tam ad feudum capax est, quam legitime natus cum cõmuni.*

Maioratus in successione an legitimatus p subsequẽs matrimonium præferat legitime nato ætate minori? ardua quæstio.

SI aliquis habuit ex aliqua concubina filiũ naturalem, & postea duxit vxorem, ex qua susc epit filium legitimũ, & naturalẽ,postea mortua vxore accepit concubinam in vxorem,& sic filius est legitimatus ex subsequenti matrimonio, iste filius sic legitimatus non excludit à successione maioratus secũdo natum legitimum, hanc opi.tenet Ioan.Andr. vbi eã examinat post Ricar.Malum in regula, fine cul

ne culpa de reg.iu.li.6. quem sequũtur Henricus Cardina. & Anchara. nu.12. in.d.c.tanta.Iaso.in.l.quoties.nu.40.C. de rei vend.& in.l.Gallus.in.§. & quid si tantum,in.1.lectu.nu.89.ff. de libe.& posthu.& ibi Alex.col.fi.& ibi Lancel. Galiaula.nu.80.Albe.in.l.cum quis.C. de natu.libe.Andrę.Tiraq.de iure primo.q.34.Alcia.lib.3.Paradoxo.c.13. Silvester Andobrandinus in.§.f.nu.14.inst. de nuptiis facit.l.si mulier diuerterit.ff. sol.matrim. iuncta lege plerunq;. ff. de ritu nupti.tex.in.c. quanuis de rescrip. li.6.& in auth.quib.mod.natu.effi.legi. §.liceat.ibi & suos de cætero, & rursus ibi & hoc facto exide filio facit.l. quod si minor.§.Scęuola.ff. de minoribus & l.fi.C.de repudianda vel abstin. hęreditate & hanc opin.tenet Cisuentes in.l. 40.tauri in principio:eandem dicit esse cõmunem Castellus in.l.12. tauri.nu. 20.& ibi Pala.Rubeus.nu. 28.hanc opi. vbi eã latissime examinat tenet Carol. Molineus: in consuetu.Paris. in tit.1.§. 8.glo.1.q.7.nu.34.cum seq.Ioã.Cirier, in tracta.primæ genitu.q.14.vbi eam p totam quæstionem examinat,eandem tenet Nico.Boërius,in decisi.159.num. fi.Marian.Socin.Iunior,in consi.52.nu. 7.lib.1.Alber.in.l.cum quis.C. de natu. libe.Franc.Cur.Senior,in consi.73.nu. 29.ver.sexto ex capite,hanc etiam opi. tenet etiam Ioan.Brunellus in tract.de sponsal.in.2. conclu.num.32. cum aliis. Alex.in consi.25.nu.2.lib.1.Andræ.Tiraq.in repet.l. si vnquã. in verbo susceperit liberos num.64.Et Cisont. vbi supra hanc dicit cõmunem opin. Anton. & alij in. c.tanta, qui filij sint legitimi. Sed pro contraria opinione, quam tenent innumeri fere scribentium, quos refert Tiraq.in.d.q.34. facit elegans ratio, nã legitime natus ex matrimonio sub hac demũ conditione, ad maioratum inuitatus videtur,nisi interueniat alter filius legitimus ętate maior:interueniſſe autem videtur per subsequens matrimonium,quasi ille natu maior legitimitatem ocultam ante tale matrimonium haberet: quæ modò post tale matrimoniũ cõtractum detegitur, ar-
2 *Intell.c tanta q filij sint leg.*
gu.l. ad eo. §. cum quis ex aliena .ff. de acq.rerum domi.§.cum quis ex aliena, insti.de rer.diuisio. & ita intelligendus videtur tex.in.d.c.tãta, nam licet dicat post cõtractum matrimoniũ legitimi habeantur,sensus est, non quod à tempore contracti matrimonij in posterũ tantum,non etiã retro legitimi habeãtur,quinimo sensus est,quod ita habeãtur,ac haberentur,si reuera legitimi nati forent: vt sic ex ipso matrimonio legitimitas detegatur,quę a tẽpore natiuitatis inesse videbatur,similimũ est q̃ text.ait in.l.si tibi homo.§. cum seruus. ff.de leg.1.& melior text.in.l.1.§.vtrum autem.ff.si quid in frau.patro. vbi si legatum mihi relictum adiui, nõ solum à tempore additionis, sed etiã retro à tẽpore mortis testantis, eius dominium quæsisse videor, quod si repudio,nunq̃ ad me pertinuisse videtur:vt sic nõ solum à tempore repudiationis eius dominium à me aufugisse,sed etiam retro à tẽpore mortis testantis abscesisse videatur,vel nunquam accesisse: ad idẽ l.legatarius.§.fi.ff.de lega.1.l.à Titio.ff. de furtis. Sic ergo & in specie nostra, si matrimonium subsequatur, semper retro legitimus is fuisse intelligitur, sin minus semper fuisse & esse illegitimus. Pro hac parte quia res facile reuertitur ad primæuam naturam.l. si vnus. §. pactus ne peteret.ff.de pact.l. filio quem. ff.de lib.& posthu. inspectis autem naturæ principiis omnes filij erãt vniformes.i.ęque legitimi nascebantur.§. natura in authen.quib.mod.natu.efficiãtur sui.Pro hoc,quia legitimatio similima est, vel eadem cum natalium restitutione, natalium autem restitutio semper rerrotrahitur ad tẽpus natiuitatis.l.2.l.quæris.ff.de nat.restit.pro nobis.l.1. §. filio &.l. 2.§.1. ff. ad Tertulia. p nobis.l.fi.ff.de sen.pass.l.1.2.&.l.fi.C. eod.tit.Et præiudicium in iure quęrendo in consideratione non est, vt supra ex cõi opini.plene retulimus per.l. qui autem.§.1.ff.quæ in fraud.cred. & probat.d.§.filio cum similibus supra allegatis,&.d.l.fin. & alia multa iura adducta per Fortunium,in.d.§.& quid si tãtum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

num.149.cum plu.seq.Quod si dixeris est multum ęqua spes, quam habet filius ad successionē patris, qua fraudari durum videtur, respondeā lōge plus esse habere ius in re quam in spe tantū vtcunq; probabili, vnde si in præiudiciū hæreditatis etiā delatæ retrotrahitur restitutio, & legitimatio vt. ſ. diſſeruimus per.d.§.filio &.d.l.fi. cū simi.quāto facilius retrotrahetur in præiudiciū hęreditatis nondum delatę, & quę prę sentialiter quæri non potest. Confirmatur quia de hæreditate delata posłum9 disponere.l.fi quādo.§. & generaliter. C.de inoffi.testa.l.fi auia.C.de iure delib.per totum.ff.de hęre.vel act.vendi. sed de patris viuentis hęreditate disponere non possumus.l.fi.vbi gl.verb.alienę.C.de pact.quam gl. cōiter app.dixi mus alibi quinimo punibile delictū esset de ea pacisci, aut disponere.l.2.§.fin. ff.quib.vt indig.l.quidam in iure. §. fin. cum.l.seq.ff.de donat.Sed cum inuitus non legitimetur.§.generaliter in auth. quib.mod.nat. effi. sui. ergo antequam declaret se velle, non potest videri legitimus.l. fi ita legatum. §. illi si volet.ff. deleg.1.quod procedit etiam in legitimatione per subsequēs matrimoniū secundum quosdam, quia inuiti nō legitimantur, vt est tex.in.§.generaliter auth.quib.mod.natu.effi.sui.col.7.ibi dū & filij hoc ratum habuerint: & ibi expresse Iacob.de Bellouiso, & Ang.nu. 7.Guiller.de Cug.Alber.Fulgosius,& Paul.de Cast.in.l. benignius & ibi Bal. ff.de legib.Marti.Laudē.in tracta.de legitimatione, nu.160.Ludo.de Sardis,in tracta.de natura.liberis. c. de requisitis in legitimatiōe.nu.2.Nico.de Vbaldis, in tracta.de succesl.ab intesta. lib.1. nu. 64.Anto.de Rosellis, in tract. de legitimatiōe. C. de causa formali legitimationis,nu.11.Ang.in.§. fi.nu.9. instit.de nup.Guil.Mayne, in.d.l.quoties, idem nu.97.ff.de regul.iur.Lauren. Sylua.in consil.3.nu.37.Angel.per text. ibi in authen.quibus mod.natu.effi.legi. in.§.1. & pro ista opinione est tex. in.l. inuiti. ff.de his, qui sunt sui vel alie.iur.Ange. in auth.quib.mod. naturales effici legi

Legitimatio p subsequēs matrimoniū non cōtingit inuitis cū cōi. 3

timi.§.1.qua de re per Roma.singulari. 588.Ias.consil.156.col.4.lib.4. Decium consi.55.nu.7.Barbati.consil.34. lib.2.p tex.in.d.§.generaliter ī auth.quib. mo. nat.effi.sui iuncto.§. reliqui igitur &.§. si quis igitur nam postquam de legitimatione, quæ fit per subsequens matrimonium,& de reliquis legitimationibus locutus fuit, adiecit hæc verba, & generaliter in omnibus, qui per prædictos modos deducuntur ad ius legitimum, tunc hoc volumus obtinere, dū & filij hoc ratum habuerint, eandē op. tenet expresse, Nico.Boērius, in decisi. 160.nu.2.&.3.Matth.de Affl.in.c.1.§.naturales.i.5.notab.nu. 26. si de feudo fuerit cōtrouersia inter dominum, & agnat.vasalli.Fran.Aret.in.l.Gallus.5.forsitan nu.46.ff. de libe. & posthu. & ibi Bar.Soci.nu.5.Ioan.Bronellus in tract. de sponsal.conclusi.2.nu.16. Andr. Barba.in repet.l.cum acutissimi,nu.251.C. de fide cōmiss.per Fran.Curtiū Iunio. consi.136.nu.10.Socin.Iunior, consi.52. nu.2.libr.1.per gl.in.l.in adoptionibus. ff.de adopt.Bar.in.l.fi.ff.de his qui sunt sui vel ali.iuris per.d.l.fi.vbi habetur,filios naturales vel emancipatos sponte sua non etiam inuitos posse in patriam potestatem reuerti.Sed sane hoc argumentum leue est, nam beneficium aliquando nobis ignaris acquiritur .l. cū pater.§.furdo.ff.de lega. 2. aliquādo de mum scientibus.l.qui absenti.ff.de donatio.sed in quibus casibus ignaris nobis acquiritur, adest nobis facultas repudiādi.l.legatarius.§.fi.l. si tibi homo. §.cum seruus.ff.de lega.1.l. quia autem. §.1.ff.quæ in frau.credi.l.1.§.vtrum.ff.si quid in fraud. patroni. Verum per legi

Legitimatio filiorū p subsequens matrimoniū pure cōtingit sed sub cōditiōe resolutiua. 4

timationē, quæ fit per subsequens matrimonium,nobis etiam inscijs beneficiū legitimitatis acquiritˉ, adest tñ huic legitimato facultas abstinendi sese ab hoc beneficio,illūq; à se repellendi seu repudiandi.d.§.generaliter ibi ratū habuerint,ergo non sub hac cōditione si velint,contigit eis legitimitas, sed sub hac conditione resolutiua, si nolint, beneficiū,quod iam contigerat,abscedit, contrariā tamen op. tenet Ange.in cō

fi.17.nu.5.col.2.ver.hodie aūt, p tex. sit igitur licentia,& ibi gl.in verbo fraudare in auth.quib.mod.natu.effi.legi. col. 6. quam opinionem tenet etiam Salic. in disputatione incipienti,Mediolanēsis quidam in.2.dubio.arti.3.eandē opi. tenet Præpositus,in.d.c.tanta.q.13. nu. 23.& in.c.per venerabilem. in. 5. quod autem,nu.17.vers. octauus modus:quā opi.secutus fuit Couasrub. in epitome de spōsalibus in.2.par.c.8.§.2.nu. 13. eādem tenet Pala.Rubius.in repeti.c. per vestras in.3.nota.§.20.nu.13.in fi.ver.itē infertur Montaluus in gl.l.2.tit.6. lib.3. fori & eam videtur tenere Paul. Parisi. in consi.13.nu.36.volu.2. Qua de re per Ias.in.l.posthumo nato,colū.1.nu.2. C. de bono.possess.contra tabulas, qui hac de re ait vidisse se arduam quęstionem in ciuitate Parmæ, tradunt Fulgosi. & Martinus Laudensis. in.l. inuiti. ff. qui sunt sui vel alieni iuris Ioā. Orosius, in l.benignius post gl.ibi vbi Alberi.Guil. Bar.Bal.& alij.ff.de legibus. Quid dicē dum,& quidem vtraque opi. sat habet fautorum,sed neutram simpliciter veram esse duco, & vtranq; sub declaratione quadam posse sustineri non dubito,nam quin per subsequens matrimonium filij antea nati ipso quidem iure efficiantur legitimi, dubitandū nō est, 6 quinimo illico ī patris sui potestatę cōstituuntur ipso iure: & sic citra vllum hominis ministerium, & sic citra volūtatis ipsorum filiorū declarationē, ita plane probant, si non cauillētur.d.c.tāta qui filij sint legitimi, &.l. cū quis & l.nuper.C.de natu.liberis,& ita procedit opinio eorū, qui volūt liberos ipso iure citra consensum ipsorum legitimos,& in potestate parentis constitui. Cæterū si ipsi liberi nominatim,ac palam hoc legitimitatis ius ratum habere noluerint,sed expresim reclamauerīt, cessat legitimitas,vt.d.§.generaliter ibi ratum habuerint,vbi etiam non obscure significatur legitimitatem quidem ipso iure contigisse, ac accessisse,verū per contradictionis repudij, ac dissensus interuentum abscesisse perindeq; haberi,ac si reuera minime contigisset

Intell. §. generaliter in auth. quib. mod.nat. effi.sui. 5

ficq; nec per momentū legitimitas interfuisse videtur, & vt hæreditas ipso iure filiisfa. quæsita secuta abstensione abscedit illico, vt quo ad iuris effectus nec hæredes fuisse videantur. l. nā nec emancipatus.ff.de leg.1.l.filio præterito.ff.de iniusto rup.iūcta. l. necessariis. ff.de acq.hære.§.sui insti.de hær.qua.§. sui insti.de hęr.ab intest.& vt legatum, quod ipso iure sine vllo hominis ministerio nobis etiam ignorantibus acquiritur.l.cum pater.§.furdo.ff. de leg.2.l. à Titio.ff. de furtis per repudiationis interuentum nō soiū ipso iure à nobis abscedit,sed etiā perinde habetur,ac si retro nobis quæsitum nunquā fuisset: vt in.l.si tibi homo.§. cum seruus vbi p gl.Bart.Paul.Alexā.& alios in.l.legatarius.5.fi.ff.de leg.1.vbi similiter per oēs optimus tex.in.l.quia autem.§.1.ff.quæ in fraud.cred.elegantior tex. de iure in l.1.§.vtrum autem.ff.si quid in fraudem patroni,ita & in specie nostra per matrimonij interuentum ipso iure liberis antea natis etiam ignorantibus contingit,& acquiritur legitimitas,verum secuta postea contradictione, seu repudiatione, ea legitimitas non solū illico abscedit, sed etiam retro nunquam contigisse,accesisse,acquisita fuisse videtur: vt probatur in.d.l.cum quis.d.l. nuper.d.c.tanta iuncto.d.§.generaliter verb.ratum habuerint,estq; vera horū iurium cōciliatio, & genuinus eorum sensus, ad quem reduci possunt, & debent varietates scribentium supra relatę.Facit quod ait gl.in.l.scimus in pr.& ibi Ias.C.de inoffi.testa.idem Ias.in.d.l. posthumo,nu.29.fusius Andrę. Tiraq. de reuo.dona.in.l.si vnquam verbo reuertatur ad principium,dū aiūt, quod multa acquiruntur nobis ipso iure,quę tamen effectu carent ac executione,ni si petierimus à parte.Denique de potestate legis quin efficere posit,quod filius naturalis, qui ante matrimonium contractū erat sui iuris, modo post matrimonium contractū sui iuris efficiatur,& sub potestate patris cōstituatur, dubitandum non est: nā & idem in seruis respectu dominorū cōtingit inter-

Intelle.l. cū qs & l. nuper.C. de natu.liberis.& c. tāta qui filij sint leg. 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

dũ ex causa meritoria, ĩterdũ ex causa demeritoria, vel ét indifferéti, vt fere p totũ. C. de reuo. do. &. C. de ingra. liberis, & p gl. & Doct. ĩ. d. §. & generaliter Bar. nu. 3. & Ias. nu. 14. ĩ. l. quidã cũ filiũ. ff. de ver. obli. & per totũ inst. de patri. potesta. & fere per totũ. ff. qui sunt sui vel alieni iuris, &. l. in suis. ff. de liber. & posthu. de voluntate autem legis simili ter dubitandum nõ est, quin voluerit, vt ipso iure legitimitas, & patria potestas cõtingat id, quod cesturum esse in ipsorũ filiorum ꝓmodum existimauit, prout reuera plerunq; accidit. Quod si casus eueniat, in quo ipsis minus vtile sit, salua res est, ipsisque liberũ erit tale beneficiũ repudiare. Nam & similiter in toto titulo. ff. de in diem adiectione, &. ff. de lege cõmiss. ius ipso iure nobis acquiritur sub conditione resolutiua. Redeundo ad quæstionẽ de primogenito legitimato per subsequens matrimonium, qui volunt vt secundo genitus in maioratu pręferatur, sic arguebãt, legitimatus per subsequens matrimonium nullus intelligitur, nisi demũ postquã declarauit legitimum se effici velle, ergo si secũdo genitus legitimus editus fuit, antequam ille voluntatem suam declarasset, ipse vere legitime natus prior legitimitatem habuisse videbitur: & cõsequenter quasi prior tẽpore iure potior erit: quod arg. leue est nam saltem posset ille naturalis simul ac pater cum matre sua matrimonium contraxit, declarare se velle fieri ex illo matrimonio legitimum, sicq; pręferretur ei, qui postea legitimus nascere tur. Præterea vt nos non inelegãter docuimus, filio naturali p subsequens matrimoniũ non sub hac cõditione, si velit, defertur legitimitas, sed pure ei defertur, ac ipso iure contingit, seu acquiritur, licet semel quæsita, ac iniuncta, seu infusa sub hac conditione, si se nolle declarauerit, ab eo abscedat: sicq; cõtinuo post contractũ subsequẽs matri monium legitimus fuit, sicq; prior tẽpore quam frater, qui postea legitimus natus fuit. Et quemadmodum in hereditate diuidua is filius per consequens matrimoniũ legitimatus iustus, & legitimꝰ filius reputatur, & vt talis capit hęreditatem paternã, non secus quam reliqui, qui à sui ortu legitimi nati fuerunt, ita & quo ad capiendum maiora tum non video, cur non & iustus filius & legitimus videatur, præsertim cum hoc nomen legitimitatis sit merum le 8 gis ciuilis inuentũ, & aucupium, vt in auth. quib. mod. natur. effi. sui. §. natura, & auth. quib. mod. nat. effi. leg. §. liceat igitur, &. §. sit igitur licentia, vñ ea macula à lege ciuili infusa id vitium id impedimẽtũ simul ac per eandem legem ciuilẽ deleta, deletumue est, perinde haberi debet, ac si nec vnquam reuera ea macula ĩfusa fuisset quo ad iuris oẽs effectus: quia nihil tam naturale, &c. l. nihil tam naturale. ff. de regu. iur. c. oĩs res de reg. iur. l. nam nec emancipatus. ff. de leg. 1. optimus tex. in. l. i. §. vtrũ. ff. si quid in frau. patr. l. si legatarius. §. fin. ff. de leg. 1. l. si tibi homo. §. cũ seruus eod. præsertim cum res de facili reuertatur ad primam naturam. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis, & cum capacitas huic sic legitimato non tam denuo data, quam reddita, aut detecta, cum iã inesset, videatur. l. filio quem. ff. de libe. & posthu. l. adeo. §. cum quis ex aliena in fi. Præsertim cum reuera licet istorũ fratrum alter prior fuerit in natiuitate, alter vero prior fuerit in legitimitate, & sic habuerint sese tanquã excedentia & excessa: adhuc tamen qualitas illa anterioris natiuitatis potior esse deberet, quã illa qualitas legitimitatis anterioris, cũ illa qualitas ex naturali quidem ratione, hęc autem ex ciuili tantũ descendat: naturalia enim ciuilibus potiora ac pręferenda esse negat nullus. §. sed naturalia inst. de iure naturali. l. oẽs populi. ff. de iusti. & iur. l. si quis posthumos in pri. ff. de libe. & posthu. Pręsertim cum inspecta legis censura præter naturalem illam qualitatẽ, in qua prior ille natus fratrem postea natum superat, etiam habeat qualitatem legitimitatis postea à lege sibi infusam, & ita infusam, vt etiam retro eã habuisse videretur. Facit, nam in successione materna tã

Legitimitas vel cõtra ciuile inuentum.

Legitimitas ꝑ subsequẽs matrimoniũ pure cõtingit, licet tantũ insit cõditio resolutiua.

7

na tam capax erat filius naturalis tãtũ, quam etiã legitimus & naturalis: quasi illa qualitas legitimitatis quo ad materiam succedendi nullius momẽti esset, quia in matre eo quod certa erat merũ solũ ac simplex ius naturæ inspiciebamus. §. nouissime inst. de Senatusconsul. Orfi. §. fi. institu. de Sen. Tertul. l. si qua illustris. C. ad Orfici. sic ergo & cũ agitur de successione paterna, idem esse deberet, quando ciuilis illa qualitas legitimitatis vtriq; istorum fratrum vel adest, vel inest, neq; ad rẽ pertinere deberet vtrũ per hũc, an per illum modũ inesset. Sed ad tollendas ambiguitates hodie in praxi sæpe vidimus oẽs fere, q maioratus ꝓstituũt, ĩuitare legitimos tm̃, nõ ét legitimatos, ét per subsequẽs matrimoniũ, verũ vbi sic nominatim cautum non esset ab ipso maioratus cõditore, sed is simpliciter ad suum maio 9 ratum seu primogenium descendẽtes legitimos inuitasset, nõ viderentur excluſi legitimati p subsequẽs matrimonium, nõ magis quã si vere legitimi nati essent: vt ex cõmuni opinione resoluit Laurentius Siluanus, consi. 3. nu. 49. ita tenens in feudo, de quo ad maioratum firmum est regulariter argumentum, vt fusius docemur in tract. de succesio. crea. & in feudo, ita tenent Ias. in. l. sed est quęsitum, nu. 11. ff. de libe. & posthu. idem Ias. nu. 10. in. l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substitu. expresius tenet Iac. de Bellouiso, in. c. 1. §. naturales si de feudo fuerit controuersia inter dominum & agnatum, Hosti. & Ioan. And. in. c. lator qui filij sint legitimi, & est cõmunis opi. secundũ Ias. in. d. nu. 10. Alex. & Franc. de Ripa, in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. ille, nu. 18. iste nu. 48. idem Ripa, in. l. si vnquam. C. de reuo. do. nu. 88. Decius, in. c. cum ĩ cunctis, nu. 26. de electione idem Decius cõsi. 155. Boërius deci. 123. nu. 4. Marcus Mãtu. consi. 45. nu. 15. Ias. consi. 148. nu. 6. lib. 4. Abb. ĩ. c. innotuit de electione, Soci. cõs. 3. lib. 3. nu. 11. Ioã. Crotus in. l. Gallus. §. & quid si tantum ff. de lib. & posthu. nu. 82. est cõis opi. secundum Soci. vbi supra Matthæus Afflict. in. d. §. naturales not. 5. secũdũ quẽ est cõmunis op. Andr. Tiraq. de primo genitura. q. 34. nu. 52. cum seq. Bal. consi. 129. in principio lib. 3. Guilier. Mainerius, in. l. quoties idem, nu. 14. ff. de reg. iur. Bernar. Diaz de Luco, regul. 231. limitatione. 1. Antonius Rubeus, in. l. Titia Seio. §. Imperator. nu. 46. ff. de leg. 2. Barbatius, in. l. cum acutissimi, nu. 241. C. de insti. & substi. Curt. Iunior, de feudis par. 3. q. 17. nu. 41. Zasi9 in eod. tract. par. 8. nu. 87. Parisius cõsi. 13. nu. 44. lib. 2. Alcia. in. l. ex facto, nu. 7. ff. de vulgar.

Legitimatus ꝑ subsequẽs matrimoniũ tam ad feudum capax est q̃ legitime natus cũ communi.

1 *Pactum de non succedendo nocet ei, qui integram legitimam recepit secũdum cõem opinionẽ, nos cõtra.*

2 *Pactũ de nõ succedendo nocet ei, qui pretio emancipauit filium secundum cõem opinionẽ, nos contra.*

3 *Pactum de nõ succedendo in hæreditate pacto queq; conseruata valet secundum communem, nos contra.*

4 *Pacto pater à successione filij remoueri pot secũdum communem, nos contra.*

5 *Pactũ de non succedendo nõ excludit patrẽ à successione filij licet integrã legitimã receperit cõtra cõem.*

6 *Filium pretio accepto emancipare non est delictum cõtra cõmunem, licet non quoq; reputetur beneficiũ.*

7 *Intell. l. 1. §. si parens. ff. si quis apare. fu. ma.*

Pactũ ꝺ nõ succededo nocet ei, qui integrã legitimã recepit secundũ cõem opin. nos contra.

1 Actum de futura successione vetitum esse iustissimis rõnibus cõstitit, vt fusius quã hic repeti expediat differuimus in tract. de succes. crea. §. 18. per l. f. C. de pact. l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de ver. oblig. l. 1. verb. non iniquis rationibus. l. pactum quod dotali. C. de pact. l. pactum dotali. C. de collat. l. necnon. C. de capti. l. hæreditas. C. de pact. conuen. l. 2. §. interdum. ff. de vulg. & pup. l. 2. in fi. ff. de his quib. vt indig. l. qui in iure. §. fi. cum. l. seq. ff. de donatio. c. de testanda &. c. ne captan. de cõcess. prębẽdæ. c. 2. de pactis lib. 6. Sed ab hac regula plures casus excipiuntur, vt in d. §. 18. meminimus, sed ille memorabilis est, vt pactum de non succedẽdo admittatur, quando is quẽ abstentũ ab hę reditate nostra voluimus, integram legitimam à nobis receperat, ita probat tex. secundum cõmunẽ sensum, in. l. 1. §. si parens. ff. si quis à parẽte fuerit manu. tenent gl. Bar. & alij cõmuniter ibi, gl. in. l. si quãdo. §. illud. C. de inoff. test.

Odofre

Universidad de Deusto
Biblioteca

Odofre.in.l.pactum dotali.C.de colla. Curtius Iunior.nu.43.i.d.l.fi.de pactis. C.& ibi Ias.nu.3.Alex.in.l.pactum dotali.C.de colla.nu.6.& ibi Decius, nu.16. qui hanc op.dicit cõmunem, sequitur, & dicit cõmunem opin. Georgius Natan,in.d.c.quãuis pactum de pact.lib.6. nu.6.sequit & firmat esse cõem opi. Couasrub.in.d.c.quãuis pactũ.§.fi. in fine.

Pactũ ꝺ nõ succedẽdo nocet ei,qui pretio emãcipauit filiũ secũdũ cõmunẽ opin. nos contra.

2 Alter casus, in quo tale pactum efficax est,videtur probari in.d.§.si parens, nẽpe cum deliquit is, quem ab hæreditate & successione nostra remotũ volui mus,quale est, cum pater precio & nõ gratis filium emancipauit,filiusq; cum eo pepigit, vt sibi pater succedere nequiret.i. vt supremum filij iudiciũ inquietare non posset, tunc enim tale pactum valeret per. d.§. si parẽs secundũ cõmunem intellectũ, quẽ ad illũ text. assignarunt gl.in.d.§.illud & gl. in.d.c. quanuis pactum,verbo lex ciuilis,Bar. in.d.l.fi.C.de pact.idem Bar.in.l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de ver.ob. vbi Alex.& Roma.nu.20.& Iaso.col.2. &.3.Decius,in.d.l.pactum est cõmunis op.& sensus secundum Couasrub.vbi supra Alex.nu.6.in.d.l. pactũ dotali, & Ias.nu.3.Georg.Natã,in.d.c.q̃uis,nu.6.

Pactũ ꝺ nõ succedendo in hæreditate pacto quoque cõseruata valet secũdũ cõem, nos contra.

3 Tertius casus, in quo valet tale pactũ, est cum ius succedendi pacto quæsitũ fuit, nam pacto quoq; amitti põt, quia nihil tam naturale,&c.l. nihil tam naturale.ff.de reg.iur.§.fi.isti.quib.mo. toll. ob.l.fi.ff.de accept.l.c.omnis res de reg. iur. Vnde si pater filium emancipauit, & pactus fuit,vt ei succedere posset tã quam agnato, ita vt licet regulariter p interuentum emancipationis ius agnationis solutũ intelligatur.§.prẽterea in sti.quib. mo. ius patriæ post sol.tamen id ius agnationis ĩtegrum, intactumq; reseruatum videatur per interuentum pactionis,& sic si cõtracta fiducia succedendi fit emancipatio per quod conseruatur,vel quasi retinetur,ac acquiritur ius succedendi, tale ius sic quæsitũ seu retentum pacto quoq; amitti põt: ista est cõmunis opi.quam tenent glo. Bar.Petr.de Bellaper.Iac. Butrig. Cin. Bal.& Sali.in. d.l. si quando.§.illud.C. de inoffi.testa.& ibi etiã Paul. Castr.& Cinus,& Salic.in.d.l. pactum dotali & Georgius Natan,in.d.c.quãuis nu.2.& iterum,nu.68. licet eam impugnet Fulgosius,in.d.§. illud omnes:tamen mouentur per.d.§.si parens vnde cum hodie pater,qui filium emãcipauit, semp quasi contracta fiducia emancipasse videatur,ficq; ius filio emãcipato succedendi non ex pacto suo sed ex ipsa legis dispositione conseruasse videatur, tale ius hodie non poterit pacto amitti,quemadmodũ non quæritur aut retinetur mediante pactione, sed magis mediante legis dispositione:ita dicunt gl.in.d.§. illud & plerique eorũ,quos retulimus tenuisse hanc cõem opinionẽ.

Pacto pater à successione filij remouere pot secundũ cõmunẽ, nos contra.

4 Quartus casus, in quo tale pactum firmum esse videtur, est cũ agitur de patre remouendo ab filij successione, licet enim filius per pactũ non possit remoueri à successione patris, vt iuribus supra allegatis: tamẽ à filij successione pater facile per pactũ remouetur, quia nõ tã debita est patri filiorũ successio, quam parentum filijs.l.nam etsi parentibus.ff.de inoffi.testa.l.scripto.ff.vnde liberi,& ita procedit.d.§.si parens secũdũ cõmunem intellectũ,quem ad illũ tex.assignauit gl. in. d.§.illud cum qua simpliciter transeunt Doctor.ibi & gl. in.d.c.quanuis & gl.in.d.l. pactum dotali, cũ quibus vtrobiq; transeunt Doctores,secundũ Couasru.vbi.s. Sicque omnes hi quatuor casus, in quibus Doctores cõmuniter aiunt admitti pactũ de non succedendo,effluxerũt ab illa.l. 1.§.si parens,perperam (vt nobis videtur)intellecta. Vnde si vnicũ hoc fundamentum confutauerimus, illæ communes opiniones omni fundamẽto destitutæ manebunt, relinquemurq; sub regula prohibitiua,ac negatiua, vt tale pactum in his.4. casib9 non valeat, nõ magis quã in reliquis. Verba.d.§.si parens,ita habent,si parẽs vel accepit pecuniã,vt emãciparet, vel postea viuus in eum filius quantum satis est contulerit,ne iudicia eius inquietaret, exceptione doli repelletur. Cõtra istũ text. directo facit.d.§. illud, cuius verba ita habent,

habẽt,Illud etiam sancimus,vt si quis à patre certas res vel pecũias accepisset, &pactus fuisset quatenus de iofficioso querela aduersus testamentũ paternũ ab eo minime moueretur, & post obitum eius filius patris iudiciũ nõ agnouerit, sed oppugnãdũ putauerit, vetere iurgio exploio huiusmodi pacto, filium minime prægrauari:ecce ergo,vt hic noster.§. illud ait generaliter tale pactum non valere, cuius contrariũ videtur cautum,in.d.§.si parens. Sed sane ille tex.loquitur, cum agitur de deneganda bo.pos.quę datur contra tab. liberti vel filij emancipati,nos vero loquimur cum agitur de deneganda successione ciuili,ergo est insignis diff.inter illum tex. & eius materiã & nostrã materiam nostrumq; text. d.§. illud nã in terminis illius textus,qui accepit integram legitimã siue ĩter viuos siue in vltima volũtate,nõ admittitur ad impugnandũ testam.per illã contra tabu. bo.poss.quia etiam si ea contra tab. bo. pos.vteretur,adhuc solam legitimã nõ etiã amplius cõsequeretur: quod si minus legitima accepit vel omnino nihil, tunc ea bo.poss.vti põt ad cõsequendã legitimã,vel eius supplementũ. Cæterũ in specie nostra, & in terminis huius tex.in.d.§.illud. filius qui integram legitimã accepit,si admitteretur ad impugnandum testam. non solã legitimã cõsequeretur testa.rescisso,sed vniuersam hęreditatẽ vel suam virilẽ portionem,quæ longe amplior est quam legitima: cum legitima sit minuscula pars eius quod liberis ab intestato cõtingit. l.fi quis in suo in pr.de inofficioso test. C.ergo si filius integram legitimam accepit hac lege inter viuos ne patris inquietaret iudicium, si quidem tale pactum valeret tunc, licet is filius præteritus esset in testamento patris: quo casu nullũ secundum nos esset testamen. (vt dixi.s.) adhuc ex vi pacti filius excluſus maneret ab hæreditate patris, nec ex eius bonis quicquã prẽter illam legitimam quã inter viuos acceperat, consequi posset:at tenendo quod tale pactum de non succedendo vel inquietando patris testamento etiam si integra legitima recepta fuerit, non valeat non magis, quam si legitima deminuta recepta fuisset,vel nil omnino: tunc sequitur quod si quauis ratione id testamen.euanuerit, tunc filius non legitimam tantum quã receperat inter viuos habebit,sed etiam vniuersam hęreditatem vel integrã virilẽ. Quod si testamẽ.patris valuerit,eo quod iste filij prẽteritus non fuit sed institutus(in eo forte quod inter viuos acceperit) vel exhæredatus, tunc solam legitimã habebit, & à reliqua hæreditate excluſus manebit: non quidem ex pactione illa inter viuos facta de nõ succedẽdo, vel de non impugnando patris testam.sed ex vi & virtute testamẽti, in quo filius nil omnino accepit,sed fuit exhęredatus, vel si aliquid accepit, nõ id excessit legitimam,est.n. cõtra omnes leges de hac materia loquẽtes dicere, quod ex vi pacti de non succedendo, is filius excluderetur ab hæreditate patris, eo qđ integrã legitimã recepisset:nec .n. vllibi ꝓbatur referre quo ad hoc, vtrũ integrã filius legitimã receperit, an deminutã,an vero nil omnino,& vi.Iaso. in.d.l.pactum.C.de collati.col.2.& alij in.l.fi.C.de pact.in glos.quæ contra,& Didacum de Couatrub.in.d.c.quanuis in fi.Curti.Iuni.nu.43.in.l.f.C. de pac. & ibi Deciũ,nu.29.& etiam Iaso.27.& Alciatum ibi in gl.quæ contra & in gl. iniquum, & ibidẽ vi.Accur.in gl.mag. post prin.& Alex.i.l.stipulatio hoc modo.ff. de verb.obliga.nu.28. vbi Rom. nu.20.Bar.nu.7.in.d.l.fi. & Alexã. in.l. pactum.C.de colla.nu.8. vbi Ias. col.2. Deci.nu.16.& gl.Bar.& alij in.d.§.si parens gl.in.l.qui superstitis.ff.de acq. hære.& gl.in.d.c.q̃uis & glo.in.d.§.illud.

Pact. de nõ succedendo nõ excludit patrẽ à successione filij licet ĩtegrã legitimã receperit. cõtra cõmun.

5 Et secundum Couasrub. vbi supra cõmunis op. est quod pactum de non succedendo non excludit filium à successione patris, etiam si is filius integrã legitimam recepisset, sed bene excluderet patrem à filij successione: primum probatur in.d.§.illud secũdum eum alterum probatur in. d.§.si parẽs nec est obscura inquit differẽtia inter patrem & filium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& filium, cum magis debita sit filio hę-
reditas patris, quam patri hæreditas fi-
lij, vt in.l.scripto.ff. vnde liberi.

Filium precio accepto emãcipare nõ est delictũ contra cõmunẽ, licet nõ quoq; reputet beneficij.

6 Sed certe veritas est, quod per pacti in
teruentum pater à successione filij nõ
excluditur non magis, quã filius à suc-
cessione patris, vt probatur cum conc.
supra allegatis in.§. illud. Neq; ad rem
pertinet tex. in.d.§.fi parens in quo vni
cum fundam. cõmunis opinionis repo
situm est, nam certe vt patronus prę-
teritus à liberto nõ potest vniuersam hę
reditatem hæredibus scriptis auferre;
sed tantum suam legitimam portionẽ,
vt in.l.fi ex patronis, & in.l.3.§. fi debi-
ta vers. sed si non mortis & in.l. fi liber
tus cum duos, & in.l.fi libertus sub con
ditione.§.libertis.ff.de bo.lib. notatur,
in.l.2.C.de bo.pos.cõtra tab.liberti: ita
quoq; pater, qui à filio emãcipato præ
teritus fuit, non potest hæredibus à fi-
lio scriptis auferre vniuersam hæredi-
tatem, sed tãtum legitimã portionẽ: vt
in.l.i.ĩ pr.ff. si quis à parente fue. manu.
Rursus vt patronus qui non gratis sed
precio libertũ manumiserat, impune
põt ab eo liberto præteriri, nec habet
vllum recursum ad eius bona, quasi in
eum nullum beneficium contulerit.l.3.
§.1.ff.de bo.liber. ita quoq; & pater qui
filium precio nõ gratis emancipauit li
cet à filio sit pręteritus, non põt eius te
stamen. inquietare vel impugnare, arg.
d.l.1.ff.si quis à pa.fu.manu, ergo quate
nus ĩ.d.§.fi parẽs, dicitur quod pater q̃
non gratis sed precio filium emancipa
uit, non potest eius testa. impugnare.
Ratio est, nõ quod pater (vt Doctores
falso opinantur) deliquerit, id enim es-
set contra.d.l.vtrum.ff.de ver. olig. sed
procedit eo quod bo.pos. contra tabu.
tam liberti quam filij emãcipati datur
tam patronis quam parentibus in præ-
miũ & remunerationẽ beneficij, quod
contulerunt in filium emancipatũ, vel
seruum manumissum: id aũt beneficiũ
tunc demum contulisse videntur, & à
prætore remunerantur, cum gratis fe-
cerunt: cum autem non gratis sed pre-
cio, tunc nec beneficiũ contulisse vidẽ
tur, nec vllo præmio afficiuntur. Sicq;
hi duo casus generaliter æquiparantur
in.d.l.1. in pri. quando gratis beneficiũ
fiebat, vnde idem quãdo precio fiebat.

Intellect. l. 1.§. si parẽs ff. si qs à pa re.fu.ma.

7 Quatenus vero in.2.respon.d.§.si pa
rens dicitur, quod pater, qui integram
legitimam accepit à filio emancipato,
eius testam. impugnare nõ põt, si ea cõ
templatione accepit, vt id in legitimã
imputaret, id sane expeditissimam ha-
bet rationem: nã & similiter patronus,
qui à liberto integram legitimã ea con
templatione, vt in legitimã imputaret, ac
cepit, non poterit eius testam. inquie-
tare.l.3.§.pen.ff.de bo.liber. nam hi etiã
si ex toto pręteriti essẽt, nec quicquam
inter viuos accepissent, adhuc tamẽ p
contra tab.bo.pos. suam tantum legiti
mam nõ autẽ vniuersam hęreditatem
scriptis hęredibus auferrẽt. Non sic in
filio à patre prætorito q̃ vniuersam hæ
reditatem aufert scriptis hæredibus. l.
posthumus.§.si quis ex his.l. Titia.ff. de
inoff. testa. & consequenter, licet enim
integram legitimam receperit, & præ-
terea fecerit pactum de non succeden
do, si tamen prætereritus esset, posset te-
stamẽ. expugnare. d.l. inter cætera. ff. de
libe. & posthu.l.r.ff.de iniust.rup. in pr.
insti. de exhi. lib. Itaque quatenus. d.§. si
parens ait, quod pater, qui hac lege ex-
pressa vel tacita, vt in legitimam habe-
ret quantum pro legitima sat erat, à fi-
lio emãcipato accepit, nõ poterit eius
testam. impugnare: hanc habet rationẽ
quod bona fides non patitur, vt bis idẽ
exigatur. c. bona fides de regu. iur. in. 6.
l. qui bis. ff. de ꝟ. obl. & cũ sibi sola legi-
tima debeatur, postquam eam recepit:
nihil plus petere debet, quandoquidẽ
etiamsi ex toto à filio prætereritus esset
per hanc bo.pos. contra tab. filij eman-
cipati solam legitimam, nõ etiam vltra
cõsequeretur, vt dictum est: nec debet
esse deterioris cõditionis filius, qui pa-
tri aliquid dedit, quã foret, si nihil oĩno
dedisset. l.f. C. de posth. hęr. insti. sed po
tius melioris conditionis, arg. l. omni-
modo. C. de inoffi. testa. Diuersum est
in filio, qui à patre integram legitimã
inter viuos ea lege tacita, vel expressa,
vt id in legitimã imputaret, accepisset,
is enim

is enim si postea prętereritus in testamẽ.
patris fuerit, si ad tale patris testamen-
tum impugnandũ admissus fuerit, long
plus consequetur, quam quod inter
viuos à patre acceperat p̃ legitima: cũ
legitima filiorum sit quarta pars virilis
portionis. l. cũ quæritur iuncta. l. si qs
in suo. C. de inoffic. test. l. Papinianus. §.
quarta autem &. §. quoniam autẽ quar
ta eod. titul. l. si non mortis eod. ergo si
huic filio testam. patris impugnãti obij
cias, quod bona fides nõ patitur, vt bis
idem exigatur, replicabit ipse se nolle
legitimam semel receptam iterũ repe-
tere, sed id tantum quod deest ad viri-
lis portionis repletionẽ: quod si ei obij
cias frustra in iure nostro nihil admitti
replicabit nõ esse frustra, nec ipse actũ
agere, cum quod deest supra legitimã
ad supplementum virilis portionis de
poscat. Vides ergo, vt in.d.§. fi parẽs pa
ter non ex vi pactionis repellatur, sed
ex vi integræ receptionis. Et quatenus
ibi dicitur, quod pater qui filium emã-
cipauit, non gratis sed precio caret be-
neficio illius. bon. posl. quam prætor ijs
tantum parentibus accommodatã vo-
luit, qui beneficium emancipationis in
liberos contulissent: ideo est, quod qui
precio emancipauit, nõ beneficium de
disse videtur, sed vẽdidisse: sicq; remu-
neratione iuste caret, & is quidem ab fi
lij successione nõ priuatur ex vi pactio
nis, sed ratione extraneitatis (vt ita lo-
quar) cum ergo per emãcipationẽ ius
agnatiõis, ex qua descẽdit facultas suc
cedẽdi extĩguatur, sequitur vt filij mo-
rientis successio huic patri nullo iure
deferatur, sicq; cum priuatio præsup-
ponat habitum. l. decem. ff. de ver. obl.
nõ possumus dicere quod ius succedẽ-
di quod nunquam habuit, pacto amise
rit, præsertim cum reuera in terminis il
lius tex. pactũ de non succedendo nũ-
quam interfuerit. Ergo cũ oẽs illi qua
tuor casus supra enumerati, in quibus
secundum communes opi. dicebamus
valere pactum de non succedendo, ef-
fluxerint ab illo. §. si parens, vbi id mi-
nime probatur, remaneantq; sine vllo
fundamento, & præterea aduersentur
tot legibus & iuribꝰ, quot retulimus. ꝑ.
supereſt, vt p̃ suspectis haberi debeãt.

1 *Renuntiatio fut. hær. iurata an valeat in fauorẽ ab sentis? noua declaratio.*
2 *Pactũ. de non succedendo insci eo, cuius de successio-ne agitur, non firmatur iuramento cũ communi con tra Roma. & alios.*
3 *Pactum de non succedendo insci eo, cuius de hæreditate agitur, continet turpidinem etiam ex parte renuntiantis, contra omnes noua declaratio.*
4 *Pactũ. de nõ succ. factũ fauore fratrũ absentũ, an eis prosit ad augendam eorũ legitimã: noua declaratio.*
5 *Renuntiatio facta in fauorem fratrũ absentium iure regio, non auget eorum legitimam, nisi per mo-dum iuris non decrescendi.*
6 *Declaratio noua.*
7 *Pactum de non succedendo factum à filia cum fra-tribus absentibus patre cõsentiẽte firmatur iuramẽ to cõtra cõmunem de iure cõi, & iure regio. nu. 8.*
9 *Pactum de nõ succedendo factum à filia de consen-su patris, licet sit iuratum eneruatur pœnitentia pa-tris cum communi contra Iaſ.*
10 *Declaratio. 1. cum communi contra Iaſ.*
11 *Declaratio. 2. cum communi contra Iaſ.*
12 *Declaratio. 3. cum communi contra Iaſ.*
13 *Declaratio. 4. cum communi contra Iaſo. & Couaſr.*
14 *Pactũ iuratum de fut. succ. certo modo diuidenda fa ctum de consensu patris enerυatur patre pœnitente, cum communi contra Iaſ.*
15 *Pœnitentia patris infirmatur, pactũ etiam iuratum, quo pater promisit filios se exæquo hæredes facturũ, cõtra Iaſo. & Couaſr.*

Renũtiatio fut. hær. iurata an va leat in fauo rẽ absentis? noua decla ratio.

1 QVid autem si filia, quæ
cum iuramento renun
tiauit hæreditati patris
viuentis, id fecit in ab-
sentia patris, an sibi ipsi
noceat? & sunt tres opi. prima est opi-
nio existimantiũ, quod valeat talis re-
nuntiatio, si ipsa filia renũtiauit in præ
sentia Tabellionis, qui eam renuntia-
tionem acceptauit nomine patris ab-
sentis, in cuius fauorem fiebat renũtia-
tio, & in hanc partem inclinare viden-
tur Salice. in.l.fi.col.pe. C. de pact. & So
ci. consi. 74. lib. 3. Purpuratus, in. d.l. fin.
nu. 44. cum seq. in signis Couasrub. lib.
variarum resol. c. 14. & in rubr. de test.
part. 3. nume. 13. & in. d.c. quanuis. 3. par.
in prin. numero. 4.
Ratio, quia notarius veluti p̃sona quę
dam publica potest stipulari absenti, ei
demq; acquirere, vt notant gl. & com-
muniter Docto. in.§. fi quis alij insti. de
inuti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inuti.ſtipul.Aret.Cumanus,Alex.Soc. & Iaſ.in.l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de ỽ. oblig.idem Alexã.& Iaſ.in.l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.ff.de ỽ.oblig.probatur in.l.2.3.&.4.ff.rem pupilli ſalu. fore & in.l.nõ aliter.ff.de adopti.& in.l.1.§.exigere.ff.de mag.conueni. Vnde qua ratione Notarij poteſt alteri ſtipulari,et acquirere,eadem ratione poteſt abſentis nomine huiuſmodi renũtiationem acceptare.

Secunda fuit opinio aſſeuerãtiũ quod talis renuntiatio per interuentũ iuramenti firma ſit, etiam ſi abſentis nomine,in cuius fauorem fiebat,nullus eam acceptaſſet, quaſi partis abſentia Dei præſentia repleatur:arg.l.properandũ. §.1.&.2.C.de iudici. & ita videtur trãſire Egregius Didacus de Couaſrub.ĩ.d. c.quanuis.Hęc tamen opi.vera non eſt nã quod ex cauſa cõtractus abſenti ius non quęratur,id deſcẽdit ex legis prohibitione,vt in.l.abſenti.ff.de acq.poſſ. &.l.qui abſenti.ff. de don. is autẽ defectus potentiæ per interuentũ iuramẽti non quidem ſuppletur, licet voluntas ſuppleatur,& augeatur argu.l. cum pater.§. filius matrem vbi Bart. Imola, Paul.Cuma.& alij.ff. de lega.2. Puto tamen quod ille abſens, cum primũ acceptauerit, & agnouerit talẽ renuntiationem,ſibi ius acquiret, quinimo ſi interea ipſe renuntians velit reuocare ſuam renũtiationẽ,id facere inſpecto iure canonico non poterit, argu.d.c.quanuis, &.c.licet mulieres de iureiur. libr. 6.& c.cum contingat extra eod. titul.

Vltima fuit opi.contendentium, quod renuntiatio hæreditatis facta per filiã nec valeat, nec etiam firmetur p interuentum iuramenti,ſi fiat in fauorẽ patris abſentis, quinimo præſentiam patris ad talis renũtiationis iuſtitiam eſſe neceſſariam,& poſſe filiam antequam pater acceptet ſuam renuntiationẽ reuocare,& in hanc partẽ Couaſrub. ĩ.d. c. quanuis apertius inclinare videtur, quã opinionẽ veriſimã puto, ſi renũtiatio fiat per pactũ conuentum inter ipſam filiam renuntiantẽ,& alterũ fratrem inſcio & abſente patre: ſiquidem in fauorem ipſius fratris hæc pactio fiebat,vel quoquo modo ei vtilis erat,argu.d.l.ſi.C.de pact.expreſsius, in.l.2.in f.ff.de his quib.vt indig.& in.l.quidam in iure.§.ſi.cum.l.ſeq.ff.de dona. Cęterum ſi fiebat in fauorem merum ipſius patris, vt ipſe pater poſſet de legitima illius filiæ renuntiantis libere diſponere,tunc iſtud pactum valeret per interuentum iuramenti: quia ex parte paciſcentium nulla omnino turpitudo eſt,nullumq; omnino pręiudicium patris abſentis, cuius de ſucceſsione agebatur, ſi inſpexeris omnes rationes p. hibẽdi, de quibus ſupra in pacto de nõ ſuccedendo mentionem fecimus, & licet vertatur,& ĩtercueniat læſio ex parte ipſius renũtiantis,tamen ea læſio toleratur per interuentum iuramenti, vt d.c.quanuis,& licet ſtatim patri abſenti ius nullum quæratur ex defectu poteſtatis ipſius filię,quæ poteſtas nec augetur,nec ſuppletur per interuentum iuramenti: tamen ſi poſtea pater agnoſcat,acceptet, & ratam habeat illam renuntiationem,ea cõfirmabitur, nec interea filia renuntians poterit pœnitere, aut renũtiationẽ reuocare impediẽte iuramento, & hoc caſu vera non eſt opinio Didaci de Couaſrub.vbi ſupra. Illud quoq; quod ipſe ibidẽ firmat,nẽpe neceſſariam fore patris præſentiam ad iuſtitiam illius pacti iurati de nõ ſuccedẽdo,nullo colore, niſi fallor, defendi poteſt, cũ vt iam probauimus eo caſu,quo tale pactum in meram & expeditam ipſius patris vtilitatẽ fiebat, eius præſentia ad iuſtitiam & honeſtatẽ illius pacti neceſſaria non eſſet.

2 Deniq; ſi hęc filia tempore nuptiarum faciat tale pactũ de nõ ſuccedendo cũ fratribus ſuis,inſcio patre ſuo, & nõ in fauorẽ patris, ſed in commodũ & vtilitatẽ ipſorum fratrum quibus cum paciſcebatur: ſunt qui putent tale pactũ valere,quaſi nullam turpitudinem contineat,ſed potius votũ capt. mortis remoueat. Etenim vt pactum de acquirẽda viuentis hæreditate inducit votum captãdæ mortis, vt in.l.ſi.C.de pact.in l.inter ſtipulantem.§.ſacram.ff. de ver. oblig.l

Pact. de nõ ſuccedendo inſcio eo cuius ĩ ſucceſſione agitur nõ firmatur iuramento, cũ cõi cõtra Roma. & alios.

obli. l. ſtipulatio hoc modo ꝑcepta eo. tit.l.ex eo. C.de inuti.ſtipul.l.2.§.interdum.ff.de vulga.ita per cõtrariũ pactũ de non ſuccedendo remouere videtur votum cap.mor.tantum abeſt, vt illud inducat argu.l.de fideicommiſſo.C.de tranſact.ibi remoto mortis captãdę voto,& in. l.1. ibi non iniquis rationibus. C. de pact. Et ita tenent Romanus, in l.qui ſuperſtitis.ff.de acq. hære. Matth. de Afflict. in rub.de feudo dato in vicẽ legis comm.c.ſi quis inueſtierit, nu.33. Sed in cõtrarium eſt vera, & cõmunis opin. vt tale pactum non valeat,vt late per Roderic.Xuarem,in.l. qnoniam in prioribus.C.de inoffic.teſta. in.5. limit. ſuper. l. regia per Didacũ de Couaſru. vbi.§.per Ancha.Imolam, & Dominicum & Georg.Natam,in.1.limi.in.d.c. quanuis.Areti.in. d.l. qui ſuperſtitis. ff. de acqui.hęre. Alex.& Iaſ.col.4. in.d.l. ſtipulatio hoc modo concepta, Alexã. conſil.155.lib.7.col.fi. Ancha.conſil.39. Fulg.cõſi.73.Guido Papa, cõſi.162. Cepola,cõſi.ciuil.17.Soci.cõſ.74.li.3.Purpuratus,in.d.l.fin.nu.41.& nume.185.

Quæ opinio vltra Doctores probatur legibus & rationibus, nam paciſcentes hoc caſu puniuntur acerrime,nõ ſecus quam ſi fieret pactum de futura ſucceſſione acquirenda,ita probat. l. quidam in iure.§.fi.cum lege ſequen. ff.de don. &.l.2.in.fi.ff.de his quib. vt indig.vnde apparet tale pactum nõ valere,nõ magis quã ſi eſſet pactum de futura ſucceſſione acquirẽda,quinimo non ſolũ nõ valet,ſed ẽt paciſcẽtes puniũtur,vt ibi.

Pactum de nõ ſuccedẽdo inſcio eo cuius de hæreditate agit̃, cõtnet turpitudinẽ ẽt ex parte renuntiãtis contra oẽs. noua declaratio.

3 Præterea id pactum dicitur eſſe contra bonos mores, vt dictis legibus probatur,nõ ſecus quam ſi eſſet pactũ de acquirendo.hęre.viuentis, & cõſequenter improbũeſt & infirmũ. Etenim vt nõnulli eorũ quos. ſ. retulimꝰ opportune aduertunt, tale pactum etiãſi ex parte filiæ renuntiantis & ſuccedere nolentis nullam turpitudinem continere videatur, cum nõ tam inducat quam remoueat votum captandæ mortis,argu.d.l. de fideicõmiſſo. C.de tranſact.&. d.l.1. ibi nõ iniquis rationibus.C.de pact.tamẽ negari nõ põt,quin ex parte eius in cuius fauorẽ fiebat, cõtineat votum captandæ mortis, & quod ille ſit ſollicitus de hæreditate viuentis, & per hoc improbus eſſe videatur, arg.d.l.2.§.interdum.ff.de vulg. cũ ſimilib.ſ. allegat. Sed ipſe auſim dicere pleroſq; eorum, quos ſupra retulimus,huiuſmodi argumento vtentes, grauiter erraſſe, dũ ex parte tantum eius, qui acquirere volebat, & in cuius fauorem pactũ fiebat, putãt ineſſe turpitudinẽ, quaſi renũtiãtis turpitudo nulla ſit, quinimo ineſt ſimiliter turpitudo ex parte renũtiãtis, qui cõtra bonos mores egiſſe videtur, nõ ſecus quã ille,in cuius fauorẽ fiebat pactũ,& cõſequenter punitur non aliter,atque ille in cuius fauorẽ pactũ fiebat,vt elegãter probãt text. tam in.d.l. 2.ff.quib.vt indig.quã in.d.l. 2. cum lege ſeq.ff.de donat.turpitudo autem in eo eſt,quod ſiue precio renũtiauerit,iã quaſi viuentis hæreditatẽ vendiderit, turpiſsime egiſſe videaẽ, ſiue ẽt gratis renũtiauerit, adhuc ſpecies lucri ſit de alieno largiri, & beneficij debitorẽ ſibi acquirere: & ꝑ hoc furi aſsimiletur, vt in.l.ſi pignore in pr.ff.de fur.& ideo tex.in.d.l.f.C.de pact.ibi quare &c.perpendit quod taliter paciſcentes de alienis rebus turpiter,& pernicioſe diſponere, & conuenire videntur.

Pact. de nõ ſuccedendo factũ fauore fratrum abſentium an eis proſit ad augẽdã eorũ legitimam? noua declaratio.

4 Illud aũt varie cõtrouerſum eſt,an tale pactũ iuratum valeat,ſi patris cuius de hæreditate agebatur accedẽte cõſenſu fratres,ĩ quorũ fauorẽ filia renũtiabat, abſentes ſint? & refert an pactũ fiat cũ ipſo patre,an vero cũ ipſis fratribus abſentibus. Primo caſu qñ fit pactũ cum ipſo patre,aut fit in vtilitatẽ ipſius pr̃is tm̃,aut in vtilitatẽ fratrũ duntaxat, aut dubitatur,& ſi quidẽ fiat in merũ fauorẽ ipſius pr̃is,nõ dubito quin pactũ ꝑpter ĩteruẽtũ iuramẽti firmũ ſit, & ita ꝑcedit.d.c.quãuis de pac.in. 6. idẽ iuris eſt,ſi dubitetur, cuius cõtẽplatione fiebat pactũ: nã in re dubia factũ videtur fauore ipſius pr̃is cõtrahẽtis potiꝰ,quã alterius,quia vnuſquiſq; ad ſuã non ad alterius vtilitatẽ ꝓtraxiſſe videtur.l. et magis.ff.de ſolut. & ita etiam procedit d.c.quãuis, quod ſi expreſsim pactum

Universidad de Deusto
Biblioteca

fiat in fauorem fratrum abſentium: vt per renuntiationē, & excluſionē huius filiæ renuntiantis aliorū fratrū legitimę augeantur, nec pater poſsit de portione à filia renūtiata diſponere in extraneos magis libere, quā ſi ea filia renū tiās verā & naturalē mortē obiret, tūc ſimiliter puto renūtiationē, pactūque valere per interuentū iuramenti, licet fratres illi in quorum fauorē fiebat renūtiatio abeſſent: & ita probat text. in ſui generalitate in d.c. quāuis, & ita te net Purpura. in l. fi. C. de pact. nu. 41. & Couaſrub. vbi ſupra. nu. 6. idq; indubitatum erat tēpore. ff. quo tēpore: quarta tātum bonorū erat legitima filiorū, ſiue plures eſſent ſiue pauciores. l. Papinianus. §. quarta &. §. quoniam autem quarta. ff. de inoff. teſta. l. ſi non mortis eod. tit. §. fin. inſtit. eod. l. cum quæritur &. l. parentibus. C. eod. ti. Sed cū hodie ſi filij ſint quatuor, vel pauciores, legitima eorum ſit triens totius hęreditatis, ſin autē ſint quinq; vel plures, eorū legitima ſit ſemis hæreditatis, euenit vt huiuſmodi renuntiatio facta in fauorē fratrū habeat effectū, quē modo diximus, ſi liberi erāt quatuor vel pauciores, cōputata etiam perſona renuntiantis. Quod ſi eſſēt quinq;, vt ſic remota perſona renūtiātis remanerēt quatuor tantum, tunc iure controuerti poteſt, an illa filia renuntians habeatur perinde, ac ſi reuera mortua eſſet? vt p hoc aliorū quatuor filiorū legitima ſit triēs tantum hæreditatis, an vero ſit ſemis? attento quod ipſa expreſsim renuntiauit, in fauorem fratrū, quo magis eorū legitimę augerentur, & puto quod erit ſemis eorū legitima, tum quod contractus ex conuentione legem accipiunt. l. contractus de reg. iur. ff. tum quod limitata cauſa limitatū producit effectū. l. age cum Geminiano. C. de tranſact. Vnde cum filia ſub hac limitatione renuntiauerit, vt hæc renuntiatio cederet in fauorem fratrum, certe aut renūtiatio valebit in fratrum vtilitatē ſecūdū formā cōuentionis, aut ipſa excluſa nō erit, ſed ipa indubitāter excluditur vt. d.c. q̄uis ergo, &c. Vnde ſi filia ſimpliciter renūtiaſſet, indubitāter ipſa p mortua haberetur, & quatuor fratrum remanētium legitima eſſet triēs tantū hæreditatis, cōfirmatur ex illa cōi opi. quæ habet, q̄ ſi quinq; fratrū vnus ſic rite & recte exhæredatus, tunc aliorum quatuor fratrū legitima eſt triens tantū hæreditatis, quaſi nihil referat, vtrū quis morte excludatur, an exhęredatione, vel renūtiatione, vel alia quauis ratione de qua diximus lib. de ſucc. crea. poſt Iaſ. in authē. nouiſsima. C. de ioffi. teſt. tradūt doct. ī. l. huiuſmodi. §. ſi duobus. ff. de leg. 1. & in. l. plane. 1. §. duob9. ff. de leg. 1. vbi Iaſ. nu. 29. hanc firmat eſſe cōem opinionē cōtra Aret. & Imolam, ibi eſtque cōis op. vt per Fernand. Bereng. in. l. in quartam. ff. ad leg. falci. fol. 22. pag. 2. quia qui nō admittitur ad partem, no facit partē, nec cōputatur in numero aliorū. l. huiuſmodi. §. ſi Titio, vbi Bart. Imol. Paul. Alex. Iaſ. & alij cōiter. ff. de leg. 1. quæ multū nota, quia nullibi ita declaratū ſuenies, hīc nouiſsime inferro, q̄ cū hodie de iure regio oīa bona patris ſint præter quintū legitima liberorū, ſiue illi plures ſint, ſiue pauciores, vt in. l. 17. &. l. 44. ī deciſ. taurinis, tūc ſiue ꝓſtet q̄ filia expreſsim in fauorē patris renūtiauit, ſiue dubitetur ſiue ēt cōſtet, quod renuntiauit expreſsim in fauorē fratrū, nunquā eorū legitima p talē filiæ excluſionē augebitur: quia ēt p interuētū ipſi9 filiæ eorū legitimę nō augerētur. Sed eo caſu quo in fauorē patris renūtiauit, vt ipſe pr̄ ad libitū de portione ab ea relicta libere diſponeret, an q̄ ipſa amiſit, & reliqt, poſſit pr̄ in extraneos cōuertere, & cōferre, & puto q̄ nō poſsit in terminis iuris regij, quia hac in re ipſa renuntiās non habebat vllam poteſtatē, licet. n. per iuramēti interuētū ſe ipam excludere potuerit, nō tn potuit cōſequi quin p ſuā excluſionē fratrū legitimę augerētur, nō magis quā ſi poſt mortē patris eius hæreditatē repudiaſſet, quo caſu ipſa inuita alioū fratrū portiones iure acreſcendi augerētur, vt i. l ſi pluribus. ff. de ſuis & legi. l. vn. C. q̄n nō per. part. §. his ita. C. de cad. toll. l. 1. &. 2. &. l. ſi ſolus. ff. de acq. hęr. §. videamus inſt. de hær. inſti.

Renuntiatio facta in fauo. fratrū abſentiū iure regio nō auget eorū legitimā ni ſi p modum iuris nō decreſcendi.

Declaratio noua.

5

6

7 *Pactum de nō ſuccedēdo factū à filia cū fratribus abſentibus patre cōſentiente firmatur iuramēto contra cōem de iure cōi & iure regio.*

Cęterū licet fratres, cū quibus pactum iuratū fiebat, conſentiente patre eſſent abſentes, hoc ſecūdo caſu principali teneo valere pactum, licet cōtrarium teneāt cōmuniter Doct. quales ſunt Gouaſrub. vbi. ſ. nu. 6. & Decius, in. l. pactū quod dotali. C. de colla. limi. 6. Alex. in d. l. ſtipulatio hoc modo concepta col. 5. ff. de ver. obli. Aymon conſi. 127. nu. 5. Calcan. conſi. 33. col. pe. Carol. Moli. in addi. ad Alex. conſi. 155. lib. 7. colum. fi. Moueor quia licet ſtipulatio inter abſentes fieri non poſsit. l. 1. §. 1. ff. de ver. oblig. in pr. &. §. 1. inſti. eod. tamē cōtractus bonæ fidei regulariter poſſunt fieri inter abſentes per nuntium, vel per epiſtolam in pr. inſti. de oblig. ex cōſenſu, nudæ autē pactiones, & contractus innominati inter abſentes ſimiliter fieri nō vetātur, & licet is, qui renuntiat ſimpliciter in fauorem abſentis poſsit ante illius acceptionem pœnitere, tn nō pōt pœnitere ille, qui iurauit: q̄ aūt pactū nudum fieri poſsit, inter abſentes, nō ſecus quā iter pręſentes, eſt tex. vbi omnes i. l. Labeo. ff. de pac. Quod ſi militer is qui iurauit in fauorē abſentis non poſsit pœnitere, probatur argu. l. properādum. §. cū autē reus. C. de iudi. & argu. c. intellecto de iurei. vbi videmus, quod is qui iurat à priore volūtate iurata nō pōt recedere etiā p alterā volūtatē ſimiliter iuratā. Pręterea ſi ſtipulatio de alteri dādo firmatur iuramēto, vt tenēt Bar. & cōmuniter Doct. in l. ſi quis p eo. ff. de fideiuſ. in. 6. caſu, cur non ſimiliter pactū inter patrē & filiū initū ſup patris hęreditate futura omittenda p interuentū iuramenti firmabitur, licet ſint abſentes? ſi quidē filius abſens p nūtiū, vel epiſtolā iuxta. d. l. Labeo ſuam voluntatē patri ſuo notā faciat. Cū igitur omnis cōuētio inter abſentes fieri poſsit, nō ſecus quam inter pręſentes, ſiue illa nominata ſit & veſtita, ſiue nuda et innominata, vt in. d. l. Labeo iūcta. l. 2. in pr. ff. de act. & obl. & in pr. inſt. de oblig. quæ ex cōſenſu naſcūtur præterquā ſtipulatio & ſimiles contractus qui inter abſentes fieri nō poſſunt

l. 1. ī. pr. ff. de ver. obli. ſupereſt, vt pactū de nō ſuccedēdo ĩter filiū & patrē abſentē initū p interuētum iuramēti firmū ſit, nō ſecus quam ſi iter pręſentes fieret: & ita procedat. d. c. quāuis de pactis, in. 6. licet. n. non abnegemus, quin ex tali pacto nullū ius patri antequā ad eius notitiam puenerit, queratur: quia vtriuſq; cōtrahētis cōſenſum cōcurrere oportet, vt ius queratur, vt in. l. in oībus rebus. ff. de act. & oblig. l. obligatiōnū ſubſtantia. ff. de acti. & oblig. tamen poſtquā pater ſcierit, & agnouerit filij ſui volūtatē, iam is filius ab eo q̄ ſemel placuit, diſcedere nō poterit ex vi iuramēti: quod intellige de iure canonico, nā de iure ciuili, aliud eſſet vt in. l. non dubiū. C. de legib. l. ſi quis inquilinos. §. ſi. ff. de leg. 1. & noſtra opi. iure regio in dubitāter procedit, vt in. l. 3. titul. de las excepti. lib. 3. ordin.

Idē iure regio.

9 Quid autē ſi filia pactū iuratū fecit de nō ſuccedēdo pr̄i ſuo, paterq; huic pactioni cōſenſum accōmodauit, quē tn poſtea reuocauit, an p talē reuocationē pactū euaneſcat? & cōis opi. eſt tale pactū euaneſcere, ita tenēt Deci. ī. l. pactū dotali. C. de collat. Bal. ī. c. ad noſtrā ſecūdo extra de iurei. Couaſ. ī. d. c. quāuis in. 3. par. in pr. nu. 7. & ibi Georg. Nat. in 1. limi. & Fel. in. c. 1. de iurei. col. 3. Alex. in. d. l. ſtipulatio hoc modo cōcepta. ff. de ỹ. oblig. Roderic. Xuarez. in. d. l. qm̃ in prioribus, in. 5. limit. ſuper lege regia. C. de inoffi. teſta. Purpura. in. l. fin. C. de pact. nu. 187. Guil. Bened. in. c. Raynu. extra de teſt. in ỹb. duas habēs filias, nu. 288. Carol. Moli. in Alex. conſi. 156. lib. 7. qui alios huius partis fautores referūt: cōtrariū tenet Iaſ. nu. 13. in. l. f. C. de pact. motus quia reuocatio conſenſus paterni licet ſit in conſideratione quo ad pactū de futura hæredi. diuidēda, vt. d. l. fin. tamen non eſt in conſideratione quo ad pactū d nōſuccedēdo ſcdm eū.

Pactum de nō ſuccedēdo factum à filia de cōſenſu patris licet ſit iuratū, enervat pœnitentia patris cū cōi cōtra Iaſo.

10 Quid dicēdū? teneo cōem ſniam, quæ varie ītelligitur, primo em̃ intelligitur cū pactio iurata de nō ſuccedēdo inita fuit inter ipſum filiū & ei9 patrē, cuius de ſucceſsione agebatur, deinde pr̄ reuocauit cōſenſum remittēs ius ex tali

Declarat. 1. cū cōi cōtra Iaſo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pacto sibi quæsito, nã tũc pactum euanuit, filiaq; succedere pñi põt nõ aliter, atq; si id pactũ reuera nũquã interfuisset, nam iuram. intelligitur rebus sic stãtibus. c. quẽadmodũ &. c. ad nostrã de iurei. vnde cum hic cõsensus patris nõ permanserit in eodẽ statu, reliquũ est, vt iuram. quoq; euanescat. Deinde & subtilius vltra Docto. omnis concessio habet hanc tacitam conditionẽ, si is in cuius fauorem fiebat, ea vti velit. l. qui absenti in pr. ff. de acq. poss. l. si me in vacuam eod. tit. l. filio præterito. ff. de iust. rupt. cum ergo ius probabilẽ considerabilẽq; spem, quã filius habet ad successionẽ patris, ipsi patri cõcesserit, & remiserit, atq; condonauerit prẽstito iura. talis cõcessio hanc insitam sub intellectamq; habet cõditionẽ, si is pñ hac cõcessione vti velit: vnde si vti nolit, euanescit, deficitq; conditio ipsius cõcessionis. Postremo iuram. sortitur naturã actus, super quo interponitur. l. fi. C. de non nu. pecu. sed dispositio super hereditate viuẽtis hãc habet naturam, vt citra cõsensum eius, cuius de hereditate agitur, fieri non possit. d. l. fi. C. de pact. ergo si cõsensus deficiat cessat virtus iuramẽti, nec dicatur sufficisse, quod semel consenserit, nam verũ nõ est quinimo si postea pœnituit, consensus antea præstitus nihil iuuat, cũ hæc res assimiletur vltimis volũtatib9, quę variationẽ vsq; ad vltimum vitæ spiritũ admittunt vt in. l. 4. ff. de adim. leg. iuncta. d. l. fi. In summa cõsensus semel reuocatus, nec datus quidẽ intelligitur arg. tex. sing. in. l. quibus die b9. §. quidã Titio in fi. ff. de cõd. demõst. ibi nam q ademptum est, nec datum quidem intelligitur. Et hoc casu vera est communis opi. contra Iaſ. secũdũ Couas. vbi. s.

Declara. 2. cũ cõi cõtra Iaſo.

11 Secũdo hæc cõclusio intelligitur, non solũ qñ p actũ inter viuos pater cuius de hæreditate agebatur, reuocauit cõsensum, sed etiam si illũ reuocauit tacite in testõ, filiã renũtiãtẽ hæredẽ instituẽdo: nã et tũc ei succedere põt nõ obstãte iuram. p funda. superi9 adducta, & qa voluntas morientiũ liberior esse debet, quã inter viuos agentiũ, arg. l. 1. C. de sacrosanct. eccles. i. Et hoc etiã casu procedit opin. communis contra Iaſo. secundum Couas. rub. vbi supra.

Declara. 3. cũ cõmuni cõtra Iaſo.

12 Tertio casu ẽt põt itelligi illa cõis opi. vt procedat, etiãsi filia cũ patre iurato pepigit de eius hæreditate omittenda in fauorẽ vnius ex fratribus, vel aliquorũ, vel omniũ, nã & tũc, si pñ pœniteat cõsensum inter viuos reuocãdo vel in vltima volũtate filiã hæredẽ instituendo, ipsa citra vllũ iuramẽti impedimẽtũ põt succedere, argu. d. l. f. C. de pact. & hoc ẽt casu p̃cedit superior cõis op. cõtra Iaſ. secũdũ Couas. vbi. s. qui tñ fatetur hũc tertiũ casum dubiũ esse, qui mihi iuris indubitati esse videtur: nam fortius id ius intelligitur, q̃ quis p suã personam quæsiuit, quam quod p aliũ quæsiuit, argu. legis si quid bello. ff. de capti. l. 3. & l. qui liberis. §. hęc verba. ff. de vulga. sed si ipsi fratres, in quorũ fauorẽ pñ susceperit renũtiationẽ à filia facta, eãdẽ renũtiationẽ ipsi p se de p̃sensu tñ pñs accepisset, adhuc tñ simulac pñ ipse pœniteret, ius eis quęsitũ ex tali renũtiatione euanescere: ergo lõge facilius id ius euanuit, cũ illud quæsierũt ex p̃tractu pñs, q̃ postea pœnituit, vt. d. l. f. C. de pact. licet. n. ius quęsitum fuerit, tamen illud ius erat reuocabile ad libitum patris, vt dicta. l. fina.

Declara. 4. cũ cõi contra Iaſo. & Couas.

13 Quarto magis dubiũ est, an cõis sñia p̃cedat qñ tale pactũ iuratũ filia interposuit, non cum ipso pñe, sed cũ ipsis fratribus, de cõsensu tñ patris, qui postea pœnituit, cõsensũq; reuocauit? & hoc casu Couas. rub. vbi supra sequitur opinionem Iaſonis contra communem opinionem supra relatam, vt filia non possit succedere, quia tale pactum potest seruari sine interitu salutis æternę: vnde licet per hoc coarctari videatur facultas testandi patri competens, quia talem filiam instituere non poterit: tamen id leue malum est, vt filia ad peierandum admittatur secundũ eũd.

Quid dicendum? & certe etiam hoc casu ausim dicere communem opinionem contra Iaſ. & Couas. veriſimã esse, & non minus expeditam, quam superioribus tribus casibus: primum quia

quia liberi, qui de cõsensu patris huiusmodi pactionẽ iuratã fecerũt, sub hac demum cõditione tam ipsum pactum quam iuram. videntur interposuisse, si pater in eadẽ voluntate pleueraſſet: nã iuramentum sequitur naturã actus super quo interponitur. d. l. fi. C. de nu. pe. is autẽ actus, & consensus patris hanc habet naturam, vt vsq; ad vltimũ vitę spiritum ad similitudinem vltimę voluntatis possit mutari, vt. d. l. fi. C. de pact. ergo. &c. Præterea vis iuramenti eneruatur, cum primum cœpit inferre præiudicium tertio vt in. c. cum cõtingat de iureiu. &. d. c. quãuis pactum de pact. in. 6. &. c. licet mulieres de iureiu. lib. 6. sed si data pœnitentia patris nõ illico id iuramẽ. delitesceret, euanesceret, & eneruaretur, tũc patri fieret præiudicium: ergo dicẽdũ est tale iuramẽtum euanuisse, cum primũ pater pœnituit. Quod autẽ data patris pœnitẽtia, si iuram. non euanesceret, tũc patri præiudicium fieret, probatur in. l. 2. in fi. ff. quib. vt indig. & in. l. quidam in iure. §. fi. cum lege seq. ff. de dona. vbi habetur quod pactum de futura successione omittẽda interpositum inuito eo, cuius de successione agitur, improbũ est, & contra bonos mores, & punibile, non secus quam pactũ de futura successione acquirenda, & turpitudo etiã est ex parte renũtiãtis, nõ secus quam ex parte ei9, qui renũtiationẽ captabat, vt notissime eleganter, & præter omnes docuimus in pñ. hui9 materiæ, dũ enumerauimus rationes, propter quas pactũ de non succedendo vetitum est, et etiã diximus supra proxime. Et aperte probatur in. d. l. 2. & in. d. l. quidã in iure, & tale pactũ nõ minus acerbum, improbum, & periculosum esse intelligitur, cũ interponitur inter filios eius, cuius de successione agebatur, quam si interponeretur inter extraneos, vt tenet gl. cõmuniter app. in. d. l. f. C. de pact. in ỹ. alienæ: quã sequũtur ibi Bal. Sali. Paul. Fulgo. Alex. nu. 2. & Ial. in pr. & Deci. nu. 12. & Curti. Iuni. nu. 9. & num. 32. & Purpu. nu. 12. & Alciatus ibid. in glo. 1. Cum ergo posita pœnitẽtia patris, sequatur læsio ipsius patris, & finistra, acerbaq; suspicio contra filios paciscentes, & occasio delinquendi, superest vt tale iuramẽtũ ifirmetur, delituisse, euanuisseq; videatur: ne contra omne ius, omnemq; equitatem incipiat esse vinculum iniquitatis.

Pactũ iurãtum de fut. succes. certo modo dubiẽda factũ de consensu patris eneruat patre pœnitẽte, cũ cõi cõtra Iaſon.

14 Vnde infertur verum non esse, quod quãto loco Couas. rub. vbi. s. dubius, tñ & incertus modo huc modo illuc animum vertens tẽtat. Si fratres. n. inquit de consensu patris fecerunt pactũ iurãtũ de hæreditate patris certo modo diuidenda, qui pater postea pœnituit, tũc iuramentum firmũ, stabileq; manebit, non secus quã si pater nõ pœnituisset, vt hoc etiam casu procedat Iaſonis op. contra cõmunẽ opi. s. relatam: nec aduertit quod hoc casu si eius opi. vera esset, tale iuramentũ inferret præiudiciũ patri, cuius de successione agitur, & induceret votum captãdæ mortis: & præterea occasionẽ delinquẽdi, tolleretq; liberam testãdi voluntatẽ, & quod fortius est, non aduertit hoc casu defecisse tacitam illam conditionẽ, quam modo diximus huic iuramento inesse. Verior est ergo cõmunis opi. cõtra ipsum & Iaſonem: in quam etiam ipse postea inclinare videtur.

Pœnitẽtia patris ifirmat pactũ ẽt iuratũ, quo pater p̃misit filios se exæquo hæredes facturum, cõtra Iaſo. et Couas rub.

15 Deniq; pater in dotali instrõ vel alio p̃misit cũ iurõ se oẽs filios ęquis ex partibus hæredes instituturum, nec ex eis aliquẽ melioraturũ, & postea pater ipse pœnituerit, an pactũ & iuramẽtum infirmetur? & Couas rub. vbi. s. sententiã Iaſonis secutus tenet p patris pœnitentiam nõ infirmari pactũ, nec iuramentũ: quia inquit si ex pœnitentia patris ifirmaretur, satis pactio ipsa inutilis ẽt à sui primordio videretur, arg. tex. quẽ ipse nõ allegat in. l. sub hac. ff. de act. & obli. vbi tex. ait sub hac ꝺditione, si vlã nulla obligatio est: facit tex. i. l. in vẽdentis. C. de cõtrahen. empt. Duo ergo colligũtur ex doctrina ipsius, quod valeat pactũ, et quod valeat iuramentum etiã irreuocabiliter. Vtrũq; euidẽter suspectum est: nam tale pactũ de iure cõi nõ valet, vt in. l. pactũ, quod dotali. C. de pact. tunc quod auferretur libera te

Universidad de Deusto
Biblioteca

testãdi facultas, vt l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de ÿ. obliga. tum etiam quod improbi esse videntur, qui solici ti sunt de hæreditate viuentis. l. 2. §. interdum. ff. de vulg. Iuram. quoque non valet de iure ciuili. l. non dubium. C. de legib. l. fi quis inquilinos. §. fi. ff. de leg. 1. De iure autem canonico similiter non valet iuram. quo ad confirmationem illius pactionis: quia si ille cõtra iuramẽ tum aliter quam conuenerat testam. fecerit, id testa. absq; dubio valebit, nec de periurio testatoris hæredibus ipsius quicquam opponi poterit, argu. l. 2. C. de reb. credit. cum ipse cuius de successione agebatur, potuit formidare insidias eorum, qui eius hæreditatem captabant, sicq; iuste aliter testari quã cõuentum fuerat: nec huic rei ius canoni cũ resistit, ne detur occasio delinquẽdi, & votum captandę mortis huius, cuius de successione agebatur, quinimo magis iure canonico id approbatum q̃ improbatum videtur, vt in simili argu. c. de testanda, &. c. ne captandæ de concess. præb. lib. 6. &. c. constitutus &. c. fi. eod. ti. in Decretalibus itaque quod ex tali pacto iurato minime obligetur ipe iurans, cuius de successione agebatur, verissimum est, & communiter receptũ, vt in locis supra citatis & p Alexã. in. d. l. stipulatio hoc modo concepta. An autem ipse testator periurium incurrat supra suo loco distinximus. Iure autem regio nõ dubito, quin tale pactum valeat, etiam sine iuramẽto. l. 22. tauri quæ lex irrationabilis non est, cũ ex huiusmodi pactionib9 argui possit, vel nõ possit secundum mores cuiusq; regionis suspicio, & occasio delinquẽdi, & votum captandę mortis. Ergo tale pactum simplex de iure cõmuni nõ valet, hoc primo. Nec firmatur iuramẽto de iure ciuili. d. l. non dubium. d. l. fi quis inquilinos. §. fi. non quoque firmatur de iure canonico per iuramentum hoc tertio. De iure autẽ regio valet pactum siue simplex siue iuratum hoc. 4. Denique tale pactum in terminis iuris cõmunis, etiam iuratum nõ valere cõstat ex defectu potestatis iurantis, cui p legis benignitatem & dispensationem contra omnem iuris formam datũ est, hæreditatem suam post mortem suam cõcedere per testamentũ vel aliã vltimam vol. non autem per pactum: isq; potestatis defectus per iuramentũ supleri nõ potest, vt docemur. §. 1. de succ. crea. quinimo nostra op. adeo vera certa, & expedita est, quod non solum pater potest pœnitere, & tunc id pactum sic iuratum effectu carebit: sed quod ẽt si pater non probetur pœnituisse, nec iuramentum reuocasse, & reuera nec vnquam pœnituerit, nec iuramentum reuocauerit, adhuc tamen tale pactum nullius momẽti erit: quia à sui primordio non fuit obligatoriũ, vt probat tex. in. d. l. pactum, quod dotali. C. de pact. ibi neque vllam obligationem contrahere. Ratio autẽ quare obligatoriũ nõ fuit, ea est, quia impossibiliũ nulla obligatio est. l. impossibiliũ. ff. de reg. iur. l. inter stip. §. sacram. ff. de verb. obliga. §. 1. iusti. de inuti. stip. qui autem suã hæreditatem pacto se daturum promisit, is quid impossibile pollicetur. l. hęredi tas. C. de pact. conuen. sicque non obligatur, neque hæc impotẽtia suppletur iuramẽto vt diximus. §. 1. de succ. crea.

1 *Pactum de non succ. non valet.*
2 *Declaratio 1.*
3 *Declaratio 2.*
4 *Declaratio 3.*
5 *Declaratio 4.*
6 *Declaratio 5.*
7 *Declaratio 6.*
8 *Declaratio 7.*
9 *Declaratio 8.*
10 *Declaratio 9.*
11 *Declaratio 10.*
12 *Declaratio 11.*
13 *Declaratio 12.*
14 *Declaratio 13.*
15 *Declaratio 14.*
16 *Declaratio 15.*
17 *Declaratio 16.*
18 *Declaratio 17.*
19 *Declaratio 18.*
20 *Pactum simplex de non succedendo, quare non valeat, noua declaratio.*

PActum de futura successione omittenda non valet, vt in lege si quando. §. illud. C. de inoffi. test. & in. l. pactum dotali.

dotali. C. de collat. & in. l. fi. ff. de suis & legiti. & in. l. quidam in iure. §. fi. cum. l. seq. ff. de donat. & in. l. 2. ff. de his quib. vt indig. & in. l. 13. tit. 5. part. 6. & i. c. quãuis pactum de pact. in. 6. Et vi. sex rationes decidendi per Ias. in. l. pactum dotali in pri. C. de collati. & Natam, in. d. c. quanuis, nu. 57. Curt. Iuni. in. l. fi. nu. 42. C. de pact. vbi Deci. nu. 29. Alcia. & Ias. nu. 27. Purpur. nu. 176. Deci. consil. 180. & consi. 379. Ripa lib. 3. resp. c. 15. Corn. & Deci. post alios. in. d. l. pactum dotali Aret. & Roma. in. l. qui superstitis. ff. de acqui. hęre. nos plenius cæteris libr. 2. de successio. crea. §. 18.

Pactum de non succe. non valet. 1

Declarat. 1. 2 Intellige primo hanc conclusionẽ, qñ pactũ fit inter eum, cuius de successione agitur, & eius filium, vt ibid. cũ cõc. supra allegat. per rationes de quibus. s.

Declara. 2. 3 Intellige secundo etiam si pactum fiat inter eũ, de cuius hæreditate agitur, & pacisc entes vel trãs. quia militat ratio, quod pact. ius futuræ succ. perimi mutariue non possit, quodq; id pactũ non habet æquitatẽ producendæ exceptionis, quia pro modico de præsenti, &c. vel (quod fortius est) quia ex parte remittentis non videretur habere liberũ cõsensum, cum intelligeret se impune posse præteriri ab eo, cum quo paciscebatur. Tertio quia id pactũ, valere nõ interest eius, de cuiꝰ hęreditate agitur, cum eum possit etiam nullo dato testa. præterire, ergo ex pacto agi nõ potest, cum desiit interesse, vt. l. ex conuentione. C. de pact. & pro hac ext. est in specie tex. in. d. l. fi quãdo in fi. ver. & in. d. l. hęreditas iuncta. d. l. f. ff. de suis. & leg. & in parentibus, & ijs quibus potest cõpetere, querela videtur etiam militare: ratio, huius rei, vt iniquũ sit eos pactionibus adstringi, cum oporteret beneficijs eos allicere adde. §. quæ onerandæ. l. 1. ff. quarum rerum act. non detur.

Declara. 3. 4 Tertio intellige etiam in transuersalibus, quibus datur querela inoffi. test. vt in. l. fratres, & in. l. si fratris isto titul. & in. l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. eod. tit. & in. §. soror insti. eod. iũcto isto text. in. d. §. illud verbo querela ratio, quia etiam in istis militat illa ratio, quia pro modico de præsenti plura amplaq; bona de futuro facile remitteret. Militãtq; plures earum rationum, quas supra enumerauimus, quod nota: quia non memini me legisse: & est tex. in fi. verbis huius legis, præsertim ibi, omnis sanctio, quasi diceret quod ad omnes personas quæ inoff. testa. querelam mouere possunt, pertinet nõ solũ vltimum responsum huius. l. sed etiam præcedentia responsa ipsius.

Declara. 4. 5 Quarto intellige etiam si pactum fieret cũ consanguineo vel cognato, qui ad querelam non vocatur, per generalitatem huius text. cum conc. supra allegatis. Et quia etiam in hoc casu militat illa ratio, quod quis p̃ modico de præsenti plura amplaq; bona futura remitteret, quod vt diximus in consideratione esse debet in hac materia. Tertio q̃a hæc ratio lõge fortius militat in cognatis, qui ad inoffi. test. querelam aspirare non possunt, quam in reliquis, qui ad eam possunt aspirare, cum hi facile hãc spem remittent, & abijcient, cum sciãt se nihil habituros contra vol. ei9, cuius de successione agebatur. Quarto quia id pactum nihil interest eius, cuius de successione agebatur, quandoquidem is, qui ius suum remittebat contra vol. & testa. istius, in cuius fauorẽ fiebat pactum, & de cuius successiõe agebatur, nihil dicere poterat, & consequẽter nihil intererat eius, qui hanc pactionem remissoriam suscipiebat, vnde pactum, vtpote interesse cessante, nihil valebat l. cum ex conuentione. C. de pact. l. cũ ex conuentione. C. fine censu vel reliq. facit. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. obliga. §. alteri instit. eod. titul.

Declara. 5 6 Quinto intellige tale pactum de non succedendo non valere, etiam si fiat inter eum, cuius de successi. agebatur, & alterum omnino extraneum per easd. rationes, de quibus in proximo membro & per generalitatem huius tex. cũ conc. ratio dubitãdi, quia videbatur tale pactum valere, & magnũ effectũ habere posse, vt. s. etiamsi is, qui per pactum hanc futuram successionem remittebat, hęres scriptus esset ab eo, qui

hanc renuntiationē ſuſcipiebat, adhuc ſuccedere non poſſet, ſed exvi pacti excluderet: ſed non obſtat, quia vt ſuo loco diſſeruimus, per tale pactum nō impeditur ſucceſsio ex teſtamento, licet impediatur ſucceſsio contra teſtam. niſi forte id pactum iuratū ſit de quo inferius: quod no. quia nō inuenio tactū.

Declara.6. 7 Sexto intellige, etiam ſi id pactum fieret inter duos filios eius, cuius de ſucc. agebatur, nam adhuc non valeret: quia in tali pacto ineſt turpitudo, non ſolū ex parte eius, in cuius fauorē fiebat renuntiatio, ſed etiam ex parte renuntiātis: nam ex parte eius, in cuius fauorem fiebat renuntiatio, ineſt turpitudo & votum captādæ mortis, quia captat, ſo licitusque eſt de portione ab altero remiſſa contra bo.mo. & contra l.fi. C. de pact. cum conc. Ex parte etiā remittētis ineſt turpitudo, quia quaſi de alieno largitur, & huius largitionis debitorē ſibi acquirit. l.ſi pignore in pri. ff. de furtis, & talis præmatura feſtinatio punibilis eſt. l.2. in. fin. ff. quib. vt indig. l. quidam in iure. §. fi. cum. l. ſeq. ff. de donat. ita ſentiunt, licet non ita declarent gl. in. l. fi. in ver. finalibus. C. de pact. quam ſequuntur ibid. Doctores.

Declara.7. 8 Septimo intellige, etiam ſi tale pactum fiat inter duos aſcendentes illius, de cuius ſucceſsione agebatur, per generalitatem huius text. cum cōc. & per fund. proxime adducta in ſuperiore declaratione: nam vtrinque militat turpitudo, quod in ſpecie tenuit gl. ſingul. in. l. fin. C. de pact. Et intellige quod iſto & ſuperiore caſu id pactum de non ſuccedendo videtur eſſe cōtra bo.mo. & cō ſequenter non firmaretur iuramento: quinimo licet eſſet contra bo.mo. ciuiles tantum, non etiam naturales, vel ét ſi nec eſſet cōtra bo.mo. ciuiles, nec ét naturales, adhuc non firmaretur iuramento: quia tale iuram. eſt in præiudicium tertij. i. eius cuius de ſucceſsione agebatur, ſicq; non firmat actum. c. cū contingat extra de iurei. & c. 2. de pact. in. 6. & pro nobis text. in fin. huius. l. ibique omnis ſanctio.

Declara.8. 9 Octauo intellige, etiam ſi tale pactum de non ſucced. fieret inter duos tranſuerſos eius, de cuius ſucceſſ. agebatur: nam tunc etiam nec pactū valeret, nec firmaretur iuramento, per rationes in ſuperiore declaratione adductas.

Declara.9. 10 Nono intellige, etiam ſi tale pactū fieret inter duos extraneos ſub hac condi tione, vt ſi quādo ex teſta. hęreditas Titij viuentis ad eos deferretur, tunc pars portioue vnius ad alterum pertineret, quo caſu nec valeret initio tale pactū de non ſuccedendo, nec etiam firmare tur iureiurando: vt in hoc text. cū cōc. iuncta. l. fi. C. de pact. &. c. non eſt obligatorium de reg. iu. in. 6. Tale. n. iuram. licet ſit de non ſuccedendo, vtrinq; turpitudinem continere videtur ſecundū ſuperiores declarationes: & eſt in tali pacto quędam præmatura & punibilis feſtinatio, argu. l. quidam in iure cum. l. ſequen. ff. de donatio. l. 2. ff. de his quib. vt indig.

Declar.10. 11 Decimo intellige, quod tale pactū de non ſuccedendo non ſolum nō valet, ſed & quod amplius eſt, ipſe paciſcens punitur, quando fit cum alio, quam cū eo, cuius de ſucceſsione agitur, vt in. l. 2. ff. quib. vt indig. & in. d. l. quidam in iure cum. l. ſeq. de cuius ratione ſuperius diſſeruimus.

Declar.11. 12 Vndecimo intellige, quod etiam ſi tale pactū fieret ſuper parte tantū hæreditatis, adhuc nō ſolū non valeret, ſed etiam vniuerſa hęreditate quaſi indignus priuaretur. l. 2. ad fi. ff. quib. vt īdig. l. quidam in iure. §. f. cū. l. ſeq. ff. de don.

Declar.12. 13 Duodecimo intellige, etiā ſi id pactū fieret ſuper rebus ſingularibus, nam ad huc paciſcens priuaretur vniuerſa ſucceſsione ſecundum Curti. Iuni. nu. 16. in. d. l. fin. C. de pact. quia eſt ead. ratio prematuræ improbęque feſtinationis, vt. d. l. quidam in iure in. f. cum. l. ſeq.

Declar.13. 14 Decimotertio amplia, vt tale pactum de non ſuccedendo nō valeat, etiam ſi filius renuntians integram legitimā recepit, ſi tamen poſtea augeantur patris facultates ſecundum Georgium Natā, in. d. c. quāuis de pact. lib. 6. nu. 7. quod veriſimum puto, nā ſi legitima eſt minuſcula pars eius, quod ab inteſtato cō

tingit

tingit. l. ſi quis in ſuo. C. de inoffi. teſt. & tale pactum per generalitatē huius. l. cum conc. non valet, ſequitur, quod is filius patri ſuo ſuccedēs vel vniuerſam habebit hæreditatem, ſi fratres non habeat, vel virilem portionem, ſi habeat fratres, à qua virili portione cum ſit lōge amplior, quam legitima non excluditur: licet integram legitimā recepiſſet, ne in reſiduo vſq; ad virilē portionē fraudetur, per hūc text. ibi minime prægrauari: nam ſi per receptionem integre legitim. ſimul cum pacto de nō ſuccedendo grauaretur, et fraudaretur in omni eo, quod minus eſt in integra legitima, quam in virili portione: certe tūc iam nō eſſet verū quod iſte tex. ait eū minime prægrauari: quinimo vehemēter prægrauaretur, qua rōne ſecundū nos idē dicendū eſt, ēt ſi nō augerētur facultates patris: qua de re diximus in ſimili & affin. caſu i. §. 18. de ſuc. crea.

Declar.14. 15 Decimoquarto amplia, etiā ſi & patris facultates non augeātur, & is filius integrā legitimā recepiſſet, vt pxime dixi, & dixi etiam alibi per multos textus.

Declar.15. 16 Decimoquinto intellige, ēt ſi eſſet ſtatutū quod pacta generaliter obſeruarē tur ſecundū Purpur. in. d. l. f. C. de pac. nu. 176. & ſecundū Soci. conſil. 163. nu. 12. volu. 2. nam tale ſtatutum eſſet intelligendum, quę à iure nō improbantur, argu. l. ſi quando in pri. cum ſua gl. ſingula. ſupra hoc titu.

Declar.16. 17 Decimoſexto amplia, vt tale pactū de non ſuccedendo interpoſitū inter aliquos inſcio eo, cuius de ſucceſsione agebatur, non valeat, & faciat paciſcentes puniri, etiam ſi ipſi paciſcentes viuo eo, cuius de ſucceſsione agebatur, pœnituerint: nam id delictum, vt de ſe patet, huiuſmodi eſt, vt ſola conuentione perfici videatur: vt ſic pœnitentiæ locus non ſit, quod dic vt per Curt. Iuni. nume. 17. in. l. fi. C. de pactis.

Declar.17. 18 Decimoſeptimo intellige, vt per tale pactum filius renuntiās hæreditati patris viuētis nec impediatur ſuccedere, contra eius teſtam. vt hic, nec etiam ab inteſtato vt. ī. d. l. fi. ff. de ſuis & legi. hęr.

Declar.18. 19 Decimo octauo intellige, vt procedat, etiam ſi eſſent minores ętate, qui inter ſe fecerunt pactum de non ſuccedēdo inſcio eo, cuius de ſucceſsione agebatur ſecūdū quoſd. nos aūt aduertimus in huiuſmodi pactionibus non tam ineſſe delictum exiſtenter, quā delinquē di occaſionē, vel ſi quod delictū eſſet, eſſet nō verū, ſed præſumptum ciuile, nō naturale. Vnde minores, qui huiuſmodi pacta feciſſent, cum cōtra nullā legem naturalē facere viderentur, ſed tantū contra legem poſitiuā quā ignorare præſumūtur, magis eſt, vt deliquiſſe nō videantur, & cōſequēter licet pactū non valeat: ipſi tamē nō ſubiaceāt pœnis de quibus in. l. quidā in iure in fi. cū. l. ſeq. ff. de dona. l. 2. ff. quib. vt indig. qua de re vi. per Corn. nu. 13. in. l. pactū dotali. C. de collati. ꝓ hoc quia mulier & minor iuuantur aduerſus dolū præſumptum gl. ꝓmuniter ibi app. per oēs in. l. vbi exigitur. ff. de in ius vocand. licet non iuuentur aduerſus dolum apertum. l. 1. &. 2. C. ſi minor ſe maiorem dixerit. Sed in ſpecie noſtra nō eſt dolus apertus, ſed tantum prēſumptus, vt patet, quinimo vix eſt, vt ēt præſumptus dolus adeſſe intelligatur, ſed tantum occaſio machinandi ergo, &c.

Deniq; ſuperiora procedunt, quando pactum de non ſuccedēdo fiebat inter aliquos, inſcio eo, cuius de hæreditate agebatur. Cæterum ſi cum ipſomet ageretur, tunc nulla vnquam lege cauetur ſatis explicite, vt tale pactū non valeat: quinimo contrarium multis legibus cautum videtur, vt tale pactū firmum, legibusq; approbatum, receptūque ſit, vt in. l. fi. C. de pact. in. §. fi. inſtit. deleg. ag. ſucceſſ. in. §. acceſsit, inſt. de teſtam. Præſertim cum omnia intelligātur permiſſa, quæ non reperiuntur expreſsim prohibita. l. nec nō. §. quod eis. ff. ex quib. cauſ. maio. maxime quod pactorum obſeruatio vehemēti curę eſſe debet. l. 1. ff. de conſt. pec. l. non minorem. C. de tranſact. &. ff. de pactis. l. 1. in principio. Item pro hac parte cōtra cōmunem fortiter facit. l. quidam cum filium verſi. quare. ff. de verb. obliga. ſed certe pro cōmuni opi. negatiua, quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

tale pactum non valeat, facit, quia si interponatur ab ijs qui possunt mouere querelam inoffic. testa. sine dubio non valet, vt hic & in. §. f. in. f. ibi que omnis sanctio: idq; siue illi sint de liberis siue de parentibus, siue de trā fuersis qui que relam possunt proponere. Quod si sit extraneus vel cognatus remoto, q̄ que relam nullo casu habere potest, adhuc idem probo, quia licet hic tex. assignet illam rationē. s. secūdū Papiniani. resp. &c. quæ ratio in filiis renūtiantibus dū taxat militat tamē. l. fi. ff. de suis & legi. assignat rationem generalem, quę generaliter militat in quibuslibet, dū ait priuatorū. n. cautiones &c. quasi dicat, quod lege datur, vel adimitur hæreditas, non priuatorum cautionibus. eod. pertinent illa verba. d. l. s. ius successionis non mutasse constat.

Pactū simplex de nō succ. quare non ualeat noua declaratio.

20 Sed certe hęc omnia bene cōcludunt, quod tale pactum de non succedendo cū eo, cuius de hęreditate agitur, interpositū non habet virtutē & effectū impediendi, quo minus ipsi renūtianti hę reditas illa, de qua agebatur abintesta. deferatur: si quidem erat de legitimis hęredib9 illius: nō tn̄ concludūt, quod licet tale pactum hunc effectum & virtutem non habeat, nō possit adhuc valere ad alios effectus producendos. s. vt post mortem eius, cui9 de successione agebatur, si hæc hæreditas ab intestato deferatur mero iure tam ipsi renuntiāti, quam aliis, reliqui cohæredes possīt eum pacti exceptione repellere, dicētes eum conuenisse cum defuncto, ne succederet, & ex tali conuentione ipsi defuncto ius cōtra eum quæsitum fuisse, ne ei succederet: idq; ius ad hæredes suos trāsisse, præterquam ad ipsum renūtiantem, vt per totum inst. de perpe. act. per totum. C. de hære. act. & consequenter hic renuntians, licet mero iure ad hanc hæreditatem quam renuntiauit, vocetur: pacti tamē exceptione excluditur: quæ exceptio contra eū defuncto per prius, deinde ipsis quæsita fuit, contra hunc renuntiantem cohęredem suum, ergo licet sit de genere p hibitorū, quod tale pactū impediat hæreditatis delationem mero iure cōtingentem, quę non iure pacti, sed lege defertur. l. lege obuenire. ff. de ver. sign. tamen quod tale pactum firmum nō sit, nec habeat effectum hui9 exceptionis producendę, id huc vsq; probatum nō est, sicque fundamenta nobis aliunde quęrenda sunt.

Considera ergo quod pactum non valet quando paciscentium nō potest interesse. l. ex cōuentione. C. de pact. l. ex conuentiōe. C. sine censu vel reli. facit l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. oblig. §. alteri &. §. si qs alij inst. de inuti. stipu. ratio quia i iure nostro nil frustra. l. hęc stipulatio. §. Diuus. ff. vt legat. no. cau. sed hoc pactū valere nihil interest paciscentium, ergo licet aliorū possit interesse, dicendum est non valere, quod nil interfit paciscentium: patet, nā ipsius renuntiantis nihil interest, vt de se patet: non quoq; interest eius, de cuius hęreditate agitur, qui renuntiationem suscipiebat, quia contra eius testam. nō poterat vllo iure succedere is, q̄ renūciabat, vt ponimus: non quoq; ex vi pacti, etiamsi illud valere diceremus abinitio desineret succedere ex testamē. quia si is renuntiantem ipsum hæredē in testamento faceret, satis per hoc à iure pacti abscessisse videretur, et quia alias libera testandi facultas impediretur, id quod omnes, vt iam docuimus admittunt, ergo tale pactum nullū poterat habere effectū, quo ad successionem ex testaméto vel contra testa. nō quoq; quo ad successionem abintesta. nam qui intestatus decedit, satis videtur hæreditatē suam dedisse legitimis hæredibus suis. l. conficiuntur. ff. de iure codicill. l. 1. §. p. ff. de leg. 3. & cum illū etiam renuntiantem videatur ad hæreditatem suam inuitasse satis à iure pacti recessisse videretur, sicq; id pactum nullam vllo casu posset vtilitatem continere. Præterea non solū ea pacta desinunt valere quibus. l. resistit sed etiā ea quib9. l. nō assistit, nec suos effectus accommodauit, vt per Bart. & omnes in. d. l. stipulatio. ista. §. alteri. ff. de verb. oblig. per Moder. in. l. iurisgentiū in pr. ff. de

ff. de pact. tex. in. l. 1. in vers. initiū. ff. de rerum permut. &. C. eod. per totum & ff. &. C. de condi. ob cau. nā si cōueni te cum, vt bouem pro asino dares, vel vt mea negotia faceres, & ego tua, certe his casibus antequā alter impleat, nulla est obligatio, nec naturalis, nec ciuilis, vt. dd. ll. quia effectus vim & potestatē, quā nat. ob. regulariter habet hos effectus, vim & potestatem à lege ciuili dono accepit, nec vnquā inuenitur, vt. l. ciuilis in dictis exēplis aliquem effectū superioribus conuentionibus accōmodauerit, ante implementū, & longe minus in cōuentione hac de nō succ. quæ indubitanter est de genere earū conuētionū quibus. l. nō assistit, siue cum eo, cuius de successiōe agitur, siue cū alio interponatur, imo de conuentionibus quibus. l. resistit. Pręterea lex ciuilis approbauit solas eas conuentions, quę ex iure gentium descendūt, quęq; legitime videbantur. l. cōuentionum. l. legitima. l. iurisgentiū in pr. ff. de pact. hæc autem conuentio de succe. vel nō succedendo in hære. viuentis iure gētium non erat cognita, quia imo descēdit ex lege, & concessione ciuilium legū. l. lege obuenire. ff. de ver. sig. Corras. in pr. l. filium quem. C. fa. ercis. Tiraq. in. l. si vnquam. C. de reuo. don. verb. libertis, nu. 89. & diximus supra in princ. Ergo cum hæc conuentio nec à iure gentiū descendat, nec à lege ciuili is mos quærendæ vel amittendę hæreditatis probetur, superest vt nullo iure valeat. Pręterea hæreditas viuentis vt omitti nō pōt simplici repudiatiōe, ita neq; p pactum, vt. l. qui superstitis. ff. de acq. hær. iuncta. l. nec nos. C. de capt. l. pactum dotali. C. de coll. l. ex eo. C. de mut. stip. l. fi. ff. de suis & legi. & hic nec refert pactum initū sit inter alios, inscio eo, cuius de hęreditate agitur, vt. d. l. nec nos ibi trāsigi, an vero cum eo ipsomet fiat vt. d. l. f. &. d. l. pactum dotali, & hic nec procedit solum ī filijs, vt. dd. ll. sed etiā in reliquis coniunctis. d. l. nec nos. Itaq; huic conuentioni nō solū. l. nō assistit, sed etiam expressim resistit, nisi in casu nouo permisso per. d. l. fi. C. de pact. qui casus nulla antiquā lege exceptus reuera fuit, licet forte non esset alienū à mente alicuius legis veteris: tamen q̄ fuerit ille casus verbis alicuius legis veteris comprehensus, id non vllibi reperitur: sicq; videndū, an casus ille ad nostrum casum trahēdus sit, quod omnino cum cōmuni opinione negādū est: est enim insignis horum casuum differentia. Quia cum pactū fit inter cognatos alicuius sub cōditione hac, si illius hęreditas ad eos peruenire, tunc alter contra alterum ius pacti acquirit, non sic cum fit cum ipso, cuius de successione agitur, cum is possit alia planiore & efficaciore via hac in re prospicere, illi autem non possint hæc in pacto de nō succedēdo. Quid autem si cum eo, cuius de hęreditate agitur, fiat pactum de succedendo affirmatiue, & longe minus valet, quia & habet votū cap. mor. & auferretur ei libera testādi facultas. Sed quare nō valet saltem in hoc, vt si ille perseueret vsq; ad mortem, tūc demum valeat, & non aliter vt. d. l. fin. C. de pact. quandoquidem hoc casu, nec ei aufertur libertas testandi, cum ipse possit pœnitere, nec inducitur votum cap. mor. cum cōsensus huius cuius de hæreditate agitur, huius voti suspicionem fugare videatur, vt. d. l. f. resp. quia ipse, cuius de hæreditate agitur, potest alio pleniore, & efficaciore modo hac in re prouidere, vt proxime dixi, sicq; eius nihil interest tale pactum valere. At paciscentes in terminis. d. l. fi. nullo alio modo poterunt illud prospicere, sicque sua multum intererat.

1 *Confessio dotis receptæ facta constante matrimonio an ualeat? ardua quæstio.*
2 *Confessio de dote recepta facta constante matrimonio aīo donādi an facta præsumai si sit inter uiuos?*
3 *Confessio illa facta in Vltima Voluntate non præsumitur fieri spe. su. nu. cum communi.*
4 *Confessio illa magis suspecta est, quando accessit renuntiatio non nu. pe.*
5 *Confessio de recep. dote facta ante matrim. præsumitur fieri spe. su. nu. cum communi.*
6 *Excep. non nu. pe. an possit renuntiari?*
7 *Confessio debiti in Vltima Voluntate nunquam uidetur fieri spe. su. nu. cum communi.*
8 *Dona. remuneratoria ualet inter patrē et filiū cū cōt.*
9 *Confessioni meritorum non statur inter prohibitos,*

licet

licet fiat in vltima voluntate cum communi.

10 *Donatio inter virum & vxorem licet non cœperit à traditione, interdum tñ confirmatur morte.cu cõi.*

Cõfessio dotis receptæ facta cõstãte matrimonio an valeat? ardua quæstio.

1 MAritus constãte matrimonio,cẽtum recepisse se ab vxore dotis nomine confessus est,cum de numeratione dotis aliunde nõ appareret, quærebatur an ea confessio sibi noceret? & an donationis cã emissa videretur? an forte spe futuræ munerationis ? & nunquid per errorem confessus videretur?& cum error in facto proprio regulariter non præsumatur nisi probetur.l. fi per errorẽ,cũ ibi plene traditis. ff.de iurisd.om.iud.l.fi res obligata,vbi per Bar.& Iunio.ff.de leg.1. & tere per totum.C.&.ff.de condi. indeb.cõstitit eam cõfessionem errore emissam non videri. Vnde in eo quæstio erit, an spe futuræ numerationis facta itelligatur, an vero in fraudem legis, quasi marit9 qui summam confessione comprehensam vxori donatam volebat,quod donatione aperta assequi nequibat, vt p totum ff.&.C.de dona. inter virum & vxorem, id p imaginẽ debiti confessati efficeret,& quod in fraudẽ legis hęc cõfessio facta videatur,ficq; magis donandi animo quã spe futuræ numerationis tenuerunt Ioan.Andræ. ad Speculatorem de dona.inter vir.& vxo.in pr.gl.& ibi Bar.nu.3.in. l. fi diuortio.ff. fol.matri.idem Bar.in.l.cum quis decedẽs.§. Titia.ff.de leg.3. quod & ipse sentit in.l.Papinianus.ff.de dona. inter vi. & vxorem, sequitur & dicit esse cõem op.Baldus Nouellus de dote parte. 10. nu.7.cum præ.& seq.Ang.in. §.fuerat, nu.14.inst.de act.vbi hanc opi. dicit esse cõmunem Alex.consi.45. habita super his nu.6.ỹ.sed ita est quod cõfessio lib.1. vbi firmat hanc esse cõmunẽ opi. Bar.in.l.2.C.de dote cauta non numerãtẽ.idẽ in.l.fi volũtate.C. de dotis promiss. Bald.in.l.1.C.de dona.ante nuptias idẽ in.l.2.§.creditum.ff.si cer.pet. Alex.cõsil.26.libr.2.Socin.qui hanc dicit cõem opi.in.l.1.nu.101.versi.quinta cõclusio. ff.solu.matri.Marian.Soci.consi.61.lib. 1.col.3.Abba.in. c. etsi necesse de dona. inter vir.& vxo.col.1. Claudius, in. d.l. si diuortio,nu.7.Alexã.consi. 142. viso processu colum.2. lib.5.

Cõfessio de dote recepta facta cõstãte matrimonio aio donãdi an facta præsumitur si sit inter viuos?

2 Et ista fraudis suspicio,sicq; animus donandi præsumitur non solum,quando in vltima volũtate talis cõfessio facta esset,sed etiamsi inter viuos facta diceretur, ista est cõmunis opin. quam tenẽt Bar.& Iacob.de Bell.inl.si testamẽ. ff.de proba.Alex.d.consi.142.lib.5. nu. 4.vbi firmat ita ab omnibus teneri, & multo magis fraudem præsumi, vbi inter viuos fiebat talis cõfessio, quã si fieret in vltima volũtate: & tamẽ cum fit in vltima voluntate,nunquã præsumitur facta spe futuræ numerationis: ita tenet gl.in.l.1. C. de falsa causa adiecta

Confessio illa facta in vltima voluntate nõ ꝑsumit fieri spe.fu.nu. cum cõmu.

3 legato,cum qua ibi transeunt Doct,& eam sequitur, & dicit notabilem Bald. in titulo de pace Constantiæ verbo,vasalli.1.sequitur eam & dicit communiter teneri Alexã.d.consi.45.lib.1. nu.6. Bal.in.l.fi.C.de non nu.pecu.idem in.l.

Cõfessio illa magis ꝑsꝑcta est, qñ accessit renuntiati' non nu.pe.

4 1.in pr.C. de cõfessis.Et ille animus donandi illaq; fraudis suspicio,multo magis præsumitur,quãdo tali confessioni accessit etiam renũtiatio exceptionis non numeratæ pecuniæ, vel dotis, ita tenent Imola,in.l. si constante col.antepe.in pr.ff.solu.matri.sequitur, & firmat esse cõmunem opi. Alex. in.d.consi.142.nu.4.lib.5. Crotus, in.d.l.si cõstãte in pr.lect.2.fol.pe.Socin.in. l.1.ff.fol. matri.nu.100. Aretinus,in.d.l.si diuortio nu.4.vbi Alexander,colum.fina. Cõtrariam partem, vt talis cõfessio facta constante matrimonio spe futuræ numerationis facta itelligatur,non animo donandi,tenuerũt Iacob. de Aren. & Cin.in.l.si voluntate.C.de dotis promiss.sequitur Sali.post Cin.ibi in.l.2.C. de dote cauta non num.Anchar.consi. 307.Roma.consi.445.col.3. idem in.d. l.si diuortio nu.6.Feli. in. c. si cautio de fide instru.nu.71. ỹ.si.1. conclusio allegat Bar. in.l.assiduis.C.qui potiores in pignore habeantur,& alios quamplures huius sententię fautores Ang. consi.5. Andrę.Ioan.Ancha.consi.302.nulli dubiũ, Cãpetius de dote part.1.q.52. Iaſ.i.§.fuerat,inst.de act.nu.93.Aymon Sauil.

Sauil.consi.40.col.1.& hanc op.saltem quando nõ interfuit renũtiatio nõ numeratę pecunię,tenet,& firmat esse cõmunẽ Alex.in.d.consi.142.col.2. tenẽt Areti.nu.4.vbi Alex.col.fi.in.d.l.si diuortio,qui aiunt referre, vtrũ interfuerit renuntiatio pecunię nõ numeratæ, & tũc non videtur facta confessio spe futurę numerationis: an vero talis renuntiatio non interfuerit?& tunc etiã si fiat cõstãte matrimonio, videtur fieri spe futurę numerationis,non autem animo donandi in fraudẽ legis, & hãc distinctionem sequitur Alex. & cõmunem esse firmat.d.cõsi.142.col.2.Aret. & Alex.in.d.l.si diuortio,Ludoui.Gozadi.consil.28.Socin.in.d.l.1.num.100. & alij quamplures relati per Couasru. variarum resol.c. 7. nume.4.

Cõfessio de recep. dote facta ante matri. præsumitur fieri spe.fu.nu. cum cõmu.

5 Quid dicendũ?præmitte,quod confessio dotis receptę aut fit ante matrimonium contractũ, aut post matrimoniũ contractum & finitũ,aut cõstante matrimonio,primo casu semper præsumitur fieri spe futuræ numerationis, non animo donandi. Hæc est vera & communis opi.quam tenent Ioan.Andr.ad Specul.de don.inter vir.& vxo. Bal.& Ang.in.l.pe.§.mulier.ff.so.matr. Alex. d.consi.142.col.2. Socin. in.d.l.1.ff.sol. matri.nu.75.Areti. Alex.& alij in.d.l.si diuortio Areti.consil. 86. col. 2.Baldus Nouell9 de dote par.10.nu.7.sequitur, & dicit cõem op.Couas.vbi.s.ỹ.est itẽ probatur in.l.fi.de dote cau. nõ numerãtẽ.C.ibi moris est,& in.1. eod. tit. probatur ratione,quia eo tempore nõ est vtita donatio,vnde si pręsumeretur irrevocabiliter valeret, nec esset locus exceptioni non numeratæ pecuniæ contra.d.l.1.&.d.l.fi.quod intellige, quãdo sponsalia perverba de pręsenti nõ erãt contracta: sed quid si spõsalia erant cõtracta per verba de præsenti, nondum tamẽ erat copula secuta, nec etiã vxor ad domum viri traducta, lõga quæstio est,dicam forte infra. Secũdo casu, qñ fit confessio post matrimonium cõtractum, & morte finitũ vxoris, vel post diuortium legitime factum,tũc cõfessio illa facta nõ videtur spe futuræ numerationis,cum iam cã dandi. 1. matrimoniũ esset finitũ ergo,&c.l.fi fullo.ff. de condi.fine causa &. C.eod, per totũ & quia frustra reciperet maritus,quod illico redditur9 esset.l. qui sic.ff.de sol. non quoq; facta pręsumitur animo donandi,arg.l.cum de indebito. ff. de probati.ergo præsumitur vere numerata, & debita.l.generaliter. C.de nõ nu.pe. nisi error confitentis probetur, vt arg. d.l.fi res.ff.de leg.1. cum ibi traditis per Bar.& alios.d.l.si per errorem.ff.de iurisd.om.iudi.Tertio casu quando facta fuit confessio constante matrimonio, tunc si interfuit renuntiatio exceptionis non numeratæ pecunię,fere omnes pleriq; cõueniunt nõ præsumi fieri cõfessionẽ spe futuræ numerationis: nã pecuniã sibi numerari non vult (quod patet ex tali renuntiatione) quomodo potest(inquiunt)videri confessionem dotis receptę fecisse spe fu.nu.quinimo hoc casu animo donãdi fecisse videtur, non spe quicquã recipiendi,& ita vidẽtur voluisse omnes illi, q distinguebãt, vtrum confessioni accederet.d.renuntiatio an nõ?& etiam oẽs illi, quos retulimus tenuisse factam videri confessionẽ spe futuræ numerationis, sed horum opi.& ratio nobis satis suspecta visa est,quia in terminis iuris communis qui renuntiat exceptioni non numeratę pecunię,nihil egisse videtur,si quidẽ qua facilitate, vel qua necessitate, aut auiditate confessionem pecuniæ receptę(quam reuera nondum receperat) qs emittit, eadẽ quoq; facilitate renũtiat exceptioni nõ numeratæ pecunię: licet enim regulariter propria confessio cuiq; noceat,nec ei postea aduersari liceat.l.generaliter.C.de non nu. pe. fallit tamen in cõtractu mutui,& in cõtractu dotali, quia in istis moris erat, vt instrumẽta dotalia,vel pecuniæ mutuo acceptæ prius conficerẽtur, quam pecunia numeraretur: sicq; eueniebat, vt postea ea pecunia quasi mutuo vel in dotẽ data repeteretẽ à debitore, vel marito,qui fassi fuerãt se recepisse, cũ reuera non dum accepissent: licet chirographũ pecuniæ receptæ quasi statim acce

Universidad de Deusto
Biblioteca

tim accepturi dediſſent. Ne ergo illi cõfitentes per hunc modum fraudarẽtur, ab eisq; non iure pecunia illa pacta cũ reuera idebita eſſet, exigeretur, ſubuẽtum eis eſt per exceptionẽ non nu. pe. quod auxilium nullius momenti eſſet, ſi per renũtiationẽ huius benefi. excluderetur: nã ſemper cũ ab eis chirographum pecunię mutuo vel in doté datę depoſceretur, fieret cum renuntiatione huiꝰ exceptionis, ſicq; id beneficiũ eluderetur, vnde talẽ renũtiationẽ nullius momẽti eſſe, videriq; etiam factã ſpe futuræ numerationis, nõ ſecus quã ipſam cõfeſſionẽ ex cõi opi. obtinuit, vt reſoluit Emanuel acoſta ĩ l. ſi ex cautione. C. de non nu. pe. in gl. cõpellitur dixi plene de ſucc. crea. §. 9. nu. 22. licet iure regio renũtiari poſsit. l. 9. ti. 1. par. 5. Cum igitur merito obtinere debeat, nihil referre vtrum illius beneficij renuntiatio interfuerit necne: ĩ eo tantũ quæſtio manebit, an ea confeſsio ſpe futurę numerationis facta intelligatur? an vero in fraudem legis? & animo donãdi? & quod ſpe. nu. futuræ facta videri nõ poſsit, apparere videtur, nã confeſsio nocet confitenti, & contra eum plene probat in omnibus contractibus, & actibus inter viuos, præterquã in contractu dotis aut mutui, vt in. l. generaliter. §. allegata, ficq; illud beneficium, & exceptio non numeratę pecunię in illis duobus caſibus duntaxat, non etiam in reliquis contractibus vel actibus inter viuos locũ habet, aut opponi põt, vt ex cõmuni opiniõe reſoluit. d. Emanuel vbi. §. limi. 2. Fel. in. c. ſi cautio de fide inſtru. nu. 54. Areti. col. 6. & Alexan. nu. 35. in. l. 1. ff. ſol. matrimonio, Iaſo. col. 3. in. l. legitima. ff. de pactis diximus plene de ſucceſsio. creatio. §. 9. nume. 27.

Excep. non nu. pec. an poſsit renũtiari? 6

Ab hac regula excipitur confeſsio de recepta, eo quod plerũq; chirographũ de dote recepta fieri ſolet antequã reuera numeretur. l. fin. C. de dote cauta, ibi conſcribi moris eſt, cum adhuc nulla datio ſed pollicitatio tantum ſubſecuta ſit, ſed id licet plerunq; fiat in dotibus confeſſatis ante matrimoniũ contractum, tamen raro fit in dotibus confeſſatis poſt matrimonium ꝓtractum: quia poſt matrimoniũ contractũ raro fiũt illarum dotium cõfeſsiones, ergo ad hũc caſum nõ aptatur. d. beneficiũ: adhuc tamen tenẽda eſt illa opinio existimantiũ talẽ cõfeſsionẽ factam videri non animo donandi, ſed ſpe futuræ numerationis, vel ratione pręteritæ numeratiõis. Probatur primũ, quia donatio nunquã præſumitur. l. cum de indebito. ff. de probatio. ergo, & c. deinde quia lex voluit confitẽti ſubuenire, eo tantum caſu, quo reuera recepiſſet nihil: quod in dubio præſumitur non ſic, ſi aliquid recepiſſet, vt vtrunq; probatur in. l. 1. C. de dote cauta, & in. l. f. eod. tit. vnde aut poſtea ex ꝓbationibus apparuit recepiſſe ſe pecuniam cõfeſſatã, & tunc illa confeſsio non poteſt videri emiſſa animo donãdi, ſed potius debiti exſoluẽdi: aut nõ apparuit de numeratione pecuniæ cõfeſſatæ, & lõge vtilius eſt confitenti, vt videatur cõfeſsionẽ feciſſe ſpe futuræ numerationis, quam cauſa donationis: cum donatio poſſet morte cõfirmari. l. Papinianus. ff. de dona. inter vi. l. 2. C. de dote cauta. l. donationes quas parentes. C. de don. ante nupti. illa autem confeſsio morte confitentis non confirmaretur. l. fi. C. de dote cau. Tertio eſt bonus tex. in l. in contractibus. §. ſed quoniam in fi. C. de non numer. pec. vbi ſignificatur, quod quando confeſsio dotis receptæ fit conſtante matrimonio, nõ videtur fieri animo donandi, & in eo tãtũ quæſtio eſt, an ratione numerationis iã ſecutę, an vero ſpe futuræ numerationis facta intelligeretur. pro hoc &. 4. d. l. r. C. de dote cau. in ſui generalitate. 5. d. l. fi. eod. tit. in ſui generalitate. 6. authen. de temporibus nõ ſol. pec. §. fin autem ſi recte inſpiciatur. Tenẽdo iſtam pẽ tunc ad. l. fi teſtamẽtum. ff. de probatio. & l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de leg. 3. reſpondetur, quod procedunt in vltimis voluntatibus, in quibus nunquam quis videtur confiteri ſpe futurę numerationis: quia in vltimis voluntatibus nõ tam agitur de acquirendo vel recipiendo, quam de concedẽdo. l. r. ff. de te

Cõfeſsio de bitti ĩ vltĩa volũta. nũquam videtur fieri ſpe. fu. nu. cũ co. 7

de teſtam. & ita tenuit gl. in. l. r. C. de falſa cauſa adiecta lega. quam cõmuniter approbari. ſ. retulimus. At in actibus inter viuos ſecus eſt, vt patet. Pręterea cũ cõfitẽti in actu iter viuos ſit plenius cõſultum per exceptionẽ non nu. pe. quã per pręſumptionẽ donationis, non eſt cur ille donare præſumatur contra regulam. d. l. cũ de indebito aut cur legẽ fraudare præſumatur contra regulam. l. merito. ff. pro ſocio iuncta. l. r. &. 2. ff. de legib. At confitenti in vltima volũtate, cum nulla lege ſubueniatur, ſi ea confeſsio in fauorem prohibiti capere emiſſa ſit, oportet cõfitentis hęredibus ſubueniri, ne alias eſſet aperta via eludendi leges, quæ ſic eſſent ludibrio. Itaq; ad illam pręſumptionẽ, quod cõfeſsionẽ emittens in fraudem legis cõfiteri videatur animo donandi, aut dãdi ei, qui a lege capere vetitus erat, nõ aliter quam ex neceſsitate deuenire ęquum eſt, ea neceſsitas vrget in terminis. d. §. Titia &. d. l. qui teſtamentũ vbi nullo alio modo ſubueniri poterat hęredibus confitentis, ſed nõ vrget in ſpecie noſtra, vbi confitenti, & eius hæredibus ſupereſt beneficium & remediũ ordinarium exceptionis non nu. pe. Et ſic non tam refert, vtrum ea confeſsio facta fuerit in ꝓtractu, an in vltima voluntate, quam vtrum confitenti & eius hæredibus aliud ſupereſſet auxiliũ, vel non: in quibus caſibus lex eis conſultũ voluiſſet. Vnde licet donatio, quę regulariter non valet inter patrem & filiũ, in poteſtate. d. l. donationes quas parẽtes, valere nõ deſinat, quãdo eſt remuneratoria ſecundum gl. Bar. Bal. Ange. & alios ĩ auth. vnde ſi parẽs. C. de inoffi. teſta. gl. in. l. ſi donatione. vbi ẽt Bar. Bal. & alij. C. de colla. & in. l. filiũ quem C. fam. ercis. Bart. in. l. frater à fratre. in prin. & rurſum, col. vlti. verſ. 6. quæro, & ibi poſt eum Ioã. Montef. in repetit. chart. 5. col. 1. ver. 4. ff. de condi. indebit. idẽ Bar. in. l. ſi tibi decem. §. ſi pactus, & ibi Bal. in. §. ſi quis poſt prin. ff. de pact. & idem Bar. in. l. 1. §. nec Caſtrenſe, co. pen. ff. de colla. bono. & in. l. ſi quis pro eo. §. 1. in fi. ff. de fide ius. & in tracta. de duobus fratribus. col. 6. ver. deinde quę ro quid ſi pater, & Bal. in. d. 2. l. 4. oppo. C. de inoffic. donat. & in. l. ſi pater, poſt prin. C. qui bon. cede poſſ. & in auth. ex teſtõ, & ibi Corn. col. 2. C. de colla. Plate. in. l. 1. C. de caſtrẽ. pecu. lib. 12. Bar. & Doct. in. l. frater à fratre. ff. de cond. indeb. vbi laſ. in. 1. & 2. lectu. nu. 44. Iaco. de S. Georg. nu. 33. Ioã. Crot. fol. 6. col. 3. in. 12. q. Marc. de Mãr. in. nu. 327. & 342. Ferdin. Loaz. in repe. l. filius familias. §. diui. nu. 77. & 85. cum aliis, Lud. Ro. in l. ſi donatione nu. 8. C. de collat. Cifuẽ. & Doct. in. l. 17. tauri. Segura, in repeti. l. licet Imperator. nu. 80. cum alijs. ff. ad Trebel. Andræ. Tiraq. in. l. ſi vnquam, verbo donatiõe largitur, nu. 200. C. de reuoc. do. tamẽ patri aſſerenti, & confitẽti benemerita & ſeruitia filij pręceſſiſſe nõ creditur, argu. d. l. qui teſtam. & d. §. Titia, vt in ſpecie tenuit glo. in. l. ſi donatione. C. de collati. quod noue intelligo, etiam ſi pater in vltima voluntate id cõfiteretur: ſi quidẽ per talẽ donationẽ lęderetur legitima aliorũ filiorum, nam quatenus inofficioſa eſſet et immoderata, licet fieret per modũ vlt. volunt. nõ redderetur firma per talẽ aſſertionẽ patris, ſed adhuc tã ĩ fraudẽ legis, & legitimarũ aliorũ filiorum facta videretur, cũ ĩ vlt. vol. fiebat, quã ſi fieret ĩ actu inter viuos dicta cõfeſsio meritorũ per ſupra dicta, & vtroq; iſtorũ caſuum intelligo procedere illam opi. cõmunem negatiuã, quæ habet, quod nõ ſtatur aſſertioni et cõfeſsioni patris dicentis pręceſsiſſe filij donatarij benemerita ꝓdigna, vt per gl. d. l. ſi donatione, Andr. Tiraq. in. d. l. ſi vnquam verbo donatione largitur. nu. 19. & nu. 45. Pala. Rub. in repet. rubri. de dona. inter vir. & vxo. §. 50. nu. 29. Iaſ. nu. 9. & Deci. nu. 18. in auth. ex teſta. C. de colla. Bart. in. l. ſi forte. de caſtrẽ. pecu. Oldra. in cõſi. 226. quidã Epiſcopus. col. pen. Anto. de Butrio ĩ cõſi. 39. quia maior pars queſitorũ in fi. & in cõſi. 46. iuris rigor circa ſi. Pet. de Anchar. in cõſi. 248. dubiũ facit Feder. in cõſi. 49. caſus talis, & in cõſi. 113. cõfeſsio facta. Abb. in cõſi. 41. videndum eſt, col. 2. lib. 1. & in cõſil. 71.

Donatio remuneratoria valet inter patrem, & filiũ cũ cõmuni. 8

Cõfeſsiõme ritorum nõ ſtat inter ꝓhibitos, licet fiati vltima volũtate cũ cõi. 01

quinque

Universidad de Deusto
Biblioteca

quinq; dubia, col.2.eo.lib.1. Alex.in cõ
si.44.visis & põderatis his col. 1. lib.4.
vbi idẽ cõcludit de ista assertione me-
ritorũ,& in cõsi.55. cõsideratis verbis,
colũ.2.in versi.nõ obst.lib. 1. & in cõsi.
101.visis instrumẽtis,colũ.3.eo.lib. 1.&
in psi.pen.visis lib.3.Stat ergo, quod cõ
fessio facta p̃ maritũ de dote recepta
nõ videtur animo donãdi emissa:si qui
dem fiat cõstante matrimonio, sed po
tius spe futuræ numerationis, sed retẽ
ta opinione eorum, qui putãt fieri aĩo
donãdi,vel in quibus casibus essent cõ-
iecturæ,quod fiebat animo donãdi,,p̃-
put fuerũt in terminis.l.2.C.de dote cau
ta an si maritus qui cõfitebatur,prior
vxore decesserit, itelligatur morte ip-
sius cõfirmata,ea donatio mouet quę-
stionẽ, quod regulariter donatio inter
vir.& vxo.nõ aliter morte cõfirmatur,
quam si interfuerit traditio ante mor-
tẽ donãtis.l.Papinianus.ff.de donat.in-
ter vir. & vxo. sed hic nulla iterfuit tra
ditio ergo,&c.adhuc tamẽ cõtrariũ,vt
talis donatio, etsi nulla alia interfuerit
traditio morte donãtis,cõfirmetur,est
cõmunis opi. quam tenuit gl.aurea,cũ
qua ibi transeunt simpliciter Doctor.
in.d.l.2 eã sequitur et dicit singularem
Bar.in.d.l.2.l.Papinianus sequitur & di
cit cõmunem op.Couasrub.variarum
resol.lib.1.c.7.nu.4. sequitur & dicit eã
glo.singularem Mainerius in.l.donari.
nu.9.ff.de reg.iur.sequitur tãquam cõ-
munem opi.Palacios Rubios in repet.
rub.de dona.inter vir.& vxo.§. 76. nu.
3.vbi eam gl.auream appellat Bart.in.l.
cum quis decedẽs.5. Titia.ff.de legat.3.
Paul.cõsil,384.lib.2.Alex.in.l.si diuor-
tio col.fi.ff.solu.matri.idem Alex. cõs.
45. nu.6.lib.1.Salice.in.d.l.2.Alex.cõsi.
26.col.1.lib.2.Iaſ.nu.17.in.l. 1. §. si vir.ff.
de acq.post.Felin.nu. 77. in.c. si cautio
de fide istru. sequitur & dicit cõmunẽ
esse opi.Baldus Nouellus,de dote part.
10.nu.7.sequitur & dicit esse cõem op.
Soci.nu.71.in.l.1 sol.matri.idem consi.
79.col.1.lib.4.Bal.in.l.2.§. creditum.ff.
si.cer.pet.Salice.in.d.l.Papinianus sen-
tit Alber. ibi idem Alberic.in.l.1.C.de
dotis promis.Ang.in auth. de immen-

Dona.inter virũ et vxorẽ licet non cœperit à traditione, iterdũ in cõ firmat̃ mor te cum cõi.

sis don.col.1.in fi.per Iaſ.i.§. fuerat col.
30.instit.de act.Bal. post Richar. in.d.l.
Papinia.mirantur nõ pauci eorũ, quos
s.retulimus, quare cũ donatio certa &
indubitata facta à viro vxori, nõ aliter
firmetur morte donãtis, quã si incepis
set à traditione,vt i.d.l.Papinia. Modo
isthæc donatio, quæ per interuentum
istius confessionis facta intelligitur, fir
metur morte donãtis,etiamsi nulla in-
terfuerit traditio, vt sic ex eodẽ actu
plura specialia,& quasi plura mõstra,
aut portenta contra regulam. l.1. C.de
dotis promi.oriantur.s.quod & dona-
tio prẽsumatur ex tali confessione cõ-
tra præsumptionem,de qua in.d.l.cum
de indebito de probatio.& ea donatio
sic prẽsumpta(& forte longe aliena ab
animo confitentis, qui fortasse spe fu.
nu.confessus fuerat) citra interuẽtum
traditionis morte donatoris confirme
tur,cõtra regulam.d.l.Papinia.Sed de-
fendendo eam cõem sentẽtiam ad pri-
mum respõdetur, nõ procedere in ca-
su dubio,sed ita demum cum cõstabat
animo donãdi, non autem spe futuræ
num.emisſam fuisse dictam p̃fessionẽ,
nã licet omnes autores proxime citati
nimis securi & incauti exist imarint ta-
lem confessionem semper vel regula-
riter animo donandi non spe fu.nu.fa-
ctam videri:tamẽ verior est contraria
opinio,quam secuti sumus eorum, qui
tuentur,ac contendunt spe fu. nu.in re
dubia potius,quam animo donãdi, aut
legem fraudãdi factã videri.Ad secun-
dum respõdetur speciale esse in dona-
tione dotis,aut dotis augmẽti, quã cõ-
stãte matrimonio maritus facit vxori,
quia cum dos sui natura constante ma
trimonio penes maritum esse debeat,
tã quo ad proprietatẽ, quã quo ad pos
sessionẽ.l.doce ancillam.C.de rei ven.
frustra fieret eius traditio constãte ma
trimonio, cum statim ad maritum pos
sessio reuersura esset.l. qui sic.ff.de sol.
sicq; eius retentio breui manu pro tra-
ditione habetur quasi breui manu, &
mulieri tradita,& illico ad maritum re
uersa fuerit,vt in simili.ff.si cer.pe.l. sin
gularia.l.certi cõdictio.§.fi.& is est ve-
rus in-

rus intellec.d.l.2. C.de dote cau. ex mẽ
te Richar. Bald. & Mainerij vbi supra.

1 *Confessio iurata de dote recepta constante matrimo nio, an noceat? ardua quæstio.*
2 *Donatio inter virum & vxorem non tã contra bo. mo. est quam pact. de fu. succ.*
3 *Iura. non firmat actum simulatum cum communi.*
4 *Falsum aut simulatum quod est, nil est.*
5 *Excipiens quando possit suam turpi. allegare.*

Confessio iurata de dote recepta cõstãte matrimonio, an noceat? ardua quæstio.

1 MAritus constante matri-
monio centũ nomine do
tis ab vxore recepisse se
fassus est, si prẽter illã con
fessionem interfuit iuramentũ,quæri-
tur, an talis confessio quasi animo do-
nandi facta videatur? & ea donatio p̃
interuẽtum iuramenti illico firma sit?
& sane cũ vt ex superioribus.s. satis do
cemur,isthæc confessio aliquando spe
futuræ numeratiõis, aliquãdo vero ani
mo donãdi facta videatur,superest pri
mum videre quid quãdo spe futurę nu
merationis facta videtur,quid item qñ
animo donandi: nam primo casu iura.
operatur fere nihil qa(vt nos interpre
tamur) vt ipsamet cofessio spe futuræ
numeratiõis facta fuit, ita quoq; spe fu
turæ nu.& iuram. ad hanc rem accesso
rium spe fut.nu. factum ac adiectũ fuis
se credẽdũ est, & vtrũq; emissum sub
hac conditione tacita, si numeratio pe
cunię secuta esset,vel i tẽpus tacite cõ-
prehensum, quo illa numeratio secuta
fuisset: vt sic interea obligatio saltẽ effi
cax nulla sit,& is sane est casus.l.f.C.de
non nu.pe. facit.l.cum vltra. C. de non
nu.pe.l.1.C.de dote cauta.quod prẽter
alios ex p̃fesso attingimus li. 1. de succ.
crea.§.9. nu. 19. Secundo casu quando
animo donãdi talis confessio facta fuit
aut dixit,iuro me ea centum dotis no-
mine ab vxore recepisse, meq; redditu
rum adiuro. Aut iurauit se recepisse,
simpliciterque promisit se redditurũ,
aut econtra simpliciter fassus est se re-
cepisse,iurauitque se redditurum,sicq;
aut tam confessio quam promissio fuit
iurata, aut confessio iurata, promissio
simplex,aut confessio simplex & pro-
missio iurata.Primo casu cum vtrunq;
iuratum fuit, necesse est, vt explea-

tur iuram.eaque pecunia vxori prẽsta-
tur, siue vere ab ea recepta fuerit, siue
non fuerit,per.c.2.de pact.li.6. cum cõ
tingat de iureiu.c. debitores eod. titul.
in quibus iuribus omne iuramẽ. quod
seruari potest sine præiudicio alicuius
tertij vel reipublicæ obseruandum est,
si quidem animæ iurantis quo ad salu-
tem æternã non nocet, licet rebus suis
noceat. Nec dubium est,quin illa iura
canonica etiã i foro ciuili,& terris Im-
perij seruanda sint,vt tradunt oẽs doc.
in.d.c.cum contingat.Modo sic in spe
cie nostra,ista centũ maritus vxori prę
stare põt sine interitu salutis æternæ,
& sine præiudicio reipublicæ, aut ali-
cuius tertij, ergo ea prẽstare tenetur,vt
cũq; res ipsius mariti diminuatur: quia
reipublicæ nihil interest saltem consi-
derabiliter, vtrum illa centum apud v-
num ex suis ciuibus sint potius, quam
apud alterum: nec maritus qui reuera
habuit animum donandi, & ea cẽtum
vxori præstandi,potest euadere periu-
rium,si ea non præstet. Quod si reuera
non habuit talem animum, satis est p̃
habere prẽsumatur à lege:cum prẽsum
ptiones legis sint liquidissimæ proba-
tiones.l.si adulterium cum iceſtu.§.idẽ
polioni.ff. de adulter.l.licet Imperator
vbi Iaſ.post alios.ff. de lega.1.Secundo
casu si confessio fuit iurata, promissio
autem simplex, quia dixit,iuro recepis
se me,& promitto me redditurum, ne
cesse habet præstare,ne directo contra
rietur suo iuramento, *in cuius inuiola-
ta obseruatione salus æterna consistit*,
vt dictum est. Tertio casu quando con
fessio fuit simplex, sed ,,promissio iurata,
quia dixit, agnosco me centum ab vxo
re dotis nomine recepisse,quę iuro me
ei redditurum, similiter cõtrariabitur
directo iuramento, si ea centum ei red
dere subterfugiat, ergo reddere tene-
bitur:sicque in omnibus casibus cum
probatum vere, vel præsumptiue fue-
rit,maritum ea centum vxori donandi
animum habuisse, non possumus nega
re,quin ea præstare teneatur,ne animę
ipsius salus periclitetur. Et illud expe-
ditum est i omnibus his tribus casibus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

parem fere esse rationem periurij vitãdi, in quod incideret, si promissa non præstaret, & in eo tantum quæstio manebit, an per obseruationem huiusmodi iuramenti respublica etiam principaliter lædatur, quasi per talem obseruationem coniuges inter se inuitentur ad perfidiam, & captionem, dum alter alterius bona captat, per quod qui eorũ esset melior, efficeretur pauperior, & qui peior, ditior fieret: iuxta.d.l.2.& 3.ff. de donati. inter virum & vxorem, & quidem cum in obseruatione iuramenti agatur de salute æterna, standũ est censuræ iuris canonici, potius quã ciuilis, vt traditur cõmuniter per Doctores, in. c. ecclesia sanctæ Mariæ de constitu. & in. d. c. cum contingat per Alciatum, & alios. Nec dubiũ est, quin censura iuris ciuilis quodammodo fuerit vtilitatem publicam verti in prohibendis huiusmodi donationibus, tum per rationem expressam, in.dd.ll.1.2.& 3.ff. de donati. inter virum & vxorem: tum quia similes leges ꝓhibitoriæ plerunq; fiunt ob vtilitatem pũblicã principaliter. l.1.&.2.ff. de legib. c. erit. 4. distinctione. Verum hac in re nõ tam iuris ciuilis quam iuris canonici censuræ stãdum est, vt plene habetur in.d.locis. Nec dubium est, quin ius canonicum intellexerit ad vtilitatẽ publicam magis ac magis pertinere obseruationem huiusmodi iuramenti, quam prohibitionem dictę donationis, argumẽ. d.c. 2. de pact. in. 6. nam pactum de non succedendo interpositum inter patrem et filium, erat cõtra bo. mo. inspecta censura legis ciuilis. l. pactum quod dotali C. de pact. l. pactum dotali. C. de colla. l. si quando. §. illud ibi meritis, &c. vbi optimus text. C. de inoffi. tastamen. l.2. §. fi. ff. quibus vt indig. vbi optimus text. l. quidam in iure. §. fin. cum. l. sequen. ibi quia contra ius gentium & bonos mores festinasset. ff. de donati. l.2.§. interdum. ff. de vulg. quibus iuribus habetur quod in pacto de non succedendo cõtra bonos mores, & ius gentium fecisse videbatur, non solum is qui agebat de succedendo, vel de in maiore parte

Dona. inter virũ et vxorẽ nõ tã cõtra bo. mo. est quã pac. de fu. succ. 2

succedendo per pactum in hæreditate viuentis, sed etiam is, qui per tale pactum agebat de abstinendo sese ab hęreditate viuentis: nã & is qui sese abstinere volebat in vtilitatem illius quo cũ paciscebatur, & per hoc illi quasi gratum faciebat, eumque veluti huius beneficij debitorem acquirebat, argumẽ. l. si pignore in pr. ff. de furtis, id quod erat species lucri habiti, cum non immodica læsione eius de cuius successione agebatur, qui huius rei erat ignarus argumen. l. fin. C. de pact. in fi. versi. quare, &c. neque inuenies vllam legem, quæ donationem inter virum & vxorẽ, tam contra bonos mores esse existimaret, quam illud pactum de non succedendo. Quinimo donationem inter virum & vxorem, non tam vehementer prohibitam esse intelligendum est quã dictum pactum de non succedendo, nam Paulus iurecõsultus, i. l. si id quod §. si quas. ff. de donatio. inter virum loquitur in hunc modum, & sane non amare nec tanquam inter infestos ius ꝓhibitæ donationis tractandum est, sed tanquam inter coniunctos maximo affectu, & solam inopiam timentes. Vnde in quamplurimis casibus facillime admittitur donatio inter virum & vxorem, vt in.d.l. cum pluri. sequẽ. & prec. & l. si spõsus, & l. cum hic status fere ꝓ totam. l. si stipulata eod. tit. Cum ergo longe vehementius vetitum esset à lege ciuili pactum de futura successione etiam omittenda, quam donatio inter virum & vxorem, quasi euidentius id pactum esset contra bonum publicum, bonosque mores, quam dicta donatio, & iure canonico adhuc tale pactum si modo iuratum fuerit, iubeatur obseruari longe magis id ius talem donationem inter virum & vxorem, si modo iurata sit obseruari voluisse credendum est: id quod in simili & latius attigimus in tractat. de successio. creati. libro. 3. §. 29. num. 11. vnde quæ hic desunt, petenda sunt.

Stat ergo donationem tacitam, quæ resultat ex cõfessione mariti dicentis, se centum ab vxore dotis nomine recepisse,

pisse, cũ re vera receperit nihil firmari iuramento, in quibus casibus animus donandi reuera interfuit, vel interfuisse à lege præsumitur, quod procedit tripliciter. Primũ quando tã cõfessio quã promissio fuit iurata: deinde etiãsi confessio tantũ iurata esset, promissio vero simplex: postremo etiamsi cõfessio simplex esset, promissio vero iurata. Licet ꝓtrariũ (& minus recte vt nobis videtur) tenuerint Bar. in. l. cũ quis decedẽs. §. Titia. ff. de lega. 3. quẽ sequitur Ioã. Lup. de Pal. Rub. in repet. rubri. de don. inter vir. & vxo. §. 51. nu. 3. qui eius dẽ opinionis fautores allegat eundem Bar. in. l. Aurel. §. fi. ff. de lib. lega. Cinũ, in. l. 1. in fi. C. de sacr. eccle. Ioan. Andr. ad Spec. tit. de dona. inter vir. & vxor. Bal. i. l. 1. col. 6. C. de inoff. dona. Romanũ. cõsi. 44. ex. §. narrato themate tenet Bar. Socin. in. l. 1. col. fi. ff. solu. matr. post Maria. Socinum patrem suũ quẽ refert, & ita cõsuluit ipse Soci. ibidem, vt ipse testatur Rom. cõsi. 293. Deci. cõsi. 202. col. 2. Signorol. consi. 106. Iaso. in §. fuerat ist. de act. nu. 86. Lud. Goza. cõsi. 28. nu. 25. Areti. consil. 74. Ripa. lib. 3. responsorum. c. 6. Aymon Cra. consil. 81. in pr. & ita cõsuluit Maria. Soci. consi. 65. col. 8. & cõs. 66. col. 7. & cõs. 61. col. 3. lib. 1. qui hac opi. firmat esse cõem, sequitur & dicit esse cõmunẽ opi. Curt. Iuni. cõsil. 95. col. 2. Bal. Nouel. de dote par. 10. nu. 10. Crot. in. l. si cõstante lect. 2. nu. 107. ỹ fi. ista cõclus. fallit. ff. sol. ma. qui allegat idẽ tenere Ancha. cõsi. 308. dubiũ est. & c. & tandẽ hanc op. cõmunẽ negatiuã tenet disertissimꝰ Eps Couas. licet modo huc modo illuc animũ vertere visus sit lib. 1. resol. c. 7. nu. 4. ꝙ ipse intelligit ĩ duobus casibus, siue cõfessio tm̃ fuerit iurata ꝓmissio aũt simplex: siue ecõtra ꝓmissio fuerit iurata cõfessio aũt simplex: qua rõne ipsũ idẽ respõsurũ verisimile est ĩ tertia specie, quã nos præter oẽs cõsideramus, qñ tã cõfessio quã ꝓmissio iurata fuit, quod & suadetur ex argu. quo ipse vtitur, dũ ait, sat supq; esse debere, si ex illa cõfessione mẽtita. i. quæ verũ nõ cõtinebat oriatur prẽsumptio donationis (quę lõ

3

4

Iura. nõ firmat actũ simula. cum cõmuni.

Falsum aut simulatum, ꝙ est nihil est.

ge forte à cõfitentis intẽtione aberat) absq; eo quod etiã per interuentũ iuramenti talis cõfessio, & donatio quæ regulariter inualida est, etiãsi certa sit, vires sumat, sicq; plura specialia oriãtur cõtra regulam. l. 1. C. de dotis ꝓmi. quæ ratio ęque militat in omnibus tribꝰ casibus. s. relatis. Sed ad hanc rationẽ respõde, non esse speciale, quod præsumatur donatio, sed regulare, vt in. l. qui testamentum. ff. de proba. & in. l. cum qs decedẽs. §. Titia. ff. de leg. 3. quando cõfessio debiti fit inter ꝓhibitos vt ibi, & in specie nra, prẽterea etiãsi speciale esset, adhuc tamẽ hæc duo specialia non oriebantur ex eadẽ causa, sed ex diuersis, quod ꝓmissum est: nam ex cõfessione illa quæ mẽtitam dotis receptionẽ cõtinebat, oriebatur prẽsumptio donationis, & ex iuramẽto oriebatur, & accedebat vis illius donationis, & validitas. Postremo non est nouũ duo specialia, & plura etiã oriri ex eadem causa. l. 2. §. mutui, &. §. finũmos & vtrobiq; per Docto. ff. si certum peta. Itẽ arguit Socin. vbi supra, & Pala. Rub. & Bernar. Diaz de Luco, in addit. ad eum ex glos. communiter approbata, in l. 3. C. plus valere quod agitur, quæ tenet per

3 interuentum iuramenti nõ firmari cõtractum simulatum, nõ magis quam si iuramentum abfuisset, quam gloss. sequuntur cõmuniter Doct. ibi, & Ioan. Crot. num. 107. in. d. l. si constante in. 2. lectu. ff. soluto matrimonio, Soci. in. d. l. 1. colum. fin. eod. ti. Pala. Rub. vbi. s. §. 51. est q; cũ gl. cõis op. secũdũ Alex. col. 4. ĩ. l. nemo põt. ff. de leg. 1. Couas. vbi. s. c. 7. lib. 1. resol. Ergo cũ cõfessio qua de agimus, sit simulata, nõ potuit cõfirmari ꝓ interuentum iuri, præsertim quia ꝙ simulatũ, aut fictũ, vel falsum est, id nullũ aut nihil est. l. elegãter. 5. q repro bos. ff. de pig. act. in rub. & in nigro. C. de fal. mone. l. vix certis. ff. de iudi. l. arbitrio. §. de eo. ff. de dolo malo plene ꝓ And. Tiraq. de retra. Ligna. §. 1. gl. 20. nu. 11. vbi ꝓbat falsum denariũ, denariũ nõ esse, falsum iudicẽ, iudicẽ non esse, falsum ꝓcuratorẽ ꝓcuratorẽ nõ esse: et alia multa hoc genus. Sed ex nullo vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

nihilo nihil fit ſecundum Philoſophũ, vt in.l. ſed etſi manẽte.ff.d̃ preca. ergo ex iſta cõfeſsione falſa & ſimulata nec per interuentũ iuramenti quicquã fiet facit.l.filio quem pater.ff.de lib.& poſthu.ibi ne imagine naturæ veritas obũbretur. Sed hoc argumentũ facile excluditur, nã in ſpecie nr̃a reuera interfuit cõfeſsio de qua loquimur,& reuera interfuit donatio, licet ſub imagine numerationis, quę neq; adfuit, neq; affutura erat, itaque interfuit confeſsio mẽtitę numerationis: quinimo ex ipſo mendacio numerationis arguimus, & colligimus animũ donãdi. Fortius argumẽtatur Imola, in.d.c.cum cõtingat nu.85.& Signoro. vbi.s.inquiunt.n. marito ſe recepiſſe iurante cum reuera recepiſſet nihil, id non tam iuramẽtũ eſt quam periurium, cum ab ipo primordio peierauerit, cũ neq; quicquam recepiſſet, nec in poſterum recepturũ ſeperaret, ſicq; & iſpectis verbis peierauit, affirmans recepiſſe ſe quod non receperat, neq; inſpecta mente poſſet excuſari aut ſaluari, cũ actum nõ eſſet, vt deinceps quicquam reciperet. Diuerſum eſt i eo, qui ſpe fu.nu.iurauit ſe recepiſſe, quod nondum receperat, qui licet inſpectis verbis piurus videatur, tamen inſpecta mente, quæ præualet, nõ ita, quia mẽraliter iuramẽtũ, & verba ad tẽpus contulit pecuniæ recipiẽdæ, ex natura & cõſuetudine illius contractus mutui, in quo chirographũ de pecunia recepta ac numerata ſimplex, vel iuratũ exigi ſolet ante ipſam numerationem, vt docemur lib.1. de ſucceſſ. crea.§.9.nu.19.vbi nõ ineleganter de illo articulo egimus: non ſic eſt i ſpecie noſtra, vbi maritus ab vxore cum nec quicquã recepiſſet, nec recepturus eſſet, falſo iurauit ſe recepiſſe, ex quo periurio colligitur animus donandi: ſed talem donationem autoritate, & priuilegio illius periurij firmam reddi, non modo inciuile, ſed etiam perniciоſum eſſe, & reipublicę bono, vt.d.l.1.2.&.3. ff.de do.iter vir & vxo. Et ſaluti aiarũ, vt,d.c.cũ cõtingat,&.d.c.2.de pac.in.6. & præberet occaſionẽ delinquendi & peierãdi: qa vxores à maritis ſemp exigerent tales confeſsiones iuratas, ſi eas ratas firmasq; fore ſperarẽt. Ergo conſultius erit, & reipublicę bono & ſaluti aiarũ, tales cõfeſsiones iuratas, aut peieratas nõ maioré vim obtinere, quã ſi iuratæ nõ eſſent. Niſi etiã hoc caſu cõtẽdas mitioré ac benigniorẽ interpretationẽ admittẽdã, vt is marit9 peieraſſe non videatur inſpecta mente, ſed cũ dixit, iuro me ab vxore centũ dotis nomine recepiſſe, quę reddã, &c. cogitaſſe ea cẽtũ deſtinatione dotalia pmanere debere apud ipſum maritũ, quãdiu duraret matrimoniũ.l. doce ancillam.C.de rei vẽ.ſicq; breui manu vxori tradita videri, ac rurſus ab ea vxore ipſi marito videri reddita, vt dotis nomine tenerẽtur, ne aliter duæ numerationes fruſtra, & ocioſe fierẽt, nẽpe vt maritus ſemel vxori numeraret ea centũ, rurſusq; ab ea repeteret, ſicq; ea mariti retentio pro vera numeratione, & traditione habetur, & perĩde ea donatio morte ꝓfirmatur, ac ſi reuera interfuiſſet traditio, vt eleganter declarat Bal.poſt Richar.quẽ allegat, in.l. Papi. ff.de do.ĩter vir. & vxo. & Maineri.de reg.iur.in.l.donari, nu.9. & ita ſaluatur illa cõis op.de qua p gl.f.i.l.2.C.de dor. cau.vt. ſ. plenius diſſeruimus. Quod ſi iſthæc nõ inelegãs ĩterpretatio minus placuerit, poſſetis tenere in iſto mẽbro illã cõem op. negatiuã.ſ.relatã, vt talis præſumpta donatio nõ firmetur iuro, qñ maritus iurauit ſe recepiſſe: & ſimpliciter promiſit ſe redditurum. At p cõtrariũ ſi ſimpliciter dixit ſe recepiſſe, & iurauit ſe redditurũ, tũc longe cõſultius erit animarũ ſaluti, vt expleat promiſsũ, ne periuriũ incurrat, vt dixi. Sed & tertio caſu cum vtrunq; iurauit. ſ. & ſe recepiſſe, & ſe redditurũ, ſiue intelligas periurum fuiſſe ſecũdũ cõem interpretationem, ſiue periurũ minime fuiſſe ſecundũ meã proximam interpretationẽ, adhuc oportebit, vt expleat iuramẽtũ: nã hic ſunt duo iuramẽta (vel vnum biceps) primũ quo aſſeruit ſe recepiſſe, & ab ipſo initio peierauit quo ad illud caput: alterũ quo iurauit

iurauit ſe redditurum, in quo nõ peierauit ab initio, peieraturus quidẽ ſi nõ impleat, ſeruet ergo promiſſa ne poſt vnũ alterũ quidẽ periuriũ incurrat, ergo ex his tribus caſibus ſaltẽ in duobus poſterioribus nr̃ę ſnĩæ cõtra cõmunes 8 opiniones nobis ſequẽdæ videtur, quæ nota, quia frequẽtiora ſunt, quã noſtra cõmendatione egeãt, tene indiſtincte cõmunem opinionẽ, vt infra ſubijciã. Hęc procedunt, quãdo maritus habuit animũ donandi vere, vel prę ſumptiue, & vxor ſimiliter habuit animum donationis accipiẽdę: ſed quid ſi neuter eorum talem animũ habuit, ſed forte mariti honorandi cauſa conuenerat inter ipſum & vxorẽ (quam forte indotatã duxit) vt ne quaſi vir ignobilis vxorẽ nudam ac indotatam accepiſſe videretur, inſtrumẽtum fieret, quo continere tur certam ſummã nomine dotis accepiſſe ſe ab vxore ſua, factum fuit inſtrumentum in hũc modum, in que eo appoſitũ fuit iuramẽtũ, quo maritus oĩa & ſingula in inſtrumento contenta vera eſſe aſſeuerabat: & ſane hoc caſu cõſtat confeſsionẽ illam iuratã nõ interfuiſſe ſpe futurę numeratiõis, nõ quoq; aĩo donandi, ſed (vt aſſolet) mariti tm̃ honorãdi gr̃a: & hoc caſu ſiue maritus dixiſſet, iuro me accepiſſe, & me redditurũ ad iuro: ſiue dixerit, iuro me accepiſſe, & ꝓmitto me redditurũ: ſiue & tertio dixerit, dico me accepiſſe, & iuro me redditurum: in omnibus tribus ſpeciebus vxori vel vxoris hęredibus à marito vel eius hæredibus illã ſummã petẽtibus excipietur deſimulatione cõtractus, vel confeſsionis illius, iuxta.d. gl.l.3.C. plus valere ꝙ agitur: quæ app. cõmuniter ſecundũ Alex. & alios vbi ſupra. Quod ſi replicetur nõ eſſe maritum audiẽdum, quaſi ſuum periuriũ ſuamq; turpitudinẽ allegaret, vt per totum.C.&.ff.de condi.ob turpem cauſ. c.in pari. de reg.iur.in.6. triplicaretur ab eo dicens, quod ſi ipſe ab initio piurus extitit, iã periurium illud ſemel factũ ifectũ eſſe non põt.l.in bello. §. factæ de captiuis, modo autẽ dum ſe defendit non peierat, ſed potius nititur, nẽ vxor indebitũ lucrũm cum peccato & iniquitate contra fidem conuentionis aſſequatur: & receptum eſſe, vt qui ſeſe defendit & excipit, poſsit turpitudinem ſuam allegare, ne actor indebitum lucrum aſſequatur, & ipſe dãnum indebite patiatur: vt tenẽt Socin. in.d.l.1.col.f.ff.ſolu.matri. Pala.Rub.in rep.rub.de dona.inter vir.& vxor.§.ſi, col. pe. & ibi Bernar. Diaz de Luco in addi.ad eum idẽ Bernar. Diaz in regula.24.& in hac ſpecie põt defendi opi. Pala.rub.Socin. & aliorũ vbi ſupra, oẽs enim illi dum tenent cõfeſsionem de dote recepta factam cõſtãte matrimonio videri emiſſam animo donandi, excipiunt hũc caſum, nempe cum poſtea cõſtitit mariti honorãdi cauſa factam fuiſſe, tũc.n.& abeſt animus donãdi, ac ceſſat, & conſequenter ea confeſsio nõ confirmaretur morte mariti.

Excipiẽs qñ poſsit ſuam turpi. allegare.

Redeũdo ad queſt.prin. tenenda eſt in diſtincte cõis opi. nam legi id principaliter curę eſſe debet, vt peccati ac delicti occaſio reſecetur: nec enim tam expedit delicta punire, quam peccãdi & delinquẽdi occaſionẽ remouere.l.f.C. in quib.cauſ.in integ.reſtit.ne no. eſt.l. vn.C.qñ liceat vnicuiq; gl. cõmuniter app.in.l.ſcire.C.vt in poſſ.lega.c. deteſtanda &.c.ne captãdę de cõceſs.prę b. lib.6.c.f.eo.titu.l. de fideicõmiſſ. C. de tranſact.l.1. ibi non iniquis rationibus. l.fi.C.de pact.tunc ſic qui animo donãdi ac legis fraudandæ animo iurauit ſe dotem recepiſſe, quam reuera non receperat, dupliciter peccauit, primũ cõtra bonum reipublicæ, cuius leges honeſtiſsimas talem donationẽ vetantes trãſgredi, & circunuenire voluit: deinde contra Deum optimum maximum turpiſsime deierando: nec dubium eſt quin ſi hominibus perſuaſum eſſet, talem confeſsionem effectum non habituram, nõ iurabunt: ſin autẽ quod effectum habitura eſſet, putaſſent, procliuiores erunt, paratioresque ad iurandum: ergo ſi tali cõfeſsioni denegetur validitas, longe euidentius ceſſabit taliter peccandi occaſio, quam ſi ei validitas concederetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Conſcientia in foro nullus obligatur ex læſione infra dimidiam cum multis contra communem.*
2 *Animus donandi an præſumatur in vendente rem vili precio ſed infra dimidiam?*
3 *Emptio reſcinditur in tribus caſibus hic relatis.*
4 *Conſcientia tuta eſt, quando re ipſa extra propoſitũ contrahentium læſio contingit, cum communi.*
5 *Deceptio re ipſa, & ea quæ ex propoſito contingit, nõ æquiparantur ſemper, contra communem.*
6 *Deceptio re ipſa tantum contingens non eſt deceptio, ſed error.*

Cõſcientiæ in foro nullus obligat ex læſione infra dimidiam cum multis contra cõmun.

1 SIin emptione & vẽditione, vel alio contractu bonæ fidei alter cõtrahẽtium decipiatur. ꝯ. dimidiã iuſti precij, quo caſu valet contractus de iure ciuili, & etiam de iure canonico, & neutrũ horũ iurium reſcindit ex poſt facto prætextu iſtius lęſionis intra dimidiam, vt in.l.2.& ĩ.l.ſi voluntate. C. de reſcin. vendi. & in. c. cum dilecti. &. c. cum cauſa de empti. & vẽ. tñ id procedit in foro cõtentioſo tàm ciuili quàm canonico, ſed in foro conſcientię aliud eſt, vt non liceat contrahentibus decipere ſeſe etiam intra dimidiam iuſti precij: hæc eſt cõm. opin. quam tenent Innoc. Ant. de Butr. Ana. & Felin. in. c. in ciuitate de vſur. Bal. in c. cũ cauſa in fi. de teſtib. Panor. in. d. c. in ciuitate Archid. in. c. hoc ius, colũ. 4. 10. q. 2. & in. c. ſi cupis. 16. q. 1. Cardin. & Abb. in. c. 1. de emp. & ven. Ant. in. d. c. cum dilecti, & ibi Henric. col. pe. idem Henric. in. c. cũ cauſa. ſ. allegato. Butri. col. antepe. ver. quintus caſus: vbi Abb. in. 9. q. de immuni. eccle. Andrę. Tiraq. de retractu, Linaier. ſ. 1. gloſ. 17. nu. 64. Gomecius. in. §. ſupereſt. nu. 54. inſti. de actio. Iaſ. in. §. ſed iſte quidem. nu. 104. inſti. de actio. Ioan. Crot. in repe. c. 2. in 1. notab. de conſti. lib. 6. Gome. in. d. c. 2. nu. 5. cum ſeq. vbi hanc dicit cõem opi. Gerard. de Petra Sancta, in fing. 22. Petrus Aduenas, reg. 68. q hãc dicit cõm. ſnĩam. Fred. de Senis, pſi. 21. nũquid hæres, Sali. in auth. ad hæc. C. de vſur. q. 21. Barba. in. c. Rainal. de teſt. col. 173. Dec. in. c. 1. col. 7. verſ. ſimiliter ex iſta de cõſti. in. 1. lect. nu. 33. idem Dec. cõſi. 5. col. 1. verſi. 2. non obſtat Iaſ. in. l. pen. in vlti. notabi. C. de pact. idẽ Iaſ. in. l. ſi quis cũ aliter, col. pen. ff. de ỹ. obli. And. Tiraq. de. ll. cõnubialibus. l. 9. nu. 8. Cepola. de ſimulatione contractus in. 2. prę ſump. col. 3. Aret. conſil. 92. viſo legato. col. 2. Pantaleo. de Crema. in. l. 2. col. 38. C. de reſcin. ven. Barb. in. l. 4. §. Cato. col. 27. ff. de ver. oblig. idem Barb. conſi. 56. lib. 2. & conſi. 67. col. 1. lib. 4. Contrariam partẽ, vt etiam in foro conſcientiæ liceat contrahentibus ſe decipere intra dimidiam iuſti precij tenẽt Bal. in. c. ſe proponẽte de reſcrip. Anchar. in. c. peccatum, in. 4. cõcluſio. principali de reg. iur. lib. 6. Bar. in. c. 1. de emp. & vẽ. Aret. in. c. cum cauſam de teſtib. idem Aret. in. l. ſi quis cum aliter, col. f. ff. de ỹ. obli. Gome. ĩ. d. c. 2. de cõſti. lib. 6. qui firmat ita tenere ibi Modernos, licet agnoſcat cõtrariam opi. eſſe cõmunẽ, & hãc partem tenet Crot. in rep. c. vt animarum, in prin. de conſti. lib. 6. Socin. conſi. 49. viſo inſtrumento, col. 2. verſi. his tñ nõ obſtantibus. lib. 4. Deci. ſibi contrarius, in. l. ſemper ĩ fi. ff. de reg. iur. ſentit gl. in c. ſi cupis, verbo non multum. 16. q. 1. dũ ait in cõtractibus decipere nõ eſſe peccatum, per. c. innocens. 22. q. 4. per Cepolam de ſimul. contractus præſum. 2. Et ſane hæc poſterior opinio affirmatiua, tam æqua, iuſta, & veritati proxima nobis videtur, quam prior opinio negatiua rigida, & à mẽte vtriuſq; iuris aliena: tamq; pernicioſa, vt pleroſq; homiñ velit ad teterrimas infernorum ſedes pręcipites dare. Quis enim ignorat ſacrũ ius canonicum id potiſsimũ curę habuiſſe, vt ſalus animarum non periclitaretur? vt tradunt per tex. ibi cõiter Doctores, pręſertim Gomezi. in pr. & Ioã. Crot. no. 1. in. d. c. vt animarum, ſed eo iure iſthęc deceptio infra dimidiam iuſti precij improbata nõ eſt, ſed permiſſa etiam nominatim. d. c. cum dilecti, &. d. c. cum cauſa, ergo talis deceptio in foro etiam conſcientię permiſſa eſt, vt peccati minime nutritiua, quo argumẽto ipſi quoq; vtuntur. Deinde vterq; cõtrahentiũ cum ad contrahendum animũ inducũt, ſuam conditionẽ melioré facere ſtudẽt, & aliquid lucri facere:

facere: nã vt lucri ratio ſuadet, ita ad cõtractum quiſq; animũ appellit, vel declinat, vbi aliter euenturũ exiſtimat: & illud lucrũ cedit veluti in præmium, et mercedem illius ſolicitudinis. Nã ſi in domibus ædibuſue meis fruor quiete, & tranquilitate, ac otio, meq; ad negotium emendi aut vendendi prouocas, cur non aliquid lucri faciã, quaſi in remuneratiõné, & ꝓpẽſationé illius otij & quietis amiſſę iſtius q; negotij, & ſolicitudinis ſuſceptę? arg. l. ſi voluntate. C. de reſcin. vend. Præterea cum is contractus emptionis, & venditionis tam humanis neceſsitatibus exigẽtibus frequẽs ſit, vt nõ ſemel ſingulis annis fiat, ſed ſingulis diebus, horis et tẽporũ momentis celebretur, non hic aut illic tãtum ſed in omnibus plateis, triuiis, populis ac domibus, vt quot ſunt arborũ folia, tot & longe plures cõtractus emptionis, & venditionis et reliquorũ cõtractuum bonæ fidei fiant quotidie ſingulis in populis: & in huiuſmodi cõtractib9 omnimoda æqualitas inueniri ſit impoſsibile per rerũ naturã, quia aliud pro alio lõge diuerſi generis ac ſpeciei commutatur, vt dicebat iure conſultus 2 in. l. 1. ff. de cõtrahenda empti. certe his in contractib9 eam æqualitatem depoſcere, iam non vt antea dicebamus rigidum, ſed etiam ridendũ nobis videretur: cum contraria opinio nõ aliter ſuſtineri poſsit, quam ſi totus mũdus orbis terrarum, & omnium hominũ ſtatus, qui in cõtinuo motu vt ſemper ſit, neceſſe eſt in continua quiete, & ſomno, & imagine mortis, foret omnibus omnino cõmercijs quieſcentibus, cũctiſq; hominibus pecudum more vitã agentibus. Quod ſi dixeris id tolerabile eſſe. i. contractus inæqulitaté tolerabilem eſſe in parua læſione, nõ in grãdiuſcula, replicabo, quæ differunt tanꝫ plus & minus nihil differre in ſpecie l. fi. ff. de fundo inſtr. vnde ſi peccatum eſt in magno, in paruo quoq; erit, licet non ita magnum: ficq; peccatum ex toto abeſſe non poterit in vlla fere hominum actione aut cõmercio, quod quã abſurdũ pernicioſum ac ridẽdũ foret, euidentius eſt, quam vlla demõſtratione, aut ꝓtentione egeat. Deniq; nõ cũcti hominũ ijſdem rebus egent, ſed alij iſtis rebus, alij illis rebus egent, aut delectantur: vt. d. l. 1. ff. de rerum permut. nã ecce preciociſimę apud reges margaritæ, gemmæ, & cætera id genus apud agricolas erunt nullius valoris, ſic ergo ſi tecum contraxi, & meæ neceſſitati ex hoc contractu vel ſubuentum eſt, vel voluptas mea expleta eſt per interuẽtum, & ademptionem huius rei, quam abs te emi, perq; hoc magis lętus ſum, & voti compos, quam ſi eius loco in arca haberem precium, quod pro ea refudi, licet tu ſimiliter lucrũ feceris, quia eã mihi pluris vendideris, quã eſſe ſoleat par, & cõmune, aut regulare precium: tamen noſtrorũ nullus læſus eſt, ſed vterq; melioris cõditionis quã antea erat: ideoq; cõtractus tenet ſine peccati interuentu. Quiſque. n. contrahentium præſumitur nõ ignarus valoris illius rei, cuius cõmercium aggreditur. l. quiſquis. C. de reſcind. ven. & conſequẽter ſi plus ęquo & pari precio dedit, pro re illa ſuperfluum donaſſe aut gratis conceſsiſſe videtur. Quid non ne longe inæqualius cõtrahit, longeq; deterioris cõditionis eſt, qui dono dat rem ſuam animi ſui explendi cauſa: & tamẽ is contractus & omni iure (vt patet) probatus eſt ab initio, & ex poſt facto regulariter ceſſat reſtitutio, aut pœnitentia. l. perfecta & fere p totũ. C. de donati. quæ ſub modo. Ergo longe facilius & valebit is cõtractus ab initio, quo de agimus, & ex poſt facto ceſſabit reſtitutio: quandoquidem in eo læſio non contingit in toto, ſed ĩ parte: in donatione aũt cõtingit in toto. Quod ſi dixeris iſthęc nõ ſunt ſimilia, quia licet in re dubia nullus præſumatur velle ſuum ꝓdigere, & iactare. l. cum de in debito. ff. de ꝓbatio, tamẽ ceſſat illa prę ſumptio in caſu certo, qualis eſt, cũ fit donatio: non ſic cũ fit contractus hinc inde oneroſus, & reſpectiuus, ac obligatorius, qualis eſt emptio & venditio: ficq; ĩ donatione vbi erat animus elargiendi, ceſſat reſtitutio, quæ ĩ emptio-

Animus donãdi an præſumat ĩ vẽdẽtẽ vili precio ſed infra dimidiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne & venditione, vbi animus elargiẽdi nõ præsumitur cessare, nõ deberet vbi esset inæqualitas. Respondeam, quod vt in donatione vel est, vel esse præsumitur animus elargiendi totum, ita ẽt in emptione & vẽditione vel est vel esse præsumitur animus concedẽdi, quatenus imparitas est cum sponte quisq; ad cõtractum accedat. l. nec emere. C. de iure delibe. & rei qua de agitur, eius que valoris nõ ignarus præsumatur. d. l. quisquis & omnimodã æqualitatẽ ab vtraq; parte cõcurrere, ac adesse sciat esse ipossibile. d. l. si volũtate: vnde cũ ipse sciat necessum esse, vt vel ipse suã conditionẽ meliorẽ faciat, aduersarius vero deteriorem, vel p contrariũ vt aduersarius meliorem, ipse vero deteriorem faceret, huic dubio euentui se subiecisse prudens sciensq; videtur. Vnde pœnitentiæ postea locus non erit. l. de fideicõmisso. C. de trãsact. l. 1. C. de pac. l. si iactum retis. ff. de contrah. emptio.

Emptio rescindit̃ tribus casibus hic relatis.

3 Quod tamen temperatur, quando læsio contingit vltra dimidiam. d. l. si voluntate. d. l. 2. C. de rescin. vendi. d. c. cũ dilecti. d. l. cũ causa. Secũdo limitatur, qñ alter ad contractũ ineundũ dolo aduersarij inductus fuit alias ne initurus. l. & eleganter. ff. de dolo. gl. cõmuniter app. ibi i. d. c. cum dilecti ver. deceptione. Tertio temperatur etiã si dolus incideret in cõtractũ, puta quia alias etiã emptur̃ induxi, vt forte non aliunde quam ex officina mea emeret, idq; carius ęquo cum mentitus essem, quod ille quærebat alibi eũ non inuẽturum, vt vt. ff. de act. empt. l. Iulianus. §. sed si vẽditor gl. cõmuniter ibi approbata, in. d. c. cum dilecti. His enim casibus vicium & peccatum non tam est in ipsarum rerum hinc inde interuẽtu, quam in ipsis verbis, suasionibus & mendaciis. At illo casu non solo rerũ hinc inde interuentu inæqualitas erat, quæ inculpata omni iure tam fori quam poli intelligitur: cum non excedit dimidiã iusti precij. Præterea vt aliud est interesse cõe & regulare, aliud vero ĩteresse affectionis, vt tradũt cõmuniter Doct. in. l. vni. C. de sententiis quæ pro eo quod interest proferuntur & in simili in. l. lex quę tutores. C. de admi. tuto. l. quia poterat ff. ad Trebel. §. præterea insti. de actio. ita quoq; in specie nostra, si rem meã tibi aliquantulũ pluris æquo precio & regulari vendidi, potui cogitare te hãc ad rem affectionem habere, quæ facit, vt licet res ipsa apud me & plerosq; ciuium nõ tanti esset, pluris tamen apud te esset, & valeret: sicq; intelligerem te deceptum non esse, tuamq; cõditionẽ deteriorem non esse factam, licet mea melior facta sit. Sicq; cessaret restitutio, quæ non datur, ꝓpterea quod ego meam ꝓditionem meliorem fecerim, sed propterea quod alter suam fecerit deteriorem, etiam immodice. l. fin. &. l. minoribus. C. dẽ in integr. rest. l. non solum. ff. eod. Ergo cum rem meã tibi vẽdidi pluris aliquantulum, pari, & regulari, seu cõi precio, aut vterq; nostrorũ sciebat verũ valorẽ, aut vterq; ignorabat, aut tu solus sciebas, aut ego solus sciebam: primo casu nostra opin. longe verior est quã cõtraria: quia scienti & cõsentienti nõ fit fraus nec dolus. l. cũ donationis. C. de trãsact. & quod pluris æquo precio dedisti, id quasi gratis, aut voluptatis, seu voluntatis tuæ explendæ causa concessisse ac fecisse videris. d. l. si volũtate: aut vterq; ignorabat, sicq; sumus in. 2. casu, & tunc cum cesset malus animus malaque mens ex parte mea, quo ad Deum innocens fui, & inculpatus, & res legitime trãsacta, perfecta, & consũmata retractari non debet. c. factum legitime de reg. iur. in 6. facit illa communis & vera op. quam tenent pleriq; scribentium in. c. fin. de præscripti. dum aiunt, post pręscriptionem completam superuentus malę fidei non nocere iure poli, nec iure fori: qua de re late differuimus de suc. crea. §. 10. nu. 35. Facit etiam, quia quando ex tra ꝓpositum contrahentiũ, re tantum ipsa læsio contingit, securi sunt contrahentes in foro conscientiæ, ita Decius in. l. semper, in fi. ff. de reg. iur. idem Decius, in. c. 1. de consti. col. 8. Abb. in. c. qa pleriq; de immuni. eccle. q. 9. nu. 28. Calderinus, in. c. nauiganti de vsuris. Are. in. c.

4 *Conscientia tuta est, qñ re ipsa extra ꝓpositũ cõtrahentiũ læsio cõtingit cum cõ.*

in. c. cũ causam, col. 5. de testibus sequitur, & firmat esse cõmunem op. Gomezius, nu. 7. in. d. c. vt animarum de cõsti. in. 6. Tertio casu qñ tu solus sciebas longe magis tutus sum, tũ quod illud plus videris mihi conscius concessisse, tum quod ipsemet eram inculpatus quo ad Deum propter meam ignorãtiam, nõ secus quam apud homines. Quarto casu quãdo ego solus sciebam, tu autem qui deceptus fuisti, ignorabas verũ valorem huius rei, non potes videri mihi quicquã concessisse, sicq; cessant plerę q; earum rationũ, quas ꝓtra cõmunẽ supra adduximus, & isto casu si tẽpore ipsius contractus mihi notum erat, te verũ valorem rei ignorasse, satis esse videor extra bonam fidẽ, sicq; non tutus in foro conscientiæ, vt hoc casu procedat, & admittatur cõmunis opi. supra, relata. Quod si tempore cõtractus putabam te scire verum valorẽ rei, licet plus offerres, tũc iuste viderer cogitasse, quod quateno plus æquo offerebas, eatenus mihi gratis cõcedere volebas: quãdoquidem re sua quisq; potest vti, & abuti. l. sed etsi lege. §. cõsuluit. ff. de peti. hære. & donare, vt in titulis de donatio. vnde licet postea superueniret mihi notitia ignorantiæ tuæ. i. quod tu ignorabas verum valorem rei tempore contractus, hæc notitia superueniens post ius legitime acquisitum etiã iure poli non noceret, arg. d. c. factum legitime, & arg. eius quod diximus de pręscriptione cõpleta & mala fide postea superueniente. Cęterum in re dubia non teneor credere, quod ignorasses verum valorem rei de cuius cõmercio agebas. d. l. quisq; nisi cum lęsus fuisti vltra dimidiam, quia tunc bene præsumitur: & ideo datur restitutio. d. l. 2. cum cõcord. quæ alias nõ daretur arg. d. l. cum donationis. C. de transact. Ergo ex quatuor casibus quos supra cõsideravimus in tribus primis nostra sententia longe verior, & æquior, & reipublicæ, atque vniuerso humano generi vtilior est, quam sententia cõmunis: at ĩ quarto casu partim nostra, & partim communis sententia admittenda est.

5 Hinc apparet, an vera sit illa cõmunis opi. quæ habet quo ad rescisionẽ contractus ęquiparari deceptionem re ipsa, & deceptionẽ ex ꝓposito, quã opin. tenet Iaſ. in. d. l. si quis cum aliter in pr. ff. de ver. obli. Anchar. consi. 39. pro clariore Abb. consil. 8. tria ad decisionem colũ. 2. lib. 2. idem Abb. consi. 109. quatuor sunt. in. 2. dubio eod. lib. Deci. consi. 180. visa renũtiatione tertia &. 4. col. qui plures allegat per tex. i. l. 2. ff. de except. doli, melior tex. de iure quem ipsi non allegant in. l. 1. §. causa. ff. de ædili. edicto: sed hęc communis in foro conscientiæ non posset simpliciter defendi, sed demum sub distinctione præhabita. Sed & in foro contentioso tam canonico, quã ciuili similiter defendi sic simpliciter & generaliter non posset, sed cum illis temperamẽtis, de quibus supra diximus, post gl. in. d. c. cũ dilecti.

Deceptio re ipsa, & ea q̃ ex ꝓposito cõtingit, nõ æquiparant semp cõtra cõmunem.

6 Deniq; deceptio re ipsa data vtriusq; contrahentium ignorantia circa valorem rei dicitur error, non deceptio gl. in. d. l. si quis cum aliter, Corneus consi. 181. lib. 3. sequitur & dicit cõem opi. Gomezius, in. d. c. vt animarum, nume. 8.

Deceptio re ipsa tãtum cõtingẽs nõ est deceptio, sed error.

1 *Fructus an restituantur qñ vẽditio facta fuit, vt meliore conditione allata res fieret inẽpta? not. quæstio.*

2 *Fructus nõ restituũtur, cũ fit vẽditio, ita vt liceat vẽditori infra certũ diẽ precio oblato rẽ recupare. cũ cõi.*

3 *Fructus nõ restituũtur, cũ vẽditio ita fit, vt si infra diẽ certũ emptori libuerit res inempta fieret. cõtra cõem.*

4 *Fructus restituũtur, qñ fit vẽditio, ita vt si displiceret emptori res iempta fieret, secundum cõem nos cõtra.*

5 *Emptio admittit hoc pactum, vt venditor teneatur pari pretio ad libitum emptoris redimere: sed tunc fructus non sunt restituendi, contra communem.*

1 VEndidi tibi fundũ in diem facta additione, postea melior conditio allata fuit, quæriẽ, an emptor rem cũ fructibus pendẽte cõditione perceptis restituere teneatur? & gl. in. c. illo vos de pignoribus in verbo pręsumitur. Dum allegat. l. item quod dictum. ff. de in diẽ addict. plane vult quod in terminis. l. 2. eod. tit. licet dicatur, quod emptor pendente illa conditio

Fructus an restituãtur qñ venditio facta fuit, vt meliore cõditione allata res fieret inẽpta? not. quæstio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conditione resolutiua habet dominiũ reuocabiliter,ita quoq; habeat fructus reuocabiliter,sicq; allatã meliore conditione eos,cum re ipsa restituat etiãsi ita venditio facta sit, vendo fundũ ita, vt si infra mensem melior cõditio allata sit,res sit inẽpta,quod & tenent Ioã. And.& Abb.nu.6.i.d.c. illo vos, & alij Doct. transeunt simpliciter tenet glo. in.l.2.verbo lucrari.ff.de in diem adiectione,dum etiam eo casu,quo illa vẽditio pura erat sed sub conditione resoluenda, ait fructus emptorem interea suos facere, sed allata postea meliore conditione teneri ad eorum cũ ipsa re restitutionem,& cum illa glo. transeunt simpliciter Doct. ibi idem sentit gl.in.l.item quod dictum est eo.tit.Idẽ vult gl.in.l.2.§. si in diem.ff. pro empto re verbo effici,vbi vult, quod etiam eo casu quo pura venditio erat,sub conditione tamen resoluenda, adhuc allata postea melipre cõditione, fructus interim percepti cum ipsa re restituantur, & ita tenẽt Doct. cõmuniter secundũ Corrasium lib.3.Miscella.c.9.estq; cõis vt per Couarrub.lib.3.resoluti.c.9. col. 2.cuius rei ratio est secundũ Ioã. And. Abb.& alios in.d.c.illo vos,quia nõ est quid vẽditori imputetur,cur citius melior cõditio allata nõ fuerit,sicq; æquũ nõ est, vt fructus interea nati desinant ei restitui, & sic simpliciter trãseũt cũ illa gl.d.§.si in diem Dinus,Iacob.Bart. Alberi.Paul. & alij non eam approbantes neq; improbãtes, & ita tenet And. Tiraq.de vtroq; retract.inl.2.§.5.glo.2. nu.3.& Anto.Burg.in.c. ad nostram de empt.& vẽ.col.10.idem tenẽt Corrasi. vbi.s.& Imo.in.d.c.illo vos, nu.16.moti,quia in pacto legis cõmissorię simul ac melior ꝑditio allata fuerit res inempta fit, & dominiũ retransfertur in primũ venditorẽ,sicq; inspecta legis censura nũquã fere ab eo abscesisse videtur, & propterea fructus restituendi ei sunt,vt eorũ emolumento non careat, non magis quam careret,si primus emptor nunquam emisset.

Contrariã partem, vt licet si venditio ita fieret, vendo fundum si alius melioriẽ cõditionem.j.mensem non attulerit: esset vẽditio conditionalis, & sic fructus meliore ꝑditione allata, primo vẽditori essent restituendi:tamen non sicut qñ venditio fieret ita, vẽdo fundum,vt si melior cõditio afferatur, res sit inempta: nam tũc pura venditio esset,quæ sub cõditione resolueretur, & facta resolutione fructus manebũt penes primum emptorem. Tenẽt Andr. Tiraq.in.l.si vnquã de reuo.don. ỹ. reuertatur,nu. 283. & Couasrub. vbi quã plures referũt huius opinio.auxiliares. Et hęc pars videtur verior per tex.in.l. 2.& in.l.4.ff.de in diem adiect.& in.l.2. §.si in diẽ.ff.pro emptore, vbi palam dicitur,quod si tibi fundum vendidi ita, vt si.j.mẽsem alius meliorem cõditionem afferret, fundus esset inemptus: tu statim incipis fructus tuos facere,tibiq; lucrari, licet alius postea meliorẽ conditionẽ afferat, & interpretari eos fructus tuos fieri & lucrari,verum esse restituendos, postquã alius meliorem cõditionem attulisset, alienũ est à mẽte illorũ iuriũ, & ỹbis plane repugnat. Nã si tenereris fructus illos restituere, non esset verũ te fructus lucrari, quod n.lucrũ fecisse videri posses, si fructus ꝑceptos restituere tenereris. Est ne emolumentum laboré subire in fructibus colligendis,& custodiẽdis, q postea sint alteri restituendi,vt onus & molestia ac cura eorũ colligendorũ, ac custodiendorum tuum tãtum esset, emolumentum autẽ euanescceret,inq; venditorẽ migraret, & trãsuolaret? Tenẽdo hanc partem, quæ contra magis cõmunem iuri proximior est ad. l. eũ qui l.item quod dictum est.l. Imperator.ff. de in diem addict.l.fi.ff. de iure fisci.l.is qui. §. si fundus.ff. quod vi aut clam,in quibus nititur cõmunis opi.dicendum est,vt procedant, quando ea venditio non pure, sed sub cõditione facta fuit, quale est cum dixi, vẽdo tibi fundum, si alius.j. mensem meliorẽ conditionẽ non attulerit,tunc enim statim nõ potes incipere fructus lucrari propter cõditionẽ pendentem, quæ impedit fructuum acquisitionẽ, & etiam dominij, & cuiusq;

& cuiusq; alterius iuris:diuersum est cũ dixi, vẽdo tibi fundũ,ita vt si alius meliorẽ cõditionẽ attulerit,fundus sit inemptus, tũc enim nõ tã sub cõditione cõtrahi,quam sub cõditione resolui videtur vẽditio illa:nec obscura est harũ rerũ differentia.Vt.n.aliud est hominẽ nasci,aliud postea mori,ita quidẽ aliud est pure à sui primordio vẽditionẽ fieri, illicoq; suos incipere ꝑducere effectus,quia pure facta fuit:aliud est postea ex euẽtu cõditionis. i. melioris allatæ cõditionis resolui,iter cidere ac mori.Quod accidit,quãdo sub ista conditione resolutiua cõtrahitur,non sic qñ sub cõditione suspensiua cõtracta venditio esset,nam tunc nec facta, nec nata videtur vẽditio,quousq; cõditio nulla meliore precij oblatione accedente impleta sit, quia cõditionalia nihil ponũt in esse.l.si quis sub cõditione dãdorum decẽ.ff.si quis omissa cau.testam.l. vn. §. sin autem aliquid sub cõditione. C.de cadu.toll. & hanc distinctionem nominatim facit Vlpianus ĩ.l.2.& ĩ.l.4. ff.de in diẽ adiect. qui etiã fuit Author d.l.eum qui,&.d.l.item quod dictũ est, &.d.l.Imperator.Vnde non est credẽdum eum sibi aduersari,secũq; pugnare. Quod si dixeris hanc interpretationẽ durã videri, & generalitati dictarũ legum aduersam, replicabimus longe duriorem esse cõmunẽ interpretationẽ,& apertius ipsis legibus inimicã:deinde nostram interpretationẽ legibus palam aduersari negabimus, nam in.d. l.Imperator, cum similibus simpliciter dicebatur meliore cõditione allata fructus restituendos, qui interea apud emptorem essent in vẽditione cõditionali,nõ in pura secundum distinctionem d.l.2.&.d.l.4. Itaq; vbi vẽditio pura erat, fructus interea capti etiã irreuocabiliter pertinent ad emptorem, vbi autem erat cõditionalis,fructus similiter interea capti pertinebunt ad emptorẽ: si postea emptio illa meliore ꝑditione nõ allata purificetur.d.l.eũ qui.d.l.Imperator.d.l.item quod dictũ est cũ simi. quod si postea nõ fuerit purificata, sed potius p ĩteruentũ melioris cõditionis euanuerit venditio, fructus restituentur,vt.dd.ll,Et nostra opinio ęquior,et humanior est,quam cõmunis interpretatio:quia cũ emptori desit pecũiæ suę emolumentum,par est, vt eius loco sibi accedat fructuũ quoq; emolumentum: quod si dixeris,vẽditor reddet sibi pecuniã cum vsuris (id quod dixit gl. in. d.l. item quod dictum dum huic imparitati prospicere curauit)respondebimus id nulla lege caueri,idq; nõ tã leges interpretari,quam leges condere videri.Pro nobis facit, nam & cũ vendidi tibi fundum, ita vt post certum tẽpus vel quandocũq; liceret mihi eum redimere oblato precio, similiter fructus ĩterea capti ad emptorẽ pertinẽt, vt quẽadmodũ sibi deest pecuniæ suæ emolumẽtum, ita eĩ loco accedat fructuum emolumẽtum.l.2.C.de pact. inter emptorẽ,& ibi Bal.& Paul.Couas. resolut.lib.3.c.9.glo. in.c. illo vos verb. percepti de pignoribus,vbi Hosti.Ioã. Andr.Abb. & Imol.gl.in.c.ad nostram de empt.& vẽ.verbo patet.vbi Hostiẽ. Ancha.Imol.Panor. Barba. & Anton. Burg.Decius cõsi.167.in causa quæ coram reuerẽdo in prin. idem Decius cõsi.170.viso themate in medio. idem ꝑf. 308. in casu ad nos trãsmisso,estq; vera & receptissima opi.vt plenè ꝑ And.Tiraq.de vtroque retra.in retract.conuẽti.§.5.glo.2.ĩ pr.facit. d.c.illo vos per locũ ab speciali, nã quod ibi emptor fructus suos ex cõuentione facere desinaret,illud erat cõtra naturã illius cõtractus,vt ibi tenuit gl. & cõmuniter Doct. vt firmat ibi Abbas colum. fi.

2

Diuersum est, quando vẽditio fit purè sane,sed sub hac cõditione resolutiua, vt si.j.diem certum emptori res vendita displiceret,inempta esset, tunc aiunt fructus non fieri emptoris irreuocabiliter,nam si postea declarauerit, quod venditio illa sibi displicebat, cũ re ipsa fructus quoq; restituere tenebitur, & ita intelligi, suppleri, & interpretari debet text.in. l. quod si nolit. §. si quid ita vẽnierit.ff.ad ędil.edi.l. 2.§. si in diem.2. resp.ff.de vsu.pro emp.l. si conuenerit. ff.de rescin.vẽ.l.3.ff.de contrah. emp.c. ad nostrã

3

Fructus nõ restituũtur, cũ fit vẽditio, ita vt liceat vẽditori ĩfra certũ diẽ precio oblatorẽ recuperare. cum cõi.

Fructus nõ restituũtur, cũ venditio ita fit, vt si ĩfra diẽ certũ emptori libuerit,res inempta fieret. contra communẽ.

ad nostram eo.tit.secundū Abb.in.d.c. illo vos,nu.6. nā etsi hoc casu dominiū reuocabile sit apud emptorē, iterea dū notum non fecit, an sibi res illa placeret,an displiceret, tamen fructus suos irreuocabiliter facere nō debet, ne interea venditor(ex cuius arbitrio nō pē debat, an emptori res illa placeret, an displiceret,re postea ab emptore reddita)fructuū rei suæ emolumēto careat: quæ ratio debilis est, nā & similiter cū venditio fit,ita vt si.j.diem alius melio rem cōditionē afferret, res esset inempta,nō pendebat ex arbitrio vēditoris: an ab alio melior cōditio afferret nec ne, & adhuc etiam meliore cōditione postea allata fructus à primo emptore non restituuntur, nec restitui par aut æquū erat, cū interea ipse quoq; emptor careret emolumento pecunię suæ. Quod etiā accidit in nostro emptore, cui res empta displicuit, nā interea rei suæ.i. pecuniæ emolumento caruit,vñ par & æquum erat,vt fructuum quoq; emolumēto interea potiretur,nec dubium est quin vtrobiq; sit eadem ratio neq; ad rē pertinet quod in pacto legis ꝓmissorię emptor, qui ita fundū emit, vt si infra diem dictū precium non numeraslet,res esset inempta,si cōditioni nō paruit fructus cū ipsa re restituere teneatur.l.lege.l.si fundus.ff.de lege cōmissio.l.2.§.Sabinus. ff. pro empt. nam ibi par & æquum est, vt ille fructus nō lucretur, quandoquidem sibi precium nō abfuit,vnde quatenus sibi preciū,et pecunia sua absceslisset,eatenus fructꝰ quoq; lucraretur.d.l.si fundus.§.1. ficq; data paritate terminorū,quoties vtrobiq; eadem ratio reperitur,toties idem ius statuitur,eadem æquitas,& paritas inuiolabiliter obseruatur, etiamsi longe magis erat, quid nomine culpæ imputaretur emptori,qui preciū cōuentū quasi fidei datę violator non refuderat vt.d.l.lege quam illi emptori,qui ex pacti ꝓcessione, & permissione ab emptione discesit, quia res empta sibi displicuit:ergo si illo casu quatenꝰ sibi pecunia sua abfuit,fructus quoq; emptor irreuocabiliter retinet,multo magis,et isto casu suos irreuocabiliter faciet, q̄tenus pecunia sua abfuisset: ꝙ verisimū puto:licet contrariū teneat Abba. col.fi.& ibi Ioan.Andr.& Anto. Burg. col.10.in.d.c.illo vos,& And.Tiraq. in retract.conuen.§.5.glo.2.nu.3. qui dicit idem tenuisse se in.l. si vnquam. C. de reuo.dona.verb.reuertatur,nu.230.ỹ.f. verū quantū ad priores quod ỹ.si. in li. meo est,& reperitur sub nu. 283. tenet Couasr.in.d.c.9.lib.3.resol.nu.1. q allegat Cōradū,de ꝓtractib9.q.84.ꝙclu.5. Et sic quod ī terminis.d.l.lege. cū cōc. emptor, cū res empta displicuit interea fructus suos irreuocabiliter fecisset, tenet Corrasius, in.c.9.nu.5.lib.3. Miscellanearū,neminē allegās suæ opinionis fautorem,aut contradictorē prēter gl.in.d.c.illo vos, ver. percepti quæ illud nō dicit, nā qñ resolutio cōtractus pēdet ex arbitrio vēditoris, bene agnoscit gl. fructus interea captos pertinere ad emptorē per.l.si fundū.C. de pac. inter emptorē: non sic quando resolutio cōtractus penderet ex arbitrio emptoris, qui casus est de quo agimus, & tenendo istam partem non oberit. l. ꝙ si nolit.§.si quid ita vęnierit. ff. de ędil. edict.iuncta.l.cū aūt.§.pe.&. fi. eod.ti. &.l.videamus.2.ff.de vsuris.§. in Fauiana,quatenus illis iuribus cauetur,quod si seruus vel animal redhibendū sit, eo quod erat morbosū, vel res alia simili ratione tūc restituitur cum fructibus: nā illud non est nouū, sed generale in omnibus restitutionibus, vel redhibitionibus,quæ cōceduntur ob hāc rem, vt dānum passus subueniatur, & indēnis seruetur, quando adest iusta causa subueniendi. Iusta autem causa adesse videtur in ædilitio edicto ꝓpter multitudinem morborū, qui animalibus esse solent,quiq; non facile dignosci possunt, vt.dd.ll. Idem si dedi ob causam, nam causa cessāte datur repetitio cum fructibus.d.l.videamus in pr.l. cū quis. ff.de cond.ca.da. etiamsi per dantē steterit quo minus ea causa impleta esset. d.l.videamus.§.1.Idem si ꝙ errorē indebitum solui,nam et tunc cum fructibus datur restitutio,vt not.in.l.1.C.de cōd. indebit.

indeb.d.l.videamus.§.item si indebitū. l.in summa.§.ei qui.ff.de condi. indeb. Idem si minor læsus sit, cui subueniri ęquum sit propter lubricum ætatis,nā & tunc cum fructibus fit restitutio.l.ꝙ si minor.§.restitutio.l.patri.§.1. &.2.ff. de mino.l.si prædium.l.vtere. C.de prę di. mi. Idem in maiore restituto ob læsionē vltra dimidiā,vt disseruimus alibi.s.in.c.71. j. hoc libro. Idem si mortis causa donaui,& cōualuero, nā & tunc etiam cum fructibus datur restitutio, quasi id tacite ageretur. d.l. videamus. §.idemq; est. Idem quādo repetuntur, quę in fraudem creditorū alienata sūt, nā & tunc fit cū fructibus restitutio. d. §.in fauiana, &.l.ait prætor.§. per hanc ff.quæ in frau.cred.Idem si quod vi vel metu ablatum sit,aut clandestine occupatum,restituendū sit,nam & tūc cum fructibus repetitur.d. l. videamus.§.& ideo, &.§.interdicto &.ff.de vi & vi ar. §.exinde. Idem si ex causa depositi cōmodatiue sit restitutio facienda, nā & fructꝰ reddūtur.d.l.videamus. §. si possessionē,& idem ī pignore repetito. d. c.illo vos de pignori.In omnibus enim his casibus & similibus adest iusta causa fructuum repetēdi,quæ in specie nostra cessat. Nā ī deposito cōmodato pignore reddātur fructus, ęquissimū est, quia res tradita fuit, vt repeteretur,nō vt perpetuo iure dominį apud accipiētem maneret.In re clam occupata metu aut vi ablata, redduntur fructus, ne impius lucrum capiat,aut innocens dānū sentiat. In datiōe ob causam vel ob errorem cū causa cessat, vel falsa detegitur,ęquum est subueniri ei,qui errauit initio,vel ei cuius iusta spes frustrata est.In ædilitio edicto ęquū est, vt indemnis seruetur,qui initio non sui culpa læsus & deceptus fuit,licet absit culpa aduersarij.l.1.§.causa.ff.de ædil. edi. Non sic in casu nostro, vbi neutra ex parte interfuit læsio vlla considerabilis:in restitutione quæ minoribus læsis conceditur, ęquissimum fuit subuenire in fructibus, non secus quam in proprietate:tum vt læsio relarciretur,tum vt minoribus, quibus erat propter lubricum ętatis merito subueniendū,subueniretur ex integro. In restitutione, quę fit maioribus lęsis vltra dimidiam, par fere æquitas erat propter enorme damnum, quo casu in re ipsa duntaxat consulere non sat erat, cum nō leue dānum in fructibus interea perceptis adesset:non sic in speciebus nostris,in quibus nec vlla læsio adesse intelligitur cōsiderabilis,nec minor ætas,cui consulē dū sit. In ijs quæ in fraudem creditorū alienantur, nō tam vrgens adest ratio, vt innuit.d.§. in fauiana, sed adhuc nō leuis,ne fraus debitoris cuiquā noceat. Verū quando vēdidi, ita vt meliore cōditione allata res fieret inempta, vel vt si post mensem res displicuisset, fieret inempta,vel vt si post annum precium offerrem, mihi redderetur, cessat fructuū repetitio:quia & res agebatur inter maiores, quibus subueniri necesse non est, nec læsio vlla intolerabilis ꝓponitur ex parte rei, nec vllum delictū ex parte eius,qui rem tenebat, nec vlla fraus ex parte alienantis: neq; vllus error, aut spes frustrata, aut causa dandi cessans proponitur, aut voluntas limitata,et aliena à translatione dominij,& proprietatis, & prēterea venditor iter ea precio fruebatur loco rei, quæ sibi aberat,nā in terminis tituli.ff. &. C.de condi.indeb.vt res ipsa redditur, ne qs locupletetur cū iactura aliena, eadem ratione & fructus rei:idem in terminis tituli.C.&.ff.de cōdi.ob causam, & de cōditione sine causa, nam vt errore indebitam rē solutam nō debet accipiēs retinere, ne locupletetur cum iactura aliena,eadem ratione nec fructus illius rei retinere debet. Et in terminis tituli C.&.ff.de don.ca. mor. donatore conualescente cessat causa dandi.s. mortis cogitatio, & in deposito pignore commodato & similibus, non est de intentione agentium, quod fructus maneāt penes depositarium,aut creditorē, aut commodatarium finito vsu, non magis quam quod ipsa proprietas maneret ergo,&c.vt in.l.non omnis.ff.si cer. pet. l. obligationum substantia ad fin. ff.de acti.& obliga. & data vi metu aut clandestina

Universidad de Deusto
Biblioteca

clãdestinitate, nefas esset fructuũ emolumentũ, vt etiam ipsius rei manere pe nes facinorosum, aut fraudulentum. Et in restitutione quæ minoribus lęsis cõceditur, huic inconsulte ętati subueniẽdum est respectu fructuum, non secus quam ipsius rei principalis ratione: accedit ét ratio illa, ne aduersarius ditetur cum iactura minoris, quæ ratio militat etiam in restitutione quæ maioribus vltra dimidiam lęsis ꝙceditur, prę sertim cúm ibi data tã enormi læsione non desit suspicio fraudis ex parte aduersarij, & in ædilitio edicto nec abest suspicio fraudis, & adest altera ratio, ne quis ditetur cum iactura aliena: nõ sic in tribus speciebus. ſ. relatis, nam si vendidi tibi fundũ, ita vt meliore cõditione allata esset inemptus, pẽdẽte ista cõditione resolutiua nulla inter nos disparitas est, quia vt tibi accedũt fructꝰ rei meæ, ita & mihi accedit emolumẽtum pecuniæ tuæ, nec est læsio vltra dimidiam, nec ætas cui ob leuem lęsionẽ subueniendum sit, vt sic cessent rationes, ob quas minoribus aliqualiter læsis, & maioribus læsis vltra dimidiã datur restitutio, nec est alicuius rei futurę spes frustrata, vt sic cesset titulus de cõdi. ob cau. nec est error indebitum soluẽtis, vt sic cesset materia condictiõis indebiti: nec est aperta fraus ĩ re, vt sic cesset ędilitiũ edictum: nec est facinus rem accipiẽtis, vt sic cessẽt interdicta, vnde vi, aut quod vi, aut clam, & quod metus causa, &c. Et iste rationes militant similiter in illa venditione, quę fit cum pacto redimendi, & in illa etiam, quæ fit, ita vt si res. ĩ. certũ tẽpus displiceret, inempta fieret in qua vt fructus interea percepti non sint restituẽdi, videtur esse de mente glo. & cõmuniter Docto. in. d. c. illo vos, dum aiunt, quod illud pactum, vt fructus imputarentur in sortem, erat cõtra naturam illius cõtractus, & Abb. ibi ad finem ait hoc esse commune dictum.

Fructus restituunt, qñ fit venditio, ita vt si displiceret emptori res inempta fieret, secũdũ cõmunẽ nos contra. 4

Emptio admittit hoc pactũ, vt vẽditor teneatur pari pretio ad libitũ emptoris redimere: sed tũc fructus nõ sũt restituendi, cõtra cõem. 5

Vnde infertur, quod si vendidi tibi fundum, ita vt cum primum tu velles, ego tenerer eundem fundũ pari precio redimere (quod valere tenent Imola, in c. illo vos, nu. 18. de pignori, Alex. consi. 54. libr. 6. col. 1. Couatr. lib. 3. resol. c. 9. in pr.) tunc fructus interea percepti, ad emptorem pertinerẽt irreuocabiliter, nec mihi essent restituendi, arg. text. in d. l. 2. C. de pact. inter empt. nã tale pactum non eneruat, aut infirmat illã vẽditionẽ, licet inducat necessitatẽ celebrandi alteram venditionẽ de voluntate solius emptoris, si ergo ex prima vẽditione efficaci tranfit dominium, ergo fructus irreuocabiliter in casu regulari pertinẽt ad emptorẽ iure dñij. l. Herẽnius. 1. ff. de vsuris: pręsertim cum ille habeat bonam fidem, vtpote qui scit il lam rem à se nõ absceſſuram nisi volẽte se, ergo facit fructus suos irreuocabiliter. l. bonæ fidei. ff. de acq. re. domi. Et cũ æqualitas sit seruanda. l. illud. C. de collati. l. cum oportet. C. de bo. quę lib. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de minoribus. l. si prædium. C. de prædi. minor. l. patri. §. 1. ff. de minoribus, & precium emptoris eiusq; emolumẽtũ sit penes venditorẽ, par est, vt fructus rei venditæ permaneãt penes emptorẽ: quod ꝓbatur à fortiori in. d. l. 2. l. 4. ff. de in diẽ addict. & l. 2. §. fi ĩ diem. ff. pro empt. nã si in illa venditione, vt si melior conditio afferatur, res sit inempta, in qua melior conditione allata prior venditio resoluitur ipso iure, vt illico dicemus, fructus adhuc manent penes primum emptorem, vt iam docuimus p. dd. ll. quãto magis in hac specie, vbi prior vẽditio nõ tam euanuisse, aut rescindi videtur, quam alteram, & nouam venditionẽ cõtrahi. Deniq; non est nouum, vt dominium apud aliquem sit ad tempus cum suis fructibus & emolumẽtis, vt post illud tempus ad alium transuoleat, etiam sine facto huius dñi temporalis. l. illud. C. de legat. l. Herẽnius. 1. ff. de vsuris, ergo ĩ hac specie primꝰ emptor quandiu dominus fuit, & durauit, tandiu fructus suos fecit etiam irreuocabiliter, vt simul ac dominiũ ab eo abscedere cœperit, fructus quoque abscedant, & vtrunq; in primũ venditorem refundi videatur, licet cõtrariũ, & male teneãt Ioan. Andr. & Abb. in. d. c. illo vos

vos Conradus de contractibus. q. 84. conclusio. 5. Anto. Burg. col. pe. in. c. ad nostram de emp. & vẽ. Andr. Tiraq. de retract. conuenti. §. 5. gl. 2. nu. 3. Couatr. resolu. lib. 3. c. 9. nu. 1. qui omnes generaliter aiunt, quod in omnibus contractibus commutatiuis, & resolutiuis, quoties facultas cõmutandi, aut resoluendi contractum cõfertur in volũtatem emptoris, toties fructus ꝓceptos emptor, qui contractum cõmutare aut resoluere voluit, tenebit restituere: mouentur p. d. l. cum autẽ. 5. pen. ff. de ædil. edict. quæ nihil obstat, quia ibi prima vẽditio rescinditur, resoluitur, infecta redditur, ad nihilum reducitur non secus, quam si reuera contracta nunquã foret: vnde vtrinq; omnia ad pristinũ statum reducuntur. ff. de ędil. edict. d. l. cum autem. §. Iulianus iũcta lege quod si minor. §. restitutio. ff. de minoribus: non sic est in specie nostra, vbi per tale pactum non eadem prima venditio tam infecta reddi, quã rursus altera vẽditio fieri videtur. d. l. 2. C. de pac. inter empt. Præterea in ædilitio edicto res vtrinque veluti ad nihilũ reducitur ob læsionem certam, quæ re ipsa interfuit in illo contractu, at in specie nostra nulla læsio interfuit, vnde nõ est cur quod legitime factum fuit, & non inique id ad nihilum recidat, aut infirmetur contra. c. fact. im legitime de regu. iur. in. 6. neque enim propterea quod prima vẽditio immortalis, & ęterna non fuisset, ac ꝓpetua, ideo desijt legitima videri, quandiu durauit. d. l. fin. C. de lega. facit in pr. inst. de ꝓpetuis & tẽp. actionibus. Simillimum est, quod cum fit emptio reuocabilis. i. cõtractus census non ꝓpetui sed reuocabilis iuxta extrauagan. Martini de emp. & ven. tũc cum postea pari precio reddito resoluit illa venditio, fructus non restituuntur, sed ꝓpetuo manent penes emptorẽ loco emolumẽti pecuniæ suę, quæ sibi interea abfuit, vt ibi, sic ergo & in specie nostra, nã vtrobiq; par ratio est, ergo idem ius. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Deniq; in omnibus casibus, in quibꝰ fructus ab emptore percepti restituendi fuerint, semper debet fieri compẽsatio legitimarũ vsurarum precij, quod sibi interea abfuerat, vt sic vel ex toto cesset fructuũ restitutio, vel aliqua ex parte minuatur, argu. l. curabit. C. de actio. empt. & quę in simili diximus. ĩ. c. 1. nume. 6. & nu. 7.

1 *Emptor vt dominium acquirat.*
2 *Venditor fidem de precio quando videatur habere.*
3 *Emptor & venditor ad quid inuicem teneantur.*
4 *Conditio tacita inest executioni cuiusq; cõtractus reciproci si aduersarius impleat ex parte sua.*
5 *Vsura an sit carius vendere propter dilatam precij solutionem?*
6 *Vsuras precij retardati recipere põt vẽditor, qꝛ rẽ tradidit ꝓ cõcurrẽte quãtitate fructuũ, quos res ꝓducebat.*
7 *Vsuras fructus rei excedentes recipere potest venditor ꝓpter retardatã precij solu. quatenus ĩteresse ipsi.*

1 *Emptor vt dominiũ acquirat.*

Superioribus addito, ꝙ dominium rei venditę nõ potuit quęri ipi emptori citra precij solutionem: catus est in. §. vẽditæ, inſti. de rerum diuisio. qui text. ꝓcedit, & si sit facta traditio, quod ꝓbat ibi, dum dicit, venditæ vero res & traditę non aliter emptori acquiritur, quam si is venditori precium soluerit, & ibi gl. dicit quod venditor potest vẽdicare rem venditã, si non fuit sibi de precio satisfactum, vt. l. procuratoris. §. sed si dedit mercem. ff. de tributoria, vbi hoc tenet Barto. est text. in. l. vt res, & in. l. quod vendidi, & in. l. cum res. C. de proba. vbi est casus, quod ille q vult ꝓbare dominiũ ex causa emptionis, debet probare titulum ipsius emptionis cum precij numeratione vacuæ possessionis traditione: ratio omnium prædictorum est, quia precio non soluto, nuda est, imaginaria est venditio & emptio: & ideo ex ipsa non transfertur dominium, vt. l. nuda. ff. de cõtrahẽ. ẽptio. Secũdo hoc ipsum aliter probatur, qa de substãtia emptiõis, & vẽditionis requiruntur tria. l. consensus emptoris & venditoris, & res, & solutio precij: ita declarat Bal. in. l. in ementis. C. de contrahen. emp. gl. in. l. pacta. conuenta. ff. eo. & sicut venditor obligatus est rem tradere, vt in. l. exẽpto in pr. ff. de acti. empti. ita emptor est obligatus precium soluere, vt ibi: & ideo ꝙtractus emptionis &

nis & venditionis dicitur vltro citroq; obligatorius, quia ex bono & æquo vẽditor remanet obligatus ad tradẽdum emptori, & emptor ad soluẽdũ preciũ vẽditori vt. l. consensu in fi.ff.de actio. & obliga.& in.l.2.ff.de cõtrahẽ.empti. quãdiu igitur emptor precium nõ soluit,et non impleuit cõtractum ex parte sua, & sic non potest dicere se quæsiuisse dominiũ vt.l.cum ꝓponas.C.de transact.etsi res nõ fuit tradita, ipse nõ posset agere ad tradendum nisi soluto precio,vt.l.ex empto in.§.qui fundum ff.de cõtrahen.emptio.& ibi Bal.&.l.f. ff.de rescin.vẽd. & semp poterit vti vẽditor retentione, donec precium sit solutum vt.l.hæreditatis.ff. de hæredita. vel act.ven. Tertio ad prędicta est tex. in.5.part.ti.5.l.28.i pr.cuius verba sunt, pagar deue el cõprador al vendedor el precio que le ꝓmetio,e aquel que hizo la vẽta deue al otro étregar en aquella cosa que le vendio, &c. Ille igitur qui non adimpleuit cõtractũ ex parte sua, non potest ex ipso agere,nec se iuuare, vt i.l.ex placito.C.de rerũ permu.& in l.si diuersa pars.C.de transact. quia frustra petit debitum, q̃ quod debet non impendit,vt.l.ædiles.inf.ff.de ędili.edi. & in reg.frustra,de reg. iur. lib.6. & est qd absurdũ firmare quod ille q̃ preciũ non soluit,nec impleuit cõtractum ex parte sua possit ex eod. contractu, quẽ non impleuit agere de euictiõe,vel ẽt ad interesse contra aliam partem.

Vẽditor fidẽ de precio q̃n videat habere.

2 Et sic quando venditor confitetur se recepisse precium, quod non recepit, nunquam videtur habuisse fidẽ de precio,etiam si tradat:ista est gl.sing.in allega.l.quod vendidi in ver.satisfactione.ff.de contrahen.empt. cuius singularia verba sunt, sed non ne hoc ipso videor habere fidem ? & quidem respondeo,sic, nisi forte dicebas te habere pecuniam ad manus, cum tamen non habeas,& sic tradam vt supra de pig,acti. si quasi.& c.ecce igitur aperte desciſiũ, quod venditore confitente se recepisse precium,cũ tamen non recepit,non videtur habere is fidem de precio. Secundo ad prædicta est tex.expressus in allega.l. si quasi.ff. de pigno. actio. quẽ allegauit prædicta glos.per quem dicit ibi Pau.de Castr.sic formaliter, quod il le tex.allegatus ad hoc,quod venditor non censet habere fidem de precio q̃n tradit rem nõ percepto precio,si sperabat statim se percepturum,et nõ percepit: & ideo non transfert dominiũ, & idem dicit ibi gl.ĩ ver.quo minus, quæ formaliter subiũgit, & sic nulla fuit habita fides de debito, nec satisfactum. Tertio induco consilium Bal.lib.2. cõsi.298. cuius elegãtia verba sunt,defundis & precio confessato:dico simpliciter,& est allegatio noua, q̃d licet fuisset vera venditio,tamen quia numeratio precij colorate intercesit,& immediate marsupium emptori traditũ fuit, dominium non discesit à vẽditore: & ostendo sic,res venditæ, & traditæ nõ aliter fiũt emptoris,nisi precio soluto, vel fide habita de precio vt in.§. vendi tę insti. de rerum diui. sed hic non fuit precium solutum,quia qui sic soluit,vt confestim recipiat,non transfert dominiũ,vt.l.qui sic soluit.ff.de solutio. dominium igitur pecunię non fuit translatum,nec fides habita : posito ergo, ꝙ fuerit vera venditio,tamẽ quia solutio precij nõ fuit vera, sed ficta, dominiũ rei venditę nõ dicesit à dicto vẽditore,& ita debet declarari per sententiã iudicis, &c. Istud consiliũ ad hoc allegat Fabianus in suo tractatu de empti. & vendi.in.5.q.principali.2.chart.fina. con.in ỹ.circa lextum, vbi dicit, quod ista est solennis conclusio Bal.idem Fabianus vbi.ŝ.6.quæstio.princi.num.88. &.6.q.princi.num.71.

Emptor & vẽditor ad quid mutuẽ teneantur.

3 Confirmatio,nam certũ est,quod emptor non solum tenetur preciũ numerare,vt consequatur dominium rei emptæ, verum etiam tenetur nũmos venditoris facere,text.est in.l.ex empto.§. 1.ad.f.ff.de actio.empt. cuius verba sũt, emptor autem nũmos venditoris facere cogitur,& c.& ibi glo.dicit,quod licet venditor non teneatur rem facere accipientis,sed sufficit si eam tradat,licet adhuc non transferat dominium,si nõ est dominus: emptor tamẽ tenetur facere

facere numos venditorum, quia tenetur in genere,& vẽditor in specie: sed ille qui pecuniã depositã reassumpsit, nec soluit,nec facit pecuniam venditorũ,tex.est in alle.l. q̃ sic.ff.de solutio.in hęc verba,qui soluit,vt recuperet,non liberatur, quemadmodũ nõ alienãtur numi,qui sic dãtur , vt recipiãtur, &c. ex quibus patet apertissime,quod sic ille qui soluit realiter,vt statim recuperet pecuniã, non consequitur dñium, multo minus quando nõ soluit:sed tãtum obtulit,& consignauit, & ipsa eadem die recuperauit pecuniã oblatã & consignatã: & sic ita est sine dubio: ex quo dicebat Paul.de Castro in allega.l. exempto,quod emptor tenetur transferre dñium precij,quia tenetur in quãtitate,& sic dñium semper remanet apud ipsum venditorẽ,donec de precio ipsi non est satisfactũ,& per dicta patet euidẽter, q̃ agens si nõ soluit precium, nec impleuit contractum ex parte sua super quod se fundat ad agẽdũ de euictione,vel ad interesse, ratione aliqua procedere nequit,puta ratione ratihabitionis non secutæ. Ex quibus in hoc

Cõditio tacita est exercitoni cuiusq; contra eius vectorem, si aduersarius impleat ex parte sua.

4 articulo resultat euidẽtissime decisio, quod ille qui non impleuit cõtractum ex parte sua, nõ potest ex ipso agere ratione euictionis,vel ad interesse ratione ratihabitionis non factę:casus est in l.quæro. §. inter locatorẽ.ff. locati, per quem dicit ibi Paul.de Cast.notãdũ, q̃ omnis promissio alteri facta censetur habere in se tacitam conditionẽ, si ille cui facta est,seruet promissa: quia non seruanti cõtractum, vel fidem,non est fides seruãda, vt in.l.cum proponas.C. de pact.ad idem est tex.in.l.pe.& fin.ff. de rescin.vend.facit tex. in fortioribus terminis in.c.querela. de iureiurã. vbi ille qui non seruat iuramentũ,non potest agere contra reliquam partem ad obseruantiam ipsius,& ideo dicit tex. in alleg.§. offerri, quod ille qui soluit partem precij re euicta,non potest agere de euictio.etiam pro ea parte, ꝙ qua soluit precium: quinimo plus dicebat Bartol.in.l.exempto. in pri.ff. de actio. empt. sic formaliter nota.quod venditor tenetur de euictione, eo ipso quod vendidit,& tradidit,si tamen precium est sibi solutũ, quasi velit aperte, quod precio non soluto non possit agere, q̃a qui non facit quod debet, non recipit quod oportet,& frustra petit debitũ, quoniam quod debet,non impẽdit,vt allegata lege ædiles.§. fina.ff. de ædili. edi.ex quibus redditur impossibile de iure, quod ille qui non soluit precium possit agere de euictione , nec etiam ad interesse ratione ratihabitionis nõ factæ per alteram partem, cum potius ipse emptor , cui res fuit tradita precio non soluto , teneatur ad interesse precij non soluti ipsi venditori, casus est in. l. cura ibi, &c.C.de actione empti. vbi secũdum Bal.probatur , quod emptor, qui ꝓcepit fructus rei emptę precio non soluto , tenetur ad interesse ipsi venditori , & ibi glo.quam ibi commendat Bal . dicit hoc etiam procedere de iure canonico : quinimo carius vendere possũm res meas,quæ fructus producunt, propterea quod precij solutio differebatur , vt veluti ex communi opinione resoluit Socinus consilio. 88. nume.4. id quod hodie apud omnes mercatores frequentissimum, ac vsitatissimũ est , quod vel ea ratione defendi ac iustificari potest : quod interea dum precij solutio differtur, euenturum possibile est , vt nomen debitoris deterius fiat, vnde huius periculi ac dubij euentus ratione tolerarur , quod aliter forte non toleraretur, argum.l. de fideicommisso. C. d̃ transactionib.l.ii.C.de pactis.

Vsura an sit carius vẽdere ꝓpter dilata precij solutionem?

Vsuras precij retardati recipere pot̃ vẽditor, q̃rẽ tradidit pro concurrente quantitate fructuum, quos res ꝓducebat.

6 Denique venditor , qui rem tradidit, nec precium recepit , aut partem tantum precij, nõ etiam totũ recepit, quatenus precium sibi numeratum nõ est, eatenus potest vsuras recipere iuxta valorem fructuum rei venditæ , quos ipse percepturus erat,si eam non vẽdidisset, quod intelligo etiamsi ipse venditor ex solutione precij retardata nullum incommodum senserit , sat enim est,quod emptor eos fructus sine causa perceperit , vt ad eorum restitutionem teneatur,vt per totum.C.&.ff.de

Universidad de Deusto
Biblioteca

condictione sine causa. Sine causa autem eos fructus tandiu percepisse videtur, quandiu precium non soluit, nisi fides de precio habita sit, venditoris permissu solutio precij differatur, argumen.l.si fullo.ff.de condictione sine causa,ita videntur velle communiter Doctores.vt per Decium consilio.119. Alexand.consilio. 69. nume.4. libro.1. Socin.consilio.133.nnme.13.libr.1.idem consilio.176.libro. 2.Cæterum si damnum, quod venditor ex mora precij non soluti sensit,excedebat valorem fructuum, tunc emptor propter dilatam precij solutionem tenebitur non solum ad restituendum tantum, quantum fructuum nomine percepit, sed etiam ad plus: siquidem plus intererat venditoris precium die dicta solutum sibi fuisse, vt ex communi opinione resoluunt Decius & Socinus,& Alexand.in consiliis proxime allegatis, qua de re per Socin. consilio.130. circa præscriptio. libr. 4. Panormita. consi. 85.videtur li.1.idem Panormita.in cap. conquestus de vsuris,idem consili. 66. duo libro.1.Decius consil.183. controuersia,idem Decius consilio.119.& protenui. idem Decius consilio.116.in casu Abbas consilio.7.primum lib.2. Romanus consilio.94.visis,Angelus consilio.387.Sempronius Ancharranus cõsilio.93. verba,idem Ancharranus cõsilio.150.in quæstione,Ludoui.Bologni. consilio. 19 .pro tanto,Socinus consil. 261.libro.2,incipit punctus idem Socinus consilio.179.circa præscriptio. lib. 2.Corneus consilio. 166. videtur lib.4.

Vsura fructũ rei excedentes recipere põt venditor ꝓpter retardatã precij solu.quatenus interest ipsius. 7

1 *Contractus testamento factus an sit irreuocabilis? inter gentes pugna.*
2 *Lex per modum contractus facta sit incõmutabilis.*
3 *Do.cau.mor.conuenire potest, vt fiat irreuocabilis.*
4 *Confessioni à prohibito etiam in vltima voluntate facta non standum cum communi.*
5 *Intellect.tituli de las dona.lib.5.ordin.*

Contractus testõ factus an sit irreuocabilis? inter gentes pugna. 1

CONTRACTVS irreuocabilis est.l.sicut ab initio.ff. de actio.& obligatio. cap. quod semel de regulis iuris libro. 6. vltima autem voluntas reuocabilis est.l.4.ff. de adimentis legatis.5.posteriore.instit.quibus modis testamenta infirmentur.l.si iure.ff. de legat.3.c.cum marthę de celebratio. missarum. l. 1. C. de sacrosanctis ecclesijs. contractus tamen celebratus in testamento , vel in alia vltima voluntate mutat suam naturam, & reuocabilis est non secus, quam ipsa vltima volũtas: ita tenent Dinus consilio.10. quæstio talis est, Titius Bartol. in. l. si quis in principio testamenti.ff. de legatis.3. sequitur & dicit esse communem opinionem Iaso. consilio. 122. in præsenti causa libr. 4. nume.2. colum.3. Bartol. in.l. cum duobus. §. idem respondit. ff. pro socio, Angelus & Barto. ad principium in.l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verborum obligationib. Alexand.in.d.l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligationibus. vbi hãc dicit communem opinionem reprobando Dini opinionem, qui contrarium tenuerat: & hanc etiam opin. tenent Alexand.consilio. 83. visa facti narratione colum.penulti.libro.2. Bal. in.l.ex testamento in fi.C.de fideicom. Baldus,& Fulgosius, in.d. §. idem respondit Bald.in.l.Sancimus,& in.l.cum antiquitas. C. de testamen. idem Bald. in repetitio.l.1.ad fin.C.de sacrosanctis ecclesijs.idem in ca.1. de pace iuramento firmanda,Salicet.in. d. l. Sancimus, Angelus in authent. hoc inter liberos. C.de testamentis.Bald.Angel.& Imola in l. hæredes palam. §. fin.ff.de testamen. Ancharran.& Imola in rubri.de testament.Ruinus consilio.129. donatio libro. 1. Brunus consilio. 43. circa casum colum.3.

Contrariam partem , vt contractus testamento factus sit irreuocabilis , nõ secus quam si fieret extra contractum, tenent Din. in dicto. c. quod semel. in fin.Oldra.d. consi. 114. Cinus in.l.1.in vltima quæstione . C. de sacrosanctis ecclesijs.Alberic. in. l. si quis in principio testamenti in fin.ff.de legat.3.Bart. in dicto.§.codicillis. Bald.in.l.vltim. ff. de rebus eorum.& in dict.l. Sancimus, ad fin.C.de testament.& in. l. ex testamẽto.

mento.C. de fideicommiss. & in.l.si auia , in princip. C. de iure deliberandi. Rom.dicto consi.171.in vlti.dub.Barb. consilio. 23. clementissimum.colum. 2.libro.4. Guido. Papa consilio. 233. in causa appellationis in fin. per text. in d.l.vlti.ff.de rebus eorum.Imol.Alexã. & Iaso.in.l.nemo potest.ff.de legatis.1. Alciat.in. l. verba contraxerunt de verbo. significat.Paulus Castrens.in dicto consilio.330.cõstat enim in vltima voluntate contractum posse celebrari gl. Barto.Bald.Angel.Imol.Paul.Castren. Francisc.Areti.& alij. in.l.hæredes palam.§. vltim.ff.de testamen. Din.in. c. quod semel ad fin.de regulis iuris. libr. 6.Oldrad.consilio.114. factum est tale, quædam mulier colum.1.l.1.§.si assignare &.l.assignare. ff. de adlignan. libert. Ioan.Andrę.in.c.quanquam,de vsuris. libr.6. Barto.in.l. vnum ex familia. §. si de falcidia.ff.de lega.2.& in.l.cum quis decedens.§.codicillis.ff.de legat.3.Bal. in.l.Sancimus in fin. C. de testamen.& in.l. si mulier.ff.de legat.3. & in.l.si tibi §.1.in fin. ff. de pactis, & consil.14.Antonius.colum.1.libro.2.& consilio.24. præsupposito statuto libr.5.Ioan. Faber, in.§.1.instit.de leg.Lap.allegat. 91.in primis videndum colum.2.Alberic.Bald. Angel.Paul. Castren. Alexand. & Iaf. in.l.cum antiquitas.C.de testam. idem Alberic. in.l. hac consultissima, in fin. princip.C eod.titu.& in rubr.C. de donat. Antoni. consilio. 21. viso puncto, in prin.Imo.in .l.vt hæredibus, versi.Itẽ attende.ff.de leg.2.Card.Flo. cõsi. 125. respondeo ad primum in prin . Panor. consi.95.quædam domin.colũ.1.libr. 2. Ro.qui hanc dicit cõmunem opi. cõsi. 171.pro decisione col . vlti. Paul.Castr. cõsi.330. super primo quæsito post prĩ. lib.1.& consi.179. primo videndum est vtrum.eod.lib.1.& consi.381 , primo videndum est,qualis col.1. eod. libr.1.Et quidem hæc posterior pars,vt contractus testamento celebratus sit irreuocabilis , non secus quam si fieret extra testamentũ , verior est per regulã. c. ꝙ semel de regu.iur.in.6.l.sicut ab initio. C.de acti. & obliga. nec dubito quin in

Lex per mõdũ contractus facta fit incõmutabilis. 2

terminis.l.si auia.C.de iu.deliber.vbi si hæreditatẽ mihi relictã in meo testõ tibi legaui, ꝙ eã adire videor,vt ibi certe ea aditio,itq; quasi cõtractus inde resultãs irreuocabilis erit:licet postea testamentũ illud mutatsẽ, quod & sentit Deci.cõsi.45.quod s.mature & Bal.cõsil.280.libr.5. in ista inuestitura dũ allegãt.d.l.si auia, tam ipse Bal.quam Dec. Facit nam & si omnes leges & statuta sint cõmutabilia & reuocabilia sui natura.§.sed naturalia instit.de iure natu.l. omnes populi.ff.de iusti.& iure: tamen si fiant ꝑ modũ contractus,desinũt posse mutari,ita Deci.consi.292.& pro tenui nu.7.Bart.ĩ.l.oẽs populi,col.10.ver. & circa prędicta.ff.de iusti.& iu. Alex. consi.54.viso puncto colũ. pe. lib.4.& alij plures quos allegat Deci.vbi.s. Tenendo istam parte ad contraria potest responderi, quod procedunt, qn cõtractus fiebat in fraudem ipsius vlti. volũtatis: vt ea vltima volũtas sua natura relicta in alteram mentitam formã trãsmutaretur,veluti si dum testator incõmutabiliter vellet testari contra.l. si qs in principio testamenti.ff.de lega.3.l.si mihi & tibi.§.ĩ legatis.ff.de leg.2.Cũq; intelligeret per viam vltimę voluntatis id sibi non licere,adiecit, vt si quando id testam. mutatum inuentum fuisset, ex tunc ea bona hæredi scripto donata esse volebat , sicq; quasi in pœnã volũtatis mutandæ eum contractum faciebat:id quod vetitum est per totũ. C. &. ff.de his quæ pœnæ nomine &.§.fi. instit.de lega. id quod aduersatur etiam liberæ testandi facultati , quod similiter vetitum est.l.cum duobus.§. idem respondit.ff.pro socio,alias ĩcipit ea lex,si fratres.d.l.stipulatio hoc modo concepta. Item Doctores contrariam partem tenentes videntur loqui, quando is contractus erat simulatus,vel aliter diuersus ab eo,quod reuera agebatur.Cæterum si contractus sit licitus ,ac legitimus,licet in testamento factus irreuocabilis erit non secus,quam si fieret extra testamentum. Etenim quilibet contractus carebit effectu , si vel simulatus sit, vt per totum. C. plus valere quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

agitur, vel per dolum initus vt per totum.ff.&.C.de dolo. Idque non solum quando in testaméto fieret, sed etiam si extra testamen.vt.dd.ll.& in his casibus loquuntur Docto. contrariam partē tenentes, sicque his casibus ille contractus non ideo reuocabilis est, quod in vltima volūtate fieret, sed magis eo quod alias vicioſus erat. Aliud est em̄ quærere an contractus initio tenuerit, aliud vero an ex post facto per doli aut simulationis interuentum rescindi possit, vt in simili dixit iureconsultus in.l. Titius in pri.ff.de liberis & posthumis. Pro nobis optime facit, quod donatio causa mortis, & si sui natura reuocabilis sit per pœnitentiā nudā testatoris: tamen si inter donatorem & donatarium cōuenit, vt esset irreuocabilis, sic que veluti per viam meri contractus fiat, irreuocabilis manebit: vt tradunt Doctor. pręsertim Alexand. Iaſ. & Ripa post alios in.l.2.ff. de legat. 1. & Firmianus in repert. verb. donatio causa mortis, & tamen donatio causa mortis vltima voluntas reputatur vt. l. fin. C. de donatio. causa mortis. Et quod dixi mus, quod contractus factus in vltima voluntate desinit esse irreuocabilis rō ne simulationis, seu mentitæ assertionis, confirmatur exemplo quod à Valerio Maximo relatum est. c.2.li.8. Caius (iquit) Viselli9 Varro graui morbo cor reptus trecenta milia numum ab Octa 5
cilia, cum qua commercium libidinis habuerat, expensa fieri sibi passus est: eo ꝓsilio, vt si decessisset ab hæredibus eam summam peteret, quam legati ge nus esse voluit, libidinosam liberalitatem debiti nomine colorando: deinde Octacilia fœneratricem agere cœpit, numos petendo, quos vt fronte in uerecunda, ita inani stipulatione captauerat, de qua re Caius Aquilius vir magnæ authoritatis, & scientia iuris ci uilis excellens, iudex aditus, adhibitis in consilium principibus ciuitatis prudentia, & religione sua mulierem repulit. Ibi ergo iuste contractus ille testamento factus & reuocabilis erat per ipsum testatorem, & per iudicem re-

Do.ca.mor. 3 cōueniri po test, vt fiat irreuocabilis.

uocatus fuit, non quidem eo quod sui natura, propterea quod testamento factus esset, reuocabilis videretur, sed magis eo quod vicium simulationis & mētitæ assertiōis habebat. Nā & ex facto habuimus quod admodū cuiusdā, diuitis canonici concubina, quæ cum itelligeret nullum ab eo sibi legatum, aut fideicommiſ. relinqui posse per.l.2. titul. de las herentias, libro. 5. ordin. & per.l.22. titul.3. libr.1. in eodem ordin. in fraudem illius legis effecit, vt canonicus ille fateretur mille se ei debere, eaque ante omnia ex hęreditate sua bonisque suis solui madauit, illaque debiti confessio cum inter prohibitos facta fuit, diximus nullius esse momenti: nisi aliter debitum reuera interfuisse probaretur, iuxta gloſſ. quam Decius ibi post alios ait communiter app. esse in l. si donatione. C. de collati. Tiraquel. in.l.si vnquā. C. de reuo. donat. verb. donatione largitus, nume. 19. & num. 20. & num. 45. Segura in.l. vnum ex familia. §. sed si fundum. ff. de legat. 2. num. 124, idem in.l. Imperator. eod. titul. nu. 88. Iaſ. in.l. frater à fratre. ff. de condi. in debiti, num. 44. lect. 1. In his ergo casibus & similibus, in quibus ꝓtractus seu confeſsio testamento facta vitium habent, reuocabiles erunt, non sic si vicio careant, tunc enim tā firmi erunt, quā forent si extra testamen. facti essent.
Deniq; quod diximus supra legem factam per modum contractus esse irreuocabilem, hinc apparebit, quid respō dendum sit in terminis. l.3. &. l.4. &. l.8. & fere per totum titul. de las donatio. lib.5. ordin. vbi per modum contractus Rex Henricus promisit, legemque hac de re fecit, vt in posterum nulli omnino populorum & aliarum quarundam rerum ibi contentarum alienarentur à se, aut à reliquis Regibus suis succeſsoribus, pollicitus & adiurans illud sixum æternumque fore in omni æuo valiturum. Sed certe quin ipse Rex Henricus illam legem postea mutare non posset, dubium non est. Sed in eo tātum quęstio relicta est, an ille cōtractus ab eo factus ligasset suos succeſsores

Confeſsioni à ꝓhibito ēt in vltia voluntate factæ non stat eū comuni.

Intell. tituli delas dona. lib.5. ordin.

ceſsores in dignitate, id quod negant, qui principibus nostris persuadēt quotidie populorum, & rerū similium alie nationes fieri, quam rem certis ex causis, quas aperire nolo, missam facio.

1 *Forum quis sortitur ratione contractus cum communi.*
2 *Gabella impoſita contractibus debetur etiam à forenſi ibi loci contrahenti.*
3 *Remiſsio an habeat locum in contractibus saltem ex nimia rei contumacia? quæstio ingens.*
4 *Remiſsio an habeat locum in contractibus? quando priuilegio fori fuit à contrahentibus renuntiatum? quæſt. egregia.*

1 EORENSIS cum facit contractum in alienа iurisdictione, dubiū esse solet an ibi sortiatur forum ratione contractus? & Barto. in.l. cunctos populos, nume. 23. cum præced. et sequen. C. de summa Trinita. sentit, quod sic, expreſsius Iaſ. ibi, nume. 56. Bald. in.l. 1. in. 4. quæstio. C. de contrahenda emptio. Et plus dicunt Bald. in. d. 4. quæstio. & ibi dem quæstio. 5. & Iaſ. vbi. supra ꝙ Bald. & Salicet. in.l. multum interest. C. si qs alteri vel sibi, quod quantum ad gabel lam idem est, nam etiam forenses dum contrahunt in aliena iurisdictione ibidē tenētur soluere aut pręstare gabellas ibi impositas, nec excusātur eo prętextu, quod sint forenses, non magis q̄ si subditi essent, aut cōciues illius oppidi, vbi contraxerūt, arg. l. hæres absens. in pr. ff. de iudi. c. Romana. §. contrahēntes. de foro cōpe. lib. 6. l. magis puto. §. illud. ff. de rebus eorū, vbi Bald. idem tenet, quia quod iudicatur de principali cōtractu, idem quoq; de accesſorio iudicandum est, vt. dd. ll. &. l. si quis hęres institutus ex parte. ff. de acq. hær. facit. l.3. §. fi. ff. de iniu. rup. & ita quotidie iudice me obseruamus quo ad pragmaticam lanarum editam anno. 1560. & in reliquis omnibus vectigalibus ad censum regium ſpectantibus, nam Genuēſes, Italı, Burgūdiōes, Angli, Siculi, Lusitani, & reliqui omnes hac in re eiusdem iuris sunt, cuius & Castellani (&

Forū qs sortiti rone cōtractus cū communi.

2 *Gabella impoſita cōtractibus debetur ēt à forēſi ibi loci cōtrahenti.*

interdum acrius exiguntur) huiusque rei ratio illa esse videtur, quod talis gabella non tam in personas vel res appoſita videtur, quam in ipsum locum vel solum, quod omnibus non solum hominibus, sed etiam reliquis animantibus cōmune esse videtur, vnde Ouidius ait,

Omne solum forti patria est vt piscibus æquor

Cum autem forensis puta Hispalensis contraxit Toleti, non est necesse, vt ad locum contractus remittatur per iudicem loci illius, vbi ipse habebat domicilium ex regula generali, quę habet ꝙ non habet locum remisio in cōtractibus, ita tenent Bar. in.l. hæres absens. §. 1. ff. de iud. & Doct. cōmuniter in. c. Romana. §. contrahentes, de foro cōpetē. lib. 6. Bar. in.l. sicut. §. fi. ff. de accu. sequitur, & dicit cōmunem op. Marian. in. c. dilecti, col. 22. de foro cōpeten. Iaſ. in.l. 1. 4. not. ff. de eo quod certo loco, sequitur, & dicit cōmunē opi. Bernar. Diaz in reg. 642. qui generalius aiunt huiusmodi remisionem locum non habere in ciuilibus, sed tātum in criminalibus. Contrariam partē, vt etiā in ciuilibus habeat locum remisio ex nimia cōtumacia rei, tenet Bal. nu. 8. in.l. consentaneum. C. quomodo & qn̄ iudex, sequitur Barba. in addi. ad eund. Bald. qui alios allegat, dicit esse cōmunem opini. Lancel. in. d.l. hæres absens. §. si quis tutulam. sed sane vtraq; sententia defendi potest, vt prior ꝓcedat regulariter, posterior vero ex nimia, & temeraria rei cōtumacia: nam talis iam delictum esset non contemnendū, sicq; in ea remisio nō aliter atq; in reliquis delictis locum haberet per. d.l. consentaneum.
Limita, vt etiam in ciuilibus locum habeat remisio, quando in contractu renuntiatum fuit priuilegio fori, sicque si ciuis Hispalensis Salmanticę, contraxisset ibiq; priuilegio fori renuntiasset, & cum ibi ab actore cōuentus esset in absentia. i. cum actor ibi libellū petitionis porrexisset, petijsſetq; ab iudice Salmanticensi, vt literas suas misisset ad iudicem Hispalensem, quibus continere tur, vt Hispalensis iudex illum reū re-

3 *Remiſsio an habeat locum ī cōtractibus saltē ex nimia rei cōtumacia? q̄ ſtio ingens.*

4 *Remiſsio an habeat locū in contractibus qn̄ priuilegio fori fuit à contrahēntibus renūtiatū? quæſt. egregia.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitteret ad locum contractus, vel com pelleret, vt eo mitteret suum procuratorẽ cum idoneo mãdato ad agendum super illa causa, quod tũc iudex Hispalensis sic requisit9 id, vti ita fieret, cura re deberet, ista est cõmunis opin. quam tenet glos. in. l. 1. verbo pro non dato. ff. si quis in ius vocatus non ierit, quã ibi cõmuniter sequuntur Bart. & alij idem Bart. in. d. l. hæres absens. §. 1. vbi Ias. ait esse cum gl. cõmunem opi. sequitur, & dicit esse cõmunem opi. Bernar. Diaz de Luc. in. d. reg. 642. Bald. in. l. cum archimedorã. C. vt in posse. legatorum Romanus sing. 279. regula est, Abb. in c. f. col. 12. qui sũme. d. gl. cõmendat, de foro cõpetenti Soci. reg. 336. remisso. Barb. in. d. c. fi. col. 19. Feli. ibid. colũ. 12. vers. 3. fallit, estq; cõmunis opi. cum illa gl. secundũ Alex. in. d. l. 1. ff. si quis in ius vocatus, nu. 8. Ias. in. l. 1. col. 2. ff. de eo q̃ certo loc. Ias. in. d. l. 1. si quis in ius voc. nu. 9. qui hanc dicit cõmunem vbi Alberic. ait, quod vsus iudiciorũ hoc probat, & ibi Roma. Bal. in. c. prẽterea. col. fi. de offi. deleg. Ias. in. l. si cõuenerit, nu. 4. ff. de iurisdict. om. iud. vbi. d. gl. dicit vnicam, & fing. hanc tamen opinionẽ vsibus forẽsibus nõ esse cõmuniter receptam firmant Alex. vbi. s. nu. 8. idem firmat Iacob. de Sancto Georgio, in. d. l. hæres absens. §. 1. nu. 9. vbi ait illam gl. cõmuniter in practica nõ seruari, & illã gl. vsibus forensibus minime admissam esse tenet, ac firmat Imola, in. d. c. f. de foro cõpet. & cõtra eam tenet etiã Ange. in. d. l. hæres absens. §. si quis tutelam, nu. 4. qui nominatim reprobat cõtrarium tenentes, idẽ tenet Ioan. And. in. d. §. contrahentes. per tex. ibi, & Fulgo. in. d. l. 1. si quis in ius voca. non ierit, & ibi Ang. & secundum eum idem sentit gl. in. d. §. si quis tutelam. Sed quidẽ superior cõis opi. satis defendi potest p tex. in. d. l. 1. ff. si quis in ius voca. iuncta. l. pen. C. de pact. l. si quis in conscribendo. C. de Episcop. & cleri. cum similib.

1 *Locatio an exigat mercedẽ in pecu. nu. ĩgẽs pugna.*
2 *Pecunia trifariam dicitur.*
3 *Intell. l. naturalis. §. at cũ do. ff. de præs. verb.*
4 *Locatio iure regio exigit mercedem in pecu. nu.*
5 *Locator rem vendendo eludit conductorem.*
6 *Maioratus successor non tenetur stare colono.*
7 *Successor indigni non tenetur stare colono.*
8 *Locator si obligat rem suam postea alienando non eludit conductorem cum communi.*
9 *Locator obligans res suas generaliter an possit alienare in necem conductoris?*

Locatio an exigat mercedẽ in pecu. nu. ingẽs pugna.

LOcatio & conductio esse nõ põt sine mercede certa, quę cõsistat in pecunia numerata, hæc est cõmunis opi. quam tenent gl. & ibi cõmuniter Doct. in. l. naturalis. §. at cum do. ff. de præscr. verbis, Alex. ĩ. l. si pecuniam, nu. 10. ff. de cõd. caus. data, & ibi Ias. nu. 4. gl. & ibi fere oẽs, ĩ. l. 1. §. si quis seruũ per tex. ibi. ff. depositi gl. & communiter Docto. in pr. insti. de locati. & conductione. verb. si merces. gl. & ibi cõiter Doct. in. §. fi. insti. de mãd. gl. & cõiter Doct. in. l. 2. ff. locati & vltra gl. ĩ. d. §. at cum do, verb. pecunia, quã. s. allegaui, est ibi alia gl. in verb. si res, glo. in. l. si vir vxori. ff. de don. inter vir. & vxo. gl. & cõiter Doct. ĩ. l. si olei. C. de loca. præsertim Bar. Bal. Ang. Sali. & Fulgo. ibi Theophil. in pr. insti. de locati. idem in §. 1. eod. titul. est cõis opin. secundũ Pinellum de resc. vẽ. in rub. part. 2. ad finem, licet ipse cõtrarium teneat: dicit etiam esse cõmunem opi. Ioan. Corra. Miscellanearum libr. 2. c. 11. licet & teneat contrariũ. Et cõmunẽ tenet Azo in summa. C. locati, in pr. & Ang. in pr. insti. eo. tit. vbi cum gl. idẽ tenente trãseunt simpliciter Ioan. Fa. & Nicol. de Neap. Christopho. Portius, & Ias. Pet. Bellaper. Aemilius, & Ferrarius, & alij. Contra quam cõmunẽ opi. nouissime insurgunt Corras. & Pinellus (neq; iniuria, vt nobis videtur) vbi. s. sed & Salicetus vacillat. in. d. l. si olei, licet cõmunẽ Gomezius, de cõtractibus. c. 3. nu. 3. Pro hac vltima opi. contra cõmunem adducitur primo. d. l. si olei. 2. l. & hæc distinctio. §. fin. ff. locati. Tertio. l. licet. C. eo. ti. Quarto. l. excepto. eo. ti. Quinto. l. si merces. §. vis maior. ff. eod. Sexto §. adeo. insti. eod. tit. Septimo. l. si vir. ff. de don. inter vir. & vxo. Octauo. l. 2. ff. locati, & in pri. insti. eod. iuncto. §. precium, &. §. item precium. inst. de emp. & vendi

& vend. nam. dd. iura in emptio. & vẽditione precij interuentũ desiderãt, at in locatione, & conductione mercedẽ certã exigũt, non autem precium, eo q̃ precium ad pecuniã numeratã referatur, merces aũt etiã ad alias res. Quinimo si merces in pecunia numerata necessario interuenire deberet, iam idem esset quod preciũ, nec esset cur diuersis nominibus nũcuparẽtur cõtra. l. si idẽ, C. de codicill. Nono. l. fi. C. de prędi. de curi. l. si cõuenerit. ff. communi diuid. verb. cum merces nõ interceſsit. Quorum iurium inductionem ideo præter misi, quod facilior est, quam lõga persuasione egeat. Tenendo istam partẽ, contra cõmunem ad tex. in. l. 1. §. si quis seruum. ff. depos. & ad. l. naturalis. §. at cum do. ff. de præscri. verb. dum aiunt, in locatione oportere iteruenire pecuniam, respondetur pecuniæ appellationẽ trifariam accipi, stricte, large, & largissime: stricte p̃ sola pecunia numerata, large pro rebus quæ põdere numero mẽsuraue cõstãt, largissime p̃ quibuslibet oĩo rebus. l. pecuniæ noie. l. pecunię appellatiõe. l. pecuniæ ỹ bũ. ff. de verb. sig. l. talis scriptura. ff. de leg. 1. gl. in. l. 2. ver. pecuniæ. C. de cõstit. pec. per tex. ibi vbi optimus tex. quid ergo mirũ si ea iura dũ pecunię mentionem faciunt, nõ ad pecuniam tantũ numeratã sed etiam ad alias res, in quibus merces cõstitui põt, referãtur? quinimo iustius est, vt ex tribus sensibus seu pecunię significatibus. s. memoratis pecunia in re dubia nõ ad duas extremas significationes, sed potiꝰ ad mediam referatur: vt sic nec pro pecunia numerata, nec p̃ qualibet omnino re, sed p̃ ea req; ponere numero mẽsuraue cõstat, accipiatur, arg. l. si patersa. & l. & hoc Tiberiꝰ. ff. de hęre. inst. Quinimo text. in. d. §. at cum do, vbi repositum est potissimum fundamẽtum eorum qui cõmunẽ opi. tuentur, si recte accipiatur, nostram potius quam cõmunem probat sententiã in verb. si res sit, iũcto verbo pecunia. Nam ibi fit differentia vtrum si dedi tibi aliquid vt tabulam depingeres, id q̃ dedi consisteret in pecunia an vero res esset: nã si pecunia erat, tunc erit cõtractus locationis, sin autem res erat, esset contractus innominatus do vt facias, rei autem appellatione licet large omnia omnino cõprehendantur text. cum glo. in. l. 2. C. de non nu. pe. l. 1. vbi p̃ Bar. & omnes. ff. si cer. pet. tamen plerunq; sumitur pro specie ad differentiã generis, specię autem more iure cõsultorum accipere debemus, veluti equũ, bouẽ, Stichũ, vas aureũ, argẽteũ, ęreũ, lancem, vestẽ, & similia. Genus autẽ accipere more iureconsultorũ debemus pro illis rebus quę põdere, numero, vel mensura consistunt, vt isthęc probantur ac tradũtur, in. l. 2. §. mutui. ff. si cert. pet. in tex. gl. & per Doct. & in. l. plane. 1. §. si eadẽ res sępius, cũ. §. seq. ff. de leg. 1. Ergo in. d. §. at cum do, iureconsultus ait quod si rem. i. speciem, puta bouẽ, lãcem aũt seruum dedi tibi, vt tabulã pingeres, ĩnominatus cõtractus est, nõ locatio, quod si pecunia (. i. id quod pondere numero mẽsuraue cõsisteret) tũc locatio esset nõ cõtractus ĩnominatus, & quidẽ ne iureconsultus ibi turpiter diminutus videatur, agnoscẽdũ necessario est, quod ibi pecunia sumatur p̃ qualibet re generica. i. cõsistente in põdere, numero, vel mensura, ne ille iure consultus dum plenam distinctionem nobis tradere vellet, videreꝰ dissensisse casum traditę rei. i. speciei, & casum traditę pecuniæ numeratę, & turpiter oblitum fuisse de reliquis rebus seu generibus, quæ consistunt in pondere, numero vel mẽsura. vnde opportune gl. in. d. §. at cũ do, cũ qua transeunt Doct. cõiter ibi verbum res accepit pro specie, qualis est asinus, seruus, vas, vt si creliqua omnia genera sub verbo pecunia ibi posito comprehendi videantur, vt sic dum tex. ait, quod interueniente pecunia locatio fit, perinde sit, ac si diceret, quod interueniente quacũque re quæ pondere numero, mensuraue consistat fit locatio, & est nostrũ inuẽtum. Nec mediocri teneor admiratione, q̃ strenuus Pinellus vbi. s. pro cõi op. alleget. l. insulã. ff. de præscr. ỹ b. & pluribꝰ ỹbis ab ea se expedire conatus, vix po-

Pecunia trifariã dicit. 2

Intellectus l. naturalis §. at cũ do. ff. de præscr. verb. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuerit euadere cum.l.illa nihil ad rẽ per tineat: nam in cõtractu locationis non ſufficit, quod merces interueniat, niſi & ea certa ſit: puta certa pecũia numerata, certi corbes frumenti vel vini, certus modus aut amphoræ, vt in pr. inſt. de locato.l.2.ff.eod.d.§.ſi quis ſeruũ.cũ ſimi.ſ.allegatis tradũt cõiter Docto.in dictis locis Bar.& cõiter Docto.in.l.2. in pr.ff.ſi cer.pet.l.1.tit.8.part.5.l.fi.ti..6. ead.par.Modo ſic in.d.l.inſulam, inſulã tibi dedi, vt aliam meã mihi reficeres, nominatus ꝓtractus eſt, inquit iurecõſultus nõ locatio. Sed quare non locatio putat Pinellus, eo ꝙ merces, quę ibi interfuit non conſiſtebat ī pecunia numerata, vel eo quod contrahentes contractum venditionis ibi expreſſerunt id, quod ſane nihil inſtruit, ſed ibi merces erat incerta inſpecta legis cenſura. Quia quanti valoris eſſet domus, quã tibi pro refectione alterius domus dedi, incertũ eſt prima inſpectione, licet poſtea certificari poſsit, & pecũia ęſtimari.d.l.2.C.de conſti.pec.& præterea ibi merces non coſiſtebat in re generica (quod ad formam locationis neceſſarium eſt) ſed cõſiſtebat in ſpecie.ī.in domo, quo caſu innominatus contractus eſt, do vt facias, vt ibi &.l. naturalis.per totam, eo.tit.&.d.l.fi.ti.6.part.5. pulchre per Bar. quem ſequuntur cõiter Docto.ibi in.l.2.in pr.nu.4.ff. ſi cer. pet.Deniq; hæc opi.quam contra communem tuemur, ab orbe fere vniuerſo recepta eſt, nam domini fundorum eos locare plerunq; ſolent pro certis annuis penſionibus, ſeu mercedibus in frumento, vino, oleo, aut ſimilibus longe frequentius cõſiſtentibus, quam cõſiſtentibus in pecunia numerata: & tñ quaſi pro comperto, & indubitato habent eſſe cõtractũ nominatũ locationis, nõ autem contractum ĩnominatũ: ſicq; in eo non eſſe locum pœnitẽtiæ.

Locatio iure regio exigit mercedem in pecu.

4 Et vſibus forenſibus nuſquam aliud vidi, aut audiui. Agnoſco tamen iure regio communem ſententiam approbatam eſſe per.l.1.titul.8.par.5.& facit.l.3. verb.precio &.l.4.verb.precio &.l.16. ỹb.precio.eod.titu.&.l.fin.ti.6.par.5.

5 Is autem conductor regulariter expelli põt à re conducta per eum, cui locator etiam poſtea vẽdidit.l. emptorẽ. C.locati.l.19.tit.8.par.5.Id quod poſſet etiã facere ſucceſſor maioratus, nã expellere poteſt conductorẽ fundi maioratus, vt plene reſoluit Greg. Lup. in.l. 2.tit.8.par.5.arg.d.l.19.&.d.l. emptorẽ. Neq; ad rem pertinet, quod hæres vniuerſalis expellere non poſſet.l.viam.C. locati.l.hæredi.l.ex qua perſona, & ibi Deci.& Mainer.de reg.iur.ff.d.l.2.titu. 8.par.5.l.7.ti.17.lib.3.fori, nã illud ideo, quia hæres vniuerſalis cauſam habet à defuncto, ideo eius factum pręſtare debet, vt.dd.ll. Diuerſum eſt in ſucceſſore maioratus antiqui, qui non videtur habere cauſam ab imediato prædeceſſore, ſed à primo fundatore.l.vnum ex familia.§.ſi de falſidia.ff. de leg.2. Qua ratione idem quoq; eſt in prælato, qui prædeceſſoris colonũ põt expellere p d.l.emptorem, vt ex cõmuni opi.reſoluit Lupus, vbi.ſ.Rom.& Alexã. nu.22. in.l.cum filiofa.§.ſi vir.ff.ſol.matr.Couaſſru.lib.2.reſol.c.15.Soci.conſi.34.nu. 4.lib.3. Sed emptor colonum expellere non poſſet, quãdo venditoris eiuſdẽ quę locatoris bona obligata fuiſſẽt Bar to.in.d.l.emptorem, nu.2. quem ſequũ tur ibi Bal.& Salice. eandem opi.tenet idem Bart.in.l.1.in.§.quod autem.ff.de ſuperficie idem in.l.qui fundũ.ff.locat. & ibi Paul.de Caſtr. & Salice. nu. 3.idẽ Bart.in.d.§. vir quinquenniũ, nu.2.quẽ ſequit ibi Paul.de Caſt.& Ioã.de Imol. nu.8.Rom.nu.13.Alex.nu.3.Rota in deciſio.861.ĩ antiquis ſecũdũ antiquã imprelsionẽ, et ſecũdũ nouã ĩ deci.1.ĩ tit. de loc.Gui.pap.dec.480.Steph.Aufre. in deciſi.capellæ Toloſanæ. 420.Abb. in.c.querelam,& ibi Ana.nu.9.ne prę-lati vices ſuas.Imola,Aret.& Alex.nu. 5.in.l.qui abſenti.in.§.1.ff. de acq.hære. quam opi.ſentit gl.in.l.nihil.§. fi.in gl. fi.ff.de lega.1.pro qua eſt tex.in.l. ſi creditor.in.§.vlti.ff.de diſtract.pigno. tex. in.l.67.in fi.tit.5.part.5.& in.l.2.in fi.tit. 8.part.5. Qua de re per Bal. conſil. 255. Abb.lib.1.Franciſ.Cur.Senior.conſ.10. eccleſia.Franciſquinus Curt.conſi.45.

habita

Locator rẽ vẽdendo eludit cõductorem.

Maioratus ſucceſſor nõ tenetur ſtare colono.

Succeſſor in dignitate nõ tenetur ſtare colono.

Locator ſi obligat rẽ ſuam poſtea alienando nõ eludit conductorẽ cũ cõmuni.

8

habita diligenti li.2.Alex. conſil.118.in caſu.lib.5.Ancha.conſil.116.ſecundum ordinem.Zabarela conſil.95. ad primũ videtur.Maria.Soci. conſi.15.adſit.Bartholo.Socin.conſi.17.proſequendo,libro.3.Fulgo.conſi. 126. reuerendus Ludouic.Roma.conſ.309.videtur, Dominicus de Sancto Geminiano, conſi.17. pro declaratione, Bal.conſi.182.locata, part.1. hanc etiam opin. tenet expreſſe Montal.in gl.l.19.tit.8.par.5.& in gl.l.7. tit.17.lib.3.fori.Angel.in conſi.2.nu.12. & in cõſi.245.nu.6. Guid. Papa in ſing. 719.& in conſi.129.nu.2.Hipol. in ſing. 321.Alex.in cõſi.118.nu.20.vol.5.Corſ. in ſingul.in verb.pactum ſi propter obſeruantiam.Stepha.Bertrã.in cõſi.143. nu.12.volu.1.primę impreſsionis And. Barba.in cõſi.36.nu.22.col.9. vol.2.Ferdinan.Loazes,in repet. l.filiusfa.in.§.dui.nu.441.ff.de lega.1.Fabia. de Monte in tracta.de emptio.& vend.in.22.q.4. q.principalis.nu.36.Iaſ.in.l.quoties.nu. 29.C.de rei ven.& Bar.in.d.l.emptorẽ. ait, ſe ita ex facto habuiſſe & obtinuiſſe, iubetq; perpetuo hãc rem menti teneri, nec cuiquã id nouũ videri debet: nam ſecundum naturã eſt cõmoda cuiuſq; rei eum ſequi, quem ſequũtur incõmoda.l.ſecundum naturã.ff. de reg. iur. & onera ſequũtur rẽ ad quemcũq; tranſeant.l.vitia.C.de acq.poſſ.§.furtiue.inſti.de vſucapionibus.l.1.l.pro hæreditariis.C.de hæredi.acti. præſertim in ſpecie noſtra, in qua emptor cauſam habebat ab vẽditore, qui onus illud hypothecæ rei venditæ impoſuerat, ergo &c.vt in.l.2.§.ex his.ff.de ver.oblig.iũcta.d.l.ſi creditor.§.fi.ff.de diſtract.pigno.Deniq; id intelligitur, quod procedat nõ ſolum quãdo hypotheca eſt ſpecialis, verũ etiam qñ eſt generalis, licet Ioan.de Imol. teneat cõtrarium, in l.qui abſenti.in.§.ſi quis poſſeſsionem. nu.3.& ibi Ro.nu.3.ff.de acq.poſſ.Petr. Rebuf.in gl.ad conſti. regias Galliæ, in 2.par. in tracta.de conſtit.redituũ, glo. 14.nu.10.pag1.412.& expreſsius hoc tenet Alex.in.d.§.ſi uir in quinquẽnium, nu.4.in fi.Iaſ.in repet.l. filiusfamilias.in §.diui.in.1.lect.nu.92.ff.de leg.1. Rode.

Locator obligans res ſuas generaliter an poſsit alienare in necem cõductoris.

9

Xuarez,in.l.poſt rẽ iudicatã.in.§.1.limita.fol.138.nu.8.ff.de re iud. Imo.& Pau. Caſt.in.d.§. ſi vir in quinquenniũ, Sali. in.l.qui fundũ.ff.locati, per tex. ibi Iac. Butrig.in.l.ſi merces.§.1.eod.tit. Salic. in.d.l.emptorẽ.C.locati,id quod ſentit Barto.ibi dum ait emptorem hoc caſu non poſſe expellere colonũ donec ſibi præſtetur intereſſe. Facit etiam quod tradunt Iaſ.& alij cõiter ī. l. quoties.C. de rei vendi.dum aiũt, quod licet regulariter is cui priori res vendita tradita fuit, pręferatur ei, cui priori vẽdita antea fuerat, ſed non tradita: fallit tamen, qñ illi priori fuerat ea res obligata, nã tunc præfertur poſteriori, cui prius tradita fuit. Et quod in nro caſu ſufficiat obligatio generalis bonorũ, verius eſt prout hanc opin.tenet.Paul.Caſtr.in.l. nihil.§.vlti.ff.de leg.1.eandẽ tenẽt Bar. & Sal.in.d.l.emptorem, idem Bar.in.d. l.q fundũ.ff.locati, & ĩ.d.§. ſi vir ĩ quinquenniũ, & in.d.l.1.ĩ.§. quod autem.ff. de ſuperficie.Pau.de Caſt.in.l.merces, in.§.1.ff. locati. & per eũdẽ expreſſe in l.ſi ita quis.in.§.ea lege.ff.de ỹb. oblig. vbi Iaſ.Angel.Are.in.§.fi.nu.5.inſtit.de loca.Ang.de Peru.in conſil. 245. nu.6. Corne.in conſi.6.nu.3.vol. 4. Socin.in conſi.90.nu.1.vol.4.Hanc op.dicit eſſe cõm.Ferdi.Loazes,in repe.l.filiusfamilias,in.§.diui.nu.441.ff. de leg.1.eandẽ dicit eſſe cõm.Anto.de Fano. in tract. de pigno.in.2.part.principa.in prin.nu. 6.Eandem etiam dicit eſſe cõem.opin. Hiero.Gratus,in cõſil.95.nu.12.volu.1. D.de Couaſrub.in lib.2.variarũ reſolu. c.15.nu.3.quam opi.tenet expreſſe.Carolus Molin.in conſuetu.Pariſien.§.30. q.23.nu.93.Ludouic.Gozadi. in conſil. 24.nume. 9. eam dicit eſſe cõem Ioan. de Amicis, vbi notabiliter hoc declarat in conſi.113.nu.7.Bald.conſi. 182. locata.lib.1.Lud.Rom.conſ.309.videtur, Soci.conſi.17.proſequẽdo,lib.3. deniq; etſi pleriq; doctorũ, dũ ſimpliciter loquuntur, ſibi ipſis pugnare videantur: tñ ita conciliandi ſunt ex mente Alex. in.d.§.ſi vir, vt hoc caſu colonus expelli nõ poſsit, niſi ſibi præſtetur intereſſe: cęterum emptor non teneatur præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cise ad patientiã, argu.l. Paulus, aliâs Sẽ pronius.§.pignoris.ff.quib. mo. ius vel hyp.sol.l.qui fundum.ff.locati. Cęterũ si præter hypothecam etiam fieret pactum de non alienando, tunc etiã prẽcise emptor teneretur ad patiẽtiam, vt ex cõmuni opi. resoluunt Alex.in. d.§. si vir, col.2. Couasr. & alij cõiter vbi.s̃.

1 *Mercedis remissio fit propter sterilitatem.*
2 *Sterilitas iudicanda secundum vulgi opinionem secundum communem opi..*
3 *Sterilitas iudicanda, ad similitudinem læsionis vltra dimidiam secundum communem opinio.*
4 *Sterilitas iudicãda qñ res locãda nõ produxit dimidiã partẽ fructuũ, quos ãtea solebat secũdũ cõem op.*
5 *Casuum renuntiatio fit in locatione, cum cõi.*
6 *Casuum fortuitorum renuntiatio quid comprehendat egregium certamen.*
7 *Casuum fortuitorũ in renũtiatione q̃ specifica enumeratio requiratur in iudiciis. Speciale est cum cõi.*
8 *Generalitas id operatur quo ad omnia, quod specialitas quo ad singula, cum communi.*
9 *Casuũ fortuitorũ renũtiatio vt accipiat̃ iure regio.*
10 *Conductor si duplo plus percepit ex fundo quam solẽne erat, an mercedẽ duplicare teneatur? not. qstio.*

Mercedis remissio fit ꝓpter sterilitatem.

1 IN cõtractu locationis, & conductionis fit remissio mercedis propter sterilitatẽ. l. si merces. §. vis maior. ff. locati. l. si vno. §. cũ quidam. l. ex conducto. 5. si vis. eo. ti. l. licet. C. eod. c. propter sterilitatem de locato. l. 22. & l. 23. ti. 8. par. 5. sterilitatem vero quẽadmodũ accipere debeamus in varias sententias itũ est: prima enim est opinio existimãtiũ, tunc adfuisse videri, cum secundum vsum & consuetudinem illius loci, oppidi, vel regionis, vbi res agebatur, vel annus ille sterilis iudicaretur, ex cõi & vulgari hominũ illius loci vel regionis opinione, vel cũ saltẽ iudicarẽt in fundo illo, quo de ageretur sterilitatẽ adfuisse, ita sensit gl. in. d. l. licet, gl. in. d. l. si vno. §. 1. Gofred. Hosti. Ioan. And. & alij cõiter secundũ eund. Ioã. And. in. d. c. propter sterilitatẽ est cõis op. secundũ Corn. consi. 128. videtur primo aspectu, nu. 26. libr. 2. & hanc sequitur ac dicit cõem opi. Greg. Lup. in. d. l. 22. in gl. mag. licet etiam firmet hac in re esse alias duas cões opin. Mouentur, quia iura. s̃. allegata hac in re iubẽt remissionẽ mercedis propter

Sterilitas in dicãda secũdũ vulgi opinionẽ secũdũ cõem opinio.

2

sterilitatẽ fieri debere, nec declarant, qñ videatur adesse sterilitas, ergo id reliquisse videntur arbitrio boni iudicis, argu. l. 1. ff. de iure delib. iudex autẽ iuxta vulgarem hominũ opinionẽ illius regiõis, vbi res agebatur id iudicare debet arg. l. si seruus plurium. §. fi. ff. de legat. 1. & ita etiam sentiũt Imola, in. d. c. propter sterilitatem, & Fulgosi. in. d. §. vis maior, & Corne. vbi. s̃. etenim vero simile est contrahentiũ voluntates ad vsum cõem illius regionis, vbi res agebatur, respexisse. d. l. si seruus pluriũ. §. f. Lita stipulatus magna. ỹ. f. Sabinus. ff. de ver. obli. l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. vnde cum ipsi vel scirẽt, vel scire deberent remissionem mercedis fieri debere propter sterilitatem, nec ignorare deberẽt sterilitatẽ adesse, vel non adfuisse secundum consuetudinẽ regionis iudicandam fuisse, voluntatẽ suam ad talem consuetudinẽ non possunt non videri accommodasse: & ita etiam esse videtur de mente Bart. in. d. §. vis maior, & est communis opinio. secundum Salicet. in. d. l. licet.

Sterilitas in dicãda ad similitudinẽ læsionis vltra dimidiã secũdũ cõem opin.

3 Altera fuit opinio existimantiũ sterilitatem adfuisse videri, cum semine, & expẽsis deductis tãta penuria fructuũ maneret, vt si integra pensio præstaretur, conductor lęsus videretur vltra dimidiam: veluti si vt plerunq; Hispaniæ fit, conduxi fundum tuum, ita vt decẽ corbes frumenti tibi darem pro annua pensione, deductis ergo semine & expensis, quatuor tantũ corbes mihi manebant, certe si integram pensionẽ decem corbium præstare deberẽ, iam vltra dimidiam lęsus manerem, sicq; fieret mercedis remissio. Ita tenent Bart. in. d. l. licet. C. locati, vbi ait se nũquam dixisse nisi tunc, sequuntur Bald. ibi & Cinus, post Iac. de Rau. & Pet. de Bellaper. ibi, idẽ Bar. in. l. si vno. §. vbicũq; ff. locati. hanc dicit cõem opin. Grego. Lupus in. d. l. 22. in gl. mag. hanc etiam firmat esse receptiorem sentẽtiam Pinellus de rescind. vend. par. 1. c. 3. nu. 22. cum seq. Anto. & Imo. in. d. c. propter, Paul. in. d. l. ex conducto. §. si vis, num. 5. Anto. Gomezi. de contracti. c. 3. nu. 18.

Corne.

Corne. d. consi. 128. nu. 26. est cõis opi. secundum Gigantẽ de pensioni. q. 66. nu. 17. dicit cõem Areti. consil. 52. nu. 2. Anto. Capitius decisio. 88. nu. 1. Pau. in d. §. vis maior, Soc. Iunior, consi. 68. nu. 9. Hierony. Gratus, consi. 161. nu. 5. lib. 2. aliqua per Deci. cõsi. 312. licet hactenus in pr. Ananias consil. 74. visis, Rom. cõsi. 432. & consi. 178. Ancha. consil. 402. pluribus, Bald. consi. 434. pactum inter locatorẽ, lib. 2. mouentur, quia locatio, & cõductio simillima est emptioni & vẽditioni. §. adeo, iſti. de locati. & cõductione. l. 2. ff. eo. tit. & ista remissio mercedis similima est remissioni seu emendationi, quæ fit in emptione, & venditione per. d. l. 2. C. de resci. vẽdi. & cum iure cautũ nominatim sit remissionẽ mercedis faciẽdã, nec satis expressum fit, ad quem modum seu mensuram facienda sit, & à proximiore ac viciniore legum decisione exemplum sumendum sit. l. quęritur. ff. de statu hom. l. nõ possunt. l. neq; leges. ff. de legibus, certe nulli alteri materię vicinior ac similior est locatio & cõductio, quam emptioni & venditioni.

Sterilitas in dicãda qñ res locata nõ produxit dimidiã ꝑtẽ fructuũ, quos antea solebat, secũdũ cõem op.

4 Tertia fuit opinio tenentium, sterilitatẽ tunc demum adfuisse videri, cum cõductor non percepit dimidiã fructuũ eorũ partẽ, qui ex tali fundo colligi solebãt: ita sensit gl. in. l. si vno, in pr. ff. locati, quod placet Imolę in. d. c. propter sterilitatem, & Baldo in. d. l. licet. & est cõmunis opi. secundum Grego. Lupũ in. d. l. 22. in gl. mag. in. 2. op. ibi relata & in hanc magis inclinat Corne. d. consi. 128. col. pe. & fi. qui etiam hanc dicit esse cõem opi. tenet Ant. in. d. c. propter, Azo in summa. C. de locati. & conducti. & in hanc partem inclinat Fulgosi. in. d. §. vis maior, tracta similitudine de locatione & cõductione ad emptionẽ iuxta. d. l. 2. C. de rescin. vend.

Quarta opi. fuit, vt tunc demum sterilitas adfuisse videatur, cum nulli omnino fructus percepti fuerunt, ita tenent Bar. in. d. §. vis maior, intelligendo nullos fructus, quando deductis expensis nihil omnino fructuum manebat, sentit gl. in. d. c. propter sterilitatẽ, sed ista est contra. d. c. propter, secundũ Abba. ibi & secundũ Grego. Lupũ vbi supra. Quid dicẽdum? & sane si nihil omnino fructuum perceptum est, fit remissio totius mercedis. l. ex conducto. §. si vis. ỹ. sed si labes. ff. locati. l. 22. ti. 8. par. 5. quod si fructus perceptisunt, sed tam pauci vt non ascendant, vel non egrediantur modum seminis & expensarũ, fit similiter remissio totiꝰ mercedis. d. §. si vis, &. d. l. 22. quod si fructus percepti sufficiunt ad semen & expensas, & præterea supereſt aliquid, tũc aut illud ascendit vsq; ad dimidiam pactæ pensionis, vel vltra, aut nõ ascendit vsque ad dimidiam. Primo casu procedit illa cõis opi. quã supra secundo loco retulimus, vt nõ fiat vlla mercedis remissio, quia modica lęsio tũc esse videtur, quę in contractu locationis non consideratur, vt in. d. §. vis maior, & in. d. l. si vno, §. cum quidam, & quia ad hãc similitudinẽ procedimus in contractu emptionis & venditionis vt ĩ. d. l. 2. C. de resc. ven. cui locatio simillima est. d. §. adeo, inst. de loca. & conduct. l. 2. ff. eo. tit. & quia cum isto modico damno compẽsare cõductor debet immodicũ lucrũ, quod sibi habiturus foret, si res bñ cessisset, vt. d. §. vis maior, & ita pulchre interpretantur. dd. ll. dum de modico dãno loquuntur, nec quale modicum dãnum esse videatur, declarant, & isto etiam casu potest intelligi. d. l. 22. titu. 8. par. 5. Secundo casu quãdo fructus percepti nõ ascendebãt vsq; ad dimidium pensionis præstandæ seu pactę, quia de cem corbes frumenti præstaturus erat colonus, & quatuor tantũ vel infra collegit, remissio mercedis facienda est iuxta eandem cõem opi. s̃. secundo loco relatam, & ita accipiẽdum est illud dãnum immodicũ, de quo loquuntur. d. §. si vis, &. d. §. vis maior, licet ibi modus seu mensura illius dãni nõ. declaretur, ita etiam procedit. d. l. 22. tit. 8. par. 5. &. d. c. propter. Quęquidem remissio de iure cõi non fieret ex toto, sed pro rata pensionis pactæ & fructuum perceptorum. d. c. propter, ver. pro rata. d. l. si vno. §. vbicũq;, verbo, pro rata, vt si viginti

Universidad de Deusto
Biblioteca

ginti corbes frumenti conductor præ
ſtaturus erat, & quinque tantum colle
git, fiet hæc cõputatio, vt quemadmo-
dum ſi decem colligeret, integram pẽ
ſionẽ, & ſic viginti præſtaret, ita & cũ
quinque tantum collegit, decem pẽſio
nis ſeu mercedis nomine pręſtet: vt ſic
vſque ad duplũ eius, quod percepit, lę-
di poſsit: quemadmodũ longe vltra du
plum lucrari potuiſſet, & hãc cõpenſa
tionẽ ęquo animo ferre debet, arg. d. §.
vis maior. Iure autem regio cõſultius,
expeditiusq; id prouiſum eſt, vt iſto ca
ſu electio ſit cõductoris, vt vel integrã
penſionem ſeu mercedẽ præſtet, & fru
ctus pceptos retineat, vel ſi malit à fru
ctibus percipiẽdis abſtineat ceſſuris in
domini prędij vtilitatem: ipſeq; cõduc-
tor mercedis nomine pręſtabit nihil,
damnũ in eo tantũ reportaturus, quod
expenſas fruſtra fecit, quod damnũ tol
lerabile eſſe viſum fuit iureconſulto in
d. §. ſi vis. Quę omnia limitantur, vt nõ
procedãt, qñ aliter ſe habebat conſue-
tudo, cui hac in re ſtandum eſt ſecun-
dum cõmunẽ opi. ſ. primo loco relatã.

Caſuum re nũtiatio fit in locatione cum cõi. 5 Verum cum vſibus forenſibus, & con-
ſuetudine Tabellionũ, in ſcripturis lo-
cationũ, & cõductionũ ſoleant fieri re
nuntiationes caſuũ fortuitorum, vidẽ
dum eſt, an tales renũtiationes valeãt,
quando reuera proceſſerunt à mẽte ip-
ſorum contrahentium: qua in re con
ſtat valere vt in. l. fiſtulas. §. ſi fruméta.
ff. de cõtrah. empt. & in. l. ſi quis fundũ,
in pr. eo. titu. Conſtatq; poſſe generalẽ
renuntiationẽ facere, quæ tantum ſuf-
ficere ſolet, quantum particularis ſpe-
cierum enumeratio. l. ſi chorus. ff. de le
gat. 3. quia ſufficit cogitaſſe in genere,
argu. l. qui iure militari. ff. de mil. teſta.
vt ex cõmuni opi. reſoluũt Iaſ. & Ale.
nu. 12. in. l. ſed etſi quis. §. quæſitum. ff. ſi
quis cauti. Iaſ. cõſ. 113. col. 3. li. 1. p Hiero.
Gratum conſ. 161. li. 2. Ant. Capi. deciſ.
86. nu. 10. & tenent omnes Doct. quos
illico in quęſtione ſequenti citabimus.

Caſuũ fortuitorũ renũtiatio qd cõprehẽdat egregiũ certamen. 6 Sed an talis generalis renuntiatio re-
ſtringatur ad caſus tãtũ fortuitos, qui
licet raro, tamen non rariſsime, & præ
ter omniũ hominũ ſpem, & cogitatio-
nem euenire poſſunt? & ſunt qui putãt
ad raros tantum, non etiam, ad omni-
no inſperatos talẽ renuntiationẽ refe-
rendã, ita Bar. in. l. ſed & ſi quis. §. quæ-
ſitum. ff. ſi quis cauti. idẽ Bar. in. l. Seio.
§. medico. ff. de annuis legat. Iaſ. qui plu
res refert in. d. §. quæſitum, num. 33. vbi
Alex. nu. 14. plures hanc partem tenẽ-
tes allegat, licet ipſe in contrariam in-
clinet, Anto. in. c. 1. de cõmod. idem te-
net cum Bar. Angel. conſi. 173. in Chri-
ſti nomine, præmittendum eſt. Bald. in
l. falſus, col. ſi. C. de furtis, Dec. conſi. 7.
& pro tenui, col. 1. licet poſtea col. ſi. in
contrarium inclinet Alex. conſi. 28. vi-
ſis & accurate, nu. 10. lib. 1. Barto. in. d. §.
frumenta, in. l. fiſtulas. ff. de contrahen.
empt. Fulgo. in. d. §. quęſitum. nu. 11. So
cinus conſi. 123. nu. 11. lib. 4. Corn. cõſi.
23. lib. 2. Felin. i. c. ſedes, colũna. 2. de re-
ſcrip. & in hãc partem inclinat Matth.
Afflict. deci. 150. nũm. 22. Frãc. de Rip.
de peſte, parte. 2. nu. 75. in ſimili p Bart.
Soci. in. l. quidam relegatus. nu. 5. cum
plu. ſeq. ff. de reb. dub. Bart. in. l. cotem
ferro. §. qui maximos. ff. de publi. idem
Bartol. in. diſputatione incip. Publica-
nus, Socinus conſ. 123. circa col. f. lib. 4.
Contrariam partem, vt hoc caſu caſus
fortuiti, vtcũq; inſoliti, ac inſperati cõ
prehendantur, tenuerunt Bal. & Ang.
in. d. §. quæſitum, & licet fluctuans, tñ
in hãc partem magis inclinat Fulg. ibi,
& etiam Lud. Roma. idem Imola, in. c.
de locato & Salicet. in. l. licet. ad finem.
C. eod. tit. & ex profeſſo Alex. ſibi con
trarius in. d. §. quæſitum, nu. 14. & Iaſ. ſi
bi contrarius, vbi hanc firmat eſſe cõ-
munem opinio. contra Bart. in conſil.
107. redemptoris noſtri lib. 1. col. 3. ver.
3. principaliter, Decius. d. 9ſ. 7. colũ. fin.
ſubijciens pcliuius eſſe, vt de inſolitis
et inſperatis teneatur, quam de nõ ad-
modum raro contingentibus, Alex. in
l. precia rerum. ff. ad leg. Falci. quod &
ſentit Paul. in. d. §. quæſitũ, qua de re p
Bal. conſil. 493. multiloquiũ, lib. 4. Ro-
ma. conſi. 395. vires: Bal. conſi. 53. libr. 4.
idem conſi. 145. caſus, lib. 3. Ana. conſil.
78. viſis & conſi. 71. viſis, Soci. conſ. 123.
circa pręſentem, nu. 2. lib. 4. idem tenet
pro vt

prout ipſe refert Franciſ. de Rampo. in
d. §. quæſitum. idem Bal. in. d. §. frumen
ta. Pinellus de reſc. vẽd. par. 1. c. 3. nu. 29.
Et quidem hac in re non tam miror va
rietatem noſtrorũ (rem non quidẽ nо
uam neq; inuſitatam) ſed miror has cõ
trarias ſententias omnes deduxiſſe à. d.
§. frumenta, vt non abſimiles mihi vi-
deantur nautis, qui non admodum ra-
ro ad regiones contrarias ijſdem ven-
torum flatibus properant, & cũ hac in
re ĩcertum ſit mihi vtra pars receptior
ſit, hoc vnum certo ſcio cuiq; liberum
fore in iudicando, & conſulẽdo ex ani
mi ſui ſententia alterutram partẽ tue-
ri. Ergo periculorum quoddã frequẽ-
ter, quoddã raro, quoddã rariſsime cõ
tingit: nec dubiũ eſt, quin durio ſit quẽ
obligari ad caſum frequenter contin-
gentẽ, quã ad eum, qui raro continge-
re ſolet: & conſequenter durius ſit ob
ligari ad caſum, qui raro contingere ſo
let, quam ad eum qui rariſsime ſolet e-
uenire. Vnde qui periculum caſus for-
tuiti in ſe ſuſcepit, vel ĩ ſe ſuſcepit oẽs
caſus fortuitos, quin de caſibus rariſsi-
me cõtingentibus teneatur, nũquã (vt
nobis videtur) dubium fuit legiſlatori
bus: & apud eos in eo tantum quæſtio
manebat, an teneretur non ſolũ de ca-
ſibus rariſsime, aut raro cõtingentibus,
ſed etiam de frequenter cõtingentib9:
quod vltimum negant, quia caſus for-
tuiti appellatione, vel appellatione vis
ſeu tempeſtas, non damna frequenter
contingentia intelliguntur, ſed ea tan-
tum, quæ perraro, aut rariſsime, aut fe
re nunquam eueniũt. Vnde cõductor,
qui voluit ad ſe pertinere periculũ om
nium caſuum fortuitorũ de damno fre
quenter contingente, tenebitur ex na-
tura contractus locationis. l. ex condu
cto. 5. ſi vis. ff. locati. & de damno perra
ro cõtingẽte tenebitur ex cauſa huius
conuentionis, quæ non ſolũ caſum in
auditum, & omnino inſperatum com-
prehendit, ſed etiã caſum perraro cõ-
tingentẽ, in quo maior dubitatio erat.
Nam cum in obligationibus interpre-
tandis benigniores eſſe debeamus, quo
minus adſtringãt. l. Arrianus. ff. de acti.
& obliga. qui ſuſcepit in ſe periculũ ca
ſus fortuiti, ſi de rariſsime tantũ cõtin-
gentibus ſenſiſſe videretur, rariſsime
quidem vel nunquã teneretur, aut pe-
riclitaretur. Sed quia verba erant gene
ralia, non quidem reſtringũtur, ſed ge
neraliter intellecta cõprehendunt nõ
ſolum caſus rariſsime contingẽtes, ſed
etiam qui raro accidunt, quia id proxi-
mius quoq; eſt menti contrahẽtiũ arg.
l. nõ ad ea. ff. de legibus. Ergo à proprie
tate verborum regulariter recedendũ
non eſt. l. non aliter. ff. de leg. 3. l. Labeo.
ff. de ſuppell. leg. §. ſin autem ad deficiẽ
tis. C. de cad. tollẽ. Quod ſi quando ex
mente contrahentiũ à proprietate ver
borum recedendum eſſet iuxta. l. ita ſti
pulatus. magna, verſi. Sabinus. ff. de v̄b.
oblig. vbi notant communiter Docto.
præſertim Paul. & Iaſ. tunc longe indu
bitabilius contrahentes ſenſiſſe viderẽ
tur de caſibus rariſsime, quam de raro
tantum contingẽtibus: nam ſi verũ eſ-
ſet alterutrum, non etiam vtrunq; cõ-
prehendi, potius rariſsime tantũ con-
tingentes, quam raro tantum cõtingẽ-
tes cõprehendi viderẽtur: vt ſic laxius,
ac mollius, non etiam durius ille obli-
gatus videretur, ſed verius eſt vtrunq;
comprehendi. Vnde ſi venditor voluit
vt contra naturam contractus pericu-
lũ caſus fortuiti ad ſe pertineret, indu-
bitanter ad eius onus eſſet periculũ ac
damnum caſus fortuiti rariſsime eue-
nientis, & in eo tantum quæſtio mane
ret: an & de raro tantũ contingente te
netur, an etiam de eo, quod frequenter
cõtingere ſoleret: quod vltimum non
admittitur, quia eſſet contra vim & p-
prietatẽ v̄borũ. Sed duo priora vtiq;,
quia eſſet ſecundũ verborum proprie-
tatem, & conſequẽter ſecũdum mentẽ
contrahentium, vt iſthęc probantur in
l. ex conducto. 5. ſi vis. ff. locati, in. l. fiſtu
las. §. frumenta. ff. de contrah. emp. in. l.
quæ fortuitis. C. de pigno. act. & qa ge
neralitas tantum operatur quo ad oĩa,
quantũ ſpecialitas quo ad ſingula. l. ſi
chorus. l. Iulianus. ff. de leg. 3. facit. l. con
iunctim, eo. ti. l. Meuio, in pr. verbo to-
tus. ff. de leg. 2. l. ſi pluribus. ff. de leg. 1. l.
ſi ſepa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Casuũ fortuitoru renuntiatio. & specifica enumeratio requirat̃ iudiciis speciale est. cum cõi.

fi separatim.ff.de cond.& demon.l.1.§. fi.&.l.inde Neratius.ff.de vsufr.accres. l.qui vsumfructum.ff.de ver.obliga.l.si quis cum totum.ff. de excep. rei iudi.§. si eadem res instit.de lega. Quod si q̃ 7 cõtrariũ reperitur expresim iure cautum.s.vt requiratur specifica rerũ, vel specierum numeratio, id speciale est, prout contingit in terminis.d.l.sed etsi quis.§.quæsitum.ff. si quis cauti. vbi & requiratur specifica casuum enumeratio speciale est in iudiciis, vt tenuit ibi gl.mag.secundum opi.Bulgari quę cõi ter app.secundũ Alexã.ibi nu.10. & est cõis opi. secundum Pinellum de resci. vendi.par.1.c.3.nu.27. post Bar.Paul.& Ias.nu.14.in.d.§.quęsitũ,vbi Alex.reddit rationem diffe. inter contractus &

Generalitas id opat, quo ad oia & specialitas quo ad singula cũ cõi.

8 iudicia.Et quod regulariter tantum operetur generalitas quo ad omnia, quã tum specialitas quo ad singula, tenuit gl.in.l.si seruitus.ff.de seruit.vrb.prędd. gl.in. l. si quis mihi bona.§.iusium.ff.de acqui.hære.Alex.nu.11.in.d.§.quæsitũ. Deniq; pro nostra opi.facit,quia de voluntate illius, q in se suscepit casum fortuitum dubitari nõ oportet,cum id inducant vis & proprietas verborũ generalium,vt iam ostẽdimus,& longe minus de potestate ipsius expediat dubitari, cum contractus ex conuentione legem accipiant.l.cõtractus. ff. de reg. iur.c.contractus eo.titu. lib.6.& liberũ est cuiq; rebus suis non solum vti .l. in re mandata. C.mãd. sed etiam abuti & prodigere.l.sed etsi lege.§. consuluit.ff. de pet.hęre.ibi dum re sua se abuti putant.l.1.§.et magis ℣b. prodegit.ff. si qd in fraud.patr.& nostram opi.probat iure regio quo vtimur.l.23.ti.8.par.5. vbi sentit Gregorius Lupus in glos.1.quod nota ad.l.1.in quaterno alcaual.

Casuum fortuitorũ renũtiatio vt accipiat iure regio.

Cõductor si duplo plus percepit ex fundo quã solẽne erat, an merce lẽ duplicare teneatur? not.quæstio.

10 Quod si ex diuerso conductor duplo plus fructuum ex agro percepit, quam solenne erat, idq; nõ industria sua sed casu contigit,veluti si conduxit molẽdinum,& quia vicina molẽdina destructa fuerunt, duplo plus quam solitum erat reddidit, is duplicatã mercedem præstare tenebit iure regio,vt expressum est in.d.l.23.sed iure cõi idẽ quoq; tenet Greg.Lup.ibi Abb.in. c. propter de locato Paul.Castr.in.l.cotem ferro. §.qui maximos.ff.de publi.gl. quæ iolẽ niter disputat ad partes in .l. si merces. §.vis maior ff. locati,vbi idẽ tenet Bar. Innocen.Ioan.Andr.Ancha. & Imola, in.d.c.propter Bal. in. l. licet & Cin.in l.legẽ.C.de loca.Contrariam partẽ tuẽ tur Sali.Fulgo.& Pau.in.d.§. vis maior Soci.Iunior consi.68.lib.2.Areti.in.d.l. si quis cum aliter nu.8.ff. de ver. oblig. Pinellus vbi supra,nu.34. qua de re per Firmianũ de gabellis part.2.nu.39.Ant. Gom.de cõtractibus.c.13.nu. 19.& hæc posterior pars probatur lege, vsu, & ratione,nam ita probat.d.§.vis maior qui non eget inductione. Et ita vsibus forensibus receptissimum est secundum eũd.Pinellũ, quod sæpe expertus sum, & adest summa ratio,licet contrarium etiã teneat fauor in.d.l. licet. C. locati.

1 *Minor quæ in domum conductam induxit an tacite obligata sint? egregium certamen.*

2 *Iure communi omnes vtuntur cum communi.*

3 *Minore dotem recipiente an eius bona tacite obligata videantur? ingens pugna.*

4 *Dotis esse an oia bona mulieris nubentis videanr.*

5 *Minoris monachantis bona sine decreto fiunt monasterij cum communi contra plures.*

1 Onductio cum à minore fit ad inhabitãdũ, puta quia minor domum à se habitandam conduxit,dubium est an inuecta,& illata à minore sint tacite hypotecata p pensione illius domus? et sunt q velint tacite obligata videri, ita Bal. in.l.certi.C.locati.q.8.post Nico. Mat. quem ipse allegat Iacob.de Are.& Alberi.in.l.sed hic.ff. de rebus eorũ And. Tiraq.post leges connubi gl.8. nu. 189. q.23.Bal.Ang.& Roma.in.l.si constante in pr.ff.solu.matri.Bal.Ang.& Paul. in.d. l. item quia in pr. ff. de pact. & ibi Alex.idem nu.29.in.d.l.si constante in pr.Cinus Ang.& Bal.qui hanc dicit cõmunem opi.in.l.fin.C de leg. tut. & est communis opi.secundũ Iaso.nu.210.in d.l. si constante Bal. in.§. & vt plenius. C. de rei vxo. actio. dicit communem Ias.nume.20.in.d.l. item quia. Contrarium tenent Dinus in .§. item seruiana inst.de

Minor quæ in domũ cõductã induxit,an tacite obligata sint ? egregium certamen.

insti.de act. quẽ refert & sequitur Bar. in.l.item quia in pr.ff.de pact. vbi glos. idem tenet,sequitur & dicit esse cõem opi.Ias.in.§.item Seruiana,nu.58.versi. quid autem si minor insti. de actio.vbi Gomezius remissiue num.25.ver.alias quæstiones Salicet.in.l.certi.C.locati, Bar.in.l.si constanti in pr.ff.soluto ma. nu.74.versi.quarto quæro pone quod minor & ibi Ioan. de Imola & Fulg. in d.l.item quia.ff.de pact.in pr. Cuma.in d.l.si constante in pr.Ancha.consil.94. ista dña in pr.Ange.in.d.§.item Seruiana,col.2.facit.l.dos data.C. de dona.ante nũptias,in simili per Roma. consilio 423.pro pleniore Hypoli. consil. 22. in causa Bolog.consi.26.sentit gl.in. §.2.l. si.C.de legit. tut.Sed contrariam partẽ tenet & dicit cõmunem Ant. Negus. de pigno.par.2.membro.4. nume.154.

Iure cõi oẽs vtuntur cũ communi.

2 Quid dicendum,& sane vtra harũ opinionum receptior sit, incertũ est mihi, sed opinio affirmatiua lõge verior nobis semper visa est: nam mortaliũ nullus est, qui regulariter non vtatur iure communi, nisi in quibus casibus reperitur habere peculiare priuilegiũ.l.i frudẽ.§.fi.ff.de milit.testa.tradit Deci.cõsi.5.idem Decius in.l.ex testamento.C. vnde lib.Alcia.Paradoxorũ lib.4.c.10. Andr.Tiraq.de vtroq; retract. glo.14. nu.91.cum seq.Ioan.Cro.in.l.nemo potest.ff.de lega.1.nu.18. & ibi Hãnib.nu. 369.& Franci.de Ripa.nu.52. Deci.in.l. hac consultissima col.fi.post Cuma.& Paul.quos allegat. C. qui testamẽ.facere pos.Ias.in.l.sicut nu.10.C.de test.in.l. ex quorum relatione apparet hanc esse non solum cõem, sed etiam receptissimam opi. sed quæ domus conductor inuexit, & intulit in domũ cõductam, sunt regulariter obligata, & tacite hypothecata pro pẽsione domus.in.l. certi.C.locati.l.item quia in pr.ff. de pact. §.item Seruiana cum gl. insti. de acti.l. 2.ff.in quib.ca. pignus vel hypo. tacite cõtrahat,sed ab ista regula minor non reperitur notatim exceptus, ergo &c. pro hac parte facit tex.in.l.1.§.fi.cum.l. seq.ff.de reb.eorũ,facit.l. cõditionibus pupillus verbo iure potestatis.ff.de cõdi.& demõ.vbi pupillus à patre sub cõditione potestatiua fuit institutus,is cõditionem impleuit, quo facto statim sine vlla additione sed iure potestatis , & sic ex legis ipsius dispositione obligatur oneribus hæreditarijs, fitq; hæres. sic ergo & in specie nostra ex ipsa domus conductione, quam minor fecit, resultat tacita eius bonorum hypotheca,quæ à lege inducitur : & licet facto hominis nequeãt bona immobilia minorum immediate obligari, vt per totũ.C.de prædi.minorũ &.ff.de reb.eorum,tamen ex legis dispositione bene possunt, & sic ex facto hominis media te,licet non immediate.Deniq; nullorũ magis interest, quam ipsorũ minorũ contrarium nõ admitti,aliter.n.euẽturũ esset,vt vel nõ inuenirẽt, qui vellent eis domos,vbi sese possent recipere,locare,vel maiore precio eas cõducere necesse haberent: quasi periculũ deficientis hypothecæ precio,& damno cogerentur redimere: ergo consultius eis fore intelligẽdum est hac in re vti iure cõi, quam huiusmodi priuilegio,ne inducta ad vnum effectũ in cõtrariũ vertãtur,vt in simili ait. l. Diuꝰ. ff. de mil.testam.§.plane insti.eod.titu. l.legata inutiliter.ff. de legat.1. l. legata inutiliter.ff. de adim.leg. Aliter enim si militer euenturum,vt ipsi minores vix inuenirent, quibus cum negotiarẽtur, perq; hoc quasi ab hominũ cõmercio interdicti viderentur, quod esse nõ debet, vtpote eis ipsis perniciosissimum argu.l.quod si minor.§. non semper. ff. de minoribus.In summa prohibitio de nõ alienandis prędijs facta minoribus, non dubium est quin ob eorũ vtilitatẽ facta fuerit.l.1.l. & magis & fere per totum.ff.de rebus eorum.l.1.ff. de minoribus,sed vbi minor domum in qua recipiat sese conducit,nulli dubium, quin vt diligẽs ac frugi paterfa. se habuerit, sicque cessat omnis lęsio, & cõsequenter legis prohibitio cessat,ac omnis restitutio.l.minoribus &.l.fi. cũ vtrobiq; not.C.de in integ.rest.Prętera huiusmodi conductio videtur necessaria, sicq; cessat prohibitio, nã prohibitio de non alie-

Universidad de Deusto
Biblioteca

non alienando vtcunq; ſtrictiſsima ac vehemens ſit, ceſſat in alienatiõe neceſ 3. ſaria.l.peto.§.prædium.ff.de leg.2. multa in ſimili per Iaſ.per tex.ibi in. l. ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſariam.ff. qui ſatiſda. cog.& per Soci.per text.ibi in.l. conditionibus pupillus.ff.de condi.& demõ. per Hãnib.in.l.nemo poteſt.ff.de leg.1. l.vt gradatim.§.1.ff.de numer.& honoribus. Facit nã in ſpecie noſtra talis alienatio, ſeu pignoratio, quæ reſultat ex ipſa conductione ſecundaria eſt, & incidens, ſicq; parum conſiderabilis, arg. l.ſi quis nec cauſam.ff.ſi cer.pet. Præſertim cũ is minor ſi læſus fuerit in tali cõductione, ſiue in precio, quia maiore mercede quam par erat, domum conduxit, ſiue in cauſa, quia talis habitationis minimę ĩdignus erat, vel non tã ampla domo egebat, poſsit in integrũ reſtitui, quo ſubſecuto & hypothecaria quoque obligatio reſoluetur. l. 3. §. fin.ff.de liber.& poſthu.c.acceſſorium de reg.iur.lib.6. Maxime quia etſi reliquæ hypothecæ impediant quodammodo alienationẽ rerũ obligatarũ, qa ſi alienentur, trãſeunt cũ illo onere obligationis: tamẽ in hac tacita hypotheca, quæ deſcendit ex domus cõductione, non ita eſt, vt probatur in.l.differẽtia.ff.in quib.cau.pign.vel hypo. tacite contrahatur, neq; ad rem pertinet.l. fi. C.de leg.tut.nã ibi ideo ait ceſſare hypothecam bonorum minoris non iure alienam curã, aut tutelã gerentis, quia tutela non valuit, ſicq; non potuit germinare obligationem tacitã bonorũ. Deniq; noſtram quęſtionem intellige in mobilibus, quę ſine decreto alienari non poſſunt, qualia ſunt, quę ſeruando ſeruari poſſunt, vt poſui in lib.1.de ſuc. crea.§.10.nu.72.cum plu.ſeq. nam reliqua mobilia ſine decreto alienari poſſunt, & ita poſuit hanc quæſtionem gl. in.d.§.item quia. Deniq; id cõfirmatur per duas concluſiones ſequentes, nam ſi minor vxorem duxit, dotem accepit, an eius bona tacitę hypothecæ vinculo teneantur, dubiũ eſt? & ſunt qui velint, vt teneantur, ita tenent, etiãſi non interfuerit tutoris autoritas, aut decretum iudicis gl. ſecundũ vnum intellectũ in.l.ſi.C.de leg.tut.vbi Pet. Bellap. Cinus Raine.de Forli.Ioan. Faber. Angel.Salice. & Bal. qui hanc dicit cõem opi.& eſt etiam cõis opi. ſecundũ Sali. ibi Ioan.Andr.ad Spec. de dote poſt diuor.reſtitu.§.f.ver.quid ſi mulier, Iaco. de Arena & Albe.in.l. 2.ff.de rebus eorum, idẽ Iac.de Aren.Bal.Ang.Roma. Alex.nu.29.verſi.item in quãtũ, & Iaſ. nu.210.in.l.ſi conſtante in pr.ff.ſol.ma. vbi Alexan.ait ita tenere doct. & Iaſo. firmat hanc eſſe cõmunem opin.quod & vult Alex.in.l.item quia in pri.ff.de pact.dum ſe refert ad ea quę dixit in.d. l.ſi conſtante, ſentit Iaſ.nu.20.cum ſeq. in.d.l.item quia. Sentit contrarium Iaſ. in.§.item Seruiana nu.58. inſti. de act. dum refert, & ſequitur Bar.in.d.l.ſi cõſtante Guili.de Cun.Bal.Ange.& Pau. Caſtr.in.l.item quia in pri.ſ.alleg.Ioan. Fab.in.§.fuerat col.5.inſti.de act.Bal.in l.certi.q.8.& ibi Angel. C.locati.Bal.in §. & vt plenius.C. de rei vxorię actio. idem Bal.ĩ.l.2. C. de priui dotis. Ruin. conſi.61.ex themate col.2.nu. 4. libr.3. Calcaneus conſi.13.pro parte negatiua col.4.Socin.conſi.80. præſens conſultatio col.4.lib. 4. Andr. Tiraq.poſt leges connub.gl.8.nu.188.Corneus conſil.151. videtur in hac conſultatione lib. 4.col. 2. Roma.conſilio.280. colum.2. Contrariam partem, vt bona minoris non ſint tacitę hypothecę nomine obligata pro dote recepta ſentit gl.ſecundum vnum intellectum in.l.ſi.C.de legiti.tutela,& gl.in.d.l. item quia in pri. vbi ita tenet Bar.idem Bar.in.d.l.ſi cõſtante in pr.ff.ſoluto matr.nu.74.verſ. quarto quęro pone quod minor, et Iaſo.i.d.§. ité Seruiana, nu.58. ait cũ Bar. in locis.ſ. citatis eſſe cõmunem opini. Fulgo.in.d.l.item quia in pri. Imola.& Cuma.in.d.l.ſi conſtante in pr. Salic.in l.certi.q.3.C.locati.Petr.Ancha. conſi. 94.iſta dña Ioãna poſt prin.Ang.Aret. in.d.§. item Seruiana.colum.2.

Minore dẽ recipiẽte an eius bona tacite obligata videãtur? ingẽs pugna.

Quid dicẽdum,& ſane verior videtur pars affirmatiua, vt p dote recepta bona minoris tacite obligata à lege videãtur, nõ aliter atq; ſi eſſẽt bona maioris.

Primũ

primũ quia gẽneralitas.l.vn.in pri.& p totã.C.de rei vxoriæ acti. cũ ſimi. omnes omnino cõprehendit, qui non reperiuntur habere peculiare ac ſpeciale priuilegiũ hac in re qua de agitur. l. in fraudem.§.fi.ff.de milit.teſt.vtcunq; ſit perſona multis fauoribus, & priuilegijs inſignita, vt ibi & ex cõi opi.ſ. reſoluimus, ſed minor hac in re non reperitur habere peculiare priuilegiũ ergo,&c.deinde quia vt proxime in ſimili dicebamus nullorum magis intereſt, quam ipſorũ minorũ huiuſmodi exẽplum, aut fauorem non admitti, aliter enim vix nubere poſſent, aut mulieres nõ auderent tot bona eis in dotem dare, ſed loco parafernaliũ pleraq; retinerent, ne totus earum cenſus periculo ſubiaceret ergo,&c.vt in.l.Diuus.ff. de mil.teſt.&.§.plane inſti.eod. tit. Facit, quia fauor publicus etiã principaliter vertitur in dotibus cõſeruãdis. l. 1. ff.ſolu.matri. Facit quia licet ſtrictiſsima eſſet alienandi ꝓhibitio, tñ nunquã impedit alienationẽ neceſſariã.l. peto. §.prędiũ.ff.de legat.2.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſda.cog.vbi multa per Iaſ.in ſimili. Ad idem.l.cõditio. pupillus vbi.iure poteſtatis.ff. de cõdi. & demõ.vbi p Soci.in ſimili facit.l.vt gradatim.§.1.ff.de mune.& hono.Sed hęc alienatio neceſſaria eſt, & neceſſario à lege inducitur, ſimul ac nuptię celebrãtur,& dos recipitur, vt.d.l. vn. cũ ſimi. ergo ceſſat ꝓhibitio facta ĩ perſona minoris. Facit, qa licet ex facto volũtario nubẽdi deſcendat illa legalis hypotheca, vñ ipſa quoq; videbatur volũtaria, arg.l. iã dubitari, ibi iã nõ, vt neceſſarij ſed ſua ſpõte,&c.ff.de hęr.iſtit.tñ illud ceſſat in ſpecie nr̃a, in qua actus nubendi pluſq̃ neceſſarius intelligi debet ad ſobolẽ ꝑcreandã replendãq; liberis ciuitatẽ.d.l.1.ff.ſol.matri. vnde & factum ipſum mr̃ij cõtracti plus quã neceſſariũ,& reipublicæ ſummopere cõducibile intelligi debet, & legalis hypotheca, quę inde emanat, nõ põt non videri regularis,& reipublicę cõducibilis, nã &ſi qñ minor ille dotẽ ꝓdigeret, et per hoc bona quoq; ſua, vtpote obligata 4 periclitarẽtur, diceremus tolerabilius id malũ eſſe, quã quod matrimonia retardarẽtur, præſertim cũ ipſis minoribus ſic rẽ ſuã ꝓdigentibus, ſuperſit conſultiſsimũ reſtitutiõis beneficiũ. Quin imo ẽt maiores, & poſſunt, & nõ raro ſolẽt res quoq; ſuas ꝓdigere, nec iuuantur reſtitutionis beneficio. l. ſed etſi lege.§.cõſuluit.ff.de pet.hęre.ibi dum re ſua ſe abuti putãt.l.1.§.& magis ver.ꝓdegit.ff.ſi qd ĩ fraudẽ patroni cũ ſimil. Deniq; quod minores nequeãt immobilia alienare, vt p totũ.ff. de reb. eo.& per totũ. C.de prædi.mino. id ideo ſtatutũ ne lędãtur, vt.d.l.1.ff.de reb.eo. & l.magis puto p totã eod.ti.l.1.ff. de minori. quę ratio ceſſat in minore matrimoniũ cõtrahẽte,& dotẽ recipiẽte: nã etſi per dotis defectum lędi poſſet: per dotis tñ interuentum lędi non põt, niſi forte in eo, quod nõ tam ampla, vt par erat, recepit. At lõge magis decepto ĩ telligeretur, ſi nullã omnio recepiſſet, ergo cũ dotem recipiẽdo nõ deterior, ſed melior eius cõditio fiat, ſicq; fecerit, quod diligẽs paterfa. facturus eſſet: & ex inde inferatur à lege, eius bonorũ obligatio ceſſat oĩno ꝓhibitionis rõ de nõ alienãdo, vt.dd.ll. vel pignorando, vt.l.f.C.de reb. ali. nõ alie.l. lex quæ tutores. C.de admi.tut.& hoc eſt reale funda.ſecundũ Iaſ.in.d.l. ſi cõſtãte, nu. 213. Pręſertim cũ ſit inſpiciẽdũ id tantũ quod principaliter agitur, nõ quod inde ĩcidẽter reſultat. l. ſi qs nec cauſã ff.ſi cer. per. ſicq; parũ cõſideranda incidẽs hęc obligatio, quæ ad bona minoris ſpectat ex dote p eũ recepta. Neq; ad rẽ ptinet, quod mulier dũ nubit, oĩa bona ſua ĩ dotẽ dare videatur, ſi ſit maior, nõ ſic ſi ſit minor ſecundũ Bart. in d.l.ſi cõſtante, nam id cõiter improbatur ſecũdũ Iaſ.ibi.nu.219. Ad auth. dos data. C.de dona.añ nup. reſpõde, quod loquit̃ in alio caſu, & præterea cum varios intel. recipiat, nõ põt in ea fieri ſufficiẽs fundamẽtum. Ad.l. prædia. C.de prædi.mino. reſp. quod loquitur in caſu diuerſo, & ex diuerſis nõ fit illatio. l.ſi.ff.de calũ. Idq; cõfirmatur p cõcluſionẽ pręcedentẽ de minore domũ cõ

Dotis eẽ an omnia bona mulieris nubentis vẽ deantur?

Ee ducente

ducēte,q̄ per hoc inuecta,& illata ī talem domum obligat ſine decreto.

Deniq; id generale eſſe videt in oī tacita obligatione, nā nō abſimile eſſe videtur,q̄ bona, ét īmobilia minoris īntrātis religionē,aut monachātus,ipſo iure fiūt monaſterij ſine decreti interuētu,aut alia ſolēnitate,ita tenēt Inn.Ioā. And.& Abb.col.5.in.c. p̄lentia de p̄ba.Iac.de Are.in.l.quida.ff.de reb.dub. Maria.Soci. de oblationibus libello. 9. q.5.Andr.Tiraq.poſt leges cōnub.gl.8. nu.190.Fab.in auth.ingreſſi col.f.C. de ſac.ſan.eccl.Rom.cōſi.281.col.2. Spec. de ſtatu mona.§.1.ver.47.quęritur.Licet ꝓtrariā partē teneāt Nic.Caſtel.inter cōſi.Bar.cōſi.475.Pet.& Cin.col.2. in.d.auth. ingreſſi. Quorū opi. tenēda nō eſt,cū contraria receptior ſit,& verior.Nā regula eſt generalis, quod qui ingreditur monaſteriū ſe, & ſua dedicat Deo.d.auth. ingreſſi, & ab hac regula minor nō reperitur exceptus, ergo ſub ea cōprehenditur vt cūq; ſit priuilegiatus ex cōi & vera op.quā.s.retulimus p.d.l.in fraudē.§.f.ff. de mili.teſt. Nec ſimiliter adrē ꝓtinet, quod & generalis ſit regula ꝓhibitiua, ne minorū bona ſine decreto alienētur, nā illa reperitur excepta,hoc eſt oēs ſimiles regulę reperiūtur exceptę vt nō comprehēdāt,quod in cōſequētiā retulrat,ſed tantum intelligātur,qn id fiebat principaliter.d.l.ſi qs nec cām.ff.ſi cer. pet. nā et ſimiliter minor,q̄ hęreditatē etiā opulentā ſine interuētu tutoris acquirere nō pōt, cū id principaliter agebat. §.ſed neq; inſti.de auth.tut.nō tamē ꝓhibetur eā ét nō opulentā acquirere in cōſequētiā alterius actus,quē principaliter agebat.l. ꝙditionibus pupillus ỽb. iure poteſtatis ỽbi not.Soci.ff.de cōdi. & demō.licet p hoc obligetur vt.§.hęres quoq; inſti.de obliga. quæ quaſi ex ꝓtractu naſ.Deniq; vt minor bona ſua obligare vetatur,vt ꝓtotū.ff.de reb.eo. & p totū.C.de p̄di.mino.ita & cū ſui iuris eſt ſuā perſonā alienare,hoc eſt alieni iuris per interuentū arrogationis facere ꝓhibetur citra cauſæ cognitiōis interuētū.l.nec ei.ff.de adopt.& tñ per ingreſſū monaſterij nō ſolū bona ſua ſed & ſua pſona alieni iuris fit.d. authē. ingreſſi,ergo,vt pſonę alienatio fiꝫ ſine cauſę cognitione,aut tutore,aut decreto, ita & facilius bonorū alienatio, aut obligatio fiet, quia cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus.c.cui licet de regu.iur.lib.6. id quod firmius redditur ex duabus concluſionibus præcedent.quas repetere non expedit.

Minoris monachantis bona ſine decreto fiūt monaſterij cū cōi contra plures. 5

1 Locatā in domum quæ inuehūtur etſi ſint venalia, an ſint tacite obligata ꝓ domus pēſione? ingēs pugna.
2 Locatam in rem quæ inuehuntur,quo ſenſu obligata videantur.
3 Venalia an legato generali contineantur.
4 Venalia mariti an ꝓ dote obligata videāt? cōtra cō.
5 Hypotheca legatis etiā ad certum locum reſtricta cōprehendit venalia,niſi in caſibus contra multos.
6 Venalium vſusfructus non continetur,qn̄ legauit vniuerſaliter vſumfructum omnium rerum, quas domi habebā cōtra communem. Quid ſi indefinite legaſſem? adhuc idem cum communi,ſed non ex defectu proprietatis ſermonis contra communem.
7 Venalium vſusfructus non debetur, quando legauit vſumfructum omnium bonorum contra communē.

Locatā ī domū quæ inuehūtur, et ſi ſint venalia, an ſint tacite obligata ꝓ domus penſione? ingens pugna.

INuecta ab inquilino in domum conductam pro penſione domus conductę ſunt tacite obligata, etiam ſi eſſent venalia ita Bal.in rub.C.de ỽ.ſig.q 4.idē Bal.in.l.vbi adhuc.8.q.C. de iure doti.ſequit & firmat eſſe cōem opi.Iaſ. in.l. q Romæ.§.Calimachus,nu.5.ff.de ỽb.obli.Bar.in.l.ſi cōſtante in pr.nu.74. ff.ſoluto matrimon.Zazius in.§.itē Seruiana,nu.20.ſequitur & dicit communem opi.Gomezius ibi.nu.22. Alexan. nu.27.in.d.l.ſi conſtante,Bar.in.l.generali.§.vxori.ff.de vſuf. leg. eſt cōmunis op.ſecundū Crot.nu.103.in.d.l. ſi cōſtāte lect.2, licet ipſe contrarium teneat. Cōtrariā partē vt venalia nō videant tacite obligata ꝓ pēſione domus,tenēt Bal.ī.l.certi.q.6.C. locati, Ang.in.§.itē Seruiana inſtit.de actionibus ſequitur, & dicit cōem op.Iaſ.ibi,nu.44.vbi ſentit gl.ỽ.Colon.in.f.cū ait tūc demū videri tacite obligata, ſi quidē inducta eſſent nō ad breue tēpus,ſed vt ibi manerēt,& rurſus Iaſ.ibi nu.52. vbi firmat hāc eſſe cōem op.tenēt Are.& Soci.in d.§.Calimachus R.o.i.l.ſi cōſtāte in pr. ff.ſo.

ff.ſolu.matri.Iacob.de Aren.in.l.generali.§.vxori.ff.de vſufr.leg.Bal.ī.l. debitor.ff.de pign.Bal.in. l. cum tabernam, & ita ſentit glo. quam ſequūtur Doct. cōmuniter ibi:in.d.l. itē quia in princi. ff.de pact.verbo illata dū ait, vt perpetuo ibi ſint, vbi p Iaſ.nu.20.Socin.nu.2. poſt Areti.ibi,in.d.§.Callimachus Couaſrub.variarū reſoluti.libr.2.c.5. nu.2. qui refert hāc eſſe ſecundum Iaſ. opin. cōmunem,qui ait id procedere,quando tacita ac legalis illa hypotheca ad certū locū reſtricta eſſet. Nō ſic ſecundum eū, vbi ad certū locū reſtricta nō eſſet,& hanc op.tenet Ioā.Crotus, vbi ſupra,& Anton.Neguſ.de pign.part.2. membro.4. nume.153.

Quid dicendū, & ſane pars affirmatiua longe verior eſt, vt pro pēſione domus venalia obligata videantur,nō ſecus quam reliqua: quod probatur primum ex regula generali,quę habet, inuecta, & illata ab inquilino teneri pro penſione domus,vt in.l.2.& in.l.differētia.ff.in quib.cau.pig. tacite ꝓtrahatur. §.itē Seruiana inſti. de acti.l. item quia in pr.ff.de pact.l.certi.C. locati. Deinde quia in ſpecie videtur tex.in.l. cum tabernam.ff.de pignoribus, vbi mercator domum conduxit, in quā multum mercitū īduxit,quę rebatur,an pro pēſione domus merces illę tenerentur tacitę hypothecę nomine, & iureconſultus ait teneri,neq; ad rem pertinere,ꝙ quotidie vendūtur, nam & earum quę alienantur loco alię reponuntur, ſicq; vt quotidie officina euacuatur, ita & quotidie nouis mercibus allatis reficitur: ſimile in populo, qui quotidie, vt ciuiū interitu ac obitu euacuari ac minui videtur,ita & quotidie alijs naſcentibus,ac creſcentibus reparatur, ac ſæpe propagatur.l.proponebatur.ff.de iudic.Sic & in grege,nam capitum mortuorūloco alia quotidie naſcētia ſubſtituūtur,ſempq; idē grex nō alius eſſe vidētur.§.ſi grex. inſti. de legatis.l.grege &.l.ſi grex.ff. de lega.1.cū ſimil.Quinimo ſi recte aduertis in ſpecie noſtra data paritate terminorum, nulla omnino videtur eſſe differentia inter venalia, & non venalia:nam inuecta & illata in domum conductam,quod tacite obligata videantur,cum hoc moderamine accipiendū eſt,vt quandiu habitatio durat,libera ſit earum rerū alienatio,trāſeantq; ad emptores ſine vllo pignoris grauamine aut onere, quānis tpe ſolutionis.ſ.i.quo penſio ſoluenda erat)ſi inquilinus ſolutionē moretur, poſſit locator petere,vt inuentario incribātur ea mobilia,quæ domi inuenta fuerint,vt probatur, in.l. differentia. ff.in quib.cau.pignus vel hypoth. tacite contrahatur, & ſic inſcripta pignoris nomine tenebuntur, donec penſio domus ſoluta fuerit, quo ſubſecuto illico res illę nexu pignoris liberabūtur, ſicq; quæ ante tempus ſolutionis aduē tans alienata fuerint, ab omni pignoris nexu libera tranſibūt ad emptores: idemq; ſi poſtea alienarentur, ſi quidē locator obuiā nō faciat emptoribus,vt tūc demū alienatio impediatur, vel cū nexu pignoris facta videatur, cū locator res domi quaſi deprehendit, & inſcripſit,nō ſic ſi prætermiſit, vt. d.l.eſt differentia. Sed hæc omnia ſimiliter ac eodem modo procederēt in mercibus venalibus,nam quamdiu dies ſolutionis nō aduentat, libere poſſunt alienari,at poſtquam dies venit, ſi penſio domus retardetur, abſq; dubio poſſent à locatore deprehendi,& pignoris loco teneri,donec penſio exoluatur, nō ſecus quā reliquæ res, vt.d. l. cum tabernā,vt ſic data paritate terminorū nulla omnino ſit harum rerum differentia. Cum ergo certum ac indubitatum eſſe debeat pro penſione domus obligari inuecta & illata in domum illam conductā,ſiue ea venalia ſint, ſiue non ſint tunc ad text.in.l.generali.§. vxori.ff.de vſufr.legato,vbi habetur,quod q vxori vſumfructum omnium quę domi habebat,legauit,nō videtur legaſſe vſum fructum mercium. Reſpō de illius tex. rationem eſſe,quia verba generalia teſtatoris reſtringuntur, ac coanguſtantur ex mente ipſius.l.3.C.de liber.præteri.l.hæredes mei.§. cum ita.ff.ad Trebellia.l.cum auus de condi. & demonſ.

Locatā ī vē quæ inuehūtur quo ſenſu obligata videantur. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff.l.penul.C.de impuberum.l. post aditam.l.2.l.quãuis.C.de impuberum, nec dubium est, quin testator vsumfructũ earum rerum, quæ domi duraturæ erant, vxori legasse videatur, nõ autem earum rerum quæ illico abscessuræ erant, ne sic hisce in rebus illico abscessuris vsusfructus legatum inutile foret argum.l.qui sic.ff.de solu.l. Titio cum morietur.ff.de vsufruct. & cum ibi esset quæstio voluntatis testatoris, quid ad rumbum, hoc est quid ad nostram quæstionem, vbi non tractatur de voluntate cõtrahentis, hoc est domũ cõducentis, qui simul ac domum conduxit, quę per eum in domum cõductam inuecta fuerunt, velit nolit, pignoris iure pro domus pensione tenentur. Ergo similiter nihil ad rẽ pertinet.l. vxorẽ.§.legauerat.ff.de leg.3. vbi tibi legauerã quicquid in Gadibus habebam, et hoc legato generali non videntur cõprehendi calẽdarium, & pecunia fenebris, quia illæ rationes ac illa pecunia, illudq; calendarium non ibi situ erat, quasi illic perpetuo aut ad tempus nõ modicũ mansurum, sed erat quasi migrabile ac ad omnes omnino regiones pertinens, in quibus quæ testator habe ret, vt sic, licet ex vi verborum, etiã ea fenebris pecunia, idq; calendarium cõtineretur: tamen ex mente quæ prę ualet verbis.d.l.3.de lib. præte.C. cum simi.supra alleg. ea verborum generalitas restringitur ad ea, quæ Gadibus collocata, vt illic mansura, non vt huc atque illuc migratura erant. Cum ergo ibi tota quæstio esset de voluntate testatoris, quid ad speciẽ nostram, in qua voluntatis quęstio non est, vt proxime diximus: quod nota, quia reliqui non sic aduertunt.

Venalia an legato generalicõtineã tur? 3

Venalia mariti an ꝺ dote obligata videã tur? contra cõmunem. 4

Vnde dum Barto.in.d.l. si constante in prin.ff.soluto matrimonio, nume.73. & ibi Alexand. post plures alios quos refert nume.27. volunt constituere differentiam inter mobilia mariti, quæ venalia erant, & ea quę venalia non erãt, quasi cum venalia erant difficilius pignoris aut hypothecæ nomine pro dote teneantur, quã si venalia non essent, certe isthæc differentia, quicquid ipsi circumuolitent, vera nullo vnquam casu reperietur, cum reuera data paritate terminorum nulla omnino sit in specie nostra istarum rerum differentia, vt iam supra docemur, agnosco tamen hanc esse communem opin. vt fatetur Ioannes Crotus in repeti.l. si constante, nume.103. lectu.2.ff.soluto matrimonio, & secundum Couasrub. libr.2. resol.cap.5.nume.2. Anton.Fanen. de pignori. part.2.membro.2. nume. 4. qui etiam mouentur per.l.debitor.ff. de pignor. vbi qui omnes seruos suos qui erãt, fuerant, vel postea in tali fundo forent, obligauerat, non videtur sensisse de ijs, quos postea ad fundũ miserat tẽporarię culturæ causa, quando dixit se obligare seruos, qui erant, fuissent, vel forent in dicto fundo, quasi contrahẽtes sensissent de seruis ibi commoraturis, non autem de illis, qui illic misi essẽt culturæ causa illico abscessuris, sed text. ille nihil ad rem pertinet, quia loquitur in hypotheca descendẽte ex cõtractu, qui censendus est, non tam iuxta verba, quam iuxta mentem contrahentium. l. ita stipulatus, magna, versic. Sabinus autem ex mente. ff. de verbo. obligatio. Decius in.l. semper in stipulationibus. ff. de regulis iuris, Paulus, & Iasi. in dicto versic. Sabinus, mens autẽ contrahentium esse videtur, vt ea pignoratio ad seruos in illo fundo mansuros, non ad illico discessuros referrẽt, at nos loquimur in obligatione legali, quæ nunquam distinxit inter venalia vel non venalia, sed omnia pariter comprehendit. d.l. cum tabernam, cum simili. supra allegatis.

5 Idque intelligendum est, etiam si sit hypotheca legalis ad certum locum restricta, vt proxime dicebamus per. d. l. cum tabernam, et per regulam generalem supra relatam. de qua in.d.l. certi. C. locati. cum conc. supra alleg. licet contrarium (& minus recte vt nobis videtur) tenuerint Crotus vbi supra, Couasrub. vbi supra, Bald. in.d.l. certi, quę stio.6. Alexan. ad Bar. in.d.l. cum tabernam, Anton. Fanensis, de pigno. part.2. membro

Hypotheca legalis etiã ad certũ locũ restricta cõprehẽdit venalia, no si in casibus cõtra multos.

membro.4.numero.165.

De eadẽ re. Vnde apparet Crotũ vbi supra non iustam fecisse differẽtiam inter. d. l. cum tabernam, &. d.l. debitor. ff. de pignori. ait. n. quod in. l. cum tabernam licet debitor non haberet animum merces venales diu possidendi: adhuc tamen veniunt in hypotheca generali, quia habebat animũ alias res earũ loco subrogãdi: vnde perinde est ac si haberet animum eas diu tenendi. At in. d.l. debitor nec habebat animum, vt serui in eo prędio diu essent, nec etiã habebat animum alios seruos eorum loco subrogãdi. Sed errat, quia in. d.l. cum tabernam pignus effluebat à dispositione legis, sicque animus contrahentis qui etiam inuitus obligabatur ad pignus in consideratione non erat. Præterea hęc distinctio est contra tex. l. est differentia. ff. in quibus causis pignus tacite contrahatur.

Venalium vsusfructus nõ cõtinet, qñ legaui vniuersaliter vsũfructũ oĩum rerũ quas domi habebã cõtra cõem. Quid si ide finite legasset? adhuc idẽ cum cõi sed non ex defectu ꝓprietatis sermonis cõtra cõem. 6 Apparet secundo suspectã esse distinctionem Bart. in. l. 1. generali. §. vxori. ff. de vsufruct. leg. dum ait, quod si dixi, lego vxori vsumfructum rerum, quas domi habeo: non cõprehenditur vsusfructus venalium: at si dixi, lego vxori vsumfructum omnium rerum, quas domi habeo: tunc comprehẽderetur etiã venalium rerum vsusfructus, ratio (inquit) differentiæ ea est, quod primo casu indefinitè, secundo vero casu vniuersaliter locutus est. Quæ ratio parũ instruit, & præterea non est vera, quia indefinita æquipollet vniuersali aptitudine, vt tradunt Doct. in. l. 2. præsertim Iasi. ibi. ff. de lib. & posthu. & in. l. Titius per tex. ibi. ff. de lib. & posthu. dixi plene. §. 20. nume. 57. lib. de successi. creatione, & in specie nostra necesse est, vt indefinita vniuersali æquipolleat, ne alias legatum propter incertitudinem vitietur iuxta. l. duo sunt Titij. ff. de testamen. tut. l. si fuerit. ff. de rebus dub. nam si legaui vxori vsumfructum rerum, quas domi habeo, & sic indefinite nisi dixeris omnes comprehendi, incertum erit, quęnam earum cõprehenderetur, sicque ex incertitudine legatum vitiaretur, ideoque ne vitietur æquipollet vniuersali. l. si seruitus. ff. de seruitute vrbano. prædio. l. si plures. l. si pluribus. ff. de legat. 2. l. si plures. ff. de legat. 3. Ergo quod illo casu venalium vsusfructus non comprehendi videatur, non ex vi sermonis contingit, sed ex mente testantis, vt dicto. §. vxori. mens autem vndenam colligatur, aperuit Scæuola, sed ratio est, quia testator nunquam videtur legare plus iuris, quam habeat in re legata. l. quod in rerum. §. 1. ff. de lega. 1. l. vxor patrui. C. de legat. ne hæres alienum redimere cogatur. l. vnum ex fa. §. si rem. ff. de legat. 2. at cum res venales inspecta testãtis destinatiõe illico abscessuræ essent, tunc siue dixeris permansurum legatum, vsusfructus etiam post res venales venditas constitutus videretur vsusfructus in rebus alienis contra. d. §. si rẽ. d.l. vxor patrui. d.l. quod in rerum, siue dixeris duraturum vsumfructum quã diu venalia vendita non essent, inutile foret legatum, argumẽ. d.l. Titio cum morietur. ff. de vsufruct. d.l. si sic. ff. de soluti. præsertim cum a communiter accidentibus (quod inspiciendum est, argumen. l. nam ad ea. ff. de legibus) inter testamentum, & mortem testatoris res venales exirent à patrimonio testantis, sicque is vsusfructus vel extinctus videretur, vel in rebus alienis constitutus cum summa molestia hæredis, contra. d. §. si rem, hæc ergo est efficax ratio, propter quam vsusfructus venalium ex mente testantis interpretamur, non comprehendi in legato earum rerum, quas testator domi habebat. Et eadem ratione etiam in legato omnium rerum, quas testator domi haberet, non videretur comprehẽdi, non quidem ex defectu sermonis, sed magis ex defectu voluntatis, vt sic nihil interfit, vtrum testator dixerit, lego vsumfructum rerum mearũ quas domi habeo, sicque indefinite: an vero verbis vniuersalibus dixerit, lego vsumfructum omnium rerũ quas domi habeo, vtroque enim casu ex mente testantis vsusfructus venalium non debebitur, vt. d. §. vxori, licet Barto. ibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

contrarium velit & communiter scribentes vt per Couasrub. & Anton. Fauen. & Crotum alios, vbi supra quorum nullus nostram rationem videtur præsensisse.

Venalium vsusfructus nõ debetur, qñ legaui vsumfructũ oĩum bonorũ cõtra communẽ. 7

Et eadem ratione dicẽdum est, quod etiam si testator diceret, lego vsumfructum omnium bonorum meorum, & sic non restringeret sese ad certum locum, quia non dixit, bonorum quę domi habeo, sed generaliter omnium bonorum, adhuc tamen vsusfructus venalium rerum non videretur deberi: quia cum verisimiliter hæ res venales cito exituræ essent à patrimonio testatoris, futurum esset, vt in rebus alienis videretur is vsusfructus constitutus, quia de proximo alienandum qua si pro alienato habetur, ne ergo in alienis rebus constitutus videatur contra d.l. vxor patrui. d.l. quod in rerum. d. §. si rem, iuste interpretamur reliquarum tantum rerum vsumfructum, non etiã venalium cõtineri aut deberi. Restringitur hoc arg. nam lex tam odio habet vt in re aliena vsusfructus is legatus videretur: quod si testator legauit rẽ, in qua vsumfructum tantũ habebat, etiã si is vsusfructus morte testatoris periturus erat, adhuc interpretamur, quod vsumfructum tãtum legare voluit, nõ etiam proprietatẽ, licet per hoc & verba improprientur argu. l. qui vsumfructum. ff. de verb. oblig. l. si quis cum totũ. ff. de excep. rei iudi. & etiam legatũ reddatur iutile, ita probatur ĩ. d.l. vxor, & in. d.l. quod in rerum secundum cõmunem intell. de quo late vtrobiq; per Iaſ. post alios. Si ergo etiam contra proprietatem verborum, & contra conseruationem dispositionis interpretamur testatorem non voluisse legare alienũ, vt ibi, quãto magis in specie nostra, vbi legatum inutile non redditur, sed pie moderatur, ne hęres alienum redimere (quod molestum esset nimis argumen. d. §. si rem) cogatur: agnosco tamen contrarium voluisse Bartol. in. d. §. vxori, dum fecit differentiam vtrum legatum esset loco certo circumscriptum, an vero esset generale, in quo cum Bartol. est communis opinio. secundum Couasrub. in dict. cap. 5. in priuersicul. 1. conclusio, & per Alexan. & Antoni. Fauen. vbi supra, sed nullus eorum sane videtur nostram rationem præsensisse. Neque ad rem pertinet text. in. l. quoties. §. final. ff. de vsufruct. à quo male accepto eorum defluxit error: nam ille loquitur in legato proprietatis, nos autem in legato vsusfructus, quarum rerum est non obscura differentia. Nam si lego vsum fructum omnium bonorum, non debetur vsusfructus rerum venalium, ne illis illico alienatis hæres subdure cogatur redimere vsumfructum earum rerum venalium iã alienatarum: at si lego oĩa bona mea, etiã venalia cõprehenduntur, & debentur: quia & si alienata sint: hæres cui nihil superfluũ est, prẽter quartam nomine falcidiæ debitam redimere alienata nõ tenebitur. l. si vniuersę. C. de lega. 5. ficq; cessat duricies de qua in. d. §. si rem. Qua ratione idem quoq; dicendum esset in legato propietatis, quando non omnia bona legata essent: nam si vxori legaui omne ornamẽtum muliebre, adhuc venalia non continentur, ne illis illico alienatis cogatur hæres ea redimere contra. d. §. si rem ita probat. l. pediculis. §. cum quæreretur. ff. de auro & argento legato, vbi bonus text. diuersum esset, si omnia bona legata essent, nam tunc etiam venalia continerentur, vt dixi argumen. d.l. quoties. §. final. quia tunc hæres præter quartam falcidiæ habiturus esset nihil, nec venalia postea alienata redimere cogeretur. Nam & si cum testator rem legatam alienauit, & quæritur an legatum reuocasse videatur necne, fiat distinctio, de qua in. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de legatis tertio. l. si rem legatam. ff. de adimen. lega. vt si omnimoda sponte alienauit, tunc reuocasse videatur, sin autem necessitate rei familiaris, tunc secus. Tamen hæc distinctio quo ad venalia cessat, in quibus casibus dicimus venalia in legato, quo de ageretur cõprehensa non fuisse.

Ergo

Noua distinctio.

Ergo testator aut dixit, lego omnia bona mea, aut omnem substantiam meã, & similia: aut dixit, lego omne ornamẽtũ muliebre, vel omnẽ penũ domi existẽtis, vel muliebris ornamẽti. Primo casu venalia debentur, non secus quam reliqua, argu. d.l. quoties. §. f. quia cessat rõ. d.l. vnũ ex familia. §. si rẽ. ff. de lega. 2. Secũdo casu venalia nõ debentur, ne hæres penum venalem postea illico alienatam redimere cogeretur, ita procedit. d.l. vxorem. §. legauerat. ff. de leg. 3. l. pediculis. §. cũ quęreretur. ff. de auro & argẽt. legato ỹ. omne. vbi clarius quam alibi facit. l. cũ tabernam. ff. de pignori. Tertio casu cum legauit vsumfructum oĩm bonorũ quo ad materiã, qua de agimus, idẽ est, ac si partẽ bonorum legasset in proprietate: puta omnẽ penum, aut omne muliebre ornamentum, nam & tunc venalia non debẽtur, ne illis illico alienatis cõtra. d. §. si rem. d.l. si vnum ex familia hęres cogeretur redimere, vt superius probaui, ficq; idem foret eadem ratione, si testator legasset tertiam, aut quartam partem omnium bonorũ suorũ, nã & tunc venalia non deberentur pro illa tertia aut quarta parte: licet in hoc exẽplo & superiore cõtrariũ teneant Bar. in. d. §. vxori, & cõmunis op. supra relata. Quarto casu quando legaui vsumfructum ornamenti muliebris, venaliũ vsusfructus non debetur, ne illis illico alienatis hæres redimere cogatur: qua ratione idẽ foret, etiãsi legassẽm vsum fructum tertiæ aut quartæ partis bonorum, nam & hic venalium rerum vsusfructus pro illa tertia aut quarta parte non deberetur, ne hęres illis illico alienatis redimere cogetur. Et dum legaui vsumfructum ornamẽti muliebris, nõ refert dixerim, vniuersi ornamẽti muliebris vsumfructum, & sic vniuersaliter, an vero ornamenti muliebris, et sic indefinite, nam vtroq; casu idem erit, licet contrarium velit Bart. in. d. §. vxori faciens inter indefinitam, & vniuersalem differentiam: cũm quo est communis opinio supra relata, quæ nobis minime recipienda videtur.

1 *Locatæ domus pro pensione an res aliena sciente domino inuecta videatur hypothecata? ardua pugna.*
2 *Locatam in domũ si merces nõ in pec. nu. interfuit, an illata obligẽtur p̃ pẽsione domus? contra cõmunẽ.*
3 *Libri scholaris, arma militis, breuiarium clerici non obligantur pro pensione domus.*
4 *De pec. nu.*
5 *De rebus famuli.*
6 *De ead. re.*
7 *De instrumentis.*
8 *Hypotheca tenet in re aliena à debitore possessa cũ communi.*
9 *Hypotheca potest constitui in re aliena etiam à debitore non possessa contra communem.*
10 *Hypotheca tenet in re aliena etiam à debitore non possessa, licet agat cõtra hæredẽ debitoris cõtra cõem.*
11 *Hypotheca fuit in re aliena constituta, quam postea debitor vendidit tertio ab eo creditor potest auferre possessi. cum Zazio contra communem.*
12 *Hypotheca in re aliena constituta renalidatur, si debitor nactus sit dominium rei hypothecatæ.*
13 *Emptor tenetur stare colono, cui venditor omnia bona obligauerat cum communi.*
14 *Idẽ si non vendidit sed donauit, cũ Zazio cõtra cõem.*
15 *Hypothecaria cum agit creditor cõtra tertiũ possessorem, qui à debitore causam non habebat, quid probare debeat ardua quæstio.*

Locatæ domus p̃ pensione an res aliena sciẽte dño inuecta videatur hypothecata? ardua pugna.

QVid si cõductor in domum conductam intulit res alienas, an & illę pignoris iure teneantur p̃ pẽsione domus? iuxta. d.l. 2. l. sed est differẽtia. ff. in quib. cau. pignus tacite cõtrahatur. l. item quia in pr. ff. de pact. §. item Seruiana ĩsti. de act. l. certi. C. locati. & quidem si domino ignorante cõmunis omnium opi. est, vt non teneantur, quia dominus ĩ re dubia vetare præsumitur. l. qui vas. ff. de furtis, & nullus videtur iactare suum. l. cum de indebito. ff. de probat. & deteriorem suam cõditionẽ facere velle similiter nulli præsumitur. l. si voluntate. C. de rescind. vẽdi. Quod si sciuit rem suam in domum conductam inferri, & tacuit, & etiã ex presumpsim consensit, vt pignoris iure tenerentur, similiter est cõmunis omniũ opi. vt teneatur: quia in re sua quilibet est moderator, & arbiter. l. in re mãdata. C. mãd. etiam abutendo. l. sed & si le-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ge.§.consuluit.ff.de pet.hęre.l.1. in pri. &. §. vtrum autem &. §. quod si in lite &.§.& magis verbo prodegit.ff.si quid in fraud.patr.l. quia autem in pri. &.§. 1.ff.quæ in fraud.credi.Quod si nec expressim consensit, nec expressim contradixit,sed sciuit,& tacuit,an per hoc illę res pignoris iure teneātur ? & sunt qui negent eas teneri,ita tenent Cinus in.d.l.certi.q.3.post Iacob. de Aren. ibi vbi etiam Bal.q.7. Bal. & cōiter Doct. in.l.item quia in pr.ff.de pact.Ioan. Fa. Ang.Aret.& Ias.nu.55.in.d.§.item Seruiana vbi Ias.firmat hāc esse cōmunem opi.quam etiam sequitur & firmat esse cōem op.Gomezius ibi,nu.24.vers.circa prędicta,et ibi Zasius,nu.33.cum quibus.d.præ.& seq.glo.& Ias.nu.18.in.d.l. item quia Cinus & Sali.nu.2.in.d.l.certi,Sali.in.l.si sine.C.ad Velleia.Ang. in d.l.certi vbi Bal.nu.10.Contrariam partem tenet gl.fi.in.d.l.certi & Ias.in.d.§. itē Seruiana nu.55. sequitur & dicit esse cōmunem opi.Anto.Fauē.de pignoribus par.2.nu.152.cum seq. Bar.in.d.l. item quia in pr.allegat. d. gl. & cum ea videtur transire, licet dicat, quod quidam tenent contra, & cum gl.d.l.item quia transeunt simpliciter ibi Barto.& Fulgos.Sed Ioan.Fab.in.d.l. certi tenet contra gl.ibi post Din.in.d.§.item Seruiana quem ipse allegat & cōtra illam gl.est cōis opi.secundū Alex. nu. 28. in l.quæ dotis.ff.solu.matri. contra quam tenet etiam Petr.Bellap. in.d.l.certi,& Bal.in.l.item quia in pri.ff.de pact. Sed gl.d.l.certi tenet Bar.ī.l. quæ dotis col. fi.ff.solu.matri.Alex.in addi. ad Bal.in. d.l.certi idem Alexā.in.l. item quia in pr.ff.de pact.Anto. Negus.de pignori. 2.par.prin.membro.4.nu.152.vbi hanc dicit cōem & verioré opi.idem Bar.in l.1.§.1.ff.de pigno.Iac.Butrig.in.l.si fine ff.ad Velleia.& pro hac parte est hodie tex.in.l.9.tit.13.part.5. vbi Grego. Lup. Licet in terminis iuris communis Gregor.Lup.in.l.5.titu.8.par.5.verb. fincan obligadas, tenet & ait cōmuniter tenere,quod est verior op.cōtra gl.d.l.certi: & ita etiam tenet gl. illi contraria in.l. 2.C.si res aliena pignori data sit.

Quid dicendū,& sane pro parte nō affirmatiua, vt ex sciētia & patientia dñi sibi non fiat prędiciū, vt sic res sua sciente et non contradicente in domū conductam illata pignoris iure propē sione non teneatur, facit.l. Caius.ff.de pig.act.vbi cum testamentum faceres, rogasti me,vt testis essem eorū,quę eo testamento ordinabantur, adfui,dispo suisti de re mea,& iure cōsultus ait mihi præiudiciū nullū fieri, quasi per illā patientiā,& taciturnitatē cōsentire nō videar in re illa nocenti. Sic ergo & in specie nostra, licet dñs sciat rem suam in domum cōductam inferri, adhuc tamen vt pignoris iure teneatur,consentire non videtur. Ad idem.l. sicut.§.nō videtur.ff.quib. mo. vel hypotheca solui tur,vbi res mihi obligata erat,& sciui eam alienari, nec contradixi, & lex ait ius meū saluū eē,quasi sola illa sciētia & patientia non noceat:sic ergo,& in proposito sola scientia, & patientia minime nocebit : confirmatur , nam si sciētia illa , & patientia non efficit, vt pignus liberetur,longe minus efficiet, vt contrahatur, cum proniores simus ad liberandum quam ad obligandum argu.l.Arrianus.ff.de actio.& oligatio. pro hac parte videtur tex. expressus in l.2.C.si res aliena pignori data sit,vbi si res aliena pignori data sit, pignus non tenet,nisi demum duobus concurrentibus : primum quod domino sciēte pignori data fuerit, alterum quod i fraudem creditoris dominus ille tacuisset, sed nos ponimus alterum tātum interfuisse.s.scientiaet patiētia dñi, ergo nō sufficit vt pignus teneat argu.l.qui hæredi plures.ff.de condi.inst.Facit etia.l.tutor.§.contrariam.ff.de pig.acti. vbi res aliena,vt pōt vēdi in prędiciūq; venditoris,non etiam domini, tenet ille contractus.l.rem alienam. ff. de contrahē.emp. ita etiam potest pignori dari,valetq; contractus in præiudiciū dātis,non in prędicium domini vt.d.§. contrariam. Sicque reclamatio domini non sufficit,aut impedit,quo minus pignus illud dari posset, præsertim cū creditor non teneatur credere reclamāti,

māti, vt not.per Alexā. in.d.l. si constā te,nu.28. Neq; ad rem pertinet.l.semp qui non prohibet.ff.de reg.iur.nā procedit in vtilibus, secus in dānosis. Nec obest.l.sicut.§.non videtur.2. resp. ff.in quib.cau.pig.tacite ꝓtrahatur , nā nos, loquimur,quādo dominus sciuit, & tacuit, nec fecit alium actum positiuum, ibi autem fecit actum positiuū sese vt testem subscribēdo,quarum rerum est longa differentia, vt per Bart. in simili in.l.seruitutes in magna.ff. de setuituti. Decius in.d.l. semper. Neque mutat.l. aliena in pr.ff.de pigno. acti. per quam mouetur gl.d.l.certi,quia agnosco aliena rem pignori dari voluntate domini posse,vt ibi, dñs autē quando voluit se intelligatur,ibi non aperitur, deniq; 3
ad hanc regulam vt inuecta,& illata in domum conductam pro pensione domus tacite obligata videantur, enumerat plures ampliationes , & plures limitationes Anton.Negusan. de pignori. part.2.membro.4.num.152. cum pluri. præced.& seq.Quid autē si domus locata fuit pro certa mercede, quæ tamē nō cōsistebat in pecunia numerata, & & adhuc magis est,vt inuecta & illata fint obligata pro pensione domus, ita tenet gl.in.§.itē Seruiana īsti.de act.& Bald.in.d.l. certi.C.locati & Ias.in.l.itē quia in pr.ff.de pact.sequitur & dicit esse cōmunem opi. Anto. Negusanti.de pignoribus par.2.mēbro.4. nu. 38. qui allegat Ange.Areti.ita tenentem quasi communiter receptum in. d. §. item Seruiana.mouebat quæstionē, quod si merces in pecunia numerata nō sit cōstituta, non est contractus locationis, & conductionis,vt tenent gl.& cōiter Docto.in pr.inst.de locati.& conduct. & alibi sæpe, licet ego contrarium tenuerim, vbi plene dixi.ē.c. 53. si non est 5
cōtractus locationis , ergo cessat illa tacita hypotheca: sed cum nos ibi tenuerimus esse contractum locationis,licet merces non cōsistat in pecunia numerata,sed in quacūq; re generica,quę pōdere,numero,vel mensura cōsistat,superest , vt & isto casu inuecta,& illata in talem domum pro pensione ipsius hy-

Locatam in domum si merces non in pecu. nu. ĩterfuit, an illata obligentur pro pensione domus: cōtra cōmunem.

pothecę titulo teneātur.Ergo aut merces consistit in pecunia numerata, aut in alia re generica,quę pondere,numero,vel mensura consistat, aut in alia re non generica. Primo & secundo casu, inuecta & illata tacite obligantur. Tertio casu non ita, & sic est declarāda & limitanda præcedens cōis opi.ē.relata. Deniq; in hac tacita hypotheca nō veniūt ea,quę quis verosimiliter non esset obligaturus,vt lectū,& vestes quotidianę,& similia,ita Ioan.Fab.Ang.& Ias.nu.64.in.d.§.itē Seruiana per.l. obligatione generali. ff. de pignori.l. 1. vbi Bar.C.quæ res pignori obligari possūt Bald.in.d.l.certi.q.6.tradit Anton.Negus.de pigno.par.2.membro.4.nu. 151.
Vnde in hac tacita hypotheca non veniunt libri scholarium, non magis quā arma militum , aut breuiarium clerici, ita Ias.in.d.§.item Seruiana nu.66. post Ange.ibi.Bald. in rub.C. qui bonis cedere pos.facit gl.in.l. neposProculo.ff. de verbo.significa. Zazius nume.22. in d.§.item Seruiana.

Libri scholaris, arma militis, breuiariū clerici non obligantur pro pensione domus.

Suppellectilia autem,& vtensilia bene veniunt in hac obligatione secundum Zazi.vbi supra, qualia etiam sunt paramenta(vt eius more loquar)& similia, ita tamen vt & si illata alienentur,& alia substituantur, & substituta obligata videantur per.l.cum tabernam.ff.de pignoribus, alienata vero non vtiq; , nisi postquam à locatore fuerunt inuentario descripta: quid de pecunia numera 4
ta,& quidem destinata ad esum & potum emendū,& reliquas expensas,quę fiunt quotidie , & etiam horatim, non venit, quæ autem veluti thesauri loco recondita est, puta ademptiones prædiorū, & similia collocata venit in hac obligatione secundum Zazium , vbi.ē. Quid de rebus famuli, quæ illatæ sunt 5
in domum , quā eius hærus conduxit, & quidem hac obligatione non tenentur secundum Ias.nu.65.in.d.§.item Seruiana Bal.in.d.l.certi.q.4.Anto. Negusan.dē pignori.par.2. mēbro.4. nu.151.
Quid si conuenit inter locatorē & cō 6
ductorem, vt rerum inuectarum in domum cōductam quędā pignori essent,

De pec. nu.

De reb' famul.

De ead. re.

Universidad de Deusto
Biblioteca

obligarę pro domus pensione,& Ioan. Fab.in.d.l. certi,ait reliquas res obligatas non esse sed tantũ res pactas,arg.l.f. C.de pact. conuẽ.sed Cinus in.d.l.certi, Ange.in.d.§. item Seruiana qui dicit idem voluisse Dinũ ibi, quod & ibi voluit Nico.de Neapol.& Angel.& Sali. in.d.l.certi,Ioã.Fab. in.d.§.item Seruiana,vbi Ias.nu.68. tenent contrariũ, nẽpe vt obligẽtur etiã reliquę res, & hæc videtur cõis op.& verior arg.l.fundus. ff.de annuis leg.& quia nõ facile quisq̃ 8 iuri renuntiasse intelligi debet arg.l. cũ de indebito.ff.de ꝓbation. & ad legem f.C. de pact. conuen .in qua fundabat se Ioan.Fab.resp.vt per Ias. vbi supra.

De instrumentis. 7 Instrumenta autem rationum, & eorũ quæ conductori debentur,nõ sunt tacite obligata, quia non eo animo inferũtur in domum conductã,vt ibi permaneant per totũ tempus conductionis, nec etiam vt alia nomina debitorũ eorum loco substituantur,sed eo animo, vt quamprimum licuerit exigãtur,ita tenent Petr. Cinus,& Bal .in. d.l. certi, Ang.in.d.§.item Seruiana, Ant.Negus. de pignoribus par.2.membro. 4. num. 153.limi.8.& est cõis opi.tradit Zazius, num.18.in.d.§.item Seruiana cõtra Ias. & Ang. ibi. Deniq; non solum primus conductor domus,sed & cõductor cõductoris tenetur primo locatori ꝓrata temporis, quo ipse domũ habitauit, & res eius ibi illatę pignori obligantur secundum Negus.vbi supra nume. 135. 9 In summa hæc tacita hypotheca est priuilegiata, quia locator præfertur creditoribus etiam anterioribus.d. cõductoris, quo ad pensionem domus secundũ Ias.in.d.§.item Seruiana, nu.61. per.l.interdum cum.l.sequent.ff. qui potiores in pignore habeantur. Agens hypothecaria quęritur, quid probare debeat,& gl.in.§.item Seruiana inst.de act. ait oportere,vt dominium fuisse debitoris, tempore quo pignus cõstitutum fuit, probetur, sicq; locator qui iure hypothecæ tacitæ persequi vult, inuecta & illata in domum conductam dominiũ earum rerum esse cõductoris probare debebit,id quod tenet.d.gl.& glo.in.§. interdictũ inst.de interdi.& gl.in.l.1.C. de Salui. interdi. in glo.mag. ad finem. qua in re sunt nonnulli casus inspiciendi, primus cum creditor agit cõtra ipsum debitorem,alter cum agit contra eius hæredem, tertius cum agit contra alterũ tertiũ,qui causam onerosam habebat ab ipso debitore, quarto cũ agit cõtra tertium, qui causam lucratiuam habebat ab ipso debitore,vltimus cum agit contra tertium, qui aliunde non à debitore causam habebat. Primo casu cõmunis & vera op. est dominiũ fuisse ipsius debitoris tempore pactæ hypothecæ,vel à lege tacite inductæ, nõ esse necessum,ita tenent Ioan.Fab. Ang. Aret.& Dinus, qui hanc ait cõmunem esse opi.& Ias.nu.89.qui firmat ita communiter teneri in.§.item Seruiana isti. de act.vbi eand.bis firmat esse communem opi.Gomezius,nu.35.quam etiam sequitur, & cõmunẽ opi. appellat Zazius,nu. 34. cum seq. nam cum ire etiã aliena in casibus teneat pignus , vt in.l. 1.in pr.vbi gl.magistra. ff. de pigno.l. si rem alienam.2.&.l.si inter colonum.§. 1.eod.ti.& quęstionem dominij creditori pignus petenti nequeat referre debitor,vt est tex.in.d.l.si inter.§.si debitor, vbi notat gl.Et facit.l.si quis cõductionis.C.locati , superest vt non oporteat quicquam probare pręter conuentionem pignoris,& possessionem, quę tempore conuentionis erat apud debitorem.Quinimo licet Doctores supra memorati cõmuniter velint sufficere, vt probetur possessio & conuentio pignoris, nec solam pignoris conuentionem sufficere,nisi etiã probetur, quod tẽpore conuentionis erat possessio rei pignoratæ penes debitorem,ego puto hoc vltimũ minime necessarium, cum agitur contra ipsum debitorẽ, quia res aliena potest pignori dari , etiam si alienam scirent tam debitor quã creditor, non quidem vt ab ipso tẽpore conuentionis ius reale pignoris cõsistat iuxta l.pignoris.ff.de pigno.l.pignoris.C.eo. tit.sed magis vt si postea debitor illius rei pignoratæ dñium nactus fuerit ,id pignus tenere incipiat,ac conualescat, vt probat

Hypotheca tenet in re aliena à debitore possessa cum cõi.

Hypotheca põt cõstitui ī re aliena ĕt à debitore nõ possessa cõtra cõmunem.

vt probat.l.1.in pr.verb.difficilius.ff.de pig. vbi ita expresim tenet ibi gl. mag. Quod etiã probatur ratione, na vt valet conuentio illa, vt omnia bona debitoris etiã futura sint obligata, & tenet hypotheca etiam in bonis postea quęsitis , licet tã debitor quã creditor sciret esse aliena,valeq; in hunc sensum,vt à tẽpore dominij superuenientis pignus inciperet. d.l.1. in pri. ff. de pignori.Ita quoq; et in specie nostra cum agitur de pignoranda re singulari , quam vterq; alienam sciebat, pignus tenebit in hũc sensum,vt ex tunc incipiat,cum dominium superuenerit debitori.Et vt debitori non licet quæstionẽ dominij deficientis referre creditori, ita quoq; quęstionem possessionis deficientis referre non licebit: nã vtroq; casu par ratio est,& vtroq; casu intelligi põt.d.l.si inter colonum.§. si debitor cum sua gl.ff. de pigno.& quod dixit gl.fin.in.l.ante

Hypotheca tenet in re aliena etiã à debitore non possessa licet agatur cõtra hæredẽ debitoris cõtra cõem. 10 omnia.ff.de probatio. Secundo casu eadem cõmunis opi.ꝝ.relata vult,idem esse cũ creditor agit cõtra debitoris hęredem, quod esset si ageret cõtra ipsummet debitorẽ:arg.l.2.§.ex his.ff. de ver. obli.l.1.l.pro hęreditarijs & fere per totum.C.de hæredi.act.l.1.§.si hęres percepto.ff.ad Trebel.sicq; vt creditor necesse non habeat probare tempore couentionis pignoratitiæ dominium rei pignoratæ fuisse penes debitorem, sed sat esse probare , ac oportere vt probet cõuentionẽ pignoratitiã interfuisse,& eo tempore possessionẽ rei pignoratæ penes debitorẽ fuisse;primũ probo, secundum improbo per iura & rationes prope memoratas,vt solam cõuentionem probare creditor necesse habeat, nouiq; dominij aduentum,& prętera nihil cũ debitori minime fas sit possessionis deficientis quæstionem referre, non magis quam dominij deficientis.

Hypotheca fuit ī re aliena cõstituta, quam postea debitor 11 *vẽdidit tertio ab eo creditor põt auferre possessi. cũ Zazio cõtra cõem.* Tertio casu cũ creditor agit cõtra tertium rei pignoratæ possessorem , qui à debitore rem habuit ex titulo onerosо, sunt q velint oportere , vt creditor necesse habeat probare tempore pacti pignoris dominiũ eius fuisse penes debitorẽ,quasi ille tertius possessor, licet causam habuerit à debitore , posit creditori referre quæstionem dnij , ita tenent Bar.in.l.rem alienã col.3. ff.de pignor.actio.cuius opin. cõmunis est secundũ Gomezium in.§.item seruiana, nu.35.instit.de actio. & secundũ Ias.ibi nu.90.& secũdũ Zazium ibi nu. 34. Hæc cõis opi.est cõtra tex.in.l. qui in ius dominiũue.ff. de reg. iur.vbi habet, quod qui in ius dominiũue alterius succedit eodẽ iure quo ille vti debet. l. 1. &. l. ꝑ hæreditarijs.ff.de hære.act. vñ emptor habẽs causam onerosam à debitore eo dẽ iure vti debet, quo debitor ipse vteretur, sed debitor nõ posset huic creditori pignus persequẽti referre quæstionem dnij,ergo nec poterit emptor,qui ab eo causam habuit, vt supra diximus. Et cum nullus possit plus iuris in alium trãferre,quam ipse haberet.l. nemo plus.ff.de reg.iur. c. nemo põt plus de reg.iur.lib.6. & debitor si nõdũ alienasset,non posset se tueri aduersus creditorem pignus persequẽtem, ita etiã nec emptor,qui ab eo causã habuit,tueri sese poterit.Et qualitas obligationis, vel rei ex persona successoris immutari nequit.l.2.§.ex his.ff.de ver.oblig.l.1. §.si hęres.ff.ad Treb. Vnde illa qualitas rei pignoratæ ex persona emptoris succedẽtis immutari nõ potuit,& res sem per transit cum suis oneribus realibus. l. cũ hæres.l.an vitiũ.ff.de diuer.& ẽp. prescr.l.vitia. vbi ꝑ gl. magistrã & oẽs. C.de acq.posl.d.§.si hęres:nec dubium est,quin pignus vel hypotheca sit onus reale.l.pignoris. ff. de pignoribus.l. pignoris.C.eo.tit.l.fi. C. de rebus alienis non alien. ergo istud onus , iusq; reale transit ad istum emptorem , & contra eũ idem ius habebit creditor, quod cõtra ipsum debitorẽ haberet : nec ad rẽ pertinet. l. apud Celsum. §. de autoris quę mouit Cinus in. l. cum res. C. de probationibus,nam procedit, & loquitur in vitio malęfidei,& sic ī vitio personali , nos loquimur in vitio & onere reali , quod successori singulari nocet, non secus quam vniuersali : licet personale vitium non vtiq;. Et sic fundam. Bar.de quo in.d.l.rem alienã, cõtrariũ tenentis

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenẽtis nullius momẽti est: agnosco tñ cõmunem op.ſ. relatam teneri p Ang. in.d.§.itẽ ſeruiana, qui vltra. ſ. citatos, firmat in practica cõmuniter ſeruari, eãq; videntur tenere Cinus Bart. Bal. & alij cõmuniter in.l.cum res. C. ſi res aliena pig.data ſit,ſed contra hanc cõmunem opi. tenet & recte Zazius vbi ſ.tam exultans tãq; elato animo, vt dixerit ſe cõtrariũ tenẽtes veluti vtriſq; auribꝰ deprehẽdiſſe,neq; melius quicquã illo anno diſcipulis ſuis tradidiſſe. Nam ſi quis inquit obiecerit, quod tertius ille poſſeſſor poſſet dicere, quod tẽpore pacti pignoris debitor non erat dns,ſed poſtea dnium nactus fuit, eiq; vẽdidit, dominiũq; ſic nactum tranſtulit,replicabimus,inquit, trãſtulit quidem,ſed nõ liberum, quinimo pignore onuſtum: nã poſtquam dominium debitor ille adeptus fuit illico pignus antea contractũ reualidatur,firmatur, ac cõualeſcit.l.1.in pr.verbo difficilius. ff.de pign.& ibi gl.l.ſi inter.§.ſi debitor ff.eod.tit.l.rem alienam.ff.de pig.act.l. ſi debitor.C.de diſtract.pignorũ, ergo fuerunt tria tempora:primũ tẽpus fuit pactæ hypothecę,alterum dñij adepti, tertium venditi pignoris: ſed in illo ſecundo tẽpore, quo debitor dñium adeptus fuit,contingit etiam pignoris cõfirmatio,ac firmitas,vñ alienatio poſtea ſecuta tranſijt cum onere ſuo. Neq; etiam quemquã mouere debet, quod emptor ille videatur habere titulum, poſſeſsionem,& bonam fidem, & per hoc prę ferendus videatur huic creditori, qui poſſeſsionem nõ habet, ſed tãtũ titulum,& bonam fidem,nam reſpondemus hic agendũ nõ eſſe de prẽlatione, cum vtriuſq; cõcurſus admitti poſſit,locumq; habeat, nam creditor quo de agimus, libenter concedit emptori ſuũ pignoris, quo de agitur, dominiũ, ipſe autẽ ſolam poſſeſsionem vult deprehẽdere dominio ſuoemptori ſaluo manente. Quinimo etiam ſi regulariter emptor non teneatur ſtare colono l.emptorem.C.locati.l.19. tit.8. part.5. fallit tamen quãdo conductor habebat rem conductam, ſpecialiter hypothecatã pro penſione domus, quinimo nõ ſolum ſi ſpecialiter rem illã venditam, ſed etiã ſi non illam rẽ ſpecialiter, ſed tm̃ omnia bona locatoris generaliter, nam & tũc res illa poſtea vendita videtur cũ onere ſuo, ſicq; emptor tenetur illius rei poſſeſsionẽ cedere huic conductori, qui erat prior tẽpore: hæc eſt vera,& cõis opi. quam tenent Bar. nu. 2.in.d.l.emptorem,Paul.Caſtr.in.l. nihil.§.ſi ff.de leg.1.Salic.in.d.l.emptorẽ, Bar.in.l.qui fundũ.ff.locati idem Bart. in.l.1.§.quod autẽ.ff. de ſuperfici. Paul. in.l.merces.§.1.ff. locati, idem in.l. ſi ita quis.§.ea lege.ff.de verb.obli.& ibi Iaſ. Ang.Aret.in.§.ſi.nu.5.inſt.locati. Hieronym.Grat. conſ.95. nu. 12. lib.1.Couaſrub.lib.2.reſol.c.15.nu.13. Caro.Molineus,in conſuetu.Pariſi.§.30.q.23. nu. 30.Ludou.Gozadi. conſi.24.nu.9.Bar. Paul.Roma.nu.13.& Alex.nu.3. in.l.cũ filiofa.§.ſi vir in quinquẽniũ. ff. ſoluto matri. Modo ſic ſi generalis hypotheca ſufficit,vt fundus poſtea vẽditus videatur cum ſua cauſa,& onere reali,& per hoc emptor teneatur ſtare colono,quanto magis in ſpecie noſtra tenebitur morem gerere huic creditori ex preſtam hypothecam habenti. Neque etiam ad rem pertinet. l. ſiue autẽ. §. ſi duobus.ff.de publi.nã ibi dicitur,quod melior eſt conditio poſſidentis quam petẽtis,quando in re aliena pignus pactum fuit, quod nec initio valuit, nec poſtea per noui dominij aduentũ fuit cõfirmatũ, ſicq; onus aut ius reale nũquam fuit ei rei,qua de agebatur iniunctum,et per hoc non erat agendum de prioritate temporis, aut poſterioritate,cũ ſola perſonalis obligatio adeſſet, non realis, nos loquimur quando adfuit ius reale.

Hypotheca ĩ re aliena cõſtituta reualidatur ſi debitor nactus ſit dominiũ rei hypothecatæ. 12

Emptor tenet ſtare colono,cui vẽditor oĩa bona obligauerat cum communi. 13

14 Quarto caſu, quando poſt pignus conuentum debitor rem pignoratã cõceſſit alicui tertio titulo lucratiuo ſimiliter,& facile tenent cõmuniter Docto. quod creditor non poſsit rem auocare ab illo donatario, eodemq; tertio poſſeſſore,nã ita Cinus & Bar. ĩ.l. cum res C.quę res pignori obligari poſſũt,Bar. in.d.l.rem alienam.ff.de pigno.act.col. 3.vbi

Idẽ ſi nõ vẽdidit ſed donauit cum Zazio contra cõem.

3.vbi addi. ĩ verbo titulo ſingulari,quã plures huius partis auxiliares refert, tenet & firmat eſſe cõmunẽ opin.Iaſ.nu. 90.in.d.§.item Seruiana, eſtq; cõis opi. ſecũdum Gomeziũ ibi.nu.35. cum ſeq. qui & eam ſequitur, & eſt cõis opi.ſecundũ Zaziũ ibi, licet ipſe in cõtrariũ cõtendat, in quã partem contra cõem procliuior ſum per omnia iura & rationes proxime relatas, quas non expedit repetere. Neq; ad rem pertinet, quod ſi reuera ea res, quæ pignori data fuit, aliena erat,pignus nõ tenuerit.l.2.& fere per totũ. C.ſi res aliena pig.data fuerit.l.ante oĩa.ff.de prob.d.l.rem alienã. ff.de pig.act.l.ſi alienam.1.&.l.ſi alienã. 2.ff.de pignorib.nã ſi poſtea tertio cuidam vendita vel donata ab eodẽ vendi tore ſit,& creditor eam petat à donatario,dicens ſe habere ius ,anterius pignoris, ſi quidẽ donatarius excipiat, quod debitor dominus nunquã fuit, replicabit creditor ſe eſſe in bona fide pignoris, cum ipſe donatarius ſi credit verũ eſſe,quod allegat,non potuerit nõ eſſe in mala fide,& quaſi turpitudinẽ ſuam allegantẽ non eſſe audiendũ. Quod ſi donatarius dicat poſt pignus conuentum ſuperueniſſe dominium debitori, & poſtea ſibi donatam rem fuiſſe, replicabimus,quod ſimul ac illi ſuperuenerat dominium, ius pignoris reale ĩ nos tranſuolauit,ac rem poſtea donatã comitatum fuiſſe,quę cum hoc onere ea li in donatariũ tranſiuit, vt.ſ.diximus.

Hypotheca ria cũ agit creditor cõtra ! tertiũ poſſeſſorem, q̃ à debitore cauſam nõ habebat, q̃d probare debeat ardua quæſtio

15 Vltimo caſu,quãdo creditor hypothecaria agebat cõtra tertium poſſeſſorẽ, qui non habebat vllam cauſam à debitore,magis eſt vt probare debeat dominium directũ,aut vtile, aut quaſi dominiũ ſecundũ Bar.in.d.l.rem alienam.ff. de pignorat.actio.2.&.3. colũ. quod tñ pleriq; noſtrorũ declarãt, vt procedat quo ad hoc,vt probet rem fuiſſe tẽpore hypothecæ conuentę, vel à lege inductę in bonis debitoris:varijs em̃ modis dicitur quid eſſe ĩ bonis noſtris, ita tenent & firmãt cõmuniter teneri Angel.Aret. in.d.§.itẽ Seruiana, & ibi Iaſ. nu.90. cum ſeq. tenet & ait cõmuniter teneri Zazius ibi,nu.35.cum ſeq.ſequitur, & dicit eſſe cõmunẽ opi. Gomezi. ibi nu.33.cum ſeq.poſt Cinum Bar.Bal. Ang.& alios cõmuniter in.d.l.cum res C.ſi aliena res pignori data ſit Dinus et Ioã.Fab.in.d.§. item Seruiana, Alex.cõ ſi.101.viſis omnibus,nu.3.verſ. ſed ſi cõ cedatur libr.5.Soci.conſi.112.viſo proceſſu,lib.4.Iaſ.in.l.1.§.per ſeruum corporaliter.ff.de acq.poſ.Alex.conſi.137. in cauſa & lite, lib.2 . idem cõ.108.viſo proceſſu, col.1.lib.5.Corne.cõſ.55.viſis & diligenter,lib.3.col.1.idem Corneus conſi.22. egregie, col.1.lib.3.per text.in l.ſi ſuperatus,& in.l.& quę nondũ ſunt §.1.ff.de pignoribus, vbi dicitur creditorem debere probare rẽ ſibi obligatã fuiſſe in bonis debitoris, in bonis autẽ debitoris,vt fuiſſe intelligatur, non eſt neceſſe probare eũ fuiſſe dominũ verũ & directum: ſed ſufficit, quod à nobis ea res bona fide poſsideretur, ſicq; pro ea nobis competeret Publiciana,ita ꝓbatur in.l.bonorũ.1.ff.de ver. ſign.iuncta.l.1.cũ.9.legibꝰ ſeq.ff.de publi.quinimo generalius in bonis noſtris eſſe dicitur res, quãdo ad eã habemus actionem,aut perſecutionem, aut petitionẽ iuxta.d.l. bonorũ. Facit.l. ſi ab eo. ff.de pignoribꝰ,& .l.ante omnia.ff.de prob. in quibus dicitur, hunc creditorem ꝓbare debere rẽ illam ſibi obligatã pertinuiſſe ad debitorem:pertinuiſſe autẽ latiſsime & varijs modis accipitur iuxta.l.verbum illud pertinere.ff.de ver. ſignifi.vbi nominatim ait pertinere ad nos dici,non ſolum quod iure dominij noſtrum eſt,ſed etiã id, quod iuſta cauſa poſsidemus, & alijs multis modis. Agnoſco tamẽ quod non pauci noſtrorũ tenent contrarium , vt hoc caſu, q̃n agitur contra tertiũ poſſeſſorem,qui à debitore cauſam non habuit, creditor debeat probare verum dominium fuiſſe penes debitorẽ tẽpore pactæ hypothecæ,vel à lege inductę prout eos refert Gomezius,in.d.§.itẽ Seruiana,nu. 35.firmans hanc eſſe cõmunem opi. cũ paululum ante contrariam eſſe cõmunem firmauerat.Mouetur ipſe, quia illud verbum pertinere iuxta doctrinã Barto.in.l.Lucius.§.idem reſpondit,in 2.ff.ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.ff.ad muni.p tex.ibi aliqñ largè & aliqñ ſtricte accipitur, nec eſt inqt cur tã large accipiatur in legibus. ſ. allegatis. Quid dicẽdũ,& ſane veritas eſt, quod in quibus caſibus is, cui competit publiciana in rem actio,ſuperaſſet poſſeſſorem,qui enumerantur in.l.1. cum.9.legibus ſequẽtibus.ff.de publ.in rẽ actione in illis caſibus is creditor ſuperabit poſſeſſorem,ſicq; ſi creditor plenũ, & liberũ dominiũ probat debitoris fuiſſe tempore natę hypothecæ,obtinebit vt.dd.ll.Quod ſi pbauerit ad eum pertinuiſſe, aut in eius bonis eo tpe fuiſſe, non tamẽ iure pfecti & liberi dominij, tunc obtinebit cõtra tertium poſſeſſorem, qui tenendi nullam iuſtã cauſam haberet. Sed ſi is haberet vllam iuſtam tenendi cauſam, tunc qui potiora iura habuerit, is alterum ſuperabit: in pari autem cauſa creditor hypothecaria agens ſuperabitur à poſſeſſore.l.ſiue autem.§.duobus.ff.de publi.in rem actione.c.in pari de regu.iur.lib.6. c. cũ partiũ iura eod.tit.& ita conciliandę ſunt, vt nobis videtur,dictæ communes opiniones, quę ſibi ipſis pugnant,& aduerſantur:facit.l.fi. &.l. 2. & quæ ibi plene habentur.C.de edict.diui Hadri. tollẽ. præſertim per Decium in.d.l. fin. poſt Corneum,Alexand.Iaſ.& alios.

1 *Stipulari alteri non poſſumus.*
2 *Obligatio etiã nat.non quæritur ei cui alter ſtipulat.*
3 *Stipulatione alteri facta etiã iure canonico nõ agit.*
4 *Limitatio. 1.*
5 *Limitatio. 2.*
6 *Limitatio. 3.*
7 *Limitatio. 4.*
8 *Limitatio. 5.*
9 *Limitatio. 6.*
10 *Limitatio. 7.*
11 *Limitatio. 8.*
12 *Limitatio. 9.*
13 *Limitatio. 10.*
14 *Naturali actu non ciuili alteri acquirimus.*
15 *Naturali numeratione non tantum pecuniæ ſed & alterius rei alteri quærimus.*
16 *Limitatio. 11.*
17 *Limitatio. 12.*
18 *Limitatio. 13.*
19 *Limitatio. 14.*
20 *Limitatio. 15.*
21 *Limitatio. 16.*
22 *Limitatio. 17.*
23 *Limitatio. 18.*
24 *Limitatio. 19.*
25 *Limitatio. 20.*
26 *Obligatio mihi non quæritur quando alteri ſtipulor.*
27 *Limitatio. 1.*
28 *Limitatio. 2.*
29 *Limitatio. 3.*
29 *Aedificans ſine ſua vtilitate an poſſit prohiberi noua declaratio?*
30 *Malitioſe quando quis videatur facere.*
31 *Stipulatio de alteri dando an valeat poſtquam ſtipulatoris intereſſe cœpit,quod non, contra communem.*
32 *Stipulatio de alteri dando an producat obligationẽ nat. quod non, cum multis contra communem.*
33 *Pœna quando ſequatur ſuum principale.*
34 *Stipulatio princi.quãdo vitiat,an vitietur pœnalis.*
35 *Stipulatio alteri facta tam inutilis eſt quando verba. oblig. referuntur ad ipſum ſtipulantem, quam foret ſi referentur ea verba ad ipſum tertium.*
36 *Intellect.l.an inutilis.ff de acceptil.*
37 *Stipulatio inutilis ſi eſt obligatoria non habet vim pacti,ſecus ſi liberatoria cum communi.*
38 *Oblig. natu. naſcitur ex contractu facto contra legẽ, qua poſuit clauſulam annullatiuam contra Iaſ.*
39 *Reſiſtens contractui non efficitus facti ſed tantum iuris impedit contra Bar. & alios.*
40 *Iuramento an firmetur pactum, quod impedit teſtãdi facultatem.*
41 *Pactum de futura ſucceſſione certo modo diuidenda obligat paciſcentes in foro animæ.*
42 *Pactum de quo in.l ſi.C.de pact.non auferebat teſtãdi facultatem,ſed inducebat votum cap. mor.*
43 *Intellect.l.ſi. C. de pact.*
44 *Conſcientiæ forus quid ſit.*
45 *Stipulatio quæ peccat in forma, obligat in foro aiæ.*
46 *Formæ prætermiſſio, vt vitiet.*
47 *L.diſpoſitiue an prohibitiue loquatur quid referat.*
48 *Intellect.l.i.ff.de lib.& poſthu.*
49 *Exheredatio nominatim facta quando dicatur cõtra communem.*

stipulari alteri nõ poſſumus.

1 MVltis iuribus & prẽſertim in.§.alteri iſti. de iuti.ſtip. probatur,quod alteri per alterum nõ acquiritur ſtipulatio cõcor.§.ſi quis alij inſtit.eo.tit.tex.in.l.ſtipulatio iſta.§.alteri,&.§.ſi ſtipuler.ff. de ver. obliga. & tex.in.l.certi pditio.§. quoniã.ff.ſi cer. pet.& tex.nota.in.l. ſi ita ſtipulatus fuero.§. Criſogonus.ff.de verb. oblig.tex. in.l.cum res.C.de dona. & in.l.3. C.de inutili ſtipul. cum ſimili. notatur, in.c. conſtitutus,de procurat.hinc dicimus, quod per liberam perſonam nihil nobis poteſt acquiri in.l.1.C. per quas perſo.nobis acqui.& in.l. ſolutum.§. per liberam

beram.ff.de pigno.actio. ratio huius regulæ eſt,quia inuentæ ſunt ſtipulationes,vt vnuſquiſque ſibi acquiſiat quod ſua intereſt. d.l. ſtipulatio iſta. §. alteri. & in.d.§.noſtro: alias rationes inferius ſubdam.Iſtam regulam extẽdo,vt procedat etiam,ſi ille qui ſtipulatur,ſit ſubditus ratione reuerentiæ,vt libertus patrono p tex.in.l.ſi ita ſtipulatus.§.Criſogonus.ff.de verbo.oblig. & ibi Bart. & Paul. idem in vaſallo, vt ibi per eos. Secundo extendo vt idem procedat in ciue,qui licet dicatur ſubditus quodãmodo ſuę ciuitati,non tamen ſibi acquirit.ſecũd. Bart.in.d.§.Chriſogonus circa prin. ſed Paul, ibi poſt Rapha.tenet cõtra.eo quia nõ minor eſt illa ſubiectio q̃ filialis.l.veluti.ff.de iuſti.& iure,item quia non minus ſuę reipublicę quis naſcitur q̃ patri.l.1.§. ſi ea.ff.de vẽ. in poſſe.mittendo.Ange.tamen in.l.ſtipulatio iſta.§. ſi quis initiã.ff.de verbo. obliga. tenet cum Bart. idem & notabilius Alex.in.d.§.Chriſogonus.3.coll. ad finem, quem videas. Tertio extendo, vt hæc regula procedat etiã ſi quis ſit ſubditus ratiõe iuriſdictionis,vt nõ poſsit acquirere, & ideo ſubditus per ſtipulationem ſuam nõ quęrit ſibi,ſecund. Bart. in.l.arbiter intra certũ. per tex.ibi.ff. de arbi. niſi notarius ſtipularetur ſibi,vt ibi per eum,& ideo quando partes faciũt contractũ,& apponũt pœnã, cuius aliqua pars applicet ſibi illa appoſitio quo ad ſibi eſt nulla, & vide Alex. in. d.§.Chriſogonus.3.coll. quaſi in fine.Quarto extẽdo vt iſta regula procedat non ſolum de iure ciuili ſed etiam de iure canonico,quia nõ poteſt quis regulariter alteri ſtipulari,vt probatur in.l.quamq̃.de vſu.lib.6.& ita illum tex. notat Abb.in.c. ſi cautio.de fide inſtru.5.coll. & glo.in.c. conſtitutus de procura. & glo. in.c. dilecti. de arbitris cum ſimilibus in prin. in cõtrarium tamen facit glo.ſingula.in.c.quoties cordis.1.q.7.Sed illa cõmuniter nõ tenetur, poteſt tamen verificari & ſaluari vt per Abb. in.d.c.ſi cautio.5. coll. poſt principium,& melius per Alex.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verb.obliga.2.col.poſt mediũ.Quinto extendo, vt procedat non ſolum, quãdo ille qui ſtipulatur, eſt omnino extraneus, ſed etiam ſi ſit procurator ſecund.Bal.Angel.& Paul.in.d.l. ſtipulatio iſta.§. ſi ſtipuler.licet Bart.ibi contrarium tenet,& Bal.in.l.certi conditio.§. quoniam.ff.ſi certum petatur.Sed poſſunt concordari ex mente Alex. ibi in.§. ſi ſtipuletur 2.col.in principio,quẽ omnino videas, quia eſt paſſus ſumme dubius, & pro vtraq; opin. poteris ſubtiliter ponderare.l.poſſeſsio quoq;. §. & ſi poſſeſsio ff.de acqui.poſſeſsio. Sexto extendo,q̃ in tantũ non acquiritur,q̃ etiã naturalis obligatio nõ acquiritur illi cui ſtipulor,& ita debet intelligi tex.in.§.ſi quis alij in ỹ ſi.mihi agit init.eod. tit.& d.l. ſtipulatio iſta.§.alteri.ff.de verb.obl. & tex. in.l.1.§. ſi ſeruus cõmunis meus in ỹ ſi.nullius momẽ.ff.de ſtipu.ſeruo.& in.l.certi cõditio.§.quoniã in ỹ ſi. nulla ff.ſi cer.pe.& tex.menor de iure in.d.§. Chriſogonus in ỹ ſi. obligationẽ nulla, & ibi nota.Ange.& ita etiã vult. Alex. in.d.§.alteri.2.col. in prin. & Iaſo. in.d. l.certi conditio.§.ſi numos pe.coll. addo. & Iaſo. in.l.nõ dubium.C. de legi. vltima coll.& ibi dicit q̃ dictus.§.Chriſogonus,eſt ad hoc ſingularis,ipſi autẽ ſtipulanti bene acquiritur naturalis ſecundũ gl.in.d.§.alteri, & ibi Bar.2.col. ſed Ange.ibi & Paul.cõtra opinionem tamen Bar.ſequitur ibi Alex.2.col.quẽ omnino videas,& idem Bar.in.l.ſi quis pro eo.6.mẽbro.ff. de fideiuſſo. & ego addo Abb. in.d.c. ſi cautio. quinta col. in prin.hoc tamen intelligẽ,quãdo verba obligatoria eſſent concepta in perſonam ſtipulantis, vt promittis mihi q̃ dabis illi &c. Si autem vtraque verba eſſent poſita in perſonã tertij,puta promittis illi,q̃ dabis ei &c.tunc eſſet nulla omnino,nec acquireretur naturalis etiam ſtipulanti,vt eſt tex. in.l.quęcunque germinus.ff.de actio.& oblig. & gl. in.d.§.ſi ſtipuler in ỹ ſi fieri & ibi Ang. & Ang. in.l.1.ff.de pactis & Iaſo in. d.l. certi conditio. §. ſi numos vlti. col. in princi.Septimo extendo,q̃ non ſolum tertio nõ acquiritur, ſed nec etiam ſibi

2 ff.de acqui.poſſeſsio.

Obligatio ẽt nat. non quæritur ei, cui alter ſtipulatur.

eo

eo casu quo alteri stipulatur, nisi sua interfit. d.§.alteri iuncto. §. si stipuler cũ simili. adeo, ꝙ nec etiam de iure canonico posset agere, licet sibi sit quæsita

stipulatiõe alteri facta ẽt iure canonico non agitur.

3 naturalis obligatio vt.s̃. dixi, ita tenet Ang.in.d.§.alteri & ibi Alex.2.co. licet Ange.in.l.1.ff. de pactis teneat contrarium, sed primũ verius nec obst.c.1. de pactis cum ibi notatis, vbi de iure canonico agitur ex nudo pacto, & sic ex naturali obligatione tantum, quia illud procedit quãdo quis sibi paciscitur vel quando sua interest, alias secus vt in casu nostro, & addo ꝙ idẽ tenet Abba.in d. c. si cautio. quinta col. post medium, per viam tamen denunciationis posset agere in foro ecclesię secundũ Imol.in d.§.alteri & Bar.in extrauaganti ad reprimendũ in versi. denunciationem, & credo ꝙ idem ait Abb.in.d.c. si cautio. 5.col. quod tene menti, & istas extẽsiones tene mẽti, quia nõ reperio hoc col lectum nec applicatum pro extensionibus, sed proprio labore collegi.

Limita.1. 4 Modo recolligo limitationes quas possum ad hanc regulam, & prima sit quãdo ille qui stipulatur est subiectus illi cui stipulatur per tex. in.d.§. si quis alij s̃.all. & ibi bona gl. & in.l.stipulatio ista §. alteri sæpe allegata, ratio colligitur ex tex.in.§. ei vero qui insti. eo. ti. &.§. post mortem eo. ti. facit.l.fi. cum simi. C. de impube & alijs substi. & hoc casu intellige qualitercunq; verba cõcipiantur siue in personã filij, siue patris, siue impersonaliter sit loqutus vt.ff. de stipu.ser.l.j. in pri. & acquiritur illi actio, & stipulanti nulla isto iure, & idem est hodie in seruo, sed in filio famil. debet distingui an stipuletur patri, & videtur idẽ quod olim. s. quod sibi acquirat an sibi, & tunc aut ex causa profectitia, & idem, quia iura vetera non sunt immutata in profecticijs, vt notatur in.l.fi. in prin. C. de bon. quæ libe. & in.l.1. C. qui admi. ad bo. po. possũt, & in.l.is qui hære. §. fi. cum simi. ff. de acqui. her. aut ex causa aduentitia, & tunc acquirit sibi quo ad ꝓprietatẽ patri quod ad vsum fructum toto titu. C. de bo. quę libe. maxime in.l. cum oportet, si autẽ esset sub potestate nõ dominica vel paterna sed ratione reuerẽtiæ vel alio modo, tunc dic vt sup. quid iuris sit nam s̃. dixi per viam extensionis.

Limita.2. 5 Secundo fallit in legitimo administratore vt tutore vel curatore, vel sindico vniuersitatis vel actore, qui stipulando illi cuius administrationem gerunt, illi acquirunt, & hoc casu etiam intellige qualitercunq; verba concipiantur, hoc est etiam si omnia verba obligatiua & executiua stipulationis conferuntur in personas principalium glo. in. l. multũ C. si quis alteri vel sibi, & in. l. 1. C. per quas perso. nob. acquiri. & in.l.2. C. quãdo ex fact. tuto. & glo. in.l. quotiens in prin. ff. de admi. tu. & glo. in.d.§. alteri glo. magna, & glo. in.l. Gaius. ff. de vsur. glo. in.l. in omnibus la. 1. ff. de præto. stipu. glos. in.l. stipulatio ista. §. si stipuler in ỹ fi. fieri. ff. de verbo. obli. gl. in. l. 1. in prin. ff. de stipu. seruo. idem Bar. in. d. §. si stipuler. 1. col. post medium licet non alleget dictas glosas idem Paul. in. d. §. alteri. 2. col. in medio, sed an hoc sit verum quia multi tenẽt cõtra. vide Alex. in. d. §. si stipuler post prin. Extra casus ante prædictos, si verba obligatiua & executiua essent collata in personã tertij, vt promittis Titio dare sibi cẽtũ vel domum, nõ valeret stipulatio propter vicium conceptionis. l. quæcunq; ff. de actio. & obliga. & glo. in. d. §. si stipuler in verb. fieri, licet contrariũ teneat glo. in. d. l. quæcunq;, quę cõmuniter reprobatur secũdum Alex. in. d. §. si stipuler in primis verbis. Quãdo ergo verba obligatiua sunt collata in personã stipulãtis, & executiua in personam tertij, vt ꝓmittis mihi quod dabis illi, pro vt est necesse quod concipiatur stipulatio, vt modo dixi tunc &c.

Limita.3. 6 Fallit tertio quãdo esset persona publica vt notarius. ff. rẽ pupi. sal. fo. l. nõ quasi, & quotidie videmus fieri, quod notarius stipulat tanq̃ persona publica nomine eorũ quorũ interest, & acquirit actio, licet incerta sit persona, quia impersonalitas ex parte stipulatoris nõ viciat, lege stipulatio ista. §. sicut aũt. ff. de verb. oblig. &. §. si quis ita eadẽ. l. notat

in authen. si quando. C. de constit. pec.

Limita.4. 7 Quarto fallit, qñ ꝓcurator stipulatur aliq̃d quod cohęret personę, pura vsũfructum, quia in istis iuribus ꝓcurator censetur nudus minister, ideo acquirit dño recta via, vt est tex. cũ gl. s̃. l. qui ita §. ẽt. ff. ad Treb. & illa gl. honest. ibi secundum Paul. ibi quẽ videas, vbi colliges rationẽ huius casus, & ponit Bart. in. l. possessio quoq;. §. etsi possessio de acq. poss. facit tex. similis in. l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure do. facit. c. fi. de ꝓcu.

Limita.5. 8 lib. 6. Quinto fallit, qñ procurator qui debet actionẽ cędere nõ reperitur, nã tũc in subsidium acquiritur vtilis sine cessione, arg. l. 1. C. de act. & oblig. et in l. Sancimus. C. ad Trebel. Bar. in. d. §. & si possessio, & ibi Alex. 2. col. in princi.

Limita.6. 9 Sexto fallit, qñ stipulatio est iudiciaria quia tũc acquiritur domino sine cessione, casus est notabilis in. l. in causæ. §. fi. cũ. l. sequen. ff. de procu. & ex hoc infert Bart. notabi. in. d. §. & si possessio, quod hoc sit verũ ẽt in iudicio voluntarię iurisdictionis, vt si ꝓcurator cõtrahit cũ instrumento guarẽtigiæ, & notarius facit pręceptũ debitori ex forma statuti, cum. n. notarius dicatur iudex ordinarius ex hoc pręcepto facto ad instantiã procuratoris, quęritur dño ius agendi, & petendi executionem sine cessione secundũ Paul. ibi per. d. l. in causæ in fi. quo ddicit esse notabile, & sic in iudicio voluntarię iurisdictionis acquiritur actio sine cessiõe sicut in iudicio contẽtiose, qđ est singulariter notãdũ secũdũ Alex. ibi. 2. co. añ mediũ, vbi notabi

Limita.7. 10 liter ꝓ eũ. Septimo fallit, qñ in stipulatione dr̃ ꝓmittis mihi noīe Titij, vel mihi recipiẽti noīe Titij iuxta gl. in. l. huiusmodi in prin. ff. de leg. 1. & gl. ī. l. quę cũq; gerimus. ff. de act. & oblig. & gl. in d. §. alteri, gl. mag. ī fi. & dicit ibid. Ang. iste est mod9 & cautela, ꝙ quã semper possit quis alteri stipulari, facit. l. pe. ff. de neg. gest. & vide Bar. in. l. stipulatio ista. §. alteri ī prin. adde Bal. in. l. 3. C. de inuti. stipu. & quod not. Bal. in. l. pactũ dotali. C. de pact. cõuẽ. vbi allegat glo. in. d. l. huiusmodi, & addo quod ponit Bar. in. l. nõ solũ. §. si liberationis ad fin.

11 ff. de libe. leg. Octauo fallit in patre, qui põt stipulari filio existenti sui iuris, vel ꝓferre in casu, quo erit sui iuris, & acq rit sibi vtilẽ. ff. de ỹ. obli. l. quodcũq;. §. *Limita.8.*

12 si quis ita stipulatus. Nono fallit, & hic aduerte, qñ quis stipulatur alteri rẽ suã quæ durat sua, nã tũc acquiritur illi vtilis actio, vt est casus notabilis ī. l. Publia in prin. ff. depositi. facit. l. pe. C. ad exhib. & ita tenet Bartol. in. l. certi conditio. §. quoniam. ff. si certum petatur, & in. §. si numos, circa princi. eadem. l. & in. l. stipulatio ista. §. si stipuler circa fi. de verbo. obliga. & Paul. in. §. alteri eadẽ lege circa fin. & glos. in. d. §. si quis alij instit. isto titul. & est communis sententia omniũ: aduertendum tamen est, quod contra istã doctrinam facit in expresso doctrina Bart. in. l. si mercedem. §. fi. iuncto text. ff. de actio. empti. vbi, ẽt super re quæ nõ durat mea, si tñ fuit mea, possum alteri stipulari, ita ponderat Iat. in. d. l. certi conditio. §. quoniã. 1. col. ad fi. ff. si cer. pe. dicẽs se hoc ponderare, & relinquit cogitãdũ, sed ego dico, ꝙ illud dictũ ante eum allegauit, & põderauit Paul. in. d. l. stipulatio ista. §. alteri in vlt. col. post medium, & nõ respondet, sed ego crederem, quod ibi sit casus specialis, & ratio specialitatis est, quia per prouisionẽ hominis tollatur prouisio legis. l. fin. C. de pact. conuen. l. maritus. C. de procuratori. cum ergo emptor non teneatur stare colono, & possit illum expellere. l. emptorem. C. loca cum simili. & hoc ex dispositione l. nec mirum si per pactum cõtrarium non possit, quia per prouisionẽ hominis, &c. cogita tamen quia non cogitaui nisi nunc. Sed redeundo ad principalem limitationem reperio, quod Iat. in d. l. certi conditio. §. quoniam. 2. colũ. attentat nouam opini. scilicet quod etiam super re mea, quę etiã durat mea, non possim alteri stipulari, & pro hoc cõsiderat, quod Docto. mouentur per duos tex. l. per. l. pe. C. ad exhib. & in. d. l. Publia, sed ipse ostẽdit, quod illa iura nihil faciũt, et sic regula remanet firma in contrarium. Sed responsiones eius mihi non placent, vt ibi dixi super eo

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi videas,& sic limitatio semp remanet vera. Decimo principaliter fallit in
13 mutuo, vbi ex numeratione pecuniæ facta nomine tertij absentis,& ignorãtis, illi tertio acquiritur actio, cal9 est i l.certi ꝙditio.§.si numos.ff.si cer. pe.& in.l.si ita stipulatus fuero. §. Chrisogo. de ỹb.oblig.& hoc est speciale in mutuo secũd.Bar.in.d.§. si numos, & i.§.si stipuler sæpe alleg.cũ fi.& in.l. si cũ vẽderet.ff.de pig.act.& in.l. singularia. 3. col.ff.si cert. peta. idemque vult glos. magn.ad fi.in.d.§.si numos, & gl.in.l.2. C.p quas perso.nob.acq. sed coner tenetur cõtrariũ,ꝙ nõ sit speciale in mutuo,imo habet locũ in omni cõtractu de mundo,in quo fit numeratio p actũ naturalẽ & corporeum,vt patet,in.l.si per ignorãtiam.C.de condi.inde. cum multis allega.per Alex.in.d.§.si numos

Limita. 10.

Naturali actu non cuius alteri acquirimus.

14 in prin.ideo dixi,& corporeũ.s. numerationis, quia p actũ naturalẽ solũ nõ quæritur alteri,quia pactũ nudũ est actus naturalis.l.1.ff.de pact.& tñ per illud non quæritur alteri,vt est notũ,ita vult Bar.in.l.stipulatio ista.§.si stipuler vlt.col.& Ias.in.d.§.si numos.2.colũ.in prin. Circa istam ergo limitatiõem facio regulã, & dico sic ex numeratione pecunię facta nõie absentis illi acquiritur actio,text.est in. d.§.si numos.& d. §.Chrisogo.& tex.in.l. si absentis. C.si cer.pet.& i.l.2.C.p quas perso. no.acq. nec obstat.l.stipulatio ista.§. alteri cũ simi.qa illa loquũtur i actu ciuili,nos autẽ in actu naturali,per quẽ semp quæritur alteri p alterũ.d.§. si numos cũ concor.et istã differentiã pprie ponit iuris cõsultus in.l.eaq; ciuiliter.ff.de acq.rerũ domi.& istud nõ solum procedit in mutuo,vt dixi,sed etiam in omni contractu in quo interuenit actus naturalis, vt.d.l. si pignorãtiam cum simi. C. de condi.indeb.hinc est, quod per liberam personã acquiritur nobis & possessio & dominiũ.l.1.C.de acqui. possi. & in.l.per procuratorem eo.tit.& in.l. 1.C.per quas perso.cum concor.Ratio est,qa ibi interuenit actus naturalis ad idẽ.l.traditio.§.ff.de acqui.rerũ.dom. secus in alijs quæ non acquiruntur,per actum naturalem,vt contingit in actione personali,quę acquiritur per actum ciuilem,et istam rationẽ approbat Bar. in.l.solutum.§. per liberam.ff. de pign. acti.& in.l. qui mihi donatum.ff.de dona.& ista ratio text.in.l. possessio quoque.§.& si possessio.ff.de acquiren.possess.potest esse alia ratio, scilicet quia iura realia tranſeunt de persona in personam,sed personalia sunt inseparabilia à persona saltem quo'ad directum ius, & inhærent ossibus, & ideo facilius quæritur possessio & dominium,& sic ius reale quam obligatio, & actio personalis, & istam rationem vult. glo.in l.1.C.per quas personas,& Alexand.in dicto.§.& si possessio. 1. colum. facit.l. quis ergo casus de pecu.ff. & l.3.ff. pro socio cum simili. sciendum est tamen, quod licet dominium quod est ius reale,acquiratur per aliũ sine cessione.d.l. 1.C.per quas personas, actio tamen realis nõ semper quęritur sine cessione,vt probatur in.l.solutũ.§. p liberam.ff. de pig.act.vbi habetur, quod actio hypothecaria quæ dicitur realis.l. pignoris persecutio.C.de pig.nõ acquiritur per procuratorem,sed dicas,quod ibi ideo est,quia illa hypothecaria est realis accessoria tamen.l. ad personalem, vnde iudicatur de ea idem quod de personali,quia sicut personalis nõ quæritur,eodem modo nec realis accessoria, & ita Bart.in.d.§. p liberam quia accessoriũ. & c.secus in alia reali quæ est prĩcipalis de per se,vt rei vendicatio', nam illa bene acquiritur.d.l.1. C. per quas personas cum simi. & sic non obstat.

Naturali numeratione nõ tantũ pecuniæ sed & alterius rei alteri ꝙrimus.

15 Secundo istam regulam extẽdo, quod habet locum,nedum qn numeratur pecunia, sed etiã in quacũq; re mutuata, ita Bar.& alij,in.l.singularia.ff.si cer.peta.3.col.licet Salice. solus ibi teneat cõtrarium, quem reprobat Ias. d. §.si numos.2.col.ad fin.& vide quæ ibi dixi.Su per eo. Tertio extẽdo, quod nõ solum habet locum,quando ego nomine alterius nũero pecuniã mea .d.§. si numos meos, &c. sed ét si pecuniã illius cuius noĩe mutuo tex. est i. l. si ita stipulatus. §.Chrisogo. de ỹ.obl.ỹ.plane,& p hoc etiam

etiam põdero text.in.d.§.si numos iuncta.l.si absentis. C.si cer.pet.nã.§.si numos loquitur de pecunia mutuatis, & l.si absentis de pecunia eius cuius noĩe mutuatur, & tñ idem statuitur vtroq; casu,ad idẽ facit.l. 2. C per quas perso. no.adqui.in generalitate sui,quæ loquitur de pecunia,nec distinguit cuius sit, ergo, &c.sed videtur,quod hæc extensio sit indubitata, nam si numero pecuniam meam nomine alterius, & illi acquiritur actio.d.§.si numos,ergo à fortiori si pecuniam illius,patet quia quãdo pecuniã illius, interuenitũ duo pro illo.s.ꝙ pecunia est sua, item quod suo noĩe est mutuata, sed quando pecunia est mea,vnũ tantũ facit pro illo.s.ꝙ nomine eius est mutuata,ergo, &c.qa duę rõnes vincũt vnã, &c. facit. l.cũ te, vbi casus singularis,& ibi Bal. C.ꝺ don. añ nupt.cũ simi.Itẽ res de facili reuertitur ad suã naturã.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pact.cũ ergo sit pecunia illius, ergo facilius debet ad eũ reuerti, & sic acquiri sibi actio ex mutuo, ergo non habet dubiũ prædicta extẽsio, & ita alias dicebam sup.d .l. si absentis,postea diligẽtius considerans dixi, & dico, ꝙ imo est magnum dubium, nã quando pecunia est mea,quid mirum, quod illi acquiratꝝ actio, quia mutuũ statim valuit ab initio,cũ esset pecũia mea,& sic habet locũ diffinitio mutui,item adest volũtas mea, item pactũ super re mea quod debet esse potentius,quam si sup re aliena,vt patet multis exẽplis, et facit.l.Publia in prin.ff.depositi.sed quãdo numero pecuniã alterius, nõ valet mutuum ab initio,quia mutuum est quod ꝺ meo,& c.ergo nõ deberet alteri quæri actio ex numeratione:& tamen cõtrarium dicitur in dictis iuribus, ergo maius dubium erat, quam ĩ alio casu.i. qñ pecunia erat mea.i.mutuantis, caue tñ quia isto casu qñ pecunia erat illius, cuius noĩe mutuatur nõ quæritur sibi actio nisi secuta consumptione,vel ratihabitione,quia prius dominium non trãstuli.l.id quod nostrum.ff.de reg.iu. & istud colligo,ex vno ỹbo Pau.de Castro,in.d.§.Chrisogo.2. col. in fi. quod bene nota. Sed quęro an etiam habeãt locum,quando numero pecuniam alienam nomine tuo, vt tunc etiam ibi acquiratur actio, non inuenio,& videtur quod non, quia tunc non constitit mutuum in pecunia aliena, ergo,&c.Contrarium tamẽ puto,quia videtur eadẽ ratio,quę in casu præcedenti:nam quãdo pecuniam tua tuo nomine mutuaui,non valet à princip. mutuum, vt dixi,& tamen habet locũ ista regula post quam pecunia consumpta est,vel ratihabitio secuta, quia tunc reconciliatur mutuum, ergo idem est in pecunia aliena, si sequatur reconciliatio aliquo modo de quib9.l.2.§. appellata.ff.si cer.pe. quia tũc cessat impedimẽtũ,facit quia res deuenit ad casum à quo icipere potuit,ergo debet conualidari,facit in simili dict.singul.Bar. ĩ.l.quod cẽ in fi.de ỹ. obl.ff.de quo.s.dixi, facit ét,quia qñ alteri stipulor nõ valet,nisi mea interſit, tñ licet nõ interſit à princi. si tn postea cœpit interesse, cõfirmatur stipulatio secũd.Bar.in.l.stipulatio ista.§.alteri.2. col.post prin.eo.tit.facit tex.in.§.quęsi tũ eadẽ.l.cũ simi.& sic erit. Quarta extẽsio,& hoc puto verissimũ,cogita tñ, modo p limitatiõe aduerte,ꝙ licet prę dicta regula habeat locũ ĩ mutuo, & in quolibet cõtractu in quo interuenit actus naturalis:tñ licet ex mutuo acquiratꝝ actio directa.l. si absentis. C.si cert. pe.secus tñ ex alio ꝓtractu,imo oritur vtilis tñ.l.Publia in prin.cũ gl.ff.depositi.& vult Barto.in.d.§. si numos,tertia cõbinatione,& i.l.singulari.3.co.eo.tit. Secũdo p limitatione dico, quod licet quæratꝝ actio.d.§.si numos,illud est verum quãdo actus naturalis interuenit, & corporeus,secus si naturalis tantum, vt patet in nudo pacto, & dixi in princ. huius decimæ limitationis. Tertio ista regula habet locum in mutuo vero,& naturali quod contrahitur per numerationem,secus in mutuo ciuili,quod cõtrahitur per confessionem secundum Bald.d.§.si numos.& ibi Alex. vlt. col. extra colligo ibi per Ias.2. colũ.in prin. Quarto ista regula p̃cedit,qñ numero noĩe absentis, & ille cui nũero,recepit

Universidad de Deusto
Biblioteca

nomine absentis, sed si ego nũero nomine absentis, ille tñ nõ recepit nomine eius, nõ quæritur actio ablenti text. est singularis secũdũ vnũ intellectũ in d.§.Chrisogon 9.ỹ.superest, & ibi Bar. 2.col. quæ omnia tene mẽtu, & vide Iaſ. in d.§.ſi nũmos.1.2.col. ex cuius verbis colliges aliqua de prædictis, & per hęc ſum expeditus de iſta decima limitatione, ſuper qua multa proprio labore collegi, quę notabis. Vndecimo fallit, qñ procurator cõtrahit, vel quærit ex re dñi.l.quod procurator ex re. ff. de ꝓcura. Bar. & Pau. in.l. poſſeſsio quoque §.fi.ff. de acqui. poſ. Bar. in.§. ſi ſtipuler vlt. colũ. circa princi. Duodecimo fallit, qñ creditor vẽdit pignus iure creditoris, et apponit pactum de retro vendẽdo dño, nã per hoc pactũ acquiritur dno dniũ vtile, vt ſic poſsit vẽdicare oblato pretio, et ẽt actio perſo. in factũ i.præſ.ỹbis, iſte eſt caſus ſingularis, i.l. ſi cũ venderet. ff. de pig. acti. Secus in pacto appoſito ꝓ ſimplicẽ procuratorẽ, & ita intelligitur nr̃a regula, rõ diuerſitatis eſt, quia creditor vendit ex iure, ꝙ habet ĩ re, ideo potẽtior eſt ad acquirẽdũ debitori q̃ ꝓcurator ſimplex, q̃ nullũ ius habet, ita elegãter declarat Paul. in.l.1.2.col.ĩ fi. C. ꝓ quas pſo. qui dicit, ꝙ illa.l. ſi cũ vẽderet, facit eum dubitare, nec videt vllã reſpõſionẽ, reſpõ. tñ eo modo quo dixi, & illũ caſum ꝓpetuo not. & ſi dicatur, ꝙ ex pacto alterius facto ſuper re mea ſemp mihi acquirat. l. pe. C. ad exhibẽ. ergo, idẽ ĩ. d.l. ſi cũ venderet, reſpõdeť, ꝙ illud eſt verũ qñ ſup re mea quę durat mea, vt ibi: ſed qñ ſuper re mea quę nõ durat mea, tũc ſecꝰ, niſi in caſu ſpeciali, qñ creditor vendit rẽ meã iure creditoris. d.l. ſi cũ vẽderet & ita vult Paul. d.l.1. vlt. col. in prin. De cimo tertio fallit qñ ꝓcurator vẽdit rẽ dñi, nã quęrit tũc ſibi actionẽ ad pretiũ ſine ceſsione. l. Iulia. §. ſi ꝓcurator. ff. de acti. emp. ponit Paul. in.l. poſſeſsio. §. fi. de acq. poſſ. & fundatur ꝓ rationẽ tex. in.l. quod ꝓcurator ex re, cũ ſimi. ff. de ꝓcur. et circa hoc poſſet quęri, quid in actiõe ad pẽſionẽ rei meę, an mihi quæratur, itẽ quid in actione ad pretiũ rei meę, et de ſimilibꝰ vide ꝑ Alex. in.§. Si ſtipuler. 2. col. poſt mediũ cũ prin. ſeq.

Limita. 11. *Limita. 12.* *Limita. 13.* *Limita. 14.*

19 Decimo quarto fallit, qñ ꝙs ſtipulatur eccleſię, nã eius fauore ſibi acquirit, ita tenet Bal. in.l. illud. C. de ſac. ſanc. eccl.

20 dicẽs, quod pauperibꝰ, et pijs locis quilibet põt ſtipulari, ẽt ſi ỹba ꝓterãtur, & dirigatur in pauperes alleg. gl. ſingularẽ, in.c. quotiẽs cordis. 1.q.7. & ꝓ hoc facit, nã q ſtipulatur eccleſię, videtur ſtipulari Deo. l. lege Iuli. in prin. ff. ad leg. Iuli. pecu. ſed Deus vbique eſt prẽſens, & facit. C. d̃ iud. l. ꝓperãdũ. §. ſin autem reus, ergo ſibi debet acquiri, arg. l. ſi ꝓcuratori præſen. ff. de ỹb. obligat. contrariũ tñ tenet Ang. in.l. ſtipulatio iſta. §.f. de ỹ. obli. dicẽs, quod hoc caſu non reperitur iure cautũ, illud tñ reprobat

21 ibi Alex. & ſequitur opi. Bal. Decimo quinto fallit in caſu quotidiano, quem ponit Bal. ĩ. l.1. circa fi. C. qñ licet ab em

22 ptiõe diſcedere, quẽ videas per te. Decimo ſexto fallit, qñ eſſet appoſitũ iurm, prout expreſse ponit Bar. in.l. ſi quis ꝓ eo, vlt. col. ff. de fideiuſ. ſexto mẽbro facit, ꝙ ponit Abb. in.c. ſi cautio. 5. col. de fide inſtr. & eſt iſte notab. effectus iurĩ, quẽ adde ad ea quę pono ſecũdo tit. de

23 iureiuran. Itẽ addo ꝙ decimo ſeptimo fallit qñ eſſet cõſuetudo, quod alteri p alterũ acquireretur, nã talis cõſuetudo valeret, vt ꝓbatur in. §. ſi numos ſæpe allegato in ỹ ſi. cũ quotidie, & ibi notat Alex. & eſt melior tex. de iure in.l. ſi qs donaturus. ff. de vſufru. et idem poterit induci p ſtatutũ ſecundũ Bal. in.c. quæ in eccleſiarum de cõſti. quẽ retulit Iaſ.

24 in. d.§. ſi numos vlti. notab. Decimo octauo fallit in caſu mirabili, qui colligitur ex doctria Bar. ĩ. d.§. ſi numos. 3. cõbinatiõe, vbi vult, ꝙ in caſu quo ex numeratione, tertio acquirit actio, vt eſt in. d.§. cũ. ſ. alleg. eo. caſu, ſi illi tertio ſtipuletur, acquiritur illi actio ẽt ex ſtipulatione, & ſic qñ ſtipulatio ſit alteri acceſſorie, quærit ſibi ſicuti ex nũeratione, & ſic duę oriuntur actiones, mouet Bar. ꝓ tex. ĩ. l.2. C. ꝓ quas pſo. no. acqui. vbi quẽadmodum p numerationem facta nomine tertij quæritur ſibi actio ſine ceſsione, eodem modo quæritur hypothe

Limita. 15. *Limita. 16.* *Limita. 17.* *Limita. 18.*

hypotheca ſecuta ſup illa numeratione, ergo idẽ in caſu Bar. ſed illa doctrina cõiter reprobatur, vt ibi: ꝑ Bal. Sali. & Alex. & Pau. in.§. Chriſogon 9.2.col. poſt mediũ, & ibi etiã Alex. nec obſtat. d.l.2. quia ibi hypotheca venit acceſſorie, nimirũ ſi quæratur quemadmodũ actio principalis, quia acceſſoriũ ſequitur, & c. ſed ĩ caſu Bar. ſtipulatio nõ venit acceſſorie ſed principaliter. l. ſi ita ſtipulatus. §. fi. cum. l. ſequẽ. ff. de nouatio. & probatur, quia ſi ſtipulatio valeret, oriretur actio ex ſtipulatiõe nõ ex ex nũeratione, vt. d.§. Chriſogon. poſt mediũ, ergo nõ eſt acceſſoria, cũ ergo ſit principalis nõ ſequitur, quod ſi oriť ex nũeratione ergo, & ex ſtipulatione.

Limita. 19. 24 Decimo nono pro limitatione addo, quod ponit Bal. in.l. ſi abſentus. C. ſi certum petatur. 2. col. ad fi. vbi vult, quod ſi vnus ſociorũ ſtipulatur ſocietati ſuę, acquirit etiam ſocijs, ergo alteri per alterum acquiritur, & vide ibi: in poſti.

Limita. 20. 25 vbi colligitur ratio huius caſus. Vigeſimo limito in arbitro q̃ ſtipulari poteſt pœnam, vt ſtetur arbitrio ſuo in fauorem partis, vt voluit gloſſa ſingularis, in.c. dilecti. extra de arbi. de quo caſu verum ne ſit, & qualiter ĩtelligatur, vide ibi per Abb. pen. col. poſt mediũ. Alias limitationes collige ex notatis per gloſſ. in.§. ſi quis alij ſupra allega. & ex notatis per Barto. in. d.§. ſi ſtipuler, penulti. colum. ad fin. cum ſequenti.

Aliam limitationem colligo per text. in.l. nam & poſtea. §. penulti. ff. de iure iuran. ſcilicet quando apponitur iuramentum, nam ex iuramento procuratoris quæritur actio domino ſine ceſſione, & eſt multum notandum ſecundum Ludou. & Iaſ. ibidem. Alias quinque limita. collige ex capite ſequenti.

Obligatio mihi nõ q̃ritur qñ alteri ſtipulor. 26 Prædicta procedũt, cũ quęritur an ex ſtipulatione mea alteri quęratur, ſed ſi quęratur, an ſi ſtipulor alteri, ſaltem mihi acquiratur actio, & dicas, ꝙ etiã tũc eſt regula, quod non. d.l. ſtipulatio iſta. §. alteri, &. §. ſi ſtipuler cum concor. & ita intelliguntur illa iura, & ita intelligit Bar. in. d.§. ſi ſtipuler. 1. col. ante medium. Hoc eſt verum niſi ſua iterſit. d.

27 §. ſi ſtipuler cũ ſequẽtibꝰ. Intellige tñ ſi interſit pecunialiter, alias ſecus, vñ ſi interſit rone affectiõis, vel qa interſit mea quia habeo eũ obligatũ naturaliter ad antidoram ſi ſibi ſoluatur. l. ſed etſi lege. §. conſuluit. ff. de petit. hęredi. illud intereſſe non conſideratur. Adde iuſtoris cum ibi notatis. ff. de pact. & colligitur ex verbis Bart. in. d.l. ſtipulatio. §. alteri tertia oppoſitione. Item pro extenſione huius limitationis aduerte, quia quando mea intereſt, acquiritur mihi actio non ſolum ſi intereſt à principio, ſed etiam ſi ex poſt facto, vt vult Bart. in. d.§. alteri. 2. colum. in prin. verſ. quæro, quid ſi ex poſt facto, & c. de quo an ſit verum, vide ibi Alexan. in fi. & per

Limita. 1.

28 Ang. in. d.§. alteri. Secundo principaliter limito, qñ ſtipulatio concipiatur hoc modo, ꝓmittis mihi dare illi ꝓ me nã tũc mihi acquiritur actio, ſicut ſi ſtipulor dari ꝓcuratori meo, ita etiã colligo, ꝓ Bar. in. d.§. alteri. 1. col. in fi. verſ.

Limita. 2. *Limita. 3.*

29 quęro qd ſi exprelſe. Tertio limito, qñ ſtipularer alteri, vt adiecto, puta ꝓmittis mihi aut Titio dare cẽtũ, nã acquiritur mihi, vt des mihi vel illi, vt in.l. vero ꝓcuratori. ff. de ſolu. §. plane inſti. de inuti. ſtipu. & ille habetur vt ꝓcurator meus. Idẽ ſi alio modo eſſet meus ꝓcurator. d.l. ſtipula. iſta. §. ſi quis inſulã. Itẽ in alio caſu qñ ſtipulor rẽ meã, vel mihi debitã dari alij, vel reſtitui, nã illo caſu mihi acquirit actio, quia videor ſtipulatus vt ꝓcuratori, & oĩbus his caſibus tenẽť mihi reſtituere. ff. de ſolu. l. ſi cũ Corne. l. Iulia. §.1. ff. de ỹ. obli. Sed regula nr̃a debet ĩtelligi de eo ꝙ nullo iure añ ſtipulationẽ debebat, vñ cũ ſtipulor alteri, nõ adhibeo eũ ĩ aliquo negotio meo. extra iſtos aũt caſus nõ valet ſtipulatio, etiã vt mihi quæratur actio, vt in.§. alteri. & d.l. ſtipulatio iſta. §. alteri cũ ſimi. Vltimo in materia vide gl. in.l. dãni ife ct. §. fi. ff. de dã. infect. vbi oĩno videas, et gl. in.l. quęcũq; gerim 9. ff. de act. & oblig. & gl. ſingu. in.l.1.in prĩ. ff. de ſtipu. ſeruo. & glĩ. l. ſtipulatio iſta. §. ſi ſtipuler in ỹ. fieri. ff. de ỹ. obli. & gl. in.l. huiuſmodi in prin. ff. de leg.1. & gl. in.l. quotiens in prin. ff. de admini. tut.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Item vide quæ ponit Bal.in.l.certi con ditio.§.quoniam.ff.si cer.pet.2. col.per totam,qui multum declarat in ista ma teria,horum tamẽ nonnulla vehemen ter controuersa sunt, & ideo altius ea repetere intẽdo,ergo ex.d.l. stipulatio ista.§.alteri.ff.de ỳ.oblig. colligе,quod ex stipulatione alteri facta non desinit acquiri obligatio natu.qua de re dic,vt dixi, & illico dicam, & in summa pro limitatione prædictorum adde.

Ædificãs qñ possit prohiberi,eo q̃ sua non interest, noua declaratio.

29 Scis quod vetari posset quando quis ædificaret animo nocendi vicino, & si bi non prodest, vt est text.iuncta glos. in.l.1.in.§. denique el.2. ff. de aqua plu. arcen.& in.l. fluminum. in.§. fi. iuncta glo. ibi, in verbo, non teneri.ff.de dam no infecto, & ita tenent Cinus,Bal. & Docto. in.d.l. altius. C. de seruitutibus per text.in.l. opus. ff. de operibus publicis, tex. in.l. qui data opera in prin. ibi,sine lucro hoc affectauit.ff. ex quibus causis maiores,tenet Paulus de Ca stro,in.d.l.cum eo Philippus Decius in l.nullus nume.1.ff.de reg.iur. & ibi Hie ronymus Cagno.nu.4.Hipp. in singu. 154.Franc.de Rip.in. l.de pupillo, in.§. meminisse.nume.34.per glos. ibi.ff.de damno infecto.Alexand.in consi. 174. nume.4.volumi.2.Stephanus Bertran. consi.329.nume.2.volumi.2.primę impressionis,Aymon cõsi.94. nu.1.vol.1. Marianus Socinus Iunior in consil.76. volu.2.Corasius in lib.3. Miscellaneo- rum.cap.24.nume.5.Alciatus in tract. præsump.3.regula præsump. 23. nume. 1.Iason in.l.ex hoc iure nume.8.ff.de iu sti.& iure.Francis.de Ripa,in.l. quomi nus,nume.26.ff.de fluminibus.l.19. tit. 32.part.3.& ibi glos. licet Alber.teneat contrarium in.d.l.altius,& Angelus in in.d.leg.cum eo.num. 2. Florianus in.l, Sabinus nume.2.ff.communi diuidun. tradit.Platea, aliquid in. l. penultima. C.de metallarijs.libr.11.Paul. Castren. in.d.l.altius versicu.vltimo extra glos- sam, Gregorius Lupus, in. d.l.19. titu. 32. parte. 3. nec enim hominum ma- litijs indulgendum est.l. in fundo.ff. de rei vendicatione.l.2.in princip.ff. solu. matrimonio,quando autem is malitio se, & ad æmulationem tantum feciſſe

Malitiose qñ quis videatur facere.

30 videatur,& Paulus in.d.l. altius respon deat malitiose fecisse videri, cum nullã exinde ipsemet qui ędificat,vtilitatem capit,sequitur Gregorius Lupus in.d.l. 19. qui ait idem tenuisse Paulũ Castr. in.d.l.cum eo.ff. de seruitutibus vrba- norum prædiorum. Sed nos aduerti- mus id posse admitti.quando neque ip- se nec vllus alius vllum commodum ex tali ædificio posset capere,non sic si licet ipse qui ædificabat,commodum nullum inde caperet,alius tamen cui ip- se gratum beneficiumque facere vo- lebat, commodum capere poterat,id enim sufficit,vt malitiose ædificare nõ videatur nec ad æmulationem,quia in teresse nostra beneficij debitorem ac- quirere.l.si pignore in prin.ff. de furtis. d.l.1.&.2.ff.manda.§.1.instit.eod.& isto casu posset defendi opinio.Alberic.& sequacium. Tenendũ est ergo, quod in reliquis dispositionibus alteri pro- desse dicitur esse interesse considerabi le,licet non sit idem sed contrarium in stipulationibus.§.si quis alij', & .§. alte- ri instit. de inutilib. stipulationib.l.sti pulatio ista. §. alteri. ff. de verborum obligatio.Prẽterea ibi agitur de actio- ne acquirenda,hic autem agimus cum quis solum sese defendere volebat, re- que sua vtebatur, quod fauendum est argumen.l. sed & si.§.consuluit de pe- tione hæreditatis.

Stipulatio ẽ alteri dãdo an valeat, postq̃ stipu- latoris inter esse cœpit,q̃ non contra cõmunem.

31 Vnde dicebam,scis communem esse opi.quod stipulatio de alteri dando li- cet abinitio nõ valeat,quia nõ interest stipulantis,tamẽ si postea interesse cœ perit conualescit, ita tenet Bartol. nu- mero.10.in.dict.§. alteri est communis opinio secundum Iason. ibi, numero. 21.vbi Imola,Romanus,& Alexander Guilhelmus de Cuno, Bartolus, Albe ricus,Baldus, Angelus Paulus Castren sis Alexander, Martinus Laudensis,& Salice.in.l.1.in prin.ff. de pacti. Bald.in l.1.colum.1.C.per quas personas nobis acqui.Salicet.in. l. pacto successorum. C.de pactis,Bald.in.l.certi conditio.§. quoniam.ff.si certum petatur,idem in l.quoties.1. ff. de seruit.Ioannes Imola, in.l.

in.l.existimo.ff.de verb.oblig.prout re fert Iaſ.vbi supra. Mouẽtur eo quod sti

Stipulatio ẽ alteri dando an ꝓducat obligationẽ nat. q̃ nõ cũ multis cõtra cõ munem.

32 pulatio de alteri dãdo nõ desinat ab i- nitio ex toto valere,quia talem produ cit naturalem obliga.vt tenent gl.Bar. & alij in. d.§. alteri,estq; cõmunis opi. secundum Iaſ.& Alex.ibi, & cum pro- pterea quod nõ intererat stipulãtis de negetur ei obligatio, & actio ciuilis si- mul ac postea interesse eius cœperit ei actio,& obligatio ciuilis accommoda- tur,ita Bar.in.d.§.alteri,num.10.& reli qui omnes.Sed nos tenemus,semperq; tenuimus ex tali stipulatione obligatio nem etiã naturalem nõ oriri non ma- gis quam ciuilem,vel quod si naturalis oriatur, carebit tamen omnibus omni 33 no effectibus ac donis,quos queue lex ciuilis obligationi naturali accõmoda uit,ita probant si pueriliter nõ violen- tur.l.1.§.quod seruus ỳ.nullius momẽ- ti.ff.de stip.seruo.&.d.§.alteri, &.d.§.si quis alij insti.de inut.stip.d.l. stipulatio ista.§.alteri.&.§.si stipuler. d.l. certi cõ ditio.§.quoniã.ff.si cert.pet.l.solutum. §.per liberam.ff.de pig.ac.l. quo tutela. §.fi.ff.de regu.iur.l.quæcunq; gerimus. ff.de act.& obligat.l.vt inter. C.de inu- ti.stip.l.si genero.C.de iure dot.l.1.§.1. verbo nihil agit.ff.de stip. seruo.l. si ita stipulatus.§. Chrisogonus inỳ. nullam obligationẽ.ff.de ver. obli.l.eum qui.§. itẽ si mihi.ff.de const.pec. quę iura hãc partem cõtra cõmunem longe euidẽ- tius probant,quam vlla inductione e- geãt,vt qui pro cõtraria parte cõtẽdit nobis iepture videãtur, & hãc partẽ cõ tra cõem opi.tenẽt Rain.de For. Ang. Cuma.Paul.Cast.& Alex. in.d.§.alteri Christophorus de Castelli. & Fulg.in l.1.in pr.ff.de pact.prout eos, & alios re fert Iaſ.in.d.§.alteri, nu.20.et hãc partẽ nos pluribus legib9,& rationib9 defen dim9 de suc.crea.§.30.nu.28.vt iã parũ abfuerit,quin hęc pars cõmunem sen- tentiam nùmero defensorum æqua- uerit,cum ergo talis stipulatio nullius oĩno momẽti sit quo ad effectus ciui- les,supereſt,vt & si postea ĩteresse cœ- perit stipulatoris adhuc non conuale- scat,non magis quàm si reuera interes- se non cœpisset ex regula trita dictãte quod ab initio non valet ex post facto non conualescere.l.1.cum alijs.ff.de re- gula Catoniana, & pro hac parte ĩ spe cie est text.in.l. si tibi.§. si pactus.ff. de pact.qui non eget inductione nec reci pit euasionem,per quem & alia multa iura Iaſ.tenet contra communem in.d. §.alteri,nu.21.post plures eiusdem sen tentiæ auxiliares, vt per superueniens interesse talis stipulatiõ non conualesc- cat.Sed cõtra principalẽ cõclusionem, dũ tenemus ex stipulatiõe de alteri dã do nõ oriri oblig. etiã natu. obsunt nõ nulla quibus,&.s.& etiã in lib.de succ. crea.§.30.num. 28. plene respondimus.

Pœna q̃n se quatur suũ principale.

Sed adhuc contra meam principalem op.obst.fortiter.d.l.stipula.hoc modo, nam si stipul.principalis, vt dicitur est nullius momenti adeo, vt nec quo ad effectus oblig. nat. profit in foro saltẽ contentioso, ergo nec pœnalis valere deberet,arg.d.l.stip. hoc modo præser tim qa vtrobiq; q̃ratiõe validitas prin cipalis stip. denegatur eadã ratione, & pœnalis stip.validitas denegari debere videtur,ne alias,q̃ vna via ꝓhibetur a- lia via ꝓcedatur cõtra regulas iuris sol. falsum est dicere,q̃ tam hic quã ibi sit eadẽ ratio prohibendi,nã si ita stipulor me hæredem facere promittis, non va leret stipulatio,quia contra bo.mor. ci uiles est,qui dictant,vt libera sit testan di facultas,& cõtra bo.mor.eius impe- dimentum.l.1. C.de sacrosan. eccl.&.l. vel negare.ff.quemadmod.test. aper.& ꝓsequerer pœnalis stipu.l.si me hęredẽ non feceris, cẽtum dabis, similiter est, cõtra bo.mor.quia si valeret liberã te- stãdi facultatẽ nõ haberes metu ne in pœnã tu hęres ve tuus ĩcideretis,ideo qua ratione (in.d.l. stipul. hoc modo) princi.stipul.nulla,& cõtra bonos mo. est ead.& pœnalis, & nulla, & contra bonos mores esse reputatur, & conse- quenter neutra valet,cęterum hic prin cipalis stipulatio non desinit valere eo, quod contra bonos mores sit, sed eo quod iuẽtæ sunt stipulationes,vt quis- que stipuletur,quod sua interest,alteri vero dare nil ĩteresse stipulantis ita tex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.d.§.alteri,&.§.alteri insti. eodem titu.hæc ratio cessat in pœnali,quia pœnalis stipulationis sensus est, et effectꝰ, non vt alteri sed vt ipsi stipulāti detur, & consequenter debet valere cum sibi dari sua interfit,pro quo pendo. d.§.alteri,& nostrum.§.supra alle.dum aiunt,pœnam enim cū quis stipulatur nō illud inspicitur quid interfit eius,sed quę sit quatitas stipulationis.s.pœnalis quæq; sit eius cā.d.quasi dicat, cū pœnam,quę certa & definita est,stipulor, frustra quęritur quid mea interfit,nam tantum interest quanta est pœna cōdi. stipulationis:quantitas enim pecuniaria non solet ęstimari per alias res seu species, imo aliæ species solēt per eam æstimari, infero,quod dum.dd.§. aiūt, non illud inspicitur quid interfit eius, debet expoi eius.s.stipulantis pœnam non quod alteri detur, & sic principali stipulatiōi satisfiat, sed quod pœna sibi pręstetur,& sic satisfiat pœnah,id inquam nō inspicitur,quia satis de te perspectum patensq; est, quod est contra glo.in.d.§.alteri in verb.interfit,infero quod sensus huius.§.&.§. alteri inibi. titu.eod.in verb.quæ sit quantitas,sensus inquam non est, vt inspiciatur quā titas,an excedat modū vlurarum,id.n. est omnino pręter mentem horum.§§. sed mēs est,& sensus, vt inspiciatur quę sit quantitas in stipulationem pœnalē deducta,vt eatenus stipulantis procul dubio interesse videatur,& consequēter in tantum sibi reus vel promissor condēnandus sit,quod est contra exposītionem Bar.& Doct.in.d.§.alteri.Secunda ratio quare valeat pœnalis ibidē,licet principalis non valeat,est quia principalis valere non potest propter defectum interesse stipulatorum, vt dixi,nam etsi eam valere diceremus,frustra esset,cum postea agēs ad interesse consequeretur nil ex eo, quod saltem attenta legis censura eius nil interfuit, ergo,&c.vt.l.hęc stipu.§. Diuus, vt legat.no.ca. nam & si ab initio vtilis fuisset stip. vt ēt actionē produceret, agere tamē non posset,si ex post facto cessaret interesse.l.ex conuentione. C. de pact.l.2.C.de sine censu vel reliquis,ergo fortius si stipulatoris, nil vnquam interfuit,argu.l.patre furioso.ff. q sunt sui vel ali. cæterum in pœnali hæc ratio cessat,quia in ea(vt dixi)verba tam obligatiua quam executiua conferuntur in personam stipulatoris,inq; eius vtilitatem ea stipulatio committitur, & consequenter valere debet, sed opinon ne etiam principalis stipul.continebat,vt alteri daretur,vt ibid.ibi (cæterum vt alij detur)&.d.§.alteri ibi(cæterum si alij detur) ergo in ista obligatione cum sit dandi,& non faciēdi,deberet agi præcise ad dandum,nec deberet succedere obligatio ad interesse, vt l.stipula.non diu.l.2.3.&.4. ff. de verb. oblig. & cōsequenter etiam in ista stipulatione principali non magis deberet ītpici itereſſe, quam in pœnali,sed solum quæ est quantitas in stipulatione comprehēla. Solutio, cum alteri dari stipulor,hæc stipulatio est dandi respectu eius cui stipulor, sed est faciendi respectu mei stipulantis,argu.l.in facto.ff.de condi.& demonstr. quo fit,vt nisi illi alteri detur,tunc ego agere debeam ad interesse . Ad ītereſſe autem, quod in proposito nullum est attenta legis censura agere non possum,& cōsequenter stipul.nulla esse dicitur,nam cum si eam valere diceremꝰ,id sine effectu foret,superest ne valere possit videri , arg.d.§.Diuus, at in pœnali stipulatione cum ipsa datio sit exequēda in personam ipsius stipulatoris, tunc obligatio non succedit ad interesse, imo ad ipsam dationem pręcise agitur,vt dixi, & probatur in.l.fi.ff. de condi.ob cau.l. exempto in pri.ff. de actionibus empt. & quod ex principali nullatenus agere possit ipse stipulator probatū satis est, quod aūt is cui stipulor, agere nō possit, ea ratione fit, quod in illa re nō fuit ortꝰ hinc inde cōsensus, imo nec etiā ex altera parte,nā si promittis mihi Titio dare,tūc voluntatē habuisti nō Titio sed mihi obligādi te,quod patet ex eo quod verba obligatiua ad me directa sunt,item Titius vtpote absens, & ignorans nō potuit cōsentire,nec etiā ratū

ratū habere,quia ratum habere nō possum quod meo nomine nō est gestum, vt no.in.l.mater.C.de rei vē.supest, ergo,vt nec promissor obligaretur. Satis ergo patet,vt licet in terminis.l. stipul. hoc modo sit ead. ratio prohibendi tā pœnalem quam princip. stip. tamen in terminis nostris est lōge diuersa ratio. Hinc īfero falsam esse rationē gl. in. d. §. alteri. licet cōmuniter app . dum ait, quod in.l.stipula.hoc modo concepta, stipulatio erat contra legem, ideo nec valet principalis,nec pœnalis, hic autē non contra legem sed tantum prætер legem,ideo valet pœnalis,licet non valeat principalis,nam imo dico,quod tā hic quam ibi pariter dici potest contra legem esse, quasi fecerit lege prohibente,vt.l.non dubiū.C.de legib.ibi (lege contrahere prohibente) sed alteri stipulari non solū prohibet lex sed etiam vltra procedit dicens, quod talis stipu. fieri nō potest,vt.d.§. alteri, & quod si fiat erit nulla,vt.l.certi.cōdit.§.quoniā in verbo,nulla.ff.si cer. pet. & inde nulla oritur obligatio , vt.l.si ita stipulatus fuero si Titius.§.Chrisogonus,in verb. nullam de ỳ.ob.& taliter stipulās nil agit,vt.§.si quis alij insti.eod. & talis stipulatio nullius momenti est vt.l. 2. §.r. de stip.seruo.& est inutilis, vt.d.§. quoniam in verb.inutiliter, cū ergo lex dicat,quod talis stipula. fieri non potest, quodq; si fiat nulla erit , & nullius momenti ; & inutilis sequitur contra legem apertissime esse, vt.d.l.non dubiū ibi(lege contrahere prohibente)iunctis his verbis (licet testator fieri tantū prohibuerit,nec dixerit inutile fore,ꝙ factum est) idq; etiam patet ex.d.l.stipulatio hoc modo in ver. (inutilis est) nam ibi,non dicitur illam stipu. esse cōtra legem , sed tm̄ dicitur eā inutilē esse,quod etiam dicitur , & de stipulatione alteri facta, vt.d. §. quoniam in ver. inutiliter cum concor. supra alleg. ergo non est cur altera magis cōtra.l.esse videatur quā altera , teneo ergo quod vt in. l.stipulatio hoc modo concepta, ita & hic fuit stipul.contra legem,& ꝙ licet stipulatio cōtra legē fiat,nō ideo sequitur quod tā principalis quā pœnalis desinat valere,nam interdum valet pœnalis,vt.d.§. alteri.

34 Cum ergo quæritur vitiata principali stipulatioe quādo valeat pœnalis;necnē dic,quod si ea.ratio,quę vertitur in prohibenda principali , vertatur & in pœnali , tunc etiam pœnalis desinit valere,vt.d.l.stipu.hoc modo,alias secus, vt in.d.§.alteri secundū quod supra declaraui,pro quo est tex. in.l.contra iuris ciuilis in pr.ff.de pac.iuncta.l.r. in.f. de nouati. ff. vbi cōtractus quem facit pupillus sine tutoris autoritate si tēdat in eius læsionem,dicitur esse contra legem,licet non sit contra bonos, mores nec contra publicam sed tantum priuatā ipsius pupilli vtilitatē,propter quod redditur omnino nullus .l. si curatorē. C.de integ.restit.mino. itaq; cōtractus, qui quauis ex causa inutilis à lege reputatur,is quidem contra legē dicitur esse,sed talis est stipu.alteri facta,vt pro-

35 baui,ergo,&c.Item ex mea princi.opi. infero intellec.ad.d.l.1.§.1. de stipu.ser. in verb.nullius momēti,& ad.d.§. si qs alij in ỳ.nil agit,& ad.d.§. Chrisogo.in ỳ.nullam,& ad.d.§.quoniā in ỳ.nulla, vt procedant nō solum qñ verba stipulationis tam obligatiua quā executiua fuerunt relata ad illum tertium . Quo casu procul dubio nullius momenti esset stipulatio, vt nec natu.oblig. oriretur vt tenet gl. communiter app.ibi in §.si quis insulā.d.l.stipulatio ista in verbo fieri,quam sequi videntur, in.d.§.alteri,Alex. & Ias.sed etiam quando verba obligatiua sunt collata in ipsum stipulatorem,executiua vero in eum cui stipulatur,nam & hoc casu procedunt dd.ll.vt stipulatio etiam adhuc sit nulla,vt etiam nat. oblig.ex ea nō oriatur quo ad forum contentiosum,quo attē to dictæ.ll.loquūtur,licet secus quo ad forum animæ , quod non inspexerunt dd.ll. vtpote à paganis condītæ , quod not.quia est contra Alex.& Ias.ibid. super.d.glo.nihil interest,& contra Iaso. ibid.col.8.in fi.qui diuinātes , violātes, & restringētes aiūt , quod.dd.ll. eo tolo casu procedāt,quo verba tam obli-

Stipulatio princip. qñ vicietur an vicietur pœnalis.

Stipulatio alteri facta tam inutilis est quando verba obliga. referuntur ad ipsū stipulātem, quā foret, si referrēt ea verba ad ipsum tertiū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gatiua, quam executiua fuerunt relata ad illum tertium.

Intell. l. an ĩutilis.ff. de acceptil.

36 Ex mea etiam principali opi. infero.in tell.ad.l.an inutilis.ff.de acceptil. cuius verba sunt,an inutilis stip.(supple secũ dum doct.ratione formę omissæ) vtile habeat pactũ,& ait iuris cõsultus,mini me nisi expressim cautum sit, quod si non valet vt ago, valeat vt melius valere posset,itaq;.l.illa non dubitat an inutilis stip.habeat pactum,nam pro con stãti tenet, quod habeat subse pactum, ex quo in ea interfuit cõsentus duorũ, & ait pactum illud inutile fore,itaq;.l. bene scit,quod in meũda inutili stip. interfuit mutuus cõsensus, & consequẽter pactum,& cõsequenter nat. obl.or ta fuit,illam tamẽ nat.obl. ad effectum perducere non vult,ex eo quod forma legis omissa est:ergo licet potestatem, & vim, quam lex dedit, huic naturali obligationi propter omissam formam ei auferat, & sic quod ad forũ contentiosum sit nullius momenti,cum tamẽ nat. obl. actualiter nata sit,ꝑderit quo ad forum animę,& ista.l. pulchre probat vtrunq; membrum meę op. vt quã do contra formam,vel prohibitionem legis aliquis initur cõtractus,ex illo nihilominus nat.obl.actualiter oriatur,li cet per legem executioni non mandetur etiam illa nat. obl.quæ solum proderit,quo ad obligandũ in foro animę, ex qua.l.iunctis fundam.meæ principa lis.op.infero quod in terminis. d.l.stip. hoc modo concepta, ille promissor in foro animæ ad pœnã tenebitur,si extiterit cõdi.pœnalis stip.licet tutus sit in foro cõtentioso: infero similiter quod quatuor illa pacta quæ prohibentur va lere,quia sint facta super futura succ.ac quirenda, diuidenda, conseruanda,seu amittẽda,talia inquã pacta licet executioni non mãdentur in foro ciuili, obli gabunt tamen in foro animæ propter mutuum cõsensum,ex quo oritur nat. obl.nec obst. quod talia pacta iudicentur esse contra.bo. mor. sicut,& in.d.l. stip. hoc modo,nã dico esse contra.bo. mo.ciuiles,qui non impediunt obligationem in foro animæ contingentẽ ex interuentu nat. obliga. quod intellige in eo, qui cõscius est sibi se cõsensisse.

Stipulatio ĩutilis si est obligatoria non habet vim pacti, secus si liberatoria cũ communi.

37 Sed caue,nã quo ad intell.d.l.an inutilis aliter modo sentio,nam licet sit verus secundum cõmunem literã,de qua ibi per glo. quam literam etiam dicunt omnes maxime Soci. in.l.r. §.si quis ita de verb.in plęrisq; codicibus haberi,ta men secundũ literam Pisanam de qua per gl.ibid.quam veriorem dicit Soci. in.d.§. si quis ita,& quam etiã sequitur Bar. ibi in distinct. dum simul allegat d.l.an inutilis cum.l.si vnus.§.si accepti latio.ff.de pact. ad hoc,quod cum agitur de oblig. dissoluenda,inutilis acceptilatio vim pacti habet,& hanc literã ego quoq; veriorẽ puto, vnde cũ quæ ritur,an ex inutili stip.quæ peccauit in forma,oriatur obligatio nat. & consequenter talis stip.habeat vim pacti,distinguendum est secundũ Bar.in.d.§.si quis ita,nam aut agitur de obligatione dissoluenda, & tunc talis inutilis stip. seu acceptilatio vim pacti habet, & ex ea oritur nat.obl.ita procedit.d.§. si acceptilatio,&.d.l. an inutilis secundum literam Pisanam,de qua per gl. ibi quã veriorem dicit Soc.in.d.§.si quis ita,& ibi eam sequitur Bar. & ego sequor,licet alia litera magis cõmuniter habeatur,aut agitur de obligatione cõtrahẽda,& tunc inutilis stip.vim pacti nõ ha bet,nec ex ea sequitur naturalis obl.secundũ Bar, in.d.§. si quis ita,ita procedit.d.§.si quis ita,&.l.r.§.si eũ.ff. de con sti.pec. secundum eund. quem plerisq; moder. sequũtur ibid. ratio diff. ea est, quod liberatio,quã obligatio,fauorabi lior est.l.Arrianus.ff.de act. & obl.l.fauorabiliores de reg.iur.ff.sed dum Bar. in hoc secũdo membro ait,quod inuti lis stip.vim pacti non habet,verũ dicit, dum autẽ tam ipse,quam alij sentiunt, quod ex ea non oritur etiã nat.obl. errant,nam secundũ meam principalem op.& funda.ibi adducta negari non po test,quin ibi interfuerit duorum cõsen sus,& consequenter tam pactum,quã nat.obl.actualiter interfuerit, est tamẽ verum quod attẽto iure saltem ciuili, illa nat.obl.illudq; pactũ sunt inutilia, nec

nec mandantur executioni, nam licet lex non potuerit obligationis nat.ortũ pactique tacitam interpositionẽ impe dire,potuit tamen eorũ effectus impe dire,cum oblig.illi naturali nõ assistat, nec eius tuẽdæ causa polliceatur vllam act.vel exceptionem, quod etiam satis probatur in.d.l.an inutilis, vbi vt dixi, nõ id quęritur an ex inutili accept. seu stip.obl.nat.oriatur,pactumq; tacitum cõprẽhendatur,sed habito pro cõstanti,quod cõprẽhenderetur pactũ, nascerẽturque obli. nat. quæritur an vtile sit necne illud pactum quo ad effectus iuris? quę nota ad intell.illarũ quatuor legum.ſ.l.an inutilis,&. d.§. si acceptilatio,&.d.§. si quis ita,& .d.§.si eum,licet moderni varient,in.d. §. si quis ita maxime Soci.& Iaſ. itaque in hoc secũdo membro teneo ortam esse. obl. nat. re

oblig.natu. nascit ex cõ tractu facto contra legẽ quæ possit clausulã an nullatiuam contra Iaſ.

38 nõ effectu quo ad ius ciuile,vel quo ad forũ contentiosum, sed proderit quo ad forum animæ vt sup.declaraui,adde quod Iaſ.in.d.l.si nõ sortem in prin.ait, quod si aliqua lege prohibeatur,vel sta tutum resistat alicui cõtractui,& procedat vltra exprimendo, quod si cõtra fiat, id inutile sit,& ꝑ infecto tũc,propter istam adiectionem,seu clausulam annulatiuã fatetur Iaſ. quod cõtractus contra illam formã legis seu statuti factus erit adeo inutilis,vt ex eo non solum effectu,sed etiã re nõ oriatur.obl. nat.idem tenet Iaſ.in.l.cõtra iuris ciuilis in prin. ff. de pact. post.glo.in verb. ob id.& ibi Bar.& alios in.l.non dubiũ C. de legi. tu tene contrarium, vt nat. obl. actualiter oriatur. licet ea orta nul lius sit momenti quo ad forũ contẽtio sum,ex quo per legem nõ mandabitur executioni, nec ex illa pollicetur lex act. nec etiam excep. erit tamen vtilis quo ad forũ,vt dixi animæ, moueor ex mea prin.op. & eius fundamentis.nã.l. non habet potẽtiam impediendi con

L. resistens contractũ nõ effectus facti sed tãtum iuris ĩpedit cõtra Bart.& alios.

39 sensus cõtrahentiũ ex quo oritur actua liter nat.obl.& cõsequẽter in foro animæ Deo obligãtur,adde quod.l.nõ du bium.C. de legib.in verb. pro infectis, intelligitur secundũ Bar.ibi super glo. infectis,quod quando quis facit cõtractum cõtra legẽ,& eius verba,vel contra eius mentem tantũ,tunc talis contractus nõ solum inutilis est,sed etiam habetur pro nõ facto quo ad cõmodũ illius,qui contra legem cõtrahit,quod extẽdit Bar.vt procedat nõ solum quo ad effectus iuris,sed etiam quo ad effectus ipsius facti,sed dum ait talem contractum esse inutilem quo ad effectus iuris,fateor(quia in tex.ibi exprimitur, non solum inutilia habeantur,sed etiã pro infectis) sed dum ait, quod etiam quo ad effectus resultantes ex ipso contractu quatenus est facti iuxta.l.cõsilio in.ſ.de curat.furi.ff. quẽ ad hoc allegat glo.& doct.in.l.ex hoc iure.ff.de iust.& iure.dum inquã ait, quod etiã quo ad effectus ex ipso facto resultãtes est omnino inutilis,id omnino nego ex fundamentis meę op.princip.nam lex non habet potẽtiam impediendi cõsensum contrahentium,ex quo obl.nat.oritur, cuius ratione in foro animę Deo obligantur,quod enim cõtractibus lex dedit,id eis auferre potest,& nil amplius argu.l.nihil tam naturale de reg.iur.ff. quo fit vt actionis,& excep.quas lex ac cõmodat contractibus vt ad effectum, & executionẽ perducantur,istas inquã act.& excep. possit eis denegare, eo ca su quo contra verba & mentẽ,vel con tra mẽtem tantũ legis contractus fit,vt tenuit Iac.Butri.quem refert Bar. in.d. l.non dubium super gl.pro infectis,cęterum quod lex ciuilis vel positiua eis nõ dedit,id eis nõ potuit adimere,quia lia sunt ea quæ sunt facti vel iuris naturalis argu.l.r.§.si vir. ff. de acqui. possess. l.in bello.§.factę.ff.de capt. & post lim. reu.l.eas causas.ff.de capitis diminu.l.iura sanguinis.ff.de reg.iur.vbi late per Decium post alios.§.h.inst.de legit.agn.tu tela, adde quod Bar. in superiore lege si quis pro eo.ff. de fideiu. tenuit,quod si lege caueretur vel statuto,in hũemo dum nullus audeat cum minore vel fœ mina contrahere sine licentia duorum consanguineorũ, tunc cõtractus cõtra factus nec valeret,nec etiã firmaretur per interuẽtum iuramenti, oppositum probari videtur in. d.l. non dubium. C.

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de legibus, vbi generaliter traditur nõ solum cõtractum esse nullum, sed etiã iuramento non firmari, quod generaliter intelligendũ est, siue cõtra verba, et mentem legis cõtractus fiat, siue solum contra legis mentem, nam vt Bar. & Ias. ibid. circa pr. docẽt. l. illa propter verbum (cõmittere) ibi positum, procedit etia si contra mentem tatum legis, & non solum quando contra verba & mentẽ legis is contractus fiat, vñ proculdubio teneo iure ciuili, etiam iuramento non firmari, iure tamẽ canonũ puto contrariũ, per fund. meæ prin. opi. quibus attentis in tali contractu interuenit cõsensus, & cõsequenter obl. nat. quæ ad effectum iure canonũ perducitur, in foro canonico contentioso maxime interueniente iuramẽto, idq; firmatur, per l. filio prętexto. ff. đ minut. rupt. & quod ait Aret. in rubr. ff. de lib. & posthu. & per tex. in. c. statutũ. §. in nullo, de rescrip. in. 6. iuncto pr. illius. c. in verb. pro cõi vtilitate, vbi licet non seruetur forma à iure tradita, adhuc actus tenet, si expressim illi formę renũtiatum fuerit per contrahentes, vt. d. §. in nullo, vel etiã tacita, vt. d. l. filio, sed iuramẽtum operatur, vt dispositio valeat eo modo quo pleniꝰ, & melius de iure põt. l. cum pater. §. filius matẽ de leg. 2. ff. vbi Bar. & alij not. Bart. in. l. nõ dubium, col. 4. de leg. C. & ibi Moder. Bar. in. l. si quis pro eo, nu. 13. de fideiuss. ergo in proposito dicendũ est, huic formæ. & solẽnitati à lege inductæ, & renuntiari posse per contrahentes, & renũtiatum videri per iuram. quod concludit non solum iure canonum, sed ét iure ciuili talem contractum cõfirmari, præsertim cũ negari nõ possit, quin illa solẽnitas fauore principaliter ipsiꝰ mulieris cõtrahentis, vel minorum sit inducta, arg. d. l. filio, ergo, &c. vt p Areti. in rub. ff. de libe. & posth. & adde, q̃ licet talis legis prohibitio, videatur habere vim tantum concilij, arg. l. filiusfa. §. Diui. vbi omnes deleg. 1. ff. l. cum pater. §. mandato. ff. de lega. 2. tamen non habet. sed vim omnimodę prohibitionis. argu. l. Titio, centum in pr. de condi. & demonstr. vbi Docto. ergo in quibus casibꝰ expressa legis renũtiatio nocet, in illis per interuentũ iuramẽti firmatur dispositio, licet renuntiatio nulla fiat, vt sic iuram. æquipolleat expresse renuntiationi.

Iuramento an firmetur pactũ, quod impedit testãdi facul.

40 Adde quod Bar. in. d. l. si quis pro eo, nu. 6. tenet, quod contractus seu pactio per quam auferretur libera testandi facultas: non firmatur iuramẽto eo, q̃ tale pactum est contra bo. mo. l. stip. hoc modo de ỹ. ob. tu considera, quod testamenti factio. i. quod de rebus meis faciendo testa. possim in quemlibet bona mea post mortem meã conferre, id non est iuris naturæ, sed positiui, patet quia mors omnia soluit, & consequẽter simul ac quis moritur rerum suarũ dominium possq̃ que amittit, quæ res attento iure naturæ deberent fieri occupantiũ, argu. auten. de nup. §. deinceps iuncta. l. 1. in p. ff. de acq. poss. quo fit, vt hæc facultas, quã quilibet habet res suas post mortẽ suam in quẽ voluerit trãsferendi facto testõ, hæc inquam facultas iuris positiui non naturalis sit, nec obst. §. per traditionem insti. de rerum diui. ibi (nil enim tam, &c.) nam loquitur in eo qui inter viuos alienat, quiq; quod ipse viuẽs habere poterat, alteri concedit, secus in vlt. vol. in quibus, q̃ post mortem meã habere nõ possum, id alteri concedo, vt. l. 4. de adim. lega. quo fit, vt cum hæc facultas testãdi nõ iuris naturę sed positiui sit, tunc pactũ vel cõtractus per quem impeditur, vel minuitur libertas testandi, licet cõtra bo. mo. ciuiles (. i. contra eos mores, qui de iure positiuo boni reputãtur) sit, nõ tamen sit contra bo. mo. nat. & consequenter, ex tali pacto seu cõtractu nõ desinit actualiter oriri nat. obli. quam ortam fuisse in terminis. d. l. stipul. hoc modo existimo, fateor tamen, quod illa na. obl. cum oriatur ex contractu, cui ius ciuile resistit, certe nil operabit quo ad forum contentiosum ciuile, arg. d. l. non dubium, & gl. app. in verb. conueniet in sæpe dicto. §. alteri, & consequẽter attento iure ciuili, non firmabitur iuramẽto, & iura. sup tali cõtractu

appositio

appositio erit nullius momẽti, sed cum reuera iste cõtractus non sit cõtra bo. mo. nat. vt probatum est, & diximus supra quoad. d. l. si quis pro eo superest, vt iuram. super eo interpositum de iure canonico sit seruandum, cum sine interitu salutis ęterne possit obseruari, vt in. c. cum contingat extra de iureiu. & in. c. licet mulieres de iure. lib. 6. & in. c. quãuis pactum de pact. in. 6. cũ ijs quæ supra diximus, & quod de iure positiuo sit facultas testandi, diximus plene de succ. creati. lib. 1. §. 1. hęc intellige nisi superueniat iusta causa, per quam promissor a sua promissione recederet, puta quia cœpit timere, ne ille eius vitę in fidiaretur, dũ eius hęreditatẽ captabat,

Pactũ de futura successione certo modo diuidenda obligat paciscẽtes in foro animæ.

41 subdit Bar. in. d. nu. 6. quod si in terminis. l. fi. C. de pact. vbi fuit pactum de futura successione certo modo diuidenda iuramẽ. interponeretur, adhuc tale pactum iuramẽto nõ firmaretur, quod similiter attento iure ciuili expeditum puto, quia. l. tali pacto resistit, vt contra bo. mo. ciuiles inito, vt exprimitur in d. l. fi. ergo &c. vt. d. l. non dubium in fi. sed tamen considera quod licet. d. l. fi. possit intelligi tam ex testato quam ab intestato. i. vt siue ad paciscentes hęreditas illa iure cognationis (iuxta. d. l. fi. ibi ex cognatione forte) siue etiã ex testato (iuxta. d. l. fin. ibi vel si forte, & ibi, & si ad hęreditatem vocẽtur &c.)

Pactum de quo in. l fin. C. de pact. non auferebat testãdi facultatẽ, sed inducebat votum cap. mor.

42 deferetur, certus modus in eius diuisione seruaretur, & per hoc videat impedita libera testandi facultas, cũ si paciscentes instituerentur, tũc illo pacto valente hęreditatis acquisitio non fieret, secundum quod testator voluit in suo testamẽto, sed secũdum formã pactionis, tamen verius est liberam testãsti facultatem nõ impediri, cum ille de cuius hęreditate agebatur posset alios hęredes instituere, qui secundum eius vol. succederẽt arg. l. cum ita cũ. l. seq. ff. de condi. & dem. & obiter cõsidera, quod licet in terminis. l. pactum dotali C. de collat. cum conc. pactum de non succedendo intelligatur ab intestato secus ex testato, arg. l. fi patronus nõ alue rit. ff. de bo. lib. tamen in terminis. d. l. fi. pactum illud de futura succes. diuiden da intelligitur siue ex testato siue ab intestato hęreditas (vt dixi) deferetur pactum ergo de quo in. d. l. fi. licet reputetur esse cõtra bo. mo. vt ibi exprimitur, tamen non ideo contra bo. mo. reputatur, quod per illud impediatur libertas testandi, sed quod tristissimi & periculosi euentus pactio talis plena esse videtur, vt ibi in. d. l. fi. exprimitur, & improbus præsumitur, qui solicitus est de hæreditate viuentis. l. 2. §. interdũ. ff. de vulg. cum ergo huic pacto. d. l. fi. resistat propter præsũptionẽ delicti, & periculum delinquẽdi, non propter delictum, quod actualiter esset, superest vt ipreta legis ciuilis præsumptione, cũ iure canonum, & naturę quilibet bonus pręsumatur, nisi contrariũ probetur, vt in reg. iuris in. 6. nec præsumatur delictum vt. l. merito pro socio, certe non est cur iure naturę pactio de qua in. d. l. fi. valere nõ debeat, sicut alia quælibet pactio, & consequenter ex ea obl. nat. oriatur inter ipsos paciscẽtes, qua tenebuntur modũ pactionis seruare, & cõsequenter talis pactio firmetur iuramẽto attẽto iure canonũ, quo iure ad effectũ perducitur omnis nat. obl. pro quo facit, quia est seruandũ iuram. quod potest seruari sine interitu salutis æternæ d. c. quãuis. d. c. licet. d. c. cum cõtingat, sed certe longe verior est op. Bar. & cõmunis, ne ei, cuius de hęreditate agitur iniuria & lęsio inferatur, & ne inducatur votum captãdę mortis, & ne homines inuitẽtur ad delinquẽdũ, quod est contra bonum publicũ, cum expediat reipublicę, ne delicta maneant impunita, facit glo. not. in. l. scire. C. vt in pos. legat. denique absurdũ esset q̃ prætextu iuram. seruãdi delictũ actualiter, & necessario fieret, vel etiã si potentialiter tantũ, seu probabiliter delinquẽdi aperiatur ocasio arg. l. fi. C. vnde vi, maxime cũ impediẽda sint ea omnia, quæ inuitãt nos ad delinquẽdum, glo. app. in. l. scire. C. vt in pos. lega. & ista dispositio iuris ciuilis seruanda est etiã in foro canonum, quo iure nõ reperitur ex presssim immutata, ergo &c. vt. c. cum

expediat

Universidad de Deusto
Biblioteca

expediat de elect.lib.6.l.vñ.C. de inof fic.do. sed licet ista obtineant in foro contentioso tam canonico quam ciuili, tamen in foro animę secus esse puto, nam quin in terminis.d.l.fi.pactionem illam pie,& absque voto captādæ mortis interponi possibile esset,negari non pōt:quo fit,vt si absq; vlla turpitudinis cogitatione pactionē interposuerunt sub cōditione, si ipsis hæreditas illa deferretur,tunc conditione existente iure naturæ teneātur illā hæreditatē inter se secūdū formā pactiōis diuidere nō obstante legis prohibitione, quę cū se fundet in prę sumptione naturaliter obligare nō potest ad nō faciēdum, ēt si prohibitio illa esset canonica,arg.eorū quæ habentur,in.l.2.C.de fideicom. vbi dixi,& ista obtinēt etiāsi iuram.interpositū nō esset, quod si interpositū esset,tunc vltra obl. nat.qua ex vi pacti tenētur,modo etiam vi iuramenti tenenturDeo, cui iurātes obligantur,vt docet Bart.in.l.si quis pro eo.ff.de fide iuss.col.2.in fi. itaq; nisi hæreditatem in terse secundum formā pactionis communicarēt,non solū contra nat.obl.facerent, sed etiam periuri essent in foro tñ cōtentioso etiam canonico non sufficiet tale iura.vt pactio firmaretur, vt dixi,teneo ergo cū Bar.ꝙ quo ad forū cōtentiosum ēt canonicū pactio ista nō firmetur iurō, quod ēt tenēt cōiter doct.in.d.l.fi. & i.l.pactū.C.de coll.& in d.l.stip.hoc modo dū aiunt,ꝙ licet pactum de futura.suc. omittenda iurō firmet,secus tñ est in pacto de futura successione acquirēda vel diuidenda. Sed dū cōiter doct.sentiūt (vt puto) ꝙ ex tali pacto siue iurato siue nō iurato nulla oritur nat.obli. (quod expressim colligitur ex relatione Iaſ.in. l. si nō sorte in prin.ff.de ꝺd.inde.)teneo cōtra eos, nā licet orta nullius sit momēti quo ad effectus fori cōtentiosi,tñ & oritur, & vtilis est quo ad effectus fori animę,itē dum ipsi sentiunt, quod tale iuramētū nō est obligatoriū tanquam contra bo. mo.præstitū,vt in reg. non est obli. de reg.iur.in.6. teneo cōtrariū, imo quod sit obligatorium, intellige quando aliquis non iurasset furtum homicidiūve se facturum, nā tūc peccasset cum iurauit,modo cum frangit iuram. non peccat, nec iurisiurandi fidem violasse videtur argu.c.& si Christus extra de iudeur. *Intellect. l. fi.C.de pac.*

43 reiur.& eorum quæ supra diximus.Et nostra opi.confirmatur ex illa cōmuni opi. quæ haber, quod quādo lex fundatur in præsumptione,nō attenditur in

44 foro cōscientię qui est forus veritatis, vbi vnusquisq; sibi iudex, & testis esse debet,ita tenent Ioan.Andræ.in.capit. is qui fidem de sponsalibus, & ibi Panormita. Petrus de Ancharra.in.c.possessor,colum.11.de regul.iur.libr.6.Bal. in.l.cum quis colum.10.C.de iuris facti ignoran. Calderinus in disputatione incipiente vsurarius emit,colum.fi. Richardus in.4. sententiarum dist. 28. quæstio.1.articul.3. Ioannes de Anania in cap.ex literis de raptori.col.11. idem in.c.in ciuitate,col.8.de vsuris,Antoni. per text.ibi,in ca.inquisitionem de sententia excōmu.rex.in. c. tua nos de spōsali.tenent Abb.Decius,& alij communiter in.c.1.de constitu.vbi Felinus,nu. 40.ergo si duo fratres conuenerunt inter se,vt si tertij fratris morientis hæreditas ex testamento vel ab intestato ex ęquis aut non ęquis partibus ad eos deuoluta esset, certo modo eā inter se diuiderent,licet tale pactum propter periculū, vel præsumptionem delicti & mortis captandæ in foro tā canonico, quā ciuili cōtentioso nō valeat, nec vi deatur producere oblig. etiā natu.nec firmetur iuramento,tamen si ipsi conscij sibi sunt sese acerbum cogitasse nihil in foro conscientiæ obligati manebunt ad illam hæredi. secundum pactū initum diuidendam,non obstantibus legibus positiuis,quæ fundantur in prę sumptione siniſtra,quæ hoc casu re vera non fuit verificata,& sic limitabitur not.in.d.l.fi.C.de pact. *Cōscientiæ forus qd sit.*

45 Superioribus etiam adde,quod Bar. in d.l.si quis pro eo.ff. de fideiu.nu.14. tenet,quod quando dispositio deficit ratione solēnitatis formalis, tunc si iuretur,licet adhuc dispositio nō valeat eo modo quo agebatur,ex eo quod deficit *Stipulatio quæ peccat ī forma obligat in foro anima.*

cit forma quæ dat esse rei,valebit tamē propter iuram. eo modo quo poterit vt.l.cum pater. §. filius matrem de leg. 2. quo (inquit) fit, vt si tibi stipulanti non respondi in præsentia & in continenti,sed ex interuallo,& forte per epistolam,quo casu non valet stip.l.1.§.qui prælens.ff.de ver.ob.tūc si iuram.interponatur,illa stip.licet non iure stipulationis in vim tamē pacti valebit,quod intelligendum est etiā quo ad forū contentiosum arg.eorū quæ Bar.ait in. d.l. si quis pro eo nu. 4. cæterum si iuram. non esset interpositū,tenet Bar. quod stip.illa nullius momēti foret,quod fateor quo ad forum contentiosum ciuile,& etiam canonicum, ex quo in hoc nil video per canones immutatū, cæterum quo ad forū animę secus esset,nā in illa stip. consensus interfuit, & consequenter inde orta fuit oblig.nat. quę obligat in foro animę,& quod Bar. loquatur eo casu quo in tali stipul.interfuit consensus,patet,dum firmat,quod interuenięte iuramēto valeret in vim pacti, ergo interfuit cōsensus,nam eo deficiente tūc nil operaretur iuram.vt docet ipse ibid. nu.15. veritas est,quod in quæstione nostra interfuerit necne vere consus incertum est,nam possumus intelligere ꝙ interfuerit, & etiam quod nullatenus interfuerit,sed cōtrahentes iocari viderētur,ex quo omiserunt formam legis arg. l. non solum.ff. de acti.& obligati.quo fit vt legis interpretationi fiat locus, quæ eo casu quo iuram.interponitur,interpretatur consensum interfuisse arg.d.§.filius matrē, & consequenter promissor pactione tenebitur etiā in foro contentioso,etiā si vere consensum,& animum se obligandi non habuerit,sed iocandi tantū, quod si iuram. interpositum nō fuerit, tunc lex interpretatur consensum defecisse,& consequenter nat.obl.arg.l.1. §.si quis ita. ff. de verb. l. 1. 5. eum.ff. de const.pecunia,ergo forma adeo præsumitur substantialis in re dubia, vt eius omissio regulariter vitiet dispositionē, ita vt inde etiā obligatio naturalis vel nō oriatur,vel orta nullius momēti sit quo ad forū contentiosum,nisi interfuit iur. nam tunc nō loci causa sed ferio.l.prętumit actum fieri,etiam si legis forma omissa fuerit,hicq; ex illo cōsensu præsumpto interpretatur oblig. nat. oriri quæ accedente iuramēto effi

46 cacia habet. Quid autē si lex formam dedit, an actus cōtrafactus qui nō fuit iurat9, aliquo modo sustinen possit,& dic quod aliquādo. l. formam tradit & desiderat ad rei ipsius cōsummationē vel perfectionē,& tunc siue loquatur prohibitiue siue dispositiue,actus contrafactus est nullius,licet.l. vltra no processerit.l.1.§. si quis ita.ff.de verb. obl.l. an inutilis.ff.de acceptil.& in terminis §.precium,&. §. item precio de empt. & vend.inst. adeo vt non firmetur iuramento, Bar.in.l.si quis pro eo nu. 14.ff. de fideiuss. ratio &c. vt. l. Iulianus. §. si quis rem. ff. ad exibend. vbi forma dat esse rei, aliquando formam exigit tam ad rei probationē ꝙ falsitatis remotionem,& actus contra factus nil est, nec firmatur iuramēto vt sup.diximus, vnde si feci testamētum in quo sex tantū testes interfuerunt,id testamentū non solum in terminis iuris cōmunis nō valebit,sed etiam si interfuerit iuramentum testatoris,non sustinebitur in vim testamēti,vt cum Bar.&. cōmuni opinione differuimus per. l. si quis pro eo col.pe. de fideiussoribus,est tamen verum quod per interuentum iuramenti testator videtur velle tale testamētum valere eo meliore modo, quo potest, & sic valebit in vim codicillorū vt in.l. cum pater.§.filius matrem. ff. de leg.2. & quæ ibi per Bar.Imolam,Paulum & alios vt. §. ostēdimus,quod si solēnitas nō desiderat ad rei, qua de agitur, perfectionē, tunc secundū doct. si loquatur dispositiue,nec subijciat clausulam annulatiuam,dispositio valere non desinit arg.l.1.ff.de lib.& posth. quod si lo

47 quatur prohibitiue,tunc secus secūdū Bal.in.d.l.1.vbi Ias.col.2. Alex.col.1. & 2.vbi Soc.nu.8.Ias.in.l. nemo potest de leg.1.nu.27.lect.1. Bart.nu.20. Bal.not. 4.Fulgo.nota.4.Ias.nu.17.in.l. non dubium. C. de legib.qui doct. tenent expressim *Formæ præmissio,vt vsuet.* *L. dispositiue an prohibitiue loquatur quid referat.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

presſim,quod ſi.l.vltra procedat annullando,non valet actus,ſi prohibitiue tãtum loquitur, nec procedat annullando,non aperiunt præter Iaſo. ſed adhuc ſentiunt idem, itaq; Doctores,s.citati, in.d.l.1.ff.de lib.& poſthu. conſtituunt differentiam,vtrũ lex quę formam dedit alicui diſpoſitioni,loquatur diſpoſitiue, vt tunc actus contra factus non ſit ſemper,& ex toto nullus, & ita intelligũt.d.l.1.&.2.ff.de lib.& poſthu.an vero loquatur prohibitiue, vt tunc actus cõtra factus ſemper, & indiſtincte euaneſcat,neq; vllis ſit ad vllũ prius effectũ,& ita intelligũt.d.l no dubium.C.de legibus, quaſi fortior ſit virtus legis prohibẽtis,quã legis diſponẽtis, id ꝙ quodãmodo videtur aduerſari legi virtus legis.ff.de legib9, & nos ipugnauimus. §.4.num.29.lib.1.de ſucc.crea.ſed Iaſo. in.l.ſi non ſortem,tenet contra omnes, vt ipſe teſtatur.ff.de condi. inde. quod & atteſtatur, in.l.Iulia.nu.3.eo.ti.quod oriatur obligatio ſaltẽ naturalis, licet ſit inefficax, etiam quo ad obligationẽ naturalem niſi tantum in foro conſcientiæ, eſtque differentiæ ratio,vtrum id deſideretur ad ꝓbationem eruendãq; veritatis fidem, falſitatemque vitãdã, ⁊quod intereſt rei publicæ) an ad tollẽdam ambiguitatem, vt omiſſio formę, quæ in teſtamentis deſideratur ad probationem totius teſta. viciet actum ex toto, ſecus ſi deſideretur ad probationem alicuius qualitatis, ratio differentiæ, quia primo caſu pertinet ad vitandam falſita. in quo vertitur fauor publicus,at ſecundo caſu pertinet ad vitãdam ambiguitatem in quo vertitur fauor priuatus,ne pereat diſpoſitio,vt in terminis.l.duo ſunt Titi.ff. de teſta.tutela.cum ſimilibus, etenim ſi quid diſpoſitum eſt in teſtamento licet ambigue,æquum eſt valere,cum ex poſt facto poſsit declarari,neq; illa ambiguitas pariat vllã falſitatem aut dãnum alicui aut rei publicę,præterquam ipſi teſtatori & ei,cui ipſe quid relictum eſſe voluit, quibus incõmodius eſſet omnino diſpſitionem infirmam eſſe,quam quod ſit ambigua,cum facilius infirma poſsit declarari,quam ex toto infirmari denuo fieri.l.hęredes palam in prin. & §.1.ff.de teſtamentis.At ſi diſpoſitio legitimis probationibus defecta ſuſtineretur,facile fierent fraudes contra.l. ſi. C.de fideico.§.ſi.inſtit.de fideicõ.hær. quas vitari expedit reipublicæ:infero,

48 quod in.l.1.ff.de lib.& poſthu. ex hæreditio notatim facta videtur,etiãſi vnũ tantum nomẽ exprimatur, licet per illud nomẽ nõ ſimus ſatis certi de perſona exhęredata,quod plane probatur'ibid.in fi.nec me mouet, quod gloſ. ibi quam in ſummarijs ſequuntur Alberi. Bar.Bal.Ang.Imo.Cuma.Paul.Alexã. Areti.Socin.ſuppleant tex.dum modo (inquiunt)de perſona non poſsit dubi-

49 tari.Nam reſp.id non eo pertinere,vt exhæreditio valeat,ſed vt præterea, ꝙ mero iure valeat,poſsit probari, & monſtrari ꝑſona exhæredata,valebit tamẽ mero iure,licet mõſtrata non fuerit,vt ibi,&.l.duo ſunt Titij.ff.de teſt.tut.ibi: non ius deficit ſed probatio,et in.l.Titius.ff.de libe.& poſthu.vbi exhęredatio vniuerſaliter facta mero iure valet etiam in perſona illius, quem teſtator mortuum putabat,licet poſsit reſcindi prętextu erroris teſtantis,ſic & hic mero iure valet exhęredatio, quę fit ꝑ expreſsionem vnius tantum nominis, licet ambiguitate veritas rei geſtæ obũbrari poſsit,quid enim ſi fieret exhæredatio ꝑ expreſsionem trium nominũ, de quibus in.d. l.1. tunc nullus negaret quin nominatim facta videretur, & tamẽ potuit eſſe ambigua, ſi alter filius, in quo tria illa nomina concurrerẽt,reperiret,ſic ergo,&c.ergo aliud eſt quærere an exhęredatio ſit nominata aliud an ſit ambigua. Nam multiplicatio nominum non eo pertinet, vt magis nominata ſit,ſed eo vt minus ambigua ſit, effectus eſt magnus. Primus quia cum ſit rite facta, poterit poſtea teſtator coram duobus teſtibus declarare de quo ſenſit.l. hæredes palam. §. ſi quid poſt &.§.ſed &ſi notã.de teſta.ff. quod non poſſet,ſi minus rite facta eſſet. Secundus,quia filius qui ſe exhęredatum non ignoraret,nõ poſſet tutus in foro conſcientię

Intellec.l.1. ff.de lib.& poſthu.

Exhæredatio nominatim facta ꝙñ dicatur cõtra cõem.

ſcientiæ cum alijs fratribus concurrere. Tertius,quia licet exhæredatio codicillis fieri non poſsit.§.penul.inſtitu. de codicill.poterit tamẽ ambigua ibid. declarari.Infero noue,quod i terminis. d.l.duo ſunt,poteſt per teſtatorem fieri declaratio abſque noua ſolennitate, ergo in terminis. d.l.1. ff.de lib. & poſthu.valebit teſta.in quo filius per vnius tãtum nominis expreſsionẽ exhæreditus fuerit,licet per illud nomen de eius perſona non conſtet, & vtilitas in hoc erit interreliqua,quod teſtator poſtea poterit citra ſolẽnem teſtium numerũ perſonam filij exhæredati declarare,licet contrarium velint gloſ.Bar.Alber. Bal.Ange.Imo.Cuma.Paul. Areti.Alexan.& Soci.vbi ſupra, & reliqui Doct. communiter,idque procedit quia. d.l. 1.proceſsit vlterius ſic declarãdo, alias enim nõ referret vtrũ.l.diſpoſitiue tãtũ an prohibitiue loqueretur,vt docemur lib.1. de ſucceſsio. crea.§.4.

1 *Fideiuſsione iurata an ceſſet benefi.excuſsionis.*
2 *Fideiuſſor ante principalem non conuenitur cũ cõi.*
3 *Excep.non nu.pe.datur in ſolo cõtractu mutui cũ cõi.*
4 *Permutatio olim omnes contractus appellabantur.*
5 *Contractus omnes ſunt nominati aut innominati.*
6 *Diſtractuum alij nominati alij innominati.*
7 *Delictorum quædam nominata quædã innominata.*
8 *Contractuum innominatorum quidam reſpectiue.*
9 *Pactum nudum eſt contractus inominatus ſimplex.*
10 *Actio præſc.Ver. datur in cõtractibus innominatis.*
11 *Actio de dolo quare detur in contractu facio vt des.*
12 *Differẽtiæ inter cõtractus nominatos et inominatos.*
13 *Stipulatio apponitur ſuper contractibus innominatis, vt actio producatur.*
14 *Dandi obligatio non exigit rem fieri accipientis, quãdo deſcendit ex contractu innominato.*
15 *Contractibus in innominatis non eſt actio cõtraria.*
16 *Oblatio quando habeat vim implementi.*
17 *Debitor ſpeciei quando eius interitu liberetur.*
18 *Contractus innominati implementum non cõſtituit in mora.*
19 *Periculum interitus ad quem pertineat.*
20 *Cõdictio ob cauſam nõ eſt in cõtractibus nominatis.*
21 *Emptio differt multipliciter à permutatione.*
22 *Contractus innominatus admittit condi.ob cauſam ampli.8.modis.*
23 *Contractuum nominatorum & innominatorum vera ratio differentiæ.*
24 *Contractus innominatus in multis caſibus non recepit condict. ob cauſ.*
25 *Stipulatio adiecta contractui innominato facit ceſſare condictio.ob cauſam.*
26 *Tranſ.non admittit condictionem ob cauſam.*
27 *Contractus innominatus admittit repetitionem ex pœnitentia ampli.14.modis.*
28 *Pœnitẽtia non datur ſemper in cotractibus innomi.*
29 *Pœnitere non licet in contractibus innominatis iuratis cum Cor. contra Alciat.*

1 Fideiuſsio iurata tollit beneficium preambulæ excuſsionis,ita tenet Bal. in c.ex reſcripto,numero.2. verſicul.item quia iurauerunt.ff.de iureiurando, quem ſequitur Bartol. Socinus, in regula. 134. in prima limitatione,hanc opinionem tenet Ancha.in.d.c. ex reſcripto,licet de Bal. nullam mentionem faciat, & ibi Abb. per illum textum,Alexand. in additio. ad Bar.in. l.Marcellus, in additione ad nume.7.ff.de fideiuſso.idem Alexand. in conſilio.29.numero.38.libro.7.additionator,Abb.in.c. peruenit de fideiuſſo.in additione magna, & ibi etiam in additione ad nume. 6. in alia parua additione,tenet Anton.Corſetus, in tracta.de iureiuran.in.8.quæſtio. numero 37.Marcus Antonius Baueria.i tractatu de virtute iuramenti in princip. nume.23. Roma. in.l.1.§. ſi quis ita,nume. 24.ff. de verb. obligationi.Ludouicus Gozadinus,in conſilio.32.num.14. Hieronymus Gratus,in conſi.28.nume. 16. volum.1.Catellianus Cotta,in memoralibus iuris in verbo, fideiuſſor indẽnitatis,Hyppolitus,in.d.rep. rubrica.ff. de fideiuſſor.nume.9.Ioannes Baptiſta de ſancto Blaſio,in tractatu de arbitris queſtione.79.colum.4. verſicu.5. concluſio.hanc ẽt vbi notabiliter eam examinat,tenet Pala.Rubios.in repetio.c. per veſtras,in.§.12. nume.27. cum alijs qua de re per Thomam Grãmatic.conſilio.170.nume.4.per Iacobum de ſancto Georgio,in.l.fin.ff. ſi certum petatur,nam cum iuramentũ denotet enixam volũ.l. cum pater.§.filius matrem ff.de legatis.2.mens fideiuſſoris iurantis eſſe videtur, vt omnino ſatisfaciat creditori. Et hãc opinionem,vbi dicit ita cõmuniter omnes Doctores tenere tenet Ioannes Hannibal,in reper.l.ſi inſulam,nume.162.ff.de verbo.obligã. hanc eãdem opinionem tenet Cinus.

Fideiuſsiõe iurata an ceſſet benefi. excuſsionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.l.si ex cautione,numer.6. C. de non numerata pecunia, & ita fuit decisum in curia Tholosana decisio. 130. Tenet Stephanus Aufredus ad decisiones capellæ Tholosanæ decisione.139. Andr. Tiraquellus de reuocan.donan. in præfatione.l.si vnquam,nume.137.versicu. quin etiam qui alios allegat, & hoc casu limitatur regula, quod fideiussor regulariter ante principalem conueniri non potest text. in authē.præsente. C. de fideiusso.& in authen.de fideiussoribus.in.§.si quis igitur, & in. §. non solū collatio.1.in authē.hoc si debitor.C.de pignori.de iu.regio,text.in.l. 9.titu.12. part.5.& .l.229. Abb.& Doct.in. c. peruenit.de fideiuss.laso. in. §. item si quis el.1.num.67.inst.de actio. Stpehan. Aufred.in additionibus ad Decisiones Capellæ Tholosanæ decisione. 196. And. Barba.in.l.stipulationum la.2.in.§.satis acceptio.colum.4.versic.item,glosl.ff. de verborum obligationib. Claudium de Seisello,in.l.decem,numero.4.ff.de verborum obliga. Benedictum de Plūbino in tracta.de discussionibus,numero.4.Petrum de Rauena in suo Alphabetico aureo in verb.fideiussor.fol.42. Curtium Seniorem in consilio.6.num. 3.Hieronymum Gratum, in consili.87. numer.23.volumin.1. & in consilio. 63. nume.43.volum. 2.Vitalem de Cambanis.in tractatu clausularum in clausula finali, Hyppolitum in repetitio. rubri. ff.de fideiusso.numer.7. cum alijs,& in singu.2.& singu.220. Paulum Parisien. in consilio.48.nume.5.libro.1. & consilio.110.eodem volumi.Catellia.Cotta, in memorabilibus verb.fideiussor.

Fideiussor an principale nō conueniri cū cōi. 2

Contrariam tamen opinio. imo quod fideiussor,non obstante iuramento, habeat beneficiū excussionis, tenet Bal. sibimet contrarius in.c.cū ꝓtingat, nu. 20.ỹ.ex hoc sequitur quod fideiussor, quam opi.Bal.sequitur Barb.in consil. 43.nu..10.vol.2.Alexā.sibimet contrarius,& ibi Iaſ.nu.2.Phili.Dec.nu.10. & 18.& Iaco.de sancto Georgio.nu.3.in.l. fi.ff.si cer.pet.Thomas Grammatic. in in consilio.170.nume.4.in consilio ciuilibus,Guillermus Benedi.in repet.c. Rainuntius,in verbo testamentum, el 3.nume. 26. verficul.quarto inducitur, Andræas Alciatus,in.c.cum contingat nume. 174.de iureiurand.Felinus,in.c. ex rescripto,numero.19. eodem titulo hanc opinionem tenet etiam D.de Couarruuias, in repetitio.cap.quanuis pactum,in prima parte.§.4.nume.4.& secundum hāc opinionem fuit decisum in decisione Tholosana. 139. eandem opinio.tenet expresse Antoni. Fran.in additionibus ad Abba. in dicto capitu. peruenit,in additionibus ad num.6. de fideiussorib. Et in hanc partem inclinat Andræ. Tiraquellus, ī.d.l. si vnquā in præfatione,numero.152. & in simili per Bartolum consilio.90.lecto Panormita.consilio.72.libro.1.Decius consilio.74.& diligenter. Et hanc partem longe veriorem puto, nam non abnegat solutionem qui petit excussionem, vt in authentic.præsente.C.de fideiussoribꝰ pro prima opinione facit, quod mulier pro mala administratione tutelę potest incarcerari si renūtiauit Velleiano, & omni legum auxilio cum iuramento ista videtur esse communis omnium opinio. vt per Bartolum, in authentic.matri & auiæ,numero.13.C. quando mulier tutelæ officio fungi, posl.eandem opinio.tenet idem Barto. in.l.si quis sub conditione, nume.17.ff. de testamen.tutel. hanc opin. sequitur Salicetus,in dicta authenti.matri,& auiæ,num.14.Roma.Alexan.Iaso.num. 34,in.d. l. plerique. ff. de in ius vocando idem Roman.in.l.si vero.in. §. de viro,et in.l.alia.§.eleganter numero.11.ff. solu.matr.Philippus Deci.in.l.fœminę nu.74.ff.de reg.iur.Alex.in additio.ad Bar.in.l.nemo carcerē.nu.4.C. de exactio.tribu.lib.10. Adhuc tñ pro opinio. negatiua,vt fideiussio iurata non auferat id beneficiū,vt priꝰ excussio fiat cōtra principalē,facit fauor legū conseruandarū, qui sūmus est.l.si qñ in pri.C. de inoffi.testa.l.vñ.C.de ioffi. dotibus. c.cum expediat de electione libr. 6. & pro nobis stat regula dicta authentic. præsente.Nec exceptio bene probatur & facit ratio coacta. l. finali. C. de non numera

nume. pec. vbi iuramentum nunquam egreditur metas consensus iurantis,sed solum operatur,quatenus iurans vero similiter cōsensit,in specie autē nostra verosimillimū est iurantem huius animi fuisse,vt fideiussio firma esset i suo genere, & natura à lege sibi attributa, nō autē vt degeneraret,qa actiones nostræ iuxta legum traditiones in dubio sunt regulandæ.l. si quando in pri.cum gl.C.de inoffi.testa. quæ gl. cōmuniter app.ibi, & vbique. Ad.d.c.ex rescripto de iurei. resp. nihil fere ad rumbū,imo magis hanc partem quam contrariam probat, dum ait per iuramenti interuētum firmari fideiussionem factā à muliere,nontamen ait talem fideiussionē degenerare,sed legalem potius naturā seruare,intelligendum ibi est, & cum ad tollendam consequentiam sufficiat dare vnam instantiam glosl. communiter app.vt per Iaſ.ibi,in.l.si creditori.ff. de operis noui nuntia.&.d.c. ex rescripto loquatur in casu valde diuerso,ex eo non potest fieri ad nostrum casum sufficiens argumen. facit,quia ex diuersis non fit illatio.l. fi. ff.de calumnia.facit etiam,quia nō facile priuilegijs suis quisquam renuntiare videtur argumē. l.cum de indebito. ff. de probatio. tradunt omnes in.l.penulti.C.de pact. facit,quia negari non potest,quin dubiū sit an iuras fideiussionem huius animi fuerit nec ne,vt abstineret à beneficio d.authen.præsente,ergo cum hoc pendeat ab eius animo,eiꝰ declarationi stādum arg.l. si quis intentione ambigua. ff.de iudi.per gl.in simili,& omnes in.l. inter stipulantem.§.si Stichum.ff.de ỹ. obliga. & in re dubia pro reo iudicandum.l.fauorabiliores de reg.iur.ff.l.Arrianus.ff.de actio.& obliga.c.cum partium,&.c.in pari causa de regu.iur. lib. 6. Facit,quia si voluisset,expressisset. §. sin autem ad deficientis.C. de cadū.tol. Et voluntas in mente retēta nihil operatur.in.l.si repetendi.C. de condic.ob cau.facit.l. duo sunt Titij.ff. de testam. tur. facit,nam iuramentum non debet esse occasio indebitæ læsionis, arg.tex. memorabilis in. l. quæ sub conditione in prin.ff.de condi.instit. nec debet esse vinculum vllius iniquitatis. c. debitores de iureiu. At si ita interpretaretur, vt beneficiū prçamburę excussiōis adimeret,latis esset iniquū,ergo, & c.Prętera iuramentum regulatur secundū naturam actus,super quo interponitur & facit,vt animus iuratis qui ioh Deo certus esse potest,talis intelligatur,qualis esse oportet ad hoc, vt dispositio illa qua de agitur firma sit, secundum regulas non contra regulas iuris cōmunis tex.in.l.fi. C.de non numera. pecu. etiam si illę regulæ essent nimis priuilegiatę,vt ibi,nam quod quis possit proprię cōfessioni contradicere prætextu speciuę in mente retentæ, & sic ipe iuraræ num.id quidem speciale est in cōtractu mutui, nec habet locum in reliquis contractibus. l. generaliter. C. de non numerata pecunia, & est vera, & communis opinio, vt diximus de succ. crea.§.9.numero. 27. si ergo iuramentum id duntaxat operatur, vt actus iuratus valeat secundum regulas etiam priuilegiatas, nō etiam contra regulas iuris communis,vt.d.l. fin. cui dubium quin similiter ī proposito fideiussio iurata debeat valere secundum regulas fideiussionis,etiam si essent tales regulę priuilegiatæ? sicq; talis videri debet mens iurantis inspecta legis interpretatione iusta,nam certius iurantis voluntatem percipere natura humana non finit.Reliqua dic, vt plenius infra.c.109.

Exceptio non nume.pe.dat. i solo contractu mutui cum cōi.

Permutatio olim cōis cōtractus appellabant.

4 Quid vero in contractibus innominatis? an per intreuctum iuramēti eorum natura immutetur,ita vt iuramento firmentur,cesserque tam pœnitentia quā repetitio datorum re integra? & Corneus in authentic.sacramenta puberū. C. si aduersus vendi.quæstio.14.tener, quod sic, Alciatus contra in.c.cum cōtingat de iureiuran.in fin.sed vt huius rei veritas certaque cognitio aperiatur,altius res perenda, & exordienda est.Et primo quia hic principaliter sumus acturi de contractibus innominatis,scias quod simplicitas an.iqua omnia commercia vocauit pristinationes, ita si datio vel factum vel commutatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

hincinde interuenit, semper dicebatur permutatio, postea autē necessitas inuenit nomina specifica, quibus iure cō sultissimi nostras legales dederunt, & baptizauerunt secundum datam eis sapientiam, & illi contractus quibus illi sapientes legum distribuere nomina, vocantur contractus nominati, quando autem prudentibus defecerunt nomina, vocantur contractus innominati.l.1.ff.de præscrip.ver. quia plura sunt negotia quam vocabula.l. 4. eod. titul. prædicta sunt verba Bald. in rubric. C. de rerum permuta.in princ. & ibid.Iaso.nume.8.in.princ.l.2. ff.si certum petatur.

Contractus oēs sunt nominati aut ĩnominati.

5 Secundo & proprius, præmitte quod omnes contractus de mundo, aut sunt nominati aut ĩnominati, nominati sūt illi q̄ habent nomē in specie, & non remāserunt in nomine generis, vt est emptio, & locatio, & similes, isti autem dicuntur nominati, quia non sunt in suo nomine generis, scilicet conuentio, sed 8 transierunt in speciale nomen, vt declarat iuris consultus in.l. iurisgentiū, in princ.ff.de pactis, illi autem contractus qui remanserunt absque speciali nomine, dicuntur innominati, nam licet habeant nomen, quia cōtractus dicuntur, vel permutationes, tamen dicūtur innominati, quia illud est nomen generis, quod conuenit omnibus, nam emptio & locatio, & similes licet sint nominati, tamen possunt dici conuentiones vel permutationes, vt patet, vnde cum illud nomen sit omnibus commune, dicūtur innominati propter carentiam nominis specialis, sic homo diceretur innominatus, si nō haberet nomen speciale, vt declarat glo. in.d.l.iurisgentium, in princ.& in rubrica. C. de rerum permutat. & ibi. dd.

Distractuū alij nominati alij innominati.

6 Sic etiā est in distractibus, nā alij dicūtur nominati, nam si fiat liberatio, et resolutio contractus, per acceptilationē, vt in.l. age, &.l. actione, &.l. siue apud &.l.vbi pactum. C. de transactio. tūc ille dicitur distractus nominatus, quia acceptilatio habet nomen speciale, vt patet, si autem fieret liberatio p pactū nudum, diceretur distractus innominatus, patet q̄ pactū est nomē generis, quod aptatur cuilibet conuentioni, & ita declarat Bal. apud Canonistas in rubrica extra de transact.vlti.col.& tangit Iaso. in. l. cum mota. C. de transact. penulti. colum. Idem etiam videmus

Delictorum quædā nōita quædam inominata.

7 in delictis, nam quædam delicta dicuntur nominata alia innominata, de quibus per Bartol.in. l. nunquam plura.ff. de pruatis delictis, & in.l.1.ff.ad turpil. & in.l.tenatus.ff. de accusatio. & in.l.si familia.ff.de iurisdictio.omnium iudicum. Dicuntur autem nominata illa, in quibus cadit nomē speciale, vt furtum, adulterium, homicidium & similia, innominata autem illa quę remanserunt in nomine generis, scilicet in nomine meri facti sicut ipsum factum sonat, vt corrumpere album prætoris, vel dare damnū iniuria, vel facere iniuriam alicui, vt declarat magistraliter Iason ad quem te remitto, in.l.si familia.ff.de iurisd.om.iud.1.col. Tertio attingendo materiā scias, q̄ cōtractuū innoiatorū de quib9 supra, quidā sunt correlatiui, seu respectiui, alij sunt non respectiui sed simplices, respectiui sunt quatuor nec plures esse possunt, scilicet do vt des, facio vt facias, do vt facias, facio vt des, de quibus in.l. naturalis per totam.l.ff.de præscript.verb. Non respectiui autem sunt infiniti, de quibus in illo titu. de præscrip.verb.& potes ponere exēp.in.l. quę seruandarum.§.fin. &.l.si gratuitam.5.fina.de præscrip.ver. &.in.l.1.eo.tit.vbi ponūtur duo exempla, quorum vltimum est, scilicet quando rem tibi trado pretij explorādi gratia, nam iste est contractus innominatus simplex nō respectiuus, circa quod exempl. vltra omnes considero, & videtur quod ille dicitur contractus respectiuus non autem simplex, imo dicatur, do vt facias, nam si dedi tibi rē, vt explores, quantum pretij possit colligi ex illa re, ergo est do vt facias, & sic respectiuus, sed dico hoc falsum esse, nam in contractu, do vt facias, causa secuta, nō posset reperi per cōditio. ob causam, vt per totum. C. ff. de cōdi. ob caus.

Contractuū innominatorū quidā simplices q̄dam respectiui.

ob causam, nec haberet locum pœnitētia, cum res non esset integra.l.si pecuniā.§.1.ff. de condi.ob caus. sed contrarium præsupponitur ī.d.l.1. imo quod etiam si exploraueris quantū pretij posset colligi ex illa re, & sic cauta secuta, & re non integra, nihilominus tenearis ad restitutionem, ergo non est contract9, do vt facias, præterea in.d.l.1.nō est, do vt facias, sed trado vt facias, & sic nolui in te transire dominium, licet tu fecisses, & sic non obstat, præterea de materia contractus, do vt facias, est quod id quod tibi do, debeat penes te remanere, si ex parte tua imples, vt dicta.l. naturalis per totum, & in multis locis, & patet in toto titulo de condi. ob causam, vbi cessat repetitio causa secuta, cum ergo in illa.l.1. ego dedi tibi rem solummodo ad experiendum, quantum ex ea posset colligi, non vt apud te remaneret ergo, &c. argumen. l.non omnis cum simil.ff. si certum petatur. Præterea, do vt facias, proprie dicitur quando do tibi mutuam rem, vt aliquid facias non circa illam, sed circa aliud, & ideo dicitur, do, quia illam volo tibi acquiri, propter aliud quod scis facturus, sed in casu illius.l.1.trado, vt possit scire pro quāto illam possum vendere, & cum illam rem reddas consumitur tuus labor, ergo, &c. restat ergo quod ibi non dicitur contractus respectiuus, sed simplex, & sic ex eo non transfertur in te dominium, & hoc nota, quia nemo tangit præter me, aliud

Pactum nudū est cōtractus innominatus simplex.

9 exemplū potes ponere contractus innominati simplicis non respectiui, scilicet in pacto nudo, nam non est respectiuus, quando simpliciter pacto nudo decem tibi promitto, item non est nominatus, quia stat in nomine generis, nam omnis conuentio dicitur pactum, ergo est cōtractus innominatus simplex, & hoc vult glos. singula. licet non declaret, in.l.1.in princip. glos. magna in fin. ff. de actio. & obligat. quam sequitur, Bald. in rubric. C. de pact. & in.l.1.eodem tit. & in cap. quintauallis, de iure iurand. & melius quam alibi in l.lecta.6.col.ff.si certum petatur, & illam etiam reputat singular. Iaso. in.l.si quis cum debitore. ff. de iureiurand.1. colum.in fine, & eam allegat Bald.in.l. petens. C. de pactis.3. colum. in princi. & 7.colum.in princip.ego pro illa glo. vltra omnes pondero, nouissime tex. in.l.1. C. de suffragijs, vbi dico esse expressum, nam text. ibi dicit, quod salarium promissum pacto nudo aduocato, debet solui, & subdit text. quod si quid in auro, & argento, vel cæteris rebus promissum fuerit, traditio sola sufficit, & contractus habebit perpetuam firmitatem, pondera contractus, nam licet tota illa.l. loquitur de pacto nudo, tamen appellatur contractus, cū ergo non sit contractus nominatus, vt patet, nec respectiuus, vt probaui, ergo est contractus innominatus simplex, & hoc nunquam audisti, facit.l.cū proponas. C. de dolo.

Actio præs. verb. datur in contractibus innominatis.

10 Quarto sciendum est, quod ex omnibus contractibus innominatis siue sim plicibus siue respectiuis, regulariter oritur actio præscrip.verbo.l.1.&.2. &.l. naturalis per totam.l.ff.de præscri.ver. fallit tamen in contractu innominato de quo loquitur.d. l.cum proponas, ex quo non præscrip. ver. sed actio potius de dolo oritur, vt probatur.d.l. cum proponas, & ī.d.l.naturalis. §.quod si faciā quæ autem sit ratio specialitatis, multi multa dicunt, tu vide Bart.in.d.§.quod si faciam, & per glos.&.dd.in.l.ex placito. C. de rerum permut. & ibi C.1.5. quæstione, & infra subijciam, & si dicis ad quid prodest scire, an de dolo detur vel præscrip.ver. Respondeo quod vtilitas potest esse multiplex, prima nostra actio de dolo extinguitur per biēnium.l.fina.C.de dolo, secus in actione præscript.verb. quæ cum sit personalis regulariter durat triginta annos.l.sicut &.l.omnes.C.de præscrip. triginta anno.l.2.C.de constitut. pecunia cum cō cor. Secunda potest esse, quia actio præscrip.verb.per contesta.litis perpetuatur.l.fin.C.de præscrip. triginta annor. quod secus in actione de dolo.d.l. fina. Tertia, quia actio de dolo infamat, & ideo non datur cōtra patrē vel patro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

num.l. honori. ff. de obſequijs à liberis patro. prę̃stã. &. ff. de dolo. l. non debet, ſecus in actione præſcript. verb. in qua non reperitur quod infamet. Quarta, quia actio de dolo non cõpetit pro minori ſumma duorum aureorũ. l. ſioleũ. §. fina. cum. l. ſequenti. ff. de dolo, rationem vide per Bald. in. c. de appellationibus extra de appe. & ibi ſubdit, quod idem eſt forte in actione, quod metus cauſa, tamen non firmat, actio autẽ præſcrip. verb. competit pro quacunq; ſumma, alias differentias quęras per te, & vide laſ. in. l. cum mota, penul. colũ. de tranſact. C. modo his præmiſſis aduerte, dicitur in. d. l. cũ proponas, quod ſi aduerſarius non impleat, datur tunc contra eum actio de dolo, contra, imo tũc debet dari ꝑdictio ob cauſam quæ in cõtractibus inominatis cõpetit quã do aduerſarius non implet. C. toto tit. de condictio ob cau. & ff. eod. maxime in. l. ſi pecuniam, huius timore, & ſimilium, vt videtur, dicendum eſt quod in cõtractibus innominatis aut quis vult compellere partẽ, vt impleat quod cõuenit, & tunc in contractu, do vt des, facio vt facias, do vt facias, ꝑpetit actio, præſcrip. ỹ b. d. l. naturalis, per totam. l. glo. inſti. de loca. §. præterea. gl. in. §. actionum inſti. de actio. glo. inſtit. de inter. §. fin. cum ſimil. in contractu facio vt des datur de dolo, vt. d. l. cum proponas, rationem diuerſitatis ĩfra ſubijciã, aut qs vult repetere, quod dedit, quia cauſa ob quam dedit non eſt ſecuta, & tunc datur condictio ob cauſam, vt in contrarijs, vel condictio ex capite pœnitentiæ. d. l. ſi pecuniam, in prin. & ſic tria remedia, primum ad compellẽdũ aduerſariũ, vt impleat, ſecundũ, & tertium ad repetendum. Et ex his, habes vnã notabilẽ differẽtiã inter cõtractus nominatos, & innominatos. ſ. quia in cõtractibus nominatis, non habet locũ repetitio ex capite pœnitentię. l. nõ idcirco. C. de contra. emptio. l. de contractu. C. de reſcind. vendi. l. ſicut. C. de actio. & obliga. l. inciuile. C. de rei vendi. l. eo quod à multis. C. ſi certum peta. cum ſimil. ſecus in nominatis. d. l. ſi pecuniam, ratio diuerſitatis quia ſicut cõtractus innominati ſunt debiles in obligatione producẽda, quia cõſenſu nõ contrahuntur. l. iuriſgentium, in principio. ff. de pact. ſic & in ea retinenda ſũt debiles, et ſic pœnitẽtia diſſoluuntur, iſtam rationẽ ponit gl. in. d. l. ſi pecuniã gloſſ. magn. vel clarius, ſecundum Bar. ibi. 2. col. in medio, & ſecũdum Cin. in d. l. ſicut, contractus innominati anteaquã impleantur, nõ producunt obligationẽ ciuilem. l. ex placito. C. de rerum permut. cũ ergo nullus contrahẽtiũ ſit ciuiliter obligatus, merito poteſt pœnitere, et eodem modo poſt contractum impletum ab vna parte ille qui impleuit põt pœnitere, quia implẽdo obligauit alium ſibi non ſe alteri, & iſta ratio quod obliga. non eſt cõtracta, eſt generalis, & vrgens ad omnem ſpeciem cõtractus innominati ſecundum Bar. ibi, ego adhuc clarius dico, obligatio eſt iuris vinculũ quo neceſsitate aſtrigitur. &c. inſt. de oblig. in prin. cũ ergo, in cõtractibus nominatis ex ipſa cõuẽtione oriatur obligatio. d. l. iuriſgẽtiũ, in prĩ. iſti. de emp. & vẽdi. in prin. ſi ſum9 obligati ad ſoluẽdũ, ergo à fortiori nõ poſſumus repetere, quia cui damus actionẽ. 1. aduerſario, à fortiori exceptionẽ ꝑ regulã, cui damus, &c. & quia turpius ejcitur, &c. ſed in cõtractibus innominatis nõ naſcitur oblig. ex cõuentione d. l. ex placito, cũ ſimil. ergo habet locũ pœnitẽtia, ꝙa ceſſat rõ, cum nõ ſit obligatus. Si autẽ ꝑ ſtipulationẽ eſſet facta cõuẽtio, nõ haberet locũ pœnitẽtia, ꝙa cũ tũc poſſes me ꝑpellere vigore ſtipulationis ad implendũ, ergo à fortiori poſſes retinere quia eſt eadẽ rõ, quę in cõtractibus noĩatis, ita dicit Paul. in. d. l. ſi pecuniã. 1. col. in fi. &. 4. colũ. in medio, & ex hoc infert ibi. 2. col. in prin. ꝙ iſta nõ eſt ſola ratio, quare eſt mihi licitũ pœnitere. ſ. quia non ſum obligatus ad recipiendũ factũ tuũ, vel dationẽ ꝑ vt vult ibi Bar. 2. col. Nã ſi hoc eſſet verũ, & iſto caſu qñ promitto per ſtipulationẽ decẽ, vt aliquid facias, haberet locũ pœnitẽtia, quia etiã tũc nõ cogor recipere factũ tuũ, quod nõ eſt verum, vt dixi

Actio de dolo quare detur in cõtractu facio vt des.

Differentiæ inter cõtractus nominatos, et ĩnominatos.

Stipulatio apponit ſup cõtractibus innominatis, vt actio producat.

dixi. Vnde cũ iſta rõne debet iungi alia ſ. qa nec erã obligatus efficaciter ad dãdũ, cũ nõ eſſet ſtipulatio, & ex his duabus iũctis reſultat ptãs pœnitẽdi, & recuſandi ſecundũ eũ, ibi. 2. colũ. in prin. ego dico quod ꝑ hoc eſt tex. expreſſus in. l. ex placito. C. de rer. pmu. nã ex placito permutationis, & ſic ex contractu nominato quando ſtipulatio eſt ſubiecta ſtatim ꝑpetit actio, vt ibi: ſi ergo cõpetit actio contra eum, ergo non habet locum pœnitentia, quia eſt eadem ratio, quæ in contractibus nominatis, vt ſupra dixi, & in ſimili addo text. in. l. ſiue apud acta. C. de tranſact. & in. l. cũ proponas. C. de pact. & quod not. Pau. de Caſt. in. l. r. ad ſi. eo. ti. de pac. & in dictis locis dico eſſe iura expreſſa ad hoc, & miror quod Pau. & Doct. nõ aduertant, ex his habes notabilem differẽtiã, inter cõtractus nominatos, et innominatos, imo dicas differ. nam in illis oritur obligatio ex conuent. ſecus in iſtis, itẽ in illis nõ habet locũ pœnitẽtia, ſecus in iſtis. Secunda differentia eſt, qa 14 cõtractus nominati eo ipſo quod ſunt in eſſe producti, ſtatim producũt actionẽ tex. in. d. l. iuriſgentium. in princ. ſed contractus innominati ſunt debiles, et inefficaces, & ſic non producunt actionem niſi ſecuta cauſa, hoc eſt niſi perfectẽ ĩpleuerit ille qui vult agere, tex. in. d. l. iuriſgentium in princ. & clarior, in. d. l. ex placito vbi tex. ex placito permutationis re nulla ſecuta conſtat nemini actionem competere, & iſta differentia colligitur latis aperte ex rationibus, quas dedi ad differentiam prędcedentem, etſi quęras quę eſt ratio diuerſitatis, quare contractus nominati ſtatim producũt actionem ſecus ĩ innominatis, reperio quod Guili. de Cuni. in. d. l. iuriſgentiũ, in fi. prin. dicit quia. l. multũ curauit de cõtractibus nominatis, qa fortiores, arg. l. 2. & quod ibi notatur. ff. de vſucap. pro emptio. & in. l. legaui. ff. de liber. lega. ſed hoc non ſatisfacit, quia poſſes inſtare, quare. l. magis curauit de cõtractibus noĩatis, &c.

Poſſemus dicere ſic, ratio eſt, contractus nominati ſunt frequentiores. l certi conditio. §. quoniam. ff. ſi certũ petatur, melius allegaſſet. §. ſi numos. ead. l. ibi, cum quotidie, &c. iſta eſt ratio laſ. in. d. l. iuriſgẽtiũ, ĩ prin. Tertia ratio & melior ſecundum Angelũ ibi eſt, quia contractus innominatus ſtat nomine ſimplicis conuentionis, & ſic in ſua nuditate, & ideo nõ producit actionem, niſi ſequatur implementum cauſæ, & hoc eſt quod vult dicere text. ibi quæ enim in ſuo nomine non ſtant, &c. ſed contractus innominati ſaltim habent veſtimentum nominis, & iſtam ſequitur laſ. in. d. l. iuriſgentium, circa principiũ, facit pro hac ratione optime tex. in ratione ſui, in. l. anullo. C. de ferijs.

Tertia differentia eſt, & iſta eſt facilis, & colligitur ex prædictis, quia nominati habent nomen ſpeciale, & diſcretiuum, per quod vnus cõtractus in ſpecie diſcernitur ab alio, cõtractus autem innominati dicuntur, qui carent nomine ſpeciali, & ſolum ſtant in nomine generis quod eſt nomen ęquiuocũ, & confuſum, & hoc vult tex. in. d. l. iuriſgẽtiũ, & gl. ĩ rubr. C. de re. ꝑmuta. Quarta differentia eſt, ſcis quod quando in obligatione eſt rem dare, poteſt quis precise compelli ad dandum, nec ſe liberat præſtando intereſſe inſtit. de actio. §. ſic itaque tex. in. l. vbi autem nõ apparet. §. fi. ff. de verbo. hoc eſt verum in contractibus nominatis, ſecus in innominatis, nam ſicut ſunt debiles in obligatione contrahenda, eodem modo in exequenda, & ſic poterit quis liberari præſtando intereſſe, hoc probatur, in. l. 1. in fi. ff. de rer. permut. & in. l. naturalis. §. 1. ff. de præſc. ỹ. hoc tenet gl. in. l. cum precibus. C. de rer permut. & glo. in. l. 1. C. de ſentẽtijs, quæ pro eo quod interẽ in ỹ. ꝙtractibus, in fi. & in ỹ. alijs in fi. & ibi, vide Bar. 11. col. 4. q. principali, hanc op. tenet Bar. in. l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de ver. oblig. 6. coll. ỹ. 11. oppono, licet aliqui cõtra teneãt, vt ibi per eum, quem videas.

Quintã differentiam colligo ex verbis Barto. in. d. l. ſtipulationes non diuidũtur dicta vndecima oppoſitione in fin. vbi videas, quia eſt ſubtilis.

Dandi obligatio nõ exigit rẽ fieri accipientis, qñ deſcẽdit ex cõtractu ĩnominato.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sexta differentia est, scis quod ille qui promisit spe futuræ numerationis, non habet necesse recipere, text. est in. l. qui pecuniam. ff. si certū petatur, sed quid si promisit vsuras, an sit in eius potesta te ne accipiendo se astringat? glo. ibi dicit quod sic si vsuras soluat, alias nō, & idem notatur, in. l. qui Romæ in princ. ff. de ver. obliga. alij dicunt quod nō habet necesse soluere vsuras, si creditor pōt alijs æque bene mutuare, & sic liberatur præstando interesse, hoc tamē est verum, & istud pondero, vt procedat in contractibus innominatis, sed cōtractus mutui est nominatus, in quo non est locus pœnitentiæ, & sic est cōtra glo. secundum Iaſ. in. d. l. quæ pecuniam, vide tamē ibi Bar. qui aliter vult.

Contractibus innominatis nō est actio cōtraria.

15 Septima differentia est, quia licet in cō tractibus nominatis sit reperire actionem directam, & contrariam, vt in tutela in pignore, in depositō, in commodato, & similibus, vt etiā plene no. in. l. 1. ff. de actio. & obligat. & in. l. 1. C. eodē titul. cum simili. secus tamen est in contractibus innominatis, vbi nō est reperire actionem contrariam, quia ibi nulla distinctio est. l. 1. ff. de rerum permu. istam colligo per Bal. in. l. curatoris. C. de neg. gestis vltima colū. circa princ. quod perpetuo nota.

Oblatio qñ habeat vim impleti.

16 Octaua differentia est, quia in contractibus innominatis sola oblatio non habet vim impleti, adeo quod possit agi sicut si vere fuisset impletum, imo oblatio non impedit quin sit locus pœnitentiæ, ita tenent glosl. in. l. iurisgentium circa princip. ff. de pact. gl. magna in fin. in verficu. facias, & ibi omnes. dd. & Cin. in. l. siue apud acta vltima quæstio. C. de transact. limita tamen eam multis modis, vt per Iason. in. d. l. iurisgentium in fin. in princip. vbi limitat quatuor modis, & in. l. si pecuniam, colum. 5. ff. de conditione ob causam.

Debitor speciei qñ eius interitu liberetur.

17 Nona differentia est, scis quod debitor speciei interitu eius liberatur, quādo perit ante moram. l. quod te. ff. si certum petatur. l. si ex legati causa cū materia de verb. obligatio. illud est verū, quando aliquid debetur ex contractu nominato, secus si ex contractu innominato: nam tunc eius interitu non liberatur, ita probatur in. l. fina. verficu. & ideo. ff. de conditio. ob causam, et ibi Alexand. 2. notabil. & caue, quia si non haberemus illum textum, videretur dicendum totum oppositum, quia contractus innominati sunt debiliores in obligatione contrahenda, & producenda, quam sint nominati, vt supra dixi, ergo debitor in contractibus innominatis deberet facilius liberari per interitum speciei debitæ ante morā, quā in contractibus nominatis, quæ est ergo ratio: potest forte dici, quia in contractibus nominatis obligatio dādi est præcita dicta. l. quod te, &. ff. de verborum obligationib. l. vbi autem in fin. & supra dixi, & sic præstando interesse non liberatur, cum ergo in contractibus nominatis teneatur quis præcise ad dandum, extincta specie extinguitur substantia obligationis, ideo nec mirum si liberatur, & extinguitur obligatio. l. soluitur. ff. quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur, sed innominatis non tenetur quis præcise ad dandum, sed tenetur tantum ad interesse, vt supra dixi, istam rationem reperio per Iason. in. l. quod te. ff. si certū petatur, secunda causa. 2. colū. in princ. vide tamen ibi per eum, qui videtur eā impugnare, mihi autem videtur quod illa ratio non sit vera pro tanto, quia licet non teneatur in innominatis, præcise ad dandum, tenetur tamen & hoc nemo negat, licet possit se liberare præstando interesse, si ergo tenetur, ergo perit id quod erat in obligatione, & sic est eadem ratio quæ in contractibus nominatis, quia extinguitur substantia obligationis. Præterea quod nō sit vera, patet quia ea attenta ille qui vē dit aliquam rem ea perēpta non liberatur, qui tñ in obligatione rem tradit liberatur præstando interesse. l. 1. cum similib. ff. de act. emp. sed hoc est falsum vt in tit. C. ff. de per. & cōm. rei vendi. & insti. de otrah. emp. §. cū aūt, cū simi. ergo illa rō falsa, cogitabis, qa subtile.

Decima

Contractus innominati implementū non constituit in mora.

18 Decima differentia est, quia licet in cō tractibus bone fidei implemētum constituat, quē in mora. l. curabit. C. de act. emp. quem ad hoc ibi not. Bar. & idem in contractibus stricti iuris habētibus naturam bonæ fidei. l. in minorū. C. in quibus caus. in inte. rest. nō est necessa. tamen in cōtractibus innominatis implemētum non constituti, quē in mora tex. habes & extra in. l. 3. §. sed si Stichus ff. de condi. ob caus. & quia ille tex. potest cauillari, vide tex. vbi melius probatur, in. l. si pecuniam. 5. fi. eo. tit. Et ratio differentiæ potest colligi ex plene notatis per Bart. & alios in. l. quotiens in diem. ff. de verbo. oblig. vbi habetur quod euentus conditionis non constituit quem in mora, secus in euētu diei, ratio est, quia ante euentum conditionis non est aliqua obligatio. §. ex cōditionali insti. de verb. obliga. ergo idem actus. i. euentus conditionis non debet inducere obligationem, & cōstituere quē in mora, sed in obligatione in diē statim est orta obligatio secūdum cōmunem sententiā, ergo nimirum si peraduentum diei quis cōstituatur in mora. Modo ad propositum, cū in contractibus innominatis ante implemētum nō sit nata obligatio. l. ex placito. C. de rerum permu. ergo idem implementū non debet esse causa inducendi obligationem, & cōstituendi quem in mora, sed in contractibus nominatis statim est nata obligatio. l. iurisgentiū in prin. sępe allegata, non ergo mirum si implementum quem constituat in mora, & istam differētiam perpetuo not. & vide Iaſo. in. l. quod te. ff. si cert. peta. penul. coll. char. 2. in fi. cum prin. sequēti.

Periculū in interitus ad quem pertineat.

19 Vndecima differentia est, quod in contractu innominato periculum interitus speciei debitę nō pertinet ad alterū contrahētem, secus est in emptione & venditione, vbi periculum est emptoris, nec potest agere ad æstimationem, aut repetere pecuniam, primum probatur. in. l. si. vers. & ideo. ff. de condi. ob caus. & ibi vide Iaſo. 4. notabili. secundum in. c. cum autē insti. de emp. & vēdi. &. ff. de peri. & cōmo. rei vendi. l. necesario, &. C. de pericul. & cōmo. rei vendi. per totū, & ratio diuersitatis est, quia cōtractus emptionis est perfectus ante implemētum. d. l. necesario, cum concordan. ideo periculum est emptoris, sed in cōtractibus innominatis ante est imperfectus. l. 1. ff. de rerum permuta. Istam rationē reperio per Iaſo. in d. l. fi. ff. de condi. ob caus. 4. notabi. sed licet nō inueniam cōtradicentem nullo modo mihi potest placere, nam cōsidero quod in cōtractu innominato aut vterq; impleuit, aut neuter, aut alter tātum, primo casu obligatio si qua fuit iā est sublata per implemētum factū hinc inde, quia soluto quod debetur, tollitur omnis obligatio. insti. quib. mod. toll. oblig. in princi. ergo isto casu perit res periculo cuiusq;, cuius est facta per permutationē. l. pignus, cum similibus C. de pigno. actio. frustra ergo est quęrere ad quem pertineat periculum speciei debitæ, cum nulla sit debita, quia iam est sublata obligatio, vt dixi. Secūdo casu quando neuter impleuit nulla est nata obligatio, nec actio. d. l. iurisgēntium in prin. & C. de rerum permut l. ex placito, cum ergo non sit aliqua species debita, ergo non possumus quęrere ad quem pertineat periculum rei debitæ, quia priuatio, & c. hoc tamen casu fateor quod cōtractus est imperfectus ante implementum tamen vt dixi hic non cadit ratio. Tertio autē casu quando alter impleuit, falsū est dicere quod cōtractus est imperfectus, quia cōtradictā. l. ex placito, ibi re nulla secuta & c. a cōtrario sensu, quia ex illo implemēto oritur actio, vt ibi in tex. cogitabis, ergo, posses tamen dicere quod contractus hoc. 3. casu est perfectus ab vna parte, scilicet ex parte iplētis, secus ex parte eius, cui est impletū, nam sibi nō competit actio glo. est singul. in. d. l. ex placito glo. 1. ad fi. & glo. in simili. in. l. si pecuniā in princi. in glo. magna. ff. de condi. ob caus. iterum cogita, veritas tamen huius differentiæ pēdet a veritate cōsequentię differentiæ, de qua supra, quia ambę procedūt per eādē rationē.

Duodecima differentia potest colligi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex.d.l.fi.ff.de condi.ob cauſ.inverſ. finge.& c.ſ.quod incontractibus innominatis qui nõ dedit,pro vt debet,licet fecerit quod potuit,quia tradidit,nõ liberatur, quin datum poſsit repeti, & vide ibi laſo.5. notabili, adde ſecus eſſe in contractu nominato.l. rem alienam cum ſimili.ff.de cõtrahen.empt. & pro hac differentia vide,quæ magiſtraliter ponit Paul.de Caſtr.in.l.1.vlti.col.ad fi. C.de pact.poſt glo.ibi ad quẽ recurras. Decimatertia differentia colligitur ex verbis Bar.in.l.ſi rem meam.ff.de ſolutio.& vide laſo.in.d.l.fi.ff.de condi. ob cauſ.7.notabil.

Cõditio ob cauſam nõ eſt incõtractibus nominatis.

20 Decimaquarta differentia eſt, quia in contractibus nominatis non habet locum conditio ob cauſam,tex.cum glo. in.l. inciuile. C. de rei vendi. tex. & glo.in.l.fi.ff.de condi.ob cauſ. & tex.cũ glo.in.l.1. in fi.ff. de rerum permu. nota in.l.ſi non donationis.C. de contra. emptio,& in.l. ea cõditione. C. de rei. venditio. & in. l. ſi vt proponis. C. de cõdi.ob cauſ.& in.l.cum te. C. de pact. inter emp. & vẽdi. & in.l.1.C.de dona. quæ ſub mo.nota in.l.pacta contracta. glo.magna poſt medium.ff. de contrahen.emp.ſecus in cõtractibus innominatis,vt per totum tit.C.ff.de condi.ob cauſa.quæ autẽ ſit ratio differentię,aduerte nam in contractibus cauſa dandi eſt ipſa obligatio præcedens, quę obligatio datione tollitur inſti. quibus mo. tolli.obliga.in prin. vnde ammodo nõ poteſt ceſsare cauſa dandi, quia illa liberatio eſt de præterito & incõmutabilis, iſtam rationem, quæ eſt ſubtilis, colligo per Balī.l.dictã legẽ pe. quæſt. C.de condi.ob cauſ.ſed iſta ratio ceſſãt in innominatis,licet ipſe nõ dicat natura cauſa dandi non eſt obligatio præcedens,cum nulla fuerit.l. iurisgẽtium in prin.& l.ex placito,ſed cauſa dandi eſt id quod eſt implẽdũ de futuro, vnde illa cauſa ceſsante habet locũ repetitio, per condi.ob cauſ.quod notate.

Emptio differt multipliciter à permutatione.

21 Prædictę differentiæ procedunt generaliter inter contractus nominatos & innominatos, ſpecialiter autẽ inter cõtractũ emptionis & vẽditionis ex vna parte & permutationem quę eſt innominatus ex alia,reperiũtur multę differentiæ quæ colliguntur ex tex. & gloſ. in.l.1.ff.de rerum permut. vbi laſ.col.2. colligit.7.differẽtias.

Contractus innominatus admittit condi. ob cãm ampli. 8.modis.

22 Modo recolligẽdo materiã facio regulas,prima ſit, quod in cõtractibus innominatis habet locũ cõditio ob cauſam ex capite cauſæ nõ ſequutæ.C.ff. de cõdi.ob cauſam per totã rationem dixi ſupra,hoc extende ne dum in cauſa finali,ſed etiã ſi ſit defectus in cauſa efficienti tex. in.l. ſi minor. ff.de ſeruis ex por. cum ſimil. Secunda etiã, ſi ſit defectus in cauſa formali,vt ſi dedi vt ſub certa forma facias & formam omittas. ff. de verb.obli.l.q Romæ.§. Flauius. Tertia etiã ſi ſit defectus in cauſa materiali,vt ſi eſt cõtractũ vt in certa materia, des vel facias,& tu in alia des vel facias. ff. locati.l. cũ plures. §.1.cũ cõcordã. iſtas extenſiones colligo ex verbis.Bal. in.l. dictam legẽ.C.de condi. ob cauſ.2.col. in princi. Quarta vt procedat etiam ſi cauſa ſit appoſita inter priuatũ & rẽ publicã,nã re nõ ſeruata a re publica redditur quod datũ eſt,ita Bal.in.d.l.dictã legem vltima coll.ante mediũ, ibi vbi ergo poſsibile non ſeruatur &c. Quinta etiã ſi cauſa ſit appoſita inter priuatũ & eccleſiam,nam niſi eccleſia impleat quod actum eſt,repetitur quod datum eſt ita Bal.in.l.2.3. oppo.C. de cõdi. ob. cauſ.& in.l.dictam legem. eo.titu. vlti. coll.in medio vbi videris. Sexta etiam ſi cauſa ſit impoſsibilis.l.1.&.l.ſi militẽ. &.l.cum ancillam.C.de condi.ob cauſ. hanc tamen extenſionẽ limita duobus modis,primo niſi apponẽs ſciret eam impoſsibilem, iſte eſt caſus ſecundum lectura gloſæ.in. l. dictam legem.C. de condi. ob cauſ.Secũdo niſi datio ob cauſam impoſsibilẽ haberet liberalitatem annexam,nam tũc etiã non poteſt repeti caſus in.d.l. dictã legẽ,pro vt ibi habetur,& intelligit Bal.1.coll.poſt medium ibi,ſed Nicol.de Mata.&c.Septimo principaliter extẽde, ne dum qn cauſa eſt expreſſa, ſed etiã ſi tacita ab vtraq; parte tex.in.l.1.ff.de cõdi.ob cauſ.& ibi glo.& dd. & in.l. ſi extraneus.&.l.cum quis

quis.eo.tit.cum ſimi.& Bal.in.l. ſi repetendi.C.de condict. ob cauſ.ſecus ſi ſit tacita ab vna parte tantũ, nam tunc nõ poteſt repeti ſiue ſit tacita ex parte dãtis tm̃.l.ſi maiores.C.de tranſact.&.d.l. repetẽdi,ſiue ex parte recipiẽtis tãtum l.ſi ego.ff.ſi cer.pet. &.l. ſi tibi dederint ff.de dona.& per Bal.in.d.l. ſi repetendi,in fin.Octauo extendo,quod poteſt repeti,nedũ quando nõ eſt ſecuta, ſed etiam ſi ſequatur non tamẽ de iure ſed de facto,tex.in.l.3.§.ſi liber.ff.de condi. ob cauſam,not.in.l.1.C.eod.titul.

Contractuũ nominatorũ, & innominatorum vera ratio differentiæ.

23 Deniq; dum.ſ. attigimus rationem differentię,quare cõtractus innominatus non producat ex ſola conuentione actionem,cũ eam producãt contractus nominati,conſidera,quod lex omnibꝰ conuentionibus ideo actionẽ nõ pollicetur, quod animaduertit cõuentionũ quaſdam eſſe honeſtas quaſdam inhoneſtas, quaſdam iuſtas quaſdam iniuſtas, & ideo nulli omnino conuentionum vigorem & actionem conceſsit, niſi his conuentionibus, quæ cauſam dandi vel faciendi iuſtam haberent, vt ſic contra reliquas exceptio doli competat.l.2.§. circa. ff.de doli exceptione. quæ exceptio dicitur eſſe exceptio, & excluſio intentionis non actionis,quia non præſupponit actionem.l. vbi pure eo.tit.Et quia plura ſunt negotia quam vocabula,vel arborũ folia.l.4.ff.d̃ prę. ver.ſicq; lex non potuit nominatim enumerare legitimas omniũ cõuentionũ cauſas, ideo certas tantum enumerauit,quæ ſibi frequentiores, & magis neceſſarię vitæ ſunt,de quibus in. l. iuriſgẽtium in pri.cum ibi not. per gl.& Doct.ff.de pact.eiſque actionem, & vigorem accommodauit, vt ibi id quod paulatim ſucceſsiuis vicibus atq; temporibus augmentum accepit,vt in extrauagan.Martini de emp. & vendi.& in.§.adeo,inſti.de loca.& conduct. per totum.C.de iur. emp.ſicq; præter illas nominatim approbatas veſtitas, & armatas reliquę nudę, & inermes manſerunt ac perſeuerarũt,eſtq; ratio nouiſſima,& reliquis efficacior.Modo hanc regulã limita multis modis. Primo qn

Contractus innominatus in multis caſibus non recepit conditi. ob cauſam.

24 iuncta

Stipulatio adiecta cõtractui innominato facit ceſſare conditi. ob cauſam.

25 verſi.ſi vero, &c. & ita tenet Roman. in.l.ſciendum,de ver.obliga. & laſ.in.l. cum mota.2.col.in medio.C. de tranſacti.Secundo limito,quod dicta cauſa non ſecuta repetitur,eſt verum niſi qñ ſeruus domino dederit iſtã colligo ex l.ſi liber.2.cauſa.C.de condi.ob cauſ.& ibi Bart.in ſummario. Tertio limita,vt colligitur ex verbis Ange.in.l.d.legem C.de condi. ob cauſ.& ibi ẽt colligitur

Trãſ. nõ admittit conditionẽ ob cauſam.

26 alia extenſio. Quarto limito,in tranſactione,nam licet ſit cõtractus innominatus,vt in.l.2.& ibi Bar.ff.de iureiurand.& per eum in.l.ſiue apud acta.C. de tranſactio. in ea tamen nõ habet locum condi.ob cauſ.tex. eſt ſingu. in.l.ſi profundo.C.de tranſact.quod intellige,qñ facit quod potuit, vt ibi ſingulariter per Bar. Quinto limito in contractu innominato permutationis, quando res permutata eſſet expoſita venalis,nam tunc non habet locum conditio ob cauſam ex capite cauſæ non ſecutæ,caſus eſt ſingula.& vnicus ſecundum omnes in.l.1.C. de rer. permut.& vide Bar.in.l.1.in fi.ff.de rerum permu. & Bal.in.l.2.ante fi.C. de cond.ob cau. Alias limitationes vide per Iaſ.ī.l. ſi pecuniã.ff.de condict. ob cau. Tertia cauſa.1.col.qui non dicit aliquid de prædictis,& vide Bar.in.l.fi.ff. de condict.ob cauſ.vlti.col.vbi in materia diſtinguit, Aliam vi.per.l.damus. C.de condi.indebi.aliam vi.in fin.pagi.præced.aliam collige ex.l.2.ff.de condi.ob ca. da. aliã ponit Bar.ī.l.ſi pecuniam, in prin.ff.de condi.cau.da.nu. 16. aliam ibi. nume.8.

Contractus innominatus admittit repetitionẽ ex pœnitẽtia ampli. 14. modis.

27 Secunda regula eſt,quod in contractibus innominatis,habet locũ condi. ob cãm ex capite pœnitentię.l.ſi pecuniã, in prin.ff.de cõdi.ob cauſ.cum ſimil.rationem rei ſupra poſui, iſtam regulam extendo primo,quod liceat pœnitere nedum danti ſed etiam hæredi eius, ita Paul.in.d.l.ſi pecuniam.1.col.in medio & eſt notum, & ibi Iaſ.circa prin.facit auth.de iure.a mori. præſt.§.1.colum.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iũcta.l.1.C.vt actio ab hęre. facit.l. si ergo.§.1.argu. ab ſpeciali. ff. de iure dotiũ. Secundo extendo,vt habeãt locum nedum quando factũ reſpicit cõmodum dantis, ſed etiã ſi vtriuſq;, ita vult glo. in.d.l. ſi pecuniã.glo. magna.in prin. & ſequitur ibi Paul.2.coll.3.quæſt. Tertio extendo ſingulariter,etiã ſi tantũ reſpiciant cõmodum accipientis,vt probat glo.in.l. ſi cũ fundum,in prin.relata ad tex.ff.de pact. per quam ita tenet Paul. in.d.l.ſi pecuniam.2.coll.2. quæſti.& dicit eſſe perpetuo mentẽ tenendum, & quod doct. nõ tangunt,reperio tamen quod idem Paul.in.d.l. ſi cum fundum, ad fi.videt velle indiſtincte,quod quando cõtractus innominatus fit gratia accipiẽtis vel vtriuſq;, nõ habet locũ pœnitentia, & dicit quod eſt maxima limitatio in materia, & iſtam partẽ puto veram,cogitabis. Quarto extendo etiam ſi concernat fauorẽ tertij,ita elegãter Paul.in.d.l. ſi pecuniam.8.coll. in prin. 4. quæſti. cũ diſtinctione tamẽ de qua ibi per eum. Quintã extenſionẽ colligo per eum,ibidem.3.coll.5.quæſtione. Sexto extendo,vt habeant locũ ne dũ, in contractu.do vt facias, de quo loquitur. d.l. ſi pecuniã,ſed etiã in omnibus innominatis,vt per Bart.in.d.l. ſi pecuniam.2.coll. & ibi Paul.4. coll. in prin. Septimo extẽdo, vt procedat etiam ſi præparamẽta ſint facta, vt per Bart. & alios.in.d.l.ſi pecuniam reprobata glo. ibi limita tamen multis modis,vt colligo ibi per Iaſo. 2. cauſ. 3. coll. in prin. Octauo extendo, vt procedat,nedum quãdo cõtractus incipit a datione, ſed etiã ſi præceſſit conuentio nuda, puta quod darẽtur.10. vt ires pro me Romã poſtea dedi, deinde volo pœnitere, & repetere,nam bene poſſum iſtud in effectu,vult ibi Bar.2.col.in fi.videbatur contrariũ, quia ex illa conuentione fui ſaltem naturaliter obligatus, & naturalis obligatio impedit repetitionem ſoluti,& ita per iſtam rationem tenet ibi. Rapha. ſed primũ tenet ibidem Paul. 4.coll.8.quæſtione,& reſpondet notabiliter ad obiectionẽ,& iſtud perpetuo not.Nono extendo,nedum quãdo perfecte impleui, ſed etiam ſi imperfecte, vt ſi conuenit de dando.10. & dedi.5.nã illa.5. poſſum repetere, ita colligo per Paul.ibidem vlti.quæſti. licet Bar.velit ibi contrariũ. Decimo extendo, vt nedũ habeat locũ in cõtractibus innominatis pœnitentia,ſed etiam in nominatis, quãdo quis non obligatur efficaciter, vt in depoſito,& ſimilibus,nã tunc bene licet pœnitere,iſtud ĩ effectu vult Bar.ibi.2.coll.poſt.glo.& ibidem Paul. in finali. verbis,& dd. in.l. ſicut. C. de actio.& obliga. Vndecimo extendo,vt procedat etiã ſi ex conuentione nõ reſultat contractus innominatus, ſed ſit ſimplex datio ob cauſam, puta dedi vt tertius aliquid faciat,velut aliquid contingat,vt.l.ſenatus.§.1.ff.de dona. cauſ. mor. probatur in.l.1. §. ſi parendi.ff. de condi.ob cauſ.& colligo per Bart.in.d. l.ſi pecuniam vltima. coll. poſt prin.& ibi per Paul.2.coll.circa prin. Duodecima extenſio põt colligi ex verbis Bar. ibi vlti.col.in medio. Decimotertio extendo, quod etiã id quod datur gratia conditionis implendę, poteſt repeti ex pœnitẽtia.probatur in.l.1.in fi.ff. de condi.ob cauſ. Contrarium vult glo.in.l.inter mortis.ff.de dona.cauſa.mor.& vide Bar.in.d.l.ſi pecuniã.11.coll.poſt medium,& iſtas extẽſiones nota,quas nemo vnq̃ recollegit. Decimaquarta extẽſio etiã ſi fit pactũ liberatorium.l. 4. vbi Paul. Caſtr. & Iaſo.ff. de condi. ob cauſ.aliam per Iaſo.in.l.5.in princ.eod.

Pœnitentia nõ dat ſemper in contractibus innomi.

28 nu.6.Modo iſtam regulam limita multis modis,quos per ordinẽ ponit Iaſo. in.d.l.ſi pecuniã.1.2.3.coll.cui adde pro limitatione,quod pœnitentia habet locum, eſt verũ in re integra, alias ſecus, vt per glo. & dd.in.d.l. ſi pecuniã, hoc tamen vltra omnes intelligo,quãdo gerebat de mãdato domini, alias quicũq; poteſt pœnitere & reuocare, etiam re non integra tex.eſt in.l.fin.C. de negot. geſtis,& ibi Bal.vlti. notabili, quod tamen intellige vt ibi per Paul.2.coll. in prin.quia Bal.nimis generaliter loquitur. Item limito alio modo, quando contractus innominatus eſſet mixtus cum nominato,vt quia ſit ibi appoſita ſtipulatio

ſtipulatio,vt pulchre tenet Bal.ĩ.l. quãuis.C.de trãſact.& ibidẽ.Paul. & Paul. in.l.ſi pecuniam.ff.dę condit.ob cauſ.1. col.ad fi.&.4.col. in medio, & Iaſ.in.l. cum mota.2.col.in medio. de tranſact. Item fallit in trãſactione.d.l. quamuis, rationes ponit ibi Bal.tu dicas quod ibi nõ eſt ſpeciale,vt dicunt.dd.imo illud eſt ſecundum regulas, nam in cõtractibus innominatis quando res deſit eſſe integra,ab vtraq; parte ceſſat pœnitentia.d.l.ſi pecuniam in prin.ſed ita eſt in trãſactione,nam reus dedit pecuniam, actor promiſit amplius non ire ad iudicium,adeo quod ſi velit ire obſtaret ſibi exceptio,vt in titu.de tranſact. ideo cum res deſierit eſſe integra ab vtraq; parte,merito non eſt locus pœnitẽtię, iſta eſt vera, & fundamẽtalis ratio quã reperi per Iaſo.in.l.2.in prin.ff.de cod. ob cauſ.2.col.poſt medium. Item pro limitatione vide Paul.in.l. ſi cum fundũ in fi.ff.de pact.& ibi Iaſ.in prin.Item limito per gl.in.d.l.ſi pecuniam glo.magna,vt implenti liceat pœnitere,nõ autem illi cui eſt impletũ,ſic in ſimili glo. in.l.petens.C.de pact.1.q.& gl.in.l.explacito de rerum permu.gl.1.in fi.Item fallit,quando cõtractus eſſet impletus ab vtraq; parte, tunc enim nõ licet pœnitere altera parte iuita,ſed ſi ambo cõcordãt.ſic,interueniente actu retro ſimili.l.ſi diuerſa. C. de tranſact.&.ff.de pact.l.ab emptione,& ponit Paul.in.d. l.ſi pecuniam vlt.col.alias limitationes colligę per Bal.in.l.quãuis.C.de tranſa.

Pœnitere non licet in cõtractibus innominatis iuratis eũ cor. contra Alci.

29 Redeundo ergo ad noſtram quæſtionem an per interuentum iuramenti firmetur cõtractus innominatus non ſecus quã ꝓtracto notatus firmus eſt per ſolã conuentionẽ,quod tenuit Corne. in.d.authent.ſacramenta.q.14. licet nouiſſime Alciatus contra in.d.c. cum cõtingat in fin. Conſidera,quod olim oẽs quentiones manu regia exequebãtur, & iuſtę firmęq; reputabãtur prętęr eas cõuentiones,quæ manifeſtã turpitudinẽ facinusq; horrẽdũ,aliudve nefas cõtinebãt,vt i.l.2.ad pr.ff.de orig.iur. Succeſsit poſtea nouus quidã iure ꝓſultus, q librũ actionũ cõpoſuit, obtulitq; populo Romano, in quo libro noĩare, & ſpecifice actiones coprehẽtę fuerũt,atque depictę,nõ quidem ad omnes humanos caſus (neque enim eos omnes cuiquam hominum per rerũ naturam comprehendere poſsibile eſſet,vt in.l. 4.ff.de prę(c.ỹ.)ſed tantũ ad eos caſus, qui illo libro comprehenſi fuerũt,quique viſi ſũt frequentiores,& vtiliores, quales ſunt cõtractus nominati,isq; liber à populo Romano receptus fuit atque laudatus,vt.d.l.2.ff. de origi. iur.§. 2.vel.3.vt illi tantum contractus eſſent vigore actionis donati & inſigniti,qui illo libro comprehenſi fuerunt,reliqui autem minime,præter illos qui poſtea ſingulare beneficium actionis meruerunt,vt fuit contractus donationis, & reliqui,qualis etiam fuit cotractus emphyteuticus.l.1.&.2.C.de iure emphy. §.adeo inſtit.de locat. & cond.l. ſi quis argentum,&.l.fi.C.de donat.& contractus cenſus,vt in extrauag.de empti.& ven. poſtremo ſucceſsit ius canonicũ, cui quia turpe viſum fuit fidem nõ ſeruare,placuit omnem cõuentionem ẽt nudam in foro etiam contentioſo executioni mandari.c.1.ſecundũ cõmunẽ intellect. de pact. Quod procedit etiã in quibus caſib9 de iure ciuili reperiret expreſſa prohibitio,ſi modo interfuiſſet iuramentum, & citra præiudicium animæ, vel alterius tertij ſeruari poſſet talis conuentio iure ciuili vetita, vt in c.quanuis pactum de pact.in. 6. & in.c. cum cõtingat, de iureiur. &c. licet mulieres eod.tit.li.6. Modo ſic,ſi cõuenit tecum,vt bouem meũ acciperes, & mulam mihi dares, & ita futurum vtrinq; iuratum eſt,licet in terminis iuris ciuilis citra interuentum iuramenti alteruter pœnitere liceret,modo autem de iure canonico per interuẽtum iuramẽti non licebit,quia vt iure vetuſtiſsimo omnes non inhoneſtæ cõuentiones iuſtę reputabãtur,& manu regia exequebantur,ita etiam iure canonico,ſaltem cum interfuit iuram. ſancitum eſt atq; ſtabilitum,& ſuppleta additaq; eſt poteſtas contractibus, quę iure ciuili deficiebat. Iure enim ciuili,vt in vltimis voluntatibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

lũtatibus, nullus poterat eam voluntati libertati,& arbitrio suo legem imponere,a qua non liceret recedere.l. si qs in principio testamenti cum ibi notat. per Bar.& alios.ff. de iega.3. itaq; rigorosum durumq; videbatur etiam in actibus inter vnos, vt à cõuentione innominata re integra non liceret recedere,& pœnitere, vt ex superioribus docemur,sed iuri canonico contrariũ vtium fuit decentius,honestius,conducibilius, & sanctius,& magis pium, & religiosi cõuenies saltem interuenẽte iuramento,cui iuri stãdum est in vtroque foro:vnde cum de volũtate prima contrahentium dubitãdum nõ sit, quin talis fuerit,qualis per eorum verba monstrabatur.l. non aliter.ff.de leg. 3.expressius,in.l.Labeo.ff.de supp. leg. l.3.ff.de mil.testamento.l.1.ff. de pact.l. 1.ff.de constitu. pecu.l. non minoré.C. de transact. de qua neq; etiã ipsum ius ciuile dubitabat,licet variari ex post facto,& pœnitere permitteret, quę permissio iure canonico expressim negata est,superest,vt re integra in contractu innominato iuramẽto firmato pœnitere non liceat alterutri contrahentium altero inuito, & hoc casu procedat opini. Corne. contra Alciatum,de mutuo autem consensu non dubie pœnitere liceret, tum quia nõ refert, vtrũ iuramentum expleatur,an vero remittatur, vt.ff.de iureiur.l.non erit.§.fin.& l.remittit.ff.de iureiu.l.1.ibi remisso eodem iu.C.tum etiam, quia & de iure ciuili in cõtractibus etiã nominatis iam perfectis,in quibus non licebat pœnitere,ij de mutuo consensu contrahentium resoluũtur,& licet pœnitere,nec tũc dicitur impedita creatio, & perfectio ipsius cõtractus, sed postquam semel creatus, & perfectus fuit intelligitur resolutus,& finitus.§.fin.in.fi.quib. mod.toll.ob.l.fi.ff.de acceptil.c. omnis res de regu.iur.l. nihil tam naturale.ff. eo.titu. Quid autẽ si ego ex parte mea etiam cum effectu impleui bonẽ meũ offerendo,quem tu accepisti, sed post ea nolebas mulam tuam mihi dare sed bouem reddere, & ex parte tua indubitatum est pœnitentiam non admittendam,quia etsi iuratum non esset, pœnitere non posses.d.l.1.ff. de rerũ permu. l.naturalis.§.1.ff. de prętcri. ver. sed ego possim pœnitere,& possum indubitanter te ex parte tua implere nolente,tum quia mihi iuram.remisisse videris,vt.d.l.remittit.d.l. non erit.§. fina.l. 1.de iureiur.tum & fortius,quia sufficit conditionem iuramẽti semel impleri, licet citra culpam meam implementũ non perdurauerit,argu.l.si quis hęredẽ C.de instit.& subst.l.h.C. de nõ nu.pec. tertio quia vtrinque sub hac conditione iuratũ videtur,si alter ex parte quoque sua impleat cõtractũ.d.l.h. C. de nõ nu.pec.ergo potero vel datum repetere vel agere ad interesse, nõ secus quã si iuramentum interpositũ nõ fuisset.d. l.naturalis.§. 1. licet in contractibus nominatis repetere datum inuito aduersario non possem,vt iam docuimus. In reliquis autem cõibus per interuentum iuramẽti nõ immutatur natura cõtractus innominati,quia iura.regulatur secundũ naturam actus, super quo interponitur,vt in.d.l.fi.C.de non nu.pec.Et licet p interuentũ iuramenti videamur cõuẽtionẽ de permutãdo,vel aliã quãlibet innominatã firmare,nõ tn ita,qn illa cõuentio iurata nõ fuit,ratio differentiæ,quia qn simplex erat cõuentio licet tẽpore couentionis ipsi cõtrahẽtes consentire videantur,tn nõ videntẽ psentire irrenocabiliter remota omni ipe volũtatis mutãdæ,sed secundũ naturam actus videntur interim consentire cum facultate tn libere,& impune pœnitẽdi,si libuerit re integra,nõ sic cũ interfuit iuram. quod inducit firmitatem prędictam,remouetq; omnẽ pœnitendi ipem,& potẽtiam,arg.l.cũ pater. §.filius matrem.ff. de leg. 2. quæ omnia nota,quia in dubio omnis couentio intelligitur esse innominata.l.si gratuitã. ff.de prędscr.ver.& nõ pauci hominum sunt, qui existimãt se celebrare cõtractus nominatos,quibus lex certam formam nõ omnibꝰ etiam peritis fatis nota tam dedit,quã obseruare nesciũt,sicq; innominatos cõtractus prędter mentem non

nõ etiam nominatos vt putabant fecerũt,vnde secundũ naturam cõtractuũ innominatorũ iudicãdi plerunq; sunt, iure autem regio quid iuris dic,vt in.l. 3.tit.delas excep. lib.3. ordi. de iure cano. dic, vt per nos late de succe. creati. §.12.nu.45.cum seq.

1 *Vsurarius manifestus non potest donare ca.mor. cũ cõmuni contra alteram cõmunem.*
2 *Declaratio.l.2.titulo delos juzgadores lib.2.ordi.*
3 *Vxor iure regio sine licentia viri donare ca. mor. non potest.*
4 *Intell.l.55.tauri.*
5 *Vsurarius non codicillatur cum communi.*
6 *Vsurarij testamen. etiam ad pias causas non valet cum Bal. Abb.& aljs contra nouissi.*
7 *Cambia esse licita cum communi.*
8 *Vsura in solo cõtractu mutui cõmittitur cũ cõmuni*
9 *Vsura quid.*
10 *Cambij vsura purgatur per loci interpositionem.*
11 *Vsuræ macula an tollatur ex loci interpositione.*
12 *Vsura quando vltra sortem aliquid capitur ratione laboris.*
13 *Labor mercede dignus.*
14 *Solicitudo mercede digna.*
15 *Periculum est in consideratione.*
16 *Plus & minus dicitur respectu loci.*
17 *Vsura non est, cum conuenit vt accipiens minus red dat, quam recepit.*
18 *Contrahentium votum lucrari.*
19 *Solutiõis retardatio efficit, vt carius vẽdere possim.*
20 *Cambium subiacet rescisioni prætextu læsionis vltra dimidiam.*
21 *Vsurarius contractus in re dubia non est iudicandus cum communi.*
22 *Vsuræ præstantur post moram debitoris ratione dãni emergentis, vel etiã lucri cessantis cum cõmuni.*
23 *Vsura debetur ex mora quatenus interfuit creditoris,etiam si interesse excedat mẽsuram fructuũ rei venditæ & legitimum vsurarum modum.*
24 *Vsuræ post moram debentur,quatenus re vera interfuit cum communi.*
25 *Vsurarum in fraudem facta videtur conuentio,quæ excedit modum eius quod interfuit, ideo non valet nisi quatenus re vera interfuit cum communi.*
26 *Vsura post moram debitoris secundum conuentionem præstanda est, sed postea restituet creditor quod recepit, vltra id quod reuera eius interfuit.*
27 *Mutuum dantes an aliquid inde possint sperare.*
28 *L.1.titulo.8.lib.5.ordi.*

Vsurarius manifestus non pot donare causa mor.cũ cõmuni cõtra alterã cõmunem.

1 VSurarius manifestus testamẽtum facere prohibetur vt in c. quamq̃.§.fi. de vsuris.in.6. vbi cõmuniter tradũt doctis tamen causa mortis donare non vetatur,quia mortis causa donatio,in sui creatione & origine contractui potius quam vltimę voluntati assimilatur,vt ex cõmuni opi. resoluunt Iaso. & Ripa post alios.in.l.2.ff.de legi.ista est cõmunis op.secũdũ Ripam. in.d.l.2.nu.7. vbi Soci.nu.9. Probus in.d.c. quamquã nu.15.Deci.consi.196.in casu propositio nu.4.Bal.in.l.executorem. nu.11.C.de executi.rei iu.Bal. consi. 160. quæritur lib.1. vbi refert collegiũ Mediolani ita cõsuluisse Io.de Anani.in.c.quia in ombus de vsuris,vt refert Deci. vbi.s. & tamen iudicare vsurarius iure regio nõ posset ex sentẽtia.l.2.tit.delos juzgadores lib.2.ordi.dum ait virũ sinistrę opinionis aut infamię nota aspersum non posse iudicare,vt nos intelligimus,sed quantum ad facultatem donãdi causa mortis contrarium tenent glo. in. d. c. quamq̃, & est cõmunis op. secundum Imol.in.l.tã his.ff.de donat.causa mortis.sequitur Bal.consi.294. lib.2.Lapus allegatione.128.licet Anania.variet. in d.c.quia in cõibus, Laurẽtius de Rodulphis in tractatu de vsuris.q.100.& hæc op. tutior est secũdũ Soci. vbi.s.& pro hac op.videtur tex.in.l.discretis.C. qui testa.face.pos.in prin. & hæc posterior op.ab omnibus recepta est,saltẽ eo casu,quo vsurarius vniuersa bona vel maiorem partem bonorũ donasset.argu.l. omnis.§.Lucius.ff. quæ in fraudẽ credi torũ, & etiã eo casu quo talis donatio fieret in testamẽto,quia tũc vltima volũtas iudicatur secũdũ Soci. & Ripam in.d.l.2.quos refert, & sequitur Couar. de testam.in.3.part.rubri.nu.11.vnde infertur quod donare causa mortis non poterit vxor, quæ sine licẽtia mariti ex forma statutiveuita sit cõtrahere,nã ita tenent Ripa.nu.10.in.d.l.2. qui hanc dicit cõmunem sententiam,& ibi Alex. col.fi.Ias.i.§.1.inst. de acti.col.4. Areti. & Alex.in.l.2. in prin.ff. de verb. oblig. Abb.cõsi.40.lib.2. Ancharra. cõsi.384. quos refert & sequitur Didacus de Couar.vbi.s. vnde infert extensionem ad tex.in.l.55.tauri,quę vetat vxorem contrahere sine licentia viri, vt procedat etiam in donatione causa mortis, quã secundũ eum sine licentia mariti vxor facere

Declaratio.l.2. titu. delos juzgadores lib. 2. ordi.

Vxor iure regio sine licentia viri donare ca.mor.non potest.

Intell.l.55. tauri

Universidad de Deusto
Biblioteca

facere nõ poterit,non magis quam reliquos contractus,ſtat ergo quod vſurarius manifeſtus non poteſt facere teſtamẽtum niſi ſecundũ formam & obſeruationem. d.c.quãquam,quod procedit non ſolum in teſtamẽto ſed etiã in donatione cauſa mortis, vt iam diximus. Tertio procedit etiã in codicillis quod facere non poterit,no magis quã teſtamentũ,iſta eſt cõmunis op. quam tenent glo.Io.An. Dominicus,& Franciſ.in.d.c.quãquam,idem Franciſ.in rubri.de teſtamẽ. in.6. nu.34. Anani. in.c. quia in ommibus de vſuris. nu. 13. Felinus in.c.tranſlato.de cõſtitu.col.ii.Anto.Burgenſis in.c. ad noſtram. col.3. de empt.& vendi.Barba.conſi.33. lib.2.col. 6. quos refert, & ſequitur Didacus de Couar.lib.3.variarum reſolutionũ. c.3. 6 nu.9. Quarto procedit etiam in legatis relictis ad pias cauſas, quæ non valent, non magis quã reliqua legata,ita tenẽt Bar.nu.30.i.l.j.C.de ſacro.eccl. vbi Bal. nu.6.& Abb.in rubr.de teſtam.col.ii.& Franciſcus in rubr.de teſtam. lib.6. nu. 35. contrariũ tenet Didacus de Couar. in.d.c.3.in.f.poſt Dominicum,quem refert,ſed prior op. verior eſt,& poſterior nullo iure probat, quia pietatis cauſa,licet relaxetur ſolẽnitas teſtandi.ca. relatũ.1.c.cum eſſes de teſtamentis,nõ tamen augetur teſtandi poteſtas,vt. d. iuribus: vſurarius autẽ manifeſtus quis eſſe dicatur,declarat ipſe Didacus,vbi 5.nu.4. qui late,docte,& pulchre loquitur in hac materia vt in reliquis, ſi tamen vſurarius prius fecit teſtam. deinde præſtitit cautionem de qua in. d. c. quãquam,an id teſtam.valeat, tradunt Bart. & alij in.l.ſi filius. ſa.ff. de teſtam. Illud autem vehementer a noſtris ſæpe cõtrouerſum fuit,an teſtamẽtũ facere poſſint illi mercatores ſeu negotiatores,qui victum modumq; viuendi quę runt ex cambiorum negotiatione,quæ cambia quibuſdam noſtrorum videbãtur turpitudinem vſurarum ſecum trahere,alijs autem non ita videbatur,& cum ob ſalutem animarum totiuſque reipublice gubernationẽ ſummus Cęſaris ſenatus anno domini. 1555. vellet hanc rem lege lata componere, iuſſus fui hac de re ſententiã dicere, quæ quia paucis admodum non videbatur poſſe enarrari,eã ſcriptis ſic tradidimus. Cãbium par eſt cotractibus innominatis, de quibus egimus, ergo acturi de eo genere negotionis quod vulgo cambium nuncupatur (qua voce & nos in reliquum vtemur) in primis admonẽdi ſumus duabus tantum cambiorũ ſpẽciebus,quę reliquis frequentiores ſunt operam daturũ me, vt quoad fieri poterit doceamur eæ cambiorum ſpecies iure in republica noſtra recipiẽdæ ſint, an vero exulare debeant,eiuſq; inſpectio partibus tribus conſtabit,primum enim ſpecies ipſas exponemus,deinde vt iure meritoque recipi poſſint autoritatibus,primũ deinde rationibus oſtẽdemus, poſtremo argumenta, quæ his aduerſari videbuntur diſſoluemus.

Vſurarius nõ codicilla tur cum cõ muni.

Vſurarij teſtam. etiã ad pias cauſas nõ valet cũ Bal. Abba.& aljs contra nouiſſi.

Cãbiã eſſe licita cũ cõ muni.

7 Ad primam partem condeſcendendo dedi cẽtum campſori,vt.90. Romæ daret,quo caſu plus in præſentia numerarem,quã poſtmodũ recepturus ſim. Rurſus cẽtũ Titio Pintię numerauı,vt duo ſupra centũ Hiſpali redderẽtur,in vtra que ſpecie quæritur,an tale lucrum fieri poſsit,an vero vſuram ſapiat,& vtrã que imaginem ſimul pariterq; attingemus, quia inter ſe non multum differunt,licet poſterior non tam expedita plana receptaque vt prior ſiet,& quod in vtraque ſpecie id lucrum fieri iure poſsit, ſentit.glo.in.l.3.C.de inſtit. act. quam ſequuntur Bal.ibi. & etiam Sali. & Fulgo. dum ait,cætera dic.vt in glo. tranſeunt cum. d.glo. ſimpliciter no re probãdo,vnde approbare videtur Placenti. Cin, Butriga. Ioan. Fauer, Pet. de Bela Per, Odofre. Bar. Ang. Paul. Alberi.ibidem eam ſequuntur,& dicit not. Floria.in rubri.ff. de vſur. Balan.l.2. C. de vſur. rei iudi. vbi firmat cambium eſſe permutationem nõ mutuum, Bal. in rubr.C.de non.num.pe. Sali.in auth. ad hæc.C.de vſuris nu.10. Alber.in ſuo reper.verb.cambiũ, Laurentius de Rodulf.in tract.de vſur.3.parte pri.q.1.col. 2. Tomas Deuio in tracta. de cambi. Lugdunẽſibus in tertio termino, Chriſtophor.

ſtophor.de Vallalo in tractatu de cambi.capit.19.Ambroſi. Deuignat.in tractatu de vſuris,numero.282.Bald.conſili.348.factę fuerunt.volumi.Alexan. conſilio.61.volumi.2.columna.fina.Paulus Pariſi.conſili.91.volumi.1.nume.4. Guilielmus Bont.in tractatu de cambi. in pri.numero.158.Bald.in cap.1.de plus. pet. & ibi eius additionator Baldus in quæſtione incipiente,ſtatuto cauetur, quod fœnerator,in pri.laſ.in.l.cunctos populos.C. de ſumma Trinitate,& fi. lectura.1.numero.64.laſ.ibidem lectura.2.numero.39.qui refert idem tenere Ananiam in capit.nauiganti de vſuris, & refert Archidiacon.in capitu. 1. 14. quæſtione.3.Ioan. Calder. conſilio. 11. poſito ſub rubric.de vſuris,& eſt communis opinio ſecundum laſo. in dicta lect.2.& ſecundum Hieronym.Lucen. vbi ſupra eſt opinio indifferenter recepta,tenet Lauren.de Rodulph. in repeti.cap.conſuluit,de vſuris par.2.q.26. & quæſtione.27.& part.3.q.1.Silueſter de Prierio, in ſumma ſummarum ſub rubri.de vſuris.9. quæſito,quem refert Hierony.Lucen. vbi ſupra,frater Dominicus de Soto in tractatu de iuſtitia & iure libro.7.quęſtione.1.articul.2.& Bald.in locis ſupra citatis, contractum cambiorum interdum neceſſarium,interdum quaſi quintum quoddam,elementum iure gentium neceſſarium, & conducibilem dicit.

Vſura quid

9

Vſura in ſolo cõtractu mutuj cõmittitur cũ communi.

8 Hæc pars in primis probatur ſic,vſuræ vitium in conractu mutui proprie cõmittitur non in reliquis cõtractibus,ita tenet Dur.de Rodulf.in tract. de vſur. par.3.q.1.col.2.& eſt communis opinio ſecundum Hierony.de Luca,in tracta. de cambi.q.vltima,nume. 48. quam & ipſe ſequitur,idemq; firmat idem Rodulf.in dicto tracta.in princi.nume.10. poſt Rofred.& Ioan. Andr. & Raine. quos ipſe allegat,idem tenet Ambroſi. de Vigna.in tracta.de vſur.ĩ princ.poſt Rofred.& Raine.& Sanct. Tho. quos refert.Idem ſentit Abb.in rubric.extra de vſuris,& in capi.fin. eo. idem tenet gloſſ.in capit.conqueſtus,extra de vſuris,quam ſequitur totus mundus ſecundum Socinum conſilio.88. nume.9. volumine.2.hanc gloſſ. omnes ſequuntur ſecundum Decium conſilio. 119. num. 3.& eſt communis opinio ſecundũ Socinum conſilio.176.volum.2.quam dicit communem in dicto conſil. 88.numero.6.& iterum,nu.16. idem nouiſſime firmat noſtræ tempeſtatis Theologorum diſſertiſsimus frater Dominicus de Soto in tractatu de iuſtitia & iure,libro.6.quæſtione.1. articulo.1. idq; conuincitur ex diffinitione vſurę,quã ipſe ibidem ex omnium veterum ſententia ſic colligit,vſura eſt,vlus precĩ mutuatæ rei, precium autẽ rei nõ mutuatæ ſed in alium quam mutui contractum deductæ, vſura non eſſet,quod ſi in tali precio rei non mutuatę aliquod vicium reperiretur, tunc id non vſuræ ſed aliud vicium diuerſum eſſet,ſed cãbium non eſt contractus mutui ſed eſt contractus emptionis, vel permutationis,vel contractus innominatus, do vt des,ſecundum Laurentium de Ro. in tract.de vſuris.3.part.colum.2.quæſtione.1. tenet Bald.in.l. 2. C. de vſuris rei iudicatę,idem Bald.conſilio.348.factæ fuerint numero.6.volumi.2. Thom.de Vio in tractat. de cambi.c.3. ſentit Hierony.Lucen.in tracta.de cambi.2.3.colum.4.cum ergo vſura in contractu tãtum mutui committatur, cambium autem non ſit mutuum,ſed tranſeat in aliam ſpeciem contractus, ſequitur in cambio vſuram non committi,ex eo quo plus minus ve reddatur quam numeratum ſit, idq; euidenter patet, nã inter cætera quæ ad mutui conſummationem deſiderantur,oportet pecuniã eſſe numerantis,vt in.l.2.§.appellata.ff. ſi certum petatur,in prin.inſtit. quibus modis recontrahitur oblig. at in duabus cambiorum ſpeciebus ſupra relatis nullus ſanus dixerit oportere numos eſſe tradentis,quinimo cambium ipſum perficietur,ſimulac cõuenerint inter ſe debitor & creditor, pecuniaq; debitoris per creditorem, vel alium eius nomie numerata fuerit, ſiue illa cre

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditoris sit siue aliena. Rursus vt mutuũ contrahatur, oportet pecuniam fieri accipientis in dicto.§.appellata, &.d.pri. instit.quibus modis recontrahitur oblig.at in cambio similiter nõ reperitur lege, vel cõsuetudine receptum, vt ad cambij perfectionem oporteat numos fieri accipientis, videtur enim sufficere sola numorum receptio cum præcedẽti conuentione, quamuis numi non statim fiant accipiẽtis. Præterea in mutuo desideratur quod æque bonum reddatur.l.cum quid.ff. si certum petatur, id quod in cãbio necessum esse nõ reperitur, quid eñ si cambij noie numerata fuerãt scutaaurea mille, quę faciunt sũmam tãtũ marabetinorũ. CCCLM. quamuis vulgari omnium ęstimatione quodlibet hodie scutum vndecim argenteis, vel forte pluris æstimatur, & debitor reddat marabetinorũ. CCC. LM.tantum certe is debitor huic cambio satisfecisse videtur, mutuo autem fecisse satis non forte videretur, cum in mutuo par bonitas rei reddirę desideretur, in cambio autem id neque iure cõstitutum, neque vsu præscriptum reperiatur. Præterea conuentionum quibus homines inter se vtuntur variæ innumereque sunt species, & plures numero quam vocabula. l.4 .ff. de præscriptis verbis: harum autem conuentionum perpaucæ sunt, quæ nominatę dicuntur, vt traditur per text. ibi in.l.iurisgentium, in pri.ff. de pactis, vt autem nominatę dicãtur, tria simul cõ currere oportet, vt & nomẽ habeãt, id que à lege impositum sit, quodque id nomen sit specificum, & tanquam specifico sit à lege accommodata actio, vt inde sequatur vis atque potestas executionis, vt traditur per omnes, in dicta.l.iurisgentium in pri. hinc est, quod permutationis contractus licet habeat nomen, idque nomen sit à lege impositum: tamen dicitur contractus innominatus, quia id nomen non est specificum, nec huic contractui dum esti terminis solius conuentionis reperitur actio aliqua accommodata, vt per totum.ff. &.C. de rerum permutatione, quinimo etiam post rerum hinc inde interuentum non datur vlla actio specifica, sed quædam generalis condictio, vt per titulos supra dictos patet in omnibus legibus. Quo fit vt cum cambiorum negotiatio neque nomen, q̃ habet, fuerit impositum à lege, neque aliqua specialis actio sit accommodata, contractus nominatus intelligi non possit sed contractus innominatus, do vt des, & generaliter receptum est, vt cum de alicuius conuentionis natura dubitatur, tunc contractus innominatus existimandus sit potius quam nominatus, vt per omnes, in.l.si gratuitam per textum, ibi.ff. de præscriptis verbis, cum ergo cambiorum species supra relatæ modernis temporibus sint inuentę, veteribus autem essent incognitę, neq; reperiantur in numero conuentionum seu contractuum nominatorum, & longe distinctæ sint a mutuo, & reliquis contractibus nominatis, supereſt, vt in eis vitium vsuræ committi non possit, quod si in eis aliquod vitium interfuerit, tunc erit vitium non vsuræ, sed aliud diuersum: in omni enim contractuum genere plura quotidie vitia reperiuntur, & committuntur.

10 Deinde probatur sic interpositio loci facit, vt licet vltra sortem aliquid detur, non sit vsura sed interesse loci reputetur, ita tenet Baldus in.l.rogasti, in. §.si tibi.ff. si certum petatur, sed in duabus cambiorum speciebus supra relatis est loci interpositio, ergo cessat vsura, & præsumitur ex loci interpositione tantum interesse creditoris, quantum vltra sortem additum

11 est. Idque viua ratione ostenditur, quia omnium rerum æstimatio non in omnibus locis par est, sed alibi vilioris precij est, alibi vero maioris, vnde si plus Hispali recepturus sim quam Pintiæ numeraui, intelligendum est, quod id genus mercium in quod pecunia Hispali recipienda conuertenda erat maioris precij, ibi erat quam

Cãbij vsura purgatur p loci interpositionem.

vsuræ macula an tollat ex loci interpositione.

Pintiæ

Pintiæ, vbi pecunia numerata credita, que fuit, vt in.§.plus institut. de actio. vbi text.ait hanc vtilitatem maximam esse, ergo non pecunia pecuniam parit sed locorum distantia seu diuersitas, nec sola temporis dilatio fuit in causa, vt vltra sortem aliquid daretur sed magis loci interpositio, quę tollit omnem maculam, & suspicionem vsuræ secundum Dominicum de Soto in tractatu de iustitia & iure libro.6. quæstione.3. articulo.1.id quod ex dicto.§.plus aperte probatur.

Vsura quãdo vltra sortẽ aliqd capitis rone laboris.

12 Tertio probatur sic, in ijs duabus cambiorum speciebus constat inesse laborem creditoris pecuniam numerantis, etenim necesse habet mittere nuntiũ seu mandatarium ad locum solutioni destinatum, vt pecuniã recipiat, vel habere institorẽ, vel factorem qui pecuniam ibi recipiat, & propter talem laborem iure percipit aliquid vltra sortem, iuxta illud dignus est mercenarius mercede sua, & per totum. C. &. ff. de operis libertorum, & quia labor nõ est, vilioris pretij quam pecunia, vt.ff. pro socio.l.si non fuerit, & in.§.de illa insti. de societate quinimo opera, & labor longe precioſior reputari debet, quam pecunia. argumẽ. tex. in.l. in seruorum. ff. de pœnis, & iuxta illud Ouidij.

Ocia corpus alũt, animus quoq; pascit illis: Immodicus cõtra carpit vtrunq; labor, Me quoq; debilitat series immensa laborum, Ante meum tempus cogit

Labor mercede dign⁹.

13 & esse senem. & nobiscum expresse tenet Abb.in.c.conquestus de vsu. vbi firmat, quod ẽt ĩ mutui cõtractu & ob laborem creditoris aliquid vltra sortem capere concessum est, id quod in cambijs longe facilius admittendum est, in quibus vsura committi non potest, cũ non assimiletur mutuo, in quo tantum vsura committitur, vt ex superioribus docemur, nec leuis cuiquam videri debet labor creditorum in rationibus cõputandis, earumque exemplaribus documentisq; huc atque illuc mittendis: ad quorum expeditionem ij creditorũ non leuem librorum vim habere solẽt. Adde quod mercedem pro industria accipere omni iure licet.l. inter artifices de solu.§.de illa instit. de societ.l.si non fuerint.ff. pro soci. sed in cambiorum negotiatione est summa industria & subtilitas, ergo precio, & mercede digna. Quarto probatur sic, vbicunq; aliquid expensum est, expensarum ratione permittitur aliquid vltra sortem capere, vt patet in erogatione quæ fit in rebus dotalibus, vt per totum.ff. de impensis ĩ rebus dotalibus factis, & in litiũ expensis, vt patet in.l.sancimus cũ vulgatis. C. de iudiciis, qua ratione maritus qui substituit onera matrimonij, & moram passus est, in dote recipienda, potest petere vsuras propter expensas matrimonij, vt infra dicemus, verũ in ijs duabus cambiorum speciebus cõstat impensam fieri oportere in nuncijs eo mittendis, vbi solutio facienda erat, vel in institoribus ibi habendis, ergo, &c.

Solicitudo mercede digna.

14 Quinto probatur sic, cura & solicitudo in summo precio, & æstimatione esse debet, vt in.l.qa poterat.ff. ad Trebellianum, ibi quorundam negotia timentium, & in.l. qui autem in principio, & in.§.sed & illud. ff. quæ in fraudẽ creditorũ, & iuxta illud Statij, Suppliciũ exercẽt curæ, & iuxta illud Ouidij, Cura quoque interdum nulla medicabilis arte, & iuxta illud Menesiani, Soluite mortales animos curasque leuate, sed quanta solicitudo, & cura in huiusmodi negotiationibus insit, quantoque precio digna, nullus ignorat, quę vltra sortem sua mercede digna est, ergo, &c. Vexatio damno, et interesse assimilatur, vnde minor ad effugiendam vexationem restituitur, vt in.l. cum lege .ff. de arbitris, & in.l. minores. ff. de minoribus notat glos. in.l. quia poterat per textum, ibi. ff. ad Trebellianũ, quantas autem vexationes in huiusmodi cambijs sustineant creditores, ante quam recuperent quę numerarunt, nullus ignorat ergo, vt aliquid vltra sortẽ propter damnum sibi illatum possent consequi (vt illico dicemus) ita quoq; & propter talem vexationem quæ dãno, & interesse assimilatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Periculū est in cōsideratione.

15 Periculum precio, & intereſſe par eſt, vt in.l.periculi.ff.de nautico fœnore,et in.l.ſi iactū retis.ff.de actione emp.ſed quantum periculi ſubeant huiuſmodi creditores, dū huc atque illuc ſuas pecunias mittunt (imminet em̃ fuga ſeruorum vel mandatariorum, quibus pecuniæ creduntur perferendæ incurſus latronum, perfidię, vel impotentia debitorum) nullus abnegabit, ergo cum tale periculum damno,& intereſſe aſſimiletur, par eſt, vt huius,periculi rōne vltra ſortē aliqd capi poſsit, nō ſecus q̄ pro dāno,& intereſſe illato caperetur.

Plus & minus dicitur reſpectu loci.

Plus & minus dicitur reſpectu loci 16 non aliter, atque ratione quātitatis in l.i.§.ſi quis ſimpliciter, & vtrobique p modernos.ff.de verbo. obligatio. &.§. plus inſtit.de actio. ergo per loci interpoſitionem creditor, qui aliquid vltra ſortem pactus eſt, non videtur plus accepiſſe, quaſi illud,quod additur quantitati,ſit compenſandum cū damno cōtingenti ex loci diſtantia, quæ rebus et quantitatibus exęquatur,vt in.d.§.plus verſicu.ideo autem.

Finis omnium contractuum eſt humanis neceſsitatibus ſubuenire,vt in.§.ius autem gentium, inſtitu. de iure naturali, ſed per interuentum cambiorum humanis neceſsitatib9 ſubuenit, adeo vt quaſi quintum elementum hanc negotiationem vtilem eſſe dixerit Bal.vt diximus primo fundamento,ergo,&c.

Vſura non eſt cū cōuenit, vt accipiēs minus reddat quā recepit.

Vt cōuenire poteſt quod accipiens mi 17 nus reddat,quam recepit,vt in.l.rogaſti.§. ſi tibi.ff. ſi certum petatur,neque ibi committitur vſura,ita etiam conuenire poteſt,quōd reddat plus quam recepit ,nec per hoc cōmittitur vſura, tū quia contrariorum par potentia eſt,tū quia quod vltra ſortem capitur cū reliquis incommoditatibus de quibus ſupra compenſandum eſt,quo argu. vtitur Ambro.de Vig.in tractatu vſur.vlti.part.nume.283. Nunquam contractus reprobat̃ ex parte boni ſed ex parte mali.l.ſi. C. de in integrum reſtitu.l. non ſolum.ff.eo.l.non idem de procuratori.ergo, ſi per cambij interuentum ſubuẽtum eſt debitori, quæ inuidia eſt, quod creditor aliquid lucretur, quod ſi dixeris damnum patitur debitor,reſpondeo id negandum,quia licet ei bonum eſſet remedium, opemque inuenire gratis, tamen melius eſt precio aliquo opem inueniſſe,quam neque gratis neq; precio,eſt enim bono meli9, vt not.ff.de iuſti,& iur.in. l.i. eſtque ordo voluntatis,vt in ſimil.per tex.in princ. inſti.de dona.Finis contrahentium eſt, vnum quemq; ſuam conditionem me

Cōtrahentiū votū lucrari.

18 liorem facere,aliquidq; lucrari, vt in.l. ſi voluntate. C.de reſcin.vend. idq; nō peculiare in cābio eſt, ſed omnib9 cōtractibus cōis ordo, vt ibi, ergo vt in reliquis contractibus animus lucrandi vitio non datur, ita & in hoc cōtractu vitio dari non debet nec mouet illud mutuum dantes nihil inde ſperātes,nā id mutuo tātum procedit, quod ſui natura gratuitū eſſe debet, vt p gl.in. c.cōqueſtis de vſur.Deci.pſ.116.tex. in.l.rogaſti.§.ſi tibi.ff.ſi cer.pe.ſecus ī cābio reliquiſq; ptractib9,q ſui natura gratuiti non ſunt,in quibus nullo iure ſpes lucrandi reprobata inuenitur, cambium autē nō mutuo par eſt, ſed vel emptioni, vel permutationi,vel contractui innominatō,do vt des,aſſimilatur,ſecundum varias opiniones.ſ. relatas,mutuo autem aſsimilari oēs fere abnegant.

Scienti nō fit fraus neque dolus.l.cum damnationis.C.de tranſac.& in regula iuris,ergo q ſcienter plus ſorte reddere voluit,is nō lędit̃r, quādo ſua volū tate lędit̃r,id em̃ portat leuiter, quod portat quiſque libenter. §.præterea vbi glo.inſt.de actio. ſimiliter qui errore indebitum dedit,repetit per totum. C.&.ff.de condictio.indebi. qui autem ſcienter non repetit. l. cuius per errorem de regulis iuris, neque ad rem pertinet, quod qui cambij nomīe recepit, neceſsitate compulſus recepiſſe videatur, vndeei ſubueniendum ſit nam reſpondeo hanc neceſsitatē eſſe non prę ciſam ſed cauſatiuam,quę non præbet reſtitutionem,nec ſolet eſſe in conſideratione.l.fideicōmiſſa. §. ſi rem delega. 2.l.rem legatam de adim. leg. & omnis alienatio,vel obligatio ex ſimili neceſ-

ſitate

ſitate fieri intelligitur, nec tamē p hoc datur vllus recurſus,vt dd.ll. ergo, &c. Minus malū permittitur,vti maius malum vitetur, nam ex duobus malis minus vt iuribus vulgatis eſt eligendum, hinc lupanarium permiſsio, & adulterorum occiſio, et ſimilium,ſed poſt quam cambia permiſſa fuerunt ad extraneas regiones, non autem infra regionem noſtram de loco ad locum, oībus notum eſt, quam plura mala nata fuerint, vt à primordio huius annotationis ſermone vernaculo monſtrauimus ergo,&c.

Solutiōis retardatio efficit, vt carius vendere poſsim.

Carius vendere poſſum propter dila- 19 tam ſolutionē ſaltem res non conſiſtētes in pondere, numero vel menſura, Bald.in rubrica.C.de vſur.Anchara.in diſputatione incipiēte antiquis, & modernis temporibus, Socinus 9ſilio.88. numero.5.volumi.4. Decius conſi.119. colum.2.ad fin.Socin.conſilio.130. numero.15.volumi.4.& conſil. 176. colū. 2.volum.2.ergo facilius in cambijs,vbi eſt præter dilatam ſolutionem loci interpoſitio, labor,periculum impenſa, & reliqua de quibus ſupra idē permittēdū eſt. Cum ceſſat ratio finiſque, qui legi condēdę cauſam dedit, tunc licet l.non ceſſet ipſo iure,vt in.l. proſpexit ff.qui, & aquib9: tamē ab habente poteſtatem legis condendæ talis. l. deberet abrogari,vt in princi. C. de caducis tollendis,ibi:vt quod belli calamitas introduxit,ęquitas pacis ſopiret.l.final.ff. de hæredibus inſtituendis, ſed in comperto eſt,quod poſtquam extra regionem noſtram exulare cœperunt cambiorum negotiationes,tunc cambia exercita ſunt,non ſecus quam ante ſolebant,ſed in eo tātum mutatio eſt:quod ante cum modico damno debitoris exercebantur,nunc autem grauiſsimis vſurarū molibus vexantur:quo fit vt creditorum animæ magis periclitentur,et debitorum facultates facilius breuiſque peſundentur, ergo omni ex parte ea prohibitio pernicioſa eſt,eiuſque abrogatio cōducibilis expetibilisq; tam æternarum rerum ratione quam caducarum.

Cābiū ſubiacet reſciſſionis prætextu læſionis vltra dimidiam.

20 In omni contractu tam bonęfidei quā ſtricti iuris, tam nominato quam innominato procedit ſecundum omnes ibi. l.2. C.de reſcindenda venditiōe,vt qui enormiter læſus ſit reſtituatur,tunc ſic ſi debitor in cambijs leuiter læſus ſit, tunc ea læſio iure cōmuni deſpicitur, lex ſcio.ff.de minoribus ſi grauiter tūc ſubuenitur ex iure cōmuni in hoc contractu non aliter atque in reliquis, ergo quid mali hic potius quam ī alijs inuenimus,cum quo ad animam vſurarum ſuſpicio nulla ſit, vt ſupra oſtendimus. Si omnia ſuperiora quem nimis formidoloſum timidumque quietum reddere nequeant,tunc ſaltem non poterunt non reddere dubium, vt in ambiguo ſit,an cambiorum negotiatio,vſuram capiat necne: tunc ſic in re dubia contractus vſurarius non eſt iudicandus,vt dicunt Bald.Alexan.Iaſo.& Decius in.l.rog.§.ſi tibi.ff. de pactis,A-

Vſurarius cōtractus ī re dubia nō eſt iudicandus cū cōi.

lexand.conſilio.221.numero.6.volum. 21 2.Decius conſilio. 119. numero.3. ergo ſi non ex capite certitudinis ſaltem ex capite ambiguitatis contractus licitus dicetur ex forma ſui.

Poſtremo ſi quis tam trepidus eſſet,vt nec ex omnibus ſuperioribus quieſcere poſſet,tunc ei ſatis faciet non dubie ille caſus à nullo vnquam nō probatus ecce enim qui debitor eſt alicuius quātitatis, ſi is in ſoluendo moram fecerit creditori,tenetur à tempore morę ad vſuras propter intereſſe creditoris præſtandas,ita tex.in.l.curauit.C. de actio. empti.& venditi.vbi traditur per omnes.dd.& traditur per omnes in.l.2.C.

Vſuræ præſtantur poſt morā debitoris ratiōe dāni emergentis, vel etiam lucri ceſſantis cū communi.

22 de vſuris, & per omnes incapi. conqueſtus extra de vſuris, quod dupliciter intelligitur. Primo in intereſſe damni emergentis (quod omnes admittunt) deinde etiam in intereſſe lucri ceſſantis ſecundum Alexandrum, conſilio. 221.numero.1.&.8.volumine.2. & ſecūdum Decium conſil.116. Corne. conſi. 166.volumi.4.Abb.in capi.conqueſtus de vſur.poſt Ancharra.ibi & Innocen. in capi.ſacro de pactis, quos ipſe refert & nouiſsime frater Dominicus de Soto in tractatu de iuſtitia & iure.lib.6.q.

1.articulo.3.in fine,& Ioannes de Medina,vbi supra, idque intelligitur non solum quando tantum creditoris interfuit,quantum erat valor estimatioque fructuum,quos forte debitor ille perceperat (veluti si centum debebam ex emptione prędij,ex quo fructus percipiebas) sed etiam si longe pluris interfuit creditoris, vt tenent Socin. consilio.133.nume.3.volumi.1.post Bald.in.l. 2.C.de vsur.Salice.in.l.sed si reipublicę.§.fina.ff.de vsuris, Socinus consilio. 176.in pri.volumi.2.post Anchar.in ca. peccati veniam de regulis iuris, libr. 6. & post Ananiam,in.c. cõquestus de vsuris idem Socinus consilio.88.nume. 8.volumi.4.Decius consilio.119.nume. 3.quanuis aliud sentiat Alexan. consil. 59.nume.4. volumi. 1. huius, quod rei. Ratio illa est,quod secundum eosdem is debitor ad'interesse tenetur nõ tam ratione fructuũ, quos percepit, quam ratione perfidię,quę siue ipse plus fructuum, ꝓcipiat ex fundo siue min9 par est.Præterea cum de itereſſe agitur,nõ illud inspiciendum est,quantum creditoris interſit possidere fundum quem à se alienauit, & abdicauit,sed quantũ eius interfuit habere precium,quod ex fide,et cõuentione habiturus erat:sed & si tale interesse excedat eum vsurarum modum,quem legitimũ leges ciuiles arbitrabantur,adhuc idẽ dicendũ erit secundum Alexand.in consili.221. numero.1. &.8.volum.secundum Decium consilio.116.Corne.consi.166.volumi.4.Abb.in cap.conquestus de vsu. & ibi Ancharra. & Innocen.in capi.sacro.de senten.excommunica.idque ex mente omnium procedit ex quacunq; causa,vel titu.debitum illud procedat vñ fit, vt licet debitor ille sit ex causa, mutui,tamen simul ac moram in mutuo reddendo fecerit,statim à tempore morę in posterum teneatur ad vsuras,quatenus excreuerit interesse creditoris,id quod prętereaq̃ quod esse videtur ex mente & sententia omniũ,tenet in specie Abba.in cap. conquestus de vsur.Bal.in.l.rogasti.§.si tibi.ff.si certum petatur, & tenet Dominicus de Soto in tractatu de iustitia & iure, libr. 6.q.1.artic.3.quo fit,vt etiam si cambiorum negotiationem absque præiudicio viri fatemur mutuo ęquam paremque esse,quod vt diximus omnes abnegant:tamen postquam debitor moram feciſſet,tunc sine dubio ad vsuras propter interesse creditoris teneretur, vnde si Pintiæ dedi centũ tibi, vt Hispali j.decẽ dies mihi actorive meo à te istoreve tuo darẽtur, ꝙ si aduersus ea factum esset, tunc à tẽpore moræ.1. post decem dies præteritos tenereris duo mẽstrua præstare ꝓpter meũ interesse, certe non dubie videtur te post morã obligatum ad duo illa menstrua pręstãda, etiam vltra sortem vsurarum nomine propter interesse. Quatre duę sunt inspectiones,prima an tenearis ad tale interesse, vel vsuras præstandas, altera an etiam tenearis ad tantum interesse, vel vsuras,quantum ab initio cõuenit: & quod ad vsuras tenearis iuxta mensuram eius quod reuera interfuit creditoris,oẽs admittunt, vt per Bal.Alexã. Ias.& Deci.in.l.rogasti.§.si tibi.ff.si certum petatur.Socin.consi.88.nu.6. volum.2.post Anchar.in.c.peccati veniam de regul. iur.Decius,consi.183.& consi.119.Soci. consi.130.volu.4.& consil.179.num.2. volu.2.Quod autem debitor post moram teneatur nõ solum ad id,quod reuera interfuit creditoris,sed etiam ad omne id quod conuenerat, quod forte longe pluris erat quam verum interesse, id licet tenuerint Anch. & alij quos referunt moderni supra allegati: tamẽ magis communis opinio est ,quod illa conuentio non valeat , quasi in fraudẽ vsurarum facta intelligatur , & consequenter quod creditor non quantum conuenerat consequatur,sed id tantũ, quod eius reuera interfuisse probauerit:sed posterior hęc opinio satis dubia atque periculosa est tũ,quod in re dubia nunquam debemus interpretari,vt conuentio videatur vsuram sapere, vt in specie docent Alex. Bald.Ias.& Deci.in.d.l.rogasti.§.si tibi.ff. si cert.peta. Alexan.consi.221.nume.6.volu.2. Deci.consilio.119.nume.3.ne cõ.l.merito. ff. pro socio delictum præsumatur, tũc etiam quod quantum cuiusque interſit à primordio conuentionis certum esse potuit,ſ vt si creditor quod sub vsuris debebat ex pecunia ab isto debitore collecta soluturus erat) postremo quia probatio eius quod cuiusq; interſit subdifficilis est, vt ait text.in.§. non solum instit.de verbo. oblig.quo fit, vt à primordio conuentionis designatam esse quantitatem eius,quod interfuit, ꝙ ve interfore creditur,id nõ tam in fraudem vsurarum factũ intelligatur, quã vt vexatio onusque huiusmodi difficilis probatiõis euitetur,vel quod iam tunc à primordio quantum interfuturum esset perspectum notumque contrahentium erat, cæterum hæ opinio- 26 nes,& varietates potuerunt conciliari,vt talis conuentio non valeat in vim conuentionis, & tunc procedat communis opinio:valeat tamẽ in vim probationis, & confessionis, & tunc procedat opinio contraria,eritque magni effectus,quia secũdũ hoc debitor potuerit probare non tantum interfuisse creditoris, quantum ab initio cõuenerat, id quod non posset,si ea conuentio in vim conuentionis valeret,quæ conciliatio videtur ex mẽte,& sentẽtia omnium:id quod tenet Dominicus de Soto in tractatu de iustitia & iure lib.6. q. 1.articul.3.tunc sic si cambium contrahatur,vt alibi solutio fiat, quam vbi pecunia numeratur,id cambium est gratuitum,quandiu eo commode iri mittiue possit, quo solutio confertur, vt si forte post id ipsi9 solutio differat,tunc certum quid annuũ menstruumve vltra sortem propter interesse creditoris moram pasi prętetur, tum id cambiũ nullo colore nulloque iure improbari poterit. Ad vltimam partem deueniẽdo in qua agẽdũ est de confutãdis diluendisque argumentis,quæ superioribus aduersari videntur,in primis si dixeris id cambium suspectum esse propter spem lucri faciendi , quã à primordio talis conuentionis concepisse creditor videtur,respondeam, quod spes non est certitudo, lucrum autem vltra sortem tunc demum improbatur,quando est certum,& indubitatum,non qn stat sub spe dubia,& icerta.Et illud mutuum dantes nil inde sperantes,intelligendum de spe certa, & indubitata secũdum terminos conuentionis, veluti si conuenit, vt post mensem debitor sortem redderet, & præterea aliquid tunc is creditor certum indubitatumque secundum terminos conuetionis sperat,secus si secundum terminos conuentionis certum non sit, sed & illud mutuum dantes non pręcepti sed tã- 27 tum consilij vim exhibet, vt late docet Theologorum ocalatissimus frater Dominicus de Soto, in tractatu de iustitia & iure,libr.6.q.1.articul.1.Præterea illud in mutuo tantum procedit, vt diximus, nos loquimur in cambio, quod mutuum non est : præterea illud vbi non est labor creditoris,nos in cambio vbi maximus est labor: præterea illud vbi industria nulla est, nos vbi maxima est mercede precioque digna:illud vbi periculũ creditoris nõ est, nos vbi maximum est : illud vbi creditoris impensa nulla est, nos vbi maxima est: illud vbi creditoris vexatio cura solicitudo non est,nos vbi hæc omnia interueniunt:ergo cum ad tollendam consequentiam sufficiat dari vnam instantiã vt per glo.in capi.sicut vrger.1.q. 1.gl. vbi late Sas.in.l.creditori.ff. de oper.nountia.fintque hic tot instantiæ, aliæq; quam plures, quę ex superioribus colliguntur,plusquã manifeste videtur hũc casum intrepide admittendum.

Denique illud notãdum est , quod etsi à quibusdam perditis hominibus huiusmodi cambia fiant mẽte deprauata,id nobis impedimento esse non debet,cũ nullus sit tam vtilis,tam necessarius,tã sanctus,tã iure gẽtiũ vetustissimo receptus ꝓtractus,in quo quotidie nõ fiat ab id genus hominibus variæ fraudes, verum ob perditissimorum hominum mores deprauatos reliqui boni,& iusti non deberent cõmercijs ad onerosam hanc vitam quærendam,transigendãque necessarijs carere, neque is contractus exulare,non magis quam reliqui

Vsura debetur ex mora,quatenꝰ ĩterfuit creditoris, ẽtsi interesse excedat mensuram fructuũ rei vẽditæ,et legitimũ vsurarũ modum.

Vsuræ post morã debẽtur quatenus re vera interfuit cum cõmu.

Vsurarũ in fraudẽ facta videtur cõuentio, q̃ excedit modũ eius, ꝙ ĩterfuit,ideo nõ valet ni si quatenus reuera ĩterfuit cũ cõi.

Vsuræ post morã debitoris secũdũ cõuentionẽ præstãda e sed postea restituet creditor.ꝙ recepit vltra id ꝙ reuera eius interfuit.

Mutuũ dãtes an aliquid indc possint sperare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui iure gentiũ neceſſarij ſimiliter exiſtimantur, itaque id vicium nõ contractus eſt, ſed perſonarum, quibus vt reliquis legum tranſgreſſoribus puniẽtium legum imminet formido, ita fere in terminis noſtris reſpõdit Hierony. de Luca in tractatu de cambijs in vlti. termino, nu. 47. poſt Diuum Auguſt. quem refert ſuper Pſalmo. 70.

Sed & illud nõ eſt prætermittendum, quod cũ in regione reipublicaque noſtra vetitũ nõ ſit cãbire, hinc ad regiones regnave extranea, alienaq; ab imperio ditioneque noſtra (quale eſt, ad Flãdriam Genuamq;, & ſimiles regiones) vix vlla nõ ſolum vehemens ratio, ſed nec etiam leuis occaſio iueniri poteſt, ob quam vetitum ſit inſpecta animarũ ſalute cambire ab altero huiꝰ regionis oppido ad alterum, præſertim ſi inter ſe hęc loca longe diſtarent: etenimque differunt tanquam plus & minus non differunt in ſpecie. l. ſi. vbi gl. Bar. & alij ff. de fundo. inſtru. vnde ſi inter cętera, quæ hanc cambiorum negotiationem legitimam faciunt, ipſa loci interpoſitio in cauſa eſt principali ac potiſſima, vt ex ſuperioribus docemur, plusq̃ manifeſtum eſſe debet locorum diſtantiã breuiorem eſſe, aut longiorem non eo pertinere, vt licitum illicitumve ſit cãbium, ſed vt intereſſe, pretium, merces lucrumve cambij plus minusve augeatur, creſcat: dilatetur, neq; ad rem pertinet, quod valor æſtimatioq; monetarum non idem parq; forte erit in reliquis alienæ ditionis regionibus, vt in noſtra eſt, vt huiuſmodi valoris monetarum varietas iuſtum cambiorum intereſſe lucrumque pariat, nam reſpõdetur de huiuſmodi varietate nobis nõ eſſe factam fidẽ, nec ſi facta fuiſſet iter eſſe iuxta talis varietatis terminos moderatur, regulatur, cõmenſuratur: nec ſi talis diuerſitas inter regionẽ noſtrã, et aliquã aliam eſſet, ſequeretur, quod talis diuerſitas inter noſtrã & reliquas omnes pariter detegeretur, & tamẽ pariter atque exęquo id cambium ad oẽs extraneas regiões permiſſum eſt. Nec me mouet, quod cum vetitum ſit e regione noſtra in reliquas extraneas pecuniam numeratam traducere, ideo p literas neceſſum ſit in ijs regionibus negotia noſtra expediri, & cõſequenter per vſum cambiorũ, nã ingenue agnoſcimus, quod rerum terreſtrium agẽdarũ, ex hac cauſa creſcit vtilitas: verũ cũ anima ſit cunctis rebus caducis terreniſque præferenda. l. ſunt perſonæ. ff. de relig. et ſump. fu. & iuxta illud, qd prodeſt homini, ſi totum mundũ lucretur, animæ vero ſuę detrimẽtum patiatur: euincitur plane vtilitatis rerum caducarum facilioriſque expeditionis augmentum paruipendendum, nihilique æſtimandum eſſe, ſi ob id animis detrimẽtum incuderetur. Itaque ſi id cãbiũ, ob hanc vtilitatem iuſtum licitumque fatemur, reliqua cambia quę licet non tantam: tamen grandem vtilitatem expediendis negotijs præbent, damnare non poterimus.

Stat ergo ex ſuperioribus (ſi non fallimur) ſatis abundeq; defenſss duas illas cambiorum ſpecies de quibus differimus. Quæ cum iam diu aliqua ex parte exulauerint, totq; mala ob earũ exilium (vt à primordio huius operis peculiari ſermone enarrauimus) regioni, reipublicæque atq; principibus noſtris ingruerint, non inutile, nõq; iniquum, nonq; à religione alienum videretur, ſi horũ cãbiorũ vſus noſtris reſtitueretur. Concluditur, tandem cambium in ſpecie propoſita nõ eſſe mutuum ſed permutationẽ, vel contractum innominatus, do vt des, & conſequenter vſura in eo non cadit.

Rurſus concluditur, quod etſi cambiũ eſſet mutuum, adhuc licitum eſſe cambij intereſſe, quia capitur nõ ratione mutui vel temporis, ſed ratione expẽſarũ ratione periculi, ratione laboris, ratione ſolicitudinis, ratione vexationis, ratione induſtriæ.

Tertia concluſio cambiorum contractũ tam vtilem tamq; iuregentium neceſſariũ ob negotiorum expeditionẽ eſſe, vt à quibuſdam veluti quintum elementum vocitetur.

Quarta concluſio cambire ab altero, oppi

oppido huiꝰ regionis ad alterũ eiuſdẽ regni licere, non aliter atque liceret ad regna diuerſa, nręq; ditioni nõ ſubiecta, vt vel vtrunque liceat vel neutrũ.

L. 1. tit. 8. lib. 5. ordina. 28 In ſumma cambiorum negotiatio lege regia recepta eſt. l. 1. titul. 8. libro. 5. ordin. qua in re illud memorabile eſt, huius negotiationis exercendæ facultatẽ non poſſe locari etiam per interuentũ iuramenti, & hac in re iuramentum relaxari per principem ſecularem, vt. d. l. 1. per quam ampliatur. l. fi. ff. qui ſatisda re cogantur: ſtat ergo ex ſuperioribus cambiorum negotiationes in caſibus quibuſdam eſſe licitas, ĩ alijs vero ſuſpectas & vetitas, vnde qui huiuſmodi cãbiorum negotiationem exercent non ſemper teſta. facere poterunt: nam ijs caſibus quibus illæ negotiationes illicitę ſint teſta. facere non libere poterũt, ſed demum ſub diſtinctione. c. quamquam. §. fin. de vſuris, in. 6. In reliquis autem criminibus licet ante ſententiam delinquens teſtari poſsit. l. qui à latronibus. §. fi. ff. de teſta. tamen fallit, ſi ſit tale crimen, quod inferat bonorum publicationem ipſo iure argum. l. lex Cornelia. ff. de vulgar. & l. eius qui. ff. de teſtam. vnde is ſi de facto faceret teſtam. in foro animæ teneretur, quia de bonis quæ iã fiſci erãt nullo iure diſpoſuit.

1 *Reſtitutio ob læſionem enormem datur, licet fiat vẽditio iudicis autoritate per ſubaſtationẽ ingẽs quæ.*
2 *Intellect. l. 1. C. de prædi. decu. lib. 10.*
3 *Venditio quod fiat neceſſitate rei familiaris non facit, vt pro læſione infra dimidiam detur reſtitutio cõtra communẽ idem in foro conſcientiæ contra cõem.*
4 *Venditone partium conſenſu à iudice approbata ceſſat reſciſio prætextu læſionis vltra dimidiam ſecandum communem, nos contra cum nouiſſi.*
5 *Venditio ne reſcindatur ob læſionem vltra dimidiã remedium.*
6 *Maioratui non præiudicat ſententia dicta ex placito partium.*
7 *Maioratui nocet ſententia dicta ex placito partium accedente regis confirmatione.*
8 *Maioratui etiam facto ſine licentia principis idem noceret.*
9 *Reſtitutio ob læſionem vltra dimidiã datur in trãſactione ingens pugna.*
10 *Reſtitutio ob læſionem vltra dimidiam ceſſat data ſcientia læſi cum communi.*
11 *Locationi quando adfuiſſe videatur læſio vltra dimidiam contra nouiſſi.*
12 *Reſtitutio ob læſionem vltra dimidiam datur etiam poſt conductionem finitam cum Pinello contra Deciũ.*
13 *Reſtitutio ob læſionem enormem datur licet iã optio nis locus non ſit.*

Reſtitutio ob læſionem enormẽ datur licet fiat vẽditio iudicis autoritate in ſubaſtatione ingẽs quæ.

1 EIcet reſſit vẽdita in publica ſubaſtatione iudicis mãdato, habet locum remedium. l. 2. C. de reſcind. vend. ita pbatur in. d. l. ſi quos. C. de decurio. lib. 10. pro qua opin. eſt tex. in. l. 4. tit. 7. libr. 5. ordi. hanc opin. tenet Bar. in l. 1. nu. 1. C. de præſcr. triginta vel quadraginta anno. quem ſequitur Ioã. de Imola, in. l. pretia rerum nu. 3. in. 2. col. ff. ad. l. Falcidiam, idem Imol. in. l. ſi quis cum aliter, num. 7. ff. de verb. obli. Abb. in. c. cum cauſa nu. 6. de empti. & venditio. hanc opi. tenet etiam Pantaleon de Crema. in repeti. l. 2. col. 24. & 25. in. 8. & 9. limita. C. de reſcin. vẽ. eandem opinionem tenet Alex. in. d. l. pretia rerum nu. 8. & in. d. l. ſi quis cum aliter, nu. 15. idem Alex. in additionib. ad Bar. in l. 1. C. de prædi. decurionum lib. 10. Rom. in. d. l. ſi quis cum aliter, nu. 9. & 10. eandem opi. (vbi eã latiſsime examinat) tenet Arias Pinellus, in. l. 2. C. de reſci. vend. par. 2. nu. 18. qui hanc firmat eſſe cõem Claudius in. d. l. ſi quis cũ aliter, Antonius Burgenſis. nu. 27. in. d. ca. cum cauſa de empt. & vendi. Angelus in. §. ſi quis agens inſt. de actio. Pantal. de Crema in. d. l. 2. C. de reſci. vẽdi. nu. 108. Rebufus in. 2. tomo ad conſt. Galliæ pag. 186. Hieronymus Cagnolus. in d. l. 2. q. 23. Fabianus de empti. & vendi. q. 8. Martinus Nauarrus in. ca. nouit de iudicijs not. 6. nu. 91. Petrus Aduen. in regula. 187. nu. 10. Calcaneus cõſilio. 27. prope finẽ, Iaſ. in. §. ſed iſte nu. 107. inſti. de actio. Tenet Vincentius de Herculanis in. d. l. pretia rerum in. §. corpora col. 9. verſi. circa quintũ. ff. ad. l. falcidiã. Contrariam opi. tenet Bar. per tex. ibi. in. l. 1. C. de prædijs decurionum lib. 10. ibi nec immoderatus venditor, nec emptor iniuſtus inueniatur, idẽ ſentit idẽ Bar. in. l. ſi quos ſpontaneos. C. de decurionibus. eod. lib. quam opi. Bart. ſequitur Ange. in. d. l. 1. C. de prędijs decurio

Universidad de Deusto
Biblioteca

num.nu.1.& in repe.l.sciẽdum.nu.11.ff. de verb.obligat. idem Ange.in.l.precia rerum.§. corpora. nu.3.ff.ad.l. falcidiã, idem Ange.in cõsi.142. nu.2. ad quam opi.est tex.in.l.220.ſtili. in.fi. quæ facit contra ſupra dictam.l. ordinamenti,& hanc Bar.op.ſequitur,& firmat eſſe cõmunẽ Decius conſi.210.nu.7.verſ. tertio etiam principaliter incipit.d.conſi. viſo puncto. Ioan.de Platea.in.d.l.1.C. prædi.decur.lib.10. tenent & alij, quos refert Alex.in.l. precia rerum. ff. ad legem falci. Paulus Caſtr. nu.5. in.l.2.C. de reſci.vend. Corneus conſilio.16.lib. 3.Bal.i.l.1.col.1.C.de ꝓſcrip.30.annorũ. Sed prior op.quam & tenet Gregorius Lupus in.l.56.ti.5.par.5. & receptior eſt & verior primũ ex regula generali, de qua in.l.2.& in.l. ſi voluntate.C. de reſcind. vendi.l.1.5. ſi quis in fraudem.ff. ſi quid in fraudem patr.d.l.56.l.5.tit. de las vendidas y compras. libr.5. ordin. Item quia præter illius regulę generali tatem adeſt etiam admodum proxima & fere contigua deciſio illa,vt læſio minoribus, ſeu eccleſijs contingens, non ideo quod iudicis decretũ interfuit deſinat reſtitutionis interuentu emendari.l.ſi quidem.C.de prædi. minorum.c. cum dilecti de empti.& vendi.ſed quo maior læſio fuit, eo æquior & iuſtior eſt reſtitutio, vnde facilius locum habere debet hæc reſtitutio iure maioris cõceſſa,in qua interfuit læſio vltra dimidiam iuſti precij, quã reſtitutio quæ beneficio minoris ætatis conceditur prætextu læſionis etiam modicę.l.1.cio.ff.de minoribus, & per totũ illum titulum, ſicq; cum decreti iudicialis interuẽtus impedimento non ſit reſtitutioni,quæ fauore minoris ętatis conceditur, multominus repellere debet reſtitutionẽ, quę ob læſionem vltra dimidiã cõcedi tur,præſertim cum plerunq; tale iudicis decretum non eo potiſsimum ſpectet,vt ęquo precio res diſtrahatur,ſed magis eo,vt cauſa & ratio alienandi iuſta ſit,neq; ad rem pertinet tex.in.d.l.1. C.de prędi.decurio.lib.10.verſ.deniq;, nam licet propter iudicis præſentiã & interuentum præſumatur læſio,aut dolus nõ interfuiſſe,vt ibi.hæc tamẽ prę-
ſumptio recipit probationem in cõtra
rium ſecũdum nõnullos eorum, quos
2 ſupra retulimus, & ſecundum alios ibi
decuriones res ſuas immobiles vende
re vetiti erant fauore potiſsimũ reipublicę:quia ſolẽne eſſe ſolet magis cõtra
hẽtibus res ſuas carius vẽdere quã par
3 eſt:alienas autem vilius quã par eſt cõparare,verũ ab hac finiſtra prę-
ſumptio ne recedimus, quãdo is magiſtratus ne ceſsitate rei familiaris coactus vendidit. Tunc enim non tam ex libidine & auaritia ſubditorum expilandorum feciſſe videtur, quam vt ſuis neceſsitatibus is magiſtratus conſuleret,ac opem ferret,præſertim interueniente iudicis cognitione & decreto, per cuius interuentum præſumitur, quod emptor ibi ad emẽdum nulla neceſsitate præcſa, nec etiam cauſatiua accederet,ergo finiſtra illa ſuſpicio læſionis,quæ præſumitur a lege, quando decurio,vel alius magiſtratus ſubdito vendit,ceſſat,quãdo ex neceſsitate & coram iudice venditio fit: quemadmodũ regulariter ceſſat, quando inter priuatos etiã ſine iudicis interuentu venditio fieret: vt ſic neceſsitas rei familiaris ꝓbata, & iudicis interuentus in terminis. d.l.1. ꝓſint duntaxat ad illos contrahentes conſtituendos in eo ſtatu,in quo contrahentes priuati citra talẽ probationem, aut iudicis interuentum eſſe ſolẽt,ergo,vt poſt vẽditionem à priuatis regulariter factã,in qua in re dubia læſio nulla præſumitur,adhuc tamen ſi læſio interfuiſſe vltra dimidiam probetur, regreſſus non denegatur.d.l.2.d. l. ſi volũtate cũ ſimili.C.de reſcin.vendi.ita quoque & in terminis.d. l.1. poſt talem vẽditionẽ rite celebratam,in qua læſio per interuentum oppreſsionis,aut timoris reuerentialis non præſumitur,ſi tamen læſio reuera ex alterutra parte interfuiſſe probetur,recurſus non denegaretur ex generalitate.d.l.2.ſed. d.l. ſi voluntate.quaſi ſolẽnium interuentus de quibus in.d.l.1.non eo pertineat,vt ęquiſsimum reſtitutionis auxilium, de quo in d.l.2.auferatur:ſed magis eo,vt ſiniſtra ſuſpicio

Intell.l.1.C. de prædi.de cu.lib.10.

Venditio ꝙ fiat neceſsitate rei familiaris nõ facit,vt pro læſiõe infra dimidiã detur reſtitutio cõtra cõmunẽ,idem in foro conſcientiæ cõtra cõmunẽ

ſuſpicio (quæ citra illorum ſolẽnium interuentum contra magiſtratum alienantẽ caperetur) ceſſare intelligatur, eſtque ſi non fallor verus ac genuinus ſenſus,d.l.1.

Quæ eo maxime memorabilis eſt,& maiore nomine digna,quod quo maiore neceſsitate rei familiaris quis vilius aliquãtulum (quam par erat) vendidit, eo difficilius admittitur ad reſcindendum cõtractum prætextu læſionis, ita plane docemur ab Imperatore in.d.l.1. ibi circũuentum ſe. Iunctis illis verbis de neceſsitate diſtrahentis,& de voluntate patuerit comparantis.q.d. quo ſtrictior erat rei familiaris neceſsitas venditoris, eo euidentius apparet eum nõ fuiſſe circũuentum,ſed prudentẽ,ſciẽtemq; verum rei ſuę valorem,adhuc tamen rei familiaris neceſsitate impulſus conſultius ſibi fore putauit,re illa carere,& iniquo precio eam vẽdere, quam neceſsitate præmi, aut fame forte perire,ſcienti enim & conſentienti non fit iniuria, nec dolus.c. ſcienti de reg. iur. lib. 6.l. cum donationis. C. de tranſact. Vnde ſi quis rem ſuã vendidit coactus neceſsitate rei familiaris viliore aliquã tulum precio,quam par erat,non tamẽ fuit læſio vltra dimidiam iuſti precij,licet Ancharranus in.c.peccatum nu.21. de regu.iur.lib.6.& Laurentius Calcaneus cõſi.27.ad finem, & Marti.Nauarrus.in.c. nouit. 6. not. nu.92. de iudi. & Iaſ.nu.107.in.§.ſed iſte quidem.inſt. de actio. & Petrus Gerardus.ſingulari.22. prope finem.& Alex. in addi. ad Bart. in.l.item ſi precio.§.fi.ff.locati.& Ioan. Cõſtan.ad conſt.Gallię pag.209.& Dominicus de Soto,quem allegat ipſe Nauarrus,licet(inquam) hi omnes teneãt eum contractum poſſe reſcindi ob læſionem, etiam ſi ſit infra dimidiam:tamẽ longe nobis verior videtur opinio Ari.Pineli de reſci.vendi.l.2.par.2. nu. 35.id negantis,cuius opinio contra cõmunem probatur in. d.l.1.C. de prædi. decuri.lib.10.vt ſupra induximus,quia ſane licet quiſque valorem rei ſuę ſcire præſumatur. l. quiſquis. C. de reſci. vendi. tamen hæc præſumptio ceſſat in eo,qui in ea vendenda læſus fuit vltra dimidiam iuſti precij, ſicque reſtituitur.vt in.d.l.2.&.d.l.ſi voluntate. C. de reſcind.vendi. quaſi error veri valoris repulerit cõſenſum vẽditoris: hoc eſt effecerit,vt opinemur illum venditorem nunquam ad talem venditionẽ tam vili precio celebrandam acceſſurum, ſi verum rei valorem compertũ habuiſſet, at vbi venditor vrgentiore rei familiaris neceſsitate præmebatur: non tam facile præſumitur ignorantia veri valoris rei ſuę,nec recedimus a prę ſumptione ſcientiæ veri rei valoris,de qua in.d.l.quiſquis,ſed magis credimus eum veri rei valoris non ignarum, ad venditionem tamen quaſi impulſu neceſsitatis violento acceſsiſſe,eamq; viliſsimo precio perfeciſſe,cum neceſsitas careat lege,& electione.l.vt gradatim.§.1.ff.de muneribꝰ & honoꝰ.l.ſi fide iuſſor.§. ſi neceſſariã.ff. qui ſatiſd. cog. vbi multa in ſimili per laſo. ergo quo venditor vrgentiore neceſsitate præmebatur, eo vehementius cõiectamur eum non fuiſſe veri rei valoris ignarũ: ſicque tanto minus ad contractum reſcindendum admittendus eſt, vnde cũ regulariter neq; iure ciuili,neq; canonico læſus infra dimidiam ad reſcindẽdum cõtractum prætextu nõ immodicę læſionis admittatur. d.l. ſi voluntate d.c.cum dilecti.d.c.cũ cauſa. multominus in ſpecie noſtra admitteretur, in qua veroſimilius eſt, eum nõ fuiſſe veri rei valoris ignarũ, in qua præſumpta ignorantia,ſeu errore potiſsimũ hæc reſtitutio nititur. vt in. d.c. ſciẽti de reg.iur. lib. 6. d.l. cum donationis. C. de tranſact.l.62.tit.5.par.5. præterea vtilitas, ac vltimus finis contractuum inueniendorum fuit, vt quiſque neceſsitatibus ſuis conſuleret, opemque ferret. l. ex hoc iure.ff. de iuſti.& iure.§.ius autem gentiũ.inſt.de iure naturali, ſed quo quiſq; magis vrgẽtiori ſuę neceſsitati(qua prę mebatur) conſuluit: eo vtilius negotiatus fuit: ſicq; minus læſus fuit, & p hoc lõge remotior eſſe debet a cõtractu reſcindendo,pro nobis tex.in.l. nõ idcirco.C.de reſci.vendi.&.d.l.ſi voluntate,

&.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

&l.4.C.de pignor. in quibus habetur, non ideo magis quem ad rescindendũ contractum admittendum, quod vrgẽtiore necessitate rei familiaris ad contrahẽdum accesit,idquod nominatim iure regio,quo vtimur , cautum est ĩ.l. 62.tit.5.par.5 . Stat ergo venditionẽ seu alium contractum, vtcunq; vrgenti ne cessitate rei familiaris celebratum nõ rescindi ob læsionem infra dimidiam, quod procedit primum iure ciuili cõmuni,deinde iure etiam canonico, po stremo etiam iure regio quo ad forum contentiosum,quid autem in foro cõscientiæ?& quidem omnes autores su pra citati scilicet Anch.Martinus, Laurentius Calcaneus,Ias. Alex.Petrus Gerard.Ioan.Constan.vbi supra tenent facilius,ac certius eum contractum tutũ non esse,quibus accedunt Salice.in authẽ.ad hęc.q.21.C. vturis,& d. Aries Pinellus,vbi supra Pantal.Cremens.in.d. l.2.de rescin.vendi.nu.162.sed cum nos in.c.71.nu.5.tenuerimus cõtractũ, vbi interfuit læsio non vltra dimidiam, ét in foro conscientiæ regulariter firmũ, tutumque esse:idem & multo magis in specie nostra defendemus, in qua venditorem verum rei valorem non ignorasse vehementius credimus,sicque eũ magis indignũ esse facultate illius contractus rescindẽdi iudicam9, vt ex iuribus,& rationib9 proxime adductis colligere fas est. Stat ergo venditionem posse rescindi ob læsionem vltra dimidiam iusti pretij,etiamsi fiat in publica subastatione, & sub iudicis decreto, quod vim sententię definitiuæ non obtineat.id quod iure cõmuni receptius, & iure regio sine vlla controuersia est, per tex.in.l.4.titu. delas vendidas lib.5. ordi.cui nõ aduersatur.l.stili.220. quia loquitur in quodã casu particulari . Verum vt cesset remediũ.d.l.2. C. de rescind.vend.remedium est,vt postquam contractus factus fuerit , partes petant à iudice,vt illum confirmet,seu approbet,quo subsecuto firmitatem perpetuam habebit,ceslabitque.d.l.2. remedium ita Pantal. Cremen. ibi limitatione.21.post Pau.Castr.ibid.col.2. Bar.& Ioan.de Platea.in.l.si quos.C.de decurio.sentit Bar.num.40.in.l. stipulationes non diuiduntur.ff. de verbo. oliga. & tenet Vitalis , quem refert Cremẽ. vbi supra: contrarium tamen tenet Pinellus,in.d.l.2.par.2.nu.23. post Cagnolum,ibi quẽ ipse refert motus , quia de creti iudicialis interuentus non tollit remedium.d.l.2.vt iam diximus, ergo nec in hac specie tolletur,quia vtro biq; eadem,aut par ratio est, quinimo vterq; idem casus esse, videtur. Quinimo ego non percipio, autoritas iudicis quid momenti hac in re afferre possit,iudex enim potest sententias dicere: cõtractus autem subditorum firmare nõ potest, neque infirmare, neq; eis potest virtutem vllã infundere , aut infusam adimere,quinimo extra potestatem summi Principis, id etiã regulariter esse videtur, vt tradunt Docto.in.l. hoc iure,vbi plene per Ias. & Orosciũ. ff.de iustitia iure,& diximus late supra.c.1.&.2.quãto magis erit extra potestatem iudicis ordinarij. Cæterum si esset his iam mota super læsiõe illius cõtractus,& partes vellent renuntiare ꝓbationibus,& allegationib9,& causam concludere,petereque à iudice, vt sententiam ferret secũdum contractum, id liberum eis esset: sententiaq; ita secuta cessaret rescisio,etiamsi re vera lęsio vltra dimidiam interfuisset,quia iudex sententiam ferre & potest, & debet iuxta placitum , et consensum vtriusque partis,argu.§. fi. cum ibi notatis per gl. & Doct.insti.de perpetuis,& tempor. act.dum ait omnia iudicia absolutoria esse debere,facit.l. tale pactum.§.qui ꝓuocauit.ff. de pact. & hoc casu põt saluari opi.Cremens,& aliorum quos supra retulimus.Hoc tamen non haberet locum in materia maioratus: in quib9, vt plurimum interdictæ sunt voluntarię alienatiões: licet necessariæ (qualis est illa quæ per sententiam contingit) locum habeant.l.peto.§.prędium.ff.de lega.2.tradunt communiter Doctores in.l.filiusfa.§.diui.ff.de leg.1 . Sicque si maioratum ab alio possessum quis peteret , & lite pendente transactio fieret, eamque

Venditione partiũ consensu à iudice approbata cessat rescisio prætextu læsionis vltra dimidiã secudũ cõem,noscõtra cum nonnis. 4

Venditione rescindat ob læsiõem vltra dimidiã remedium. 5

Maioratus nõ præiudicat sententia dicta ex placito partium. 6

eamque (pro vt solenne est) partes. i. vterq; litigantium peteret a iudice cõfirmari per suam sentẽtiam: hoc est vt sentẽtiam diceret secũdum placitũ, & consensum partium,sententiaque secũdum eorũ placitum dicta fuisset,ea quidem sententia firma nõ esset: non magis quam ipsa transactio fuerat. Licet enim sentẽtia regulariter feratur in inuitos, inducatque vim, ac virtutem necessariam.l.inter stipulantẽ.§.si Stichũ. vbi per omnes.ff.de verb. oblig.tamen in hac specie,cum iudex non tam secũdum ius,quã secundũ litigãtium cõsensum sententiã dixit: ea sentẽtia tam voluntaria videtur, quã videbat trãsactio, & consensus seu cõuentio præambula: eiusque naturã voluntariam ea sententia sequi videtur,quasi ipsius trãsactionis sequela,& quid accessorium. arg.d. §.qui prouocauit.&.l. si conuenerit. ff. de re iudi.l.qualem.ff.de arbitris.& quę tradunt Bar.Angelus,Imola,Paulus,& Alex.nu.7. cum seq.in.d.l.si cõuenerit, & ita vsibus forensibus receptum est,

Maioratus nocet sentẽtia dicta ex placito partiũ accedente regis confirmatione. 7

verum in maioratu remedij loco postq̃ partes transegerũt , & secundũ eorum placitum iudex sentẽtiam dixit,accersitur etiã summi Principis.i. Regis cõfirmatio, maxime plenitudine potestatis vtentis: quo subsecuto tranlactio, & sententia perpetuam firmitatẽ,ac inuiolatam habere debet: quia maioratus vt licentia Principium fiunt:ita& eorũ nutu infecti reddi possunt , & longe facilius moderari, etiam sine vlla causa.l. nihil tam naturale. ff. de regulis iuris.c. omnis res eod.tit.ergo lõge facilius fieri poterit cum causa , prætertim si sit iusta, idque extra omnem cõtrouersiam esset,si ea causa respiceret publicã vtilitatem,vtilitatem autẽ publicam respicere videretur in specie nostra,quia cũ lis mota esset super tali maioratu,expedit reipublicę etiam principaliter lites finiri,& breuiari.c.finem litibus.de dolo & contuma.l.properandũ,vbi communiter doct.C.de iudi.l. Seius & Augerius,vbi Bar.& Alex.ff. ad legem fal. id quod procedit sine dubio,nõ solum quãdo is maioratus ex licentia Principis,& sic eius dispensatione factus fuisset,eo quod meliorationes fierent extra modum a iure permissum: sed etiã si is maioratus fieret sine licentia Principis,quia meliorationes nõ transgrediebantur mẽsuram,aut modum a lege permissum,nam & tunc (cum hęreditates & successiones sint de iure positiuo) põt Princeps circa illas libere disponere ex causa, præsertim publicã vtilitatem respiciente: qualis est illa , quæ tendit ad lites dirimendas,& ita vsibus forensibus receptum est, vt habuimus, & vidimus in maioratu inter Conestabilem,& Comitem Beneuẽtaneum in lite ingẽti de pluribus oppidis,arcibus, & villis,ac vasallis,nam transactionem factam sequuta fuit sententia iuxta litigãtium cõsensum dicta,ac Regis Fernandi cognomine catholici confirmatio,& ꝙ successiones sint iuris positiui diximus de succe.creatione.lib.1.§.1.

Maioratus etiã facto si ne licentia Principis ide noceret.

Quid autem si in tali trãsactione (quę iudicis sententia cõfirmata non esset) inter fuisset lęsio vltra dimidiã?an haberet locum remediũ.d.l.2.C. de resci. vendi. res quidẽ summæ controuersiæ est,eritque semper, donec Cęsarea decisione finiatur,sunt enim fere innumeri,qui tenẽt in trãsactione cessare. d.l. 2.ita tenet gl.ĩ.l.Lucius.§.fi.ff.ad Treb. glo.in.c.cum causa. de emp.& vẽdi.est cõmunis op. secũdum Ludoui.Roma. in.l.si quis cũ aliter. ff. de verb. obliga. nu.24.hanc sequitur,& dicit esse communẽ opi.antiquorum Salicetus. nu.7. & Bal.in.d.l.2. hanc dicit cõmunẽ opi. Areti.col.4.in.d.l.si quis cum aliter. sequitur Alex.nu.8.in.d.l. si quis cum aliter, qui ait, hãc partem esse tutiorẽ,vbi Rapha.Cumanus eam etiã sequitur,& firmat esse cõmunem opini.quã sequitur, & dicit esse cõmunem opi. Ias. nu. 13.ibid.in simili per eund. Ias. in rubr. C.de errore calcu.col.fi.dicit esse communẽ opi.Alex. & ab ea minime discedẽdum.Alex.cons.42. viso tenore. nu. 11.lib.1. versi. octauo, quia dato tenent glo.Inocentius.Ioan. Andr. Petrus Anchar. in.c.peruenit. de empti. & vendi. Specul.de empti.& vendi.§. nunc dicẽdum

Restitutio ob læsionẽ vltra dimidiam datur in transactione,ingẽs pugna. 9

dum est de testamen. versi.quid de trãs actione Guili.de Cuno.in.l.ex causa.ff. pro emptore.Dinus.in.d.l.si quis cũ aliter Petrus de Bella per. Richar. Malũ. Cinus.Bal.& Salicetus.in.d.l.2.C. de resci.vendi.Bal.in.l.ordo. C. de executione rei iudi. idem Bal. in.l.fi.5.1.C. com. de lega.idem.in.l.1.C.de pact.col.2.tenet & firmat esse cõmunem op. Alex. cõsilio.118. viso instrumẽto nu.6.versi. præterea in cõtractu transact.lib.7.vbi dicit.d.l.Lucius.§.fi.ad Treb.ff.esse meliorem de iure:& hanc cõclusionem sequitur,& dicit esse cõmunem opi.Cateli.Cota.in memorabilibus verbo.vẽditor. tenet,& firmat esse cõmuniorẽ op.Paulus Parisius cõsi.96. nu.60. lib.1. vbi firmat hãc esse cõmunẽ op.Aretinus,& Curti.iunior col.1.in.l. sub prætextu. C.de transacti. Alciatus.in.l. quãuis.eod.tit.Iaso.in.l.fratris tui.C.de transact.Carolus Ruinus.consi.132.nu.3.lib.1. Bertrãdus.consilio.225.lib.1.Mauritius de resti.c.210.Matthæus Afflictus.in decisionibus Neapo. decisione. 220. Abbas Panormitanus. consi.12. lib.2. sunt etiã & alij quam plures, qui hanc eandem partem tenent sub distinctione tamen,vt si vsq; ad dimidiam tãtum, vel parũ vltra læsio tontingit in trãsactione,cesset remediũ.d.l.2.C.de resci.vendi. quod si longe vltra dimidiam læsio interfuit,tũc nõ cesset,quasi data enormissima læsione semper præsumatur dolus aduersarij, prout referam in sequenti opinione.

Cõtrariã parté, vt remediũ. d.l.habeat locũ etiam in trãsactione,tenet Bar. in d.l.si quis cũ aliter,qué sequitur, & firmat cũ eo esse cõmunem opi. Decius cõsilio.216. nu.1. incipit visa transactione Bar.in.l.2.C.de resci.vẽdi.idem in.l. societatem.§.arbitrorũ.ff.pro socio, sequitur, & dicit esse cõmunem op.Decius consi.60.viso themate.nu.4. tenet, & firmat esse cõmunem op.Decius cõsi.597. superiore anno consului. nu.10. idem Decius.consi.203. vt vera resolutio: vbi hanc firmat esse magis cõmunem opi. licet referat Alex. & Corneũ dicentes cõtrariam esse cõmunem & ibi.& in.d.cons.597.distinguit Decius, vt lęsio parum vltra dimidiam nõ sufficeret,vt locus esset.d.l.2.Sed si esset ad modum vltra dimidiã,sufficeret,Corneus consi.166.circa primum. nu.11.lib. 1.vbi tamen distinguit inter enormem, & enormissimam læsionem, quod & facit ipse Corne.consi.27. in primo cõsultationis arti. lib. fi. Decius consi.551. plene & subtiliter.nu.6.vbi etiã in eãd. distinct.inclinat,sequitur,& dicit communem op. Fabianus de Monte de empti.& vendi.8.q. pri. tenent Albericus nu. 8. Angelus,Fulgosius.& Paul. Castr.nu.13.in.d.l.2.Abb.Cardi.Antonius Butri.& Antonius Burgensis.nu.32.in d.c.cum causa. Romanus, & Claudius col.1.i.d.l.si quis cũ aliter Marianus Soci.senior cõsi. 85.lib.1.dicẽs hãc esse cõmunẽ op.Socino iunior cõsi.98.nu.17. lib.2. dicẽs hãc op.cõmunẽ Cagnolus. in.l.1.nu.29.C.de pact.vbi hãc dicit receptiorem op. & hanc partẽ receptiorem dicit strenuus Pineilus de rescind. vendi.parte.1.c.4.nu.15.qui ordine longo refert innumeros fere alterutrius partis fautores, vt ineptire videaẽ mihi,qui hac in re alicuius momenti esse existimet scribentiũ authoritates,quia aduersis congressibus sese impediũt.l. vbi pugnantia.ff.de regu.iur.

Pro priore tamen opinione est text.clarior de iure in.d.l.Lucius.§.fi.ff.ad Trebeli.qui magis perspicuus est, vt vlla in ductione egeat, licet cauillos eorum, qui partem cõtrariam tuentur,effugere non potuerit, pro eadem parte adducitur. l. 8. C. de errore calculi.& l. sub prætextu instrumẽti.& l. sub prætextu specierum.C.de trãsacti.l.in summa.ff. de cõdi.indebi.l.si superfti.C.de dolo. rursus pro opi. Bart. facit.l.1.&.2.C. si aduersus transact.l.si iactum retis.ff. de acti.empti.& vendi.l. propter spem.ff. fam.er.l.spem. C. de donati.l. fin.ff. de acti.empti.l.nam hoc modo.ff. de her. vel.actione vendi.l.in quantitate.§. magna.ff.ad legem fal.l. nec emptio.ff. de contrahe.emp.l.7.& l.10.ff. de cõtrahẽ. emp.l.quidam in iure.§.fi. cum.l.seq.ff. de donati.quę omnia iura aliquãtulum remotiora

remotiora sunt,præterquam.d.l.1.&.2. C.si aduersus transact.nam cum minoribus aduersus cõtractum non antea restitutio concedatur, quã se læsos fuisse probauerint.l.fi. &.l. minoribus. C. de in integrum restit.& aduersus transact. restitui possint. d. l. 1. & 2. apparet in transactione & potuisse lędi, & læsionem ibi contingentẽ esse in consideratione: item apparet fauor litium finiendarum, & si principaliter etiã interfit reipublicæ.c. finem litibus.de dolo. & contum.Bart. Alex.& alij in.l. Seius & Augerius.ff.ad legẽ fal. l. properãdum C.de iudi.tamen non efficere quominus læsio emẽdetur, sicque non obstat l.2.ff.de trãsact. pro hac parte optimus text.a nullo vnquã in cuius scripta inciderim,hanc ad rem præuisus.in.l.1.§.q; si in lite.ff.si quid in fraudẽ patroni,vbi amissio litis vtcunq; incertæ in consideratione esse videtur:quo magis quisque etiã maior lęsus intelligatur, quinimo & patronus illius læsus videretur, etiam si ageret de lucro captãdo, & despe hereditatis liberti viuentis parum laudabili,vt ibi iuncta. l.2.§. interdũ.ff. de vulg.d.l. quidam in iure.§.fi. cum.l. seq.ff.de donat.&.l.fi.C.de pact. & nõ solum id procedit, quando ipse,qui in transactione lęsus dicitur, possidebat: sed etiã si agebat,& aliquo accepto,vel retento (iuxta.l.2.C. de transf.) a lite recesit,& in eo etiã lędi potuit,& ea læsio cõsideratur.vt.d.l.1.ff.si quid in fraudẽ patr. §.quod si nolit, quinimo id expressius probatur.in.d.l.1.§. at si transegit,neque ad rem pertinet,quod ista iura (quæ a nemine præuisa inuenio) loquantur nominatim,quãdo talis transactio,vel actionis, seu defensionis prætermissio facta fuit in fraudẽ patroni. Nam respondeo quod fraus (cũ ex animo nostro pendeat) indicijs probatur l.pe.C. de euict.l.dolum. C. de dolo.& animus fraudandi ex ipsamet lęsione forte arguetur,vt ibi.

Quid dicendum?& considera,quod licet regulariter quisq; verum rei suę valorem scire præsumatur. l. quisquis.C. de rescind.vendi.id tãtũ procedit, quã do nulla læsio, vel modica interfuit,nã si enormis.i.vsque ad dimidiam recedimus ab illa prętumptione:& credimus potius,quod dominus ipse rei suę valorem ignorabat, quam quod eam quasi prodigere vilissimo precio volebat: & ita procedit.d.l.2. C.de resci.vendi.quę no habet locum in eo,qui fuit lęsus vltra dimidiam: cum non ignoraret verũ rei suę valorem. arg.l. cum donationis C.de transact.c.sciẽti.de regu.iuris.lib. 6.estq; in specie cõmunis opi.secũdum Decium.cosi.583. in prin. & vt patet ex relatione Pant. Cremens.in.d.l.2.limi. 1.vbi Bar.col.pe.Sali.q.7. Panorm.in.c. cum causa.de empti.& vendi.Bal.in.d. l.2.q.4. Romanus.in.d.l. si quis cum aliter.ff.de verb.oblig.nu.24.cum seq.Florianus in.l.si seruum.ff. ad legẽ Aquil. Paulus.in.d.l.2.col.2. Alex.cosi.127. lib. 2.viso processu.col.2.facit.l.domum.ff. de cõtrahen. emp. ergo cum is,qui per transactionis interuẽtum,vel a lite discesit cum actor esset, vel aliquo accepto cum reus esset, actori possessionẽ rei,de qua lis erat concessit: lęsus vltra dimidiam re vera inspecto præsenti litis dubio euentu fuit nõ tam conscius, quam inscius iuris sui esse præsumitur, ne aliter ius suum iactare,ac prodigere videretur contra.l.cum de indebito.ff. de prob. quinimo hæc ignorantia longe tolerabilior est in dubio litis euẽtu, quam in reliquis rebus,cum vt docet rerum magistra experientia difficilior sit cognitio valoris illius iuris, de quo lis est,quam cuiusque rei corporeę,vel incorporeę: quæ ab aliquo possidetur, vel quasi possidetur, & quo probabilior,ac tolerabilior est ignorãtia,eo iustius dabitur restitutio,deniq; hæc pars hodie iure regio (quo vtimur) probari videtur.in.d.l.4.ti. delas vendidas y cõpras lib.5.ordi.quæ licet non sat aperte id probet,tamen in sui generalitate recte aptatur,fuitque eius generalitas sufficiens,vt vsibus Hispanorum forensibus,hæc pars recepta fuerit: quæ licet æquior a non paucis nostrorũ vocitetur, nobis semper longe iniquior visa fuit,quia maximũ illud, tummopereq; reipublicę

Restitutio ob læsionem vltra dimidiam cessat data scientia læsi cum communi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reipublicę quieti ac tranquillitati cõducibile remedium finiendarum litiũ, ꝙ ex tranſactionib9 deſcendebat, ꝓ hanc exceptionẽ maxima ex parte euanuit, vt ipſa fere tota regula per feneſtras huius exceptionis euolauerit, nõ aliter atque euenire ſolet, cũ per Riuulũ quendam flumen totum elabitur. Regula.d. l.2.C.de reſcin.vendit. procedit nõ ſolum in emptione, & venditione, prout loquitur, ſed etiam in locatione, & cõductione, vt eſt cõmunis opi. quam tenent Cin.Pet.de Bellaper. Iac. Butrig. Ioannes Faber. Bar. Albe. Bal. Ange. Salice. Fulgoſi. Paul. & alij cõmuniter ibi, vbi Pant. Cremen. in.2. ampli. & Pinel. par.1.c.3.nu.17. per.l.2.ff. locati. §. adeoi inſtit. de locat. & conducti. Sed quo ad praxim videndum eſt, quando ea læſio probata intelligatur: & cõiter Doctoi vbi ſupra, & Rom. conſ. 423. col.1. aiũt, eum videri læſum vltra dimidiam, qui cum cõductor eſſet, fundi, vel domus, vel equi, qui fundus vel domus, vel equus mercedis noĩe annuæ, menſtruæ vel diurnæ, dignus erat decem duntaxat, ipſe viginti vnum obtulit, & in eadem ſpecie locator læſus vltra dimidiã diceretur, ſi pactus eſſet, vt quatuor tãtum mercedis loco ſibi darẽtur: cum in ſpecta illius regionis conſuetudine res ſimiles ꝓ decem locarentur, id ꝙ ꝓbat de iure cõi tex. à reliquis nõ allegatus. in.l.1.§.ſi quis in fraudẽ. ff. ſi quid i fraudem patro. & iure regio videtur tex. in l.4. titu.5. lib.5. ordi. in ver. rentas, quod verbum more Hiſpanorũ ſignificat cõductiones. Pinellus tamẽ vbi ſupra hãc rem mire limitat: vt procedat in re dubia, quia in dubio eam intelligere debemus eſſe iuſtã mercedẽ, quæ in vſu regionis cõiter eſt. Sed hæc (inquit) præſumptio cedit veritati: vt ſi probatum fuerit fundum conductum maiore dignum mercede, quam quæ cõmuniter in ea regione frequentabatur, ea veritas inſpiciatur, & præualeat. Sed id ſane ſuſpectum eſt: conſtat enim rerum omnium valorem varium eſſe, nõ vniformem in varijs regionibus, vnde tantum valet res, quantum eſſe ſolet i vſu illius regionis, qua de agimus: non vero quantum in alia, alijs ve regionibus valeret. l.1.§.ſi hęres percepto fundo. ff. ad Trebellia. l. preciarum. ff. ad legẽ Falcidiam. l.1. ff. de contrahend. empt. verus enim valor rerum nulla lege naturali, aut diuina, aut poſitiua vniformiter deſignatus eſt, ſed colligitur ex cõmuni, & frequentiore vſu gẽtium illi9 ciuitatis, vbi res agitur. Neque quicquã ad rem pertinet, quod plus, vel minus ea res alibi valeret, aut maiore, vel minore mercede digna eſſet. Quid ergo ſi poſt tempus conductionis finitũ, cõductor dicat ſe læſum: an audiẽdus ſit? mouet quæſtionẽ, quod talis recurſus tũc demum admittitur: cum is, qui querelam mouet, offert alteri electionem: vt vel à cõtractu diſcedatur, vel res ad æqualitatẽ redigatur. d.l.2. C. de reſcin. vẽd. id quod in hac ſpecie fieri non poteſt, nã poſt finitũ tempus conductiõis à cõtractu recedere non licet: ſicq; iniurium eſſet electionẽ ſuã illi auferre, & ita in ſpecie tenet Deci. cõſi. 583. iuridicam col. fi. cõtrariũ tenet Pinellus in d.l.2. part.1. c.3. nu.19. qui ait, & recte, ꝙ ſe mẽtaliter ſtare cõem op. Doctorum volẽtẽ remediũ. d.l.2. durare in emptionibus, locationibus, & ſimilibus contractibus, ꝓ ann.30. nec dubiũ eſſe, quin cõductiones plerũq; fiãt ꝓ breuius ſpatium, & ad coiter ꝓtingentia leges ſũt aptandę. l. nã ad ea. ff. de legib. quinimo (cũ locatio fieret ꝓ decẽniũ, vel vltra) iam non tã locatio, quã alienatio eſſet, argu. l.1. ff. ſi ager vectiga. per nouiores, in.l.2. C. de iure emphy. Pro opinione tamen Decij facit tex. quem nullus allegat in.l.1.§.ſi quis in fraudem. ff. ſi quid in frau. patr. vbi cum agitur de reſcindenda cõductione ead. electio dari debet, quæ daretur in emptione, & venditione, adhuc tamen veriorem puto op. Pinelli, non tam iure nominatim conſtituto, quam eo iure, quod verosimiliter laturi eſſent legiſlatores, ſi hoc ĩ caſu eſſent interrogati, ſuper eſt enim adhuc magna æquitas, ne quis locupletur iactura aliena. l. nam hoc. ff. de condic. indebit. l. iure naturæ. ff. de regulis iuris licet

Locatiõi ꝓ adfuiſſe videatur læſio vltra dimidiã contra nouiſſi.

Reſtitutio ob læſionem vltra dimidiã, dat̃ et poſt conductionẽ finitã cũ Pinello cõtra Decium.

licet agnoſcã parẽ non eſſe hanc æquitatem illi æquitati, quæ adeſt, quando res integra eſt, & dari poteſt electio: & ſic facimus extenſionem ad caſum minorem rationẽ habentẽ. Sed tamen ad eſt ſufficiens æquitas, & ratio, & ius eſt iuuãdum interpretatione, & procedẽdum ex veroſimili mente legiſlatoris, gl. receptiſsima in.l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. tex. elegans in.l.3. C. de inoffic. teſtament. & de ſimilibus ad ſimilia cũ proceditur. iuxta.l. non poſſunt. l. neq; leges. ff. de legibus, non exigimus, vt in omnibus & per omnia ſit par ſimilitudo, vt ibi ergo, & c. quod iure regio expreſsius eſt in.d.l.4. titu.5. lib.5. ordinadum expreſſum eſt, vſque ad quadrienium illam reſciſionem admittendam, nec diſtinguit tempus conductionis, ſi nitum eſſet, nec ne. Confirmatur, nam & ſimiliter ſi in emptione ſerui deceptus fui vltra dimidiam, & ſeruus periit ſine culpa mea, poſſum poſt mortẽ eius petere (non vt reſcindatur contractus, id enim impoſsibile eſſet) ſed vt pars precij indebiti mihi reſtituatur, licet per hoc ceſſet electio dicta. l. 2. ita tenent Panormitan. in capit. cum dilecti. ad fin. de emptio. & venditio. Panta leon Cremen. in dicta.l.2. ampli. 25. allegat Franciſ. Cremen. ſingula. 84. nec dubium eſt, quin in locatione idem interrogati reſponderent, Pantale. Cremen. & Franciſc. Cremen. & Panorm. vbi ſupra, qua ratione idem reſponden dum in permutatiõe, & in reliquis omnibus ſimilibus contractibus per æquiparationem, de qua in dicto. §. ſi quis in fraudem, & in dicta.l.4. titul.5. libro.5. ordina.

Reſtitutio ob læſionem enormẽ datur, licet iã optiõi locus non ſit.

1 *Donator an poſsit reuocare in præiudiciũ tertij onus donationi impoſitum ingens pugna.*
2 *Donatio omnium bono. præſentium, et fu. an valeat quæ egregia.*
3 *Iur. non firmat actum contra bonos mo.*
4 *Teſtandi facultatem poſſum mihi adimere per actum meritorium, vel demeritorium, vel medium.*

Donator an poſsit reuocare in præiudicium tertij onus donatiõi ĩpoſitum ingẽs pugna.

1 DONATOR poteſt reuocare grauamen in prę-iudicium tertij, & ideo ſi aliquis donauit fundum alicui, vt poſt eius mortem eſſet talis eccleſiæ donator in præiudicium eccleſię poſſet remittere donatario tale pactum, Bart. o. in.l. qui Romæ. in.§. Flauius, Hermes, in medio. ff. de verbo. obligatio. idem Bart. o. in.l. ſi quis ff. de ſeruis exportan. Ioannes de Imola, in capi. potuit, numero. 68. de locato. Alexand. in dicto.§. Flauius, num. 8. Romanus in.l. ſed ſi hac in.§. proſtituta nume. 3. ff. de in ius vocando. facit. l. abſenti. ff. de donatio. & l. qui abſenti. ff. de acquiren. poſſeſsione iuncta. l. traditionibus. C. de pactis. l. nunquam nuda. ff. de acquirendo rerum dominio. Nam dominium nulli quæritur regulariter ſine traditione, idemq; in oĩ iure reali, quod minime differt à dominio. l. fina. C. de longi temporis præſcripti o. facit. l. qui vſumfructum. ff. ſi ſeruitus vendi. licet enim ius perſonale ſola conuentione acquiratur. l. conſenſu in pri. ff. de actio. & obligat. in pri. inſti. de obligat. ex conſenſu tamen ius reale non vtique. d.l. traditionib9 cum ſimi. fallit in eccleſia, quando interfuit duorum conuentio. l. fin. C. de ſacroſanctis eccleſ. ſed hic non interfuit conuentio donatoris, & eccleſię, ergo ceſſat. d.l. fi. et relinquimur in diſpoſitione iuris cõmunis. l. commodiſsime. ff. de liberis & poſthu. l. ſi extraneus. ff. de condict. ob cau. & hanc opinionem Bart. o. dicit eſſe communem Bartholomæus Socin. in conſilio. 115. nume. 12. libr. 4. eandem opinionem dicit etiam cõmunem Iaſ. in.l. ſi. nu. 5. ff. de pactis, idem Iaſ. vbi bis dicit eam communem, et tenendam in d.l. qui Romę. in.§. Flauius, num. 14. & ibi Socinus num. 16. facit quia aut illud grauamen tertio abſenti acquirẽdum, contendimus acquiri ei ex diſpoſitione donatoris: & id eſſe non poteſt, propter ſui abſentiã. d.l. abſenti. d.l. qui abſenti. Aut volumus ei acquiri ex diſpoſitione donatarij, & ſimiliter eſſe non poteſt, quia per liberam perſona (quæ iuri noſtro non ſubeſt) mihi nobis acquiritur nec iuris perſonalis, vt in.l. ſtipulatio iſta. §. alteri. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus. ff. de verbo. obligat. nec etiam iuris realis, vt in. l.1. &. 2. C. per

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam perſo.nobis acquiritur,& inſtit. eod.titu.fere per totum facit.l.1.&.2.ff. de procurat. dum ait per nuntium, vel per epiſtolam,& hãc communem opi. ẽt tenet Corneus cõſil.50.nu.14.vol.1. Paul.Pariſi.conſi.77.num.15.vol.1.Maria.Soci.Iunior in conſ.118.num.13.vol. 2.Andreas ab Exea in lib.pactorum,nume.14.cum ſequentibus, Zazig,in.d.§. Flauius.nu.7. Bernard.de Luco. in regula.212. ſed tamen contra Bart. tenet Paul.Caſtren.in.l.ſi inſulam in.§. fin.ff. ſoluto matrimo.idem Paul.in.l.ſi pecuniam in prin.& ibi Roma.ff.de condic. ob cauſ.idem poſt Doct.per eum relatos in.l.ſi cum venderet. ff. de pignor. actione per.l.quoties.C. d donatio quę ſub modo.vbi ſi in donatiõe modus appoſitus fuit in fauoré tertij: ei vtilis actio quęritur,vnde ſuccedit regula dictãs,id quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro à nobis auelli non poſſe. l.id quod noſtrũ.ff.de regulis iuris,& cum poſtq̃ donatio perfecta eſt, nõ liceat donatori eam modificare.l.perfecta.C.de donati quæ ſub modo.quia quæ ab initio ſunt voluntatis, ex poſt facto ſunt neceſsitatis.l.ſicut ab initio.C.de actio.& oblig.nec enim in contractibus nominatis (qualis eſt donatio) licet pœnitere:ſed tãtum in innominatis.l.3.in prin.& l.ſi pecuniam in prin.ff.de condi. cau.data,& fere per totum. C. de condict. ob cau.certe videtur, non licere donatori tale grauamen tollere,& ſic eandẽ opi. contra Bar.vbi adducit plura fundamẽta,& dicit eſſe cõem opi. contra eũ tenet Roderi.Xuarez in repetit.l.quoniã 3
in prioribus.in.8.q.nu.1. cum ſequenti. fo.102.col.3.vbi pro hac opi.cõtra Bar. alleg.tex.in.l.7.tit.4.par.5.idem Rode. Xuarez.in allegatione.19.col.3.fol.146. Didac.de Couarru.in lib.1. variatũ reſolutionum cap.14.nume.7.Pala.Rub. in repetitio.rubri.de dona.§.54. in fine Guillel.Benedi.in repeti.capit. Rainũ. in verſi. ſi abſque liberis el. 2. nume.23. Et ad.l.3.ff.de ſeruis exportandis.l.1.C. ſi mancip.ita fuerit alienat.l.3. ff. qui ſine manumi.ad libert.peru. vbi ſi ſeruũ meum tibi donaui, aut vendidi hac lege,vt poſt certam diem eum manumit teres,vel etiam vt eum exportares: poſſum hoc onus poſtea tollere,reſpõdeo quod procedunt, quãdo donatario id onus nocebat,& donator (in cuius fauorem principaliter id iuris reſeruatũ fuit) diſpenſauit,ac omiſit illud.Simile in.l.ſtipulatio iſta.§. inter certam. ff.de verbo.oblig.Simile in.l. quoties ab omnibus.C.de fidei.Simile in.l.Titio centum in pr.ff.de condi.& demonſtra.Simile in.l.filijs matrem.C.de inoffi.teſt. Simile in.l.multi.ff.de liber.& poſthu. ergo in tali onere tollendo donatoris, & donatarij voluntas inſpiciẽda eſt: nõ etiã illius tertij, in cuius fauorem onus illud appoſitum fuit, ſicq; volente donatario id fieri poterit: renitente vero
2 non vtique. Hactenus cum erat donatio valida,quid in donatione omnium bonorum præſentium, & futurorum? & prẽmitte,q̃ talis donatio etiam iurata nõ valet ſecundũ Bar.in.d.l.ſtipulatio hoc modo cepta.ff.de ỹ.obli. quẽ ſequitur Panor.in cõſi.48.nu.2.volu.2. & hãc opi.in ſpecie tenet Pau.de Caſt. in cõſi.82.nu.2.lib.2.Philip.Corn.i cõſ. 6.nu.3.& ſi.186.nu.16.vol.2.Fran.Purpu.i.l.fi.nu.240.C.de pact.quã opi.poſt Cor.vbi.ſ.dicit eſſe cõem Curt. Iunior in.l.ſi.nu.57.C.de pact.& in cõſi.25.nu. 6.Hiero.Cagn.i.d.l.ſi.nu.220.& ibi Iac. de S.Georg.nu.37.Clau. de Seiſel.in.l. licet.C.de pact.Caſtillo.in.l.69. Tauri. & ibi Pala.Rub.nu.10.Ioã. Papo. in gl. ad cõſuetudines Borbo.§.210. Franc.à Ripa lib.3.reſpõſorũ. c.14.Rõ iſtorum eſt:quia iuramẽtũ nõ firmat actũ, q̃ ea rõne vetitus fuit, q̃ eſſet cõtra bo. mo. c.nõ eſt obligatorium d̃ reg. iu.li.6.l.ſi qs inquilinos.§.fi.ff.de leg.1.nec dubiũ (in quiunt) eſt, quin talis donatio inſpecta legis cẽtura ſit ꝓtra bo.mo. quia p indirectũ aufert liberã teſtamẽti factionẽ: quia veroſimiliter hæredẽ nõ inuenier, qui nulla bona reliquerit, argum.l.lex Cornelia.ff.de vulga.§.1.inſtitu.quibus manu.non licet auferre autem homini ſanæ mentis teſtamenti factionem, & iniquum eſt.l. ex facto in prin.ff. de vulga.& cõtra bonos mo.l. ſtipulatio hoc modo

Dona.ẽtiam bo. præſentiũ, & futu. valeat quæ. egregia.

Iur. non firmat actum contra bo. mores.

modo concepta.ff.de ver. oblig.l. fi.C. de pact.l.pactum, quod dotali.eod.ti.l. pactum dotali.C.de collati. ergo ea donatio,vtpote contra bonos mores non firmabitur iuramento:& ſic eandẽ opi. tenet Bald.in conſil.22.libr.1.Decius in conſi.225.num.3. Paulus Pariſius, in cõſi.72.nu.15.volumi.1. & in conſi.26.nume.59.&.60.volumi.2. tenet Zazius in d.l.ſtipulatio hoc modo concepta. nu. 52.& dicit eſſe magis verã,& coem Aymon Crauetus,in conſilio. 139. volu.1. nu.9.eandem ſtip.vbi reſpondit ad'adducta .Pro cõtraria parte tenet Maria. Socinus Iunior,in conſil.44.nume.35. volu.2.Montaluo,in.d.l.7.tit.12. libr.3. Fori.verſi.item quod ſupra dico. Paul. cõſi.75.lib.2.Alex.in.d.l.ſtipulatio, nu. 19.Soci.Iuni.cõſil.44.nu.35.libr.2. & hi tres poſteriores talem donationem ad
4 mittunt in vno tantum caſu.l.cum donatio poſt mortem donatoris expreſsim collata fuit: quia dixit ſe poſt mortem ſuã omnia bona ſua donare,hancque donationem iuramento firmauit: tunc enim quaſi cauſa mortis donatio videretur,ſicq; valeret etiã quo ad oĩa bona præſentia,& futura de quo p Crotum,in rub.ff.de leg.1.col.7. Crauet.cõſilio.139.Bal.conſi.8.col.fi.lib.3.Bart.Soci.conſi.130.nu.7.idem conſil.137. col.1. lib.1. Quod vltimum ſi vera eſſet communis op.longe intolerabilius, ac periculoſius eſſet,quam ipſamet opi.cõmunis,nã cum talis donatio cauſa mortis per interuentum iuramenti effecta eſſet irreuocabilis,iam ipſe donator nullum veroſimiliter inueniret hęredem, cum nulla bona relinquere poſſet. d.l. lex Cornelia,et in hoc deterior eius cõditio fieret,quod eius vita, ac ſalus poſſet periclitari:dum ille donatarius forte inſidas vitæ ſuæ pararet,cũ intelligaret ſe viuente illo nihil ex bonis ſuis habiturum : cum poſt eius mortem omnia habiturus eſſet, quæ ratio conſiderata fuit à iureconſultis,& legum latoribus,vt in.l.1.verb.non iniquis rationibus.l.fi.l.pactum,quod dotali.C.de pactis.l.de fideicommiſſo.C. de tranſact. l.2.ad fin.ff.quibus vt indignis.

Contrariam op.vt donatio iurata omnium bonorũ præſentium,& futurorũ valeat,tenuerunt Corneus conſil. 252. lib.3.nu.6.Decius conſ.655.num.12. idẽ Decius in.l. pactum quod dotali col.1. C.de pactis,Fortunius in tract.de vtil. fine illatione.20.nume.349.Cepola cõſil.8.nu.6.Soci.Iunior,conſil.65.nu.49. idem Soci.Iunior,conſil. 143. num.47. lib.1.Bal.in.c.1.§.moribꝰ ſi de feudo fuerit controuer.inter dominum,& agna. pro hac parte affirmatiua facit,nã omnia cenſentur permiſſa,quæ non reperiuntur expreſsim prohibita.l.nec non §.quod eis.ff.ex quib.cau.maio.ſed donatio (qua de agimus) nullibi expreſſim reperitur vetita,ergo,& c. Præterea quod quis auferat ſibi teſtandi facultatem, permiſſum eſt: ſiue fiat per actum meritorij,ſiue per actum demeritorij, ſiue per actum medij, hoc eſt nec meritorij,nec demeritorij:per actum meritorij licet,veluti per monachiſmi interuẽtũ authẽ. ingreſsi,vbi ita tenẽt cõmuniter Doct. C.de ſacroſan. eccle.tradunt Anton.Abb.Felin.Deci. & alij cõmuniter in.c. in præſentia. de probat.per actũ demeritorium, veluti cum quis vendidit ſe ad precium participandum.§.fi.inſti.de iure perſonarũ, per actũ medij,vel indifferenté,veluti ſi quis ſeſe arrogandũ prębuit inſti.qb. mod.teſt.infir.§.non tamen.l.ſi arrogator,vbi tradunt cõmuniter Doct.ff. de adopti.l.pen.§.teſtamento.ff.de ſecũd. tabu.bo.poſſ.cum ergo quis liberam teſtandi facultatem ex toto poſsit ſibi auferre per omnem actum, ſiue ille meritorius ſit, ſiue demeritorius, ſiue medius, quãto facilius poterit donare omnia bona ſua præſentia, & futura, cum adhuc poſsit facere teſtamẽtum, & habere hæredem?l. hæreditas etiam ſine vllo corpore.ff.de petitione hęreditatis.Aſtringitur hoc argumen.nam ſi illud licet,quando certo et indubitanter auferebatur teſtandi facultas, quanto facilius,quando nõ certo auferebatur, ſed tantum contingenter? vt in ſpecie noſtra. Aſtringitur & ſecundo, nam ſi illud licebat etiam per actum illaudabi

Teſtãdi facultatẽ poſſũ mihi adimere p actũ meritorij, vel demeritorij, vel medij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lem,& demeritoriũ, quãto facilius pactũ beneuolentia plenũ, qualis est donatio,arg.l.si pignore in pr.ff.de furtis. præterea in re sua quilibet est moderator,& arbiter.l.in re mandata.C. mãd. etiam abutendo.l. sed etsi lege.§.constituit,ibi dum re sua se abuti putant.ff.de petitione hæreditatis.l.1.§.& magis ỹbo prodegit.ff.si quid in fraudẽ patroni,& perinde quum esset ingenuis hominibus auferre liberam rerum suarũ dispositionem.l.non vsque.ff.si à parente quis fuerit manumissus, si ergo cuique liberũ est de rebus suis disponere ad libitũ,etiam dissipando,prodigendo, abutendo,quãto facilius licebit in specie nostra,præsertim cum donator à donatario exigi nequeat,nisi quateꝰ deducto'ne egeat,facere põt.l.Diuꝰ.ff.de regu.iur.l.si patronus.ff.de re iud. ergo iã aliqd sibi superierit, de quo possit testari, vel cuiꝰ occasione inueniat hęredẽ. Nã & plerosq; hominum constat egenos vbiq; esse in singulis,& oĩbus totiꝰ orbis regionibus vsu venit,vt opes, diuitiæ, & vniuersa prædia sint apud pauciores ciuiũ, & reliquorũ omnium ingens,numerosaq; turba,prędijs,fundis, domibus,opibusq; careat,potẽtior. busque inseruiat,ministret,famuletur: nec tñ illis pauperibus, ac egenis plerũque deficiunt hæredes,supereſt.n.honos institutionis.l.Iulia. ff. si quis omissa causa. test. qui omnibus diuitijs præferendus est,vt ibi,nec hodie hæres facto inuentario periclitari potest.l. fi. per totã.C. de iure deliberan. Verior ergo opi.est cęteris habilibus nõ desinat valere,nec dicatur esse cõtra bo.mo. nam imo est actus non illaudabilis, sed beneuolentia plenus.d.l.si pignore,& tunc demũ contra bonos mo. videri quibusdã posset:qñ donatarius post mortem tm̃ donatoris,non autem eo viuẽte donationem assequi,eaq; potiri posset, argu. l. fin. C.de pact.l.de fideicommisso.C.de transaction.l.2.ad fi.ff. quibus vt indig. l.quidam in iure.§.fin.cum.l.sequen.ff. de donatio.quæ ratio omnino cessat in specie nostra, quandoquidem donatarius rebus donatis illico potiri potest non spectata morte donatoris: sicq; eius mortem captare sibi non expedit: sed potius longioris vitæ cursum ei optare,quandoquidem quicquid ille quæ fisset,adhuc donatarium peruenturũ esset, eumq; quotidie acquisiturum verosimilius esse,ac consequenter donatarij esse commodum.l.defuncto9. C.arbitrium tutelæ.Præterea quod quid esset contra bonos mores ciuiles,non sufficeret ad eneruãdam vim iuramenti, vt patet in.c.2.de pactis.lib.6.c.cum cõtingat.c.licet mulieres, de iureiurand. nec dubium est, quin facultas,modusque testandi à iure ciuili processerit,vt resoluimus lib.1. de successio. creau.§. 1.& hanc facultatem testandi, si quando contra bonos mores esse intelligitur:id de moribus ciuilibus, non etiam naturalis,aut diuini iuris intelligitur, vt dd.ll.sicque non eneruant vim iuramẽti: quæ ex abundanti dicuntur:nam talem donationem non esse contra bonosmores etiam ciuiles,iã ostendimus cum is donatarius etiam viuente donatore possit donatione potiri:sicque cessat omnis occasio captãdæ mortis,quę non cessaret in pacto de futura successione querenda: quo casu demum post mortem eius, cuius de successione agebatur, non etiam eo viuẽte ille esset bona eius(cuius de successione agebatur) habiturus. Teneo ergo ꝓtra oẽs vtriusque partis fautores valere regulariter donationẽ oium bonorum præsentiũ. & futurorum hoc primo. Item contra magis communem cum quibusdam teneo talem donationem iuratã proculdubio valituram. Tertio facilius valituram talem donationem simplicẽ, quã si fieret, vel cõferretur post mortẽ donatoris.iure regio,obserua taurinam.l. His præmissis si alicui fundum donaui, & appositi huic donationi aliquod onus in fauorem tertij, puta vt donatarius ei decem daret, vel ei eundem fundum post certum tempus,vel etiã post mortem restitueret, vel si sub his legibus,& oneribus alicui omnia bona mea donaui magis est,vt donatario nõ renitente possim (etiam inuito eo tertio

tio in cuius fauorem onũs fuit appositum)illud onus reuocare ꝓ iura, & rationes supra allegat. donatario tamen inuito non possem, quia perfecta donatio non recipit vllam immutationem. l.perfecta.C.de donatio.quę sub mod. Neque ad rem pertinet, quod per hoc conditio ipsiꝰ donatarij melior fieret, nam respondeam, quod adhuc eo inuito fieri non posset, quia inuito beneficium non datur.l. inuito. ff. de regulis iuris,capit.beneficium de regulis iuris libro. 6. Faciunt quæ diximus,supra.capit.58. per totum.

1 *Errore solutum repetitur.*
2 *Repetitur indebitum etiam dolo solutum aduersarij.*
3 *Repetitur quod suasione solutum fuit.*
4 *Repetitur indebite solutum à dubitante.*
5 *Errore iuris solutum repetitur si est indebitum.*
6 *Repetitur indebitum etiam geminate solutum.*
7 *Errore indebitum solutum repetitur etiam cõtra pactionem.*
8 *Molestiam nõ inferre iussus,suũ adhuc potest petere.*
9 *Renũtiatio an impediat repetitionem dubia quæ.*
10 *Repetitio cessat vbi scienter soluitur indebitum.*
11 *Condicto indebiti,vt cesset cautela.*
12 *Repetitio cessat quãdo falso procuratori scienter soluitur cum communi glo. Accur.& alios.*
13 *Repetitio indebiti scienter soluti nõ cessat,nisi vterq; sciat esse indebitum.*
14 *Repetitur solutum cau. condi.expl.si nõ sequatur relictorũ agnitio,etiam si non ignoretur esse indebitum, licet vt debitum iuberetur solui.*
15 *Repetitur indebite solutum scienter interdum.*
16 *Repetitur quod scienter soluitur ex necessitate tamẽ causatiua.*
17 *Repetitur scienter solutum indebitũ,quoties alia cõiectura quam donationis capi potest.*
18 *Falsum quod est nil est.*
19 *Donatio nunquam præsumitur sed potius fatuitas.*
20 *Vsuras soluendo scienter non videtur donare.*
21 *Frustratio potius quam donatio præsumitur.*
22 *Fides data ex necessitate etiam causatiua tantum non est seruanda cum communi.*
23 *Datum scienter vel remissum ob necessitatem causatiuam repetitur.*
24 *Repetitur quod ob causam dedi quam non posse explers certo sciebam cum communi contra nonnullos.*
25 *Delicto pro vno bis puniri non debet, licet prius insufficienter esset punitus.*
26 *Pœna an duplicatur.*
27 *Repeti non potest solutum ex causa iudicati.*
28 *Repeti potest condictione sine causa,quod si sentẽtiæ solutum fuit indebite secundum communem opi.glossarum,sed contra tenet communis opi.Doct.*
29 *Repeti potest si sententiæ solutum,quando dolo aduersarij succubuit.*
30 *Repeti potest solutum vi sententiæ latæ per sordes cũ communi vel per gratiam.*
31 *Repetitur solutum vigore sententiæ interdum.*
32 *Repetitur solutum vigore sententiæ interlocutoriæ.*
33 *Repeti an debeat solutum quando sententia est absolutoria.*
34 *Repetere an possit absolutus sententia?*
35 *Repetitio an detur quocunq; errore soluatur post sententiam absolutoriam:ardua quæ.*
36 *Repetitio indebiti soluti quando detur.*
37 *Repetitio an detur ei, qui exceptione tutus erat.*
38 *Repeti quid possit condictione indebiti.*
39 *Fructus quando veniãt in contractibus.*
40 *Fructus quando sint restituendi ex contractu stricti iuris.*
41 *Libellandi practica quo ad fructus.*
42 *Fructus an veniant in obligatione rem restitui.*
43 *Fructus an veniãt in obligatione rem tradi.*
44 *Fructus an tanquam fructus an tanquam interesse debeantur, quid intersit.*
45 *Fructus cum petuntur practica libellandi.*
46 *Promissio speciei intelligitur,quod detur, nõ quod tãtum tradatur.*
47 *Vsura quando debeatur in contractibus.*
48 *Fructus vt veniunt in contractibus bo. fid.*
49 *Fructus non veniũt nisi á tempore moræ,quod varie limitatur,& quando quis constituatur in mora.*
50 *Principis contractus semper est bo.fidei.*
51 *Contractus omnis an sit bo.fidei de iure canonico.*
52 *Fructus pendentes quando veniant.*
53 *Limita. 1.*
54 *Limita.2.*
55 *Limita.3.*
56 *Limita.4.*
57 *Limita. 5.*
58 *Limita.6.*

1 *Errore solutum repetit.*

Is breuiter supra præmissis agẽdum est de rescisione ob idebiti solutum, & tria principaliter intendo examinare. Primo de solutione indebiti per errorem. Secũdo de solutione scienter. Tertio de eo qui soluit ex causa sententię, de quibus singulis dispiciamus. Circa primum dic, Regula est quod soluens indebitum ꝓ errorem repetere condictione indebiti.l. 1. C. de condictione indebiti, & in toto titul.ff.eodem & instit.quibus modis recontrahi. obligatio. §.1.& de obliga. ex quasi contract.§. penu.cum simili.Ratio huius regulę est,quia natura æquum est,neminem cum alterius iactura fieri locupletiorem.l. nã hoc natura.ff.de cõdictione indebiti.l. rerum quidem in fin.cum concordant.ff. rerũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

amo.illa autem æquitas in hoc cõsistit, quia regulariter id quod nostrum est, sine facto nostro à nobis discedere nõ potest.l. id quod nostrum. ff. de regulis iur. Cum ergo per solutionem ille,cui est solutum, sit factus dominus, vt est notum, ergo videbatur quod ab eo nõ posset repeti, contrarium tamen statuitur,vt ĩ.d.l.1. de conditione indebi. C. Ergo illa repetitio datur ex æquitate, non de rigore,& ratio æquitatis ponitur in.d.l.non hoc natura, & hoc est qđ proprie voluit dicere tex.in.l. hæc condictio. ff. de condictione indebiti, vbi tex. hęc condictio ex bono, & ęquo introducta est, quia quod alterius apud alterum sine causa deprehenditur, reuocare consueuit,pondera quod alterius apud,& c.& sic cõtra.l. id quod nostrum de regulis iuris,vt.d.l.1.de condictione indebiti.C.

Repetitur ĩ debitũ etiã dolo solutũ aduersary. 2 Modo necessario quęritur,quid si non per errorem, sed suasionibus aduersarij,vel dolo quis est inductus,ad soluendum indebitum,an possit repetere? & reperio quod gl.cum tex. probat quod 3 sic in.l.1. C.ne filius pro patre, in versi. extorta, & ibi Bal.reputat no.dignum, vnde secundum eum simplices homines circumuenti repetunt tanquã errãtes,quod est notãdum, & illud dictum reperio sequi. Alex.in.l.1.ff.de condictione indebi.& ibi Ias.circa princ.illud dictum reputat etiam singulare Ias. in l.error.3.colũ.in fine. C.de iuris & facti igno.nec reperio contradicentem. Videtur ĩ nõ mihi, quod illud dictum non habeat dubiũ p reg. quia nemini dolus & fraus debet patrocinari, &c. Si ergo quando solui per errorem non circunuẽtus ab aliquo,possum repetere, vt.l. 1.de condi.indeb. C.ergo à fortiori,qñ dolo aduersarij, & sic nõ habet dubiũ. Præterea si dolus dedit cãm solutioni: ergo solutio est nulla per iura vulgata, nec obstat quod sit distractus,quia idẽ iuris est in distractu, quod in cõtractu. l.de tutela.& ibi not. C.de in integr.resti.mino. credo pro solutione posse dici,quia quando dolus dedit causam solutiõi,solutio est nulla, vt dixi, & bene habet locum repetitio, & datur etiam rei vendicatio,& alia remedia,& ita intelligãtur ꝓtraria, sed videbatur, quod non haberet locum condictio indebiti quæ proprie solet cõpetere, quando p errorem est solutũ,vt per totum.de condi.indeb.C.&.ff.e. ti. etiam per totum, non quando per dolũ aliquid soluit,cogita,& pro illo dicto Bald. ego nouissi me pondero tex.in.l.cum de indebito. §.1.ff.de pb.ỹ.fi ideo cum quia,& c.vbi tex.ad literam,quod si ille, qui recipit, cõfiteatur se recepisse debitũ sibi, ego autem dico me indebitum soluisse ad hoc quod detur repetitio, est necesse, quod probem me soluisse per dolũ accipientis, vel aliquã iustam ignorantię causam,& nisi hoc ostẽderim nullã me repetitionem habiturum, pondera ibi tex.per dolũ accipientis,& c. qui ad nihil aliud factus,& ibi proprie loquitur de cõdict.indebi.vt ibi patet, & sic est tex.rotũdus,ꝓ gl.& dicto Bal.quod ꝓpetuo not. & ex prædictis habes vnam singularẽ extensionem ad hanc regulã quã not. quod nedum quãdo per error-

Repetit q̃ suasione solutũ fuit.

rem, sed ẽt si per suasionibus,& c.habet locũ condictio indebiti. Ad vnum tñ aduertendũ est,nam tex.in.d.l.cũ de indebito, videt dicere expresse, quod ad hoc vt habeat locum ꝑdictio indebiti, requiritur iusta ignorãtia ĩ soluẽte, dũ dicit, vel aliquã iustã ignorãtiæ cãm, & c.Et ad hoc propositum ego etiã illũ nouissime pondero, sed cõtra,nam habeo, quod si ego putãs me tibi ꝓmisisse, tibi solui ꝓmissũ, possũ nihilomin9 repetere,tex.est.in.l.sed etsi me pręsente ĩ prin.ff.de cõdi.indeb.facit.l.cõmis. in prin.eo.ti. cũ simili. & tamẽ ibi erat error in facto proprio, qui non est tolerabilis,nec est iusta ignorãtia.l. quãq̃ cum similib.ff.ad Velleia. ergo ad hoc, quod cõpetat ꝑdictio ĩdebiti nõ requiritur iusta ignorãtia in soluente,& hoc est verum ad dictam.l. cum de indebito.§.1.cogita de responsione, vel dicto lerari,cum agitur de damno vitando, vel supple, vbi maxime cõtradicat prę dictis,vel potes soluere ex mente glos. ibi debet, & ex his habes, quod vbicunque

cunque quis certat de damno vitando,& alius de lucro captando,probando rẽ aliter se habere, pũsumitur error, vt est gl.& Bar.in. d.l.sed etsi me putẽ, vbi etiam plene per Doctores. Ex prędictis habes duas extensiones ad hanc l.& regulam. Tertiũ potes colligere p text.l. penultima, de condictione indebiti.C.

Repetitur ĩ debite solutũ à dubitãte. 4 Quarta extensio colligitur ex.l.fin. eodem titu.scilicet quod nedum errans, sed etiam dubitans potest datum repetere,factumque,text.singula.in.l.fin.§. fin autem iustius. C. de furtis, & instit. de furt.§. quę de fullone, & huic extensioni potes applicare multa, quæ in simili ponit Iaso. in.l. 1. vltima colum.ff. de condictio. indebit. & in.l. quandiu. C. qui admi. ad bonorum possessionẽ poss. vbi vide.

Errore iuris solutum repetii si est indebitum. 5 Quinto extendo,quod non solum habet locum, quando ignorantia facti solutum est indebitum, sed etiamsi ignorantia iuris, quia non debet illa nocere in damnis vitandis, glosl.in. d. l.1. & in l.1.ff.eodem & in.l.cum quis.C.de iuris & facti ignorantia & in.c.fin.de solutio.cum simili. hoc tamen intelligendum est secundum distinctio. glosl. in d.l.1.ff.eodem.

Repetiti indebitũ etiã geminate solutum. 6 Sexto vltra alios extendo,quod soluẽs indebitum repetit,non solum quando vnica est solutio,vel plures breui tempore,sed etiam si per multum tẽpus puta octo annorum, nam etiam tunc potest repeti tex.est.in.l.fin. in princ.ff.de condi.indebit.& ibi etiam hoc vult Ias. videtur tamen contra.l.1.C.de fid.commisso.& in.l.cum de in rem verso.ff.de vsur.cum concordan. sed ibi patet solutio,& hic quia esset longum,omitto.

Errore ĩdebitũ solutũ repetitur ẽt contra pactionem. 7 Septimo vltra omnes extẽdo, quod in tantum est verum,quod indebitum potest repeti, quod etiamsi tempore solutionis quis pacisc atur super illa solutione se nullam cõtrouersiam moturum, nihilominus tamen potest indebitũ repetere:iste est tex.solẽnis,& singularis in.l.fi.§.penult.ff.de condi. indebi.secũdum omnes ibi,licet nõ applicent pro extensione,ratio illius casus est secundum Bart.ibi quia eodem errore, quo soluit indebitum,eodem errore ꝓmittit se non moturum controuersiam,vnde cũ idem error sit in vtroq;, ideo nõ præiudicat.l.doli mali versi. diuersum. ff.de noua. facit.l.si mulier cum ibi notat.C.ad Velleia.& ex hoc infertur, qđ si fratres inter se ęqualiter diuidãt bona paterna, & fraterna, & promittant non venire cõtra talem diuisionem, & alter alterum nõ molestare occasione dictorum bonorum, postea autem apparuit,quod bona fratris mortui perti nebãt ad alterũ,qa erat vtriq; ꝓiũctus. Sed alter ex vno latere tantum, & sic non veniebant diuidẽda,sed illi solr applicanda per authenti. defuncto. C.ad Tertulhanũ, quod nihilominus potest repetere partem alteri applicatam tanquam indebitam, quia indebitum põt repeti, non obstante illo pacto de non molestando:ita singula.dicit Paulus de Castr.in.d.l.fi.5.penult.ff.de condi. indebiti,se consuluisse per illum tex, idẽ ibi simpliciter refert,& sequitur Iaso.3. colum.in princ.& in proposito occurrit quasi in simili, quod si testator grauet hæredem de hæreditate restituenda,& quod non molestet fideicommissariũ super illa, nihilominus tamẽ potest detrahere Trebellianicam,quia illa est sibi debita, ita singulariter tenet Ioannes de Imola,in.l.fi pater familias ff.de hęredibus instituendis,& reperio quod illum refert Iaso. in. l. actionem. C.de procuratoribus, prima colum. in fine, & dic quod illa Decisio est singularis, & quod vix alibi reperies, quod tenementi perpetuo,ad idem. l. fin. C. de non numerata pecunia. Nunc quæritur an ille, qui tempore solutionis renuntiat conditioni indebiti conditioni sine causa,& omni legum auxilio sibi competenti possit nihilominus repetere per conditionem indebiti? in hoc reperio quod Iacob. Butrig. Guilhermus de Cugno,& Albericus de Rosa.in.l. 1. ff. de condictione indebiti tenet,quod sic,mouetur per regulam,qa iuri quod quis ignorat sibi competere, nunquam intelligitur renuntiare.l.

Molestiã nõ inferre iussus suũ adhuc ꝑõt petere. 8

Renũciatio an ꝑpediat repetitionẽ dubia quæ. 9

Universidad de Deusto
Biblioteca

mater discedens.ff. de inofficioso testa. l. in repudianda .ff. de adquirenda hæreditate,tu adde fortius, quod imo iuri,quod quis dubitat an sibi competat, non intelligitur renuntiare, vt notant Bartol.& alij in.l. finali.§. sin autem iustius. C. de furtis. Secundo mouentur per textum singular.per.l.final.§. idem quæsiuit .ff. de condictione indebiti, addo quod istam opinionem tenet singulariter Bartol. in dicto.§.idem quæsiuit, & sequitur ibi Angelus, & Paulus de Castro,nam idem error, qui est in principali promissione,est in renuntiatione secundum Barto.ibidem,& sicut indebite soluit,ita indebite renuntiauit.l.doli mali versicul. diuersum.ff. de noua.cum simili.& ista est communis opinio. Contrarium tamen tenet Fulgosi.in dicto.§.idem quęsiuit,idem Imol.in capit.cum contingat de iureiurando.colum.124. idem Franciscus de Aretio.in.l.si quis cum aliter.ff.de verbo.obligationib. fundamentum principale colligitur ex regula.l.qui iure militari.ff. de testamento militis, vbi sufficit,quid quis potuerit cogitare de eo cui renũtiat, ergo sic in propsito. Item quia si expresse in instrumento renuntiat condictioni indebiti, apparet aperte quod in ipsa renuntiatione cogitauit de ipsa condictione indebiti, & specifice,ergo videtur quod sibi præiudicet capitu.ad Apostolicam de regula.l. penultima. C. de pactis cum similib.

Vltra prædicta.

Tertio pro hac parte facit. l. iubemus. C.ad Velleianum,vbi mulier (cui.l.magis fauet) si renuntiat hypothecæ, aut Velleiano, sibi præiudicat.

Quarto facit.l. fin. in fine. C. de dotis promissione,vbi text.quod debet quis sibi præcauere, ne nimium effuso sermone in prouisum incidat periculum, & ibi Angel. notat, quod Perusini capiunt prouerbium ex illo tex.quod nõ debet quis inaduertẽter effundere verba renuntiationis, sicut capra effundit stercora.

Quinto pro hoc, quia condictio indebiti datur mero fauore priuati, & sic soluentis, sed in tali iure potest renuntiari.l.penultima.cum vulga. C.de pactis. Sexto facit.l.quæritur.§. si vendi tor. ff. de ædil.edict. vbi iurisconsultus dicit,quod remittẽtibus actiones suas non est dandus regressus, & tenendo istam partem, respondet ad rationem Bartol.dum dicit,quod eo errore, quo quis inducitur ad soluendum, eodem inducitur ad renuntiandum, nam illa regula procedit,quando aliquis fragilitate ætatis impeditur contrahere,quia eadem fragilitate impeditur eius renũtiatio, sed in nostro casu fragilitas ætatis non est impedimento,& ita respõdet Franci.de Aretio, in dicta.l.si quis cum aliter,non obst.alia ratio,dum dicitur quod iuri quod quis ignorat. &c. nam illud procedit, quando neque ingenere, neque in specie potuit cogitare,secus si potuit quanuis in genere,vt in casu nostro argumen.l.qui iure militari supra allegat. Vltimo non obstat.§. idem quæsiuit, in quo se fundat Barto. nam ibi fuerunt verba generalia de nõ mouendo controuersiã,non descendẽtia ad aliquam speciem, nec specifice renuntiatio conditionis indebiti, quod secus i casu nostro, sed certũ est, quod q̃uis generalis renuntiatio non noceat, nocet tñ specialis.l.sed etsi quis.§. quæsitum cum materia.ff.si quis cautio.l. si quando.§.& generaliter. C. de inofficioso testamen. & reperio quod istam partem in puncto iuris videtur tenere Iaſ.in.l.1.2.colum. ff. de condictione indebi. Tenendo tamen opinionem Bartol.quę est communior,pro ea faciunt multa,quæ ponit Iaſo.in dicta.l.fina.§. penultim.ff.de condictione indebiti.2. colum.quem videas, & ad fundamenta quæ allegaui pro contraria parte, cogita de respon.quia facile solues,& tenendo istam partem erit octaua extẽsio ad regulam nostram, quod bene nota.

Regula prædicta patitur plures limitationes, quas ponit glosi. in dicta.l.1.& glosi.institit. quibus modis tollitur obligatio.§.1.& glosi.institu. de obliga.ex qua.contract.§. penultim.& gl. magistr.

magistra.in.l.eleganter.§.fina.ff.de condictione indebiti, vbi Doct.ibi videas, & hæc sufficiunt de prima regula.

Vnum tamẽ non omitto,scilicet quod prædicta procedunt, quando aliquis putans se obligatum i specie,vel in aliqua quantitate,illud soluit. Quid autẽ si aliquis putans se obligatum in genere soluit aliquam speciem illius generis, an tunc possum repetere? distingue,vt eleganter per Bartolum, in.l.si non sortem .§. libertus. ff. de condictione indebiti.3.colum. circa princi.

Repetitio cessat vbi sciẽter soluitur indebitum.

10 Secundus articulus principalis est de eo,qui scienter soluit,in quo faciamus regulam, quod scienter soluens non potest repetere, cum videatur donare: & sic efficitur quodam modo debitum,vt dicta.l.1.C. de condictione indebiti,à contrario sensu in versicu.per errorem text.in.l.indebitum eodem titulo,& in.l.1.ff. eodem, & in.l. si is qui eodem titul.& in.l.si non sortem. §.indebitum,&.§.qui filio,eodem titulo,& in.l.quo quis,& in. l. fideicommissum. eod.titul.&.ff.de inofficioso testamen. l.eum qui in princip.&.ff. de regulis iuris.l.cuius per errorem cum concordã. Ex ista regula infero, quod datum ob causam præteritam turpem,non repetitur per cõdictionem ob turpem causam,vel condictione indeb. ratio, quia quando causa de prẽterito est turpis,ille qui soluit,scit se non teneri,ergo soluit scienter indebitum, & per consequens videtur donare, ergo repetere non potest,vt.ll.supra allegatis,glosi.tamen tenuit contrarium in rubric.ff. de condictione ob turpem causam, & in rubr.C.de condictione ob turpem causam,& in rubri.ff.de condictione indebiti.pro veritate vide in.l.si plagij.ff.de verbor.obligatio.vbi plene per scribẽtes,& per Iaſo.in rubri.ff. de condictione ob turpem causam, vbi ad hoc propositum allegat istam regulam.

Cõdictio indebiti, vbi cessat causa.

11 Secundo ex ista regula infero,quod licet ille qui renuntiat condictioni indebiti, & omni legum auxilio, nihilominus possit eam opponere, vt supra late dixi,tamen si Notarius in principio instrumenti dicit Titius sciens se ad infrascripta nõ teneri,promisit, vel soluit &c. tunc tolletur condictio indebiti: quæ non datur promittenti, vel soluenti scienter,ita tenet eleganter Barto.in l.fin.§.penulti.ff. de condictione indebiti allegat.l.1.eod.titul.&.l. fideicommissum,&.ff.de regulis iur.l. cuius per errorem,idem tenet Ange.ibi idem tenet Bart.in.l.sed & si quis.§. quæsitum. ff.si quis cautionib9 in fine,& in.l.si dari.ff.de verbo. obligatio. & Bald.in.l.2. septima quęstio.C. de reiscindenda vẽditione, & in.l. 1. C. de confessis quod bene nota,et idem tenet Alexand.in.d. l.si dari in princip. ff. de verbo. obliga.

Repetitio cessat quando falso procuratori sciẽter soluitur cum cõs gl. Accurs. & alios.

12 Tertio ex ista regula infertur,quod qui soluit scienter falso procuratori, non potest ab eo repetere: quia censetur donare gloss.& Barto.in.l. si procuratori falso gloss.penultim.ff.de condictione ob causam, licet contrarium tenuerit gloss.notabilis in.l.dispensatorem.ff.de solutionibus, sed prima communiter tenetur,& in tantum illud procedit, quod etiamsi dominus postea ratificaret,non tamen posset ab eo repeti: nam ex quo censetur donatum procuratori, & sic est eius quæsitum, ratificatio sequens nihil debet obstare secundum Alexandrum in.d.l. si procuratori falso: qui in hoc reprobat Paul. de Castro, qui ibi tenebat contrarium, & circa istum casum, & illationem vide pulchre Iaſo.in.d. l. si procuratori secũda chart. prima colum. cum princi.sequentis,qui limitat quatuor modis.

Repetitio ĩdebiti sciẽter soluti nõ cessat, nisi vterq; sciat esse idebitũ.

13 Ista regula limitatur: primo vt procedat,quando vterque tam soluens quã recipiens sciunt indebitum solui, alias dissentius impediret donationem,ita pbat text.vbi in specie not.Paul.& Alexan. in.l.si ego.ff. si certum petat. & ibi etiam Iaſ.2.notabili.idem Paul.& Alexand.in.l.1.ff. de condictione indebiti, Angel.in.l.dispensatorem.ff.de solu. & est glo.ordma.de hoc in.l. qui fundum §.seruus.ff. de vsu capron, pro empto. glo.magna circa finem.

Repetitur solutũ cau. cõdi. expl.si non sequa-

14 Secundo vltra omnes ego limito,scilicet quod ille, qui ex certa sciẽtia soluit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur relictorũ agnitio etiam si nõ ignoretur esse indebitũ, licet vt debitũ inberetur solu.

& non retinuit, nihilominus repetit, quando nõ animo donãdi fecit, sed aĩo cõditionis implendę. ita est tex. de hoc in.l.penul.C.ad.l.falcidi.& ibi Bal. reputat hoc mirabile, a quo didici: faciũt notata.in.l. Neratius. ff. de condi. indebi. Sed videtur quod hoc non sit ita mirabile, pro vt dicit Bal. nam cũ ille soluit animo cõditionis implędę, ergo cessat animus donandi, & sic habet locum repetitio. Prętera vbicũq; cadit alia cõiectura, cessat præsumptio donationis l. si cum aurum de solutio. sed sic est in proposito, ergo &c. Præterea ille, qui soluit gratia conditionis implendę, videtur soluere ex necessitate: scilicet vt hæreditatę, vel legatum consequatur: quod alias non posset consequi, sed in necessitatibus nemo liberalis existit. l. rem legatam. ff. de adim. legati. l. si quis pro vxore. ff. de donatio. inter virum & vxorem, ergo cum nõ videatur donare, videtur posse repetere, & pro hoc facit optime. c. debitores de iureiurã. vbi qui soluit, vt euitet periurium, bene potest repetere, nec obstat quod scienter soluit, quia videtur soluisse ex necessitate, sed sic est in casu nostro, ergo. &c. cogita ergo in quo consistat illud mirabile.

Repetitur indebite solutũ sciẽter interdum.

15 Tertio vltra omnes limito, scilicet quãdo hęres de restituendo grauatus (post q̃ restituit) soluit creditoribus, nã bene potest repetere a fidei cõmissario, non obstante quod soluit sciens se non teneri, ratio est, quia illud originaliter fuit debitum ab hęrede, qui restituit, vnde propter illud primordiũ potest repetere. Item illud non est indebitũ omni consideratione, cũ iste, qui restituit, remaneat hęres nomine: quod operatur ad multa. Item quia indubio videtur gessisse potius negotium fidei commissarij, quam donasse. arg. de solu. l. di spensatorem. Item quia hic potest cadere alia coniectura, vel occasio, quã donationis, ergo nõ præsumitur donatio, secus si alia coniectura non caderet. l. si non sortem. §. qui filio. ff. de condi. indebi. cum cõcord. per doct. ibi tradit⁹, & de hac limitatiõe est text. in. l. 1. C. ad Trebellia. & ibi vide Bal. 3. oppositiõe. Quarto ego limito in casu. l. si nõ sortem. §. fi. ff. de cõd. indebi. vbi si ille, qui debet decem, aut stichum, soluat. 5. certum est, quod non liberatur, tamen si postea stichum soluat, potest repetere illa quinque, quia sunt indebita, quãuis illa quinque sciẽter soluerit, super quo Fulgo. ibi reliquit cogitandum, cũ sciẽter soluens non possit repetere, tñ pro solutione dicas, quod requiritur solutionem fieri per errorem, quãdo si fieret a sciente induceretur donatio. l. 1. ff. de condi. indebi. cũ supra allegatis: tũc enim requitur error, vt excludatur prę sumpta donatio, sed in. d. l. si non sortẽ §. fi. vbi solutio de quinque fuit facta a sciente, non potest cadere præsumptio donationis, cũ esset debitor in decẽ, vel stichi alternatiue repeti possunt prima quinque, quæ nunc sunt effecta indebita, quanuis error non interuenerit, & ita collige ex verbis Ias. in. d. l. si nõ sortem. §. fi. facit tex. in. §. 1. eadẽ. l. vbi Bar. & alij, & hoc tenementi.

Repetitur q̃ scienter soluitur ex necessitate tñ causatiua.

16 Quinto vltra omnes limito, quãdo dedi aliquid alicui, vt rem meam mihi restitueret, quam tenebatur gratis restituere, nam tũc possum repetere, quod dedi, quanuis dedi sciẽter tex. est in. l. 1. 2. ff. de cõdi. ob turp. caus. & in. l. idem est. §. quotiens. eod. tit. & in. l. si. eod. tit. & in. l. ob restituenda. C. de condi. ob. turpem. causã scias tamẽ, quod tunc nõ proponitur conditio indebiti: quia fuit solutum ab eo, qui sciebat se non teneri, sed agitur cõditione ob turpem causam, & ita dicit Bal. in. d. l. ob restituenda, & est notum, ratio autem huius limitationis est, quia cum ille alias rem suam non posset consequi, nisi illud dedisset, ergo quamuis scienter dedit, cessat præsumptio donationis, ergo habet locum repetitio, vt supra dictum est, & istam ego solus applico, quam nota.

Repetit⁹ sciẽter solutũ⁹ debitũ, quotiens alia cõiectura a quã donationis capi potest.

17 Sexto principaliter limita, licet supra incidẽter tetigerim, & hanc perpetuo nota, quod soluens sciẽter videtur donare, & nõ potest repetere, illud est verum, quãdo alia coniectura non potest capi: si autem alia coniectura potest capi, vel

pi, vel præsumptio, tunc nõ videtur donare: & semper potest repetere exemplum, quãdo faliam monetam pro vera solui, nam licet scienter soluerim, & indebitum, quia debeo monetam verã, & non falliam, nihilominus possum repetere, quia solui animo me liberandi, vel te decipiendi. iste est tex. in. l. si cum aurum. ff. de solutio. & in. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigno. actio. & sic, vbicunque potest capi alia coniectura etiã inductiua deceptionis, vel delicti, non præsumitur donatio: & ratio, qua

Falsum q̃ est nil est.

18 re ibi non liberatur, est, quia falsus denarius nõ est denarius. vt est glo. singularis. in. l. 2. C. de hęreti. si ergo nõ est denarius ergo non liberatur, ac si nõ soluisset, facit, quia quod falsum est, nihil est. l. Paulus. ff. de verbo. signifi. & in simili glo. singularis. in. l. fi. C. ad. l. Flauiã. de plagia, & quod dicimus, quod res mortua nõ est. l. 1. §. fi. C. de iati. lib. tollen. & procurator falsus nõ est procurator. l. falsus. C. defurt. facit. l. seruo manumisso. ff. de cõdi. indeb. cum glo. & l. si homo mortu. ff. de verbo. obliga. vbi cunque ergo potest capi alia coniectura, non præsumitur donatio, hinc dicit Bal. in. l. 1. C. de condi. indebi. in princi. quod soluentes monetam falsam fraudulenter, nunquã videntur donare per dicta iura. idem Bald. in. l. si militem. C. de condi. ob caus. vbi est tex. de hoc secundũ intellectum Bal. facit quod ali-

Donatio nũ quam præsumitur sed potius fatuitas.

19 bi dicit Bal. & millies allegatur, quod potius debet capi cõiectura fatuitatis, quam liberalitatis, secundum Bal. in. l. generaliter. C. de nõ nume. pecunia, facit etiã in simili quod. l. cum de in rem verso. ff. de vsu. nõ habet locum in prætendente titulum donationis, quia ibi potest capi alia coniectura, secundum Bal. in. l. si. C. ne de statu. defun. item facit, quod dicit Bal. in. l. 1. 3. oppos. C. ad Trebellia. Item ad cõfirmationẽ huius limitationis addo tex. in. l. si nõ sortem §. si quis quasi. ff. de cõdi. indeb. vbi ille qui soluit indebitum scienter, ea ratione ne incidat in aliud debitũ putatiuũ, potest tanquã indebitum repetere, & ita ibi summat Bart. & sic cũ soluit alia contemplatione, & potest capi alia cõiectura, nõ præsumitur donatio. ad id. l.

Vsuras soluens sciẽter nõ videtur donare

20 is cui. ff. eod. tit. pro hoc etiã facit. l. si nõ sortẽ. § si quis falso, & ibi in specie notat Bart. quod licet sciam me nõ teneri ad vsuras, & sim adhuc debitor sortis, si soluo, non videor donare: quia præsumor soluisse, ne vexer in debito principali, & ita praticant Episcopi secũdum

Fruſtratio potius q̃ donatio præsumitur,

21 eum, quod teneměti, quia quotidianũ, & ex illo tex. iuncta illa doctrina. Bart. colligitur, quod ad excludendam præsumptionem donationis, quę præsumitur in soluente sciẽter indebitũ, sufficit quælibet alia præsumptio, etiã si impediendo illam præsumptionem actus sit inualidus, & inefficax in effectu, & ita ampliatur regula. l. si cum aurũ cũ similibus. ff. de dona. & ita per illũ tex. dixit singula. Frã. de Aret. in. l. a Titio. penul. coll. ff. de verbo. obliga. quod nota, quia est pulchra & subtilis ponderatio: idẽ reperio tenere Ias. in. d. §. si quis falso, idem per illum tex. dixit Ias. in. l. si procuratori falso. ff. de condi. ob caus.

Fides data ex necessitate etiam causatiua tãtũ nõ est seruãda cũ communi. Datum sciẽter vel remissum ob necessitatẽ causatiuã repetitur.

22 2. cap. 1. col. post medium vltra prædicta, pro cõfirmatione huius limitationis facit, quod eleganter dicit Iacob. de Aret. & ibi Ludou. & Alex. in. l. si. ff. de condi. ob turp. caus. quod si ego habebã

Repetitur q̃ ob causam dedi quã nõ posse expleri certo sciebã cum cõmuni cõtra nõ nullos,

23 malum debitorẽ, vnde remisi sibi partem, vt reliquum mihi solueret: quod possum nihilominus repetere, id quod sibi remisi, & hoc quia remisi partẽ, vt aliquid possem consequi, quod alias nõ remisissem, possum ergo repetere, non obstãte quod remisi sciẽter, vt dicit. l. si cum aurum, cum concor. & idem tenet Iaso. in. d. l. si. ff. de condi. ob turpe.

24 caus. per illũ tex. Vltimo pro ista limitatione facit: scire debes quod, quando mulier dedit ob causam dotis pro matrimonio, quod nõ potest tenere de iure, si postea nõ sit, vel etiam sit secutũ de facto, nihilominus habet locum repetitio, non obstante quod dederit sciẽter, secũdum opinionẽ Pla. de qua in. l. si. ff. de condi. sine caus. quam ibi sequitur Bart. Angel. & Paul. & est communis opinio, & si dicatur contrariũ, quia soluens scienter indebitũ censetur donare

Universidad de Deusto
Biblioteca

nare & non poteſt repetere.l.cuius per errorem.ff.de regu.iur. cum ſimilibus, & iſtud erat fundamentum Fulgoſi.in d. l.fi. ad iſtud reſpondetur, & hoc eſt quod pōdero in ꝓpoſito noſtro, quod cum in illa.l.fi.ff.de condi. ſine cauſ. ſit expreſſa cauſa, ſcilicet dotis inualida,illa expreſsio facit ceſsare præſumptionem donationis tacitę: & ſic habet locum repetitio. argu.d.l. ſi cum aurū de ſolutio.& hoc tenet Bal.in terminis.in rubrica.ff. ſolu. matrim. & colligo etiā ex verbis laſo. in .d.l.fi.2. col. in medio vbi allegat. d. l. ſi cum aurū, ergo ſic in propoſito noſtro.Et aduerte quia iudicio meo.in.d.l.fi. iunctis verbis præcedentibus,eſt etiā tex.pro eo ad quod.s. ponderauī.l.ſi non ſortem.§. ſi quis falſo nam in. d.l.fi.fuit datum ob cauſam dotis,quæ datio fuit nulla cū matrimonium nō potuerit tenere,& tamen excludit præſumptionem donationis,& ſic ſi poteſt capi alia cōiectura,etiam ſi per eam reddatur actus nullus, nō præſumitur donatio: vltimo ſi diligenter aduertas, ꝓ ipſa limitatione potes inducere quaſi omnia iura, quę ſupra prolimitationibus adduxi, licet aliter induxerim ſupra ſcilicet.l.1.C. ad Trebel.l. penul. C.ad.l. falcidi.l. ſi non ſortē.§. fi. ff.de condi. indebi.&.l.1.2.&.l.4.§.quotiēs.&.l.fi.ff. de cōdi. ob turp. cauſ.&.l. ob reſtituenda.C.de cōdi.ob turp.cauſ. & eſt verum,ex prædictis ergo concludendo habes ſex limitationes ad iſtam ſecundam regulam, quas ego ſolus applico,& induco,patitur etiā iſta regula alias limitationes, quas vide per laſ. in l.1.ff.de condi.inde.2.col.cum ſequent. ad quem recurras.

Delicto pro vno bis puniri non debet,licet prius inſufficienter eſſet punitus.

25 Nunc ad prædicta quæritur de vna neceſsaria quæſtione,dicit. l. ſi cū aurū.s. ſæpe allegata,quod ſi aliquid ſolui,propter quod non ſum liberatus, ſi poſtea agatur cōtra me,poſsum excipere,donec mihi reſtituatur, quod ſolui ad idē l.elegāter.§. qui reprobos. ff. de pigno. actio.& notatur in.l. Neratius.ff.de cōdi.indeb.illud eſt verū quādo id, quod ſolui,poteſt reſtitui. Quid autem ſi id, quod ſolui,nō eſt repetibile, an tenear iterum ſoluere? exemplum erit,cauetur ſtatuto,quod pro vulnere ſine cicatrice ſit pœna fuſtigationis,ſi autem ſit vulnus cum cicatrice,quod amputatur manus, pone ergo quod fuit impoſita pœna fuſtigationis, quia credebatur nō remanſura cicatrix, poſtea apparet de cicatrice remanſura,an poſsit in pœnā manus condemnari cum pœna fuſtigationis,& ſic pœna nō ſit repetibilis? & in hoc reperio quod Bart.in. l. ſenatus ff. de accuſa. vltima. col. mouet iſtam quæſtionem,& relinquit cogitandum. Sed idem Bart.in.l.eleganter.§.qui reprobos.in.fi.ff.de pignor. actio.& Bal. in.c.at ſi clerici de iudi.4.col.decidunt iſtum caſum,pone quod aliquis fuit cōdēnatus, quod deberet ſibi effodi oculus dexter:per errorem autē fuit effoſſus oculus ſiniſter,an debeat effodi ocu

Pœna an duplicetur.

26 lus dexter?:decidit Bar.quod non quia pœna prima non eſt repetibilis, quod ſingulariter tene menti, in contrarium prima facie videtur text. ſingula. in.l. qui ſeruum in princ.ff.de interro.actio. vbi tex.ſingula,dicit,quod ſi aliquis cōfeſsus eſt,ſe delictum commiſiſſe,propter quod fuit occiſus:poſtea autem reperiatur verus delinquens,quod nihilominus debet occidi,ibi ergo eſt caſus, quod licet pœna prima non ſit repetibilis (patet ibi:quia erat pœna mortis) nihilominus tamen debet imponi ſecunda:pro ſolutione puto poſse dici,quod aut loquimur in eadem perſona, aut in diuerſis,primo caſu habet locum deciſio Bart. in.d. §. qui reprobos:ratio eſt, quia non debet bis quæri de admiſso eiuſdem hominis, vel non debet quis pro eodem delicto bis puniri. d.l. ſi ſenatus.ff.de accuſa.& in.l.penult.in.fi.ff. nautę caup.ſtab.& in.c.quid ergo.23.q. 5.cum ſimil. nota. in.cap. at ſi clerici.§. fin.de iudi.Secundo caſu habet locum tex.in.d.l.qui ſeruum,ratio poteſt eſse, quia pœne ſuos debēt tenere autores.l. ſancimus.C. de pœnis cum concor.vnde ille, qui deliquit, æquum eſt, vt puniatur,præterea delicta non debent remanere impunita.l.eum qui nocentem ff.de iniu.l.ita vulneratus.ff.ad.l.Aquil.

ſed

ſed ſi pœna impoſita primo ſufficeret, remaneret delictum impunitū quo ad delinquentem,quod non eſt dicendū, præterea res inter alios acta alijs nō debet prodeſſe, ergo,&c.& pro iſta ſolutione pōdera tex.i.d.l.pen.ff.nau.caup. dum dicit,ne ſępius de eiuſdem hominis admiſſo, &c.ergo ſecus in diuerſis hominibus.d.l.qui ſeruum, & ad iſtam quęſtionem vide quod ponit laſ.in.l.Iulianus.de cōdict. indeb. Tertia cauſa.1. col.in fi.& prædicta not. quia quotidiana, ſuper quibus cogitabis.

Repeti non pōt ſolutum ex cā iudicati.

27 Tertio principaliter videndum reſtat de eo,quod ſoluitur ex cauſa iudicati, an poſsit repeti tāquam indebitum, in quo breuiter facio regulam,quod non poſsit repeti.l.1.C.de cond.indeb.& in l.Iulia.ff.eod.& in.l.eleganter. §.1. eod. tit.&.C.de compēſa.l.ex cauſa.ff. mād. l.ſi fideiuſſor.§.in omnib9 facit.l.ſeruo inuito.§. cum prætor.ff.ad Trebel.&.ff. fami.ercīſ.l.cum putarem,ratio eſt propter autoritatem ſententię, iſtam rationem ponit iuris cōſultus in.l.ſi fundus. §.ſi plures.ff.de pigno.& in.l.ſi fideiuſſ. §.in omnibus.ff.mand.& in.l. ſi prætor in princi.ff.de iudi.& in ſimili tex. in.d. l.ſeruo inuito.§. cum prætor, ad Treb. Item eſt ratio,quia cū ſententia habeatur pro veritate.l.res iudica.ff. de regu. iur.&.ff. de ſtatu homi.l. ingenuum,q̄ris ī veritate ſit indebitum, ſentētia in facit debitū, & ſic non pōt repeti. Regula prędicta limitatur pluribꝰ modis: primo quando ratione noui caſus ē̄mergētis,æquitas id ſuader,nā tunc poteſt repeti,ita intelligitur.l.ſi fullo.ff.de condi.ſine caſu,& tex.in.l. incommodato.§.fi.ff. commoda. & confirmatur hæc ſolutio,per.l.in confirmando,&.l. vtilitatem.ff.de confirma. tuto. & in ſimili.l.ſi hominem.ff.manda. &.l.cū qs &.l.ſi cum Cornelius.ff.de ſolu. & in ſimili.c.ad noſtram, el.3. de iureiu.&.i.c. cum inter.p.de renū.& quæ late habētur in.l.de ęrate.§.ex cā.ff.de īterro.act.

Repeti pōt cōdictione ſine cā,q̄ vi ſniẽ ſolutū fuit indebite ſecundū eōem opin. gloſſarū.ſed cōtra tenet cōis opi.doc.

28 Secundo prædicta regula limitatur,vt licet non poſſet repeti ſolutum per ſententiam:illud eſt verū condictione indebiti,vt ibidem cum concordan.cōdictione tamen ſine cauſa bene poteſt repeti,ita tenet gl.expreſse.in. d.l.ſi fullo, & eſt notabilis,& ſingularis idem ſentit gl.l.1. C.de cōd.indeb.in fin.gl. mag. idem tenet gl.in.l.ſi fideiuſſor.§.i oibus ff.mand.& gl.in.l.ſi fine. §.1. ff. rem rat. habe. illæ tamen gl. reprobātur cōiter: nam nulla cōdictio cōpetit ad repetēdum ſolutū vigore ſententiæ definituæ, etſi ante ſentētiam fuiſſet omnino indebitum,quia nunc eſt effectum debitum autoritate ſentētiæ, vt ſupra dixi,dicendum eſt ergo, quod nulla condictio cōpetit,per quam directo cōtradicatur ſententiæ,vt in ꝓtraris,ſed q̄n per condictionem non dicitur ſententia iniuſta,ſed quod cauſa (quę fuerat tempore ſententiæ) deducta eſt ad nō cauſam: tunc bene datur cōdictio ſine cauſa,iſte eſt caſus proprie in.d.l.ſi fullo,& in.l.incommodato.§.fi.ff. de commoda.& ita videtur dicere Bart. in.d.l. 1.idem tenet Bar.in.d.l.ſi fullo,& in.l.1. §.parui.ad ſi.ff.quod vi aut clam.et in.l. ſi ſine in prin.ff.rem rat.habe. & in.l.Iulia.4.col.ff.de cond.indeb.& in.l. Senatus vlti.col.ff.de accu.ſequitur Paul.& moderni in.d.l.ſi fullo, facit in ſimili iudicio meo.l.Neſennius.§.fi.ff.de re iud. &.l.ex diuerſo.§.fi.ff.ſolu.matri.& tex. ſingul.in.l.1. C.de iuris & fact.ignor.vbi licet exceptio etiam peremptoria non poſsit opponi poſt ſentētiā, ñ ſi nō cōtradicit ſententiæ,bene pōt poſt ſentētiam opponi:ſic in propoſito (quando non contradicitur ſententię) poteſt repeti ſolutum per ſententiam. Tertio limita quando per inductionem, ſeu dolo aduerſarij pars eſſet in errore deducta, & ſic ſuccubuit, nam tūc ei ſuccurrirur,ſaltim per reſtitutionem, ita probatur in.d.l.quęſitum.ff.quando act.de pecu.eſt annal. ſecundum vnum intellectum,& ibi Bar.& vult Bal.prima oppoſitione in.d.l.1.C.de cōdi.inde.quod bene not. Quarto limito, vt hæc regula ſit vera,quando allegatur rememtas, vel iudicij facilitas: ſecꝰ ſi allegatur falſitas, nam tunc poteſt reſcindi ſententia:& habet locum repetitio.ff. de re iudicata.l.Diuus extra de probati.c. licet

Repeti pōt vi ſententiæ ſolutū q̄n dolo aduerſi ſuccubuit.

29 cauſam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

causam.l.penul.& fi.C.si ex falsi.instrū. Quinto fallit,quando sentētia propter quam soluit,fuit appellatione suspensa, nam tunc potest repetere.ita Bal.in.l.1. de condi.indeb.C.3. oppositum.sed aduerte,quia hæc verba non videntur habere saporem:nam si erat appellatione suspensa,ergo non soluit:quia appellatione pendēte nihil debet innouari.ff.nil. inoua.appella.penden.l.1.cum concor. ergo non erat,quid repeteretur,præterea aut sententia fuit confirmata, & cogeretur soluere,nec posset repeti.l.Iulianus cum concordan.ff. de condi.indebi.aut infirmata,& non cogeretur soluere,& sic nō est quid repetatur: vnde dico, quod sentētia fuit cōtra me lata, & fui cōpulsus per iudicē soluere: deinde in casu appellationis obtinui,isto casu possum repetere, quod solui vigore primę sententię,iste est casus, & ibi Bar.in.l.cum ex causa.ff.de appella. idē si iudex,aquo sententiam appellatione suspēsam executioni mādauit,nam interea possum repetere secūdum eosd.

Repeti pōt solutū vt sententiæ latæ p sordes cū cōmuni vel per gratiā.

30 Sexto hæc regula intelligitur, quando sentētia fuit lata bona fide, secus si per dolum, vel gratiam. Nam tunc potest repeti solutum, saltim per restitutionē glo.est in.l.seruo inuito. §. cum prætor ff.ad Trebellia. & addo, quod illā glo. dicit vnicam Bald.in.l.venales.C. qua. prouoc.nō est necesse,& in.l.1.vlti.col. C.quomodo,& quādo iud. & vide Iaſ. in.l.eleganter.§. si quis post.in princi.ff. de con.indeb.qui reputat illam glo. singulariter.licet non ad hoc propositum.

Repetitur solutū vigore sentētiæ interdum.

31 Septimo vltra omnes pro limitatione dico,quod si ego vere solui debitū,sed (quia probare non potui solutionem) oportuit me secundo loco soluere per sententiam,si postea probo,de solutione prima potero repetere,id quod primo loco solui, ista est glo. elegans.in.l. Iulianus.ff.de condi.indebi.glo. penul. ante medium,quam ibi Bart.& omnes sequntur. Circa hoc tamē aduertendū est primo, quod ibi non repetitur solutum per sentētiam, sed id quod primo solutum est, vt ibi in glo. & omnes tenent,& sic iudicio meo nō est proprie limitatio, cum hic tractemus de repetitione eius,quod est solutum per sentētiam. Secundo aduertēdum est, quod illa glo.vult,quod illud primo solutum repetatur cōdictione sine causa, nō autem cōdictione indebiti.ratio est, quia illud,quod primo loco soluit,non erat indebitum,sed debitum, sed causa prima redacta est ad nō causam,ideo competit condictio sine causa,& quod ibi nō cōpetat cōdictio indebiti,sed cōdictio sine causa,tenet ibi expresse. Bart. 5. col. ante medium, idem ibi Paul. idē tenet expresse Paul.de Castr.in.l.fi fullo vlti.col.ff.de condi.sine caus. & in.l.eleganter.§.fi quis post.ff.de condi.indeb. & vltra omnes ego pondero quod idvult Bal.in.d.l.1.2.col.versi.3.quęritur, vbi tenet,quod si post sententiā condēnatoriam reperiatur instrumētum solutionis, remedium est per actionē in factum,licet nō per cōdictionem indebiti,quod est tenēdum mēte,adde Bal. in.l.sub specie.C.de re iudica.sed caue, quia Bal. ibi dicit,quod condicit, quod primo soluit,nec declarat qua actione, vnde etiā ibi posset exponi,condicit.l. condictione indebiti,sed certe Bal. ibi allegat.glo.in.d.l. Iulianus, & sic videtur intelligere de condictione sine causa,idem vult Bal.in.l.1.vlti.col.C. quando prouoca,non est necesse,vbi etiā allegat glo.in.d.l. Iulianus. Contrariū tamen (imo quod habeat locum illo casu etiā condictio indebiti) sentit Bart. in.d.l.fi fullo.ff.de cond.sine caus.& expresse in.l.1.§.parui vltima.col.ff.quod vi aut clam, & etiam pondera hoc expresse tenere Bal.in.l.receptitia,prima col.C.de consti.pecu.vbi expresse etiā dicit,quod si solutum esset indebitum, repeteretur per cōdictionem indebiti non obstante sentētia, & istam partem reperi postea tenere Iaso. in. l. Iulianus ff.de cōdi.indeb. tertio casu,prima col. cum sequenti,vbi pro hoc allegat duos tex.prim.in.l.si non sortē.§.fi.eod.ti. & ibi vide per eum.a.allegat.l. elegāter.§. si quis post eod.tit.vbi dicit esse tex.de directo pro ista conclusione, & vide latius per eum.in.d.l.Iulianus. Aduertendum

dum tamen est, quia contra prædicta, imo quod nullo modo posset repetere,videtur expresse tenere Bal.in.l. fin. vlti.coll.C.de fideicom.lib. vbi quęrit, Titius ex contumacia positus est i bāno.c.librarū,& soluit: postea, propter idem debitū est relegatus, quia ex forma statuti non veniebat imponēda pœna.c.librarū.sed relegationis quæritur nunquid.c.possit repetere tanquam indebita? respondet,quod non,quia hoc damnum sentit ex sua contumacia, & hoc tenet per gl.ibi: & sic ponderat rationē,quia ex sua cōtumacia,& sic nullo modo repetit, sed crederē posse dici quod ibi est speciale, quia cum soluit propter contumaciam,videtur soluere propter delictū:& sic ratione delicti erat debitum, & sic non obstat.l.ē ibi primo soluit vigore sentētiæ: & sic non potest repeti argu.l.1.C. de condi. indeb.& ita ibi in addi.allegatur.d.l.prima cogita, quia Iaſ.in.d.l.Iulian9.tertia char.1.col.ad fi. allegat illam decisionē ad contrarium eius, quod ibi dicit Bal.

Repetiū solutū vigore sententiæ interlocutoriæ

32 Octauo principaliter hęc regula procedit in solutione ex sentētia diffinitiua, quid autem in interlocutoria? Bart.videtur dicere quod possit repeti, ā quo vide notabiliter Bal.in.l. 1. supra alleg. 2.col.ad fi.ver.5.quęritur,&c.alias limitationes collige per gl.in.l. cum ex causa.ff.de appel.possunt & aliæ colligi ex plene notatis per gl.in.l.1.C.senten.rescind.non posse,vltimo vide pulchram distinctionem per Ang.in.l.1.C.de cōdi.indebit.ex qua colliges aliquas limitationes ad istam regulā in. d.l. 1. C.de

Repeti an debeat solutū qñ sñia est absoluto ria?

33 cōdi.indebi. Prædicta omnia vera sunt in eo, qui soluit vigore sententiæ cōdēnatoriæ,vt non possit repetere tanquā indeditum. Quid autem si sententia feratur absolutoria,& absolut9 soluat,an solutum posset repetere tāquam indebitū? hoc nō tāgitur in.d.l.1.circa quod considero, quod aut sententia absolutoria est iusta, id est quia in veritate nihil debet: aut iniusta, quia erat debitor. Primo casu dico,quod si absolutus soluat,bene potest repetere,quocunq; errore soluat, siue facti,siue iuris,nam cum nullo modo esset debitor, non debet distingui,quo errore soluat,quia error iuris non debet nocere in dāno vitando.l.error,&.l. iuris ignorātia.ff.de iuris & facti ignorant.not.plene. in.l.1. ff.de condi.indebi.&.l. cum quis. C.de iur.& fac.igno. secundo quando nullo modo est debitor,si soluit, potest repetere,vt hoc tit.& modo dixi, ergo à fortiori si nō est debitor, & insuper habet pro se sententiam absolutoriam,quę in dubio habetur pro veritate.l. ingenuū. ff.de statu homi.cum simi. Tertio quia illa sententia est inducta ad finem pariendę liberationis, ergo non debet cōtrarium operari.1.quod si soluat, nō repetat.l.legata inutiliter cum concord. ff.de leg.1. Quarto pro hoc est tex.à cōtrario sensu in.l.iudex.ff.de cōdi.indebi.vbi tex.si iudex male absoluit,& absolutus sponte soluat, repetere non potest,ergo si bene absoluit, quia nō erat debitor repetere potest. Quinto pro hoc dico esse tex.in.l.Iulianus.eo.titul. in ratiōe sui, vbi text.dicit, quod absolutus(si soluit) repetere non potest, rō est, vt subdit tex.quia licet absolut9 sit à simili obligatione,natura tamē debitor permanet: & illa naturalis impedit repetitionem,cū ergo ille,qui nunquā fuit debitor (si absoluatur) non remanet debitor, etiā naturalis: ergo si soluit,repetere potest,& prędicta reputo ĩdubitata,sed ideo dixi,vt satisfiat pertinacibus,qui de omnib9.l.quęrūt,quę rere enim. l. vbi naturaliter sentimus, vt in casu prædicto,nihil aliud est, quā infirmitas intellectus secundum Arist.

Repetere an possit absolutus sententia?

34 Secūdo casu principali quando erat debitor,& absolutus nihilominus soluit, an tunc posset repetere? quidam dicebant, quod sic,tali ratione,quia absolutus est tutus exceptione sententię,quę est perpetua, item est fauorabilis in fauorem absoluti, ergo debet posse repetere per.l.qui exceptionem.ff. de condi.indebi.& ista opinio refertur per gl. in.d.l.Iulianus,in fi.gl. mag. posset etiā addi alia ratio,quia sententia habetur pro veritate.l.res iudica.ff.de reg.iuris. cum ergo fuit absolutus, ergo tāquam non

non debitor deberet repetere, nec se-
cūdum hanc opinionem obstaret. l. iu-
dex. ff. de condi. indebi. vbi dicitur ex-
presse cōtrarium, quia debet intelligi,
quando scienter soluit, vt ibi in versi.
sponte. Sed ibi loquitur, quando igno-
ranter, nec etiā obstat. l. Iulianus. eo. tit.
vbi tex. ad literam in contrarium, nam
potest responderi ex verbis glosæ pri-
mæ ibi ad finē, & ibi declarat Iaso. 4. ca.
in princ. breuiter communis opinio est
in contrariū, imo quod si absolutus sol
uat, non potest repetere, & est tex. in. d.
l. iudex. & in. l. Iulianus, ratio est, quia li
cet absoluatur, remanet tamen debitor
naturaliter, ergo nō potest repetere. l.
naturaliter. eo. tit. &. l. si pœne. in prin.
&. l. si non sortem in prin. &. l. fideicō-
missum. &. l. quod quis cum simil. &
ad istam rationem non respondebant
tenentes contrarium.

Repetitio an dei quocunq; errore soluatur post sententiam absolutoriā arduaq̄stio,

35 Dubitatur tamen necessario, an hæc re
gula sit vera, quocunque errore soluatur, vel debeat distingui inter errorem
iuris, & facti, iuxta. l. error. C. ad. l. falci-
diam. & Bart. in. l. Iulianus de condi. in
deb. 6. col. ad fin. fuit in mirabili opinio
ne, quod, absolutus postea soluens nō
posset repetere, quocunque errore sol
uat siue facti, siue iuris, & hoc per. d. l.
Iulianus, quæ indistincte dicit, absolu-
tum non posse repetere, & ad. l. error.
respon. quod illa distinctio procedit in
naturali debito, quod nunquā fuit iun-
ctum cum ciuili, sed quando est debi-
tum naturale, quod fuit semel iunctum
cū ciuili, illa obligatio naturalis est po-
tentior, & semper, & indistincte impe
dit repetitionem. d. l. Iulianus: secun-
dum eum, idem videtur velle glo. in. c.
turbatur. 1. quest. 4. §. 1. idem tenuit. Bal.
in. l. cum quis. C. de iuris, & fact. ignor-
an. Contrarium tamen tenetur cōmu
niter, imo quod debet distingui inter
errorem facti, & iuris, vt primo casu re
petat, secundo non, & ita tenet glo. in
l. 1. ff. de condi. indebi. & ibi Barto. sibi
contrarius, & ibi Angel. & Alexan. &
Ange. in. l. 1. C. de iudi. & Ant. & Imol.
in. cap. fi. de solu. idem Paul. de Castro.
in. d. l. Iulianus singulariter ibi per glo.
in versicu. natura, & pro ista opinio-
ne stringit fortiter nam Bartol. vult,
quod in debitore absoluto per senten-
tiam, si soluat errore etiam facti, ideo
non repetat, quia naturalis obligatio
(quæ remanet, cum fuerit semel vnita
cum ciuili) est fortior ad impediendū
repetitionem, quam illa naturalis, quæ
semper fuit sola, contra hoc facit, nam
habemus, quod vbi adest naturalis, &
ciuilis obligatio simul, tutus exceptio-
ne etiam odiosa si soluat per errorem
facti, nihilominus repetit solutum, hoc
patet in debitore tuto excep. macedo-
niani, nam ille est, & naturaliter, & ci-
uiliter obligatus. l. quia naturalis, &
est nota. ff. ad macedo. est tamen tu-
tus except. macedo. quæ est odiosa,
quod est plus: & tamen (si soluat per
errorem facti) potest repetere. tex. est
in. l. fin. ff. ad macedonia si ergo vbi ad-
est vtraque obligatio, error facti tri-
buit repetitionem soluti etiam in odio
sis, ego a fortiore, error facti debet in-
ducere repetitionem, vbi est sola natu-
ralis, licet fuerit vnita cum ciuili, &
hoc videtur carere respon. secundo cō
tra Bart. facit. l. iudex. ff. de condi. indē-
bi. in versi. sua sponte, vbi est tex. quod
debitor tutus excep. sententiæ, si sua
sponte soluit, non repetit, modo sic si
intelligis, sua sponte, id est sciēter. tex.
caret dubio. per. l. 1. ff. eod. cum concor.
necessario ergo debet intelligi sua spō
te. i. non coacte, & non per aliquem er-
rorem facti sed iuris, nam tunc non re-
petit, ergo si per errorem facti, bene re
peteret. d. l. fin. ff. ad macedo. sed cau-
e, quia iudicio meo illa. l. iudex nō pro
bat necessario, nam fateor, quod expo
natur sua sponte, id est non coacte, ta-
men bene potest esse, quod soluit spon
te, & quod errauerit in iure, vel etiam
in facto, quia nesciebat se absolutum, &
sic illa. l. necessario non stringit, funda
mentum tamen precedens caret respō
sione: & tenēdo istam partem, quæ est
vera, & communis, ad fundamentum
Bart. respondeo, vt per Angel. in. d. l. Iu-
lianus. 4. col. vel aliter, & melius, vt per
Iaso. ibi. 4. ca. 2. col. quem ibi videas,
& in

& in præcedenti coll. qui etiā sequitur
istam opinio. ex prædictis ergo habes,
quod soluens postquam absolutus est,
non potest repetere, fallit quando erro
re facti soluat: alia limitatio colligitur,
ex gl. 1. in. d. l. Iulianus. §. quando iudex
pronunciauit, eum non esse debitorē:
aliæ colliguntur ex verbis Iaso. ibi ter-
tia causa. 2. col. in princi. sequentis post
Barto. quem videas.

Repetitio indebiti soluti q̄n detur.

36 His expeditis, pro breui sūmula in hac
materia possunt adhiberi sequentes di
stinctiones, prima an quis soluit scien-
ter, & non repetit. l. 1. ff. de condi. indebi
ti cum concor. an ignoranter & tunc
vt in. d. l. 1. ff. de condi. indeb. & l. 1. C. de
condi. indebit. cum simili. Secundo aut
soluit quis errore iuris, aut facti. Primo
casu debet distingui, vt notatur ī. l. 1. ff.
de condi. inde. Secundo aut est error fa
cti probabilis, aut non, vt ibidem nota
tur. Tertio an sit omnino indebitū, vel
indebitum naturaliter, licet debitū ci-
uiliter, & indistincte repetitur, vt nota
tur in. d. l. 1. & in. l. cum quis de iur. & fa
cti. igno. aut debitum naturaliter, inde-
bitum ciuiliter, & tunc distinguitur in
ter errorē iuris, & fact. l. error. C. ad. l.
Falc. Quarto an solués habet exceptio
nē vel nō: etsi habet, aut tēporalē, & nō
repetit. l. quod noīe, &. l. nam & mari-
tus. &. l. in diē. ff. de cōdi. indebi. aut per
petuā, & tūc, si est fauorabilis repetit,
si odiosa secus. l. qui exceptionē. eo. tit.
quod dixi de perpetua, idem de dubia,
quæ potest se habere ad perpetuam, &
temporalem, vt interim solutum pos-
sit repeti. l. sufficit. ff. de condit. indebit.
Quinto an ille qui soluit pēdente ali-
quo dubio, sit in omnem euentum de-
biturus, vel non, vt primo casu non re-
petat: quia frustra expectatur euen-
tus, ex quo nullus sequitur effectus. l. ali
quando ad velle. & ista ratio. l. indiem.
aut non est debiturus in omnem euen-
tum, & tunc repetit, & iste est effectus.
l. Iulianus de condi. indebi. per totam. l.
si bene aduertis. Prædictæ autē distin-
ctiones non habēt locum ī minore sol
uente, vel furioso, vel pdigo, imo pos-
sunt indistincte repetere, quocūq; mo
do sit indebitum, taliter, quod ad illud
inuiti compelli nō poterāt, nec potest
eis obijci de scientia, quæ proprie non
cadit in eis, & iste est proprie casus in
l. interdū. ff. de condi. indeb. & ibi decla
rat Paul. de Cast. 2. oppositione, quem
videas omnino.

Repetitio an detur ei, q̄ exceptione tutus erat.

37 Vltimo restat expediendū, licet supra
incidēter tetigerim, an tutus exceptio
ne possit repetere? in quo esset cōsidē-
rādū, an sit exceptio facti, vel intentio
nis? vt exceptio solutionis, iuxta nota-
ta in. l. quisē debere de cōdi. ob caus. &
tūc indistincte pōt repeti. l. sed etsi me
putē in prin. ff. de cōdi. indeb. an sit ex-
ceptio iuris, quę elidit actionem, quam
præsupponit cōpetere? & tunc talis ex
ceptio tollit naturalē obligationem, &
elidit ciuilem, vt excep. pacti de nō pe-
tendo. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff.
de pact. aut ciuilem tollit, & naturalē
elidit, vt exceptio prescriptiōis de qua
p Din. & Bart. in. l. fi. ff. rē rat. habe. aut
ciuilem tollit, & naturalem nullo mo-
do tāgit, vt exceptio sententiæ, vel rei
iudi. de qua in. l. Iulia. ff. de cōdi. indebi.
& ī. l. iudex. eo. ti. &. §. dixi, aut nec ciui-
lē, nec naturalē tollit: sed vtrāq; elidit,
vt exceptio Macedoniani, et Velleia. et
similes: de q̄bus in. l. quē exceptionē. ff.
de cōdi. īdeb. aut nec ciuilē nec natura
lē tollit, nec ēt elidit, sed solū elidit ac-
tionē, vt est exceptio litis pēdētiæ, qua
in. l. Iulianus. in prin. de condit. indebi.
& in omnibus prædictis, quid iuris sit,
vide mirabiliter per Bar. melius quam
alibi, per eum, in. d. l. Iulia. 6. col. cū prī.
sequentis. Et per prædicta sum expedi
tus de trib9. ff. de solutione ignoranter,
de solutione scienter, & de solutione
ex causa iudicati.

Repetiquid possit condictione indebiti.

38 Nūc videndū restat q̄d veniat, vel quid
possit repeti per condictionē indebiti,
& in hoc melius quam inueniam, ego
dicerē sic, quod aut quis putauit se ob-
ligatū in genere, aut ī specie. Primo ca
su, aut solutio est facti, in his quæ ī suo
genere recipiunt fūctionē: & tunc re-
petit tantūdē, iste est casus. in. l. quod in
debitum. ff. de condi. indebit. aut soluit
in his quæ non recipiunt fūctionem in

Universidad de Deusto
Biblioteca

suo genere,& tunc aut loquimur in his quæ per solutionē extinguntur, & tūc illud solutum nō poterit repeti, sed eius æstimatio,quatenus recipiēs factus est locupletior,casus est in.l.si non sortem.§.libertus,eo.titu. aut loquimur in his quæ per solutionem non extinguntur,& tunc,si quidem illud extat, idipsum repetitur,tex.est in.l.cum is.§. fin. ff.eo.tit.si non extat non repetitur,nisi recipiens esset factus locupletior,vt.d. l.cum his in princi. & ad hac distinctionem vide per Bar.in.d.§.liberty3. coll. à quo didici. Secundo casu quādo quis putauit se obligatum ī specie, & soluit, dic quandoq; repetit,id quod solutum est,si extat.d.l.quod indebitum.ff.eo.interdum minus,vt est casus in.l.in summa.§.si seruū.eo.titu.interdū nihil, si in nullo est locupletior, vt est casus.in.d. §.libertus, qui tex. est melior de iure secundū Bart.in.d. l. quod indebitum,ad idem.l.in summa.§.in frumento.eo. tit. prędicta ꝓcedūt quo ad id, quod principaliter solutum est, an autē accessiones veniant? dic,aut loquimur de naturalibus,vt de fructibus, & similibus,& tūc veniūt tex.in.l.indebiti in princ.de cōdi.indebi.&.l.in summa.§. ei qui.eo. tit. aut de ciuilibus, vt de vsuris, & tūc secus.l.1. C.de condi.indebit.&.l. quotiens. C.de ꝓdi.ob tur.cau.&.l.emptor. ff.de noua. & prædicta videtur quo ad

Fructus qñ veniāt ī cōtractibus. 39 condi.indeb. Verum quia hæc materia apud me reputatur summe difficilis, inuestigandum est latius an quō & quando in cōtractibus, & similibus veniant accessiones naturales & ciuiles? Et qa in hac materia reperio multa,& diuersa iura sibi adinuicem repugnātia, ideo omissis oppositionibus, ꝓ veritate, & cōcordia putaui sic distinguendū. Cū ergo quęritur,an& qñ accessiones veniāt? dicendū videtur,quod aut loquimur in cōtractibus stricti iuris,aut bo-

Fructus qñ sint restituēdi ex cōtractu stricti iuris. 40 nę fidei. Primo casu,aut quo ad fructꝰ, & alias accessiones naturales aut quo ad vsuras,& sic accessiōes ciuiles. Quo ad primū diligēter aduertendum, nam aut in obligatione est rē dari, aut rē restitui,aut rē fieri, vel tradi. Primo casu qñ agitur ad dandū, vel in obligatione est rē dari: regula sit,quod non veniunt fructus,vel accessiones naturales, nisi post li.cōtest.tex. est de hoc in.l.cū fundus in prin.ff.si cer. pet. qui loquitur in certi condictione generali, per quam agitur ad dādum,tex.etiā est in.l. videamus.§.si actionem.ff.de vsur.& in.l.si filius fa.§.cū fundū de ver.obli.quem ita ītelligit Bar.ibi, & text.in.l.vulgo.ff.de vsu.& in.l.in fideicōmissi.§.in his.eod. tit.ad idem text. in.l. præterea.ff.de rei vēdi.& tex.in.l.datio.§.1.ff.de act.emp. Hoc est verū, quādo dari tantū quis stipulatur,secus si dari, vacuamq; possessionem tradi,nā tunc debentur fructus à tēpore moræ propter illa ỳba duplicata, tex.est notabilis,qui ponit hāc rōnem in.l.si stipulatus in prin.ff. de vsur. sec9 si vacuū tradi tm̄ stipularetur, nō aūt dari,nā tūc secus esset, ita intelligitur tex.qui videtur illi cōtrarius,in.d.l. datio.§.1.de acti.emp. secundū gl.ibi.licet aūt in actionibus stricti iuris nō veniāt fructus vt dixi, habetur tm̄ rō fundi, quāti plurimi fuerit à tpe moræ, vt dicimus in vino, ita ītelligitur.l.vinum ff.si cer.pet.& text.in.l.in hac,& in.l. fi.

Libellandi practica quo ad fructus. 41 ff.de tritica. Et hoc est vtile ꝓpter practicā, nā si ī libello peterē cōdēnari ad fundū cū fructibus, succūberem in fructibus, cū nō debeātur, si vero peterē cōdēnari ad fundū, quāti plurimi fuerit à tpe morę vincerē nec est dubium, qđ plus valebat, cū esset fructib9 plen9 vt est tex.notabilis in.l.fi.§.fructus.ff.q̄ in frau. cred.& hoc ponit Bar.in.l.si filius.§.cū fundū.ff.de ỳ. obli.2. oppo. Videtur tm̄ mihi, quod cōtrarium sentiat Paul.de Castr.ibi.3.oppo. ad fin.licet de Bar.nō faciat mētionē, & respōdet ad iura ꝓtraria,vide ibi per eū: rō aūt quare in obligationē rem dari,nō veniunt fructus à tpe moræ,pōt colligi ex regula tex.in.l.quicquid astringēdæ in prin. de verbo. obliga.vel secūdo,& hāc teneo,quia in obligatione rē dari,nō succedit obligatio ad interesse post morā. l.vbi autē nō apparet.§.fi.ff.de ỳb.obli. &.l.si seruū.§.fi.eo.tit. vñ non pūt peti fructus,nec tanquā fructus,neq; tāquā interesse

interesse,& istam rationem sensit vno verbo Paul.de Castr.in.d.l.si filius.§. cū fundum.in.3. oppos. in medio in obligatione autē fundum tradi, cum sit facti, succedit obligatio ad interesse.l.stipulationes non diuiduntur.§. Celsus de ỳb.oblig.&.l.si quis ab alio.§.fi.ff. de re iudic.rō,quia cū succedat obligatio ad interesse,potest peti fructꝰ,vt.j.dicam, & hoc habetur de primo mēbro, qñ in cōtractu stricti iuris venit ī obligatione rem dari.

Fructus an veniant in obligatione rēestitui. 42 Secundo casu principali quādo in cōtractu stricti iuris venit rem restitui:facio regulā,quod veniunt fructus, & accessiones naturales à tēpore moræ nō spectata contestatione: siue petā restitui,quod est,vel fuit meum,vel ēt nunquam fuit meum hoc patet in cōdictione ob causam,in qua agitur ad restituēdū causa non secuta tex.est in.l.q se debere.ff.de cōdi. ob caus. & in.l. cū quis eo. tit. Item patet in cōdictione indebiti,in qua agitur de restituendo text.est in.l.indebiti per totam.l.ff. de condi.indebi.notatur in.l.quod debitum,eo.tit. tex.est.etiam ī.l.in summa.§.ei qui. eo. tit.&.§.in frumento ead.l.et notatur in d.l.1.in vlti.glo1. Item patet in condict. ob caus.pro dote, & in donatione causa mortis reuocata,in qua agitur ad restituēdum de quibus in.l. videamus, in prin.&.§.1.ff.de vsu.ēt patet,quādo agitur ad reuocandum alienata in fraudē creditorum:quo casu ago, vt restituatur id,quod non est meum, neque vnquam fuit tex.in.§. in Fauiana.ead.l.& facit.§.si actionem ead.l.à cōtrario sensu.Ratio autem differentiæ inter obligationem rem dari,& rem restitui,pōt esse,quia quādo ago ad restitutionem, verbū restituo denotat plenitudinem, & sic veniūt fructus, & accessoria à tēpore morę, & quod hæc sit bona ratio in restitutione,est text.qui ita declarat in.l.videam9.§.in Fauiana.ff.de vsu. & vult Paul.de Castr.in.l.cum fundus. in prin.ff.si cer.peta.aliam rationem assignat Sali.in.l.vinū.11.opp. fl.si cert.pe. vbi dicit, quod quando peto,quod est meum,vel fuit meū, ergo ratione pleni oris iuris quia plenius ius dicor habere: ideo nimirū si fructus prius veniūt, quā alio casu, qñ ago ad mihi debitū, & istam rationē refert, & sequitur Ias. in.d.l.cum fundus ante medium,sed hæc ratio mihi non satisfacit, quia non est generalis,nam solum modo concludit qñ ago ad id, quod meū est,vel fuit,secus si nec est,nec fuit, vt in.§.in Fauiana de quo supra,ideo teneo præcedentē,& ex regula prędicta venit decisio tex.in.l.2. C.de pact.inter empt.& ven. vbi in actione prędescriptis ver.(quæ est stricti iuris)veniunt fructus à tempore morę,eo quia ibi agitur ad illud, quod aliquando fuit meum,quod tene mēri.

Fructus an veniāt ī obligatione rē tradi. 43 Tertio casu principali quando in obligatione est rem tradi,tunc quia illa est obligatio facti, vt est notum in obligatione facti post moram succedit obligatio ad interesse, vnde ibi post morā, venit interesse dāni,& ēt lucri,quod stipulator recipit post morā,et sic veniūt fructus sati post morā promissoris, nō vt fructus sed vt interesse, iste est casus in.l.si fundū certa die.ff.de ver.obligat. omissis alijs solutionibus, & tex.in.l.in conuentionalibus.§.fi.eo.tit.quē ita intelligit Bar.in.d.l.si filius.§.cum fundū. eo.11.quod autem dico in obligatione, rē tradi,idem intelligas,in obligatione rem præstari,quia idē sunt secundum Bar.in.d.l.si fundum certa die, per illū tex.quod tene menti,quia non est tex. qui ad hoc possit allegari in illo tit.prę

Fructus an tanquā fructus an tanquam inter esse debeant, quid interfit. 44 ter illū:itē dū dixi quod in obligatione rē tradi veniunt fructus,non vt fructꝰ, sed vt interesse: effectus est, quia qñq; plus cōtinet vnū,quā aliud,pone quod rusticus debet prædium tradere doctori,percepit magnos fructus,sed doctor perciperet paruos,si ergo peterētur vt fructus, deberentur omnes, quos rusticus percepit, si autem peterentur vt interesse, deberentur illi,quos Doctor percepisset, qui possent esse plures, vel pauciores:differt ergo in effectu, et ita sentit Specula. in ti.de fruct.et interesse §.cōmune in prin.idem Bar.in.l.si filius §.cum fundū,in medio de ver.oblig.&

Fructus cū petūtur prætica libellandi. 45 ibidē Paul.de Castr.circa medium,itē est

Universidad de Deusto
Biblioteca

differentia in modo practicandi, nam fructus petuntur officio iudicis.l.videa mus.§.ex cauſ.cum ſimil.ff. de vſur.ſed quando intereſſe petitur, tunc venit iu re obligationis. l. ſtipulationes non diuiduntur.§. Celſus de ver.obliga.l.ſi qs ab alio.§.ſi.cum ſimil.de re iudi.aduer tendum erit ergo in forma libellandi, & hoc etiam colligo per Bar.in. d.§.cũ fundum poſt medium,quod bene not.

Promiſſio ſpecies intelligit, quod detur, non quodtãtum tradatur.

46 quando autem fundus ſimpliciter pro mittitur non adiecto dari, vel tradi, an intelligatur promiſſus dari, vel tradi? dicas, quod intelligitur ꝓmiſſus dari,ita notabiliter dicit Bar.in.d.l. ſi fundũ certa die quod prodeſt ſcire ad ea, quæ modo dixi, & in primo membro principali.

Quartus caſus eſſet, quod in obligatio ne rem fieri, & iſte pallus eſt ꝓfundus, & latiſsimus, videas plene ꝑ Bar.in.l.ſti pulationes non diuiduntur, & ibi late di xi, qualiter ſuccedat obligatio ad inter eſſe,& an poſsit qs ad factum compelli preciſe, & de multis alijs ibi videas.

Vſura quãdo debeat ĩ cõtractibus.

47 Prędicta in acceſsionibus naturalibus quid inciuilibus.i.vſuris? dicas quod in cõtractibus ſtricti iuris nõ veniunt vſu ræ,nec à tempore moræ,nec à tempo re litis conteſtatę tex.in.d.l.1.cum glo. & ibid.Bart.in ſummario,& Bal.ibidẽ. tertio notabili idem gl.ibi. per.d. l.1.C. de condi.inde.gloſ.in.l. ſi pecuniam in prin.ff.de condi.ob cauſ.glo. magna ad fi.idẽ gl.per.d.l.pr.in.l.indebiti in pri.ff. de cõdi.inde.& gl.per.d.l.1.in.l.lite cõteſt.ff.de vſur.& Paul.de Caſtr.per iſtũ tex,in.l.cum fundus in pri.ff.ſi cer. pet. & gl.per.d l.1.C.de condic.indebi.in.l. quite debere.§.fina.ff.de condictio. ob cauſ.ad idem text. in.l. quotiens. C.de condi.ob turp. cauſ. & facit, quia cum nõ debeantur in contractibꝰ ſtricti iu ris, niſi promittantur per ſtipulationẽ. l.q̃ns la primera. C. de vſuris, ergo nõ à tempore moræ,nec litis cõteſta.cum ibi nõ ſit ſtipulatio, licet ſit quidã quaſi cõtractus.l.3.§.idem ſcribit. ff. de pe culio,ad idẽ.l.emptor cũ ibi notatis.ff. de noua.idẽ Ang.in.d.l.1.ꝑ text. ibi.idẽ ſentit bona gl. in.l. vulgo.ff. de vſur.in ver.quale,dum dicit,non reſpicit pecu niam,quaſi dicat,quod in pecunia non veniunt acceſsiones etiam poſt litem cõteſta.facit.l.mora.§. in bonę fidei eo. tit.vbi in bonęfidei cõtractibus veniũt vſuræ ex mora,ergo ſecus in ſtricti iu ris.ſed caue, quia ibi de conteſtatione verbum nullum ad idẽ addo gl.in.l.vſu rę.ff.de vſu.nã tex.ibi dicit,quod vſurę vicem fructuũ obtinent,dicit ibi gloſ. quod in caſibus differũt fructus ab vſu ris,& allegat iſtã.l.quaſi dicat,quod fru ctus debentur poſt litis conteſta.vt ſu pra dixi late:ſecus ĩ vſuris,nec aliud po teſt illa glo.velle, idem tenet Bald.in d.l.1.pen.oppo. Ratio autem differen tiæ inter fructus & vſuras põt eſſe, quia vſura nũquã fuit de corpore ſortis ſuę, ſed fructꝰ aliquãdo fuerũt pars agri,& de corpore agri debiti.ſ.ante ſeparatio nẽ nimirũ ergo ſi aliud ſit ĩ vſuris, quã in fructibus.ff.de rei vẽdic.l. ſi nauis,& iſtam rationem reperio per Bald.in.d. l.1.vltimis verbis,& ad iſtam rationem ego addo pulchriorẽ tex.in. l.ſi frauda tor.§.fructus ff.quę in fraud.cred.Item pro iſta opinione ego addo talẽ ratio nem,nam in fructibus diſtinguitur, vt ante litis conteſtat. non veniant,poſt ea ſic, vt dixi ſupra in primo mem bro principali,ſi ergo dicimus,quod li cet vſuræ non veniant ante litis conte ſtat. deberentur tamen poſt, non eſſet differentia inter fructus,& vſuras: quã differentiam manifeſte faciunt iura.ſ. allegata: præcipue. l.indebite, & l. in ſumma.§. ei qui. ff. de condictione in debiti.l.1.C.eod.titu.cum multis ſimi libus ergo,&c.& iſta eſt vera, & com munis opinio,hoc tamen fundamentũ vltimum bene poteſt cauillari. Con tra iſtam tamen communem opinio nem ſtringit primo text. in.l. vſuræ.ff. de vſuris,vbi text.dicit, quod vſuræ vi cem fructuum obtinent:ergo quemad modum debentur fructus poſt litẽ cõ teſtatam, ita etiam vſuræ,ſed hoc ſol uit ibi gloſ.quia dicit, quod illa regula fallit hoc caſu, debet ergo diſtingui per alias. ll. nam leges dicunt, quod in condictione indebiti veniunt fructus.

d.l.

d.l.indebiti cum ſimili. non tamen vſu rę,vt dicta.l.1.cum ergo reperiatur hęc differentia, ergo debet diſtingui illa. i. vſuræ per alias.ll.vt eſt notum.

Secundo cõtra cõmunem opinionem ego nouiter pondero text. in.l. lite. ff. de vſur.vbi tex. ait, lite conteſtata vſu ræ currũt,& ſi dicas,quod ibi nõ loqui tur in cõtractibus ſtricti iuris, prout di cit glo.ibi reſpondeo, quod eſt falſum: imo quod loquitur in cõtractibus ſtri cti iuris, aut eſt penitus de idubitabili, quod ſic probo,dicit tex.i.l.mora. §.in bonęfidei de vſuris, quod in bonæfidei contractibus ex mora vſuræ veniunt:ſi ergo veniũt ex mora ét lite non conte ſtata,ergo quid dubij,quod veniant lite cõteſtata? cum ergo ſic intelligendo de nihilo ſeruiat: ergo debet itelligi in contractibus ſtricti iuris, & ſi forte di cas,quod tex.in.d.l. mora debet intelli gi, quod veniunt vſuræ ex mora .i. lite ꝓteſtata,per quam cauſatur mora, hoc eſt falſum, nã hoc modo. d.l.lite nedũ eſſet indubitabilis, verum eſſet ſuper flua,quia repeteret eundem caſum, & ſuper ſolutione illius .l. cogitabis,quia nunc ſe obtulit in contrarium. Tertio contra communem facit, quia nõ repe ritur.l. expreſſa, quod poſt litis conte ſta.non debeantur vſuræ licet gl. ibid. in alijsque locis hoc ſuppleat, & ſic nõ eſt.l.quæ ſtringat. Quarto quia certum eſt,quod per litis conteſta.efficitur ius actoris potentius,vt infinitis patet ex emplis,vnde licet ante litem conteſta tam non debeantur vſuræ: videtur ta men,quod debeantur poſt litem,cogi tabis,& hæc ſufficiunt,quantum ad cõ tractus ſtricti iuris de acceſsionibus tã naturalibus quam ciuilibus.

Fructus vt veniant in cõtractibus bo. fid.

Secundo principaliter eſt videndum 48 quid in contractibus bonæfidei, an & quãdo veniant acceſsiones naturales, vel ciuiles? & in hoc videtur concludẽ dum,quod veniunt tam ante litis con teſta.quam poſt.de fructibus, & ſic de naturalibus eſt.tex.in.l.videamus.§. ex cauſa.ff.de vſur.& in.l.datio.§.1.in fi.ff. de actio.emp.& in.l.Iulianus.§.ſi fructi bus,eo.tit.quem ita allegat gl.& Bar.in l.ſi filius.§.cum fundum de verb.oblig. ff.tamen infra aliter adducam, ad idem eſt tex.l.venditor ex hęreditate.§.quẽ admodum.ff.de hęre.vel actio. vendit. facit tex.in.l.curabit.C. de actio. empt. idẽ in his quę aſsimilantur cõtractibꝰ bonæfidei, vt in legatis, & fideicõmiſ. vt eſt tex.in.l.vſuræ.ff.de vſuris,& in.l. apud Iulianum in prin.&.§.1. de lega.1. cum ſimil.prędicta in acceſsionibus na turalibus,in ciuilibus idem, ſiue lis non ſit conteſtata.l.mora.§.in bonęfidei de vſur.ſiue ſit cõteſtata.l.lite eo.tit.cũ cõ cord.& vide Paul.de Caſt. in.l.cũ fun dus in prin.ff.ſi cer.pet. Quæ autem ſit ratio diuerſitatis,quare in contractibꝰ ſtricti iuris regulariter nõ veniunt fru ctus niſi lite conteſtata,vſuræ autẽ nec ante,nec poſt,ſecus in contractibus bo næfidei, dic,quod ratio diuerſitatis eſt propter exuberantiam bonæfidei,quæ requiritur in actionibus bonæfidei, & iſtam rationem ponit Bald.in.l.1.C.de vſuris & fructibus legatorum, hæc ta men ratio eſt perſuaſiua,ſed nõ neceſ ſario concludens, & in materia vide Bald.in.l.penultim.2.colum. C. de con ditionbus infert. & in.l. ſi traditio.4.q. C. de actione empti.

Fructus nõ veniũt niſi à tẽpore more, quod varie limitat, & quando quis conſtituatur i mora.

49 Ex omnibus ergo prædictis facio regu lã,quod dato,quod debitor ſit iterpel latus extra iudicium: & ſic ſit in mora iuxta gl.in.l.vinum cũ concor. ff.ſi cer. pet.& eſt tex.quem pro illis nouiſsime pondero,in.l.videamus.§. ſi actionem. ff.de vſu.vbi vide, tamen fructus,& ac ceſſoria non veniunt à tempore morę: ſed à tẽpore litis conteſtatę. l. cum fun dus in princ.ff. ſi certum peta. cum con cord. ſupra allegat. Iſta regula fallit,pri mo quando in obligatione eſt rem re ſtitui,vel agitur ad reſtituendum,vt ſu pra dixi.

Secundo fallit quando in obligatione eſt rem tradi, vel præſtari, vt ſupra e tiam dixi. Tertio etiam fallit quando in obligatione eſt rem fieri.l. ſtipulatio nes non diuiduntur cum ſua materia. ff.de verbo.obligatio.

Quarto fallit in caſu.l. filius.§. fin.ff.de colla.doct.& ibi glo. & clarius Bartol.

quãd.rationem alsignat,et dicit Bal.in l.si soror.C.de coll.quod casus dictæ.l. si filius.§.fi.est in hoc singularis, & mirabilis:in quo fructus veniunt à tempore moręin actionibus stricti iuris.
Quinto fallit in actionibus bonæfidei, & sibi similibus in quibus fructus,& ét vsuræ veniũt,nedum à tẽpore litis contestatæ,sed etiam à tempore moræ, vt supra etiam dixi.

Principis cõtractus semper est bo. fidei.

50 Sexto considerandum est, an hęc regula posset limitari,ex eo quod singulariter dicit Bal. in tit.de pace cõstan. ỹ.si qua vero, vbi tenet, quod oẽs ꝓtractus celebrati cum Principe habent naturã bonæfidei per illũ text.quod est multũ notandum,sic ergo fructus,& accessoria, & etiam vsuræ deberentur à tẽpore moræ: facit in contractibus bonæfidei.d.l.mora.§.i bonęfidei cũ cõcor.ff. de vsuris,& ratio posset esse, quia in Principe debet exuberare bona fides, & ideo,licet sit contractus stricti iuris tamen propter exuberantiam bonæfidei i Principe dicitur habere naturam bonæfidei,& ita reperio nouissime attentare Iaſ.in.l.cum fundum in prin. ff. si cer.pet.& illud dictum Bal. refert ét Iaſ.in.l. ciuitas.ff. si certum peta.4.coll. & dicit, quod est singulare nec ab alio tactum legit: illud etiam refert, & allegat ad aliud in.l. & si post tres vlti. col. ff. si quis cau. cogitabis,& tenebis menti has duas vltimas decisiones per illud dictum.

Contractus vis an sit bo. fidei de iure canon.

51 Septimo cogita,an possit hæc regula limitari,vt ista differentia non procedat de iure canonico,imo de iure canonico non sit differentia,an actio sit bonæ fidei,vel stricti iuris,imo fructꝰ,& alia veniunt à tempore morę: quia attento iure canonico, vbi attenditur bona fides,omnes contractus censentur bonę fidei,hoc probatur per id, quod singulariter dicit Bal.in.c.1.in fin.extra de plus petitionibus,vbi expresse dicit,se putare,quod de æquitate canonica, omnes contractus sunt bonæfidei, et si est vera illa decisio: est magna vtilitas.

Fructus pẽdentes quãdo veniant.

52 Quid in fructibus pendentibus? & quidem in obligatione fundũ dari procedit.l.si filius familias.§.cum fundum.ff. de verbo.obligatio. quem ita ibi sumat. Paul.de Castro,& patet ex tex.ibi qui dicit, quę stipulationis tẽpore fuerunt,debet ergo exponi fuerunt, scilicet pendentes,vt habeat dubium,si em̃ essent separati à fundo,nulla esset dubitatio, quia esset res alia ab ipso fundo, cum fundi nihil sit,nisi quod terra se tenet.l.fundi in prin.ff. de actione empti. in pendentibus autem erat magna dubitatio, cum videantur esse pars fundi. l.fructus pendentes.ff.de rei vendica.l. fi.§.fructus.ff.quæ in fraud. credit.non etiam potest ille tex. itelligi de futuris, cum dicat stipulationis tẽpore, &c.de illis enim loquitur.l.cũ fundus in prin. cum supra allegatis.ff. si certũ petatur.

Limita.1.

53 Ista regula limitatur primo, vt procedat in actionibus stricti iuris. d.§. cum fundum,secus in contractibus bonæfidei in quibus plenior fit interpretatio, vt videatur fundus venditus cum fructibus pendentibus,ita debet intelligi, tex.in.l.Iulian.§.si fructibus.ff.de actione empt.& ita tenet Paul.de Castro,in dicto.§.cum fundum in prin.qui dicit, hoc esse subtile, & nõ declaratum per dd.& notabilius ibi per eum,tertia oppositione,& sic venditor nõ poterit retinere pro expensis,quas fecit in colendo, & serendo: cum censeatur habere maius precium, & sic veniunt citra omnem moram.

Limita.2.

54 Secundo limita, quod hoc est verum, quod non veniunt fructus.d.§. cũ fundum nisi à tempore litis contestatę, ita intelligitur.l.videamus.§. si actionem. ff. de vsur. cum concordan. & glossꝰ.& communiter.dd. in dicto. §. cũ fundũ, sed Paul.ibi tenet cõtrarium,& rectius iudico meo, imo quod non veniãt etiam post litem contestatam,nam cum fructus pendentes videantur exceptuati,sequitur quod super illud nõ potuit lis contestari, nec prodest contestatio facta super fundo, nec obstãt cõtraria, quia loquuntur in fructibus,qui nõ pẽdebãt tempore stipulationis, sed cœperunt postea pẽdere: vt quia promissor fundi seuit, quo casu debet distingui, vt si

vt si post litis cõtesta.pertineant ad stipulationem,secus si ante etiã post moram extra iudicialiter cõmissam quod est singulare secundũ Paul.in. d.§.cum fundum.prima oppositi.& secundũ hoc allego tertiam limitationem ad dictã regulam.s.quod non veniũt fructus,intelligitur de pendentibus tempore cõtractus, secus si postea pẽdere incipiãt, nam tunc quandoq; veniũt secundum distinctionẽ.d.§.si actionẽ, sed nec ista potest esse limitatio, cũ regula nostra sit de pẽdentibus tantum tẽpore contractus,non de futuris. Quarto limito, quod ista regula est vera ĩ obligatione dandi,in qua post moram non venit in tereste,vnde nec vt fructꝰ,nec vt interesse possunt peti:secus in obligationibꝰ factis,puta ĩ obligatione rem tradi, quæ dicitur facti.l.stipulationes non diuidũtur in prin.de verb.oblig.nam tũc post moram succedit obligatio ad interesse eadem.l.ver. Celsus, & ideo ibi veniũt fructus sati post morã promissoris, nõ vt fructus,sed vt itereſſe, inter quæ est differẽtia,vt supra dixi, ita intelligitur in.l.si fundum certo die.ff.de verb.obliga.sed aduerte, quia illa.l. iudicio meo non facit ad nostrum propositum, scilicet de fructibus pendentibus tempore contractus: nam ibi loquitur de eo quod postea cœpit interesse: & sic nõ facit.Sed si intelligeremus.d.§. cũ fundum de fructibus futuris, quod non veniant in stipulatione,nisi post litẽ contesta.prout etiam loquitur. l. cum fundus in pri.ff.si certum peta. tunc illa.l.si fundum certa die benefaceret ad propositum,& esset limitatio,& ita voluit intelligere gl.& Bart.in. d.§. cũ fundũ.

Limita.3.

55

Limita.4.

56

Limita.5.

57 Quinta limitatio, quod hæc regula est vera in actionibus personalibus, secus in realibus,in quibus veniũt fructus pẽdentes,tex.est in.l.fructus pendẽtes. ff. de rei vendi.& Paul.in.d.§.cum fundũ vltim.oppositi.ratio est,quia etiam si essent à solo separati, venirent mihi restituendi,si extãt,vel si non extãt:& possessor erat malæfidei,vel bonæfidei, & possessor factus est locupletior iuxta plene notata in.l.certum. C.de rei ven.

Limita.6.

58 & isto casu intelligitur ratio dubitandi de qua supra.Sexto limito quando agerem ad rem restituẽdam, quę olim fuit mea vel ét non fuit, vt quando ago ad reuocationem alienatorũ in fraudem meam,nam tunc veniunt fructus citra omnem cõtestationem, & moram,siue extabant tẽpore,quo actio fuit mota:siue post inceperunt extare.l.videamus,in princ.&.§.1.&.§.in fabiana.ff.de vsur.Et vult Paul.in.d.§. cum fundum, in fi.Concludendo ergo,omnia prędicta vno verbo dicas sic, regulariter nõ veniunt fructus pendẽres tempore cõtractus.l.si filius.§.cum fundum, de ỹb. obligat.fallit primo in contractu bonæfidei.l.Iulianus.§.si fructibus.ff. de acti. emp. Secũdo fallit in realibus.l.fructus pendentes.ff.de rei vẽdi. Tertio quãdo agitur ad restitutionem.d.l. videamus. §.1.&.2.Alias quatuor limit.collige per Alex. in.d.§. cum fundum colum.1.

1 *Emphyteuta rem alienans inscio domino an ipso iure perdat dominium? pugna ingens.*
2 *Emphyteuta cessans in canonis solutione an ipso iure perdat ius suum? ingens pugna.*
3 *Emphyteuta rem deteriorans an ipso iure perdat ius suum? dubia quæst.*
4 *Pœna irrogata per verbum præsentis temporis intelligitur ipso iure cum communi.*
5 *Emphyteuta cessante in canonis solutione potest expelli à domino propria autoritate cum communi.*
6 *Conditio legis intelligitur resolutiua,hominis vero suspensiua.*
7 *Copensatio an inducatur ipso iure? egregiũ certamẽ.*
8 *Conditio resolutiua inest tacite in concessionibus legalibus.*
9 *Legitime supplementum an ipso iure inducatur? egregia quæst.*
10 *Dominium facto hominis an legis dispẽsatione quæratur interest?*
11 *Feudatarius qui cessauit in canone soluendo an ipso iure cadat iure suo? ingens pugna.*
12 *Pœna inducta à lege per verb.præsentis temporis intelligitur ipso iure.*
13 *Delictorum obl. vnde nascatur materialiter.*
14 *Verb.ex. denotat causam immediatam.*

Emphiteuta rem alienans inscio dño an ipso iure perdat dominium? pugna ingens.

1 EMphyteuta qui rẽ alienauit ĩscio domino, an ipso iure cadat à iure emphyteutico vehementer cõtrouertũ est,& gl.f.verbo cadat in.l.fi.C.de iure emphyteu. tenet eum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cadere ipso iure priuariq; iure emphy teutico,& cum illa gl. transeunt magis communiter Docto. ibi sequitur,& di cit cõmunem opinionem Corneus cõ si.115.licet in hac nu.7.lib.1. sequitur ét & dicit cõmunem op. Decius consilio 146.num.8.& pro tenui.tenet Hostiens. in.c.potuit de locato, vbi eandem par té sequitur,& firmat cõiter teneri Antonius de Butrio,quod & tenet Imola ibi,& sentit Bart.in.l.2.ff. de except.rei iudi.Imol.in.c.fi.de prę.crip.Alex.cõsi. 6.circa processum lib.3.col.pen. Imola in.c.ex parte col.9.de feudis,& Decius vbi supra ter firmat hanc esse communem opi. Vnde Alex.in.d.cosi.6.nu.22. firmat cõmunem esse opinionẽ, vt nõ sit necesse sententiam ferri, qua pronũ tietur illum iure emphyt.priuari priua tum esse,vel priuandũ esse,licet in hoc vltimo Roma.& nõ alij esse cõtrarium tenuerint,vt illico docebimus,& quod ius emphyteuticum hoc casu per datur ipso iure,tenent Ange.in.d.l.fi.in pri.& Salice.col.pe.& Ias. nu. 104. post Suar. de Ca.& alios quos ipse allegat intelligẽtes sententia declaratoria opus non esse,& in hac partem inclinat ipse Ias. in.l.2.eod.titu. not.5. quæstio.2. nu.12. cum plu.sequent.& nume. 6. cum seq. Contrariam partem, vt non per datur ius emphyteuticum ipso iure tenẽt gl. & Bar.in.l.1.ff.si ager vectig.pet. Bart. nu.2.& Bal.nu.6.& Salic. & alij pleriq; in.l.2.C.de iure emphyt.Decius consi. 138.& diligẽter,col.2.in pr.nu. 5. vbi firmat ita tenere Doctores Bal. in authẽ. qui rem.C.de sac.ecc.vbi ait talem privationem non esse in actu sed tantum in potẽtia,Ang.in authen.de nõ alien. §.si vero versi.sed tunc quæro,Abb.cõ si.67.in causa lib.2.Alex.consi.172.vlto themate lib.2.Decius,nu.11.in. d. auth. qui rem.C.de sacr. eccle. idem Decius consil.185.in causa istorum nu.9.Speculator in tit.de locato ver.66.Ias.in.l.omnimodo in pr.nu.10.col.fi.in fi.C.de inoffi.testa.vbi ex hoc infert, quod dominus directus si moriatur antequam declaret velle se emphyteutam iure suo priuare,non poterit hęres hanc declarationem facere. Idem vt non priuẽtur ipso iure tenent Soci.consi.208. visis lib.2.nu.5.col.3.Corneus consil.166. quatuor nu.11.colũ.3.lib.2. Areti.in.l.si mihi,& Titio colum.fi.& ibi Ias.col.fi. ff.de ver.oblig.Alex.consi.103.lib.1.nu. 16.col.fi.idem Alex.consi.173. viso lib. 2.nu.7.col.fi.Alex.consi.6.libr.3.col.fi. nu.21. vbi hanc firmat esse cõem opin. idem Alex.consil.106. viso themate in strumẽti concessionis libr.4.nu.4.Bal. post Dinum ibi in.l.Meuius.§.1. oppositione.8.ff.de leg.2.colum. fin.ad finem. Deniq; sunt & alij quam plures,qui tenent ita demum cadere à iure suo,si dominus declararit se ita velle, vt sensit glossella in.l.ita tamen.ff. si ager vectiga.& Bar.in.l.1.eod.titu.Cumanus cõsi.164.prętatus certę eccleśię,col.3.Bal. in.l.his consequenter.§.1.ff. fami. ercis. et alij quamplures ¶ quos refert,& sequitur Tiraquel.in.l. si vnquam verbo reuertatur nu.10.C.de reuoc.don.& sane qui hanc mediam opinionem sequuntur, recidere & inclinare vidẽtur in opinionem eorum,qui partem negatiuã proxime relatam tuentur, nempe vt nõ ipso iure ius suũ pdat emphyteuta. Et aduertendũ est, quod tenẽtes hanc opinionem, vt ipso iure ius emphyteuticum amittatur per alienationem factam irrequisito domino idem quoq; tenent idem fore,quãdo cessatum fuit in canone vel censu soluendo, vt sic ét in terminis.l.2.C. de iure emphy. pœna ipso iure cõmittatur, non secus quã in terminis.l.fi.eo.titul.ita Ias.ibi,num. 104.vbi dicit, se ita tenuisse i.l.2.eod.titu.5.notabili,vbi sane cõtrarium tenuerat.d.5.nota.nu.6.& firmarat sępe in cõtrarium se habere commune opin. sed quod inter hos duos casus i specie hac non sit differentia, similiter tenent Doctores per tex.ibi i.c. potuit de locato, vbi illi duo casus æquiparantur, quod canon solutus non fuerit, vel quod alienatio facta fuerit irrequisito domio, & licitos duos casus iungit Andr. Tiraquel.vbi supra,quasi nihil interse differentes,quod est ex mente eorum fere omniũ,quos ipse fuse refert, quosq;

Emphyteuta cessãs in canonis solutione an ipso iure per dat ius suũ ingens pugna.

supra

Emphyteuta rẽ deteriorans an ipso iure per dat ius suũ? dubia qua.

3 supra,& nos retulimus. Idẽq; intelligẽ dũ est qñ emphyteuta rẽ deteriorẽ fecit,vt p Deciũ nu.11.in authẽ.qui rẽ.C. de sacr.san. ec.Nobis aũt hac in re tam ab oĩbus nr̃is elaborata, & inuestigata vtra pars receptior sit ĩcertũ est, illud autem certo scio neminẽ reperisse me, qui satis dilucide rẽ ipsam explanarit. De tribus ergo separatim agemus, primum de alienãte irrequisito domino, alterum de cessante in canonis solutio ne,vltimum de rem ipsam deteriorem praue faciente. Primo casu tenendum est emphyteutam qui rẽ irrequisito do mino alienauit,ius emphyteuticũ ipso iure amisisse,vt tenuerunt glo.fi.in.d.l. fi.C.de iure emphy. & alij. supra relati

Pœna irrogata p̃ verbũ præsentis tẽporis ĩtelligitur ipso iure cum communi.

4 per tex.ibi verbo cadat. Nam illud verbum,vt patet cuilibet, qui literas gram 5 matices edocta sit, est verbũ prętentis temporis modi imperatiui,verbũ autẽ prętentis temporis aut participium est canon latę sentẽtię,inducitque, & operatur suum effectum ipso iure,vt est vera,& cõmunis op.quam tenuerũt gl.in l.si quis maior ỹbo infamia. C.de trãsa. iuncto textu ibi,verbo infamia quã gl. sequũtur ibi Bar.Bal.Sali. & alij cõiter gl.in.l.1.§.efficerétur.C.ne liceat potẽti,gl.in.l.ficut verb.minime.C. de test. mili.cum qua trãseunt ibi cõiter doct. gl.mag.in.l.si quis in tantam.C.vnde vi & ibi Bar.col.fi.& Ange.& alij,Decius in auth.Casla.nu.3.C.de sacro sanc.ecclesi.per tex.in.c. 2. vt lite nõ conte,et in.c.cum contingat de offi.deleg.Bart. in.l.iubemus nulli.§. sane post glos.ibi. C.de sacro sanct.eccl. sequitur,& dicit esse cõem opinionem And.Tiraq.in.l. si vnquam.C.de reuo.dona.verb.reuertatur.nu.21.qui plures allegat huiꝰ sen. fautores, licet contrariũ tenuerint gl. in.l.1.ff. de vi priuata verb. publicatur, & ibi Bar.& alij non pauci,quos aduocat Andr.Tiraq.vbi supra nu.24.Neq; ad rem pertinet tex.in.l.2.verbo,volenti.C.de iure emphy.per quem videbatur ipso iure nõ perimi ius emphyteuticum, nam prope respondebimus.

Secundo casu quando emphyteuta cessauit in canonis solutione res non tam expedita est propter.d.l.2.ver.volenti, & rursus in ỹbo si dns voluerit,vbi sub hac demũ conditione videtur pœna induci si dns voluerit eã exequi, ergo interea ea pœna iure ipso non videtur irrogari,quia cõditionalia nihil ponunt in esse.l.si quis sub conditione dandorum decẽ.ff.si quis omi.ca.tes.§. fin autem aliquid sub conditione. C. de cad. tol.sed ad illum text.respõden pleriq; eorum,qui hanc partem affirmatiuam (vt pœna ipso iure irrogetur) tuentur, quod illud verbũ (volenti) declaratur per illa verba licere ei eũ à prædijs emphyteuticarijs repellere, quæ verba significant,vt eũ dns possit propria autoritate repellere nulla spectata iudicis sententia aut declaratione,& cõsequenter ipso iure pœna videtur irrogata,& qđ possit ꝓpria autoritate repelli tenet gl.mag.in.d.l.2.ỹb.repellere i pri. cũ qua trãseũt ibi cõiter Docto.vbi Sali.col.2.& Ias.nu.13 Host.in.c. potuit de locato, sequitur & dicit esse cõem sentẽtiã Alexã.ꝑsi.6.circa ꝓcessum, nu.22. gl.pe.vbi Inno.& Ioã,And.i.d.c.potuit de locato Marti.& Bulga.in.d.l.2. C.de iur.emphy.vbi ét Oldra.Butrig.& Raineri.& ibi Azo in summa illius tit. plene p Ias.nu.100.in.d.l.2.Imola,in.d.c.potuit Areti.in.l.clam possidere.§. qui ad nundinas.ff.de acq.poss. Præterea illud ỹb.(volenti) q̃ est in.d.l.2. licet cum ꝓfertur à testatore regulariter iducat cõditionẽ tuitẽsiuã.l. si ita legatũ. §.illi si voler.ff.de lega.1. in non sic cũ ꝓfertur à lege.l.cõditiones quæ extrinsecus.ff. de ꝓdi.& demõst.gl.& oẽs in.c.vñ.§.fi. ỹb.ꝑditionẽ de ꝓpotah.in. 6. quia cõditio legalis regulariter nõ tam substantiã q̃ executionẽ dispositionis vr̃ respicere,& veluti vitio tuitẽsionis afficere vt.dd.iuribus ergo ỹb.(volenti) positũ in.d.l.2.nõ eo pertinet, vt nõ ipso iure pœna caducitatis irrogetur, sed magis eo, vt ab ea possit dns tacite vel expressim recedere,cũ eiꝰ vtilitatẽ respiciat,quo subsecuto pœna intelligit, vel fingitur nũquam commissa vel irrogata, vt illico dicemus,quasi illa cõditio potius intelligatur retolutiua quam suspensiua.

Emphyteuta cessante ĩ canonis solutione pot expelli à domino ꝓpria autoritate cum cõi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertio casu cum pœna irrogatur propter rei deteriorationē intelligitur irrogata ipso iure argu.auth. qui rem.C. de sacr.eccles.verb.repelli possit,quod verbū denotat propria domini authoritate posse repelli,& consequēter ipso iure præterea ibi æquiparatur,quod rē deteriorem fecerit,vel canonē soluere cessauerit,sicque vt illo casu diximus, pœnam ipso iure irrogari,ita & isto casu idem dicendū est,& ita sentiunt omnes illi,quos diximus tenere hanc opinionem affirmatiuā, vt pœna ipso iure irrogetur,stant ergo tres cōclusiones: prima quod pœna irrogatur ipso iure quādo alienauit irrequisito domino:secunda quod pœna irrogatur ipso iure quando cessauit in solutione canonis: tertia quod pœna irrogatur ipso iure, quādo rem fecit deteriorē,quæ omnia procedunt quantum ad ortum,& irrogationem inductionēq; pœnę,& caducitatis,verū quia incertum est an dominus cuius fauorem isthęc pœnę impositio respicit, ea pœna vti volet nec ne, & eo vti nolente periniquum esset emphiteutam puniri, ideo ea pœna a lege imposita videtur quasi sub quadam cōditione resolutiua, vt dño ea vti nolente pro nō imposita,& quasi pro infecta habeatur,vt.ff. de lege cōmisso.l.2.&.l.3.vbi si vendidi tibi rem meam sub hac conditione,vt si infra diem certū precium solutum non fuisset, res esset inempta,pura quidem vēditio est,quę tñ ex post facto in euētum conditionis resolui ac ifecta reddi potest.l.1.ff.de lege cōmi.l.2.§.Sabinus,&.§.si in diem.ff.de vsu cap.pro emp. nec enim tam sub cōditione contrahi quam sub cōditione resolui posse intelligitur vt.dd.legibus, vt enim aliud est hominem nasci,aliud vero postea resolui ac mori, nec ideo minus pure,& recte nasci videtur & postea moriturus sit,sic & talis venditio nō ideo minus pure facta videtur, quod postea quasi mortalis resolui possit ac mori,& finiri per defectum solutionis,sic & si rem meā tibi vendidi ita vt meliore cōditione allata res inēpta esset pure quidem facta hæc venditio videtur,licet in euētum conditionis resolui posit,vt non ideo minus pura & perfecta intelligatur,quod postea meliore cōditione allata, peritura, finitura,ac moritura sit quasi mortalis,non immortalis esset tex. in.d.§. si in diē,& in.l.2. & in.l.4.ff. de in diem addictione,& in his duabus speciebus resolutio,& peremptio illius venditionis cōtingit ipso iure,vt patet in.dd. legibus, & fere per omnes leges illius tituli.ff. de in diem addict. & etiā illius tituli.ff. de lege cōmis. vnde statim continuoq; a tempore,& momento quo venditio (vt dictum est)resoluitur,fructus desinunt pertinere ad primū emptorem, quia antea dominus erat.i.interea dum conditio pendebat resolutiua, sicque ea aduentante cōtinuo redeunt ipso iure ad venditorem,vt in.l. item & dictū est,& in.l.imperator.l.eum qui.ff. de in diem addict.l.si fundus.2.resp.ff.de leg. cōmis. nisi in casu vt.l.lege.ff. eod. per rationem peculiarē ibi expressam: modo sic licet ille cōtractus per interuētū melioris conditionis, vel per precium nō solutū fuerit ipso iure reuera actua literque peremptus, ac finitus: tamē intelligitur hæc resolutio, & peremptio facta sub quadam conditione,veluti reualidatiua contractus semel perempti, & resolutiua ipsius peremptionis: vt si primus venditor a meliore cōditione sibi oblata abstinuerit, eaque vti noluerit,vel a pœna quæ ob precium non solutum ipso iure irrogata fuerat abstinuerit,tūc cōtractus ille vel reuiuiscat, vel (quod certius est) videatur,ac fingatur non fuisse peremptus aut finitus: id quod tam in lege cōmissoria probatur per.l.2.&.3.ff. de lege cōmis. quā in addictione in diem probatur per.l.Sabinus,&.l.sed & si proponatur.ff. de in diem addictiōe,ratio horū est, quia vt vtrobique notatur in glo. cuiq; licet ea prætermittere ac renuntiare,quæ eius fauore inducta fuerint.l. pe.C. de pact. l.si quis in cōscribēdo.C.de epis.& cle. & quia quod eius fauore inductū fuerat,in odiū ipsius cōuerti non debet, & eueniret si se inuito staret illa legis dispositio

positio.l.quod fauore.ff. de legibus iuncto.§. præterea cū ibi not. inst. de acti. itaque quod emptio perimatur ipso iure per interuentum melioris conditionis postea allatæ, vel quod perimatur ipso iure per defectum precij soluēdi, vtrunq; fit sub quadam cōditione resolutiua,vt si venditor ab hoc beneficio abstinuerit eoq; vti noluerit, fingatur, aut intelligatur illum cōtractum nunq̄ fuisse resolutum,finitum aut infectum: vel illa peremptio facta intelligitur sub cōditione quadam reualidatiua,vt cōtractus ille semel ipso iure peremptus per abstēsionem, ac renūtiationē eius, cuius fauore fiebat, reualidatus perīde videatur, ac si nunquam foret infirmatus,sic ergo & in speciebus nostris per alienationē insćio domino factam,vel per cessationem canonis soluendi, vel per rei deteriorationē licet ipso iure,& reuera ius emphiteuticum resolutum peremptum ac finitū fuerit:tamē cum id fiat in fauorem domini per eius abstensionem hoc beneficio vti nolentis, ius illud peremptum redintegratur, vel fingitur nunquā fuisse peremptū, quasi peremptio fiat sub quadam cōditione resolutiua,vt peremptio illa domino abstinēte infecta reddat, quod nota, quia nullus vnquam in cuius scripta inciderim, sic declarauit,deniq; in dotis tampromissione quam datione semper intelligitur a lege hæc conditio si nuptię sequātur.l.stipulationem.l.promittendo.ff.de iure doti.& tamen cum subintelligit a lege tantū nec ab homine exprimitur, nō impedit effectū iuris nec dominij translationem.l. sed nisi.ff. de iure doti. Verum si ab homine expressa sit, impeditur dominij trāslatio. l. dotis fructus.§.fi.eod.tit. nec est obscura harum rerū differentia, quia quando apponitur ab homine cēsetur suspēsiua, sicque impedit iuris effectum regulariter.§.sin autem aliquid sub conditione C.de cad.toll.l.si quis sub cōditione dādorum decem.ff. si quis omi. causa testam.non sic quando a lege subintelligitur,quia tunc non suspensiua sed resolutiua consetur,& consequēter pendente dubio illius resolutionis euentu actus intelligitur purus vt. dd. ll. sic & in specie nostra verbū (si voluerit) positum a lege (in.d.l.2.C.de iure emphi.) iuxta pœnę irrogationē nō habet vim suspensiuam,sed tantū vim resolutiuā, sicque non impedit pœnam ipso iure cōmitti,sed semel comissam per domini abstensionem postea sequutam infectam reddit,ad nihilumq; reducit:similimum est, & accōmodatissimū quod traditur per gl.& cōmuniter doct.præsertim per Alex. ibi in.l. si tibi homo.§. cum seruus.ff.de lega.1.per tex.ibi nam licet ipso iure transeat dominiū rei legatę in legatarium a tēpore mortis testatoris secundū cōmunem op. vel a tēpore aditę hæreditatis secūdū alios.l.a Titio.ff.de furtis.l. cum pater. §. furdo ff.dega.2.tamē id intelligitur, si agnitū fuerit postea legatum,non sic si postea repudiatum fuerit,nam tūc nunquam legatarij fuisse intelligitur vel fingitur d.§.cum seruus (ibi nam si legatarius repulerit a se legatum, nunquā eius fuisse videbitur) quinimo fingitur nunquā fuisse legatum.l.legatarius.§.fi.ff. de lega.1.cuius verba (si legatum nobis relictum constituerimus nolle ad nos pertinere,pro eo erit quasi ne legatum quidem nobis sit) cum ergo legatum nobis relictum cuius dominium ipso iure req; vera iam quęsieramus,a morte testantis simul ac repulerimus, vel abstinuerimus,nunquam ad nos pertinuisse fingatur,quid mirum si in speciebus nostris dominiū vtile nobis per alienationem nō rite vel deteriorationē improbe factam,vel per cessationem solutionis iam quæsitum per abstēsionem, vel repudiationem nostram postea sequutam videatur,nunquā fuisse ad nos denolutū, nūquamque ab ipso emphiteuta abscessisse,sicque vt tūc legalis ac quisitio quæ ipso iure cōtingit in re legata, fingitur nunquam contigisse sequuta repudiatione eius, cuius fauore fiebat,ita & hæc acquisitio legalis quæ fit in speciebus nostris, fingitur nūquā contigisse sequuta repudi. vel abstensione domini directi,in cuius fauorem fiebat

Conditio legis intelligitur resolutiua hominis vero suspensiua. 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

fiebat. Nec absimile est, quod licet hæreditas paterna filijsfa. ipso iure acquiratur. l. in suis. ff. de acqui. hære. l. Corn. Iam dubitari. ff. de hęre. instit. §. sui inst. de hęr. quali. §. sui inst. de hęr. ab intest. tamen secuta abstensione nihil vnquã sibi acquisitũ fuisse videtur. l. nam nec emancipatus. ff. de leg. 1. sic & in speciebus nostris, &c. Aptissimumque est, & illud, nam etsi legatum à morte testatoris nobis ipso iure quæratur. d. l. à Titio cum similibus: tamen si illud à nobis repulerimus, nunquam in bonis nostris fuisse fingitur adeo, vt p hoc nostrum patrimonium diminutum non videatur, neque quicquam in fraudem creditorum fecisse existimemur. l. quia aũt. §. 1. ff. quæ in fraudem creditorũ sic, &c. Simile in. l. filio quem. ff. de lib. & posthu. vbi filium emancipaui deinde adoptaui, quæritur an intelligatur verus filius an adoptiuus? & ait adoptiuum nõ videri sed verum, quia iquit (& hoc est quod expendimus) non tam translatus quam redditus videretur: sic & in specie nostra sequuta domini repudiatione idem ius quod emphyteuta amisserat redisse videtur, non diuersum. Istorum ratio ea est, quod cum agitur, vt q meum erat in eum transferatur, plerunq; non aliter à me abscessisse videtur, quã si tibi effectualiter accesserit argum. l. si me in vacuã. ff. de acqui. poss. vnde cum hic effectualiter domino non accesserit, quia repudiauit vel abstinuit, neque ab emphyteuta quicquã abcessisse videtur. Confirmatur non ineleganter p sequentem conclusionem.

Cõpensatio an inducat ipso iure? egregiũ certamen.

7 Compensatio non fit ipso iure: sed ita demum: si ab homine obijciatur exceptio compensationis, ita tenent glos. & Doct. in. l. scimus verbo ipso iure. C. de inoffi. testa. gl. & Doct. in. l. is qui in potestate in prin. ver. quia bonorum. ff. de lega. præst. glo. in verb. ipso iure in. §. in bonæfidei instit. de act. gl. in. l. si constat verbo ipso iure: & ibi cõiter Docto. C. de cõpensat. gl. in. l. fi. verbo actionibus in fi. & ibi cõiter Doct. eod. tit. gl. & cõmuniter Doc. in. l. si quid à fideiussore. ff. de cõpensati. Petr. & Cinus, in. l. fin. C. de cõpensat. Azo in summa eod. tit. Bar. & Bal. in. l. verũ. ff. eo. tit. Bar. Bald. & Sali. in. d. l. fi. C. eod. Bald. in. l. 1. C. de distr. pigno. Bar. in. l. gerit. ff. de acq. hęr. Bal. in. l. 1. C. de distr. pig. est cõis opi. te cũdũ Pindar. de cõpen. art. 6. nu. 50. hãc tequitur & dicit cõem opin. Iat. in. §. in bonę fidei instit. de act. nu. 76. plene per Bal. in. d. l. fi constat: per Ange. & alios in. d. §. in bonę fidei, tenent etiam gl. & Doct. in. l. verũ ỳ b. male. ff. de cõpensa. gl. & cõiter Docto. in. l. rei iudicatę. §. 1. verb. obligatus. ff. solu. matri. Tiraq. in l. si vnquam ỳ bo reuertatur, nu. 15. C. d reuo. don. Iat. nu. 3. inl. de pupillo. §. qui opus. ff. de oper. no. nun. Corne. consil. 264. licet in hac colũ. 1. idem consi. 265. circa primũ nu. 3. lib. 1. Mouentur tenẽtes cõem opi. per. l. verum ỳ b. male peto. ff. de cõpensati. nam male petere is videtur, qui non caret actione: sed põt excludi exceptione. l. 1. in fi. ff. quando dies vsufr. leg. cedat, sed id arg. leue est: nam & qui cum actionem nullã haberet, temere peteret: male similiter: qnimo pessime peteret, vt de se patet, & probatur. ff. de pac. l. item quia. Secũdo mouentur per. l. 2. ff. de cõpensat. ibi si paratus est compẽsare. sed nihil est: nã ibi sensus est, quod iudex, q ignarus eẽ præsumitur in facto alieno. l. verius. ff. de probat. l. si res obligata, vbi per Iaso. Alex. et alios, si exceptio compensationis non opponatur: non potuit vaticinari, an reo aliqd ab actore deberetur: sicq; eo non opponente condemnabitur: nam etsi per veram sol. ipso iure liberatus esset, nec iterum conuentus allegaret, innocens cõdemnaretur ad iterum soluendum, quod iam soluisset semel, vel dic vt infra dicam: quod licet ipso iure hoc beneficium sibi detur à lege: potest illud prætermittere. Tertio mouẽtur per. l. si quid à fideiussore, vbi reus eligit, si fideiussorio nomine conueniatur, vtrum quod ipsi à creditore agente, an quod debitori principali debebatur, compensare malit. Sed respõ. ipso iure inductam esse compensationem: quæ tantum modo occulta, & velata est: post electionem vero reuelabitur:

tur, detegeturque. Quarto mouentur per. l. quod in diem. §. fi. ff. de cõpensat. & vltra supra allega. communem opinionem tenet etiam Bartol. per tex. ibi in. l. si matre. C. de suis & legiti.

Contrariam partem, vt compensatio inducatur ipso iure, etiam citra vllum hominis ministerium: tenuit Martinus glossator antiquus: vt refert Accursius in. l. si constat. C. de compensati. cuius opinio necessario tenenda est. Primo per. d. l. si constat. verbo ipso iure. Secũdo p. l. fi. 1 prin. eod. ti. ỳ b. ipso iure. Tertio per. §. in bonæfidei instit. de act. ỳ b. ipso iure. Quarto per. l. verum primo responso verbo ipso iure. ff. de compẽ. Quinto per eandem. l. in secundo respon. verbo ipso iure. Sexto per. l. fi ambo. 1. respon. eo. tit. verbo ipso iure. Septimo per eandem legẽ in. §. simili modo: verbo ipso iure, vt contra tam apertas legum decisiones contendere: non tam leges interpretari, quã eas perimere, nouasq; condere sit. ad idem & octauo. l. rei iud. §. 1. ver. vt hoc minus sit obligatus. ff. sol. matri. Nam illa verba (sit obligatus) cum sint præsentis tẽporis: intelliguntur ipso iure secundum verã & communem opi. quam tenuerũt gl. in. l. si quis maior verbo infamia iuncto suo tex. C. de transact. quam ibi sequũtur Bar. Bal. Sali. Paul. & alij communiter gl. in. l. 1. §. afficerentur. C. ne liceat potenti, gl. in. l. sicut ver. minime. C. de testam. mili. cum qua simpliciter transeunt Doct. ibi glo. mag. in. l. si quis in tã tam. C. vnde vi, cum qua ibi tenẽt Bar. col. f. & Ang. ead. col. Bar. in. l. iubemus nulli. §. sane. C. de sacrosc. eccles. Bart. in auth. qui semel ad finem. C. quomodo & quando iudex, estque vera, & cõmunis opinio secundum Tiraquel. de reuo. don. verbo reuertatur: in. l. si vnquã nume. 21. qui quã plures aduocat huius rei auxiliares. Vnde cum verba à lege prolata temporis præsentis intelligantur ipso iure, &. d. l. rei iudicatę. §. 1. loquatur per verbum præsentis tẽporis, superest, &c. & in specie hanc conclusionem vltra Martinũ supra relatum tuetur Tindarus de compensa. artic. 6.

Pro hac parte vrget viua ratio, nam regulariter quoties alicui beneficiũ à lege defertur, semper intelligitur: et adest tacita cõditio resolutiua, vt, si nolit, eo non vtatur, nec delatum intelligatur, quia quod quisque malit, id vtilius sibi fore interpretamur. §. prętera cum ibi notatis per glo. & Doct. instit. de act. & inconsultum sat esset, quod fauore cuiusq; inductum esset, id in eius odium aut dispendium conuerti, quod accideret si inuitus illud abijcere non posset cõtra. l. quod fauore. ff. de legibus. l. qđ fauore. ff. de regulis iuris. Vnde quemque posse fauori suo renuntiare læpissime constitutum est. l. pen. C. de pactis. l. si quis in conscribendo. C. de epis. & cleri. Sicque verba consilij nõ inducunt necessitatem præcisam, nec obligãt, ne ei, cui consultum voluerimus, officiamus. l cũ pater. ff. de leg. 2. §. mando, nisi vbi esset minor ętas. l. 2. C. de vsucap. p emp. secundũ cõem intell. vel industrię incapacitas. l. Titio centũ in pr. ff. de cõdi. & demõ. Sicq; ẽt prohibitio alienatiõis facta ĩ fauorẽ quorũdã, de ipsorũ cõsensu prętermittitur, vt in l. quoties ab oĩbus. C. de fideicõ. Ergo cũ beneficiũ cõpensationis, vt cõsulat ei, qui cõpẽsationẽ obijcit, inuentũ sit. l. 1. & 2. ff. de compensa. l. fin. C. eod. si is id beneficium prætermittere velit, cõpensatio cessat, ideo dicitur in. d. l. 2. & in. l. quod in diem. §. fin. ff. de cõpensat. et in. l. si autem. §. 1. ff. de negotijs gestis, compẽsationem dari ei qui paratus est compensare, qui vẽ excipere vult obijciens compẽsationẽ, nõ quod talis exceptio sit actionis exclusiua sed magis intẽtionis, datur ẽm exceptio intẽtiois cõtra eũ, qui nullo iure agit, nullãq; actionẽ habet, vel quod sibi cõpetijt, nũquã, vel quod si ꝑpetijt, iã extincta erat, sicq; licet actio aduersarij ipso iure ex toto, vel ex parte per legem compensationem inducentem fuerit extincta, datur tamen contra eũ de facto petentem exceptio compensationis, quæ esse intelligitur non actionis iam extinctę exclusiua, sed intentionis. l. vbi pure. ff. de doli exceptio.

Item

Cõditio resolutiua ineſt tacite in conceſſionibus legalibus.

8 Item quoties nobis ius acquiritur ipſo iure per legem, hæc acquiſitio non habet hãc tacitã cõditionẽ luſpẽſiuam, ſi eo vti velimus, ſed hãc tacitã cõditionẽ reſolutiuã ſi ab eo iure, ac beneficio abſtinuerimus, vt tũc nobis inuitis non cohęreat, aut perduret, ſed reſoluatur, habeaturq; pinde, acſi delatũ nunq̃ fuiſſet, vt dictũ eſt, nã ius & dñium idẽ eſt. l. ſi prędiũ. C. de prędi. mi. ibi dñ. ũ ſue ius, & vtrunq; beneficio iuris acquirimus, ac tuemur. l. ex hoc iure verb. dominia. ff. de iuſt. & iure. §. ius autem gẽtium inſt. de iure natur. & tamẽ ſemel nobis quæſitum nõ cohęret nobis inuitis, ſed tandiu, quãdiu illud abijcere noluerimus. l. 1. & 2. ff. pro dereli. l. ſi quis vi. §. differentia. ff. de acqui. poſ. vbi per omnes, & ſic & in dñio vel quoquo iure nobis a lege delato, & ipſo iure etiã quæſito, cum primum a nobis illud ſeparare, abijcere, amittere, conſtituerimus, ſtatim aufugit, diſceſsit, euaſit: quinimo non ſolum diſceſsit prout ex nunc, ſed etiã prout ex tũc. i. quaſi nunquã delatũ, aut quæſitũ foret, vt ſic nõ tm̃ a tpe repudiatiõis a nobis abſceſsiſſe videatur, ſed ẽt iã retro a tpe ipſius legalis delatiõis abſceſsiſſe videat, vel nũquã ẽt acceſsiſſe intelligatur, quaſi illa cõditio reſolutiua in his acquiſitionibus legalibus retro trahatur ad tempus legalis delationis tex. in. l. ſi ubi hõ. §. cũ ſeruus. ff. de leg. 1. & i. l. legatarius. §. 1. eod. ti. l. nã nec emãcipatus eod. tũcta. l. neceſſarijs. ff. de acq. hę. l. Corne. l. iã dubitari. ff. de hęr. inſt. vt ſic non obſit. l. ſi ita legatũ. §. illi ſi volet. ff. de leg. 1. ſic ergo & i ſpecie nra beneficiũ cõpẽſationis nobis a lege delatũ, & ipſo iure quęſitũ, quod nobis inuitis non cohęrebit, cũ primũ cõſtituerimus ab eo abſtinere, habebitur perinde, acſi re ỹa delatũ, aut quæſitũ nõ eſſet, vt ſic huic beneficio acquirẽdo nulla cõditio ſuſpẽſiua ieſſe videatur, ſed reſolutiua vtiq;, vt p hoc diſcedamus ab opinione cõ!, quæ intellexit forte conditionem adeſſe ſuſpenſiuã, & recedamus etiã ab opinione Martini, & ſequacium, qui ĩtellexit neq; ſuſpẽſiuã adeſſe, neq; reſolutiuã, deniq; et ĩ actibus ĩter viuos ſimile videmus, nã ſi tibi vendidi fundũ, ita vt meliore cõditione allata eſſet ineptus, nõ tã ſub cõditiõe cõtrahi, q̃ ſub cõditiõe cõtractũ purũ & cõſũmatũ reſolui, infectumq; reddi iure cõſultus interpretatur in. l. 2. & in. l. 4. ff. de in diẽ addicti. l. 2. §. ſi in diem. ff. pro emptore, & licet interea ius & dñium emptori quæſitũ eſſet, tñ meliore cõditione poſtea allata, ipſo iure abſcedit, vt. dd. iuribus, quod & tradit glo. cõmuniter ibi app. in. l. traditionibus. C. de pact. in glo. ſi. glo. quã doct. cõmuniter ſequũtur in. l. cõmiſſorie. C. de pact. inter emptorẽ & vendito. & tñ licet dominiũ quod a nobis abſceſsit, & in primũ emptorem migrauit, allata poſtea meliore cõditione, ad nos fuerit reuerſum ipſo iure, & acquiſitũ a lege, tamẽ ſi ab hoc legis beneficio, & acquiſitione abſtinuerimus, habebitur perinde, acſi revera nobis re acquiſitum, aut ad nos reuerſum nunq̃ fuiſſet. l. Sabinus, & l. ſeq. ff. de in diẽ addictione, & ſimiliter ſi vẽdidi tibi fundum, vt ſi infra certũ diẽ precium ſolutũ nõ fuiſſet, res eſſet inempta, purus contractus eſt, pureq; tibi ac ſtatim dñium quæritur, quia nõ tã ſub cõditione contrahi, q̃ ſub cõditione cõtractũ iam cõſummatũ, ac purũ reſolui, infectumq; reddi poſſe videt. l. 1. ff. de lege cõmiſ. & tñ ſi precium die dicto ſolutũ nõ fuerit, dominiũ a me ſeparatũ, tibiq; quæſitũ rurſus abs te abſcedere, ad meq; remigrare, ac recidere ipſo iure intelligit, vt in ſi ab hoc legis beneficio abſtinere velim, nunq̃ ad me reuerſũ, aut readquiſitũ fuiſſe intelligatur, vt in. l. 2. & 3. ff. de lege cõmi. l. 2. §. Sabinus. ff. de vſu. p emp. idẽque eſt, & in illa tertia ſpecie, quãdo tibi ita vẽdidi, vt ſi res infra certum tẽpus diſpliceret, eſſet inempta, vt. d. l. 2 §. ſi in diem in fi. ff. eod. ſic ergo & in ſpecie noſtra, ius cõpenſandi nobis, & ſi ipſo iure quæſitum re vera fuerit, tamen cum primum illud repulerimus, ab eoque abſtinuerimus, non tantum vt ex nunc, ſed etiam vt ex tunc repulſum videtur, aut (quod certius eſt) etiam nunquam acquiſitum videtur:

vnde

Vnde ſi tibi ducẽta debebã, tuq; mih cẽtum ſub vſuris debebas, petis à me illa ducenta integra, ego poſſẽ obijcere cõpenſationẽ pro centum, ſed nõ curaui, nec tu quoq; curaſti compenſationem obiici, certe cõpenſatio, quæ ipſo iure inducebatur à lege, abſceſsit, aufugit, quia eo beneficio ego vti nolui, ſed tibi ex integro ſoluere, ſicq; curſus vſurarũ pro cẽtum, quæ mihi debebas, currere non deſinit, quod not. ad ea quæ tradit Iaſ. nu. 82. in. d. §. in bonæ fidei.

Legitime ſupplemẽtũ an ipſo iure inducatur? egregia q.

9 Legitime ſupplementũ licet ipſo iure inducatur, & acquiratur filio ex diſpoſitiõe. l. ſcimus in pr. verbo ipſo iure. C. de inoffi. teſtamento: tamẽ intelligitur ad eius acquiſitionem neceſſarium eſſe hominis factum, ſeu miniſteriũ. ſ. vt filius petat, ac declaret ſe velle tale legitime ſupplementũ, iſta videtur eſſe magis cõis op. quam tenuit gl. in verb. ipſo iure in. d. l. ſcimus in prin. quam ibi ſequuntur Iaco. Butrig. Pet. de Bellaper. practica. Alber. Bar. Paul. & Iaſ. qui hãc dicit cõem opi. Bald. in. l. ſi cõſtat in pr. C. de cõpenſa. ſentit Ange. in. l. Papinianus. §. ſi cõditioni. ff. de inoffic. teſt. ſentit in ſimili gl. in. l. filio prẽterito verbo tuebitur. ff. de iniuſto rupto, gl. expreſſior in. l. ſi is qui in poteſtate in pr. ver. quia bono. ff. de leg. præſt. gl. in. l. ſi duo in pr. eo. ti. cum quibus ſuis in locis trãſeunt cõmuniter Doct. Corneus conſi. 264. licet in hac lib. 1. nu. 4. col. 1. idem Corneus, conſi. 265. circa primum, nu. 3. eod. lib. Iaſo. in. l. de pupillo. §. qui opus nouum, nu. 3. no. 3. ff. de oper. no. nunti. Iaſ. nu. 34. in. l. ex facto. ff. de vulg. And. Tiraq. de reuo. don. in. l. ſi vnquam ỹb. reuertatur, nnme. 14.

Contrariam opinio. imo quod non requiratur factum hominis, aut miniſterium, vel aliqua declaratio, tenent Bal. Ang. & Salic. in. d. l. ſcimus, ſequitur & dicit eſſe cõem opi. Roderi. Xuarez, cõtra in. d. gl. in. l. quoniam in prioribꝰ. C. de inof. teſt. in decima ampliatione fol. 33. ſentit Iaſ. nu. 23. in. l. poſthumo nato. C. de contra tab. ſentit Alex. conſi. 150. viſo themate libr. 2. qui omnes firmant ad acquiſitionem primordialem neceſſariam nõ eſſe filij vllam declarationẽ, ſed tantum ad acquiſitionem incõmutabilem, quod & voluit Iaſ. in. d. l. ex facto nu. 34. & voluit etiam Corneus in duobus conſilijs ſupra aliegatis. Sed & hęc poſterior opinio vera non eſſet ſic ſimpliciter intellecta, nam conſtat legitime ſupplementum ipſo iure acquiſitum traſmitti ad hæredes, etiamſi agnitum non eſſet, non ſecus quam traſmittitur legatũ, vt tenet Sali. in. d. l. ſcimus, & Iaſ. nu. 34. in. d. l. ex facto, & Alex. cõſi. 55. viſo tit. quæſtionis lib. 2. colũ. 3. & eſt cõmunis opi. vt alibi docemur ſecũdũ noſtrã diſtinctionum. At ſi declaratio filij deſideraretur, ſequeretur, q̃ eo ante talem declarationem factam decedente, eius hæres eam declarationẽ facere non poſſet, quia facultas declarandi non tranſit ad hæredes gl. cõmuniter ibi, & vbiq; app. in. l. inter ſtipulãtem. §. ſi Stichum. ff. de ỹb. oblig. licque hęres iſtius filij tale legitime ſupplemẽtum agnoſcere non poſſet, nec illud incõmutabiliter caperet, quod eſſet cõtra prouiſionem, mentem & ſentẽtiam. d. l. ſcimus, &. d. l. omnimodo in pr. C. de inoff. teſta. & contra. d. l. non aliter, &. l. his ver. ff. de adopti. vbi ſignificatur nihil referre vtrum ab initio integra legitima relinquatur, an vero minus integra, ſi poſtea ipſo iure repleatur à lege. Ideo dicendum eſt, quod filij declaratio ad primordialem acquiſitionẽ, quæ ipſo iure contingit neceſſaria ſine dubio non eſt, vt volunt hi quos poſterore loco allegauimus, contra eos quos priore loco aduocamus, non quoq; neceſſaria eſt ad incõmutabilem acquiſitionem, ſeu irreuocabilem. Nam nullũ ius, aut dominiũ nobis vnquam acquiritur incõmutabiliter, ſaltem regulariter, quia omne quod noſtrũ ſit, aut ad nos pertinuerit, libere poſſumus regulariter, vel in alios transferre. §. per traditionem. §. venditę inſti. de rerum diuiſione. l. pen. ff. de pact. l. filiusfa. §. Diui cum ibi plene not. ff. de legat. 1. vel p dereliꝯto habere, & abijcere. l. 1. & 2. ff. pro derelict. l. ſi quis vi. §. differentia. ff. de acqui. poſſ. etiam abutendo, & prodigẽ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gendo.l.sed etsi lege.§.cõsuluit.ff.de petitio.hęredita. vnde supplementum legitime filio primordialiter ipso iure acquiritur etiã ignoranti, vel ab adita hæreditate, si alius fuit hæres vniuersalis, vel à morte testatoris secundum nostram distinctionem alibi positã irreuocabiliter, vel incõmutabiliter sibi acquiri non potest, etiam post agnitionẽ. Itaque filij declaratio, neque necessaria est ad primordialem acquisitionẽ, quę ipsi etiam ignoranti contingit. Neque ad acquisitionẽ incõmutabiliẽ sufficiẽs est, nec esse expediret, vt dictũ est. Verũ ad resolutionẽ supplemẽti iam quæsiti, ac amissionem, vel alienationẽ, factum, & voluntas eius necessaria regulariter esset, non secus, quam ad abiectionem, amissionẽ aut alienationem reliquarũ rerũ suarũ. l. id quod nostrũ. ff. de reg. iu. vt sic data paritate termiorum non sit differentia inter hanc acquisitionem legalẽ, quæ cõtingit ipso
10 iure, & eam quæ nobis ex facto nostro contingit. Quod intellige regulariter, nã fallit in casibus, puta quia secuta nra repudiatione, vel abstensione, tunc in acquisitione, quæ nobis ipso iure ex legis tantum dispositione contingit, fingitur illud nunquam fuisse delatũ, neque acquisitum. l. legatarius. §. fi. l. si ubi homo. §. cum seruus. ff. de legat. 1. l. nam nec emancipatus eod. iuncta. l. necessarijs. ff. de acq. hęre. l. Corn. l. iam dubitari. ff. de hære. instit. sicq; ea repudiatio, vel abstensio quasi retrotrahitur ad tẽpus iuris à lege delati, & acquisiti, vt dd. ll. non sic in abiectione, vel translatione iuris, vel dominij, quod iam ex facto nostro acquisitũ habemus, quia illud nõ retrotrahitur ad tempus acquisitionis, prout ex tũc, sed prout ex nũc à tempore abiectionis, vel alienatiõis, vt in simili probatur in. l. Sabinus. &. l. seq. ff. de in diem adiect. l. 2. & 3. ff. de lege cõmissoria, vt diximus in lib. de succes. crea. §. 10. nu. 522. & plenius alibi, ergo opinio eorum, qui volebant, quod ad primordialem legitime acquisitionem factum filij (hoc est animi sui declaratio) necessarium esset, nullo colore defendi potest, constat enim talem acquisitionem filio contingere ipso iure, etiamsi esset insçius, & ignorans, vt dd. ll. opinio quoq; eorum, qui agnouerunt ad primordialem acquisitionẽ factum filij necessarium nõ esse, sed esse necessarium ad acquisitionẽ incõmutabilem, etsi bonum sensum habere potuit, eget tamen declaratione, vt supra attigimus. Nostraq; opinio declaratur optime, & iustificatur ex fundamentis duarum cõclusionum, de quibus supra proxime, in quibus par ratio est, vt iam dicta.

Dñiũ facto hominis an legis dispositione quæratur inter est?

Feudatarius q cessauit i canone soluendo an ipso iure cadat iure suo? ingens pugna.

11 Feudatarius si cessauit in canone soluẽdo, vel peccauit contra dominũ interminis. c. 1. quæ fuerit pria causa be. ami. in feu. & in. c. 1. delegib. corra. & in. c. 1. quo tempore miles. Quia forte ingratus extitit, eo quod post mortẽ domini sui infra annum, & diem inuestituram non petijt, nec fidelitatẽ pollicitus fuit eius hæredi: dubiũ est an ipso iure feudum amittat, an non ipso iure, sed demũ post domini declarationem, qua interest cõis op. feudũ ipso iure nõ amitti, sed demum domino petente, ita tenent gl. in. l. fi. C. de reuoc. dona. vbi idẽ tenet Bal. qui generaliter etiam subdit idem fore in omnib9 casibus, in quibus quis re sua priuatur propter suũ maleficiũ, vt res illa reuertatur ad dominũ, nam sane ĩtelligitur, si dñs voluerit, & petierit, sequitur Ias. ĩ. l. 2. C. de iure emphy. nu. 8. ver. pro prima opinione idẽ Bal. in. l. si vnquam in fi. C. de reuo. do. vbi etiam addit hoc procedere, licet dictum esset, vt ipso iure feudo priuaretur. Decius consi. 138. & diligenter, nu. 5. Corneus consi. 115. lib. 1. Decius consi. 185. in causa istorum nobilium nu. 9. Bald. in. c. 1. in prin. col. fi. quibus modis feudum amittit in feudis, Alex. consi. 124. lib. 1. incipit omissis superfluis Bal. cõsi. 136. nihil cõmune lib. 1. gl. Bart. & Paul. in. l. omnimodo in pr. C. de inoffi. testa. vbi Ias. nu. 10. Aret. in. l. si mihi, & Titio col. fi. ff. de ver. oblig. vbi Ias. eadẽ colũ. in fi. Alex. cõs. 103. lib. 1. incipit, videtur col. fi. nu. 16. idem Alex. consil. 173. visolib. 2. nu. 7. Andræ. Tiraquel. de reuocã. don. in. l. fi vnquã ver. reuertatur. nu. 11.

Ias.

Ias. in. l. posthumo nato. C. de cõtra tab. bo. pos. nu. 24. versic. pro ista opinione. quem refert And. Tiraq. vbi supra, sed certe ipse Ias. non videtur loqui in feudo, sed tantũ in emphyteuta, et eodem modo loquitur Guil. Benedi. in. c. Rainũtius de testa. ẏ. in eodẽ testamento. 1. nu. 88. quem aduocat Tiraq. vbi supra, qui q̃ plures concitat huius sentẽtię auxiliares. Ab hac quidem opinione nostrorũ perpaucos declinatos inuenies, quæ tñ nobis semper suspecta visa est, per tex. in. d. c. 1. quæ fuerit prima causa be. ami. cum conc. supra allegatis (verbo amittit) vbi per verbũ prælentis tẽporis feudatarius, qui hęredem dñi infra annũ & diem non iadierit, eiq; fidelitatẽ promiserit, iubetur feudũ amittere, dicitur q; illud amittere: idemq; si
12 ab eo inuestituram non petierit, quod & significatur in reliquis quoq; causis ĩgratitudinis. Facit. c. 1. quib. mod. feud. amittatur ver. amittere. Facit. c. 2. eod. tit. verb. amittere. Ad idẽ. c. fi. in fi. eod. tit. ẏbo iure ad dñm reuertitur. Ad idẽ c. pe. eod. tit. ibi ad dominũ reuertitur. Ad idem. c. pręterea eod. tit. ibi nullum regressum ad repetendũ habet. Ad idẽ c. fi libellario eod. tit. ibi feudum ad dominum reuertitur. Vnde cũ in omnib9 his casib9 ex causa ingratitudinis à feudatario erga dominũ admissę dicatur per verbum pręsentis temporis feudũ ad dominum reuerti, intelligitur ipso iure, citra vllum hominis factũ, aut ministerium, etiã antequã dns declaret se velle, & petat ad se reuerti: quia pœna impositа à lege per verba pręsentis tẽporis intelligitur ipso iure, vt est vera, & cõmunis opi. quam tenuit glo. in. l. fi quis major verbo ifamia. ff. de transact. quam ibi sequuntur Doct. cõmuniter præsertim Bar. Bald. Sali. & Paul. glosl. & cõmuniter Doct. in. l. 1. §. afficerẽtur. C. ne liceat pot. gl. & cõiter ibi Doctores in. l. sicut verbo minime. C. de testa. militis, gl. & cõiter Docto. ibi in. l. si qs in tantam in gl. mag. C. vnde vi plene p Andræ. Tiraq. de reuo. dona. in. l. si vnquam verbo reuertatur, nu. 21. Cũ ergo tot iura loquantur per verbum prælentis tẽporis, & ab feudatario ingrato feudum amitti, & ad dominũ reuerti constituant, idq; ipso iure intelligendum sit, vt edocti sumus: reliquum est nullã desiderari dñi declarationem, aut petitionem. Quod luce clariꝰ probatur, et ostenditur peremptoria rõne, nã quoties ex maleficio, vel ingratitudine, vel quopiã alio delicto oritur actio, nõ quidem oritur ex facto eius, contra quem peccatum est (is enim nihil mali fecit) sed ex facto eius, qui in committendo, vel ĩ omittendo deliquit (nã & omittere facere est, inst. de nupt. §. hactenus ibi cõsultius eos facturos, si se abstinuerint, Decius in. l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. l. in facto, vbi per omnes. ff. de cõdi. & demõ.) quod autẽ ex facto delinquentis, non eius cõtra quem delinquitur, oriatur oĩs actio descendens ex
13 maleficio, est tex. in pr. inst. de obli. quę ex deli. nascun. ibi ex ipso maleficio ad idem. l. ex maleficijs in pr. ff. de actio. & obli. ibi ex ipso maleficio. Si ergo ex ipso maleficio oritur ius, & actio cõtra delinquẽtẽ, quorsum spectamus factũ illius, cõtra quẽ delictũ cõmissum est. Rursus idẽ probatur ĩ. d. l. ex maleficijs in pr. ibi nã hę tantũ ex re cõsistunt, & in pr. inst. de obli. ex delicto, ibi nam hę tantũ ex re ꝓsistunt, quorũ verborum sensus est, q̃ re ipsa, ipsoq; facto, nihilo alio extrinsecus spectãdo oritur actio. Tertio probatur ĩ. d. l. ex maleficijs, ibi cũ alioqui ex cõtractu obligationes nõ tantũ ex re cõsistãt, sed ex ẏbis & ꝓsensu, ad idẽ tex. in. d. pr. inst. §. allegato, in ijsdẽ verbis, quorum verborum sensus est, quod vt in contractibus qui re contrahuntur ex ipsius rei interuentu oritur obligatio, & actio, quæ re contrahitur, vt in pri. &. §. 1. &. §. 3. &. §. prętерea, & per totum inst. quibus mod. recontrahitur obliga. &. ff. de actio. & oblig. l. consensu. §. ex maleficijs, ita quoq; & hic ex ipso delicto quasi facti vel non facti ĩteruẽtu oritur actio, & capit suã formã nullo alio extrinsecus spectãdo.
14 Quarto ꝓbatur in. d. l. ex maleficijs & in. d. §. ex maleficijs inst. de act. nã ibi dicitur, quod ꝓducũtur, & nascuntur ex

Ll malefi

Pœna inducta à lege q̃ ver. præsentis tẽpis intelligitur ipso iure.

Delictorum obl. vñ nascatur materialiter.

Verb. ex. de notat cãm ĩmediatã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maleficijs actiones, & oblig.ſicq; cum dictio,ex,denotet cām ꝓpriquā,& īmediatā.l.nō dubiū,& ibi Bar.C.de legi.l. 1.C.ſi ſeruus exte.Ias.in.l.certi cō dic.in pr.nu.15.idē Ias.in.l.non dubiū.ſ. alleg. nu.31.idē in.l.ſi mihi & tibi,nu. 11.ff. de leg.1.neceſſe eſt ſimul ac maleficiū admiſſum fuerit,actiones naſci,nullo extrinſecus ſpectando. Poſtremo probatur in.d.l.ex maleficijs in princ.ibi quæ omnia vnius generis ſunt,& in pr. inſt. de obli.quę ex deli. naſ.ī ijſdem verbis. Quorum verborū ſenſus eſt actiones & obligationes ex contractu deſcendētes,non eodem ex fonte,ſed alias hinc, alias illinc deſcendere, variaſq; formas à lege ſortiri, & aſſumere, quędā enim contrahuntur re,quædam verbis, quędam literis,quædam conſenſu,vt in pr. & per totum inſtit.de oblig & in.d.l.ex maleficijs in pr.non ſic in actionibus & obligationibus,quæ deſcendunt ex maleficijs,hę,cūm omnes inquit ſunt vnius & eiuſdē generis ex ipſo facto,vel non facto effluentes,aliunde enim oriri minime pnt.Quinimo etſi non dolus,ſed culpa tantum ī tali facto, vel no facto, interfuiſſe videatur,ſępe idem euenit, vt in pr.inſti.& per totum de obliga.ex quaſi male.&.d.l. ex maleficijs. §. ſi iudex, &.ſ. is quoq; &. §. item exercitor. Ergo longe à mente, & ſententia legū latorum cuiq; videri debet, exiſtimare vt cōmiſſa īgratitudine per feudatariū non illico,& ex ipſo facto pœna à lege irrogata videatur,neque quicquam nobis abſurdius, aut ieptius viſum vnquā eſt,quam contendere vt ex facto domini innocentis oriatur pœna, quā ex facto feudatarij nocentis proficiſci iuſtiq; eſt,naturę,& iuri conſonantius.Neque ad rem pertinet text.in.l.his ſolis verb. facultatem.C.de reuocan.dona. vbi cū filius ingratus extitit in matrem donatricem,non priuatur ipſo iure re ſibi à matre donata,ſed matri datur facultas eam repetendi,nam cum in pœnis à lege imponēdis ratio efficax, aut peremptoria apponi, aut reddi nequeat, cur enim ꝓ furto dupli, vel quadrupli pœnam impoſuit,potius quam quintupli, &c.potuiſſet iubere quidē, ſi voluiſſet. d.l.his ſolis,vt filius re ſibi à matre donata propter ingratitudinem ipſo iure priuaretur,noluit tamen contenta pœna de qua ibi, quod & ſimiliter poſſet in terminis.l.1. C.de reuo. dona. noluit tamen, nam ibi in ver.mutata patronorum voluntate,& in.l.fin.eod.tit.verb. tacuerit,lex conſiderauit,quod donatarius ingratus iniurius eſſe videtur erga donatorem,vnde vt actio iniuriarū patientia,& diſſimulatione ipſo iure abo letur.§.fi.inſti.de iniuri.l. filio quem.ff. ff.de lib.& poſth.ita & illa actio patientia,& diſſimulatione aboletur,quę quidem actio donatori datur cōtra donatarium ingratū,vt.dd..ll.Acerbior, duriorq; pœna impoſita fuit feudatario, q̄ erga dominum extitiſſet ingratus. ſ. vt ipſo iure feudum amitteret,vt dictū eſt, quia & ſi huius varietatis rationem reddere non teneamur, tū in re ſimpliciter donata,cum donatori nullū oino ius remāſerit.d.l.1. ibi pleno iure. C.de reu.do.iuncta.l.3.§.ex ꝓrario.ff.de acq. poſ.mirū non eſt,ſi ob ingratitudinem ad eū nō tam facile reuertatur res, quā ad dñm ob ingratitudinē feudatarij,cū dns ſemper pleruauerit dnīū directū, ſicq; propter reliquias, &c. arg.l.patre furioſo.ff.qui ſunt ſui vel ali.Et conſolidatio vtilis domini cum directo facilius inducitur, quam totius rei noua acquiſitio,arg.l.ſi totā.ff.de acq.hę.vbi augmētū iuris accreſcēdi datur portionē aliquā habēti,nō habēti aūt non vtique,ſic & hic habēti ius directū facile accedit augmētū dñij vtilis,nō ſic ſi nihil haberet,vt donator.Facit.l.ſi Titio. ff.de vſufr.l.ſi ex toto in pr.ff.de leg.1.l. adeo.§.prēterea &.§.ſi inſula.ff. de acq. re.do.&.§.ſi iſula cū ſeq.&.§ q̄ ſi alueo toto inſti.de re.diuiſio.Facit qa facilius admittitur cuiuſq; rei diminutio, quā totius rei interitus.l.cum quęſtio.C.de lega.vbi Corne. nu.6. at cū feudū amittitur non tam res integra,& plena,quā pars tātum iterire videtur.Nō ſic ſi res donata incideret in commiſsum, quia tūc tota videretur perire, quod difficilius admittitur,facit.§.finitur inſtit. de vſufr.

vſufruct.cum ſimili.itaque ob ingratitudinem eius, qui beneficium accepit, commiſſam in eum,qui beneficium cōtulerat,aliquando lex inducit pœnā in rem,vt ſcilicet beneficium amittatur, & tunc intelligitur ipſo iure, nec declaratio eius,in cuius fauorē pœna impoſita eſt,deſideratur,vt in feudo. Aliquando lex parcius proceſsit, nō pœnam in rem inducendo, ſed actionem tantum perſonalem condonando ei,qui beneficium contulerat ad rem donatam,ab ingrato donatario repetendā,vt in terminis.d.l.1.& ſi.C.de reuo.dona. & tūc ſimiliter pœna irrogatur ipſo iure,quia illi donatori contra donatarium ingratum actio illa perſonalis ipſo iure, etiā ſi ignorās eſſet,competeret,ſed ſi actione ſua non vtatur, donatarius ingratus in tuto erit ex ipſa perſonalium actionum natura,quia actio eſt ius perſequēdi,&c.vt in pri.inſt.de act.cum ibi plene notatis per gl. & Doct. Denique inter voluntatē et nolūtatem eſt mediū, ſcilicet ignorātia, nam rei ignarus, nec velle intelligitur,nec nolle,vt in ſimili per Bar.ī.l.ſed etſi lege.§.ſcire.ff.de pehære.facit.l.ſi.C.de conditio.indebi.ergo non bene ſequitur donator contra donatarium ingratū,aut dominus contra feudatariū īgratum iure ſuo nō vtitur,ergo illud repulit,& amiſit.In ſumma vt differt occaſus ab ortu,reſolutio à creatione, mors ab natiuitate,ita differt opinio noſtra ab opinione cōmuni,nos enim his caſibus ītelligimus ius re vera quæſitum eſſe ex legis diſpoſitione domino contra feudatarium, & donatori contra donatarios ingratos, quod tamen ius per repudiationē, vel diſsimulationē eorū poteſt occidere, mori,finiri,reſolui,vt animalia moriūtur,licet prius rite, & ex ordine naturę nata fuiſſent, cōmunis autem opinio intellexit ipſius iuris natiuitatem,& ortū impediri,donec dominus vel donator declaraſſent animum ſuū. Hæc noſtra opin.confirmatur per quatuor concluſiones proxime præcedētes, & per fundamenta in illis adducta.

1 *Minor qui non neceſſario vēdidit,reſtituitur ad rem.*

2 *Minor læſus in precio rei quam vendidit ad quid reſtituatur,ingens pugna.*

3 *Intellect.omnium titulorum de reſtitutionibus.*

4 *Intellect.l.ſi res.§.1.ff.de iure dotium.*

5 *Reſtitutio an detur ad rem ipſam ei,qui eam venalē habebat,ſed tm̄ compulſus vendidit? egregia quæ.*

1 Minor rite fundum vendidit, quęritur ſi reſtituendus ſit, ad quid reſtituatur. Et quidem aut in eo deceptus fuit quia vēdidit, cum vendere ſibi non expediret,& tunc reſtituitur ad ipſam rē recuperandam gl.Bald. Sali. & omnes Doct.in.l.ſiquidem. C.de prędi. mino. Fulgo.in.l.ſi res.§.1.ff.de iur.dot.ſequitur & dicit cōem opi.Soci.cōſi. 1. in cā reſtitutionis,nu.47.lib.4.Iacob.de ſancto Georgio, in. d.l. ſi res. §. 1. Gozadi. conſi.44.non eſt dubium,nu.14.gl.yb. oportet in.l.pri.§.1.cum qua in hoc oēs ibi tranſeūt.ff.de minoribus,Bar.in.d.l. ſi res.§.1.idem Bar.in.l.non intereſt.C. de his quę vi met.cā.idem in.d.l.ſi quidē p tex.in.l.quod ſi minor. §. reſtō. ff. de minorib.& in.l.in cauſæ.1.§.fin.&.l. plane cum.l.ſeq. eod.& in. d. l. ſiquidē & in.d.l.non intereſt cū ſimi. & ab hac opinione diſcrepat nullus.

Minor q̄ nō neceſſario vendidit re ſtituitur ad rem.

2 Verū ſi minor nō fuit læſus in eo quod vēdidit,quia expediebat ſibi vendere, ſed fuit læſus in precio,quia lōge minoris vēdidit,quā par erat,an tunc ad rem ipſam ſimiliter reſtituatur, an ſolū ad precij ſupplemētū, vehementer cōtroverſum eſt,qua in re variæ ſunt ſententię.Prima enim fuit exiſtimantium nō reſtitui ad rē ſuā recuperandā ſimpliciter,ſed vel ad rem,vel ad precij ſupplitionē, vtrū mallet emptor, ita tenuit gl.in.l.ſi quidē.C.de prędmino.cū qua ſimpliciter trāſeunt ibi Azo et Placen. Iacob.Butrig.Odofr.Ioā.Faber.non approbantes eam,nec reprobantes, & expreſsim eam ſequuntur ibi Bal. & Sali. ſequitur etiam Fulgo.ī.l.ſi res.§. 1. ff.de iure dotium, ſequitur et dicit cōem Socinus conſi.57.in cauſa reſtitutionis nume.47.lib.4.Bar.in.d. l. ſiquidem ſentit Alex.& etiam Paulus in.l.non intereſt.C.de his quæ vi metusve cau. & ibi Petrus de Bellaper.& Fulgoſi. qui hoc ait eſſe ſingulariſsimum,& teneri à Do

Minor læſus in precio rei quā vendidit ad qd reſtituatur, ingens pugna.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctoribus Gozadinus. d. consil. 44. non est dubium, vbi ait ita ab oĩbus teneri, sentit gl. ver. oportet in l. patri. §. 1. ff. de minoribus, quod & sentit etiam gl. fin. in d. l. non interest, Abba. in dicto capi. constitutus de in integrum restitutio. ad finem, Xuarez allegatione. 21. colũ. fi. Cumanus consilio. 180. ad fi. Aymõ consilio. 7. colum. 1.

Mouentur hanc partem tenentes per tex. in l. 2. C. de rescin. vend. per locum à simili. & per. d. l. si res. §. 1. ff. de iure dotium, etiã à simili, & quia restitutio tantum reddit, quantum læsio abstulit. l. 1. ff. de minoribus, &. d. §. restitutio. vnde si minori vendere tãtum exped. ebat, vel rem suam venalem habebat, & in eo tantum læsio exti tit, quod minoris vẽdidit, quã par erat, per precij supplementũ læsio purgatur, vel abscedit, ita Bar. i. d. l. siquidem idẽ Bar. in. d. l. si res. §. 1. vbi firmat se ita milies fecisse practicari, idem Bart. in. d. l. nõ interest tenuit gl. verbo oportet in prima opinione in. d. l. patri. §. 1. sentiũt Gozadi. & Fulgosi. vbi supra: sed horũ opinio minime tenenda est, nam restitutio ex vtraque parte nititur in equita te. d. §. restitutio. l. 1. C. de reputati. d. l. 2. C. de rescind. vendi. c. ad nostram de re bus eccles. i. at durum esset, & impium, vt emptor præcise preciũ supplere co geretur, haberequẽ rem longe maiori precio quam initio contractus conuen tum fuerat, forte minime empturus, si plus precij à se extorquendum putaret. Quid enim si substantiam suam distrahere ad hoc precium supplendum ne cesse haberet, & proprijs laribus ca rere, ergo &c. vt argumen. l. lex quæ tu tores. C. de administratione tutorum, & in. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de legatis. 2.

Tertia fuit opinio existimantium, vt emptor precise cogatur rem restituere precio accepto, ita tenẽt Albericus, & Cinus, in. d. l. si quidem post Richard. Malu. Pau. in. d. l. non interest Bald. in. l. 1. C. si aduers. fiscum, & ita iudicatũ fuis se refert Fulgosius in. d. l. si res. §. 1. sequi tur Pinellus de rescin. vendi. l. 2. par. 3. c. 1. nume. 20. Petrus de Bellaperti. in. d. l. siquidem Iacobinus in. d. l. si res. §. 1. & sentit Gozadi. vbi supra.

Quid dicendum, & sane longe verior videtur hęc opinio posterior, vt gene raliter minor lęsus in vendendo, vel in vendẽdo viliori precio quam par erat, semper restituatur ad rem suam recu perandam, nec sit vlla istarum rerũ dif ferentia, hoc enim videtur probare nõ obscure text. in. d. §. restitutio & in. l. pa tri supra alleg. §. idem ex diuerso, vbi li cet læsio esse videbatur in quantitate precij, tamen minor ad rem suam re cuperandam simpliciter restitui intel ligitur, non secus quam si in vendendo lęsus fuisset, cum vendere sibi neq; pre cio pacto, neque alio expediret. Ad idẽ tex. in. l. penul. & in. l. tutor. §. 1. ff. de mi noribus, quatenus generatim, & indefi nite loquuntur, & generatim restitui rem iubent, non autem precium sup pleri, nec dubium est quin plerunque, quinimo fere semper in precij quanti tate læsio consistat, magis quam in ipsa alienatione, cum omnes res in preciũ, aut pecuniam numeratam conuerti, & possint & soleant, neque id cuique no ciuum esse reputetur, nisi in precio læ sio adsit. Ad idem. capit. 1. de in integrũ restitutione, vbi lęsio fuit in precij quã titate, & rem restitui iubetur, non autẽ precium suppleri.

3 Ad idem text. in. l. si fine. §. interposito. ff. de administratione tutorum, deniq; hanc partem nobis probare videntur non modo omnes leges, sed omnes fe re tituli, qui in. C. & ff. de restitutione loquuntur, dum generatim, & indefi nite minoribus in integrum restitutis rem restitui iubent, neque vllum Ro manorum Pontificum Decretum, vl lam ve Imperatorum legem, aut iure consultorum responsum ab hoc sen su declinatum inuenies, vt otiosum es set, ad hanc partem tuendam tam in numera

Intell. oĩum titulorũ de restitutionibus.

numera iura concitare. In summa in in tegrum restitutio est veluti in rem scri pta, rem petit, intuetur, insequitur. l. in causæ. 1. §. fina. cum duabus legibus seq. ff. de minoribus, nisi in casibus spe cialibus, vt ibi. ergo si daretur ad conse quendum precij supplementũ, iam nõ tam in rẽ esset, quã in personã, vnde cõ stare debuit ad rem ipsam recuperãdã magis dari quã ad precij supplementũ. pro nobis: quia etiam ipsum supplemẽ tum non tam habere expediret mino ri in pecunia numerata, quã in rebus i psis, nam & in simili, cum integra legi tima liberis relicta non est, cum deest, suppletur ex reb9 ipsis hęreditarijs, nõ autem ex pecunijs hęredum, vel etiam ipsius parentis, cuius de hęreditate age retur. l. scimus. §. repletionẽ. C. de inof. testa. estque cõmunis opi. id procede re, etiamsi parens ille contrarium vo luisset, vt diximus, id tamen non pro bantes in tract. de succesio. creati. par te. 1.

Intel. l. si res 4 §. 1. ff. de in dotium.

Denique pro nobis est text. in si 5 mili si non inuertatur in. d. l. non inter est. C. quod metus causa, & hac parte retenta, ad. l. si res. §. 1. ff. de iure dotiũ, dicendum est aliud esse ius, ac longe diuersum inter maritum & vxorem, quam sit inter minorem, & eum, qui cum eo contraxit, eumque decepit. hoc enim casu cessat inter eos illa sum ma pietas, illa individua societas, ille a mor, illa charitas, benignitas, et bene uolẽtia, quæ interuenĩũt, & adsunt, aut adesse debẽt inter vir. & vxo. Vñ inter virũ & vxorẽ longe mitius agi debuit, quam inter emptorẽ & minorem, arg. ff. de donatio. inter virum & vxorem. l. si id quod. §. 1. & l. si sponsus. §. concessa. sicque & casus ille longe diuersus à nostro est, & ratio nõ eadem. Nam & similiter si vxor rem donatam à mari to accepit, vel contra, præsumitur non habere bonam fidẽ. l. quod vxor. ff. de acquir. possessio. l. per seruum. ff. de ac quirend. rerum dominio. l. si vxor filio. ff. de donatio. inter virum & vxorem, & tamẽ non ideo definit donatrix fru ctus industriales inde profectos suos fa cere. l. fructus percipiendo. ff. de vsuris. l. de fructibus. l. ex animo cum duabus legibus sequentibus. ff. de donati. inter virum & vxorem, & tamen alius pos sessor malæ fidei præiudicaretur, qua de re alibi latius.

Ergo de contractibus inter virum & vxorem initis non licet, nec licebit vn quam arguere ad contractum inter mi norem, & eũ qui illum deceperat, præ sertim cum ad tollendam consequen tiam sufficiat dare vnam instantiam, gloss. in. l. si creditori. ff. de noui operis nuntiatione, quæ recepta est, vt patet ex relatione Ias. ibi, inter hos autem ca sus non vnica, sed plures sunt instantię, & differentię ergo, & c. Rem meam ve nalem habebam, aut eam vendere ani mus mihi erat, tu me vi, aut metu coe gisti viliori precio vendere, quam par erat, quęritur an ad rem ipsam recupe rãdam agere possim, an tantum ad pre cij supplemẽtũ? & hac in re variæ sunt opiniones. Alij enim existimant ad pre cij supplemẽtum præcise dari actionẽ non etiam ad rem ipsam recuperandã, ita Bart. & Ang. in. l. non interest. C. de his quę vi metusve causa. Alij ex diuer so, vt præcise detur ad rem ipsam recu perandam, ita Aret. in. d. l. non interest Pinellus in. l. 2. C. de resci. vendi. part. 3. c. 1. nu. 22. Sed & tertia est opinio eorũ, qui contendunt electionem dari me tum inferẽti, vtrũ reddere malit ipsam rem, an precium supplere. Alij autẽ fue runt in quarta opinione, vt per cõtra rium electio daretur vim passo, vtrum mallet rem suam saluam recuperare, an agere ad precij supplementum. Ve rum harum varietatum communis ea est, quæ habet ad precij repletionẽ præ cise agendum esse, quam tenuit glos. fi. in. d. l. non interest post Pileum, & Irne rium, quos ipsa allegat, sequuntur ibi Petr. Bellaper. Cinus. Bald. Salicet. & Fulgosi. qui ait ita tenere Docto. quod & tenent Barto. & Angel. & Alexã. ibi estque communis opi. vt firmat Pinel lus vbi. §. qui tamẽ ab hac opinione dis cedit, & recte, nam defendendũ est ad rem consequendam præcise agi, vt pla ne probatur in. d. l. non interest, dũ ait

Restitutio an detur ad rẽ ipsam ei qui eam ve nalẽ habe bat, sed tñ cõpulsus vẽ didit? egre gia quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

improbe factũ in priſtinum ſtatum reponi. Quod nõ accidere aliter poteſt, quam ſi res ipſa domino reddatur, nam ſi precium ſuppleretur, iam quidẽ improbe factũ non reponeretur in priſtinũ ſtatum, ſed potius perfectionem, & cõſumationem facinus illud reciperet. Deniq; hæc pars probatur in omnibus fere legibus. C. & .ff. quod metus cauſa, & .ff. de vi & vi arm. & .C. vñ vi quas referre, & huic rei accõmodare, vt facillimum, ita & ocioſum putauimus, ſicq; omittendum duximus. Præſertim cum à recta ratione, & reipublicæ bono, & trãquillitate ſõge alienũ ſit vim faciẽti dari facultatẽ precij ſupplendi, rẽq; vicio, et facinore captam ſibi retinẽdi, vt ſic ex facinore lucrum ſentiret, quẽ pœnam ſentire iuſtius, & reipblicẽ vtilius erat, arg. l. fi. C. de fideicõmiſſ. §. fi. inſti. de fideicom. hære. l. 1. ff. de iuſti. & iur. Sicq; metum paſſus rem ſuam vendere ꝓpulſus reperiretur contra. l. nec emere. C. de iure delibe. ſicq; homines inuitarentur ad delinquendum contra omne ius, & rectam reipublicæ adminiſtrationem, vt per glo. in. l. ſcire. C. vt in poſſ. lega. l. ſtipulatio hoc modo cõcepta. ff. de verb. oblig. l. fi. C. de pact. c. ne captandæ, & .c. de teſtãda de conceſſio. prẽben. Neq; ad rẽ pertinet text. in l. 2. C. de reſcin. vẽdi. & in. l. ſi res. §. 1. ff. de iure dotium, in quibus communem tenentes nituntur, nam ſi ibi viro, qui ab vxore res ęſtimatas accepit, datur facultas reddendi ipſas res, vel iuſtũ precium ſupplendi, & ſimiliter ei, qui bona fide rite, & legitime emit, eadem facultas datur, non idem concedendum eſt ei, qui metu me compulſit vendere, ſicq; facinus fecit, deditq; operã rei illicitę. Vnde & caſus ſunt diuerſi, & ratio nõ eadem, ſicq; ex tam diuerſis nõ poteſt fieri illatio. l. fi. ff. de calumniatoribus, præſertim cum ad tollendam cõſequentiam ſufficiat dari vnam inſtantiam, vt dixit gl. quam pleriq; ſcribẽtiũ ſequũtur, vt patet ex relatione Iaſonis ibi in. l. ſi creditori. ff. de operis noui nũtiatione, ſed inter illos caſus, & noſtrũ ſunt innumerę differentię, & ratio prę terea longe diuerſa.

Minor ad fundum quem vendidit reſtitutus preciũ receptũ reſtituit, quatenus factus fuit locupletior, ſed vter teneatur probare precium in rem eius verſum fuiſſe, ingens quæſtio.

Pecunia eſt de rebus quæ ſeruãdo ſeruari nõ poſſunt.

Minor vendidit iuſto precio, ſed illud perdidit, nõ reſtituitur cum multis contra communem.

Minori cum autoritate tutoris ſi fit ſolutio ceſſat reſtitutio, cum multis contra communem.

Minor ſi vendat fundum viliori precio, reſtituitur ad rem, nec reſtituit precium, niſi quatenus aduerſarius probat in rem eius verſum fuiſſe, cũ cõi cõtra multos.

Minoris in rẽ mutuũ receptum verſum fuiſſe an ipſe, an aduerſarius probare teneatur? ingens quæſtio.

1 REm à minore rite emi, is ĩ integrum reſtitutus eam à me recuperauit, quæritur vt poſsim ab eo precium ſimiliter recuperare? nam regula eſt, reſtitutionem ita faciendam vt vnusquiſque integrum ius ſuum recipiat, hoc eſt vt & minor rem cũ fructibus recipiat, & aduerſarius precium cum vſuris. l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ff. de minoribus. l. patri. §. 1. eodem. l. vn. C. de reputa. l. ſi prædium. C. de prædijs minorum. Verum quod diximus minorem ad hãc precij reſtitutionem teneri, id intelligẽdum eſt, quatenus locupletior factus fuit, non vltra. l. ſi ſine. §. interpoſitio. ff. de adminiſtratio. tutorũ. d. l. patri. §. item ex diuerſo, quod procedit ſiue cum autoritate curatoris precium recepiſſet. d. §. interpoſito, ſine ſiue curatore. d. §. item ex diuerſo. Ad. d. §. reſtitutio, q̃ inuit minorem teneri etiam vltra quam facto fuerit locupletior, reſpondeo vt infra dicemus. Verum ingens quęſtio eſt, vter teneatur probare precium illud verſum fuiſſe in rem minoris, an non fuiſſe. Qua in re ſunt variæ opiniones, prima fuit exiſtimantium referre, vtrum contractus non rite cum minore initus eſſet, vt tunc non minor, ſed aduerſarius debeat probare precium in rem minoris verſum fuiſſe. Non ſic ſi contractus rite factus eſſet, nam tũc minor teneretur negatiuam probare, ſcilicet precũ in rem ſuam verſum non fuiſſe, ſeq; illud culpa perdidiſſe, vel caſu amiſiſſe.

ita te

ita tenent gl. Bar. & cõmuniter Doctores, in. l. prædiorum. C. de prædi. minorum: idem voluit gl. in. d. §. interpoſito verbo probetur, dum refert ſeſe ad id, quod ſcripſerat in. d. l. prędiorum ſato. in. l. nam poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiu. num. 21. Soci. conſ. 115. col. fi. lib. 1. Rimi naldus in. §. fi. nu. 61. inſti. quibus aliena re licet, tenent etiam Iacob. Butrig. Albericus, Angelus, Fulgoſ. & Romanus, in. d. §. ſi minor, ſentit Bar. in. l. 1. C. ſi aduerſ. credi. & eſt communis opinio ſecundum Socin. in. d. conſi. 115. circa primam quęſtionem nu. 13. lib. 1. & dicit eſſe communem opin. Pinellus de reſci. vend. l. 2. part. 3. c. 1. nu. 25. tenet Alex. in l. nam & poſtea. §. ſi minor colum. fi. ff. de iureiu. & ibi Signorol. in repe. nu. 11. Altera fuit opinio Caro. Mol. in tract. de vſuris quęſt. 37. nu. 285. dicentis mihil referre, vtrum cõtractus rite factus eſſet nec ne, vtroq; n. caſu pariter minori incumbere onus ꝓbandi pecuniã in rẽ ſuam verſam non fuiſſe, quaſi eo ipſo, quod aduerſarius docuit precium minori fuiſſe numeratum, illico pręſumatur ſaluum adhuc eſſe, vel in rem ſuam verſum, niſi cõtrariũ probetur. Tertia fuit opinio eorum, qui contendunt nõ referre, rite an minus rite cõtractus fieret, quaſi vtroq; caſu nõ minori, ſed eius aduerſario incumbat onus probandi non ſolũ precium minori fuiſſe muneratum, ſed etiã verſum fuiſſe in eius vtilitatem, & ita tenent Bar. Alber. Bal. Sali. Paul. Iacobi. nu. 6. in. l. 1. C. ſi aduerſ. credi. Cuma. in. l. ſi fine. §. interpoſito. ff. de admini. tuto. Paulus nu. 3. in. l. vni. C. de repu. & Fulgo. in. d. l. 1. C. ſi aduerſus credit. & hanc putat eſſe communẽ opinio. Pinellus vbi ſupra, nu. 27. hi em̃ omnes exiſtimant, cũ minor fuit læſus in cõtrahẽdo indiſtincte, ſiue ꝓtractus eſſet nullus ipſo iure, ſiue mero iure valeret, riteq; initus eſſet, minori ad rem ſuam reſtituto nõ incumbere onus ꝓbandi pecuniã fuiſſe verſam in eius vtilitatem, ſed aduerſario eius id onus incumbere. Deniq; ſunt qui defendunt, vt ſi minori non expediebat contrahere, ſicq; eo ipſo quod ꝓtraxit, læſus fuit,

tunc non ei, ſed aduerſario eius incumbat onus probãdi pecuniam verſam in vtilitatem minoris, ita tenent Fulgo. et Iacobi. in. l. 1. C. ſi aduerſus creditor. Signorolus in repet. d. §. ſi minor num. 11. Ial. ibi, nu. 21. plenius per Socinum, nu. 13. cõſ. 115. ad primam quęſtionem lib. 1. Et cum regulariter minori dicẽtu læſum incumbat onus probandi læſionẽ. l. minoribus. C. de in integrum reſtit. l. nam & poſtea. §. ſi minor. ff. de iure. l. patri. §. 1. & 2. ff. de minoribus. Quinimo non ſufficiat ei ſe læſum probare, niſi ꝑ bet læſionem interfuiſſe tẽpore ipſius contractũ, nam ſi initio eum contractũ minor ſatis frugaliter fecit, licet caſu vel culpa ipſius ea res poſtea vel perierit, vel deteriorfacta fuerit, nõ datur ei recurſus aduerſus eum, quo cum cõtraxerat. l. fi. cum ibi not. C. de in integrum reſtit. minorum. d. §. ſi minor cũ ibi notatis. Quod procedit, quando minor rem accepit, & aliã rem dedit vel pecuniam. Nõ ſic ſi pecuniam accepit, & rem dedit, nam tũc eo ipſo, quod ei abeſt res ſua, iã læſus apparet, nec quod loco illius rei abſcedentis pecunia adſit, ſufficit, aut in conſideratione eſt, qa pecunia eſt de rebus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, vt diximus in tracta. de ſucceſsionum creati. §. 10. nume. 72. dicitur autem de rebus quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, nõ quod, ſi eam in arca repoſitã habeas, putrefiat, ſed eo quod ſi pecũia vti velis ad vſum deſtinatum, ipſa numeratione conſumitur, & alienatur, ſicq; apud te eſſe, & perſeuerare non poteſt, ſi ea vtaris, & cõmoditatem aliquam ex ea perceperis. Vnde vt Cornelius Gallus cecinit, dum inquit,

Pecunia eſt de rebus q̃ ſeruãdo ſeruari nõ pñt.

Imo etiam pœna eſt partis incumbere rebus,
Quas, cum poſsideas, eſt violare nefas:

Etenim pecunia, ſiue ea vtaris, apud te duratura non eſt, quia alienatur, ſiue ea non vtaris, non tm̃ inutilis eſt, ſed ẽt damnum, & moleſtiam affert cuſtodiẽdi, quod in reliquis reb9 nõ eſt, quibus vti, & frui poſſumus, nec ſemper illico abſumũtur. Vnde ſi minor rem ſuã mihi dedit, & pecuniã accepit, in eo ſuam

cõditionẽ deteriorem fecisse videtur, iuiq; suum lęsisse, quod loco rei suæ sibi vtilis, qua dedit, rẽ accepit aut mutilem omnino, & molestam, aut illico ab eo abscessuram: sicq; iam à primordio ipsius contractus lęsus intelligitur, fere aut quasi lęsus, & malũ, aut vicio purgari videtur, qn probatur eam pecuniã in rem, & vtilitatẽ minoris versam fuisse, quod cũ facti sit, nõ præsumitur, nisi ab allegãte probetur. l. si emãcipati, vbi Iaf. Dect. & alij. C. de collat. Vnde si minor mutuũ accepit, & ab eo per creditorẽ repetatur, cõstat de lęsione minoris, & nũc, & erit à primordio contractus, in eo quod ipse obligatus fuit, & est, nõ autẽ cõstat de vtilitate vlla, quã pecunia illa secũ tulisset, quia & dũ manebat apud minorẽ, sibi vtilis non erat, & dũ postea alienata fuit, ĩcertũ est vtilis ne, an inutilis ea alienatio fuerit, ergo in pecunia accepta est singularis, & peculiaris rõ, quę in rebus alijs non est, quę suadet, vt siue à minore mutuũ repetatur per creditorem, ipse minor ex mutui receptione semper intelligatur lęsus, si non probetur contrariũ, & ita intelligo text. in l. r. &. 2. C. si aduersus creditorum, siue etiam minor ad rem suã quam vendiderat restituatur, emptori precium repetenti possit obijcere, pecuniam acceptam sibi nõ profuisse, neque dum penes se manebat, quia interea non tantum inutilis, sed etiam molesta erat, nec postea quam alienata fuit, quia incertum est, an ea alienatio vtilis fuerit, necne. Itaque siue emptor ille contendat vtilem fuisse pecuniam minori à primordio contractus, & dũ apud eum manebat, replicabimus non eẽ vtilẽ, sed potiꝰ inutilẽ, & molestã, siue ẽt ꝓtẽdat eã pecuniã à minore postea vtiliter alienatã, & in rẽ suã versã, replicabimus eũ allegare, & alienationẽ factam, & vtiliter factam, quorum vtrunque facti est, vnde ab eo, q allegat, probandum est, sicque necesse habet emptor hoc casu probare pecuniam in rem minoris versam fuisse, quia primordialis illius pecuniæ interuentus minori non fuit vtilis, nec eius receptio. Non sic in rebus reliquis, quarum primordialis interuentus, & receptio vtilis esse intelligitur. Ergo cum minor contraxit, & ad id, quod dedit, recuperandũ restitutus est, sed quęritur quod ipse acceperat, an, & quemadmodum reddere debeat, sunt quatuor casus ĩspiciendi. Primus quando res hinc inde ĩterfuit. Alter quando vtrinq; pecunia ĩterfuit, aut ventura erat. Tertius quando minor dedit rem, & accepit pecuniam. Vltimus quando dedit pecuniã, & accepit rem. Primo casu si rem dedit, remque accepit, puta ex causa permutationis, non aliter ad rem suam restituitur, quam si se læsum docuerit. l. minoribus &. i. fina. cum ibi notatis. C. de in integrum restitutio. l. nã & postea. §. si minor. ff. de iureiuran. l. quod si minor. §. non semper. l. verum. §. sciendum, &. §. item non restituitur. ff. de minoribus, læsum autem intellige in contrahendo, nam etsi postea casu damnũ, læsione obtigerit, non subuenitur. l. fi. C. de in integrum restitut. d. §. item nõ restituitur, &. §. vnde Marcellus, &. §. si locupletem, in. d. l. verum. Ergo si nõ subuenitur, quando casu superueniente res perijt, longe minus subueniretur, si culpa superueniente perijret, argumen. insti. quibus modis recontrahitur obligatio. §. prętera. &. §. fina. &. §. item is qui rem, quod nõ probo neque improbo, dicturus forte illico. Secundo casu quando pecuniam dedit, pecuniamq; accepit, vel accepturus erat, tunc si vtrinque in continenti par quantitas pecunię ĩterfuit (puta centum numos dedit, centumque paris valoris, & formæ continuo accepit) actus illi ociosi, & inanes & quasi infecti iudicantur, arg. l. qui fic. ff. de soluti. sicq; cessabit restitutio, quod si cẽtũ numos minori credidi, tot postea mutuos ab eo accepturus ex conuentione. Tunc si & numos, quos credidi, repetam, & totidẽ iuxta formam conuentionis mihi reddi deposcam, eo ipso quod minor ille pecuniam accepit, non videbitur factus locupletior, nisi ꝓbetur, sicq; nec numos, quos accepit, reddere tenebit, nisi

nisi quatenus ego, qui dedi, eum locupletiorem factum fuisse probauerim, nec totidẽ mihi credere tenebitur, cũ ex datione pecunię suę lęderetur, ex receptione autem pecunię meæ locupletior in re dubia non intellegatur, argu. tex. in l. r. &. 2. C. si aduer. vendi. &. l. verũ. §. item quæritur. ff. de minoribus, facit. l. quod si minor. §. restitutio eod. dũ loquitur de mutuo. facit. l. r. C. si aduersus soluti. Tertio casu quando dedit rẽ suam, & pecuniã accepit, puta vẽdidit fundum suum, tunc, si sibi fundũ suum per restitutionẽ repetẽti obijciam precium mihi restituendum, replicabitur restituẽdum quidem, quatenus in rem eius versum a me probatũ fuerit, non vltra. l. si fiue. §. interposito. ff. de admi. tut. l. patri. §. item ex diuerso. ff. de minoribus. facit. d. §. item quæritur, & facit. l. prædiorum. l. vtere. l. si prædiũ. C. de prædi. minorũ, intelligẽdo illud nõ esse speciale. &. l. pe. §. fi. ff. de rebus eorum, huius autẽ rei ratio est, quia postquã minor se lęsum probauit, eo quod fundum minoris, quam par erat, vendidit, rem suam iure recuperat, at mihi obijcienti a se precium receptum esse reddendũ, replicabitur reddendũ esse, quatenus saluum est, nõ quatenus culpa dissipatum est, duobus enim denuo cõcurrentibus, id precium reddi iubetur, quod ego pauperior fierem, si mihi denegaretur, & quod ille fieret ditior argu. d. l. pe. §. fi. &. d. §. itẽ quæritur, sed in hac specie ipse minor non fieret ditior cum iactura mea, ergo &c. neque enim in integrũ restitutus videtur per fundi sui recuperationem, si de suo aliquid mihi præstare iuberetur, eatenus enim pauperior fieret, & videretur nõ ex integro restitutus, intellige idem facilius, quãdo contractus fuit ipsu iure nullus, puta si fundum vendiderat sine decreto. d. l. vtere. d. l. si prædiũ. d. l. prædiorum. d. l. pe. §. fi. Quarto casu quado minor emit, & in precio se lęsum dicit, læsionem probare debet, quia rei meæ ad eum peruenientis receptio, & interuentus vtilis sibi fuit, nisi probet cõtrarium, & ita potest etiam intelligi. d. l. minoribus, &. d. §. iciẽdum, &. d. §. item non restituitur cum seq. &. d. §. nõ iem per neq; vllorũ magis interest, q̃ ipsorum minorũ contrarium nõ admitti, argu. d. §. non semper: quid autem si minor fundum emit æquo precio, vt initio cõtractus lęsus nõ fuerit, sed postea is fundus vel interijt, vel deterior factus fuit, an ei detur restitutio? & si quidem casu id acciderit, cõstat restitutionem cessare. d. §. iciẽdum. d §. item non restituitur. d. §. vnde Marcellus. d. §. si locupletem, &. l. minoribus, &. l. fi. C. de in integrum resti. §. pe. inst. quibus alienare licet. l. lancimus. r. C. de admi. tut. ratio quia factum legitime &c. d. l. lancimus, &. c. factum legitime de reg. iur. in. 6. secunda ratio quia exordium rei bona fide, frugaliterq; celebratę, inspiciendum est, arg. l. cum hęres in fi. ff. de diuer. & temp. præscrip. quid autem si fundi interitus, vel deterioratio, culpa adolescentis cõtigerit, & adhuc idem, argu. dictorũ iurium, & quia hi duo casus, quod casu, vel culpa, interitus, vel deterioratio cõtingat, videntur æquiparari in. d. §. pe. inst. quibus alienare licet, & quia factum legitime. & c. d. c. factum legitime. d. l. lancimus, & quia exordium rei inspiciẽdum videtur, cũ & minor frugaliter, & eius aduersarius æquo iure, & bona fide cõtraxerit arg. d. l. cum hęres in fi. Quid per cõtrariũ, si minor fundum, aut aliam rem vendidit æquo & iusto precio, verum postea preciũ prodegit, aut casu amisit, an detur restitutio? & quidem, si minus rite vendidit, dabitur restitutio minori, vt ipse quod accepit reddat, non ex integro, sed quatenus factus fuit locupletior, & onus probandi minorem factũ fuisse locupletiorẽ, incumbat eius aduersario. l. prædiorũ, vbi glo. & cõmuniter doct. l. vtere. l. si prædium. C. de prædi. mi. l. pe. §. fi. ff. de rebus eorũ: quod si rite cõtractus factus fuit, & æquo precio, sed postea preciũ perijt, aut multũ deminutũ culpa minoris, aut casu fuit, an detur restitutio? videtur quod non, arg. l. quod si minor. §. nõ semper. l. verum. §. sciendũ, &. §. item non restitui-

Minor ve... didit iust... precio, sed ... lud per... dit, nõ... tuitur ... multis contra communem.

tur,&.§.vnde Marcellus,&.§.si locupletem.ff.de minoribus.l.fi.C. de in integ. rest.cũ glo.l.sancimus. C. de admi. tut. §.pe.inst.quib.alienare licet,& quia factum legitime.vt. d.l. sancimus,&.d.c. factum legitime, & quia ipsorũ minorum id interest,nam aliter non inuenirent,quibus cum cõtraherent,& quasi hominũ cõmercium eis interdictũ videretur,vt ibi quod &c.tenendo istam partẽ ad tex.in.l.patri.§. item ex diuerso.ff.de minoribus,resp.quod loquitur quãdo ab initio fuit deceptio,tũc enim si minor vendidit viliori precio, quam par erat, datur restitutio ad rem suam recipiendã,nec preciũ reddit,nisi quatenus fit locupletior:nõ sic,quãdo initiũ cõtractus bonę fidei ratio,& æquitas tuetur,quia æquo precio processit, tũc enim nec minor reuertitur ad rem suam, nec est agẽdum de precio integro,vel nõ integro reddẽdo.item ad.l. 2.C.si aduersus soluti.vbi postquã adolescẽti authore curatore solutum fuit, dicitur in præsidis cognitione essẽ, an detur restitutio:resp.q̃ procedit quando minus rite facta fuit solutio, quod in casibus accidere potest vt in. l. sancimus.1.& in.l.constitutionem.C.de admi.tutorũ, vel quando etiã in ipsa solutione lęsio interfuisset, veluti in quantitate,aut qualitate,aut causa, aut loco, aut alio modo diminuta esset solutio, argu. l. Lucius Titius curator.§. tutelę. &.§.fi.ff.de admi.tutorũ iuncto.§. plus cum.§.seq. inst. de act. aliter enim si ex integro, & rite fieret solutio, statim na sceretur liberatio integerrima,neq; ex post facto daretur restitutio.d.l.Lucius §.tutelę verb.ipso iure,& ibid.§.fi.v̊bo. ipso iure,&.l.in pupillo.ff.de solut.probatur ratione,nam longe melius est pignori incũbere, quã in personam agere,ficque si minori cum authoritate curatoris solui,quod ei debebam,hic ipse lęsus in suo recipiendo non est, sed ius, & conditionẽ suam meliorẽ fecit,quia melius est pignori incumbere &c. ergo cõtingit ipso iure liberatio. d.l.1. C. si aduers.sol.d.§. tutelę.d.§.fi.d.l.in pupillo, & consequẽter cessat restitutio, licet pecunia soluta,ex post facto casu, vel culpa, non tamen soluentis pereat, vel deminuatur,vt.d.§. non semper, & d.§.sciẽdum,&.d.§.item nõ restituitur d.§.vnde Marcellus.d.§.si locupletem, &.l.fi.C.de in integr.resti. & quia magis subuenitur soluenti, cum faciat ex necessitate,quam sponte contrahenti, & in hac materia vt probat. l. quod si minor.§. restitutio,vbi per glo. & omnes. l. ait prætor.§.permittitur.vbi glo. & omnes.ff. de minorib. & in reliquis materijs. l. si fideiussor. §. si necessaria, vbi multa per Ias. ff. qui satisd.cog. sed sponte cõtrahenti non objicitur restitutio, si initio minor lęsus non fuit, licet postea lęsus reperiatur,vt. dd.ll.ergo longe minus objicietur soluẽti sine vlla læsione,& fraude, licet postea mi- 4 nor lędatur.ad.l.etiã.C. si tutor vel curator interuenerit resp. quod procedit quando minor fuit lęsus,vt dictum fuerat in.l.præcedẽti eiusdem tituli,& idẽ est in terminis.l.fiquidem. C.de prædi. minorũ,vbi læsio interfuit, aliter enim cessaret restitutio, vt in specie tenent Bart.in.l.si fine.§.interposito. ff. de admi.tut. Pinellus de resci.vẽdi.l.2.par.3. c.1.nu.28. Moli.de cõmer.q.37. nu. 285. licet cõtrarium, & male teneãt magis communiter doct.dum generatim hrmãt, quod pecunia minori soluta cum interuentu etiam curatoris, si postea culpa,vel casu pereat,minori datur restitutio contra soluentem, vt sic plenissima securitas non videatur contigisse,ita tenuerunt glo.& doct.communiter in.d.l.1.C.si aduer. sol.glo. & cõmuniter doct.in.§. pe. inst. quibus ali.licet glo. & communiter doctores in. l. ait prætor.§.permittitur.ff. de minoribus, Barto. & Sali. in.d.l. si quidem, Gozadinus cons. 44.nu.14. nec ad rem pertinet tex.in.d.§.permittitur, vbi desideratur præceptum iudicis in solutione facienda adulto,vt sic cesset restitutio, nam illud verũ, quãdo is non habebat curatorem,alias secus,vt ibi pater.

Minori cũ authoritate tutoris si fit solutio, cessat restitutio cum multis contra commu nem.

5 Ex superioribus quę diximus in tertio casu apparet veriorẽ esse,d. cõmunem op. Bart. & docto.in.l.1. C. si aduersus credi.

Minor si vẽdit fundum viliori precio restituitur ad rem, nec restituit preciũ, ni si quatenus aduersarius p̃bat in rẽ eius versum fuisse cũ cõmuni contra multos.

credi dum tenent, quod si minor mihi vendidit fundum viliori precio, & sibi restituto objiciam, vt precium reddat, tũc ego tenear, eum minorem saluum habere precium probare, nec id onus minori incumbere, veriorem inq̃ esse eam cõmunem op.quam.d.communis op.glo.Bart.& aliorũ in.l.prædiorũ.C. de prædi.minorũ distinguentium vtrũ cõtractus esset ipso iure nullus, vt tũc minori non incumberet onus probandi, secus si esset firmus, sed verius esse apparet non minori, sed eius aduersario vtroq; casu incumbere onus probãdi,vt ex superioribus docemur.

De eadẽ re contra Molineum.

Item apparet euidentius errasse Molineum vbi supra,dum vtroq; casu minori incumbere onus probandi contẽdebat,cum in vtroque casu cõtrarium verius,& receptius esse ostenderimus.

Pecuniam mutuo dedi adolescenti minori. 25. annis, quã ab eo repetebam, is restituitur aduersus hanc obligationẽ, vnde constat nõ teneri ad totam pecuniam mihi reddendam,sed tantũ ad eã pecunię partem, quæ apparuerit versam fuisse in eius rem, & vtilitatem.l.1. &.2.C.si aduer. credi. l. quod si minor

Minoris in rem mutuũ receptũ versum fuisse an ipse an aduersarius probare teneat : ingens quæ.

6 §. restitutio. ff. de minoribus,non leuis cõtrouersia est vter eorũ teneatur probare pecuniã versam fuisse in rem minoris,& hac in re sunt varię sententię, prima fuit eorũ, qui existimant referre, vtrum mutuũ esset gratuitum,an vero esset fœneratitium.i. sub vsuris contractũ, vt si sit fœneratitiũ, quasi in odiũ fœnerantis ipsi creditori incũbat onus probandi pecuniã versam fuisse in vtilitatem minoris, non sic si mutuũ esset gratiosum,& sine vsuris,nam tunc,inquiunt, ipsi minori incumberet onus probandi eam pecuniam in rem ipsius versam nõ fuisse, sed illam sele,vel culpa prodegisse, vel casu amisisse, ita distinguũt.gl.in.l.1.C. si aduers.credi. vbi Cinus Bart.Bal.Alberi. Ang.Paul.Fulgo.Iacobinus de Ianctο Georgio nu.5. & rursus nu.7.& ita tenent doct.secundum ipsum & Fulgosi. Alex.in. l. ciuitas nu.11.ff.si cer.pet.Ias.in.l.nã & postea.§.si minor nu.21.ff.de iureiur. vbi fit mat doctores ita tenere,Decius in.l.singularia.ff.si cer.pet. nu.21. Ripa.in.l.si is qui bona nu.12.ff.de pignori.Matthęus Afflictus lib.2. cõsti.rubr.3.nu.20. eſtq; receptissima op.secundum Molineum de vsuris.q.37.nu.280.& est eius op. secũdũ Pinellum nu.31.in.l.2. C. de resci. vendi.par.3.c.1.& hæc opi. tenetur per doct.secundũ Bart.in.d.l.1.C.si aduersus creditorem.

Altera fuit opinio eorũ,qui verius esse voluerũt,vt.d.l.1.& totus ille titulus.C. si aduersus creditorẽ procedat generatim, & indefinite in quocunq; mutuo, siue vsurario, siue gratioso, vel gratuito,vt si creditori mutuũ repetenti minor objiciat lęsum se fuisse,nõ incũbat ei onus probadi læsionẽ,sed potius creditori onus probãdi pecuniam versam fuisse in rẽ minoris mutuũ accipientis, ita tenẽt Salicetus i.d.l.1.C.si aduersus credi.nu.3. qui ita tenere doctores asseuerat,tenet Imola i.c.1.col.7.de depositο Curti.i.d.§. si minor ad fine Matthe felanus not.58.Ioannes de Platea in.l.1. veri.hoc autem.C.de venden.reb.ciui. Alciatus in.l. ciuitas nu.16.ff. si cer.pet. Socinus cons.115. circa primã quæstionem nu.13.lib.1.& ita tenet gl. in verb. docuit in.d.l.nam & postea.§.si minor, quam sequitur Signorolus ibi in repet. nu. 11.& reliqui omnes,ibi simpliciter transeunt cum glo.

Tertia fuit opinio Molinei, qui tuetur creditorẽ, vt siue gratis,siue sub vsuris mutuum minori dedit, si sibi repetenti minor dicat se læsum, restitutionemq; imploret,probare debeat læsionem,ita Molineus de comer.q.37.nu.280.

Quid dicendũ?& sane loge verior est opinio secũda.s.relata, vt tã in mutuo fœneratitio, q̃ in mutuo gratioso, creditor qui minori mutuã pecuniã dedit, eamq; ab eo repetit, non audiatur, nisi eam versam in eius rẽ,& vtilitatẽ probauerit, hoc in sui generalitate probat d.l.1. &. d.l.2. probat tex. in. l. patri. §. itẽ ex diuerso.ff. de minoribus, & in.l. si fine.§.interposito.ff.de admi.tuto.p̃baturq; multis & iuribus, & rationibus, de quibus.s. q̃ hic repetere nõ expedit.

Minor

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 *Minor contra sol.curatoris autoritate receptam, si læsio abfuit,licet postea emerserit, non restituitur contra communem.*
2 *Intellect.l.1 C.si aduer.sol.*
3 *Minor contra sol.etiam iudicis autoritate factã pòt restitus contra communem.*
4 *Intellect.l.ait prætor.§.permittitur. ff. de minorib.*
5 *Restitutionem nec tollit,nec inducit iudicis interuẽtus contra plures.*
6 *Concilium Bal.& Paul.explosum.*
7 *Minor restitui potest contra restitutionem hæreditatis sibi minus itegre factã tutore autore cõtra cõem.*
8 *Minor nunquã restituitur per læsionem postea emergentem contra plures.*
9 *De eadem re noua declaratio.*
10 *Iudicis impulsu quando restitutio facta videatur cõtra Paul. & Iacobinum.*

Minor contra sol. curatoris autoritate receptam, si læsio abfuit,licet postea emerserit, non restituitur, cõtra cõem.

1 ADolescenti ,curatorem habenti centum, quę ei debebam, soluti autoritate & interuentu curatoris,ea pecunia postea amissa est, is minor per in integrum restitutionẽ eam à me iterum petere poterit,ita tenent Placentinus in summa, & Azo.in summa.C. si aduersus soluti.& ibi Accursius, Ioannes Fab.Odofred.Iaco.Butrig.Petr.de Bellaper.Cin.Bar.Bal.Ang.Sal.Raph. Fulg.Paul.Are.& Iaco.de Sancto Georgio,quorum non pauci hanc dicunt receptam sententiam,idem tenent gl. & cõmuniter Doctores in.§.pen.inst. quibus alienare licet vel non, idem glos.& cõmuniter Doct.in.l.ait prætor.§.permittitur.ff.de minoribus. Innoc. & Hostiensis,in.c.1.depositi.sentit Bal.in.l.2. de re iudi.& in.c.1.de ord.cog.glo.fi.& ibi communiter Docto.in.l. si quidem C.de prędi. minorum.
Mouentur omnes per.l.1.C.si aduersus soluti.quam legem Paulus & Iacob.ibi aiunt videri contra omnẽ æquitatẽ, nã qui soluit tutore vel curatore autore, & per hoc consequitur plenam liberationẽ,quomodo punietur ex amissione postea contingente?ego sane existimo nullam esse legem rationis expertem, eamq; legem irrationabilẽ oĩno, & e corpore iuris delendam,& exulari iubendam esse ab omni republica,si disponeret(quod scribentes falso opinantur) vt qui ex integro soluisset minori cum autoritate curatoris, ab hoc iterũ ea pecunia exigeretur, eo quod postea amissa esset, sicq; vt præfata conclusio ea lege nõ probetur, postea docemur, quod autem in se vera nõ sit,probatur legibus & rationibus,in primis est contra.l.fi.C.de in integ. restit. & contra.l. quod si minor.§.non semper.ff. de minoribus.l.verum.§.Iciendum,&.§ item nõ restituitur, &.§. vnde Marcellus,& §.si locupletem eo.tit. l.nam & postea. §.si minor.ff. de iureiur. in quibus caue tur initium cõtractus seu distractus inspiciendum esse, qui si ex parte minoris frugaliter gestus est, & ex parte aduersarij bona fides sine læsiõe iterfuit, nihil amplius exoptãdum est, nec si ex post facto læsio emerserit minorem restituendum, non magis quã si læsus nõ esset,sic & in specie nostra is minor restituendus non est occasione læsionis postea emergentis . Secundo liberatio est longe fauorabilior quam obligatio. l.Arrianus.ff.de act.& obligati.ergo id facilius admittendum in fauorem huius solutionis,quam i reliquis causis,vt sic contingat vel cõseruetur liberatio. Tertio in hac materia magis subuenitur faciẽti actum ex necessitate, quam si ex voluntate spõtanea faceret. l. quod si minor.§. restitutio. ff. de minoribus, vbi notant gl.& omnes Doct. sed is necessitate coactus soluit,ergo, & c.sic & subuenitur ei, qui necessitate coactus fecit, in multis casibus enumeratis per Ias.i.l.si fideiussor.§. si necessaria,ff. qui satisdar.cogant.l.si filius qui patri.ff.de vulga.vbi per Doct.Soci.in.l.conditionibus pupillus.ff.de conditio.& demõ. per nouissimos in.l.Gallus in prin.ff.de lib.& posthu. Quarto nullorum magis interest,quam ipsorum minorũ huiusmodi iniquitates nõ admitti, aliter emẽ neminem inuenirent,quo cum contraherẽt,sicque quasi omnia comercia eis interdicta viderentur,vt.d. §. non semper. Quinto res sua cuique non in dãnum alterius perire & solet,& debet.l. quæ fortuitis.C.de pigno.actio.l. si ex legati causa.ff.de ver.obli.l.quod te mihi,cum ibi notatis.ff.si cer. pet. ergo cũ per so-

per solutionẽ, ea pecunia soluta ipsius minoris facta fuerit,sibi tantũ non etiã debitori soluẽti perire debet.Sexto factũ legitime retractari nõ debet, licet casus postea euenerit,& c.c.factũ legitime de reg. iuris.in.6.l.ancimus.1.C.de admi.tuto. Septimo minores non sunt alieno incõmodo locupletãdi. l. pe.§. fi.ff.de rebus eorũ.Octauo iuris dicẽtis propositum fuit hominibus frugi minores exæquare, pareiq; reddere, non etiam potiores. d. §. si locupletem, sed id cuique diligẽtissimo patrif. euenire posset,ergo & c.Nono id probat.l.Lucius Titius curator.§.tutelę, vbi aperte contra tutores vel curatores recursus minori hoc casu datur , nõ etiam cõtra debitorẽ iam liberatũ, facit.§. fi.d.l. ad idem.l.pe.C.ad Treb.

Intell.l.1.C. si aduer.sol.

2 Neq; ad rem pertinet.d.l.1. si aduersus sol.a cuius intellectu male accepto nostrorum interpretũ effluxit error,nam ibi quod tutor ratione tutelę gestę debebat pupillo,ei iam adolescenti soluit curatoris autoritate, ait lex cõtingere liberationem ipso iure, quod & dixit d.l.Lucius.§.tutelę,&.§.fi.&.l. in pupillo.ff.de soluti.verũ vt in reliquis cõtractibus , & distractibus, licet mero iure valeant,tamẽ causa cognita dari potest restitutio,ita quidem & in dicto casu, licet solutio mero iure valeat,tamẽ causa cognita dabitur restitutio,verum vt in reliquis causis ita demũ causa cognita datur restitutio , si læsio interfuerit d.l.minoribus,&.d.l.verũ.§.Iciendum, &.§.item non restituitur.§.vnde Marcellus.§.si locupletem,&.d.§.non semper,&.d.§.si minor,ita quoq; in terminis illius legis dabitur restitutio,ita demum si læsio interfuerit, & non aliter, & hoc est quod venit in causæ cognitione.Læsionẽ autẽ interuenisse oportet tempore & primordio ipsius solutionis factę, non secus quã interuenisse in reliquis cõtractibus oportebat tempore contractus celebrati,in quibus vt læsio postea cõtingens non præbet restitutionem minori, nec nocet eius aduersario, ita & in dicta solutione, quæ ex integro facta fuit,læsio postea emergens nec restitutionis beneficium præberet minori , nec eius aduersario noceret,vt in omnibus iuri. supra allegatis:ilq; est planus,nitidus, & vere originarius illius legis intellectus, quẽ nullus vnquã scribentium, in quorum scripta inciderim,percepit. Neq; ad rẽ pertinet, quod ipsi aiunt imputãdum esse debitori soluenti,quod iudicis authoritatẽ adhibere potuit, idq; prætermisit, nam sic etiã possemus dicere imputandum esse ei,quod illi solutioni multe testes potuit adhibere , & duos tantũ vel tres adhibuit , nã tex. in.l. ait prætor.§. permittitur.ff. de minoribus, q̃ doctoribus præbuit huius allegationis occasionẽ , ideo exigit iudicis authoritatẽ, q̃ curatoris authoritas deficiebat , qui tex.planè æquiparat interuẽtum & authoritatẽ curatoris iudicis authoritati, vt ille tex.etiam solus nostrã opinionẽ satis ac satis tueretur , & si alia iura deficerent , tãtum abest vt partem cõtrariam tueatur , quod si dixeris in terminis.d.l.1.C.si aduersus solutionẽ,si restitutio non daretur ob lęsionem postea emergentẽ,quam aliam ob causam dari posset,cum minor in solutione recipienda nõ lędatur , cum plus cautionis in rem sit, quam in personã,vt in regula iuris,& melius sit pignori incumbere,quam in personam agere,vt dictum est,& multa accidere possent,propter quæ nõ capias.ff.de acq.rerũ dominio. l.adeo in.§.fere.& inst. de rerũ diuisione.§.fere cum.§.sequẽti,vnde is minor in solutione recipiẽda ius suũ , suamq; conditionem non potuit non efficere meliorẽ , tantũ abest vt lęsus videatur, præsertim cum locupletior factus intelligatur , eo ipso quod pauperior factus no sit.l.in pupillo.ff.de soluti.ergo cum in.d.l.1.dicatur ex causa restitutionem dari,nec ex pecunia recepta læsio vlla emanare posset,sed tantũ ex pecuniæ receptę amissione cõtingente,necesse est intelligere, vt ibi ea amissio postea emergẽs legitimam restitutioni causam præbuerit,sed ad hanc rationẽ, quæ reuera nostrorũ plęrosq; decepit, coegitque hanc sententiam (quam & ipsi

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipſi impiam iniquamque eſſe fatentur) ſequi facillima cõfutatio eſt, negamus, enim in ipſa ſolutione recipienda non potuiſſe interuenire læſionẽ, quinimo & interuenire poteſt, & non raro, ſed frequentiſsime, cũ enim aliud pro alio volente creditore poſsit exolui, vt in pr.inſtit.quib.mo.tolli. oblig.cum mille ſimilibus ſupra adduct.cumq; minus re poſsit exolui, & dari per curatorem apocha debitori integra, plenaque quaſi totius debiti recepti. d. l. Lucius Titius curator.§.tutelę.&.§.f. cum potuerit ſoluere minus cauſa, vel minus loco, vel minus tempore, vel minus cõditione.§.plus, cum ibi notatis inſtit.de actio.vbi per laſ.& alios, quid impedit quin in tali ſolutione non potuiſſet interuenire læſio in terminis. d. l. 1. quid enim ſi aliud pro alio ſolui permiſit, in quo lęſus fuit, quid ſi alio loco ſolui permiſit, in quo læſus fuit, quid ſi alio tempore ſolui permiſit, in quo lęſus fuit, ꝓpter vſuras quas interea creditoribus ſuis minor iple pręſtabat, quid ſi minus re recepit minor, reliquumq; remiſit, cautionem vel apocham totius debiti quaſi iam recepti præbuit, in omnibus enim his ſpeciebus & ſimilibus potuit lędi, & in integrum reſtitutionem mereri, locumque habere. d. l. 1. quæ hoc modo intellecta impia, aut iniqua nõ erit, ſed vtilis & neceſſaria. Ad. l. fancimus. 1. & l. conſtitutionẽ. C. de admi. tuto. reſponde, quod ibi additur ſolẽnitas, vt in certis ſpeciebus, & cauſis, in ſolutione minori faciẽda pręter tutoris, vel curatoris autoritatem, neceſſe ſit, vt etiã adſit iudicis decretum, vt aliter ſolutio non rite facta videatur, ſicque non cõtingat debitori liberatio, vt ſi damnum poſtea emergeret, citra auxilium reſtitutionis poſſet minor debitum illud repetere, non ſecus quam ſi ſolutum non fuiſſet, interueniẽte autẽ iudicis decreto liberatio ſtatim cõtingat, nec ex dã no poſtea emergenti, minori detur reſtitutio, quod omnes admittunt. Sed ſi in ipſa ſolutione quãuis iudicis & tutoris authoritas interfuit, læſio ꝓtigit, tũc licet gl. Azo. Placenti. in ſumma Odofredus Faber, Cinus, Petrus de Bellap. Bar. Bal. Ange. Sali. Fulgo. Paul. Areti. Iacobinus, & alij in. d. l. 1. & gl. & omnes Doct. cõmuniter in. d. l. ait prętor. §. permittitur, in glo. mag. gl. & omnes in. d. §. pe. inſti. quibus alienare licet teneant ceſſare reſtitutionem, propter authoritatis iudicialis interuẽtum, quod & tenuit gl. fi. in. l. ſiquidem. C. de prædi. mino. & gl. in verb. auditurum in. d. §. permittitur. Tamen nos contrarium longe verius, & æquius putamus, vt etiam eo caſu ſi minor ab ipſo primordio ſolutionis receptę læſus fuit, quod forte minus re, aut tempore, aut loco, aut cã, vel conditione recepit, licet interfuerit ĩ ſolutione hac, iudicis autoritas adhuc poſsit reſtitui, nõ ſecus quam ſi iudicis authoritas non interfuiſſet, ſed ſolius curatoris, in quibus cauſis curatoris autoritas ſufficit, vt data paritate ter minorum nulla ſit differentia inter authoritatem iudicis, & authoritatem curatoris. Sed vt interueniente curatore, tunc ſi læſio in ipſa ſolutione à primordio interfuit, daretur reſtitutio, ita quoque iudice interueniente detur, & vt ſi à primordio lęſio nulla eſſet, licet poſt ea emergeret, nõ daretur reſtitutio, qñ iudex ĩterfuit, ita quoq; ĩterueniẽte cũ ratore ſi à primordio ĩ ſolutione nulla ĩterfuit læſio, licet poſtea emergat, ceſſet reſtõ, vt ſic iudicis autoritas nõ aliter quã autoritas curatoris, faciat vt ſolutio rite facta videaẽ, nõ autẽ vt recte facta, & ſine vlla læſiõe videaẽ, qđ rite fiat ꝓdeſt adhõẽ, vt læſio poſtea emergens non noceat debitori ſoluenti, nõ vt lęſio in ipſo actu interueniens excludat minoribus auxilium reſtitutionis, ne in ipſorum damnum, & diſpendiũ conuertatur authoritas & interuentus iudicialis, qui in cõrum fauorem exigebatur, & ita intellige, & amplia tex. in. l. ſi quidem. C. de prædijs minorum.

Minor cõtra ſol. ẽt in dicis autoritate factã põt reſtitui cõtra cõem. 3

4 Et ita intelligo, & limito text. in. d. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minoribus qui tex. dum negat reſtitutionẽ, eſt intelligendus quo ad damnum poſtea emergẽs ſine vlla culpa debitoris ſoluẽtis. Non ſic quo ad damnum re ipſa ex

Intelle. l. ait prætor. § permittitur. ff. de minorib.

tunc facto, aut culpa & fraude debitoris contingens, cui lex illa ſubuentum voluit, cum rite & recte ſoluiſſet, non ſic ſi rite tantũ non etiam recte, & integraliter, quod enim rite fiat actus ſufficit, vt ab initio mero iure valeat, non tamen vt ex poſt facto deſinat poſse reſcindi. l. non putauit. §. non quę vis, vbi glo. ff. de cõtra tab. l. 1. 2. 3. &. 4. ff. de inoffi. teſt. aliter enim iudicis interuẽtus qui deſideratur, quo magis minoribus ſubuentum eſset in eorũ perniciem denegata debita piaque reſtitutione conuerteretur contra. l. 3. §. ſi emancipatus ff. de contra tab. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter. ff. de adim. lega. cui enim nõ compertum eſt tam facile hac in re iudices decipi, quã curatores aut tutores minorũ, quinimo longe facilius decipiuntur, cum ſubſtantię minorũ notitiam nõ tam perſpectam, & notam habere poſsint, quã tutores habẽt & curatores, & cum id naturaliter ſentiamus quærere legem, nihil aliud eſset quam infirmitas intellectus ſecũdum philoſophum, nec vſibus forenſibus aliud admiſsum vnquam vidi, neq; audiui, ſi vſibus edocto fides adhibeatur, & noſter intellectus ad di. §. permittitur, cõprobatur ex. §. prędecedente eius dẽ legis in verbo & hãc perdidit, & iterum in verbo minor perdat pecuniam, vbi pro conſtanti erat in illis duobus. §. §. initio recte & integraliter factã fuiſſe ſolu. & in eo tantũ quæſtio erat, an ſi pecunia ex poſt facto perderetur, cederet in damnum ſoluentis.

Reſtitutionem nec tollit nec induc it iudicis interuẽtus cõtra pluves. 5 Hinc etiam apparet vehementer erraſse glo. verbo auditurũ in. d. l. ait prætor. §. permittitur, dũ quærit quare authoritas iudicis impediat reſtitutionẽ in ſolutione a minore recepta, non ſic in reliquis contractibus, aut diſtractibus, & illud quare vix poſsemus ſoluere, ſi aſsumptum gloſę verum eſset, dũ falſo opinatur reſtitutionẽ ceſsare, verumtamen cõtrarium tenẽdum eſt, vt reſtitutio etiã tunc nõ denegetur, ſi ſolutio minus recta proceſsiſse inuenta fuerit, ibiq; denegata ea ſola reſtitutio videtur, quæ ex capite læſionis poſtea emergentis peteretur, non etiã ea quæ ex capite læſionis peteretur, quæ a primordio interfuiſset in ipſamet ſolutione recipiẽda, id quod raro accidit, cum iudex adeſt, quia plerũque cum genus, & pecunia debeatur, idem genus paris quãtitatis formę & bonitatis ſolet exolui, in quibus dignoſcẽdis nulla induſtria opus eſt, nõ ſic in dignoſcẽdis ſpeciebus, quæ hinc inde ex cauſa permutationis, aut vẽditionis in reliquis contractibus interuenire ſolent, nam verũ valorem rerũ ſi quis noſse cupiat, lõga ei terẽda via eſt, ſicq; in illis frequẽtius opus eſse ſolet reſtitutione, q̃ in ſolutione facta, agnoſco tamẽ ꝙ Azo, & Sali. in. d. l. 1. C. ſi aduerſ. ſol. ſequitur idẽ quod glo. ĩ. d. verb. auditurũ, in ſumma pro nobis eſt tex. expreſsus in. d. l. ſancimus, ibi ex alio euẽtu, vbi quod dixerat ceſsare reſtitutionẽ quãdo in ſolutiõe iudex interfuit, declarat ꝓcedere quo ad læſionẽ ex poſt facto cõtingentem, quæ ſoluẽti authoritate iudicis, & ſic rite nõ oberit, verũ ſi initio minus integraliter ſoluit, ſicq; nõ recte, aut ſine lę ſione minoris, nõ negat dãdam eſse reſtitutionẽ, vnde vides quod. d. l. ait prætor. §. ſed & ſi ei, &. §. permittitur, &. d. l. fancimus, &. d. l. 1. C. ſi aduer. ſol. omnes agnoſcũt, ꝙ cum ſolutio rite, & recte fit, ceſsat reſtitutio nõ ſic ſi rite tm.

6 Ex ſuperioribus apparet nõ procedere quod Bal. & Paulus in. d. l. 1. C. ſi aduer. ſol. ſcripſerunt, dum aiunt cautam eſse debere matrẽ, quæ tranſuolat ad ſecundas nuptias, & liberis ex priore matrimonio, ꝙ ratione adminiſtratæ tutelæ debebat, ſoluit, vt curet hanc ſolutionẽ cũ iudicis ĩteruẽtu fieri, ne ſi aliter fiat, & pecunia poſtea pereat, aduerſus eã minoribus reſtitutio detur, ſicq; iterũ ſoluere cogatur, quod cõſilium nõ procedit, nam reſtitutio quandoque datur ex capite lęſionis contingentis in ipſo cõtractu, vel diſtractu, quãdoque ex capite læſionis poſtea emergentis, vt iam deduximus, ſiue igit mater ſuis minoribus cum interuẽtu curatoris ſolutionẽ fecerit recte integraliter, & ſine vlla læſione, hu ſiquidem fateãtur rite factam

Cõſiliũ I & Paul ploſum.

fuiſse

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuisse solutionem, ex læsione postea emergẽte restitutionẽ petere nequibũt, d.l.sancimus ibi ex alio euentu, &.l. minoribus &.l.fi.C.de in integr. restitu.l. verũ.§.sciendum &.§.vnde Marcellus, &.§.si locupletem, &.§.item non restituitur.ff.de minoribus.l.quod si minor. §.non semper eod.titu.siue etiam velit petere restitutionem ex capite læsiõis in ipsamet solutione contingentis ab ipso primordio, id non poterit, quia recte & ex integro factam absque vlla lęsione proponimus, ergo nullo casu ex post facto restitutionẽ cõtra suam matrem petere poterũt. Quod si ponas læsionẽ interfuisse ĩ ipsamet solutione ab ipso primordio, tunc restitutio nõ denegabitur, ẽtsi iudicis iteruentus adesset, vt supra declarauimus, ergo consilium Baldi non videtur vllo casu necessarium, nec vtile.

Minor restitutus potest cõtra restitutionẽ hæreditatis sibi minus integre factam tutore aute re cõtra cõmunem.

7 Ex superioribus etiam infertur, an vera sit ea cõmunis opi. quæ habet, quod in terminis.l.pen.C.ad Treb. cesset restitutio, ibi enim hæres fuit iussus restituere pupillo hæreditatem, itque hęres eam pupillo restituit, & ait lex plenissimam securitatem & liberationem consequi is, qui sic soluit, seu restituit. Docto. autem interpretatur plenissimam consequi liberationem, quia ibi cessat restitutio, ita tenẽt gl.in.l.1.C. si aduers. solu. dum allegat.d.l.pe. quam sequuntur ibi cõmuniter Doct. vt testatur Iacobinus, qui & eam sequitur ibi, et Areti. & alij communiter, sequitur & dicit eam sequi Doct. Corneus in.d.l. pe.nu. 2. idem tenet gl.mag.in. d.l. ait prætor. §.permittitur.ff.de minoribus, dum allegat.d.l.pe.cum qua glo. transeunt ibi cõmuniter Docto.& glo.verb.soluerit in.§.pe.insti.quibus alie.non licet, cum qua ibi etiam transeunt cõiter Docto. idem vult gl.in.d.l.pe.in prin. verbo fideiussionis, dum allegat.l.sancimus.C. de admin.tut. dicens speciale esse in. d. l.pe. vt in quibusdam alijs casibus, vt restitutio cesset, & ibi cum glo. transeunt simpliciter Docto.

Minor nunquã restituitur per læsionem postea emergentẽ contra plures.

8 Ergo omnes glosæ, & Doctores intelligunt, quod si hęreditas, quę pupillo restitui iussa fuit, ei9 tutori restituatur, rite restituta videtur, sicque cessat in posterum omnis restitutio, quam aduersus talem restitutionem minor petere velit: sed contra hanc communem sententiam tenent Fulgo. Paul. & Iacobinus, in.d.l.1.C.si aduer.vend. qui existimant dãdam esse restitutionem minori ex capite lęsionis postea emergentis in illa hęreditate sic restituta: neque ad rem pertinet (inquit Iacobinus) quod d.l.pen. dicat plenissimam securitatem nãcisci hæredẽ, qui tutori restituit, nã & in.l.omnes.C.de præscripti. triginta annorum, lex ait plenissimam securitatem nancisci, qui quadragin. annis præscripsit, & tamen contra talem præscriptionem quadragenariam datur restitutio ex capite ignorantiæ.

Quid dicendum? & sane harũ opinionum neutra vera est, nam Fulgo. Paul. & Iacob. aiũt restitutionẽ dari ex capite læsionis, emergẽtis. s. iam docuimus verũ nõ esse, cum solutio rite facta est, veluti si tutori pupilli fiat. l. Lucius Titius curator. §. tutelę, &. §. fi. ff. de admitut. §. pe. insti. quibus alienare licet. l. in pupillo per locum ab speciali. ff. de sol. l. in pupillo per locum ab speciali. ff. de excep. iuncta. l. fi. C. de in integ. restit. l. verum. §. sciendum, &. §. item non restituitur, &. §. vnde Marcel. &. §. si locupletem. l. quod si minor. §. non semper. ff. de minoribus. d.l. sancimus ỹ. ex alio euentu. Quod obtinet, regulariter fallit tamẽ quando soluitur pecunia adulto, qui curatore carebat, quo casu ex lęsione etiam postea emergenti datur ei restitutio. l. ait prætor. §. 1. ff. de minori. Rursus qui communẽ sententiã tuentur, aiunt restitutionẽ cessare non solũ ex capite læsionis postea emergentis, sed etiam ex capite læsionis in ipsa restitutione obtingentis, puta quod non fiat ex integro restitutio fieret, quo absurdius, aut insanius nihil vnquam dici potuit: autoritas em̃ tutoris, facit vt rite facta solutio intelligatur, & consequenter liberatio ab initio cõtigisse videatur. d. §. tutelę, in. d.l. Lucius &. d.l.1. l. si curatorẽ habens minor. C. de in integr.

restit. non tñ impedit, quin ex post facto ea liberatio rescindi possit ex læsione in ipsamet solutione, & hæreditatis restitutione eueniẽte, vt in legibus, supra allegatis. Quod etsi leges, & iure consulti tacerent, iuméta loquerẽtur, quid enim turpius, aut perniciosi9, quã permittere vt hæres, qui forte ab initio non ignorauit se nõ ex integro, nec ex fide hæreditatẽ restituere, sed sibi multa forte bona hæreditaria perfide retinuisse, saluus, & impunitus maneat, cõpediuq; turpe hęreditariarũ rerũ, quas occultauit sibi, retineat in pernicié pupilli, cui erant restituẽdæ, vt sic impius hæres lucretur, & pupillus innocens iure suo priuetur. Ergo ĩ terminis. d.l. pe. C. ad Treb. verius est ex capite lęsionis contingentis in ipsa hæreditatis restitutione restitutionem, recursumq; dari pupillo cõtra hæredem perfide restituentem. Ex capite autẽ læsionis postea emergentis non dari, vt. d. §. si locupletem cum similibus supra allegatis.

De eadem re noua declaratio.

9 Hinc infertur declaratio ad gl. sing. ĩ l. verũ. §. sciẽdum ỹbo nõ pmittitur. ff. de min. quã sequũtur doct. & Bart. qui eã dicit notãdã, sequũtur, & singulariter appellãt Paul. Are. & Iac. in. d.l. 1. C. si aduer. vẽd. sequit Alb. & Matha. & Vber. de Bo. quos ipse allegat, aiũt em̃, quod si aduersus solutionẽ ex ĩtegro, et absq; vlla læsiõe facta minor velit se restitui ex capite lęsionis postea emergẽtis, licet audiat qñ sua facilitate ea lęsio post ea obtigisset, tñ nõ audiret si casu accideret, sicq; limitãt. l. ait pẽtor. §. 1. ff. đ mino. et sane dũ aiũt, qđ si lęsio casu emergeret, nõ audiret, verũ est: dũ aũt aiunt eũ audiendũ, qñ sui facilitate pecunia postea periret, similiter verũ est, si sine autoritate curatoris ei solutũ esset, siue curatorẽ haberet, sine nõ, vt ĩ. d.l. ait pẽtor. §. 1. &. 2. nõ sic si cũ authoritate curatoris solutio facta esset, nã tũc si liberatio ẽtingeret ab initio, vt in casib9 pmissis, de qbus. ĩ. d.l. sancimus, &. l. ẽtitutionẽ. C. de admi. tut. cessaret postea restitutio ex læsiõe emergẽte, quacũq; ex cã cõtingeret, vt in iuribus & argu. s. adductis. sicq; limitãda est. d. gl. longe 10 forte præter mẽté nostrorũ. In summa qñ tusu iudicis minori qs soluerit, vt à iudice ꝓpulsus videatur, oportet quod ipse cõtradicat præcepto iudicis, & faciat cõtradictionẽ suã in actis scribi, aliter em̃ nõ videretur cõpulsus soluisse, ita Paul. & Iacob. in. d.l. 1. C. si aduer. so. mouentur per tex. in. l. ait prẽtor. §. permittitur. ff. de minorib. nos per eũdem tex. tenemus cõtrarium, vbi notũ esset iudici eum esse minorẽ, quod in re dubia intelligendum est, nã si maior esset minime opus esset prẽcepto iudicis, vt ipse posset solutionẽ recipere, ergo qui soluit, nõ habet necesse ꝓtradicere præcepto iudicis appellãdo, vel aliter impugnando, reluctando, aut contradicẽdo, licet iudici debeat significare illum esse minorem, aliud enim est allegare, aliud autẽ postquã iudex & allegata intellexit, & insuper præceptũ dedit suæ iussioni contradicere contra reuerentiam magistratibus debitã (iuxta. l. 1. §. huius studij, & veluti. ff. de iustit. & iur. nã dum ait patriæ parendũ, itelligitur de magistratib9 patriæ, ipsa em̃ est inuisibilis et itellectualis) vñ poeta cecinit.

Et parere decet iussis, & grata iubentur.

Deniq; ꝙ in minoribus dictũ est extendit Faber in. d.l. 1. et ad ecclesias post Innocẽ. & Hosti. in. c. 1. depositi, quos ipse allegat, itelligẽs quod gl. ĩ. d.l. 1. & gl. ĩ. d. §. ꝓmittitur & gl. in. d. §. pe. ĩsti. quib. alicet. Dũ distingunt & aiũt solutiõe facta minori aliqñ plenã, aliqñ pleniorẽ, aliqñ plenissimã liberationem parere idẽ fore in solutio. facta eccleſiæ, quod suspectũ esse ĩtelligas in oibus casibus qbus id suspectũ diximus eẽ ĩ minore.

Iudicis impulsu quando restitutio facta videatur contra Paul. & Iacobinum.

1 *Dubietatis ratione receditur à regulis.*
2 *Intellect. l. de fideicommiss. C. de transact.*
3 *Transactio rescinditur per læsionem enormem.*
4 *L. fideicõmiss. C. de trãsact. an procederet inter filium testatoris & extraneum.*
5 *Intellect. d.l. de fideicom. vt procedat etiam inter extraneos quæ. nona.*
6 *Transactio inter minores facta de fideicõ. reciproce remittendo an valeat sine tutoris interuentu.*
7 *Intellect. d.l. de fideicom. vt minor ille contra tutorẽ suum agere nequeat quæst. nona.*
8 *Dubietatis ratione receditur à regulis.*
9 *Procurator cum libera potest compromittere.*
10 *Vsura an sit in casu de quo hic.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

11 *Vsura an sit, cum emi fructus fundi p totū tēpus vitæ meæ, et fructus sic collecti long excedāt precū datū.*
12 *Euictionis nomine vt inuicem non teneremur tecum conueni saltem ad precium, an teneamur.*
13 *Donatio reciproca qñ valeat iter virum et vxorem.*
14 *Insinuatio non est necessaria in donatione reciproca.*
15 *Vsura cessat in emptione de qua hic.*

1 DVbij euētus ratiōe denegat restitutio. l. de fideicōmisso. C. de trāslact. l. si pater. C. de noſſi. test. Cōfirmatur hoc notabiliter quod ratione dubij euētus, &c. per sequentia, primo per tex. in. l. 1. C de pact. vbi remissio fideicōmissi cōditionalis non rescinditur prætextu lęsionis postea superuenientis, licet regulariter ratione enormis læsionis petat rescisio per. l. 2. cum simili. C. de rescin. vendi. tamen in casu. d. l. non pōt, licet postea appareat enormiter lædi, & hoc ratione dubij euentus, quia illa cōuentio habebat se ad bonū, & ad dānū, vnde neuter videtur lędi, quicquid postea contingat, quod est notandum, maxime quia debet attendi tēpus contractus, an tūc sit lęsio, vel nō, in. c. cum dilecti. cum gl. de empti. & vendi. & in c. cum causa. in fi. eod. tit. bona glo. in. c. ad aures de rebus eccles. i. non alienan. tex. notab. in. l. si voluntate in fi. C. de rescin. vend. facit. l. ex mille. ff. de euict. & Bald. in. d. l. 2. in multis locis, & in illa. l. 1. C. de pact. con. l. cum proponas. eo. ti. Secundo confirmatur per casum notabilem. in. l. de fideicommisso. C. de trāslact. vbi fratres ad inuicē grauati possunt sibi remittere fideicōmissum, nec rescinditur quicquid postea cōtingat, & hoc ratione dubij euētus, quia tunc nemo videtur lædi in tm, quod ēt si alter esset minor, nō haberet locū restitutio, vt est ibi tex. in fi. secūdū Bal. in. l. cū Archimedorā. C. vt in posſes. leg. dicit tn Ias. in. d. l. de fideicom. quod concor. tex. i. l. si pater puellę. C. de inoffi. test. & in. l. si ea lege. C. de vsur. sed certe iudicio nr̄o illæ duę leges nō faciunt ad finē illius. l. in quo est lis, sed ad primum de dubio euentu, nisi forte dicas, quod faciunt hoc modo in ratione sui, nam ratione dubij euentus nemo prę sumitur lædi, vt dicunt illa iura, ergo etiā si aliqs esset minor nō posset restitui, cum non sufficiat quod quis sit minor, nisi etiam sit læsus. l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiur. cū simil. vt est intētio mea. Sed certe sic intelligēdo posses addere tex. similem, i. l. si ea pactione. C. de vsur. & in. l. Lucius. §. fina. ff. ad Trebel. cum alijs. Vnde ego dico, quod ibi est tex. singularis in suo casu, nā si ille tex. non esset, diceretur forte contrarium de iure, quod licet dubius euentus esset remissus haberet nihilominus locū restitutio per notata in. l. postquā liti. in ver. nulla ratio. C. de pact. vbi. l. p hibet rescisionē, intelligitur tamen, nisi ope restitutionis vt ibi notatur, & ibi pulchre per modernos, & quæ late dixi post gl. simil. in. l. 1. C. si de momenta. posse fue. appella. per quę posses facere multa argumenta cōtra illum textum. Item patet aperte, nam in transactione remittitur dubius euentus, patet quia transactio est de re dubia, item iudiciorū euentus est incertus. l. quod debetur. ff. de pactis, & ideo in transactione non videbatur habere locum. l. 2. C. de rescin. vēdi. l. Lucius. §. fi. ff. ad Treb. no. in. c. cum causa gl. mag. de emp. & ven. & tamen videmus, quod habet locum resci. vt not. in. d. c. cū cau. & in toto tit. C. si aduer. transact. & sic in veritate ille tex. est mirab. & singu. & subtiliżantes, quia conantur addere similia, nō intelligunt illam. l. quare ergo in illa. l. de negatur restitutio, quę videbatur concedenda p supradicta, posses forte dicere quod quando. l. prohibet rescisionē actus, nunquam videtur prohibere restitutionem in integrum, etiam si apponatur dictio negatiua. d. l. postquam liti. cum ibi notatis, & quæ ibi allegaui, illud est verum i dubio, quia prohibitio l. nō videtur tollere remedia p alias leges iducta, vt ibi dr̄, & p̄batur i multis locis, & sic oia. s. dicta loquūtur ex pręsumptiōe. iuris, secus aūt esset vbi aliquo casu lex expresse tolleret bñficiū restitutionis, vt. d. l. de fideicōm. nā tūc amplius nō est quærendū cū. l. vltra p̄cedat, & cū i certis nō sit locus præruptioni, & p̄iecturę. l. de quā dictis iuribus

Dubietatis rōne recedit à regulis.

Intellect. l. de fideicommiſ. C. de tranſact.

Trāſactio reſcinditur per læſionē enormem.

ribus. l. cōtinuus. §. cū ita de v̄b. obli. etsi vlteriꝰ istes, q̄ sit rō quare, i. l. de fideic. l. vltra p̄cedat denegādo bñficiū restit. in integ. rn̄. multiplex. Prima quia fidei cōmissū fuit iniūctū eorum fauore, vn̄ potuerūt ei renūtiare. l. pe. C. de pac. & quia p illud pactū tollit votū captādæ mortis. l. fi. C. de pac. &. d. l. de fideic. & quia p hāc q̄stionē reducūtur fratres ad ęqualitatē, quæ iter eos maxime est seruāda. l. cū pr̄. §. euictis, de leg. 2. l. cū oportet. §. 1. C. de bo. quę lib. isti. p quas perso. nob. acq. §. 1. & his ēt rōnibus fundatur. l. 1. C. d̄ pac. vt ibi p. dd. etsi dicas, quęlibet istarū rōnū de p se nō est sufficiēs ad tollēdā restitutionē, patet quia minor pōt restitui aduersus repudiationē, & renūtiationē, vt in tit. C. si mi. ab hær. se absti. fateor tn̄, quod supersunt alię rōnes, quæ sunt efficaciores. i. quia tollitur votū cap. mor. & quia reducūtur ad æqualitatē, tū succedit regula, p q̄n̄. l. fundatur pluribꝰ rōnibus, vna cessante nō cesset dispositio. l. si nō lex. ff. de hæ. inst. & qa singula quæ nō p̄sunt, &c. vel secūdo & meliꝰ in. l. de fideicō. denegatur restitutio, quia restitutio requirit lęsionē ipe cōtractus. l. si volūtate in fi. cū his quę. §. allega. C. de rei vē. sed in illa. l. nō fuit læsio ipe cōtractus, vt patet, quia habebat se ad lucrū, & ad dānū rōne dubij euētus, ergo nō habet locū restitutio, & ista est notāda respō sio, quā credo verā, sup qua cogitabis. Prædicta p̄cedūt q̄n̄ fres sūt istituti, & grauati. Pulchrū ergo esset quęrere, qd si testōr filiū suū cū extraneo instituit, et eos fideicōmisso ad inuicē grauauit, secūdūq; formā. d. l. de fideicō. fecerūt pactū de remittēdo de quo i illa. l. quæro si filiꝰ testōris est minor, an posit restitui cōtra cohęredē suū extraneū, nā l. de fideicō. loquitur q̄n̄ erāt duo fres, istud dubiū nemo tāgit. Vr̄ tn̄ q̄ posit restitui cōtra cohæredē extraneū. Prio quia renūtiatio sola nō tollit hoc bñficiū, vt. s. dixi, & quia hoc casu nō est in uidia iter eos de qua in. d. l. cū oportet. §. r. de bo. q̄ lib. itē licet. l. exigat ęqualitatē iter fres, nō tn̄ hoc ita exigit i extraneis istitutis, vt patet, quia cū nō teneat ad istitutionē extraneorū, ergo nō q̄ę rimus de æqualitate, & quia posito q̄d quis extraneos istituat, pōt eis quamcūq; partē ēt minimā relinquere, p nō est in filijs, cū ergo cessēt rōnes de quibus in. d. l. de fideic. vr̄ quod habeat locū restitutio. Sc̄do sic, casus. l. de fideic. est exorbitans, patet, quia est casus speialis, in quo p̄hibetur restitutio, cū ēt regulariter sit minoribus permissa, & si dicas, imo restitutio est exorbitās, quia cōcedit cōtra ius cōe, fateor, tn̄ est gnaliter pmissa minoribꝰ, nisi i casibꝰ exceptis, vn̄ cū casus. l. de fideic. sit exceptus ab illa generalitate dr̄ casus speialis, et exorbitās à regula, & quod sit exorbitans patet, quia vt supra probaui. l. quæ p̄hibet rescisionē actꝰ, no itelligitur p hibere restitutionē, cū ergo tollat in casu illiꝰ. l. ergo est exorbitas, cūq; loquat in fribꝰ, nō debet ad alios casus extendi, vt est vulgatū, maxime quia nō subest eadē rō, vt. s. declaraui. Præterea & tertio Bald. in. l. cū Archimedorā. C. vt in poss. leg. dicit, scias p q̄n̄ duo fres sunt grauati, & c. et ad hoc illū casum dic nō ee alibi, vn̄ vr̄ sentire, quod si nō essent oēs fres remaneremus in regula iuris. i. p q̄ cedatur restitutio. Prętera & quarto vr̄ p̄bari à cōtrario sensu in. d. l. de fideicom. nā si q̄n̄ ambo sūt fres, tollitur restitutio, ergo si alter est extraneus debet cōcedi, maxime cū per illud argu. à cōtrario sensu redeamus ad ius cōe, & de facili qs reuertitur ad suā naturā. i. si vnus. §. pactꝰ ne peteret. ff. de pac. Quīto ergo vr̄ facere quia inter fratres par affectiōis rō oēm suspicionē remouet l. nō solū. §. de vno. ff. de ritu nup. & qd not. in. c. postremo de app. ideo nec mirū si isto casu denegetur restitutio, sed ista rō cessat, q̄n̄ extraneus est adiūctus arg. l. hac p̄sultissima. §. ex iperfecto. cū simil. C. de test. ergo posit minor p̄tra eū restitui: alia fundamēta poteris addere p te. His tn̄ nō obstā. credo cōtrariū, imo quod ēt si cū extraneo esset filiꝰ testatoris institutus, nō posset restitui in casu. d. l. de fideicom. Primo probatur, quia licet vt. s. dixi, cessat prima ratio. i. quod renuntiatio non tollat beneficiū

2 *Intelle. l. de fideicō. Vt procedat ēt inter extraneos q̄. noua.*

3

4 *L. de fideicō missō. C. de trāſact. an p̄cederet inter filiū teſtatoris, & extraneū.*

5

Universidad de Deusto
Biblioteca

restit. itē quia cessat inuidia, &c. & quia inter extraneos nō requiritur illa ęqualitas, quæ iter fratres, vt dixi: tñ dico ꝙ cū vrgeat alia & pricipalior rō. i. qa tollitur votū captādæ mortis, in qua principaliter fūdat se. d. l. de fideic. debet habere locū dispositio illius legis, nā tecū dū regulā quod qñ. l. fundatur pluribus rōnibꝰ, quarū vna vī cessare, nō cessat dispositio, vt. s. dixi, et ꝓ hoc est sublatū primū fundamētū quod. s. feci pro contraria parte. Prēterea & secūdo rō principalis qua fundatur. l. de fideicō. est, qa cū dubius euētus sit remissus, neuter videtur lędi ex casu superuenięti, & ideo nō habet locū restitutio. l. nā & postea. §. si minor. ff. de iureiu. sed ista rō vrget ēt qñ filiꝰ est cū extraneo institutus, vt patet, ergo non habet locū restō, & ad hoc fūdamētū difficulter poterit respōderi. Præterea & tertio ille minor tpe quo remisit, vsus fuit iure cōi, qa fecit quod quilibet pī fa. diligēs faceret, vñ quicquid postea cōtingat, nō debet restitui, qa succedit regula tex. i. l. fi. C. de in integ. restit. mino. & quia quod legitime facit, ex euētu retractari nō debet, vt in regula iuris lib. 6. c. factū legitime. Præterea & quarto licet casus dictæ legis de fideicomisso sit exorbitās, vt. s. dixi, vñ nō deberet extēdi, vt est vulgatū, dico tñ, qđ in casu illius legis nihilominus pōt extēdi, ꝓbo, nā regula est, ꝙ casus exceptꝰ, & exorbitās, pōt extēdi ex identitate rōnis, i. c. cū dilecta in medio de ꝓbis firma. vti. l. vel iuti. & in. c. post trāslationē. ỹ. quāq;. de renūtia. gl. not. in. l. r. cū simi. C. de cōdi. indeb. sed in casu, qué ponimꝰ, est eadē rō, vt. s. ꝓbaui, cū remaneāt rōnes pricipaliores, ergo extēditur ad illū, & ꝓ hoc tollitur secūdū fundamētū, quod feci ꝓ pria parte. Prēterea & quinto ꝓ ista parte, & istud magis adstrīgit, & caret rnisiõe, ad hoc, ꝙ habeat locū restitutio, vel rescisio, requiritur lęsio tpe cōtractus, alias nō habet locū, vt. s. late dixi, & ideo in. l. de fideicō. nō habet locū restitutio, quia nō fuit minor lęsus tpe remissionis, cū fuerit reciproca remissio, qē ēt se habet, & ad lucrū & ad dānū, sed ista eadē rō habet locū, qñ cū extraneo est īstitutus, vt patet, ergo nō habet locū restitutio, et istud solū fundamentū sufficeret, licet alia bn adstrigāt. Nō obst. allegata i cōtrariū, nā ad primū & secūdū ia. s. rnisū est. No obst. tertiū quod dicit Bal. in. d. l. cū archimedorā, na Bal. allegat. d. l. de fideic. nec ꝙ hoc negat aliū casū, de quo modo quęrimus, in quo debemus dicere idē statui, postq; est eadē rō, vt. s. ꝓbaui. Nō obst. quartū. s. arg. à cōtrario sensu quod feci, quia cū sit eadē rō ī vtroq; casu, vt dixi, debet esse idē ius, ne alias arg. à ꝓtrario cōtineat absurdū. cōtra. l. 2. C. de ꝓdic. infer. itē pōt dici ꝙ. l. de fideicō. loquēs de fribus ponit cōtingētia facti, quia frequētius fres quā extranei īstituūtur, vñ non ꝓ hoc negatur alius casus in quo est eadē rō gl. in. l. r. C. de his q ad ecc. ꝓfu. cū multis, q̄ alibi allegaui, & ꝓ hoc ēt est rnisū ad vltimū si aduertas, & hęc sufficiant de ista qõne. Si tñ velles tenere primā partē, posses pria facie allegare tex. l. hac cōsultissima. §. ex iperfect. C. de testa. vbi statuta iter fres nō hnt locū, qñ extranea ꝑsona est ꝓiūcta; ergo sic in ꝓposito. Sēdo ꝓ eadē parte posses disputādo addere, qđ nō sit eadē rō, qñ fres sunt īstituti solī, & qñ fratres cū extraneo, patet, quia reprehēdit ille, q ꝓtra ꝓpriū sāguinem mouet qõnē, maxime post trālactionē vt ī. l. fres & ibi Bal. C. de trāsa. quod nō est, qñ qs agit cōtra extraneū, & sic nec mirū si cōtra fratrē nō possit restitui. d. l. de fideicō. & quod possit cōtra extraneū, quia nō est eadē rō. Ad primū rñdeo. ꝙ. §. ex iperfect. nihil facit, qa ibi loquit respectu solēnitatis, q̄ iter filios nō requirit eorū fauore, vñ si adhibeat extraneꝰ, illud bnficiū iuris sibi nō ꝓdest, qa est bnficiū ꝑsonale, ꝙ ꝑsonā nō trāsgreditur, nos aūt loquimur qñ pī solēniter est testatus, alias quo ad extraneū nō valeret, vt dixi p. d. §. ex iperfect. fru straq; quęrimus, an cōtra eū possit minor restitui, cū nec valeret īstitutio, nec fideicōmissū iniunctū, imo si subtiliter aduertis, ille tex. magis facit ꝓ hac vltima parte q̄ tenui, aliter iducēdo, nā qđ ibi statuitur in filijs, qñ soli fūt instituti.

i. quod

i. quod valeat testm̄ nō solēne, idē statuitur qñ cū extraneo sunt instituti. i. ꝙ ꝓ eorū parte semp valeat, licet quo ad extraneū sit nullu, sic in ꝓposito qñ ambo fratres sunt instituti, denegatur vni ꝓtra aliū restit. d. l. de fideicō. ergo eodē mō qñ cū extraneo, quia extranea persona haberetur ꝓ nō adiecta, vt dicit. §. ex iperfecto, & in ꝑsona filij nihil īmutatur, & c. Secūdo. d. l. fris de trāsa. nō obst. quia loquitur de vrbanitate, ergo semp teneas quod dixi. Prędicta oīa intelligo vera, nisi qñ trāsactio, vel remissio esset nulla, tūc em̄ frustra quęremus de restitutione, cū id quod nullū est nō possit rescindi. l. nā etsi sub cōditiõe. §. post factū. ff. de inust. test. melius in. l. quos retrah. C. si aduer. libe. & quod trālactio vel remissio non possit fieri sine tutore, vide vnā gl. not. dignā in. l. r. C. si aduer. trāsa. vbi plene nota. & facit simile, licet nō sit necessarium, nā hæreditas vel bo. possī. non pōt adiri sine tutore. §. neque tamen insti. de auto. tuto. l. obligari. §. pupillus. ff. de auto. tu. ergo, & c. & bn applico, nā quēadmodū transactio, vel remissio habet se ad lucrū, & ad dānū, eodē modo hæreditas, vñ quo ad hoc iudicentur à pari. Dices tu cōtra hoc facere, nā aduersus aditionē pōt minor restitui. C. si minor se abhęr. absti. cū ti. sequēti, & aduersus trāsact. C. si aduer. trāsa. ꝓ totū, quare non ergo aduersus remissionē de qua in. d. l. de fideicō. resp. notabiliter aduersus aditionē pōt restitui, eo qa si est læsus, contigit læsio tpe additionis, vñ sumus in regula, quod minor lęsus tpe actꝰ gesti pōt restitui, ex quo notabiliter infero, qđ si minor hęreditatē locupletē adeat cū tutore, & ex post facto aliquo casu sit dānificatus puta chasmate, vel alio, quod nō habet locū restitutio, qa quod fato cōtingit, cuius ēt diligētissimo pī famil. posset cōtingere, tex. est sing. ī. l. verū. §. itē nō restituitur. ff. đ mi. vbi vide. Et idē est in trāsactione, quia si læsus est tpe trālactionis restituitur, alias secus, & ita ille titulꝰ ītelligitur. s. C. si aduer. trāsa. secus aūt est in casu. d. l. de fideicō. nā ideo ibi nō restituitur, qa

Trāsactio ī ter minorés facta de fidei reciproco remittēdo an ualeat sine tutoris ītercssu. 6

dubius euētus est remissus, itē quia tpe remissionis nō fuit lęsus, sed ex post facto, ideo nō restituitur, quia restitutio nō solū requirit lęsionē, sed ēt quod cōtingat tpe actus gesti, vt. s. dixi, quæ oīa diligēter no. quia in ꝓposito ꝓ neminē tāgūtur. Sublequēter se offert alia qō. dicit. d. l. de fideicō. ꝙ frater ꝓtra frem nō pōt restitui in casu illiꝰ legis, sed an possit dānū ꝓseq à suo tutore, vel curatore, cuius autoritate dixi debere fieri remissionē prædictā, istā qōnē in ꝓposito nō legi, vī tñ prima facie, ꝙ possit, primo quia regula est ꝙ minor lęsus habet diuersum auxiliū. l. restitutionē, itē ius agēdi ꝓtra tutorē, vt ī tit. C. si tu. vel cura. iterue. sed ī casu illius. l. nō pōt restitui, ergo possit agere cōtra tutorē. Præterea & secūdo regula est, quod si alicui cōpetūt duo remedia, sublato vno ēt ꝓ renūtiationē nō tollitur aliud. l. si domus, cū cōcor. ff. de ser. vrb. prędi. & ibi Bar. sed hic tollitur vnū. s. restitutionis ēt absq; sua renūtiatione, ergo à fortiori debet remanere aliud, cōfirmatur ꝓ. l. hęres stat. liberū. ff. de ꝓdi. & demō. & ꝓ id quod dicit Bal. i. l. tres. r. col. in fi. C. qūo & qñ iud. vbi alleg. d. l. si domus, & las. C. qn nō pe. par. 15. col. i f. vbi ēt allegat illā. l. Tertio dicta duo auxilia sūt diuersa, & separata, qa vnū datur ad rē, aliud ad interesse. Itē dātur cōtra diuersas ꝑsonas, vt patet, ergo nō licet īferri, vel arguere de vno ad aliud. i. qđ sublato vno, tollatur aliud, quia separatorū separata debet eē rō. l. fi. ff. de calū. & à separatis nō fit illatio. l. si marit. cū ibi nota. C. de do. inter vi. & vxo. Præterea & quarto satis habet. l. ꝙ ꝓtra frē denegatur restitutio, vñ cū hoc sit odiosū minori, nō debet ad alīū casum diuersum extēdi, ne inueniatur minor oī auxilio destitutus. Quinto difficilius tollūtur iura cōia, quā priuilegia. l. eius milit. §. si militi amissus. ff. de milit. test. cū ꝓcor. sed hic tollitur priuilegiū. i. restitutio, ergo nō sequitur, ꝙ ꝓ hoc tollitur ius agēdi cōtra tutorē ad interesse, quod est de iure cōi, cū facilię tollitur primū. i. priuilegiū, quā sēm, vt dixi, vñ à remotiõe vniꝰ nō sequit remotio

Intellec. d. l. de fideicō. Vt minor ille cōtra tutorē suū agere neqat qua. noua.

alterius. Sexto bene facit tex. in. §. quæ aũt cum simi. inst. de excu. tuto. vbi habens plura remedia, per propositionẽ vnius non pręiudicat sibi in alio, quominus etiam illud possit proponere tẽpore competẽti, ergo sic in proposito, qđ sublato vno nõ remoueatur aliud. Probatur quia positio & priuatio regulantur à pari. l. is potest cum simili. ff. de acqui. hæred. si ergo à positione vel ꝓpositione vnius nõ tollitur aliud, ergo nec à priuatione vnius, vt i. d. l. de fideicõmisso debet sequi priuatio alterius. His & alijs quæ posses adducere non obstantibus, cõtrariũ credo de iure verius, imo quod etiam cõtra tutorẽ denegetur etiã sibi ius agendi, quod sic ꝓbo, in casu. d. l. de fideicõmisso. minor remisit dubiũ euentum, qui se habebat ad bonum & ad damnum, & propter illud dubium fingitur non lędi quicquid postea contingat, vnde denegatur sibi restitutio, si ergo ideo denegatur restitutio, quia non est lęsus, ergo eodem modo denegatur actio contra tutorẽ ad interesse, quæ nunquam sibi conceditur nisi propter lęsionem, & aduerte bene, quia necessario concludit. Secũdo facit, qa minor isto casu est vtus iure cõmuni, vt supra dixi, vnde quemadmodum quilibet maior nõ haberet aliquod remedium, ita nec iste minor.

Præterea & tertio si contrarium diceremus, in quo casu auderet tutor autoritatẽ interponere, si semper possit contingere, ne ergo hoc sequatur absurdũ, nõ debet teneri. Quarto & istud necessario ꝓcludit, ratio quare denegatur restitutio, potissima est, quia tẽpore contractus, vel remissionis, nõ fuit minor lęsus, quod requiritur ad hoc vt habeat locũ restitutio, vt sępe dictũ est, sed ista eadẽ rõ viget, si velit agere cõtra tutorẽ, quia põt sibi opponi, quod tempore actus gesti nõ fuit lęsus, ergo eadẽ rõne debet sibi ius denegari ꝓtra tutorẽ, & caret respõsione. Cũ vbi est eadẽ rõ, idẽ ius, &c. & qa rõ legis est. aĩa legis, ꝓ Bal. in. l. si qs seruo. C. de fur. nec curamus đ euẽtu superuenięti, vt dictũ est, quia quod fato contingit cuiuis, &c. d. l. verũ. §. itẽ nõ rest. de mino. Quito nemini ofim suũ debet esse dãnosum sine culpa sua. l. si quis ex signatoribus. ff. quẽadmo. test. ape. sed si hic tutor teneretur, cõtingeret cõtrariũ, ergo, &c. qa tutor nõ fuit in aliqua culpa, vel negligẽtia, vt in casu quẽ ponimus. Pręterea & sexto tutor tenetur de dolo lata culpa, & leui, & nõ de leuissima. l. quicqđ. C. arbi. tut. sed hic nõ fuit dolus, nec lata culpa, nec leuis, ergo, &c. & est not. fundamẽtũ, ꝓ quod videtur, quod ista quæstio nõ sit dubia. Nõ obst. allegata in cõtrariũ, & primo nõ obst. primũ et secũdũ, nã verũ est quod si alicui cõpetũt duo remedia, sublato vno nõ tollit aliud, fateor, sed in quæst. nra nõ cõpetũt, nec cõpeterũt duo remedia, vnde nõ possumus dicere sublato vno remanere aliud, & ita loquitur. l. si dom9, cũ cõcor. §. alleg. Præterea posito qꝺ à principio cõpetissẽt, nõ obst. nã cũ remoto vno. i. restitutione, remoueatur ro, quare dabatur vtrũq;. i. quia nõ dicitur interuenire læsio, vt s. ꝓbaui, ergo remoto vno remouetur & aliud, qđ sublata rõne, non poterit subsistere, & est pulchra rnsio, & quod hic nõ cõpetierũt ista duo remedia, patet aperte, quia cũ a principio nõ fuit lęsus, non potuit nasci restitutio, quę dabat respectu læsionis, & ꝓ cõlequẽs nõ fuit verũ ius agendi ꝓtra tutorẽ. Pręterea nõ obst. primum. l. ille titul. si tu vel cur. interue. quia dico qđ ille tit. est intelligẽdus, qñ minor fuit læsus facto, vel negligentia tutoris, alias nõ haberent intellectũ, vt patet ꝓ oẽs. ll. illi9 tituli, quod nõ est in nro casu, vbi nõ fuit læsus facto, vel negligẽtia tutoris, sed à fortuna, vñ casus aduẽtitij nõ sunt cõputãdi. l. Iulia. cũ simi. ff. qui & à qb. Tertio nõ. obst. quod ista auxilia sint diuersa, vñ à sepatis nõ fit illatio, & à remotione vnius, nõ deberet alterũ tolli, qa dico, qđ cũ illationes semp fiunt ex rõne. l. vt patet, & eadẽ rõ hic fit ad vtrũq;, vt dixi, ergo licet sint separata, debet iferri de vno ad aliud, & à remotione vnius aliud tolli, quia nõ ꝓsidero, quod sint diuersa, sed quia cõpetunt eadẽ rõne, vnde ẽt debent

bent tolli, vbi subest eadẽ rõ in vtroq;, & nõ poteris ad hoc respondere, nã ro à separatis nõ solet fieri illatio, quia cũ sint separata, pręsumit, ꝙ habeãt diuersam rõnẽ, nã tũc ꝓprie dicũtur separata, sed qñ eadẽ rõne fundãt vtrũq;, nõ sunt omnino separata, cũ vna & eadẽ ratio illa coniungat, & est viua ratio. Nõ obst. quartũ quod hoc est odiosũ pupillo, ergo nõ debet ad aliũ casũ extẽdi, nã vt. s. dixi ista remissio fuit fauorabilis rõibus, de quibus iã dixi, & licet remaneat oĩ auxilio destitutus, nec mirũ cũ cesset rõ, quare minoribus solet subueniri, de qua late. s. dixi. Non obst. quintũ quod facilius tollit priuilegiũ. i. restitutio, vñ à remotione priuilegij nõ sequitur remotio iuris cõis, fateor, sed ego non sic arguo, qđ remoto vno tollatur aliud, sed dico quod cũ ratio, qua remouetur priuilegiũ, ligat etiã in remotione iuris cõis, quæ est quod nõ præsumitur læsio, vt. s. dixi, ergo remoto vno remouerur aliud, nõ arguendo de vno ad aliud, quia sic obstaret cõtrariũ, sed arguẽdo à rõne vnius ad aliud, & per hæc posles soluere subtiliter oĩa prędicta. Sextũ fundamẽ. si aduertas, iã est solutũ, cũ iã negaui hic ꝓpetere duo auxilia. Itẽ quia arguo à ratiõe vni9, vt dixi, & ꝓ ista remanet expedita ista q̃stio, & ista sint q̃tũ ad secũdũ simile qđ adduxi ad quartã nostrã. d. l. de fideicõ. de trã sactio. Tertio istud notabi. cõfir. p. d. l. si pater puellę. C. de ioffi. testa. ad quã ponas casum, & illã incidenter allegatũ. Quarto p. l. si ea pactione eo. ti. de vsu. Sexto ꝓ tex. sing. & vnicũ secundũ Bal. ibi in. l. Iancimus. §. fi. C. de don. Septimo ꝓ tex. pulchrũ. in. c. in ciuitate, & i. c. nauigãti, de vsur. & quæ ibi per. dd. Octauo per. l. si quis ex alie. ff. de iud. quã allegant gl. in d. c. nauiganti, facit. l. 2. §. si dubitetur. ff. de iudi. & l. 2. ff. si qs in ius voc. nõ ierit.

8 *Dubietatis rõne recedit̃ à regula.*

9 *Procurator cum libera põt compromittere.*

Nono facit in simili. l. 1. in prin. ff. de vẽtre inspi. Decimo qa ꝓcurator cum libera põt ꝓmittere, vt ꝓ Bar. in. l. mãdato generali. ff. de ꝓcura. nec intelligi tur dñs lædi, licet posset auferre de iure vnius, & dare alteri, vt nota. in. l. sed etsi i seruũ. §. 1. & l. si de meis. ff. de arbi. nã cũ vtraq; pars sic ꝓmisit, neutra videt lædi ex superuenięti casu, vt hic, & ita notab. dicit Alex. ĩ. d. l. de fideicõ. reprobãdo dictũ Ang. qui tenuit contrariũ in. l. Imperatores. ff. de pac. quod dictũ singulariter nota. Vndecimo facit notabil. qõ, quã ponit Angel. in. l. itẽ quia post mediũ. ff. đ pac. de eo q tradit quod habet alicui monaste. hoc pacto, quod ꝓ totũ tẽpo vitę suę debeat alimẽtari, & post eius mortẽ remaneat apud monasteriũ, an sit vsura, et vr quod nõ, ꝓpter dubiũ, quia nescimus quãto tpe viuet, distingue vt ibi p. eũ. Duodecimo vide notabilẽ quæstionẽ per Abb. in. c. in ciuitate de vsur. versi. extra glo. quæritur & ibi in aposti. & multa quæ ponit in. c. nauiganti pe. & vltima col. maxime in versi. vltimo quęritur nunquid & in ver. vltimo quæritur mutua

10 *Vsura an sit ĩ casu de quo hic.*

11 ui. Decimotertio facit illa notabilis quęstio, si aliquis emit fructus alicuius fundi ab ecclesia pro certa summa, pro toto tempore vitæ suę, & postea tanto tempore vixit, quod fructus ascẽdunt summam, an censeatur vsura, videtur quod non propter dubium, quia nescitur quanto tempore viuet, vt dicit tex. in. l. Iancimus. §. fin. C. de donat. de qua quæsti. per Bal. in. l. si ga pactione. C. de vsu. & ibi per Pau. in. l. de fideicommisso. de tranlact. & in. l. si pater puellæ. C.

12 de inoffi. testamen. Decimoquarto facit vna gl. singul. in. l. si familiæ. C. famiercis. quę dicit, quod licet alias quando est conuentum ne quis teneatur de euictione, tenetur tamẽ ad ꝓciũ. l. emptorem. §. fi. ff. de act. empti. tamen quando inter cohęredes est dictũ, nequis teneatur de euictione, tunc ꝓpter vicissitudinem, & propter dubium euẽtum, nemo tenebitur ad precium, quã gl. multum cõmẽdat Bar. & Bal. ibi tenemẽti.

13 Decimoquinto facit quod dicunt Bal. & Paul. de Castr. in. d. l. si pater puellæ, quod licet donatio inter virum & vxorem sit prohibita, tamen si fit reciproca facta, hoc modo, quod si cõtingat al

Vsura an sit cum emẽ fructus fundi ꝓ totũ tẽpus vitæ meæ, et fructus sic collecti lõgee excedunt precium datum.

Euictionis nõe vt inuicẽ nõ teneremur tecũ conuenti an saltẽ ad precium teneamur.

Donatio reciproca qñ valeat iter virũ et vxorem.

terum premori, superstes habeat bona, bene valet & tenet, ratio, quia non est vera liberalitas, & propter dubiū euentum, quia ibi nemo dicitur fieri pauperior, & not. bene p magna limitatione ad ti.ff. de don. inter virum, & vxorem. Decimo sexto facit tex. & ibi glos. singula. in. l. licet inter priuatos. C. de pactis. Decimoseptimo facit. l. verum. §. sciendum, &. §. item non restituitur. ff. de minoribus ad quam ponas casum. Decimooctauo facit, quod tenet Ang. in consil. 169. incipienti, visis prędictis instrumentis, vbi tenet quod licet alias donatio, quæ excedit summam quingē

Insinuatio nō est necessaria in donatione reciproca.

14 torum aureorum sine insinuatione nō valeat. l. sancimus. C. de donatio. Bald. in. l. illud de sacrosanctis ecclesijs, tamē donatio mutua, vel vicissitudinaria nō eget insinuatione, quia non est proprie donatio, & propter dubium euentum, & per hæc me expedio de isto notabili, in quantum dixi, quod ratione dubij euentus conceduntur aliqua, quæ alias non concederētur, & poteris per te confirmare per alia. Rursus ex ijs, quæ supra diximus in. 12. &. 13. decisione supra allegatis appareat illum contra

Vsura cessat in emptione de qua hic.

15 ctum hodie vsitatissimum, cum venditur à rege, vel ab alio certo precio, certa præstatio, vel reditus annuus duraturus per totum tempus vitæ emptoris, quod is cōtractus vsurarius nō est, etiamsi emptor diutius quam sperarū erat, vixerit, & p hoc fructus illius reditus ab eo pcepti excesserint simplū, & etiam duplum, vel triplum, vel vltetius precium ab eo datum, quod nota ad ꝓtractus à fœlicissimis principibus nostris celebratis quotidie (qui Hispane dicuntur vender iuros de por vida) idque ratione dubij euentus, &c. argu. eorum quæ iam diximus.

1 *Dominium rei venditæ, & traditæ quando reuertatur ipso iure ad venditorem, cum sub lege commissoria venditio facta fuit, dubia pugna.*

2 *Dominium rei venditæ & traditæ non transfertur, si fides non est habita de precio.*

3 *Venditione sub conditione, vel lege commissoria facta, quo ad dominij retractū non refert vtamur verbo directo, an communi contra communem opin. hoc amplius non refert vtamur verbo directo, an mere obliquo contra communem opin.*

4 *Verbum reuertatur est commune.*

5 *Dominium rei venditæ sub conditione resolutiua, melliore conditione allata reuertitur ipso iure.*

6 *Dominium rei venditæ sub conditione resolutiua, melliore conditione allata reuertitur ipso iure, si vtamur verbo communi contra cōmunem opinio. idem si vteremur verbo mere obliquo, contra communem opin.*

7 *Dominium rei venditæ sub conditione resolutiua nō reuertitur ipso iure, quando id pactum, vel conditio ex interuallo fuit appositа.*

8 *Venditione ita facta vt si infra diem certū par precium redderetur emptori, venditor rem suam recuperaret, an oblato precio dominium reuertatur ipso iure? ingens pugna.*

9 *Dominium rei traditæ ex contractu innominato an ad tradentem ipso iure reuertatur, quando alter ex parte sua non impleuit, & conuentum fuerat, vt eo non implente, rem recuperare liceret, egregia quæst.*

10 *Ratio improbatur communis.*

Dñiū rei vēditæ, et traditæ qn̄ reuertat̄ ipso iure ad venditorē, cum sub lege cōmissoria vēditio facta fuit? dubia pugna.

1 VENDIDI tibi fundum hac lege, vt si precium infra mensem numeratum non fuisset, inēptus esset, præterijt mensis, nec precij fuit numeratum, an dominium ipso iure ad me reuertatur, cum à me abscesserat? non leuis nostrorum contentio est, nā plerique omnes in hac sunt opinione, vt adme, à quo euolauit, ipso iure citra traditionis retrorsum factæ interuentum regrediatur, neque ad rem pertinere, quod traditione dominium, non tolis conuentionibus aut contractibus acquiratur. l. traditionibus. C. de pactis, nam in hoc pacto legis cōmissorię speciale esse tradidit glos. & ibi communiter Doctores. in. l. traditionib9 supra allegat. in glo. fin. tenent glos. & communiter Doctores in. l. cōmissoriæ. C. de pactis, inter emptorem gl. & communiter Docto. in. l. si quis hac. ff. de rei vendi. Alexan. consilio. 10. videtur fortasse lib. 1. vbi hanc firmat esse communem opini. Decius in. d. l. traditionibus colum. penul. sequitur & dicit esse cōmunem sentētiam disertus Couasru. libr. 3. resolu. c. 8. colum. 1. Bald. Salicet. & alij in. l. ab emptione. ff. de pacti. Bar. & Paulus in. l. in diem. ff. de aqua pluarcenda, Barto. in. l. 3. alias est. l. 5. incipit si duobus. §. item Marcellus. ff. de in diē adiectio

adiectione, Dec. consi. 187. & pro tenui nu. 4. gl. in verbo, cogaris in d. l. ab emptione, gl. Bar. Paul. & alij in. l. 1. ff. de do. Are. & Alex. ī. l. q absenti. §. 1. ff. de acq. pos. Andr. Tiraq. de retractu couentionali. §. 1. gl. 7. Pau. in. l. 1. col. 2. C. de pact. inter emptorē, Alex. in. l. Pomponius. §. præterea col. fi. ff. de acqui. poiseſsio. Estque communis opinio secundum Tiraquellum vbi supra plene per Iaso. in. d. l. ab emptione, Rubeus cōsilio. 58. nume. 2. Curtius Senior consilio. 12. Dinus, Cinus, Iacob. Butrigari. in. d. l. traditionibus, Dinus in. l. 1. ff. de in diem adiectio. glosſ. cum qua simpliciter transeunt Docto. ibi in. l. si ex duobus. §. sed & Marcellus. ff. de in diem adiectione, & sic hæc est communis opinio glosſatorum, & Doctorum glo. in. l. iurisgentium. §. quinimo verb. in continenti. ff. de pactis, glo. in. l. si ager. ff. de rei vendicatio. est communis opinio. secundum Alexand. nume. 4. in dicto consilio. 10. & est communis opin. secundum Cumanum in. d. l. 1. ff. de donatio.

Mouentur omnes per tex. in. l. sed si ex duobus. §. sed & Marcellus. ff. de in diē adiectione, &. l. si quis hac. 1. &. 2. respō. ff. de rei vendicatione, quę iura nihil faciunt, quia loquūtur in pacto addictionis in diem, de quo separatim agemus, nos loquimur in pacto legis commissorię. Deinde mouentur per text. in. l. fin. ff. de lege commisso. verb. vēdicare, & per. l. commissoriæ. C. de pactis inter empt. verbo. vendicationem, quibus iuribus habetur, huic venditori vendicationem dari, si precium die definito numeratum nō fuerit, cum ergo inquirūt dominium fuisset trāslatum in emptorem, & ob precium non solutum citra interuentum nouę traditionis retroactę, id dominium ad ipsum vēditorem à quo abscesserat, reuertatur, ipso iure reuolasse, ac remeasse intelligendū est iure quodam singulari, specialitatis autem occasionem effluxisse vel ob frequentiam huiusmodi pactionis, vt placuit Bar. Ang. Cumano, & alijs in. d. l. r. ff. de donat. quam rationem à plerisque receptam sentiunt Andr. Tiraquell. & Couasrub. vbi supra. vel erat ratio, quia vt ab initio dominium sine iusto titulo transire nō poterat in emptorem. l. nū quam nuda. ff. de acquiren. rerum dominio, ita quoque precio non soluto, cum ille titulus rescindatur, haberi debet perīde, ac si sine titulo emptori res tradita fuisset, quo casu dominium nō haberet, sicque ab eo dominium reuolat in venditorem, ita Dinus, Cinus, Iacobus, Butrig. & Bald. in. d. l. traditionibus, Cinus, in. l. 1. ff. de in diem adiectio. Bal. in. l. 1. ff. de lege commisso. sed hæc ratio est contra omnes non modo leges, sed etiam titulos. ff. &. C. de condi. ob cau. &. ff. &. C. de condi. sine causa, in quibus licet titulus, & causa dandi vel non impleatur, vel ad nō causam redigatur: in dominū quod semel abcesserit, nō reuolat ipso iure, sed datur condictio. i. actio personalis ad rē repetendam, & similiter est cōtra titulos. C. & ff. de condi. indeb. & cōtra id quod notat gl. singularis in. d. l. nūquā nuda. Nā si tibi rem meam dedi ex causa non vera, sed putatiua, quia eā me debere putabam, trāfertur dominium, & tn licet postea detegatur illius causæ defectus, nō ideo magis dnium, quod semel abscesserat, reuertitur ipso iure, quinimo datur actio personalis. i. cōdictio ad rē petendū: sic ergo & in ꝓposito, ex cā emptionis rem meā tibi tradidi spe futuræ numeratiōis, precijq; recipiendi, hoc expresim acto, vt nisi die definito numeratū fuisset, res inempta esset, certe licet pcij postea nō fuerit numeratū, sicq; detegatur cessare cā, propter quā dedi, nō deberet ad me dnium rei meę ipso iure remeare, nō magis quā in terminis illorū titulorū. ff. &. C. de pdi. ob cau. & de cōdict. sine cā &. ff. &. C. de cōdi. indeb. facit tex. in. l. loci corpus in pr. &. 2. resp. ff. de acq. re. do. l. 1. §. si legatarius cū gl. ff. ad leg. Fal. l. videamus. 2. 1. &. 2. resp. ff. de vsuris. l. dotis fructꝰ, §. fi. l. sed nisi cū. l. seq. ff. de iur. do. in quibus cauetur, et disponitur, datū ob cām futurā, ī accipiēte iure dnij trāsire, & licet cā spectata nō sequatur, tn dnium semel trāslatum, nō remeare ipso iure,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed ad illud repetendum actionem dari. Item datū ex causa præterita, vel præsenti, licet erronea aut falsa sit, iure dominij in accipientē trā. ferri, nec retrorsum referri, aut redigi ipso iure, etiam si postea detegeretur, quod causa dādi fallax, & erronea erat, sic ergo &c. Deniq; ob has rationes semper nobis superior communis op. suspecta vtia est, & potissimum per tex. in l. 3. C. de pact. inter emp. cuius verba ita habent, qui ea lege prædium vendidit, vt nisi reliquū precium intra certū tempus restitutū esset, ad se reuerteretur, si non precariam possessionem tradidit, rei vendicationē non habet, sed actionem ex vēdito, ecce tex. loquentem in terminis proprijs legis commissoriæ, negatque per aduentum conditionis precij intra diem suum nō soluti dominium semel translatū ipso iure ad venditorē, a quo abscesserat, remeasse, quinimo actionem personalem dūtaxat dari, ad illud repetendum, sicque bis hanc partē probat, primū dum nominatim negat rei vendicationem, deinde dum concedit actionem personalem ad illud repetendum, nemo enim cōdicit rem suā præterquā a fure. l. fi. ff. vsufr. quemadm. ca. § sic itaq; cū ibi notatis per gl. & doct. inst. de act. vnde si per aduentū conditionis precij non soluti, illico & ipso iure dominiū ab emptore abscesisset, inq; vēditorem remeasset, iam venditori actio personalis ad possessionem repetendam nō daretur, sed rei vendicatio, & ille tex. tam perspicuis apertisq; verbis loquutus est, vt apertioribus vti nequiuerit: neque ad rē pertinet, quod tex. ille vtatur verbo reuertatur, quod doctores aiunt obliquum esse, aliud fore existimantes si directum esset, nā id quam longe absit a mente, & sentētia Imperatoris ibi longe apertius est, quā vlla cōfutatione egeat, vt prope dicemus, & pro nobis præterea adest regula. d. l. traditionibus, a qua nullus vnq̄ vt arbitror discederet, nisi ob authoritatem. d. l. fi. ff. de lege cōmi. & d. l. commissorie. C. de pact. inter emptorem, a quarū legum nō bene acceptarum nostrorum effluxit error: nam quod illis iuribus dicitur vēditori dandam vendicationem, si precium definito die solutum nō esset, cum sub lege cōmissoria venditio hebat, nō hunc habet sensum, vt dominium a vēditore in emptorem transitum fecisse, deinde per aduētum cōditionis precij nō soluti ab emptore ad vēditorem redditum quoq; fecisse iure ipso intelligatur, vt sic & transitus mediate traditioe, & redditus dominij sine vlla traditione fieret, quinimo verius est, neque dominij transitū, neque redditum cōtigisse, nam vt emptione & vēditione transferatur dominium, præter rei traditionem, oportet fidem habitam esse de precio, si precium numeratum nō fuerit, aut pignus datum,
2 vel fideiusor, tex. clarus in. §. vendite inst. de rerū diuisione glo. in. l. traditionibus. C. de pact. in glo. 1. ad fi. quod & in reliquis cōtractibus nominatis procedere cōmuniter tenēt doct. ibi. nam Decius ibi nu. 8. hāc firmat cōmunem esse op. & eam sequitur, quam & sequitur, & cōmunem appellat Alex. ibi nu. 2. sequitur & dicit communem op. Romanus consi. 86. viso col. pe. sed plusq̄ manifestum esse debet eum qui sub lege cōmissoria rem suam vēditam tradidit, nō habuisse fidē de precio, ideoque pœnam illam apposuisse, vt res inempta fieret in defectum precij soluendi, ergo cessabit dominij translatio, & licet sint qui in re dubia cum venditor tradit rem, cōtendant fidem de precio habitam videri, tamē cōtra eos est tex. apertus in. §. vendite nisi alueo suo relicto alio fluere cogatur, quinimo etiā si (sine preiudicio veri) agnosceremus in terminis. d. l. fi. ff. de lege cōmi. & d. l. cōmissorie dominiū de vēditore in emptorem fuisse translatum, tamen cū illud dominiū fuisset non liberum, & plenum, sed reuocabile, potuisset ipso iure in vēditorem reuerti: vt illico docebimur per. l. in bello. §. si quis seruū cum conc. ff. de cap. ergo facta vēditione sub lege commissoria, aut fides habita fuit de precio, & res tradita, & transfertur dominiū in emptorem, nec ad venditorem

Dominium rei vendite nō transfertur si fides non est habita de precio cū communi.

venditorem ipso iure reuertitur, licet precium postea solutum nō fuerit, hoc plane pbat. d. l. 3. C. de pact. inter emp. in decisione, aut fides de precio habita non est, sicque quasi precaria possessio tradita est, & tunc cum dominiū permanserit penes venditorē, precio post ea nō soluto eam rem vēdicare potest, hoc probat. d. l. 3. in exceptione (dū ait si non precariam possessionem tradidit) quod & probat. d. l. commissorię, quæ ita intelligenda est in verbo vendicationē, &. d. l. fi. verb. vendicare, quod si dubium sit, an fides de precio habita sit nec ne, magis est vt saltem cum contractus sit emptionis sub lege cōmissoria, fides de precio habita non intelligatur, vt non obscure probat. d. l. 3. si non exterminetur, aut a suo vero sensu exulare cogatur, & ita est intelligēdus totus ille titulus de lege commi. ff. & nostra materia.

Venditione sub lege cōmissoria facta non refert vtamur verbo directo an cōmuni contra communē idem in verbo obliquo similiter cōtra cōmunem.

3 Hinc apparet an vera sit illa cōmunis op. quæ habet quod venditione facta sub lege commissoria, si contrahentes nō vtūtur verbo directo (quale est res sit inempta) sed verbo obliquo (quale secundum eos est verbum reuertatur) tunc dominiū quod in emptorē translatum fuit, non reuertitur ipso iure ad vēditorem, & ita intelligunt. d. l. 3. nostrorum plerique, glo. mag. in. l. 1. ff. de donati. quam sequūtur ibi, Bart. Ang. Cuma. Paul. & alij cōmuniter Azo in summa. C. de pact. inter emp. Guil. de Cun. Bal. Sali. Paul. Ias. & alij in. l. ab emptione. ff. de pact. sequitur, & dicit singularem illam glo. Bal. in. l. si fundus. ff. de lege comi. quam sequitur & insignē appellat Couasrubi. resolu. li. 3. c. 8. col. 2. Bal. i. l. traditionibus col. pe. C. de pact. Ange. in. l. 3. C. de pact. inter emp. idem Ang. & Sali. i. l. cōmissoriæ eod. est cōmunis op. secundum Couasrub. vbi. §. quod nō solum cōmuniter receptum, sed etiā omnibus sine controuersia placuisse firmat Andr. Tiraq. de retract. cōuenti. §. 1. glo. 7. nu. 17. Alex. in. d. cōs. 10. col. 3. lib. 1. idem in. l. Pomponius. §. præterea. ff. de acq. pos. Fabia. in tract. de empt. q. 7. princip. col. pe. Curti. Senior cōs. 12. Parpal. in. l. 1. col. 3. ff. sol. matrimonio, Casane. cons. 33. Hugo col. 3. Fernādus Loazes, & Crotus in. l. filiusf. 5. diui. ff. de leg. 1. quos allegat Tiraq. vbi supra Rubeus cons. 58. nu. 2. nimirū ipsorū, qui hanc opi. tuentur, collectio est, quod in terminis. d. l. 3. C. de lege. cōmi. dominium transierit in emptorem, a quo licet precium die dicta nō soluti set, non discesit, nec in venditorem reuolauit, eo quod dictum nō fuit, quod res fuisset inempta, sed tātum quod reuerteretur ad venditorem, quod nō est
4 intelligēdum ipso iure. Et cum verbū reuertatur, quod est in. d. l. 3. sit verbum cōmune iuxta doctrinam, & mentem Bart. in. l. Centurio col pe. & fin. ff. de verb. ob. & in. l. precibus. C. de impub. Couasrub. de testamē. c. Rainūtius. §. 9. nu. 4. Andr. Tiraq. in. l. fi vnquam. C. de reuo. donato. verbo. reuer. nume. 5. & rursus. nu. 157. Aretinus col. fi. & Ias. col. fi. in. d. l. Centurio, vbi Galiaula in rep. char. pe. cō. 3. & cōstat esse communem opi. ex relatione Tiraq. vbi supra nume. 6. ipsimet Doct. cum moueantur per. d. l. 3. vbi est illud berbum, reuertatur, sensisse videntur (quod & nō pauci eorum nominatim agnoscunt) vt idem foret etiam in verbis communibus, sicque sunt duę comunes coclusiones, altera expressa, altera vero mentalis, nempe vt si precium die dicta solutum non fuerit, & non verbis directis vterentur contrahentes (puta vt res inempta fieret) sed verbis obliquis, tunc dominium nunquam reuertatur ipso iure ad venditorem, nec possit rem vēdicare, sed tantum actionem personalem habeat ad eam repetendam. Idemque & si vterentur verbis communibus, quale est. d. verbum reuertatur, sed in vtraque opinione, & conclusione communis opi. suspecta est, & directo aduersatur iure cōsulto, qui in. l. si quis hac, tam in principio quam in secundo resposo. ff. de rei vēdi. cōtrariū expressit, dum vtitur verbo recedatur, quod similiter cōmune est, vt patet ex locis s. citatis, & tamē ibi dominiū ad primū emptorem reuertitur ipso iure, non secus,

Verbum reuertatur est cōmune secundū communem op.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cus, quam si vsi essent cõtrahentes verbo directo, puta vt res inempta esset. si tibi ergo rem vẽdidi, vt si precium die dicta solutum non fuisset, res esset inempta, vel recedatur ab emptione, vel res ad me reuertatur, istheꝯ omnia nõ dubito quin apud contrahentes pro ęquipollentibus habita fuerint, vt cõtraria expositio magis aucupium sapiat q̃ veram, & simplicẽ interpretationem, quæ legibus amica est, inst. de hæ. ab in. §. pe. & quærere legem vbi naturaliter sentimus, nihil aliud est secũdũ Philosophum, quã infirmitas intellectus. Ergo tenendum est contra vtramq; communem conclusionem, quod data paritate terminorum in materia ista nõ refert, nec est vlla harum vocum differẽtia: nam aut fides de precio habita non est, & siue vtantur hoc verbo, res sit inempta, siue illo ỹbo, reuertatur, siue illo verbo, recedatur, nõ est tractãdum, an dominium reuertatur, quando quidem nunquam transijt, cessante enim transitu, frustra quęritur de reditu. Aut fides de precio habita fuit, & tunc in oĩbus his speciebus, & vocibus, licet dominium trãsierit in emptorem, etiam precio postea non soluto, non reuertitur ad venditorem ipso iure, sed ad illud repetẽdum datur sibi condictio, vt ex superioribus docemur, sicq; harum rerum & dictionum data paritate terminorum differentia nulla est.

Dñium rei vẽdite melioꝛe cõditione allata reuertit ipso iure cũ cõi.

5 Isthęc procedunt in lege commissoria, quid autem in adiectione in diem? puta vẽdidi tibi fundum hac lege, vt si infra mensem alius meliorem conditionẽ afferret, inemptus esset, allata postea meliore conditione videndũ est, an dominium ad me reuertatur ipso iure. Constat enim abscessisse à me, inq; emptorem migrasse, simul ac tibi traditus fuit fundus. d.l. si quis hac de rei vendi. ff. l. si ex duobus. §. sed & Marcell. 9. ff. de in diem adiect. l. 2. §. si in diẽ. ff. ꝑ empt. iuncta. l. claudius. ff. de contrahẽ. empt. l. 2. & l. 4. l. eum qui. l. item quod dictũ. l. Imperator. ff. de in diem adiect. & ea ratione hoc casu transfertur dominiũ, quia interueniunt titulus & traditio, et precij numeratio, ergo, &c. vt. §. venditæ insti. de rerum diui. l. nunquam. ff. de acquir. rerum dominio. Diuersum est in vẽditione facta sub lege commissoria, in qua deficit precij numeratio, nec de eo fides habetur, sicque cessat dominij translatio. d. §. venditę: vt per hoc appareat, quam parum iusti aut circũspecti fuerunt nostrorũ pleriq; omnes supra memorati, dum hos contractus conũxerunt quasi arantes in boue, & asino, & cum in hac specie addictionis in diẽ in emptorem trasseat dominium quãdiu incertum est, an melior conditio afferretur necne, ea meliore cõditione allata, magis est vt dominium ipso iure citra nouę traditionis interuentum, retrorsum in venditorem reuolauerit. per tex. in. d. §. sed et Marcellus & per. l. si quis hac supra all. in. r. respõ. & etiam in. 2. responso. In quibus iuribus habetur, quod quandiu pẽdet illud dubium, an melior conditio afferretur nec ne, tandiu emptor rem vendicare potest, & sic dominium habet. Postquã vero melior conditio allata fuit, statim desinit posse rem vendicare, quasi ipso iure ab eo dominium abscesserit. Vnde si interea rem pignori dedisset, allata meliore conditione pignus illico soluitur. d. §. sed & Marcellus, & sic dominium remigrasse ipso iure in venditorem est communis op. glosarum, & Docto. ita enim tenent gl. mag. vbi Bar. Ang. Cuma. Paul. & alij in. d. l. r. ff. de dona. gl. & cõmuniter Docto. in. d. l. commissorię. C. de pact. inter empt. gl. & cõmuniter Doct. in. l. traditionibus in glo. fi. C. de pac. vbi plene per Decium col. pe. & fi. glo. & communiter Doct. in. d. l. si quis hac gl. & Doc. communiter in. d. l. si ex duobus. §. sed & Marcellus gl. & Doct. in. l. fi ager. ff. de rei vend. gl. & communiter Docto. in. l. iurisgentium. §. quinimo, verbo in continenti. ff. de pact. & tenent oẽs Doct. quos supra enumerauimus, diximusq; tenuisse hanc opi. in vẽditione facta sub lege commissoria, quos repetere nõ expedit. gl. & cõiter Doc. in. l. ab emp. ỹb. cogeris. ff. de pac. Quod procedit quãdo venditio facta esset

esset per verbum directum, puta vt melioꝛe conditione allata, res inempta heꝛet, non sic si esset verbum, reuertatur.

Dominium rei venditæ meliore cõditione allata reuertitur ipso iure, etiam si vteremur verbo communi cõtra cõem: idem si verbo obliquo cõtra communem.

6 Nam si dictum esset, vt meliore conditione allata, res ad me reuerteretur, tũc allata meliore conditione, dominiũ ad me non rediret ipso iure, ista est cõmunis opi. quam tenuerunt glo. mag. vbi Bart. Paul. Cuma. Angelus & alij in. d. l. r. ff. de donati. & alij quamplures relati per Andr. Tiraq. de vtroque retract. in retract. couen. 5. r. glo. 7. nu. 17. & dicit cõmunem Couarrub. in. d. li. 3. resol. c. 8. col. 2. Alex. cons. 10. col. 3. idem in. l. Pomponius. §. præterea. ff. de acq. poss. tenentque omnes alij, quos supra retulimus, idem tenuisse in venditione facta sub lege cõmissoria verbis non directis: sed contra istam cõmunem opinionem est tex. expressus in. d. l. si quis hac prim. resp. vbi iurecõsultus vtitur verbo, recedatur, quod nõ est directũ, neq; quo ad materiam, qua de agimus, quicquam differt ab voce illa, reuertatur, & adhuc allata meliore cõditione, non desinit dominiũ remeare ad venditorẽ, faciuntque & illę rationes, quas retulimus in præcedenti. q. de venditione facta sub lege cõmissoria verbis non directis, & hæc opinio cõtra communẽ intrepide videtur tenenda, quia ab ea, vt puto, nullus vnqua abscessisset, nisi timore. l. 3. C. de pact. inter emptorẽ, a cuius sensu male percepto nostrorum error descẽdit, dum existimabant, quod ibi dominium transierat de venditore in emptorem, & videbant, quod postea precio non soluto adhuc retrorsum ad veditorem non redibat, nec intelligebant qua ex causa id eueniret, sed noue aduerto inter titulum de lege commissoria, & titulum de in diem addictione, quo ad propositum, quo de agimus, esse nobilem differentiam, ac insignem: nam cum vẽditio fit in die, allata cõditione, interea trasfertur dominiu in emptorẽ, sed reuocabiliter, vt modo diximus per. d. l. si quis hac, & d. §. sed & Marcellus, non sic cũ vẽditio fit sub lege comissoria, nã tũc cum dominium transit in emptorem, quod accidit, quando fides habita fuit de precio, transit quidem id dominiũ irreuocabiliter, vt. d. l. 3. C. de pact. inter emp. neque obscura est harum rerum, horũq; titulorũ differentia, quia illud dnium dicitur esse irreuocabile, quod nobis sine facto nostro auferri regulariter non potest, licet facto nostro, & possit & quotidie auferatur, vel abicedat. l. id quod nostrũ. ff. de reg. iur. Item, vt per factum nostrum possitue dominium nostrũ a nobis possit abscedere, ita & per non factum: nam qui non facit, fecisse etiã dicitur inst. de nupti. §. hactenus, ibi melius eos facturos si ne abstinuerint. l. in facto. ff. de condi. & dem. & ideo tale dominium quotidie, passimq; amittimus per interuentum præscriptionis, etiã ignorantes. l. fi. C. de longi temp. præs. vt in specie hac notat Decius in. d. l. id quod nostrũ: dominium autem reuocabile dicitur illud, quod nobis auferri põt sine facto, aut cessatione nostra, cuiusq; conseruatio non pẽdet ex facto, diligẽtia, aut cura, & industria nostra, sed alterius, vel fortunæ, vel aliunde, quale est in terminis l. fi. C. de lega. & l. fi. §. sin autẽ sub conditione. C. com. de lega. l. in bello. §. si quis seruũ. ff. de capti. l. volũtate. §. fi. ff. quib. mo. pig. vel hiph. soluit. l. iterũ legato. §. r. ff. de lega. 1. l. 2. & 3. C. de donati. quæ sub modo, modo sic venditione facta sub lege cõmissoria, rei traditę dominium, aut nullo modo transit, vt modo diximus, aut transit irreuocabiliter, nullo modo, quando fides de precio non fuit habita, quando vero habita fuit, tunc transire dicitur etiam irreuocabiliter dominiũ: neque impedimẽto est, quod precio postea nõdum soluto, daretur venditori actio personalis ad rem repetendam, nam tunc per factum suum. i. per non factum, aut cessationem suam, rei suę dominiũ videretur amisisse, quod no sapit dominiũ reuocabile: cũ idem euenire soleat in dominio etiã irreuocabili, ergo in terminis. d. l. 3. de pact. inter. emp. C. dominium quod in emptorẽ transiuit, irreuocabile erat, sic que per cessationẽ in precio soluendo

non

non amittitur ipso iure, quia necesse erat, quod interueniret factum suũ positiue, vt amitteretur, vel non factũ diuturnum, quale est in prescriptione passiue, non sic per non factum momentaneum, vel breuioris temporis vt hic, at in venditione facta, ita vt melior conditio allata res inempta esset, ideo dominiũ, quod emptor interim habet, reuocabile esse videtur, quia per factum alterius meliorem conditionẽ offerentis sibi auferri potest, neq; in potestate sua est huic malo, aut periculo, aut dominij absessioni obuiare, aut prospicere, ergo si habeo dominiũ sub cõditione resolutiua, aut ea resolutio pẽdet ex arbitrio alterius, & tũc dicitur proprie dominiũ reuocabile. d.§. si quis seruũ, idem si ex arbitrio fortunę. d.§. sin autẽ sub cõditione. d.l. seruo legato. §. 1. idẽ si ex cursu temporis. d.l. fi. C. de lega. d. l. 1. 2. & 3. C. de donati. quæ sub modo, non sic si pendet ex solo arbitrio meo, non aliunde, aut alterius, nam tunc reuocabile nõ dicitur, quia omnia nostra possumus abijcere. l. 1. & 2. ff. pro derelict. etiã abutendo & prodigendo. l. sed & si lege. §. contuluit. ff. de pet. hęr. neq; ad rẽ pertinet, quod forte emptor non habebit pecuniam paratam ad precium soluendũ, nam adhuc ea cõdi. potestatiua reputatur. l. 2. ff. de cõdi. & dem. cũ ergo in terminis tituli de lege cõmissoria ea conditio affirmatiua de precio dando, vel numerãdo, potestatiua intelligatur, si eam emptor implere desijt, dominium propria voluntate abiecisse videtur, quẽadmodum & reliquarum rerũ suarum posset dominiũ prodigere, aut negligere. l. 1. §. qui sub conditione. ff. si quis omi. ca. test. at cum in terminis tituli de i diẽ adiecti. ff. illa cõditio negatiua si alius meliorem conditionẽ non attulerit, pẽderet ex arbitrio alieno, interim dominiũ is venditor reuocabile tantũ, non etiam perpetuum habere intelligitur, ergo regula. d.l. traditionibus & d.l. id quod nostrũ procedit in dominio perpetuo, ac irreuocabili (quale est in terminis tituli de lege comi. etiam interea dum preciũ nõ numeratur) non autẽ procedit in dominio reuocabili, & comutatiuo (quale est in terminis tituli de in diẽ adiect.) nam istud a nobis abscedere potest sine facto nostro, aut traditione a nobis facta, sed ipso iure, vt in. d.l. si quis hac, & in. d.§. sed & Marcellus. Nam & similiter licet hæres habeat dominium rei sub cõditione legatæ, tamen existente conditione illico, & ipso iure ab eo abscedit sine vlla traditiõe ab eo facta. d. §. sin autẽ sub conditione, &. d. l. seruo legato. §. 1. & licet qui seruũ alienũ ab hostibus redemit, eius dominiũ, quandiu dominus preciũ nõ offert, habeat, tamen oblato a domino precio, ipso iure dominiũ amittit, sine vlla traditiõe a se facta. d. §. si quis seruum ibi oblato precio, simile in. l. voluntate. §. fi. ff. quibus modis. pig. vel hip. sol. & in alijs supra allegatis, ergo cũ ex diuersis nõ fiat illatio. l. fi. ff. de calũni. & ad tollendam consequẽtiam sufficiat dari vnã instantiã, glo. in. l. si creditori vbi Iaf. ff. de op. no. nunt. & inter titulũ de lege cõmi. & eius materiã, & materiã addictionis in diem sint differ. quas signauimus, superest vt non possit argui de. d. l. 3. C. de pact. inter emp. quæ loquitur in lege commissoria ad nostram quæstionem addictionis in diem, prẽsertim cũ in hoc individuo, quo de agimus, non ignobilem differentię rationem ostenderimus, qua ratione contra mentem eiusdem cõmunis op. idem respondere in verbo obliquo, puta vendidi tibi, ita vt meliore cõditiõe illata rẽ redderes, nã a proprietate huius verbi recederemus ex tacita mẽte contrahentiũ, quæ secundum subiectam materiã interpretanda est. l. si vno. ff. locati. l. fi. C. de nõ nu. pe. l. ita stipulatus vers. Sabinus vbi Paul. & Iaf. ff. de verb. obliga.

7 Hęc omnia ꝓcedũt, quãdocũq; pactũ illud vt res esset inempta continuo, seu in continẽti appositum fuit in ipso cõtractu, non sic quando ex interuallo, quale esset, si diu post contractam emptionem inter emptorem & venditorem conuentum esset, vt res esset, fieretq; inẽpta, si vel melior cõditio allata foret, vel precium infra diem certum solutum non esset, nam his casibus res inuendita non reddetur, etiamsi postea vel melior conditio allata esset, vel precium exolutũ non esset, quia postquam factum. 1. contractus semel fuit perfectus, & consummatus, suosque cœpit producere effectus à lege sibi ac commodatos, dominiumq; rei venditæ ex traditiõe cœpit esse apud emptorem, extra contrahentium potestatem & arbitrium esse debet, leges mutare, arg. l. nemo potest. ff. de leg. 1. l. ius publicum. ff. de pactis, tuncque illud dominium, quod fixum & quietum erat, & veluti radices egerat apud emptorem, vt ad venditorem reuertatur, opus est noua traditione, non secus, quam si ageretur, vt ad alium tertium peruenire, aut migraret, iuxta regulam. d.l. traditionibus, ita tenent gl. in. l. ab emptione verb. cogaris. ff. de pact. quam ibi sequuntur Doctores communiter Bald. Sali. & Decius, col. pe. in. d.l. traditionibus, Pau. in. l. 1. ff. de dona. Are. & Alex. in. l. qui absenti. §. 1. ff. de acq. pos. Alex. in. d. cons. 10. nu. 7. lib. 1. idem Alex. in. l. 1. col. 3. ff. sol. ma. plene per And. Tiraq. de retract. conuenti. §. 1. gl. 7. nu. 4. &. 5. Couasrub. resolu. lib. 3. c. 8. col. 2. Guili. Bal. Ang. Fulg. & Pau. in. d.l. ab emptione, id quod secundum Tiraq. à nemine vnquam in discrimen adductum fuit.

Dominium non reuertitur ipso iure, quando pactum de meliore cõditione allata ex interuallo fuit appositũ cũ cõmuni.

Venditione ita facta vt dñium post tẽpus certũ liceret redimere pari ꝓcio oblato ꝓcio an sine traditione reuolet dominiũ? igẽs pugna.

8 Quid autem si incontinenti conuenerit inter emptorẽ & venditorẽ, vt post annum forte, vel aliud tẽpus certum, vel incertum liceret vẽditori precium offerre, & rem suã recipere, an precio oblato oportune, dominium ipso iure ad se reuertatur sine vlla traditione? idemq; quęsitum est quando oblato oportune precio, vt res fieret inempta conuentum esset, & vtroq; casu nostri omnes pleriq; negãt dominium reuerti ipso iure, sed aiunt actionẽ tantũ personalem venditori competere, per. l. 2. C. de pact. inter emptorẽ, quod saltem receptissimum est, & esse debet fixum ac indubitatũ, quando verbis obliquis, aut cõmunibus, seu dubijs cõuentũ esset, puta, vt oblato precio, res ad emptorẽ reuerteretur, aut perueniret, aut ei redderetur, traderetur, daretur, aut restitueretur, ita late tenet & firmat communiter teneri Alexã. in. d. cons. 10. quam à plerisque etiam firmat teneri, Andræ. Tiraquel. vbi supra nu. 16. &. 17. & Couasrub. vbi supra nu. 2. frequentissimo omnium consensu id ab omnibus receptum esse firmat Coma. qui hanc dicit communem op. in. l. 1. ff. de donatio. & ibi Alex. in addi. ad Bart. Decius in. d.l. traditionibus col. pe. idem Decius consilio. 187. col. 2. & alij quam plures relati à Tiraquello, vbi supra num. 12. vt sic iã in eo solum quæstio sit, quid erit qñ id pactum vbis directis fieret, puta vt precio oportune oblato, res esset inempta, qua in re etiam pleriq; nostrorum adhuc tenere videntur, oblato precio dñum non reuerti ipso iure, sed opus esse noua traditione, & hãc partem putat Couasrub. vbi supra communem, aut saltem receptiorem, quam tenet et communem firmat Alex. in. d. consi. 10. libr. 1. per totum Corneus consi. 96. videtur in hac lib. 1. idem Corneus consi. 102. visis in causa lib. 2. plene Iaf. in. d.l. ab emptione. C. de pact. Bart. & Sali. in l. si prędium. C. de ędili. actionibus, Decius in. d.l. traditionibus col. pe. Alexã. in. d.l. qui absenti. §. 1. ff. de acqui. pos. Decius consil. 300. visa petitione col. 2. & alij plures, quos refert Andrę. Tiraquel. vbi supra nu. 16. verum in hac specie quando dictum fuit vt res esset inempta, contrarium tenuerunt (s. dominium ipso iure non reuerti ad venditorem) Cuman. in. d.l. 1. ff. de donat. sentit Francii. Curt. Semor. d. cõsi. 12. col. fi. Pau. in. l. si ãte. C. de pact. inter empt. Decius consi. 187. nu. 4. Rubeus consil. 146. col. 3. Nico. Boerius decisione. 182. nu. 19. Ial. consi. 211. lib. 2. nu. 2. idem Iaf. consil. 128. lib. 4. nu. 4. vbi hanc opinionem dicit esse communem Paulus & Alex. nu. 7. in. d.l. qui absenti. §. 1. ff. de acquir. pos. Corneus consi. 90. in causa lib. 4. & alij quam plures relati per Tiraq. vbi supra, nu. 15. & hanc partem sequitur Andrę. Tiraq. vbi supra secundum Couas. in loco citato at nobis videtur ipse Tiraquellus

Universidad de Deusto
Biblioteca

raquellus de more neutrã partem elegisse, & hanc partem receptiorem esse existimat disertissimus Couatrub. vbi supra, qui & eã sequitur per l. volũtate. ff. quib. mod. pignus vel hip. sol. in. §. fi. Huius autem controuersię veritas illinc nobis, vt ex superioribus patet, pendere videtur, an emptor nactus esset dnĩũ irreuocabile, & perpetuũ, nã tunc precio oblato dominium ab eo non discederet ipso iure, an vero dominium haberet reuocabile, & temporaneum, nã tunc oblato oportune precio dominiũ ab eo ipso iure sine aliqua traditione abscederet, inque venditorem recideret, per tex. apertum (quę à nemine ad hãc speciẽ allegatũ memini) i. l. in. bello. §. fi quis seruum ibi oblato precio. ff. de capti. Et magis est vt in specie nostra emptor, qui hac lege emit, vt precio oblato à vẽditore res foret inempta, cum primum precium offertur, dominium amisisse videatur, quod ipso iure regrediatur, ac recidat in primum venditorem sine vlla traditione, sicque dominium reuocabile tantũ habuisse videatur, quandoquidem tale dominium ab eo seperari, alioq; se inuito, inscioque migrare potest, secundum quod supra tradidimus. Idemque putarem etiamsi his verbis directis ille vsus nõ esset, sed verbis ambiguis vel communibus, puta si conuentum foret, vt precio oblato recederetur à prima emptione, arg. d. l. si quis hac ver. recedatur. ff. de rei vendi. Vel si diceretur, vt precio oblato res illa ad vẽditorem reuerteretur, vt in. l. 3. ỹb. reuerteretur. C. de pact. inter ẽpt. quæ verba sunt cõmunia, vt per Bart. col. pe. & fi. in. l. Centurio. ff. de vulgar. vbi per omnes recentiores & supra attigimus. Nam & istheç verba ambigua & communia, quorum natura est, vt effectum possint producere, vel ipso iure vel etiã facto hominis, magis est vt hoc casu interpretari ita debeant, vt ipso iure, & sic plenius effectũ suũ producãr, quia in eo fauor est, vt res ad priorem naturam reuertatur, argu. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. d. l. bello. §. fi quis seruũ. ff. de capti. optimus tex. in. l. voluntate. §. fi. ff. quib. modis pignus vel hyp. solvitur. l. si cum vẽderet. ff. de pig. act. quę omnia iura hãc partem non obscure probãt, eorumq; inductio facilior est, quam hic explanari expediret, facitq; tex. in sui generalitate in. l. fi. C. de lega. & C. de donatio. quę sub modo. l. quoties & fere per totum titulum, facit etiã l. fi prædium. C. de prædi. minor. vbi dominium siue ius, vbi apparet dominium nihil aliud esse, quã quoddam ius incorporeũ, quod sub legis potestate est, legeq; datur, legeq; adimitur, & migrare, ac remigrare huc atq; illuc iuberur facillime, & ipso iure sine hominis ministerio, seq; ignorante, aut inuito. l. fi. C. de prę scr. long. tẽp. l. fi. §. finaliẽ sub cõditione. C. com. de leg. l. uerũ legato. §. 1. ff. de leg. 1. facit. l. filio. §. 1. ff. de iofficio. test. Sic ergo & in specie nostra illud dominium, & potuit indubitanter ipso iure remigrare ad venditorem, & id à lege statui æquissimũ fuit, quasi iure quodam posthuminij, vt non tam denuo acquisitum, quam redditum videatur, vt in simili ait Papinianus iureconsultus in. l. filio quem. ff. de liber. & posthum. (ibi quod non translatus, sed redditus videretur) l. nõ putauit. §. si quis exhęredatum, &. §. postliminio. ff. de contra tabu. in simili per l. in bello supra, alleg. §. si quis seruum. vt sic nihil obsit regula. d. l. traditionibus. C. de pactis quę in dominio irreuocabili denuo acquirendo loquitur. Hic autem sumus in dominio reuocabili, & momentaneo, quod nõ tam denuo acquiri, quã reddi videtur. Nec obest. d. l. 2. C. de pact. inter empt. quia loquitur vbi verba erãt mere obliqua, vt patet ibi in verbo, restitueretur, quod est obliquum mere, tex. i. l. cohæredi. §. cũ filiæ, vbi Bar. & omnes. ff. de vulg. Bar. & omnes in. d. l. Centurio col. pe. & fi. Tiraquel. nu. 5. in. d. l. si vnquam ver. reuertatur. C. de reuo. dona. & cum illud verbum, restituatur, sit mere obliquũ desideretq; factum hominis mero iure redditus dominij cõtingere nõ potest, vt per totũ. ff. & C. ad Treb. & illi. de fideicom. heredi. & sing. rebus per fidei.

non

nõ fie qñ sumus in verbis directis, aut ambiguis, seu cõibus, quæ sensu directo aptari pñt, non secus q̃ obliquo, nã directo sensui potius aptari debent, vt p gl. & Doct. i. l. ỹbis ciuilib. ff. de vulg. c. si pr̃ de testa. in. 6. l. iam hoc iure. ff. de vulga. qua de re alibi latius, sicq; teneo cõem opi. affirmatiuã cõtra alterã cõmunẽ opi. negatiuã, vt in pacto nr̃o re trouẽdẽdi dnĩum reuertatur ipso iure, in duabus speciebus, pria qñ ỹba erant directa, altera qñ verba essent cõia aut ambigua. Qua rõne idem quoq; tenẽdũ est in reliquis pactionibus, vt tenuerũt Cin. in. l. r. q. 1. C. de reb. alie. Iac. Butrig. & Alber. in. d. l. traditionibus, Iaso. ps. 211. inter quosdã col. 7. lib. 2. idẽ Iaf. cõs. 128. videtur in prę senti col. 5. lib. 4. vbi hãc dicit cõem opi. Deci. cons. 187. & p tenui facultate mea diligẽter cõsideratis, qui allegat Bal. i. l. ea lege. C. de condi. ob cau. Paul. in. l. si hominẽ. ff. de vsuca. eũd. Pau. in. l. qui absenti. §. 1. ff. de acq. poss. Corn. cõs. 90. in causa vertẽte lib. 4. Pau. & Cum. in. l. 1. ff. de donatio. Alex. in. d. l. q absenti. §. 1. Rub. ps. 146. circa primũ col. 3. & hãc cõem opi. sequitur And. Tiraq. qui plures refert huius sniæ Fautores, quã & ipse sequitur in tract. quẽti. §. 1. gl. 7. nu. 15. Vñ secũdm eos si cõuenerit tecũ, vt equũ meũ acciperes, & mulã tuã mihi ex cã permutationis dares, & adieci, vt is cõtractus ioino ipso esset, aut videretur, nisi traderes, tẽ equum meum accipiente, & mulã tradere nolente, dominium equi mei ad me ipso iure abiq; vlla traditione redderetur, sicque mire limitantur tituli. ff. & C. de rerum permu. & de condict. ob cau. quia in omnibus his conuentionibus data paritate terminorum nulla est differẽtia argu. d. l. si cum vendere. ff. de pig. act. cũ cõcor. s. allegatis, & ad l. 3. p totã, & l. si pecuniã per totã. ff. de cõdi. cau. data. l. 1. ff. de re. permut. cum simi. responderet Iaf. vbi. s. procedere, quãdo simpliciter trãsit dominium dãtis in accipientẽ, nõ sic quando tale dominiũ fuit quodãmodo affectũ vitio reali, factũq; reuocabile, per illã cõuentionẽ, vt res infecta, cõtractusq; infectus esset, si ex parte quoq; accipientis impletũ non esset. Quid dicẽdũ? & qui dẽ, si verũ amamus, cuiq; nimũ leue id argumẽtũ, ac parũ efficax solutio, ac satisfactio videbitur ad tot nõ modo leges, sed ẽt titulos, quibus cauetur, vt cũ dnĩum rei meæ, traditione à me facta, inte trãfertur, te iplere cessante, ad me nõ ipso iure reuertaẽ, sed mihi ꝑdictio ad repetendũ detur, vt patet p totũ. ff. de cõdi. ob cau. prę sertim in. l. 1. 2. & 3. p totã. l. si pecuniã p totã, & p totũ. ff. de re. permu. & ff. de præscri. ỹb. p totũ. C. de re. pmu. p totũ. C. de cõdi. ob cau. & p totum. ff. & C. de cõdi. sine cã. Quod si ad vim ỹborũ spectes, quæ magis obsecro efficacia, aut enixa ỹba, quã quæ ponũtur in. l. si ea lege. C. de ꝑd. ob cau. ibi vt neutri alienãdæ portionis suę facultas vlla ꝑeteret, & similia, ex quib9 apparet legibus, nõ rã de volũtate, quã de potestate agẽtiũ, hac in re quærẽdũ esse, vt q̃ iter viuos tẽ suam tradiderit, ei nulla sit potestas vllũ fere modũ inueniẽdi, p quẽ dnĩum semel remotum possit ipso iure recuperare, & ita ꝑcedũt oẽs leges, & tituli modo relati. Diuersum est qñ, sine facto meo vero, res mea, eiusq; dnĩum à mẽ abscedit (quale est, cũ vendit iure creditoris) tũc enĩ pietatis intuitu, exoluto debito, ad me redire põt ipso iure, quasi id dnĩum reuocabiliter tm, nõ ẽt ꝑpetuo, et incommutabiliter à me abiceisse videretur, vt in. l. fi. §. 1. & 2. C. de in. dnĩ. impetrã. & arg. d. l. si cũ vẽderem. ff. de pign. act. l. volũtate. §. fi. ff. qb. no. pig. vel hip. sol. & d. l. i bello. §. qs seruũ. ff. de cap. vbi res mea nõ à me alienata fuit, sed ab alio, &c. reuocabiliter tm, nõ ẽt incommutabiliter à me abscessisse videẽt, vt sic ad me ipso iure redire possit, cui fuit pie, meritoq; cõsulẽdũ, neq; mutat, q̃ res quę iure creditoris distrahitur, quasi à debitore distracta videatur. §. 1. Istiquib. alie. nã illud ꝑcedit nõ ỹe, sed interpretatiue, vt ibi quoq; significatur, sicq; nõ tã rigorosa, & cõsummata, aut veluti inexorabilis illa alienatio vt, & cũ nõ sit eadẽ, aut pat oĩmodo rõ in re distracta iure creditoris, quæ est in alie

Nn natione

Quid in eõ ꝑ tractibus inominatis ĩgens quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

natione à dño facta,nõ põt aut debet.d. l.si cum vẽderet de pig.act.ff.&.d.l.vo lutate.§.fi. trahi ad cõlequentiã, vt per eas limitẽtur,vel,vt rectius dicam,icin dãtur, aut occidãtur tot tamq; innume rę leges,præsertim, cum ad tollendam cõlequentiam sufficiat dari vnã instan tiam,hicq; quãplures instãtiæ inueniã tur, ergo &c.gl.in.l.si creditori,vbi ple ne per Iaſ.ff.de op.noui nunti.prẽterea cõtra hanc op. elt fortis tex.in. d.l.2.C. de pact. inter emp. quæ licet loquatur per verbũ restituatur,tamẽ mentaliter idẽ fore significatur, etiã si loqueretur per verbum cõmune, aut directum, vr getq; illa cõis op.glosatorũ,& doct.s.re lata,quæ habet speciale esse in pacto le gis comisſoriæ,& addictionis in diem, vt per aduẽtum illius cõditionis resolu tiuę dniũ reuertatur ipso iure,at specia le nõ esset si in reliquis omnibus pactio nibus idẽ foret,prætera, vt volat irre uocabile verbũ, ita & lex voluit, vt ex causa actus inter viuos dominiũ euola ret irreuocabiliter, quãdo dns ipse alie nat.l.nemo.ff.de pact.quod intelligere gulariter,& facit.l.1.§. ii vir & in pr.d.l. ff.de acq.pol. dum ait dominiũq; ex na turali possessione cœpisse,hæc emẽ alie natio quasi iuregẽtium fulcita nõ facile admittit cõtrarium. Deniq; in termi nis titulorum.ff. de lege cõmi. & de in dict& addictiõe fauore cõtractus emptio nis & vẽditionis receptum dicere non absurdũ erit, cum ille cõtractus sit ma gis necessarius humanis necessitati bus, q̃ vllus alius, vide multa in eo sunt singularia p̃cepta, vt alibi docebimur, facit inst.de rerum diuſ.§. vẽditę ibi ex iuregẽtium, & ibi iure naturali, &c; is cõtractus & modus acquisitionis fuit positus fuit i.d.ti.de rerũ diuisione, vbi de naturalibus tantum acquisitionibus agebatur. Itaq; is contractus inter reli quos oẽs primas tenet, vt pote omniũ vtilissimus, & magis necessarius, ficq; quod pacta in eo apposita sint reliquis efficaciora,mirũ no est. Nam,& simili ter cum quęritur quare cõtractibus no minatis lex dederit maiorẽ vim, ac effi caciam q̃ innominatis, doctores cõmu niter aiũt, ac respõdent, quia nominati sunt longe frequentiores, & magis ne cessarij,ac ideo leges illorũ maiorẽ cu rã habuerunt,eisq; maiorẽ vim,ac effi caciã accõmodarũt, ac dote opimiore ornarunt,vt per omnes doct.in.l.iurisgẽtiũ in pr.ff.de pact. quod alibi latius: quæ enim regiones,quæ vrbes, qui po puli,quæ villæ,q̃ deniq; domus est, vbi nõ quotidie cõtractus emptionis & vẽ ditionis ac frequẽter celebretur ? Quod emẽ hominũ cõmerciũ, aut humana so cietas eo dempto haberi, aut cõseruari posset, vt is cõtractus veluti quintum quoddã elemẽtum merito haberi de beat? Cũ ergo reliquorũ omniũ cõtra ctuum,qui frequẽtiores sunt,rarissimi sint,si cũ isto cõferantur,cũq; frequen tiora q̃ sunt,maiori curę legislatoribus esse & debeãt,& soleãt.l.nã ad ea.ff. de legibus,plenioręq;, ac efficacioręffectu fortiri debeãt,& soleãt,quod & pu blice interesse dicimus. l. iusto errore ff. de vsucap. propter assiduã & quoti dianã seruorũ cõparationẽ,ita cõstituti publice interfuit. s. vt firmius & vali dius sit,quod frequẽtius cõtingit,sic er
10 go &c.Deniq; eã cõmunẽ rationẽ,quã referũt Bar.& Ang.in.l.1.ff. de donati. Andręas Tiraq.de retr.cõuẽti.§.1.glo. 7.nu.8.Alex.consl.10.lib.1. Decius cõsi. 187. Couasru in lib.3.resol.c.8.quã tene ri ab oibus ꝑpe,qui hac de re loquũtur, firmat Tiraq.vbi.s.eã inq̃ rationẽ pro bare nõ possum,dũ aiunt, speciale esse in pacto legis cõmissoriæ, & in pacto adiectionis in diẽ ꝑpter sui frequentiã, nã cum lõge frequẽtius sit pactũ de re trouendẽdo secundũ Tiraq.& Couas rub.& alios vbi.s.iam eueniret,vt in pa cto retrouẽdendi idẽ ius foret recipiẽ dum, propter paritatẽ, vel maioritatẽ rationis.l.illud.ff. ad leg.Aqui. quod sa tis ambiguum est, nos ergo hãc vim,& efficaciam,ac beneficium, legem accõ modasse his pactionibus de in diẽ ad dictione, & de lege commissoria intel ligimus,propter intuitũ, & fauorẽ cõ tractus emptionis, potius quã intuitu ipsorum,ergo non tam propter se,quã propter aliud priuilegiata fuerunt.

Ratio cõis improbatur

Fructus

1 *Fructus quando suos faciat emptor bo.fi. ardua quæst.*
2 *Fructus etiam naturales suos facit possessor bo.fid. tutulum onerosum habens,cum cõmuni opinione doctorum,cõtra communem opi.glosarum. secus si titulum haberet lucratiuum,cum cõmuni opinione glosarũ, contra communem opinio. Doctorum.*
3 *Fructus tam naturales,quam industriales,tam stantes,quam consumptos suos facit emptor bo.fi. vtrunq; contra communem.*
4 *Fructus tã naturales,quam industriales, tam stãtes, quam consumptos tenetur restituere bonæfidei possessor.quando nullum titulum habebat, cum communi cõtra alteram cõem. Idem si titulum habebat.sed illegitimum cũ cõmuni cõtra alteram cõem. Idem si titulum habebat legitimum.sed lucratiuũ, cum communi cõtra alteram communẽ,quæ omnia procedũt, quatenus factus fuerat locupletior,& non vltra.*
5 *Intellect.l.si & me & Titium. ff. si cer. peta.*
6 *Bonæfidei possessor quis dicatur.*
7 *Fructus quando teneatur restituere bonæfi. possessor.*
8 *Fructus non restituit bonafidei possessor titulum onerosum habens,licet fieret locupletior,contra communem opi.idq; in fructibus industrialibus, sed et idem in fructibus naturalibus,contra communem opin.*
9 *Bona fides orta etiã ex iniusta causa sufficit ad fructus acquirendos. estque ardua quæstio.*
10 *Fructuum quo ad acquisitionem non refert vtrum titulum habeam illegitimum, eo quod res simpliciter vetita sit alienari,an vero eo quod vetita sit sine certa solennitate alienari, contra communem opin.*
11 *Fructus industriales suos facit vxor ex donatione sibi à marito facta, licet non ignoraret talem donationem vetitam esse contra communem, idem in fructibus naturalibus, quatenus locupletior facta non fuit, contra communem.*
12 *Fructus interdum restituere tenetur bonæ fi. emptor.*
13 *Fructus rei à marito sibi donatæ suos facit vxor donataria, si sint industriales,licet sciat dona. inter virum & vxo. regulariter vetitam esse cõtra Segurã.*

Fructus an bo.fid.ẽptor suos faciat ardua q̃.

BOnæ fidei possessor, etiã si titulum habeat, qualis est emptor,fructus naturales suos non facit,hæc est communis opi. quam tenent glo.& Doctor.in.l.bonęfidei.ff. de acquirend.rerum dominio. gloss.& Docto.in.§.si quis à non domino,instit. de rerũ diuisione gl.& alij in.l. fructus. ff.de vsuris glo.& Doctor.in.l. & ex diuerso. ff. de rei vendicatio. Mouentur per textum,in. §. si quis à non domino instit.de rerum diuisione, ibi pro cultura,& cura,vbi ait bon.fid. possessorem facere fructꝰ suos pro cultura, & cura, ergo industriales, non naturales. Item per textum in.l.si vxor filio.ff.de donatione inter virum & vxorẽ,ibi hoc enim bonæfidei possessoribus concessum esse, vbi tex.innuit bonæfidei possessoribus concessum esse, vt eis acquirat seruus bona fide possessus ex re sua.i. domini, & non vltra, & sic videtur quod neq; industriales acquireret. Ad idem.l. fructus.ff.ad vsuris,ibi sicuti nec cuiuslibet bonæfidei possessoris. Per cõtrarium vt fructus non tãtum naturales, sed etiam industriales suos faciat bonęfidei emptor, videtur expressum in.l. bonæ fidei.ff. de acquirend. rerum dominio, ibi non tantum eos qui diligentia et opera eius venerũt, sed omnes.l.fructꝰ, at qui totum dicit,nihil excludit.l.Iulianus.ff.de legat.3. Ad hunc text.respondent omnes glosæ supra citatę intelligendum esse,nõ quod facit omnes fructus suos cuiuscunque generis sint, sed quod facit fructus suos à cuiuscunque hominis opera,& diligẽtia sati, & collecti,non solum si ab opera,& diligentia ipsius bonæfidei possessoris sati, & collecti essent,quęquidem interpretatio à vera mente & sensu iureconsulti, & à proprietate verborum longe remotior est,quam nostra ꝓtentione, aut confutatione egeat. Prætera est contra rationem, quam ibi reddit iurecon sultus,dum ait,quia quo ad fructus attinet,loco domini pene est, quæ ratio secundo loco probat hanc sententiam, vt tam naturales quam industriales fructus suos faciat emptor bonęfidei,non secus quam eos suos faceret verus dominus. Tertio id probatur in.l.qui scit. §.in alieno.ff. de vsuris,ibi porro bonæ fidei possessor in percipiendis fructibus id iuris habet, quod dominis prædiorum tributum est, ergo etiam naturales suos facit,aliter enim verum non esset quod iureconsultus ait exæquari vero domino bo.fi.possessorem. Quarto probatur in eadem lege in.§. prætera ibi plus iuris habet in percipiendis fructibus. Vbi testatur iurecõsultus bonæfidei possessorem plus iuris habere in fructibus percipiẽdis,quam fructuarium,quem constat tam naturales,quã industriales suos facere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde licet opinio pręcedēs fit cōis op. glosarū, quain etiā tenet.glo.in.l.certū C.de rei vēdi.dū refert se ad id ꝙ dixerat in.d.l.& ex diuerso.ff. de rei vendi. tamē Bar.tenet ibi,ꝙ si possessor bonæ fidei habet etiā titulum legitimū, tunc facit suos fructus etiā naturales, quod si nullū haberet titulū, tūc industriales tantū suos faceret. Et idē si titulū habe ret illegitimū, qualis est donatio inter virū & vxorē,& hāc Bart.op.tenuerūt Oldraldus & Iacob.de Arena in.d.l.certum,quos Bar.allegat in.d.l.& ex diuerso.Ian.in addi. ad Portū in.d.§. si quis a non dno,Abbas in.c.grauis col.3. de resti.spoli. sequitur,& dicit cōmunē.op. diserti ssimus episcopus Couarrub. in lib.1.variarū resol.c.3.nu.6.

Quid dicēdum? & sane etiā qui habet titulū legitimum videtur solos fructus industriales suos facere,vt ī. d.§. si quis a non dno,vnde sumus in noua opinione,vt quatuor demū cōcurrētibus fructus naturales concedātur possessori. Primū ꝙ habeat bonā fidē,alterū quod habeat titulū,tertiū ꝙ is titulus sit legitimus, & a lege approbatus, vltimū ꝙ is titulus sit onerosus, nō lucratiuus: ꝙ aūt bona fides exigatur,patet in.d.l.certum,& in.d.l.bonæ fidei,ꝙ exigatur titulus patet ibid. dū ait bonæ fidei emptor expressius ī. l. per seruū.ff. de acq. rerū dnio, & in.l.quod vxor.ff. de acq. pos. & in.l.si vxor filio.ff.de donati. inter virū & vxorē,in quibus legibus probatur regulariter male fidei possessorē intelligi, qui titulū a lege improbatum habet, nō secus ꝙ si nullū haberet. Qđ aūtē is titulus onerosus esse debeat, patet, in.d.l.bonæ fidei emptor, dū de emptore facit mētionē, idē in.d.§.ī alieno. Nā si esset titulus lucratiuus, qualis est donatio,tūc nō sufficeret: & ita pōt,& debet intelligi tex.in.l.fructus.ff.de vsuris.& in.l.si vxor filio, & in.l.de fructibus.ff. de donati.inter virū & vxorē,ꝙ iura loquūtur in donatione illegitima, qualis est ea,quę fit inter virū & vxorē, sed & in reliquis donationibus idē videtur, vt donatarius bonæ fidei non faciat suos fructus naturales vt in. d. §. si quis a non dno.verbo.donatione,ratio differēdi inter titulū onerosum,& lucratiuū perspicua est, nā cum fundum emi,preciū mihi abest, quo probabiliter possem alterū fundū æque bonum emere,vnde fructus perciperē tam naturales,ꝙ industriales,indeq; victū quę rerem, & periniquum esset,vt quādiu mihi abest totum,integrūq; precium fundi, nō quoq; adsint integri, vniuersiq; fructus,siue illi naturales sint,siue industriales, ne fructu & cōmodo pecuniæ meę careā,quæ in alia rem versa tantūdem,vel forte plus mihi redderet. Nō sic est in donatario bonæ fidei, cui nihil abfuit,sic quicquid sibi a lege cōceditur,id lucro adscribere debet. Ergo cū quæritur possessor bonæ fidei quos fructus suos faciat, respondeam, quod suos facit tam naturales,ꝙ industriales, si quidē habet titulū onerosum,ꝙ est secūdū cōem op.Bar.& aliorū,quos.s. retulimus. Hoc primo, vnde infertur verā nō esse cōem op. glosarū, quas.s. retulimus, existimātiū,ꝙ industriales tm, nō etiā naturales suos faceret. Qđ si titulū haberet lucratiuū,tūc licet legitimus is esset,& a lege approbatus, adhuc rn industriales tm suos faceret, nō etiā naturales.arg. d.§. si quis a non dno,& p rationē.s.allegatā, & hoc casu saluari pōt cōis op.glosarū.s.allegatarū contra cōmunē op.Bar. & aliorū. Quod si titulū habeat a lege improbatū,& lucratiuū, tūc regulariter præsumitur possessor malæ fidei, & nullos fructus suos facit.l.p seruū.ff. de acq.rerū dnio. l. quod vxor.ff.de acq. pos.l.si vxor filio.ff. de donati.inter virum & vxorē, sed si probaretur vere,vel præsumptiue bonam fidem habuisse, tunc industriales tātum suos faceret, vt. d.l. fructus.ff. de vsuris.d.l. si vxor filio.d.l. de fructibus.ff. de donati.inter virum & vxorem, vt tamen quatenus factus esset lucupletior,deductis expensis,& mercede operarum, vel laborum, teneatur restituere argu.l.sed & si lege.§. scire.ff. de peti. hære. ne ex ignorantia iuris cōmodum reportet, & futurum sibi satis quod indemnis seruatur, immunisq;

Fructus etiam naturales suos facit possessor bo. fi. titulū oneroſū habēs cū doctr. cōtra cōem op. gloſarū ſecus ſi titulum tātū lucratiuū haberet cū cōi opi. gloſarū cōtra cōmunē op. doctorum.

munisq; ab omni dāno, cessatque in eo rigor.l.fructus.ff. de rei vendi.

Fructus tā naturales q̄ īdustriales tā ſtantes q̄ cōſumptos retinet bon. fi. emptor ēt ſi factus ſit locupletior vtrūq; contra coem.

Sed vtcūq; bonę fidei possessor habeat titulum,etiā onerosum,& per hoc fructus etiam naturales suos faciat,tamen eos restituere tenetur,quatenus deductis expensis operis & mercede,factus est locupletior non quidem per rei vēdicationem,sed vel officio iudicis, vel condictione sine causa, vt est communis opi.quam tenuerunt Bart.in.d.l.ex diuerso.§.1.Ias.in.§.omnium col.fi.inst. de act. quos refert,& sequitur Couar. vbi supra nu.6.qui firmat hanc esse cōmunem opinionem Angel. Areti.in.d. §.si quis à non domino,Abb.in.d.c.grauis. Quod obtinet,etiamsi illi fructꝰ cōsumpti,dum modo ijs possessor factus fuerit locupletior secundum eandem communem sententiam, quā & tenuit glos.in.d.l.& ex diuerso,glos. & Docto.in.d.§. si quis à non domino, sequitur & dicit communem opinio. Abbas nume.6.in.d.c. grauis per.l. si & me & Titium.ff.si certum petatur, vbi & me & Titium rogasti mutuam pecuniam, egoque iussi debitorem meū, vt eā tibi vel numeraret,vel promitteret, quod ille effecit, eamque tibi stipulanti promisit, sed tu putabas eum esse Titij debitorem,non meum, sicque te, quasi ab Titio recepisse, eique te obligatum putabas,nō mihi,quasi à me, debitore ve meo reciperes nihil, dubitabatur an mihi obligatus esses, & constitit vix te mihi obligatum esse, quia in omni obligatione mutuus ꝓsensus exigi videtur. l. obligationum substantia. §.fi.ff. de act.& obliga. hic autem nō adfuit mutuus cōsensus, quia erratū fuit, sed adhuc re ipsa quasi mihi obligatus videreris eā pecuniā,quæ quasi à me ꝓfecta ad te puenit, restituere teneberis mihi. Sic & in proposito, cum is bonæ fidei possessor locupletior factus fuerit,fructibus naturalibus rei meę,quasi sine causa eos possederit, eos vt mihi restituat æquum,& bonū esse aiunt.

Sed sane neque verum est eos fructus apud me esse sine causa, neque vt ego bonę fidei emptor eos tibi restituā bonum est, aut æquum, cum vt iam diximus precium, & sic tantūdem mihi absit,& par æquissimumque sit, vt quandiu ego carui pecunia mea, tādiu gauderē fructibus rei cōparatę, vt loco precij, quod mihi abest, succedant fructus rei emptę,cum ex pecunia mea,si apud me maneret,victum eruerem. Præterea communis opi. est plusquam manifeste cōtra.d.l.bonę fidei,&.d.l. qui scit §.in alieno versi.porro, tum inquātum illæ leges bonę fidei emptorē vero domino æquatum voluerunt, tum etiam inquantum nominatim induxerūt, oēs cōsono fructus ipsum suos facere, quod verum non esset,si cum primū suos fecisset,eos restituere teneretur. Vanum enim & otiosum esset īducere, vt suos faceret,si suos factos restituere teneretur contra.l.hæc stipulatio. §. Diuus.ff. vt leg.nomine.ca.l.non agendum.§. Sabinus.ff.de procura.etenim si cōmunis opi.vera foret, longe cōsultius erat inducere,ne bo.fi. emptor naturales fructus suos faceret,sed manerent in dnio illius,qui rei ipsius dominus esset, ipse tamē bo.fi.possessor liberaretur,quatenus locupletior effectus non esset, etsi eos ꝓdegisset, vel ijs abusus esset, licq; ei cōsultum esset, ne dāno afficeretur. Verum longe alia mēs, aliusq; animus fuit legislatoribus, & ideo aliud statuerunt,scilicet vt eos fructus suos statim faceret irreuocabiliter.Facit,nam si tales fructus semel mei facti sunt,sine facto meo mihi auferri non debent. l. id quod nostrū.ff. de regu.iur. Facit,nam, quod legis autoritate effectū semel attigit,id infectū fieri nō debet.ca. factū legitime de regulis iuris.lib.6.

Intellect.l.ſi & me & Titium.ff.ſi cert.peta.

Neque ad rem pertinet.d. l. si & me & Titium, in qua iacet vnicum fundamētum cōis opi.nam procedit,quādo res mea apud te erat sine vlla causa,sed per errorem tibique nihil de bonis tuis aderat, absceſſeratque, & te cum iactura mea locupletari iniquum erat. Remq; meā apud te sine cā iusta manere ꝓciui le erat.Habebas ēm pecuniā iussu meo à debitore meo tibi traditam,ac numeratam,& sic quasi à me tibi traditā, seu

numeratã, ſed quia per errorẽ quaſi ab alio eã recepiſſes, mihi te obligare animus nõ fuit, ideo liber videbaris, verũ ne locupleteris cum iactura mea, parerat, vt mihi tantundẽ reſtitueres, cum tibi de bonis tuis abſceſsiſset nihil. Hic autẽ tantũdem mihi de bonis meis abſceſſerat, quinimo ibi nõ negatur, quin interea qui mutuã pecuniã recepit, gaudeat interuturio temporis, quod quaſi fructus loco eſt, & ibi nõ de fructibus, ſed de re principali agebatur, ſicq; nec deciſio illius tex. nec ratio eius militat in caſu nſtro, cũ ibi ageretur de ꝓprietate, hic de fructibus, ibi de bonis ſuis mihi abſceſſeratei, qui iubetur pecuniã receptã reſtituere, hic tãtũdẽ abſceſſerat. l. preciũ ipſius rei emptę, & poſſeſſę, illeq; quaſi ex cõtractu obligat9 fuit arg. tex. in l. ti. de oblig. q̃ ex quaſi cõtractu. Hic aũt qui fructus ex fũdo a ſe bona fide poſſeiſo collegit, nec ex cõtractu, nec ex q̃ſi cõtractu obligatus fuit. Itẽ ille habuit animũ obligandi ſeſe ad mutuã pecuniã reddenda, licet errabat circa verũ creditorẽ. Hic autẽ qui fructus ſuos colligebat nõ habuit animũ obligãdi ſe alicui. Itẽ ibi qui erat verus creditor habuit animũ obligãdi eũ, cui pecuniã numerari iuſſerat, hic aũt etiã verus dñs iſtius fundi poſſeſſi non põt videri talẽ animum habuiſſe, itaq; quo ad deciſionẽ inter hunc calum noſtrũ, &. d. l. ſi & me & Titiũ, ſũt q̃plures differentię, ſicq; ex diuerſis nõ fit illatio. l. ſi. ff. de calũ. præſertim quia ad tollẽdã cõſequẽtiã ſufficit dari vnã inſtãtiã gl. in l. ſi creditori. ff. de noui. oper. nunt. q̃ ex relatione. Ial. ibi apparet cõis. Hic autẽ ſunt q̃plures inſtãtię, & differẽtię vt diximus, qđ ſi in ratione illius. l. ſi & me & Titiũ, dũ ait pecuniã reddi bonũ & ęquũ eſſe, fundamẽtum faciat op. cõis reſpõdemus ſimiliter eſſe differẽtiã nõ obſcurã ſed ſatis longã, cum ibi, vt diximus, ei qui pecuniã mutuã acceperat, de bonis ſuis abſceſsiſset nihil, ſicq; iniquum erat eũ aliena cum iactura locupletari, æquiſsimumq; vt reſtitueret, emptori autẽ bonefidei preciũ abſceſſerat, & ſic tantũdem cum quo cõpenſari fructus percepros æquum eſt, ſicq; licet fateremur q̃ dns fundi fructuum iacturam faceret, ſi ſibi non reſtituerẽtur, tamen ſimiliter, vel ſimilem iacturam faceret is poſſeſsor bo. fi. ſi eos reſtituere iuberetur, quia & illis fructibus careret, & fructu, cõmodo, vel interuſurio pecuniæ ſuæ. Nec dubiũ eſt, quin vniuerſum per orbem, omneſq; regiones, precio & pecunia omnes res cõparẽtur, eaque pecunia & preciũ, quod ille bonę fidei emptor eſtudit de ſuo, ſi ſi emptionẽ alterius rei cõuerſa fuiſſet, ſane a cõmuniter accidentibus ſimiles fructus, aut tantũdem fructuũ ſibi redderet, vt ergo cõmunis opinio æquitatẽm intuetur quo ad verũ dominium fundi, cur ea deſerit quo ad hunc bonę fidei emptorẽ, qui fructus poſsidet. Nõne ęquius, & iuri proximus erat in hac pari cauſa tueri poſſeſsorẽ. c. in pari de reg. iuris in. 6. facit tex. in. c. ad noſtram de empt. & vendi. paulatim ergo dicemus dictã. l. ſi & me & Titiũ, æquitatẽ que ibi conſideratã, licet verũ dñm iuuet quo ad hoc vt ei reſtituatur ꝓprietas fundi, tñ vt eidẽ etiã fructus percepti ante litẽ cõteſtatã reſtituãtur minime iuuare, ſed potius inde ſuaderi, vt maneãt apud hũc bonę fidei emptorẽ, cõpenſenturq; cũ precio, quod ſibi abſceſſerat, ne aliter dãnum ſentiat, præterea vltra lucrũ amiſsum, q̃ ratio omnino ceſſat in bonę fidei poſſeſsore, in tribus ſuperioribus caſibus a me exceptis. i. quado is poſſeſſor bonę fidei nullũ titulũ habebat, vel habebat a lege tñ improbatũ, vel habebat titulum legitimũ lucratiuũ, tñ nõ oneroſum, his etenim caſibus æquum eſt, vt fructus oẽs reddat tã naturales, q̃ induſtriales, tam ſtãtes, q̃ conſumptos, quatenus, deductis expẽſis, & mercede operarũ, curæ & diligẽtiæ, factus ſuit locupletior per æq̃tẽ. d. l. ſi & me & Titiũ, q̃ hoc caſu abſq; vlla iniquitate, iiuria, iactura, aut dãno poſſeſsoris ꝓbari põt. Siue enim nullus eſset titulus poſsidẽdi (ſed putabã mihi venditũ, donatũ, dotis noie datum, cum nulla iuſta cauſa interfuiſſet id ita exiſtimandi) tunc nihil mihi de

bonis

bonis meis abfuit, ergo ęquum eſt cum proprietate fructus quoque reſtitui, deductis iuſta mercede, & expenſis, ſiue etiam eſset titulus poſsidendi, ſed illegitimus, à legeque improbatus, tunc ſi is eſset etiam lucratiuus, cum mihi nihil abſit, ęquiſsimum eſt cum proprietate fructus quoq;, quatenus effect9 ſũ locupletior, reſtitui. d. l. de fructibus. d. l. ſi vxor filio. Facit. l. quod ſeruus de acqui. rerum dominio. ff. l. quod vxor. ff. de acquir. poſs. ſiue etiam ſit oneroſus, idem erit, ne ignorãtia iuris mihi in lucro acquirendo patrocinetur, contra. l. ſed etſi lege. §. ſcire. ff. de petiti. hæredi. ſiue etiam elset titulus à lege approbatus, puta donationis legitimę, vt in terminis. d. §. ſi quis à non domino ibi donatione adhuc idẽ, vt omnes fructus, quatenus fact9 fuit locupletior, reddat ex æquitate. d. l. ſi & me deductis, &c. quia huic poſſeſsori de bonis ſuis aberat nihil, ſicq; iniquum eſset eum locupletari cum iactura aliena.

Denique quod his tribus caſibus, quando bonæ fidei poſſeſsor habet titulum legitimum & lucratiuũ, vel lucratiuũ & illegitimũ (veluti ſi ab vxore donatum accepit) vel etiam nullum titulum habuit, teneatur omnes fructus reddere quatenus factus fuit locupletior, deductis expenſis, & mercede operarum, curæ & diligentię, ſiue illi ſint naturales, ſiue induſtriales, ſiue ſtãtes, ſiue cõſumpti, tenent Ang. in. d. l. & ex diuerſo Bar. in. l. ſi fur. §. r. ff. de vſucap. Anto. & Abb. in. d. c. grauis, Paulus in. l. ſi fundum. C. de rei vendi. Alex. in. l. ſi inſulã. §. fructus. ff. ſoluto matr. Innocentius in c. in literis col. r. de reſti. ſpoli. Alex. Ial. Decius & nouiores, in. d. l. ſi & me, & hanc opi. ait cõem eſse Alex. in. d. §. fructus, hanc dicunt communem Purpuratus, & Alciatus in. d. l. ſi & me, ſequitur Alex. cõſi. 21. nu. 4. Alex. in. d. l. ſi & me, idem Alex. in. l. vi vel metu co. 3. C. quod metus cauſa, licet ibi contrariam opinio. communem eſse agnoſcat.

Quinimo hi omnes tenẽt idẽ eſse etiã in bonę fidei poſſeſsore, qui titulum haberet etiam legitimum, & etiã oneroſum quod omnino ſuſpectum eſt, & à nobis iam confutatũ. Contrariam partem in tribus caſibus ſupra memoratis ſ. qñ bonæ fidei poſſeſsor titulũ nullũ habet, vel habet titulũ à iure ꝓbatum, vel etiam legitimum, ſed oneroſum, videtur tenere quo ad fructus cõſumptos, Cin. in. l. non eſt. C. fam. ercis. Bal. in. l. 3. C. de vſuris & fruct. leg. Ange. & Imo. in. l. ſequitur. §. 1. ff. de vſuca. Imo. in. d. c. grauis, vbi Abb. ſequitur, & cõem dicit hanc opin. hanc etiam dicit ꝓmunem Alex. in. d. l. vi vel metu, Curtius Senior conſi. 71. col. 4. Curt. Iunior conſi. 28. col. 3. Ruinus cõſ. 91, col. 2. lib. 5. Carol. Moline. in conſuet. Paris. titul. 1. §. 22. nu. 49. per tex. in. d. §. ſi quis à nõ dño, & in. l. ſed & loci. ff. finiũ regũdo. l. quæſitum. §. fi. ff. de acq. rer. dominio.

Quid dicendum? & ſane oẽs leges ſimpliciter loquẽtes de bonæ fidei poſſeſſore ſunt intelligendæ de eo, qui habet titulum legitimũ, nam eum qui titulũ nullum habet malę fidei poſſeſſorẽ appellãt in re dubia & regulariter. l. ſi. C. vñ vi idem i eo qui habet titulũ à lege improbatũ optimus tex. in. l. ꝓ ſeruũ. ff. de acq. rer. do. l. ꝙ vxor. ff. de acq. poſſ. l. quẽadmodũ. C. de agri. & cenſ. lib. 11. c. qui cõtra iura mercatur de reg. iu. i. 6. l. ſi vxor filio. ff. de dona. inter vi. & vxo. dũ ait, hoc em̃ bonæfidei poſſeſſoribus cõceſsum eſſe, à cõtrario ſenſu, nã vir cui vxor donauit, vel ei per quẽ marito acquiritur, malã fidẽ intelligitur habere. Cõtrariũ tamen probari põt vt in. l. ſed & ſi. §. ſcire. ff. de pet. hære. l. fructus. ff. de vſur. l. de fructibus. ff. de don. inter vir. & vxor. & vtrobiq; ꝓ gl. dũ ait, ꝙ in terminis illarũ legũ donatari9 eã donationẽ illegitimã valere putabat. Modo ſic, ꝙ regulariter tradit bonę fidei poſſeſsorẽ fructus cõſumptos ſuos facere, intelligẽdum eſt de poſſeſſore titulũ legitimũ habẽte, vt nõ ſufficiat titulus à lege improbatus, & lõge minus ſi null9 eſſet, vt. dd. leg. Et ita intelligo. d. §. ſi qs à nõ dño & l. 4. §. poſſ litẽ. ff. finiũ reg. l. quæſitũ. §. fi. ff. de acq. re. dom. & l. certum verb. extãtes. C. de rei vendicatione. l. ſumptus & l. emptor. ff. eodem.

Bo. fi. poſſeſſor quis dicatur.

Fructus an bo. fi. poſſ. teneatur reſtituere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo cum illa iura, quæ de bonæ fidei
poſſeſſore loquuntur, dicentia ſuos fa
cere fructus cõſumptos, eosq; lucrari,
ſint intelligẽda de bonæ fidei poſſeſſo
re titulum legitimum habente, ſequi-
tur, quod non habent locum in bonæ
fidei poſſeſſore, qui nullũ titulum ha-
beret, nec etiam in bonę fidei poſſeſſo
re, qui haberet titulum a lege improba
tum. Hoc enim an fructus ſuos faciant,
aliunde petẽdum eſt, nõ ab illis iuribus
qui cum ſimpliciter loquãtur intelligũ
tur in poſſeſſore bo.fi. legitimum titu-
lum habente. Sed quid ſi cõſtiterit poſ
ſeſſorẽ bonã fidem habuiſſe, licet vel
nullum titulum, vel illegitimum habe-
ret. quod accidere poteſt vt in.d.§.ſcire
&.d.l.fructus cum glo.&.d.l.de fructi-
bus cum glo.& tunc cum ignorantia iu
ris cuiquã in lucris concedendis patro
cinari non debeat, licet in dãnis vitãdis
patrocinetur, vt.d.§.ſcire, euenit vt in
tali bonę fidei poſſeſſore locum nõ ha
beant. d.§. poſt litem verb. lucrari cũ ſi-
milibus ſupra allegatis quatenus bonæ
fidei poſſeſſoribus fructus cõſumptos,
etiã vſque ad lucrum cõcedunt, ſed lo
cus erit deciſioni. d.§. ſcire iuncto. §. q̃d
autẽ &. § cõſuluit, quatenus cõcedunt
poſſeſſori. bo. fi. ne de percipiendis te-
neatur, hoc eſt de illis fructibus, qui cul
pa ſua percipi potuerint, nec etiã de cõ
ſumptis, quos ꝓdegiſſet, quibuſq; locu
pletior factus nõ fuiſſet, hi enim bo. fi.
poſſeſſores in iure errãtes, nec dãnum
ſentiẽt, vt. dd. iuribus, nec lucrũ capiẽt,
vt. d. §. ſcire. &. d. §. cõſuluit, a contrario
ſenſu. Sicq; etiã cõſumptos reſtituent,
quatenus facti ſunt locupletiores, ſiue
illi eſſent naturales, ſiue etiã induſtria-
les, quinimo induſtriales ſuos nõ faciũt
arg. ff. de vſuris. l. fructus, niſi eos, dũ re
ſua ſe abuti putãt, ꝓdegerint, nã adhuc
reſtituere nihil tenebũtur, ne dãno affi
ciãtur. d. §. cõſuluit glo. in. l. itẽ veniunt
§. eos. ff. de peti. hær. q̃ ſic limitat, & in-
telligit. d. §. eos, vbi ſimpliciter dicebaẽ,
q̃ habẽti bonã fidem ortã ex iuſta cau-
ſa ſubuenitur, vt quatenus factus eſset
locupletior, & nõ vltra teneretur. Nã
idẽ & ſi minus iuſtam cauſam haberet,
dũ tamẽ reuera eſset in bona fide, vt. d.
§. cõſuluit, &. d. §. ſcire. Ergo qui habet
iuſtũ titulũ, & bo. fi. facit fructus ſuos
etiã vſq; ad lucrũ. d. §. poſt litẽ verb. lu-
crari cũ ſimilibus. ſ. allegatis. Qui autẽ
nec habet iuſtũ titulũ, nec bo. fi. tenet
de perceptis, & de percipiẽdis, ſicq; &
lucro caret, & dãnũ ſentire regulariter
põt. l. certũ. C. de rei vẽ. d. l. ſed & ſi. §. ꝙ
autẽ. l. fructus. ff. de rei vẽd. & vbi deeſt
titulus, ibi regulariter mala fides præſu
mitur, vt dictũ eſt. Idẽ ſi adſit titulus a
lege improbatus, vt ſimiliter dictũ eſt,
niſi inter virũ & vxorẽ, vbi dãnũ ceſsa-
re debet, vt. dd. ll. Quod ſi deſit titulus
legitimus, adſit tñ bona fides, tunc me-
diũ ſequimur, vt ceſset lucrũ, & etiã dã
num, & cõſequenter deductis expẽſis,
& mercede operarũ, de cõſumptis te-
neaẽ, quatenus factus fuit locupletior,
nõ vltra, ſiue illi ſint naturales, ſiue in-
duſtriales. d. §. ſcire. d. §. conſuluit. Idẽ ſi
adſit titulus illegitimus cũ bona fide. d.
l. fructus. ff. de vſuris. d. l. de fructibus. ff.
de donati. inter virũ & vxorẽ, ſed & cũ
adeſt titulus legitimus & bona fides, ſi
is tamẽ erat lucratiuus, tenetur quis re
ſtituere naturales tã extantes, q̃ cõſum
ptos, quatenus factus eſt locupletior. ar
gu. d. l. ſi & me, &. l. iure naturę. ff. de re-
gu. iur. l. nã hoc. ff. de cõdi. ind. vt. ſ. diſ-
ſeruimus, & ad. d. §. ſi quis a non dño
verb. donatione. l. ſumptus. ff. de rei vẽ-
di. reſp. ꝙ procedunt in induſtrialibus,
hos enim ſi cõſumpti ſunt, nõ reſtituit,
licet locupletior factus eſset, ſed natu-
rales, qui vel extarent, vel cõſumpti in
eius vtilitatem verſi eſsent, reſtitueret,
quatenus factus eſset locupletior, neq;
inuenies vllã legẽ, quæ loquatur in na-
turalibus, & poſſeſſore titulum lucra-
tiuũ habẽte, quę ei cõcedat cõſumptos
vſq; ad lucrũ, ſed tantũ vſq; ad dãnum
vitandũ. Nam induſtriales ĩm cõcedit
vſq; ad lucrũ, vt. d. §. ſi quis a nõ dño. &
d. §. poſt litẽ. verbo. lucrari, &. d. l. quæſi
tũ, confirmaẽ, nã. d. l. ſi & me, nõ habet
locũ quãdo erat a me ite pecunia mea
ꝓfecta ex titulo lucratiuo. arg. l. ſi filius
ff. ſi cer. pe. vt cõiter tenẽt ibi. Bar. Ale.
col. 1. Iaſ. col. 1. Decius & alij nouiores.

Ex

Fructus nõ reſtituit po. bo. fi. titulũ oneroſum habẽs licet fieret locupletior contra cõmunẽ idem in fructibus induſtrialibus, & etiã in naturalibus contra cõmunẽ.

8 Ex ſuperioribus apparet verã non eſſe eam communem ſententiam ſupra re latam, quę habet poſſeſſorem bo. fi. qui titulum legitimum haberet, & onero-ſum, teneri reſtituere, quatenus factus eſſet locupletior, fructus induſtriales conſumptos quinimo eos habebit, etiã vſque ad lucrum. d. §. poſt litem verb. lucrari cum concord. ſupra allega.
Secundo apparet eãdem communem veram non eſſe etiam in fructibus naturalibus, qui ſi à poſſ. bo. fi. qui titulum legitimum, & oneroſum haberet, conſumpti eſſent, licet factus eſſet locuple tior, nihil reſtitueret. d. §. poſt litem ỹ. lucrari iuncta. d. l. bonæ fidei. ff. de acq. rerum dominio. cum cõcor. ſupra all.
Tertio apparet eam communem opi. ſupra relatam, quæ habet bo. fi. poſſeſ-ſorem fructus induſtriales cõſumptos reſtituere indiſtincte non teneri, licet factus eſſet locupletior, veram non eſ-ſe. Primo quando ille bo. fi. poſſ. nullum haberet titulum. Secundo veram non eſſe, etiamſi haberet titulũ à lege im-probatum. Tertio veram non eſſe, etiã ſi haberet titulum à lege approbatum, ſi tamẽ eſſet lucratiuus, nam his omni bus caſibꝰ, quatenus locupletior factus eſſet reſtituere teneretur. Et his tribus caſibus ſuſtinetur altera opinio cõmu-nis, huic opinioni communi contraria.

Bona fides orta etiam ex iniuſta cã an ſufficiat ad fructus acquirendos? ardua quæſt.

9 Ex ſuperioribus infertur deciſio illius quæſtionis ſatis dubiæ, nẽpe an bona fi des orta ex errore iuris ſufficiat ad fru ctus adquirendos, qua in re fuerunt va rię opiniones. Prima eſt exiſtimãtium, vt indefinite ea bona fides ſufficiat ad fructuum acquiſitionem, ita tenuerũt gl. in. l. ſi fur. §. 1. verb. erranti. ff. de vſuc. gl. in. l. de fructibus. ff. de dona. inter vi-rũ & vxo. gl. in. l. quod vxor. ff. de acqu. poſſ. cũ quibus gloſis ſimpliciter trãſ-eunt Docto. in dictis locis, Bar. in. l. ſed & ſi lege. §. ſcire. ff. de petit. hære. Paul. in. l. Celſus. ff. de vſuca. & ibi Balbus. 4. not. Felin. in. c. de quarta nu. 29. de præ ſcrip. Baldus, in. l. irritam col. 2. C. ꝙ do nato, Roma. ſing. 90. quam opinionem firmat eſſe communem Couaſrub. nu. 8. lib. 1. variarum reſol. c. 3. Abb. in. c. ſi di ligẽti. 7. col. ver. ſecundus caſus de præ-ſcrip. Hęc opi. ſic ſimpliciter intellecta vera non eſt, quia bona fides orta ex er rore iuris (puta cum habebam titulum inutilem & à lege nõ approbatum) nõ ſufficit ad faciẽdos fructus ſuos ſimpli citer, ſed in eo tãtum vtilis eſt, vt is poſ ſeſſor indemnis reſeruetur, non etiam vt quicquam lucri facere poſsit. d. l. ſed etſi lege. §. ſcire iũcto. §. cõſuluit, & quę ſupra diximus. ff. de peti. hęre. vnde fru ctus non ſolum naturales, ſed etiam in duſtriales reſtituit, quatenus excedunt expenſas, & operas, vt iam docuimus, iſthęc, & alia multa licet ſuperiorẽ cõ-munem opin. teneat etiam Alciatus, in l. bonæ fidei. ff. de verb. ſign. gl. in. l. 2. C. ſi quis ignorans rem minoris. gloſ. in. l. per ſeruum. ff. de acquir. rerum domin. Areti. in. l. 3. §. ex contrario. ff. de acqui. poſ. Decius in. c. cum cauſa. nume. 4. de officio delegat. laſo. conſilio. 46. libr. 3.
Altera fuit opinio eorum, qui conten-dunt differentiam eſſe, vtrum error iu ris deſcendat ex iure reſiſtente, vt tunc ea bona fides non ſufficiat ad vllorum fructuum acquiſitionem, non ſic ſi er-ratum eſſet in iure, quod neque aſsiſte bat, neque reſiſtebat, nam tunc ſufficee-ret ad omnium fructuũ acquiſitionẽ, exempla traduntur per Bal. in. l. nõ du-bium. C. de legibus. per Bart. in. d. §. ſcire, & in. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de ỹ. obli. & in. l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſ. Hanc opinio. tenent Abb. Anto. & Bar batius in. c. ad noſtram de reb. ecc. Abb. in. c. dilecto col. 3. de præb. Bart. in. d. §. ſcire Abb. in. c. grauis de reſti. ſpol. col. antep. Fel. nu. 31. in. d. c. de quarta Balb. in. l. Celſus. 4. no. de vſucap. Hæc diſtin ctio videtur mihi ex capite Doctorũ, non autem ex mente legum deſcendiſ ſe, nam pręterea quod non inuenies vl lam legẽ quę faciat mentionem de iu-re non aſsiſtente, vel reſiſtente, etiamſi inuitis ſenſibus noſtris velimus tranſi-re & admittere illam differentiam, vt ſint iura reſiſtentia, & nõ aſsiſtentia: ta men vbi eſt ius (vt ipſi aiunt) reſiſtens, bonam fidem allegare ex iuris ignorã-tia deſcendentem, non iuuat, quia qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra ius resistens contrahit malã fidẽ præsumitur habere.l.1.C. de fide instru.& iure hastę fil.lib.10.l. quẽadmodum.C.de agri.& cens.c.si quis presbyterorum de rebus ecclesiæ, & cõsequẽter,neq; potest præscribere,vt.d.l.quẽadmodum,neq; fructus suos facere, vt d.l.1.&.d.c.si quis presbyterorũ. Quin imo etiam si essemus in iure nõ assistẽte,adhuc tamen qui contra tale ius contraheret,licet iuris ignorantiam allegaret,nõ esset credẽdus,nec videretur habere bonã,sed potius malã fidẽ,& cõsequẽter fructus suos regulariter nõ faceret.l.p seruũ.ff.de acq.re. do.l. qđ vxor. ff.de acq.re.do..l.si vxor filio. ff. de do. inter virũ & vxo.Ergo in re dubia nulla est differentia,vtrum quis faciat contractum cui lex resistit, an faciat contractum cui lex nõ assistit: nam vtroq; casu mala fides æque præsumit. Vtroq; casu denegatur fructuũ acquisitio.Verum contra istam præsumptionem malæ fidei admittitur probatio in contrarium,& tunc probata bona fide,quæ effluxit à iuris ignorantia,siue illud ius esset resistens, siue non assistens,possessor faceret fructus suos pro concurrente quantitate expensarum,et laborum, operarumq;,vel quatenus eos consumptos prodegisset.Ita vt à damno immunis, indemnisq; esset,non tamẽ faceret suos fructꝰ vsque ad lucrum, quinimo restitueret etiam consumptos, quatenus factus esset locupletior,siue illi essent naturales, siue etiam industriales, vt sic nec damnum sentiat, nec cõmodum.Vides ergo vt data paritate terminorum,nulla omnino est diff. inter ius resistens,& ius non assistens, nam vtrobique fructuũ acquisitio cessat, cum pbatur mala fides,vel cum sumus in dubio.At vtrobiq; fructuũ acquisitio cõtingit sub distinctione tñ, quando probat bona fides, vt.ś. plene diseruim9. Vnde subinfertur veram nõ esse tertiã opinionem existimantium bonam fidẽ ortam ex errore iuris siue resistentis siue non assistentis suos fructus simpliciter facere,nam licet agnoscam quo ad fructuũ acquisitionem nullã esse differentiam inter errantem in iure resistente,& errantem in iure non assistente, data paritate terminorum, tamen non est verũ vtroque casu possessorem fructus suos facere simpliciter,sed demũ sub distinctione præmissa,sicq; reijcienda est op. Innocẽ.Ancha.Car.& Imol.in. d. c. ad nostrã gl.Bal.& Sali.in.l.2.C.si qs ignorans rem minoris esse, & diserusimi. Couas.vbi supra nu.8.qui subdit ab oĩbus receptum esse bonam fidem ortã ex errore iuris sufficere ad fructuũ acquisitionem. Id quod nec ab omnibus receptum puto,nec dubiũ est.quin etsi ab omnibus receptum esset , tamẽ suspectum esset sic simpliciter acceptum.

Fructuũ in acquisitiõe nõ refert qđ simpliciter vetitum sit an vero sine certa solẽnitate cõtra cõem.

10 Vnde apparet suspectam esse quartam op.eorum,qui scripserunt referre vtrũ aliquid simpliciter alienari vetitum sit vt in terminis.l.quemadmodũ, an vero non simpliciter, sed sine certarũ solẽnitatũ interuentu,vt priore casu fructus suos nõ faciat,posteriore ỹo vtiq;, si quidem adsit bo. fi.ratio differentiæ, quia in eo quod simpliciter absolute,et perpetuo à lege vetitum est,supina,fatua,& intolerabilis ignorantia est, non sic in eo quod vetitum non est simpliciter,sed permissum sub cõditione & solẽnitate tamen nimia,tunc enim etiam iurisperitissimi solent errare. Are. in.l. quod vxor.ff.de acqui. possess.Curtius consi.71.col.8.tradunt in simili Alexã. Ias.& nouiores in.l. filiusfa.§.diui.ff.de leg.1. sed hæc distinctio est contra tex. apertum in.d.l.1.C.de fide instru.lib.10. Denique si vir vxori donauit, vel contra, donatarius dicitur pro possessore possidere,sicq; bo. fi. nõ habet.l. quod vxor.ff.de acqui.pos.l.si vxor filio.ff.de donati. inter virum & vxorem.l. quod seruus.ff.de acqui.rerum domi. Sed an is defectus bo.fi.impediat fructuum acquisitionem,& licet videretur impediri ex regula generali. l. bonæfidei. ff.de acq. rerũ dominio , tamen inter virum & vxorem illa regula non procedit, nã donatari9 vir vel vxor facit fructꝰsuos quatenus locupletior factus non est. l. de fructibus.ff.de donat. inter virum.l. fructus percipiendo.ff.de vsuris, &.C. de donat

de dona.inter vir.l. si fructus eorum tenet gl.in.d.l.de fructibus,in eo vero qđ donatarius locupletior factus est, tenetur restituere,vt.dd.ll. &.d. l. qđ vxor, &.d.l.per seruũ.&.d.l.si vxor filio, quæ videbantur cõtra, & hæc cõcordia melius cæteris legibus & clarius probat.d. l.si fructus eorũ.Ratio huius rei est,qa donationẽ inter virum & vxorẽ facta. Itam donatori, quam donatario cõsultum voluit,sicq; vtriusque indemnitati prospicere voluit.l. si id quod.§. 1. & 2.ff.de donatio.inter virũ.d.l.si fructus eorũ. Vnde si iuberet, vt donatarius teneretur eos fructus restituere, quos pdegisset & perdidisset, sane consulere tur donatori,sed non donatario. Quin imo ei læsio inferretur. Vnde oportune ac bellissime dixit iureconsultus in l.si sponsus.§.concessa.ff. de donati. inter virum & vxorem, eum donatariũ rem donatam reddere non aliter compellendum,quam duobus demum concurrentibus , nempe quod & donator pauperior, & donatarius ditior factus fuerit.Sed si donatarius fructus quos pdegerat,aut perdiderat restituere tenetur , tunc sane efficeretur pauperior, ergo cessat prouisio & præceptu illius tituli de dona. inter virum & vxorem, sicque ij fructus manebunt apud donatarium,vel vt rectius loquar apud nullum,horum ratio euidens est,nã in pari causa potior est conditio possidentis. c.in pari.de regul.iur.in.6. hic autẽ par causa esse videtur, cum nõ supersit qd restituatur , cumq; si à donatario donatum exigeres.i. tantundem quantũ donatum fuerat , licet per hoc tam ipsum quam donatorem in pari causa perdendi constitueres , tamen violentus fuisse videreris aduersus donatarium conuẽtum. At consultius fuisset cõcedere retentionem & defensionem, quam donatori actionẽ. Quod si dixeris nouũ absurdumq; videri possessorem hũc. s. donatarium,qui habeat , vel habere deberet scientiam rei alienæ,illos fructus suos facere, respondebo nihil suum secisse videri,qui pdegit & pdidit, quiq; si quid superfluũ est,restituit , & demũ

hęc scientia rei alienę licet regulariter punibilis sit,tamen inter coniuges non est punibilis vsque ad damnum inferẽdum,sed tantum vsque ad lucrum denegandum, per piam rationem de qua in.d.§.concessa & in dicta. l. si id quod §.1.& denique cum huic possessori accesserit domini voluntas,qui donauit, vel non videtur habere malam fidem , licet habeat scientiã rei alienæ , vel ea scientia rei alienæ , non est punibilis. l. si id quod (ibi quasi volente & concedente domina.ff.pro derelicto. Præsertim inter coniuges,quos summa æquitas , amor & pietas amplecti debet. d. l.si id quod.§. 1. de donat. inter virum. d.§.concessa. Denique vt debitor speciei eius interitu liberatur.l.si ex legati causa.ff.de verbor.obligatio. l. quod te mihi.ff.si cer.pet.ita & qui sine mala fide est debitor fructuum licet eos stantes restituere teneretur,tamẽ si sine lucro eius intereant liberatur,nam vtrobique par ratio est.

11 Hinc apparet veram non esse eam cõmunem opin. glosarum & doctorum dicentium,quod mulier quę fundum à marito donatum accepit, fructus suos nullatenus faceret,si sciret eã donationem à lege vetitam esse,sicque eam restituere teneri, ad similitudinẽ possessorum malę fidei,ita tenuit gl.& cõmuniter Doct.in.d.l. quod vxor gl. in. d.l. per seruum gl. in. d.l. si fructus eorũ gl. in.d.l.de fructibus gl.in.d.l.fructus percipiendo gl.in.l.si fur.§.1. ff. de vsucap. Paul.in.l.Celsus col.1.ff.eod.Abb.in ca. grauis nu.17.de resti.spolia.Areti.in.l.3. §.ex contrario.ff.de acq.pos.Bal.in.l.4. C.de vsucap.pro emp. Alcia.in.l.bonæ fidei.ff.de ver.signif. Bald.Nouellus de dote parte.11.col.ũ.Decius in.c.cum cã nu.4.de offi.deleg.Ias.consil.46. col.4. lib.3.Bart.in.l.1.in fi. C.vbi cã status agi debeat gl.in.l.2.C.si quis ignorans,Bar. in.l.sed &si lege.§.scire.ff.de peti. hęre. Abb.in.c.ad nostram ad fi.de reb.eccle. Imo.in.c.si quis presbyterorum nu.30. de rebus eccle.Ias.in.l.1.§.si vir nu.22.ff. de acq.pos.Areti.in.l. quod vxor eod. Curti.Senior qui op.hãc dicit cõmunẽ consi.71.

Vxor q̃ à viro donationem cœpit scies legis pḣibitionem fructus industriales rei donatæ suos facit cõtra cõem. Idẽ in naturalibus quatenus locupletior facta nõ fuit cõtra cõem.

cons.71.nu.14.Roma.sing.90.Feli.in.c. de quarta de præscrip.nu.31.idem in.c. cum causa de re iud.nu.27.adde Seguram i.l.1.§.si vir col.17.ff. de acquiren. possess.ver.ex hoc posset inferri.

Et eędem glosæ,ijdemque Doctor. volunt differentiam esse,vtrum sciret donationem à lege esse vetitam, an vero permissam puraret, vt primo casu nullos nullaque ex parte fructus suos faceret, posteriore autem casu omnes fructo acquireret,& suos faceret.Nos aũt nullam hac in re esse differẽtiam, vtrũ donatarius sciret an ignoraret donationem esse vetitam,vel ex eo compertũ, fixum,& indubitatum habemus, quod omnes leges hac de re loquẽtes simpliciter loquũtur, omnesq; ponũt pro cõstanti donatarium scisse donationem à lege vetitam esse,& adhuc fructuum acquisitionem donatario cõcedũt quo ad fructo,quatenus locupletior effecto non fuisset.Non sic si locupletior effectus fuisset,quia tũc quod superflueret restitueret,vt in legibus supra allegatis nisi in casibus specialibus.l.quando mulier pecuniam à marito donatam accepit,eamque mutuo dedit, vnde vsuras lucrata est,tunc enim illud lucrum non restituit, quia licet ipsa locupletata sit, tamẽ vir pauperior factus non est.l. ex annuo.ff.de dona.inter vir.& vxorem. Nam etsi vir vxori cuius ædes incẽdio absumptę fuerunt donauerit in earum refectionem, valet donatio, quasi mulier locupletior facta nõ videaẽ.Quinimo etsi pecuniam à marito donatam vxor mutuo dedit,indeq; vsuras percepерit, sibi eas lucrabiẽ.l. ex annuo.l. qd ergo.ff.de dona. inter virũ & vxorem. Ratio quia non tam ex re mariti,quam ex industria propria ipsius vxoris id profectum videtur,argu. l. cum oportet in pr.C.de bo. quæ lib.vel quod id aduentitium & fortuitum lucrũ intelligitur arg.l.scimus.§.imputari.C.de ĩoffi.test. vñ si pars pecuniæ donatæ amissa fuerit apud debitorem,sicq; vir pauperior mulierq; ditior facta sit,adhuc pars tãtum pecunię,quę salua manſit, marito, restituetur, lucro vsurarum penes vxorem manente.d.l.quid ergo,quia repetere non potest maritus rem donatam, nisi quatenus tempore litis contestatæ reperitur siue integra siue diminuta. l. si mulier acceptam cum.l.seq.ff.de do. inter virum.Nec lucrũ illud,quod magis ab industria mulieris profectum intelligitur,quam ab re mariti, restituendum est,vt ibi.Vnde fructus industriales,quos ex cultura,opera,labore,& cura vxoris fundus donatus produceret, non essent restituendi,etiãsi mulier sciret vetitam esse donationem inter vir. & vxorem.d.l.de fructibus. Quia naturali ratione cum illo labore compensari debent.§.si quis à domino insti.de rerum diui.quid autem si excedant impẽsas factas in cultura, & etiam mercedẽ curæ & laboris,sicque locupletior effecta sit,& adhuc idem,tum per generalitatem.d.l.de fructibus, tum per rationem ibi expressam,dum ait permissam esse illo casu, donationem,nam si permissa donatio est,intelligitur etiã vsq; ad lucrum,aliter enim non tam donatio esset,quam laboris industriæ & impensę recõpensatio. Tertio quia ĩ fructibus industrialibus non tam ex re mariti donata,quam ex industria mulieris lucrum profectum videtur,sicque eius ꝓmodo cedere debet.d.l. cum oportet in pri. Quod intelligo siue vxor sciſſet donationem vetitam,siue ignorasset p generalitatem illius legis,& rationes.s. signatas.Nam vt oportune ait Didacus Segura ĩ.l.1.§.si vir vxori.ff.de acq.pos. quasi titu. oneroso non lucratiuo percipi videntur. Ergo illi fructus qui compensantur cum industria,impensa, cura & opera,nõ tam in donationem cadunt, quam in titulũ onerosum.l. si qs pro vxore.§.fi.ff.de donat. inter virum ibi nõ posse ab ea peti, quasi donatum quod compẽsandũ est. Quod ĩtelligo etiamsi fructus excedant impensam,& mercedem laboris, quia industrię ęstimationem an excedant nõ satis certo, intelligi potest, cum fructus, & sic res corporea cũ ęstimatiõe industrię, quæ incorporea est, non recte cõparabitur, aut metietur, vt certo sciri possit, vtrũ eorum

eorum alterum excedat. Nam & ĩ.d.§. fi.conuenit inter maritum & vxorem, vt ipsa se,suosque pasceret, & ob id dotis fructibꝰ potiretur,& denegatur marito repetitio, aut huius donationis impugnatio,licet forte longe plus esset in fructibus, quam ad pascẽdam vxorem eiusque familiam opus esset. Nec eũ tam amare,&c.l.si id quod.§.1.ff.de donatio.inter virum.Ergo quod diximus vxorem donatariã, siue sciẽs siue ignorans eam donationem vetitam, teneri ad restitutionem fructuũ,quatenus locupletior effecta esset, intelligẽdũ est, in fructibus naturalibus,& alijs quę nõ tam ab ipsius industria,quã aliũde profecta intelliguntur.Non sic in vere industrialibus,quia eos suos facit, nec restituit.Demique do.inter virum & vxorem multis in casibus permissã esse patet in.d.§.concessa,& in.l.quod autem in pr.§.1.2.& per totam.ff. de donat. inter virum & vxorem.l. quod si vir.l. ex annuo cum.4.ll.seq.l.si id quod per totam eo.ti.nec dubiũ est, quin quod aliquãdo valeat donatio in fructibus, nõ tam noceat,quam si valeret in proprietate,nec donatarius, qui donationẽ vetitam sciebat, & per hoc pro possessore possidebat.l.quod vxor. ff. de acqui. poss.videtur per hoc malam fidem habere,cum sciat se possidere ex domini voluntate arg.l.si id quod.ff.pro dereli. ibi quasi volente & concedente domina.Quod ĩtellige, quãdo ille dominus esset maior ætate, nam si minor, & nõ coniunx,tunc mala fides non purgaretur,licet accederet domini volũtas,ita intelligo.l.2.C. si quis ignorans rem minoris esse,&.l.prædium.C.de prędi.minorum,dum aiũt fructus restituendos, & ita etiam intelligo.l.2.§. si à pupillo. ff.pro emptore,nam ibi licet accederet volũtas pupilli emptor non videretur bonam fidem habere,quia pupilli volũtas nulla est. l. furiosi vbi per Deciũ,& alios.ff.de reg. iur.l. in negotijs eod.tit. Deniq; eam cõem opi.glosatorũ, & Doctorũ, quam supra retulimus tenuisse nostrorum plerosq;, firmantes bonæ fidei emptorem rẽ emptã teneri ad fructuum etiam industrialium restitutionẽ,quatenus sibi supersit, deductis expensis operis & mercede, &c. quamq; nos impugnamus ex multis,& præsertim,quia cum huic emptori pretiũ suũ sibi abfuerit,par est vt eius loco fructibus rei emptę potiatur,quasi vero similiter & à plerunq; accidentibus (quod leges inspicere debẽt.l. nam ad ea.ff. de legibus)non minorem lęsionem senserit in eo,quod pecuniæ suæ emolumento caret, quam cõmodum sentiebat ex fructibus, quos res emptæ produxerant. Adde id confirmari ex illa cõi opinione Doctorum volentium, quod si emi abs te fundum,precium solui,non tradis fundũ, teneris mihi ad vsuras post morã,vt dixi plene alibi, & tradunt cõmuniter Doct.in.l.curabit.C.de actio. empt.per nos supra.c.50.nu.6.cum seq. & prec.Denique cũ bonæ fidei possessor,licet dominium non habeat, habeat fructus suos facere solum ratione illius iustę possessiõis,nec eos fructo sic suos factos teneatur vero domino rem suã vendicanti restituere, nisi à tempore litis contest.vt iam docuimus,mirari solent Doctores cur ille,qui non solũ iustam possessionem,sed etiam dominiũ (qualis est ille,qui rite emit à minore) habet,minori in integrum restituto teneatur rẽ cum fructibus restituere. An minus est dominium bonam fidem, & iustam possessionem habere,quam habere solam iustam possessionem cũ bona fide? Et sane id,quod à recta ratione alienum omnino videtur, non est, sed par & æquum. Nec est obscura harum rerum differentia, nã si emi seruũ vel fundum à non domino,quem dominũ esse putabam,sum ĩ bona fide, securus & incautus existimans me habere non solum dominium,sed etiã dominiũ irreuocabile. At si emi à minore,licet & rite emissem:& ille dominus esset,& p hoc me dominum faceret, tamẽ intelligo vel intelligere debeo hoc dominiũ reuocabile esse, vel reuocari posse per in integrum restitutionem,ergo nõ tã bonam fidem securam quieram & incautam hoc casu habeo, quam superiore,sicq;

Fructus interdũ restituere teneẽ bo. fi. ẽptor.

re,ſicque ſiue fructus prodegero & diſſipauero,ſiue rem ipſam deteriorem fecerim, vel ex toto peremerim, non tã bona fide feciſſe me dicere poſsũ, quã cũ irreuocabiliter pertinere ad me fundum iure dominij putabam,ſicq; ceſſat ratio de qua in.l.ſed etſi lege. §.1cire.ff. de pet.hęre.&.§.conſuluit ead.lege,ergo iſto caſu vel non eſt verum me bonam fidem habere,vel tam bonam fidẽ habere, quam ſuperiore caſu, id quod ſenſiſſe mihi videtur iureconſultus in l.in cauſæ.1.§.fi.1bi bona fide à contrario ſenſu,&.l.plane ver. bona fide à cõtrario ſenſu.ff. de minorib. Sic ergo in oĩbus exemplis ſupra memoratis ęquiſſimũ eſt rem cum fructibus reſtitui, & eadem rõ eſſe videtur in fructibus reddendis,quæ eſt in ipſa re reddẽda: nam vt ſciebam rem reuocabiliter ad me pertinere, ita quoque ĩtelligere poteram, & debebam fructus quoq; ad me reuocabiliter pertinere, quod intellige varie primum ĩ terminis tituli.C.&.ff. de condi.ob cauſam Secundo in terminis tituli,C.& ff.de condi.indeb. Tertio in terminis tituli.C.&.ff.de cõdit.ſine cã. Quarto ĩ terminis tituli de ædilit. edi. C.&.ff. Quinto in terminis tituli de in diem addict.ff.Sexto in terminis.l.2.§. ſi in diem vltimo reſpõſo.ff. pro empt. & demum in omnibus caſibus & exẽplis ſupra memoratis,quæ nota ad tradita per Pinellum in.l.2.de reſcind. vẽ. par.2.c.4.nu.45.fol.116.

Fructus induſtriales rei à viro ſibi donatæ ſuos facit vxor,licet noſſet vetitã eſſe regulariter dona. inter virũ et vxorẽ cõtra Segurã.

13 In his quæ diximus ſupra nu.10. cũ ſeq. apparet veram non eſse opin. Didaci à Segura, qui in.l.1.§.ſi vir col.17. ver.ex hoc poſſet inferri, ſcripſit, quod ſi vir vxori fundum donauit, vxorq; fructus induſtriales ex eo percepit, exiſtimans talem donationem valuiſſe, eos reſtituere non tenebitur, ſicque inclinat in hoc,vt putet, quod eos reſtituere tenetur,ſi ſciret talem donationem inter virum & vxorem vetitam eſse. Quod omnino ſuſpectum eſt,& contra generalitatem.d.l.de fructibus. ff. de donat. inter virum & vxorem, vbi dicitur tales fructus ad vxorem indiſtincte pertinere. Et contra rationem ſimiliter eſt, dẽ quã in.l.ſi ſpõſus.§.conceſſa.l.ſi id q; §.1.ff. eod. vbi valet donatio inter virũ & vxo. quatenus donator non fit pauperior. Nec dubium eſt, quin in ſpecie noſtra donator non fiat pauperior, qa fundus ille ſua ſpõte fructus induſtriales minime produceret. Ergo donator non fuit factus pauperior, ſicq; valuit donatio quo ad tales fructus,etiam inter contrahentes iuris non ignaros.

1 *Fructus reſtituuntur cum re principali ob læſionẽ vltra dimidiam,eſtq; egregia quæſt.*
2 *Bonæfid.poſſeſſor an ſit is cõtra quẽ cõpetit reſtitutio.*
3 *Fructus reſtituuntur cum re principali.*
4 *Poſſeſſor iniuſtior eſt, qui læſit maiorem vltra dimidiam,quam qui læſit minorem infra dimidiam.*
5 *Fructus ſuos facit poſſeſſor etiam interim dum cõtra eum reſtitutio prætextu læſionis peti poteſt cũ multis contra multos.*
6 *Intellect.c.ad noſtram de rebus eccleſiæ non alien.*
7 *Eccleſia enormiter læſa reſtituitur infra ann.30 leuiter læſa reſtituitur infra annos. 4. cum communi.*
8 *Intellect.c.ad noſtram de rebus eccleſiæ.*
9 *Fructus nõ reſtituũtur qũ fendũ ob læſionẽ reſtituit.*
10 *Fructus quando dicantur.*
11 *Malã fidem habere videtur qui contra iura mercat.*
12 *Ignorantia iuris quo ad fructus poteſt prodeſſe.*
13 *Fructus etiam prodigaliter conſumptos non reſtituit bonæfidei emptor, licet contra iura mercatus fuiſſet, ſiue ab eccleſia,ſiue à minore, egregia quæſtio.*

Fructus reſtituũtur cũ re principali ob læſionẽ vltra dimidiam egregia qſtio.

QVę ſuperiore capite tradita ſunt circa fructuũ reſtitutionẽ, dũ differ-
luim9 bonæ fidei poſſeſſorem regulariter non teneri ad reſtitutionem fructuum, ſub diſtinctionibus iam memoratis, procedit ſane cum agebatur rei vẽdicatione, vel alio ſimili iudicio, contra eũ qui rite rem tenebat, neque aduerſariũ, quo cum cõtraxerat, deceperat ex propoſito aut re ipſa. Quid autem ſi ex capite deceptiõis reſtitutio petatur, & fiat, an tunc etiã fructus reſtituẽdi ſint? Quod in minore reſtituto agnoſcendum eſt, ſiue is reſtituatur aduerſus cõtractũ validum, in quo tamen læſio interfuit, vt in.l.quod ſi minor.§.reſtitutio.ff.de minoribus.l.patri.§.1.eod.l. minor viginti quinq; annis, cui fideicõmiſſum eod. Siue etiã cõtractus eſſet ipſo iure nullus, qualis eſſet venditio prædij minoris facta ſine decreto.l.2. C.ſi gs ignorans

rans rem minoris eſſe.l.ſi prædiũ.C.de prędi.mino.l.1.C.ſi maior factus ali.ratã hab. Ratio eſt,quia reſtitutio omnia reponit in priſtinũ ſtatũ.l.1.C. de repu. l.videamus.2.§.in Fauiana.ff.de vſuris. l.in condemnatione.ff.de reg.iu. Quid autem in reſtitutione,quæ conceditur maioribus læſis vltra dimidiam,vt in.l. 2.C.de reſcin.vendi.an fiat cum fructibus? & hac in re varię ſunt opiniones. Prima quidem eſt exiſtimantiũ in hac reſtitutione fructus non venire,ita tenent Pantal.& Cagnolus,nu.40.in.d.l. 2.Fauianus de emptione & vendi. q.8. nu.24. vbi refert Rotã ita iudicaſſe,tenet Rota in nouis deciſione.116.Anto. Gome.de cõtractibus.c.2.nu.24. idem ibidem in.c.4.nu.21.Anto.& Imo.in.c. ad noſtram de emptio. & vendi. & ibi Burgenſ.nu.36.& Cepola de ſimul.contract.§.2.in fi.Mantuan.lib. 1.locorum. c.5.ad finem Couaſrub.lib.1.reſolut.variarum.c.3.nu.9. qui alios allegat.hanc partem ſequitur & cõmunem eſſe firmat vſibusque foreſibus receptiſsimã, Arias Pinellus de reſcindi. vendi.part. 2.c.4.in pr.Calderi. & Ancha.in.c.peccati venia de reg.iur.in.6. Silueſt. verb. vſura.2.§.15.nu.4. Mouentur hanc partem tenentes primum ex regula.l. bonæ fidei.ff.de acq.rer.do.l.acquiritur.§. 1.l.quæſitum eod.l.4.§.1.ver. lucrari.ff. finium regundorũ.§. ſi quis a non dño inſti. de rer.diui.l.certum.C.de rei.ven. l.ex diuerſo.l.ſumptus.l.empt.ff. eod.l. fructus percipiẽdo.ff.de vſuris.l.de fructibus.ff.de iure do. quæ iura parum vrgent, nam agnoſcimus eum, qui a non domino, quẽ dominũ eſſe crediderat, emiſſet fundum,non teneri ad fructus reſtituendos,Sed non loquimur in eo qui ob petitam & obtentam reſtitutionem compellitur reſtituere. Neq; obſcuram eſſe harum rerum differẽtiam, cum hoc caſu contractus ipſe reſcindatur, at illo caſu non reſcinditur, valet enim emptio & venditio rei alienę. l. rẽ alienã. ff. de contrahen.emptio. & licet victus rei vendicatione reſtituat, adhuc tñ & valuit initio, & firmus manet ęquitas

Bo.ſi.poſ. an ſit is contra quẽ cõpetit reſtitutio.

ille vẽditionis quo ad fere oẽs alios effectus,non ſic cum petita, & obtẽta reſtitutione reſcinditur ęquitas, tũc.n. euaneſcit infirmaturque, vt.dd.legibus ſicq; ĩ priſtinũ ſtatũ ac ĩ primęuũ reponitur, perinde acſi factus reuera nõ fuiſſet, vt quo ad iuris effectus quaſi infectus reddatur. Diuerſum eſt i eo qui victus rei vẽdicatione iubetur rẽ emptã reſtituere: nam adhuc contractus præambulus emptionis,& venditionis integer firmuq; permanſit.d.l. rem alienam, ſicque illa condemnatio, quæ fit in reſtitutione petita retrotrahitur ad tempus initi contractus,omniaque infecta reddit quo ad iuris effectus, ſicq; fructus redire debẽt & pertinere ad reſtitutum,non aliter atq; ſi reuera is cõtractus,qui reſcinditur, initus nunq; fuiſſet. Non ſic in rei vendicatione inſtituta & obtenta, quæ nõ retrotrahitur ad tempus initi contractus, neque eum reſpicit, aut curat, ſed rem ipſam corpoream intuetur, petit, inſequitur. Præter ea qui bona fide fundum à non domino emit, quem dominum eſſe crediderat, omnino inculpatus eſt,& ſubueniẽdus, nihil enim mali facit, neminemq; decepit. d.l.rem alienam. l. bonę fidei. ff. de ver.ſign. d.l. bonæ fidei de acq.rerũ do. ff. l.fi. ff. pro ſuo. l. quod vulgo. ff. pro emptore. Non ſic in eo qui rem maioris precij minoris emit, is enim aduerſariũ decepit, vel ex propoſito, vel ſaltem re ipſa, vnde obligatus alio legis parum dignus videtur. Neque ad rem pertinet, quod forte non ex propoſito, ſed tantũ re ipſa læſio interfuerit, nam cum ea cõtigerit occaſione facti & cõtractus abs te mecum celebrati, æquiſſimum eſt me ſubueniri, ne iacturam faciam rerum mearum cõtra. l. nam hoc. ff. de condi. indebi. l. iure naturę. ff. de reg. iur. nemo tu locupleteris cum iactura mea cõtra eadem iura. Cũ non minorem iacturam damnũve ſentiam, cum non ex propoſito, ſed caſu et re ipſa damnum mihi dediſti, quam ſi ex propoſito, & inito conſilio inferres. l.j. §. cauſa. ff. de ędil. edi. Deinde adduci tur pro communi. c. ad noſtrã de empt.

& vẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vendi.in quo nullum efficax fundamentum fieri post propter varietatem intellectuum, quos accomodatos à nostris recepit, iuxta illud, quod multipliciter intelligitur, eius veritas ignoratur, cuius tamen de intellectu interius agemus. Altera fuit opinio eorum, qui contendunt hanc restitutionem cum fructibus faciendam esse, non secus quam illa quę fit iure minoris ętatis, ita tenēt Albert.in.d.l.2.de rescind.vendi.nu.16. post Rofredum, quem ipse allegat, & ibi Salic.nu.5.& Bal.nu.3.Marth. Afflictus in.c.1.nu.150.de feudo dato mulieri legis commil.vbi ait hanc partem esse certiorem,& ita consultum fuisse p famosos Doctores, sequitur Couatru.lib. 1.variarum resolu.c.3.Ant. Gome. in.l. 70.tauri nu.29.August.Beroal.in.c. cū dilecti in fi.idem i.c. ad nostrā de emp. & vendi.nu.25.Grego.Lupus in.l.56.titu.5.par.5.sub quadam tamē distinctione sequitur Egregius Emanuel de Acosta in.l.Gallus.§.& quid si tantū nu.84. in.2.parte.ff.de liberis & posthumis.

Fructus restituūtur cū re principali.

Mouentur hanc partem tenentes per tex.qui vt nobis videtur nullum relinquit dissepationi locū, in.l.1.c.si maior factus alienā factam sine decreto ratā habuerit, vbi pater meus agrū vilius, quā par erat, vendidit, cum esset minor ætate, deinde maior factus eam venditionem ratam habuit, quæ ratihabitio retrotrahitur ad tempus prēambuli contractus, sicque nihil obesset, quod decretum in tali alienatione interpositū, nō esset. Petebatur ibi restitutio, nō quidē ex capite deficientis decreti (illum ēnī defectum per interuentum ratihabitionis postea fecisse constabat suppletum ac purgatum esse) sed ex capite lęsionis in precio contingentis, & hanc restitutionem concesserant ibi Imperatores, quasi ratihabitio illa, quā maior factus fecit, non tam ad preciū supplēdum, quam ad decreti deficientis vicio purgādum facta fuerit. Cum igitur salua & integra mānsisse restitutio, quę maioribus prętextu lęsionis vltra dimidiū conceditur, visa sit, in eo solū quæstio manebat, an cōcederetur pręcise ad similitudinem eius restitutionis, quæ minoribus cōcedi solet, an vero alternatiue ad similitudinē illius restitutionis, quę maioribꝰ ꝓcedi solet: & ait nō pręcise, sed alternatiue concedi debere, & etiam cum fructibus, vt emptor vel agrum restituat cum fructibus, vel suppleat iustum precium. Deinde ꝓbatur ratione, nam si minoribus fit restitutio cum fructibus ob læsionem nō grauē, iussius idē in maioribus concedi debet ob læsionem vltra dimidiam, sicque enormē.d.l.2. Tertio iniquior deterior que is est contra quem restitutio beneficio.d.l.2.datur ob tyrannem ipiamq; læsionem, quam intulit vltra dimidiā, quā is qui cū minore contrahēs eū non admodum grauiter læserat, arg.l.si voluntate de rescind.vend.C. & in fi. pri. insti.de oblig.ex consensu, & ff.ex quibus cau.maiores.l.1.in pr.Ergo vt in restitutione minoris concessa beneficio ætatis restitutio datur etiam ad fructꝰ, ita & fortius & hoc casu etiam ad fructus dari debet, arg.l.si prædium. C.de prædijs minorum.l.2.C. si quis ignorē minoris esse.l.quod si minor.§.restitutio.ff.de minoribꝰ.l.patri.§.1.eod.l.minor viginti quinque annis cui fideicommissum erat.d.filio.§.fi.ff. de inoffi.test. Quinto facit.l.videamus.2.§. in Faviana.ff.de vsur.vbi verbum, restituere, includit fructuum restitutionem, non secus quam ipsius rei principalis, ad idē l.in condemnatione.ff.de regulis iuris. Quinto facit.l.cum autem.§. cum redhibetur.l.quod si nolit.§.fin.ff. de ędil. edi.d.§.i Faviana, vbi cū aial mortuū, quod vt sanum venierat, redhibetur, fructus quoque veniunt, & illa rescisio fit etiam si ex parte venditoris adesset bona fides.d.l.§. causa.ff.de ędil.edi. sic ergo & hic cum rescisio concedatur, fructus quoque cum re ipsa reddi debent. Neq; ad rem pertinet, quod Stre[illegible] Fructus in.d.l.2. parte.2.fol.106. enumerat plures differentias inter nostrum casum & illum, nam respondimus

Possessor iustior est, qui lesis maiorē vltra dimidiā quā qui lesit minorē infra dimidiā.

mus argumētū à simili, quo vtimur nō cessare, licet non sit similitudo in oibꝰ, quinimo si in omnibus esset, nō procederet, quia iam non tam simile quā idē videretur, vt no.in.l.quod Nerua.ff.de positi. Quinto adducitur.l.5. ff. de lege cōmi.vbi vēdidi ea lege, vt si preciū intra præfinitū tēpus nō daret, res inempta esset, preciū nō fuit eo die numeratū, res redditur cū fructibus: dicet quis ibi adest culpa emptoris preciū nō soluēntis suo die, replicabo quod cū agitur ne mihi immereti dānū datū pleueret, nō curatur, an qui dānum dedit in culpa esset necne.d.§.cā.illud.n. inspici solere cū ageretur de illo puniendo, non cum agitur ne lucretur cū iactura aliena. Sexto facit.l. Imperator. l. itē quod dictū.ff.de in diē addi. vbi similiter fructus cū re ipsa restituūtur. Septimo facit.l.filio.§.fi.ff.de inoffi.test.vbi rescisso testō fructus quoq; restituūtur. Octauo facit.l.cū qs.ff.de cōdi.ob cau.iūcta.l.1.ibid.vbi in donatione cā mor.resoluta res auocatur cū fructibus ad idē. d.l.videamus.2.post principiū.ff.de vsuris. Nono facit, nā & cū quasi indebitū quid repetitur, ēt fructus veniunt.ff.de cōdi.indeb.l. indebiti cū simil.& tā ibi neutra ex parte culpa interfuit.l. cuius p errorē.ff.de reg. iur. & trāslatū erat dominiū, vt not.gl.cōiter app. in.l. nunq̄. ff.de acq.rer.do. Decimo facit, quia iniquū est alterū alterius iactura locupletē fieri.l.nam hoc.ff.de cōdi.inde.l.iure naturę.ff.de reg.iur.l.si & me & Titiū. ff.si cer.peta. rescisso ergo cōtractu par est fructꝰ quoq; venire, ne locupletior factus videaris, præsertim cum me, vel ex ꝓposito, vel re ipsa, deceperis. Vndecimo facit.l.si fullo,& p totū.ff.de cōd. sine cā, nā hic licet initio haberes causam rē meā tenēdi, tn ea causa intellecta læsione,& concessa restitutione ad non causam redacta est tā in fructibus, quā in re ipsa,& ꝓsequēter vtrūq; reddere debes. Duodecimo facit qa vbi cōtractus rescinditur, ne alter cōtrahēnū pauperior, alter vero ditior fiat, semp res cū fructibus restituitur.l. p seruum. ff.de acq.rerū domi.l. si vxor filio.ff. de dona. inter vir. & vxor.l.quod vxor.ff. de acq.pos.iuncta.l.2.&.3.ff. de don. inter vir.& vxo. sed hic rescinditur is cōtractus, ne alter contrahentium pauperior alter vero ditior fieret cū iactura aliena. ergo, &c. Decimo tertio facit iūma illa ęquitas de qua in.d.l. fi & me & Titiū, præsertim cū hæc restitutio fructuum sit faciēda solūmodo, quatenus deductis expēsis, & mercede laborum is qui restituit, locupletior factꝰ erat, vt sic eius indēnitati nō minus ꝓsulatur, quam cōsulitur restituto, arg.l.sed etsi lege.§.scire &.§.consuluit.ff.de pet.hęre. nisi esset in culpa non leui, aut dolo, nā tūc etiam de percipiēdis teneretur, ita intelligo.ff.de minorib.l.patri cū similib. Decimoquarto facit.l.videamus. 2.ff.de vsuris, in pri. vbi in datione ob causam causa cessante, licet interea & dominium transierit, & consequenter fructus possessori quærerentur, tamen vbi causa cessauit, statim fructus cū re ipsa restituuntur. Decimo quinto idem in emptione.d.l.videamus. §. ex causa. Decimosexto idem in societate, vt. d. §.ex cā. Decimoseptimo idē in cōmodato & deposito.d.l.videamus.§. si possessionē. Decimo octauo idē i re vi aut metu ablata. d.l. videamus.§. item si vi. Decimo nono idē si clādestine rē meā haberes, nā cū fructibus restitues.d.l.videamus.§.in interdict. Vigesimo idē in oībus bo.fi.iudicis.d.l. videamus.§.i cęteris. Vnde apparet in omni fere cōtractu tā nominato quā innomiato, si res apud te, quæ mea fuit, reperit, & vel nō fuit, vel fuit, sed esse desijt causa, cur apud te manere debeat, mihi quidem restituitur cum fructibus, etiamsi ipse de di causam quo minus res apud te manere deberet.d.l.videamus in pri.vbi post pactas nuptias & dotem traditam per mulierem stetit, quo minus ad effectū perducerentur, & tamen fit restitutio dotis cum fructibus, non secus quam si per eam non stetisset. Simile in.l.1.ff.de condict.ob cau.cum ergo in omni fere casu, cum res mea apud te est sine causa, vel causa euanescere aut cessare cœpit, constitutum sit ad me reuerti cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

fructibus, cur non idem & in specie nō stra non video. Nam quod sis non solū bonæ fidei possessor, sed etiam dominus factus illius rei, & per hoc fructus tuos facias, id sane nihil impedimento est, nam i terminis tōtius tituli. ff. et. C. de condic. ob cau. & totius tituli. C. & ff. de condictio. indebiti. & totius tituli. C. & ff. de condictio. sine causa, & totius tituli de in diem addic. & totius tituli de lege com. & totius tituli. C. & ff. de ædil. edict. & in similibus supra allegatis similiter is, qui rem restituebat dominus ipsius erat, & consequenter fructus suos faciebat, & adhuc fructus restituit cum ipsa re, quia in vtroque par fere ratio est. Nec enim in eo quæstio est, an fructus suos fecerit, sed an suos factos restituere teneatur, qua si causa propter quam ad eum perueneant cessante rescisa, & ad non causam redacta atq; infecta. Vnde elegans tex. in l. 2. §. si i diem. ff. pro emp. 1. respondit, quod si rē meā i diē addixi, vt si interea alius melioremconditionem afferret, inempta fieret, tunc pura venditio est, quæ sub conditione resolui potest, & consequenter interea possessor fructus suos facit, & vsucapit. Idemque si conuenisset, vt si infra diem emptio displicuisset, inempta res fieret, nam & tam fructus quam vsucapiendi conditio competit emptori, vt ibi. 2. respondeo. Nec dubium est, quin meliore postea condmone allata, aut si deinde res placita displicere cœpisset, restitueret cum fructibus, vt iam diseruimus. Tene ergo in terminis. d. l. 2. de resci. vendi. C. rem cum fructibus restituendam esse, vt tamen fiat compensatio cum emolumento precij pro concurrēte quātitate, vt infra dicam.

Restitutio eū cōpe. vt pōt, iterum possessor fructus suos facit cū multis cōtra plures.

5 Ex superioribus apparet iniustam esse dubitationem eorum, qui possident rē ex contractu, quem intelligunt per interuentum restitutionis rescindi posse, & putant se per hoc minus tutos esse, quo ad fructuum acquisitionem, & lōge iniustior doctrina eorum, qui tradunt hunc possessorem non esse in bona fide, sicque fructus suos non facere, vt sensit Imola in. c. Apostolicæ, col. 3. de donatio. Feli. in. c. de quarta. nu. 34. de prēscript. Balbus in. l. Celsus. 4. nor. limitat. 5. de vsucap. Cuius contrarium sentit Innocentius in. c. quia plerique de immunita. ecclesiarum, vbi Abb. nume. 28. & Couasrub. vbi supra nume. 4. Molineus in consuetudin. Parisi. titu. 1. §. 22. nume. 53. Tiraquel. de retract. §. 1. gloss. 18. nume. 67. tangit, sed neutram partē eligit, & cum Imola tenet Alex. consi. 54. circa primum libr. 6. colum. fi. nume. 10. qui ait Antonium in. d. c. Apostolicæ hanc rem attigisse & non decidisse. Verum sane is indubitāter & bonæfidei possessor est, & fructus suos facit, & prēscribere potest, vt. d. §. si i diē, optimus tex. à fortiori in. l. qui scit. §. fi. ff. de vsuris, & pro hoc faciunt omnia fere fundamenta superius adducta. Et circa hāc rē & ea quæ supra dicta sunt, videnda sunt quæ scripsimus supra. c. 49. & cap. 61.

6 Deniq; vt illuc redeamus vnde digressi fuimus, retēta opinione eorum, qui recte contendunt in terminis. d. l. 2. C. de rescind. vend. rem emptam cum fructibus restitui, superest, vt respondeamus ad. d. c. ad nostram de rebus eccles. vbi res monasterij alienata fuit viliore precio, adeo vt esset læsio vltra dimidam, et adhuc restitutio fit sine fructib9, qui possessori relinquuntur in compensationem laboris, sicque videbatur in terminis. d. c. &. d. l. 2. rem restitui sine fructib9, timore huiꝰ difficultatis ille tex. varios intellectus recepit. Sed prēmitte quod ecclesia restituitur regulariter aduersus contractum infra quadriennium à tempore contractus initi non vltra. c. 1. cum glos. de restitutio. in integrum lib. 6. clemen. vn. eod. titu. l. fin. titu. 16. part. 6. Quod intellige, quando lēsio non fuit enormis, nam si enormis fuisset, tunc etiam post quadriennium restitui posset, vt nota. in. d. c. 1. & tradunt Imola & communiter Doctor. in d. c. ad nostram, Gregorius Lupus in. d. l. fina. Quod si ageret ecclesia de nullitate contractus, quia defuerunt forte solennia, tunc perpetuo agere posset, perpetuo

Intellect. c ad nostram de reb. eccl.

perpetuo autem intellige, vt illico dicemus glos. & Docto. in. l. 2. C. de rescin. vendi. glo. & Docto. communiter in. d. c. ad nostram. d. l. fina. & ibi Gregorius Lupus tit. 16. part. 6. Sic ergo dum in. d. c. ad nostram dicitur restitutionē fieri sine fructibus, primo intelligitur fructus quidem industriales nō restituendos, quia illi quasi naturali rōne compensantur cum expensis, cultura, & cura. §. si quis à non domino insti. de re. diuisio. & argu. l. fructus percipiendo. ff. de vsuris, & l. de fructibus. ff. de iur. dotium, Abb. in. d. c. ad nostram, quam sequūtur communiter Doct. secundum Couasr. lib. 1. resol. c. 3. nu. 3. qui eam sequitur & repetit postea nu. 9. Verū is intellectus suspectus est secundū Emanuelem de Acosta, i. l. Gallus. §. & quid si tantum part. 2. nume. 75. ff. de liberis & posthumis & secundum Couasr. vbi supra nu. 4. & secundum Ari. Pinellū, in. l. 2. de rescin. vēd. par. 2. c. 4. post prin. Nam ex hoc sensu infertur, quod possessor ille retētis fructibus, q̄ sufficerēt ad expēsas & mercedes laborū, superfluū restituere teneretur, q̄ est ꝓtra mētē illius text. q̄ significat fructus oēs ex integro retinēdos. Vñ succedit secundus intellectus secūdū eūd. Couas. nu. 4. vt ille tex. intelligatur in fructib9 cōsumptis, ex quibus possessor ille locupletior non fuerat effectus, q̄ eos forte culpa ꝑdegerat, vel casu amiserat, tunc eū ad eorū restitutionē nō teneretur, cū eos bona fide ꝓcipiēdo suos fecisset, libereq; cōsumere potuisset, argu. ff. de peti. hære. l. sed etsi lege. §. scire &. §. cōsuluit. Sed et is intellectus est cōtra generalitatē illius tex. qui indefinite fructus ait restituēdos nō esse, vñ videtur intelligēdus nō solū in ijs, quos ille prodegisset, sed ēt in ijs, quib9 locupletior effectus esset. Vñ succesit tertius intellectus, quem assignauit ipse Couas. vbi §. nu. 9. dicēs ibi cōtractū fuisse nullum, cū prēdia monasterij alienari nō possit ex cōsensu Abba. & capituli, q̄n monasterium non erat exemptum. c. Abbat. 12. quæstio. 2. clem. 1. de rebus eccles. c. ea nosc̄itur, de his quæ fiunt à prælato Cardi. & alij in. c. 1. de rebus eccl. gl. verbo. proprij, & ibi Cardi. in. d. clemen. 1. Imo. in. d. c. ad nostram Alexā. cōsil. 17. & ibi Carol. lib. 4. Caisan. in consuetu. Burg. rub. 9. §. 9. nu. 26. Verū quia ea monasterij villa alienata fuit nō rite, possessorq; habuit titulū coloratū, is sufficit ad inducēdā bonā fidē, quæ ad fructus acqrēdos sufficeret. Verū is ītellectus suspect9 est, q̄a & aduersatur gñalitati illius. c. ad nr̄am, q̄ generaliter loquitur, & nō eo tm̄ casu, quo monasterium nō esset exēptū: præterea etiā in se is sensus suspectus est, quia hæc bona fides orta ex errore iuris non est sufficiēs ad oēs fructus irreuocabiliter acqrēdos, sed tm̄ liberat à dāno, nō aūt iuuat ad lucrum, vt diseruimus. §. p. l. sed etsi lege. §. scire, &. §. cōsuluit. ff. de peti. hær. & ꝑ alia iura. Vñ succesit. 4. intellectus assignatus ꝑ Couasru. vbi. §. nu. 14. ad finē dicente, q̄ cū regulariter intra quadriennīū tm̄ possit ecclesia restitui, vbi Lupus ait nō meminisse se id tēpus iure cōmuni canonico aut ciuili definitū esse, tenet Pinellus de rescind. vendi. in. l. 2. par. c. 4. nu. 15. & est communis opi. Ergo ecclesia tam iure ordinario restitui potest ob enormem læsionem post quadriennīū, quam infra quadriennīū ob lēsionē leuē, sicque

7 *Ecclesia enormiter læsa restituit infra ann. 30. leuiter læsa restituitur infra quadrienniū cum cōi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrobiq; par cã restitutionis est, pariter que fieri cũ fructibus deberetur. Et qđ ibi firmus esset cõtractus, & restitutio cessa esset, nõ ob defectũ solẽnitatis, sed ob enormẽ læsionẽ illatam, tenent
8 ibi Hostie. collect. Card. Abb. & Imol. Franc. in d. c. 1. de in integ. resti. in. 6. Pinel. in d. l. 2. de rescin. vẽdi. d. part. 2. c. 4. nu. 23. Vñ etiam post quadriẽnium cõstitit ibi petitam fuisse restitutionẽ, vt per tex. ibi (verb. post multos annos) tenẽt Pinellus vbi. s. qui hunc dicit cõem intellect. & sensum ad illum. c. Emanu. de Acosta vbi. s. Frãc. vbi. s. Abb. Host. Collect. & Imola in. d. c. ad nostrã, vbi Hostiẽ. se scire firmat supplicationem ibi Roma. Pontifici porrectã esse post decẽnium. Excluso ergo hoc quarto intellec. successit quitus, vt ibi loquatur, nõ tã in restitutione iustitię, quã in restitutione gratiæ, in qua non veniũt regulariter fructus. auth. idẽ de Nestoria nis. C. de hæreti. Alex. in. d. §. & quid si tãtũ col. 9. & Fortu. nu. 163. Lacel. Galla. nu. 60. Crot. col. fi. Curti. Senior cõ. 71. Emanuel vbi supra, Couar. vbi. s. nu. 15. estq; cõis op. referre cõcedatur restitutio gratiæ an iustitiæ, vt illo casu nõ veniãt fructꝰ, isto autem vtiq;. Verum is intellectus qui in se verꝰ est, minime conuenit. d. c. ad nr̃am, vt oportune aduertit Pinel. vbi. s. quia tunc ille tex. nõ haberet vim legis sed rescripti, & otiosum maneq; fuisset illud iuri canonico inseruisse, si iuris vim & potestatẽ non haberet, vt interim omittã id nõ obscure pugnare cũ mẽte, & sensu illius tex. qui iuris decisionem, non singulare beneficiũ inducere voluit. Vñ successit sextus intellectus existimãtium, vt ibi fructus illi percepti, & consumpti ante litem contestatam fuissent, sicq; possessor vtpote bonę fidei non teneretur ad eos restituendos, sed tantum ad perceptos, & consumptos post litem contesta l. 1. de peti. hære. C. iuncta l. bonæ fidei. ff. de acquirẽ. rerum dominio. Sed is intellectus suspectus similiter est, nã exęquare. d. c. ad nostram cũ. d. l. bonę fidei ius nostri nõ patitur vllo modo: nã quando venditor restituitur aduersus emptorem, ille restituit precium, an tequam rem cũ fructibus recipiat, sicq; vtriusque indẽmitati consultum est. d. l. 2. de rescin. vendi. l. 1. C. si maior factus alien. ratam. c. cum dilecti de emptio. & vendi. at secus est, quando à non domino emi, quem dominum esse putabam, & vendicatione dominus eam à me reuocauit, tunc enim rem restituo vero domino, nec precium mihi restituitur ab eo: & licet superfit mihi recursus contra venditorem, tamen interim re empta carebo, & postea preciũ forte recuperabo nunquam: sicque in recompensationem huius dãni, & mali subuenitur mihi in fructuum retentione, quod nota, quia non sic inuenies declaratum. Ergo in terminis dicto ca. ad nostram necesse erat rem cum fructibus restitui monasterio ab eo, qui prius ab ipso manasterio precium recipiebat, vt supra plenius diximus, & in hoc differunt inter se restitutiones, & rei vendicationes, sicque intelliges, vt differant omnes tituli, & libri. ff. & C. de restitutione loquẽtes, à titulis loquentibus de rei vendicatione. Excluso ergo isto sexto intellectu, quem Couatru. vbi supra, nu. 4. assignauerat, succeisit. Septimus intellectus, vt ius singulare sit in. d. c. ad nostram, propterea quod erant expẽsę factæ forte magnæ, cum quibus nõ multum dispariter fructus compensarentur, sed is sensus, qui fuit eiusdem Couar. vbi supra num. 14. diuinat, & restringit illum textum.

Vnde successit octauus intellectus Pinelli, vbi supra nume. 24. contendentis ibi duo esse prẽcepta singularia, primũ vt villa prẽcise monasterio restitueretur prius precio recepto, nec electio possessori daretur, vtrum precium mallet supplere, an recepto precio rem tradere: alterum præceptum singulare, vt restitutio rei fieret sine fructibus: vt quemadmodum vnum admissum fuit contra possessorem, nempe vt præcise rem restitueret, ita aliud in eius fauorem inductum fuisset, vt fructus retinere posset: nã qui in vno grauatur, in alio releuari debet. ff. de iureiu. l. eũ q.

Ratio

Ratio autem horum singularium præceptorum sit propter enormẽ læsionẽ ibi contingentem, subtilis sane intellectus, verum tot singularia prẽcepta, tot miracula aut monstra inaudita, denuo inducere voluisse Romanum pontificem, mihi nõ fit verosimile: accesit ergo. 9. intellectus, quem post alios signauit ipsemet Pinellus, qui & planus videtur, & literę amicus, vt in restitutione, quæ conceditur læso vltra dimidiam, non veniant fructus, licet aliud sit in restitutione, quę cõceditur iure minoris, & ita procedat. d. c. ad nostrã, qui intellectus verisimus est, & cæteris longe cõgruentior, retenta opinione existimantium in restitutione, quæ concedi tur lęso vltra dimidiam nõ venire fructus, sed cum eã opi. improbauerimus,

Fructus nõ restituũtur feudo ob læsionem restituto.

9 is intellectus teneri nõ potest. Accessit ergo decimus intellectus eorum, quibus videtur eos ineptire, qui hanc ad rẽ illum tex. allegant, cũ vtiq; tex. ille non loquatur in contractu emptionis & vẽditionis, sed in feudi datione, quæ à cõtractu emptionis & venditionis longe differt, vt per totum de natura feudi, & §. adeo inst. de empt. & vendi. l. 1. 2. & 3. de iure emphy. C. vnde licet i feudi datione agnoscendum sit læso vltra dimidiam dari restitutionem ad ipsam rem recuperãdum per. d. c. ad nostrã, quod vnicum est ad hanc quæstionem, tamẽ in hac restitutione feudum tantum seu res ipsa, non etiã fructus restituũtur, vt ibi. Cum enim ibi nouum ius fuerit inductum, non vtiq; necesum fuit illud in omnibus & per omnia reducere ad similitudinem & formã. d. l. 2. C. de resci. vend. quod si instes, fatemur q; non fuit necesariũ, sed fuerat vtile & rationi consonum: sed id etiam fore rationi cõsonum non fatemur, nam qui feudũ suscepit, is domino obsequium prẽstare debet in multis, quæ non facile tolerãda videtur, vt patet in pr. & fere per totum, quibus modis feudũ amittatur, & in multis titulis feudorum, & ad obsequiũ alteri præstãdum, nisi patri aut patrono obligari aliquem, perquã durum ac molestum est, arg. per totum. ff. & C. de obsequijs. l. 1. §. quæ onerande ff. quarum rerum actio non datur. l. 1. & 2. ff. de libero homine exhibẽdo. Vnde cum quęritur, quare in obligationibus dandi cõpellatur reus præcise, non sic in obligationibus faciendi, vt tradunt omnes per tex. ibi in. l. stipulationes nõ diuiduntur. ff. de verb. oblig. respondẽt Bart. ibi & omnes, ideo esse, quia obligatio faciendi aliquid, quicquid illud sit, si tamen mihi molestum sit & durũ, lõge durior videatur, quam obligatio dandi, quia illa onerat libertatẽ (quod in homine libero exosum & infestum est) hęc autem libertatem non onerat, etiãsi de vniuersis facultatibus nostris dandis ageretur, & hoc obsequiũ tam durum esse reputatur, vt etiã liberi illud parentibus exhibere molestę patiãtur, sicq; ad illud præstandum solebant pactionibus astringi. l. si quãdo. §. illud C. de inof. te. ibi pactionibus astringendos, habere enim hãc superioritatem, est quidẽ res inæstimabilis arg. l. filiusf. §. secũdum vulgarem. ff. de lega. 1. ergo si in terminis. d. c. ad nostrã feudatarius fructus percipiebat, in eius cõpensatione admitti debuit obsequium, quod monasterio præstabat & exhibebat, & periculum quod subiturus erat, si quando opus esset, & alia multa; vnde parerat, vt mutua cõpensatione isthæc cõquiescerent: & hoc mihi visus est sensisse Romanus pontifex, dum ait (cum sibi fructus percepti sufficere debeant pro labore) cur nõ dixit pro expensis, vt in. l. emptor. ff. de rei vend. cur similiter nõ dixit pro sumptibus, vt in. l. sumptus. l. in fundo eod. cur non dixit pro cultura & cura, vt in. §. si quis à non domino inst. de rerũ diui. nẽpe quia mens & animus ipsius Romani pontificis nõ fuit, vt cum expẽsis, cultura, cura, mercede laborũ fieret fructuũ cõpensatio, vel non fuit vt fieret compensatio fructuum cum solis his rebus, sed potissimum vt fieret cũ labore, quẽ subiturus est molestissime, qui alteri obsequium præbet. Vnde cum his omnibus intelligo fructus cõpensari, & consequenter licet possessor cõdẽnatus ad rem pos-

Oo 3 sessam

sesam reddendam possit deducere expensas factas in cultura & cura ipsorũ fructuũ.l.fructus.ff.sol.matrimonio.l.si à non domino.§.fructus.ff.de peti.hær. & etiã sumptus factos in ipsa re principali.d.l.sumptus.d.l.emptor.d.l.in fundo.ff.de rei vend.l.si in area.ff. de cõdi. indebiti glo.in.c.1.de vsur.gl.in.c.grauis de rest.spoli.l.40.l.43.titu.28.par.3. & possit etiam deducere iustam mercedẽ laborũ curę & diligentiæ, vt tenent Abb.& cõmuniter doct. in.d.c. ad nostram, Innocẽti. Abb.& alij in.c.cõque

Fructus qñ dicantur. 10 stus de vsuris, Romanus sing.536. adeo vt fructus dicantur deducta iusta mercede laborum, operarum, diligentię ac curę, non secus quam deductis expensis factis in re ipsa, vel in fructibus colligendis, ita Bal.& Sali.in.l.si quis sciẽs C.de rei vẽ. Tiraq.lib.1. de retr.§.is.gl. 1.ad finem. Tamẽ in terminis.d.c.ad nostram nullas harũ expensarum deducere poterit, sed ipsas & etiã laborem & molestiam, quã sustinuit in obsequio præstando compẽsare tenebitur cũ vtilitate fructuum, vt ibi. Postremo possemus decimũ intellectum assignare ad d.c.ad nostram (ibi post multos annos) vt cum per multum & longum tẽpus inducatur quasi abiectio & obliuio rerum nostrarum, vt eas quasi pro derelicto habuisse videamur, ideo post illos multos annos fructus videntur haberi pro derelicto, & quasi negligi & abijci, vt in simili notatur per Ias. in. l. 1. col. fi. C. de ser. fug. idem in.l.naturaliter.§. nihil cõmune nu.84. de acq. po.ff. glo. Paul.& Alex.in.l.si de eo.§.1.eod.nó sic in proprietate, quia in ea agitur de maiore præiudicio. Sed magis placet prę- 11 cedens intellectus, secundum quem in fructibus cessat decisio. l.2.C. de resci. vendi. quando feudum propter lęsionẽ vltra dimidiã restituitur, licet non cessaret in proprietate, vt vtrunque probatur in.d.c.ad nostram.

Possemus etiam &.11. assignare intell. ad.d.c.ad nostram ibi (Abbas & cõuentus necessitate coacti) vt ibi alienatori ideo parcius subueniatur, quod auxilio restitutionis indignus videbatur, eo quod sciens prudensque, neq; rei suæ valorem ignorãs, eam alienauit. Volenti autem & scienti non fit iniuria, fraus aut dolus. l. cum donationis. C. de transact. & lapsis, nõ autem scientibus subuenitur, vt ibi & arg. l. 1. ff. ex quib. caus. mai. vnde licet regulariter in tali restitutione veniant etiã fructus, tamen nõ sic quãdo scienti rei suę valorem tempore contractus subuenitur, quia is indignus est tãto beneficio, aut tam vberrimo beneficio non est tam dignus, q̃ esset, si rei suę valorem tẽpore contractus ignorasset. Nam licet regulariter quisq; rei suę valorem scire præsumatur. C. de resci. vendi. l. quisquis: tamen ab hac præsumptione discedimus, & contrarium præsumimus, quando quẽ videmus vltra dimidiã deceptum. Sed hæc posterior præsumptio cessat in re certa, qualis erat in terminis. d.c.ad nostram, sicq; cõmunis op. est, vt. d. l. 2. C. de resci. vẽd. cesset, quado qui se enormiter lęsum dicit, tempore contractus non ignorabat verum rei valorẽ, argu. d. l. cum donationis, & alibi diximus, sicq; est in superiore specie, ergo ibi in d.c.ad nostram ex regula erat, vt cessaret restitutio: vnde si contra iuris regulas cõceditur parcius cõcedi decebat, sicq; sine fructibus. Nam qui in vno iuuatur & c. arg. l. eum qui. ff. de iureiu. cõfirmatur is intellectus ex his, quę diximus supra circa intellectum. l. 1. C. de prędi. decurionum lib. 10. per illum tex. qui hũc intellectum iustiorem reddit.

Deniq; apparet nullam esse differentiã inter eũ qui emit à minore sine decreto, vel ab ecclesia sine legitima solẽnitate, data inquã paritate terminorum, idemq; in eo, qui emeret à fisco sine legitima solẽnitate, ijs enim casibus contractus est ipso iure nullus, & cõsequẽter dominiũ non transfertur in accipiẽtem. l. nunquam nuda. ff. de acq. rerum dominio iuncta. l. non dubium. C. de legibus, & l. iubemus nulli. §. 1. in fi. C. de sacr. eccles. l. 2. §. si à pupillo. ff. p empt. quia nihil & inutile & c. l. 1. §. si quis ita, vbi per Bar. & omnes. ff. de verb. oblig. §. fin. inst. quibus modis testamen. in. fi.

Malam fidem habere videtur qui contra iura contrahit.

quinimo

Quinimo non transit etiam vsucapiẽdi conditio. l. quemadmod. C. de agri. & censi. d. §. si à pupillo. l. fi. §. sin autem sub conditione. C. com. de leg. Nec cõtingit fructuũ acquisitio. d. l. iubemus nulli. §. fin. l. 1. C. de fide instrum. lib. 10. quia bonam fidem non præsumitur habere, qui cõtra iura mercatur. c. qui cõtra iura de reg. iur. in. 6. d. l. quemadmodum, qua cessante cessat fructuum ac-

12 quisitio. l. bonæ fidei. ff. de acq. rerũ do. l. qui scit. §. fi. ff. de vsuris. l. 4. §. 1. ff. finiũ regundorum. Mala autem fides his casibus ideo præsumitur, quia quisque tenetur, & præsumitur scire leges. l. leges sacratissimæ. C. de legib. Contrarium tamen probari potest. l. sed etsi lege. §. scire. ff. de petit. hæredi. quo probato dubium est, an ille, qui bona fide aut non mala fide, & titul. illegitimo possedit, fructus suos fecerit, cum emit ab ecclesia sine solẽnitate, vt in terminis. d. l. iubemus, vel emit à fisco sine solẽnitate, vt ĩ terminis. d. l. 1. de fide instru. vel emit ab adulto sine decreto, vt ĩ terminis. l. si prædium. C. de prędi. mi. l. 2 C. si quis igno. rẽ minoris esse, & his casibus verissimum est fructus non acquirere, nã sub hac demum conditione bonæfidei possessori lex pollicetur, & indulget fructuum acquisitionem, si ille iustam causam & titulum haberet possidendi atque legitimã. d. l. bonę fidei quæ quidẽ iusta causa similiter exigitur ad vsucapionem. l. quod vulgo. ff. pro empto. verb. iusta causa. l. non solũ. §. quod vulgo. ff. de vsucap. verb. iustam causam. l. pro legato. l. fi. ff. pro donato. l. fi. ff. pro suo. c. 1. verbo causam de prescrip. in. 6. is autem iustam causam possidẽdi nõ habuit, ergo ex tali possessione non iusta neque contingit vsucapio, neq; fructuum acquisitio, hęc enim duo ex eo-

13 dem fonte nascuntur, & quasi exæquãtur. l. 2. §. si in diem. ff. pro emptore, sed licet is bonæfidei possessor qui iustam causam possidẽdi nõ habet perceptione quidem eos fructus suos non fecerit, consumptione tamen suos fecisse quodammodo videtur, simile insti. de rerum diuisione. §. cum quis ex aliena-

Ignorantia iuris quo ad fructus potest prodesse.

Fructus prodigaliter cõsumptos nõ restituit qui contra iura emerat, sed bona fide si ue emeret ab ecclesia siue à minore, egregia quæstio.

Vnde si illi fructus sic percepti in vtilitatem suam versi sunt, eisque locupletior factus fuit, eos restituit, quatenus factus fuit locupletior, sin autem perierunt, tunc quatenus perierunt, nec eis locupletior facto fuit, eos restituere nõ cogitur, siue casu perissent, siue etiam culpa ipsius, quæ dolo careret, veluti si eos innocens prodegisset. l. sed etsi lege. §. scire, &. §. consuluit. ff. de peti. hęred. Sicque bona fides orta ex iniusta causa, & errore iuris, siue resistẽtis, siue nõ assistentis (non curo) in eo tantisper p desit, vt ille indẽnis seruetur, fructusq; non tã perceptione suos fecisse videatur, quam per interuentum cõsumptionis ab eorum restitutione liberatus intelligatur. Nam etsi res ipa principalis, puta seruus, aut equus, aut fundus chasmathe vel perisset, vel longe deterior factus fuisset, similiter ab restitutione huius tam interitus quam deterioratio nis propter illam bonam fidem liberaretur, argu. ff. de verb. oblig. l. si ex legati causa, vbi per Bar. & omnes in simili. l. quod te mihi, cum ibi not. per gl. Bar. & alios. ff. si certum peta. l. quę fortuitis C. de pigno. act. Vnde infertur nullam esse differentiam inter ementem rẽ minoris sine debita solẽnitate, bona tamẽ fide orta ex errore iuris, & ementẽ rẽ ecclesiæ eadem bona mente sine debita solẽnitate, vterq; enim fructus suos non faceret perceptione, sed consumptione ab eorum restitutione liberare tur, quatenus locupletior factus non esset, sicque nullam esse diff. inter hos emptores sentit Aymõ de antiq. temp. 4. par. nu. 162. inclinat in hoc Aretin. in. l. quod vxor. ff. de acq. posi. Innocẽ. Flor. Ancha. in. c. ad nostrã de reb. eccl. quos Imola ibi sequitur. Bal. in. l. si prędium. C. de prædi. minorum, Pinellus in. l. 2. C. de rescin. vendi. par. 2. c. 4. nu. 33. qui hanc partem non minus receptam putat, quam partem contrariam, quam receptam & communem putat Couasr. in lib. resolu. 1. c. 3. nu. 8. post Bar. in. d. §. scire, Abb. Antonium & Barba. in. d. c. ad nostram. Abb. in. c. dilecto de præb. idem Abb. in. c. grauis de resti. spol. col.

Universidad de Deusto
Biblioteca

antepe.Felinus nu.31.in.c. de quarta de prescrip.Balbus in.l. Celsus de vsucap. 4.not.Lauren.de Rodulp.in.c.sine exceptione.12.quæstio.2.quæstio.pe.quę fere omnes dum allegant.d.l.quemadmodum videntur sentire differentiam esse inter rempublicam,& minores,& dum allegãt.d.l. iubemus nulli,sentiũt esse differentiam inter eosdem minores,& ecclesiam,& dum allegant.d.l.1. de fide iustrumen. sentiunt esse diff. inter fiscum aut rempublicam, & eosdẽ minores,vt emẽs bona fide orta ex errore iuris (quod ipsi appellant resistentis) rem à fisco,ecclesia,vel republica minime faciat fructus suos etiam consumptiõe, sed restituere teneatur,etiã vltra quam factus sit locupletior, quasi prædo. Non sic inquiũt in à minore emente sine debita solẽnitate,nam is cõsumptione liberaretur à fructuum restitutione, quatenus locupletior nõ fieret,sed in his tribus casibus contrariam partem sequor, vt inter has causas, & causam ecclesię nulla sit differentia,nã phibitionẽ alienationis sine debita solẽnitate in rebus minorum tam efficaci,& vehemẽti sermone facit lex in rebus minorum quam in reliquis prędictis causis, vt patet per totũ.ff.de reb.eorũ & per totum.C.de prędi. minorum,& in.l.lex quæ tutores.C.de admini.tutorum,& in.l.bonæ fidei.ff.de acqui.rer. dominio,sentiunt Bar.nu.1. in.l.5. ff.de nouati.idem in.l.cum lex de fidei. Paulus not.4.in.l. Celsus.ff.de vsucap.diximus in tract.de succ.crea.part.1. Quinimo ecclesia hac in re longe benignior esse deberet quam reliqui, vt in simili per glo.in.c. hoc ius.10.q.2.gl. in.l.2.ff. de pollicit. Præsertim cum vt diximus supra lib.1.c. 9.etsi in multis conueniãt minores & ecclesiæ,tamen plerunque minores plenioribus priuilegijs, & fauoribus insequimur, quam ipsas ecclesias, vt ex multis ibi per me adductis ab alio non sic congestis colligere licet.

INDEX IN ORDINE ALPHABETI
LOCORVM MEMORABILIVM PER TOTVM HOC OPVS SPARSORVM.

Absentiæ iustas causas si procurator ille probauit, & adhuc absens condemnetur,sententia est nulla. cap.17.nu.10.

Absens iure regio hodie potest damnari. c.17.n.4.

Absens in quibus casibus damnari possit,damnari non potest si sit incarceratus in alieno territorio contra nouiss. ergo tali casu per procuratorem non audietur contra Hippol. cap.17.nu.5.

Accessorium sequitur principale. ca.40.nu.8.

Accrescendi ius quare denegatur accommodanti fidem de restituendo in capaci. ca.14.nu.8.

Accrescendi ius quare contingat in institutione non in exhæredatione. cap.14.nu.6

Illatio.4. cap.14.nu.6.

Accrescendi ius recepit aditio non repudiatio. c.14.nu.5.

Accrescendi ius impeditur per dictionem taxatiuam cum communi. ca.23.nu.2.

Accrescat portio hæreditatis venditori an emptori. ca.14.n.7.

Accusatio seu denuntiatio generalis non sufficit vt quotam partem litis accusator lucretur. ca.24.nu.9.

Actio de dolo quare detur in contractus,facio vt des. ca.19.n.10.

Accusaui te de percussione cum sanguinis effusione an detur pro bandum sit.dubia pugna. ca.36.nu.12.

Actio præs.verb.datur in contractibus innominatis. ca.59.n.10.

Actus sui natura reuocabilis in quibus casibus fieri non potest sine interuentu alicuius,potest tamen sine eo reuocari. c.12.n.8.

Aduocatus qui patrocinatur causæ iniustæ an teneatur in foro animæ ad emendationem damni. ca.10.nu.49.

Adulterium grauius delictum quam stuprum. ca.8.nu.12.

Adulteros occidẽs maritus nõ peccat cõtra cõmunẽ. ca.8.n.2.

Adulterorum necem. ll. præcipientes valent contra communem. cap.8.nu.3.

Adulterium graue crimen. ca.8.nu.10.

Adultus testatur sine curatore cum cõmunt. ca.12.nu.2.

Aduocatus an teneatur edicto quod quisq; iuris. c.18.n.3.

Adulteros occidat maritus an.l. iudex carnifex differentia est contra nouiss. ca.8.nu.5.

Adulteri rea perdit dotem,aliud in stupro. ca.8.nu.13.

Aduocatus non cogitur testificari in causa a se defensa cum communi. cap.33.nu.4.

Aedificans quando possit prohiberi eo q̃ sua non interest noua declaratio. ca. 58.nu.30.

Allegationes copulatæ resoluuntur in singularitates. cum communi.contra plures. ca.36.nu.14

Amicus pro amico sine mandato agere nequit cum communi.limita quãdo amicus id ignorabat.secus si sciret secũdũ quosd. nos contra. cap.23.nu.7

Animus donãdi an præsumatur in vendentem vili precio sed insita dimidiam. ca.48.nu.2

Appellatur à sententia lata in possessorio de iure canonico, aliud de iure ciuili dubia pugna. ca.38.nu.1.

Appellans pro condemnato ei potest prodesse nõ obesse. ca.39.n.7

Appellari licet nequeat de iure ciuili à sententia in possess. tamen dicitur de nullitate cum communi. ca.38.nu.2

Appellans pro condemnato an dicatur procurator. ca.39.nu.5

Appellari potest ab statuto facto in damnum singularis personæ cum communi. cap.4.nu.6.

Appellatio ab interlocutoria non iustificatur ex nouis actis, aliud in definitiua. ca.40.nu.5

Appellare potest quis pro condemnato etiam in absentia & contumacia. ca.39.nu.16

Appellari vt possit ab executione. ca.38.nu.7

Appellare an liceat à pronuntiatione de exæquendo,dubia conclusio. ca.38.nu.6

Appellatur à sententia in possess. iure canonico & regio quid in causis fisci vel reipublicæ. ca.40.nu.3

Appellatio a definitiua non semper suspedit executione.c.40.n.6

Appellatur de iure canonico à sententia interlocutoria, secus de iure regio & ciuili. ca.40.nu.4

Appellari an possit à sententia lata in possessorio, ingens pugna. cap.40.nu.1.

Appellare quis potest pro condemnato ampl. & limi. variæ. cap.39.nu.23

Appellare an liceat in possess.de iure ciuili licet non ad executionem retardandam,ingens pugna. ca.38.nu.5

Appellationis causa est eiusdem naturæ cuius & principalis,ideo & c.cum communi. ca.19.nu.3

Appellatiõis in causa quid allegare & probare liceat. c.31.n.22

Appellare quando possit alter pro altero. ca.39.nu.1.

Appellare de iure ciuili à sententia in pss. adipis. reti. vel recup. non licet cum communi. cap.38.nu.3

Appellari nequit à sententia lata in possessione de iure ciuili siue simus in adipis. siue in retin. siue in recup. possess. cum cõmuni. cap.40.nu.2,

Appellatione pendente suspenditur iurisdictio iudicis a quo. cap.40.nu.21

Arbitri non est proprie sententia. ca.37.nu.28

Arbitri a sentẽtia nõ appellatur,nec producitur actio. c.37.n.30

Arbiter potest pœnam stipulari parti si non stetur laudo.c.58.n.25

B

Bannitum occidens an peccet. cap.8.nu.8

Bannitum ex causa quæ capitali pœna digna non erat occidens ex forma ban.non peccat.si fecit bona fide contra communem. cap.8.nu.9

Bello iniusto capta an sint restituenda. ca.37.nu.7

Beneficia à clericis iure tantum administr. non iure domini tenentur. cap.2.nu.2

Beneficium abiicere interdum non possumus. ca.21.nu.8

Beneficium ecclesiasticum an papa possit sine causa auferre anceps pugna. ca.2.nu.1.

Bendens rem domini sibi quærit actl. ca.58.nu.18

Bo.fi.pos.an sit.is contra quem competit restitutio. ca.71.nu.2

Bo.fi.possessor quis dicatur. ca.70.nu.6

Bona fides orta etiam ex iniusta causa an sufficiat,ad fructus acquirendos ardua quæst. ca.70.nu.9

Bonorum possess.filio delatam & ab eo agnitam pater post tempora præterita ratificare non potest. ca.40.nu.18

C

Casuum fortuitorum renuntiatio q̃ specifica enumeratio requiratur in iudicijs specialis est cum cõmuni. ca.54.nu.7

Casuum fortuitorum renuntiatio. quid comprehẽdatur egregium certamen. ca.54.nu.6

Universidad de Deusto
Biblioteca

Casuum fortuitorũ renũtiatio vt accipiatur iure regio. ca.54.nu.9
Casuum renuntiatio sit in locatione cum cõmuni. ca.54.nu.5
Cambium subiacet rescisioni prætextu læsionis vltra dimidiam. cap.60.nu.20
Cambia esse licita cum communi. ca.60.nu.7
Cambij vsura purgatur per loci interpositionem. ca.60.nu.10
Causa obligatoria quando præsumatur. ca.4.nu.14
Citatio nulla iure regio desiderat qualitates exprimi. ca.24.n.14
Citatum respondisse se non venturum an nuntio affirmanti creda tur dubium certamen. ca.24.nu.10
Citatione an sint referendæ omnes criminis qualitates dubia pugna. ca.24.nu.12
Citatorius libellus in ciuilibus non exigit, vt sigillatim qualitates petitionis exprimantur cum communi. ca.24.nu.13
Citatio non valet nisi de mandato iudicis cũ cõmuni. ca.24.nu.3
Citatio fieri non potest sine iudicis mandato in non exigentibus co gnitionem cum quibusdam cõtra cõmunem. ca.24.nu.4
Citatio non rite facta non perpetuat iurisd. ca.24.nu.7
Citatio nulliter facta non interrumpit præscriptionem cum com muni. ca.24.nu.6
Citatio non rite facta non inducit præuentionem. ca.24.nu.8
Citatio sine mandato nunquam fit iure regio, ca.24.nu.5
Ciuis pro sua ciuitate quando testificetur cũ cõmuni. ca.33.nu.12
Ciuis cuius interest & priuatim nõ testificat pro sua ciuitate cum communi. ca.33.nu.13
Ciuis pro sua ciuitate quando testificatur est fides eius debilior cum communi. ca.33.nu.14
Clericus litigans sub iudice laico subest legibus laicis nõ solum iu ris cõmunis sed etiã particularis cõtra plures. ca.5.nu.20
Clericus litigans coram iudice laico vtitur iure ciuili non canoni co ei contrario. ca.5.nu.18
Clericus is lege laica vtetur quo ad dilationes cum commui con tra Bal.& Abb. ca.5.nu.24
Clericus actor subest legibus regijs, ca.5.nu.29
Clericus actor litigans coram iudice laico subest statuto iubente causas compromitti,& dicenti q laudum haheat paratam executionem. ca.5.nu.27.& 28
Clausula dispensatiua impedit dispensationem fieri partium con sensu. ca.37.nu.2
Clericus litigans sub iudice laico etiam in decisiuis sequitur leges profanas cum communi. ca.5.nu.22
Clericus litigans sub iudice laico, non appellat ab interlocutoria cum communi. ca.5.nu.19
Clericus ille suberit statuto cauenti vt causæ compromittatur con tra Decium & Bald. ca.5.nu.26
Clericus vt de rebus intuitu quæsitis ecclesiæ testetur, an papa pos sit dispensare. ca.27,nu.6
Clericum hunc tenebit statutum quo libris mercatorum fides da batur cum Corn.contra Abb. ca.5.nu.25
Clericus litigans coram iudice laico Hispaniæ tenetur l.g. 4. hic alle.contra Decium. ca.5.nu.21
Clericus litigans sub iudice laico sequitur legem laicam augẽtem probationem contra Calderi.cum Corn. ca.5.nu.23
Clericus actor litigans sub iudice laico in respicientibus ordinem procedendi subest legibus laicis cum cõmuni. ca.5.nu.17
Clerici tenentur contribuere ad necessariam murorũ vtarum in structionem cum multis contra plures. ca.6.nu.4
Consuetudini futuræ an derogatum videatur per. l. consuetudini derogantem,& est ingens pugna. ca.3.nu.1
Conducens per annos.30. vniformi precio fundum non quærit ius in posterum conducẽdi inuito domino cõtra plures. ca.4.nu.16
Conditio tacita inest executioni cuiusq; contractus recipr oci, si ad uersarius impleat ex parte sua. ca.50.nu.4
Conditio ob causam nõ est in cõtractibus nominatis. ca.59.nu.20
Conscientiæ in foro valet alienatio rei ecclesiastica, si absit læsio & dolus, licet defuerint solẽnia cum communi. ca.10.nu.23
Compromissum elapso tempore prorogatum, nouum esse intelli gitur. ca.14.nu.10
Compendiosa facta à pagano verbis directis an post pubertatem obliquetur. ca.14.nu.13
Contractus appellatione an distractus contineatur. ca.51.nu.9
Consilium Bal.& Paul. explosum. ca.67.nu.6
Confessio prohibiti non probat per Bar.cum cõmuni. ca.12.nu.17
Conditio indebiti vt cesset cautela. ca.63.nu.10
Consuetudo an liget forenses. ca.3.nu.18
Conscientia in foro nullus obligatur ex læsione infra dimidiam cũ multis contra communem. ca.48.nu.1
Consuetudo futura derogat legi etiam derogatoriæ consuetudinis contra communem dummodo sit generalis. ca.3.nu.10
Confiscatio bonorum cum inducitur ipso iure impeditur alienatio etiam in foro animæ & contentioso cũ cõmuni. ca.7.nu.14
Confessioni meritorum non statur inter prohibitos licet fiat in vl tima voluntate cum communi. ca.46.nu.9
Conscientiæ in foro an teneamur cum lex positiua & expressit, vel tacite sensit inducẽdo pœnã ipso iure vel ipso facto. ca.10.n.34
Coniunctus si sciente & patiente coniuncto egerit mandatum, ta cite inducitur cum communi, sicq; cautio de rato necessaria nõ est, nec etiam domini ratihabitio, cum communi sed nos in his tribus tenemus contra communem. ca.23.nu.6
Contractus omnes sunt nominati aut innominati. ca.59.nu.5
Confessio coram arbitro non infamat. ca.37.nu.29
Confessio admittitur contra præsumptionem iuris & de iure. cap.25.nu.12
Consuetudine in particulari defenditur cõmunis op. ca.3.nu.11
Confessioni à prohibito etiam in vltima voluntate facta non sta tur cum communi. ca.51.nu.4
Confessio de recep.dote facta ante matri. præsumitur fieri ste fu nu.cum communi. ca.46.nu.5
Conditiones non trahuntur retro, quãdo medium impertinens ob uiat coniunctioni extremorum. ca.40.nu.15
Conditiones resolutuæ sæpe subintelliguntur à lege, sed non impe diunt acquisitionem. ca.21.& 22.nu.2
Colonus an pro domino testis sit. ca.33.nu.11
Copula posita inter diuersas orationes non tam coniunctionem quam sermonis continuationem inducit cum cõi. ca.36.nu.15
Copulata ociose resoluuntur in singularitates cũ cõi. ca.36.nu.13
Creatio & resolutio nõ semper pari passu ambulant. ca.12.nu.10
Creatio difficilior q̃ prorogatio. ca.14.nu.12
Creditor pro debitore an sit testis. ca.33.nu.10
Conscientiæ in foro an teneatur quis in terminis instit. C. & ff. ad leg.aquil. ca.10.nu.45
Contractum facere vetitus sine interuentu & an distractum fa cere possit dubia qua. ca.11.nu.8
Contractus innominatus in multis casibus non recepit conditi. ob causam. ca.59.nu.24
Cõpensatio an inducatur ipso iure egregium certamẽ. ca.64.n.7
Conditio legis intelligitur resultiua hominis vero suspensiua. cap.64.nu.6
Consuetudo particularis quãdo vim legis habeat. ca.3.nu.8
Consuetudo non ligat subditos extra territoriũ. ca.3.nu.9

Conscientiæ in foro an sit tutus, qui cum vxore alterius contrahit viro inscio. ca.10.nu.19
Confessio quando noceat, aut possit reuocari. ca.28.nu.4
Conscientiæ in foro tenetur reus pœnam ipso iure incursam restitue re absque sententia iudicis cũ nostris cõtra nouiss. ca.7.nu.2
Contractus omnis an sit bo. fidei de iure canon. ca.63.nu.51
Contrahentium votum lucrari. ca.60.nu.18
Cõsuetudo inscio principe induci pot cũ cõi cõtra multos. ca.3.nu.3
Cõditio resolutiua inest tacite in cõcessionibus legalibus. c.64.n.8
Conscientiæ in foro an teneamur legibus ad vindictam factis. cap.10.nu.51
Cõscientiæ in foro an tutus sit electus forma legis omissa. c.10.n.18
Contractus innominatus admittit repetitionẽ ex pœnitentia ampli.14.modis. ca.59.nu.27
Contractus innominatus admittit condi. ob causam ampli.8. modis. ca.59.nu.22
Consensus partium an firmet q̃ nulliter factum est. ca.27.nu.3
Conscientiæ in foro tutus est hæres, qui certo scit testam. minus so lenne non carere voluntate testantis cum cõmuni.ca.10.n.24
Conscientiæ in foro tutus est emptor minore sine decreto prædium alienante contra Innocent.& Tiraq. ca.10.nu.26
Confessio an intelligatur cum omnibus qualitatibus.ca.25.nu.28
Conductor si duplo plus percepit ex fundo quã solẽne erat, an mer cedem duplicare teneatur not.quæstio. ca.54.nu.10
Coniunctus facta coniunctis scire præsumitur. ca.23.nu.8
Conditio resolutiua tacite inest in omni legis concessione etiamsi ipso iure acquiretur. cap.10.nu.38
Contractus testamento factus an sit irreuocabilis ingens pugna. cap.51.nu.1
Cõtumacia an noceat mulieri, rustico, militi, fisco. c.31.n.7.cũ seq.
Conscientiæ in foro an pœna debeatur. ca.10.nu.50
Consuetudo est ius cum communi. ca.3.nu.2
Conscientiæ in foro tutus est captus qui fugit ab hostibus contra doct. ca.10.nu.52
Confessio illa magis suspecta est, quando accessit renuntiat. non nu.pe. cap.46.nu.4
Conscientia tuta est, quando re ipsa extra propositum contrahen tium læsio contingit cum communi. ca.48.nu.4
Contractuum nominatorum & innominatorum vera ratio dif ferentiæ. ca.59.nu.23
Confessio intelligit.cũ qualitatibus in libello contẽtis ca.25.nu.26
Confessio dotis receptæ facta constante matrimonio an valeat ar dua quæstio. ca.46 nu.1
Confessio iurata de dote recepta constante matrimonio an noceat ardua quæstio. ca.47.nu.1
Consuetudo legi superiori contraria eo etiam ignaro induci potest tempore immemoriali. ca.3.nu.6
Coniunctus personarum nil operatur in requirentibus speciale mã datum. ca.23.nu.12
Contractibus innominatis non est actio contraria. ca.59.nu.15
Confessio de dote recepta facta constante matrimonio animo do nandi an facta præsumatur, si sit inter viros. ca.46.nu.2
Consuetudo tempore immemoriali recepta derogat legi etiam resi stenti contra multos. ca.3.nu.13
Confessio debiti. ca.46.nu.7
Conscientiæ forus quid sit. ca.58.nu.45
Confessio illa facta in vltima voluntate non præsumitur fieri ste fu.nu.cum communi. ca.46.nu.3
Conditio resolutiua non impedit acquisitionem cum communi. cap.21.nu.5
Contractus innominati implementum non constituit in mora. cap.59.nu.18

D

Datum scienter vel remissum ob necessitatem causatiuam repetitur. ca.63.nu.23
Dandi obligatio non exigit rem fieri accipientis quando descedit ex contractu innominato. ca.59.nu.14
Debitor pro creditore an sit testis. ca.33.nu.9
Debitor speciei quãdo eius interitu liberetur. ca.59.nu.17
Deceptio re ipsa tantum contingens non est deceptio sed error. cap.48.nu.6
Deceptio re ipsa & ea quæ ex proposito contingit non æquiparan tur semper contra communem. ca.48.nu.5
Decla.l.82.tauri &.l.2.tit.delos adul.lib.8.ordina. ca.8.nu.1
Declar.l.2.tit.delos derechos secr.lib.8.ordina. ca.7.nu.6
Declara.4.cum cõmuni contra Iaso.& Couasrub. ca.44.nu.13
Decl.l.5.tit.delos escriuanos delas audi.lib.2.ordi. ca.7.nu.13
Decl.l.4.tit.delos escriuanos delas audi.lib.2.ordi. ca.7.nu.12
Declar.l.1.tit.7.libr.2.ordi.& l.2.ibid. ca.7.nu.33
Declar.l.3.tit.1.lib.1.ordina. ca.7.nu.27
Declar.l.21.& 23.tit.3.lib.1.ordi. ca.7.nu.31
Declar.l.3.titu.delos escriua.lib.2.ordin. ca.7.nu.9
Declar.d.l.3. ca.7.nu.10
Decla.l.30.titu.delos alcaldes lib.2. ordi. ca.7.nu.8
Declarar.15. ca.45.nu.16
Declar.l.21.eod.tit. ca.7.nu.35
Declar.l.fi.tit.del confes.lib.2.ordi. ca.7.nu.5
Decla.l.2.tit.delos juzgadores.lib.2.ordi. ca.60.nu.2
Decla.legum quarũdam ordi. ca.7.nu.36
Decla.l.1.tit.3.lib.5.ordi. ca.8.nu.7
Delaratio noua. cap.44.nu.8
Declara.2.cum communi contra Iaso. ca.44.nu.10
Declara.3.cum communi contra Iaso. ca.44.nu.12
Declar.l.fi.tit.delos alguaz.l.lib.2.ordi. ca.7.nu.7
Declara.7. ca.45.nu.8
Decla.l.vn.C.ex delict.defunct. ca.7.nu.15
Declarat.1. ca.45.nu.2
Declar.18. cap.45.nu.19
Declara.3. ca.45.nu.4
Declarat.13. cap.45.nu.14
Declara.10. ca.45.nu.11
Declar.14. cap.45.nu.15
Declara.4. cap.45.nu.5
Declara.6. cap.45.nu.7
Declara.8. cap.45.nu.9
Declara.5. cap.45.nu.6
Declara.16. cap.45.nu.17
Declara.17. cap.45.nu.18
Declar.11. ca.45.nu.12
Declara.2. ca.45.nu.3
Declar.l.8.tit.1.lib.1.ordina. ca.7.nu.30
Declarat.1.cum communi contra Iaso. ca.44.nu.10
Declarat.12. ca.45.nu.13
Declara.9. ca.45.nu.10
Declara.l.22.titu.delos alguazi.lib.2.ordi. vide verbum intell. cap.7.nu.34
Delicto pro vno bis puniri non debet quis, licet prius insufficienter esset punitus, ca.63.nu.25
Delictorum quædã nominata quædam innominata. ca.59.nu.7
Cõtractuũ innominatorũ quidã simplices alij respectui. ca.59.n.7

Universidad de Deusto
Biblioteca

Delictorum obl. vnde nascatur materialiter. ca.64.nu.12
Distractus & contractus parificatur quo ad solen. cum communi. cap.11.nu.12
Dilatione pendente, nil nouandum. cap.27.nu.1
Dilationem tenetur hæres spectare. ca.27.nu.12
Dispositum tripliciter intelligi potest. ca.10.nu.21
Differetiæ inter cõtractus nominatos, & innominatos. c.59.n.12
Dilatione testatoris pendente nihil nouandum. ca.27.nu.8
Distractus continetur appellatione contractus vbi est ead. ratio nõ aliter cum communi. ca.11.nu.14
Distractuum alij nominati alij innominati. ca.59.nu.6
Dilatione pendente nihil nouandum, & si persona cuius causa dilatio fit de medio subducatur. ca.27.nu.16
Dilatione pendente vel etiam ciuiliter impleta nil nouandum. cap.27.nu.19
Dilatione pendente nihil nouandum etiam fauore libertatis. cap.27.nu.11
Dilatione pendente nihil nouandum est si illa dilatio interpretatiue finita videatur. ca.27.nu.14
Dilatione pendente nihil nouandum licet cesset causa finalis illius dilationis, quæ erat in potestate debitoris. ca.27.nu.18
Dilationis pẽdentis causa cessante cessat virtus ipsius. ca.27.nu.21
Dilatio inutilis non spectatur. ca.27.nu.22
Dilatio à iudice concessa an currere incipiat post finitum primum tempus. ca.14.nu.10
Dilatione pendente, suspensa est iurisdictio. ca.27.nu.2
Dilatione pendente cum cessat causa finalis ipsius an cesset virtus dilationis. ca.27.nu.17
Dilationis causa cessante an cesset dilatio. ca.27.nu.10
Dilatio quæ inducit etiam cõditionẽ semper spectatur. ca.27.n.13
Dominium rei venditæ meliore conditione allata reuertitur ipso iure, etiam si vteremur verbo communi contra communẽ, idem si verbo obliquo contra communem. ca.69.nu.6
Dominium vt ipso iure reuertatur in contractibus nominatis vel innominatis an possit conueniri. ca.63.nu.9
Donare cau. mortis potest mulier vetita cõtrahere sine licentia cõsanguineorum egregia. quæst. do. ca. mor. valet inter coniuges. cap.12.nu.5
Donatarius an in foro animæ possit retinere donatam rem quam diu à donatore cui nati sunt liberi nõ interpellatur. ca.10.n.35
Donatio reciproca quando valeat inter virũ & vxorem insinuatio non est necessaria in donatione reciproca. ca.68.nu.13
Dona. omniũ bon. præsentiũ. & fu. valeat quæ. egregia. ca.62.n.2
Dona. inter vir & vxorem, licet non cæperit à traditione interdũ confirmatur morte cum communi. cap.46.nu.10
Donatio continetur appellatione contractus. ca.13.nu.2
Donatio natiuitate liberorum non reuocatur quando donator tempore donationis cogitauit de liberis cum comuni. ca.10.n.39
Donatio remuneratoria valet inter patrem & filium cum communi. ca.46.nu.8
Dotis ad mensuram inspicietur domicilium mariti cum communi opi. cap.3.nu.20
Do. ca. mor. assimilatur vlti. volũ. in creatione, & in progressu, & in resolutione. ca.12.nu.4
Donator an possit reuocare in præiudiciũ tertij onus donationi impositum ingens pugna. ca.62.nu.1
Dominium quæsitum per modum ciuile an de plenitudine potestatis possit nobis auferri dubia pugna. ca.1.nu.9
Dominiũ sentẽtia quæsitum nobis sine causa etiam de plenitudine potestatis non aufertur cum quibusd. cõtra plures. ca.1.nu.11
Dominiũ rei vẽditæ, & traditæ quãdo reuertatur ipso iure ad vẽditorem, cum sub lege commissoria venditio facta fuit: dubia pugna. cap.69.nu.1
Dominium rei venditæ meliore conditione allata reuertitur ipso iure cum communi. ca.69.nu.5
Dotis esse an omnia bona mulieris nubẽtis videantur. ca.55.nu.4
Donatio nũquam præsumitur sed potius fatuitas. ca.63.nu.19
Dominium rei venditæ non transfertur si fides non est habita de precio cum communi. ca.69.nu.2
Dominium nobis auferri potest ex causa priuatam vtil. respiciente contra plures. ca.1.nu.33
Dominium an nobis possit auferri noua op. ca.1.nu.32
Dominium ciuile an sit anceps controuersia. ca.1.nu.10
Dominium vtile auferri non potest sine causa etiam de plenitudine potestatis contra plures. ca.1.nu.12
Dñiũ facto hoĩs an legis dispositione quærat interest. ca.64.n.10
Dominium sentẽtia quæsitum iure gentium quæsitum dicitur contra plures. ca.1.nu.34
Dominium additione hæreditatis quæsituri sine causa nequit auferri etiã de plenitudine potestatis. cũ multis cõtra plures. c.1.n.13
Do. ca. mor. conuenit potest, vt fiat irreuocabilis. ca.51.nu.3
Donatio absenti facta licet ab eo acceptetur, non valet, si donans ei notum non fecerat cum communi. ca.15.nu.8
Do. ca. mor. nudo pacto fieri potest cum communi. ca.12.nu.7
Donatio inter virum & vxorem non tam cõtra bo. mo. est quam pac. de fu. succ. ca.47.nu.2
Dominiũ nõ reuertitur ipso iure, quãdo pactum de meliore cõditione allata ex interuallo fuit appositũ cũ cõmuni. ca.69.nu.7
Dubietatis ratione receditur à regula. ca.68.nu.8
Dubietatis ratione receditur à regulis. ca.68.nu.1

E

Ecclesia post didicita testificata producit testes. ca.31.nu.9
Ecclesiæ in seruo idẽ iuris q̃ in seruo reipublicæ idem in minore. ca.9.nu.22
Ecclesia indefensa non patitur sententiam contra se idem in minore. ca.9.nu.24
Ecclesiæ rector potest constituere procuratorem ante litem contesta tam aliud in minore. ca.9.nu.29
Ecclesiæ fauore tenetur vẽditor de euictione simul ac sciret litẽ esse motã, licet sibi p ecclesiã denũtiatũ nõ sit idẽ in minore. c.9.n.18
Ecclesia restituit contra præscriptionem completam cum communi contra Bern. ca.9.nu.3
Ecclesiæ etiam nocet iure regio lex iubens omnia prædia esse tributaria. ca.6.nu.3
Ecclesiarum interest plus æquo non ditari. ca.6.nu.2
Ecclesiæ nocet sentẽtia etiam indefense si ipsa habebat rectorem aliud in minore. ca.9.nu.26
Ecclesiæ relinquendũ si situasione mea mihi relinquatur, teneor ad interesse idem in minore. ca.9.nu.20
Ecclesiæ currunt ipso iure præscriptiones aliud in minore. c.9.n.28
Ecclesiæ currit tẽpus restitutionis statim post læsionẽ. ca.9.nu.32
Ecclesias nõ tenet. l. imperatoris cum communi. ca.5.nu.1
Ecclesiæ rector potest vti bonis ecclesiæ non sic in administratione minoris. ca.9.nu.30
Ecclesia vtitur iure communi quid in minore. ca.9.nu.31
Ecclesiæ pecunia res empta sit ecclesiæ & qã in minore. ca.9.n.16
Ecclesiæ non nocet si rem alienam detineat malignitate sui administratoris idem in minore. ca.9.nu.21
Ecclesia contumax non auditur nisi refusis expensis idem in minore. cap.9.nu.19

Ecclesiæ alienatio sine solennitate valet, cum eius conditio melior fit idem in minore. cap.9.nu.14
Ecclesia non fit maior per iuramẽtũ, aliud in minore. ca.9.nu.27
Ecclesiæ currit præscriptio ipso iure cũ cõi cõtra Hostr. ca.9.nu.2
Ecclesiæ fauore est nulla sententia lata contra eam dolo aduersarij idem in minore. ca.9.nu.17
Ecclesiasticæ rei alienatio an fieri debeat cum solẽnitate ciuili noua declaratio. ca.5.nu.3
Ecclesia quãdo præiudicet sibi in suo priuilegio. ca.2.nu.10
Ecclesiæ ipso iure non nocet sententia lata per ambitionem idem in minore. ca.9.nu.25
Ecclesiæ bona põt alienare prælatus et quid in minore. ca.9.n.13
Ecclesia habet tacite obligata bona prælati pro mala administratione. ca.9.nu.7
Ecclesia semper tenetur quatenus alieno facto est locupletior idẽ in minore. ca.9.nu.23
Ecclesia enormiter læsa restituitur infra ann. 30. leuiter læsa restituitur infra quadriennium cum cõmuni. ca.71.nu.7
Ecclesiæ fauore valet sententia lata cum minus legitimo procuratore vt in minore. ca.9.nu.15
Ecclesia per calumniam litigans non soluit expensas, sed prælatus idem in tutore. ca.9.nu.10
Ecclesiæ debitor constituitur in mora absque interpellatione idem in fisco. ca.9.nu.4.
Ecclesia vendente non potest haberi fides de precio, idem in minore, idem in fisco. ca.9.nu.12
Ecclesia nomine prælatus nõ agit, nisi se prælatũ doceat. ca.9.nu11
Electus minus solenniter tutus est in foro animæ, si ei nõ defuit pursus eligẽtum cõsensus cum cõmuni. ca.10.nu.29
Emancipatus dicitur agnatus in statuto fauorabili. ca. 39.nu.10
Emptor & venditor ad quid inuicem teneantur. ca.50.nu.3.
Emphiteuta rem deteriorans an ipso iure perdat ius suum dubia quæstio. ca.64.nu.3
Emptio differt multipliciter à permutatione. ca.59.nu.21
Emphiteuta rem alienans inscio domino, an ipso iure perdat dominium pugna ingens. ca.64.nu.1
Emptor tenetur stare colono cui venditor omnia bona obligauerat cum communi. ca.57.nu.13
Emptio rescinditur in tribus casibus his relatis. ca.48.nu.3
Emptor vt dominium acquirat. ca.50.nu.1
Emphiteuta cessans in canonis solutione, an ipso iure perdat ius suum ingens pugna. ca.64.nu.2
Emptio admittit hoc pactũ vt vẽditor teneat pari precio ad libitũ emptoris redimere, sed tũc fructus nõ sunt restituẽdi. ca.49.n.5
Emphiteuta cessante canonis solutione potest expelli à domino propria auctoritate cum cõmuni. ca.64.nu.5
Ens vbi nõ est, ibi passio esse nequit. ca.40.nu.12
Errore iuris solutũ repetitur si est indebitum. ca.63.nu.5
Errore indebitũ solutum repetitur etiã cõtra pactionẽ. ca.63.nu.7
Errore solutum repetitur. ca.63.nu.1
Euictionis nomine vt inuicem non teneremur tecum conueni, an saltem ad precium teneamur. ca.68.nu.12
Excep. non nu. pecu. an possit renũtiari. ca.46.nu.6
Excipiens quãdo possit suam turpi. allegare. ca.47.nu.5.
Excep. non nu. pe. datur in solo cõtractu mutui cũ cõi. ca.59.nu.3
Exceptio incerta nõ prodest cum cõmuni. ca.32.nu.15
Exceptio nõ eget conclusione cum cõmuni. ca.32.nu.13
Exhæredatio nominatim facta quãdo dicatur contra communem. cap.58. nu.50
Executionis sentẽtia quare appellatiõe nõ suspẽdatur. ca.40.nu.7
Exceptio nõ est necesse vt scriptis ponatur cũ cõmuni. ca.32.nu.12
Excipienti sufficit factum narrare cum cõmuni. ca.32.nu.14.
Excommunionis sententia lata sub conditione suspenditur appellatione. ca.40.nu.11

F

Famulus in causa domini quãdo possit esse testis. ca.33.nu.8
Falsum aut simulatum q̃ est, nihil est. ca.47.nu.4
Factus quis est locupletior deductis. & c. sunt tres cõmunes opiniones cõtra totidem cõmunes cõtrarias. ca.70.nu.4
Falsum quod est nil est. ca.63.nu.18
Festinatio improbatur. ca.15.nu.3
Feudatarius qui cessauit in canone soluendo, an ipso iure cadat in re suo ingens pugna. ca.64.nu.11
Fictiones iuris non inspiciuntur in spiritualibus. ca.40.nu.9
Fideiussor mand. act. non ante exercet quam soluerit pro principali cum communi. ca.28.nu.3.
Fideiussor ante principalẽ non cõuentur cum cõmuni. ca.59.nu.2
Fideiussio nõ venit in statuto vt ex cõtractibus sociorũ socij teneantur contra nouissi. ca.11.23
Fide iubere vxor inscio marito non potest iure regio cum cõmuni. cap.11.nu.24
Fideiussione iurata an cesset benefi. excussio. ca.59.nu.1
Fides data ex necessitate etiam causatiua tantum, non est seruanda cum cõmuni. ca.63.nu.22
Fideiussor accedens contractui vetito non tenetur contra plures. cap.10.nu.7
Fideiussor pro fideiussore quando testificetur. ca.33.nu.23
Fideiussori confessio de debito ab eo exacto emissa à creditore, an prosit vt illico mandatum actoris intendat contra debitorem dubia pugna. ca.28.nu.1
Filium precio accepto emancipare non est delictum contra communem, licet non quoque reputetur beneficium. ca.43.nu.6
Filius non dicitur procurator patris. ca.23.nu.9
Filius cõsentiens sine causa exhæredari potest, nisi consensus adhibeat. post testamentum. ca.27.nu.4
Fisco fit mora ipso iure. ca.9.nu.5
Fiscus aufert quod iudex turpiter capit. ca.37.nu.35.
Formæ prætermissio, vt vitiet. ca.58.nu.47
Forma inducitur per clausulam annullatiuam. ca.37.nu.3
Forum quis sortitur ratione contractus cum cõmuni. ca.52.nu.1
Fructus etiam naturales suos facit possessor bo. fi. titulum onerosum habens cum doct. cõtra comune opi. glosarum, secus si titulum tantum lucratiuum haberet, cum communi opi. glosarum contra comunem opi. doctorum. ca.70.nu.2
Fructus an restituantur quãdo venditio facta fuit vt meliore conditione allata res fieret inempta not. quæstio. ca.49.nu.1
Fructus tam naturales quam industriales, & tam stantes quam consumptos retinet bon. fi. emptor etiam si factus sit locupletior vtrũque contra comunem. ca.70.nu.3
Fructus industriales rei à viro sibi donatæ suos facit vxor, licet noscet vetitã esse regulariter dona. inter virum & vxorem contra Seguram. ca.70.nu.13
Fructus quãdo sint restituẽdi ex cõtractu stricti iuris. ca.63.n.40
Fructus non restituit po. bo. fi. titulum onerosum habens, licet fieret locupletior contra cõmunem, idem in fructibus industrialibus & etiam in naturalibus contra cõmunem. ca.70.nu.8
Fructus non restituuntur cum venditio ita fit, vt si infra diem certum emptori libuerit. ca.49.nu.3
Fructus non restituũtur cum fit venditio, ita vt liceat vẽditori infra certũ diem precio oblato recuperare cũ cõi. ca.49.nu.2.

Fructus non veniunt nisi à tempore morę quod varię limitatur, et quando quis constituatur in mora. ca.63.nu.49
Fructus restituuntur quando fit venditio, ita vt si displiceret emptori res inempta fieret secudū comune nos cotra. ca.49.nu.4
Fructus restituūtur cum re principali ob læsionem vltra dimidiam egregia quæstio. ca.71.nu.1
Fructuū in acquisitione nō refert quid simpliciter vetitum sit, an vero sine certa solēnitate cōtra cōmunem. ca.70.nu.10
Fructus restituūtur cum re principali ca.71.nu.3
Fructus cum petuntur prāctica libellandi. ca.63.nu.45
Fructus interdum restituere tenetur bo.fi.emptor. ca.70.nu.12
Fructus non restituūtur ob læsionem restituto. ca.71.nu.9
Fructus an tanquam fructus, an tanquam interesse debeantur quid interfit. ca.63.nu.44
Fructus an veniāt in obligatione rem restitui. ca.63.nu.42
Fructus an veniant in obligatione rem tradi. ca.63.nu.43
Fructus an bo.fid.emptor suos faciat ardua quæ. ca.70.nu.1
Fructus vt veniant in contractibus bo.fid. ca.63.nu.48
Fructus pendentes quando veniant. ca.63.nu.52
Fructus quando dicantur. ca.71.nu.10
Fructus an bo.fid.poss.teneatur restituere. ca.70.nu.7
Fructus quando veniant in contractibus. ca.63.nu39
Fructus tam naturales q̄ industriales, tam stantes q̄ consumptos tenetur restituere bo.fid.pos. in tribus casibus quando nullū habebat titulum, vel habebat illegitimum sed lucratiuum quatenus.&c. cap.70.nu.4
Fructus p̄digaliter cōsumptos nō restitut q cōtra iura emerat, sed bo.fi.siue emeret ab ecclesia, siue à minore egregia q̄st.c.71.n.13
Fructus pendentes veniunt in actionibus bo.fi. ca.63.nu.53
Fructus post contractum nati an debeantur. ca.63.nu.55
Fructus quando veniant in obligatione rem tradedi. ca.63.nu.56
Fructus veniunt in actionibus realibus. ca.63.nu.pe.
Fructus veniunt in omni restitutione. ca.63.nu.fi.
Fructus semper veniunt à lite const. ca.63.nu.54
Fruſtratio potuss quā donatio præsumitur. ca.63.nu.20
Fugitiuus debitor capi potest propria authoritate cū cōi. c.26.n.2
Fugiēs à carceribus in foro aīæ nō tenet redire cō.cōem. c.10.n.53
Fugiens à carceribus pro confesso est cum cōmuni. ca.26.nu.4
Fuga an probetur delictum. cap.26.nu.3
Fugæ suspicio an iuramēto creditoris p̄bet dubia pugna. c.26.n.1

Gabellarum ex cōtractibus præstandarum statuta dicuntur odiosa, suntq restringenda cum commui. ca.11.nu.17
Gabella alcabalæ iure regio nō debetur ex donatione. ca.1.nu.19
Gabella quæ Hispanè alcabala vocatur, debetur, cum sit contractus census, non cum resolutur. ca.11.nu.16
Gabella imposita contractibus debetur etiam à forensi ibi loci contrahenti. cap.52.nu.2
Gabellæ ex contractibus soluendæ an debeātur ex donatione cum communi contra plures. ca.11.nu.18
Gabellæ an debeātur ex contractu fideiussionis. ca.11.nu.22
Gabellæ impositæ causa finita cessat gabella. ca.10.nu.44
Gabella iniusta in foro cōscietiæ nō debetur de eadē re. c.10.n.43
Gabella soluēda ex cōtractu nō extēditur ad distractū. c.11.n.15
Gabella quādo debeatur ex cōtractu innominato. ca.11.nu.21
Gabella alcabala quādo debeatur ex distractu, vel ex contractu à quo contrahentes recesserunt. ca.11.nu.20
Generalitas id operatur quo ad omnia, q̄ specialitas quo ad singula cum communi. ca.54.nu.8
Geminationis vis. cap.10.nu.97
Genus à quo remouetur quādo species remota videatur. c.12.n.6

Hæres iuste retinet legatum, quandiu legatarius conscius legati non petit illud. cap.10.nu.40
Hæres nō conficiēs inuētariū an sit tutus in foro aīmæ. c.10.n.31
Hæres in non solenni testamento scriptus an sit tutus in foro aīmæ noua declara. ca.10.nu.30
Hipotheca potest constitui in re aliena etiam à debitore non possessa contra communem. ca.57.nu.9
Hipotheca tenet in re aliena à debitore possessa cū cōi. ca.57.n.8
Hipotheca legalis etiam ad certum locum restricta comprehendit venalia nisi in casibus contra multos. ca.56.nu.5
Hipothecaria cū agit creditor cōtra tertiū possessorem qui à debitore causam nō habebat, q̄d habere debeat ardua q̄st.c.57.n.14
Hipotheca in re aliena constituta reualidatur si debitor nactus sit dominium rei hipothecatæ. ca.57.nu.12
Hipotheca fuit in re aliena constituta quam postea debitor vendidit tertio ab eo creditor potest auferre possessi. cum Zatio contra communem. cap.57.nu.11
Hipotheca tenet in re aliena etiam à debitore non possessa licet agatur contra hæredem debitoris contra cōmunē. ca.57.nu.10
Hipothecata an videantur pecunia nu.& res famulorum propensione domus. ca.57.nu.4.cum (eq.

Ignorātia iuris quo ad fructus potest prodesse. ca.71.nu.12
Imperium non extenditur ad iniuriam. ca.1.nu.3
Imperium merum quid. cap.1.nu.2
Indefinita æquatur vniuersali in fauoribus non in odijs cum communi contra nouiss. ca.20.nu.42
Indefinita negatiue prolata sine adiectione signi vniuersalis non æquipollet vniuersali necessario contra communem.c.30.n.43
Indefinita æquatur vniuersali, quādo in omnibus par ratio est, secundum com. op. quod euenire intelligo ex interpretatione, ex necessitate verborum contra communem. ca.30.nu.37
Indefinita æquipollet vniuersali aptitudine noua declaratio. cap.30.nu.29
Indefinita æquatur vniuersali in statutis, non secus quam in legibus cum multis contra communem. ca.30.nu.38
Indefinita æquipollet vniuersali ex interpretatione tantum secundum communem op. nos sumus in noua opinione. ca.30.nu.28
Indefinita æquat vniuersali ī materia necessaria cū cōi.c.30.n.41
Iniuria vni illata tāgit omnem eius cognationem. ca.39.nu.3
Iniuriarum in crimine iudicis arbitriū pōt se extēdere vsq; ad pœnam mortis secūdum glo.quæ cōmuniter rep. ca.39.nu.26
Instrumēta in sæculo produci posse cōtra plures doctores. c.32.n.16
Instrumēto dicebatur canonicos talem procuratorem constituisse an probat. ca.30.nu.33
Instrumēta possunt p̄duci post dicta testificata cū op.cōi. c.31.n.19
Intell.l.ait prætor.§.permittitur.ff.de minorib. ca.67.nu.4
Intellect.l.si & me & Titium.ff.si cer.peta. ca.70.nu.5
Intell.l.item si verberatum.ff.de rei vendi. ca.50.nu.7
Intellect.l.quæro.§.fi.ff.de ædil.edict. ca.34.nu.2
Intell.omnium titulorum de restitutionibus. ca.65.nu.3
Intell.l.si res.§.1.ff.de iure dotium. ca.65.nu.4
Intell.l.1.§.si parens.ff.si quis apare.su.ma. ca.43.nu.7
Intellect.alius ad dicta.l.2.de lib.& posthu.cōtra nouis.c.30.n.4
Intellect.l.1.ff.de lib.& posthu. ca.58.nu.49
Intellect.l.2.ff.de lib.& posthu.contra nouiss. ca.30.nu.30
Intell l.1.§.filio.ff.ad Tertull. ca.1.nu.24
Intell.l.an ciuilis.ff.de accepti. ca.58.nu.37
Intell.l.cum quis.ff.de soluti. ca.22.nu.13
Intell.l.2.C.de testa. ca.3.nu.15
Intellect.l.fi.C.de pact. ca.58.nu.44

Intellect

Intellect.l.dictantibus.C.de testamen. cap.33.nu.2
Intellect.l.1.C.de prædi.de cu.lib.10. ca.61.nu.2
Intell. l.cum quis &.l. nuper. C. de nat.lib.& c. tanta qui filij sunt leg. ca.42.nu.6
Intell.auth.idem est de nestorianis.C.de hære. ca.1.nu.31
Intell.l.1.C.si aduer.fol. ca.67.nu.2
Intellect.c.per tuas de proba. ca.32.nu.6
Intellectus.l.fina.C.de rep.hær. ca.1.nu.31
Intellec.d.l.de fideicom. vt minor ille contra tutorem suum agere nequeat quæst.noua. ca.68.nu.7
Intellect. d.l. de fideicom. vt procedat etiā inter extraneos quæst. noua. cap.68.nu.5
Intellec.l.fin.C.defideic.&.§.fi.instit.eodem. ca.25.nu.27
Intellect.l.de fideicommiss.C.de transact. ca.68.nu.2
Intell.l.si actor.C.de appella. ca.19.nu.4
Intell.§.plane inst.de inuti.stt.cum simi. ca.22.nu.11
Intell.§.generaliter in auth.quib.mod.nat.effi.sui. ca.42.nu.5
Intell.c.tanta qui filij sint leg. ca.42.nu.2
Intellect.c.licet causam de probatio. ca.36.nu.11
Intell.c.cum secundum de hære.lib.6. ca.7.nu.3
Intellect.c.ad nostram de reb.eccl. ca.71.nu.6
Intellect.c.ad nostram de reb.eccl. ca.71.nu.8
Intellect.c.literas de præsumpt. cap.32.nu.5
Intell.l.17.&.l.44.tauri. cap.12.nu.9
Intell.l.56.tauri.vt sit preter intētionē vulgaris interpre. c.11.n.4
Intell.l.82.tauri. cap.8.nu.4
Intellect.l.1.tit.delos tesla.lib.5.ordi.cōtra Grego. ca.33.nu.24
Intell.l.44.tauri. cap.7.nu.4
Intellect.l.55.tauri cap.12.nu.15
intellec.plurium legum regni. ca.10.nu.14
Intell.l.58.tauri. cap.11.nu.7
Intellect.l.55.tauri. cap.12.nu.18
Intell.l.82.tauri &.l.2.tit.15.lib.8.ordina. ca.8.nu.6
Intell.l.55.tauri. cap.60.nu.4
Intell.l.55.tauri vt inter negatiuam præsentis vel futuri temporis nihil differas. cap.10.nu.4
Intell.c.1.&.2.de adulteri. ca.7.nu.22
Intell.tituli delas dona.lib.5.ordin. ca.51.nu.5
Intell.prag.42.versi.18. cap.31 nu.11
Intell.l.3.tit.2.par.1. cap.3.nu.12
Vide in verbo declaratio & verbum lex.
Intelligentia perfecte desideratur vbi consensus exigitur cū communi. cap.11.nu.6
Inuentarij dilatione pendente an hæres possit conuenire, vel conuenire. cap.27.nu.7
Iudex etiam in licitis & honestis potest accipere cautionem indemnitatis. cap.37.nu.25
Iudex salarium exigens non dicitur vendere iudicia.ca.37.n.32
Iudex potest accipere cautionem de indemnitate. ca.37.nu.24
Iudici pecunia data sine vt ferat iustam, siue vt iniustam sententiā siue etiā simpliciter data esset nūquā repetitur. ca.37.n.34
Iudicis error an faciat vt parti læsę detur restitutio. ca.37.nu.22
Iudicum vnus erat corruptus, alij nō, an valeat sententia. c.37.n.33
Iudicis ordi. iurisd. cum consensu partium prorogatur, fieri videtur respectus ad iurisd. non ad personam, cum Pau. contra Specu. Ideo ea prorogatio transit ad successorem in officio cum Pau. contra Specul. ca.14.nu.23
Iudex qui omisit fructuum condemnationem an faciat litem suā. cap.37.nu.11.
Iudex pōt supplere de facto quādo absens posset dānari. c.39.n.21
Iudicis culpa lata quando præbeat restitutionem. ca.37.nu.23
Iudicum animos munera peruertunt. ca.37.nu.38
Iudex qui tulit sententiam nullam an faciat litem suā. ca.37.n.13
Iudici dans pecuniam vt iustam ferat sententiam, an eam repetat, dubia pugna. ca.37.nu.36
Iudex delegatus coram quo cœpi litigare quasi coram delegato, constituitur in quasi possessione iudicis delegati, adeo vt si postea pœnitens dicam eum non esse iudicem delegatum, mihi incumbat onus probandi. cap.16.nu.5
Iudex quo excelsior est, eo turpius peccat. ca.37.nu.27
Iudex etiam spem recipiendi non debet habere. ca.37.nu.5
Iudicis impulsu quando restitutio facta videatur contra Paul.& Iacobinum. ca.67.nu.10
Iudex qui precio tollit iniquam sententiam damnum restituit victo, nec repetit à victore. ca.37.nu.10
Iudicis secularis præceptum an obliget ad peccatum, quid in iudice ecclesiastico. cap.10.nu.13
Iuramentum non potest remitti post periurium commissum cum Bald. cap.27.nu.5
Iura.cal.potest iudex erigere inuitis partibus. ca.25.nu.8
Iura.cal. pet potest etiam postquam actor plene probauerat contra Bald. ca.25.nu.9
Iuram.cal.quo iure inductum. ca.25.nu.6
Iuram.cal.petitum à parte si non præstetur, reddit processum nullum cum Bar.contro Bald. ca.25.nu.13
Iuramentum cal.potest quandocunq; præstari ante causæ conclusionem. cap.25.nu.7
Iuram.cal.quare inductum. ca.25.nu.14
Iura.calum.recusans vt puniatur. cap.25.nu.24
Iurari de cal. potest procurator habēs ad hoc speciale mandatum secus si generale cum libera. ca.25.nu.16
Iuram.cal.an procurator præstet. ca.25.nu.25
Iuramento non firmatur contractus aut distractus vxoris factus inscio marito de iure regio. ca.11.nu.11
Iura.cal.in multis causis cessat. ca.25.nu.21
Iura.non firmat actum contra bo. mores testandi facultatem possum mihi adimere. cap.52.nu.3
Iura.cal.in quibus causis præstent. ca.25.nu.20
Iura.non firmat actum simula.cum communi. ca.47.nu.3
Iuramēto an firmetur pactū quod impedit testādi facul. c.58.n.41
Iuramēcium calum.an per pactū iuratū remitti possit. ca.25.nu.5
Iura.cal deferens an prior iurare debeat. ca.25.nu.31
Iuramēto minorum firmatur distractus cum cōmuni. ca.11.nu.10
Iura.cal.subiturus an possit petere tēpus ad deliberādū. c.25.n.33
Iura.cal.recusanti pœna non irrogatur ipso iure sed per sententia. cap.25.nu.25
Iuramc.an firmet contractum sine licentia mariti factum in terminis.l.55.tauri ingens pugna. ca.10.nu.25
Iura.cal.an præstetur in causa appell. cap.25.nu 30
Iura.cal.re causans an possit appellare. ca.25.nu.29
Iura.calum.an possit remitti. ca.25.nu.22
Iura.cal.remitti potest per principem. ca.25.nu.23
Iurisdi.prorogatio fit de tempore ad tēpus etiā in delegato.c.14.n.17
Iurisd.prorogatur de re ad rem. ca.14.nu.19
Iurisd.prorogari non potest in spiritualibus. ca.14.nu.32
Iurisdi.delegata nō progatur de persona ad personā. ca.14.nu.16
Iurisdi. prorogatio cessat volente eo qui eam concessit. ca.14.n.36
Iurisdi.prorogatio debet esse eiusdem formæ & naturæ.c.14.n.34
Iurisdi.etiam simplex potest prorogari. ca.14.nu.27
Iurisd.prorogatio in quem fieri possit. ca.14.nu.21

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iurisd.ordinarij vt prorogetur. cap.14.nu.24
Iurisdi.non prorogatur in præiudicium reipublicæ. ca.14.nu.33
Iurisdi.progatio fiet etiã de loco ad locũ etiã indelegato.c.14.n.18
Iurisd.quæ etiã caret tribunali potest prorogari. ca.14.nu.28
Iurisd. prorogata extenditur ad ius statut. ca.14.nu.25
Iurisdi.prorogatur de persona ad personam. ca.14. nu.15
Iurisd.prorogatur de casu ad casum. ca.14.nu.20
Iurisdi.prorogatio cessat si id cauetur statuto. ca.14.nu.35
Iurisdi.delegati potest prorogari. cap.14.nu.29
Iurisdi.etiã causarum criminaliũ potest prorogari. ca.14.nu.30
Iurisdi.prorogata tenet solos consentientes. ca.14.nu.31
Iurisdi.prorogatur de causa ad causam. ca.14.nu.21
Iurisdictio delegati consensu partium non prorogatur post tempus finitum. ca.14.nu.12
Iure communi omnes vtuntur cum communi. ca.50.nu.5
Ius speciale in ductum fauore publico recipit extensionẽ. c.39.n.19
Labor mercede dignus. ca.60.nu.13
Legatum repudiatum fingitur nunquã datum.ca.10.nu.37
Legatarius an possit esse testis ingens pugna. ca.33.nu.21
Leges an obligẽt in foro conscientiæ. ca.10.nu.20
L.resistens contractus non effectus facti sed tantum iuris impedit contra Bart.& alios. ca.58.nu.40
L.de fideicommisso.C.de transact.an procederet inter filium testatoris & extraneum. ca.68.nu.4
L.3.tit.delos alguazziles lib.2.ordi. ca.7.nu.11
L.ciuilis an possit obligare ad peccatum. ca.10.nu.12
Lex ciuilis an obliget in foro animæ. ca.7.nu.36
L.iubens omnia prædia esse tributaria nocet ecclesiæ in acquirendis anceps pugna. cap.6.nu.1
L.22.tit.3.lib.1.ordi. cap.7.nu.32
Leges de infamibus tenent clericos. ca.5.nu.8
L.limitãs dotes puellarũ tenet cõtra Hippo.cũ Couasrub. c.5.n.13
L.subẽs ne filia nubat sine cõsensu patris nõ valet cũ cõi. c.5.n.14
L.ad institutionem.C.de sacr.eccles. ligat etiam clericos cum quibusd.contra plures. cap.5.nu.4
L.in re dubia nunq̃ videtur velle obligare ad peccatũ. c.10.nu.11
Lex ciuilis quæ ex causa rationabili præsumeret cõtractũ iuratũ fuisse simulatũ valeret com cõs licet si omnẽ cõtractũ iuratum simulatum præsumeret,nõ valeret cum cõmuni. ca.5.nu.16
L.iubens ne filia nubat patris consensu non petito. ca.5.nu.15
L.ciuilis obligat in foro animæ cum communi. ca.7.nu.1
Leges ciuiles an possint obligare in cõscientia ingẽs pugna.c.10.n.3
Ll.sitæ in ti.de sac.eccl.& in ti.de episc.& cler.an valeãt.c.5.n.2
L.3.titul.4.lib.1.ordi. ca.7.nu.19
L.1.tit.8.lib.5.ordina. ca.60.nu.28
L.59.tauri. cap.11.nu.4
L.dispositiue an prohibitiue loquatur quid referat. ca.58.nu.48
L.fieri pot ob publicã vtil.etiã cũ læsione quorũdam. ca.4.nu.7
L.5.tit.1.lib.1.ordi.declara.l.7. ca.7.nu.28
Leges an adeo latæ videantur. ca.10.nu.15
Leges tutelarum tenent Decius. ca.5.nu.6
L.canonica facta ad vtandam peccati occasionem non tenet laicos alienæ dittonis elegans quæstio. ca.31.nu.18
Leges contractus tenent clericos. ca.5.nu.7
Lege iniusta in foro animæ non ligamur. ca.10.nu.42
Leges imperatorũ etiã de clericis expressã mẽtionẽ facientes si sunt iustæ nec reperiũtur innouatæ ligant clericos cum quibusd.contra communem. ca.5.nu.9
Lex per modum contractus facta fit incõmutabilis. ca.51.nu.2
Leges condere iuris ditionis est cum communi. ca.4.nu.2
L.55.tauri cuius fauore facta videatur.dubia.q. ca.11.nu.3
L. dispositiue an prohibitiue loquatur non refert contra Abba. & alios. ca.01.nu.6
L.regiæ declaratio. ca.29.nu.7
Leges imperatorum generales quæ de clericis mentionem non faciunt si sint iustæ valent cum communi· ca.5.nu.5
Vide verbum declaratio & verbum intell.
Legitimatus hæreditatem agnatis delatam tantum vel etiã aditam seu etiam possessam an auferat. ca.1.nu.35
Legitimatus per subsequens matrimo. excludit substitutum cum communi. ca.41.nu.7
Legitimitas per matrimonium contractum ab eo qui ferme moriens erat contingit cum cõmuni contra multos. ca.41.nu.4
Legitimatio per subsequens matrimonium à nobili viro cum abiecta contractum an contingat ardua quæst. ca.41.nu.1
Legitimatus hæreditatem ab alio aditam & possessam an auferat cum Bar.contra communem. ca.1.nu.27
Legitimatus an hæreditatem alteri delatam nondum agnitam auferat ingens pugna. ca.1.nu.23
Legatarius an possit tutus in foro animæ retinere legatum relictũ in non solenni testam.contra communem. ca.10.nu.32
Legitimatus per subsequens matrimon. tam ad feudum capax est,quam legitime natus cum communi. ca.42.nu.9
Legitimatio filiorum per subsequens matrimon.pure contingit, sed sub conditione resolutiua. ca.42.nu.4
Legitimatio per subsequens matrimonium sine dotalibus instrumentis contractum an contingat dubia pugna. ca.41.nu.3
Legitimatur per subsequens matrim.contractum in fraudem substituti eum excludit contra communem. ca.41.nu.5
Legitimitas vel contra est ciuile inuentum. ca.42.nu.8
Legitimatus per subsequens matrimo. pure contingit, licet tantum insit conditio resolutiua. cap.42.nu.7
Legitimatio per subsequens matrimonium non contingit inutilis cum communi. ca.42.nu.3
Legitimatus an hæreditatem ab alio aditam nondum possessam auferat dubium certamen. ca.1.nu.30
Legitimatur per subsequẽs matrimo.filius genitus à clerico in minoribus ordi.cõstituto licet bñfi.tũc haberet ardua q̃st.c.41.n.2
Legitimatio fieri potest cum dãno alterius cũ cõmuni. ca.4.nu.4
Legitimatus ille excludit subst.etiam si animus nocendi esset apertus contra cõmunem. ca.41.nu.6
Legitimæ suppl. inducitur ipso iure, sed sub cõditione resolutiua cũ communi,compẽsatio inducitur ipso iure,sed sub cõditione resolutiua cum communi. ca.21.nu.4
Legitimæ supplemẽtũ an ipso iure inducat egregia quæ. c.64.n.9
Lite mea sine mãdato agere cœpisti si postea do tibi mãdatũ ad eã peragẽdam,etiã ante gestum firmatur cũ cõmuni. ca.15.nu.9
Liberatio fauorabilis. ca.28.nu.2
Libri scholaris,arma militis,breuiariũ clerici non obligantur pro pensione domus. ca.57.nu.3
Lites breuiari interest reipublicæ etiã principaliter, adeo vt ab hoc nõ recedatur ex partium consensu cũ cõmuni ca.16.nu.2
Libellandi præclica quo ad fructus. ca.63.nu.41
Locator rem vendendo eludit conductorem. ca.53.nu.5
Locator obligans res suas generaliter an possit alienare in necem conductoris. ca.53.nu.9
Locatio iure regio exigit mercedem in pecunia nu. ca.53.nu.4
Locator si obligat rem suam postea alienando non eludit conductorem cum communi. ca.53.nu.8
Locatiõ q̃n adfuisse videat læsio vltra dimidiã cõt.nouis.c.61.n.11

Ludibrio

Ludibrio ne.ll.fiant oculatissime curandum. ca.30.nu.25
Locatio an exigat mercede in pecu.nu.ingẽs pugna. ca.1.nu.3.
Locatam in domũ si merces nõ in pecu.nu.interfuit,an illata obligentur pro pensione domus cõtra cõmunem. ca.58.nu.2
Locatæ domus pro pensione, an res aliena sciente domino inuecta videatur hipothecata ardua pugna. ca.57.nu.1
Locatã in rẽ quæ inuehũtur,quo sensu obligata videãtur.c.56.n.2
Locatam in domum quæ inuehuntur & si sint venalia,an sint tacite obligata per domus pensionẽ ingẽs pugna. ca.56.nu.1
Locatione prima finita tacita renascitur, si inquilinus perduret in possessione rei conductæ cum communi. ca.19.nu.5
Malitiose quando quis videatur facere. ca.58.nu.31
Malã fidẽ habere videt qui cõtra iura cõtrahit. c.71.n.11
Maioratus in successione an legitimatus per subsequẽs matrimo. præferatur legitime nato ætate minori ardua quæst. ca.42.n.1
Maioratui nocet sententia dicta ex placito partium accedente regis confirmatione. ca.61.nu.7
Maioratui nõ præiudicat sentẽtiæ dicta ex placito partiũ.c.61.n.6
Maioratus quid notab. ca.12.nu.11
Intellect.13 & 32.& 35.tauri. ca.12.nu.12
Maioratus successor non tenetur stare colono. ca.53.nu.6
Maioratui etiã facto sine licentia principis idẽ noceret. ca.61.n.8
Maritus cum vxore an possit conuenire ne fundus emptus cõstante matrimonio fiat cõmunis. ca.13.nu.6
Mandatum differt à reliquis contractibus. ca.15.nu.2
Mandatum tibi re vera datum ignorans mea negotia gessisti,an sit actio mandati,& quid si scuisti, licet tibi nõ nunciauerim dubia pugna. ca.15.nu.1
Mandatum an per scripturam tantum non etiam testibus possit probari ingens pugna. ca.16.nu.6
Mandatum stricte interpretandum. ca.23.nu.4
Mandatarius quãdo sit testis idoneus cum cõmuni. ca.33.nu.6
Mandatum ad lites,si aliqua lis tunc erat,ad futuras extenditur anceps quæstio. ca.16.nu.13
Mandatũ reuocatũ videtur per manumissionem eum Fulg. Paul. contra Alexan. ca.22.nu.5
Mandati act. datur contra adiectum qui sol.recepit contra communem. ca.22 nu.12
Mãdatũ cũ libera an sufficiat ad iurãdũ de calũnia. ca.25.nu.17
Mandatũ cum libera sufficit ad transigendum. ca.25.nu.19
Mandatum admittit pœnitentiam. ca.15.nu.4
Mandatũ cum libera sufficit ad casus qui requirunt speciale mandatum. ca.25.nu.18
Mandatũ ad lites generale comprehendit futuras,quando mandans nullam litem tunc habebat cum cõmuni. ca.16.nu.12
Mandatum valet etiam si tempore quo interponitur nihil interfit mandatis contra communem. ca.22.nu.14
Mandatum ad sol.recipiendam reuocatũ videtur,si status mutatione mandatarij. ca.22.nu.2
Mandatũ tibi datũ ignorans negotia gessisti, an sit actio mãdati ingens pugna:quid si sciuit,sed non a domino, ingens similiter quæstio. ca.15.nu. 6
Medium impertinẽs quãdo impediat extrema cõiungi.c.40.n.13
Membri abscisio dicitur pœna capitalis. ca.39.nu.25
Membrorum suorum nullus est dominus. ca.21.nu. 6
Mens & verisimilis intẽtio disponẽtis sequẽda est, licet nec verbis,nec etiã mente aut cogitatione tẽpore actus ea res contenta aut comprehensa fuisset. ca 10.nu.22
Mercedis remissio fit propter sterilitatem, ca.54.nu. 1
Miles post didicta testificata nõ producit testes. ca.31.nu. 6
Minor nõ tenetur ad rem nec restituit precium,nisi quatenus aduersarius probat in rem eius versum fuisse cum communi contra multos. ca.66.nu. 1
Minor & mulier an post didicita testificata testes possint producere ingens pugna. ca.31. nu. 1
Minor licet non appellet à sententia in posses. tamen restituitur cum communi. ca.38.nu.4
Minor qui non necessario vendidit restituitur ad rem. ca.65.nu.1
Minor,mulier,rusticus,miles,qui citati responderunt nolo ire , non restituuntur ad appellandum. ca.31.nu.8
Minor quæ in domũ conductã induxit,an tacite obligata sint,ægrigium certamen. ca.55.nu.1
Minor & ecclesia æquiparatur in pluribus q̃.25.casibus,& differunt in.8.per hunc numerum cum 35.sequẽtib. ca.9.nu.1
Minore dotem recipiente an eius bona tacite obligata videantur ingens pugna. ca.55.nu.3
Minore,ecclesia,fisco,milite,muliere,rustico ad testes producendos post didicita testificata restitutis, testes etiam producit aduersarius durante illa dilatione. ca.31.nu.12
Minor contra sol. curatoris autorite receptam, si læsio absit, licet postea emerserit,non restituitur,contra cõmunem. ca.67.nu.1
Minor contra sol.iudicis autoritate factam potest restitui contra communem. ca.68.nu.7
Minor lapsus in precio rei quam vendit ad quid restituatur,ingens pugna. ca.65.nu.2
Minor nunquam restituitur per læsionem postea emergentem contra plures. ca.67.nu.8
Minor sine curatoris interuentu donare causa mor. cum multis cõtra multos. ca.12 nu.3
Minoris monachantis bona sine decreto fiunt monasterij cum communi contra plures. ca.55.nu.5
Minor & mulier nõ iuuãtur cõtra dolum de futuro etiã præsumptũ,sed bene cõtra dolum præsumptũ & de præterito. c.31.n.3
Minori cum authoritate tutoris si fit solutio cessat restitutio cũ multis coutra communem. ca.66.nu.4
Minori solui q̃ ei debebam qui pecuniam perdidit an ad me reuertatur. ca.67.nu.9
Minor vendidit iusto precio sed illud perdidit, non restituitur cum multis contra communem. ca.66.nu.3
Minor si vendidit fundum viliori precio restituitur. ca.66.nu.5
Minori sunt tacite obligata bona curatoris etiam ad litem tantum dati. cap.9.nu.9
Minoris in rem mutuum receptum versum fuisse an ipse an aduersarius probare teneantur,ingens quæst. ca.66.nu.6
Minor contumax an restituatur ad appellandum. ca.31.nu.7
Idem in rustico. Idem in muliere. Idem in milite.
Minor & mulier non iuuantur aduersum dolum apertum cum communi. cap.31.nu.2
Minor ad fundum quẽ vendidit restitutus preciũ receptũ restituit quatenus factus fuit loeupletior , sed vter teneatur probare precium in rem eius versum fuisse ingẽs quæst. ca.66.nu.1
Minor restitui potest cõtra restitutionem sibi minus integre factã tutore autore contra communem. ca.67.nu.7
Molestiam nõ inferre iussus,suum adhuc pot petere. ca.63.nu.8
Monachus si fit episcopus aufert hæreditatem alteri delatam nõdum agnitam cum multis contra plures. ca.1.nu.25.
Monachi pro monasterio testificantur, licet diminuta sit fides eorum,sed numero suppletur cum cõmuni. ca.33.nu16
Monachi pro monasterio quando testificentur. ca.33 nu.20
Monachus quando testificetur pro monasterio. ca.33.nu.18

Mora

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mora quando causetur re ipsa. ca.9.nu.6
Mors ciuilis non æquiparatur morti naturalis nisi in casibus à iure expressis. ca.27.nu.15
Municipes quando testificentur pro municipio. ca.33.nu.19
Mutuum dantes an aliquid inde possint sperare. ca.60.nu.27.
Mulier post didicita testificata testes non producit cum communi contra plures. ca.31.nu.4
Mutui causa actio quæritur per alterum. ca.58.nu.13

NAturali numeratione non tantum pecuniæ, sed & alterius rei alteri quærimus. ca.58.nu.15
Naturali actu non ciuili alteri acquirimus. ca.58.nu.14
Necessitate an sponte quando quis fecisse præsumatur noua doctrina. ca.4.nu.13
Negatiua non potest & negatiua non possit nihil differunt cõtra Bar. & sequen. ca.10.nu.2
Negatiua non potest, tollit omnino potentiã cum cõi. ca.10.nu.3.
Nihil vel nullũ nõ recipit augmentũ vel diminutionẽ. ca.14.nu.2
Nostris vti sine cõmodo nostro & cum damno alterius non licet cum communi. ca.4.nu.4
Nostris vti possumus, etiam cũ dãno alterius cũ cõi. ca.4.nu.3.
Nostrũ nobis ex causa auferri potest cum cõi opi. ca.1.nu. 6
Nuntio dicenti citasse se de iudicis mandato an credatur anceps pugna. ca.24.nu.2
Nũtio dicẽti se à citato verberatũ nũ credat cũ cõi.ca. 24.nu.11
Nũtio firmãti aliquẽ citasse se, an credat ingẽs pugna. ca.24.n.1

OBligatio naturalis an oriatur ex cõtractu vetto noua opinio. cap.10.nu. 1
Oblatio quando habeat vim implementi. ca.59.nu.16
Obligatio etiã nat. nõ quæritur ei cui alter stipulatur. ca.58.nu.2
Obligatio mihi nõ quæritur quãdo alteri stipulor. ca.58.nu.26
Obliga.natu.nascitur ex cõtractu facto contra legem quæ posuit clausulam annullatiuam contra Ias. ca.58.nu.39
Obligatio naturalis & obligatio in conscientia foro, an pari passu ambulent contra nouist. ca.10.nu.16

PActum de quo in.l. fin.C. de pact. non auferebat testandi facultatẽ, sed inducebat votũ cap.mo. ca.58.nu.43
Pac. de nõ succedendo pactũ fauore fratrũ absentium an eis prosit ad augendã eorum legitimã noua declaratio. ca.44.nu.4
Pactum de non succe. non valet. ca.45.nu. 1
Pactũ de non succedẽdo pactũ à filia cũ fratribus patre cõsentiẽte firmãti iuramẽto cõtra cõem de iure cõi et iure regio. c.44.n.7.
Pactũ de futura successione certo modo diuidẽda obligat pacisentes in foro animæ. ca.58.nu.42
Pactũ iuratũ de fut. succes. certo modo diuidẽda pactũ de consensu patris euanescit patre pœnitẽte cũ cõi cõtra Ias.o. ca.44.nu.14
Pactũ de nõ succedẽdo nocet ei qui precio emãcipauit filiũ secũdũ cõmunem opinionẽ nos contra. ca.43.nu.2
Pactum de nõ succedẽdo nõ excludit patrẽ à successione filij, licet integrã legitimã receperit cõtra cõmunem. ca.43.nu. 5
Pactum de non succedendo in hereditate, pacto quoq; conseruata valet secundũ cõmunem nos contra. ca.43.nu. 3
Pactũ de nõ succedendo inscio eo cuius de successione agitur nõ firmatur iuramẽto cũ cõmuni cõtra Roma. & alios.ca.44.nu.2
Pactũ de nõ succedẽdo nocet ei qui integrã legitimã recepit secundum cõmunẽ opi.nos contra. ca.43.nu. 1
Pacto pater à successione filij remoueri potest secundum cõmunem. nos contra. ca.43.nu.4
Pactũ meritoriũ, vel demeritoriũ, vel mediũ. ca.62.nu.4
Pactorũ quidam simplices, quidam respectiui. ca.59.nu. 8
Pactũ nudũ est cõtractus innominatus simplex. ca.69.nu.9.
Pactũ simplex de nõ succe. quare nõ valeat noua decl.c. 45.n.20
Pactũ de nõ succedẽdo pactũ à filia de cõsensu patris, licet sit iuratum eneruatur pœnitentia patris cũ cõi cõtra Ias. ca.44.nu.9
Pactũ de nõ succedẽdo inscio eo cuius de hæreditate agitur cõtinet turpitudinẽ, et ex parte renũtiãtis cõtra oẽs no. decla.c.44.n.3
Peccatum auget locus occasio peccandi. ca.8.nu.11
Peccare non videtur mortaliter minor contrahens sine solennitate statuti ingens pugna. ca.10.nu. 8
Peccare mortaliter an videatur mulier cõtrahẽs sine mariti licentia, vel adultus cõtrahẽs sine solẽnitate statuti. c.10.n.9.et.10
Peccatum geminatum grauius punitur. ca.10.nu.46
Pecunia est de rebus quæ seruãdo seruari nõ possunt. ca.66.nu.2
Pecunia trifariã dicitur. ca.53.nu.2.
Pœna ipso iure cum à.l. imponitur delinquẽs non facit fructus suos cum communi. ca.7.nu.16
Pœna regulariter nõ debetur in foro animæ noua decla.c.7.n.20
Pœna cum imponitur ipso facto debetur in foro animæ contra nouissimos. ca.7.nu.18
Pœna irrogata per verbum præsentis tẽporis intelligitur ipso iure cum communi. ca.64.nu.4.
Pœna ipso iure irrogata debetur in foro animæ cum nouiss. contra communem. ca.7.nu.17
Pœna inducta à lege per verb. præsentis temporis intelligitur ipso iure. ca.64.nu.12
Pœna ipso iure incursa an præscribi possit noua opi. ca.7.nu.25
Pœna an duplicetur. ca.43.nu.26
Pœna quando sequatur suum principale. ca.58.nu.34.
Pœna legalis quæ nõ irrogatur ipso iure præscribi põt.ca.7.nu.24.
Pœna cõuentionalis debetur in foro animæ cõtra nouiss. ca.7.nu.21
Pœna legalis statuta ad damni dati emendationem non debetur in foro animæ contra doctos. c.10.nu.54
Pœnitẽtia nõ datur semper in cõtractibus innomi. ca.59.nu.28
Pœnitẽtia patris infirmat pactũ iuratũ, quo pater promisit filios se ex æquo hæredes facturũ cõtra Ias.o. & Couarrub.ca.44.c.25
Pœnitere non licet in cõtractibus innominatis iuratis cũ commu. contra Alcia. ca.59.nu.29
Permutatio olim omnes contractus appellabantur. ca.59.nu.4.
Periculum est in consideratione. ca.60.nu.15
Periculum interitus ad quem pertineat. ca.59.nu.19
Plus & minus dicitur respectu loci. ca.60.nu.16
Potentia vera quid. ca. 1. nu. 5
Possessio iusta quæ dicatur, & quando sit quis possidens tutus in foro animæ. ca.10.nu.28
Poss. iniustior est, qui læsit maiorem vltra dimidiã, quam qui læsit minorem infra dmidiam. ca.71.nu.4
Præscribi mala fide nõ pot bona ipso iure amissa cõtra no.c.7.n.26
Præscriptio.30.annorũ de iure ciuili procedit cũ scientia rei alienæ quod ius etiam hodiẽ viget contra cõmunem. ca.5.nu.10
Præscr. verb. ca.53.nu.3
Præscriptio cessat quando scio contra contractum competere restitutionem. ca.9.nu.36
Præscriptio nõ contingit cum titulo inualido secundũ communem contra ecclesiam intellige. ca.9.nu.33
Præscriptio nõ procedit cum titulo erroneo, si erat error iuris, etiam si simus in præscriptione.30. vel.40. annorum cum com. contra Ant. Imol & Paul. cap.9.nu.35
Præscriptioni rei meæ an videar præbere cõsensum. ca.40.nu.20
Præscribitur tempore immemoriali ius facult. a tempore coactionis cum communi. cap 4.nu.11
Præscriptio non præcedit cum titulo erroneo, si erat error iuris secus si facti secundum communem. ca.9.nu.34
Præscribi vt non possunt iura facultatis tempore etiam immemoriali, sic ago etiam tempore non præsumitur actus gestus ex necessitate sed sponte contra plures. ca.4.nu.12
Præscribi non potest etiam tempore immemoriali vt molendinum vel furnum inuitus quis adeat. ca.4.nu.9
Præscribit.30. annis hæres rem legatam, etiam sciens contra Decium & alios. cap.5.nu.11
Princeps nostrũ nobis auferre nõ præsumitur vel cũ cõi. ca.1.n.26
Princeps nostrum nobis auferre sine causa nõ potest etiam de plenitudine potestatis & est anceps pugna. ca.1.nu.7
Princeps etiã de plenitudine potestatis nõ egredit cõtractũ.c.1.n.28
Principi reseruata quæruntur tempore etiam eo ignorante cum communi contra plures. ca.3.nu.5
Princeps legibus solutus an sit. ca.1.nu.28
Principis contractus semper est bo. fidei. ca.63,nu.50
Principis volu.concedentis quibus alijs videatur. ca.3.nu.9
Princeps q legibus solutus sit vt accipiendum. ca.1.nu.29
Princeps nostrum nobis auferre nequit iure regio etiam de plenitudine potestatis. cap.1.nu.8
Præscribi etiam tempore immemoriali hospitium non potest cum communi. ca.4.nu.10
Princeps iustam appellationem de plenitudine potestatis auferre nequit & est ingens pugna. ca.1.nu.4
Priuilegio nõ vtẽs mandato superioribus nõ præiudicatur.c.2.n.9
Priuilegium nõ amittitur si eo vti desist impeditus. ca.2.nu.8
Priuilegium non perditur per non vsum quando casus non se obtulit. ca.2.nu.12
Priuilegium etiam motu proprio concessum per quod ius alteri auferatur non valet cum communi. ca.2.nu.4
Priuilegium quid. cap.2.nu.3
Priuilegium positum in libera voluntate priuilegiati non perditur tempore. cap.2.nu.11
Priuilegium per vsum partis quatenus conseruetur. ca.2.nu.7
Priuilegiũ ecclesiæ cõcessum quãto tẽpore amittatur. ca.2.nu.6
Priuilegium decẽnio non vtendo amittitur cum cõmuni.ca.2.nu.5
Probationes cũ inuicẽ cõtrariantẽ qd iuris, nostra doctrina.c.33.n.25
Probationem plenam inducit priuata scriptura ex partium conuentione cum communi. cap.29.nu.6
Probatio qualis qualis sit ex actis inter alios cap.34.nu.5
Prorogatio termini finiti fieri non potest. ca.14.nu.11
Probationum nulla concludit necessario sed tantum verosimiliter. cap.36.nu. 8
Probentur vt plene damna per solum dictum damnum passi conuenirí potest cum communi. ca.29.nu.5
Probationibus indefinita non habetur pro vniuersali secun. commu.opi.nos sumus in noua opi. ca.30.nu.27
Probationes tenuiores sufficiunt ex conuentione partium cum communi. cap.29.nu.3
Probationes non inducunt ius. ca.25.nu.11
Probationibus vtrinq; paribus existentibus reus vincit cum communi. ca.30.nu.12
Probationes dilucidiores tam in criminalibus quam in ciuilibus requirunt. ca.36.nu.7
Processus factus cũ minore.25. annis est nullus ipso iure.c.21.n.10
Processus factus cũ persona inhabili vel vetita est nullus ipso iure. cap.21.nu. 9
Procurator cum libera potest compromittere. ca.68.nu.9
Procurotor in rem suam comprehenditur in statuto fauorabili de procuratore loquente. ca.39.nu.9
Procurator datus ad agendum tantum, an dominum possit defendere in causa reconuentionis ingens pugna. ca.23.nu.1
Procurator facilius admittitur in causa principali quam in causa appellatio. cap.39.nu.20
Procurator damnatus appellare tenetur iure ciuili, canonico & regio. ca.19.nu.1
Procurator si fuit assumptus lite iam contest. sententia potest ferri in eũ vel in dominũ vel in vtrũque de iure ciuili. ca.20.nu.2
Procurator quod egit antequã dominus per se, aut per alium sibi notũ fecisset sine mandato, actum videtur cõtra Bal. ca.15.n.7
Procurator an in publicis criminibus admittatur in regio pro absente. ca.17.nu.3
Procurator tenetur appellare. ca.39.nu.6
Procurator vt constituatur. ca.16.nu.8
Procuratoris mãdatum interdũ nõ probatur testibus. ca.16.nu.10
Procurator in rem suam est impropriè procurator. ca.23.nu.10
Procurator quando in crimine publico admitti nequit, si de facto admissus fuerit, an processus sit nullus ingens pugna. ca.21.n.1
Procurator appellationẽ prosequi an teneat, dubia pugna.c.19.n.2
Procurator etiam cum libera non videtur habere mandatum ad id per quod dominus in pœnam caderet cũ cõmuni. ca.18.n.4
Procuratori non videtur mandatum ius iniquum aut illicitum petere, cum communi. ca.18.nu.2
Procurator admittitur pro absente etiã in criminibus capitalibus quãdo ex forma statuti nõ poterat nisi pecunialiter damnari cum communi. ca.17.nu.11
Procurator etiã cum cautione de rato non admittitur, si fatetur se non habere mãdatum, quod si habeat, etiam sine cautione admittitur, si dubitetur, admittitur sed cũ cautione. ca.16.n.3
Procurator in rem suam non continetur in statuto de procuratore mentionem faciente. ca.23.nu.11
Procuratorem vt exhibeat mandatum index ex officio cogere potest, & est ingens pugna. ca.16.nu.1
Procurator qui impetrauit ius iniquum quando teneatur, dubia pugna. ca.18.nu.1
Procuratores mandatum non probant nisi testibus omni excep. maioribus. ca.16.nu.9
Procurator meus homo mihi ignotus esse pot cũ com. ca.15.nu.10
Procurator ad allegandas causas absentiæ admittitur in criminibus publicis.cum communi. ca.17.nu.2
Procurator quãdo videatur certus de domini volũtate. ca.15.nu.5
Procurator an factus videatur qui me sciente & patiente litem nomine meo agebat, ingens pugna. ca.23.nu.3
Procurator si sciente & patiente domino excesit fines mandati augetur mandatum cum commnni. ca.23.nu.5
Procurator talis causas facti tãtũ nõ etiã iuris allegabit.c.17.n.9
Procurator an admittatur pro reo absente in quibus casibus potest absens damnari, ingens pugna. ca.17.nu.1
Procuratorem post litem contest. falsum dicebam, an probare teneat, dubia pugna. ca.16.nu.4
Procuratores an admittantur in criminibus publicis vel priuatis criminaliter intentatis. ca.39.nu.24
Procurator non testificatur in causa quam agebat, nec & in causa app.cum communi. ca.33,nu.5
Procurator admissus ad allegandas causas absentiæ non satisdat cum communi. ca.17.nu.8
Procurator an admittatur in criminibus vbi pœna tantum relegationis esset imponenda dubia pugna. cap.17.nu.6

Universidad de Deusto
Biblioteca

Procurator in rem suam non est proprie procurator. ca.39.nu.8
Procurator rei an in criminalibus possit damnari. ca.20.nu.4
Procurator non admittitur pro absente quando esset imponenda corporis pœna afflictiua cum communi. ca.17.nu.7
Procurator per malos mores superueni. videtur reuocatus cum communi. ca.22.nu.10
Promissio speciei intelligitur, quod detur, non quod tantum tradatur. ca.63.nu.46
Prorogatio finito tempore vel prope finem termini facta an valeat. cap.14.nu.10
Prorogatio iurisdictionis quot modis fiat. ca.14.nu.14
Prorogari non potest à terminis tam finitis, licet prorogatio habeat interdum vim nouæ concessionis. ca.14.nu.9
Prorogatio quid sit. ca.14.nu.1
Proxeneta an altero contrahentium inuito possit esse testis ingens pugna. ca.33.nu.2
Proxeneta contractus gratia admissus. ca.33.nu.3
Proxeneta potest esse testis de partium consensu cum cõi. ca.33.nu.1
Procurator an ab alio quã à domino possit nominari. ca 15.nu.11

Q

Quærendis non præiudicat inops intellectus nõ magis quã in quæsitis. ca.13.nu.5

R

Ratihabitio non trahitur retro quando medium obuiabat coniunctioni extremorum in pœnis. ca.40.nu.16
Ratihabitio cessat vbi actus medius obuiat coniunctioni extremorum. ca.40.nu.14
Ratum habere non possum nisi quod tempore ratihabitionis ipsemet possem facere. ca.40.nu.17
Ratio legis semper præsumitur finalis. ca.39.nn.18
Ratio communis improbatur. ca.69.nu.10
Rata bona raptoris quæ quæsierat non amittit per matrimo. cum eo contractum dubium certamen. ca.5.nu.12
Regula firmat extra casus exceptos vel similes except. c.39.n.22
Regiæ alienationes Hispaniæ an valeant. ca.10.nu.27
Regnum quid. ca.1.nu.1
Remissio an habeat locum in contractibus saltem ex nimia rei contumacia, quæstio ingens. ca.52.nu.3
Remissio an habeat locum in contractibus quando priuilegio fori fuit à contrahentibus renũtiatum, quæst. egregia. ca.53.nu.4
Renuntiatio fut. hær. iurata an valeat in fauorem absentis, noua declaratio. ca.44.nu.1
Renuntiatio an impediat repetitionem dubia quæst. ca.63.nu.9
Renuntiatio facta in fauo. fratrum absentium iure regio non auget eorũ legitimã nisi per modũ iuris nõ decrescẽdi. ca.44.n.5
Res iter alios acta facit quale quale dãnũ vel cõmodũ. c.23.n.18
Res inter alios acta aliis prodest r.14. casibus hic relatis. c.23.n.17
Reipublicæ necessitatibus subueniendum cum iactura vniuersorum non quorumdam tãtum cum communi. ca.4.nu 8
Repetitur q̃ suasione solutum fuit. ca.63.nu.3
Repeti quid possit condictione indebiti. ca.63.nu.38
Repetitur indebitum etiam geminate solutum. ca.63.nu.6
Repetere an possit absolutus sententia. ca.63.nu.34
Repetitio indebiti soluti quãdo detur. ca.63.nu.36
Repeti nõ potest solutum ex causa iudicati. ca.63.nu.27
Repetitur solutum vi ex sententiæ interdum. ca.63.nu.31
Repetitur indebite solutum à dubitante. ca.63.nu.4
Repetitio cessat vbi scienter solutur indebitum. ca.63.nu.10
Repetitur scienter solutum quoties alia coniectura quam donationis capi potest. ca.63.nu.17
Repetitur indebitum etiam dolo solutum aduersarij. ca.63.nu.2
Repeti an debeat solutũ quãdo sententia est absolutoria. ca.63.n.33
Repetitur solutum vigore sententiæ interlocutoriæ. ca.63.nu.32
Repeti potest solutum vi sententiæ latæ per sordes cum communi vel per gratiam ca.63.nu.30
Repetitio cessat quãdo falso procuratori scienter soluitur cum communi gl. Accurs. & alios. cap.63.nu.12
Repetitur solutum cau. condi. expl. si non sequatur. ca.63.nu.14
Repetitio indebiti scienter soluti non cessat nisi vterq; sciat esse indebitum. ca.63.nu.13
Repetitio an detur ei qui exceptione tutus erat. ca.63.nu.37
Repeti põt vi sententiæ solutũ qñ dolo aduersi succubuit. c.63.n.29
Repetitur q̃ ob causam dedi quam nõ posse expleri certo scirebam cum communi cõtra nonnullos. ca.63.nu.24
Repeti põt cõductione sine causa q̃ vi sententiæ solutũ fuit indebite secũdũ cõem opin glosarũ sed cõtra tenet cõis opi. do. c.63.n.28
Repetitur indebite solutum sciẽter interdum. cap.63.nu.15
Repetitio an detur quocunq; errore soluatur post sententiam absolutoriam araua quæstio. ca.63.nu.35
Repetitur q̃ sciẽter soluit ex necessitate tãtũ causatiua. c.63.n.16
Restitutionis benefi. aliquando datur inuito. ca.39.nu.4
Restitutio ob læsionem enormem datur, licet iam optioni locus non sit. cap.61.nu.13
Restituto minoris petita impedit executionẽ cũ cõi. ca.36.nu.17
Restitutio cum cõpetere potest, interim possessor fructus suos facit cum multis contra plures. ca.71.nu.5
Restitutionem nec tollit nec inducit iudicis interuentus contra plures. cap.67.nu.5
Restitutio ob læsionem enormem datur, licet fiat venditio iudicis autoritate in subastatione ingens quæst. ca.61.nu.1
Restitutio ob læsionem vltra dimidiam datur etiam post cõductionem finitam cum Pinello contra Decium. ca.61.nu.12
Restitutio ob læsionem vltra dimidiam datur in transactione ingens pugna. ca.61.nu.9
Restitutio ob læsionem vltra dimidiam cessat data scientia læsi cum communi. ca.61.nu.10
Restitutio an detur ad rem ipsam ei qui eam venalem habebat, sed tum compulsus vendidit egregia quæstio. ca.65.nu.5
Restitutus à principe an matris hæreditatem alteri delatam capiat, anceps pugna. cap.1.nu.24
Restitutio petita prætextu falsi an impediat executionem sententiæ, quæstio pulchra. ta.36.nu.18
Reus positionibus respondere non antea tenetur quod actor iuret se putare eas esse veras. ca.25.nu.32
Rusticus post didicita testificata nõ producit testes. ca.31.nu.5

S

Scriptura necessaria nõ est nisi casibus à iure expressis. c.16.n.7
Scriptura priuata plenam facit fidem ex partium conuentione ingens quæstio. ca.29.nu.1
Scriptura priuata aliquãdo pro testibus septem habetur de voluntate agentium cum communi. ca 29 nu.2
Sententia lata à principe dicitur diffinitiua, licet solennibus careat. cap.35.nu.3
Sententia nõ prodest nõ ltigãti fallit in multis casibus. ca.23.n.16
Sententia lata ex testibus pecunia corruptis retractatur, licet nõ probetur quod falsum dixerũt & est dubiũ certamẽ. ca.36.nu.5
Spiritualia admittunt ratihabitionem. ca.40.nu.10
Solicitudo mercede digna. ca.60.nu.14
Solicitator quando possit esse testis. ca.33.nu.7
Solutionis retardatio efficit, vt carius vẽdere possim. ca.60.nu.19

Sententia licet sit pro ea præsumptio iuris & de iure, tamen contra eam admittitur confessio partis. ca.28.nu.10
Sententia an sit ferenda in procuratorem assumptum post lit. contest ingens pugna. ca.20. nu. 1
Sententia non nocet non litiganti, nec prodest. ca.23.nu.14
Sententia falsis testibus lata retractatur, licet testes nõ essent pecunia corrupti: nec alio modo cum communi ca.36.nu.4
Sentẽtia quãdo retractetur per testes denuo repertos. ca.31.nu.16
Sententia nõ redditur nulla ex dolo iudicis, vel etiam partis, licet detur vtroque casu restitutio. ca.37.nu.21
Spoliatus per iudicem sine citatione, est sine citatiõe eius in quẽ te mere translata possess. sui restituendus, cũ communi. ca.11.nu.13
Sententia in causis summarijs lata dicitur diffinitiua, estque ingens pugna. ca.35.nu.1
Sententia lata cõtra minorẽ per gratiã, si nõ interfuerũt falsæ probationes aduersi tenet, sed datur restitutio. ca.37.nu.18
Sentẽtia precio lata licet sit nulla quoad partes, tenet tamẽ quoad iudicem puniendum. ca.37.nu.12
Sentẽtia lata ex falsis instrumẽtis retractatur. ca.36.nu.1
Sentẽtia mercede lata est nulla. ca.37.nu.1
Sentẽtia inter alios alijs non nocet. ca.23.nu.13
Sẽtẽtia iniusta in foro animæ acquiescere nõ debemus. ca.10.n.41
Sententia venalis an dicatur quando iudex mutuum tantũ, non etiam damnum recepit. ca.37.nu.15
Sentẽtia venalis quãdo inducat simontam. ca.37.nu.8
Sentẽtia lata falsis instrumẽtis vel testibus infra quadrieniũ tantum retractatur cũ comuni cõtra longe plures. ca.36.nu.16
Sẽtẽtia an sit ferẽda in procuratorẽ de iure canonico. ca.20.nu.3
Sentẽtia lata ex falsis testibus nõ retractatur, nisi probetur iudicẽ illis testibus adductũ ad ita iudicandũ cum cõi. ca.36.nu.3
Sentẽtia venalis nõ valeret, etiã ex vi cõsuetudinis. ca.37.nu.9
Sententia propriè & res iudicata dicitur, licet appellationi locus sit cum communi. ca.35.nu.2
Sentẽtia arbitri venalis valet, sed ope excep. eliditur. c.37.nu.26
Sentẽtia nocet nõ ltigãti multis casibus. ca.23.nu.15
Sẽtẽtia nõ venalis ẽt à corrupto iudice lata nõ est nulla. c.37.n.16
Sentẽtia per gratiam lata vt probetur. ca.37.nu.20
Sẽtẽtia venalis lata ab arbitro est nulla, & ipse punit. c.37.n.14
Sentẽtia lata cõtra minorẽ fauore vel gratia est nulla, licet preciũ non interfuerit, si interfuit falsa probatio. ca.37.nu.17
Sentẽtia etiam iusta precio lata est nulla. ca.37.nu.4
Sentẽtia lata ex falsis testibus tractatur cũ cõmuni. ca.36.nu.2
Sẽtẽtia si feratur per inimicitias valet, sed datur restitutio. c.37.n.1
Sponsus nõ habetur pro marito in.q.seq. ca.3.nu.21.
Statutum fauorabile de affinibus loquens extenditur ad improprios. ca.39.nu.11
Statutũ fauorabile extenditur ad casum impropriũ. ca.39.nu.14
Statuto stãte vt homicida occidatur, si nõ habuerit pacem ab hæredibus occisi, non sufficit ab vno eorum pacem haberi cũ communi contra Barto. ca.30.nu.39
Status in melius, an in deterius mutetur refert, contra læso. cum communi. ca.22.nu. 8
Status mutatio quoad sol. reci. nocet, si mutetur in deterius contra communem. ca.22.nu. 4
Status mutatio in melius adiecto non admit facul. sol. reci. contra Decium. ca.22.nu. 9
Statutum quod stantibus filijs masculis. &c. extenditur ad nepotes. ca.39.nu.15
Status mutatione an mãdatũ reuocatũ videatur, cũ mihi mulam aut Titio bouem dari stipulor, noua declaratio. ca.22.nu.6
Status mutatione quando videatur reuocatum mandatum tam adiecti quam veri procuratoris ingens. q. ca.22.nu. 1
Statutum ne vinum in vrbem extra fines termini inferatur, valet, & ligat etiam Clerum contra plures. ca.4.nu.18
Status mutatio adiecti ad sol. etiam in deterius, facto tamẽ credi toris nõ consideratur. ca.22.nu. 3
Statutũ vt cives inuiti furnos domini adeant, non fit à Ducibus et Marchionibus Hispaniæ. ca.4.nu.17
Statutũ q̃ cogebat subditos ad molẽdũ in molẽdinis dñi vel ciuitatis, vel etiã in dãnũ ecclesiæ & est inges doctorũ pugna. c.4.n.1
Status causam quilibet de cognatione pot defendere. ca.39.nu.2
Statuta fauorabilia extenduntur ad casum impropriũ. ca.39.n.12
Statuta punitiua delictorum dicuntur fauorabilia. ca.39.nu.13
Sterilitas iudicanda secundum vulgi opinionem secundum communem opinio. ca.54.nu.2
Sterilitas iudicanda quãdo res locata nõ produxit dimidiam partem fructuum, quos antea solebat, secundũ cõem op. c.54.n.4
Sterilitas iudicanda ad similitudinem læsionis vltra dimidiam secundum communem opin. ca.54.nu.3
Stipulatio alteri facta tam inutilis est quando verba obliga. referuntur ad ipsum stipulantem, quam foret si referrentur ea verba ad ipsum tertium. ca.58.nu.36
Stipulatio iudiciaria domino sine læsione acquiritur, idẽ alias quã do procurator non apparet. ca.58.nu.8.& 9.
Stipulatio de alteri dando, non parit oblig. natu. cum effectu cum multis contra communem. ca.11.nu.2
Stipulatio princip. quando videatur pœnalis. ca.58.nu.35
Stipulatio illa, mihi aut Titio vsum fructum dari, qualis sit contra communem plures con. ca.22.nu.7
Stipulari alteri non possumus. ca.58.nu.1
Stipulatio de alteri dando an producat obligationem nat. q̃ non, cum multis contra cummunem. ca.58.nu.33
Stipulatione alteri facta etiã iure canonico nõ agitur. ca.58.nu.3
Stipulatio inutilis si est obligatoria non habet vim pacti, secus si liberatoria cum communi. ca.58.nu.38
Stipulatio quæ peccat in forma obligat in foro animæ. ca.58.n.46
Stipulatio de alteri dando an valeat posit̃q̃ stipulatoris interesse cœpit q̃ non contra communem. ca.58.nu.32
Stipulatio adiecta contractui innominato facit cessare condicti. ob causam. ca.59.nu.25
Stipulatio apponitur super contractibus innominatis vt actio. producat. ca.59.nu.13
Stipulari alteri subiecto tamen fieri potest. ca.58.nu.4
Stipulari potest tutor pupillo, curator adolescenti, syndicus vniuersitati, œconomus ecclesiæ. ca.58.nu.5
Stipulari alteri potest notarius. ca.58.nu.6
Stipulans procurator sumfr. eũ dño recta via acquirit. ca.58.n.7
Stipulari alteri possum si dicam, promittis mihi recipienti nomine Titij. ca.58.nu.10
Stipulari pater filio cum sui iuris erit potest, vel etiam sui iuris iam existenti. ca.58.nu.11
Stipulari alteri rem meam quæ durat mea, possum. ca.58.nu.12
Stipulari ex re domini alteri potest procurator. ca.58.nu.16
Stipulari & pacisci creditor dum pignus vendit potest vt domino reddatur. ca.58.nu.17
Stipulari ecclesiæ possum. ca.58.nu.19
Stipulari alteri possum cum iura. ca.58.nu.21
Stipulari alteri possum ex consuetudine. ca.58.nu.23
Socius stipulari potest societati. ca.58.nu.24
Stipulari possũ alteri hoc mõ, mittis mihi dare illi, me. c.58.n.28

Universidad de Deusto
Biblioteca

Stipulari possum alteri vt adiecto ad solutionem recipiendam. cap.58. nu. 29
Substitutus post mortem primi nominati apud quem testator reliquum putauit duraturum, admittitur vno primo nominato, qui in vita illo relicto excluſus fuit cum communi. ca.27.nu.20
Successor in dignitate non tenetur stare colono. ca.53.nu.7

T

Talionis pœna testis tenetur cum cõmuni. ca.18.nu.5
Talionis pœna tenet accusatorem cum cõmuni. ca.18.nu.6
Tabellio dicitur iudex ordinarius, vnde de consensu partium possunt cognoscere vt iudices. ca.14.nu.26
Temporis diuturnitas non facit mandatum præsumi cum communi. ca.16.nu.11
Tempus in quæsitis non inducit verum consensum sed in quærendis sic. ca.40.nu.19
Testandi solennitas est iuris positiui. ca.3.nu.16
Testandi solennitas an consuetudine minui possit. ca.3.nu.15
Testamenti annullatio inducitur ipso iure filio præterito, sed sub cõditione resolutiua cum communi. ca.21.nu.3
Testam. fit à forensi cum solennitate loci vbi testabatur cum communi contra multos. ca.3.nu.17
Testandi potestas sine licentia mariti an per l.55. tauri posset, si vel les adimere, ingens quæ. ca.12.nu.14
Testandi facultas quo iure inducta. ca.12.nu.14
Testatoris & iudicis factum æquiparantur. ca.27.nu.9
Testam. filij præteritiõe nullũ eo dissimulãte vires sumit. c.10.n.36
Testem corrumpens causam perdit. ca.37.nu.40
Testium mens non verba inspicienda. ca.30.nu.34
Testes verisimiliora deponentes tum demum præferuntur quãdo sunt pares numero vel parũ pauciores. ca.30.nu 11
Testes ꝓducẽs eius personã nõ dictũ approbasse videtur. c.30.n.18
Testis vnius partes si inuicem contradicunt sibi nulla probatio est. cap.30.nu.15
Testis an mulier in scriptura priuata esse possit dubia pugna. cap.30.nu.20.
Testes si sint omnino illegitimi, non fit numerositate suppletio cum communi. ca.33.nu.17
Testes fœminæ in testam. ad pias causas an admittantur, dubia pugna. ca.30.nu.6
Testimoniũ fœminæ interdũ ꝓfertur masculi testimonio. c.30.n.7
Testes in specie deponentes an vincant generaliter deponentes, noua declaratio. ca.30.nu.9
Testes etiam non dispares concilantur in causa matrimo. cum communi. ca.30.nu.13
Testes post didicita testificata producuntur de consensu partium cum communi. ca.21.nu.20
Testis si sibi ipsi cõtradicit nõ facit fidẽ cum commu. ca.30.nu.16
Testis dictũ indefinitũ ꝓbat si præcesserit articulus gñalis. c.30.n.35
Testis licet indefinite dicat me domum aut fundum posse disse probat contra Alex. Exeam & Socinum. ca.30.nu.30
Testis fides ex varietate minuitur cum communi. ca.32.nu.3
Testes post didicita testificata etiam nulliter exacta, non recipiũtur cum quibusdam contra communem. ca.31.nu.13
Testes fœminæ si masculis contrariantur an reducantur ad concord. cap.30.nu.5
Testi vni ex partiũ cõuentione datur plena fides cũ cõi. ca.29.n.4
Testis verum dicere debet gratis, non pecunia. ca.37.nu.39
Testis dictum vitiat varietas magna cum cõmuni. ca.30.nu.2
Testis verisimiliora vel iuri communi proximiora deponentes præferuntur. ca.30.nu.10
Testes cõtrarij quãdo ad cõcord. redigãtur pugna ingẽs. c.30.n.1
Testi corrupto creditur contra corrumpentem. ca.37.nu.42
Testes post didicta testificata producuntur non ad addẽdum vel detrahendũ, sed ad declarãdas suas depositiones. ca.31.nu.15
Testi cũ crimẽ obijcitur an sit necesse addere, ꝙ tẽpore depositionis criminosus reputabatur, dubia pugna. ca.32.nu.17
Testis fœmina esse nequit in criminalibus de iure canonico cum communi contra Decium & alios. ca.30.nu.23
Testi quãdo obijcitur crimen ad eius fidem minuẽdam, an & locus & tempus debeãt exprimi, anceps pugna. ca.32.nu.10
Testis in vno articulo deposuit de verisimili, & in alio de fama semplenam tamen probationem facit, cum Alexan. contra Bal. Soci. & Iaso. ca.30.nu.24
Testi fœminæ an noceat modica variatio. ca.30.nu.19
Testis vnius si testibus eiusdem contradicit nocet. ca.30.nu.17
Testi ad fidem eneruandam eius vt crimen sit obijciendum, cum communi. ca.32.nu.11
Testis fœmina tenuioris fidei quam masculus. ca.30.nu.21
Testis fœmina esse potest in causa matrimo. ca.30.nu.22
Testis dicens me soluisse decem denarios probat cõtra Exeam & Curtium. ca.30.nu.32
Testium suspecta fides suppletur numero cum cõmuni. ca.33.n.15
Testes esse nequeunt personæ hic enumeratæ. ca.33.nu.26
Testis quo iurato aduersatur eis, quæ antea sine iuramento dixerat, fidem facit, nec punitur de falso, vtrunq; cum communi contra alteram contra. ca.32.nu.4
Testes pecunia corruptos falsum dixisse opponebã, an vtrunq; pro bandũ sit ad sententiã retractandã ingẽs certamẽ. ca.36.n.10
Testibus indefinite loquentibus præferuntur qui specifice dicunt. cap.30.nu.26
Testium verba intelliguntur secundum communem vsum loquendi cum communi. ca.30.nu.4
Testium modica varietas non nocet. ca.30.nu.3
Testis vnus quando faciat plenam fidem. ca.34.nu 4
Testis quis falsum testimoniũ dedit, an teneatur ad damni emendationem in foro animæ. ca.10.nu.48
Testis falsum committit eo ipso, ꝙ vt testimonium ferret, pecuniam cæpit cum communi. ca.36.nu.6
Testis vnus an super facto suo plene ꝓbet: anceps pugna. ca.34.n.1
Testis masculus præfertur fœminæ. ca.30.nu.8
Testis q pecuniã capit pro dicẽda veritate falsi tenetur. c.37.n.41
Testis quãdo repellatur ex cõmodo aut in commodo. ca.34.nu.3
Testi vel iudici qui dat munus, & si exprimat se dare ꝓ iustitia cõ sequẽda, præsumitur quod dat ꝓ iniustitia assequẽda. c.37.n.37
Testis in vno iudicio si contrariatur dicto suo, in alio iudicio statur priori dicto, & est anceps pugna. ca.32.nu.1
Testis pecunia an alio modo corruptus fuerit nihil interest, nam vtrobiq; sentẽtia retractatur contra cõmunẽ. ca.36.nu.9
Testis vnus si alteri contradicit reus vincit cũ cõi. ca.30.nu.14
Testis dictum iudiciale sed nulliter receptum pro extraiudiciali habetur. ca.32.nu.7
Testi in vno mentienti, in reliquis non creditur. ca.32.nu.2
Testes post didicita testificata an de iure ciuili super ijsdem articulis admittãtur in causa appellationis ingẽs pugna. c.31.n.17
Testis fassus se falsa dixisse etiam iudicium no facit ad torturam cum communi. ca.32.nu.9
Testis in eadem depositione sibi contrarius non facit fidem & punitur cum communi. ca.32.nu.8
Titulus allegatus non præsumitur ex tempore etiam immemoriali contra eum qui semper actus faciebat ad suam vtilitatem tantum

tantum contra nouis. ca.4.nu.15
Transmissio hæreditatis paternæ quare fiat. ca.14.nu.4
Transmissio quare cesset in hæreditate. ca.14.nu.3
Transactio rescindatur per læsionem enormem. ca.68.nu.3
Transactio inter minores facta de fidei reciproco remittendo an valeat sine tutoris interuentu. ca.68.nu.6
Tutores & prælati differunt interse. ca.9.nu.8

V

Venditione sub lege commissoria facta non refert vtamur verbo directo an communi contra communem, idem in verbo obliquo similiter contra communem. ca.69.nu.3
Venditione partiũ consensu à iudice approbata cessat rescisio prætextu læsionis vltra dimidiam secundum communem, nos contra cum nouissi. ca.61.nu.4
Venalia an legato generali contineantur. ca.56.nu.3
Venditor fidem de precio quando videatur habere. ca.50.nu.2
Venditio, ne rescindatur ob læsionem vltra dimidiam remedium. ca 61.nu.5
Venalia mariti an pro dote obligata videantur, contra communem. ca 56.nu.4
Venditione ita facta vt dominium post tempus certum liceret redimere pari precio oblato precio an sine traditione reuolet dominium ingens pugna. ca.69.nu.8
Venditio ꝙ fiat necessitate rei familiaris nõ facit, vt vro læsione infra dimidiam detur restitutio contra communem, idem in foro conscientiæ contra communem. ca.61.nu.3
Venalium vsus fructus non debetur quando legaui vsum fructum omnium bonorum contra communem. ca.55.nu.8
Venalium vsus fructus non continetur quando legaui vniuersaliter vsum fructum omniũ rerum quas domi habebam contra cõmunem, quid si indefinite legassem adhuc idem cum cõmuni, sed non ex defectu proprietatis sermonis contra communem. cap.56.nu.7
Verb. ex. denotat causam immediatam. ca.64.nu.14
Verbum, non posse, inducit nullitatem ipso iure. ca.21.nu.7
Verbum, reuertatur, est cõmune secundũ cõmunem op. ca.69.n.4
Verba in omni materia, & in omni persona intelliguntur secundum communem vsum loquendi. ca.30.nu.31
Verosimilia pro dispositis habentur. ca.1.nu.23
Virginem deflorans quod in animæ foro eam dotare non teneatur contra nouissi. ca 7.nu.23
Vsura an sit in casu de quo hic. ca.68.nu.10
Vsura sit cum mutuo sve mutui recipiendi. ca 37.nu.6
Vsurarius non codscillatur cum communi. ca.60.nu.5
Vsura debetur ex mora quatenus interfuit creditoris etiam si interesse excedat mensuram fructuum rei venditæ, & legitimũ vsurarum modum. ca.60.nu.23
Vsura quando debeatur in contractibus. ca.63.nu.47
Vsura quid. ca.60.nu.9
Vsuræ macula an tollatur ex loci interpositione. ca.60.nu.11
Vsurarij testam. etiam ad pias causas non valet cum Bal. Abba. & alijs contra nouissi. ca.60.nu.6
Vsura qñ vltra sortẽ aliquid capitur ratione laboris. ca.60.nu.12
Vsura non est cum conuenit vt accipiens minus reddat quam recepit. ca.60.nu.17
Vsura cessat in emptione de qua hic. ca.68.nu.15
Vsura in solo contractu mutui cõmittitur cũ cõmuni. ca.60.nu.8
Vsuras soluens scienter non videtur donare. ca.63.nu.20
Vsurarius manifestus non potest donare causa mor. cum communi contra alteram communem. ca.60.nu.1
Vsura an sit, cum emi fructus fundi per totum tempus vitæ meæ. fructus sic collecti longe excedunt precũ datũ. ca.68.nu.11
Vsura an sit carius vendere propter dilatam precij solutionem. cap.50.nu.5
Vsurarius contractus in re dubia non est iudicandus cum communi. ca.60.nu.21
Vsuræ præstantur post moram debitoris ratione dãni emergentis, vel etiam lucri cessantis cum communi. ca.60.nu.22
Vsuræ post moram debentur, quatenus re vera interfuit cum communi. ca.60.nu.24
Vsurarum in fraudem facta videtur conuentio, quæ excedit modum eius. ꝙ interfuit, ideo non valet nisi quatenus reuera interfuit cum communi. ca.60.nu.25
Vsuras fructum rei excedentes recipere posset venditor propter retardatam precij solu. quatenus interest ipsius. ca.50.nu.7
Vsuras precij retardati recipere potest venditor, qui re tradidit pro cõcurrente quãtitate fructuũ, quos res producebat. ca.50.nu.6
Vsura post moram debitoris secundum conuentionem præstanda est sed postea restituet creditor. ꝙ recepit vltra id q reuera eius interfuit. ca.60.nu.26
Vxor iure regio sine licẽtia viri donare ca. mor. nõ pot. ca.60.n.3
Vxore sine viri licencia contrahente, non potest nouatio fieri super tali contractu. ca.11.nu.1
Vxor inscio marito an iure regio possit hære. vel lega. repudiare. cap 13.nu. 3
Vxor iure regio potest sine licentia viri testari. ca.12.nu.13
Vxor inscio marito iure regio an donet. ca.13.nu.1
Vxor iure regio an confiteri debitum posit inscio marito, quæ. elegans. ca.12.nu.16
Vxor contrahens sine viri licentia an in conscientia obligetur in terminis l.55. tauri. ca.10.nu.17
Vxoris contractus est ipso iure nullus in terminis. l.55. tauri & similium statutorum. contra nouissi. ca.10.nu.5
Vxor iure regio donare cau. mor. inscio marito potest cum multis contra communem. ca.12.nu.1
Vxor quæ à viro donationem cæpit sciens legis prohibitionem fructus industriales rei donatæ suos facit cotra communem. Idem in naturalibus quatenus locupletior facta non fuit contra communem. ca.70.nu.11
Vxor inscio marito an donationem sibi absenti factam possit repudiare, contra communem tam iure regio, quam vbi tale statutum esset. ca.13 nu.4.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Biblioteca